OTOMOBİL-İŞ TARİHİ

2

CAN ŞAFAK – NURAN GÜLENÇ

OTOMOBİL-İŞ TARİHİ
Cilt 2

Birleşik Metal-İş Sendikası

Bostancı Mah. E80 Yanyol Cad. No.2 Kadıköy-İstanbul

Tel: 0216 380 8590

http://www.birlesikmetalis.org

bilgi@birlesikmetal.org

facebook & twitter: @birlesikmetal

Tasarım

Sebahattin Gerçeker

Kapak Fotoğrafı

Birleşik Metal-İş Arşivi

Baskı ve Cilt:

Ömür Matbaacılık A.Ş.

Beysan Sanayi Sitesi, Birlik Cad. No:20

Haramidere-Beylikdüzü-İstanbul

Tel: 0216 422 7600

1. Baskı, İstanbul, Temmuz 2024

İÇİNDEKİLER

1 - 12 EYLÜL YILLARI (1980-1984) 13

12 EYLÜL 1980 SABAHI 13
- Disk Ve Maden-İş: Cezaevi Ve Sürgün Yılları Başlıyor
- Türk-İş Ve Hak-İş: Darbeye Destek
- 12 Eylül Ve Otomobil-İş

12 EYLÜL HUKUKU: İŞÇİLER VE SENDİKALAR 19
- Kıdem Tazminatı Sınırlandırıldı: 17 Ekim 1980
- İşçi İkramiyeleri Budandı: 14 Nisan 1981
- 1982 Anayasası: Sendika Özgürlüğü, Toplu Pazarlık Ve Grev Hakkı
- Sendika Yasaları

ZORUNLU TAHKİM YILLARI VE MESS GRUP SÖZLEŞMESİ (1981-1984) 25
- Parasal Haklar Ve Günün Koşulları
- İhbar Tazminatı
- İkramiyeler Budanıyor
- İş Değişikliği
- İş Değerlendirmesi Sistemi (Mids)

12 EYLÜLDEN ÇIKIŞ: YENİ BİR DÖNEM BAŞLIYOR 29

2 - ARAYIŞ: HAYDİ OTOMOBİL-İŞ'E 31

TÜRK-İŞ'TE BİRLİK POLİTİKASI 31
- Disk Üyeleri Sendikasız Kaldı
- Türk-İş'te Birlik Tezi
- Türk-İş Değişebilir Mi?

METAL İŞÇİSİ YOLUNU ÇİZİYOR 35
- Güç Ve Eylem Birliğinin İzleri
- Maden-İş Üyeleri Arasında Birlik Tartışmaları

3 - DOSYA: İZMİR MİTİNGİ VE OTOMOBİL-İŞ 45

16 Yıl Sonra Türk-İş Alanlarda
On Binlerce İşçi İzmir'de
Türk-İş Yöneticileri Protesto Edildi
Miting Sonrası Gözaltılar
Otomobil-İş Miting Alanında
İzmir Mitinginin Yankıları

4 - OTOMOBİL-İŞ ÖRGÜTLENİYOR 57

12 EYLÜL'DEN ÇIKARKEN OTOMOBİL-İŞ (1980-1984) 57

Otomobil-İş Olağanüstü Genel Kurulu: Temmuz 1983
Otomobil-İş 9. Genel Kurulu: Aralık 1983
Maden-İş'in Devamı
İşçi Çıkarma Yasağı Kalkıyor
Yeni Şubeler Kuruluyor
Sıkıyönetim Yasakları: Mühürlenen Şubeler
Keyfiyet Ve Adaletsizlik: Topkapı Bölge Temsilciliğine Yasak
Genel Kurullara Polis Baskısı

ÖRGÜTLENME ATAĞI: 1983-1986 75

Ankara Şubesi
Bilecik Şubesi
Bursa Şubesi
Çerkezköy Şubesi
Denizli Şubesi
Eskişehir Şubesi
Gebze Şubesi
İstanbul 1 No.lu (Kartal) Şube
İzmir Şubesi
Kayseri Şubesi
Kocaeli Şubesi
Mecidiyeköy Şubesi
Sefaköy Şubesi
Topkapı Şubesi
Ümraniye Şubesi

BİR YAPRAK DÖKÜMÜ: KAPANAN ŞUBELER KAYBEDİLEN İŞYERLERİ 91

Bolu Ve Sakarya Şubeleri
Çerkezköy Şubesi
Kırıkkale Şubesi
Denizli Ve Bilecik Şubeleri
Karadeniz Ereğli Şubesi
Seydişehir Şubesi
Otomobil-İş Genel Sekreterleri Gözaltına Alınıyor: Aralık 1987

1987 SONRASI İÇİN BİR DEĞERLENDİRME 98
GELECEK İÇİN ANLAMLI İPUÇLARI 99
Sendikanın Nabzının Attığı Yerler
Yarış… Dostluk Ve Bağlılık

5 - DOSYA: ERDEMİR 103
Erdemir'de Maden-İş Yılları
Erdemir'de Otomobil-İş Örgütlenmesi
Bir Büyük Sahtekârlık
Bir Engel Daha: İşkolu Barajı
Kuşku Yaratan Yetkisizlik Kararı
Bir Teşmil Denemesi
Bir Umut Işığı
Bakanlık Yeniden Devrede
Teşmil Uygulamaya Geçiyor
Otomobil-İş ILO'ya Başvuruyor
Otomobil-İş Danıştay Yolunda
Otomobil-İş Bölgede: İşçi Toplantıları
Yeniden Yetki Başvurusu
Otomobil-İş Referandum İstiyor
İşçiler Açlık Grevinde
Erdemir'de Yetki Türk Metal'in
Otomobil-İş Ereğli'den Çekiliyor
Av. Mebuse Tekay'ın Erdemir Sürecine Dair Gözlem ve Değerlendirmeleri

6 - OTOMOBİL-İŞ'İN ÖRGÜT YAPISI 131

OTOMOBİL-İŞ MERKEZ TEŞKİLATI 132
Genel Merkez Genel Kurulu
Genel Merkez Yönetim Kurulu
Genel Merkez Denetleme Kurulu
Genel Merkez Disiplin Kurulu

OTOMOBİL-İŞ ŞUBE TEŞKİLATI 135
Şube Zorunlu Organlar
İşyeri Sendika Temsilcileri

DANIŞMA ORGANLARI 136
Başkanlar Kurulu
Genel Temsilciler Kurulu
Şube Temsilciler Kurulu
Bölge Temsilcilikleri
Otomobil-İş Başkanlar Kurulu

ULUSLARARASI METAL İŞÇİLERİ FEDERASYONU (IMF) ÜYELİĞİ 138

7 - DEĞİŞİM: GENEL KURULLAR (1986-1992) 141

KAYYIM SÜRECİ 141
Otomobil-İş'e Kayyım Atanıyor
Otomobil-İş Olağanüstü Genel Kurulu: Haziran 1986
Engin Ünsal Anlatıyor
Genel Kurulun Ardından
Bir Başka Kayyım Girişimi: Mehmet Aras

OTOMOBİL-İŞ 10. GENEL KURULU: ARALIK 1986 155
Otomobil-İş 10. Genel Kurulu Sonuç Bildirgesi

OTOMOBİL-İŞ 11. GENEL KURULU: EKİM 1989 161
Otomobil-İş 11. Genel Kurul Kararları

OTOMOBİL-İŞ 12. GENEL MERKEZ GENEL KURULU: MART 1992 171
Otomobil-İş 12. Genel Kurulu Sonuç Bildirgesi

GENEL TEMSİLCİLER KURULU TOPLANTILARI 185
Sendika İçi Demokrasi Ve Dayanışma Genel Temsilciler Kurullarının Gündemi

OTOMOBİL İŞ SENDİKASI ÇALIŞANLARI (1983-1992) 193
Emek Hukuk Bürosu

8-TOPLU PAZARLIK 199

OTOMOBİL-İŞ BARAJIN ALTINDA 200

TOPLU SÖZLEŞME DAİRESİ KURULUYOR 203

TOPLU PAZARLIK POLİTİKASI 204
Genel Esaslar
Toplu Sözleşme Politikası
Metal İşkolu İş Gruplandırma Sistemi
Ve Otomobil-İş'in Tutumu

MESS GRUP PAZARLIĞI SÜRECİ 210
1984-1986 Mess Grup Pazarlığı
1986-1988 Mess Grup Pazarlığı
1988-1990 Mess Grup Pazarlığı
Mess Dışında Toplu Pazarlık Süreci

9-GREVLER 219

Süper Dizel Grevi
Kale Kilit-Kale Vida Grevi
Dizelsan Grevi

Çolakoğlu Grev
Fiber Grevi
Sace Grevi
Hurma Elektronik Grevi
As Metal Grevi
Bosaş Boru Sanayi Grevi
Dökerler Döküm Sanayi Grevi
Lucas Dizel Grevi
General Elektrik Grevi
Meksan Elektronik Ve Meksan Makina Grevleri
Permatik Grevi
1990-1991 Mess Grevi

10 -DOSYA: NETAŞ GREVİ 239

NETAŞ'TA OTOMOBİL-İŞ ÖRGÜTLENİYOR 242

1984-1986 DÖNEMİ TOPLU İŞ SÖZLEŞMESİ 243

1986-1988 DÖNEMİ TOPLU SÖZLEŞME GÖRÜŞMELERİ 245

GREV BAŞLIYOR: 18 KASIM 1986 247

Dayanışma
Güçlükler
İşverenin Grevi Kırma Girişimleri
Grevde Çözülmeler... Kırılmalar

NETAŞ'TA ANLAŞMA: 18 ŞUBAT 1987 256

NETAŞ'TA İŞÇİ KIYIMI VE GEÇ KALAN DİRENİŞ 257

NETAŞ GREVİ ÜZERİNE YAPILAN DEĞERLENDİRMELER 260

SON SÖZ 263

11-DİRENİŞ: YEŞEREN UMUTLAR (1989-1991) 265

BAHAR EYLEMLERİ: 1989 265

BÜYÜK MADENCİ YÜRÜYÜŞÜ: KASIM 1990 267

TÜRK-İŞ BURSA MİTİNGİ: HAZİRAN 1991 268

KOCAELİ MİTİNGİ: 10 MAYIS 1987 268

OTOMOBİL-İŞ'İN ÇAĞLAYAN MİTİNGİ: 18 MART 1990 269

12 Eylül Sonrasının En Kitlesel Mitinglerinden Biri
Olaylar

"BİRLİK VE DAYANIŞMA" MİTİNGİ: KOCAELİ 1990 273

OTOMOBİL-İŞ'İN DİRENİŞLERİ 273
Sungurlarda Hukuk Zaferi
Nursan Direnişi
Meta Direnişi: Bir "Patronsuz Üretim" Deneyimi

12 - DOSYA: ASELSAN DİRENİŞİ 285
Otomobil-İş Aselsan İşçileriyle Buluşuyor: Kasım 1989
Aselsan'da Yemek Boykotu: Örgütlenme Başlıyor
İşveren Baskısı Ve Aselsan'da İlk Direniş
Aselsan'da Öfkeli Yürüyüş: 20 Şubat 1990
Aselsan Kapanıyor: İkinci Bir Emre Kadar...
Aselsan'da Direniş Başlıyor
Aselsan Kimsenin Babasının Çiftliği Değil!
Aselsan İşçilerinin Kan Bağışı: 24 Şubat 1990
Açlık Grevi: Ölmek Var Dönmek Yok!
Her Şey Bir Tezgâh Mı?
Aselsan Faaliyete Geçiyor
Aselsan'da Gözaltı
Fabrikanın Önünde Düğün
Otomobil-İş Yetkili Sendika: 19 Haziran 1990
Uygulanamayan Grev Kararı
Türkiye'nin Aynası Aselsan

13 - EĞİTİM 309
Otomobil-İş Seminerleri
Otomobil-İş Eğitim Dairesi
Yeni Bir Eğitim Politikasının Temelleri Atılıyo
Eğitim Dairesi ve "Yeni Politikalar"
Basın-Yayın Faaliyetleri

14 - İŞÇİ SAĞLIĞI VE İŞ GÜVENLİĞİ 317
İşçi Sağlığı Köşesi
İş Kazası Değil İş Cinayeti
Otomobil-İş Bünyesinde İsig Servisi Oluşturuluyor: 1991
Kurumsallaşmaya Doğru
Eğitim Öncelikli
İşçi Sağlığı İçin Bir Araç Olarak Toplu Pazarlık
Otomobil-İş'in İşçi Sağlığı Ve İş Güvenliği Hedefleri

15 - OTOMOBİL-İŞ VE KADIN İŞÇİLER (1980-1993) 325
Otomobil-İş ve 8 Mart
Kadın Temsilcilerin Deneyimleri
Kurumsallaşma ve Öne Çıkan Kadınlar

16 - SENDİKA POLİTİKALARI VE YENİ ARAYIŞLAR 333

İKİ GELENEK VE SİYASET 333

Maden-İş Ya Da Otomobil-İş Kökenli Olmak
Devrimci Muhalefet

DEMOKRATİK SINIF VE KİTLE SENDİKACILIĞI 338

Dünya Değişiyor: Çağdaş Sendikacılık
Otomobil-İş'te Sınıf ve Kitle Sendikacılığı

EKİM 1989: YENİ YÖNETİMİNİN ÇİZGİSİ VE TARTIŞMALAR 348

Uzmanlar İşten Çıkarılıyor
Sendikacılığın İki Uç Eğilimi
İşçi Sınıfının Profili Değişti Mi?
Yeni Politikalara Karşı Çıkışlar

17 - BİRLİK ARAYIŞI 355

YENİDEN TÜRK-İŞ'TE BİRLİK: TÜRK-İŞ KONGRESİNİN ARDINDAN 355

Türk-İş Genel Kurulu: 22-28 Aralık 1986
Birliğin Adresi
Otomobil-İş İçinde Türk-İş Tartışmaları
Otomobil-İş 1986 Genel Kurulu
Otomobil-İş 1989 Genel Kurulu Ve Birlik Tartışmaları
Türk-İş'in Tutumu: Aralık 1989 Genel Kurulu

METAL İŞKOLUNDA BİR BİRLEŞME DENEMESİ: ÇELİK-İŞ VE ÖZDEMİR-İŞ 369

Sürecin İlk Adımı: Ek Zam Talebi
Grev Boylarında Birlik
Genel Kurullarda Birlik Mesajları
Çelik-İş Baraj Altında
Özçelik-İş Kuruluyor: Otomobil-İş Birlik Dışında

18 - DİSK AÇILIYOR 383

19 - BİRLİK VE BİRLEŞİK SENDİKA 393

MADEN-İŞ AÇILIYOR 393

MADEN-İŞ CEPHESİNDE YOL ARAYIŞI 395

OTOMOBİL-İŞ DİSK'İ VE TÜRK-İŞ'İ TARTIŞIYOR 397

BİRLİK TARTIŞMALARI 403

Otomobil-İş Cephesinde: Fabrikalarda Birlik Rüzgârları
Birleşme Tartışmaları: Maden-İş Cephesi
Birleşme Komisyonu Çalışmaları
"İltihaka Hayır" Kampanyası

OLAĞANÜSTÜ GENEL KURULLAR: 22-23 MAYIS 1993 417
Saat 10.30: Maden-İş
Saat 11.00: Otomobil-İş
Saat 13.30: Maden-İş
Öğleden Sonra: Otomobil-İş

DİSK İÇİNDE BİRLEŞMEYE KİM NE DİYOR? 421

MADEN-İŞ: OLAĞANÜSTÜ GENEL KURUL'UN ARDINDAN 423
Rasim Öz Azlediliyor
Onur Kurulu Krizi
Maden-İş'te Disk Denetimi

MADEN-İŞ OLAĞANÜSTÜ GENEL KURULU: 3-4 TEMMUZ 1993 425

BİRLEŞME GENEL KURULU: BİRLEŞİK METAL-İŞ 429

BİRLEŞİK METAL İŞÇİLERİ SENDİKASI'NIN İLK YÖNETİCİLERİ 432
İlk Genel Yönetim Kurulu
Birlik İçin Özveri Gösteren Ve " Danışman" Olarak Atanan Eski Yöneticiler
Birleşik Metal-İş Sendikası'nın İlk Şube Yönetim Kurulları

BİRLEŞİK METAL-İŞ DİSK ÜYESİ 436

20 - SON SÖZ: BİRLEŞİK METAL İŞÇİLERİ SENDİKASI 441

21 - EK 1: OTOMOBİL-İŞ ŞUBE GENEL KURULLARI KRONOLOJİSİ (1983-1993) 443

22 - EK 2: OTOMOBİL-İŞ TOPLU İŞ SÖZLEŞMELERİ (1984-1994) 469

23 - BELGELER: BİRLEŞME KOMİSYONU PROTOKOLLERİ VE BELGELERİ 485

24 - KAYNAKLAR 513

SUNUŞ

Otomobil-İş Tarihi'nin 2. Cildi, Otomobil-İş'in 1980 12 Eylül askerî darbesini izleyen ve Birleşik Metal-İş'in kurulduğu 4-5 Eylül 1993 tarihine kadar olan dönemini ele alıyor. Bu kısa dönem, özellikle 1980'lerin ortalarından başlayarak Türkiye'de işçi/sendika hareketinin yeniden bir kabarma yaşadığı son derece hareketli bir dönem oldu. İşçi sınıfının hak arama mücadelesi içinde örgütlenen kitlesel mitingler, direnişler, grevler, işçi eylemleri, demokratikleşme talepleriyle birleşti. Bu dönemde Otomobil-İş, işçi hak ve özgürlükleri için yürütülen ekonomik mücadelenin olduğu kadar demokrasi mücadelesinin en de önde gelen dinamiklerinden biriydi. Bu dönemde kendi içinde de köklü dönüşümler gerçekleştiren Otomobil-İş, daha kurulduğu ilk yıllardan başlayarak ısrarla savunduğu "birlik" politikasını hayata geçirdi ve Maden-İş'le birlikte Birleşik Metal İşçileri Sendikası'nın kuruluşunu gerçekleştirdi.

Bu kitabın amacı, Otomobil-İş'in kısa ama son derece yoğun, hareketli ve karmaşık süreçlerini ortaya koyabilmek. Kitabın hazırlanmasında, bugün Birleşik Metal-İş'in arşivinde bulunan yüzlerce belgeden yararlandık. Bunun yanında bu dönemde gerek Maden-İş ve gerekse Otomobil-İş yöneticileri ve üyeleriyle, mücadelenin içinde olmuş ve döneme tanıklık edenlerle kırktan fazla görüşme yaptık ve bu görüşmelerin kayıtlarından yararlandık. Bu yanıyla kitap ağırlıklı olarak bir sözlü tarih çalışması olarak okuyucuya ulaştı. Bu görüşmelerde deneyimlerinden ve tanıklıklarından yararlandığımız dostlarımıza müteşekkiriz.

Hazırlık sürecinde toplu sözleşme arşivinde çalışarak kitabın ekinde verdiğimiz önemli çizelgeleri arkadaşlarımız Nurhayat Aktaş ve Dilara Dursun'un yardımlarıyla hazırladık. Şube genel kurullarını düzenlediğimiz bir diğer önemli ekin hazırlanmasında Alparslan Savaş bize destek oldu. Sevgili Dürdane Topçu ve Ozan Yılmaz belge ve fotoğrafların taranmasında bize yardımcı oldu. Otomobil-İş genel başkanlarından Celal Özdoğan çok kapsamlı ve çok kıymetli bir fotoğraf arşivini bizlere verdi. Döneme. İlişkin dava. Dosyalarının incelenmesinde Av. Olcay Korkmaz ve Av. Yeter Türkeş Çevik destek verdiler. Aynı şekilde Mehmet Çabuk, Cuma Yıldız, Ayten Canik ve Mehmet Özer, albümlerinde sakladıkları fotoğraflarını bizlerle paylaştı. Gökhan Düren gerek tanıklıklarını paylaştı gerekse kitabın kritik bölümlerini okuyarak düzeltmeler yaptı. Zafer Aydın kitabın tamamını okuyarak yaptığı kritik öneriler ve düzeltmelerle destek verdi. Karadeniz Ereğli'den Hayrettin Kartal'la iki uzun kayıt yaptık ve Kartal yerel gazete kupürlerini bizlere iletti. Kitabın baskıya hazırlanması sürecinde Sebahattin Gerçeker gecesini gündüzüne katarak tasarımını titizlikle gerçekleştirdi. Hepsine şükranlarımızı sunuyoruz.

Böyle bir tarihin yazılması fikrini ortaya atan ve hazırlanan kitabın okuyucuya ulaşmasını sağlayan Otomobil-İş Tarihi'nin Türkiye emek tarihine kazandıran birleşik Metal-İş Sendikası yöneticilerine teşekkür borçluyuz.

Can Şafak - Nuran Gülenç

12 EYLÜL YILLARI (1980-1984)

12 EYLÜL 1980 SABAHI

12 Eylül 1980 sabahı Genelkurmay Başkanı Orgeneral Kenan Evren, Kara Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Nurettin Ersin, Hava Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Tahsin Şahinkaya, Deniz Kuvvetleri Komutanı Oramiral Nejat Tümer ve Jandarma Genel Komutanı Orgeneral Sedat Celasun'dan oluşan cunta yasama yürütme, yargı yetkilerini kullanmak üzere ve "emir komuta zinciri içinde" ülke yönetimine el koydu. Darbenin ilk günü yayımlanan Millî Güvenlik Konseyi'nin (MGK) 7 numaralı bildirisi ile siyasi parti faaliyetleri yasaklandı; Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu (DİSK) ve Milliyetçi İşçi Sendikaları Konfederasyonu (MİSK) ile bu konfederasyonlara bağlı sendikaların faaliyetleri durduruldu. MGK'nın 15 Eylül 1980 tarih ve 8 numaralı kararı ile DİSK, MİSK ve Hak-İş ile bağlı sendikaların hesapları bloke edildi. 21 Eylül'de 1402 sayılı Sıkıyönetim Kanunu'nda değişiklik yapılarak sıkıyönetim komutanlıklarına grev, lokavt ve irade beyanı gibi sendikal faaliyetleri sürekli olarak durdurma ve izne bağlama yetkisi tanındı.[1]

gündem

Cumhuriyet

DÖRTLER DERSANESİ

Parlamento ve hükümet feshedildi

Silahlı Kuvvetler yönetime el koydu

Tüm yurt'ta sıkıyönetim ve sokağa çıkma yasağı kondu

Parlamento üyelerinin dokunulmazlığı kaldırıldı

Cumhuriyet, 12 Eylül 1980.

DİSK VE MADEN-İŞ: CEZAEVİ VE SÜRGÜN YILLARI BAŞLIYOR

DİSK ve bağlı sendikaların yöneticileri ve işyeri temsilcilerine "teslim ol" çağrısı yapıldı. "Sendikacılardan gözaltına alınanların toplam sayısı 1955 idi. Bu kişilerin 590'ı Maden-İş, 285'i Tekstil, 100'ü Dev Maden-Sen, 100'ü Lastik-İş sendikalarındandı. İşyeri sendika temsilcilerinin bir bölümü ekim ayında özgürlüğüne yeniden kavuştu. 1980 yılı Aralık ayı ortalarında DİSK ve bağlı sendikalara üye tutuklu sendikacı sayısı 600 dolayındaydı. Tutuklamalar 1981 yılında da devam etti."[2] Selimiye Kışlası'nın kapısına giderek teslim olanlar ya da yakalananlar ağır işkencelerden geçirilecek, yıllarca hapis yatacaklardı.

Maden-İş ve Bank-Sen Genel Yürütme Kurulu üyeleri teslim ol çağrılarına uymayarak yurtdışına çıktılar. Maden-İş Genel Yürütme Kurulu üyesi Halit Erdem, darbeyi 11 Eylül günü haber aldıklarını ve aynı gece Yürütme Kurulu üyelerinin bir araya gelerek durumu değerlendirdiklerini ve yurt dışına çıkma kararı aldıklarını anlattı. [3]

Buna karşılık DİSK yöneticileri, DİSK'e bağlı sendikaların yurt dışına çıkmayan pek çok yöneticisi tutuklandı, işyeri temsilcileri "gözetim altına" alındı.

DİSK davasına İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı Askerî Mahkemesi'nde 24 Aralık 1981 tarihinde başlandı. Sıkıyönetim Askerî Savcılığı'nın 25 Haziran 1981 tarihli iddianamesinde, DİSK'in 52 yöneticisi hakkında, Türk Ceza Kanunu'nun 146/1. maddesini ihlal ettikleri iddiasıyla, idam cezası istendi.[4]

HALİT ERDEM ANLATIYOR: 12 EYLÜL VE MADEN-İŞ YÜRÜTME KURULU

12 Eylül sabahı… 11 Eylül günü -söylemeliyim- 11 Eylül Perşembe, o gün biz darbe olacağını öğrendik. Bunu hikâyesini herkes anlatır, DİSK'ten doğru haber geldi… ama Cumartesi darbe olacağına dair. Bizim haberimiz oydu. Bu kasıtlı olarak sızdırılmış bir haberdi, biz öyle duyduk. Ve biz ertesi gün Cuma günü sendikada buluşmak ve darbeye, böyle bir şey olacaksa buna karşı ne tedbirler alırız, onu konuşmak üzere Perşembe günü ayrıldık sendikadan. Bir Macar heyeti vardı bizde, onu ağırlama görevi de bana verilmişti ve gece bilmem kaça kadar Kalyon Otel'de o misafirlere veda yemeği verdik. Onları havaalanına göndereceğiz ertesi sabah ben de sendikaya gideceğim. Hepimiz evlerimizdeydik, ben de evdeydim. Üst katta kiracıdan tok bir ses duyunca o anda, o saatte … yollar falan tutulmamışken evden çıktım. Yürüyerek yakın bir yerdeki başka bir eve gittik. Murat Tokmak Kızıltoprak'ta yeni bir eve taşınmıştı, oranın adresi henüz belli değildi. Sonra haberleşmelerle Maden-İş Yürütme Kurulu Murat Tokmak'ın evinde toplandı, hepsi, tam kadro olarak. Eğer orayı basmış olsaydılar sorunu çözmüş olurlardı o gün. Ama kimsenin haberi yoktu. Ve biz bir iki gün orada kaldık. Meseleyi tartıştık. İşyerlerini direnişe çağırmak, grevleri savunmak için bildiri yayınlamak, yürütme kurulu olarak gidip oralarda grevleri yönetmek… yakalayacaklarsa grev yerlerinde yakalasınlar, teslim olmak ya da olmamak, olmayacaksak ne yapacağız… bütün meseleler orada tartışıldı iki üç gün. Bildiğiniz sonuçlar çıktı sonunda.

Bize bazı temsilcilerimiz geldi ziyaret ettiler. Onlara sorduk, işyerlerinde durum nedir grevler ne durumda? Onlar orada olabileceğimiz ya tahmin ettiler ya da kendi haberleşmeleriyle [öğrendiler]. Bilmiyorum telefon irtibatı var mıydı yok muydu o zaman ama öyle bizi ziyaret edenler oldu. Onların işyerlerinden haberler aldık, onların gözlemleriyle veya aldıkları haberlerle grevlerin genel olarak bittiğini [öğrendik]. Biliyorsunuz çarşamba gününe kadar da grevlere süre verilmişti. Çarşamba gününden sonra işçilere işbaşı yapın denmişti. Kimileri biz çarşamba gününe kadar iki-üç gün direndik hemen teslim olunmadı gibi yorumlar da yaptılar ama o çok gerçeği yansıtmıyor. O gün grev yerleri askerî birlikler tarafından tamamen işgal edilmiş, dağıtılmış, zaten grev yerine dahi gelememiş işçiler. Bunların haberini alıyoruz.

Ve 12 Eylül böyle başladı. Sonra radyolardan gelin teslim olun çağrıları çıktı. Biz değerlendirdik. Bizim üzerimizde politik bir de yük vardı, TKP üyesi sayılıyorduk veya öyle görülüyordu dışarıdan. Bu arada TKP de Maden-İş Yürütme Kurulu'nu oluşturan tüm ekip bir anda polisin eline düşerse bu kendisi için de bir yenilgi, yıkım, çözülme şu bu… bir darbe olur [diye] düşündü herhalde. O mercilerde neler konuşuldu bilmiyorum. Bize söylediler, "Yurtdışına çıkmak ister misiniz?" Herkes çıktı sonuçta. İsteyerek istemeyerek ya da içine sindirerek, sindiremeyerek ama sonuçta bunu kabul ettik. (…) Ama genel olarak şunu söyleyebilirim, darbenin maliyetini anlayamamıştık. Darbenin ne kadar süreceğine dair hiç kimsenin bir fikri yoktu. Hatta hatta, kısa dönemde döneriz, toparlarız gibi kendimizi avutan laflar da konuşulmuştu. [Oysa] devletin yeniden şekillenmesi, ekonomik sistemin yeniden düzenlenmesi, bunun için muhalefetin ezilmesi, hele diri bir muhalefetin, sol bir muhalefetin, açığa çıkmış bir muhalefetin ezilmesi gerekiyordu. Onlar da bunu çeşitli şekillerde yansıttılar. Zaten bunlar bilinen şeyler. Ama bize dair olan buydu. Sonra o uzun sürgün yılları başladı. Orda da bir sürü sıkıntılar yaşandı.

Halit Erdem, Görüşme kayıtları, İstanbul, 15 Kasım 2018.

TÜRK-İŞ VE HAK-İŞ: DARBEYE DESTEK

Türk-İş'e bağlı bazı sendikalar da 12 Eylül darbesi sonrasında önemli sıkıntılar yaşadı. "İstanbul Yol-İş, İzmir Yol-İş, Diyarbakır Yol-İş, Petrol-İş, Deri-İş sendikaları belirli bir süre faaliyetten alıkondu."[5] Bu arada *Resmi Gazete*'de Çalışma Bakanlığı'nın açıklaması yayınlanmış, 8 no.lu karar uygulamasına bağlı olarak DİSK, MİSK ve Hak-İş'e bağlı sendikalarla birlikte Türk-İş'e bağlı ve bağımsız tüm sendikaların açık ad ve adreslerini kapsayan listeler verilmişti.[6] Türk-İş listelerin herhangi bir yanlışlığa meydan vermemek için yayınlandığını, Türk-İş'e bağlı sendikaların 8 no.lu karar kapsamında olmadıklarını ve kapatılmadıklarını açıkladı. Nitekim henüz eylül ayı bitmeden sıkıyönetim tarafından Türk-İş'e bağlı sendikalardan merkez ve şubeleri mühürlenenler, Türk-İş'in başvurusu üzerine kademeli olarak açıldılar.[7]

Türk-İş başından beri darbenin yanında yer aldı. Darbeyi, "milletin bağrından çıkan ordumuzun tam bir bütünlük içinde milletimize huzur ve güven veren" bir "davranış" olarak niteledi ve savundu.[8] Türk-İş Genel Sekreteri Sadık Şide darbe hükümetinde Sosyal Güvenlik Bakanı olarak görev aldı. Şide'nin bu görevi kabulüne Türk-İş Yönetim Kurulu tarafından onay verildi:

Cumhuriyet

ANA HEDEF ATATÜRKÇÜLÜK

Sınır kapıları açıldı, bankalar pazartesi açılıyor

Org. Evren, MGK'nın ilkelerini açıkladı

İstanbul'da sokağa çıkma yasağı 24-05 arasında uygulanacak

Türkiye ile ilgili haberler yabancı ajans ve radyolarda ilk sıradaydı

Cumhuriyet, 13 Eylül 1980.

Kendisine Millî Güvenlik Konseyi adını veren askerî cunta. Jandarma Genel Komutanı Orgeneral Sedat Celasun, Kara Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Nurettin Ersin, Genelkurmay Başkanı Orgeneral Kenan Evren, Hava Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Tahsin Şahinkaya, Deniz Kuvvetleri Komutanı Oramiral Nejat Tümer.

Yönetim Kurulumuz, tam bir bütünlük içinde, Sayın Şide'nin Sosyal Güvenlik Bakanı olarak hükümette görev almasının işçi hakları ve çıkarları yönünden taşıdığı önemi iyi bilmekte ve kendisini tam bir dayanışma ile desteklemektedir.[9]

Türk-İş 1981 yılının Ocak ayında, "12 Eylül'den sonra, Türk Silahlı Kuvvetleri adına yönetime el koyan Milli Güvenlik Konseyi'nin kurduğu sivil hükümette Türk-İş Genel Sekreteri olan değerli arkadaşımızın da bakan olarak görevlendirilmesi, yasal düzenlemeler açısından önemli bir fırsatın Türk-İş topluluğu tarafından değerlendirilmesine vesile olacaktır" değerlendirmesini yaptı.[10]

DİSK ve MİSK'in faaliyetlerini durduran MGK'nın 7 numaralı bildirisinde Hak-İş zikredilmemişti. Ancak MGK'nın 15 Eylül tarihli 8 numaralı kararıyla hesapları bloke edilmişti. Hak-İş ve üye sendikaların yöneticileri bunun ardından Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı aracılığıyla Millî Güvenlik Konseyi'ne ayrı ayrı başvuruda

Türk-İş Genel Sekreteri Sadık Şide, darbe hükümetinin Çalışma Bakanı oldu.

bulunarak, "12 Eylül öncesi anarşide" yer almadıklarını arz etti. Millî Güvenlik Konseyi, 18 Şubat 1981 tarih ve 45 sayılı kararıyla, Hak-İş ve bağlı sendikalara ait "Millî Güvenlik Konseyi'nin 8 numaralı Kararı ile bloke edilen, bankalardaki para, kıymetli evrak ve muhafaza altına alınan malzemeler" serbest bırakıldı.[11]

Hak-İş, 12 Eylül darbesiyle ilgili olarak yaptığı değerlendirmede, 12 Eylül öncesi günlerde, illerin, ilçelerin, köylerin, mahallelerin işgal edilmiş, rahatça Enternasyonal Marşı söylenmiş, komünizm[in] şiddet derecesine varmış" olduğunu ileri sürerek darbeye destek verdi:

> Sanayi tesisleri, fabrikalar çalışamaz hale gelmiş, yabancı ideolojiye bağlı işçi teşekkülleri ve bundan yararlanan sendika ağaları türemişti. Bu işçi örgütleri büyük şehirlerde kanlı meydanlar oluşturmuşlar ve bazı politikacılar bile hareketlere katılmışlardır. Bu durumlar karşısında TÜRK ordusu ülke yönetimine tümüyle el koymuş, 12 Eylül 1980 tarihi yeni bir dönemin başlangıcı olmuştur... Harekâtın ilk gününde yayımlanan Millî Güvenlik Konseyi'nin 7 No.lu bildirisiyle anarşiyi körükleyen, işçileri karanlık emelleri uğruna ve kendi menfaatları doğrultusunda yönlendiren sendika ve Konfederasyonlar faaliyetten men edildiler.[12]

12 EYLÜL 1980 ASKERİ DARBESİNİN HEMEN ARDINDAN, TÜRK-İŞ GENEL BAŞKANI İBRAHİM DENİZCİER'İN, MİLLİ GÜVENLİK KONSEYİ BAŞKANI KENAN EVREN'E GÖNDERDİĞİ MESAJ:

Türk-İş topluluğu, zat-ı devletlerinizin bildirisinde de açıkça yer aldığı üzere, ülkemizin huzuru, devletimizin bütünlüğü ve milletimizin bölünmezliğini sağlamak amacıyla Türk Silahlı Kuvvetlerimizi yönetime bütünü ile el koyma mecburiyetinde bırakan bir gerçekle karşı karşıya bırakıldığının bilinci içindedir.

Atatürk ideallerini kendisine şaşmaz rehber olarak kabul eden Türk işçi hareketi kısa zamanda Anayasa ve ilgili kanunlarda değişiklik yapılarak demokrasiye geçişin sağlanacağı, işçi haklarının korunacağı yolundaki teminatınızı memnuniyetle karşılamış bulunmaktadır.

Milletin bağrından çıkan ordumuzun tam bir bütünlük içinde milletimize huzur ve güven veren bu davranışının milletimiz ve memleketimiz için hayırlı olmasını temenni ile Türk-İş topluluğu adına saygılarımı arzederim.

Koç, 2010, s. 52.

12 Eylül'ün ardından Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu (TİSK) Başkanı Halit Narin, "Bugüne kadar hep işçiler güldü, artık gülme sırası bizde" demişti.

Vehbi Koç, 14 Ekim 1984'te gerçekleştirilen MESS'in 25. kuruluş sempozyumunda 12 Eylül rejimine bağlılığını ifade etti.

VEHBİ KOÇ'UN DARBEDEN 21 GÜN SONRA KENAN EVREN'E YAZDIĞI MEKTUPTAN

Sayın Orgeneral Kenan Evren,
Devlet Başkanı
Milli Güvenlik Konseyi ve Genelkurmay Başkanı
/ ANKARA
3 Ekim 1980

Yakalanan anarşistlerin ve suçluların mahkemeleri uzatılmamalı ve cezaları süratle verilmelidir. Polis teşkilatını teçhiz ederek ve kuvvetlendirerek imkanlar genişletilmeli, gerekli kanunlar bir an önce çıkarılmalıdır. İşçi-işveren ilişkilerini düzenleyecek olan kanunlar asgari hata ile çıkarılmalıdır. Bazı sendikaların Türk Devleti'ni ve ekonomisini yıkmak için bugüne kadar yaptıkları aşırı hareketler göz önünde bulundurulmalıdır. DİSK'in kapatılmış olmasından dolayı bir kısım işçiler, sendikal münasebetler yönünden bekleyiş içindedirler. Militan sendikacılar bu işçileri tahrik etmek ve faaliyeti devam eden sendikaların yönetim kadrolarına sızarak kendi davalarını devam ettirmek niyetindedirler. Bu durum bilinmeli, hazırlanacak kanunlarda gerekli tedbirler alınmalıdır. Komünist Parti'nin, solcu örgütlerin, Kürtlerin, Ermenilerin, birtakım politikacıların kötü niyetli teşebbüslerini devam ettirecekleri muhakkaktır, bunlara karşı uyanık olunmalı ve teşebbüsleri mutlaka engellenmelidir.

Kıdem tazminatı karşılıkları, kurulacak bir fonda toplanmalıdır. İşçilere ödenecek yıllık miktarlar ayrıldıktan sonra geriye kalan kısım, kamu ve özel sektör yatırımları için düşük faiz ile kullandırılmalı, bu fonun, yeni işgücü yaratması sağlanmalıdır. Aksi takdirde, bu kaynak da devletin açıklarını kapatmaya kullanılır ve ekonomik fayda sağlamaz.

Millet hayrı için vereceğiniz mücadelede, zatıâlilerine ve arkadaşlarınıza muvaffakiyetler temenni ediyorum.

Yukarıda yazdıklarım hakkında herhangi bir bilgi arzu edilirse, emrinize amadeyim.

Mustafa Sönmez, Türkiye'de Holdingler Kırk Haramiler, Arkadaş Yayınevi, Ankara, 1992, s. 316-321.

Kenan Evren anılarını yazdığı kitapta yer verdiği bu fotoğrafın altına, "Vehbi Koç'la gönderdiği mektup üzerine konuştuk" notunu düşmüş.
Kenan Evren'in Anıları 2, Milliyet Yayınları, 2. baskı, Şubat 1991, s. 495

12 EYLÜL VE OTOMOBİL-İŞ

12 Eylül döneminde bağımsız sendikalar arasında da kovuşturmaya uğrayan, kapatılan, faaliyeti durdurulan ve yöneticileri cezalandırılanlar oldu.[13] İstanbul Gıda ve İhtiyaç Maddeleri Satış İşçileri Sendikası (Pat-Sat-İş) ve Tümmetal-İş yöneticilerinin tutuklanma ve yargılanma nedeni, DİSK'in tek tip demokratik tüzüğünü kabul etmiş olmalarıydı.[14] İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı Askerî Mahkemesi, 8.3.1982 günlü kararıyla Bank-İş Sendikası'nı kapattı, sendikanın bazı yöneticileri için ağır hapis cezaları verildi. Ceza Askerî Yargıtay tarafından da onaylandı.[15]

Otomobil-İş Genel Sekreteri Sami Ataç, 12 Eylül Askerî darbesinin haberini aldığında evindedir. Sabahın erken saatleridir. Sokağa çıkma yasağı vardır, evden çıkamaz. Telefonu da yoktur, kimseyle haberleşemez. Ataç'ın anlatımına göre, kısa süre sonra Otomobil-İş'in sendikal faaliyetlerine izin verilir. Ataç, bunda Türk-İş 1. Bölge Başkanı

İsmail Topkar'ın "gayretinin etkili olduğu" inancındadır:

> Biz her ne kadar Metal-İş Federasyonu'ndan ve Türk-İş'ten ayrıldıysak da Türk-İş 1. Bölge ile irtibatımız iyiydi. O zaman İsmail Topkar'dı, 1. Bölge'nin Başkanı. Hatta İsmail Topkar'ın eşini biz tercüman olarak aldık, kısa bir süre. İsmail Topkar'la ben

> Ereğli'ye de gittim… Zonguldak'a. Ve İsmail Topkar'ın da gayretiyle, kısa bir süre sonra açıldık. Faaliyete normal devam ettik biz.[16]

Sami Ataç, bu dönemde askerî yönetim tarafından hesaplarının kontrol edildiğini anlattı. Ataç'ın ifadesine göre bunun nedeni, Otomobil-İş'in Maden-İş'le güç ve eylem birliği yapmış olmasıydı:

> Evet ondan. Bizim onlarla bir alakamız yok. Biz işçiyiz. Sendikayız. (…) Çok da iyi oldu. Çünkü bazı işyerleri aidatları ödememişti. Ödettiler. Başta SACE Elektrik… Biz hiçbir işyerinden elden aidat almayız. Banka (hesabı). Bir yüzbaşı mı ne? Kafalı bir çocuktu. Geldi. Hesaplara baktı. 'Parayı yatırmamışlar bak, niye bu böyle?', dedim, 'Vermiyorlar', 'Aç telefonu.' Geçti telefona. Selahattin Bey'di oranın patronu 'Niye ödemiyorsunuz?' 'Efendim, derhal!' dedi.[17]

Darbenin ardından Otomobil-İş yönetiminden ya da kadroları arasından gözaltına alınan olmaz. Ancak, Otomobil-İş Genel Merkezi, 10 Aralık 1980 tarihinde Sıkıyönetim emriyle mühürlenir ve sendikanın faaliyetleri 19 Mart 1981 tarihine kadar durdurulur.[18]

12 Eylül Askerî darbesini izleyen ve 1984 yılına kadar olan dönem, faaliyetine izin verilen diğer sendikalar gibi Otomobil-İş için de bir bekleme dönemidir. Bu dönemi Otomobil-İş metal işkolunda örgütlenme imkânlarını değerlendirerek ve fiilen kapatılan Maden-İş'in üyeleriyle temas kurarak geçirir. O dönemde Otomobil-İş Genel Sekreteri olan Sami Ataç, Maden-İş üyesi işçilerle kurmaya başladıkları bu temaslardan söz etti ancak o dönemde Maden-İş'in yurt dışına çıkan yöneticileriyle "bir irtibatı" olmadığını, işçilerle "aşağılarda" konuştuklarını kaydetti.[19]

1983 yılında toplanan 9. Genel Kurulu Çalışma Raporu'nda Otomobil-İş'in 12 Eylül Askerî darbesi karşısındaki tutumuna da yer verilmektedir. Raporda, Genel Kurul'un, "yeni Anayasamız ışığı altında, alacağı kararların ülkemize, üyelerimize, tüm çalışanlara şimdiden hayırlı olması" temenni edilmektedir.[20] Sendikanın darbeye ilişkin yaklaşımı, öncelikle darbe öncesi ekonomik, siyasi ve toplumsal koşuların eleştirisine dayanarak ve bu dönemde kendi izlediği tutuma atfen ortaya konmaktadır.

Otomobil-İş 12 Eylül darbesi öncesindeki siyasi, ekonomik ve toplumsal koşulları değerlendirirken, MESS'in "Türk ekonomisini hiçe sayarak" işçileri lokavtlarla tehdit ederken grevlerde "ayak direterek" uzamasından yararlandığını kaydetmektedir. Otomobil-İş anarşi, "çarpık ideolojiler" ve "aşırı uçlar"la arasına kalın bir çizgi çekmektedir: "Bu arada sokaktaki anarşi hızla yurt çapında yayılmalar göstermiş, üyelerimizin çarpık ideolojilerin esiri olmaması için Otomobil-İş tüm ağırlığını ortaya koymaya mecbur olmuş, grevlere aşırı uçların girmemesi için tedbirler almıştır. Bunda da gerçekten muvaffak olduğu bugün daha iyi gözükmektedir. Bu politika oyunlarının içine işçilerin de çekilmek istendiği, o devrede kurulmuş bulunan siyasi yönlü konfederasyonlarla sabittir."[21] Otomobil-İş kapatılan siyasi partileri de eleştirmekte, bir yandan dış ambargolar sürerken siyasi partilerin derlenip toplanıp ülkeyi kurtarmak yerine, "Türkiye'yi temsil edecek Reisicumhuru dahi seçmekten aciz" kaldıklarını ve "bilerek veya bilmeyerek yapmış oldukları hatalarla" sokaktaki anarşiyi körüklediklerini tespitini de yapmaktadır. Bu girizgâhın ardından, artık siyasi ve ekonomik krizlerle ülkenin "uçurumun kenarından düşmeye ramak kaldığı bir anda" Silahlı Kuvvetlerin "duruma el koymak mecburiyetinde" kaldığı ve 12 Eylül 1980 günü Türkiye Cumhuriyeti Devleti yeniden Atatürk ilke ve inkılaplarına bağlı olduğunu ispatlamıştır… tespiti gelmektedir:

> Milli Güvenlik Konseyi, geleceğin Türkiye'sini şekillendirmek, dünya devletleri arasında onurlu yerine oturtmak, Büyük Ata'nın 'Yurtta Sulh Cihanda Sulh' görüşü içinde çalışmalarına devam etmektedir.[22]

Sendikaların en önemli faaliyetleri olan toplu pazarlık sürecinin dışında tutulduğu, kimi adımlara ve kurulan yeni şubelere rağmen örgütlenme açısından da durgun geçen 12 Eylül döneminde Otomobil-İş, geniş kapsamlı işçi eğitimleri düzenledi. *Cumhuriyet*'te, bu seminerlerin ilkinin İzmit'te Altınnal Oteli'nde başladığı haberi yer aldı. Seminer iki gün sürdü. Eğitim seminerinin açış konuşmasını yapan Otomobil-İş Genel Başkanı Aydın Özeren, seminerin amacının "işçinin bilgi ve kültürel seviyesini yükseltmek" olduğunu belirtti. "Seminerde Yüksek Hakem Kurulu tarafından yenilenen toplu sözleşmelerin aksayan yönlerinin neler olduğu tespit edilerek, bu arada işçilerin emek-

lilik ve diğer sorunlarının yanı sıra değişen Sosyal Sigortalar Kanunu'nun getirdiği yükümlülüklerin neler olduğu açıklığa kavuşturulacak" dedi. *Cumhuriyet*, seminerin büyük ilgi gördüğünü yazdı. Seminere ayrıca konuşmacı olarak katılan Prof. Dr. Adnan Lavkan, toplu sözleşme düzeninde ücret politikası, SSK İzmit Şubesi yöneticilerinden Tülay Kocabaş ve İpek Taneri SSK'da son değişikliğe göre, emekliliğe hak kazanma ve müracaat şekilleri konusunda bilgi verdiler, Kocaeli Bölge Çalışma Müdürü Numan Gümrük de işçilerin çeşitli sorunlarını ele aldı.[23]

12 EYLÜL HUKUKU: İŞÇİLER VE SENDİKALAR

12 Eylül Askerî darbesinin ardından işçi ve sendika hakları önce kimi özel yasalarla, sonra sistemli olarak 1982 Anayasası ve nihayet 1983'te yürürlüğe konulan 2821 ve 2822 sayılı "Sendikalar Kanunu" ve "Toplu iş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Kanunu" ile büyük ölçüde sınırlandırıldı. Ağır baskı koşullarında ve darbeci generallerin kontrolü altında yapılan bu düzenlemelerle 1961 Anayasası'yla hayat bulan, özgürlükleri ve sosyal hakları temel alan "sosyal devlet" ilkesi tahrip edildi. İşveren örgütlerinin, TİSK'in, TÜSİAD'ın özlemleri, talepleri doğrultusunda işçi/sendika hak ve özgürlükleri budandı.

Bütün bunların gerisinde Türkiye ekonomisinde köklü bir dönüşüm, 1980, 24 Ocak kararlarıyla Türkiye'de neo-liberal programın yerleştirilmesi ve ekonominin yeniden yapılandırılması süreci vardı ve bu sürecin çarkları çok güçlüydü. "Uluslararası Para Fonu (IMF) ve Dünya Bankası denetiminde, "yapısal uyum" ve "istikrar arayışı" adı altında yıllardır sürdürülen neo-liberal program çok esaslı ve uzun dönemli –hükümetler için kolayca ödün verilemeyecek- bir temel ekonomik dönüşüm politikasını yansıtıyordu."[24]

Böylece, Cumhuriyet'in ilk yıllarında başlayan, devletin ekonomiye doğrudan katılımına dayalı sanayileşme ve sermaye birikimi süreci terk edildi, 60'lı yıllarda toplu pazarlık ve grev hakkının tanınmasıyla hâkim sınıflarla, emekçi sınıflar arasında

T. C.
Resmî Gazete
Kuruluş Tarihi : (7 Teşrinievvel 1336) - 7 Ekim 1920
YASAMA BÖLÜMÜ
KANUN
TÜRKİYE CUMHURİYETİ ANAYASASI
BAŞLANGIÇ

Temel hak ve özgürlükleri alabildiğince kısıtlayan 1982 Anayasası, 7 Kasım 1982 Pazar günü yapılan halk oylamasının ardından 9 Kasım 1982 tarihinde Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girdi. Referandumda, 1982 Anayasası yüzde 8,63 "hayır" (1.626.431 seçmen) oyuna karşılık yüzde 91,37 "evet" (17.215.559 seçmen) oyuyla kabul edilmişti. 1982 Anayasası referandumu cumhurbaşkanlığı seçimi ile birleştirilmiş, Anayasa'nın kabulü ile birlikte Devlet Başkanı unvanına sahip olan Kenan Evren'in Cumhurbaşkanlığı da halk tarafından onaylanmıştı.

Resmî Gazete, 9 Kasım 1982 tarih ve 17863 sayılı.

Korkut Boratav: "Türkiye'nin 1950'li yıllardaki mekanizmaları, köylülüğe ve kent yoksullarına karşı daha açık ve kayırıcıdır. 60'lı yıllarda, toplu sözleşme ve sosyal güvenlik sistemlerindeki iyileşmeler, 61 anayasasında yer alan ve hükümler doğrultusunda ek iyileştirmeler sağlanmıştır. Ayrıca eğitimin, sağlığın ve pek çok kamu hizmetinin ayrım yapılmadan parasız sunulması bu bağlamda büyük öneme sahiptir."(*)

Metin Kutal: "Türkiye'de 24 Ocak 1980 kararları ile benimsenen ve uygulamaya konulan bu yeni ekonomik düzen, kuşkusuz sendikaları da etkilemiştir. Sosyal hakların ve kurumların ekonomik büyüme önünde en önemli engel olduğu mesajı düzenli biçimde topluma verilmiş, uygulamalar buna göre yapılmıştır."(**)

(*) *Korkut Boratav. XX. Yüzyıldan XXI. Yüzyıla: Türkiye Ekonomisinin Genel Görünümü; Özgür Üniversite'de 22 Şubat 2003 tarihinde verdiği konferansın banttan çözülmüş versiyonu; http://www.uzaklar.net/html/turkiye_ekonomisinin_genel_gor.html Erişim: Ekim 2005.*

(**) *Metin Kutal. "Türk Sendikacılığını Çevreleyen Olumsuz Koşullar, Özellikler ve Yeni Bir Yapılanma İhtiyacı", Çalışma ve Toplum, 2005/2, s. 12-13.*

12 EYLÜL DARBESİNİN BİLANÇOSU

12 Eylül'den sonra, 650 bin kişi gözaltına alındı,
1 milyon 683 bin kişi fişlendi, binlerce insan fişlendi,
Acılan 210 bin davada 230 bin kişi yargılandı,
7 bin kişi için idam cezası istendi,
517 kişiye idam cezası verildi,
49 kişi idam edildi,
71 bin kişi TCK'nın 141, 142 ve 163. Maddelerinden yargılandı,
93 bin 404 kişi örgüt üyesi olmak suçundan yargılandı,
388 bin kişiye pasaport verilmedi,
30 bin kişi "sakıncalı" olduğu için işten atıldı,
14 bin kişi vatandaşlıktan çıkarıldı,
30 bin kişi siyasi mülteci olarak yurtdışına gitti,
300 kişi kuşkulu şekilde öldü,
171 kişi işkenceden öldüğü belgelerle kanıtlandı,
14 kişi cezaevlerindeki uygulamaları protesto etmek için yaptıkları açlık grevleri sonucu öldü,
937 film sakıncalı bulunduğu için yasaklandı,
23 bin 667 derneğin faaliyeti durduruldu,
3 bin 854 öğretmen, 120 üniversitede görevli öğretim üyesi, 47 hâkimin işine son verildi,
7 bin 233 devlet görevlisi bölgeleri dışına sürüldü,
Halkın "hayır" demesinin yasak olduğu anayasa oylaması sonucunda 12 Eylül'ü yapanlara ömür boyu dokunulmazlık tanındı,
1402 sayılı yasa nedeniyle 9 bin 400 kişi kamu görevinden atıldı ya da sürüldü,
Gazetecileri toplam 3 bin 315 yıl 6 ay hapis cezası verildi,
Getirilen yasaklar nedeniyle İstanbul'da gazeteler toplam 300 gün yayımlanmadı,
300 gazetesi saldırıya uğradı,
3 gazeteci öldürüldü,
Cezaevindeki gazeteci sayısı 31,
Haklarında tazminat davası istenen gazeteci sayısı 211,
Gazetecilerden istenen tazminat miktarı 12 milyar 848 milyon lira,
39 ton gazete, dergi ve kitap sakıncalı olduğu için imha edildi,

Cumhuriyet, 11 Eylül 1994.

kurumuş olan kâğıda dökülmemiş bir çeşit "modus vivendi, bir arada yaşama tablosu" değişti.[25] Türkiye'de ithal ikameci sanayileşmeyi sağlayan büyüme dinamikleri terk edildi. 70'li yılların sonundan itibaren yaşanan ekonomik krizlerin faturası emekçi sınıflara kesilmişti.

İşte bu ekonomik dönüşüm, 1980 Eylül ayından bu yana siyasi iktidarların sendika haklarına ve toplu pazarlığa yaklaşımlarının da temelini oluşturmuştu.

12 Eylül 1980 Askerî darbesi, ekonomik alanda gerçekleştirilen bu köklü değişimin omurgasını oluşturan 24 Ocak kararlarının uygulanması için en elverişli koşulları yarattı. Parlamento feshedilmiş, siyasi partiler kapatılmış, işçi sendikalarının faaliyetleri durdurulmuştu. Olup biten her şey beş darbeci generalin iki dudağının arasındaydı.

Sonraki yıllarda bu sürecin en önemli sorumlusu Kenan Evren şunları söyleyecekti:

> Eğer 24 Ocak kararları denen kararların arkasından 12 Eylül dönemi gelmemiş olsaydı, o tedbirlerin fiyasko ile sonuçlanacağından hiç şüphem yoktu. Böyle sıkı bir Askerî rejim sayesinde o tedbirler meyvesini vermiştir.[26]

Cumhuriyet
İşçiler toplu sözleşme süresince bekleyecek
MEMURLAR RAHATLIYOR

Cumhuriyet, 26 Aralık 1980.

KIDEM TAZMİNATI SINIRLANDIRILDI: 17 EKİM 1980

Kıdem Tazminatı: Tavan uygulaması 12 Eylül Askerî darbesinden sonra tekrar gündeme geldi. Darbenin hemen ardından 17 Ekim 1980 tarihli ve 2320 sayılı Yasa ile kıdem tazminatına yeniden tavan uygulaması getirildi ve kıdem tazminatı asgari ücretin 7,5 katı ile sınırlandı. Ayrıca bu hükme aykırı davrananlar için hapis ve para cezası getirildi. Bu durum İş Kanunu hükümleri için alışılmamış bir yaptırımdı. Ancak kıdem tazminatının

asgari ücretin 7,5 katı ile sınırlandırılması da yeterli görülmedi. İşveren buna da itiraz etti. Bunun üzerine 11 Aralık 1982 tarih ve 2762 sayılı Kanun ile kıdem tazminatı tavanının asgari ücretle bağı koparıldı ve kıdem tazminatı tavanı en yüksek devlet memurunun bir hizmet yılı için alacağı azami emeklilik ikramiyesi ile sınırlandırıldı. Böylece toplu iş sözleşmeleri yoluyla sendikaların kıdem tazminatı tutarını artırmalarının önüne geçilmiş oldu.

Kıdem tazminatının asgari ücretle bağının koparılması ciddi bir biçimde bastırılması anlamına gelmektedir. Şöyle ki, Eylül 2020 itibariyle kıdem tazminatı tavanı 7.117,17 TL'dir. Eylül 2020'de brüt asgari ücretin 2.943 TL olduğu düşünülecek olursa, asgari ücretin 7,5 katı 20.601 TL demektir. Kıdem tazminatında 7,5 asgari ücret tutarında sınır devam etseydi günümüzde kıdem tazminatları 21 bin TL civarında olabilecekti. Bu durum ücretlerdeki erimeyi göstermesi açısından da çarpıcıdır.

1978'de asgari ücretin 7,5 katı olan kıdem tazminatı tavanı, 1982'de asgari ücret ile bağının koparılmasının ardından hızla düşmeye başladı. 2020 itibariyle kıdem tazminatı tavanı asgari ücretin 2,4 katına geriledi. AKP'nin iktidara geldiği 2003 yılında ise kıdem tazminatı asgari ücretin 4,4 katıydı.

Aziz Çelik (Editör). Emeğe karşı Sermaye Darbesi, DİSKAR, Eylül 2020, s. 17-18

İŞÇİ İKRAMİYELERİ BUDANDI: 14 NİSAN 1981

12 Eylül sonrasında toplu iş sözleşmeleriyle belirlenen ikramiye tutarına toplu sözleşme özerkliğine bütünüyle aykırı biçimde kanun yoluyla sınır getirildi. 7.7.1956 tarihli ve 6772 sayılı İlave Tediye Kanunu'na 14 Nisan 1981 tarihinde 2448 sayılı Kanun'la ilave edilen ek madde ile, "bu Kanun uyarınca işçilere yapılan ilave tediyelerden ayrı olarak, her yıl için her biri bir aylık istihkakları tutarını (hafta ve genel tatil ücretleri dahil) geçmemek şartıyla toplu iş sözleşmeleri ile en çok iki ikramiye daha verilebilir" hükmü getirildi.

6772 sayılı Kanun kapsamı dışında kalan özel sektörde çalışan işçiler için ise, "toplu iş sözleşmeleri ile en çok dört, münhasıran yer altında çalışan işçilere en çok beş ikramiye" ödenebileceği hüküm altına alındı. (2448, Ek Madde 2)

İKRAMİYELER KANUNLA SINIRLANDIRILDI

2448 sayılı Kanun'la bu konuda iki geçici düzenleme getirildi:

Geçici Madde 1 - Yürürlükte olan toplu iş sözleşmeleri ile yürürlük süreleri sona erdiği halde 23.12.1980 tarihli, 2364 sayılı Kanun uyarınca Yüksek Hakem Kurulu tarafından henüz yeniden yürürlüğe konulmamış olan toplu iş sözleşmelerinde öngörülen ilave tediye ve ikramiyelere ilişkin hükümlerin uygulanmasına bu sözleşmeler yenileninceye kadar devam olunur,

Geçici Madde 2 - Toplu iş sözleşmeleri, Yüksek Hakem Kurulunca yeniden yürürlüğe konulurken bu Kanunda öngörülen sayıyı aşan ikramiyelerin tutarı ücrete eklenir.

Bu düzenlemelerin yanında 1982 Anayasası 12 Eylül rejiminin ana hatlarını çizdi. "Doğrudan darbecilerin denetiminde yapılan Anayasa 1961 Anayasası'nın özgürlükçü ve sosyal hakları esas alan yaklaşımının tersine otoriter ve baskıcı bir siyasal rejim inşa etti; sendikal ve sosyal hakları budadı."[27] Bu yeni siyasal rejimin inşasında sermaye örgütlerinin talep ve görüşleri esas alındı. Bu talepler TİSK'in 14. Genel Kurul Çalışma Raporu'nda açıkça yer almıştı:[28]

- Lokavt Anayasa'da kurumlaştırılmalıdır.
- Grev ve lokavt yasakları genişletilmelidir.
- Hak ihtilaflarında grev yapma olanağı kaldırılmalıdır.
- Grev ve lokavt kararlarının belirli bir süre içinde uygulanması zorunlu olmalı, bu süre geçtikten sonra bu hak kullanılmamalıdır. Grevin başlama tarihi işverene önceden bildirilmelidir.
- Uzlaştırma sistemi kaldırılmalı, bunun yerine

arabuluculuk müessesesi geliştirilerek, ihtilafın sonuna kadar görev yapması sağlanmalıdır.

- Her işyerinde tek bir toplu iş sözleşmesi yapılması esası getirilmelidir.
- Birden fazla sendikaya üyelik yasaklanmalıdır.
- Sendikaların siyasi partileri desteklemeleri veya onlara karşı tutum içine girmeleri önlenmelidir.
- Sendikalarla derneklerin birbirlerine mali yardımda bulunmaları önlenmelidir.
- Sendikaların idari ve mali dış denetimi sağlanmalıdır.

TİSK'in bütün bu talepleri gerek 1982 Anayasası ve gerekse 2821 ve 2822 sayılı sendikal yasalarla hayata geçirildi.

1982 ANAYASASI: SENDİKA ÖZGÜRLÜĞÜ, TOPLU PAZARLIK VE GREV HAKKI

1982 Anayasası 51. maddesiyle işçi sendikaları ve üst kuruluşlarına yönetici olabilmek için en az on yıl fiilen çalışma koşulu getirdi. İşçilerin birden fazla sendikaya üye olabilmelerini yasakladı. On yıl fiili işçilik koşulu 2007 yılında Anayasa'dan çıkarıldı.

1982 Anayasası 52. maddesiyle sendikalara kapsamlı bir siyaset yasağı getirdi: "Sendikalar siyasi amaç güdemezler, siyasi faaliyette bulunamazlar, siyasi partilerden destek görmezler ve onlara destek olamazlar; derneklerle, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ve vakıflarla bu amaçlarla ortak hareket edemezler." Madde ayrıca sendikaların gelirlerinin kamu bankalarında saklamaları zorunluluğu ile idari ve mali denetime tabi tutulmaları hükümlerini de içeriyordu. Anayasa'nın 52. maddesi 1995 yılında 4121 sayılı Kanun'la yürürlükten kaldırıldı.

1982 Anayasası'nın 82. maddesi ise sendika yöneticiliğini milletvekilliği ile bağdaşmayan işlerden sayarak sendika yöneticilerine aynı zamanda milletvekili olabilmelerinin yolunu kapattı. Oysa 1961 Anayasası sendikacılara aynı anda milletvekili olabilme hakkını tanımaktaydı.

Toplu pazarlık hakkı 1982 Anayasası'nın 53. maddesiyle düzenlendi: "İşçiler ve işverenler, karşılıklı olarak ekonomik ve sosyal durumlarını ve çalışma şartlarını düzenlemek amacıyla toplu iş sözleşmesi yapma hakkına sahiptirler." Oysa bu madde 1961 Anayasası'nda, "işçiler, işverenlerle olan münasebetlerinde, iktisadî ve sosyal durumlarını korumak veya düzeltmek amacıyla toplu sözleşme ve grev haklarına sahiptirler" şeklinde düzenlenmişti. "Madde açıkça toplu sözleşme ve grev hakkını çıkarlarını korumak için işçilere tanımış ve işçilere özgülemişti."[29] 1961 Anayasası toplu iş sözleşmesinin amacının işçilerin, "işverenlerle olan münasebetlerinde, iktisadî ve sosyal durumlarını korumak veya düzeltmek" olduğunu belirlemişken, 1982 Anayasası bu amacı işçilerin ve işverenlerin "karşılıklı olarak ekonomik ve sosyal durumlarını ve çalışma şartlarını düzenlemek" olarak vazetmekte ve böylelikle iş hukukunun "işçiyi koruma" ilkesinden sapmakta, hakkın özünü ortadan kaldırmaktadır. Burada kritik olan toplu iş sözleşme hakkı düzenlenirken işverenlerin de zikredilmesinin de ötesinde -ki zaten toplu iş sözleşmesi iki taraflı bir sözleşmedir- toplu iş sözleşmesinin işçilerin "iktisadî ve sosyal durumlarını korumak veya düzeltmek" amacının terkedilmiş olmasıdır.

1982 Anayasası "grev hakkı ve lokavt" başlıklı 54. maddesiyle sermayenin talepleri doğrultusunda lokavta anayasal bir statü tanıdı. Oysa 1961 Anayasası'nda lokavta yer verilmemişti. "Lokavt Anayasa'ya eklenerek yasama organının lokavtı yasaklaması önlenmiştir."[30]

1982 Anayasası grev hakkını sadece toplu sözleşme müzakerelerinde uyuşmazlık çıkması yani menfaat uyuşmazlığı durumunda tanıdı. Buna karşılık, toplu iş sözleşmesi ve mevzuat hükümlerinin işveren tarafından ihlal edilmesi durumunda greve yani hak grevine izin vermedi. Oysa 1961 Anayasası'nda böyle bir sınırlama yoktu ve sendikalar ihlal edilen işçi haklarını hak grevi yaparak savunabiliyorlardı. 1982 Anayasası siyasal amaçlı grev, dayanışma grevi, genel grev, işyeri işgali, işi yavaşlatma, verimi düşürme ve diğer direnişleri de yasakladı.

1982 Anayasası 54. maddesiyle grev yasakları ve ertelemeleri kural haline getirdi. Grev yasaklama ve erteleme durumunda son karar Yüksek Hakem Kurulu'na bırakıldı. Bu hükümler 1961 Anayasası'nda yoktu.

12 Eylül darbecilerinin sendikalara ve toplu pazarlık sürecine ilişkin olarak 1982 Anayasası ile getirdikleri antidemokratik yasak ve sınırlamaların çoğu, aradan kırk yıl geçmesine rağmen halen yürürlüktedir.

12 Eylül rejimi bütün kurumlarıyla, 12 Eylül öncesini hatırlatarak hak arayan insanları susturma, faşizan, antidemokratik uygulamalarını meşrulaştırma gayreti içinde oldu. Bu söylem sonraki yıllar boyunca da sürdürüldü. Karikatür, *İşçinin Alınteri* dergisinin 1 Eylül 1987 tarihli 9. sayısında yayımlanmıştı.

Otomobil-İş Anayasa tasarısına ilişkin değerlendirmesinde, TİSK'in 1982 Nisan ayında toplanan 14. Genel Kurulu'na dikkat çekerek, işveren kesiminin görüş ve önerilerinin Danışma Meclisi'nin Anayasa tasarısına nasıl yansıdığı ve bu tasarının Milli Güvenlik Konseyi tarafından nasıl ele alındığı konusundaki görüşünü ortaya koymuştur:

> Eğer bu isteklerin Danışma Meclisinden sonra Millî Güvenlik Konseyinde büyük bir kısmı değişerek geçmeseydi, serbest toplu pazarlık sistemi çökecek, grevlerdeki kısıtlamalarla toplu iş sözleşmeleri yapabilme, yapılmışı koruyabilme olanağı kalmayacaktı. Bütün istekleri Yüksek Hakem Kurulu vasıtasıyla, mecburi tahkimi, kural haline getirmekti.
>
> Ancak Millî Güvenlik Konseyi taslağa gerçek Anayasa hüviyetini verirken, işverenlerin isteklerinin gerçekleşmediğini görmenin mutluluğu içindeyiz.
>
> Yeni Anayasamızın milletimize hayırlı olmasını dilerken işçi kesimini alakadar eden maddelerin Millî Güvenlik Konseyi tarafından düzeltilmesinin işçileri ziyadesi ile memnun ettiğini belirtmeden geçemeyeceğiz.[31]

Otomobil-İş değerlendirmesinde, Danışma Meclisi ve Millî Güvenlik Konseyi tarafından hazırlanan metinleri bir çizelge halinde karşılaştırmaktadır. Ne var ki, Danışma Meclisi taslağına son şeklini veren Millî Güvenlik Konseyi düzenlemeleri, sendika özgürlüğü, toplu pazarlık ve grev hakkı yönünden kayda değer bir düzeltme içermemekte, hatta kimi hükümlerde işçiler ve sendikalar için -sendika yöneticisi olmak için aranan en az on yıl bilfiil işçilik gibi- Danışma Meclisi tasarısında yer almayan ağır şartlar öngörmektedir. 1982 Anayasası'nın son şekline bakıldığında, daha önce de göstermiş olduğumuz gibi, TİSK'in taleplerinin hemen tamamının gerçekleştirilmiş olduğu da ortadadır. Otomobil-İş tarafından ortaya koyulan bu değerlendirmenin, sendika yönetiminin 12 Eylül darbesi karşısında aldığı tutumun bir parçası olduğu bellidir.

SENDİKA YASALARI

2821 sayılı Kanun sendika özgürlüğünü alabildiğine daraltti. Sendika kurucusu olabilmek için aranan koşulları ağırlaştırdı. Sendikaların, sendika şubelerinin ve konfederasyonların genel kurul dışındaki organlarının üyeliklerine, aynı kişinin üst üste ancak dört olağan genel kurulca seçilebileceği hükme bağlandı (Madde 9/5). İşçi sendikası veya konfederasyon yöneticiliğine seçilebilmek için, diğer şartların dışında, en az on yıl bilfiil işçi olarak çalışmış olmak; sendika şubelerinin zorunlu organlarına seçilebilmek için ise sendikanın kurulu olduğu işkolunda en az bir yıl bilfiil çalışmış olmak şartı getirildi (2821, Madde 14/14).

İşçi sendikalarının, işkolu esasına göre bir işkolunda ve Türkiye çapında faaliyette bulunmak amacı ile bu işkolundaki işyerlerinde çalışan işçiler tarafından kurulabileceğini hükme bağlayan Kanun, "meslek veya işyeri esasına göre" sendika kurulmasını yasakladı. (2821, Madde 3/1 ve 3) Konfederasyon dışında üst sendika birliklerine yer vermedi. Sendika çokluğu ilkesine dayanan 274 sayılı Kanun'un aksine, tek tip sendika modeli dayatıldı.

2822 sayılı Kanun, toplu pazarlık hakkını sadece işkolu esasına göre kurulan sendikalara tanıdı. Böylece, işkolu sendikaları dışındaki hiçbir sendika modeline hayat hakkı tanınmadı. 2822 sayılı Kanun, 275 sayılı Kanun'dan farklı olarak tek düzeyli toplu pazarlığı esas alarak önemli bir sınırlama getirdi. 275 sayılı Kanun'da düzenlenen işkolu düze-

yinde toplu pazarlık sistemin dışında bırakıldı. İşyeri düzeyinde, "işletme" ve "işyeri" kavramlarıyla düzenlenen toplu pazarlık prosedürü birden fazla işvereni kapsayan grup pazarlığını kabul etse de grup pazarlığı kapsamı içindeki işyerlerinde ayrıca işyeri düzeyinde toplu pazarlığa imkân tanımadı.

Böylece, işyeri sendikalarının yasak olduğu ama sadece işyeri düzeyinde toplu pazarlığa izin verilen; sadece işkolu sendikalarının toplu pazarlık hakkına sahip olduğu ama işkolu düzeyinde toplu pazarlığa izin verilmeyen bir sistem dayatıldı.

Sonuç olarak 1982 Anayasası ve 2821-2822 sayılı yasaların getirdiği sistem sendika özgürlüğü ve toplu pazarlık hakkı bakımından işçi sınıfına son derece kısıtlı bir alan bıraktı. Bu kısıtlı alanda toplu pazarlık ve grev hakkına kapsamlı yasaklamalar, sınırlamalar getirdi.

Sendikaların toplu pazarlık hakkını kullanabilmeleri "yetki" prosedürüyle idarenin iznine bağlandı. Yıllarca süren yetki davaları ile sendikaların toplu pazarlık hakkını kullanabilmeleri fiilen engellendi. Bakanlar Kurulu'na, karar verilmiş veya başlamış olan kanuni bir grev genel sağlığı veya millî güvenliği bozucu olduğu iddiasıyla altmış gün süre ile erteleme yetkisi tanındı ve bu yetki grev hakkını neredeyse fiilen ortadan kaldıracak ölçüde keyfi biçimde uygulandı. 275 sayılı Kanun'dan farklı olarak 2822 sayılı Kanun, erteleme süresinin bitiminde taraflar anlaşamazlar ve uyuşmazlık Yüksek Hakem Kurulu'na götürülmezse sendikanın yetkisinin düşeceğini hükme bağladı ve öncesinden farklı olarak tekrar greve başlama olanağını da ortadan kaldırdı.

Otomobil-İş'in 2821 ve 2822 sayılı kanunlara ilişkin ilk değerlendirmesi, sendikanın yasa tasarıları karşısındaki görüşlerini ortaya koyan ve 9. Genel Kurul Çalışma Raporu'na alınan metinde açıklandı. 2821 ve 2822 sayılı yasalara ilişkin bu değerlendirme, sendikanın Anayasa karşısındaki tutumuna kıyasla gerçeğe daha yakındır:

> Sendikalar yasa tasarısında yapılan düzenlemelerle sendikal hak ve özgürlüklere çok önemli kısıtlamalar getirilmekle işçileri çalışma yaşamı ile ilgili geliştirmek ve elde etmek daha da zorlaştırılmış bulunmaktadır. Toplumsal barış ve iş barışının sağlanması, toplumumuzun önemli bir bölümünü oluşturan işçilerin ve örgütleri olan sendikaların faaliyetlerinin uluslararası normlara, çağdaş hukuk kurallarına, temel hak ve özgürlüklere uygun olarak kullanılması ile gerçekleşebilir.
>
> Bu bakımdan sendikalar tasarısı ile getirilmek istenen düzenlemeler yerine 20 yıla yakın bir süredir uygulana gelmekte olan sistemin aksayan yönlerinin giderilerek korunması daha uygun olur görüşündeyiz.[32]

9. Genel Kurul'un ardından 1984 Kasım ayında Otomobil-İş Genel Başkan Yardımcısı İlhan Dalkılıç imzasıyla *Otomobil-İş* gazetesinde yayınlanan "Geride Bıraktığımız Dört Yıl" başlıklı yazıda 2821 ve 2822 sayılı kanunlara ilişkin çok daha net ifadelere yer verilecekti:

> Son yıllarda çalışma yaşamında çok önemli değişiklikler gündeme geldi. Mayıs 1983'de yayımlanan Sendikalar ve Toplu iş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Yasaları, bu değişikliklerin en somut yanını oluşturuyor. Açıkça belirtmek gerekir ki, bu yeni yasalarla işçiler en büyük kayıplarını verdiler.

TİSK YENİ SENDİKAL YASALARDAN MEMNUN

Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu (TİSK), çalışma yaşamı ile Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Yasalarına ilişkin görüşlerini açıkladı.

TİSK'in Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına bildirdiği görüşleri özetle şöyle:

- Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Yasalarında hiçbir değişiklik yapılmamalıdır.
- Yeni yasaların yürürlüğe girmesinden bu yana ortaya çıkan sorunlar, yasaların yapısında değil, uygulamadaki aksaklıklardan kaynaklanmaktadır. Ve bu aksaklıklar zaman içinde düzeltilebilir.
- Yasaların değiştirilmesi istekleri "eskiye duyulan özlem"i yansıtmaktadır.
- İşveren sendikalarına işverenler tarafından ödenen üyelik aidatları, vergi açısından gider olarak yazılmalıdır.
- Kamu ve özel kesim işverenleri tek çatı altında TİSK bünyesinde örgütlenebilmelidir.

Böylece kamu ve özel kesim işverenleri arasında dayanışma, haberleşme ve eşgüdüm sağlanacaktır.

Otomobil-İş, Yıl 1, Sayı 5, 15 Mart 1985

> Geride bıraktığımız son dört yıla şöyle bir baktığımızda, işverenlerin bu dönemi son derece hazırlıklı ve başarılı geçirdiklerini görebiliriz. İşveren cephesinde hazırlık çok önceden başlamıştı. Serbest toplu pazarlık, sendika özgürlüğü, grev hakkı, kıdem tazminatı gibi önemli kazanımlarımızın özünün boşaltılması girişimlerinin 12 Eylül öncesinden başlatıldığını hepimiz hatırlıyoruz.[33]

Otomobil-İş gazetesinin aynı sayısında yer alan imzasız bir değerlendirmede ise şu tespitler yapılıyordu:

> Yeni yasal düzenlemeler, TİSK'in genelde işveren cephesinin, yıllardır ısrarla tekrarladığı istekler doğrultusunda gerçekleşmiştir. Sendikalar, işçilerin çıkarlarını koruyup geliştirmek gücünden yoksun, göstermelik örgütler durumuna indirgenmek istenmiştir. Toplu sözleşme ve grev hakkı, adı var kendi yok denebilecek ölçüde budanmıştır. Bu gerçek gün gibi ortadadır.[34]

Sendikaların toplu pazarlık masalarına yeniden oturmaya başlamalarıyla 1982 Anayasası'nın ve 2812-2822 sayılı kanunların yasaklayıcı, kısıtlayıcı hükümleri siyasi iktidarın örgütlenme ve toplu pazarlık süreçlerinde kendisine yakın sendikaları açıkça kollayan keyfi tutumuyla birleşti. 12 Eylül hukukunun antidemokratik yüzü iyice açığa çıktı. Otomobil-İş'in 1985 Mart ayında tespiti şuydu:

> Sendikal hakları işlemez hale getiren 2821 ve 2822 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Yasalarının anti-demokratik yapısı, geride bıraktığımız dönem boyunca her gün bir defa daha kanıtlanmıştır. Yasalarla getirilen sınırlamalara, uygulamada karşılaştığımız engeller, sorunlar eklenmektedir. Zaten etkinliği yasalarla azaltılmış olan sendikalar uygulamada çıkarılan engellerle büsbütün yok edilmek istenmektedir.[35]

ZORUNLU TAHKİM YILLARI VE MESS GRUP SÖZLEŞMESİ (1981-1984)

12 Eylül Askerî darbesinin ardından 1984 yılına kadar olan dönemi "zorunlu tahkim dönemi" olarak tanımlamak yerinde olacaktır. Bu dönem toplu pazarlık hakkının askıya alındığı, grevin yasak olduğu ve süresi sona eren toplu iş sözleşmelerinin Yüksek Hakem Kurulu tarafından yürürlüğe konduğu dönemdir.

27 Aralık 1980 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 24 Aralık 1980 tarih ve 2364 sayılı "Süresi Sona Eren Toplu İş Sözleşmelerinin Sosyal Zorunluluk Hallerinde Yeniden Yürürlüğe Konması Hakkında Kanun" Yüksek Hakem Kurulu'na sendikaların "faaliyetlerinin durdurulduğu, grev ve lokavt yetkilerinin ertelendiği veya askıya alındığı hal ve yerlerde, yürürlük süresi sona ermiş bulunan işkolu veya işyeri toplu iş sözleşmelerini (…) gerekli gördüğü değişiklikleri yapmak suretiyle" yeniden yürürlüğe koyma yetkisi tanınıyordu.

Bununla da kalmamış YHK, yeniden yürürlüğe koyduğu toplu iş sözleşmelerini yürürlük süresi içinde değiştirmeye de yetkili kılınmıştı. Kanun'un 7. maddesine göre YHK kararları kesindi. Dokuz üyeden oluşan YHK'nın yapısı yeniden düzenlendi. Hükümetçe atanan veya görevlendirilen üye sayısı ikiden beşe yükseltildi ve böylece YHK bütünüyle hükümetin hâkimiyeti altına alındı.

2364 sayılı Kanun, 275 sayılı Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Kanunu'nun bu kanuna aykırı hükümlerinin uygulanmayacağını da hükme bağladı. Böylece 274 ve 275 sayılı yasalarla kurulan sendika ve toplu pazarlık rejimi ortadan kalkmış oldu.

Olağanüstü yetkilerle donatılmış olan YHK, DİSK-AR'ın Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı verileri üzerinde yaptığı derlemeye göre 1981-

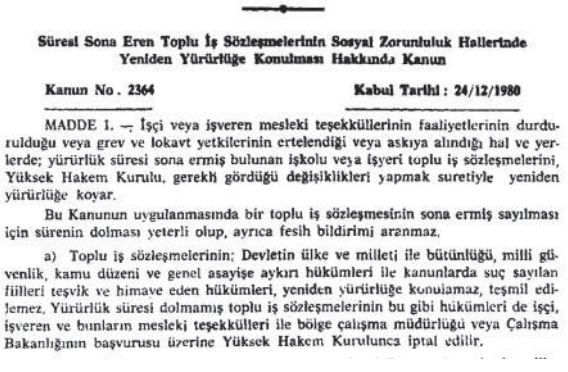

Süresi Sona Eren Toplu İş Sözleşmelerinin Sosyal Zorunluluk Hallerinde Yeniden Yürürlüğe Konulması Hakkında Kanun

Kanun No. 2364 **Kabul Tarihi: 24/12/1980**

MADDE 1. — İşçi veya işveren mesleki teşekküllerinin faaliyetlerinin durdurulduğu veya grev ve lokavt yetkilerinin ertelendiği veya askıya alındığı hal ve yerlerde; yürürlük süresi sona ermiş bulunan işkolu veya işyeri toplu iş sözleşmelerini, Yüksek Hakem Kurulu, gerekli gördüğü değişiklikleri yapmak suretiyle yeniden yürürlüğe koyar.

Bu Kanunun uygulanmasında bir toplu iş sözleşmesinin sona ermiş sayılması için sürenin dolması yeterli olup, ayrıca fesih bildirimi aranmaz.

a) Toplu iş sözleşmelerinin; Devletin ülke ve milleti ile bütünlüğü, milli güvenlik, kamu düzeni ve genel asayişe aykırı hükümleri ile kanunlarda suç sayılan fiilleri teşvik ve himaye eden hükümleri, yeniden yürürlüğe konulamaz, teşmil edilemez. Yürürlük süresi dolmamış toplu iş sözleşmelerinin bu gibi hükümleri de işçi, işveren ve bunların mesleki teşekkülleri ile bölge çalışma müdürlüğü veya Çalışma Bakanlığının başvurusu üzerine Yüksek Hakem Kurulunca iptal edilir.

Resmî Gazete, 27 Aralık 1980 tarih ve 17203 sayılı.

1983 yılları arasında 1.896.421 milyon işçiyi kapsayan 4.859 toplu iş sözleşmesini yeniden yürürlüğe koydu. [36]

12 Eylül Askerî darbesinin hemen sonrasında kıdem tazminatı, işçi ikramiyeleri gibi kritik önemdeki işçi haklarının yasalarla budanmasının ardından, toplu iş sözleşmelerinde yer alan ve işçi sınıfının 1963'ten bu yana verdiği mücadelelerle kazandığı haklar, Yüksek Hakem Kurulu eliyle bir bir yok edildi.

Yüksek Hakem Kurulu metal işkolundaki toplu iş sözleşmeleri ve bu arada MESS'in farklı işçi sendikalarıyla taraf olduğu grup toplu iş sözleşmelerini de yürürlüğe koydu. Bu sözleşmeler on binlerce işçiyi kapsıyordu. Otomobil-İş MESS'le 12 Eylül darbesinin hemen öncesinde 21 Ağustos 1980 tarihinde imzaladığı grup sözleşmesi ile MESS'e üye işyerlerinin tamamının yürürlük sürelerinin bitiş tarihlerini 31 Ağustos 1981 olarak belirleyip eşitleyerek bir grup olarak bir araya getirmişti. [37] YKH'nın yürürlüğe koyduğu toplu sözleşmelerden biri de Otomobil-İş'in 12 Eylül darbesinin hemen öncesinde MESS'le bağıtlamış olduğu bu grup sözleşmesiydi.

Madeni Eşya Sanayicileri Sendikası (MESS) Başkanı Bahri Ersöz Yüksek Hakem Kurulu'nun rolüne ilişkin olarak 1983 yılında şunları söylüyordu:

> "Yüksek Hakem Kurulu ülkenin demokrasiye geçiş döneminde son derece önemli bir görev ifa etmiştir ve etmektedir. Yenilediği toplu iş sözleşmelerinde ücret zamlarını ülkenin genel ekonomik şartlarını ve işyerlerinin ücret yapısını dikkate alarak tespit etmektedir."[38]

Otomobil-İş 1983 yılında toplanan 9. Genel Kurulu öncesinde, YHK tarafından yürürlüğe konulan toplu iş sözleşmelerinin ayrıntılı bir değerlendirmesini yapmıştır. YHK'nın toplu sözleşmeleri bağıtlarken tüm bilgileri işveren kesiminden almayı adet haline getirdiğini vurgulayan sendika, işçi haklarının geri götürüldüğünü, sosyal yardımların bile günün şartlarının çok altında belirlendiğini kaydetmektedir:

> Yetkililerin konuşmalarında üstüne basa basa söylenen işçilerin kazanılmış haklarına dokunulmayacaktır, söylentileri[nin] maalesef ki Yüksek Hakem Kurulu tarafından benimsenmediği ortaya çıkmıştır.[39]

> Günde 30 sözleşme imzaladığını söyleyen bu kurul çalışmalarını tamamen raportörlerin eline terk ettiğini açıkça göstermiştir. Her raportör kendi görüşüne göre eski sözleşmeleri kuşa çevirmekte birbirlerinde yarış etmişlerdir diyebiliriz. Sonunda da ortaya Nasrettin Hoca'nın leyleğin gagasını, kanatlarını ve ayaklarını kestikten sonra şöyle geriye çekilip bakıp da ha şimdi kuşa benzedin demesini, yeniden tatbik alanına koymuşlardır.
>
> *Otomobil-İş, 1983, s. 77.*

Gırgır, Sayı 484, 13 Aralık 1981.

Otomobil-İş, toplu sözleşmeler bağıtlanırken MESS'e bağlı işyerlerinin münferit işyerlerine göre kayırıldığını da tespit etmektedir. Aslında Otomobil-İş'in de değerlendirmesinde altını çizdiği gibi YHK'nın toplu iş sözleşmelerine müdahalesi ücretlerle ve parasal haklarla sınırlı değildir.[40]

PARASAL HAKLAR VE GÜNÜN KOŞULLARI

YHK tarafından yürürlüğe konulan MESS sözleşmesinde yakacak, evlenme, doğum, askerlik yardımı gibi maddelerde önemli bir geriye gidiş söz konusudur. Bir ton kömür paraya çevrilirken günün rayiç bedeli dikkate alınmamış; eski sözleşmede evlenme, doğum, ölüm, askerlik yardımları bir maaş iken YHK tarafından paraya çevrilen bu tutarlar asgari ücretin altında belirlenmiştir. Bugün,

aradan geçen kırk yıl sonra MESS grup sözleşmesine baktığımızda, sözleşme kapsamında en yüksek tutarların saptandığı 1. Grup işyerlerinde bile yakacak parası asgari ücretin altındadır, evlenme parası asgari ücretin yarısına, doğum ve askerlik parası asgari ücretin dörtte birine ulaşmamaktadır. 2. ve 3. Grup işyerlerinde ise durum çok daha kötüdür. Kaldı ki, bugün MESS bünyesindeki işyerlerindeki ücret ortalamaları -ki, aralarında aylık 6000 liranın üzerinde olan işyerleri de vardır- asgari ücretin çok daha üzerindedir.

Bunun yanında YHK tarafından ortadan kaldırılan işçi kazanımları arasında kimi izinler ve aynî haklar da vardır:

> … mazeret izinleri, tabii afet izinleri kaldırılırken bayram ayakkabısı adı takılan ayakkabılar iş ayakkabısına dönüştürülmüş, aslında her işyeri iş ayakkabısı vermek mecburiyetinde olmasına rağmen… havlu sayısı dahi azaltılmış, bir çanak yoğurt işçiye çok görülmüştür.[41]

İHBAR TAZMİNATI

Otomobil-İş'in MESS'le 1980 yılında bağıtladığı grup sözleşmesi kapsamındaki Çelik Montaj, Otopar, Feniş, Gazal, Makine Takım Endüstrisi, Akkardan, Omtaş işyerlerinde ihbar tazminatının yüzde 50 zamlı ve peşin olarak ödeneceği hükmü yer almaktaydı.[42]

Buna karşılık YHK tarafından yeniden yürürlüğe konulan sözleşmenin "ihbar müddeti ve tazminatı" başlıklı maddesinde, "ihbar müddetleri ve tazminatları konusunda yasal uygulama yapılır" hükmüne yer verildi.[43] Böylece metal işçisinin uzun mücadelelerle kazandığı ve iş akdinin feshi açısından işvereni caydırıcı niteliğiyle iş güvencesi açısından da bir teminat olan temel bir hakkı elinden alınmış oldu. Otomobil-İş 1983 yılında şu değerlendirmeyi yapmaktadır:

> Hele ihbar tazminatı kazanılan hakların en büyüğü iken… bu hak alınmak için grevler yapılmış. İşverenler vermemek için lokavtlar yapmışlardır. Sayın Yüksek Hakem Kurulu bir çırpıda maddeyi kaldırmış, eğer bu bir prensip kararı ise hürmetliyiz, ancak MESS dışında daha evvel yapılan Yüksek Hakem Kuruluna ait sözleşmelerde ihbar tazminatı var. MESS'ten sonra yine var, siz gelin işin içinden çıkın, nasıl Yüksek Hakem Kurulu tarafsız diyebiliriz.
>
> Bu konuda yapılan itirazı da rapora koyduk, lütfettiler ancak on bir ay sonra cevap verdiler, ama ihbar tazminatı gitti.[44]

İKRAMİYELER BUDANIYOR

Otomobil-İş'in MESS'le bağıtladığı grup sözleşmesinde, sözleşme kapsamındaki işyerlerinin -bir işyeri hariç- tamamında işçilere yılda 6 taksit halinde ve toplam 180 günlük ikramiye ödeneceği kabul edilmişti. Buna karşılık YHK tarafından yürürlüğe koyulan Otomobil-İş – MESS grup toplu iş sözleşmesinde ikramiye ödemesi yılda toplam 120 güne düşürüldü.[45] Kazanılmış hakları büyük ölçüde tırpanlayan bu önemli düzenleme 7.7.1956 tarihli ve 6772 sayılı İlave Tediye Kanunu'na 14 Nisan 1981 tarih ve 2448 sayılı Kanun'la ilave edilen ek maddelerle getirilen sınırlamaya bağlı olarak yapılmıştı.

2448 sayılı Kanun'un geçici 2. maddesinde yer alan, "toplu iş sözleşmeleri, Yüksek Hakem Kuru-

İŞYERİ	YILLIK İKRAMİYE SAYISI	
	1. YIL	2. YIL
AKKARDAN	6	6
ANADOLU DÖKÜM	4	6
BÖHLER	6	6
ÇELİK MONTAJ	6	6
ELSEL	5	6
ESAŞ	6	6
FENİŞ	6	6
GAZAL	6	6
HİSAR ÇELİK	5	6
KERÇELİK	6	6
KEFSAN	6	6
MAKİNA TAKIM	6	6
MURATSAL	4	4
OMTAŞ	6	6
OTOPAR	6	6
REMAS	5	6
TEKFEN	6	6
TEKNİK ÇELİK	5	6

Otomobil-İş – MESS, Grup Toplu İş Sözleşmesi, Ek liste 2/E; Otomobil-İş, 9. Genel Kurul Çalışma Raporu 17-18 Aralık 1983, s. 63.

lunca yeniden yürürlüğe konulurken bu Kanunda öngörülen sayıyı aşan ikramiyelerin tutarı ücrete eklenir" hükmü gereği Otomobil-İş – MESS grup sözleşmesi yeniden yürürlüğe konurken bir geçici madde ile ikramiyeler ücretlere ilave edildi.[46]

Elbette kanunda sınırlanan sayısı aşan ikramiyeler ilk anda ücretlere ilave edilse de bu sonrası için işgücü maliyetlerinde kalıcı ve önemli bir düşüşe, işçilerin giydirilmiş ücretlerinde de aynı oranda kayba neden oldu. Toplu sözleşmenin YHK tarafından yürürlüğe konmasının ardından işe giren işçiler asgari ücretle ya da buna yakın ücretlerle çalışmaya başladılar ve zaman içinde ortalama giydirilmiş ücretler içinde 12 Eylül cuntası tarafından el konulan ikramiyeler eridi, yok oldu.

Bugün MESS bünyesindeki işyerleri için mevcut ücretler üzerinden 6 ikramiye esas alınarak bir hesap yapıldığında, geri alınan 2 ikramiyenin etkisinin, ortalama çıplak ücretleri kimi işyerlerinde asgari ücret seviyesine kadar çektiği ortaya çıkmaktadır.

İŞ DEĞİŞİKLİĞİ

Otomobil-İş'in MESS'le bağıtladığı grup sözleşmesinde yer alan önemli bir düzenleme de iş değişikliği maddesiydi. Üyenin işinin devamlı olarak değiştirilmesi onayına bağlanmış, geçici iş değişikliklerinin ise yılda aralıklı veya sürekli olarak bir aydan fazla olamayacağı kabul edilmişti. Ayrıca geçici iş değişiklilerinde, "üyenin, pozisyon ve sıfatı bakımından daha aşağı bir dereceye düşürülmemesi" şartı da getirilmişti. Buna bağlı olarak getirilen düzenlemeye göre "muvakkat değişmelerde vasıflı işçiler vasıfsız işçilerin yapabileceği işlerde" de çalıştırılamayacaktı.[47]

YHK, son derece önemli olan bu işçi hakkını tamamen ortadan kaldırdı. Artık işçiler, "gerektiği takdirde, işyeri içinde unvanı veya niteliği benzer yahut birbirine yakın işlerde veya yerlerde muvafakat aranmaksızın geçici veya daimî olarak işveren tarafından" görevlendirilebileceklerdi."[48]

Bu MESS'in son derece hassas olduğu bir konuydu ve bu alanda çok geniş bir inisiyatif istiyordu. 1979 yılında müzakerelerde taraf sendikalara verdiği karşı teklifinde de bu yönde bir dizi düzenleme yer almaktaydı. Buna göre işin sevk ve idaresi işverene ait ve işveren bu konuda "tamamen" serbest olmalıydı.[49] Ayrıca işveren yasalara ve bu sözleşmeye aykırı olmamak kaydıyla, işyerindeki çalışma şartlarını ve iş disiplinini düzenleyecek hükümler kapsayacak yeni iç yönetmelikler tanzim edebilmeli veya mevcut iç yönetmelikleri değiştirebilmeliydi.[50] Ancak bunları, Otomobil-İş'le yürüttüğü müzakerelerde kabul ettirememiş ve bağıtladığı grup sözleşmesine de dâhil edememişti.

Otomobil-İş 1983 yılında yaptığı değerlendirmede, MESS'in talebine uygun olarak değiştirilen bu maddenin "işçi için çok mühim" olduğuna işaret ederek, YHK tarafından yapılan düzenleme ile iş değişikliğinin il dışına kadar uzatıldığını kaydetmektedir:

> İşte buna el insaf demek icap ediyor; il dışına işçiyi geçici gönderiyorsun, yatacak yer parası[nı], harcırahını sözleşmeye koymaya kıyamıyorsun.[51]

YHK tarafından kırk yıl önce yürürlüğe konulan bu hüküm bugün MESS grup sözleşmelerinde hâlâ yürürlüktedir.

İŞ DEĞERLENDİRMESİ SİSTEMİ (MİDS)

YHK, 1 Eylül 1981 tarihinden geçerli olmak üzere yürürlüğe koyduğu MESS'in tarafı olduğu grup sözleşmelerine 12 maddeden oluşan ve "toplu iş sözleşmesinin eki ve mütemmimi" niteliğinde olan "İş Gruplandırması ve Ücret Zammı Yönetmeliği" eklemiş ve bu yönetmeliğin 11. maddesiyle "uygulanmakta olan ücret yönetmeliği ve ücrete

Otomobil-İş'in "İş Değerlendirme Sistemi" konusundaki yaklaşımları ve zaman içinde geliştirdiği politikalar işçi eğitimlerinde ortaya kondu.

ilişkin sair kaideler" yürürlükten kaldırılmıştı. Getirilen düzenleme ile işlerin gruplandırılması ve işçinin asıl işinin belirlenmesi kimi esaslara bağlanmakta, ücret zammı dağılımı beş iş grubu için kabul edilen yönteme göre yapılmaktaydı. 1981 sözleşmelerinde yeni ücret zammı düzeni/modeli için bir geçiş süresi de öngörülmekte ve "İş Gruplandırması ve Ücret Zammı Yönetmeliği" başlığı altında düzenlenen bu yönetmeliğin 20 Nisan 1982 tarihinde yürürlüğe gireceği belirtilmekteydi. YHK tarafından grup sözleşmelerine monte edilen bu model, MESS bünyesindeki işyerlerinde mavi yakalı işlerin değerlendirilmesinde kullanılmak üzere bizzat MESS tarafından "Metal Sanayi İş Gruplandırma Sistemi" adı altında 1981 yılında hazırlanmıştı.

Bu düzenleme MESS grup sözleşmelerinin bir eki olarak halen uygulanmakta olan Metal Sanayi İş Gruplandırma Sistemi'nin (MİDS) de başlangıcını oluşturmaktadır. Böylece metal sektöründe yıllarca ücret zammının belirlenmesinde temel alınacak olan son derece önemli bir düzenleme -bir zam modeli- MESS tarafından özgür toplu pazarlık süreci dışında ve YHK eliyle uygulamaya geçirmiştir.

Otomobil-İş, İş Değerlendirmesi Sistemi'nin "işyerlerinde tatbiki çok zor olan, tamamen işveren görüşünü kapsayan" bir düzenleme olduğunu kaydetmektedir.[52] MİDS, '80'lerin başından bu yana MESS tarafından yapılan kimi değişikliklerle hâlâ uygulanmaktadır.

12 EYLÜLDEN ÇIKIŞ: YENİ BİR DÖNEM BAŞLIYOR

1980 Eylül'ünde Maden-İş metal işkolunun en büyük ve güçlü sendikasıydı. MESS'e karşı çetin bir mücadele yürütmüş, direnişler, uzun soluklu grevler örgütlemiş, toplu sözleşmeler bağıtlamıştı. Maden-İş'in faaliyetlerinin durdurulması metal işkolunda işçiler açısından büyük bir boşluk yarattı, sendika dengelerini bütünüyle değiştirdi, altüst etti.

12 Eylül Askerî yönetimi, 1980 12 Eylül darbesinden 6 Kasım 1983 genel seçimlerine kadar sürdü. TBMM 17. dönem milletvekilleri seçildiği 1983 genel seçimlerine Millî Güvenlik Konseyinin izin verdiği üç parti katıldı: Milliyetçi Demokrasi Partisi (MDP), Halkçı Parti (HP) ve Anavatan Partisi (ANAP).

24 Ocak kararlarının mimarı Turgut Özal liderliğinde kurulan Anavatan Partisi, 400 kişiden oluşan Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde 211 milletvekili çıkartarak tek başına iktidar oldu. Artık Turgut Özal'ın başbakanlığında uzun sürecek olan ANAP dönemi başlıyordu.

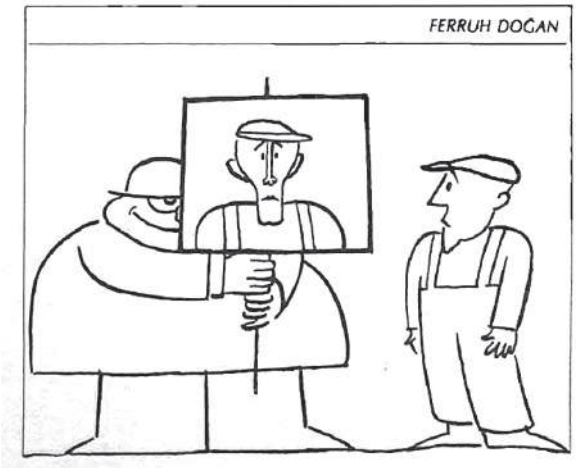

Gün, Sayı 6, Ağustos 1985.

TUNÇ TAYANÇ: "BUNUN ADI MUTLAK YOKSULLAŞMA!"

... Bunları söyleyince, hemen "canım, işçinin, memurun ücreti de aynı kalmadı ya, o da arttı" diyorlar. Doğru, işçinin ücreti de arttı.

Şimdi bakalım, asgari ücret alan bir işçi, 1980 yılının Ocak ayında, sekiz saatlik bir çalışma karşılığı hangi mallardan ne kadar alabiliyordu. 1985 yılının Ocak ayında ne kadar alabiliyor?

1980'de 720 gram et alabilirken, 1985'te 654 gram et alabiliyor; 2 kilo 482 gram bitkisel yağ alabiliyorken, 1 kilo 400 gram bitkisel yağ alabiliyor; 3 kilo 600 gram nohut yerine artık 2 kilo 637 gram nohut alabiliyor; 1 kilodan 60 gram fazla beyaz peynir alabilirken, şimdi 1 kilodan 183 gram daha az alabiliyor; 18 litre gazın yarısını bile alamıyor, ancak 5,8 litre gaz alabiliyor.

Şimdi, ortada böyle bir gerçek varken, bunun adı da "mutlak yoksullaşma"yken, "enflasyon bu yıl yüzde kaç oldu?", "yılın son altı ayında, 1983'ün son altı ayına göre enflasyon hızında yavaşlama görüldü", "1984'te enflasyon şu kadar oldu ama, biz de ücret, vergi indirimi ve fatura getirene iade toplamı olarak enflasyondan çoğunu ücretliye verdik" gibisine tartışmalar, hem soru olarak, hem de yanıt olarak, deyim yerindeyse karın doyurmuyor.

Tunç Tayanç, "Mutlak Yoksullaşma", Gün, Sayı 1, Mart 1985.

BÖLÜM DİPNOTLARI

[1] 21 Eylül 1980 tarih ve 17112 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 2301 sayılı "1402 Sayılı Sıkıyönetim Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine ve Bazı Hükümler Eklenmesine Dair Kanun.".

[2] Yıldırım Koç, "30. Yıldönümünde 12 Eylül Darbesi ve İşçi Sınıfı", Mülkiye 2010, Cilt: XXXIV, Sayı:268, s. 51.

[3] Halit Erdem, Görüşme kayıtları, İstanbul, 15 Kasım 2018.

[4] Yıldırım Koç, 2010, s. 55.

[5] İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 1 no.lu Askerî Mahkemesi'nin 8.3.1983 gün ve 1982/202 karar no.lu kararı, Gerekçeli Hüküm, s.22-23.

[6] Resmî Gazete, 17 Eylül 1980 tarih ve 17108; 18 Eylül 1980 tarih ve 17109 sayılı.

[7] Cumhuriyet, 23 Eylül 1980.

[8] Yıldırım Koç, 2010, s. 52.

[9] Türk-İş, 12. Genel Kurula Sunulan Çalışma Raporu, Ankara, 1982, s.334.

[10] Türk-İş, Sayı 142, Ocak 1984.

[11] MGK, Karar No: 45, Resmî Gazete, 19 Şubat 1981 tarih ve 17256 sayılı.

[12] Hak-İş, 3. Genel Kurul Çalışma Raporu, 19-20 Aralık 1981, Ankara; 1981, s.31.

[13] Yıldırım Koç, 2010, s. 53-54.

[14] Hürriyet, 18 Haziran 1982; Cumhuriyet, 21 Aralık 1982.

[15] İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 1 no.lu Askerî Mahkemesi'nin 8.3.1983 gün ve 1982/202 karar no.lu kararı, Gerekçeli Hüküm, s.22-23.

[16] Sami Ataç, Görüşme kayıtları, İstanbul, 13 Kasım 2018.

[17] Sami Ataç, 13 Kasım 2018.

[18] Açma Tutanağı, 24.11.1981; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[19] Sami Ataç, 13 Kasım 2018.

[20] Otomobil-İş, 9. Genel Kurul Çalışma Raporu 17-18 Aralık 1983, İstanbul, 1983, s. 17.

[21] Otomobil-İş, 1983, s. 18.

[22] Otomobil-İş, 1983, s. 18.

[23] Cumhuriyet, 14 Haziran 1982.

[24] Can Şafak, Türkiye'de Toplu Pazarlığın Değişen Çizgisi (1980-2005), Çalışma ve Toplum, 2006/3, s. 31-32.

[25] Korkut Boratav, XX. Yüzyıldan XXI. Yüzyıla: Türkiye Ekonomisinin Genel Görünümü; Özgür Üniversite'de 22 Şubat 2003 tarihinde verdiği konferansın banttan çözülmüş versiyonu; http://www.uzaklar.net/html/turkiye_ekonomisinin_genel_gor.html Erişim: Ekim 2005.

[26] Milliyet, 7 Ocak 1991.

[27] Aziz Çelik, 2020, s. 21.

[28] TİSK, XIV. Olağan Genel Kurul Çalışma Raporu Nisan 1982, TİSK Yayını, Ankara, 1982.

[29] Aziz Çelik (Editör), 2020, Emeğe Karşı Sermaye Darbesi, DİSKAR, s. 24.

[30] Aziz Çelik (Editör), 2020, s. 24.

[31] Otomobil-İş, 1983, s. 21, 23 ve 31.

[32] Otomobil-İş, 1983, s. 49.

[33] Otomobil-İş, Sayı 1, 15 Kasım 1984.

[34] Otomobil-İş, Sayı 1, 15 Kasım 1984.

[35] Otomobil-İş, Sayı 5, 15 Mart 1985.

[36] Aziz Çelik (Editör), 2020, s. 16.

[37] Otomobil-İş – MESS, 1980, Madde 3.

[38] MESS, Gelenek ve Gelecek, MESS Yayını, İstanbul, 2000.

[39] Otomobil-İş, 1983, s. 77.

[40] Otomobil-İş, 1983, s. 78.

[41] Otomobil-İş, 1983, s. 78.

[42] Otomobil-İş, 1983, s. 60.

[43] YHK tarafından yürürlüğe konulan Otomobil-İş – MESS Grup Toplu İş Sözleşmesi, 1983, m. 48.

[44] Otomobil-İş, 1983, s. 78.

[45] YHK tarafından yürürlüğe konulan Otomobil-İş – MESS Grup Toplu İş Sözleşmesi, 1983, Ek Liste 3.

[46] YHK tarafından yürürlüğe konulan Otomobil-İş – MESS Grup Toplu İş Sözleşmesi, 1983, Geçici Madde 9.

[47] Otomobil-İş – MESS Grup Toplu İş Sözleşmesi, 1980, Madde 10.

[48] YHK tarafından yürürlüğe konulan Otomobil-İş – MESS Grup Toplu İş Sözleşmesi, 1983, Madde 54.

[49] MESS, 1979, Madde 6. (MESS, T. Otomobil-İş Sendikası'na Grup Toplu İş Sözleşmesi Mukabil Teklifi, 1979) "İşin sevk ve idaresi mevzuata ve bu sözleşmeye aykırı olmamak şartıyla işverene ait olup, işveren bu konuda tamamen serbesttir."

[50] MESS, 1979, Madde 7.

[51] Otomobil-İş, 1983, s. 78.

[52] Otomobil-İş, 1983, s. 78.

ARAYIŞ: HAYDİ OTOMOBİL-İŞ'E

12 Eylül Askerî darbesinin ardından sendikaların yeniden toplu pazarlık masalarına oturmaya başladıkları ve 1990'ların başlarına kadar olan yıllar, sendika hareketinin önce ağır ağır başlayan ve ilk grevlerle, direnişlerle giderek ivme kazanan, 1989 Bahar Eylemleri ve 1991 Büyük Madenci Yürüyüşü ile doruğa ulaşan yükselişine sahne oldu. Bu yıllar, mücadelenin en etkili ve yoğun sürdüğü alanlardan biri olan metal işkolunda Otomobil-İş'in nicelik olarak büyüdüğü, nitelik olarak geliştiği, güçlendiği ve sendika hareketi içinde etkisinin ve ağırlığının arttığı yıllardı. DİSK'in yeniden faaliyete geçtiği 1992 yılına kadar olan bu süreçte en canlı ve dinamik unsurların başında sendikaları fiilen kapatılan DİSK üyeleri geliyordu.

DİSK üyelerinin sendika arayışıyla ilgili ilk tartışmalar, çözüm önerileri ve politikaların ortaya çıkması, aslında sendika ve toplu pazarlık/grev haklarını düzenleyen 2821 ve 2822 sayılı yasaların yürürlüğe girdiği 1983 yılının mayıs ayından da önceye dayanmaktadır. Bu döneme damgasını vuransa elbette "Türk-İş'te Birlik" tezi olmuştur. Genel olarak sendikasız kalan DİSK üyelerinin Türk-İş sendikalarına katılmalarını öneren bu tez metal işkolunda Maden-İş üyeleri arasında tartışmalara da yol açmıştı.

"Türk-İş'te Birlik" politikasının ana hatları ve Maden-İş üyelerinin 1979-1980 döneminde Türk-İş yerine MESS'e karşı "Güç ve Eylem Birliği" yaptıkları bağımsız Otomobil-İş'e yönelmelerinin geri planındaki bu tartışmalar, Otomobil-İş tarihinin de önemli uğraklarından -köşe taşlarından- biri olmuştur.

TÜRK-İŞ'TE BİRLİK POLİTİKASI

12 Eylül Askerî darbesinin ardından yürürlüğe giren 1982 Anayasası ve 2821-2822 sayılı yasalar, sendika ve toplu pazarlık düzenini sıkı kurallara bağladı. Askerî darbenin şekil verdiği bu yeni düzenlemeler aşılamaz gibi görünen yasaklamalarla, sınırlamalarla doluydu. Hak grevi yasaklanmış, toplu pazarlık ve grev hakkına pek çok yasaklama, kısıtlama getirilmişti. Üstelik ara dönemde yürürlük süresi dolan toplu sözleşmeler Yüksek Hakem Kurulu tarafından bağıtlanmış, kazanılmış hak ve özgürlükler budanmış, işçilerin içinde bulunduğu ekonomik koşullar ağırlaşmıştı.

Sendikal faaliyetler, bu koşullar altında yeniden başladı. 1980-1984 döneminde sendikaların toplu sözleşmeleri 12 Eylül Askerî darbesi sonrasında Yüksek Hakem Kurulu tarafından bağıtlandığından, faaliyetleri durdurulmuş olan sendikaların üyeleri bu sözleşmelerin kapsamında kaldılar. İstifa etmelerine bir başka sendikaya üye olmalarına gerek yoktu. Ancak, işkollarında yeni toplu sözleşme dönemleri yaklaşmaya başladığında sendikasız kalan DİSK üyeleri var olan sendikalar arasında bir tercih yapmakla karşı karşıya kaldılar. İşte bu koşullarda, yasaklama ve sınırlamalara, işçi sınıfı üzerindeki ağır ekonomik ve politik baskılara, saldırılara göğüs gerebilme adına "işçilerin birliği" temel bir politika olarak sendika hareketinin gündemine oturdu. Ancak birleşme nerede, hangi koşullarda ve hangi ilkeler çerçevesinde gerçekleşecekti?

DİSK ÜYELERİ SENDİKASIZ KALDI

12 Eylül 1980 Askerî darbesiyle DİSK ve bağlı sendikalarının faaliyetlerinin durdurulması -fiilen kapatılması- otuz sendikaya üye yaklaşık 500 bin işçiyi sendikasız bırakmıştı.

DİSK'in kapatılması davası ve yöneticilerinin tutuklu yargılanmaları devam ederken, DİSK'e bağlı sendikalara üye işçilerin izleyeceği yol uzun süre tartışma konusu oldu. Sendikal faaliyetlerin serbest bırakılmasıyla birlikte, DİSK'e bağlı sendikalara üye 500 bin işçi ne yapacaktı? Üye sayısı 100 bine dayanmış olan Maden-İş üyesi işçiler nerede duracaktı? Zaman içerisinde taşlar yerine oturacak ve sözleşme yapmak isteyen, iş güvencesi arayan ve dönemin dayattığı ağır iktisadi ve siyasal koşullar altında kayıplarını gidermek isteyen işçiler koşulların elverdiği ölçüde ve yerlerde sendikal yaşama tekrar dâhil olacaklardı ama özellikle metal işkolunda tartışma bitmeyecekti. Ta ki, DİSK davası sonuçlanıp tekrar faaliyete başlayıncaya kadar.

Sendikasız kalan işçilerin değişen koşullarda ne yapacakları konusunda, DİSK ile Maden-İş yöneticileri arasında farklı görüşler ortaya çıktı. DİSK Başkanı Abdullah Baştürk işçilere bekleyin mesajını iletirken, Maden-İş Yürütme Kurulu işçilerin varolan sendikaların çatısı altında toplanması gerektiğini savunuyordu. 1980 öncesi DİSK ve Maden-İş arasında yaşanan Türkiye Komünist Partisi (TKP) – Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) gerilimi, koşullar değişmesine rağmen darbenin sonrasında da bir süre devam etmişti. DİSK yönetimi, darbecilerin "teslim ol" çağrısına uyarak 18 Eylül 1980 tarihinde binlerce sendikacı ile birlikte Selimiye Kışlası'na giderek teslim olurken, Maden-İş Yürütme Kurulu üyeleri 12 Eylül Askerî darbesinin hemen ardından yurtdışına çıkmışlardı. Kemal Türkler'in öldürülmesinin ardından Maden-İş Genel Başkanlığı görevini üstlenen Mehmet Karaca o dönemde Maden-İş yöneticilerinin büyük çoğunluğunun tutuklu ya da yurt dışında sürgünde yaşadıklarını, üstelik vatandaşlıktan da çıkarılmış olduklarından ülkeye dönüş imkânlarının da kalmadığını, insanların idamla yargılandıklarını, DİSK'in ve sendikaların kapatılması davasının da sürmekte olduğunu kaydetti. Karaca, avukatlar aracılığıyla haberleşme imkânı buldukları Baştürk ve ekibiyle mevcut durum ve DİSK üyesi işçilerin yol haritası konusunda süregiden tartışmalarını ve aralarındaki fikir ayrılığını şöyle aktarıyor:

Abdullah Baştürk

"12 Eylül'den sonra yurtdışına çıkan Maden-İş ve Bank-Sen'li DİSK yöneticileri Almanya Stuttgart'ta sürgünde bir DİSK yönetimi kurdu. Bu yöneticilerle Türkiye'de tutuklu bulunan Baştürk ve diğer DİSK yöneticileri arasında DİSK'in resmi temsili sorunu yaşandı."
Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi

Mehmet Karaca

İşçiler fikir soruyor… Eski DİSK üyesi işçiler, ne yapacağız diye fikir soruyorlar. Dolayısıyla yöneticilerin bir yön göstermesini istiyorlar. Baştürk ve ekibi içeriden 'bekleyin' talimatı gönderiyor. Biz ise bekleyin demeyi

> doğru bulmadık, Maden-İş yönetimi olarak. Neden? Çünkü DİSK davası ne zaman bitecek belli değil, zaten onbir yıl sürdü. Dava sonunda kapanabilir de... Yöneticileri zaten tutuklu, mahkûm da olabilirler, beraat da edebilirler. Dolayısıyla beklemeyi doğru bulmuyoruz. Maden-İş'in üyeleri, DİSK'in diğer sendikalarının üyeleri var olan diğer sendikalarda örgütlensinler veya yeni sendika kursunlar, kurabilirlerse. Yarın DİSK yeniden açıldığında, o vakit bizim açılmış olan DİSK'e bağlı eski sendikalara dönme imkânımız olur. Yani bugün biz bunlara bunu söylersek, yarın söz söyleme hakkımız olur. Ama hiçbir şey söylemezsek, bekleyin dersek beklemez bunlar. Nitekim sözleşmeler yapılacak, sözleşme haklarından yararlanacak işçiler. Ayrıca DİSK'e bağlı sendikaların bir militan tabanı var, her sendika aynı olmamakla birlikte. Bunu tek başına sürdüremezler, örgütlü mücadele gerekir, faşizme karşı. Dolayısıyla kendi işkollarında açık olan sendikalardan birine gitsinler, örgütlü mücadeleyi burada sürdürsünler, buradan sendikal hakları savunsunlar… DİSK'in açılmasını buradan savunsunlar. Gittikleri sendikalarda, faşizme karşı ortak mücadele platformu yaratsınlar, mitingler, yürüyüşler yapsınlar. Bugün bunu söylersek yarın işçilere dün bunu söyledik şimdi durum değişmiştir böyle yapmak gerekir, deriz. Bunu DİSK yönetimine anlatamadık. Anlamak istemediler.[53]

Maden-İş Genel Başkan Vekili Halit Erdem bu tartışmalara ilişkin olarak şunları aktardı:

> Temel soru şuydu: DİSK şu anda faaliyetten men edilmiş durumda. DİSK'e bağlı işçiler vardı, geçmişte önemli haklar kazanmış geniş bir işçi topluluğu var. Bu işçilerin toplu sözleşmesiz kalmaması lazım, örgütlü olması lazım ve herhangi bir sendikada örgütlü olmaları lazım. Çok genel olarak üzerinde durulması gereken nokta buydu. Bunu neden söylüyorum, çünkü DİSK'in açılmasını bekleme taraftarları da vardı. Herhangi bir tarafa gitmesinler DİSK'in açılmasını beklesinler, biz kaldığımız yerden devam edelim böyle düşünceler de vardı. Biz bir defa bu iki yolun bu tarafında kaldık yani örgütlü olan tarafında. [54]

Nitekim sendikaları fiilen kapatılmış olan DİSK üyelerinin var olan sendikalara üye olmaları fikrine Baştürk ve ekibi dışında kayda değer bir itiraz gelmedi.

TÜRK-İŞ'TE BİRLİK TEZİ

Elbette toplu pazarlık sürecinin başladığı bir döneme girerken hayata uygun olan işçilerin sendikasız kalmaları, ekonomik mücadelenin dışında tutulmaları olamazdı. DİSK'li işçilerin sendikal faaliyetlerine nasıl ve nerede devam edecekleri konusunda tartışma uzun bir süre politik çevrelerin de gündemindeydi. Türk-İş dışında Hak-İş konfederasyonu da faaliyetteydi. Hak-İş DİSK'li çevrelerin ve DİSK üyesi işçilerin itibar ettiği bir konfederasyon değildi. Böylece Türk-İş'i eksenine alan ve bu döneme damgasını vuran "Türk-İş'te Birlik" politikası öne çıktı. Bu, siyaseten önerilen bir temel teze dayanıyordu.

Maden-İş'in yurt dışında sürgünde olan Yürütme Kurulu, 1983 yılında, 15-16 Haziran'ın yıldönümünde Maden-İş üyelerine, metal işkolunda çalışan tüm işçilere, DİSK, Türk-İş ve bağımsız sendikalara üye ve sendikasız işçilere hitaben bir çağrı çıkardı. Çağrıda "hangi sendikaya bağlı olursa olsun işyerleri arasında, en başta Türk-İş üyeleri ile tabandan birliğin örülmesi" isteniyordu. Çağrıda "Türk-İş'de ve çalışılabilen bağımsız sendikalardaki kardeşlerimizle diyalog ve güçbirliği"nin arttırılması gereği de vurgulanmaktaydı. [55]

Almanya'da, Duisburg Türkiye İşçi Derneği'nde 13 Şubat 1983 tarihinde gerçekleştirilen DİSK'in 16. kuruluş yılı kutlamasında, "Türk-İş çatısı altında tüm legal olanaklardan da yararlanılarak, gelecekte Türkiye işçi sınıfı sendikal birliği sağlamanın koşullarını yerine getirmiş olacaktır" değerlendirmesi yapıldı: "Bu demektir ki, işçiler kendi seçtikleri delegelerle özgür birlik sendikalarını yaratmalı. DİSK-Türk-İş bölünmesine son vermelidirler." [56]

12 Eylül darbesiyle birlikte fiilen sendikasız kalan DİSK üyeleri, 1983 yılında 2821 ve 2822 sayılı yasaların yayınlanması ve 1984 yılından itibaren tek tek işyerlerinde toplu pazarlık sürecinin yeniden başlamasından önce ağırlıklı olarak kendi işkollarında Türk-İş'e bağlı sendikalara üye oldular. DİSK davasının uzun sürmesi, 12 Eylül'ün yarattığı ağır politik ve iktisadi koşullar, sendika hareketi içinde birbirine bağlı iki önemli sonuç

yarattı: "Öncelikle, katlanılmaz iktisadi sıkıntılar, işsizlik ve işçi haklarının sürekli geri götürülmesi işçi yığınlarının sendikal mücadeleye olan duyarlılığını olumlu yönde etkiledi. Sendikal mücadeleye gözle görünür bir hareketlilik kattı. İkinci olarak, DİSK'in fiilen kapatılmasıyla 20 yıla yakın bir süreden sonra Türk-İş tek konfederasyon, daha doğru bir ifadeyle 'ciddi' konfederasyon konumunu yeniden kazandı. İşçiler birkaç bağımsız sendika dışında Türk-İş'e bağlı sendikalarda toplandılar."[57] *İleri* dergisi, 1983 yılı Aralık ayında gelişmelerin, "sendikal örgütlenmelerin ağırlıklı olarak Türk-İş'e bağlı sendikalarda yoğunlaşacağını" gösterdiğini tespit etti. Örgütsüz bırakılmış işyerlerinin Türk-İş'e yönelik hızlı bir sendikalaşma çabası içinde olduklarını yazdı. Bu durum, "sendikal savaşımda Türk-İş'in merkezi bir odak durumuna gelmesinin zeminini" hazırlıyordu."[58]

Bu gelişmeler karşısında DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk, kararın işçiye ait olduğunu açıkladı:

> İşçiler ekonomik sorunları için ya da işten atılma korkusunu gidermek için ya da daha iyi geçim koşulları için kendilerine uygun oldukları herhangi bir sendikaya gidebilirler, ben buna bir şey diyemem. Ya da, daha doğrusu DİSK'in Genel Başkanı olarak ben hiç bir işçime şu sendikaya gidin diyemem, bunu dedirtemezler. Kararı işçinin kendisi alır.[59]

TÜRK-İŞ DEĞİŞEBİLİR Mİ?

"Türk-İş'te Birlik" Türk-İş'i demokratikleştirilmesi, dönüştürülmesi hedefini gözeten bir temel politika, güçlü bir slogan olarak kimi sol basında, işçi ve sendika çevrelerinde ısrarla gündemde tutuldu, savunuldu.

Sedat Karaçam, Türkiye İşçi Partisi (TİP) çevresinin çıkardığı *Gün* dergisinin 1985 Haziran ayında yayımlanan ilk sayısında, Türk-İş'in "yeni koşullarda işçilerin neredeyse bütününü kapsayacak ve temsil edecek bir konfederasyon" durumuna geldiğini tespit etmektedir. Karaçam, iktidarlarla iyi geçinmeyi ilke edinen ve gerçekte iktidarların dümen suyunda gitmek olan "partiler üstü sendika-

Gün dergisinin kapağı. *Gün*, Sayı 14, Nisan 1986.

MADEN-İŞ ÜYELERİ, METAL İŞKOLUNDA ÇALIŞAN TÜM İŞÇİLER!

DİSK, TÜRK-İŞ VE BAĞIMSIZ SENDİKALARA ÜYE VE SENDİKASIZ İŞÇİLER!

… Tüm olanaklarla hangi sendikaya bağlı olursa olsun işyerleri arasında, en başta Türk-İş üyeleri ile tabandan birliğin örülmesi sürdürülmelidir.

DİSK'in açılması, yöneticilerinin ve çalışmalarının serbest bırakılması için, yurt dışındaki DİSK yönetici ve üyelerinin ülkeye dönebilmesi için, DİSK ve bağlı işkolu sendikaları hakkında tüm mahkeme ve koğuşturmalara son verilmesi için mücadele yükseltilmelidir. İşyerlerindeki birlik ve örgütlülük korunup pekiştirilmelidir.

Türk-İş'de ve çalışılabilen bağımsız sendikalardaki kardeşlerimizle diyalog ve güçbirliği artırılmalıdır.

Türk-İş'de işçi düşmanlarının, tekellerin, cuntanın hesaplarına karşı durmak, onları bozguna uğratmak sınıfsal bir görevdir. Önümüzdeki 6 ayda yeniden yapılandırılacak olan Türk-İş'de işçi düşmanlarına karşı mücadeleye her yolla omuz verilmelidir.

İşçiler, kardeşler,

Birleşik, örgütlü halk yenilmez! Bunu 15-16 Haziran'ın 13. yıldönümünde daha iyi anlıyoruz. 13 yıl önce birleştik, savaştık ve yendik.

Şimdi de böyle yapacağız! BİRLEŞECEĞİZ, SAVAŞACAĞIZ ve bu halk düşmanı, işçi düşmanı cuntayı yeneceğiz. Yasalarını da, anayasasını da yırtıp atacağız.

Gene 1 Mayıs alanlarını, grev meydanlarını dolduracağız!

Son sözü, biz işçiler söyleyeceğiz!

T. Maden-İş Sendikası Yürütme Kurulu'nun
15-16 Haziran'ın yıldönümünde çıkardığı çağrı

Atılım, Yıl 10, Sayı 7 (115), Temmuz 1983.

cılık" anlayışına vurgu yaptığı Türk-İş'in "olumlu deneylere" de sahip olduğunu kaydetmektedir:

> Gerçekler ve görevler TÜRK-İŞ'i yeni bir mücadele çizgisi oluşturmaya zorlamaktadır. Yeni koşulların sonucu olan yeni görevlerin TÜRK-İŞ için alışılmadık olduğu doğrudur. Ancak başka bir yol da yoktur. TÜRK-İŞ yeni bir mücedele çizgisi oluşturabilmek için bir yandan kendi geleneğinin olumsuz özelliklerinden sıyrılmalı, diğer yandan da bir parçası olduğu sendikal hareketin bütününün tarihsel ve güncel olumluluklarına dayanabilmelidir.[60]

Gün, Sendika içi demokrasi taleplerini sürekli gündeminde tuttu. 1986 Nisan sayısında "Sendikal Demokrasi ve Türk-İş'de Birlik" sloganlarını derginin kapağına koydu. [61] Türk-İş'in Genel Kurulu öncesinde sayfalarını, konfederasyon içindeki sol/sosyal demokrat muhalefetin sözcülerine ayırdı. Petrol-İş Genel Başkanı Cevdet Selvi, Gün dergisi için Mustafa Sönmez'in yönettiği ve Kristal-İş Genel Başkanı Hasan Basri Babalı ile Deri-İş Genel Başkanı Yener Kaya ile birlikte katıldığı açık oturumda muhalefetin tutumunu ortaya koydu: "Türk-İş'te sendikaların, Türkiye'de işçi sınıfının ve yandaşlarının birliğine mutlak ve mutlak inanmaktayız." [62]

Türk-İş'te Kongre Yılı

Türk-İş'e Sahip Çıkmak...

ÖMER İNCE

HEMEN her dönemde Türk-İş kongrelerini kulisler çözmüştür. Türk-İş başkanları, Türk-İş yöneticileri kulislerde belirlenmiştir. Ve «asker delegeler» kapalı kapılar ardında alınan bu kararlara göre oy vermişlerdir.

34 yıllık tarihi boyunca, Türk-İş'i bu kulislerden çıkan sendikacılar yönettiler. Bu süre içinde Türk-İş yönetiminin çizgisi, sendikal politikası hiç değişmedi. Türk-İş yöneticileri Amerikan sendikalarının tabandan kopuk, merkezi örgütlenme biçimlerini kurumlaştırdılar, onların ilkelerini Türk-İş tüzüklerine, yönetmeliklerine monte ettiler. Partilerüstü politika aldatmacasıyla işçi haklarının değil, iktidar partilerinin yanında yeraldılar. İşçi eylemlerine karşı çıktılar. Grevleri kırdılar...

Bugün de Türk-İş'in başında aynı kulislerden çıkmış bir yönetim lar, yeni yönetim arayışları, her geçen gün daha büyük boyutlar kazanıyor. Türk-İş yöneticilerinin —kendilerini yönetime getirenler de içinde olmak üzere— her kesimden sendikalarca desteksiz bırakılmalarının yolaçtığı yönetim boşluğu giderek büyüyor. Artık Türk-İş'in başında yalnızlığa terkedilmiş, birbirlerine bile güven duymayan bir kadro var.

Türk-İş yönetimindeki boşluk öylesine somuttur ki, kongreye bir yıl varken, daha bugünden başkan adayları ortaya çıkmakta, kendi kadrolarını oluşturma hazırlıklarını başlatmaktadırlar.

SAĞ PARÇALANIYOR MU?

Sağ, kuşkusuz Türk-İş yönetimi ile birlikte en çok yıpranan kesim oldu. Bu ise, Şevket Yılmaz'ın da içinde bulunduğu ve başlıca Teksif, Tek Gıda-İş, Sağlık-İş, Tes-İş sendikalarında ve Çimse-İş sendikasının Tamer Eralan kanadında yoğunlaşan DYP eğiliminin yöne-

Gün dergisi, 1985 Haziran ayında yayımlanan ilk sayısından başlayarak Türk-İş'te Birlik tezlerini sayfalarına taşıdı. *Gün*, Sayı 14, Nisan 1986.

METAL İŞÇİSİ YOLUNU ÇİZİYOR

"Türk-İş'te Birlik" politikası, DİSK üyesi işçilerin Türk-İş sendikalarına yönelmeye başladıkları 1983 yılı sonlarında ve 1984 yılı içinde metal işkolunda tereddüt yarattı, tartışmalara neden oldu.

Metal işkolunda Maden-İş üyesi işçilerin Türk-İş'e gitmesi demek işçiler arasında kötü bir şöhreti olan Türk Metal çatısı altında toplanmaları anlamına geliyordu. Sol devrimci dalganın yükseldiği 1980 öncesinde devrimci işçilere saldıran, katleden çetelerin Türk Metal'in çatısı altında korunup kollandığı biliniyordu. Hafızalar oldukça tazeydi. Tarihsel olarak Türk Metal, MESS'in ve işverenlerin Maden-İş'in 1980 öncesi işyeri örgütlenmelerini kırmak için kullandığı bir araçtı. Bu yüzden "Türk-İş'te Birlik" politikası metal işkolunda tartışmaların merkezine oturdu.

GÜÇ VE EYLEM BİRLİĞİNİN İZLERİ

Otomobil-İş'in 1979 ve 1980 yıllarında MESS'e karşı Maden-İş'le hayata geçirdiği güç ve eylem birliği her iki sendikanın tabanları arasında bir yakınlaşma yaratmıştı. İki sendika birlikte, ortak etkinliklere imza atmıştı. Birlikte yapılan dayanışma etkinlikleri, ortak temsilciler kurulları, karşılıklı genel kurulara genel başkanlar düzeyinde katılım iki sendikanın gelecekteki birlikteliğinin zemini oldu.

Zaten öteden beri Otomobil-İş içinde Maden-İş'in mücadelesinden etkilenen ve sınıf sendikacılığından, daha radikal bir sendikacılık pratiğinden yana olan gruplar vardı. İsmail Aykanat, bu dönemde Maden-İş'in bir "manyetik çekim alanı" yaratmış olduğunu, Otomobil-İş üyelerinin de bu çekim alanının içine ister istemez girdiklerini vurguladı:

> Biz Maden-İş'in her eylemini grevini kendi işyerimiz gibi görüyoruz. Maden-İş grevlerine ziyaretler oluyor, oralara gene ufak tefek dayanışmalar oluyor. Çadır ziyaretleri oluyor. yani örneğin ESAŞ'da müdür grev kırıcılığı yapıyordu. Biz bir gece müdürü sıkıştırdık evinin önünde. Ama bu stratejileri Maden-İş'ten öğreniyorsunuz. Yani Otomobil-İş'in kendi yarattığı stratejiler değil bunlar. Oradan gördüklerini siz uyguluyorsunuz burada. Bak onlar uyguluyor, biz de uygulayalım... Tutuyor mu? Çok güzel tutuyor.
>
> Maden-İş'in bize bakış açısı şuydu. Maden-İş Otomobil-İş'i kendi evladı kendi sendikası gibi gören bir anlayışı vardı Maden-İş'in, rahmetli Kemal Türkler'in. Bunun karşılığını siz vermek zorundasınız yönetim olarak. Siz vermezseniz taban veriyor zaten. Taban o sempatiyi görüyor ve Maden-İş'in yaptıklarını da görüyor. Maden-İş'in verdiği mücadelenin nasıl bir mücadele olduğunu görüyor, saygı duyuyor o mücadeleye. İster istemez tabandan Maden-İş'e doğru bir eğilim var.[63]

Kemal Türkler'in katledilmesinin ardından Maden-İş Genel Başkanı olan Mehmet Karaca, 12 Eylül öncesinde iki sendika arasında yürütülen güç ve eylem birliğinin, Maden-İş'in Otomobil-İş'le temaslarının, ilişkileri yumuşattığını, "karşılıklı itimat telkin edildiğini" kaydetti:

> İşkolumuzda en uygun sendika Otomobil-İş Sendikası'ydı bizim için. Üyelerimize Otomobil-İş'e gidin örgütlenin dedik. Açıkça bunu tabana ilettik. Otomobil-İş Sendikası da örgütlenmek istiyordu. En uygun ortam buydu. Maden-İş Sendikası'nın militan bir tabanı var ve [onları] Otomobil-İş'e kayıt etmekti. Bazı sendikacılar şöyle bir tavır takınabilirlerdi. Ama Otomobil-İş yönetimi öyle yapmadı. İşte kardeşim bu Maden-İş'liler çok belalılar geldikleri zaman bizi zora sokarlar yönetime gelirler talip olurlar şöyle yaparlar böyle yaparlar dolayısıyla bunları almak doğru değil, diyebilirlerdi. Böyle demediler. Eksik olmasınlar. Kapıları açtılar Maden-İş'ten gelecek üyelere. Devletin baskısını, işverenin baskısını aşabilenler Otomobil-İş'e üye oldular. Aşamayanlar Türk Metal'e gitmek zorunda kaldılar. [64]

1983 yılından başlayarak Maden-İş üyelerinin Otomobil-İş'e yönelmelerinde 12 Eylül askeri darbesi öncesinde örgütlenen güç ve eylem birliğinin rolü, 1992 yılında iki sendika arasında yürütülen birlik çalışmalarında da vurgulanmaktadır:

> Kuşkusuz bunda, 1979 grevlerinde her iki sendikanın güç ve eylem birliği yapmış olmasının payı olduğu kadar, iki sendikanın ilkelerindeki paralelliğinde büyük payı vardır. Gerçekten her iki sendika da tabanın söz ve karar sahibi olduğu ilkesine, demokratik katılımcılığa gerçekçiliğe, işçi sınıfı genelinde ve örgüt içinde birliğe, kararlar sürecinde bağımsızlığa, bütün bunların üzerinde de işçi sınıfı sorunlarının çözümü için var güçleriyle çalışmaya her zaman özen göstermişlerdir. Maden-İş Sendikası üyelerinden işverenlerin ve siyasal iktidarın engellemelerinden ya da kıyımından kurtularak Otomobil-İş Sendikası'na üye olabilenlerin, yeni sendikalarında hiç yabancılık çekmemelerinin; yıllarca ayrı örgüt çatısı altında bulunan işçilerin, kısa sürede kaynaşmalarının en önemli nedeni budur. [65]

NETAŞ-NORTHERN ELECTRIC
TELEKOMÜNİKASYON A.Ş.
KİMLİK KARTI
ADI, SOYADI Celâl Özdoğan
BABA ADI Hüseyin İbrahim
DOĞUM YERİ : İstanbul
DOĞUM TARİHİ : 21.7.1950
NÜFUS KAYDI : İstanbul/Eminönü
İŞBAŞI TARİHİ : 1.2.1971
SİCİL NO : 1243
İMZASI :
YETKİLİ İMZA VE MÜHÜR

Celal Özdoğan. Netaş'ta çalıştığı yıllardaki işyeri kimlik kartı. Kaynak: Celal Özdoğan.

Maden-İş'ten Otomobil-İş Sendikası'na geçen NETAŞ işyerinin baştemsilcisi, sonraki yıllarda sendikanın önce Genel Sekreteri, sonra Genel Başkanı olan Celal Özdoğan, 1983 yılında sendikal faaliyetlerin serbest bırakılmasının ardından Maden-İş'e üye olan işyerlerinin önemli bir çoğunluğunun tercihini Otomobil-İş'ten yana yaptığını söylüyor. Özdoğan, bu tercihin önemli nedenlerinden birinin 12 Eylül öncesinde MESS'e karşı iki sendikanın gerçekleştirdiği güç ve eylem birliği

olduğunu kaydetti: "O dönemde yurtdışında olan Maden-İş yöneticilerinin de bizim de tercihlerimizi bu belirlemiş oldu." [66]

Mahmut Karakoç, işverenlerin işçileri Türk Metal'e yönlendirme çabalarına karşı Maden-İş'in önemli fabrikalarından Rabak'ta Otomobil-İş'i tercih ettiklerini anlattı. Bu tercihte 1979- 1980 döneminde yaşanan güç ve eylem birliği deneyiminin etkili olduğunu değindi:

> Otomobil-İş'te az da olsa 12 Eylül öncesi grev sırasında Maden-İş'in dirsek temasları vardı. O nedenle biz Otomobil-İş'i tercih ettik. Biz Kâğıthane fabrikasıydık, Rabak iki fabrikaydı. Bir de Köseköy'de vardı, İzmit'te. Bizde problem olmadı, Türk Metal girişimi oldu ama Türk Metal tutmadı bizde. Biz 24 saatte Otomobil-İş'te örgütlenmemizi tamamladık o zaman. Köseköy fabrikasında biraz problem oldu. Orada Özdemir-İş örgütlenmeye çalıştı o zaman. Bizim Kâğıthane Otomobil-İş'te örgütlenince onlarda döndüler bu tarafa. İstifa ettiler geldiler, öylece örgütlenme tamamlanmış oldu. [67]

İSMAİL AYKANAT: "BEKÇİBAŞI, 'KEMAL TÜRKLER ÖLDÜRÜLDÜ' DEDİ. HÂLÂ TÜYLERİM DİKEN DİKEN OLUYOR…"

Mesela bizim dönemimizde biz rahmetli Kemal Türkler öldüğü zaman mesela aklıma geldikçe söylüyorum saat 9 buçuk muydu 10 muydu iyi hatırlamıyorum bizim bekçi geldi bekçi başı. Abi dedi gel gel gel… Ne oldu dedim hayrola? Sorma dedi Kemal Türkler öldürüldü dedi. Hâlâ tüylerim diken diken oluyor. Sahi mi söylüyorsun dedim sahi dedi. Bütün radyolar televizyonlar… Şimdi bizim altımızda Pressis fabrikası var. 1200 kişilik bir fabrika. Maden-İş'e bağlı. Buzdolabı üretiyor. Oranın baş temsilcileriyle de çok iyi diyaloglarım var. Hemen fırladım. Pressis'e indim. Onların daha haberi yok. Baştemsilci arkadaşa dedim ki böyle böyle bir durum var biz işi durdurduk. Senin de haberin olsun. Sendikaya falan haber vermeden biz işi durdurduk. Yani Genel Müdüre çıktım dedim, "Şu andan itibaren çalışmıyoruz." "Saygı duyuyorum" dedi adam. Tamam, bitti olay. Onlar da işi durdurdular. Daha sonra tabii biz merkeze toplandık. Dedik arkadaş bütün işyerlerinde işi durduralım. Yani biz her ne kadar Maden-İş üyesi değilsek de eylem birliğimiz var, gönül birliğimiz var, durduralım. Bunu ne kadar durdurduk? Çok değil, 3 hafta durduramadılar onu da söyleyeyim. Ama birçok işyerimiz iş bırakma eylemine katıldı.

İsmail Aykanat, Görüşme kayıtları, İstanbul, 20 Kasım 2018.

MADEN-İŞ VE OTOMOBİL-İŞ MESS'E KARŞI ORTAK HAREKET EDECEK

500 bin'i aşkın işçinin toplu söleşme görüşmelerinin başladığı şu günlerde tekellere ve saldırılarına karşı aynı işkolundaki sendikaların eylem birliği hızla yayılıyor. *Sendikamızın, tekellerin saldırgan örgütü MESS'e karşı, metal işkolundaki faşist-maocu-gangster tipi sarı sendikalar dışında kalan sendikalara yaptığı «ortak eşgüdümlü savaşım» çağrısı hayata geçiyor.* Bu konuda Maden-İş ile bağımsız Otomobil-İş sendikaları arasında başlatılan görüşmeler geçtiğimiz günlerde somutlaştı. Sendikamız ile Otomobil-İş arasında gerçekleştirilen bu eylem birliği ortak bir basın toplantısı yapılarak kamuoyuna duyuruldu.

Basın toplantısında özetle, işyerlerinde asgari ücret düzeyinin yükseltilmesi, çalışma sürelerinin kısaltılması, yıllık ücretli izinlerin arttırılması, tenkisatlara karşı önlemlerin sözleşmede yer almasının sağlanması, işgüvencesi konusunda somut adımlar atılması, işçi sağlığı, iş güvenliği kurullarında eşit temsil hakkının sağlanması, sözleşme kapsamının sınırlandırılmaması, kadın ve genç işçilerin özel olarak korunmasına yönelik taleplerin yükseltilmesi şeklinde belirlenen ortak istemler doğrultusunda tekellere ve MESS patronlarına karşı ortak bir platform etrafında savaşım verileceği açıklandı.

Önümüzdeki toplu sözleşmeler yalnız işçileri değil tüm halkımızı ilgilendiriyor. Kapitalist bunalımı nsonuçlarına katlanmanın, tekellerin, saldırılarını kursaklarında bırakmanın yolu başlatılan eylem birliklerini geliştirerek güçlendirmekten geçiyor. Bunun için eylem ve güç birliği bayrağını yükseltelim.

Maden-İş, Sayı 125, 26 Kasım 1979.

Maden-İş 6. Bölge'de, Bebimot işyerinde Maden-İş'in ünite temsilciliğini, baştemsilciliğini yapmış, lokallerde görev almış olan ve Otomobil-İş Mecidiyeköy Şubesi'nin kuruluşunun ardından Şube Başkanı olarak görev yapan metal işçisi Yusuf Türkoğlu da bu süreci şöyle anlattı:

> Şunu konuştuk arkadaşlarla. Dedik ki, Türk Metal'e gidersek üyelerimizi işten atarlar, hiç bir zaman yönetimlerde olamazsınız. 12 Eylül'e Türk-İş bir bakan verdi. Çalışma Bakanı Türk-İş'in Genel Sekreteri Sadık Şide'ydi. Gelir gelmez ilaçlara yüzde 20 zam getirdi. Biz, dedik, asla bunu kabul etmiyoruz. Fasişt 12 Eylül'e bir bakan veren bir sendikanın altında gidip çalışmak istemiyoruz dedik. Bunları söyledik. Biz Otomobil-İş'le görüşeceğiz. Otomobil-İş'e en karşı olan adam 12 Eylül'den evvel bendim, ben de rahatlıkla giderim çünkü biz onlarla 12 Eylül'den evvel eylem birliği yapmıştık. Bunlar, tamam dediler. Böyle geldik. [68]

MADEN-İŞ ÜYELERİ ARASINDA BİRLİK TARTIŞMALARI

Metal işkolunda "Türk-İş'te birlik" politikasının yarattığı tedirginlik ve tartışmaların gerisinde, 12 Eylül öncesinde Maden-İş yönetiminde ve kadroları arasında etkili olan Türkiye Komünist Partisi'nin (TKP) mesajları vardı. Sendikal birliği benimseyen TKP 5. Kongre kararında daha önce de işaret ettiğimiz gibi, "işkolu özelliklerine göre" bağımsız sendikalara da bir vurgu vardı. [69] Maden-İş Yürütme Kurulu'nun metal işçilerine 1983 yılı Haziran'ında yaptığı çağrıda da "çalışılabilen bağımsız sendikalardaki kardeşlerimizle diyalog ve güçbirliği" artırılmalıdır ifadeleri yer alıyordu.[70] Örgütlenme politikası DİSK ve Maden-İş üyesi işçilere çeşitli kanallarla duyuruldu. Bu dönemde yurtdışında Parti kadrolarıyla bir araya gelen Maden-İş 23. Bölge Temsilcisi Cemal Azmi Poyraz şunları yazmaktadır:

> Partinin o dönem ki sendikalarla ilgili politikasını konuştuk. Ben ülkede geçireceğim bu bir ay içerisinde sendikalarda görevli olan arkadaşlarımızla görüşüp bu konuda onları bilgilendirecektim. Bu politika DİSK'e bağlı kapatılmış olan tüm işkollarındaki sendikalar için geçerliydi. [71]

Maden-İş Bölge Temsilcisi Cemal Azmi Poyraz, 12 Eylül askerî darbesi sonrasında hayatını bir politik göçmen olarak sürdürmek zorunda kalmış. Poyraz'ın, çocukluğundan başlayarak anılarını anlattığı *Koş Cemal Koş* kitabı, 1980 sonrasında sendikasız kalan Maden-İş üyelerinin arayışlarına da yer veriyor.

Cemal Azmi Poyraz, yurt dışında alınan siyasi kararı, "güçlü olduğumuz yerlerde Otomobil-İş'e gitmek, diğer fabrikalarda işçi çıkarmaları olmasın diye Türk-Metal Sendikası'na gitmek, Türk-İş içinde mücadeleye devam etmek" olarak aktarmaktadır. [72]

Cemal Azmi Poyraz'ın yurt dışından geldiği o günlerde Celal Özdoğan Netaş fabrikasında işçi olarak çalışmaktadır. 1983 yılında 2821 ve 2822 sayılı yasaların kabul edilip sendikal faaliyetlerin başlamasından sonra Otomobil-İş'i tercih ettiklerini belirtti:

> Nasıl tercihimizi yaptık? Yine yanlış anımsamıyorsam eski bölge temsilcimiz, Cemal Azmi Poyraz. O dönemde siyasi mülteciydi. Yurt dışındaydı. Oradan gelen bilgiyle… Yurt dışından buraya geliyor, o bilgiyi aktarıyor ve tekrar gidiyor. Giriş çıkış yapmıştı Daha sonra Kadıköy'e geldik. Kadıköy'deydi genel merkez. Aydın Bey'le rahmetli İlhan Bey'le tanıştık. Start verildi. Otomobil-İş Sendikası'nda örgütlenmeye başladık.[73]

O dönemde Netaş işçisi olan Nazım Alpman, *Emeğin Şövalyeleri Netaş Grevi 1986* kitabında fabrikalarda dolaşıp duran Türk-İş'te birlik düşüncesini araştırmak için Netaş'tan bir grup işçinin Türk Metal'in Ümraniye Şubesi'ne gittiklerini ve çok sıcak karşılandıklarını anlatıyor. Ancak geçmiş dönemde Türk Metal ile Maden-İş arasında çok sert mücadelelerin yaşanmış olması, Türk Metal'in Türk-İş'in en gerici kanadını oluşturması nedeniyle bu sendikaya gitmek işçilerin içine sinmiyordu: "Tam bu sırada sendikal merkezlerden (partiden)

bir yol haritası önerisi gelmişti. Metal işkolunda bağımsız Otomobil-İş Sendikası'na girilecekti."[74]

Cemal Azmi Poyraz'ın ve Nazım Alpman'ın yazdıkları, Celal Özdoğan'ın anlattıkları metal işkolundaki sendikalaşma politikasının hedefini özlü bir biçimde ortaya sermektedir. Ancak bu karar ve çağrıda anlaşılabilir nedenlerle metal işkolunun ve Otomobil-İş'in açıkça zikredilmemiş olması nedeniyle politikanın fabrikalara taşınmasında kimi farklı algılamaların ve aktarmaların yaşanmış olduğu anlaşılıyor. Bu durum, kimi bölgelerde Maden-İş temsilci, üye ve aktivistleri arasında arasında tartışmalar yarattı: "Türk Metal'e mi yönlendiriyoruz?" Gerek siyaseten alınan sendika hareketinin birliği kararı üzerinde etkili olan gerekse metal işçilerine yapılan tarihsel çağrıyı kaleme alan Maden-İş Yürütme Kurulu'nun metal işkolu için kastı neydi?

Mehmet Karaca "Türk-İş'te Birlik" politikası ve metal işçilerinin yol haritasına ilişkin olarak metal işkolundaki işçilere adres olarak Otomobil-İş'i gösterdiklerini, çünkü Türk Metal'in karakterini bildiklerini söyledi. Karaca metal işçilerine, 12 Eylül'den sonra sendikalar yeniden açılınca işçilerin örgütsüz kalmamaları, ne yapıp, yapıp örgütlenmeleri gereğini ilettiklerini vurguladı: "Türk-İş ise Türk-İş'e gidip örgütlenin. Bağımsız Otomobil-İş Sendikası gibi sendika varsa onlara gidin, yoksa Türk-İş'te örgütlenin örgütlü mücadele edin. Madem ülkede faşizm var diyorsak, Türk-İş'ti, DİSK'ti ayrım yapılmadan ortak mücadele edilmelidir." Karaca, DİSK üyelerine Türk-İş'e bağlı sendikaları etkilemeleri gerektiğini, işçiler ortak mücadele verirlerse, güçlerini birleştirirlerse her şeyi yapabilecekleri mesajını verdiklerini, eğer "Otomobil-İş gibi ekonomik politik mücadelesini dürüst veren sendikalar varsa elbette onlara" yoksa işkolunda Türk-İş'teki sendikalara gidip örgütlenmeleri çağrısı yaptıklarını kaydetti:

> Tabandan, aşağıdan sıkıştırın. Yukarıda yöneticileri tavır almaya zorlayın, cuntaya karşı tavır almaya zorlayın. DİSK kapatılmış mal varlıklarına el konulmuş, DİSK yöneticileri serbest bırakılmalıdır, bu talepleri oralarda dile getirin, dedik. Türk Metal'in altenatifi olduğu için öyle, olmasaydı o vakit başka bir şey yaratırdık belki. Ya da Türk Metal'e gidin orada kavga edin derdik. Oradaki insanları değiştirin derdik. Bu olay faşizme karşı ortak mücadele tavrıdır bizim söylediğimiz. Bu farkı anlayamadı bazı insanlar. Maden-İş Sendikası işçileri Türk-İş'e yönlendiriyor. Hayır. Otomobil-İş varken, biz niye Türk Metal'e gidin diyelim ki işçilere.[75]

Halit Erdem, "Türk-İş'te Birlik" politikasının daha çok politik ortamda savunulduğunu vurgulamaktadır. Erdem, "işçi sınıfının birliği" kavramının her derde deva olduğuna işaret ederek, Türk-İş de açık olduğu için, sanki Türk-İş'te birlik olunca işçi sınıfının birliği sağlanabilecekmiş gibi çok genel bir yaklaşımla bunu savunanlar olduğunu kaydetti. Maden-İş Yürütme Kurulu üyelerinin birbirleriyle irtibatlı oldukları noktada bunun metal işkolu için kendilerine doğru ve gerçekleşebilir gelmediğini belirtti:

> Bizim çevrede böyle bir sonuç uyandırdı. Demek ki Türk-İş'te birlik meselesi afaki bir öneriydi. Soyut bir öneriydi. Kimi işkolları için geçerli olabilir, buna hiçbir itirazım yok. Sözgelimi işçilerin birlikte olduğu, geçişlerin olduğu, ideolojik sürtüşmelerin daha zayıf olduğu alanlarda eğer işçiler o sendikada çalışabiliyorsa buna hiçbir itirazım yok. Bunun kanıtı da şuydu, Türk-İş'te olan sendikaların çoğu DİSK'e gelmişti. DİSK'e gelmekle o

15-16 Haziran'ın 16. yılı

DİSK'li işçiler nereye gidiyor?

Yüzbinlerce işçinin DİSK'i savunmak için 274 sayılı yasa değişikliğine karşı büyük gösteriler yaptığı, "15-16 Haziran" diye anılan olayların üzerinden tam 15 yıl geçti. DİSK bugün fiilen kapalı ve davası hâlâ sürüyor. DİSK'in faaliyetlerinin durmasıyla birlikte, bu konfederasyonu bağlı yüzbinlerce işçinin kaderi sendikacılık gündeminin sürekli bir maddesi haline geldi. DİSK'li işçiler ne olacaktı? Sendikal faaliyetlerin tamamen dışında mı kalacaklardı?

DİSK'li işçiler sendikal faaliyetin dışında kalmadılar ama, dışarıda kalmanın biçimi konusundaki görüşler, ortaya bir ayrılık çıkardı. Kimileri yeni bağımsız sendikalar kurmak ya da varo-

yısında Can Şafak şunları söylüyordu: "...DİSK'in fiilen kapatılmasıyla 20 yıla yakın bir süreden sonra Türk-İş tek konfederasyon, daha doğru bir ifadeyle tek 'ciddi' konfederasyon konumunu yeniden kazandı. İşçiler birkaç bağımsız sendika dışında Türk-İş'e bağlı sendikalarda toplandılar. DİSK'in 300 binden fazla üyesi Türk-İş'e katıldı.

Kuşkusuz Türk-İş içinde verilecek mücadele uzun erimlidir. Bu yıl içinde tamamlanacak kongrelerin sonuçları ne olursa olsun, demokrasi güçlerinin Türk-İş çatısı altında birliğinin pekiştirilmesi ve olanaklar ölçüsünde sendikalarda demokratik yapılanmanın gerçekleştirilmesi, yaygınlaştırılması zorunludur."

15-16 Haziran — 274 sayılı değişikliğini protesto etmek için toplanan onbinlerce işçinin yaptığı gösteriler, değişik çevreler tarafından bir ihtilâlin genel provası olarak nitelendirilmişti.

Yeni Gündem, Sayı 16, 22 Haziran 1986.

> sendika niteliksel olarak değişmiyor aynı kalıyor ama orada yerine burada faaliyet gösteriyor. Biz de burada yerine orada faaliyet gösterebiliriz, aynı ilkeleri savunuruz, mücadele ederiz. Bu illa akla kara gibi değil. Akla kara gibi olan nokta metal işkolunda vardı ve metal işkolu için böyle bir şey söz konusu değildi.[76]

Halit Erdem, Maden–İş'li işçilerin, 1980 öncesi "Güç ve Eylem Birliği" yaptıkları Otomobil-İş'e üye olmaları konusunda tutumlarını hiç değiştirmediklerini ifade etti. Türkiye ile haberleştiklerini ve bu haberleşmenin kendilerini yönlendirmede fevkalade etkin olduğunu belirtti. Türkiye'de irtibat kurdukları arkadaşlarının hiç tereddüt etmeden işçileri açık kalacağı anlaşıldığında Otomobil-İş'e yönelttiklerini hem duyduklarını hem de onayladıklarını söyledi: "Böylece kendiliğinden sınıf önsezisiyle, politik önsezi ile ne dersek diyelim hayatın dayattığı diyelim böyle bir süreç oldu."[77]

Celal Özdoğan, "Türk-İş'te Birlik" adına DİSK üyesi metal işçilerinin Türk-İş'e bağlı Türk Metal'e katılmaları yönünde bir politikaya hiçbir zaman taraf olmadıklarını söyledi:

> Eğer Türk Metal'e katılma gibi bir düşünceniz varsa, baştan Türk Metal'e gidilebilirdi, diye bir [sonuç] çıkıyor. Otomobil-İş'i tercih eden insanların içerisinde bu kadar yoğun bir işten çıkarma oldu. O zaman, başta Otomobil-İş tercih edilmezdi. Bu kadar insan da boşu boşuna işlerinden olmazdı. Şimdi biz o dönemde bir şey söyledik. Türk-İş'te birliği savunan arkadaşlar. Hayır böyle bir düşüncemiz yok! Türk-İş'e bağlı sendikalar içerisinde birçok işkollarında iki tane sendika var. Kristal-İş - Çimse İş, Genel Maden-İş - Türkiye Maden-İş, Koop-İş - Tezkoop İş, BASS – Basisen… Var bunun örnekleri. Asla böyle bir düşüncemiz yok. Türk Metal'e katılma gibi bir düşüncemiz yok. Öyle bir politika asla kafamızın içerisinde yok. Türk-İş'te birliği savunan arkadaşların [kafalarında] da yoktu zaten.[78]

1961 doğumlu İlerici Liseliler Derneği (İLD) üyesi Cemal Aydın, Rabak Elektronik Bakır Sanayi AŞ'nin Kağıthane fabrikasında işbaşı yaptığında, kendisini geçmişteki Maden-İş kadrolarının içinde bulur. 12 Eylül'den önce temsilci olan Maden-İş'liler halen fabrikada çalışmaktadırlar. Aydın, hiç yabancılık hissetmez. Aydın, Otomobil-İş örgütlenmesinde faal rol oynadıklarını, Maden-İş'in 14. Bölge Temsilcisi ve daha önce aynı işyerinde çalışmış olan Feramuz Önel'le tanışma fırsatı bulduklarını, Maden-İş'in eski baştemsilcisi ve Genel Yönetim Kurulu üyesi İrfan Astunç'u, Ali Kaplan ve Mahmut Karakoç'u izlediklerini, Türk-İş'e bir yönlendirme olmadığını söyledi:

> Maden-İş'in delegesi, temsilcisi yönetim kurulu üyesi, bölge temsilcisi… hem de 14. Bölge gibi bir yerin. Aynı zamanda Parti üyeleri bu insanlar. Onların verdiği karar Otomobil-İş'te örgütlenme. Daha demokrat bir sendikadır, geçmişte Maden-İş'le ilişkileri olmuştur, orada kendimizi ifade edebiliriz gibi gerekçelerle… tabii bunlar eski kadrolarla tartışılarak alınan bir karar. Sonra kararlı bir şekilde bir günde, beş kişi hariç fabrikada herkesi üye yaptık. O günkü şartlarda öylece Otomobil-İş örgütlenmesi tamamlanmış oldu.[79]

Buna karşılık, Maden-İş Sendikası'nda örgütlü, Sefaköy'de faaliyet gösteren ve 1983 yılından sonra Maden-İş'ten Otomobil-İş Sendikası'na geçen ilk işyeri olan İmbat Makina Sanayi işyerinde baştemsilcilik yapan TKP'li Adnan Oruç, siyaseten açıklanan "Türk-İş'te Birlik" kararının Maden-İş üyesi işçiler için de geçerli olduğunu düşünüyor. Oruç, Maden-İş üyelerine işaret edilen sendikanın da Türk Metal olduğunu, Maden-İş'li işçilerin Otomobil-İş'te örgütlenmesi için çaba harcadığını aktardı:

> Doğru yanlış uyacaksın, ben de biliyorum bunu, ama burada da ciddi bir yanlışlık var, az buz yanlışlık yok burada. Bir Sancak Tül ile uğraşamıyoruz burada, bir Sancak Tül'ün faşistleri ile... Şimdi düşün, bu Halkalı ve Sefaköy arasında 29 tane fabrika. Buralara faşistleri doldururlarsa… biz merhaba diyecek adam bulamayız. Bırak onu Halkalı'ya geçirmezler arkadaş seni.[80]

Adnan Oruç 16. Bölge'de devam eden örgütlenme çalışmaları sırasında, Türk-İş'te birlik kararı doğrultusunda çalışma yapanların iki fabrikanın Otomobil-İş'e örgütlenmesini engelledikleri belirtiyor: "Supsan ile Net Civata'yı bu yüzden kaybettik. [Onlar] karşı örgütleme yaptılar. Ona rağmen Net Civata ile Supsan dışında Maden-İş'e bağlı işyerlerinin hepsini kurtardık."[81] Oruç, ay-

rıca Otomobil-İş'in ilk örgütlenme aşamasında bölgeye atanacak kişi olarak TSİP'li Yavuz Tekin'i önerdiği için de kendisine siyaseten tepki gösterildiğini söyledi.

Adnan Oruç'un sözünü ettiği Yavuz Tekin, Otomobil-İş örgütlenmesi aşamasında Sefaköy bölgesine temsilci olarak atanmış ve daha sonra iki dönem Otomobil-İş Şube Başkanı olarak görev yapmıştır. Tekin, 12 Eylül sonrasında metal işçilerini yeni bir sendika arayışına sokan süreci şöyle anlatıyor:

> 12 Eylül oldu, belli bir müddet sessiz sedasız gitti… zam yok, işveren istediği gibi hareket ediyor. Toplu sözleşme yapamıyorsun. Toplu sözleşme yapamayınca ücretler her geçen gün yediğimiz pastadaki dilim azalıyor. Ne yapalım? Geçmişten de kimse ortalıkta gözükmüyor. Açık konuşayım ben, ne bizim sendikal çevreden, Maden-İş çevresinden ne DİSK ne de siyasi partilerden bu işi organize edelim öncülük edelim diyen kimse yok.

Tekin, o dönemde Zuhuratbaba'da elektrikçilik yapan Adnan Oruç'la zaman zaman görüştüklerini, sendikal faaliyetler serbest bırakılınca Otomobil-İş örgütlenmesine başladıklarını söylüyor.[82]

Otomobil-İş İzmir Şube Başkanı ve Maden-İş ile Otomobil-İş'in birleşmesinden sonra Birleşik Metal-iş'te Genel Mali Sekreter olarak görev yapmış olan ve uzun yıllar İzmir Şubesi Yönetim Kurulu'nda yer alan Coşkun Yılmaz da bir kısım işçilerin Türk Metal'e yönlendirildiğini belirtiyor:

> O zaman tabii, tartışılıyordu. Türk-İş'te birlik gündemi vardı. Genel-İş üyeleri Belediye-İş'e üye oldu. Aster-İş Sendikası üyeleri gitti, Harb-İş'e üye oldu. Tekstil üyeleri Teksif'e üye oldu. Orada yönetimleri değiştirerek daha demokratik bir Türk-İş yaratılması anlamında bir hedef vardı aslında. Ama metal işkolunda Türk-Metal gibi sarı bir sendika, faşizan bir sendika, üye fişlerinde ve tabelalarına bile bozkurt resmi olan bir sendika, Mustafa Özbek'in başında olduğu bir sendika... Orada sendika içi demokrasi hak getire. Öyle bir şey yoktu. Ama yine de 12 Eylül'den sonra sendikasız olmaktansa, Maden-İş'liler arasından Türk Metal'e üye olanlar oldu. İzmir'de de oldu. Benim çalıştığım fabrikada, arkadaşlar bir kısmını Türk-Metal'e götürmüştü, sendikaları yoktu. Çünkü DİSK kapatılmış. En kötü sendika sendikasızlıktan iyidir, mantığı var ya.

Yılmaz, daha sonra Otomobil-İş'in alternatif olduğunu, Türk-Metal'in o ceberut yüzünü gören herkesin, Maden-İş'in kadrolarının Otomobil-İş'te karar kıldığını, Türk-Metal'e gidenlerin çoğunun Otomobil-İş'e yönelmeye başladıklarını kaydediyor. Yılmaz, Otomobil-İş ile Maden-İş arasında 12 Eylül öncesinde gerçekleştirilen eylem birliği sürecinin Maden-İş üyeleri için Otomobil-İş'i cazip hale getiren faktörlerden biri olduğunu vurguluyor. Bunun yanında tabandaki işçilerin, Türk Metal'in nasıl bir sendika olduğunu gördüklerine işaret ediyor:

> Sağcısı da görüyordu, solcusu da görüyordu. MHP'li adam Türk Metal'in sarı sendika olduğunu biliyordu. Lanet olsun diye gelip Otomobil-İş'e üye oluyordu mesela. Kabullenmeseydik, benim çalıştığım Dizelsan'ı Otomobil-İş'e getirmezdik, Dizelsan kalkıp da Türk Metal'den istifa edip Otomobil-İş'e katılmazdı. Diğer fabrikalar keza. Türk Metal olayı tutmadı. Türk Metal'de de bir değişim bir dönüşüm olmayacağı için birçok kadrolar da tasfiye olacaktı. O zaman Otomobil-İş seçenek oldu.[83]

Aynı dönemde İzmir bölgesinde, o dönem tekstil işkolunda sendika örgütlenmesi çalışmaları yürüten ama siyasi kimliği nedeniyle metal işkolundaki tartışmaları da yakından izleyen Kemal Alim'in gözlemleri de "Türk-İş'te Birlik" politikasının metal işkolu özelinde farklı siyasi çevrelerde de tam olarak anlaşılamamış olduğunu ortaya koyuyor:

> O ara duyduk ki İzmir Demir Çelik'te bir sendikal faaliyet yürütülüyor. Bizim eski siyasi arkadaşlarımız var. İşçi Türk Metal'e gitmek istemiyor. Onlar başka bir sendikaya götürmek istiyorlar ama Maden-İş yok, DİSK açılmamış, acaba neyin nesi? Bölük pörçük bilgiler geliyor bize. Duyduk ki İstanbul'da bağımsız Otomobil-İş diye bir sendika varmış, sosyal demokrat bir sendika. Bizim arkadaşlar harekete geçmişler, oraya götürmeye çalışıyorlar. Sonra bilgiler pekişmeye başladı: Orada TİP'li arkadaşlar da varmış, onlar 'Kendi siyasetinize aykırı davranıyorsunuz, Türk-İş'te birlik esastır, sizin siyasetiniz bunu söylüyor, siz Türk Metal yerine gidiyorsunuz bağımsız bir sendikayı örgütlemeye çalışıyorsunuz' diyorlar.[84]

İzmir bölgesinde Ahmet Taşkın 1986 yılının ortalarında Türk Metal'in akit sendika olduğu İzeltaş'ta işbaşı yaptığında artık metal işkolunda işçilerin adresi belliydi:

> Ben biraz eski politik arkadaşlara ulaşabilir miyim, ulaşamaz mıyım o saikle düşünüp öyle başladım. Fakat İzeltaş'ta çok politik bir yapı yoktu. Tamamen ahbap-çavuş ilişkisi ile ben orada bir şeyler yarattım. Otomobil-İş'i de duyuyordum ben zaten. Bizim eski arkadaşların, Maden-İş'lilerin o sendikanın içinde çalıştığını biliyordum. Fabrikada da bir huzursuzluk vardı zaten, Türk Metal 'in hiçbir şey yapmadığı… ne geliyorlar, ne gidiyorlar. Dedim, o zaman bir çalışma yapalım burada, Otomobil-İş çalışması. Otomobil-İş'in Şubesi Alsancakta'ydı. Oraya gittim. Veli Kaymaz ile tanıştım. Niyetimizi anlattık böyle böyle. Veli Kaymaz organizatördü. Orada başladık. '87 yılında Otomobil-İş örgütlenmesine başladık. [85]

Yusuf Türkoğlu ise kendisine siyasi kanaldan Türk-İş'te birlik yönünde bir dosya geldiğini, okuduğunu ancak itiraz ettiğini söyledi:

> Arkadaşı çağırdım. Dedim ki, 'ya siz dünyayı iyi tahlil etmiyorsunuz ya da görüştüğünüz insanlardan doğru bilgi almıyorsunuz. 12 Eylül gelmiş, 12 Eylül'ün baskısı zulmü hepimizin üzerindeyken…' Ben de sendikal birlikten yanayım, o farklı bir şey. 'Ama' dedim, 'Biz Türk Metal'e gidersek bu insanlar giyotin makasında...' dedim. 'Çünkü bizim işçilerimiz özgürlüğüne alışmış. Onun için sen bu [programı] al kime götürüyorsan götür, ondan sonra da daha benim yanıma gelme.' Tabii hocam, şunu da yapmadım. Keşke yapsaydım. Hepsinin fotokopisini alsaydım da gerek de yok dedim… Nasıl olsa arkadaşlarımızı gene göreceğiz, istediğimiz zaman onu gene alırız. 'Ama,' dedim 'sen dört gün sonra gelip de falan yere gidin deme, oraya da gitmeyiz.'

Türkoğlu, o dönemde Maden-İş 6. Bölge'deki Sungurlar, Yıldız Kazan, Meta, Philips, Metal Kapak, Tekfen, Rastaş, Mesan, Ayazağa'da Yengeç İnşaat, Kağıthane'de Detel İstanbul Meteroloji, Borankay, Rabak, Demir Döküm, Metal Kaplama, Endiksan Ramazanoğulları, Kavel, Beldesan, Bebimot gibi Maden-İş'in örgütlü olduğu pek çok fabrikanın birlikte hareket ettiklerini anlattı:

> Ondan sonra biz kolları sıvadık 6. Bölge olarak. İçerdekilerle, dışardakilerle, Avrupa'dakilerle konuşuyoruz. Kemal Türkler'in eşinin evinde… Orada konuştum. (…) Neyse, sağ olsun başkanın eşi de bize çok yardımcı oldu. Bizim telefonumuz yok, telefonlar dinleniyor. Oradan telefon ediyoruz. Anlattık işte dışardakilere, içerdekilere. Bir iki defa dergilere yazdık gönderdik. Ondan sonra karar verdik Otomobil-İş'e. Bir gün çıktım, 'Arkadaşlar,' dedim, 'Türk-İş'e bağlı Türk Metal'e gidersek ertesi gün yokuz. Siz buna alışkın değilsiniz. Siz temsilcinizi eleştireceksiniz, başkanınızı eleştireceksiniz, kendi yoldaşlarınızı eleştireceksiniz ama oraya gittiğiniz zaman giyotin makasının altındasınız, hiç birinizin varlığı kalmaz.' Dediler ki, 'Abi ne yapacağız?' 'Bir hafta bana mühlet verin, görüşeceğim insanlarla' dedim.
>
> Bir komite kurduk. Otomobil-İş o zaman Kırtasiye Sokak'taydı. Bir de baktım İsmail Bey geldi. Örgütlenme Sekreteri. Eskiden de tanıyorum. Bizim sanayideydi Atlas Copco da yöneticiydi, bayağı işçilerin üstünde bir adamdı. Orada da sözü geçiyordu. İsmail'e bir soru sordum o zaman, 'Başkan, biz buraya geliriz 6. Bölge olarak, seçme seçilme özgürlüğü var mı?' dedim. 'Biz fabrikalarda temsilcimizi kendimiz seçeriz, sandığı koruz kim çıkarsa, delegeyi kendimiz seçeriz.' İsmail dedi ki, 'Zaten bizim istediğimiz de o. Maden-İş'te ne varsa onu yapın kardeşim, ben de sizin yanınızdayım.' [86]

Bu erken dönemde yayın hayatına atılan Gün dergisinin, bağımsız sendikalarda örgütlenmeye genel olarak mesafeli durduğu da görülmektedir. 1985 yılının başlarında Gün dergisinde yapılan bir değerlendirmede Türk-İş'in, yeni katılmaların sendikalarda değiştirebileceği güç dengelerinden ürkerek bilinçli bir örgütlenme politikası oluşturamadığını kaydedilmekteydi. Sedat Karaçam imzasını yaşıyan değerlendirmede, bu nedenle bazı işkollarında işçilerin bağımsız ya da değişik konfederasyonlarda örgütlenmeleri sonucunu doğurduğu, Türk-İş'in sendika seçimine zorlanan binlerde DİSK üyesine uzak durmasının kendi gücünü zayıflatacağı belirtilmektedir.[87]

AV. MEBUSE TEKAY: PARTİ HİÇBİR ZAMAN TÜRK-İŞ'TE BİRLİK DERKEN TÜRK METAL'İ İŞARET ETMİŞ OLAMAZ.

2821 ve 2822 sayılı yasaların çıkışının hemen ardından 12 Eylül sonrası Yüksek Hakem Kurulu'nun bağıtladığı sözleşmeler de sona eriyordu. Sendikal mücadele yeniden hareketlenirken TKP Türk-İş'te Birlik tezini ortaya attı. Hem kaybedilmiş hakların geri kazanılması, genişletilmesi, hem demokrasi mücadelesinin omuzlanabilmesi için işçilerin güçlerini birleştirmesi gerektiği, dağınık güçlerle bu mücadelenin verilemeyeceği o yüzden örgütsel birliğin sağlanması gerektiği tespiti yapılıyordu. İş yerinde, iş kolunda ve ulusal düzeyde birleşme fikri işleniyordu. İşçilerin büyük çoğunluğu zaten Türk-İş'te olduğu için ve DİSK'in ne zaman açılacağı da belli olmadığından yeni sendika kurmak yerine Türk-İş'e bağlı sendikalarda örgütlenilerek birliğin sağlanması gerektiği söyleniyordu. Türk-İş'te birlik için çalışılırken aynı zamanda DİSK'in açılması ve yöneticilerinin serbest bırakılması çalışmasının da birlikte yapılması öngörülüyordu. DİSK'in ilkelerini ve birikimini koruyarak Türk-İş'te birlik sağlanırsa Türk-İş yönetiminin de değiştirilmesinin mümkün olduğu ileri sürülüyordu. Türk-İş içinde kısmen de olsa tabanın söz ve karar sahibi olduğu, sınıf ve kitle sendikacılığı ilkelerinin hayata geçirilmesi çabasını gösteren birkaç sendika da vardı.

İşçilerin büyük çoğunluğu üye olacağı sendikayı seçerken öncelikle o sendikanın politik görüşlerine uygun olmasını aramaz. Esasen kitle sendikacılığının zemini de bu kabule dayanır. Önce o sendikanın işçinin ekonomik ve sosyal çıkarlarını iyi koruyup korumadığına, sendikacıların verdikleri sözleri tutup tutmadığına, güvenilir olup olmadıklarına bakarlar. Bu yüzden geleneksel olarak muhafazakar olan işçiler de haklarını iyi koruduğunu gördüklerinde sol, sosyalist görüşlü yöneticilerin başında olduğu sendikalara rahatlıkla üye olurlar veya onları yönetici olarak tercih edebilirler. Teorik olarak bu doğrudur, uygulamada örnekleri de vardır. Sağ ya da sol görüşlü politik işçiler ise tercihlerini yaparken üye olacakları sendikanın politik çizgisini de dikkate alırlar. Özellikle sol görüşlü, sınıf bilinci olan işçiler, muhafazakâr, sağ görüşlü sendikalara üye olmakta zorlanır, yöneticilerine kolay kolay oy vermezler. Nitekim Maden-İş'in öncü kadroları da sendikalara üyelik yolu açılır açılmaz zaten Otomobil-İş'e geçmişlerdi. Diğer yandan Türk-İş gibi hem iktidarların hem işveren örgütlerinin desteğini alan, uzun bir pratiği olan kemik bir yapıyı değiştirmek hiç de kolay değildir. Nitekim Türk-İş daha birlik tezi açıklanmamışken bile DİSK'li işçilerin Türk-İş'e bağlı sendikalarda örgütlenmesi konusunda hiç çaba göstermedi, tersine gönülsüz davrandı.

Birlik tezinin ilk ortaya atılışından itibaren, Türk-İş'in yanı sıra iş kolunun özelliğinin gerektirdiği durumlarda bağımsız sendikada birlik fikri de işlenmişti. Metal işkolunda zaten Maden-İş üyelerinin en öncü kadroları Otomobil-İş Sendikası'nı seçmişlerdi. Türk Metal Sendikası ise sıradan bir sendika değildi, militan bir sağcılığı vardı. Parti hiçbir zaman Türk-İş'te birlik derken Türk Metal'i işaret etmiş olamaz. Yanılmıyorsam o tarihte Türk-İş'te aynı iş kolunda birden çok sendika üyeliği vardı. Nitekim Otomobil-İş'in bir genel kurulunda da Türk-İş'e üyelik kararı görüşüldü ancak Otomobil-İş'te Türk Metal konusu hiç gündeme gelmedi. Bu kabul edilebilir bir durum olmazdı. Türkiye Komünist Partisi işçi sınıfı içinde güçlü bağları olan bir partiydi. Somut durumun somut tahlilini yapabilecek bilgiye sahiptir diye düşünüyorum o yüzden böyle bir yönlendirmesi olduğunu sanmıyorum. Ancak o tarihlerde yüz yüze görüşmeler pek yapılamadığı için bilgi akışı çok sınırlı olmuştur. Birlik tezlerini okuyanlardan yanlış yorumlayanlar olmuş olabilir.

Mebuse Tekay, eposta, 25 Temmuz 2022.

Siyaseten kategorik olarak ortaya atılan "Türk-İş'te Birlik" politikasının -açıkça işaret edilmese ve zaman zaman yanlış aktarılmış olsa da- "işkolu özelliklerine göre istisnası esas olarak metal işkolu ve bağımsız Otomobil-İş olduğu anlaşılmaktadır. Türk-İş üyesi Türk Metal, Maden-İş kadrolarının ve üyelerinin yıllarca mücadele ettikleri, işveren güdümünde, bünyesinde sendika içi demokrasinin esamisinin okunmadığı bir "sendika" idi. Birlik politikası kimi bölgelerde tartışma yaratmış olsa da Maden-İş üyeleri Otomobil-İş'e yönelmekte tereddüt etmediler. Maden-İş üyeleri tercihini yapmıştı. Ancak önlerinde büyük güçlükler vardı: Maden-İş'in "tekelci sermayenin en gerici, en şoven" örgütü olarak tanımladığı MESS, tek tek fabrikalarda işverenler ve Türk Metal. Sermayenin ve Türk Metal'in arkasında ise ANAP hükümeti vardı. Amaçları Türk Metal'i büyütmekti. Böylece Maden-İş'in deneyimli kadrolarını ve üyelerini Türk Metal'in çatısı altında kontrol altında tutmak daha kolay olacaktı.

Son sözü metal işçisi söyledi: Haydi Otomobil-İş'e!

BÖLÜM DİPNOTLARI

[53] Mehmet Karaca, Görüşme kayıtları, İstanbul, 31 Ekim 2018.

[54] Halit Erdem, Görüşme kayıtları, İstanbul, 15 Kasım 2018.

[55] Atılım, Sayı 7 (115), Temmuz 1983.

[56] Vardiya, Sayı 7, Mart 1983.

[57] Can Şafak, "1980 Sonrası Sendikal Hareket ve Sorunları", Düşün, Sayı 27, Haziran 1986.

[58] İleri, Sayı 16, Aralık 1983.

[59] Tanıl Bora – Belma Akçora. "DİSK'li işçiler nereye gidiyor? Yeni Gündem, Sayı 15, 16-22 Haziran 1986.

[60] Sedat Karaçam, "Bir Daha 'Bugünkü Aklım Olsaydı' Dememek İçin", Gün, Sayı 1, Mart 1985.

[61] Gün, Sayı 14, Nisan 1986.

[62] Gün, Sayı 14, Nisan 1986.

[63] İsmail Aykanat. Görüşme kayıtları, İstanbul, 20 Kasım 2018.

[64] Mehmet Karaca, 31 Ekim 2018.

[65] Birliğin Gerekliliği ve Tarihsel İlişkilerimiz, 11.4.1992; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[66] Celal Özdoğan, Video: Fahrettin Erdoğan, Mayıs 2018; Birleşik Metal-İş Arşivi

[67] Mahmut Karakoç, Telefon görüşmesi kayıtları, 2 Haziran 2021.

[68] Yusuf Türkoğlu, Görüşme kayıtları, İstanbul, 23 Mayıs 2019

[69] TKP, Türkiye Komünist Partisi 5. Kongre Belgeleri (I), TKP Yayınları, Kasım 1983, s. 103-104.

[70] Atılım, Sayı 7 (115), Temmuz 1983.

[71] Cemal Azmi Poyraz. Koş Cemal Koş, Belge Yayınları, İstanbul, 2017, s. 144.

[72] Cemal Azmi Poyraz, 2017, s. 144.

[73] Celal Özdoğan, Görüşme kayıtları, İstanbul, 14 Kasım 2018.

[74] Nazım Alpman, Emeğin Şövalyeleri Netaş Grevi 1986, A7 Kitap, Yayın No 93, İstanbul, Ekim 2018, s. 47.

[75] Mehmet Karaca, 31 Ekim 2018.

[76] Halit Erdem, 15 Kasım 2018.

[77] Halit Erdem, 15 Kasım 2018.

[78] Celal Özdoğan, 14 Kasım 2018.

[79] Cemal Aydın, Görüşme kayıtları, İstanbul, 27 Ocak 2020.

[80] Adnan Oruç, Görüşme kayıtları, İstanbul, 12 Temmuz 2019.

[81] Adnan Oruç, 12 Temmuz 2019.

[82] Yavuz Tekin, Görüşme kayıtları, İstanbul, 01 Eylül 2019.

[83] Coşkun Yılmaz. Görüşme kayıtları, İzmir, 18 Ekim 2018.

[84] Kemal Alim, Görüşme kayıtları, İzmir, 9 Kasım 2018.

[85] Ahmet Taşkın, Görüşme kayıtları, İzmir, 18 Ekim 2018.

[86] Yusuf Türkoğlu, 23 Mayıs 2019.

[87] Sedat Karaçam, "Bir Daha 'Bugünkü Aklım Olsaydı' Dememek İçin", Gün, Sayı 1, Mart 1985.

Dosya

İZMİR MİTİNGİ VE OTOMOBİL-İŞ

Dosya

İZMİR MİTİNGİ VE OTOMOBİL-İŞ

1983 yasalarının yürürlüğe girmesinin ve aynı yılın Kasım ayında yapılan genel seçimlerin ardından sendikal faaliyetler yeniden başlamış olsa da 12 Eylül faşizminin etkileri sürüyordu. ANAP hükümeti, tabana dayalı bir örgüt yapısını korumaya çalışan ve "sınıf ve kitle sendikacılığı" anlayışını benimseyen sendikalara karşı açıkça hasmane bir tutum içindeydi. Taban toplantıları polis tarafından izleniyor, polis baskısı sendika genel kurullarında dahi hissediliyordu. Ancak, bütün bunlara rağmen işçiler bütün işkollarında hızla toparlanmaya, örgütlenmeye başladılar. 12 Eylül'le birlikte alabildiğince yoksullaşan işçiler, ekmeğini büyütmek için toplu pazarlık masalarına oturmaya başladılar. İşçi ve sendika hareketinin yeniden yükselişinin ayak sesleri grevler, direnişlerle duyulmaya başlandı.

1980'lerin ortalarından başlayarak işçi ve sendika hareketinde güçlü bir ivmeyle artan bir hareketlilik göze çarpıyordu. Bu döneme damgasını vuran ve emek tarihinde iz bırakan görkemli kitlesel çıkışlar yaşandı. Bu yükselişin ilk önemli ve etkili adımı 22 Şubat 1986'da Türk-İş tarafından düzenlenen İzmir Mitingi idi.

İzmir Mitingi gerek katılım ve gerekse miting sırasında yaşananlar nedeniyle Türkiye emek tarihinde önemli bir yere sahiptir. 1980 askerî darbesinin altüst ettiği sendikal hareket, üzerine serpilmiş ölü toprağını İzmir'de yapılan "Ekmek Barış ve Özgürlük Mitingi" olarak adlandırılan bu tarihi mitingle attı.

Cumhuriyet
Son mitingini 16 yıl önce yapan Türk-İş tekrar 'meydan'da
İlk miting bugün İzmir'de
Mitingde işçiye düşen görev
İlk ciddi eylem
Mitingden işçiler zarar görmemeli
Cumhuriyet, 22 Şubat 1986.

Türk-İş'in çağrısıyla mitinge katılan çok sayıda sendikaya üye on binlerce işçi ağırlaşan hayat pahalılığına, özelleştirmeye, işçilerin kazanılmış haklarına yönelik saldırılara, Kıdem Tazminatı Fonu'nun yeniden gündeme gelmesine, 2821 ve 2822 sayılı "Sendikalar Kanunu" ve "Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Kanunu" ile özgür toplu pazarlık ve grev hakkına getirilen kısıtlamalara tepki gösterdi. Özellikle mitingin terör olaylarını tekrar canlandıracağı yönünde yapılan kara propaganda on binlerce işçiyi 22 Şubat 1986 tarihinde İzmir Cumhuriyet Meydanı'nı doldurmaktan alıkoyamadı.

16 YIL SONRA TÜRK-İŞ ALANLARDA

Türk-İş 11 Temmuz 1970 tarihinde İzmir'de düzenlediği mitingin ardından 16 yıl sonra tekrar miting kararı aldı. Türk-İş böylece uzun bir sessizlik döneminden sonra sahaya inmiş oldu.

Türk-İş'i bu karara zorlayan 24 Ocak ve 12 Eylül ile birlikte işçi haklarının dibe vurması, özgür toplu pazarlık ve sendikacılığın ortadan kaldırılması, geçmişin aksine Türk-İş'in Özal Hükümeti tarafından ciddiye alınmaması ve hükümet ile gerilen ilişkilerdir. 12 Eylül 1980 darbesine destek veren, 1982 Anayasası'na "evet" çağrısı yapan Türk-İş açısından bu durum oldukça rahatsızlık vericiydi. Türk-İş'in 1960'li yıllardan beri sürdürdüğü "partilerüstü politika" artık işe yaramıyordu.

1984 yazında İstanbul Açık Hava Tiyatrosu'nda düzenlediği toplantıdan başlayarak, çeşitli bölge toplantılarından sonra Ankara'da 28 Kasım 1985 tarihinde toplanan Türk-İş Başkanlar Kurulu'nda bir dizi eylem kararı aldı. Kararlar Özal/ANAP Hükümeti'ne karşı net bir tutum içeriyordu. Tarihi boyunca iktidar partileri ve ana akım partiler ile uyumlu hareket eden Türk-İş tarihinde ilk kez bir hükümet ve iktidardaki siyasi parti ile köprüleri atma noktasına gelmişti. Başkanlar Kurulu toplantısından sonra açıklanan kararın özetinde, Mayıs 1983'den bu yana, çeşitli uyarılara ve özenle korunmaya çalışılan "diyalog politikası"na rağmen, işçi hakları konusunda dilediği gibi tasarrufta bulunmaya devam eden ve Türk-İş'in sesine kulak tıkayan Özal Hükümeti'nin bu tutumunun yurt düzeyinde yapılacak eylemlerle anlatılacağına dikkat çekilmişti. Bu karar, Türk-İş dergisinde yer alan bir değerlendirmeye göre "Konfederasyona bağlı tüm sendikalar tarafından ve çeşitli kesimlerden beklenen olumlu ilgiyi görmekte gecikmemişti."[88]

Türk-İş hem eylem diyor hem sözleşme imzalıyor

İş-Sendika Servisi — Kamu toplu sözleşmelerinde hükümetin Koordinasyon Kurulu aracılığıyla tek taraflı dayatmasına karşı Türk-İş'in tepkisi ve "eylem" kararı sürüyor. Ancak uygulamada 450 bin civarında işçiyi kapsayan uyuşmazlığın yaklaşık yarısı için sendikalar toplu sözleşmelerin altına imza attılar.

Hükümetin Koordinasyon Kurulu aracılığı ile belirlediği yeni rakamlar olan 1985 için yüzde 27 artı 3000 lira ile 1986 için yüzde 23 lirayı imza atan sendikalar, işçiyi sözleşmesiz bırakmamak için imzaladıkları sözleşmelerden memnun olmadıklarını, zorunlu imzalanan sözleşmelerin törenlerine, Türk-İş kararına uyarak katılmayacaklarını bildirdiler.

Dok Gemi-İş Sendikası'nın Kamu Ulaştırma İşverenleri Sendikası ile Türkiye Gemi Sanayii çalışanları için imzalanan sözleşme törenine katılmak istemesi ise Türk-İş içinde tepki ve tartışmaya yol açtı. Tören düzenlenip düzenlenemeyeceği konusu bu tartışma sonucuna bağlı olarak ortada kaldı.

Türk-İş yöneticileri, enflasyon altında kalan ücret artışlarına "evet" demeyeceklerini görüşünde ısrarlı olduklarını bildiriyorlar. Bu nedenle Türk-İş'in, hükümetin işçi haklarına karşı tavrına yönelik olarak başlattığı "eylem" programında da değişiklik yapılmayacağı belirtiliyor. Ancak işçileri sözleşmesiz bırakmama gerekçesi ile üç büyük sendika ve sınırlı işçi grupları için uyuşmazlığı olan diğer sendikalar da sözleşmelerini imzalarlarsa, hükümet ile Türk-İş arasında 1985 sözleşmeleri için tartışma konusu olacak sözleşme kalmayacak.

Henüz sözleşmelerini imzalamamış sendikalar arasında 97 bin işçilik büyük grup ile Yol-İş, 80 bin işçilik grup ile Tes-İş ve 32 bin işçilik grubu ile DYF-İş var.

Türk Metal, Tek Gıda-İş, Harb-İş, Dok Gemi-İş birkaç günlük ara ile art arda hükümetin çizdiği yeni çerçeve ve ilkeleri kapsayan sözleşmelere imza attılar. 1983 yılında YHK tarafından avans olarak ödenen 3000 liraların bordrolara sayılması anlamındaki 3000 liralık artışlar dışında, hükümetin yeni zam oranları 1985 ve 1986 için yüzde 2-3 oranında bir farklılık getirdi. Sadece petrol işkolunda bu farklar yüzde 5'e kadar çıkabildi.

Cumhuriyet, 9 Mayıs 1985.

Türk-İş, Başkanlar Kurulu'nun eylem kararından sonra bir dizi eylemi hayata geçirmeye başladı. Türk-İş 13 Aralık 1985 tarihinden itibaren Yüksek Hakem Kurulu'na temsilci göndermeme kararı aldı. 17 Aralık 1985 tarihinde Türk-İş Genel Başkan Şevket Yılmaz, Yönetim Kurulu üyesi olduğu Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu'nun (ICFTU) Brüksel'de yapılan Yönetim Kurulu toplantısında, hükümet aleyhine bir konuşma yaptı, Türkiye'deki olumsuz koşullardan söz etti ve hür sendikacılığın yok edilmeye çalışıldığını vurguladı. Bunun ardından ICFTU Genel Sekreteri Vanderveken Ankara'ya gelerek Türk-İş'in düzenlediği "Parlamento Üyelerine Çağrı" toplantısına katılarak Türk-İş'in eylem kararlarını desteklediklerini açıkladı. 14. Genel Kurul'un birkaç gün öncesinde Türk-İş'in, 21 Aralık 1985 tarihinde Ankara'da Arı Sineması'nda 1800 dolayında sendika yöneticisi ve temsilcisinin, ICFTU Genel Sekreteri John Vanderveken'in de katılımıyla gerçekleştirdiği Parlamento Üyelerine Çağrı Toplantısı'nda Genel Başkan Şevket Yılmaz yaptığı konuşmada eylemden söz ediyordu: "Eylem kararları alındı, diyalog çağrısı artık bizden gelmeyecek... 34 yıldır çareyi sokakta aramayan Türk-İş'i sokağa çıkmaya mecbur bıraktılar." [89] Ardından Türk-İş Eylem Düzenleme Komitesi ve Yönetim Kurulu 7 Ocak 1986 tarihinde Ankara'da yaptığı toplantıda ilk mitingin İzmir'de şubat ayı-

ŞÜKRAN KETENCİ: TÜRK-İŞ'İN "EYLEM" KARARI...

İşçi kesimi, bir bölümü ile sendikalara olan güvenini yitirip, sendikası ile ilişkisini koparıp, daha da yalnızlaşırken, bir bölümü ile sendikalar içinde eleştiriye, tepkiye başladı. Tabandan gelen bu zorlama, sert eleştiriler 1985 yazına doğru Türk-İş'i sonuçsuz diyaloglardan vazgeçip "eylem" kararı almaya itti. Ancak her nedense ilk "eylem" kararının ardından, 1984'ün ilk aylarının coşkusunun da çok gerisinde bir Bursa taban toplantısı yapılabildi. Samsun içeriği pek anlaşılamadı. Flu bir üslup içinde "eylem" mi, "diyalog" mu programının uygulandığı anlaşılamadan sonuçsuz aylar geçti. Aşağı yukarı 1985'in de önemli bütün sözleşmeleri, işçi kesiminin en ufak bir ağırlığı, sendikaların etkinliği olamadan, işverenler cephesinin talimatları doğrultusunda işçi sendikaları yöneticilerince "sehven" imzalanmış olup yürürlüğe girdi.

Cumhuriyet, 5 Aralık 1986.

Gün, Sayı 12, Şubat 1986.

nın ikinci yarısında düzenlenmesini kararlaştırıldı. İzmir Bölge temsilciliğiyle konuyla ilgili olarak yapılan görüşmeler sonrasında, miting tarihi 22 Şubat olarak saptandı.[90]

Böylece, Türk-İş'in 22-28 Aralık 1986 tarihlerinde Ankara'da toplanan 14. Genel Kurulu'nun hemen öncesi ve sonrasında, Türk-İş'e katılan yaklaşık 300 bin DİSK'li işçinin yarattığı hareketlilik, tabandan gelen baskılar, ağırlaşan ekonomik ve siyasi koşullar, özelleştirme saldırıları, siyasi iktidarın katı ve uzlaşmaz tutumu Türk-İş'i alanlara taşıdı.

"Türk-İş 12 Eylül sonrasında ilk mitingi 8 Şubat 1986 günü Balıkesir'de yaptı. 22 Şubat 1986 günü ise İzmir mitingi gerçekleştirildi." [91]

ON BİNLERCE İŞÇİ İZMİR'DE

Miting öncesinde ve sırasında olağanüstü polisiye önlemler dikkat çekti. Milliyet'in haberine göre, miting polis tarafından videoya alınarak güvenlik kordonu altında yapıldı. Miting alanında bin sivil polis görev aldı. 2 bin dolayında da Türk-İş güvenlik görevlisi bulunuyordu. Haberin devamında, İzmir Emniyet Müdürü Ahmet Karakurt'un ABD'de "anti terör" konusunda eğitim görürken, bu eğitimi yarıda kesip sadece miting için İzmir'e geldiği, Vali Vecdi Gönül ve MİT yetkilileri ile birlikte mitingi Cumhuriyet Meydanı'na hâkim bir binada dürbünle izlediği belirtiliyordu.[92] İzmir'e gelen işçiler, kent girişinde polis kontrolünden geçtikten sonra alana varışlarında da üzerleri aranarak miting alanına alındılar. Çocukların bile arandığı miting alanı çevresinde alınan olağanüstü güvenlik önlemleri üzerine, bir Türk-İş görevlisi kürsüye gelerek, kent girişinde de yapılan yoğun aramaya ve işçilerin otobüslerle sıra halinde bekletildiğine değinerek, "güvenlik görevlilerinden rica ediyoruz. Mitinge girecek işçi kardeşlerimize eziyet edilmesin "dedi. [93]

Türk-İş dergisi ve kimi sendika kaynaklarına göre, miting alanında 100 bin insan vardı. DİSK'in faaliyetlerinin durdurulduğu, yöneticilerinin idamla yargılandığı, birçok DİSK üyesi sendika yöneticisinin yurtdışında mülteci olduğu ve 12 Eylül'ün baskıcı uygulamalarının devam ettiği koşullarda gerçekleştirilen miting, sadece Türk-İş üyesi sendikalarda değil, değişik muhalif çevrelerde de heyecan yarattı. Mitinge Türk-İş'in 32 sendikasının yanında bağımsız Otomobil-İş, Öz Laspetkim-İş, Banksis ve Banks sendikaları da kitlesel olarak katıldılar. Hak-İş'in katılmadığı mitinge bir çok Hak-İş üyesi işçinin de katıldığı gözlendi. Mitinge dönemin muhalefet partilerinin temsilcileri de katıldı. Sosyaldemokrat Halkçı Parti (SHP) Genel Başkanı Aydın Güven Gürkan ve SHP milletvekilleri, Milliyetçi Demokrasi Partisi (MDP) Genel Başkanı Ülkü Söylemezoğlu ile Doğru Yol Partisi (DYP) Genel Başkan Yardımcısı Mustafa Derin de mitinge katılanlar arasındaydı. SHP Lideri Aydın Güven Gürkan'ın mitinge katılımı işçiler tarafından coşkuyla karşıladı.

Cumhuriyet, 22 Aralık 1985.

Alanda boydan boya "Ekmek Barış Özgürlük", "Hür Sendikacılık Demokrasinin Teminatıdır" yazılı iki dev pankart asılıydı. İşçiler taleplerini ise yazdıkları dövizlerle dile getirdiler: "Kıdem Tazminatı Fonuna Hayır", "Hak İçin Grev", "Gerçek Demokrasi İstiyoruz", "Evde ve Mutfakta Ekonomik Çıkmazdayız", "Sefaletin Olduğu Yerde Refah Tehlikededir" "Ekmek Barış Özgürlük Yolunda Omuz Omuza", "Serbest Bölgeye Hayır," "Şartlı Greve Hayır" benzeri dövizler taşıdılar. "Ekmek Barış Özgürlük", "Yüksek Hakem Kurulu Kaldırılsın", "İşçiler Birleşin", "Herkese İş Mutfağa Aş" sloganları attılar.

Miting, Türk-İş 3. Bölge Temsilcisi Orhan Demir Sorguç tarafından başlatıldı. Açılışın ardından Sevim Can ve Muhittin Yıldız isimli işçiler onar dakikalık konuşmalar yaptı. Sonra İzmir Tek Gıda-İş Sendikası İzmir Şubesi Başkanı Çetin Ekin söz aldı. Mitingde Türk-İş üyesi sendikaların genel başkanlarından ikisine söz verildi. Konuşmacılardan biri "sağ" kanadı temsilen Türk Metal-İş Sendikası Genel Başkanı Mustafa Özbek ve diğeri ise sol/sosyal demokrat kanadı temsilen Harb-İş Sendikası Genel Başkanı Kenan Durukan idi. Durukan'ın konuşması sık sık alkışlarla kesildi. Durukan, zenginlerin, varlıklıların demokrasinin olmamasından ya da sınırlı olmasından rahatsız olmayacaklarını söyledi:

> Sabancı'nın, Koç'un, Narin'in, TÜSİAD üyesi zenginlerin, sayın Özal'ların demokrasiye ihtiyacı olmayabilir. Bu zenginler demokrasiyi lüks görebilirler, hatta demokrasi kendilerini rahatsız da edebilir. Çünkü demokraside sendika olacaktır, haktan, hukuktan, işçi hakkı, işçi alacağından söz edilecektir. [94]

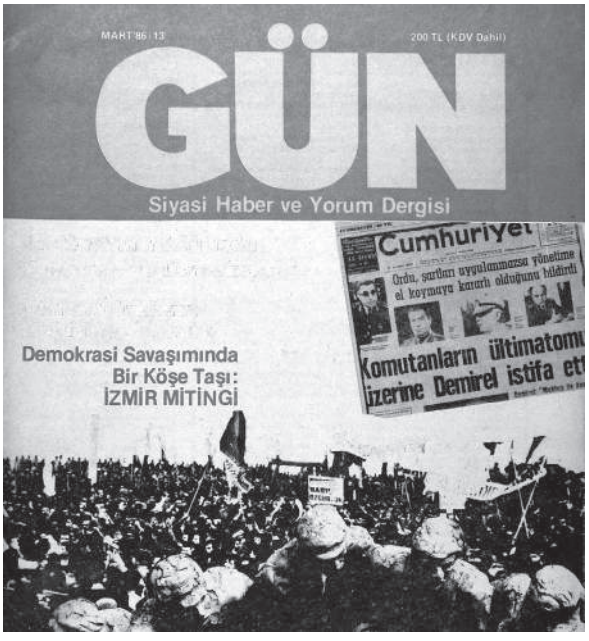

Gün, Sayı 13, Mart 1986.

TÜRK-İŞ YÖNETİCİLERİ PROTESTO EDİLDİ

Mitinge, Türk-İş yöneticilere dönük protestolar damgasını vurdu. Miting uzun süre bu yönüyle konuşuldu. Mitingde konuşan Türk-İş yöneticilerinin alanda toplanan işçilerin sık sık protestoları nedeniyle güçlükle sözlerini sürdürebildiği görüldü. "Mitingde özellikle Türk Metal Sendikası Genel Başkanı Mustafa Özbek ve Türk-İş Genel Başkanı Şevket Yılmaz ile bazı sendika başkanları yuhalandı."[95] Türk-İş Genel Başkanı Şevket Yılmaz'ın konuşmaya başlamasıyla birlikte, başta bağımsız sendikalara üye işçilerin bulunduğu kesimden protestolar yükseldi. Alanın pek çok yerinde işçiler kürsüye sırtlarını döndüler. Protestolar arasında konuşmasına güçlükle devam eden Şevket Yılmaz, zamlar karşısında işçinin satın alma gücünün gerilediğini, grev hakkının tek kelime ile kâğıt üzerinde kaldığını söyledi:

> 12 Eylül öncesi anarşi ve terörü isteyenlerin Allah belasını versin ama, 12 Eylül öncesinin ekonomik şartlarını arıyoruz. Kuyruklar kalktı diye övünüyorlar. Zam üstüne zam yaparsanız, insanımızın alım gücünü sıfıra indirirseniz, elbette kuyruklar kalkar… Kuyruğa giriyorduk ama evimize bir kilo et alıyorduk. Vitrinlerde her şey var. İthal malı iç çamaşırdan, çikita muza kadar. Ama işçi kasabın yanına bile yaklaşamıyor. Fileler delindi, mutfak daraldı. (…) Bu tehlikeli oyundan vazgeçsinler. Bir gün halk kitleleri kontrol edilemez hale gelirse hem onlara hem ülkeye yazık olur. En kritik günlerde biz demokrasiye sahip çıkarken, kuyruklarını bacaklarının arasına sokup tir tir titreyenler şimdi de demokrasi ister oldular. Bugüne kadar ne düşündüğümüzü çekinmeden söyledik. Bugün de söylüyoruz ve diyoruz ki, bu gidiş iyiye gidiş değildir.[96]

Ancak Yılmaz'ın bu sözleri protestoları önlemeye yetmedi. İşçilerin akın akın alanı terk ettiği görüldü. Miting hem Özal Hükümeti'ni hem de Türk-İş yönetimini protestoya dönüşmüştü. Konuşmasını kısa kesen Yılmaz, kürsüden inerek hızla alanı

terk ederken alandaki işçiler kürsüdeki SHP Genel Başkanı Aydın Güven Gürkan'a büyük sevgi gösterisinde bulundular. "Gürkan mikrofona", "Başbakan Gürkan" diye bağıran işçilerin kürsü çevresini sarması nedeniyle, Gürkan, 10 dakika süre ile kürsüde kaldı. [97]

Şevket Yılmaz'ın, İzmir Etap Otel'de miting sonrası gazetecilere vermiş olduğu demeci *Cumhuriyet* gazetesi şöyle aktarıyor:

> 30 bin kişi getiremez diyenler, 110 bin kişiyi görünce ne yapacaklarını bilemediler. En azından 110 bin kişi geldi mitinge. Protesto etmek isteyenler dün utanmadılar ki, bugün utansınlar. Protesto olmasaydı doğrusu üzülürdüm. Beş sene konuşmayan, eleştiri yapamayanların dilleri şişmişti.[98]

Türk-İş mitinginde tartışma yaratan bir diğer konu, Türk-İş içinde sol-muhalif kimliği ile bilinen Petrol-İş Genel Başkanı Cevdet Selvi'ye kürsüde söz verilmemesiydi. Miting öncesinde Milliyet'e yapmış olduğu açıklamada Selvi, "birçok sendikacı ve işçinin kendisini arayıp konuşmasını istemesi karşısında duygulandığını söyledi ve devam etti. Ben artık aylar değil, yıllardır böyle bir miting için uğraştım, didindim. Şevket Bey'in duygusal ve kişisel kararı ile mitingde konuşmayacağım" değerlendirmesini yaptı. [99]

Türk-İş 16 yıl sonra miting düzenledi

'Tam demokrasi'

SHP Genel Başkanı Gürkan, konuşmasını yaptıktan sonra alandan ayrılırken güvenlik güçlerinin bazı üçleri gözaltına aldıkları gördü. SHP'li dört milletvekili vali ve emniyet müdürü ile görüştüler. SHP milletvekili Nahrizoğlu, görüşmeden sonra, "Vali 60-70 kişinin gözaltına alındığını söyledi. Bu olayın daha önce düzenlenen bir operasyonla ilgisi varmış" dedi.

MİTİNGTEN KONUŞMALAR

Bizlerin anladığı demokrasi ile iktidarı ellerinde bulundurunların anladığı demokrasi arasında belirgin farklılıklar vardır. 12 Eylül öncesi ekonomiyi arıyoruz.

Devletin, bir avuç sermayedarın kontrolü altına alınmamasını istiyoruz. Özgürlük anlayışı bir küçük azınlığın imtiyazı olmaktan çıkarılmalıdır.

Yönetimi adeta bir aile holdingine çeviren hükümetin başı Turgut Özal'dan sabit gelirli milyonlarca insanımız hayır gelmeyeceği anlaşılmıştır.

Zenginlerimizin ve Özal'ın demokrasiye ihtiyacı olmayabilir, demokrasiyi lüks de görebilirler. Demokrasi kendilerini rahatsız da edebilir.

Eksiksiz demokrasinin yanısı, insan hak ve özgürlüklerini çağdaş anlamda tümü ile içeren kalıcı bir anayasadır.

12. Sayfada

Cumhuriyet, 23 Şubat 1986.

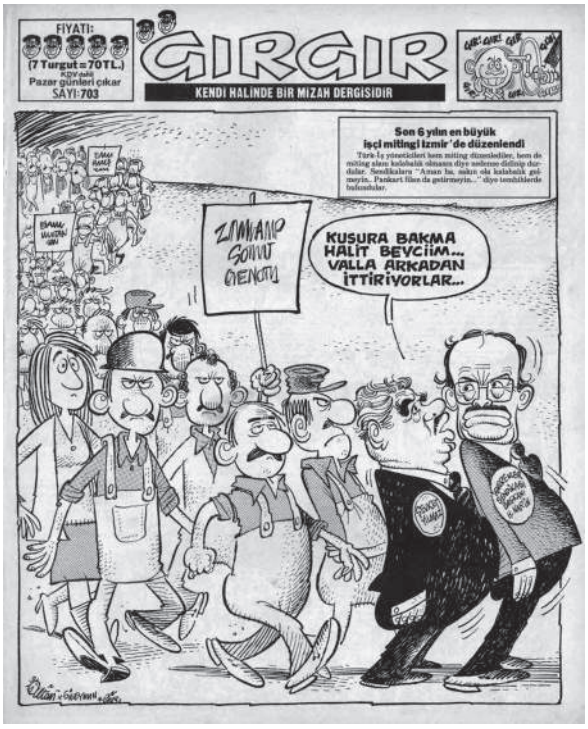

Gırgır, Sayı 703, 23 Şubat 1986.

MİTİNG SONRASI GÖZALTILAR

Türk-İş'in 12 Eylül sonrası İzmir'de gerçekleştirdiği Emek, Barış Özgürlük Mitingi'nde Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Yasası'na aykırı davrandıkları iddiasıyla gözaltına alınan 12'si kadın 77 kişiden 63'ü tutuklandı. 14 kişi ise çıkarıldıkları nöbetçi sulh ve ceza mahkemesince tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakıldı. *Cumhuriyet*'in haberine göre gözaltına alınanların 36'sı işçi, 24'ü öğrenci, 5'i memur, 1'i avukat 9'u serbest meslek sahibi, 2'si de ev kadınıdır. *Cumhuriyet* Ege Bürosu'nun haberine göre gözaltılarla ilgili olarak İzmir Emniyet Müdürlüğü'nce yapılan açıklamada sanıkların, Türk-İş 3. Bölge Temsilciliği'nin Valiliğe sunmuş olduğu slogan, pankart ve döviz isim listesinin dışında ve devletin güvenliği aleyhinde slogan atarak miting alanındaki kitleyi teşvik ve tahrik etmek için Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'na aykırı davranışlarda bulundukları, haklarında yapılan kanuni işlem sonucu DGM Savcılığı'na gönderilen sanıkların ifadelerinin alınmasına başlandığı kaydedildi.[100]

OTOMOBİL-İŞ MİTİNG ALANINDA

Miting alanına ilk giren sendika bağımsız Otomobil-İş oldu. Otomobil-İş disiplinli, sıra sıra dizilmiş korteji ile dikkatleri çekti ve kürsünün hemen önündeki alanı doldurdu. Otomobil-İş Ör-

Türk-İş'in İzmir mitinginde gözaltına alınan 12'si kadın 77 kişi

Savcılıkta ifade verenlerden 14'ü tutuksuz yargılanacak

77 kişiden 63'ü tutuklandı

İZMİR (Cumhuriyet Ege Bürosu) — Türk-İş'in 12 Eylül sonrası ilk kez gerçekleştirdiği "Ekmek, Barış, Özgürlük Mitingi"nde Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Yasası'na aykırı davrandıkları savıyla gözaltına alınan 12'si kadın 77 kişiden 63'ü tutuklandı. İzmir nöbetçi sulh ceza mahkemesi, 14 kişinin de tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakılmalarını kararlaştırdı.

Türk-İş'in 22 şubatta düzenlediği mitingte gözaltına alınan sanıklardan 36'sının işçi, 24'ünün öğrenci, 5'inin memur, birinin avukat, 9'unun serbest meslek sahibi ve 2'sinin de ev kadını olduğu bildirildi. Toplam 77 sanıkla ilgili olarak İzmir Emniyet Müdürlüğü'nce yapılan açıklamada şöyle denildi:

"Türk-İş 3. Bölge Temsilciliği tarafından düzenlenen, "Ekmek, Barış, Özgürlük Mitingi" 22 şubat 1986 günü saat 13.00'te yapılmaktayken, Türk-İş 3. Bölge Temsilciliği'nin Valiliğimize sunmuş olduğu slogan, pankart ve döviz isim listesinin dışında ve devletin güvenliği aleyhinde slogan atarak miting alanındaki kifleyi teşvik ve tahrik etmek için Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'na aykırı davranışlarda bulunan 77 sanık yakalanarak gözetim altına alındı. Haklarında yapılan kanuni işlem sonucu DGM Savcılığı'na gönderildi. DGM'den Cumhuriyet Savcılığı'na gönderilen sanıkların ifadelerinin alınmasına başlandı."

İzmir Cumhuriyet Savcılığı'nda ifadelerinin alınması işlemi tamamlanan 77 sanık, dün öğleden sonra adliyeye gönderildi. Sanıklardan 63'ü çıkarıldıkları nöbetçi sulh ceza mahkemesince tutuklanırken, 14 sanığın tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakılmaları kararlaştırıldı.

Cumhuriyet, 26 Şubat 1986.

gütlenme Dairesi Başkanı İsmail Aykanat İzmir Mitingi'ne İstanbul'dan dört otobüsle gittiklerini anlatıyor: "12 Eylül'den sonraki ilk mitingdi. Biz alanın gururuyduk. Öyle bir giriş yaptık, asker disiplini, slogan atarak Türk-İş'in sloganını atarak, alanı öyle güzel turaladık. Hatta ertesi gün *Hürriyet* gazetesi yazmıştı. 12 Eylül öncesi meydan fatihleri buradaydı falan diye, biz (mitinge) destek veriyorduk."[101] Aykanat alanda Mustafa Özbek'e "müthiş bir yuhalama" olduğunu söyledi ve ilginç bir anekdot aktardı:

> Biz Petrol-İş, Kristal-İş üçümüz beraberdik yan yanaydık. Bir de polis yakalamışlar getirdiler bana biz güvenliği falan çok iyi aldık. O örgütlenmeleri iyi yapıyorduk yani sıkıntı yoktu. Dedim, 'Sen hangi işyerindensin?' 'Erka Balta'dan,' dedi. 'Kim baştemsilci?' dedim, tık yok. 'Ulan', dedim, 'sen Erka Balata çalışanı nasıl bilmezsin!' Nerede yakalamışlar biliyor musun? Böyle yuh, yuh… (kısık sesle söylüyor). Herifi orada yakalamışlar. 'Git kardeşim senin işin gücün yok mu, ne işin var bizim aramızda? Çık git' dedim. O gün üç arkadaşı gözaltına aldılar.

1986 yılında Otomobil-İş Sendikası Ankara Şubesi Örgütlenme Sekreteri olarak görev yapan Mehmet Çabuk, Otomobil-İş Sendikası'nın dikkatleri üzerinde toplamasına neden olan olayın İzmir Mitingi olduğunu düşünüyor:

> '86 yılı Şubatı'ydı. Biz o mitinge katıldık. Sendika karar almış İzmir'de miting yapılacak, Ankara'dan da otobüslerle gelinecek. Biz de hazırlık yaptık iki otobüs Ankara'dan geldik. Alan bomboş. Biz korteji oluşturmuşuz, gittik önde yerimizi aldık. Alanda kürsünün tam karşısında. Sloganlarla, dipdiri bir kadro… öyle böyle değil. Bir tane sesini çıkarmayan yok. Miting başladı. Türk-İş'in Genel Sekreteri Sadık Şide. Onun adı geçti, bizim kortej koptu. Nasıl koptu ama durmadan slogan, slogan slogan… ondan sonra, dön arkayı, dönüyor, çök, kalk, öne dön, çök, kalk… Orada bir şey ortaya çıktı. Çökmeyenler var, bizim kortejde ben de şahit oldum. 'Niye çökmüyorsun?' diyoruz. Onların polis olduğunu anladık, aramızda polisler orada sipsivri kaldı. Orada sivil polislerin deneyimsiz olduğu ortaya çıktı. Yeni ekip kurmuşlardı, demek ki. Benim kanaatim [Türk-İş] solun tümünü topladı oraya ama mitingi yapamadı.

Mehmet Çabuk yıllar sonra, Aselsan örgütlenmesi için dayanışma talebiyle gittiği Türk-İş'te Başkan

Ümraniye işyerlerinden İzmir Mitingi'ne katılmak üzere yola çıkan Otomobil-İş üyeleri. Fotoğraf. Celal Özdoğan Albümü.

Otomobil-İş, İzmir Mitingi'nde. Fotoğraf. Celal Özdoğan Albümü.

Şevket Yılmaz ile arasında geçen diyaloğu da şöyle aktarıyor; "Türk-İş Başkanı'nı dayanışma için ziyaret ettiğimizde dedi ki, "Sen var mıydın orada? İzmir Mitingi'nde bizi mahvettiniz." Orada yüzümüze vurdu. Tabii bir şey diyemedim, ben de dayanışma istemeye gelmişim. Şevket Yılmaz öyle hatırladı o dönemki protestoyu."[102]

Türk-İş Genel Başkanı, mitingin ardından Milliyet'e şunları söyledi:

> Mitingde her şey söylendi. Tespit edilen sloganların dışında slogan atıldı. Ne yapabileceklerini tahmin ettiğim hale bağımsız Otomobil-İş Sendikası mitinge katılmak isteyince, onlara da 'buyurun' dedik. Bu miting herkese açıktı.[103]

Miting alanında işçilerin Türk-İş yönetimine yönelik protestoları ile ilgili olarak Türk-İş, Otomobil-İş Sendikası'nı suçladı ve tutuklananların işçi olmadığını iddia etti. Türk-İş dergisinde; "miting alanını dolduran on binler arasında bir grup insanın olay çıkarma gayretleri içinde olduğu" yazıldı:

> Çoğunluğunu günler önce mitinge katılmak istediklerini Türk-İş Bölge Temsilciliğine bildiren Bağımsız Otomobil-İş Sendikası üyelerinin meydana getirdiği bu küçük grubun, konuşmacıları protesto ederek bazı sloganlar attığı görüldü. Türk-İş yöneticileri ve miting görevlileri, (…) olay çıkmaması için sabır gösterdiler. Polis daha sonra bu grup içinde ideolojik faaliyetleri nedeniyle arananların olduğunu tespit ederek yakaladı. Yakalananalar arasında avukat, öğretmen gibi işçilikle ilgisi olmayanlar bulunduğunu anlaşıldı. Halen 60 kişi tutuklanarak adliyeye sevk edilmiş durumda.[104]

Türk-İş Genel Eğitim Sekreteri Kaya Özdemir Türk-İş dergisindeki köşesinde yaptığı "Tarihi Miting ve Öğrettikleri" başlıklı değerlendirmesinde protestolara ilişkin olarak mitingin sıkı güvenlik önlemleri altında yapıldığını, mitinge dışarıdan yönlendirilen yeraltı örgütlerinin sızmak istediklerini ve bu mitingle ilgili olarak amaç dışı bildiriler hazırlayarak dağıtmaya da cüret etmiş olduklarını yazdı: "Türk-İş adını da kullanmak sureti ile el altından (dağıtılan) TKP bildirileri iğrenç ve ibret vericidir. Türk-İş'in gizli kapaklı işi yoktur. Türk-İş'in bildirileri kendi amblemi ile ve mitinge çağrı başlığı altında yayınlanmıştır." Özdemir, miting alanında aleyhte gösteri yapanların belli olduklarını, bunların "Türk-İş'in toleransından yararlanarak hem de flamaları ile eğitilmiş elemanları ile alana gelebilen Otomobil-İş mensupları ve Türk-İş'e bağlı bazı sendikalardan hâlâ derslerini alamamış bazı aşırı davranışlarda bulunan gruplar" olduklarını ileri sürdü.[105] Kaya Özdemir'in miting sonrasında gazetelerde de yer alan "gözaltına alınanların hiç biri Türk-İş üyesi değildir" açıklamasına Türk-İş üyesi sendikalardan Kristal–İş tepki gösterdi ve Kaya Özdemir'i işçilerden özür dilemeye davet etti. Kristal-İş dergisinde, "İzmir mitingi sonrası tutuklananlar arasında ikisi sendikamız üyesi, diğerleri Petrol-İş, Yol-İş, Tek Gıda-İş ve Otomobil-İş üyesi onlarca işçi yer alırken, Kristal-İş, Petrol-İş Yol-İş, Tek Gıda-İş'in Türk-İş üyesi değiller midir? İşçilerin tutuklanmalarını Türk-İş üyesi olup olmamaya göre değerlendirmek hangi mantığa sığar" denilerek, mitinge katılan tüm işçi ve emekçilere sahip çıkmanın Türk-İş'in görevi olduğu hatırlatılmıştır.[106]

12-13-14 Aralık 1986 tarihlerinde toplanan Otomobil-İş 10. Olağan Genel Kurulu, yayınladığı sonuç bildirgesinde, "sendikal birliğin sağlanması için" başlığı altında İzmir ve Eskişehir mitinglerine vurgu yaparak mücadele çağrısı yaptı:

> Türk-İş içindeki demokrat sendikalar ve üyelerin ardıcıl çabaları ve DİSK'li işçilerin

İzmir Mitingi'ne katılan Otomobil-İş üyelerinden bir grup. Fotoğraf: Celal Özdoğan Albümü.

demokratik sendikacılık geleneğini Türk-İş'e taşımaları olumlu sonuçlar vermeye başlamıştır. Genel grev çağrısı, İzmir ve Eskişehir mitingleri, hükümet istifa sloganları tabanın uzlaşmacı Türk-İş yönetimini zorladığını göstergeleridir.

Bu doğrulardan yola çıkan Genel Kurulumuz, demokrasinin, işçi hak ve özgürlüklerinin geriletilmesine göz yuman Türk-İş yönetiminin değiştirilmesi için yürütülen mücadelenin desteklenmesini ve sendikal birliğin sağlanması için her türlü çabayı göstermeyi karar altına alır.[107]

İZMİR MİTİNGİNİN YANKILARI

Mitingin ardından Türk-İş dergisi İzmir Mitingi'ne geniş yer verdi. Dergi sayfalarına alınan miting fotoğraflarının üzerinde şu satırlar yer alıyordu: "Türk-İş 34 yıllık tarihinde zorunlu kalmadıkça eyleme başvurmadı. Bugünkü şartlar karşısında fotoğraflardaki sahneler sık sık yaşanabilir"[108]

Öte yandan DİSK Genel Sekreteri Fehmi Işıklar, işçi ve sendika hareketinin içinde bulunduğu olumsuz şartlara gelinmesinde Türk-İş'in payının büyük olduğunu söyledi:

> Çünkü işçi aleyhine düzenlemeler yapıldığında Türk-İş Genel Sekreteri, Bakan olarak görev yapmakta, Türk-İş ise, olumsuz gelişmelere seyirci kalmaktaydı. Bugün gelinen noktada ise, Türk-İş sıkışmıştır. İşçiler istemekte, iktidar ise vermemektedir. İşte Türk-İş bu iki olgu arasına sıkışmıştır. Yapılan mitingin temel nedeni budur. Mitingi işçiler zorlamıştır, doğal olarak mitingin sahibi de işçilerdir. Mitingin en yararlı yanı ise, yıllar sonra işçilerin bir araya gelmesidir."[109]

İzmir Mitingi kitlelerde umut yarattı. Türk-İş içindeki sol/sosyal demokrat hareketin başını çeken Petrol-İş Genel Başkanı Cevdet Selvi, İzmir Mitingi'nin işçilerin sorunlarını çözmek için verdikleri kararın açık göstergesi olduğunu söyledi: "Bu miting, artık haksızlığa, adaletsizliğe, baskıya son verilmesi için, bu alanda toplanan yüz binlerce insanın yemin etmesi anlamındadır." Selvi, işçi ve çalışanların meseleye el koyduğu için aydınlığa gidileceğini kaydetti.[110]

Miting sol basında geniş yankı uyandırdı. Gün dergisi İzmir Mitingi'ni Türkiye işçi sınıfı tarihindeki köşe taşlarından biri olarak nitelendirdi. Mitingi bir noktadan sonra gerçek sahiplerinin, işçilerini emekçilerin, öğrencilerin, aydınların devraldığı tespitini yapan Gün, 22 Şubat'ı izleyen günlerin yeni bir dönemin başlangıcını oluşturduğu değerlendirmesini yaptı:

> Başlayan yeni dönemle birlikte, işçilere de daha ağır sorumluluklar düşüyor: Ülkede sürdürülen ekonomik-toplumsal politikanın değiştirilmesi ve gelişkin bir demokrasiye ulaşılması için kitlesel eylemlerin çoğaltılması sonuç alıcı eylem biçim ve yöntemlerinin yaşama geçirilmesi önemli görevlerdir. Kısaca 23 Şubat'la başlayan günler yeni ve güzel gelişmelere gebedir.[111]

12 Eylül koşullarında illegal olarak yayınlanan Türkiye Komünist Partisi (TKP) İstanbul İl Komitesi yayın organı Proleter İstanbul, İzmir mitinginin, "tüm yasaklara, her türlü engellemelere karşın, uzlaşmacı Türk-İş yöneticilerine rağmen" işçiler tarafından gerçekleştirilmiş olduğu değerlendirmesini yaptı: "Bu mitingler, faşist çizmeler altında inleyen ülkemizde hoşnutsuzluklarını dile getirmeye korkan tüm toplumdal katmanlara örnek olmuş ve muhalefet kesimlerine güven vermiştir."[112]

İzmir Mitingi'ndeki Türk-İş yönetimine dönük kitlesel protestolar, Türk-İş'in, Eskişehir Mitingi'ni dışarıdan katılıma ve siyasi partilere kapatmasına yol açacaktı. 22 Haziran 1986 tarihinde "sessiz yürüyüş" olarak düzenlenen mitinge Türk-İş'e bağlı 32 sendikadan yaklaşık 40 bini aşkın işçi katıldığı miting geniş güvenlik önlemleri altında olaysız geçecek ve Türk-iş yönetiminde memnunluk yaratacaktı. Kristal-İş dergisi yürüyüşe katılımın engellenmesi için yapılan baskılara yer verilmiştir. "Polis yürüyüş sırasında halkı yürüyüşten uzak tutmak için büyük çaba harcadı. Bu çabada yürüyüşün kamuya kapalı olduğunun açıklanmasının payı vardı. Ayrıca Otomobil-İş üyesi işçilerin mitinge katılmalarının önlenmesi için evlerine gidilip baskı yapıldığı belirtildi."[113]

İzmir Mitingi emek tarihi içinde anılmaya değer çıkışlardan biri oldu. Miting, öncesinde yarattığı heyecan ve sonrasında ise mitingde yaşananlar, polis baskısı ve tutuklamalarla çok konuşuldu. Yaklaşık üç ay süren ve önemli bir kamuoyu desteği alan NETAŞ grevinin ardından gelen bu kitlesel işçi mitingi, daha sonra çeşitli yürüyüşler, grevler ve 1989 Bahar Eylemleri ile devam edecek olan uzun bir yükseliş dalgasının ilk adımıydı.

Mitingden Notlar

22 ŞUBAT İZMİR MİTİNGİ

Gün, Sayı 13, Mart 1986.

TÜRK-İŞ

TÜRKİYE İŞÇİ SENDİKALARI KONFEDERASYONU YAYIN ORGANI

Şubat : 1986 Sayı : 197

Demokratik haklarını kullanan işçimiz İzmir'de haykırdı

Boş lafa karnımız tok

"Sesimize kulak verin sonra çok geç olur"

İnanılmaz mitingde 'ekmek, barış, özgürlük' istendi

O binlerden büyük mesaj

İşçi kararlılığını gösterdi

Sesimizi duyanlar beki insafa gelir

TÜRK-İŞ'in 22 Şubat Cumartesi günü İzmir'de yaptığı miting büyük yankılar uyandırdı

Türk-İş Dergi, sayı 197, Şubat 1986

BÖLÜM DİPNOTLARI

[88] Türk-İş, Sayı 197, Şubat 1986.
[89] http://www.turkis.org.tr/
[90] Türk-İş, Sayı 196, Ocak 1986.
[91] http://www.turkis.org.tr/
[92] Milliyet, 23 Şubat 1986.
[93] Cumhuriyet, 23 Şubat 1986.
[94] Kristal-İş, Sayı 1, Şubat 1986.
[95] Cumhuriyet, 23 Şubat 1986.
[96] Milliyet, 23 Şubat 1986.
[98] Cumhuriyet, 23 Şubat 1986.
[99] Milliyet, 22 Şubat 1986.
[100] Cumhuriyet, 26 Şubat 1986.
[101] İsmail Aykanat, Görüşme kayıtları, İstanbul, 20 Kasım 2018.
[102] Milliyet, 1 Mart 1986.
[103] Mehmet Çabuk, Görüşme kayıtları, İstanbul, 16 Mayıs 2019.
[104] Türk-İş, Sayı 197, Şubat 1986.
[105] Türk-İş, Sayı 197, Şubat 1986.
[106] Kristal-İş, Sayı 1, Şubat 1986.
[107] Otomobil-İş, Sayı 20, Ocak 1987.
[108] Türk-İş, Sayı 197, Şubat 1986.
[109] Cumhuriyet, 24 Şubat 1986.
[110] Gün, Sayı 3, Mart 1986.
[111] Gün, Sayı 3, Mart 1986.
[112] Proleter İstanbul, Sayı 39, Kasım 1986.
[113] Kristal-İş, Sayı 5, Temmuz 1986.

OTOMOBİL-İŞ ÖRGÜTLENİYOR

Türkiye işçi sınıfının, 12 Eylül'ün ardından önce tek tek grev ve direnişlerle sonra 1986'da örgütlenen İzmir Mitingi ile başlayan yükselişine güçlü bir şekilde omuz veren, bu yükselişi temsil eden sendikalardan biri de Otomobil-İş'ti.

12 EYLÜL'DEN ÇIKARKEN OTOMOBİL-İŞ (1980-1984)

1980 Eylül'ünde Otomobil-İş bağımsız, orta büyüklükte bir sendikaydı. Ağırlıklı olarak İstanbul ve Gebze'de örgütlü olan sendika, darbeden kısa süre önce Türkiye tipi ya da millî tip bir işkolu sendikasına dönüşmüştü. Ankara, Bursa, İzmir gibi bölgelerde de örgütlenme faaliyetlerine başlamış, temsilcilikler, şubeler açmıştı. 1980 Eylül'üne gelindiğinde Otomobil-İş 60'a yakın işyerinde toplu sözleşmenin tarafı akit sendikaydı.

1983 yılında yürürlüğe giren 2821 ve 2822 sayılı yasalarla büyük değişikliklere uğramış olan sendikal düzen içinde Otomobil-İş için örgütlenmek hayati öneme sahipti. 2822 sayılı Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Kanunu ile işkolu barajı getirilmiş, bir sendikanın toplu sözleşme yapabilmesi, kurulu olduğu işkolunda çalışan işçilerin yüzde 10'unu üye yapmış olması koşuluna bağlanmıştı. Otomobil-İş için bu oran, o günün koşullarında yaklaşık 30-35 bin üyeye tekabül ediyordu. Oysa 1980'e kadar ağırlıklı olarak Marmara bölgesinde örgütlü olan Otomobil-İş'in aynı yıl Çalışma Bakanlığı'na yaptığı bildirime göre bile, 20910 erkek ve 280 kadın olmak üzere 21090 üyesi vardı.[114] Gerçek üye sayısı ise 8-10 binlerle ifade ediliyor, en iyimser tahminlerle bile 15 binden az olduğu kabul ediliyordu. Aydın Özeren, 1986 yılında alevlenen tartışmalar sırasında, 1983 Aralık ayında Otomobil-İş'in üye sayısının 34 bini aştığını iddia etmişti.[115] Ça-

OTOMOBİL-İŞ

YIL: 1 SAYI: 3 20 OCAK 1985

Serbest Toplu Pazarlık Sistemi Öldürülmek mi İsteniyor.

A. AYDIN ÖZEREN GENEL BAŞKAN

Yeni yıl kutlu olsun. Dileriz 1985 sorunlarımızın değil, sorunlarımıza çözüm arama çabalarının çoğaldığı bir yıl olsun.

BİR BARAJI DAHA AŞTIK

OCAK İSTATİSTİKLERİNE GÖRE İŞKOLU BARAJINI AŞAN ÜÇ BAĞIMSIZ SENDİKADAN BİRİ OTOMOBİL—İŞ.

BİR İŞKOLUNDA GREV VAR

Otomobil-İş, Sayı 3, 20 Ocak 1985

lışma Bakanlığı da 1984 Şubat ayında yayınlanan 1984 Ocak istatistiğinde Otomobil-İş'in 26.552 üyesi olduğu açıklanmıştı.[116] Ancak bu rakamların hiçbirinin sağlıklı veriler olarak kabulü mümkün değildir. Kaldı ki, 1980 Eylül ayından 1983 yılı Aralık ayında toplanan Otomobil-İş 9. Genel Kurulu'na kadar sendika dört yeni şube açmış ancak bu şubeler kapsamında üye kayıtlarına 9. Genel Kurul'un toplandığı dönemde henüz başlanmıştı. Bu, Otomobil-İş için zor ama aşılması gereken bir sorundu. Aksi takdirde yetkisiz, toplu sözleşme yapamayan bir sendika durumuna düşecekti. Sonuçta 1984 yılı Kasım ayında Otomobil-İş yargı kararıyla yüzde 10 barajını aşacak ve üye sayısı 50.548 olarak belirlenecekti.[117]

OTOMOBİL-İŞ'İN ÖRGÜTLÜ OLDUĞU İŞYERLERİ / EYLÜL 1980	
AKKARDAN	ÇAYIROVA/GEBZE
ALDIKAÇTILAR DEMİR ÇELİK	ÇAYIROVA/GEBZE
AMASYALI PRES	MALTEPE/İSTANBUL
ANADOLU DÖKÜM SANAYİ	TÜTÜN ÇİFTLİK/İZMİT
ANKARA ANA DEPO VE TAMİRHANE	ANKARA
ASİL ÇELİK	ORHANGAZİ/BURSA
ATLAS COPCO	TUZLA/İSTANBUL
BOĞAZİÇİ DÖKÜM VE MAKİNA SANAYİ	GEBZE
BÖHLER KAYNAK ÇUBUKLARI	KARTAL/İSTANBUL
BORUTAŞ BORU SANAYİ	ÇAYIROVA/GEBZE
ÇAYIROVA DEMİR ÇELİK	ÇAYIROVA/GEBZE
ÇELİK MONTAJ	KARTAL/İSTANBUL
CER METAL	ÇAYIROVA/GEBZE
CHRYSLER SANAYİ	ÇAYIROVA/GEBZE
ÇİFTÇİLER SANAYİ	MECİDİYEKÖY/İSTANBUL
ÇOLAKOĞLU METALURJİ	DİL İSKELESİ/GEBZE
DEMSAN DEMİR SANAYİ	ÇAYIROVA/GEBZE
ELEKTROFER ÇELİK SANAYİ	DARICA/GEBZE
ELSEL GAZ ARMATÜRLERİ	KARTAL/İSTANBUL
ESAŞ ELEKTRİK SANAYİ	KARTAL/İSTANBUL
EYÜPOĞLU DEMİR ÇEKME	GEBZE
FENİŞ ALÜMİNYUM	GEBZE
GAZAL	YARIMCA/İZMİT
HASDEMİR	EYÜP/İSTANBUL
HİSAR ÇELİK DÖKÜM	ÇAYIROVA/GEBZE
İSTANBUL BÖLGE DEPO VE TAMİRHANE	BAKIRKÖY/İSTANBUL
İZMİR BÖLGE DEPO VE TAMİRHANE	İZMİR
KALİTELİ ÇELİK SANAYİ	ÇAYIROVA/GEBZE
KARMASAN	KARTAL/İSTANBUL
KARMASAN MAKİNA SANAYİ	CEVİZLİ/İSTANBUL
KEFÇELİK SOĞUK DEMİR ÇEKME	ÇAYIROVA/GEBZE
KEFSAN SICAK DEMİR ÇEKME	ÇAYIROVA/GEBZE

KROMAN ÇELİK SANAYİ	ÇAYIROVA/GEBZE
MAKİNA TAKIM ENDÜSTRİSİ	ÇAYIROVA/GEBZE
MES MAKİNA ELEKTRİK. SANAYİ	KARTAL/İSTANBUL
MOTORLU ARAÇLAR TİCARET	4. LEVENT/İSTANBUL
OMTAŞ OTOMOTİV	ÇAYIROVA/GEBZE
ÖNDER DÖKÜM	ESENTEPE/GEBZE
OSMAN YÜCEL BORU FABRİKASI	ÇAYIROVA/GEBZE
OTOMETAL SANAYİ	ÇAYIROVA/GEBZE
OTOPAR	KARTAL/İSTANBUL
OTOYOL SANAYİ	KARTAL/İSTANBUL
PAN OTO	RAMİ/İSTANBUL
REMAS REDÜKTÖR VE MAKİNA SANAYİ	KARTAL/İSTANBUL
SACE ELEKTRİK	KARTAL/İSTANBUL
ŞAHİN MOTOR	ÇAYIROVA/GEBZE
SERVİS TİCARET LTD. ŞTİ.	ŞİŞLİ/İSTANBUL
SEVİL METAL	KARTAL/İSTANBUL
SİGMA	ÇAYIROVA/GEBZE
TEKFEN İMALAT VE MÜHENDİSLİK	DERİNCE/İZMİT
TEKİMAL SİNATES	KOŞUYOLU/İSTANBUL
TEKNİK ÇELİK	YAKACIK/İSTANBUL
TRABZON BÖLGE TAMİR ATÖLYESİ	KİRAZLIK/TRABZON
TRAFOSAN TRANSFORMATÖR SANAYİİ	OSMANELİ/BİLECİK
TÜRK OTOMOTİV ENDÜSTRİSİ	ÇAYIROVA/GEBZE
VOLTAM ELEKTRİK MALZEMELERİ	ÜMRANİYE/İSTANBUL
VOLTAM ELEKTRİK MALZEMELERİ	ÜMRANİYE/İSTANBUL
YÜCEL BORU	ÇAYIROVA/GEBZE

OTOMOBİL-İŞ'İN ÖRGÜTLÜ OLDUĞU İŞYERLERİ – EYLÜL 1980
Otomobil-İş, 8. Genel Kurul Çalışma Raporu 9 Haziran 1980.

OTOMOBİL-İŞ OLAĞANÜSTÜ GENEL KURULU: TEMMUZ 1983

Otomobil-İş Olağanüstü Genel Kurulu 21 Temmuz 1983 tarihinde toplandı. 12 Eylül döneminde gerçekleştirilen Olağanüstü Genel Kurul'un gündemi sendika tüzüğünde yapılması zorunlu olan değişikliklerdi.

Aslında Otomobil-İş, 9. Genel Kurulu'nu 26 Mayıs 1983, ertelenmesi durumunda ise 9 Haziran 1983 tarihinde toplamayı planlamış, bunun için hazırlık çalışmalarını tamamlamış ve Sıkıyönetim Komutanlığı'na başvurarak gerekli izni de almıştı.[118] 1. Ordu ve Sıkıyönetim Komutanlığı emriyle, Çetin Başar, Tuğgeneral, Sıkıyönetim Kur. Başkanı imzasıyla Otomobil-İş'e gönderilen izin yazısı, o dönemde sendika genel kurullarının nasıl ve hangi koşullarda yapılabildiğini göstermesi bakımından fikir verebilmektedir:

1. Otomobil-İş Sendikasının 26.5.1983 günü, ertelenmesi halinde 9.6.1983 günü saat 10.00 da Kadıköy Bahariye Caddesi Kafkas Düğün Salonunda (…) yapmak istediği genel kurul toplantısına (…) emir ve yasalara uymak koşulu ile izin verilmiştir.
2. İstanbul Emniyet ve Merkez Komutanlığı toplantı mahallinde gerekli emniyet tedbirlerini alacak, (…) toplantı salonunda gözlemci bulun-

duracak ve toplantı sonuç raporlarını 3 nüsha halinde hazırlayarak 1 nci Ordu ve Sıkıyönetim Komutanlığına gönderecektir.

3. İzin verilen toplantıların konu ve gündemine aykırı durumların vuku bulması halinde toplantı Güvenlik güçlerince dağıtılacak ve sorumlular hakkında yasal işlem yapılacaktır.[119]

Ancak Sıkıyönetim Komutanlığı'nın izin yazısından sonra 7 Mayıs 1983 tarihinde yürürlüğe giren 2821 sayılı Sendikalar Kanunu'nun getirdiği ve sendikanın 9. Genel Kurul öncesinde yerine getirmek zorunda olduğu yükümlülükler, sendikayı 9. Genel Kurul'u sonraya bırakmaya ve öncelikle bir olağanüstü genel kurul toplamaya mecbur bırakmıştı.[120] 2821 sayılı Sendikalar Kanunu'nun Geçici 1. maddesiyle, 7 Mayıs 1983 tarihinde faaliyette bulunan sendikalar için, İşkolları Tüzüğü'nün yürürlüğe girmesinden sonra 1 Ocak 1984 tarihine kadar gerçekleştirilmek üzere getirdiği yükümlülükleri şunlardı:

- Mevcut tüzüklerine göre olağanüstü genel kurullarını yaparak, tüzüklerini ve teşkilatlanmalarını bu Kanun hükümlerine göre düzenlemek,
- Yeni teşkilatlarına ve tüzüklerine göre ilk olağan genel kurullarını da yaparak zorunlu organlarını oluşturmak.

Böylece Otomobil-İş, Sıkıyönetim Komutanlığı'na 16 Mayıs 1983 tarihinde yapılmasına izin verilen 9. Olağan Genel Kurul'un iptal edildiğini ve İşkolları Tüzüğü'nün yürürlüğe girmesinin ardından olağanüstü genel kurul toplantısı ile ilgili gerekli kanuni işlemlerin yapılacağını bir yazı ile bildirdi. Aynı bildirim İstanbul Valiliği'ne ve İstanbul Emniyet Müdürlüğü'ne yapıldı.[121] Otomobil-İş, sendika hukukçularından yeni kanun hükümlerine göre ana tüzük taslağı hazırlamalarını istedi.[122] Gerekli hazırlıklar kısa sürede tamamlandı.

Otomobil-İş Olağanüstü Genel Kurulu, Sıkıyönetim Komutanlığı'nca verilen izin üzerine 21 Temmuz 1983 tarihinde saat 10:00'da Kafkas Düğün Salonu'nda, önceden ilan edilmiş ve Sıkıyönetim Komutanlığı'na izin için yapılan başvuru yazısının ekinde ibraz edilmiş gündemle toplandı.[123] Sendikanın mevcut tüzüğüne göre 170 olan delege tam sayısının 2/3'ü olan 158 delegenin hazır bulunduğu hazirun cetvelindeki imzaların sayılması ve ayrıca yapılan yoklama ile anlaşıldı. Genel Kurul Genel Başkan'ın konuşması ile açıldı. Gündemin 2. maddesi gereği Divan'ın Başkan Mehmet Ali Erdoğan, Başkan Vekili Müslüm Akdeniz, İsmail Aykanat, Sekreterler Halis Kaya ve Selami Bostan'dan oluşması yönündeki önerge oya sunuldu ve oybirliğiyle kabul edildi.[124]

Genel Sekreter Sami Ataç tarafından ana tüzük tasarısının maddeleri tek tek okundu, kimi ilaveler ve değişiklikler yapılarak son şekli oya sunuldu ve oybirliği ile kabul edildi.

Otomobil-İş Olağanüstü Genel Kurulu'nda kabul edilen tüzük İstanbul Valiliği'ne gönderildi. Tüzük Çalışma Bakanlığı tarafından incelendi, tespit edilen "kanuna aykırılıklar" ve bunların ne şekilde düzeltileceği İstanbul Emniyet Müdürlüğü tarafından sendikaya bildirildi.[125] Tüzüğün 20/24 ve 54. maddelerinde yapılmak istenen değişiklikler gerçekleştirilerek gerekli bildirimler yapıldı.[126]

Böylece Otomobil-İş, Olağanüstü Genel Kurulu'nu toplayarak tüzüğünü 2821 sayılı Sendikalar Kanunu'na uygun hale getirilmiş ve sendikanın 9. Olağan Genel Kurulu bir gecikmeyle toplanabildi.

OTOMOBİL-İŞ 9. GENEL KURULU: ARALIK 1983

Otomobil-İş'in 9. Genel Kurulu 12 Eylül koşullarında 17-18 Aralık 1983 tarihlerinde İstanbul'da toplandı. *Otomobil-İş* gazetesinde 9. Genel Kurul'un sendikanın gücüne güç kattığı, metal işkolunda Otomobil-İş önderliğinde sürdürülen mücadelede yeni bir adım olduğu kaydedildi:

> En yüksek karar organımız olan Genel Kurul, geçmişin irdelenmesini ve bugünkü görevlerimizin belirlenmesini sağladı. Gelişen, büyüyen örgütümüzün yeni ihtiyaçlarını saptadı. Tabanın sözü ve kararı ile üç yıl için örgütümüzü temsil edecek yeni yöneticiler seçildi.[127]

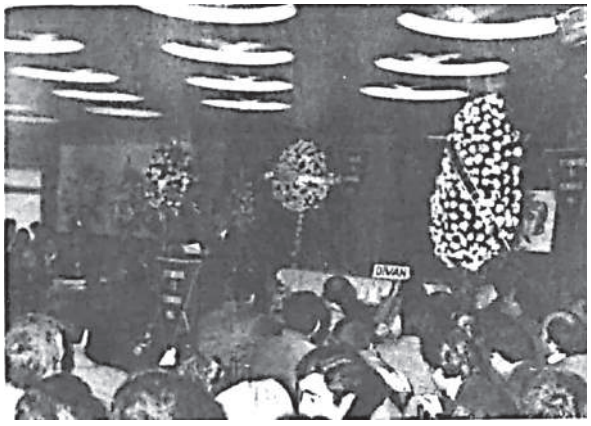

Otomobil-İş 9. Genel Kurulu. Otomobil-İş, Sayı 1, 15 Kasım 84.

9. Genel Kurul'da Genel Başkan A. Aydın Özeren ve Genel Sekreter Sami Ataç yeniden seçildiler. 1971'de profesyonel sendikacılığa başlayan ve Genel Mali Sekreter olarak görev yapan İlhan Dalkılıç 9. Genel Kurul'da Genel Başkan Yardımcılığı görevine seçildi. Bu Genel Kurul'da, Genel Yönetim Kurulu'na Genel Mali Sekreter olarak Eyüp Öner, Genel Örgütlenme Sekreteri olarak İsmail Aykanat ve Genel Eğitim Sekreteri olarak Müslüm Akdeniz ilk kez seçildiler.

9. Genel Kurul'un ardından Kartal, Gebze ve Kocaeli şubelerine bağlı delegelerin 1 Ekim 1985 tarihinde yazılı olarak yaptıkları olağanüstü genel kurul talebi, Genel Merkez Yönetim Kurulu'nun 30 Ekim 1985 tarihli toplantısında ele alınmış ve "şartlar müsait olmadığı" gerekçesiyle uygun görülmemiştir. [128]

2821 ve 2822 sayılı yasalarla toplu pazarlık sürecinin önüne getirilen engelleri -çifte barajı- aşabilmek için Otomobil-İş, hızlı bir örgütlenme atağı başlattı. Bu yönde, 30 Aralık 1983 tarihinde kapsamlı bir genelge çıkararak yeni yasal düzenlemelere göre örgütlenme ve üye kayıtlarının nasıl gerçekleştirileceği konusunda teşkilatı bilgilendirdi.

OTOMOBİL-İŞ 9. GENEL KURULU'NDA SEÇİLEN YÖNETİM, DENETLEME VE DİSİPLİN KURULLARI / ARALIK 1983

YÖNETİM KURULU

Genel Başkan	A. Aydın Özeren
Genel Başkan Yardımcısı	İlhan Dalkılıç
Genel Sekreter	Sami Ataç
Genel Mali Sekreter	Eyüp Öner
Genel Örgütlenme Sekreteri	İsmail Aykanat
Genel Eğitim Sekreteri	Müslüm Akdeniz

DENETLEME KURULU
Mustafa Katranlı
Kemal Esen
Kazım Akbulut

DİSİPLİN KURULU
Şerif Özel
Necati Sarıçiçek
Seyit Yıldız
Mehmet Aslan
Karabey Öztürk

İLHAN DALKILIÇ / GENEL BAŞKAN YARDIMCISI

1938'de Gebze'de doğdu. On sekiz yıl metal işkolunda işçi olarak çalıştı. 1956'da girdiği Tuzla Jeep Fabrikası'nda işyeri Sendika baştemsilciliği yaptı. Daha sonra Türkiye Otomobil-İş Sendikası Gebze Şube Başkanlığına seçildi. 1971 yılında Mali Sekreter olarak profesyonel sendikacılığa başladı. Sonraki genel kurullarda ve 1983'te yapılan 9. Olağan Genel Kurul'da Sendika Yönetim Kuruluna yeniden seçildi..

EYÜP ÖNER / GENEL MALİ SEKRETER

1945'de Bilecik'te doğdu. Sanat Enstitüsü'nü bitirdi. 1962 yılında Gebze'deki T.O.E işyerinde tornacı olarak işçilik yaşamına başladı. 1968 yılında askerlik dönüşünde tekrar aynı işyerinde tesviyeci olarak çalışmaya başladı. Bu dönem boyunca işyeri sendika temsilciliği ve Sendika Disiplin Kurulu üyeliği görevlerinde bulundu.

Eyüp Öner, 9. Olağan Genel Kurul'da Genel Mali Sekreterlik görevine seçildi.

İSMAİL AYKANAT / GENEL ÖRGÜTLENME SEKRETERİ

1945'de İstanbul'da doğdu. Çalışma yaşamına Taşkızak Askerî Tersanesinde çırak olarak başladı. Daha sonra Denizcilik Bankası Haliç Tersanesi'ne kaynakçı ustası olarak girdi. 1968'den 1983'e dek Atlas Copco işyerinde çalıştı.

Türkiye Otomobil-İş Sendikası'nda on iki yıl işyeri baştemsilciliği, bir dönem Şube Yönetim Kurulu üyeliği yaptı.

İsmail Aykanat, Aralık 1983'de toplanan 9. Olağan Genel Kurul'da Genel Örgütlenme Sekreteri seçildi.

MÜSLÜM AKDENİZ / GENEL EĞİTİM SEKRETERİ

1947'de Malatya'da doğdu. Haydarpaşa Sanat Enstitüsü'nü bitirdi. 1968'de Kartal'da kurulu Otopar fabrikasında kaynakçı olarak işçilik yaşamına başladı. Kısa bir süre sonra da işyeri sendika temsilcisi olarak görev aldı. 1972'ye dek aynı işyerinde çalıştıktan sonra askerlik nedeniyle işten ayrıldı.

Çeşitli işyerlerinde çalıştıktan sonra 1979'da yeniden Otopar fabrikasına girdi. Aralık 1983'e dek bu fabrikada işyeri sendika temsilcisi olarak görev yaptı.

Müslüm Akdeniz, 9. Olağan Genel Kurul'da Genel Eğitim Sekreterliği'ne seçildi.

OTOMOBİL-İŞ GENEL MERKEZ YÖNETİM KURULU'NUN TEŞKİLATA ÇIKARTTIĞI 30 ARALIK 1983 TARİHLİ GENELGE

TEŞKİLATA

Sendikamızın 9 uncu Olağan Genel Kurulunda alınan kararlar istikametinde yönetim kurulumuzun yapmış olduğu toplantıda durumların değerlendirilmesi yapılmış, teşkilata bu yazının yazılması zaruri hale gelmiştir.

Hepimizin malumu olduğu gibi çok hızlı bir teşkilatlanma içine girilmiştir. Ancak bu arada her türlü hataya imkân bırakılmaması icap etmektedir.

a. Yeni yapılan üye kayıtlarından kod numaralarına ayrılmış kutulu hanelere sayılar muntazam ve çizgilere değmeden yazılması, üyenin kendine ait olan bilgileri eksiksiz ve doğru olarak yazılmasını. Bundan sonra üye fişlerinin noter tasdikinden evvel tekrar kontrol edilmesini ve fişler eksiksiz bir şekilde sendika merkezine zamanında teslim edilmesi icap etmektedir.

Şubelerde görülen eksikliklerin bir kısmı da dosyalama durumundaki aksaklıklardır. Şubeler eski ve yeni her işyeri için açtıkları dosyalara yapılan yeni üye kayıtlarının bir listesini çıkararak dosyasına koyacak yazının suretine eklediği yeni fişleri de sendika merkezine bu şekli ile teslim edecektir. Şubeye üye fişleriyle beraber verilen istifalarda aynı işleme tabi tutulacaktır. Şubelerin her türlü yazışmaları bir antetli kâğıt ile iki suret olarak yapılacak bunların bir sureti merkeze on günde bir verilen şube çalışma raporunun ekinde gönderilecek veya verilecektir.

b. Sendika şubelerinde yapılan her türlü telefon konuşması kısa ve öz olarak yapılacaktır.

Telefon bölge dahilinde ve merkezle yapılacak görüşmelerde kullanılacaktır. Diğer şehirlerarası konuşmalara hiçbir şekilde meydan verilmeyecek ancak sendikal konularda bir aciliyet sebebi ile yapılacak görüşmelerde telefon faturasının ekinde bilgi verilecek aksi halde şube başkanları sorumlu tutulacaklardır.

c. Şubelere, yönetim kurulu üyeleri ve denetim kurulu başkanı disiplin kurulu başkanı görevli olarak gelmeleri halinde o şubenin birinci derecede sorumlusudur. Görevliler şubenin teşkilatlanması ve araçları konusunda her türlü talimatı ve planlamayı yaparlar veya yapılmış olan planlamayı onaylarlar. Bu arada şube araçları ilgili yöneticinin emrine tahsis edilir. Bu arada yapılacak herhangi bir hatadan şube değil, ilgili görevli yönetici sorumlu tutulacaktır.

d. Şubelerin her türlü ihtiyaçları merkeze bildirilmeden alınması büyük sakıncalar doğurmaktadır. Netekim ki, 2821 sayılı yasa uyarınca bu konular yönetim kurulu kararından geçirilmesi gerekmektedir. Bu nedenle gerek personelin ihtiyaçları ve gerekse diğer ihtiyaçlar en az on beş gün önce yazılı olarak sendika merkezine bildirilmesi gerekmektedir.

e. Şubedeki araçlar teşkilatlanma dışında hiçbir şekilde kullanılmaz. Teşkilatlanma için yapılan çalışmalarda gidilen muhitlere göre araç şoförü tarafından günlük olarak not edilerek şube başkanına verilmesi mecburidir. Bu bilgiler denetim kurullarının isteğinde verilmek üzere başkanlıkça saklanır.

9 uncu Genel Kurulda araçlar üzerinde yapılan eleştiriler dikkate alınarak araçların kullanış tarzında azami tasarruf kaidelerine hassasiyetle uyulması icap etmektedir.

Şubelerimiz yukarıda belirtilen hususlara uymaları sendikamızın geleceği açısından büyük önem taşımaktadır.

Durum bilgilerinize rica olunur.

Saygılarımızla.

A. Aydın ÖZEREN — BAŞKAN

Sami ATAÇ — GENEL SEKRETER

Kısa zamanda pek çok işyerinde binlerce Maden-İş üyesi Otomobil-İş'e kitleler halinde üye olmaya başladılar.

Otomobil-İş'in örgütlenme atağı o kadar etkili oldu ki, Gün dergisi, 1985 yılı nisan ayında Otomobil-İş'i "yeni dönemin en dikkat çeken sendikası" olarak değerlendiriyordu. Sedat Karaçam Gün dergisinde, "yalnızca Marmara bölgesi ile sınırlı sendikadan, ülkenin en etkin metal işkolu sendikasına" iki yıl gibi kısa bir sürede ulaşılmasına ilginç bir durum olduğuna dikkat çekiyor, ayrıca bu duruma "en deneyli ve etkin sendikacılığı kurmak için en çok çaba gösteren metal işverenlerine rağmen" ulaşılabilmesinin bu başarının önemini bir kat daha artırmakta olduğunu belirtiyordu:

> Yeni bir sendika seçimi ile karşı karşıya kalan metal işçileri, yeni dönemde "Türk-İş'e üye olunamaz" gibi düşünmemekle birlikte, Türk Metal'in özellikleri nedeniyle Türk-İş'i seçmediler. (...) Sendikanın "sendika" olabilmesi

> için tabanıyla canlı bağlar kurması, örgütlü gücüne dayanarak hak aramayı ilke edinmesi gerekiyordu. Bir başka deyişle, tabanın söz ve karar sahibi olması demek olan sendikal demokrasinin varlığı, metal işçisi için yeterli önşart oldu. Büyük miktarda işten atılmalara ve yoğun baskılara rağmen, kısa zamanda önemli bir yol alındı"[129]

18 Haziran 1985 tarihinde Otomobil-İş, örgütlenme çalışmalarını değerlendirmek amacıyla sendika merkezinde Genel Örgütlenme Sekreteri İsmail Aykanat yönetiminde düzenlediği ve şube başkanları ile şube yöneticilerinin katıldığı toplantıda, 1 Nisan-31 Haziran 1985 döneminde, İstanbul'da kurulu toplam on altı yeni işyerinin sendikanın saflarına katıldığını tespit ediyordu:

> Yeni örgütlendiğimiz işyerleri şöyle; Aksel Pres Döküm San. ve Tic. A.Ş. Şişli, Alka Elektrik Cihazları A.Ş. Ayazağa, Birsan Çelik Döküm San. A.Ş Gebze, Eval Ev Aletleri San ve Tic. A.Ş., Kağıthane, Elkon Elektrik Kontrol ve ölçü Cihazları San. ve Tic. A.Ş. Kartal, Hipal Gürenç Ticaret Evi Bağcılar, Kompeir A.Ş. Ayazağa, Kazancı Koll. Şti. Bayrampaşa, Kale Çelik Demir San. ve Tic. A.Ş. Topkapı, Meksan Mekanik Makina San. A.Ş. Levent, Minyon Ampul Elektrik San. ve Tic. A.Ş. Kartal, Süper Dizel End. ve Tic Koll. Şti. Levent, Sima Vida ve Mak. San. Ltd Şti. Esenler, Telesan Televizyon Elektronik San. ve Tic. A.Ş. Yenibosna, Uyar Demir Çelik San. ve Tic. Ltd. Şti. Topkapı ve Vesta Çelik Isı San ve Tic. A.Ş. Şişli.

Toplantıda, sendikanın örgütlenme çalışmaları sırasında karşılaştığı sorunlar ve ortaya çıkan gereksinmeler tartışıldı. Örgütlenme çalışmalarını geliştirmek amacı ile alınması gereken önlemler üzerinde duruldu. Toplantıyı açış konuşmasında, "Örgütlenme Dairesi olarak bu toplantımızda daha sağlıklı ve etkin örgütlenmemize yönelik hedefleri belirleyeceğiz" diyen Aykanat, özetle şunları söyledi:

> İşçi sorunları, düne kıyasla bugün çok daha ağırdır. Sendikalar, sendikal mücadelenin her aşamasında, içinde bulunduğumuz koşulların gerektirdiği daha etkin mücadele yöntemlerini geliştirmek göreviyle karşı karşıyadır.
>
> Sendikal hakları kısıtlayan yasalar; Bakanlığın taraflı uygulamaları ve işverenlerin yoğun baskısı sonucu büsbütün uygulanamaz hale gelmektedir. Sendikaların güçsüzleştirdiği, iş güvencesinin bulunmadığı koşullarda, sendikal örgütlenme bugün dünden çok zahmetli, çok daha zordur.
>
> İçinde bulunduğumuz koşulları doğru değerlendirerek, üye sayımızı arttırmak, sendikal birliğimizi güçlendirip sağlamlaştırmak, biricik güç kaynağımızdır.
>
> Otomobil-İş Sendikası olarak, metal işkolunda çalışan işçilerin birliğini geliştirmek ve sağlamlaştırmak yolundaki çabalarımızı etkinleştirerek sürdüreceğiz.[130]

Otomobil-İş Sendikası Genel Başkan Yardımcısı İlhan Dalkılıç'ın Gün dergisinin 1985 Haziran sayısına vermiş olduğu röportajda Otomobil-İş Sendikası'na Maden-İş'li işçilerin katılımına ilişkin olarak, 1983 ortalarından bu yana sendikanın büyük bir gelişme göstermiş, üye sayısının 50 bini aşmış, 300 dolayında yeni işyerinin Otomobil-İş saflarına katılmış, şube sayısının 22'ye ulaşmış olduğunu söylüyordu. Dalkılıç, Otomobil-İş Sendikası'nın yalnız sayısal olarak değil, nitelik olarak da gelişmekte olduğunu özellikle vurgulamaktaydı. Sorunların ve görevlerin arttığı, ağırlaştığı mevcut koşullara ayak uydurabilmenin böyle bir gelişmeyi de zorunlu kılmış olduğunu kaydeden Dalkılıç, metal işkolumuzun ilginç bir yapısı olduğuna da dikkat çekmekteydi:

> Metal işkolu, birden fazla ve farklı yapılarda sendikaların bulunduğu, bu anlamda, teorik olarak sendika seçme özgürlüğünün varolduğu belki de tek işkoludur. Buna karşı işkolumuz, sendika seçme özgürlüğüne yönelik baskı ve engellemelerin de yoğun biçimde yaşandığı işkoludur. Belli sendikaların temsilcileri gibi çalışan işverenlerin, Otomobil-İş'te örgütlenmek isteyen işçiler üzerindeki baskıları, bir kampanya halinde sürdürülmüştür. Bunda, işkolumuzun işveren örgütü MESS'in de önemli rolü vardır. Sendikamızın büyümesi, bu koşullarda, baskılara, tehditlere, yaygın işten çıkarma uygulamalarına rağmen gerçekleşmiştir. İşkolumuzda faaliyeti durdurulmuş bir sendikanın üyelerinin, Otomobil-İş Sendikası çatısı altında toplanması, metal işkolunda, Otomobil-İş'in işçiler

için bir alternatif, bir çekim merkezi haline gelmesi de vurgulanması gereken diğer bir husustur. İşçiler, sendikamızda örgütlenerek, çıkarlarını daha iyi koruyacaklarına, sendikal haklarını daha iyi kullanacaklarına inandıkları için Otomobil-İş'e üye olmuşlardır. Böylesi koşullarda saflarımıza katılan işçilerin çıkarlarını temsil etmek, üyelerimize karşı sorumluluklarımızı yerine getirmek zorunda olduğumuzun bilincindeyiz."[131]

MADEN-İŞ'İN DEVAMI

Metal işkolunda Maden-İş üyesi işçilerin topluca Otomobil-İş'e geçişi sermaye ve hükümet tarafından kaygı ile izlendi. Maden-İş'li işçilerin Otomobil-İş çatısı altında toplanması ve Maden-İş geleneğinin giderek sendikaya hâkim olmaya başlaması, sermayenin arzuladığı bir durum değildi.

İşverenler Otomobil-İş Sendikası'nda örgütlenmeyi durdurmak, işçileri Türk Metal'e yönlendirmek için sert önlemlere almaya başladılar. Sendika ve işçiler, örgütlenme sürecinde, yasaların getirdiği engeller yetmiyormuş gibi bir de işyerlerinde işveren baskısıyla karşı karşıya kaldılar.

Sermayenin karşı saldırılarına Türk Metal'de katıldı, işyerlerinde işçilerin Otomobil-İş'te örgütlenmelerine karşı işverenlerle işbirliği içinde oldu. Türk Metal, geçmişte DİSK ve bağlı sendikaların çoğunun merkezlerinin İstanbul'da oluşunun, bu bölgede DİSK'in giriştiği "eylem ve huzursuzluklar"ın, "12 Eylül öncesi can ve mal güvenliğinin olmayışı"nın Türk-İş ve bağlı sendikaları İstanbul'da etkisiz bıraktığını ileri sürüyordu. Türk Metal, İstanbul'la birlikte Gebze yöresi de bu huzursuzluktan en fazla nasibini almış olan bölge idi. Türk Metal'e göre metal işkolunda yaşananlar, "geçmişin sıkıntıları" idi:

> Ülkemizde İşçi Hareketi'nin bazı kuruluşlar tarafından kanun dışı ve belirli kirli emellere alet edilmek maksadıyla ilk eyleme geçildiği 15-16 Haziran 1970 hadiselerinden 12 Eylül 1980 tarihine kadarki dönemde İstanbul'la beraber Gebze yöresi de huzursuzluktan en fazla nasibini alan bölgemiz olmuştur. 12 Eylül öncesi Kanlı Terör'ün ileri güçleri bölgede fabrikadan eve kadar her yeri yangın yerine çevirmişti.
>
> Gebze Şubemizin hizmet alanı, bu yangın yerinin enkazları ile doludur. 12 Eylül öncesi İşçi Hareketi'nin eli kanlı zorbaları, bugün ağırlığı Gebze bölgesinde bulunan Bağımsız Otomobil-İş'in çatısı altında toplanmaktadırlar. Otomobil-İş Sendikası'nın geçmişte DİSK'e bağlı Maden-İş Sendikası ile yaptığı fikir ve eylem birliği semeresini vermeye başlamıştır. İş Kolumuzdaki sanayi militanlarının DİSK yandaşlarının kendilerine yabancı olmayan Otomobil-İş'te buluşmalarının gelecekte Devletimizin işlerini zorlaştıracağı kanısındayız.[132]

İŞÇİ ÇIKARMA YASAĞI KALKIYOR

12 Eylül Askerî darbesinin ardından Milli Güvenlik Konseyi'nin 14 Eylül 1980 tarihli 15 numaralı Bildirisi ile geçerli bir nedene dayanmayan işçi çıkarmaları yasaklanmıştı. İşçi çıkarma yasağı, tüm ülkede 1983 yılı sonunda, sıkıyönetim uygulanan illerde de 1984 yılı Ekim ayı sonunda kaldırıldı.

YENİ GÜNDEM: "OTOMOBİL-İŞ'E MADEN-İŞ'İN DEVAMI GÖZÜYLE BAKILIYOR."

"..varolan bağımsız sendikalardan birisinin çatısı altında örgütlenme konusunda en hacimli örnek Otomobil-İş, 12 Eylül'den önce DİSK'e bağlı Maden-İş ile bağımsız Otomobil-İş arasında dayanışma ilişkisi vardı. Bu işkolunda Türk-İş'e bağlı Türk Metal Sendikası MHP'ye yakınlığıyla Türk-İş içinde dahi tedirginlik yaratmaktaydı. İskenderun ve Karabük Demir Çelik fabrikalarını elinde tutan bağımsız Çelik-İş Sendikası da 1983 yılındaki genel kurulunda yönetim 'AP-CHP' koalisyonuna geçinceye dek gene MHP yanlısı bir yapıdaydı. Yeni iş yasaları çıkıp yüzde 10 barajı gündeme geldikten sonra, Maden-İş üyeleri çözümü çoğunlukla Otomobil-İş'e geçmekte buldular. Ankara'da NETAŞ gibi, Ereğli Demir-Çelik gibi büyük Maden-İş kaleleri toplu halde Otomobil-İş'e geçtiler. 1980'de üye sayısı 15 bin civarında olan Otomobil-İş, Maden-İş'den gelen katılımlarla üye sayısını 56 bine çıkardı. Bu nedenle hükümet ve işveren çevrelerinde Otomobil-İş'e Maden-İş'in devamı gözüyle bakılmaya başlandı.

Yeni Gündem, Yıl 3, Sayı 15, 16-22 Haziran 1986.

Ankara'da işçi çıkarma yasağı kaldırıldı

Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı, grev ve lokavt yetkilerinin kullanılmasını izne bağlayan 17 numaralı bildirinin 3. maddesini de yürürlükten kaldırdı.

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) — Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı kendi bölgesinde, işçi çıkarma yasağı ile grev ve lokavt yetkilerinin kullanılmasını izne bağlayan kararlarını kaldırdı. Böylece Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı bölgesinde, işçi çıkarmak ya da grev ve lokavt yetkisini kullanmak için Sıkıyönetim Komutanlığı'ndan izin alınmayacak.

Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı'ndan dün konuya ilişkin şu açıklama yapıldı:

"Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı'nın işçi çıkarılmasını izne bağlayan 13 numaralı bildirisinin tümü ile grev ve lokavt yetkilerinin kullanılmasını izne tabi tutan 17 numaralı bildirisinin *(Arkası Sa.8, Sü.2'de)*

Cumhuriyet, 28 Ekim 1984.

Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı, 27 Ekim 1984 günlü bildirisiyle, işçi çıkartma yasağının kalktığını açıkladı. 27-31 Ekim 1984 günleri arasında Sıkıyönetim Komutanlıkları tarafından yapılan açıklamalarla, Ankara, Eskişehir, İstanbul, Edirne, İzmir, Manisa, Uşak, Denizli, Antalya, Kastamonu, Çankırı, Kocaeli, Zonguldak, Bursa, Diyarbakır, Hakkâri, Mardin, Siirt, Şanlıurfa, Van, Adana, İçel, Kahramanmaraş, Gaziantep, Hatay, Adıyaman, Malatya, Kayseri, Konya, Erzurum, Ağrı, Kars ve Artvin'de işçi çıkarma yasağı ve grev-lokavtların izne bağlanması uygulaması sona erdirildi.[133]

Türk-İş Yönetim Kurulu 30 Ekim 1984 günü olağanüstü toplanarak durum değerlendirmesi yaptı ve gelişmeleri "kaygı verici" olarak nitelendirdi.[134] TİSK Başkanı Halit Narin ise, "yasağın kaldırılmasına yaygara yapanlar, hâlâ çarpık gelişmelerin izlerini kafalarından atamayan bazı sendika başkanları ya da liderleridir. Bu insanlara karşı ancak teessüf etmek lazımdır. Demokrasinin icabı işçi almak olduğu kadar, istenmesine rağmen, zaman zaman işçi çıkarmaktır," dedi.[135]

Narin: Yaygara yapanlar birkaç sendika başkanı

Halit Narin: *Demokrasinin icabı işçi almak olduğu kadar, istenmemesine rağmen zaman zaman işçi çıkarmaktır.*

Prof. Esener: *İşsiz kalanların ailelerini geçindiremez duruma düşmeleri, çok tehlikeli olacaktır. İşveren ve işçi sendikaları karşılıklı anlaşarak tedbir almalıdır.*

İş - Sendika Servisi — Sıkıyönetim komutanlıklarının işçi çıkarmalarında tüm zorunluluğunu ortadan kaldıran kararı ile ilgili tepkiler, taraflar arasında tartışmaya dönüştü. Çeşitli kesimler kararla ilgili değişik görüşler bildiriyorlar.

TİSK Başkanı **Halit Narin** yasağın kaldırılmasını eleştiren sendikacılara sert bir biçimde tepki göstererek, **"Demokrasinin icabı zaman zaman istenmese de işçi çıkarmaktır"** dedi. Eski Çalışma Bakanı Prof. **Turhan Esener**, işçi çıkarmasına karşı,işçi sendikaları ile işveren sendikalarının karşılıklı anlaşmaya vararak önlem almalarını önerdi. İş Yasası'nda iş güvencesi sağlayacak değişikliğin zorunlu olduğunu söyledi. Sendikacıların işçi çıkarılmasından duydukları kaygıyı dile getiren açıklamaları sürdü.

TİSK Başkanı **Halit Narin** THA muhabirine yaptığı açıklamada, **"Yasağın kaldırılmasına yaygara yapanlar, hâlâ çarpık gelişmelerin izlerini kafalarından atamayan bazı sendika başkanları ya da liderleridir"** dedi. İşçi çıkarmanın işverenlerin en son düşünecekleri konu olduğunu söyleyerek, açıklamasını özetle şöyle sürdürdü: **"Kim işçi çıkarmak ister? İşçi çıkarma yasağının kalkmasını kim istiyor? Bunun yaygarasını yapanlar Türk işçi camiası içinde yer alan birkaç sendika başkanıdır. Bu insanlara karşı sadece teessüf etmek lazımdır. Demokrasinin icabı işçi almak olduğu kadar, istenmemesine rağmen, zaman zaman işçi çıkarmaktır."**

Narin'in devamla, bu tepkilerin bazı sendika liderlerinin geri kalmışlıklarının tipik örnekleri olduğunu savunduğu, ileriyi göremeyen bu sendika liderlerinin meslektaşlarının bu anlayışlarını terkedip bir an önce çağdaş sendikacılık anlayışına yönelmelerini dilediğini bildirdi. Narin, yasağın kalkması ile birlikte hemen işçi çıkarmak gibi bir düşüncelerinin olmadığını da vurguladı.

Cumhuriyet, 1 Kasım 1984.

1475 sayılı İş Kanunu'nun 13. 17 ve 24. maddeleri işçi çıkarılmasını kolaylaştırıyordu. Özellikle, "Akdin Feshinde Bildirim" başlığını taşıyan 13. maddesiyle işverene, işçinin çalışma süresi göre belirlenen 2-8 haftalık önellere uymak koşulu ile hiçbir neden göstermek zorunda olmaksızın iş ilişkisini tek yanlı bir fesih açıklaması ile sona erdirme hakkını tanıyordu. "İşverenin Bildirimsiz Fesih Hakkı" "Toplu İşçi Çıkarma" başlıklı 17. ve 24. maddeler sendikal faaliyet içinde bulunan işçilerin kolayca işten atılabilmelerine imkân sağlıyordu. Bu nedenle işçiler ve sendikalar, İş Kanunu'nda yer alan bu maddelerin işgüvencesi ilkeleri çerçevesinde değiştirilmesi talebini gündemde tutuyorlardı.

Gerçekten de, sermayenin en büyük silahı işsizlik tehdidiydi. 1984 sonbaharında işten çıkarma yasağının ortadan kalmasıyla birlikte binlerce öncü işçi işten atıldı. Bunların önemli bir kesimi de metal işkolunda sendikalaşma çabası içinde olan işçilerdi. Öyle ki, 30 Ekim 1984 ile 1 Mayıs 1985 tarihleri arasında Otomobil-İş'e geçmek isteyen ya da Otomobil-İş'ten kopartılmak istenen işyerlerinde 892 işçi işten atıldı. Bu sayılar ilerleyen zamanda giderek arttı. İşçilerin işten atılma nedeni, sendika seçme özgürlüğünü kullanmaları, Otomobil-İş Sendikası'ndan istifa et baskılarına direnmeleriydi.[136]

Otomobil-İş Genel Başkanı Aydın Özeren, 10 Mart 1985 tarihinde toplanan Mecidiyeköy Şubesi Genel Kurulu'nda, işçi çıkarma yasağının kaldırılmasıyla birlikte çeşitli fabrikalardan işten çıkartılan işçisinin sayısının metal işkolunda diğer işkollarına oranla çok yüksek olduğunu ve tamamen sendikal örgütlenmeyi engellemeyi amaçladığını söyledi. Özeren, sendikalarının faaliyet başladığı günden bu yana Otomobil-İş'in hızlı bir tempoyla geliştiğini belirterek, Otomobil-İş'in işçilerin haklarına en iyi sahip çıkan "metal işkolundaki tek sosyal demokrat işçi sendikası" olduğunu, "metal işçilerinin güçlü dayanışmasının ve birlikten yana samimi tutumlarının kendi sınıf çıkarlarına uygun" olduğunu belirtti. Özeren sendikal haklardaki kısıtlamalara değinerek, sınırlamaların aşılması konusunda Türk-İş'in çaba sarf etmediğini söyledi.[137]

Bu yıllarda Otomobil-İş Genel Sekreteri olan Sami Ataç, dönemin koşullarını değerlendirirken hızla büyüyen Otomobil-İş'in önündeki en önemli güçlüğün yoğun işten çıkarmalar olduğunu söyledi.

> İşçilerle aşağılarda konuştuk ama üzüntüyle belirtmek isterim bir kısmına sendikaya buyur gel demek bile istemiyordum. İşten çıkarıyorlar. Atıyorlar çocukları işten, bir şey yapamıyorsun. Başka bir yere sokamıyorsun. Bana öyle koyuyor ki, bir işçi işten atıldı mı... Adamın ekmek parası yahu.[138]

Yoğun işten çıkarmalara karşı işçiler Otomobil-İş'e katılmayı sürdürüyorlardı. Mecidiyeköy Şubesi Genel Kurulu'nda Bebimot işyeri sendika temsilcisi olarak söz alan ve daha sonra Şube Başkanlığı'na seçilen Yusuf Türkoğlu, konuşmasında işverenlerin yoğun baskılarına, işten çıkarma uygulamalarına karşı metal işkolunda işçilerin Otomobil-İş çatısı altında toplandıklarını söyledi:

> Geçmişteki sorunlarımız bugün de ağırlaşarak devam etmektedir. Haklarımızı daha etkin olarak aramanın yolu, sendikal birliğimizi sağlamlaştırmaktan, gücümüzü, etkinliğimizi arttırmaktan geçiyor. Otomobil-İş Sendikasında sağlanan metal işçilerinin birliği geliştikçe, sendikal mücadelede daha başarılı olacağımıza inanıyorum.[139]

BİRLEŞİK ALMAN İLAÇ FABRİKASI GREVİ: HEDEF İŞGÜVENCESİ

İşten çıkarmalar, tüm sektörlerde ilk sırada gelen kaygıya dönüştü. Öyle ki 1980 sonrasının ilk başarılı grevi olan Petrol-İş'e bağlı Birleşik Alman İlaç fabrikasında "işgüvencesi" maddesi toplu sözleşme müzakerelerini tıkadı ve uyuşmazlık greve neden oldu.

17 Eylül 1985 tarihinde başlayan ve 53 gün süren çoğunluğu kadın işçilerden oluşan Birleşik Alman İlaç fabrikası grevi, işçilerin işgüvencesi maddesini talep ettikleri şekliyle işveren tarafından kabul edilmesiyle sonuçlandı. İşyeri baştemsilcisi Erol Koca, grevin 40. gününde Gün dergisi'ne yapmış olduğu açıklama ile metal işkolunda yaşanan işçi çıkarmalarının işçileri etkilediği görülüyor

"Biz grevimizde haklıyız, çünkü biz işçiyiz ve çalışmazsak aç kalırız. Bu yüzden biz haklıyız, örneğin işçi çıkarma yasağının kalkmasıyla birlikte 1 yıl içinde sadece Otomobil-İş üyesi 2.700 işçi işini kaybetti. Bunlar işverene küfür ettiği için değil, işçilerin Otomobil-İş'te örgütlenmesini istemediği için işten atıldı. Biz bu yüzden disiplin kurulu maddesinde direniyoruz ki, işveren canı istediği vakit istemediği işçiyi kapının önüne koymasın. İşveren çeşitli duyurularla anlaşmazlığın parasal konularda olmadığını söylüyor. Doğrudur. Ama bizim işgüvenliğimiz yoksa , yükseltilen ücretlerimiz bizim için dezavantaj duruma dönüyor. Çünkü dışarıdaki işsizler ordusu asgari ücretle çalışmaya çoktan razı. Bu durumda yükseltilen ücretlerimiz bizi işten atılmaktan korumuyor, tersine işveren için atılmamızın nedeni haline getiriyor. Biz çalışmak istiyoruz çalışabilme güvencesi istiyoruz. Söyledikleri gibi, halkın sağlığını düşünüyorlarsa, kamuoyunu 'aydınlatmak' için çarşaf çarşaf ilanlara milyonlar vereceklerine, 80 öncesi yapılan sözleşmenin işgüvenliği ile ilgili maddelerini aynen kabul etsinler."

Gün, Sayı 9, Kasım 1985.

YÖNETİCİLERİMİZ BİRLEŞİK ALMAN GREVCİLERİNİ ZİYARET ETTİ

Birleşik Alman İlaç Fabrikası'nda beşbuçuk ay süren toplu sözleşme görüşmelerinde disiplin kurulu ve iş güvenliği maddelerinde anlaşma sağlanamayınca greve gidilmişti. **Petrol-İş Sendikası**'nın yetkili olduğu işyerinde sendika üyesi olan 440 işçinin grevi 38 gündür devam ediyor.

Sendikamız adına Eğitim Sekreterimiz **Müslüm Akdeniz** ve Örgütlenme Sekreterimiz **İsmail Aykanat** ile Mecidiyeköy ve Topkapı Şube Yönetim Kurullarımızın üyeleri 25 Ekim 1985 günü grevci işçileri ziyaret ettiler.

Birleşik Alman İlaç Fabrikası işyeri baştemsilcisi **Erol Koca** ile temsilci **Hasan Basri Cebeci**, **"Grevimiz birlik ve beraberlik içinde ilk günün coşkusu ve kararlılığı ile devam etmektedir. Kardeş sendikaların ve işçi arkadaşların ziyaretleri gücümüze güç katmaktadır"** dediler.

Sendikamızın yöneticileri ise grevci işçilere tüm Otomobil-İş Sendikası üyelerinin sevgilerini, selamlarını başarı dileklerini ileterek, **"Bu yasalarla grev yapılmaz diyenler için anlamlı bir örnek oluşturan grevinizi Otomobil-İş Sendikası olarak destekliyoruz. Haklı mücadelenizde yanınızdayız"** dediler.

Birleşik Alman Grevcilerinin yanındayız.

Otomobil-İş, Sayı 12, Ekim 1985.

ÖRGÜT HABERLERİ

Motopar'da işten çıkarılan üyelerimizin sayısı 264'e ulaştı

Motopar'da sendika seçme özgürlüğü ile birlikte çalışma hakkı kaba bir biçimde ihlal ediliyor.

264 üyemiz, işverenin işten çıkarma tehditlerine rağmen Sendikamızdan istifa etmeyince işten çıkarıldı.

11 Ekim 1985'de işten çıkarılan üyelerimiz topluca Bölge Çalışma Müdürlüğü'ne, Valiliğe ve C.Savcılığına giderek Motopar'daki olayların incelenmesini istediler.

İşten çıkarılan Motopar İşçilerinden bir grup

Demirören Şirketler Grubu'na bağlı Avcılar'daki Motopar Alüminyum Fabrikasında 11 Ekim 1985'de 228 üyemiz daha işten çıkarıldı. Böylece işten çıkarılan Motopar işçilerinin sayısı 264'e ulaştı.

Motopar'da işçi çıkarmalar, işçilerin Çelik-İş'ten istifa ederek Sendikamızda örgütlenmeleri üzerine başladı. İşveren bayram öncesinde işçilerin Otomobil-İş'e üye olduklarını öğrendiği gün 26 üyemizi işten çıkardı. Bayram tatili sonrası işbaşı yapmak üzere fabrikaya gelen işçilere 3 Eylülden 9 Eylül 1985'e kadar toplu izne çıkarıldıkları duyuruldu. Bu arada işçilerin evlerini dolaşan işveren vekilleri, işten atılmak istemeyenlerin 9 Eylüle kadar Otomobil-İş'ten istifa etmeleri gerektiğini bildirdiler. İşçilerin istifası sağlanamayınca izinler önce 1 Ekim, sonra 11 Ekim 1985'e kadar yeniden uzatıldı. 11 Ekim 1985'de Otomobil-İş'ten istifa etmeyen 228 işçiye işten çıkarıldıkları bildirildi.

264 üyemiz, 11 Ekim 1985'de toplu-ca Bölge Çalışma Müdürlüğü'ne giderek beşinci şikayet dilekçelerini verdiler. İşyerindeki gelişmelerin tespiti için müfettiş istediler. Daha sonra İstanbul Valiliği'ne giden üyelerimiz adına, Sefaköy Şube Başkanımız **Yavuz Tekin** ve Sendikamızın avukatlarından **Mebuse Cinmen** Vali **Nevzat Ayaz** ile görüştü.

Ayaz, gereken incelemenin yapılacağını, sonucun en kısa zamanda bildirileceğini söyledi. İşçiler Valilikten sonra da Bakırköy C. Savcılığı'na giderek ikinci şikayet dilekçelerini verdiler.

Bir süredir ücretlerin ve sosyal hakların düzenli ödenmediği Motopar'da işçilerin 1984 yılına ait toplu sözleşme farkları, iki ikramiyeleri, yakacak ve bayram paraları ile eylül 1985 ücretleri ödenmedi. 11 Ekim 1985'de 13. madde ile işlerine son verilen 228 işçiye yasal ihbar ve kıdem tazminatları da ödenmedi. Motopar işvereni **Bilgin Demirören** şu sırada 40 kadar işçiyi sözleşmesiz olarak çalıştırıyor. İşveren, yasadan ve sözleşmeden doğan haklarını almak üzere işçilerin 21 Kasım 1985'de işyerine başvurmalarını duyurdu.

Sendika seçme özgürlüğü ile birlikte çalışma hakkının, yaşama hakkının kaba bir biçimde ihlal edildiği Motopar'da üyelerimizin tüm yasal haklarını kararlılıkla savunacağız.

Otomobil-İş, Sayı 12, Ekim 1985.

Otomobil-İş örgütlenmesi sürecinde işten çıkarmaların en yoğun olarak yaşandığı yer, Topkapı bölgesiydi. 20 Şubat 1984 tarihinde kurulan Topkapı Şubesi, 1. Genel Kurulu'nu topladığı 19 Ağustos 1984 tarihine kadar kurucu kadro ile örgütlenme çalışmalarını sürdürdü. Genel Kurul'la birlikte profesyonel kadroların oluşmasının ardından örgütlenme çalışmaları hızlandı. Metal işçisinin yoğun olduğu bu bölgede yürütülen örgütlenme çalışmaları sırasında birçok işyerinde işverenler Otomobil-İş'e üye olan işçileri istifa ettirmek için Türk Metal'le işbirliği içinde yoğun baskı uyguladılar. Tüm baskı ve olumsuzluklara rağmen Topkapı Şubesi sürekli bir gelişme içinde oldu.[140]

Sefaköy Şubesi'nin örgütlenme çalışmaları yürüttüğü Demirören Şirketler Grubu'na bağlı Avcılar'daki Motopar Alüminyum işyerindeki işveren baskısı, bu yıllarda sermayenin Otomobil-İş'e yaklaşımını ortaya koyan örneklerden biri oldu. Çelik-İş'in örgütlü olduğu fabrikada işçilerin Otomobil-İş'e geçtiklerini Çelik-İş'ten öğrenen işveren 22 Ağustos 1985 tarihinde temsilcilikleri kaldırılan Çelik-İş baştemsilcisi ve temsilcilerinin de aralarında olduğu yirmi beş işçiyi işten çıkarttı.[141] 412 işçinin çalıştığı Motopar'da Otomobil-İş'in 317 üye kaydı yaparak çoğunluğu sağlamasının ardından işveren vekilleri ve Çelik-İş İstanbul Şube Başkanı işçileri Otomobil-İş'ten istifaya zorladılar. Bütün baskılara rağmen sadece dört kişi istifa etti. Bunu gören işveren Otomobil-İş'in 264 üyesinin iş akdini 13. madde ile fesh etti. "Daha sonra yeni işçiler alarak işbaşı yaptırdı ve bu işçileri de Çelik iş Sendikasına kaydettirdi. Bunun sonucu olarak işyerinde yetkiyi Çelik-İş Sendikası aldı."[142]

TEKNİK CONTA'DA DOKUZ İŞÇİ ÇIKARILDI

Topkapı bölgesinde kurulu Teknik Conta işyerinde dokuz işçi sendikal örgütlenme nedeni ile işten çıkarıldı. Örgütlenme çalışmalarımızın devam ettiği günlerde, Sendikamıza üye olan işçilerden biri durumu işverene bildirdi. Bunun üzerine, örgütlenme çalışmamızı işverene haber veren işçi başta olmak üzere dokuz işçi işten çıkarıldı.

Otomobil-İş, Sayı 12, Ekim 1985.

Sermayenin baskıları, işten çıkarmalar, işveren-sarı sendika oyunları Karadeniz Ereğli'de, Seydişehir'de ve Otomobil-İş'in örgütlendiği bütün bölgelerde sürdü. 21 Şubat 1988 yılında toplanan Mecidiyeköy Şubesi 2. Genel Kurulu'nda Genel Örgütlenme Sekreteri İsmail Aykanat, Otomobil-İş'in son üç ay içinde birçok işyerinde örgütlendiğini, işçilerin sendika seçme özgürlüklerinin, işverenlerce kısıtlanmakta olduğunu dile getirdi: "Sendikal tercihlerini Otomobil-İş'ten yana kullanana işçiler, işverenlerin ve işveren yanlısı sendikaların işbirliği ile tehdit edilmekte işten çıkartılmaktadır." Aynı toplantıda söz alan Genel Eğitim Sekreteri Mahmut Karakoç da yaptığı konuşmada Otomobil-İş üyeleri üzerinde kıyım politikası uygulanmakta olduğuna işaret ederek Trakya Döküm ve Netaş olaylarına işaret etti.[143]

Celal Özdoğan, bütün bu dönem boyunca işyerlerinde Otomobil-İş örgütlenmesi yapan insanların büyük güçlüklerle karşılaştıklarını kaydetti:

> Bunu açık açık söyleyen işverenler de olmuş o dönemlerde. Yeniden, yeni bir Maden- İş Sendikası yaratmak istemiyoruz, o yüzden Otomobil-İş Sendikası bizim tercih etmeyeceğimiz bir sendikadır, diye. O nedenle Türk Metal Sendikası'ndan yana tavır aldılar. Örgütlenme sürecinde sendikamızın raporlarında yayın organlarında var. Binlerce insanı işyerlerinden çıkardılar. Bütün bu olumsuzluklara rağmen Otomobil- İş Sendikası başarılı oldu.[144]

25 Ekim 1985. Otomobil-İş Merkez Yönetim Kurulu üyeleri. Soldan başlayarak Müslüm Akdeniz, İsmail Aykanat, Aydın Özeren, Sami Ataç, Eyüp Öner, İlhan Dalkılıç. Fotoğraf: Celal Özdoğan Albümü.

Otomobil-İş Sendikası 10. Merkez Genel Kurulu Çalışma Raporu'nda da sendikanın örgütlenme aşamasında karşılaştığı zorluklar şu satırlarla yer alıyor:

> Sendikal yasalarla, sendikal mücadele göstermelik hale getirilmek istenmiştir. Hiçbir dönemde sendikal hakların böylesine geriletildiği bir ortam yaratılmamıştır. Geçmişte olduğu gibi bugünde sermaye bu ortamı kendi lehine en iyi şekilde değerlendirmiştir. Örgütlendiğimiz birçok işyerinde bunun somut örneklerini yaşadık. İşçilerin en küçük yasal haklarını hiçe sayarak müdahale etmiştir. Bunun sonucunda 4500 dolayında arkadaşımız hiçbir haklı neden gösterilmeden işlerinden çıkarılmıştır.
>
> Onlar istihdam fazlası, modernizasyon, ithalat, üretim fazlalığı, ücret fazlalığı gibi nedenlerle çıkartılmadı. Onlar, Otomobil-İş Sendikası'nın ve işçi sınıfının örgütlenmesinde öncülük yaptıkları için çıkarıldı.
>
> Yasaların boşluklarını kullanarak, işçilerin örgütlenmesini engelleye çalışan işverenler, kendi güdümlerindeki sendikalara da açık destek sağlamışlardır. İşyerlerinde idari kademelerini, teknik imkanlarını hatta ekonomik imkânlarını bu sendika ağalarının hizmetine sunmuşlardır. Bunun tüm örneklerini işkolumuzdaki birçok işyerinde yaşadık.[145]

YENİ ŞUBELER KURULUYOR

12 Eylül Askerî darbesinin öncesinde Otomobil-İş'in yedi şubesi vardı: Ankara Şubesi, Bursa Şubesi, Gebze Şubesi, İstanbul Şubesi, İzmir Şubesi, Kocaeli Şubesi ve Bilecik-Osmaneli Şubesi.

Otomobil-İş 21 Temmuz 1983 tarihinde toplanan Olağanüstü Genel Kurulu öncesinde, özellikle Maden-İş'in fiilen kapatılmasıyla sendikasız kalan Maden-İş üyelerini çatısı altında toplamak amacıyla önemli sanayi merkezlerinde öncü işçilerle bağlar kurmuş, hazırlıklar yürütülmüş, kurulacak yeni şubeler yoluyla geniş bir alanda planlanan örgütlenme çalışmalarının ön hazırlıklarını tamamlamıştı.

2821 sayılı Sendikalar Kanunu'nun Geçici 1. maddesi uyarınca şube açma, birleştirme ve kapatma yetkisi genel kurula aitti. Otomobil-İş, teşkilatlanmasını 2821 sayılı Sendikalar Kanunu hükümlerine uyarlamak amacıyla topladığı Olağanüstü Genel Kurul'da yeni şubelerin kurulması yönünde hazırlanan bir "Teşkilatlanma Raporu" sundu. Rapor, Genel Sekreter Sami Ataç tarafından Genel Kurul'a okundu. Raporda, sendikanın teşkilat yapısı içinde halen mevcut olan Gebze, Kocaeli, İzmir, Ankara, Bursa, Bilecik-Osmaneli Şubeleri ile İstanbul Kartal'da kurulu Şube'nin İstanbul 1 Numaralı Şube olarak muhafazası; İstanbul Trakya bölgesinde İstanbul 2 Numaralı Şube'nin, ayrıca Eskişehir, Zonguldak-Ereğli, Konya-Seydişehir, İskenderun, Artvin- Borçka şubelerinin açılması

suretiyle sendikanın teşkilatlanmasının düzenlenmesi önerilmekteydi.

Delegelerden İsmail Aykanat'ın sorusu üzerine Genel Sekreter Sami Ataç, metal işkolunda işyerlerinin şube açılmasına gerek duyulan bu yerlerde yoğun olduğunu ve bu bölgelerde bulunan işçilerin şube açılması hususundaki müracaatlarının değerlendirildiğini, yöneticilerin bizzat konuları yerinde tetkik ettiklerini, şube tercihlerinin buna göre yapıldığını söyledi. Daha sonra Divan Başkanı ve kongre delegesi Mehmet Ali Erdoğan bu listedeki şubelere Sakarya ilinin de ilave edilmesini istedi ve durum Yönetim Kurulu tarafından da makul karşılandı.

Bunun üzerine Divan Başkanı mevcut olan Gebze, Kocaeli, İzmir, Ankara, Bursa, Bilecik-Osmaneli şubeleri ile İstanbul Kartal'da kurulu Şube'nin İstanbul 1 Numaralı Şube olarak muhafazası hususunu Genel Kurul'un oyuna sundu. Öneri oybirliği ile kabul edildi. Divan Başkanı, İstanbul Trakya bölgesinde İstanbul 2 Numaralı Şube'nin, ayrıca Eskişehir, Zonguldak-Ereğli, Konya-Seydişehir, İskenderun, Artvin-Boşka ve Sakarya şubelerinin açılması hususunu Genel Kurul'un oyuna sundu ve bu şubelerin açılması da Genel Kurul'ca oybirliği ile kabul edildi.[146]

Otomobil-İş'in örgütlenme programına aldığı bölgelerin başında Türkiye'nin önde gelen ağır sanayi kuruluşu Ereğli Demir ve Çelik Fabrikaları'nın (Erdemir) bulunduğu Karadeniz Ereğli geliyordu. Erdemir'de Maden-İş'in daha fabrikaların kuruluşuna kadar uzanan uzun bir mazisi vardı. 1964 yılından başlayarak Ereğli, Maden-İş'in sonradan Türk Metal'e dönüşecek olan Türkiye Metal Federasyonu ve onun yerel sendikası Metal-İş'le uzun süren çekişmesine sahne olmuştu. Maden-İş, Metal-İş'i 1971 Şubat'ında yüksek fırın Ayşe'de başlatılan direnişle devirerek Erdemir'de yetki almış, 1973 grevini örgütlemiş, toplu iş sözleşmelerine imza atmıştı. Karadeniz Ereğli, işçiler ve bölge halkı arasında sendika kültürünün yerleşmiş olduğu, deneyimli ve mücadeleci sendika aktivistlerinin bulunduğu bir bölgeydi. Erdemir işçisi Türk Metal'i yakından tanıyordu ve asla bir seçenek olarak görmüyordu. 12 Eylül'ün ardından Otomobil-İş'le ilk bağ kuran bölge Karadeniz Ereğli bölgesiydi ve 12 Eylül'ün ardından kurulan ilk şube de Otomobil-İş Karadeniz Ereğli Şubesi oldu. Şube'nin kurulmasıyla birlikte Erdemir'de üye kayıtlarına başlandı.[147] 31 Ağustos 1983 tarihinde kurulan Şube, 1. Genel Kurulu'nu 26 Şubat 1984 tarihinde topladı.

1983 yılında kurulan diğer şube Otomobil-İş Sakarya Şubesi oldu. Sakarya Şubesi 20 Eylül 1983 tarihinde kuruldu ve 1. Genel Kurulu'nu 12 Kasım 1983 tarihinde topladı.

1984, Otomobil-İş'in teşkilatını genişlettiği yıl oldu. 1983 yılında kurulan Karadeniz Ereğli Şubesi'ni, 1984 yılında kurulan 13 yeni şube izledi.

SESİMİZ
Tesis Tarihi
1 OCAK 1962
Yıl : 22
Fiyatı : 10

24
MART
1984
CUMARTESİ
Sayı : 6330

Sesimiz
Günlük Müstakil Siyasi Gazete
B O L U

Türkiye Otomobiliş sendikası Bolu'da şube açtı

Bolu şube başkanlığına Çetin Çeşmecioğlu getirildi

Doğru

Sesimiz, 24 Mart 1984.

Otomobil-İş, Türkiye'nin önemli sanayi bölgelerine yöneldi. Bunlar arasında en dikkat çekici olan Seydişehir Alüminyum Tesisleri'nin bulunduğu Konya Seydişehir ve önem kazanan bir sanayi bölgesi olan Tekirdağ Çerkezköy'dü. Özellikle Seydişehir, yakın geçmişte büyük sendikal çatışmaların yaşandığı bir bölgeydi. Bu bölgede Otomobil-İş önce 16 Ağustos 1983 tarihinde Seydişehir Temsilciliği'ni açtı, 23 Şubat 1984 tarihinde ise Otomobil-İş Seydişehir Şubesi'ni kurdu. Otomobil-İş Çerkezköy Şubesi ise 1 Ağustos 1984'te kuruldu. Ne var ki, Şube ilk genel kurulunu toplayamadığı için münfesih olacak ve aynı bölgede/adreste Otomobil-İş Çerkezköy Temsilciliği kurulacaktı.

1950'de sermayesinin tamamı devlet tarafından karşılanarak kurulan Makine ve Kimya Endüstrisi Kurumu (MKEK) 1960'tan sonra gerçekleştirdiği yatırımlarıyla Kırıkkale'yi önemli bir savunma sanayi merkezi haline getirmişti. Otomobil-İş'in 1984 yılında açtığı yeni şubeler arasında Kırıkkale Şubesi de vardı. 8 Haziran 1984 tarihinde kurulan Kırklareli Şubesi ilk genel kurulunu toplayamadığı için münfesih olacaktı.

1984 yılında Bolu, Denizli, Eskişehir, İzmir, Kayseri, Sakarya'da yeni şubeler açıldı. Otomobil-İş bir işçi yatağı olan İstanbul bölgesinde örgütlenmeye büyük önem verdi. Kartal'da faaliyet gösteren İstanbul (Kartal) Şubesi'nin yanında 1984 yılı içinde Mecidiyeköy, Ümraniye, Sefaköy ve Topkapı şubelerini açtı.

1983 ve 1984 yıllarında kurulan yeni şubelerle birlikte Otomobil-İş'in faal şube sayısı 6'dan 20'ye yükseldi.[148]

ŞUBE	KURULUŞ TARİHİ	İLK GENEL KURUL TARİHİ
BOLU ŞUBESİ	21 MART 1984	5 MAYIS 1985
ÇERKEZKÖY ŞUBESİ	1 AĞUSTOS 1984	TOPLANAMADI
DENİZLİ ŞUBESİ	13 ŞUBAT 1984	8 EYLÜL 1985
ESKİŞEHİR ŞUBESİ	14 ŞUBAT 1984	12 AĞUSTOS 1984
İZMİR ŞUBESİ (*)	11 TEMMUZ 1984	13 EKİM 1985
KARADENİZ EREĞLİ ŞUBESİ	31 AĞUSTOS 1983	26 ŞUBAT 1984
KAYSERİ ŞUBESİ	11 OCAK 1984	3 HAZİRAN 1984
KIRIKKALE ŞUBESİ	8 HAZİRAN 1984	TOPLANAMADI
MECİDİYEKÖY ŞUBESİ	12 EYLÜL 1984	10 MART 1985
SAKARYA ŞUBESİ	20 EYLÜL 1983	12 KASIM 1983
SEFAKÖY ŞUBESİ	30 MAYIS 1985	18 AĞUSTOS 1985
SEYDİŞEHİR ŞUBESİ	23 ŞUBAT 1984	27 OCAK 1985
TOPKAPI ŞUBESİ	2 ŞUBAT 1984	19 AĞUSTOS 1984
ÜMRANİYE ŞUBESİ	8 ŞUBAT 1984	5 AĞUSTOS 1984

OTOMOBİL-İŞ'İN 12 EYLÜL 1980 DARBESİ SONRASINDA AÇILAN ŞUBELERİ

(*) Otomobil-İş İzmir Şubesi 7 Aralık 1978 tarihinde kurulmuş, Ege Ordu ve Sıkıyönetim Komutanlığı'nın emri ile 6 Aralık 1983 tarihinde kapatılarak mühürlenmiştir. 11 Temmuz 1984, Şube'nin yeniden açıldığı tarihtir. (Birleşik Metal-İş Arşivi. Ayrıca, Otomobil-İş, 1986, s. 176).

SIKIYÖNETİM YASAKLARI: MÜHÜRLENEN ŞUBELER

Sendikalar Kanunu'nun açık hükmüne karşı uygulamada sendika şubelerinin kuruluşu ve faaliyete başlaması fiilen Sıkıyönetim Komutanlıklarının iznine bağlıydı. Bu da keyfi uygulamalara, sendikanın örgütlenme süreçlerinde önemli gecikmelere, aksamalara neden oluyordu.

12 Eylül döneminde Bursa Şubesi, 10 Ocak 1981 tarihinde mühürlenmiş ve faaliyeti durdurulmuştur.[149] 4 Mayıs 1981 tarihinde Şube Başkanı Erol Tekeli imzasıyla Bursa Sıkıyönetim Komutanlığı'na gönderilen yazıda, Otomobil-İş Genel Merkezi'nin 10 Aralık 1980 tarihinde mühürlenmiş ve 19 Mart 1981 tarihinde açılmış olduğu belirtilmekte, açma zaptı da eklenerek, "bu karar ışığında" şubenin kapatıldığı günden bu yana geçen sürede "gerekli araştırmanın yapılmış olabileceği düşüncesi" ile şubenin açılmasına Komutanlığın "emir ve müsaadeleri" talep edilmektedir.[150] Bursa Şubesi, Bursa Askerî Liseler Bursa Garnizon Komutanlığı ve Sıkıyönetim Komutan Yardımcılığı'nın 18 Kasım 1981 tarih ve SVL İŞL 7130-757-51/7925 sayılı emrine dayanılarak 24 Kasım 1981 tarihinde açılabilmiştir.[151]

12 Eylül rejiminin sendikaların toplu pazarlık masalarına oturmaya başladıkları 1984 yılına kadar uzanan antidemok-

ratik ve yasakçı, baskıcı uygulamalarının en açık örneklerinden biri Otomobil-İş İzmir Şubesi'nin tamamen keyfi biçimde kapatılmasıdır. Otomobil-İş İzmir Şubesi'nin kuruluşu, 7 Aralık 1978 tarihinde İzmir Valiliği'ne bildirilmişti.[152] Ne var ki, İzmir Şubesi faaliyet göstermekte iken, Ege Ordu ve Sıkıyönetim Komutanlığı'nın emri ile 6 Aralık 1983 tarihinde kapatılarak kapısı mühürlendi.[153]

Otomobil-İş, 7 Ocak 1984 tarihinde İzmir Şubesi'nin yeniden açılması talebinde bulundu, ancak İzmir Valiliği ve Ege Ordu ve Sıkıyönetim Komutanlığı tarafından şubenin açılmasına izin verilmediği Kadıköy İlçesi Emniyet Amirliği tarafından Otomobil-İş Yönetim Kurulu üyesi Müslüm Akdeniz'e tebliğ edildi.[154] 22 Kasım 1984 tarihinde İzmir Valiliği'ne uzun bir yazıyla başvuran[155] Otomobil-İş, 28 Kasım 1984 tarihinde de Ege Ordu ve Sıkıyönetim Komutanlığı'na bir yazı ile başvurdu:

> Sendikamızın "1441 sokak No: 4/7 Alsancak-İzmir" adresinde kurulu "İzmir Şubesi" faaliyetini sürdürürken 6.12.1983 günü kapatıldığı öğrenilmiş ve konu defalarca ilgili mercilere şifahi olarak iletilmiştir.
>
> Şubemizin uzun süreden beri açılmaması karşısında sendikamız bu kerre İzmir Valiliğine 22.11.1984 tarih ve 021-6-84-5/10018 sayılı yazı ile durumu bildirmiş ve bilginiz bakımından bu yazımız ekinde, İzmir Valiliğine gönderilen yazının fotokopisi gönderilerek durumu Komutanlığınızın bilgilerine sunmak zorunluluğu hasıl olmuştur.[156]

Bu arada Otomobil-İş'in, İzmir Şubesi'ni 11 Temmuz 1984 tarihinde kurduğu sendika kayıtlarından anlaşılmaktadır. Otomobil-İş'in 1986 tarihli 10. Genel Kurul Çalışma Raporu'nda, "Kuruluş aşamasından sonra Sıkıyönetim Komutanlığı tarafından kapanan şube daha sonra açılarak 13 Ekim 1985 tarihinde kongresini yaptı" bilgisi yer almaktadır.[157] Otomobil-İş'in 10. Genel Kurul Çalışma Raporunda, İzmir Şubesi'nin açılmasıyla örgütlenme çalışmalarının hızlandığı da kaydedilmektedir: "Yeni işyerlerini örgütleme girişimlerimiz sürmektedir. Şubemizin bu çalışmaları sonucu İzmir bölgesinde hızla büyüyeceğimiz muhakkaktır."[158] 13 Ekim 1985'te yapılan İzmir Şubesi Genel Kurulu'nun haberi ise Otomobil-İş gazetesinin Ekim 1985 tarihli 12. sayısında verilmektedir. İzmir Şubesi'nin 23 Ekim 1983 tarihinde toplanan Genel Kurulu'na sunulan Şube Raporu'nda yapılan toplantının "İzmir Şubesi 2. Genel Kurulu" olduğu belirtilmektedir.[159] Buna karşılık Otomobil-İş daha sonra, İzmir Şubesi'nin 23 Şubat 1992 tarihinde yapılan Genel Kurulu'nu, 5. Genel Kurul olarak sıralamıştır.[160] Böylece İzmir Şubesi'nin 23 Ekim 1983 tarihinde toplanan Genel Kurulu, "İzmir Şubesi 1. Genel Kurulu" olarak kabul edilmiştir.

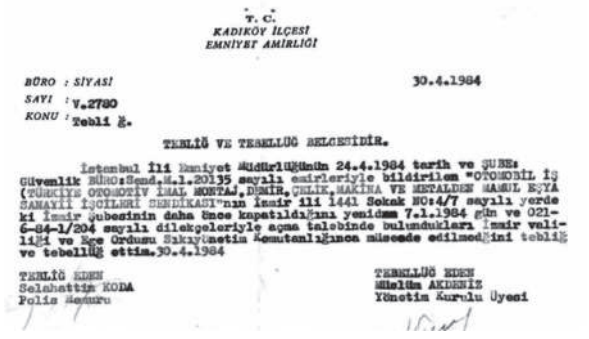

T. C.
KADIKÖY İLÇESİ
EMNİYET AMİRLİĞİ

BÜRO : SİYASİ
SAYI : V.2780
KONU : Tebli ğ.

30.4.1984

TEBLİĞ VE TEBELLÜĞ BELGESİDİR.

İstanbul İli Emniyet Müdürlüğünün 24.4.1984 tarih ve ŞUBE: Güvenlik BÜRO:Send.M.İ.20135 sayılı emirleriyle bildirilen "OTOMOBİL İŞ (TÜRKİYE OTOMOTİV İMAL MONTAJ,DEMİR,ÇELİK,MAKİNA VE METALDEN AMAEL EŞYA SANAYİİ İŞÇİLERİ SENDİKASI"nın İzmir ili 1441 Sokak NO:4/7 sayılı yerde ki İzmir şubesinin daha önce kapatıldığına yenidenm 7.1.1984 gün ve 021-6-84-1/204 sayılı dilekçeleriyle açma talebinde bulundukları İzmir valiliği ve Ege Ordusu Sıkıyönetim Komutanlığınca müsaade edilmediğini tebliğ ve tebellüğ ettim.30.4.1984

TEBLİĞ EDEN
Selahattin KODA
Polis Memuru

TEBELLÜĞ EDEN
Müslüm AKDENİZ
Yönetim Kurulu Üyesi

Kadıköy Emniyet Amirliği tebliğ ve tebellüğ belgesi. Birleşik Metal-İş Arşivi.

Seydişehir Emniyet Müdürlüğü'nden gelen cevapta evrakların 27 Şubat 1984 tarihinde intikal ettirilmiş olduğu, izin talebine ise bir cevap verilmediği belirtilmiştir.[163] Daha sonra Şube'nin kuruluşuna Sıkıyönetim Komutanlığı tarafından izin verildiği, Otomobil-İş'in Konya Bölge Çalışma Müdürlüğü'ne gönderdiği tarihi okunamayan yazıdan anlaşılmaktadır.[164]

Otomobil-İş Genel Merkez Yönetim Kurulu 21 Şubat 1984 tarihli toplantısında Seydişehir Şubesi'nin kurulmasına karar vermiş ve Konya Valiliği'ne 23 Şubat tarihinde Konya Valiliği'ne gerekli bildirimi yapmıştı.[161] Otomobil-İş kayıtlarından, şubenin kuruluşu ve faaliyeti konusunda bir tereddüt yaşandığı, sendikanın Seydişehir Şubesi'nin kuruluşu için izin verilip verilmediğini Seydişehir Kaymakamlığı'na 11 Nisan 1984 tarihinde bir yazı ile sormuş olmasından anlaşılmaktadır:

> Sendikalar Kanununun 6. maddesi gereğince adı geçen şube bildirimle tüzelkişilik kazanmış olup yapılacak. İdari tahkikatın faaliyeti engellemeyeceği kanısındayız.
>
> Bu nedenle tereddüdün giderilmesi için Seydişehir Bankalar Caddesi Turacı Pasajı 2. Katta bulunan sendika şubesinin yasal faaliyetlerini sürdürebilmesinde bir sakınca bulunup bulunmadığının tarafımıza bildirilmesini ve gereğini saygıyla arz ederiz.[162]

Sıkıyönetim yasakları Denizli Şubesi'nin de faaliyete geçmesini geciktirdi. Denizli Şubesi'nin kuruluşu 13 Şubat 1984 tarihinde Denizli Valiliği'ne bildirildi.[165] Ne var ki, daha birkaç ay geçmeden Otomobil-İş Denizli Şube Sekreteri Mustafa Doğan'a Denizli Emniyeti tarafından 8 Haziran 1984 tarihinde Şube'nin sendikal faaliyette bulunamayacağı tebliğ edildi. Otomobil-İş kayıtlarına giren bu belge, dönemin koşullarını yansıtması bakımından -imlası ve ifade bozuklukları korunarak- aşağıya alınmıştır:

> Otomobil-İş Sendikasının tüzel kişiliğini kazanmış ise de Sıkıyönetim Komutanlığı tarafından kuruluşu kesinleşmemiş olan bu sendikanın faaliyetini herhangi bir şekilde olursa olsun kuruluş için size ilgili makamlarca yazı gelmeden herhangi yazışma üye kayıt etme gibi işlemler yapamayacağımıza tarafıma tebellüğ edildi. 8.6.1984[166]

Bir tebligat da 21 Kasım 1984 tarihinde, Şube kurucusu Salih Özcan'a yapıldı. Tebliğ edilen yazı -imlası korunarak- şu şekilde kaleme alınmıştı:

> İzmir Ege Ordu ve SYNT.K.lığının 25 EKİM 1984 gün ve HRK:7130-2592-84/SYNT. SVL. (K.M.) ve 11 nci Piyade Tugay Komutanlığının 6 KASIM 1984 gün ve SYNT: 7130-4330-84/SYNT-1-10 sayılı emirleri ile (OTOMOBİL-iş) TÜRKİYE OTOMOTİV İMAL, MONTAJ, DEMİR, ÇELİK, MAKİNA VE METALDEN MAMUL EŞYA SANAYİ İŞÇİLERİ SENDİKASI DENİZLİ ŞUBESİ'nin kurulmasına müsaade edilmediğinin tarafıma duyurulduğunu tebellüğ ederim. 21 KASIM 1984[167]

Bu tebliğ işlemlerinin ardından Otomobil-İş, Denizli Valiliği'ne bir yazıyla başvurarak, sendika şubesinin kuruluşuna izin verilmediğini belirtmiş, 19 Kasım 1984 tarihinden itibaren Denizli ilinde Sıkıyönetimin kaldırılmış olduğunu kaydederek, Sendikalar Kanunu'nun, sendikaların tüzüklerinde belirtmek şartıyla ve genel kurul kararıyla şube açabileceklerini, ayrıca sendikaların ve konfederasyonların önceden izin almaksızın kurulabileceklerini öngören hükmünü hatırlatmıştır:

> Değişen yeni koşullar karşısında ve yasa gereğince sendikamızın Denizli şubesini faaliyete geçiriyoruz. Gereğinin yapılmasını arz ve talep ederiz.[168]

Bunun üzerine Valilik tarafından gönderilen yazıda "Olağanüstü Hal" damgalı yazıda, sendika şubesinin açılmasının Olağanüstü Hal Kanunu ve Olağanüstü Hal Bürosu'nun 1 numaralı emriyle izne tabi olduğundan, başvurunun incelemeye alındığı belirtilmişse de[169] Otomobil-İş Denizli Şubesi faaliyete başlamıştı.

Eskişehir Şubesi'nin kuruluş evrakı 29 Ağustos 1983 tarihinde Eskişehir Valiliği'ne verildi.[170] Ne var ki, Eskişehir Şubesi'nin kuruluşu da Sıkıyönetim engeline takıldı, Eskişehir Sıkıyönetim Komutanlığı Şube'nin kuruluşuna izin vermedi.[171]

Otomobil-İş 14 Şubat 1984 tarihinde Eskişehir Valiliği'ne bir başvuru daha yaptı. Bu başvuru sonrasında Şube'nin kuruluşu için Eskişehir Sıkıyönetim Komutanlığı'nın izni yedi aya yakın bir gecikme ile 14 Şubat 1984 tarihinde gerçekleşebilecekti. Eskişehir Şubesi 1. Olağan Genel Kurul Çalışma Raporu'nda Şube'nin Sıkıyönetim Komutanlığı izninin alınmasıyla 23 Mart 1984 tarihinde açıldığı belirtilmektedir.[172]

KEYFİYET VE ADALETSİZLİK: TOPKAPI BÖLGE TEMSİLCİLİĞİNE YASAK

Otomobil-İş Genel Merkez Yönetim Kurulu, 26 Eylül 1983 tarihinde kimi bölgelerde "Bölge Temsilciliği" açılmasını oybirliğiyle kabul etti. Bunlar, İstanbul Topkapı Bölge Temsilciliği, Konya Seydişehir Bölge Temsilciliği, İstanbul Ümraniye Bölge Temsilciliği, İstanbul Sefaköy Bölge Temsilciliği, İstanbul Alibeyköy Bölge Temsilciliği, Artvin Borçka Bölge Temsilciliği idi.[173]

Bu karara dayanarak Otomobil-İş İstanbul Topkapı Bölge Temsilciliği'nin kuruluşunu gerçekleştirdi ve durumu bir yazı ile İstanbul Valiliği'ne 5 Ekim 1983 tarihinde bildirdi.[174] Buna karşılık İstanbul Emniyet Müdürlüğü, 11 Kasım tarihinde, sendikalarca şube ve bölge şubeleri dışında temsilcilik adı altında organ kurulmasına yasal imkânın bulunmadığı İçişleri Bakanlığı'nın 23 Eylül 1983 tarihli yazısına dayanılarak "İstanbul Valisi emriyle" bildirildi. İstanbul Emniyet Müdürlüğü'nün gerekçesi -imlası korunarak- aşağıdaki gibidir:

> 2821 sayılı sendikalar kanunun 3 ncü maddesinin son fıkrasında Sendikaların sadece tüzüklerinde belirtmek şartıyle ve genel kurul kararı ile şube açma imkanı tanımış, bunun dışında herhangi bir hükme yer verilmediği yasanın 63 ncü maddesinin de atıfta bulunduğu 1630 sayılı Dernekler Yasasında, Şube dışında temsilcilik gibi bir kuruluşa yer verilmemiştir. 2821 sayılı yasanın bazı maddelerinin değiştirilmesi ve bu kanuna bir ek madde eklenmesi hakkındaki 28.8.1983 tarih ve 2882 sayılı kanunla da Genel Kurul kararıyla Bölge Şubesinin kurulabileceğine amir bulunmaktadır.
>
> Bu nedenle sendikalarca Şube ve Bölge şubeleri dışında Temsilcilik adı altında organ kurulmasına yasal imkanın bulunmadığı. İçişleri Bakanlığından alınan 23.9.1983 tarihli yazılarıyla bildirilmiştir.
>
> İlgide kayıtlı yazınıza karşılık tebliğ olunur.[175]

Buna karşılık Otomobil-İş, 16 Şubat 1984 tarihinde İçişleri Bakanlığı'na başvurdu. Sendikanın 21 Temmuz 1983 tarihinde Olağanüstü Genel Kurulu'nu toplayarak tüzüğünü ve teşkilatlanmasını 2821 sayılı Sendikalar Kanunu hükümlerine göre düzenlediğini, 17-18 Aralık 1983 tarihlerinde de Olağan Genel Kurul'un toplanarak zorunlu organların oluşturulduğunu belirtti. Buna göre Topkapı Bölge Temsilciliği'nin kurulduğunu ve İstanbul Valiliği'ne bildirildiğini kaydetti. İstanbul Emniyet Müdürlüğü'nün cevaben yaptığı tebliğe de atıf yapan yazısında Otomobil-İş şu gerekçeye dayanıyordu:

> 21.7.1983 tarihli Olağanüstü Genel Kurulumuzda, 2821 sayılı Sendikalar Kanununun 9 ncu maddesinin 2 nci fıkrasında yer alan "Sendika ve konfederasyonlar ihtiyaca göre başka organlar da kurabilirler. Ancak bu organlara zorunlu organların görev yetki ve sorumlulukları devredilemez" hükmüne dayanılarak kabul edilen sendika ana tüzüğümüzün "Sendikanın istişari organları" başlıklı 12/II nci madde bendinin (b) fıkrasında, Bölge temsilciliklerine yer verilmiştir.

Otomobil-İş'in yazısında, Sosyal Demokrat-İş Konfederasyonu'nun bu konuda Çalışma Bakanlığı'na vaki başvurusuna Bakanlığın cevabında, Bölge Temsilciliği ile İl Temsilciliği organlarının kurulmasının 2821 sayılı Kanun'un 9. maddesinin 2. fıkrasına göre mümkün olacağının belirtildiğine işaret edilmektedir:

> Halen işveren ve işçi sendikaları Bölge Temsilcilikleri faaliyetlerini yürütürken, 2821 sayılı kanun ile sendikaların yalnız şube ve bölge şubeleri kurabilecekleri gerekçesiyle Sendikamız Bölge Temsilciliğinin açılmasına izin verilmemesi ve Çalışma Bakanlığının mütalaası karşısında, uygulamada ortaya çıkan farklılığın giderilmesi inancındayız.[176]

Otomobil-İş, 6 Mart 1984 tarihinde 1. Ordu ve Sıkıyönetim Komutanlığı'na da bir yazı ile başvurdu. Yazıda, İçişleri Bakanlığı'nın, sendikaların şube ve bölge şubeleri dışında temsilcilik adı altında organ kurulmasına yasal imkân olmadığı yönünde "düzenlenmiş emri karşısında" Türk-İş 1. Bölge Temsilciliği, Türk Metal Sendikası Pendik, Kadıköy, Ümraniye, Alibeyköy Bölge Temsilcilikleri ve diğer pek çok sendikanın bölge temsilciliklerinin halen faaliyetlerini yürütmekte oldukları kaydedildi:

> İçişleri Bakanlığının "Mevzuatın, Bölge temsilciliği kuruluşuna yer vermediği gerekçesi ile alınmış kararı karşısında halen faaliyetlerini yürüten sendika bölge temsilciliklerinin kapatılması ve böylece de uygulamadaki farklılığın giderilmesi kanısındayız.[177]

Aslında bu yazı, antidemokratik olduğu kadar da adaletsiz olan uygulamaya Otomobil-İş'in tepkisi niteliğindeydi. 6 Mart tarihli bu yazının öncesinde Otomobil-İş Topkapı Bölge Temsilciliği'ni kapatmış, Bölge Temsilcisi olarak atanan İbrahim Başsoy'a durum 14 Şubat 1984 tarihinde bildirmişti.[178]

Benzer bir baskı, Seydişehir Şubesi'nin kuruluşunun hemen ardından yaşandı. Şubenin kurucu Başkanı Abdülkadir Güler'di.[179] Şubenin kuruluşu 23 Şubat tarihinde Konya Valiliği'ne bildirildi.[180] 31 Mayıs 1984 tarihinde Seydişehir Şubesi kurucu üyelerde yapılan bir değişiklik Seydişehir Kaymakamlığı'na bildirildi: Şube Başkanı değiştirilmiş, bu göreve Şevket Baş getirilmişti.[181]

Bu değişikliğin geri planında, Seydişehir kurucu Şube Başkanı olarak atanmasının ardından Abdülkadir Güler hakkında Seydişehir Emniyet Amirliği tarafından yürütülen soruşturmanın etkili olduğu

anlaşılmaktadır. Seydişehir Emniyet Amirliği Abdülkadir Güler'in 24 Mart 1978 tarihinde 171 sayılı Kanun'a muhalefet, devletin manevi şahsiyetine hakaret suçundan fişinin olduğunun, 24 Kasım 1978 tarihinde İşsizlik ve Pahalılıkla Savaş Derneği (İPSD) kurucusu olduğunun tespit edildiğini Konya Valiliği'ne bildirmiş Seydişehir Şubesi'nin faaliyetine müsaade edilip edilmeyeceğini sormuştur.[182]

Nitekim, Şube'nin önemli bir gecikmeyle faaliyete geçebilmiş, Otomobil-İş'in yürüttüğü kuruluş işlemlerine 1984 Şubat'ında başlanmış olmasına karşılık şubenin faaliyetlerine Sıkıyönetim Komutanlığı tarafından ancak 4 Ağustos 1984 tarihinde izin verilmiş[183] ve sendikanın bu izni 14 Ağustos 1984 tarihinde tebellüğ etmiş olduğu kayıtlardan anlaşılmaktadır.[184]

İLHAN DALKILIÇ SENDİKANIN YAŞADIĞI BÜYÜME KARŞISINDA ÖNLERİNE ÇIKARTILAN ZORLUKLARI DEĞERLENDİRİYOR:

"Otomobil-İş olarak Mayıs 1983'den bu yana hızlı bir örgütlenme dönemine girdik. Metal işkolunda çalışan işçilerin büyük desteği ve güveni ile karşılaştık. Bu güvene, özel koşullar yanında Sendikamızın 1963'den bu yana verdiği onurlu mücadelenin önemli katkısı olduğunu belirtmeliyim.

Sendikamız bu dönemde hızla büyümüş, üye sayımız 50 bini aşmıştır. 1983 sonrasında 279 yeni işyeri saflarımıza katılmış, şube sayımız 21'e ulaşmıştır. Yeni sendikal dönemde de işverenler eski alışkanlıklarını sürdürdüler. Yeni yasaları da ilk önce kendileri çiğnediler. İşçilerin Otomobil-İş Sendikası'nda birleşmelerini engellemek için ellerinden geleni yaptılar.

2821 sayılı Sendikalar Yasası'nın 22 nci maddesi bakın ne diyor: 'sendikaya üye olmak serbesttir. Hiç kimse sendikaya üye olmaya veya olmamaya zorlanamaz.' İşverenlerin tutumunda öyle anlaşılıyor ki, bu Yasa maddesinin kendilerini 'bağlamadığına' inanıyorlar. Ancak, bu yasadışı uygulamaların peşini bırakmadık. Bugün, bağımsız yargı organlarında yürüyen birçok davada bu olayların sorumluları hesap vermektedir."

Otomobil-İş, Yıl 1, Sayı 1, 15 Kasım 1984.

GENEL KURULLARA POLİS BASKISI

Ankara Şubesi'nin 12 Mayıs 1985 tarihinde çok sayıda konuğun ve basın temsilcisinin katılımı ile yapılan 3. Olağan Genel Kurulu son derece canlı geçti. Prof. Dr. Alpaslan Işıklı ve Çağdaş Gazeteciler Derneği Başkanı Ahmet Abakay, Basın-İş, Tursan-İş, Petrol-İş, Genel Hizmet-İş, Yeni Metal-İş yöneticileri ve SODEP ve Halkçı Parti'nin yöneticileri de katılan konuklar arasındaydı.

Genel Kurul'un açış konuşmasını yapmak üzere Genel Başkan Aydın Özeren kürsüye geldi. "Özeren konuşmasına başlarken hükümet komiserinin iki pankartın indirilmesini istemesi dikkat çekti. Pankartların birinde "özgür sendikal düzen", ötekinde "13. ve 17. maddeler kaldırılmalıdır" yazıyordu. İşçilerin başında Demokles'in kılıcı gibi duran ve uzun yıllardır sendikaların başlıca taleplerinden olan İş Yasası'nın 13. ve 17. maddeleri ile ilgili pankart, tartışmalar sonucunda kalıyor, öteki iniyordu."[185]

Genel Kurul'un başında hükümet komiseri tarafından pankartların indirilmek istenmesi kongre boyunca yapılan konuşmalarda eleştirilen noktaların bir özetiydi. "Tüm konuşmacılar sendikal haklara konan kısıtlamalardan, demokrasi ve işçi sorunlarından, bunlara karşı ANAP iktidarının tutumundan söz ettiler." Sendikaların üzerinde her zamandan fazla baskı olduğunu söyleyen Otomobil-İş Genel Başkanı Aydın Özeren, iktidar partisini tutmayan bir sendikanın yetki almak için yüzde 10 işkolu barajını aşmasının güçlüğüne değindi. Genel Kurul'da konuşan SODEP Genel Başkan Yardımcısı Muzaffer Saraç, Türkiye'de oluşturulan siyasal yapıda demokrasi olmadığını söyledi:

> Emek ürünüyle kurulan sendikalar kapatıldı, işçiler kapı önüne kondu, sendikalarda taban ve tavanda kıyım uygulandı. Her zaman bunalımının yükü işçiye, emekçiye yüklendi. Filipinler'den Latin Amerika'ya her kıtada aynı oyun oynanmaktadır. İşkence gören sendikacı, işçi arkadaşlarımız var. Buna bir konfederasyon sessiz kalamaz.[186]

ÖRGÜTLENME ATAĞI: 1983-1986

Otomobil-İş 1983 yılından başlayarak kurduğu yeni şubelerle ve yeni örgütlenmelerle büyüdü. Özellikle 1983-1986 yıllarında Otomobil-İş'in var olan örgüt yapısı yanında açtığı yeni şube ve temsilciliklerle yakaladığı örgütlenme temposu etkileyicidir. Üstelik bu, sıkıyönetim komutanlıklarının antidemokratik yasak ve engellemelerine, 1984 yılından başlayarak da ANAP iktidarının düşmanca tutumuna, MESS'in, işverenlerin ve onlarla birlikte hareket eden Türk Metal'in yoğun baskılarına rağmen başarılmıştır.

Yine de birçok işyerinde Otomobil-İş örgütlenmesi akamete uğradı, sonuçsuz kaldı. Otomobil-İş, 1986 yılı sonunda çok etkileyici bir büyüme gerçekleştirse de, 1983-1986 dönemini "metal işkolunda sermaye ve Türk Metal Sendikası'nın işçiler üzerindeki baskılarının en yoğun olduğu ve işçilerin istemedikleri sendikalara itildiği bir dönem" olarak değerlendirmekteydi:

> Man A.Ş., Uzel A.Ş., Perfektüp A.Ş., AEG Profilo, Nasaş, Parsan, Arçelik, Simko, Beldesan gibi birçok işyerinde işverenler ve onların güdümündeki sendikalar, işçilerin özgür iradelerine ve yasalara saygı göstermediler. Bu baskı ve çıkarmalara karşı yapmış olduğumuz yasal girişimlerden sağlıklı sonuçlar alınamadı. Bu yasalarla sendikal işlevlerin yapılamayacağı artık açıkça görülmektedir. Yasalar çalışanların en doğal hakkı olan seçme özgürlüğünü engellemeye çalışanlara mani olamıyorsa yeniden düzenlenmesi zorunludur. Otomobil-İş Sendikası olarak bu düzenlemelerin yapılması için bütün yasal yolları zorlayacağımızdan kimsenin şüphesi olmasın.[187]

Sami Ataç da bu baskılara işaret ederek, Otomobil-İş örgütlenmesi sürecindeki baskı ortamını ve yaşananları anlattı: "Ne kadar geldilerse o kadar kovuldular. Bize geleni işveren attı. Otosan öyle, Arçelik öyle, Demirdöküm öyle. Bize gelip de gitmeyen Philips var Sarkuysan var Tessan var."[188] Aydın Özeren ise, öteden beri Otomobil-İş'in örgütlü olduğu işyerlerinde işçi çıkarmaların olmadığını ama Maden-İş'in örgütlü olduğu işyerlerinde başarısızlığa uğrayan örgütlenme çalışmalarının sonrasında da işten çıkarmaların sürdüğüne dikkat çekti:

> Bizim işyerlerimizde atamadılar, direndik. Bize gelmeyen işyerlerinde büyük atmalar oldu. Arçelik gelmedi Otosan gelmedi ama acılarını kendileri çekti. Çok büyük işçi kıyımları yapıldı.[189]

Daha 1983 yılından başlayarak Otomobil-İş, Türkiye'nin çeşitli bölgelerinde hızlı ve etkili bir örgütlenme çabası içine girdi. Sendika bir taraftan yeni şubeler açarken bir taraftan da var olan şubelerini yeni katılımlarla büyütmeye, güçlendirmeye çalıştı.

Şube genel kurulları yapılıyor

Sefaköy, Ümraniye ve Denizli Şube Genel Kurulları yapıldı.

Sefaköy şubemizin Genel Kurulu 18 Ağustos 1985'te, Ümraniye ve Denizli Şube Genel Kurulları 8 Eylül 1985'te yapıldı. Genel kurul delegelerince seçilen yeni yöneticiler, göreve başladı.

Şube Genel Kurullarımızda geride kalan dönemin çalışmaları değerlendirildi, yeni dönemin mücadele hedefleri belirlendi. Sendika yöneticilerimizin ve genel kurul delegelerinin tümü konuşmalarında, gündemimizdeki sorunların ağırlığını, çokluğunu ve daha örgütlü, daha bilinçli daha mücadeleci olmanın gerekçini vurguladılar.

Yapılan seçimler sonucunda yeni şube yönetim kurullarımız, şöyle belirlendi:

SEFAKÖY ŞUBESİ: Yavuz Tekin Şube Başkanı, **Hüseyin Karataş** Şube Sekreteri, **Hüseyin Elmas** Mali Sekreter, **Turan Sönmez** üye, **Cömert Akyol** üye.

ÜMRANİYE ŞUBESİ: Şahin Önayak Şube Başkanı, **Nazım Alpman** Şube Sekreteri, **İbrahim Ören** üye, **Kemal Çiranöz** üye.

DENİZLİ ŞUBESİ: İsmail Arık Şube Başkanı, **Halil Erhan** Şube Sekreteri, **Ali Çınar** Mali Sekreter, **Recep Karaca** üye, **Mesut Baysal** üye.

Yeni yönetim kurullarına ve diğer yetkili kurullara seçilen arkadaşlarımızı kutluyor, başarılar diliyoruz.

Ümraniye Şube Genel Kurulundan...

Sefaköy Şube Genel Kurulundan...

Otomobil-İş, Sayı 11, 20 Eylül 1985.

ANKARA ŞUBESİ

Otomobil-İş Ankara Şubesi, 29 Haziran 1979 tarihinde Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı Ana Depo ve Tamirhane Müdürlüğü, Motorlu Taşıtlar Ticaret Anonim Şirketi (MAT) ve Yıldırım Tarım Makinaları Anonim Şirketi işyerlerinde çalışan Otomobil-İş üyeleri tarafından kuruldu. Türk Metal'den Otomobil-İş'e geçen Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı Ana Depo ve Tamirha-

ne Müdürlüğü ile Muratsal işyerlerinde yetki almıştı. Şube kuruluşuna katılan ve daha önde Türk Metal'in örgütlü olduğu Yıldırım Makinaları fabrikasında Maden-İş'in de örgütlenme çalışmaları yürütmesi ve "bir hayli yol almış" olması karşısında örgütlenme çalışmaları bir sonraki döneme bırakılmıştı. Ne var ki Maden-İş'in işyerinde yetki almasının ardından toplu sözleşme yapılamamış ve işyeri kapanmıştı.[190]

1983 yılı Aralık ayında Ankara Şubesi, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı'nın çeşitli illerde kurulu depo ve tamirhanelerinde örgütlü idi.

S.S.Y.B. ANA DEPO VE TAMİRHANE MÜDÜRLÜĞÜ	ANKARA
S.S.Y.B. BÖLGE TAMİRHANE	ELAZIĞ
S.S.Y.B. BÖLGE DEPO VE TAMİRHANE	VAN
S.S.Y.B. BÖLGE DEPO VE TAMİRHANE	MALATYA
S.S.Y.B. BÖLGE TAMİRHANE	SİVAS
S.S.Y.B. BÖLGE DEPO VE TAMİRHANE	ADANA
S.S.Y.B. BÖLGE DEPO VE TAMİRHANE	ANTALYA

ANKARA ŞUBESİ'NİN ÖRGÜTLÜ OLDUĞU İŞYERLERİ / ARALIK 1983

Otomobil-İş, 9. Genel Kurul Çalışma Raporu, 17-18 Aralık 1983, s. 271 ve 119-138. Otomobil-İş, S.S.Y.B. Bakırköy Bölge Depo, Trabzon Bölge Atölyesi, Kars Bölge Atölyesi ve İzmir Bölge Depo ve Tamir Atölyesi işyerlerinde de toplu sözleşme bağıtlamıştır.

Sonraki süreçte Ankara Sincan'da Ersa işyerinde, Ankara Etimesgut bölgesinde -bir bölümü Adana'da idi- Temel Civata, Ankara İvedik'te ECS işyerinde, Ankara Kazan'da Treysan işyerinde yetki aldı. Toplu sözleşmeler imzaladı. Ayrıca bu dönemde Başöz işyerinde bir dönem toplu sözleşme bağıtlandı. Tarım araçları üreten Çetinel işyerinde örgütlenme süreci tamamlandı. Ankara Hasanoğlan'da Eskazan'da yetki alınarak toplu sözleşme imzalandı.[191]

Otomobil-İş, Ankara'da Soyut Makine A.Ş işyerinde yürütülen örgütlenme süreci, işveren baskıları ve Otomobil-İş Ankara Şubesi Disiplin Kurulu üyesi de aralarında olmak üzere sendikaya üye olan 68 işçinin işten çıkarılmasıyla sonuçsuz kaldı. Sendika işyerinde çalışan 117 dolayındaki işçinin 74'ünü üye kaydetmişti.[192]

Ankara Şubesi Genel Kurulu.
Otomobil-İş, Sayı 8, 15 Haziran 1985

BİLECİK ŞUBESİ

Otomobil-İş 1986 yılında toplanan 10. Genel Kurul Çalışma Raporu'nda, bu bölgedeki örgütlenme çalışmalarının "yeniden düzelme aşamasında" olduğu ve Bilecik Şubesi'nin Eskişehir Şubesi ile koordineli çalışarak geniş bir bölgede örgütlenme faaliyetine girdiği kaydedilmektedir.[193] Şubenin 3. Olağan Genel Kurulu 8 Şubat 1986 tarihinde yapılmış, Yönetim ve Denetleme Kurulu üyeliğine seçilenler 3 ay içinde mal bildiriminde bulunmadıklarından yasa hükümleri uyarınca görevleri kendiliğinden sona ermişti.

Şube çalışmaları bu boşluktan dolayı bir süre askıda kalmış, Mayıs 1988 tarihinden itibaren yedek üyeler boşalan Şube Yönetim ve Denetleme Kurulu üyeliklerine çağırılmışlardı. Ancak çağırılanların bir kısmı ailevi ve özel nedenlerden dolayı bu görevleri kabul etmemişler, Bilecik Şubesi Yönetim ve Denetleme Kurulu eksik üyelerle görevlerini bir süre yürütmeye çalışmışlardı.[194]

Bu şartlarda, 1987 yılı içerisinde Siyaş A.Ş. işyerinde örgütlenme çalışmalarına başlandı. Örgütlenme sürecinde işten çıkarmalar yaşansa da Siyaş işçilerinin kararlı tutumu, işverenin bütün baskılarını boşa çıkardı. Bu işyerinde örgütlenme çalışmaları tamamlanarak toplu iş sözleşmesi imzalanabildi.

BURSA ŞUBESİ

Otomobil-İş Bursa Şubesi yeni dönemde Mudanya'da kurulu Siemens, Gemlik'te kurulu Çimtaş işyerlerinin örgütlenme çalışmalarını tamamladı. Bölgedeki diğer işyerlerinde de örgütlenme çalışmalarını sürdürdü.[195]

KARSAN SANAYİ A.Ş.	ORGANİZE SANAYİ BÖLGESİ / BURSA
TÜRK SİEMENS KABLO VE EL. SAN. A.Ş.	MUDANYA / BURSA
DÖKTAŞ DÖKÜMCÜLÜK TİC. VE SAN. A.Ş.	ORHANGAZİ / BURSA
ELTEM BASINÇLI DÖKÜM SAN.	ORHANGAZİ / BURSA

BURSA ŞUBESİ'NİN ÖRGÜTLÜ OLDUĞU İŞYERLERİ / ARALIK 1983
Otomobil-İş, 9. Genel Kurul Çalışma Raporu, 17-18 Aralık 1983, s. 272.

ÇERKEZKÖY ŞUBESİ

Otomobil-İş'in Çerkezköy'de örgütlenme çalışmaları ilk olarak daha önce Maden-İş'in örgütlü olduğu AEG Profilo A.Ş. işyerinde başlatıldı. P.E.G. ve PEMKO olarak iki fabrika halinde üretim yapan bu işyerinde 2500 dolayında işçi çalışmaktaydı. Fabrikanın kırsal alanda kurulu olması ve işçilerin köylerden gidip gelmesi nedeniyle örgütlenme çalışmaları ağır yürüse de her iki fabrikada yaklaşık 1700 üye kaydı yapıldı. Otomobil-İş, yasal süresi geldiğinde her iki işyeri için de tespit isteğinde bulunduysa da Çalışma Bakanlığı yetkisizlik kararı verdi. Sendikanın Edirne İş Mahkemesi'ne yaptığı itiraz üzerine yapılan duruşmaya Türk Metal müdahil olarak katıldı. Mahkeme her iki sendikanın da yetkili olmadığına hükmetti.

Örgütlenme süreci işten çıkarmalar, işyeri değiştirmeleri, zorla mesaiye bırakma, fabrika servislerini kaldırma gibi yoğun işveren baskılarına hedef oldu. İşçi çıkarma yasağının kalkmasıyla birlikte bu işyerlerinde çalışan Otomobil-İş Çerkezköy Şube Başkanı, Şube Sekreteri ve yedi kurul üyesinin iş akitleri fesh edildi. Bu baskılar karşısında Otomobil-İş, üyelerinden almış olduğu şikâyet dilekçeleriyle Cumhuriyet Savcılığı'na başvurdu, konu Devlet Güvenlik Mahkemesi'ne (DGM) intikal etti ve tutuklanan dört yöneticinin üçü 4 ay hapis yattı. Buna rağmen işveren baskıları daha da yoğunlaşarak sürdü ve işverenin istifa etmeyen Otomobil-İş üyesi işçilerden 864'ünü gruplar halinde işten çıkarmasıyla AEG Profilo örgütlenmesinde başarıya ulaşamadı:

> Bundan sonra Türk Metal yetkilileri ile işveren vekilleri işçileri fabrika servisleriyle notere götürerek üye ve istifa kayıt ücretlerini işveren vererek işçileri istedikleri bir sendikada baskı ve tehditle toplamışlardır. Türk metal Sendikası bu işyerlerinde yetki alıp toplu sözleşme yapmıştır. Ancak 864 işçinin yasal haklarını çiğneyerek, ekmeğiyle oynayarak.[196]

ÖRGÜT HABERLERİ

Gebze Şubesi Yönetim Kurulu

Kartal, Gebze, Bursa ve Bilecik şubelerimizin genel kurulları yapıldı

Gizli oy açık sayım ilkesi ile yapılan seçimlerde üyelerimiz, bağlı bulundukları şubelerinin yeni yönetim kurullarını belirlediler.

2 Şubat 1986 pazar günü yapılan Sendikamız Gebze Şubesi Yönetim Kurulu'na Ziya Yılmaz Şube Başkanı, Halis Kaya Şube Sekreteri, Hasan Erçin Şube Mali Sekreteri, Fahrettin Kalaycıoğlu ve Ünal Çelik de Yönetim Kurulu üyeliklerine seçildiler. Şube Denetim Kurulu'na Ekrem Yıldız, Süleyman Şener ve Kadir Denli, Şube Disiplin Kurulu'na ise Osman Yıldız, Mehmet Tercan ve Bilal Salkım seçildi.

8 Şubat 1986 cumartesi günü Kartal Şubemizin ve Bilecik Osmaneli Şubemizin kongreleri yapıldı.

Kartal Şubemizin Yönetim Kurulu'na Ali Rıza İkisivri Şube Başkanı, Halit Barçın Şube Sekreteri, Şerif Yaşar Şube Mali Sekreteri, Yunus Lazoğlu ve Fikri Bayır da Yönetim Kurulu üyeliklerine seçildiler. Şube Denetleme Kurulu'na Tahir Sökmen, Ahmet Köseoğlu ve Hasan Pehlivan, Şube Disiplin Kurulu'na ise Musa Dede, Seyit Yüce ve Raif Örcan seçildi.

Bilecik Osmaneli Şubemizin Yönetim Kurulu'na Cengiz Ergöz Şube Başkanı, Hayrettin Yılmaz Şube Sekreteri, Faik Demirtaş Şube Mali Sekreteri, Suat Erdem ve Burhanettin Tanır ise Şube Yönetim Kurulu üyeliklerine seçildi. Şube Denetleme Kurulu'na Ali Fidan, Necmettin Öztürk ve Ertuğrul Demir, Şube Disiplin Kurulu'na ise Fikri Çelik, Osman Kaya ve Muammer Beyaz seçildi.

9 Şubat 1986 pazar günü yapılan Sendikamız Bursa Şubemizin Yönetim Kurulu'na Bayar İnce Şube Başkanı, Sadettin Yarımbaş Şube Sekreteri, Ali Gümüş Şube Mali Sekreteri, Mehmet Çapar ve Ali Baytekin Şube Yönetim Kurulu üyeliklerine seçildiler. Şube Denetleme Kurulu'na Yalçın Yazıcı, Bekir Ertuğ ve Nevzat Uzan, Şube Disiplin Kurulu'na ise Yusuf Aker, Şevki Aksoy ve Sinan Avcı seçildiler. Yeni seçilen şube yöneticisi arkadaşlarımıza başarılar dileriz.

Bir delege oy kullanırken

Otomobil-İş, Sayı 15, Şubat 86.

DENİZLİ ŞUBESİ

Otomobil-İş 10. Genel Kurulu'na sunulan Çalışma Raporu'nda, sendikanın Denizli bölgesinde tanınmaya başladığı kaydedilmekte ve bir işçi kuruluşu olan Uygar Motor A.Ş. işyerindeki örgütlenmeyi diğer işyerlerinin de izlemekte olduğu belirtilmektedir. Bu dönemde Erenyol Döküm San. Tic. Koll. Şti. işyerinde çalışan işçiler de Otomobil-İş'e katılmışlardır.[197]

Otomobil-İş'in 6 Aralık 1985 tarihinde Erenyol Döküm için yaptığı çoğunluk başvurusuna Bakanlık 54 gün sonra yani, 28 Ocak 1986 tarihinde yanıt vermiş ve lehte çıkan yetki tespiti kesinleşti. 4 Nisan 1986 tarihinde işverene toplu görüşme çağrısı yapıldı, işverenin toplu sözleşme görüşmelerine katılmaması üzerine uyuşmazlık arabulucu ile yapılan toplantıda çözümlenerek anlaşma tutanağı imzalandı. Otomobil-İş, Önder Döküm A.Ş. işyerinde 1987 başlarında örgütlenme sürecini tamamlayarak 27 Ağustos 1987'de toplu iş sözleşmesi imzaladı, ancak ekonomik kriz nedeniyle işveren ihbar ve kıdem tazminatlarını vererek 7 Temmuz 1988 tarihinde işçilerin iş akitlerini feshetti. Bu dönemde Otomobil-İş Ar Döküm A.Ş. işyerinde örgütlenme sürecini tamamlayarak 1988 yılı başlarında toplu iş sözleşmesi imzaladı; Metal San. Koll. Şti. ve Aydın'da kurulu Aysan A.Ş. işyerlerinde de örgütlenme sürecini yürüttü.[198]

Uygar Motor ve Erenyol Döküm örgütlenmeleri kalıcı olmuş; Uygar Motor'da Türk Metal'le yaşanan yetki uyuşmazlığının ardından 9 Nisan 1988, Erenyol Döküm'de ise 20 Mayıs 1988 tarihlerinde ikinci dönem toplu iş sözleşmeleri imzalandı.

ESKİŞEHİR ŞUBESİ

Otomobil-İş 10. Genel Kurulu Çalışma Raporu'nda, Eskişehir Şubesi'nde örgütlenme çalışmalarının istenilen düzeyde olamadığı belirtilmektedir: "Özellikle Arçelik gruplarındaki örgütlenme çalışmalarımız işverenlerin baskıları ve işçi çıkarmaları sonucu başarısızlığa uğratıldı. Tüm baskılara rağmen son aylar içinde Eskişehir bölgesinde yeni işyerleri örgütlendi. Bu bölgede önümüzdeki dönemde örgütlenecek işyerleri ile ilgili çalışmalar sürüyor."[199]

GEBZE ŞUBESİ

Otomobil-İş'in ilk şubesi olan Gebze Şubesi'nin örgütlenme çalışmaları yeni dönemde arttı. Şubenin faaliyet alanında bulunan bulunan Nasaş A.Ş. ve Arçelik işyerlerinde sürdürülen örgütlenme çalışmaları yoğun işveren baskısıyla karşılaştı. Her iki işyerinde de işveren Türk Metal'e açık destek sağladı.[200]

Nasaş'ta işveren örgütlenmede öncülük yapan beş işçiyi işyerinin Ankara İrtibat Bürosu'na sürgün olarak gönderdi. 5 ay burada kalan işçiler, işçi çıkarma yasağının kalktığı gün bu işten çıkarıldılar. Üyeler sendikadan istifaya zorlandılar. Bu dönem boyunca Nasaş'ta, dört şube delegesi ile birlikte 206 sendika üyesinin iş akdi feshedildi.

Arçelik'in Gebze Çayırova'da ve Eskişehir'de kurulu işyerlerinde yürütülen örgütlenme sürecinde de işveren, benzer baskılar yaşandı. İlk olarak örgütlenmede öncülük yapan dört üye İstanbul'dan işverenin başka illerdeki temsilcilerine sürgün olarak gönderildi. Daha sonra İstanbul Arçelik'te işçiler Otomobil-İş'ten istifa ederek Türk Metal'e üye olmaya zorlandılar. Bu girişimden sonuç alamayan işveren işten çıkarma yoluna gitti, Arçelik grubundan 76 Otomobil-İş üyesinin iş akdi feshedildi.[201] Bu dönemde Otomobil-İş AEG-ETİ işyerinde de örgütlenme çalışmaları yürüttü.[202]

ARÇELİK BUZDOLABI FAB. A.Ş.	ORGANİZE SANAYİ BÖLGESİ / ESKİŞEHİR
ARÇELİK KOMPRESÖR. FAB.	ORGANİZE SANAYİ BÖLGESİ / ESKİŞEHİR
ENTİL ENDÜSTRİ YATIRIMLARI TİCARET A.Ş.	SANAYİ ÇARŞISI / ESKİŞEHİR
ISI CİHAZLARI FAB. A.Ş.	ORGANİZE SANAYİ BÖLGESİ / ESKİŞEHİR
GÖRAL TARIM MAKİNALARI A.Ş.	ORGANİZE SANAYİ BÖLGESİ / ESKİŞEHİR

ESKİŞEHİR ŞUBESİ'NİN ÖRGÜTLÜ OLDUĞU İŞYERLERİ / ARALIK 1983

Otomobil-İş, 9. Genel Kurul Çalışma Raporu, 17-18 Aralık 1983, s. 272.

ARÇELİK SANAYİ A.Ş.	ÇAYIROVA / GEBZE
NASAŞ ALÜMİNYUM SAN. A.Ş.	ÇAYIROVA / GEBZE
TEZSAN TAKIM TEZGAHLARI SAN. A.Ş.	ÇAYIROVA / GEBZE
SARKUYSAN BAKIR SAN. A.Ş.	ÇAYIROVA / GEBZE
ELEKTROM ELEKTRONİK KOMPONETLERİ A.Ş.	ÇAYIROVA / GEBZE
ÇELİK METAL MAKİNA SAN. VE TİC. A.Ş.	GEBZE
GENEL MAKİNA SAN. A.Ş.	ÇAYIROVA / GEBZE

GEBZE ŞUBESİ'NİN ÖRGÜTLÜ OLDUĞU İŞYERLERİ / ARALIK 1983

Otomobil-İş, 9. Genel Kurul Çalışma Raporu, 17-18 Aralık 1983, s. 271-272.

İSTANBUL 1 NO.LU (KARTAL) ŞUBE

1980 Eylül'ünden sonra Otomobil-İş İstanbul Şubesi'nin faaliyet alanına giren işyerlerinde 1984 yılı başına kadar olan dönemde önemli ve kapsamlı bir örgütlenme süreci yaşandı. Bu dönemde Singer, Kavel gibi geçmişte Maden-İş'in örgütlü olduğu ve büyük işçi direnişlerine, grevlere sahne olan fabrikalarda işçiler Otomobil-İş'e üye oldular. Bunların arasında Kemal Türkler'in bir dönem işçi olarak çalıştığı Ematetaş fabrikası da vardı.

ELEKTRONAL ELEKTRONİK. ALETLER SAN. A.Ş.
MATASAN MAKİNA SAN. VE T.C. A.Ş.
HABAŞ ENDÜSTRİ TESİSLERİ. A.Ş.
YILDIZ TREYLER LİMİTED ŞİRKETİ
ELSAN HAMMADDE SAN. A.Ş.
YAKACIK MAKİNA FAB. DÖKÜM VALF SAN. VE TİC. A.Ş.
ELMET ELKTRO METAL SAN. A.Ş.
DETEL DEMİR SAN. A.Ş.
MAN KAMYON OTOBÜS SAN. A.Ş.
HAYMAK DÖKÜM VE FİTTİNG SA. A.Ş.
İMBAT MAKİNA SAN. A.Ş.
DÖKÜMAY A.Ş.
TÜRK ELEKTRİK ENC. A.Ş.
UZEL MAKİNA SAN A.Ş. / RAMİ
UZEL MAKİNA SAN. A.Ş. / EYÜP
TERNA SOĞUTMA CİHAZLARI SAN. VE TİC. A.Ş.
P.D.K. PRES DÖKÜM. KROMAJ YAN SAN. A.Ş.
BÖHLER SERT MADEN VE TEKNİK TAKIM SAN. V TİC. A.Ş.
PARSAN MAKİNA SAN. A.Ş.
SUNGURLAR İMALAT SAN. A.Ş.
KARTAL TENEKE KUTU SAN. A.Ş.
SUN ELEKTRONİK DEVRE ELEMANLARI SAN. VE TİC. A.Ş.
VİSAN SAC VİDA SAN. VE TİC. A.Ş.
METAL OKSİT KİMYA SAN. A.Ş.
CİVTAŞ CİVATA A.Ş.

ÇİMTAŞ ÇELİK İMALAT MONTAJ SAN. A.Ş.
SİNGER SAN. A.Ş.
PANKURT SAN. A.Ş.
NETAŞ NORTHERN ELEKT. TELEKOMİNİKASYON A.Ş.
İSTANBUL METALURJİ VE ÇELİK TEL SAN. VE TİC. A.Ş.
ELSA ELEKTRONİK SAN. VE TİC. A.Ş.
ÇELİK MONTAJ LOMBADİNİ KÜÇÜK MOTORLAR SAN. VE TİC. A.Ş.
KAVEL KABLO VE ELEKTRİK MALZEMESİ A.Ş.
ERNA HAVA VE ISI CİHAZLARI SAN. A.Ş.
AKMANOĞLU KABLO SAN. A.Ş.
EMAYETAŞ MADENİ EŞYA SAC VE EMAYE FAB. T.A.Ş.
MEKSAN SAN. VE KOLEKTİF ŞİRKETİ ASANSÖR VE BİLUMUM DEMİR KONSTRÜKSİYON
POLİTEK PROFİL VE ALÜMİNYUM SAN. VE TİC. A.Ş.
MURTAZAOĞLU LTD. ŞTİ.
ELSEL GAZ ARMATÜRLERİ TİC. SAN. A.Ş.
NİZAMETTİN KÜÇÜK MAKİNA SAN.
İMA ÇELİK SANAYİ LTD. ŞTİ.
URARTU MÜHENDİSLİK LTD. ŞTİ.
BİROS İNŞAAT LTD. ŞTİ.
HABAŞ ENDÜSTRİ TESİSLERİ. A.Ş.
GÜLOK ELEKTRİK SANAYİ A.Ş.
ÇELPAŞ. ÇELİK PROFİL HADDECİLİK SAN. VE TİC. A.Ş.
ALCE ELEKTRİK. SAN. VE TİC. A.Ş.
PANCAR MOTOR SAN. VE TİC. A.Ş.
ELKA BALATA
ÇATALAY A.Ş.
ELKA OTO RADYATÖRLERİ A.Ş.
AKMANOĞLU KABLOLARI SA. VE TİC. A.Ş.
TAKOSAN A.Ş.
NURSAN KABLO İMALAT A.Ş.
OTOMOBİL GÖSTERFELERİ SAN. VE TİC. A.Ş.
GRASSO SOĞUK HAVA TESİSLERİ SAN. A.Ş.
ERKATEKS AMYANT TEKSTİL SAN. A.Ş.
TEL ÇİVİ SAN. A.Ş.
GENERAL ELEKTRİK T.A.Ş.
AKSAN ALÜMİNYUM SAN.

İSTANBUL ŞUBESİNİN ÖRGÜTLÜ OLDUĞU İŞYERLERİ / ARALIK 1983 (Not: İstanbul Trakya yakasındaki işyerleri daha sonra bu bölgede kurulan yeni şubelere bağlanacaktır)

Kaynak: Otomobil-İş, 9. Genel Kurul Çalışma Raporu 17-18 Aralık 1983, İstanbul, s. 268-271.

Otomobil-İş İstanbul 1 No.lu Şubesi, Kartal bölgesi dışında da örgütlenmişti. İstanbul'un Trakya yakasında yeni şubelerin açılmasının ardından İstanbul 1 No.lu Şube'nin örgütlü olduğu bu bölgedeki işyerleri, yeni şubelere bağlandı. İstanbul 1 No.lu Şube'nin örgütlenme alanı İstanbul Anadolu yakası olarak belirlendi. Ancak İstanbul 1 No.lu Şube, İstanbul Trakya yakasında yeni şubelerin kuruluş sürecinde, bu bölgedeki örgütlenme çalışmalarına da yardımcı oldu.

Kartal Şubesi'nin faaliyet alanına giren Parsan A.Ş. ve Simko A.Ş. işyerlerinde işverenlerin ve Türk Metal'in ortak baskıları sonucu Otomobil-İş üyeleri istifaya zorlandılar. Bu süreçte, Parsan'da 15 işçi işten çıkarıldı. Kartal'da kurulu Habaş Endüstri A.Ş. işyerinde de benzer süreçler yaşandı, "sendikal faaliyetler nedeniyle" 10 Otomobil-İş üyesinin iş akdi feshedildi. Otomobil-İş, ancak üç yıl süren mücadele sonrasında bu işyerinde yetki alabildi. İzmir Aliağa Petkim bünyesinde müteahhit firma olarak çalışan Hamdi Büyükakman'a ait işyerindeki 207 işçinin 148'inin Otomobil-İş'e üye olmaları üzerine işverenin yoğun baskısına maruz kaldılar. İşverenin tüm baskılarına rağmen istifa etmedikleri için 148 işçi işten çıkarıldılar.[203]

Öte yandan Otomobil-İş'in öteden beri örgütlü olduğu işyerleri de işverenlerin işçileri Otomobil-İş'ten istifa ederek Türk Metal'e üye olmaları yönündeki baskılarına sahne oldu. Bu işyerlerinden biri de Kartal Maltepe'de kurulu Otoyol A.Ş. işyeri idi. Akşam paydoslarında otobüs getirerek Otomobil-İş üyelerini zorla notere götürmek Türk Metal'in bu girişimini Otomobil-İş yetkililerinin engellemesi üzerine işveren emniyet amirliğine müracaatta bulundu. Bu süreçte 235 Otomobil-İş üyesinin iş akdi feshedildi.[204]

İZMİR ŞUBESİ

Otomobil-İş İzmir Şubesi, sendikanın 7. Genel Kurulu'nda almış olduğu karar gereği 1978 yılında açılmıştı. Şubenin ilk örgütlenme faaliyeti İzmir Çiğli'de kurulu bulunan Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı Bölge Depo ve Tamirhane Müdürlüğü işyerinde gerçekleştirilmiş ve tamamlanmıştı.[205]

İzmir Şubesi 6 Aralık 1983 tarihinde Ege Ordu ve Sıkıyönetim Komutanlığı'nın emriyle kapatılarak kapısına mühür vurulmuş, yeniden açılmasına izin verilmeyen Şube 11 Temmuz 1984 tarihinde yeniden kurulmuştu.[206]

Otomobil-İş'in İzmir bölgesindeki örgütlenme sürecine ilişkin olarak sonraki yıllarda Birleşik Metal-İş Sendikası Genel Sekreteri seçilecek olan Özkan Atar, İzmir bölgesinde 1980 öncesi Maden-İş'in örgütlü olduğu işyerlerinden "Teba Elektronik Beyaz Eşya Fabrikası, İzmir Demir Çelik Fabrikası, Ege Endüstri, BMC Kamyon ve Otobüs fabrikası, Şafak Döküm, Ak Döküm, Şenkaya Çelik Döküm, Selgeçen Radyatör, İzeltaş, Dizelsan, Etitaş" işyerlerinden, Otomobil-İş Sendikası'nda örgütlenebilenlerin "Teba Elektronik, Şafak Döküm, Selgeçen Radyatör, Şenkaya Çelik Döküm ve Dizelsan işyerleri" olduğunu kaydetti: "Diğer fabrikalar işverenlerin müdahalesi, MESS'in organizasyonu ve devletle işbirliği içerisinde yaptıkları çalışmalarla birlikte Türk Metal'e geçmişler." Atar, Otomobil-İş'in 1980'den önce örgütlü olduğu Sağlık Bakanlığı Donatım Tamir Atölyeleri ile birlikte bu eklenen yeni fabrikalarla birlikte İzmir Şubesi'nin oluşturulduğunu belirtti:

> Ama tabi bunların içerisinde Maden-İş etkinliğini taşıyan en önemli fabrikalardan birinin Şenkaya Çelik Döküm olduğunu söyleyebilirim. Otomobil-İş Sendikası'nda örgütlenme kolay olmamış, pek çok Maden-İş'in kadroları baskı ile karşı karşıya kalmış ve işten atılmışlar.[207]

ŞAFAK DÖKÜM MAKİNA. VE YEDEK PARÇA SAN. A.Ş.	BALATÇIK / İZMİR
SELGEÇEN RADYATÖR RAB.	KARABAĞLAR / İZMİR
ELBA BASINÇLI DÖKÜM SAN. A.Ş.	BORNOVA / İZMİR
I.S.K. SANAYİİ VE TİCARET A.Ş.	KARABAĞLAR / İZMİR
ŞENKAYA ÇELİK DÖKÜM YEDEK PARÇA A.Ş.	BORNOVA / İZMİR

İZMİR ŞUBESİNİN ÖRGÜTLÜ OLDUĞU İŞYERLERİ / ARALIK 1983

Otomobil-İş, 9. Genel Kurul Çalışma Raporu 17-18 Aralık 1983, s. 273.

İZELTAŞ İŞÇİSİ AHMET TAŞKIN ANLATIYOR

'84 yılında Parti'ye (TKP) operasyonlar başlamıştı. Biz de yakalandık. 84 yılı Haziran'ında ben askere gittim. '85'in Aralık ayında geldim. 6 ay sonra falan tekrar İzeltaş'a başvurdum. İşbaşı yaptım orada. Bu arada tabi herkes, ilişkiler dağınık, kimse yok. Otomobil-İş'i de duyuyordum ben zaten. Bizim eski arkadaşların, Maden-İş'lilerin o sendikanın içinde çalıştığını biliyordum. Fabrikada da bir huzursuzluk vardı zaten. Türk Metal var ama ne geliyor, ne gidiyor falan diye... Dedim o zaman bir çalışma yapalım burada, Otomobil-İş çalışması. Otomobil-İş'in Şubesi Alsancakta'ydı. Oraya gittim. Organizatör Veli Kaymaz'la tanıştım. Niyetimizi anlattık böyle böyle...

'87 yılında Otomobil-İş örgütlenmesine başladık. Bu arada tabi çok adam atıldı. Sendika değiştirmek kolay değildi o dönem. 100'e yakın adam atıldı. Türk-İş'te birlik politikası vardı o zaman. TBKP görüşmeleri de vardı. Ben ona karşı çıkıyordum. TBKP falan düşünmüyorduk böyle bir şey. Türk-İş'te birliği de savunmuyordum ben. Var olacaksak, tekrar DİSK'i kurmak yeniden örgütlenmek gerek diye bir düşüncem vardı benim.

Ona rağmen girdik, Otomobil-İş'i örgütledik. Örgütlendi. Ama bir dönem kaldı.

Ben (Otomobil-İş'te örgütlenmeye) biraz da eski politik arkadaşlara ulaşabilir miyim, ulaşamaz mıyım... o saikle düşünüp öyle başladım olaya. Fakat İzeltaş'ta çok politik bir yapı yoktu. Tamamen ahbap-çavuş ilişkisiyle ben orada bir şeyler yarattım. Şafak vardı mesela işyerinde Türk Metal'in temsilcisi, onu dahi örgütleyip Otomobil-İş'e üye yapmıştık. Ama başardık. Otomobil-İş'i getirdik oraya.

Ne zamandı?.. '89 yılının 30 Ağustos'unda yetki alındı. Yetki alındığı gün de ben İzeltaş'tan atıldım.

Oradan ayrıldıktan bir ay sonra Veli Kaymaz beni, Sami abi var, onunla tanıştırdı. Oraya gittim, bürosuna. O, "Dizelsan'a gir" dedi, " (Yılmaz) var orada. Coşkun'la beraber mücadeleye başlarsınız, mücadele edersiniz. Orada Otomobil-İş var. Otomobil-İş çalışması yapalım ve şubeyi hedefleyelim. Öyle bir çalışma yaptık. Ben girdikten hemen sonra fabrika isim değiştirdi ve Lukas (sonra Delphi oldu) adını aldı. Süreç devam etti. Daha doğrusu Coşkun başkan şubeye geldi.

Ahmet Taşkın, Görüşme kayıtları, İzmir, 18 Ekim 2018.

İZMİR'DEN TÜM OTOMOBİL-İŞ ÜYELERİNE SELAM …

Demokratik sendikacılık yolunda bir kilometre taşı daha kat edildi. İzmir Şubemizin Genel Kurulu 13 Ekim 1985'te yapıldı. Söz ve Karar sahibi üreten, yaratan güç işçiler, yönetim mekanizmalarında yerlerini aldı.

Ege bölgesinde de yapı yükseliyor. Bilinçli ve mücadeleci Otomobil-İş üyelerinin İzmir'de attığı temel, Ege Bölgesi'nin metal işçilerinin demokratik birliğini en kısa zamanda sendikamızın çatısı altında sağlayacaktır.

Bir yürek çırpıntısı var
Her putrelinde, her tuğlasında
Her kerpicinde
Yükseliyor
Yükseliyor
Yükseliyor yapı kan ter içinde.

Çark dönüyor, kervan yürüyor. Ege'de işveren güdümündeki bağımlı sendikacılık temellerinden sarsılıyor.

Güzel İzmir'imizden tüm metal işçilerini coşkuyla selamlıyoruz.

Otomobil-İş üyesi bir grup işçi

Otomobil-İş, Yıl 1 Sayı 12 Ekim 1985.

KAYSERİ ŞUBESİ

Kayseri Şubesi, Çinkur işçilerinin "ilgisi ve çalışmaları" ile 11 Ocak 1984 tarihinde kuruldu. Niğde'de kurulu Ditaş işçilerinin de katılmasıyla şube bir ilerleme kaydetti.[208] Çinkur'da örgütlendi ve yetki aldı.

ÇELİK SANAYİ A.Ş.	DERİNCE / İZMİT
GİMTAŞ. KABLO SANAYİ A.Ş.	KANDIRA / İZMİT
KALİBRE BOYU SAN. VE TİC. A.Ş.	KÖSEKÖY / İZMİT

KOCAELİ ŞUBESİNİN ÖRGÜTLÜ OLDUĞU İŞYERLERİ / ARALIK 1983
Otomobil-İş, 9. Genel Kurul Çalışma Raporu 17-18 Aralık 1983, s. 273.

KOCAELİ ŞUBESİ

Otomobil-İş Kocaeli Şubesi yeni dönemde örgütlenme çalışmalarını geniş bir alan içinde sürdürdü. Kocaeli Rabak işyerinde verilen yetki mücadelesinden sonra yetki alarak toplu sözleşme imzaladı. Bastaş işçileri Türk Metal'den istifa ederek Otomobil-İş saflarına katıldı. Otomobil-İş 10. Genel Kurulu'na sunulan Çalışma Raporu'nda, bölgedeki diğer işyerleri ile örgütlenme temas ve çalışmalarının sürmekte ve şube kardolarının bu çalışmaları uyum içinde yürütmekte oldukları kaydedilmektedir.[209]

MECİDİYEKÖY ŞUBESİ

Maden-İş'in 6. Bölgesi'nin örgütlenme alanına giren Otomobil-İş Mecidiyeköy Şubesi'nin faaliyet alanında metal işkolunda etkin 40'a yakın işyeri vardı. Otomobil-İş Sungurlar, Yıldız Kazan, Meta, Philips, Metal Kapak, Tekfen, Rastaş, Mesan, Ayazağa'da Yengeç İnşaat, Kağıthane'de Detel İstanbul Meteroloji, Borankay, Rabak, Demir Döküm, Metal Kaplama, Endiksan, Kavel, Beldesan, Bebimot gibi Maden-İş'in örgütlü olduğu pek çok fabrikada örgütlenme sürecini başlattı. Bölgede etkili bir örgütlenme yürüten Mecidiyeköy Şubesi, 10 Mart 1985 tarihinde 1. Genel Kurulu'nu yaptı.[210]

Bu dönemde sonuçlandırılan önemli bir örgütlenme süreci Beşiktaş'ta kurulu ve 570 işçinin çalıştığı Meta Elektronik A.Ş Televizyon Fabrikası'nın Otomobil-İş saflarına katılması oldu. Kadın ve küçük yaşta işçilerin çok olduğu Meta işyerinde Türk Metal'e karşı bir hukuk savaşı yürütülmüş, 2,5 yıl süren yetki uyuşmazlığı sırasında Bakanlık Türk Metal'e iki defa yetki tespiti vermesine rağmen bu tespitler ilgili mahkemelerce bozulmuş, Otomobil-İş işyerinde yetki alarak toplu sözleşme imzalamıştır. Bu mücadele içinde 34 üye işten çıkarılmıştır.[211]

fotoğraf sergisi ilgi ile karşılanıyor.

Mecidiyeköy şubemizde gösterime sunulan fotoğraf sergisi ilgi ile karşılandı

Fotoğraf sergilerini üyelerimizin beğenisini kazanması sonucu, gelecek günlerde gezici fotoğraf sergileri oluşturulup diğer şube salonlarımız da gösterime sunulacaktır.

14 Aralık 1985 günü Sendikamız Mecidiyeköy Şube salonunda açılan siyah-beyaz fotoğraf sergisi üyelerimizin beğenisini kazandı. İFSAK'ın düzenlediği "1'nci İstanbul Günleri" programı içinde yer alan, Mehmet Ünal'ın fotoğraflarından oluşan "İki Yabancı Göz, Bir kısacık Bakış" başlıklı fotoğraf sergisi 60 adet siyah-beyaz fotoğraftan oluşmaktaydı. Sergide yer alan fotoğraflarda Federal Almanya'da yaşayan göçmen Türk işçilerinin yaşamlarından bölümler de yer alıyordu.
Fotoğraf sergilerinin üyelerimizin beğenisini kazanması sonucu, gelecek günlerde gezici fotoğraf sergileri oluşturulup diğer şube salonlarımızda da gösterime sunulacaktır.

Otomobil-İş, Sayı 14, Ocak 85.

SEFAKÖY ŞUBESİ

Maden-İş 16. Bölge'nin örgütlenme alanına giren Sefaköy bölgesinde sendikalarının faaliyetleri durdurulan Maden-İş üyelerinin Otomobil-İş çatısı altında toplanabilmesi için ilk adımda Genel Merkez Yönetim Kurulu'nun 29 Mayıs 1984 tarih ve 12 sayılı toplantısında aldığı kararla 27 Hazi-

YUSUF TÜRKOĞLU ANLATIYOR:

Komiteler seçtik. Maden-İş'ten gelen, oradaki fabrikadaki işçilerden. Dev Yol'u var, Dev Sol'u var, TSİP'lisi var komitelerin içinde. Bir üst komite kurduk, onun altında üç komite kurduk: Alibeyköy, Levent, İstinye. Sonra tuttuk bu alt komiteleri beşe çıkardık. Ayazağa. Ondan sonra tuttuk onların altında da yine komiteler kurduk fabrikaların içinde. Ondan sonra tuttuk kısımlarda kurduk. Yalnız şunu söyledik: Komiteleri kuracağız ama adama görev vermeyeceğiz, fabrikaya görev vereceğiz. Diyelim ki bir tane delege Demirdöküm'e verdik o merkez delegesi olacaksa merkez delegesi. Rabak'a geldik yönetim kuruluna bir adam vereceksiniz ama isim yok, orada Rabak'ta yönetim kurulunda birisi olacak. Bebimot'a geldik, dedik sen bir tane vereceksin, ötekine gittik denetime, disipline sen vereceksin... her fabrikadan, her görüşten de insan vardı şube kurarken. Şubemize atama yapılmıştı. Biz o atamayı kabul etmedik. Biz, dedik, atamalara karşıyız. Bütün işyerleri birbirine bağlı bugün Rabak gidiyor ertesi gün Philips gidiyor, ertesi gün başkası... birbirimize bağlıyız. Eskiden organizatörlük yapmış, baştemsilcilik yapmış, Maden-İş'te görev almış, Maden-İş'te üyelik yapmış arkadaşlara mesela diyoruz ki, fabrikadan bize on tane kadro çıkaracaksın, senin görevin bu, hadi eyvallah! Öbür fabrikada diyoruz ki, sen on beş tane çıkaracaksın. Geliyor, tamam diyor on beş kişi hazır. Ben yirmi kişi daha ayarlamaya çalışıyorum. Hep böyle bize güç veriyor bunlar. Güç verdiği zaman işi başarıyoruz. Ama Beldesan'da o kadar kadro olduğu halde başaramadık. Beldesan Türk Metal'e geçince birçok işçiyi işten çıkardılar. Bizim haklı olduğumuz da orada ortaya çıktı. Profilo zaten Çerkezköy'e gidiyordu. Kavel de geldi. Bu fabrikalarda toplu sözleşme yaptık. Hep biz böyle başardık.

Yusuf Türkoğlu, Görüşme kayıtları, İstanbul, 23 Mayıs 2019.

ran 1984'te Sefaköy Bölge Temsilciliği kuruldu.[212] Sefaköy Bölge Temsilcisi olarak İbrahim Başsoy atandı. Daha sonra Bölge Temsilciliği şubeye dönüştürülerek, 30 Mayıs 1985 tarihinde Sefaköy Şubesi kuruldu. Otomobil-İş'in 12-13-14 Aralık 1986 tarihlerinde toplanan 10. Genel Kurulu'na sunulan Çalışma Raporunda, Sefaköy Şubesi'nin yaklaşık 1,5 yıllık çalışmaları değerlendirilirken, şubenin yeni kurulmasına rağmen başarılı bir örgütlenme çalışması yaptığı vurgulanmaktaydı.[213]

Sefaköy bölgesindeki Maden-İş'in öncü üyeleri, Türk Metal gibi işverenlerin işçileri zorla göndermeye çalıştıkları bir sendikaya gitmeyi düşünmediler. Geçmişte işbirliği yaptıkları, bildikleri bir sendikaya, Otomobil-İş'e yöneldiler.

Maden-İş'in İmbat Makine Sanayi işyeri baştemsilcisi Adnan Oruç, 12 Eylül sonrasında yaşanan Türk Metal mi, Otomobil-İş mi tartışmalara ve kendi bölgesinde Otomobil-İş örgütlenmesinin hangi şartlarda başladığına ilişkin olarak şunları aktarıyor:

> İşçilerin sendikaları yoktu. Önce sendikal faaliyetleri gerçekleştirmek gerekiyordu. Fabrikalarda büyük bir korku vardı. Kadrolar hep birer ikişer atılmıştı. Ve biz işçileri Türk Metal'e teslim edemeyiz. Şimdiye kadar fabrikalardan kopuk kaldığınız için durumu bilmiyorsunuz, diyen bendim. Ben baştemsilci olduğum için 12 Eylül'de bize teslim ol çağrısı yapılmıştı. Ben teslim olmadım. Bu nedenle fabrikalarla ilişkim devam etti. Onun için yine yalnız karar verebileceğimi düşündüm. Ve Otomobil-İş örgütlenmesine başladım.[214]

Adnan Oruç, Otomobil-İş Örgütlenme Sekreteri Müslüm Akdeniz'in kendisine ulaştığını ve niyetlerinin Maden-İş'li işçileri örgütlemek olduğunu ve bunun için yardım istediğini belirterek, Otomobil-İş'le ilk temasını anlattı. Kendisinin atama istemediğini, Maden-İş'in eski 16. Bölgesi'ni Trakya'ya doğru olabildiğimce örgütlenmek için sendikanın Yavuz Tekin'i resmen atadığını, kendilerine bir büro ve araba verdiklerini kaydetti.[215]

İki dönem Sefaköy Şube Başkanlığı yapmış olan Yavuz Tekin Türk Metal çatısı altında örgütlenme fikrine ilişkin olarak şunları anlattı:

> Türk Metal Sendikası gibi faşist sendikaları hiçbir zaman düşünmedim, öyle [yanılgı] içerisine girmedim… Türk Metal'i isteyenler de var, ona sıcak bakanlar da var. En büyük sendika diyorlar... Türkiye'de sendikal birliği isteyenler tarafından değil de genelde oraya bir sempati duyanlar tarafından bir Türk Metalcilik var. Sağ eğilimliler arasında var. Kalkıp da bizim gibi insanlar hiçbir zaman Türk

YAVUZ TEKİN ANLATIYOR:

Bu sıcaklarda Permatik'e git, ta Sefaköy'den yürü Permatik işçileriyle görüş. İleri gelenlerle... Zaten diğer fabrikalarda eski arkadaşlar çoktu. Hep tanıyorduk birbirimizi. İmbat'tayken eylemlere gidiyorduk birlikte, tanıyorduk birbirimizi. Kaynak Elektrotları, Hidromak, İmbat Makina, Dökmak, Permatik... öyle gidiyor. Bayağı örgütlendik. Ondan sonra gittik Otomobil-İş'in Genel Merkezi'ne haber verdik. Geldiler noteri ayarladılar. Biz hurra!.. bölge bayağı bir üye kaydı yaptı. Otomobil-İş'e bir akış sağladık, aşağı yukarı bütün fabrikalar bizim izimizden geldiler. Hepsi Otomobil-İş'te örgütlenmeye başladılar.

İlk İmbat'tan başladık, Hidromak'ta, Avcılarda Schneider Elektrik'te, Panoto'da örgülendik. Radyatör yapıyordu Panoto. Kartal Teneke Kutu Fabrikası'nı, Hilal Ambalaj'ı... hepsini örgütledik. Onlar zaten arkadaşlarımızdı., Kartal Teneke Kutu biraz daha sürükleyici bir fabrikaydı, kalabalıktı. Örgütledik güçlü bir yapı oluşturduk.

Yavuz Tekin, Görüşme kayıtları, İstanbul, 1 Eylül 2019.

> Metal'i düşünmüyor. Hiçbir demokratik çaba gösteremeyeceğin bir yerde, ezilip dağıldıktan sonra orada vereceğin mücadele zaman kaybından başka bir şey değil. Ben öyle gördüm. O günkü şartlarda da öyle düşündük.[216]

Tekin, Otomobil-İş'le ilk temaslarını ve izlenimlerini aktarırken, metal işkolundaki sendikaları ve Anadolu yakasında, Gebze taraflarında birkaç fabrikada Otomobil-İş'in örgütlü olduğunu gördüklerini anlattı:

> Bir gidelim görüşelim dedim ben. Bizim fabrikadan Ömer Erkan'ı aldım, Hidromak vardı Hidromak'tan bir arkadaşı aldık, Cavit diye bir arkadaşı daha aldık, Permatikten mi aldım?.. hatırlamıyorum onu. Biz üç dört kişi gittik Kadıköy'e. Kadıköyde Müslüm Akdeniz diye bir arkadaş vardı. Sendika da görevli. Baktım yapısına, çok demokrat, çok sıcak davranıyor. Bizim çevreyi de tanıyor. Sonra İsmail Aykanat, bizim başkanlardan... o da öyle. Dedik ki, "Koşullar nasıl olacak, nasıl örgütlenme yapacağız." Dediler, "Noter masraflarını biz karşılarız." "Tamam" dedik biz, "o zaman bir çalışma içerisine girelim."[217]

TOPKAPI ŞUBESİ

20 Şubat 1984'te kurulan Topkapı Şubesi Genel Kurulu'nu yapıncaya kadar kurucu kadro ile örgütlenme çalışmalarını sürdürdü. Genel Kurul'la birlikte profesyonel kadroların oluşmasının ardından örgütlenme çalışmaları hızlandı. Metal işçisinin yoğun olduğu bu bölgede yürütülen örgütlenme çalışmaları sırasında birçok işyerinde Otomobil-İş'e üye olan işçileri istifa ettirmek için işverenlerin Türk Metal'le işbirliği içinde uyguladıkları yoğun baskılar yaşandı. Öyle ki, Topkapı Şubesi'nin örgütlenme faaliyetleri içinde işten çıkarılan üyelerin oranı di,ğer şubelere göre daha yüksekti. Atlı Zincir'de, MAN Kamyon Sanayi A.Ş.'de, Öztiryakiler A.Ş.'de, Uzel'de yoğun işveren baskısı, işten çıkarmalar yaşandı. Buna rağmen Topkapı Şubesi büyüdü. Önemli fabrikalardan Cihan Elektronik (Grundik) işyeri Otomobil-İş'e katıldı. Kale Kilit A.Ş. işyerinde yoğun işveren baskısına ve işten çıkarmalara rağmen işçilerin tamamına yakınını üye yapan Otomobil-İş yetki alarak toplu sözleşme imzaladı.[218]

CİHAN ELEKTRONİK (GRUNDİNG) OTOMOBİL-İŞ SAFLARINDA

Topkapı'da kurulu Cihan Elektronik (Grunding) işyerinde 570 dolayında çalışan işçinin ilk aşamada 231'i noterden geçirilmiştir. Bu işyerinde de, genel Müdürün dışında gelişen bazı yönetim kadrolarında üyelerimiz üzerinde baskı başlatmıştır.

Bu işyerinden ilk olarak 7 üyemizin iş akdi 13. maddeyle fesh edilmiştir. Daha sonra baskıların artmasıyla beraber 130 üyemiz Cumhuriyet Savcılığı'na baskılarla ilgili suç duyurusunda bulunmuştur. İlgili savcılık yaptığı araştırma sonucunda takipsizlik kararı vermiştir.

Türk Metal Sendikası ile Sendikamız arasındaki yetki itilafı işverenin tüm baskılarına rağmen yüzde elli biri bir üye ile geçerek lehimize sonuçlanmıştır. Bu işyerinde çalışan ama bir üyemizi Türk Metal Mahkemeye getirerek kendisinden noter huzurunda imza atmadığını beyan etmiş, ancak bu üyemizin "imzayı kendi özgür irademle verdim" demesi sendikamıza yetkiyi sağlamıştır. Bu işyerinden toplam olarak 31 üyemiz çıkarılmıştır, şu anda Otomobil-İş Sendikası bu işyerinde toplu iş sözleşmesi yapmış olup, 16 işçinin dışında tüm işçileri üye yapmıştır.

Otomobil-İş, 1986, s. 179.

MAN VE UZEL'DE İŞVEREN BASKILARI VE TÜRK METAL

Topkapı'da kurulu MAN Kamyon San. A.Ş. işyerinde 950 dolayında işçi çalışmakta iken, Sendikamız örgütlenmesinde bir aylık süre içinde 459 üye kaydı yapılmıştır. Bu işyerinde Otomobil-İş Sendikasının örgütlenme çalışmalarıyla beraber işveren işçiler üzerinde yönetim kadrolarıyla yoğun baskılar oluşturmuştur. Hatta 39 üyemizi iftira sonucu Emniyet'e ihbar etmiş, bu üyelerimiz hiçbir suçları olmadığı halde Emniyet'e çağrılarak ifadeleri alınmış, bazı üyelerimiz 3 günlük süreyle gözaltında tutulmuştur. Daha sonra %51'i geçmemize rağmen yetki çağrımızdan evvel yetkimizi düşürebilmek için işçi sayısını 950'lerden 1400'lere çıkarmıştır.

Buna rağmen üye sayılarımız her geçen gün artarken ünite değiştirmek, yevmiye cezaları vermek, cenazesi olanlara bile izin vermemek gibi baskı yöntemleri de tutmayınca bir şube yönetim kurulu üyemizi, dört şube delegemizi ve bir Genel Merkez Delegemizi işten çıkarmıştır. Daha sonra bu çıkışların toplamı 100 kişi olmuştur.

Bu yoğun çıkış ve baskılardan sonra üyelerimiz sendikamızdan istifa etmek zorunda kalmışlardır. İşveren istifaya gidenlere ücretli izin vererek araç da tahsis etmiştir. Bunun sonucu olarak bu işyerinde Türk Metal Sendikası yetkiyi alıp, toplu sözleşme imzalamıştır.

...

Topkapı'da kurulu 1700 dolayında işçinin çalıştığı Uzel A.Ş. işyerinde örgütlenmemizin başlamasıyla ve 3 aya yakın örgütlenme süreci içinde işverenin açık baskısı yoktu. Daha sonra üye sayılarımızın artmasıyla beraber bu işyerinde de üyelerimiz üzerinde yoğun baskılar başlatıldı. 650 dolayında üye kayırlarımız artarken işveren ünitelerde yönetim kadrolarıyla baskı oluşturarak üyelerimizi istifaya zorladılar. Baskılar sonucu yoğun istifa olmasına rağmen daha sonraki günlerde üye kayıtlarımızın tekrar 700'lere doğru yükselmesiyle beraber işveren gruplar halinde işçi çıkarmaya başladı.

Bu işyerinde Türk Metal Sendikası'nın yönetim kadrolarına açık çalışma imkanı verilirken Sendikamız yöneticileri ile işveren görüşmeye bile yanaşmadı. 1 Şube Yönetim Kurulu üyesi, 6 şube delegesi, 2 genel merkez delegemizin çıkarıldığı bu işyerinde çıkartılan toplam üye sayımız 105'i buldu. Bu işçi kıyımından sonra işveren kendisine yakın olan Türk Metal Sendikası'na işçileri kanalize etti.

Otomobil-İş, 1986, s. 180-182.

ÜMRANİYE ŞUBESİ

Netaş, Maden-İş 23. Bölge'nin örgütlenme alanında bulunan önemli bir fabrikaydı. Netaş işçileri 1975 yılı başlarında işyerinde kurulu olan Tek Met-İş'ten istifa ederek Maden-İş'e geçmişler, önce dört öncü işçinin ve hemen ardından da on yedi işçinin daha iş akitlerinin feshedilmesi üzerine Netaş işçileri 35 gün süren bir direniş örgütlemişlerdi. Sonunda işveren Maden-İş'i tanımış, işverenle Maden-İş arasında imzalanan bir protokolle işten çıkarılan on yedi işçi geri alınmıştı. İşten çıkarılan öncü işçilerden Tunç Ay, Maden-İş'in 23. Bölge Temsilcisi, Oktay Güngör de onun yardımcısı olmuştu. 13 Mart 1980 tarihinde Otosan örgütlenmesi sırasında fabrika önünde bildiri dağıtırken "Kahrolsun Faşizm, Sosyal Faşizm" sloganları atan bir grup tarafından vurularak öldürülen Mustafa Benlioğlu da bir Netaş işçisiydi.[219]

Netaş örgütlenmesine ilişkin Nazım Alpman'ın yazdıkları, Otomobil-İş Genel Başkanı Aydın Özeren'in tutumunu anlamak bakımından ilginç ve önemlidir. Alpman Netaş işçilerinden bir grubun Otomobil-İş'e gittiklerini ve Genel Başkan Aydın Özeren'le görüştüklerini, Özeren'in sohbeti bir soru ile açtığını kaydediyor: "Neden Otomobil-İş'e geliniyor?" İşçiler böylesi bir karşılama beklemiyorlardı:

> Başkan hemen yeni şubeler açılmayacağını, açılsa bile buralara yeni gelen işçilerden yöneticiler atanmayacağını, eğer örgütlenme sırasında işten atılanlar olursa sendikanın bu işçilere sahip çıkamayacağını bir güzel anlattı. Daha sonra da Maden-İş'in kendilerini nasıl sattığını açıkladı. Oysa durum tam tersi yönde gelişmişti.

Gerçekten de MESS'e karşı güç ve eylem birliği sürecinde Otomobil-İş grup sözleşmesini 1980 yılında 12 Eylül'den hemen önce Maden-İş'e haber vermeden bitirmişti. Alpman, görüşmeyi yapan işçilerin ilk tepkilerinin, "Bu sendikaya gidip üye olmayalım" şeklinde olduğunu, oysa Aydın Özeren'in "yukarıdan" gelen bilgilerin içindeki "en iyi referans (!)" olduğunu, Maden-İş'e bağlı büyük fabrikalar, Arçelik, Nasaş, Uzel, Man, Phi-

lips, Kavel Otomobil-İş'e geçme gayreti içindeyken, "ayrı düşmek doğru olmaz" düşüncesiyle Netaş işçilerinin 1983 sonbaharında Otomobil-İş'e üye olmaya karar verdiklerini yazmaktadır:

> ... hemen o Pazartesi (7 Kasım) öğle yemeği tatilinde Netaş işçileri fabrikanın önündeki mavi otobüse binerek Otomobil-İş Sendikası'na üye olmak için Ümraniye'deki Üsküdar 3. Noter'ine gidiyorlardı. O tarihte Ümraniye Üsküdar'ın bir mahallesiydi. (...) Netaş işçilerinin 1400'ü örgütlemenin ilk haftasında (Pazartesi-Cuma) Otomobil-İş üyesi olmuşlardı.[220]

Netaş işyerini bölgedeki irili ufaklı fabrikalar izledi. Otomobil-İş kayıtlarında, Netaş örgütlenmesinin tamamlanmasından sonra 6 işyerinin daha örgütlendiği ve "en az bin işçinin çalıştığı Teletaş A.Ş. işyerinin örgütlenme çalışmalarının da sürmekte olduğu bilgisi yer almaktadır.[221] Otomobil-İş Ümraniye Şubesi'nin kuruluşuyla birlikte Metal Oksit, Şahin Motor Yatakları, Mert Akışkangücü, Çesan Çelik Halat işçileri de Otomobil-İş'e geçtiler. Otomobil-İş'in zaten örgütlü olduğu Tekimal Asansör fabrikası da Ümraniye Şubesi'ne bağlandı.[222]

1983-1986 DÖNEMİNDE OTOMOBİL-İŞ'İN TÜRKİYE GENELİNDE ÖRGÜTLENDİĞİ İŞYERLERİ

1	ACERSAN DEMİR SAN. VE TİC. A.Ş.
2	AEG-ETİ ELEKTRİK ENDÜSTRİ A.Ş.
3	AKA DAĞITIM VE PAZARLAMA SAN. A.Ş.
4	AKMANOĞLU KABLO SAN A.Ş.
5	AKSAN METAL SAN. VE TİC. A.Ş.
6	AKSEL PRES DÖKÜM SAN.VE TİC.A.Ş.
7	ALKA ELEKTRİK CİHAZLARI A.Ş.
8	ALMEKS ALÜMİNYUM SAN. A.Ş.
9	ALTAŞ EL ALETLERİ SAN. A.Ş.
10	ANKA KABLO SAN. A.Ş.
11	APEKS MAKŞNA ENDÜSTRİ A.Ş.
12	ARMAS ARIKAN MAKİNA SAN. KOLL. ŞTİ.
13	ARZU VANA SAN. VE TİC.
14	AS METAL SAN. VE TİC. LTD. ŞTİ.
15	ASMAK OTOMOTİV MAKİNA SAN. VE TİC. LTD ŞTİ.
16	AYBAKAR MAKİNA SAN. A.Ş.
17	BADEP TIBBİ ALETLER SAN. A.Ş.
18	BALIKÇIOĞLU PRES DÖKÜM SAN. A.Ş.
19	BAŞAK TEL ÇEKME CİVATA A.Ş.
20	BASTAŞ BİRLEŞİK AYDINLATMA A.Ş.
21	BEBİMOT BELDE BİSİKLET VE MOTOR SAN. A.Ş.
22	BEKTAŞ BAKIR EMAYE KABLO SAN. A.Ş.
23	BİLGE METAL SAN. VE TİC. A.Ş.
24	BİRSAN ÇELK DÖKÜM SAN. A.Ş.
25	BORONKAY SAN. VE TİC. KOLL. ŞTİ.
26	BUFER ELEKTRİK SAN. A.Ş
27	CAMCIOĞLU BİLDİREN ELEKRONİK MAKİNA SAN. LTD. ŞTİ.
28	ÇEDESAN ÇELİK VE DEMİR SAN. A.Ş
29	ÇELİK KAFES DİREK VE GAZLVANİZ FAB. (AYHAN BAŞÖZ)
30	CENK DEMİR SAN. VE TİC. A.Ş.
31	CER DÖKÜM VE MAKİNA SAN. A.Ş.
32	CİHAN ELEKTRONİK SAN. A.Ş.
33	ÇİMSATAŞ ÇUKUROVA İNŞAAT MAKİNALARI TİC. A.Ş.
34	ÇİMTAŞ A.Ş.
35	ÇİNKO METAL
36	ÇİNKUR A.Ş.
37	DAYIOĞLU MUTFAK EŞYALARI A.Ş.
38	DEM-AR MAKİNA SAN. VE TİC. LTD. ŞTİ.
39	DEMİR ÇELİK İŞ FAB. SAN. A.Ş.
40	DEMİRER ÇELİK KONSTRÜKSİYON SAN. A.Ş.
41	DEMİRER OTOMOTİV SAN. A.Ş.
42	DEMİSAŞ DÖKÜM SAN. A.Ş.
43	DENET CİVATA SAN. A.Ş.
44	DENİZ ÇELİK İŞLEME SAN. A.Ş.
45	DETEL DEMİR SAN. A.Ş.
46	DİTAŞ A.Ş.
47	DOĞU GALVANİZ SAÇ VE PROFL. SAN.A.Ş.
48	DÖKMAK DÖKÜM SAN. A.Ş.
49	DÖKÜMAY A.Ş.

50	DÖKYOL DÖKÜM SAN. A.Ş.
51	DOPKİM KİMYA SAN. A.Ş.
52	E.C.S. ELEKTRONİK CİHAZLARI A.Ş.
53	EKOTRON ELEKTRİK SAN A.Ş.
54	EKSAN ENDÜSTRİ İNŞAAT MALZEMELERİ A.Ş.
55	ELBA BASINÇLI DÖKÜM SAN. A.Ş (İzmir)
56	ELBA BASINÇLI DÖKÜM SAN. A.Ş.
57	ELEKSİN SAN. MAKİNALARI VE ÜRÜNLERİ A.Ş.
58	ELEKTROKOM ELEKTRİK KONPENETLERİ A.Ş.
59	ELEKTRONAL SAN. A.Ş.
60	ELKON ELEKTRONİK KONTROL ÖLÇÜ CİHAZLARI A.Ş.
61	ELSA ELEKTRONİK A.Ş.
62	ELSAN HAM MADDE SAN. A.Ş. (kartal)
63	ELTEK ELEKTRONİK A.Ş.
64	EMAYETAŞ MADENİ EŞYA SAN. A.Ş.
65	EMEYASEN LTD. ŞTİ.
66	EMTEL EMEYETEL VE KABLO SAN. A.Ş.
67	ENDİKSAN ENDİKATÖR VE GEREÇ SAN. A.Ş.
68	ENELSAN ENDÜSTRİ ELEKTRİK SAN. A.Ş.
69	ENTİL ENDÜSTRİ YATIRIMLARI TİC. A.Ş.
70	ERATEKS AYMANT TEKSTİL SAN. A.Ş.
71	ERDEMİR KARADENİZ EREĞLİ DEMİR ÇELİK FAB.
72	ERENYOL DÖKÜM SAN. TİC. KOLL. ŞTİ.
73	ERG İNŞAAT TİC. VE A.Ş.
74	ERKA BALATA VE OTOMOTİV SAN. A.Ş.
75	ERKA OTO RADYATÖRLERİ SAN. A.Ş.
76	ERMAK KOLLERKTİSF ŞİRKETİ
77	ERNA HAVA VE ISI CİHAZLARI SAN. A.Ş.
78	ERTAŞ METAL SAN. VE TİC. A.Ş.
79	ESEN MAKİNA VE TESİS İMALATI A.Ş.
80	ETİBANK (Antalya)
81	EVAL EV ALETLERİ SAN. A.Ş.
82	EVAR KESİCİ TAKIMLAR SAN. A.Ş.
83	FİBER TİC. VE SAN. A.Ş.
84	FIRAT HADDECİLİK SAN. A.Ş.
85	GALDEM GALVANİZLİ DEMİR MAMÜLLERİ SAN. A.Ş.
86	GAZA TİCARET LTD. ŞTİ.
87	GENEL ELEKTRİK AYDINLATMA SAN. A.Ş.
88	GENERAL ELEKTRİK T.A.Ş.
89	GENSAN GENEL ENDÜSTRİ TESİSİLERİ A.Ş.
90	GERTAŞ DEMİR HADDE MAMULLERİ SAN. A.Ş.
91	GİRGİNLER MUTFAK EŞYALARI SAN. A.Ş.
92	GÖRAL TARIM MAKİNALARI SAN. A.Ş.
93	GRASSO SOĞUK HAVA TESİSLERİ A.Ş.
94	HABAŞ SINAİ VE TIBBİ GAZLAR İSTİHSAL END. A.Ş.
95	HALKALI KAYNAK SAN. A.Ş.
96	HAMDİ BÜYÜKAKMAN (PETKİM A.Ş.)
97	HAMDİ TUNCER VE ORTAKLARI KOLL. ŞTİ.
98	HASDEM KONVEKTA KLİMA SAN. A.Ş.
99	HASEK ELEKTRONİK SAN. VE TİC. ADİ KOM. ŞTİ.
100	HAVAŞ ENDÜSTRİ TESİSLERİ A.Ş.
101	HAYMAK DÖKÜM VE FİTİNG SAN. A.Ş.
102	HİDROMAK HİDROLİK MAKİNA SAN. A.Ş.
103	HİLAL AMBALAJ SAN. VE TİC. A.Ş.
104	HİPAL GÖRENÇ TİCARET EVİ (ADNAN GÖRENÇ)
105	HİSARLAR MAKİNA SAN. TİC.. A.Ş.
106	HOLSAN ZİRAİ TAKIM ALETLERİ A.Ş.
107	HURMA ELEKTRONİK KOLL. ŞTİ.
108	İMBAT MAKİNA SAN. A.Ş.
109	İMPER ELEKTRİK SAN. VE TİC. A.Ş.
110	İSTANBUL METALURJİ VE ÇELİK TEL SAN. A.Ş.
111	İSTANBUL MOTORLU ARAÇLAR SAN. A.Ş. (MENGERLER)
112	İSTANBUL OTOMOTİV SAN. A.Ş.
113	İZSAL DÖKÜM SAN. A.Ş.
114	JAMAŞ A.Ş.
115	JEMAK JANT SAN. A.Ş.
116	KALE BALATA VE OTOMOTİV SAN. A.Ş.
117	KALE ÇELİK DEMİR SAN. TİC. (MEHMET ÇİLİMLİ VE ORT.)

118	KALE KİLİT VE KALIP SAN. A.Ş.
119	KALE VİDA SAN. A.Ş.
120	KALIP TAKIM SAN. A.Ş.
121	KARTAL TENEKE KUTU SAN. A.Ş.
122	KAVEL KABLO VE ELEKTRİK MALZEMESİ A.Ş.
123	KAZANCI KOLL. ŞTİ.
124	KOÇ DÖKÜM SAN. AHMET KOÇ
125	KOMPEİR A.Ş.
126	KORMAZ MOTORLU ARAÇLAR SAN. A.Ş.
127	KUMRUSAN SAN. A.Ş.
128	LAV JANT SAN. A.Ş.
129	MAİS MOTORLU ARAÇLAR A.Ş.
130	MAKİNA SAN. A.Ş.
131	MAKS MAKİNA SAN. A.Ş.
132	MEĞNEZİT A.Ş. SİNTEL FAB.
133	MEHTAP EMAYE MUTFAK EŞYALARI A.Ş.
134	MEKSAN MEKANİK SAN. A.Ş.
135	MERT AKIŞKAN GÜCÜ A.Ş.
136	MET - MAK DİKİŞ MAKİNALARI A.Ş.
137	META ELEKTRONİK A.Ş.
138	METAL KAPAK SAN. A.Ş.
139	METAL KAPLAMA SAN. A.Ş.
140	METAL OKSİT KİMYA SAN. A.Ş.
141	METAŞ NORTHERN ELEKTRİK A.Ş. (Ankara)
142	METAŞ NORTHERN ELEKTRİK A.Ş. (Ümraniye)
143	METEKS ALÜMÜNYUM SAN. A.Ş.
144	MEVA MEKANİK EV ALETLERİ A.Ş.
145	MİMAK MAKİNA SAN. LTD. ŞTİ.
146	MİNYON AMPUL SAN.A.Ş.
147	MİTAŞ A.Ş.
148	NEKUR OYUNCAK FABRİKASI
149	NET CİVATA VE VİDA SAN A.Ş.
150	NURSAN ÇELİK EŞYA SAN. A.Ş.
151	NURSAN ELEKTRİK KABLO SAN A.Ş.
152	NURSAN OTOMOTİV KABLO SAN. A.Ş.
153	NURTAŞ AMBALAJ SAN. TİC. A.Ş.
154	OERLİKON KAYNAK ELEKTRODLARI SAN. A.AŞ.
155	OPAŞ OTOMOTİV PLATİNLARİ SAN. A.Ş.
156	ORBAŞ METAL SAN. A.Ş.
157	ORPAŞ METAL SAN SAN.A.Ş.
158	OTOBÜS KAROSERİ SAN. A.Ş.
159	OTOPAR OTOMOTİVJANT SAN. A.Ş.
160	PAKİN DİŞLİ SAN. VE TİC. A.Ş.
161	PANCAR MOTOR SAN. A.Ş.
162	PANKURT SAN. A.Ş.
163	PERMAŞARP ÇELİK VE PLASTİK A.Ş.
164	PERMATİK ÇELİK VE PLASTİK A.Ş.
165	PİMSAN MAKİNA YEDEK PARÇA SAN. LTD. ŞTİ.
166	POLİMEKANİK MAKİNA İMALATI SAN A.Ş.
167	POLY METAL A.Ş.
168	PRESKAL OTO YEDEK PARÇA SAN. VE TİC. A.Ş.
169	RABAK ELEKTROLİTİK BAKIR VE MAMULLERİ A.Ş. (İst.)
170	RABAK ELEKTROLİTİK BAKIR VE MAMULLERİ A.Ş. (İzmit)
171	RAMAZANOĞULLARI BAKIR SAN. A.Ş.
172	RAPİDUS METAL ENDÜSTRİSİ
173	RASTAŞ REFORM AMBALAJ SAN. A.Ş.
174	RONA MAKİNA SAN. A.Ş.
175	RONA MAKİNA SAN. VE TİC. A.Ş.
176	S.S.Y.B. BÖLGE DEPO TAM. MD. (Adana)
177	S.S.Y.B. BÖLGE DEPO TAM. MD. (Antalya)
178	S.S.Y.B. BÖLGE DEPO TAM. MD. (Bursa)
179	S.S.Y.B. BÖLGE DEPO TAM. MD. (Diyarbakır)
180	S.S.Y.B. BÖLGE DEPO TAM. MD. (Elazığ)
181	S.S.Y.B. BÖLGE DEPO TAM. MD. (Erzurum)
182	S.S.Y.B. BÖLGE DEPO TAM. MD. (İzmir)
183	S.S.Y.B. BÖLGE DEPO TAM. MD. (Kayseri)
184	S.S.Y.B. BÖLGE DEPO TAM. MD. (Konya)
185	S.S.Y.B. BÖLGE DEPO TAM. MD. (Malatya)
186	S.S.Y.B. BÖLGE DEPO TAM. MD. (Muş)
187	S.S.Y.B. BÖLGE DEPO TAM. MD. (Samsun)
188	S.S.Y.B. BÖLGE DEPO TAM. MD. (Şanlıurfa)
189	S.S.Y.B. BÖLGE DEPO TAM. MD. (Sivas)

190	S.S.Y.B. BÖLGE DEPO TAM. MD. (Van)
191	SAAT SAN. VE TİC. LTD. ŞTİ.
192	SAF METAL A.Ş.
193	ŞAFAK DÖKÜM SAN. A.Ş.
194	ŞAHİN MAKİNA VE BURÇLARI A.Ş.
195	SARKUYSAN BAKIR ELEKTRONİK BAKIR SAN. A.Ş.
196	ŞARLAK KARDEŞLER A.Ş.
197	SAYEL SAYISAL ELEKTRONİK A.Ş.
198	SEL METAL SAN. A.Ş.
199	SELCEÇEN RADYOTÖR FAB.
200	ŞENER MAKİNA İMALAT A.Ş.
201	ŞENER SICAK DÖVME SAN. (İst.)
202	ŞENKAYA ÇELİK DÖKÜM FAB.
203	SEYHAN GÜLEÇ ZA DİKİŞ MAKİNALARI FAB.
204	SİMA VİDA SAN. LTD. ŞTİ.
205	SİNMAK DİKİŞ MAKİNALARI S.Ş.
206	SOYUT ENERJİ SİSTEMLERİ YAPIM TESİSİ
207	SOYUT MAKİNA SAN. A.Ş.
208	STAFA ENERJİ A.Ş.
209	SULTAN MADENİ EŞYA SAN A.Ş.
210	SUN ELEKTRONİK DEVRE ELEMANLARI A.Ş.
211	SUNGURLAR İMALAT SAN. A.Ş.
212	SÜPER DİZEL ENDÜŞTRİ KOLL. ŞTİ.
213	TAKOSAN OTOMOBİL GÖSTERGELERİ A.Ş.
214	TAŞIT ROT ROTİL TİC.A.Ş
215	TE-SA-BA HABERLEŞME CİHAZLARI
216	TEK-İZ TEKNİK İZALASYON VE YAPI ELEMANLARI
217	TEKFEN ENDÜSTRİ VE TİC. A.Ş.
218	TEKİMAL SİNATES KOLL. ŞTİ. (Ankara)
219	TEKKAR ARMATÖR BALANS VE POLYESTER SAN.
220	TEKNO METAL TİC. A.Ş.
221	TEKNO TEL ÇİVİ SAN. A.Ş.
222	TEL ÇİVİ SAN. A.Ş.
223	TELESAN TELEVİZYON A.Ş.
224	TELKA RABAK TEL KAPLAMA A.Ş.
225	TELKO ELEKTRONİK A.Ş.
226	TELSAN OTOMOTİV SAN. A.Ş.
227	TERMAS ISITMA END. TESİSLERİ A.Ş.
228	TERNAL SOĞUTMA CİHAZLARI A.Ş.
229	TETSAN TRAKYA ELEKTRİK TİC. A.Ş.
230	TİC. VE SAN. DEMİR İŞLERİ A.Ş.
231	TONGÜN İŞ MAKİNALARI LTD ŞTİ.
232	TÜRBOSAN TÜRBO MAKİNALARI SAN. A.Ş.
233	TÜRK DEMİR DMKÜM FAB. A.Ş.
234	TÜRK ELEKTRİK ENDÜSTRİ A.Ş.
235	TÜRK PHİLİPS A.Ş. (İst.)
236	TÜRK PHİLİPS A.Ş. (İzmit)
237	TÜRK SİMENS KABLO SAN. A.Ş.
238	TÜRK TELEFON SAN. A.Ş.
239	TÜRK TELEKOMİNİKASYON END. A.Ş.
240	TÜRKİYE ŞİŞE VE CAM FAB. A.Ş.
241	URGANCILAR SAN.VE TİC. KOLL.ŞTİ.
242	UYAR DEMİR ÇELİK SAN.LTD.ŞİT.
243	UYGAR MOTOR VE PARÇALARI A.Ş.
244	VANTİLATÖR SAN. LTD. ŞTİ.
245	VESTA ÇELİK SAN. A.Ş.
246	VİSAN SAÇ VİDASI A.Ş.
247	VOLT ELEKTRİK CİHAZLARI A.Ş.
248	YAKACIK MAKİNA FAB. DÖKÜM VALF SAN .A.Ş.
249	YAPICILAR MÜESSESESİ CENGİZ BAŞÖ-YÜK
250	YELKENCİ PLASTİK MAKİNA SAN. KOLL. ŞTİ.
251	YENGEÇ İNŞAAT ELEMANLARI İMALAT PAZARLAMA A.Ş.
252	YILDIZ KAZAN SAN. A.Ş.
253	YILMAZ DÖKÜM MAKİNA SAN. KOLL. ŞTİ.
254	YÜCEL ELEKTRONİK A.Ş.
255	YÜCEL KOMPENAT A.Ş.
256	YÜKSEK MÜHENDİS MİTHAT ÖZARAR
257	YÜKSEL ERKOÇ VE ORTAĞI ADI KOM. ŞTİ.
258	ZAMAL BASINÇLI DÖKÜM SAN. A.Ş.
259	ZETİNA DİKİŞ MAKİNALARI A.Ş.

Bütün baskı ve engellemelere rağmen binlerce metal işçisi Otomobil-İş'te toplandı. Otomobil-İş Sendikası, 1983- 1986 tarihleri arasında var olan şube sayısını 19'a işyeri sayısını 259'a çıkardı.

Bu dönemde Otomobil-İş'in üye sayısı çok ciddi bir artış gösterdi. Kamuoyu önünde ve basında yürütülen tartışmalarda Maden-İş'ten gelen katılımlarla üye sayısının 56 ya da 60 bine çıktığı kabul edilmekteydi ki, bu üye sayısında beş kat bir artış demekti.[223] Otomobil-İş, 1986 yılı Şubat ayında Yargıtay 9. Hukuk Dairesi'ne verdiği temyiz dilekçesinde sendikaya 1983 yılında toplanan 9. Genel Kurul'dan sonra 38 bin üyenin katıldığını belirtmekteydi.[224]

BİR YAPRAK DÖKÜMÜ: KAPANAN ŞUBELER KAYBEDİLEN İŞYERLERİ

Sermaye ve ANAP Hükümeti, Maden-İş'li işçilerin Otomobil-İş'e yönelmelerini engellemek için bütün yolları denedi. Gerek MESS ve gerekse tek tek işverenler baskı ve işten çıkarmalarla işçileri Otomobil-İş'ten istifa etmeye zorladılar. İşçileri Otomobil-İş'ten ayrılmaya zorlamanın bir yolu da sadece büyük sendikalara yaşama hakkı tanıyan, Türk-İş'i güçlendiren işkolu barajı idi. Nitekim, 17 Şubat 1984 tarihinde açıklanan ilk sendika istatistiklerinde Otomobil-İş Sendikası işkolu barajının altında bırakıldı. Sendikanın vermiş olduğu üç aylık hukuki mücadele ile bu engel de aşıldı. Barajın aşılmasının ardından da Çalışma Bakanlığı, çoğunluk tespitlerini geciktirerek ya da çoğunluğu karşı sendikalara vererek Otomobil-İş örgütlenmesinin önüne engeller çıkardı. İşverenlerin Otomobil-İş'in çoğunluğuna itirazları süreci uzattı ve yasa hükümleri sermaye tarafından sendikasızlaştırmanın bir aracı olarak kullanıldı. Böylece, bu dönemde birçok işyeri Otomobil-İş'ten koparılarak Türk Metal'e götürüldü.

Esas olarak yine yasal engeller ve işveren baskıları nedeniyledir ki, başlatılan bir kısım örgütlenmeler gibi 1983 yılından başlayarak açılan yeni şubelerin de bir kısmı kalıcı olamadı.

BOLU VE SAKARYA ŞUBELERİ

Bolu Şubesi genel kurulunu yasal süresi içinde toplayamadığından aynı kurucu üyelerle yeniden kurulmuş ve 20 Kasım 1984'te Bolu Valiliği'ne bildirim yapılmıştı.[225] Ardem işyerinde örgütlü olan Bolu Şubesi'nin, işveren baskısı ve işten çıkarmalar nedeniyle üyesi kalmadı ve münfesih oldu.[226] Kuruluşu 20 Eylül 1983 tarihinde tamamlanan Sakarya Şubesi, 1. Olağan Genel Kurulu'nu topladığı 12 Kasım 1983 tarihini izleyen dönemde örgütlenme alanında bulunan İstanbul Segman Sanayi işyerinde örgütlenme çalışmaları başlatmış, ancak üye yapılan işçiler "baskılar ve özendirici metotlarla Türk Metal Sendikası'na geçirilmişlerdir."[227] Otomobil-İş kayıtlarında Sakarya Şubesi'nin başkaca bir faaliyetine rastlanmamaktadır.

Bolu ve Sakarya Şubeleri 12-13-14 Aralık 1986 tarihlerinde yapılan Otomobil-İş 10. Genel Kurul kararıyla kapatılmıştır.[228]

ÇERKEZKÖY ŞUBESİ

Çerkezköy Şubesi'nin kurucuları Pemko Profilo, P.E.G Profilo ve Evar Kesici Takımlar işyerlerinde çalışan işçilerdi. Ancak Çerkezköy Şubesi de Bolu Şubesi gibi yasal süre içerisinde olağan genel kurulunu toplayamadığından münfesih oldu.[229] Daha sonra Otomobil-İş, Genel Merkez Yönetim Kurulu'nun 3 Eylül 1985 tarih ve 52 sayılı kararıyla, sendika Tüzüğü'nün 12/11 ve 20/27. maddelerine dayanılarak aynı adreste Çerkezköy Bölge Temsilciliği kuruldu ve bu durum Çerkezköy Kaymakamlığı'na bildirildi.[230] Otomobil-İş kayıtlarından, 3 Eylül 1985 tarihinde kurulan Çerkezköy Bölge Temsilciliği'nin adres değişikliğiyle faaliyetini bir süre daha sürdürdüğü tespit edilmektedir.[231] Çerkezköy Bölge Temsilciliği, Genel Merkez Yönetim Kurulu'nun 20.3.1990 tarih ve 41 sayılı kararıyla kapatıldı.[232]

KIRIKKALE ŞUBESİ

Otomobil-İş'in 1986 yılında toplanan 10. Genel Kurulu'na sunulan Çalışma Raporu'nda kayıtlarında Kırıkkale Şubesi'nin "Kırıkkale'de ileriye dönük sendikal çalışmaların yapılabilmesi amacıyla" kurulduğu kaydedilmektedir: "Bu çalışmaları-

mız bugün çok geniş olmamakla beraber sürdürülmektedir."[233] Ancak Kırıkkale bölgesinde sözü edilen çalışmalar bir sonuca ulaşamayacaktır.

Otomobil-İş kayıtları içinde bugüne kalan ve 12 Eylül 1984 tarihini taşıyan, Genel Teşkilatlanma Sekreteri İsmail Aykanat'ın kendi el yazısıyla verdiği "Kırıkkale Şube Raporu" başlıklı raporda dikkat çekici tespitler yer almaktadır:

a. Şube teşkilatlanma faaliyetlerinin yeterli olmadığını,
b. Şube İcra Kurulunun Sendikamız yönetmelik ve prensipleri içinde çalışmadığı,
c. Yetkilerini aşan ve istismarcı tutum içine girdikleri,
d. Yaptıkları harcamalarda Genel Merkezimize gönderdikleri fatura ve benzeri belgelerin sağlıklı olmadığı,
e. Harcamalardaki incelememizde istismar olduğu ve kendileri tarafından sağlıklı gerekçeler gösterilemediği müşahede edilmiştir.

Raporda, bugüne kadar titiz bir ödeme politikası olan Otomobil-İş'in bu durumu değerlendirmesi istenmekte, "çok uzun vadede de olsa bu şubenin sendikamıza fayda getirmeyeceği" kaydedilmektedir:

> Bu yönetim kadrosunun dışında yeni bir yönetimin de faydalı olamayacağı, bu bölgedeki sendikal çalışmaların daha önceki yanlış çalışmalardan mevcut işçinin bunun dışında düşünmediği kendi gözlemlerimdir. Kırıkkale Şubemizin durumunun görüşülmesini ve Şube'nin faaliyetinin durdurulmasını sayın kurula arz ederim.[234]

Rapordan Aykanat'ın 11 Eylül 1984 tarihinde Disiplin Kurulu başkanı Şerif Özel ile Kırıkkale Şubesi'nin teşkilatlanma ve mali faaliyetlerini incelemek üzere görevlendirilmiş olduğu anlaşılmaktadır. Rapor, Kırıkkale'de yerleşik sendikacılık anlayış ve alışkanlıklarıyla Otomobil-İş'in ilke ve değerleri arasında bir doku uyuşmazlığı olduğunu düşündürmektedir.

Otomobil-İş kayıtları arasında bulunan Ankara Emniyet Müdürlüğü'nün 4 Temmuz 1986 tarihli yazısında, Kırıkkale ilçesinde Otomobil-İş Şubesi'nin kuruluşu yapılarak Ankara Valiliği tarafından 06.SHD.154 kod numarası verildiği, ancak şubenin kuruluşundan sonra ilk genel kurulunu yaparak zorunlu organlarını oluşturmadığı, üye ve yöneticilerinin ise Türk-İş'e bağlı Türk Metal Sendikası'na kayıt olduklarının Kırıkkale Kaymakamlığı tarafından bildirildiği kaydedilmekte, "2821 sayılı yasanın 12 maddesinde belirtilen hususların yerine getirilmediği" ve Şube'nin dosyasının işlemden kaldırıldığı kaydedilmektedir.[235] Kırıkkale Şubesi, Otomobil-İş 10. Genel Merkez Genel Kurulu kararıyla kapatılmıştır.[236]

DENİZLİ VE BİLECİK ŞUBELERİ

Daha geç tarihlerde kapanan iki şube ise Denizli ve Bilecik şubeleriydi. Denizli Şubesi Yönetim, Denetleme ve Disiplin Kurulları asil ve yedek üyeleri 10 Haziran 1991 tarihinde Otomobil-İş'ten istifa ettiler.[237] Böylece Denizli'de Otomobil-İş örgütlenmesi çöktü. Benzer şekilde Bilecik-Osmaneli Şubesi Yönetim, Denetleme, Disiplin Kurulları asıl ve yedek üyeleri de 1991 yılı ortalarından başlayarak görevlerinden istifa ettiler. Şube'nin 22 Ocak 1992 tarihine kadar yapılması gereken genel kurulu Şube'ye bağlı işyeri ve üye kalmadığından toplanamadı. Otomobil-İş, bu durumda Bilecik Osmaneli Şubesi'nin Sendikalar Yasası ve Dernekler Yasası uyarınca münfesih olduğunu 28 Ocak 1992 tarihinde Bilecik Valiliği'ne bildirdi.[238] Denizli ve Bilecik Şubeleri ise 17-18-19 Mart 1992 tarihlerinde toplanan Otomobil-İş 12. Genel Merkez Genel Kurulu kararıyla kapatıldı.

KARADENİZ EREĞLİ ŞUBESİ

Karadeniz Ereğli Şubesi 1987 yılına kadar Erdemir'de büyük bir direnç ve özveriyle faaliyet gösterdi, 1984 ve 1986 yıllarında iki genel kurul topladı. Ancak, ANAP-MESS ve onlarla birlikte hareket eden Türk Metal'in ayak oyunları Erdemir'de çoğunluk sendilkası olsa da Otomobil-İş'in yetki alarak toplu pazarlık masasına oturmasını engelledi. Yetkinin kaybedilmesiyle ilk istifalar başladı. Karadeniz Ereğli Şubesi'nin kuruluş ve mücadele süreci, bu bölümün sonunda bir dosya olarak ele alınacaktır.

SEYDİŞEHİR ŞUBESİ

Kapanan şubelerden biri de Seydişehir Şubesi oldu. Seydişehir Şubesi'nin kuruluş amacı asıl olarak 6 bin dolayında işçinin çalıştığı Etibank Seydişehir Alüminyum Tesisleri'nde örgütlenmekti.

Seydişehir işçileri toplantıda

SEYDİŞEHİR ŞUBE KONGRESİ YAPILDI

Seydişehir Şube Kongremiz, 27 Ocak 1985'de yapıldı. Eğitim Sekreterimiz Müslüm Akdeniz'in Divan Başkanı olduğu Kongre'de, Mali Sekreterimiz Eyüp Öner ile Ümraniye Şube Sekreterimiz İsmail Dicle Divan Başkan Vekili olarak bulundu.

Kongre, Seydişehir Alüminyum Tesislerinde çalışan işçilerin beş yıldır biriken sorunlarını dile getirdikleri, tartışlıkları bir toplantı oldu. Sözalan işçiler, çok düşük ücretle çalıştıklarını, Türk Metal Sendikasının sorunlarına eğilmediğini haklarına sahip çıkmadığını, açılan işçi davaları ile ilgilenmediğini vurguladılar. Yapılan tüm konuşmaların özeti şuydu:

İşçiler, ekonomik demokratik haklarına sahip çıkmak zorundadır. Bunun yolu da gerçekten işçi çıkarlarını savunan sendikalarda birleşmektir. Seydişehir işçileri gücünü Otomobil-İş Sendikası saflarında birleştirmeye kararlıdır.

Kongrenin bitiminde tüm izleyenler şu ortak görüşü paylaşıyordu: Bugüne kadar Seydişehir'de, işçilerin birliğinin öneminin bu kadar vurgulandığı ve bu kadar demokratik bir kongre yaşanmadı.

Kongrede yapılan seçimler sonucu Şube Yönetim Kurulu'na seçilen arkadaşlarımızın adları şöyle: Şube Başkanı: Aldülkadir Güler, Şube Sekreteri: Hüseyin Sarı, Şube Mali Sekreteri: İrfan Tekin, Üye: Tuncay Esenkaya, Üye: Mustafa Günbattı.

Göreve yeni başlayan arkadaşlarımızı kutluyor, başarılı olacaklarına inanıyoruz.

Seydişehir Şubesi Genel Kurulu. *Otomobil-İş,* Sayı 4, 15 Şubat 1985.

Otomobil-İş, Seydişehir'de işçilerin Türk Metal'e olan tepkileri nedeniyle bir taban da bulmuştu. Seydişehir Şubesi'nin 27 Ocak 1985 tarihinde toplanan ilk Genel Kurulu'nda Seydişehir Alüminyum Tesisleri'nde çalışan işçilerin beş yıldır biriken sorunları dile getirilmiş, söz alan işçiler, çok düşük ücretle çalıştıklarını, Türk Metal Sendikası'nın sorunlarına eğilmediğini haklarına sahip çıkmadığını, açılan işçi davaları ile ilgilenmediğini vurgulamışlardı. Otomobil-İş'in gözlemi, Seydişehir işçilerinin güçlerini kendi saflarında birleştirmeye kararlı oldukları yönünde idi."[239]

Seydişehir Şubesi'nin 27 Ocak 1985 tarihinde toplanan Genel Kurulu'na sunulan çalışma Raporu'nda, Seydişehir Alüminyum Tesisleri işçilerinin uzun süreden beri sendikal arayış içinde oldukları, sendikal faaliyetlerin başlamasıyla beraber işkolunda bulunan sendikaların değerlendirmesi yapıldığı ve Otomobil-İş saflarında toplanmaya karar verildiği kaydedilmektedir. Sendikayla diyalog kurulduktan sonra bölgede şube açılması çalışmalarına başlanmış, Sıkıyönetim Komutanlığı'nın izni 14 Ağustos 1984 tarihinde tebliğ olunmuştu. Raporda, Seydişehir işçisinin Türk Metal'den hoşnutsuzluğuda dile getirilmekteydi:

> … Seydişehir Alüminyum Fabrikası işçileri olarak, yıllardır işyerimizde yetkili bulunan mevcut sendikanın 1976 yılından bu yana çalışmalarında biz işçilerin ekonomik ve sosyal hak ve menfaatlerimiz doğrultusunda gözle görülebilir herhangi bir şey yapmadığı gibi üzerimizde uyguladığı baskı yöntemleriyle işçileri birtakım ayak oyunlarıyla, sendikal sömürülerinin ömrünü uzatma yollarını denediler.
>
> Bütün bu baskı unsurlarına rağmen biz işçiler yukarıda belirttiğimiz gibi bu işçiden yana olmayan geçmişte ve bugün de bünyesindeki işçilere hiçbir çıkar sağlamamış ve daima kendi kişisel çıkarlarını ön planda tutan bu tür sendika ve sendikalara gerekli dersin verilmesi biz işçilerin onur kavgasıdır.[240]

Ne var ki, işyerini sayısal olarak kaybettiğini gören Türk Metal, Etibank işletmelerinden olan Antalya Ferrokrom işyeri ve Seydişehir Alüminyum Tesisleri için ortak işletme sözleşmesi talebinde bulunmuş, böylece yargı yoluyla bu işyerinde yetki alabilmişti.[241]

Etibank Seydişehir Alüminyum Tesisleri'nde yetkinin kaybedilmesini izleyen süreçte Seydişehir Şubesi Yönetim Kurulu'nun 5 asil üyesinin 4'ü ve 5 yedek üyesinin tamamı 1987 yılının Kasım'ında sendikadan istifa etti. Durum, görevini sürdüren Şube Başkanı Abdülkadir Güler tarafından sendikaya bir yazı ile bildirildi.[242] Bunun üzerine, Otomobil-İş tarafından Şube'ye bağlı üye sayısı ile şube genel kurulunun toplanabilmesi mümkün olmadığından, Dernekler Kanunu'nun 51. maddesi uyarınca Seydişehir Şubesi'nin kendiliğinden dağılmış olduğu bildirildi.[243] Otomobil-İş Seydişehir Şube Başkanı Abdülkadir Güler'e de Şube Başkanlığı görevinin sona ermiş olduğunu tebliğ etti.[244]

Şubenin kapanmasının ardından Otomobil-İş Genel Merkez Yönetim Kurulu'nun 26 Ekim 1987 tarih ve 61 sayılı kararı ile Seydişehir Bölge Temsilciliği'nin kuruldu, Bölge Temsilcisi olarak da Abdülkadir Güler atandı.[245] Bir süre varlığını sürdüren Seydişehir Bölge Temsilciliği Otomobil-İş Genel Merkez Yönetim Kurulu'nun 20 Mart 1990 tarih ve 41 sayılı kararıyla kapatıldı.[246]

ŞUBE	KURULUŞ TARİHİ	KAPANIŞ TARİHİ
BİLECİK ŞUBESİ	1978	17-18-19 MART 1992
BOLU ŞUBESİ	21 MART 1984	12-13-14 ARALIK 1986
ÇERKEZKÖY ŞUBESİ	1 AĞUSTOS 1984	MÜNFESİH
DENİZLİ ŞUBESİ	13 ŞUBAT 1984	17-18-19 MART 1992
KARADENİZ EREĞLİ ŞUBESİ	31 AĞUSTOS 1983	
KIRIKKALE ŞUBESİ	8 HAZİRAN 1984	12-13-14 ARALIK 1986
SAKARYA ŞUBESİ	20 EYLÜL 1983	12-13-14 ARALIK 1986
SEYDİŞEHİR ŞUBESİ	23 ŞUBAT 1984	MÜNFESİH (KASIM 1987)

OTOMOBİL-İŞ'İN 1986-1992 DÖNEMİNDE KAPANAN ŞUBELERİ (Birleşik Metal-İş Arşivi)

1986-1989 DÖNEMİNDE ÖRGÜTLENİP SENDİKADA KALAN İŞYERLERİ

1	AYSAN AYDIN TRANSMİSYON AKSAMI SAN. A.Ş.
2	AR DÖKÜM MAKİNA A.Ş
3	MİTRANS MAKİNA İMALAT YEDEKLERİ A.Ş.
4	SİYAŞ SUBAP İMALAT YEDEKLERİ A.Ş.
5	MUTLU GEDİZ MADENCİLİK A.Ş.
6	BOSAŞ BORU VE PROFİL A.Ş
7	ENMAK ENERJİ TESİSİ VE MAKİNA İMALAT LTD. ŞTİ.
8	BAYKAN KURTULUŞ ASANSÖR FİRMASI
9	İHSAN TEBER ASANSÖR FİRMASI
10	TÜRKELİ TİC. A.Ş (ANKARA)
11	ERG İNŞAAT SAN. A.AŞ.
12	TREYSEN PREFABRİK ÇELİK YAPILARI A.Ş.
13	ORPAŞ METAL SAN. AŞ (KARTAL)
14	ÜÇAY MADENİ EŞYA LTD. ŞTİ.
15	SİNTER METAL SAN. A.Ş
16	DEV METAL LTD. ŞTİ.
17	İSTANBUL BORU SAN. A.Ş. (ERKBORU)
18	İSTANBUL BORU SAN. A.Ş. (ÇELPAŞ)
19	İSTANBUL BORU SAN. A.Ş. (ERKSAN)
20	ELSAN HAM MADDE SAN. A.Ş
21	ALCOR SOĞUTMA VE KLİMA CİHAZLARI SAN. A.Ş
22	NORM ÇELİK SAN. A.Ş
23	SUNTEK AĞIR ISI SAN. A.Ş
24	MARMARA METAL METALURJİ SAN. A.Ş
25	İSTANBUL MAKİNA DÖKÜM SAN A.Ş
26	SİSMAT ÇELİK MAKİNA SAN. A.Ş
27	TELAY TEL MAMULLERİ A.Ş
28	AS METAL SAN. LTD. ŞTİ.
29	YILDIZ TREYLER SAN. LTD. ŞTİ.
30	META ELEKTRONİK END. A.Ş
31	PROFİL BORU SAN. A.Ş
32	ÜSTÜN MAKİNA SAN. LTD.ŞTİ
33	EKU FREN KAMPANA LTD. ŞTİ
34	ORPAŞ METAL SAN. A.Ş (SEFAKÖY)
35	YILMAZ DÖKÜM SAN. A.Ş
36	DERAM ÇELİK SAN. A.Ş
37	EKMAK ÇELİK İMALAT A.Ş
38	NORM ELEKTRONİK GEREÇLER SAN. A.Ş
39	TÜRKELİ TİC. A.Ş (RAY FABRİKASI)
40	TÜRKELİ TİC. A.Ş (ASANSÖR FABRİKASI)
41	RA-DE OTO YAN SAN. A.Ş
42	SATAŞ SAATÇILIK SAN.A.Ş
43	YILDIZ GAZ ARMATÜRLERİ A.Ş
44	İRAL ÇELİK DÖKÜM A.Ş
45	BEKTAŞ BAKR EMAYE KABLO SAN. A.Ş
46	CENK DEMİR SAN. TİC. A.Ş
47	GÜNERİ DÖKÜM SAN. LTD. ŞTİ.
48	AEG-ETİ ELEKTRİK ENDÜSTRİSİ A.Ş
49	ÇEBİTAŞ DEMİR ÇELİK END. A.Ş
50	ALMET ALÜMİNYUM SAN. A.Ş
51	ÖZEN ALÜMİNYUM SAN. TİC. A.Ş
52	DOĞAN SICAK DÖVME LTD. ŞTİ.

53	METSAN KOLL. ŞTİ.
54	ASVAN LTD. ŞTİ.
55	ASMAK OTOMOTİV MAKİNA LTD. ŞTİ.
56	ORPAŞ METAL SAN. A.Ş (TOPKAPI)
57	PRESSAN MADENİ EŞYA A.Ş
58	EMEL KAZAN LTD. ŞTİ.
59	UĞURGÜL ELEKTRİK SAN. AŞ.
60	BAŞAK TEL ÇEKME SAN. AŞ.
61	AKSEL PRES DÖKÜM SAN.
62	AKIN SAN. TİC.LTD. ŞTİ

63	MİLTEKNİK ELEKTROMEKANİK SAN. A.Ş
64	GİMSAN MADENİYAT A.Ş
65	MEKSAN ELEKRONİK A.Ş
66	MEKSAN MEKANİK MAKİNA A.Ş
67	BEKSA ÇELİK KORD SAN.A.Ş
68	BASTAŞ BİRLEŞİK AYDINLATMA A.Ş
69	İZELTAŞ A.Ş
70	LUCAS DİZELSAN DİZEL POMPA A.Ş
71	TEKİMAL ASANSÖR SAN. A.Ş (İZMİR)
72	EGEMAS MAKİNA SAN LTD.ŞTİ.

OTOMOBİL-İŞ GENEL SEKRETERLERİ GÖZALTINA ALINIYOR: ARALIK 1987

1983 yılından sonra hızla örgütlenen Otomobil-İş üzerindeki baskılar aralıksız sürdü. Sermayenin yoğun işten çıkarmalarla bütün bu dönem boyunca sürdürdükleri sendika seçme özgürlüğünü hiçe sayan yıldırma ve sendikasızlaştırma faaliyetlerine hükümetlerin Otomobil-İş'e karşı aldığı karşı tutum da eklendi. Bunlar arasında en dikkat çekici olan, 1987 Aralık ayında Otomobil-İş Genel Sekreteri Celal Özdoğan ile bir önceki dönemde bu görevi yürütmüş olan Sami Ataç'ın gözaltına alınmalarıydı.

TÜRK CEZA KANUNU'NUN 141 VE 142. MADDELERİ

Celal Özdoğan ve Sami Ataç'ın gözaltına alınıp yargılanmalarına neden olan 1926 tarihli Türk Ceza Kanunu'nun 141 ve 142. Maddeleri, 1936 yılında Kanun'a monte edildi. 1988 yılına kadar yapılan beş değişiklikle giderek ağırlaştırıldı. İtalya'da Musolini yönetimi tarafından 270 ve 272. maddeler olarak uygulamaya konulan madde, Türkiye'de 141 ve 142 olarak yürürlüğe konuldu.

"Duçe'nin 271-272 maddeler balyozu ile İtalya halkına uyguladığı zulüm, kendisinin 1945 yılında idama götürürken, ülkemizde 1949, 1950 ve NATO'ya girişimizle birlikte 1951 yılında daha da ağırlaştırılarak, bugünkü şeklini almış, düşünce ve örgütlenme özgürlüğünün üzerinde; kanunilik unsurundan da yoksun, istenildiği zaman istenildiği şekilde, keyfi olarak kullanılmaya olanaklı, birer " Demokles'in kılıcı" gibi sallanıp, doğrayıp duragelmiştir"

Rasim Öz, Gün, Sayı 35, Ocak 1988.

Kutlu ve Sargın'ın ifadeleri üzerine gözaltına alınmışlardı

Otomobil-İş Genel Sekreteri tutuklandı

Otomobil-İş Genel Sekreteri Celal Özdoğan ile birlikte, Mustafa Kara, Mustafa Erdoğan ve Ekrem Kandemir de tutuklandı. Eski Genel Sekreter Sami Ataç ise tutuksuz yargılanacak.

2000'e Doğru'nun son sayısı toplatıldı

İstanbul DGM Savcılığı, "Çok gizli rapor: Devlet gözüyle hain ve yandaş aşiretleri" başlıklı yazı nedeniyle 2000'e Doğru dergisinin toplatılmasına ve soruşturma açılmasına karar verdi. **Orta Sayfada**

İstanbul Haber Servisi — TKP ve TİP Genel Sekreterleri **Haydar Kutlu** ve **Nihat Sargın**'ın ifadelerine dayanılarak bir süre önce gözaltına alınan, aralarında Otomobil-İş Sendikası'nın eski ve yeni genel sekreterlerinin de bulunduğu 5 kişiden 4'ü tutuklandı.

Yaklaşık 15 gündür gözaltında bulunan 5 kişi dün İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi'ne çıkarıldı. Yargılama sonucunda Otomobil-İş Genel Sekreteri **Celal Özdoğan** ile emekli öğretmen **Mustafa Kara, Mustafa Erdoğan** ve **Ekrem Kandemir** tutuklandılar.

Otomobil-İş eski Genel Sekreteri **Sami Ataç** ise tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakıldı.

Cumhuriyet, 15 Aralık 1987.

Otomobil-İş Sendikası 1986 yılında altı ay ara ile biri kayyım eşiliğinde olağanüstü olmak üzere iki genel kurul toplamıştı. Olağüstü Genel Kurul'da Otomobil-İş'in kurucu başkanı Aydın Özeren Başkanlığı İlhan Dalkılıç'a bırakmış; 12-14 Aralık 1986 tarihli Olağan Genel Kurul'da ise, Otomobil-İş'in kuruluşundan beri sendika üyesi ve yıllarca genel sektererlik görevini yürütmüş olan Sami Ataç'ın yerine Netaş baştemsilcisi Celal Özdoğan gelmişti.

1987, sendikal alandaki hareketliliğin yanında siyasi alanda da hızlı değişimlerin yaşandığı hareket-

lili bir yıl oldu. TİP Genel Başkanı Behice Boran ve TKP Genel Sekreteri 7 Ekim 1987 tarihinde Brüksel'de bir basın toplantısı düzenleyerek, iki partinin TBKP olarak birleşme amaçlarını ve program tasarısını kamuoyuna açıkladılar.[247] Artık 1920'den bu yana illegal bir örgütlenme içinde olan var olan TKP ile 1971 yılında sendikacılar tarafından kurulan, 12 Mart Muhtırası ile kapatılan ve 1975 yılında Behice Boran tarafından yeniden kurulan TİP birleşerek legal bir parti olarak yoluna devam edecekti. Brüksel'de birleşme açıklamasının ardından 10 Ekim 1987 tarihinde TİP Genel Başkanı Behice Boran hayatını kaybetti. Birleşme kararını hayata geçirmek üzere TİP Genel Sekreteri Nihat Sargın ve TKP Genel Sekreteri Haydar Kutlu Türkiye'ye dönme kararı aldılar. İki parti liderinin yapmış olduğu Türkiye'ye yasal bir komünist parti kurmak için geleceklerini açıklaması ülke siyasi arenasında ciddi yankı buldu. Dönemin Başbakanı Turgut Özal, kanunun emir ne ise, onun yapılacağını açıkladı: "Gelirlerse, kanunları uygularız. Kanun tutuklanmalarını emrediyorsa tutuklanırlar. Gelirlerse kanun emir ne ise o yapılır."[248]

Kutlu ve Sargın 16 Kasım 1987 tarihinde Ankara Esenboğa havalimanına, birçok yabacı destekçi ve gözlemci ile indi. İner inmez de gözaltına alındılar. Ardından Türkiye çapında operasyonlar başladı. Gözaltılar Otomobil-İş Sendikası'na kadar uzandı. Otomobil-İş'in eski ve yeni genel sekreterleri 1 Aralık 1987 tarihinde gece yarısı gözaltına alındılar. 1 Aralık 1987 gece yarısı yapılan polis operasyonunda Otomobil-İş Sendikası'nın iki genel sekreteri ile birlikte emekli öğretmen Mustafa Kara, Mustafa Erdoğan ve Philips işçisi -Peygamber Ekrem olarak bilinen- Ekrem Kandemir de gözaltına alınmışlardı.

Celal Özdoğan ve Sami Ataç'ın gözaltına alınmalarının ardından, Otomobil-İş Genel Yönetim Kurulu adına İlhan Dalkılıç yazılı bir basın açıklaması yaparak, seçim öncesinde halkımıza ve işçi sınıfımıza sevimli gözükmeye çalışan ANAP yönetiminin, yeni iktidarın daha ilk gününde, gerçek yüzünü gösterdiğini kaydetti.[249]

Celal Özdoğan, milletvekili genel seçimlerinin yapıldığı ve ANAP'ın ikinci kez büyük bir çoğunlukla iktidara geldiği günün gecesi, saat 02:00 civarında gözaltına alındığını anlattı:

> Gece geldiler, evden aldılar, dedim yanlış olmasın. Ellerinde resim var, Celal Özdoğan. Sonra biraz arama tarama yaptılar. Daha sonra o zaman Emniyet Müdürlüğü Gayrettepe'deydi. Oraya götürdüler. Orada siyasi şubede 15 gün kaldık.[250]

Celal Özdoğan sosyalist kimliği bilinen bir kişiydi. Sami Ataç ise Otomobil-İş geleneğinden gelen kendisini sosyal demokrat olarak tanımlayan bir sendikacıydı. Sami Ataç'ın neden gözaltına alındığına karşı sorumuzu Celal Özdoğan, "TBKP'li yöneticiler içinde Otomobil-İş Sekreteri varmış iddiası" şeklinde cevapladı: "Genel sekreterlerin de bu örgüt içerisinde olduğu iddiası ile aldılar. İki tane genel sekreter var, bir ben varım bir de Sami Bey var."[251] Sosyalist sola karşı mesafesini hep korumuş olan Sami Ataç ise gözaltına alındığı geceyi ve Celal Özdoğan'dan gözaltına alınma nedenlerini öğrenince verdiği tepkiyi şöyle anlattı:

> ... Ah! Gece bir saate kapı çaldı., Kapıyı açtık. Tomsonlarla polisler. 'Ne oldu?' Dediler, 'böyle böyle... Arayacağız'. Her tarafı aradılar. '74 de Kıbrıs barış harekâtı olmuştu, o meyanda, askeriyeye yardım yapmıştık, orduya, hava kuvvetlerine falan. Resimlerimiz çekilmiş ordu komutanlarıyla. Bunları görünce, bak baba şöyle baba böyle falan... İşte ne kadar hediye dolma kalem, şey varsa götürdüler. İşlerine gelenleri aldılar. Ben de giyindim. Aşağıya indik. Bir minibüs gibi araç bindik içine. Aşağıya bir indim ki, apartmanın her yerini sarmışlar. Büyük bir tehlike var, anarşi! Bindik biz E-5'e girdik ama gözlerim bağlı değil. Soruyorlar ediyorlar. Köprüden Beşiktaş'a, Akaretler'den yukarı, oradan Mecidiyeköy'e. Orada gözlerimizi bağladılar. Bir iki kat aşağıya indik. Kemeri memeri aldılar. Bir şey imzalattılar, onu yarım yamalak okudum. İşte, evde arama yapmışlar, biz izin vermişiz aranmasına... Celal'i benden önce almışlar. O zamanlar sigara içiyorum. Almadılar onları. Bir odaya geldim. İki üç kişi uyuyor. Beni de oturttular bir yere. Celal'in yanına oturmuşum baktım, Celal. 'Ne oldu?' dedim, 'Başkan, Ne bu? Neyin nesi?' Dedi, 'TKP!' Dedim, 'Ne TKP'si?' [252]

Sami Ataç ise gözaltına alındıktan sonra götürüldüğü Emniyet Müdürlüğü'nde kendisi gibi gözaltına alınmış olan Celal Özdoğan'la, iki öğretmen ve bir mühendisle karşılaştığını anlattı:

> Şimdi sabah oldu. Müdür odasındayız. Sohbet ediyoruz, geziyoruz. Hatta aşağıya indim. Bir salon var. Pinpon oynuyorlar. Pinpon masasının arkasında Atatürk resimleri. Pinpon masasının üzerine her türlü tabanca bıçak diziyorlar. Seni de arkaya diziyorlar. O zamanlar ANAP'tı iktidarda olan. Fatih'te ve Üsküdar'da ANAP'ın parti binasını bombaladılar. Onları almışlar içeri. Arkadan çağırıyorlar gazetecileri. Çekiyorlar, yayıyorlar gazeteye... Bizi Ankara'ya gönderdiler diye çıkmış haberler. Göndermediler. Benim kayınbiraderin çok yakını olur Emniyet Müdürü. Emniyet Müdürü Metin Aksan var. O geliyor yokluyor. Birkaç gün geçti. Üç gün kaldım müdüriyet odasında. Polisler geliyor, sen ne yapıyorsun burada diyorlar. İşte aldılar içeri falan... Sivil bir çocuk vardı. Celal'e falan vurmuşlar. Bana Allah için bir fiske [bile vurmadılar]. Ekrem miydi adı? Eski Maden-İş'li, 15-16 Haziran'da da içeri girmiş. Phillips'ten miydi? Onunla beraber biz aşağıya indik. Bir demir kapı açtılar paldır küldür. Bir tane daha açtılar. Hücrelere doldurdular [bizi]. O çocukla ikimiz [aynı] hücreye girdik. Ekrem, 'Başkan,' dedi 'ben 12 Eylül'de buradaydım. Bu duvarlar sıvanmamıştı. Bak şimdi iyi' dedi, 'sıvanmış.' Tecrübeli. Sigara içiyoruz, halbuki yasakmış. Havlu vardı. Havlu savuruyor. 'Ne yapıyorsun?' Vantilatör yapıyor... savuruyor. Hücre penceresi var ya, dumanlar oradan çıksın diye. 'Biz orada on kişi kaldık' diyor. Biz iki kişiydik. Bir büyük divan var. Bana 'Sen yat...' falan derdi. On gün mü orada kaldık, on beş gün mü?'[253]

15 gün gözaltı süresinin ardından, iki genel sekter ve diğerleri DGM' ye çıkarıldı. Sami Ataç, DGM'ye götürülmeden önce kendilerine jilet verdiklerini ve tıraş olduklarını, parmak izlerini aldıklarını, daha sonra doktor muayenesine çıkarıldıklarını anlattı: "Bir şikâyetin var mı, dövdüler mi?" "Valla," dedim, "bana bir şey yapmadılar. Haydi, oradan Sirkeci'ye, DGM'ye..." Sami Ataç, DGM'de diğerlerini tek tek içeri aldıklarını, kendisinin dışarıda, başında bir sivil polisle bekletildiğini anlattı:

> Bizim avukat geldi. Rahmetli Şeyma Hanım. Geldi kenarda bekliyor. Polisle sohbet ediyoruz. Eski Gebze savcısıydı. Sonra Kadıköy'e başsavcı geldi. Onunla da epey iyiydik. Sonra emekli olunca baktım avukatlık yapıyordu. O da geldi. 'Ne o Sami bey,' dedi. 'Ne yapıyorsun burada?' O sivil polis de sigara içiyor yanımda. Böyle böyle... dedim. Girdi o savcı. Çocuk, 'kim bu' dedi. 'Savcı', dedim. 'Niye söylemiyorsun'. Dedim, 'korkuyorsan içme.' Beni çağırdılar içeri, girdim. Bizim Celal, öbürleri... 5 kişi vardık. Sayıyorlar... Onlar içeri girecekler, ailelerine haber verilecek. Bana da beraat, takipsizlik verdi. Ben çıktım. Şeyma geldi. Sarıldı, öpüştük. Dedi, 'hadi başkan biz gidelim'. Döndük geldik, işte.[254]

Yapılan duruşma sonucunda Otomobil-İş Sendikası'nın eski Genel Sekreteri Sami Ataç serbest bırakılır ve Celal Özdoğan'ın içinde olduğu dört kişinin tutuklu yargılanmasına karar verilir. *Cumhuriyet*, gelişmeleri şu satırlarla kamuoyuna duyurur:

> TİP ve TKP Genel Sekreterleri Haydar Kutlu ve Nihat Sargın'ın ifadelerine dayanılarak bir süre önce gözaltına alınan, aralarında Otomobil-İş Sendikası'nın eski ve yeni genel sekreterlerinin de bulunduğu 5 kişiden 4'ü tutuklandı. Yaklaşık 15 gündür gözaltında bulunan 5 kişi dün İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi'ne çıkarıldı. Yargılama sonucunda Otomobil-İş Genel Sekreteri Celal Özdoğan ile emekli öğretmen Musa Kara, Mustafa

GÜCÜMÜZE GÜÇ KATTILAR...

Genel Temsilciler Kurulumuza gözaltına alınan genel sekreteremiz Celal Özdoğan ve Sami Ataç'ın eşleri de katıldı. Onların katılımı toplantıyı daha da anlamlı kıldı. Coşkun alkışlar arasında konuşma yapan Refika Ataç ve Hayriye Özdoğan özetle şunları söylediler:

HAYRİYE ÖZDOĞAN "Yıllardır fabrikalarda sizlerle mücadele veren eşlerimizin gözaltına alınması bizleri yıldırmadığı gibi sizleri de yıldırmayacaktır. Yaşasın sizlerin kararlı mücadalesi. Yaşasın Otomobil-İş..."

REFİKA ATAÇ "Eşimin sağlığından endişe ediyorum. Tüm temsilcilerin her konuda olduğu gibi bu konuda da ortak davranmalarını istiyorum."

Otomobil-İş, Sayı 52, Ocak 1988.

> Erdoğan ve Ekrem Kandemir tutuklandılar. Otomobil-İş eski Genel Sekreteri Sami Ataç ise tutuksuz yargılanmak üzere bırakıldı.[255]

Celal Özdoğan, verilen karara ilişkin olarak yıllar sonra şunları söyleyecekti: "Dediler ki, [Sami Ataç için] bu TBKP üyesi olmaz, ama bunlar bunlar TBKP üyesi. Bizi aldılar. Çünkü içimizdeki diğer arkadaşlar da daha önce TKP davasından bir süre kalmışlar içeride. Öyle bir de küçük maceramız oldu."[256]

Mahkeme kararı ile yasadışı TKP'ye üye oldukları gerekçesiyle tutuklanan dört kişi adına avukatlarının yaptığı itiraz dikkate alınacak ve gözaltına alındıktan 21 gün sonra tüm tutuklular serbest kalacaktı. Otomobil-İş Genel Sekreteri Celal Özdoğan serbest bırakıldıktan sonra, Genel Başkan İlhan Dalkılıç bir açıklama yaptı. Dalkılıç açıklamasında, hiçbir geçerli neden gösterilmeden, 60 bin üyeli bir sendikanın genel sekreteri, sabahın 02:00'sinde evinden, eşi ve çocuklarının gözü önünde apar topar kaçırılıyorsa, bu ülkenin sıradan bir yurttaşının, sırf bir şüphe nedeniyle ne tür bir uygulamaya maruz kalacağını sordu:

> Bu olay gerçekte Özdoğan'ın kişiliğinden giderek Otomobil-İş Sendikası'na, Türk sendikal hareketine yöneltilmiş bir tehdit değilse nedir? Örgütlenme çalışmalarımızın en yoğun sürdüğü şu günlerde sendikamız eski ve yeni genel sekreterlerinin gözaltına alınmaları, sendikamıza üye olmak için mücadele eden işçi arkadaşlarımıza da gözdağı vermek, aba altından sopa göstermek anlamını taşımaktadır. Bugün Sami Ataç'la Celal Özdoğan'a yöneltilen bu saldırının, yarın hedefi başka sendikacılar, başka yurtseverler, başka demokratlara olacaktır. Oyunun gizlisi saklısı yoktur. Gün, gerçekten tüm namuslu insanların güçlerini, dayanışmalarını, bilgilerini birleştirme günüdür. Bu ivedi bir görev olarak önümüzde durmaktadır. Savsaklamaya, ertelemeye tahammül yoktur.[257]

1987 SONRASI İÇİN BİR DEĞERLENDİRME

Maden-İş'li işçilerin gelmesiyle "sınıf ve kitle sendikacılığı" ilkesinden ve tabana dayalı bir mücadeleden aldığı güçle yükselmeye başlayan Otomobil-İş, 1987 sonrasında güç ve inisiyatif yitirmeye başladı. Örgütlenmeye çalıştığı işyerlerinde işverenlerin saldırılarını göğüslemeye çalıştı. Birçok işyerinde başarılı olamadı. Birçok önemli işyerini elinde tutmakta zorlandı. Sendika enerjisini büyük ölçüde örgütlü işyerlerini elinde tutmaya ayırdı. Buna rağmen, Karadeniz Ereğli, Seydişehir gibi metal işkolunda son derece önemli bölgelerde varlığını sürdüremedi. Büyük umutlarla açılan şubeler kapatıldı. Bu yoğun baskı ve saldırılar altında birçok işyeri Türk-Metal'e geçti.

Bunda, baskılar yanında sendikanın kendi bünyesi içindeki kimi zaafların da etkili olduğunu teslim etmek gerekiyor. Nitekim, 1987 sonrasında Otomobil-İş'te yaşanan sıkıntılara ve üye kayıplarına ilişkin olarak Devrimci Muhalefet kanadında yer alan Topkapı eski Şube Sekreteri Servet Baykan 1988 yılında Emek Dünyası dergisinde yaptığı yorumda, Türk Metal'in nicel olarak daha fazla olması konusunda, baskıların ardına sığınmanın doğru olmayacağını kaydediyordu:

> Bizlerin hiç mi eksiği yok? Elbette var. Bizce, en önemli eksiklik, birdenbire büyüyen bir sendikanın kendini yenileyememesi, gelişen ve değişen şartlara kendini uyarlayamamasıdır. Baskılara, işten atılmalara karşı gerekli etkinliğin sağlanamaması ve en önemlisi çok kısa bir süre içinde iç hesaplaşmaya gidilmesidir. Bu önemli örgütlenmelerin olduğu sırada sendika yöneticileri koltuk kavgasına düştüler. Bu kavgadan kârlı çıkan geçmişte grupçu tavırlarıyla tanınanların aynı tutumu ve sekterlikleri, iç örgütlenmede bazı zaafları beraberinde getirdi. Sosyalist güçlerle ve sınıf -kitle sendikacılığını savunan sendikalarla oluşturulabilecek geniş eylem birliktelikleri olmasına rağmen; Otomobil-İş yöneticileri, kendi bünyelerindeki devrimci potansiyeli bile harekete geçiremediler. Hatta tasfiyelere yöneldiler, sendikal demokrasiyi zaafa uğrattılar.

Baykan, bütün bunların aşılmasının maddi zemini olduğu tespitini de yapıyordu. Bu imkânı, Otomobil-İş'te mevcut olan güçlü bir muhalefet potansiyeline bağlıyor, yapılacak olanın tüm mu-

halefet güçlerini asgari bir program etrafında toplamak olduğuna işaret ediyordu."[258]

17-18-19 Mart 1992 tarihlerinde toplanan Otomobil-İş'in 12. Genel Kurulu tamamlandığında, sendikanın 12 şubesi vardı: Ankara, Bursa, Eskişehir, Gebze, İzmir, Kartal, Kayseri, Kocaeli, Mecidiyeköy, Sefaköy, Topkapı ve Ümraniye Şubeleri. Sendika, bu 12 şubesiyle 1993 yılında Maden-İş'le birleşme ve Birleşik Metal İşçileri Sendikası'nın kurulması sürecine kadar yoluna devam edecekti.

GELECEK İÇİN ANLAMLI İPUÇLARI

Bütün bu güçlüklere, zaaflara ve yaşanan kayıplara rağmen Otomobil-İş, "dinamik bir mücadele odağı", sendika hareketinin ve demokrasi mücadelesinin önemli platformlarından biri oldu.

Otomobil-İş şubelerinin genel kurul toplantılarına katılan konukların yoğunluğu, Otomobil-İş'in sadece genel merkez genel kurullarının değil, şube genel kurullarının da siyasetin, sendika hareketinin, demokratik kitle örgütlerinin, bilim çevrelerinin, basının ve kamuoyunun ilgi odağında olduğunu göstermektedir. Otomobil-İş'in her şubesinin kamuoyuna açık toplantıları, genel kurulları son derece canlı geçiyor, kalabalık konuk katılımı ve Türkiye'nin dört bir yanından gelen kutlama mesajlarıyla çok güçlü bir destek görüyordu. Şube genel kurullarında, Erdal İnönü, Deniz Baykal, Süleyman Demirel, Yüksel Çakmur, Fehmi Işıklar, Çağatay Anadol gibi siyaset dünyasının hemen her kesiminin temsilcilerinden gelen çok sayıda mesaj okunuyordu.[259]

SENDİKANIN NABZININ ATTIĞI YERLER

Metal işçilerinin de gözü kulağı Otomobil-İş şube toplantılarındaydı. Gün, "uzun bir sessizlik ve durgunluk döneminden sonra" metal işçilerinin Mecidiyeköy Şubesi'nin 10 Mart 1985 tarihinde toplanan 1. Genel Kurulu'na gösterdikleri büyük ilgiyi şu satırlarla ifade ediyordu:

> Hak alma mücadelesinde örgütlü olmanın önemini yılların deneyi ile kavramış olan metal işçilerinin sendikalarına gösterdikleri ilgi elbette ki şaşırtıcı değildi. Mecidiyeköy'deki Murat düğün salonun önü sabahın erken saatlerinde işçiler, temsilciler, delegelerle doldu. Aslında birbirlerine hiç de yabancı olmayan bu insanlar yeni dönemdeki ortak sorunlar hakkında tartışıyorlardı.[260]

Evet, metal işçileri tartışıyordu. Sadece Mecidiyeköy'de değil, Ankara'da, Bursa'da, Ereğli'de, İzmir'de, Gebze'de, Eskişehir'de, Kayseri'de, Kocaeli'de, Sefaköy'de, Kartal'da, Topkapı'da, Ümraniye'de… Şube genel kurulların her biri, Otomobil-İş'in gidişatının, politikalarının heyecanla ele alındığı, değerlendirildiği, sendikaya yön veren önemli tartışma alanlarıydı.

Şube genel kurullarının ve buralarda yürütülen tartışmaların sendika için taşıdığı önemi Otomobil-İş Genel Sekreteri Mahmut Karakoç, 8 Aralık 1991 tarihinde Bursa Şubesi'nin 5. Olağan Genel Kurulu'nda yaptığı konuşmada, "gelecek için anlamlı ipuçları yakalama çabası" olarak değerlendiriyordu. Bu çaba tüm ülkelerin ve ülkelerdeki tüm toplumsal kesimlerin sorunuydu:

> Bu nedenle bu bizim de sorunumuz. İşçi sınıfımızın diğer örgütlerinin de sorunudur. Gelişeni ve değişeni kavramadan eski yaklaşımlarla, toplumsal yaşamı ve onun önemli bileşeni olan çalışma yaşamını daha ileri noktalara götüremeyiz. Sendikamız bu çerçevede 16 maddeden oluşan konu başlıklarını sizlere ileterek tartışmaya açtı. Katkılarınızı istedi.
>
> Sonuçta, bu konuda güzel şeyler ortaya çıktı. Ancak; sadece bununla yetinmeyi de doğru bulmuyorum. Biz gelişmenin temel dinamiği olan sanayinin problemlerini de tartışabilmeli ve çözüm üretebilmeliyiz. Ülkemizin demokratik ve refah toplumu temelinde yeniden yapılanmasına katkı verecek başka konuları da tartışıp kendi katkılarımızı verebilmeliyiz. Bunları yapabildiğimiz ölçüde, ülkemiz değişen dünyada değişen Türkiye olarak onurlu yerini alabilir.[261]

YARIŞ... DOSTLUK VE BAĞLILIK

Otomobil-İş'in sınıf sendikacılığına gönül vermiş yöneticileri görevi bıraktıktan sonra da sendikayla bağlarını korudular. Bu bağ sadece "gönül bağı" değildi, onlar demokrasi kavgasının içinde aktif olarak yer aldılar. Otomobil-İş, işçi sınıfının ve sendikanın saflarında yer almış eski yöneticileriyle yolunu ayırmadı.

Mecidiyeköy Şubesi Genel Kurulu'nda İlhan Dalkılıç ve Yusuf Türkoğlu. Fotoğraf. Yusuf Türkoğlu Albümü.

Otomobil-İş Kartal Şubesi'nin 1 Aralık 1991 tarihinde toplanan 5. Olağan Genel Kurulu'na Otomobil-İş genel başkanlarından İlhan Dalkılıç, genel sekreterlerinden Sami Ataç, genel örgütlenme sekreterlerinden İsmail Aykanat, genel eğitim sekreterlerimizden Mehmet Okan, Disiplin Kurulu başkanlarından Şerif Özel konuk olarak katıldılar.[262]

Kocaeli Şubesi 6. Olağan Genel Kurulu, 29 Aralık 1991 Pazar günü yapıldı. Otomobil-İş eski Genel Başkanı İlhan Dalkılıç, Genel Kurul'a katılan konuklar arasındaydı.[263]

Mecidiyeköy Şubesi 2. Genel Kurulu 21 Şubat 1988 Pazar günü toplandı. Genel Kurul, Şube Başkanı Yusuf Türkoğlu'nun yaptığı konuşmayla açıldı. Divan başkanlığını Genel Sekreter Celal Özdoğan yaptı. Genel Başkan İlhan Dalkılıç, Mecidiyeköy Şube Başkanı Yusuf Türkoğlu'na ve Şube Mali sekreteri Remzi Durmaz'a işçi sınıfı mücadelesine ve Otomobil-İş'e vermiş oldukları hizmetlerden dolayı birer plaket verdi.[264]

Topkapı Şubesi 2. Olağan Genel Kurulu 26 Temmuz 1987 tarihinde toplandı. Toplantının açılış konuşmasını yapan Topkapı Şube Başkanı Rıza Durak, üç yıllık çalışmanın bir değerlendirmesini yaptıktan sonra, "kongre sonuçları ne olursa olsun yine hep birlikte çalışacağız ve mücadele edeceğiz" dedi. Kürsüye gelen Genel Başkan İlhan Dalkılıç, Rıza Durak'a, işçi sınıfının mücadelesine ve Otomobil-İş Sendikası'na yapmış olduğu hizmetlerden dolayı bir plaket verdi.[265]

9 Şubat 1992 Pazar günü yapılan Mecidiyeköy Şubesi 4. Olağan Genel Kurulu'nda, Mecidiyeköy Şube Sekreteri Ali Kaplan'ın, profesyonel sendikacılıktan ayrılması nedeni ile yapılan törende, Genel Başkan Celal Özdoğan, Ali Kaplan'a bir plaket vererek bundan sonraki çalışmalarında başarılar diledi. 13 Mart 1985 tarihinden 9 Şubat 1992 tarihine kadar Mecidiyeköy Şube Sekreterliği görevini yürüten Ali Kaplan bir konuşma yaparak şunları söyledi:

> Otomobil-İş Sendikamızda güzel günlerimiz geçti, sendikamızdaki görevimi daha aktif, dinamik ve genç arkadaşlara bırakmanın zamanının geldiğine inanarak profesyonel sendikacılık yaşamını noktalamak istiyorum. Ancak yine sizlerle birlikte olacağım, sendikal görevim yaşamım boyunca sürecektir.[266]

Sefaköy Şubesi'nin 16 Şubat 1992 tarihinde yapılan Genel Kurulu'nda 1990 yılından bu yana Sefaköy Şube Sekreterliği yapan Turgut Tabak'ın profesyonel sendikacılığı bırakması nedeni ile Genel Sekreter Mahmut Karakoç, kendisine bir plaket vererek, başarılı çalışmalarından dolayı kutladı. [267]

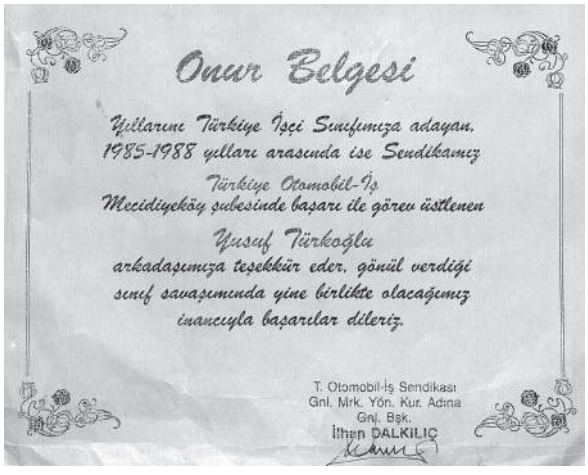
Onur Belgesi

Yıllarını Türkiye İşçi Sınıfımıza adayan,
1985-1988 yılları arasında ise Sendikamız
Türkiye Otomobil-İş
Mecidiyeköy şubesinde başarı ile görev üstlenen
Yusuf Türkoğlu
arkadaşımıza teşekkür eder, gönül verdiği
sınıf savaşımında yine birlikte olacağımız
inancıyla başarılar dileriz.

T. Otomobil-İş Sendikası
Gnl. Mrk. Yön. Kur. Adına
Gnl. Bşk.
İlhan DALKILIÇ

BÖLÜM DİPNOTLARI

[114] Otomobil-İş, 8.4.1980 tarihli yazısı; Yıldırım Koç, Çalışma Bakanlığı Arşivi notları.

[115] Cumhuriyet, 25 Mart 1986.

[116] Resmî Gazete, 17 Şubat 1984 tarih ve 18315 sayılı.

[117] Otomobil-İş, Sayı 1, 15 Kasım 1984.

[118] 1. Ordu ve Sıkıyönetim Komutanlığı, 29 Nisan 1983 tarih ve SVL. İLR. 7130-717-83/SYNT.1.Ks. (Sen) sayılı yazı. Birleşik Metal-İş Arşivi.

[119] 1. Ordu ve Sıkıyönetim Komutanlığı, 29 Nisan 1983 tarih ve SVL.İŞL.7130-717 83/SYNT.1.Ks.(Sen) sayılı yazısı. Birleşik Metal-İş Arşivi.

[120] Otomobil-İş, 9. Genel Kurul Çalışma Raporu 17-18 Aralık 1983, İstanbul, 1983, s. 274.

[121] Otomobil-İş, 1. Ordu ve Sıkıyönetim Komutanlığı'na 16 Mayıs 1983 tarih ve 003-83-258/2289 sayılı yazı; İstanbul Valiliği'ne, 16 Mayıs 1983 tarih ve 003-83-214/2245 sayılı yazı; İstanbul Emniyet Müdürlüğü'ne 16 Mayıs 1983 tarih ve 003-83-215/2244 sayılı yazı Birleşik Metal-İş Arşivi.

[122] Otomobil-İş, Av. Nuran Kortel'e 16 Mayıs 1983 tarih ve 003-83-212/2232 sayılı yazı; Av. Bekir Ekinci, 16 Mayıs 1983 tarih ve 003-83-213/2234 sayılı yazı. Birleşik Metal-İş Arşivi.

[123] 1. Ordu ve Sıkıyönetim Komutanlığı, 8 Temmuz 1983 tarih ve 7130-1989-83/SYNT.1.Ks.(Sen) yazısı; Genel Kurul Tutanağı, 21.9.1983. Birleşik Metal-İş Arşivi.

[124] Genel Kurul Tutanağı, 21.7.1983. Birleşik Metal-İş Arşivi.

[125] İstanbul Emniyet Müdürlüğü, 17 Ocak 1984 tarih ve 2358 sayılı yazı; Çalışma Bakanlığı, 6 Aralık 1983 tarih ve 13-651-12-81(1) sayılı yazı. Birleşik Metal-İş Arşivi.

[126] Otomobil-İş, İstanbul Vilayet Makamına 20 Ocak 1984 tarih ve 003-84-2/620 sayılı yazı. Birleşik Metal-İş Arşivi.

[127] Otomobil-İş, Sayı 1, 15 Kasım 1984.

[128] Otomobil-İş, 7 Kasım 1985 tarih ve 003-85-259/5349 sayılı; 7 Kasım 1985 tarih ve 003-85-214/5304 sayılı; 7 Kasım 1985 tarih ve 003-85-258/5348 sayılı; 8 Kasım 1985 tarih ve 003-85-329/5427 sayılı yazılar: Birleşik Metal-İş Arşivi.

[129] Sedat Karaçam, "Neden Otomobil-İş?", Gün, Sayı 2, Nisan 1985.

[130] Otomobil-İş, Sayı 9, 20 Temmuz 1985.

[131] Gün, Sayı 4, Haziran 1985.

[132] Türk-Metal, 5. Genel Kurul'a Sunulan Çalışma Raporu 26-27 Kasım 1983, Ankara, s. 178.

[133] Yıldırım Koç, "12 Eylül Sonrasında İşçi Çıkarma Yasağı", Mülkiyeliler Birliği Dergisi, Cilt XXII, Sayı 205, Ocak-Şubat-Mart 1988.

[134] TÜBA, İş, İşçi ve Çalışma Bülteni, No.470, 5.11.1984; Aktaran Yıldırım Koç, Ocak-Şubat-Mart 1988.

[135] Cumhuriyet, 1 Kasım 1984.

[136] Otomobil İş, Sayı 2, 15 Aralık 1984.

[137] Gün, Sayı 2, Nisan 1985.

[138] Sami Ataç, Görüşme kayıtları, İstanbul, 13 Kasım 2018.

[139] Otomobil-İş, Sayı 6, 15 Nisan 1985.

[140] Otomobil-İş, Çalışma Raporu 1983-1986 10. Merkez Genel Kurulu 12-14 Aralık 1986, İstanbul, 1986, s. 174.

[141] Otomobil-İş, Sayı 11, 20 Eylül 1985.

[142] Otomobil-İş, 1986, s. 180.

[143] Otomobil-İş, Sayı 37, Ağustos 1988.

[144] Celal Özdoğan, Video: Fahrettin Erdoğan, Mayıs 2018; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[145] Otomobil-İş, 1986, s. 173.

[146] Genel Kurul Tutanağı, 21.7.1983, Birleşik Metal-İş Arşivi.

[147] Otomobil-İş, 9. Genel Kurul Çalışma Raporu 17-18 Aralık 1983, İstanbul, 1983, s. 273.

[148] Otomobil-İş, 1986, s. 173.

[149] Bursa Sıkıyönetim Komutanlığı, 10 Ocak 1981 tarih ve SYNT 7130-910-81/5 sayılı emri ile kapatıldığı, Açma Tutanağı'nda belirtilmektedir: Açma Tutanağı, 24.11.1981; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[150] Otomobil-İş Bursa Şubesi, 4 Mayıs 1981 tarihli yazı; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[151] Açma Tutanağı, 24.11.1981; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[152] Otomobil-İş, Vilayet Yüksek Katına İzmir 7 Aralık 1978 tarih ve (021-6)-78-1/5113 sayılı yazı; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[153] Ege Ordu ve Sıkıyönetim Komutanlığı'nın 2 Aralık 1983 tarih ve HRK-7130-1460-83/SYNT-SVL.İŞL.1.ks. sayılı emri; Otomobil-İş, Valilik Makamına İzmir 24 Mayıs 1984 tarih ve 21-6-84-2/6326 sayılı yazı; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[154] Kadıköy İlçe Emniyet Amirliği, 30.4.1984 tarih ve V.2780 sayılı tebliğ; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[155] Otomobil-İş, Valilik Yüksek Katına İzmir 22 Kasım 1984 tarih ve 021-6-84-5/10018 sayılı yazı; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[156] Otomobil-İş, Ege Ordu ve Sıkıyönetim Komutanlığına 28 Kasım 1984 tarih ve 0216.84.6/10.198 sayılı yazı; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[157] Otomobil-İş, 1986, s. 176.

[158] Otomobil-İş, 1986, s. 176.

[159] Türkiye Otomobil-İş Sendikası İzmir Şubesi Olağan Genel Kurulu Çalışma raporu, 1983; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[160] Otomobil-İş, Sayı 68, Mayıs 1992

[161] Otomobil-İş, Konya Valilik Makamına 23 Şubat 1984 tarih ve 021-12-84-3/1997 sayılı yazı. Birleşik Metal-İş Arşivi.

[162] Otomobil-İş Sendikası Vekili Av. Bahattin Acar, Kaymakamlık Makamına Seydişehir 11 Nisan 1984 tarihli yazı; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[163] Konya Seydişehir Emniyet Amirliği, 12 Nisan 1984 tarih ve S Bür. 527 sayılı yazı; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[164] Otomobil-İş, Konya Bölge Çalışma Müdürlüğü'ne 021-12-84-2/7725 sayılı yazı; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[165] Otomobil-İş, Denizli Valiliği'ne, 13 Şubat 1984 tarih ve 021-16-84-3/1096 sayılı yazı; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[166] Otomobil-İş, Gelen Evrak, Tarih 23 Haziran 1984, K. No. 6686, D. No. 021; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[167] Orijinal belge; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[168] Otomobil-İş, Valilik Makamına Denizli 4 Aralık 1984 tarih ve 021-16-84-12/10634 sayılı yazı; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[169] Denizli Valiliği, 6 Aralık 1984 tarih ve 27-2249 sayılı yazı; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[170] Otomobil-İş, Eskişehir Valiliği'ne 29 Ağustos 1983 tarih ve 021-10-83-1/3337 sayılı yazı; Birleşik metal-İş Arşivi.

[171] Eskişehir Sıkıyönetim Komutanlığı, 3 Ocak 1984 gün ve 7130-27-84/İSTH sayılı yazı; Birleşik metal-İş Arşivi.

[172] Eskişehir Sıkıyönetim Komutanlığı, 12 Mart 1984 tarih ve 7130-370-84/İSTH sayılı yazı; Eskişehir İli Emniyet Müdürlüğü, 21

Mart 1984 tarih ve 2387 sayılı yazı; Türkiye Otomobil-İş Sendikası Eskişehir Şubesi, 1. Olağan Genel Kurulu Çalışma Raporu, Ağustos 1984; Birleşik Metal-İş Arşivi.

173 Otomobil-İş Genel Merkez Yönetim Kurulu, 26 Eylül 1983 tarih ve 8 sayılı kararı; Birleşik Metal-İş Arşivi.

174 Otomobil-İş, İstanbul Valiliği'ne 5 Ekim 1983 tarih ve 021-13-83-1/3602 sayılı yazı. Birleşik Metal-İş Arşivi.

175 İstanbul Emniyet Müdürlüğü, 11 Kasım 1983 tarih ve 70918 sayılı yazı. Birleşik Metal-İş Arşivi.

176 Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, 22.12.1983 tarih ve 13-651-12-865 sayılı yazı; Otomobil-İş, İçişleri Bakanlığı'na. 16 Şubat 1984 tarih ve 002-84/2-1346 sayılı yazı. Birleşik Metal-İş Arşivi.

177 Otomobil-İş, 1. Ordu ve Sıkıyönetim Komutanlığı'na 6 Mart 1984 tarih ve 021-13-84-6/1919 sayılı yazı. Birleşik Metal-İş Arşivi.

178 Otomobil-İş, 1986, s. 174.

179 Otomobil-İş Yönetim Kurulu Toplantısı, 21 Şubat 1984 tarihli (sayı verilmemiş). Birleşik Metal-İş Arşivi.

180 Otomobil-İş, Konya Valilik Makamına 23 Şubat 1984 tarih ve 021-12-84-3/1997 sayılı yazı. Birleşik Metal-İş Arşivi.

181 Otomobil-İş, Kaymakamlık Makamına Seydişehir, 31 Mayıs 1984 tarih ve 022-12-84-10/6371 sayılı yazı. Birleşik Metal-İş Arşivi.

182 Seydişehir Emniyet Amirliği, Konya İl Makamına 27 Şubat 1984 tarih ve Şi. Bür. 274 sayılı yazı. Birleşik Metal-İş Arşivi.

183 Sıkıyönetim Komutanlığı, 4.8.1984 tarih ve 7130-1064-84 sayılı yazısı; Aktaran Otomobil-İş, 17 Ağustos 1984 tarih ve. 021-12-84-2/7725 sayılı yazı. Birleşik Metal-İş Arşivi.

184 Otomobil-İş, Konya Bölge Çalışma Müdürlüğü'ne 17 Ağustos 1984 tarih ve. 021-12-84-2/7725 sayılı yazı; Otomobil-İş Seydişehir Şubesi Genel kurul Tutanağı. Birleşik Metal-İş Arşivi.

185 Gün, Sayı 4, Haziran 1985.

186 Gün, Sayı 4, Haziran 1985.

187 Otomobil-İş, 1986, s. 177.

188 Sami Ataç, Görüşme kayıtları, İstanbul, 21 Kasım 2018

189 Aydın Özeren, Görüşme kayıtları, İstanbul, 21 Kasım 2018.

190 Otomobil-İş, 1983, s. 96-102.

191 Seyfettin Gülengül, Görüşme kayıtları, İstanbul, 5 Şubat 2021.

192 Otomobil-İş, 1986, s. 182.

193 Otomobil-İş, 1986, s. 177.

194 Bilecik Şubesi 4. Olağan Genel Kurulu Çalışma Raporu; Birleşik Metal-İş Arşivi.

195 Otomobil-İş, 1986, s. 177.

196 Otomobil-İş, 1986, s. 175-179.

197 Otomobil-İş, 1986, s. 174.

198 Türkiye Otomobil-İş Sendikası Denizli Şubesi 2. Olağan Genel Kurulu Çalışma raporu; Birleşik Metal-İş Arşivi.

199 Otomobil-İş, 1986, s. 174.

200 Otomobil-İş, 1986, s. 175.

201 Otomobil-İş, 1986, s. 181.

202 Otomobil-İş, 1986, s. 175.

203 Otomobil-İş, 1986, s. 176 ve 182.

204 Otomobil-İş, 1986, s. 182.

205 Otomobil-İş, Sayı 72, Mart 1979.

206 Ege Ordu ve Sıkıyönetim Komutanlığı'nın 2 Aralık 1983 tarih ve HRK-7130-1460-83/SYNT-SVL.İŞL.1.ks. sayılı emri; Otomobil-İş, Valilik Makamına İzmir 24 Mayıs 1984 tarih ve 21-6-84-2/6326 sayılı yazı; Birleşik Metal-İş Arşivi.

207 Özkan Atar, Görüşme kayıtları, İstanbul, 2 Haziran 2020.

208 Otomobil-İş, 1986, s. 175.

209 Otomobil-İş, 1986, s. 176-177.

234 İsmail Aykanat, Kırıkkale Şube Raporu, 12.9.1984. El yazması orijinal belge. Birleşik Metal-İş Arşivi.

235 Ankara Valiliği Emniyet Müdürlüğü, 4 Temmuz 1986 tarih ve 06.SED.154 sayılı yazı. Birleşik Metal-İş Arşivi.

236 Otomobil-İş Sendikasının 12-13-14 Aralık 1986 Günleri Yapılan 10. Genel Kurul Toplantı Tutanağı. Birleşik Metal-İş Arşivi.

237 Dilekçeler, Birleşik Metal-İş Arşivi.

238 Otomobil-İş, Valilik Yüksek Makamına Bilecik, 28 Ocak 1992 tarih ve 002-92-137/197 sayılı yazı: Birleşik Metal-İş Arşivi.

239 Otomobil-İş, Sayı 4, 15 Şubat 1985.

240 Otomobil-İş Seydişehir Şubesi Faaliyet Raporu, 27 Ocak 1985. Birleşik Metal-İş Arşivi.

241 Otomobil-İş, 1986, s. 175.

242 Otomobil-İş Seydişehir Şubesi, 7 Kasım 1987 tarih ve 021-12-87/001 sayılı yazı. Birleşik Metal-İş Arşivi.

243 Otomobil-İş, Valilik Yüksek Makamına Konya, 11 Kasım 1987 tarih ve 021-12-87-14/4647 sayılı; Kaymakamlık Yüksek Makamına Seydişehir, 11 Kasım 1987 tarih ve 021-12-87-13/4646 sayılı; Çalışma ve. Sosyal Güvenlik Bakanlığı Konya Bölge Müdürlüğü'ne 11 Kasım 1987 tarih ve 021-12-87-12/4645 sayılı yazılar. Birleşik Metal-İş. Arşivi.

244 Otomobil-İş, Abdülkadir Güler'e, 11 Kasım 1987 tarih ve 021-12-87-15/5658 sayılı yazı. Birleşik Metal-İş Arşivi.

245 Otomobil-İş, Valilik Makamına Konya, 11 Kasım 1987 tarih ve 021-12-78-18/4651 sayılı; Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Konya Bölge Müdürlüğü'ne, 11 Kasım 1987 tarih ve 021-12-87/16/4649 sayılı; Abdülkadir Güler'e, 11 Kasım 1987 tarih ve 021-12-87-19/4652 sayılı yazılar. Birleşik Metal-İş Arşivi.

246 Otomobil-İş, Kaymakamlık Yüksek Makamına Konya-Seydişehir, 28 Mart 1990 tarih ve 767/1928 sayılı yazı. Birleşik Metal-İş Arşivi.

247 Mehmet Karaca, "Birlik, Yasallık, Yenilenme", Yeni Açılım, Sayı 7, Kasım 1988, s. 12.

248 Cumhuriyet, 6 Kasım 1987.

249 Cumhuriyet, 1 Aralık 1987.

250 Celal Özdoğan, Görüşme kayıtları, İstanbul, 14 Kasım 2018.

251 Celal Özdoğan, 14 Kasım 2018.

252 Sami Ataç, 13 Kasım 2018.

253 Sami Ataç, 13 Kasım 2018.

254 Sami Ataç, 13 Kasım 2018.

255 Cumhuriyeti 15 Aralık 1987

256 Celal Özdoğan, 14 Kasım 2018.

257 Gün, Sayı 35, Ocak 1988.

258 Emek Dünyası, Sayı 5, Mayıs 1988.

259 Otomobil-İş, Sayı 47, Eylül 1989.

260 Gün, Sayı 2, Nisan 1985.

261 Otomobil-İş, Sayı 66, Aralık 1991.

262 Otomobil-İş, Sayı 66, Aralık 1991.

263 Otomobil-İş, Sayı 67, Şubat 1992.

264 Otomobil-İş, Sayı, 34, Nisan 1988.

265 Otomobil-İş, Sayı 27, Ağustos 1987.

266 Otomobil-İş, Sayı 67, Şubat 1992.

267 Otomobil-İş, Sayı 67, Şubat 1992.

Dosya

ERDEMİR

Dosya

ERDEMİR

1960'lara kadar küçük bir balıkçı kasabası olan Karadeniz Ereğli, çok eski tarihlerden başlayarak Zonguldak'taki işçi hareketlerine tanıklık etmiştir. Ereğli'nin bir işçi kentine dönüşmesi, 60'ların başlarında, çokuluslu, yabancı (ya da yerli) sermayenin burada, devasa demir-çelik fabrikalarının ilk çivisini çakmasıyla başlar. '60'ların başında Ereğli sokakları, kahveler, oteller Türkiye'nin dört bir yanından gelen genellikle kır kökenli insanlarla dolup taşmaktadır. Ereğli'de işçileşme süreci, dev şantiyelerde olağanüstü kötü şartlarda başlar, gelişir. Ereğli yapı işçilerinin sert, İsmet Demir'in ifadesiyle "seri direnişleriyle" tanışır. Dayanışmanın çok eski ve köklü bir biçimi olan "hemşeri bağları", kurulan ilk sendikaları şekillendiren faktörlerden biri olur. Türkiye'nin en büyük ağır sanayi kuruluşlarından biri olan Ereğli Demir Çelik Fabrikaları'nın (Erdemir) faaliyete geçmesinin ardından Ereğli'nin dokusu değişmeye başlar. Ereğli'nin yapı işçilerinden çoğu Ereğli Demir Çelik Fabrikaları'nın ilk işçileri olurlar. Yapı işçilerinin bir anda saman alevi gibi parlayıp sönen etkili seri direnişleri yerini metal işçilerinin örgütlü, disiplinli eylemlerine, grevlerine bırakır.

Erdemir, faaliyet konusu nedeniyle stratejik konumu olan işletme olarak faaliyete girmiştir. Türkiye'de, sanayinin ihtiyaç duyduğu yassı mamul üreten tek işletmedir. Metalürji sanayinin, madencilik, inşaat ve alt yapı sektörlerinin ihtiyacı olan yassı mamul gereksinimin büyük kısmı Erdemir tarafından karşılanmaktadır. Erdemir aynı zamanda, 8000 işçi kapasitesiyle, ülkenin ilk 100 büyük işletmesinden biridir. Devletin yüzde 51 sermaye hissesi olduğu Erdemir, özel bir statüye tabi tutulmuş ve özel bir kuruluş yasasıyla "anonim şirket" olarak faaliyete geçmiştir.

ERDEMİR'DE MADEN-İŞ YILLARI

Maden-İş'in Erdemir serüveni daha fabrikanın üretime girdiği ilk günlerde başlar. Erdemir'in deneme üretimine başladığı 1964 sonu ile 1965 başlarındaki işçisi sayısı 4.200 civarındadır. Erdemir'in inşaatı sırasında Türkiye Yapı-İş Federasyonu'na bağlı yerel sendika örgütünün bölgedeki inşaat şirketlerine karşı yürüttüğü etkili mücadeleler fabrikanın faaliyete girmesiyle birlikte metal sektörüne taşınır. Maden-İş'in ilk kadrolarının çoğu, Fukara Tahir olarak bilinen Tahir Öztürk'ün Başkanı

Maden-İş Genel Başkanı Kemal Türkler, Erdemir toplu sözleşme müzakereleri sırasında, 21 Aralık 1964. Fotoğraf: Türkiye Sosyal Tarih Araştırma Vakfı (TÜSTAV) Arşivi.

olduğu Türkiye Yapı İşçileri Federasyonu'na bağlı yerel bir sendika olan Yapı-İş içinde öne çıkan sendikacı ve işçilerdir. Erdemir'de toplu sözleşme yapma yetkisini, Maden-İş Sendikası alır. Erdemir işvereni de 9 Aralık I964'te MESS'e üye olur. Erdemir'in ilk toplu iş sözleşmesini Maden-İş bağıtlar. 27 Şubat 1965 günü imzalanan sözleşme 1 Ocak 1965 ile 31 Aralık 1966 tarihleri arasında yürürlükte kalır.

Maden-İş, 1 Eylül 1973 gecesi Ereğli Demir Çelik Fabrikaları'nda greve çıktı. Grev Bakanlar Kurulu taradından önce 30 gün sonra 60 gün süreyle olmak üzere iki kez ertelendi. Fotoğrafta Ereğli Demir Çelik grevini ziyaret eden DİSK heyeti görünüyor. Sağ başta Kemal Sülker, grev gözcüsünün yanında Kemal Türkler, sol başta Ereğli'den Özer Er, yanında Dinçer Doğu ve DİSK avukatı Müşür Kaya Canpolat. Fotoğraf: *Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi.*

İkinci dönemde Erdemir'de yetkili sendika bu kez Metal-İş Federasyonu'na bağlı Metal-İş'tir. Böylece Erdemir'de sendika rekabeti de başlar. Metal-İş'in 1969'da üçüncü dönem toplu sözleşme görüşmeleri uyuşmazlıkla sonuçlanınca, 12 Ağustos 1969 sabahı 05.00'te Türk-İş Genel Sekreteri Halil Tunç tarafından başlatılan grev büyük tartışmalara sahne olur. Türk-İş Genel Başkanı Demirsoy ile Genel Sekreter Tunç, uzlaşma sağlanması için hükümet nezdinde yoğun çaba içindedirler. Nihayet Halil Tunç, Sanayi Bakanı Mehmet Turgut ile anlaşma sağlandığını açıklayarak telefonla 7 Ekim günü, grevi kaldırır. Oysa ortada yazılı bir anlaşma yoktur. Ve işveren toplu sözleşmeyi imzalamaya yanaşmamakta, Tunç'un ve yerel sendikacıların toplantı çağrılarına kulak tıkamaktadır. Fabrikada huzursuzluk her geçen gün büyümektedir. Yerel basında, bütün bu gelişmelerin yanında işçilerin tansiyonunu yükselten diğer bir konunun da "işverenin imzalanan maddeleri de kabul etmediği şeklindeki" söylentiler olduğu kaydedilmektedir:[268]

1969 ve 1970 yılları, metal işkolunda pek çok fabrikanın direnerek Maden-İş'e geçtiği, 15-16 Haziran 1970 direnişinin örgütlendiği yıllardır. Bu etkili direnişler Ereğli'de de yankısını bulur. 1969 grevi ve sonrasında bağıtlanan toplu sözleşme de zaten Erdemir'de, işçi ile Türk-İş ve Metal-İş arasında telafi edilemez bir huzursuzluk, güvensizlik yaratmıştır. Maden-İş, Ereğli'de örgütlenme çalışmalarına daha da ağırlık verir. Erdemir işçileri, "devrimci kavga" için ant içerler:

> Biz devrimci Erdemir işçileri: Hak ve özgürlüklerimizi almak için mücadele edeceğimize, bizi sömüren düzenin karşımıza çıkaracağı engelleri bir bir aşacağımıza, sarı sendikalara kendimizi sattırmayacağımıza, bu yolda Anayasadaki direnme hakkımızı kullanacağımıza ve ne pahasına olursa olsun yolumuzdan dönmeyeceğimize; şeref ve namusumuz üzerine ant içeriz.[269]

Maden-İş, 14 Aralık 1970'te "Metal-İş'ten istifa" kampanyasını başlatır ve işçilerin büyük çoğunluğunu üye yazar. Erdemir'de toplu sözleşme yetkisini alır. Buna rağmen işverenin Metal-İş'e aidat kesmeye devam etmesi üzerine 10 Şubat 1971 günü yüksek fırın *Ayşe*'de direniş başlar. İşçiler 6,5 saat süreyle üretimi durdururlar. İşverenin Maden-İş'i tanımaktan başka seçeneği kalmamıştır.

İzleyen dönemde Erdemir'de toplu sözleşmenin tarafı artık Maden-İş'tir. Maden-İş 1 Eylül 1973'te Erdemir'de -iki kez ertelenecek olan- uzun süren bir grev örgütler. 1978 yılı başlarında Maden-İş 9. Bölge Temsilciliği'nde yaşanan bölünme ve Maden-İş 9. Bölge Temsilcisi öncülüğünde Devrimci Maden-İş'in kurulması, Erdemir'de 12 Eylül 1980 tarihine kadar süren yeni ve şiddetli bir sendika rekabetine yol açacaktır.

ERDEMİR'DE OTOMOBİL-İŞ ÖRGÜTLENMESİ

Böyle bir gelenekten gelen Erdemir'de Otomobil-İş Karadeniz Ereğli Şubesi 1983 yılı sonlarında üye kayıtlarına başladı. O tarihe kadar işyerinde 12 Eylül Askerî darbesiyle birlikte faaliyetleri durdurulmuş ve mal varlığı kayyıma devredilmiş olan Maden-İş'in taraf olduğu ve Yüksek Hakem Kurulu tarafından yeniden yürürlüğe konulan toplu iş sözleşmesi uygulanmaktaydı. 2821 ve 2822 sayılı yasaların 7 Mayıs 1983'te *Resmî Gazete*'de yayımlanarak yürürlüğe girmesiyle, Erdemir işçileri için yeniden sendikalaşma ve toplu sözleşmeli bir çalışma düzenine geçme fırsatı doğmuştu. Geçmişten gelen birikimi/deneyimi ile Erdemir işçisi, '80 öncesinden bildiği Çelik-İş ya da Türk Metal yerine, tercihlerini Otomobil-İş Sendikası'ndan yana kullandılar. Bu onlar için zorlu bir yolun başlangıcıydı.

1983 yılının sonbaharında Erdemir işçilerini uzun ve çetin bir mücadele beklemektedir. Şimdi, "14 yıldır Karadeniz Ereğli'ye giremeyen Türk Metal ile 1975'lerde Erdemir işçilerinden iyi bir şamar yiyen Çelik-İş tüm kadrosu ile artık Ereğli'dedir."[270] Ama Erdemir işçileri sınıf çıkarlarının nerede olduğunu çok iyi bilmektedirler.

Ereğli'de örgütlenmeye Otomobil-İş Yönetim Kurulu'nun kendi arasında yapmış olduğu iş bölümü sonrasında Genel Eğitim Sekreteri Müslüm Akdeniz'in başladığını ve bir süre sonra kendisinin de bölgedeki çalışmalara katıldığını aktaran Genel Örgütlenme Sekreteri İsmail Aykanat, Erdemir işçilerini "cevher" diye nitelendiriyor:

> Ereğli'ye ben ilk geldiğim günlerde şunu gördüm. Ereğli Demir Çelik Fabrikaları geçmişten kalma bir birikimi olan bir cevher diyeyim... insan cevheri. Böyle bir yapısı var. Homojen olmamakla beraber, genel anlamda demokrat ama farklı düşünceden insanların oluşturduğu bir yer. Güçlü bir yapısı var Ereğli'nin"[271]

Otomobil-İş Karadeniz Ereğli Şubesi 31 Ağustos 1983 tarihinde kuruluş işlemlerini tamamlayarak faaliyete başladı.[272] Yönetim Kurulu, Koray Yazıcı, Selahattin Duran, Satı Safran, Gürol Arısoy, Kemal Kumuz'dan oluşturuldu.[273] Şube'nin 26 Şubat 1984 tarihinde toplanan 1. Genel Kurulu'nda Şube Başkanlığı'na Gürol Arısoy, Şube Sekreterliği'ne Eşref Demircan, üyeliklere de Satı Safran, Alpaslan Özdemir ve Ekrem Çelik seçildiler.[274] Şube'nin kuruluşuyla birlikte Otomobil-İş, Erdemir'de bir örgütlenme atağı başlattı.

Erdemir'de Otomobil-İş örgütlenmesini yürüten yerel kadro içinde yer alan ve Otomobil-İş Karadeniz Ereğli Şubesinin ilk üyelerinden olan Erdemir işçisi Hayrettin Kartal, şubenin kuruluşundan sonraki ilk birkaç ay "çok hareketsiz" olduğunu anlattı:

> Bir iki aya böyle gittik geldik sendikaya fakat gelen giden olmuyordu pek. Bir çaycısı, bir sekreteri vardı paralı tutulmuş. Onlarla sohbet ederdik. Kurucu Şube Başkanı Koray Yazıcı. Fakat ben kendisini hiç sendika şubesinde görmedim. Sonra istifa etti. Onun yerine Gürol Arısoy adında, soğuk haddehaneden bir bakımcı arkadaş Şube Başkanı oldu.

Hayrettin Kartal, bu ilk dönemlerde yerel basında Otomobil-İş'le ilgili haberlerin, sendika yöneticilerinin demeçleri çıktığını ama bunların fabrikaya yansımadığını anlattı:

> İçeride yoğun bir tartışma yoktu, sendikal faaliyetlerle ilgili. Daha sonra Müslüm Akdeniz'le tanıştım ben. Müslüm Akdeniz Ereğli 'ye gelmiş. Şubede karşılaştık oturduk, sohbet ettik. Ben karınca kararınca o günkü koşullarda düşüncelerimi anlattım. Dedim, 'Gazeteler buralarda birikiyor, Otomobil-İş ile ilgili haberler sendika yöneticilerinin demeçleri oluyor ama bu içeriye yansımıyor. İçeriye gitmiyor gazeteler, buna bir çözüm bulmak gerekir.' Müslüm Akdeniz Genel Eğitim Sekreteriydi. Zaten şöyle bir şey vardı: Otomobil-İş'i buraya getiren bizim Maden-İş'in 12 Eylül öncesi kadroları. Otomobil-İş'e belli bir sempati olduğunu ben fark ediyordum işçi arkadaşlar arasında. Maden-İş'in MESS'e karşı yaptığı grevlerde birlikte dayanışma içinde oldukları için Otomobil-İş'e karşı bir sempati vardı.

Henüz *Otomobil-İş* gazetesinin yayımlanmaya başlamadığı bu dönemde Kartal, Otomobil-İş'ten haberlere yer veren gazeteleri önce az sayıda yemek paydoslarında, herkes hatları bırakıp yemekhaneye gittiği zaman işçilerin oturma, dinlenme yerlerine birer ikişer bıraktığını, böylece tartışmaların

canlanmaya başladığını anlattı. Daha sonra, gazetelerden bin, bin beş yüz nüsha sipariş verilerek Erdemir'in bütün kapılarında dağıttıklarını kaydetti. Otomobil-İş Karadeniz Ereğli Şubesi'nin 26 Şubat 1984'te Belediye Sineması'nda toplanan 1. Genel Kurulu'nda yeni işçi olmasına rağmen delege olan Hayrettin Kartal, Genel Kurul'un ardından Erdemir'de örgütlenmenin hız kazandığını söyledi.:

> Günde yüz, yüz elli üye yapıyorduk. Hatta iki yüze kadar çıktığımız günler oldu. Sendikaya Noteri getiriyorduk, işçi işe giriş ve çıkış saatlerinde sendikaya gelip üye oluyordu. Böyle belli bir süre devam etti. Durgunluğa erişince Genel Merkez'den buraya uzman arkadaşlar gönderdiler. Bunların içinde Mahmut Yanık'ın burada Otomobil-İş'in örgütlenmesinde çok ciddi emekleri var. 84-85 arası 4 bin üyeyi bulduk. Bu sayıyı aştığımız da oldu. O zaman Genel Başkan Aydın Özeren'di.[275]

Bu dönemde Erdemir'de Türk Metal'in de örgütlenme çalışmaları göze çarpıyordu. Otomobil-İş'in gerisinde kalmasına rağmen Türk Metal de derlenip toparlanmaya çalışıyordu. Türk Metal, Karadeniz Ereğli'de şube açtı ve dağıttığı bildirilerle Erdemir işçilerini kendi çatısı altında toplanmaya davet etti:

> Türk çalışma hayatında önemli bir yeri olan Karadeniz Ereğli Bölgesinde çalışan Demir-çelik işçilerini yeniden kendi yuvaları olan Türk Metal'e çağırmak ve onlarla bütünleşmek için Sendikamız Karadeniz Ereğli Şubesi'ni kurmuştur.
>
> Türkiye'nin en büyük grevi, Erdemir işçilerinin bizlerle beraber olduğu yıllarda, 1969 yılında yapılmıştı. Erdemir işçileri, Türk Metal çatısı altında gelecek günlerde yarınlarından daha emin ve mutlu olacaklardır.
>
> Büyük bir hızla çalışmalarını yürüten Şubemiz, yakında güçlü Türk Metal'in bayrağını Karadeniz Ereğli'de göndere çekecektir.[276]

Bu arada 1980 Eylül'ündeki sendika rekabeti tekrar ortaya çıktı. Devrimci Maden-İş kadroları Çağdaş Metal-İş'i kurdular. Çağdaş Metal-İş, daha sonra yüzde 10 barajını aşabilmek için Çelik-İş'e katıldı. Türk Metal gibi Çelik-İş de Erdemir'de kıran kırana sürdürülecek olan yetki mücadelesinin -ikinci derecede sayılabilecek- aktörlerinden biri olacaktı.

OTOMOBİL-İŞ

YIL: 2 SAYI: 13 ARALIK 1985

Erdemir işçisinin Otomobil-İş'te bütünleşen örgütlü dinamiği her türlü engeli aşacaktır

Otomobil-İş, Sayı 13, Aralık 1985.

Otomobil-İş'in 1986 Çalışma Raporu'nda Erdemir'de başarılı bir örgütlenme döneminden sonra, yasal süre içinde yetki tespitinin istendiği kaydedilmektedir. Raporda, Ereğli Şubesi'nin Erdemir işyerine ilave olarak Düzce'de kurulu Timak işyerini de Otomobil-İş saflarına katmış olduğu bilgisi de yer almaktadır: "Bu işyerinde işveren işçilerin Otomobil-İş Sendikası'na geçmelerini önlemek için 60 dolayında arkadaşımızı işten çıkarmıştır. İşverenin tüm baskılarına rağmen mücadelemiz sürmektedir."[277]

BİR BÜYÜK SAHTEKÂRLIK

Otomobil-İş gazetesinin eki olarak yayımlanan ve içinde yazarların, sendikacıların makale ya da görüşlerinin toplandığı, *Erdemir'de Şeytan Üçgeni (ANAP-MESS-Türk Metal)* broşüründe, Erdemir'deki örgütlenme ve yetki mücadelesinin kapsamlı bir hikâyesi/analizi yer almaktadır. Broşürde, "Erdemir işçilerinin köklü bir sendikal deneyiminin olması ve birikmiş gelenekleri" ilk başta Otomobil-İş'in işini kolaylaştırmış olduğu belirtilmektedir. Erdemir işçileri kısa sürede Otomobil-İş'e noter kanalı ile üye olmuşlardı. Ne var ki, broşürde de ifade edildiği gibi, "bu kayıtların hızla sürdüğü sırada Erdemir'de Türkiye sendikal tarihinin en büyük sahtekarlığı hortladı."[278]

Sözü edilen en büyük sahtekârlık sahte üyeliklerin devreye sokulmasıydı. 2821 sayılı Sendikalar Kanunu'nun "üyeliğin yeniden düzenlenmesi" başlığını taşıyan Geçici 2. maddesi, Kanun'un yayımı tarihinden itibaren sekiz ay içinde faaliyette bulunan her sendikanın üyelerinin açık kimliklerini, ilgili işyerinde listeler halinde ilân edecekleri ve bu listeleri aynı zamanda iki nüsha olarak Bölge Çalışma Müdürlüğü'ne tevdi edeceklerini hüküm altına almıştı. Maddede, "Sendika değiştirmek isteyen, bir sendikaya üye olmayan veya birden çok sendikaya üye bulunan işçi veya işverenler Kanu-

nun 22 ve 25 inci madde hükümlerine göre yeniden üyelik veya üyelikten çekilme işlemlerini Kanunun yayımı tarihinden itibaren en geç altı ay içinde bitirmek zorundadır" ibaresi de yer almaktaydı. Böylece sendikalar, Ek-6 olarak adlandırılan üye listelerini işyerlerinde ilan etmeye ve Bölge Çalışma Müdürlüklerine göndermeye başladılar. İşte, tam da burada, Ek-6 listeleriyle düzenlenen sahte üyelikler, Otomobil-İş örgütlenmesinin önüne dikildi. Çelik-İş, 6 Ocak 1984'te düzenlediği sahte üye listesini Erdemir'in kapısına astı.[279] Çelik-İş'in, Erdemir ana giriş kapısına astığı bu liste, Çağdaş Metal-İş tarafından, Devrimci Maden-İş'in elindeki 1980 öncesinden kalan üye formlarına dayanılarak hazırlanmıştı. Otomobil-İş, *Erdemir'de Şeytan Üçgeni* broşüründe yapılan sahtekârlığı şu satırlarla ortaya koyuyordu:

> Listede, Otomobil-İş'in yönetiminde bulunan, ölmüş, ya da emekli olmuş kişilerin isimleri de bulunuyordu. Çelik–İş Sendikası, sahte Ek-6 listesindeki 3586 işçiyi Bölge Çalışma Müdürlüğü'ne bildirirken, Erdemir işvereni de 2821 sayılı yasanın geçici 3. maddesine göre Ek-1 işçi bildirim formunu (7.5.1983 tarihi itibariyle) Bölge Çalışma Müdürlüğü'ne bildirmiştir. Bu Ek-1 formuna göre işyerinde çalışan 7616 işçiden 4313 işçinin faaliyeti durdurulan T. Maden-İş Sendikası üyesi olduğu, 2102 işçinin A personeli olup sendikasız olduğu belirtilmiştir. Çelik-İş Sendikası'nın Ek-6 formu le Erdemir işverenin Ek-1 formu karşılaştırıldığında yapılmış olan sahtekârlığın boyutları ortaya çıkmaktadır.[280]

Çelik-İş'in düzenlediği Ek-6 listesine karşı nasıl bir yol izlenmesi gerektiği konusunda Otomobil-İş, 12 Ocak 1984 tarihinde Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'na bir telgraf çekti. Bakanlık'tan gelen cevapta, Cumhuriyet Savcılığı'na suç duyurusunda bulunulabileceği belirtildi. Bunun üzerine yüzlerce Erdemir işçisi, Bölge Çalışma Müdürlüğü'ne itiraz başvurusunda bulundu. Cumhuriyet Savcılığı bu başvurular üzerine, Çelik-İş yöneticileri hakkında sahte evrak düzenlemekten Karadeniz Ereğlisi Asliye Ceza Mahkemesi'nde dava açmak durumunda kaldı.[281]

Çelik-İş, düzenlediği bu listeye dayanarak Erdemir'de işçilerin çoğunluğunu üye yazmış olduğu iddiasıyla Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'na çoğunluk tespiti başvurusunda bu-

Karadeniz Ereğli'de yerel basın Otomobil-İş'in örgütlenme sürecini yakından izliyordu.

lundu. Otomobil-İş, *Erdemir'de Şeytan Üçgeni* broşüründe, Çelik-İş'in Erdemir'in kapısına astığı sahte Ek-6 listesiyle 3586 işçiyi kendi üyesiymiş gibi göstererek, Otomobil-İş'e yönelen işçilerin kafalarını bulandırmak istediği kaydedilmektedir.[282] Hayrettin Kartal, Çelik-İş'in, Erdemir ana giriş kapısına astığı Ek-6 listesini, kendisine katılan Çağdaş Metal-İş'in 1980 öncesindeki Devrimci Maden-İş'in elindeki üye formlarına dayanılarak hazırlandığını, bunun sürdürülen Otomobil-İş örgütlenmesi açısından başlangıçta etkili olmadığını ancak yetki aşamasında bunun bir sorun olarak karşılarına çıktığını anlattı:

> Sonradan iki sendikaya üyelik tartışmaları başlatıldı. Özellikle Türk Metal, Otomobil-İş'in üye yaparken işçileri Çağdaş Metal-İş'ten istifa ettirmediğini, dolayısıyla yasadaki 'aynı anda aynı işkolunda birden fazla üyelik yapılamayacağı' hükmü gereği bu üyeliklerinin geçersiz olduğunu ileri sürdü. İşçilerin kafası karıştı o süreçte. Uzmanlar getirdik, tartıştık bu konuyu. Şükran Ketenci, Devrim Ulucan geldi. Onlar işçiyi aydınlattılar. Burada Çağdaş Metal-İş'in Ek-6 asma hakkı olamaz, o dönemde yetkili sendika Türkiye Maden-İş'ti, toplu sözleşmeyi de o yaptı, sendikal faaliyetin yasak olduğu dönemde zaten sendikalar hiç üye yapmamıştı. Bu nedenle Çağdaş Metal-İş'in astığı listenin geçerliliği olmayacağı anlaşıldı.[283]

Otomobil-İş ve Çelik-İş tarafından yapılan çoğunluk tespiti başvurularının ardından Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, her iki sendikanın da Erdemir'de çoğunluğa sahip olmadığı sonucuna vardı. Böylece yargı süreci başlamış oldu.

BİR ENGEL DAHA: İŞKOLU BARAJI

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın, Otomobil-İş'in diktiği bir başka engel de işkolu barajı oldu. Otomobil-İş Sendikası'nın Erdemir'de yetkili sendika olmasını engellemek ve işyerinde Türk Metal örgütlenmesinin önünü açmak için ANAP Hükümeti devletin bütün olanaklarını kullanarak Otomobil-İş'le kıyasıya bir mücadeleye girişmişti.

17 Şubat 1984 tarihinde *Resmî Gazete*'de metal işkolunda çalışan toplam işçi sayısı 308.331 olarak belirlendi ve Otomobil-İş'in 38.536 üyesiyle barajının altında kaldığı açıklandı. Tam da Erdemir örgütlenmesinin hızlandığı günlerde, Otomobil-İş Sendikası'nın baraj altında kaldığının, dolayısıyla toplu sözleşme yapamayacağının ilan edilmesiyle hedeflenen, Erdemir'de işçiyi başka arayışlara ve elbette Türk Metal'e yönelterek Otomobil-İş'in önünü kesmekti. Otomobil-İş, açıklanan işkolu istatistiklerine karşı Ankara İş Mahkemesi'ne itirazda bulundu. Mahkeme, 22 Mart 1984 tarihinde sendikanın yüzde 10 barajını geçtiği yönünde karar verdi. Bu karara Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı itiraz etti. 14 Mayıs 1984 tarihinde bu itiraz da reddedildi. Otomobil-İş, ANAP Hükümeti tarafından önüne çıkarılan bir engeli daha aşmıştı.

10 Mayıs 1984'te, Otomobil-İş'in işkolu barajını geçtiğini ispatlayacağı yargı süreci henüz devam ederken Çelik-İş, bir kez daha Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'na başvurarak, bu kez Erdemir'de 4927 üyesi olduğu iddiasıyla çoğunluk tespiti istedi. Çelik-İş, Ek-6 listesinde üyesi olarak gösterdiği 3586 kişilik listeye, 1341 kişilik yeni bir liste daha ilave etmişti.[284] Ancak Bakanlık, 21 Ağustos 1984 tarihli cevabında Çelik-İş'in 1053 üyesi olduğunu ve çoğunluğu sağlayamadığını bildirildi. Bu tespit üzerine Otomobil-İş Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'na başvurarak, Çelik-İş'in sahte evrak düzenlediğine ilişkin yargılamasının sürdüğünü, bu nedenle 1053 üyesi olduğuna ilişkin tespitin "yersiz ve geçersiz" olduğunu belirtti. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı 19 Eylül 1984 tarihli cevabında, fişlerin sahte olduğuna ilişkin davanın iş mahkemesince sonuçlandırılması gerektiğini bildirdi. Bu arada Çelik-İş, Bakanlık tespit yazısına Zonguldak İş Mahkemesi'ne başvurarak itiraz etti ve yargı süreci 18 Eylül 1984 tarihinde Zonguldak 1. İş Mahkemesi'nde başladı.[285]

Otomobil-İş Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'na bir kez daha çoğunluk tespiti başvurusunda bulunsa da Çelik-İş'in davası devam ettiği için başvuru askıya alındı ve durum Bakanlığın 26 Eylül 1984 tarihli yazısı bildirildi. Süren davaya Otomobil-İş ve Türk Metal de müdahil olarak katıldılar. Bakanlık adına davalı sıfatıyla davaya katılan Zonguldak Bölge Çalışma Müdürlüğü de dava dilekçesine yanıt olarak hazırladığı 2 Kasım 1984 tarihli raporda birçok gerçeği ortaya çıkararak Çelik-İş'in 2821 sayılı Sendikalar Kanunu'na göre 124 üyesi olduğunu açıkladı. Mahkeme bilirkişi incelemesine dahi gerek görmeden 31 Kasım 1984 tarihli kararı ile davayı evrak üzerinden reddetti.[286] "Bu kadar açık olan sahtecilik 6 ay gibi bir süre Erdemir işçisinin yetki sorununu oyaladı ve sorunu kördüğüm etme çabalarının açık örneklerinden biri daha sendikal mücadele tarihine yazıldı."[287]

KUŞKU YARATAN YETKİSİZLİK KARARI

Çelik-İş'in açtığı davanın sonuçlanmasının ardından Otomobil-İş, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'na başvurarak askıya alınmış olan çoğunluk tespiti başvurusuna yanıt istedi. Bakanlık, 4 Aralık 1984 tarihinde verdiği yanıtta, işyerinde çalışan işçi sayısının 7888, Otomobil-İş'in geçerli üye sayısının 1687 olduğunu ve 213 işçinin ise ismine rastlanılmadığını, böylece Otomobil-İş'in işyerinde çoğunluğu sağlayamadığını bildirdi. Bakanlık, ayrıca Türk Metal ve Çelik-İş sendikalarının da 1184 üyeye sahip olduklarını belirtti. Oysa, Otomobil-İş'in Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'na "resmi olarak alındı belgesi ile teslim ettiği, Noter tasdikli üye kayıt fişi sayısı 4093; Bölge Çalışma Müdürlüğü'ndeki verilere göre ise 4102 idi.

Otomobil-İş, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın yapmış olduğu tespitin "hem aritmetik olarak yanlış hem de kuşkular yaratacak nitelikte" olduğunu ortaya koydu: Bakanlığın bildirimine göre geçerli üyelik 1687, mükerrer üyelik 1184, ismine rastlanılmayan üyelik 213 olmak üzere 3084 üye fişi değerlendirilmeye alınmış, 1018 üye kayıt fişi değerlendirme dışı bırakılmıştı.[288]

Bu tablo karşısında Otomobil-İş, Bakanlık tespit yazısına Zonguldak İş Mahkemesi'nde itirazda bulundu. Duruşma 15 Ocak'ta başlayacaktı. Bu arada hükümet de boş durmuyordu.

BİR TEŞMİL DENEMESİ

Otomobil-İş Sendikası'na yetki vermemek için direnen ANAP Hükümeti ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, henüz konu yargı aşamasındayken Erdemir'de yetkili sendika olmadığı gerekçesiyle 1980 sonrasının ilk teşmil kararnamesini hazırlayarak Cumhurbaşkanı'nın onayına sundu. 2822 sayılı Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Kanunu'nun 11. maddesine göre Bakanlar Kurulu, "üyelerinin sayısı bağlı olduğu işkolunda çalışan işçilerin en az yüzde onunu temsil eden işçi sendikalarından en çok üyeye sahip olan sendikanın yapmış olduğu bir toplu iş sözleşmesini" o işkolundaki toplu iş sözleşmesi bulunmayan işyerlerine teşmil edebiliyordu. Metal işkolunda en çok üyeye sahip işçi sendikası Türk Metal'di. Kararnamenin amacı açıktı: Türk Metal'in Erdemir'de taraf sendika olmasının önünü açmak.

Kararnamenin hazırlanması aşamasında, içinde sendika temsilcilerinin de yer aldığı, Yüksek Hakem Kurulu'ndan da görüş alınmış, Yüksek Hakem Kurulu da kararnameyi "sessiz sedasız" onaylamıştı. Dokuz üyeden oluşan Yüksek Hakem Kurulu'nda işçileri temsilen iki Türk-İş yetkilisi de vardı. "Adı işçi temsilcisi olan bu kişiler, Sağlık-İş Sendikası Genel Başkanı Mustafa Başoğlu ile Türk Metal Sendikası Başkanı Mustafa Özbek'ti. 'İşçi temsilcileri' yalnız Erdemir işçisine değil, bütün işçilere ve sendikalara, sendikal haklara yönelen bu tehdidi de görmemişler ya da görmezlikten gelmişlerdi"[289]

Otomobil-İş, teşmil kararnamesini "komplo" olarak değerlendirdi ve böyle bir komplonun Erdemir işçilerini hedef almasının da bir tesadüf olmadığını açıkladı.

> Erdemir, yedi binin üzerinde işçinin çalıştığı önemli bir işyeridir. Erdemir işvereni MESS üyesidir. Erdemir işçisi Türk Metal Sendikası'nı kesin olarak reddetmiştir. Bu sendikanın Erdemir'de üyesi yoktur. Teşmil kararı ile Türk Metal'in Erdemir'e girmesi, zorla sağlanmış olacaktır. Böylece bir taş ile iki kuş vurulacaktır. Serbest toplu pazarlık masasında işçilerin talepleri doğrultusunda değil, tümüyle Bakanlar Kurulu'nun inisiyatifinde bir 'toplu sözleşme' yapılacaktır ve tabii bu 'toplu sözleşme', Kamu Koordinasyon Kurulunun kararları doğrultusunda olacaktır. Teşmil kararı, sendika seçme özgürlüğü ile birlikte serbest toplu pazarlık olanağının engellenmesinin bir aracı olacaktır.[290]

Otomobil-İş, tezgâhlanan oyunun hedefinin bugün için Erdemir işçileri, yok edilmek istenenin-se "yeni yasal düzenlemelerle alabildiğine daraltılmış" sendikal haklar olduğunu kaydetti. Keyfi kararlarla ve objektif hukuksal dayanağı olmayan işçi aleyhine yorumlarla işçi haklarının daha fazla zedelenmesine göz yumulamayacağını, sendikal yasalarla ilgili yapılacak yorumların sınırının, sendikal özgürlüklerinin özünün korunması olması gerektiğini vurguladı:

> Bu kapı açılacaksa, kolu kanadı kırılıp felç edildiğini söylediğimiz serbest toplu pazarlık düzeni yok edilmiş olacaktır. Erdemir'de teşmil kararı uygulanacaksa, önce Anayasadan ve yasalardan sendika, toplu sözleşme ve grev haklarının çıkarılması gerekecektir.[291]

Otomobil-İş Genel Yönetim Kurulu, Cumhurbaşkanı Kenan Evren'e de bir telgraf çekti. Telgrafta, Bakanlığın iş hukukunun işçiyi koruma temel prensibine ters düşen dar ve aleyhte yorumunun, Anayasa ve kanun hükümlerine açıkça aykırılık teşkil ettiğinden kabul edilebilir sınırların çok ötesinde olduğu kaydedildi:

> Bu girişim, toplu iş hukuku alanında son derece ciddi problemlerin kaynağı olabilecek ve çok geniş uygulama alanı bulabilecek bir yaklaşımın ilk örneğini teşkil etmektedir. 2822 sayılı kanunun bugüne kadar ki uygulamasında 11. madde hükmünün bu şekilde yorumu ve uygulaması ile karşılaşılmamıştır.
>
> Hukukun üstünlüğüne, yargı organlarının bağımsızlığına ve tarafsızlığına içtenlikle inanıyoruz. Türkiye Cumhuriyeti hükümetince yargı yoluna başvurma imkânımızın elimizden alınamayacağına tarafsız olması gereken Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nı böyle bir yola başvurmasına ve anayasal haklarımızı engellemesine, yürürlükteki iş mevzuatını altüst etmesine müsaade edilmeyeceğine inanıyoruz.[292]

Cumhurbaşkanı Kenan Evren, teşmil kararnamesini, "Anayasaya ve yasalara aykırı" olduğu gerekçesi ile veto etti.

OTOMOBİL-İŞ

YIL: 1 SAYI: 4 — 15 ŞUBAT 1985

CUMHURBAŞKANI EVREN TEŞMİL KARARNAMESİNİ GERİ ÇEVİRDİ

OTOMOBİL-İŞ TÜM SENDİKALAR ARASINDA ONBİRİNCİ SIRAYA YÜKSELDİ

Otomobil-İş, Sayı 4 Şubat 1985.

Sosyal Demokrasi Partisi (SODEP) Genel Başkanı Erdal İnönü, Cumhurbaşkanın veto kararını memnuniyetle karşıladığını, bunun işçilerin haklarının korunması bakımından çok olumlu bir gelişme olduğunu açıkladı: "Önce Ereğli-Erdemir işçileri, sonra bütün çalışanlar bu sonucu son ümit olarak bekliyorlardı. Çalışma Bakanı'nın ve onu destekleyen hükümetin toplu sözleşme düzenini engelleme çabaları Teşmil Kararnamesi ile görülmemiş bir boyuta ulaşmıştır. Cumhurbaşkanı'nın bu kararnameyi geri çevirmesi kesin bir uyarıdır."[293]

Daha sonra, 27 Mayıs 1988 tarih ve 3451 sayılı Kanun'la 2821 sayılı Sendikalar Kanunu'nun teşmili düzenleyen 11. maddesine şu paragraf eklenecekti: "Yetki için başvurulduktan sonra yetki sorunu çözülünceye kadar veya bu belgeyi aldıktan sonra yetki devam ettiği sürece yetki kapsamına giren işyerleri için teşmil kararı alınamaz."

BİR UMUT IŞIĞI

Zonguldak İş Mahkemesi 22 Şubat 1985 tarihinde; "Toplam işçi sayısından A personeli sayısı, 153 güvenlik personeli ve 9 öğrenci sayısı düşüldükten sonra, kalan işçi sayısı üzerinden davacı Otomobil-İş'in çoğunluğu sağlayıp sağlamayacağının tespiti için dosyanın İstanbul Nöbetçi İş Mahkemesi'ne gönderilmesine, bunun için üç bilirkişi heyeti seçilmesine karar verdi ve duruşmayı 17 Nisan 1985 tarihine bıraktı.[294]

Bu ara karar sonrasında Bakanlığın Mahkeme üzerindeki baskısı arttı. Bu kararı veren Zonguldak 1. İş Mahkemesi Hâkimi Nuray Turcan, önce Alanya'ya daha sonra da Çaycuma'ya atandı.[295] 17 Nisan tarihinde duruşma başladığında, hâkim değişmişti ve bilirkişi raporu gelmediği için duruşma bir kez daha ertelendi.

Bilirkişi çalışmalarını tamamladı ve Otomobil-İş'in ve Erdemir işçilerinin beklediği sonuç bilirkişi incelemesi sonucu ortaya çıktı. Bilirkişi dosyayı 5 Mayıs'ta İstanbul Nöbetçi İş Mahkemesi'ne verdi. Mahkeme Türk Metal'in ve Bölge Çalışma Müdürlüğü'nün bilirkişi raporunu incelemesi için süre verdi ve duruşma 29 Mayıs 1985 tarihine ertelendi.

Bilirkişi, Otomobil-İş'in 3205, Türk Metal'in 1327, Çelik-İş'in ise 78 üyesi ve ara karar gereği yapılan hesaplamanın ardından işyerinde toplam işçi sayısının 5624 (B Personeli) olduğunu tespit etti. Buna göre Otomobil-İş, çoğunluğu 392 üye fazlasıyla aşıyordu.[296]

Bilirkişi incelemesi sonucunda yetkili sendikanın Otomobil-İş olduğu anlaşılmıştı. Mahkemenin kararı bekleniyordu. Bu arada Türk-Metal ve Çelik-İş üyeleri, sendikalarından istifa ederek Otomobil-İş'e üye olmaya başladı. İşçiler tarafından coşkuyla karşılanan bu gelişme basında geniş yer buldu. *Milliyet*, yetki uyuşmazlığı yüzünden bir buçuk yıldan beri sözleşme bekleyen işçilerin nihayet toplu sözleşme yapabileceklerini yazdı.[297] *Cumhuriyet,* haberi "Erdemir'de yetki sorunu çözüldü" alt başlığıyla duyurdu: "6 bin civarında çalışanın toplu sözleşme için belirlenmesini beklediği Erdemir Demir Çelik İşletmeleri'nde 'bilirkişi' raporuna göre yetkili sendika Bağımsız Otomobil-İş oldu.[298]. *Ajans TÜBA*, mahkeme kararı doğrultusunda bilirkişi kurulunca düzenlenen rapora göre, Ereğli Demir Çelik Fabrikaları'nda Otomobil-İş'in çoğunluğu sağladığını duyurdu.[299] Haber yerel basında da yankı buldu. *Ereğli Öncü*, "Bilirkişi raporu her şeyi açıkça ortaya koymuş, davalı Bakanlığı kendi kolunu kesmesi ile bırakmıştır. 29 Mayıs günü Türk adaleti tecelli edecek, Otomobil-İş sendikası yüzünün akı ile masaya oturma hakkını belirleyecektir" değerlendirmesini yaptı.[300] *Karadeniz Ereğli Uyanış*, Otomobil-İş lehindeki bilirkişi raporunun öğrenilmesi üzerine, Erdemir işçileri arasında bir bayram sevinci estiğini yazdı: "Bilirkişi kararına göre, Otomobil-İş Sendikası yüzde 51 çoğunluğu aşmakta, toplu iş sözleşmesi yapabilecek tek sendika olmaktadır."[301]

BAKANLIK YENİDEN DEVREDE

Ama umulan olmadı. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı mahkemeye müşavir gönderdi ve Bölge Çalışma Müdürlüğü de 2 bin 102 A tipi personelin çoğunluğun tespiti açısından toplam işçi sayısına dâhil edilmesini istedi."[302] 29 Mayıs 1985 tarihinde Zonguldak 1. İş Mahkemesi, Bakanlığın talebi doğrultusunda, bilirkişi raporunu hiçe sayarak kararını verdi:

> Toplam işçi sayısında sendikaya üye olamayan 73 adet yönetici, 152 adet güvenlik görevlisi ve 9 adet öğrenci sayısı düşüldüğünde, kalan üye sayısı çoğunluk tespitinde esas alındığında davacı sendikanın çoğunluğu sağladığı iddiasını ispat edemediği anlaşılmış, bu nedenle davanın reddine karar verilmesi usul ve yasa hükümleri ile tam vicdani kanaat[e] uygun düşmüştür.[303]

Gerekçeli kararın yazılmasının ardından Otomobil-İş kararı temyiz etti. Görülmemiş bir hızla, 48 saat içinde Yargıtay, 27 Haziran 1985 tarihinde Mahkeme kararını onadı.

Otomobil-İş, uzayan ve kördüğüme dönüşen yetki meselesinin çözümü için referandum istedi. Referandum, Türkiye'de defalarca uygulanmış olan, işçinin iradesini tam ve açık seçik ortaya koyan tek çözüm yoluydu. Ama sandıktan çıkacak olan sonucu çok iyi bilen ANAP Hükümeti bu talebe kulaklarını tıkadı; MESS'in de Türk Metal'in de buna yanaşmaya hiç niyetleri yoktu.

TEŞMİL UYGULAMAYA GEÇİYOR

Şirin Ereğli, 25 Haziran 1985 tarihinde dikkat çekici bir haber yaptı. "Teşmil Gündemde" başlığını taşıyan haberde "Erdemir İdare Meclisi'nin teşmil uygulaması için Başbakan Özal'la görüşeceği" bildirildi.[304] Bu haberin daha mürekkebi kurumadan ANAP Hükümeti ikinci kez teşmil kararnamesi hazırladı ve Cumhurbaşkanı da Ocak ayında veto ettiği kararnameyi bu defa imzaladı. Böylece Erdemir'de, 9 Temmuz 1985 tarihinde *Resmî Gazete*'de yayımlanan ve bir paragraftan ibaret olan 35/9646 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı'yla birlikte teşmil uygulamaya kondu.

> Türk Metal Sendikası ile (MESS) Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası arasında akdedilen Toplu İş Sözleşmesinin ilişikteki şekliyle aynı iş kolunda faaliyette bulunan Ereğli Demir ve Çelik Fabrikaları T.A.Ş. işyerine 1/9/1984 tarihinden 31/8/1986 tarihine kadar geçerli olmak üzere teşmili; Yüksek Hakem Kurulu'nun görüşüne dayanan Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının 27/6/1985 tarihli ve 13-666/21270 sayılı yazısı üzerine, 5/5/1983 tarihli ve 2822 sayılı Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Kanunu'nun 11 inci maddesine göre, Bakanlar Kurulu'nca 27/6/1985 tarihinde kararlaştırılmıştır. [305]

Böylece, daha önce örgütlenmede iddiası olmayan ve yetki girişiminde bile bulunmamış olan Türk Metal'in MESS sözleşmesinin Bakanlar Kurulu'nca teşmil yoluyla uygulanmaya sokulmuş oldu.

OTOMOBİL-İŞ

YIL: 1 SAYI: 9 — 20 TEMMUZ 1985

Ancak sendikasız işçileri korumak amacı ile kullanılabilecek teşmil yetkisi, sendikal hakları yok etmenin aracı oldu.

Kararnamenin yürürlüğe girişini, güdümlü sendikacılık yaratma yolundan atılmış yeni bir adım olarak şiddetle protesto ediyoruz.

Erdemir'de sendikal hakları yok etmek için teşmil

İşçi sahipsiz kalınca...

Otomobil-İş, Sayı 9, 20 Temmuz 1985.

* Otomobil-İş Ereğli Şube Başkanı Gürol Arısoy dün bir basın açıklaması yaptı

ARISOY: «Teşmil Erdemir işçisinin sendikal haklarını ipotek altına almıştır»

* «Erdemir işçisini işverenin insafına terkeden teşmil uygulamasına sonuna kadar karşı çıkacağız»

HABER MERKEZİ — Otomobil—İş Sendikası Ereğli Şube Başkanı Gürol Arısoy dün yazılı bir basın açıklaması yaptı. Arısoy'un açıklaması şöyle:

"Teşmil Erdemir'de yeni haklar getirmemiş, yüzlerce kademesine oturmayan işçi arkadaşlarımız tabir yerindeyse Teşmilzede olmuş ve işyeri sorunları yeni çıkmazlara girmiş, mevcut bunalım biraz daha artmıştır.

Yıllardır kademesine oturamayan ve Teşmille haklarını alamayan arkadaşlarımıza sonuna kadar sahip çıkacağız ve Yasal yollara başvuracağız. Bu konuyla ilgili hazırlıklarımız tamamlanmak üzeredir.

Bu Teşmil Kararnamesinin altında Y.H.K.'unda görevli Türk Metal Sendikası Başkanı Mustafa Özbek'in imzası vardır. Erdemire Teşmilli Türk Metal Sendikası getirmiştir. Sendika genel Başkanının olumlu görüşünü taşıyan Teşmille Türk Metal Sendikası'nın karşı çıkması, onun gerçek yüzün gizlemeye yetmeyecektir.

Grup Sözleşmesinde Metal İşçilerinin MESS'e Türk Metal Tarafından nasıl top lu satıldığı bu teşmille bir kez daha ortaya çıkmıştır. Süper Grup Sözleşmesi Türk Metal'in İşverenlere vefa borcunun sonucudur.

Mahkemede A Personeli sayıma dahil olsun diye avaz—avaz bağıranların ERDEMİR işçisi Sendikasız, Toplu Sözleşmesiz kaldı diye mahkemeden sonra Bakanlık temsilciliyle peşrev çekenlerin ERDEMİR işçisi artık çok iyi tanıyor.

Kurulduğumuz günden beri hiç olmasa bu dönem çoğunluk iradesine saygı duyalım diye her türlü girişimde bulunduk. Erdemire yetkili Sendika kazandıralım diye mücadele ettik. Ama Türk Metal Sendikası -BİR KİŞİ DAHİ KALSAK SÖZLEŞMEYİ BİZ YAPACAĞIZ- diye inatla bizi bu günlere getirmedimi? Sanırız bu Te

Şirin Ereğli, 19 Temmuz 1985.

Yerel *Şirin Ereğli* gazetesi haberi, "Teşmil Erdemir'de Buruk Karşılandı" başlığıyla verdi. Haberde, "yeni uygulamaya göre, Erdemir işyerinde taraf sendika otomatikman Türk Metal oldu" değerlendirmesi yapıldı: "Bu arada Bakanlığın işçi çoğunluğunun saptanmasında varlıklarını 'işçi olarak' gördüğü A personelinin teşmil dışı kalacağı, bu personele işverenin zam vereceği bildiriliyor."[306]

Öte yandan, *Otomobil-İş* gazetesinde, yürürlüğe konan teşmil kararı, Özal Hükümeti'nin "aylardan beri Erdemir işçilerinin çoğunluğunu temsil eden, Erdemir işçileri adına toplu sözleşme yetkisini belirleme çabası içine olan" Otomobil-İş'e karşı verdiği "kararlı bir mücadele"nin sonucu olarak değerlendirildi: "Teşmil kararnamesinin yürürlüğe girişi, bu mücadelenin Bakanlık tarafından kazanıldığını belirlemektedir." Değerlendirmede, Özal hükümeti ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın Erdemir'de ve Türkiye'de güdümlü sendikacılık çemberine girmeyen sendikalara karşı tam anlamı ile hasmane bir tutum içinde olduğu kaydedildi. Bu teşmil kararnamesinin boy hedefi, Erdemir işçileri ile birlikte tüm işçiler ve elde kalan sendikal hak ve özgürlükleriydi:

> Bu kararname ile şeklen var olmayı reddeden sendikaların başında Demokles kılıçlarına bir yenisi eklenmiştir. Çalışma Bakanlığı bir işyerine istemediği bir sendikanın girmesini engelleme yolunda yeni bir araca kavuşmuştur. Sendikaların çoğunluk tespitlerinin belirlenmesi, yasaya göre Bakanlığın yetkisindedir. Bakanlık dilediği işyerinde, Erdemir'de olduğu gibi, önce yetki sorununu bir kördüğüm haline getirecek, sonra da yetkili sendika olmadığı gerekçesi ile teşmil uygulayarak sendikal hakların kullanımını engelleyecektir."[307]

Teşmil kararnamesinin *Resmî Gazete*'de yayımlanmasının hemen ardından, Otomobil-İş Karadeniz Ereğli Şube Başkanı Gürol Arısoy *Şirin Ereğli* gazetesinde teşmilin Erdemir işçisinin sendikal haklarını ipotek altına aldığını açıkladı. "Erdemir işçisini işverenin insafına terk eden" teşmil kararnamesine sonuna kadar karşı çakacaklarını belirtti.

> Teşmil Erdemir'de yeni haklar getirmemiş, yüzlerce kademesine oturmayan işçi arkadaşlarımız tabir yerindeyse Teşmilzede olmuş ve işyeri sorunları yeni çıkmazlara girmiş, mevcut bunalım biraz daha artmıştır. [308]

Şirin Ereğli
30 TEMMUZ 1985 Salı

* Otomobil-İş Sendikası Ereğli Şube Başkanı Gürol Arısoy dün yazılı bir basın açıklaması yaptı

«Otomobil-iş sendikası dimdik ayaktadır, istifa eden üye arkadaşlarımız yeniden saflarımıza katılıyorlar»

Şirin Ereğli, 30 Temmuz 1985.

Arısoy, *Otomobil-İş* gazetesinde yayımlanan yazısında da "eskiden olduğu gibi, yeni sendikal dönemde de sendikal haklara kısıtlamalar getirme çabaları gösterilmekte" olduğuna dikkat çekti. Arısoy, bunun en son örneğinin Erdemir'de uygulanan teşmil olduğunu kaydetti. Tüm engelleme çabalarına karşı Erdemir işyerinde Otomobil-İş örgütlenmesinin gerçekleştirildiğini belirten Arısoy, MESS, Çelik-İş, Türk Metal, Bakanlık tarafından, elbirliği içinde Otomobil-İş'in yetkisinin engellemek istendiğine işaret etti:

> Ancak Erdemir işyerinde çoğunluk sendikası Otomobil-İş'tir. Türkiye'de ilk ve son teşmil uygulamasının Erdemir işyerinde olması rastlantı değildir. Sermayeye ve sarı sendikalara mevzi ve yeni alanlar yaratma istemleri, Otomobil-İş Sendikası'ndaki Erdemir işçilerinin birliğini sabote etmeye yetmedi. Erdemir işçisini yıldıramadılar, aksine saflarımızı daha da sıklaştırdık. Otomobil-İş Erdemir'de dimdik ayakta duruyor ve sarı sendikaların, Erdemir işvereninin korkulu rüyası olmaya devam ediyor. (...) Otomobil-İş Sendikası Erdemir'deki yetki mücadelesinde, kararlı, işçiden yana, özgür sendikacılıktan yana demokratik tutumu ile kendisini benimsetmiştir. Erdemir işçisiyle Otomobil-İş Sendikası kaynaşmıştır.

Arısoy, yeni sözleşme döneminde, ikinci bir teşmille karşı karşıya kalmamak için çoğunluk sendikası olan Otomobil-İş'in safları her geçen gün daha da sıklaştırmak için mücadele verdiğini de belirtti. "Erdemir işyerinde %51'i değil bütün Erdemir işçisini Otomobil-İş'in çatısı altında toplayarak teşmil kararı verenlerden bu dönemde yetkimizi söke söke alacağız."[309]

Teşmil uygulaması *Cumhuriyet* gazetesinde "Erdemir'de sendikasız sözleşme" başlığıyla duyuruldu. Haberde, 1 Eylül 1984 tarihinden geçerli

Bakanlığın aldığı "teşmil" kararı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girdi

Erdemir'de sendikasız sözleşme

Ücret artışı ile tabandaki işçinin saat ücreti 284 lira, tavandaki işçinin ise 528 lira oldu.

Teşmil uygulaması 1 Eylül 1984'ten geçerli olacak, fark alacakları 3 ay içinde 3 taksitle ödenecek.

İş-Sendika Servisi — Bakanlar Kurulu'nun sendikalar yerine ilk toplusözleşmeyi yürürlüğe koyma (teşmil) uygulaması dün Erdemir işçilerine uygulanmak üzere Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girdi. Erdemir'de işçiler arasında çoğunluğa sahip sendika Bağımsız Otomobil-İş, uygulamayı sözleşme protokolü ödenek, sendikal hakları yönelik yeni ağır bir darbe olarak nitelendirdi.

Erdemir'de çalışan 5600 işçiye, bir önceki sözleşmelerinin sona erdiği 1 Eylül 1984 tarihinden geçerli olmak üzere Türk Metal Sendikası ile MESS arasında imzalanmış sözleşmenin 47 maddesi uygulanacak. Bakanlar Kurulu'nun teşmil kararnamesine göre 32 kademede değişik ücret artışı alacak işçilerin, sözleşme farklarından doğan alacakları 3 ay içinde 3 taksitle ödenecek. Tabandaki işçi 72 arı 13 liralık saat ücreti artı ile saatine 284 lira alacak. Tavandaki işçi ise 152 arı 13 ile 528 lira saat ücretine ulaşacak. 2. yıl zamlarında ise tabandakiler 72 lira ek zamla 356 lira saat ücretine, tavandakiler ise 680 lira tavan ücretine ulaşacak.

Erdemir'de 2822 sayılı yasanın 11. maddesine göre yapılan teşmil uygulamasının sonucu olarak, işyerinde sadece yararlanılan bir

(Arkası Sa. 11, Sü. 3'te)

Cumhuriyet, 10 Temmuz 1985.

olmak üzere Türk Metal Sendikası ile MESS arasında imzalanmış toplu iş sözleşmesinin 47 maddesinin uygulanacağı, işçilerin 32 kademede değişik ücret artışı alacakları kaydedildi. Erdemir'de 2822 sayılı yasanın 11. maddesine göre yapılan teşmil uygulamasının sonucu olarak, işyerinde sadece yararlanılan bir sözleşme olarak Türk Metal'in sözleşmesinin adı geçmiş oluyordu. Uygulamada işyerinde taraf sendika olarak hiçbir sendikanın hakkı bulunmuyor, teşmil edilen sözleşmenin tarafların hak ve borçlarına ilişkin hükümlerinin hiçbiri geçerli olmuyordu. İşyerinde hiçbir sendikanın temsilcisi de bulunmayacaktı. Sendikalar işyerinde çıkan sorunlar ya da sözleşmenin uygulanmasına ilişkin hak savunması yapamayacakları gibi, çalışma koşulları ve iş güvencesine ilişkin kurullarda da temsilci bulunduramayacaklardı.[310] Dikkat çekici bir nokta da Otomobil-İş'in yetki talebinde hesaba katılan A tipi personelin teşmil uygulamasının dışında bırakılmış olmasıydı.

Teşmil uygulamasının ardından Otomobil-İş, 1 Temmuz 1985 tarihinde çoğunluk tespiti için yeni bir başvuru yaptı. 15 Temmuz 1985 tarihinde Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'ndan gelen yanıtta, Erdemir işyerinde Bakanlar Kurulu'nun 85/9646 sayılı kararıyla 1.9.1984-31.8.1986 tarihleri arasında geçerli olmak üzere 27.6.1985 tarihinde Teşmil uygulanmasına karar verilmiş olduğu ve söz konusu kararın 9 Temmuz 1985 Tarih ve 18806 sayılı *Resmî Gazete*'de yayınlanmış" olduğu bildirildi.[311] Sendika bir sonraki sözleşme dönemini beklemek zorundaydı.

Ereğli

12 AĞUSTOS 1985 Pazartesi

Ereğli İlçe Başkanı, Şirin Ereğli ...ahirinin sorularını yanıtladı

...iroğlu: «Halk ...idardan bıktı»

İş ve Sendika uzmanı hukukçu-yazar Şükran Ketenci Otomobil-İş'in çağrısı olarak Ereğli'ye geldi.. Ketenci yarın Otomobil-İş lokalinde konuşma yapacak

Otomobil-İş: «Erdemir işçileri sahtekârları affetmeyecek»

ŞÜKRAN KETENCI

Şirin Ereğli, 12 Ağustos. 1985

ANAP Hükümeti, bir "oldu bitti" yaparak, Erdemir'de "makbul sendika" Türk Metal'in önünü açmak için uygun zemini hazırlama peşindeydi. Teşmil uygulaması da bunun için gerekli zamanı sağlayacaktı.

ANAP Hükümeti'nce teşmil hem yasanın amacına hem de işçi çıkarlarına aykırı olarak kullanılmıştı. Hasan Cemal, *Cumhuriyet*'teki köşesinde, "biçimsel açıdan yasal gözüken" teşmil yetkisinin kullanımında, yakından incelendiğinde "kanuna karşı hile" yoluna başvurulduğunun saptanabileceğini kaydetti: "Bu uygulamaya kaynaklık eden yasal çerçeve, bilinçli bir biçimde oluşturulmuştur. Benimsenen amaç, göstermelik sendika ve sendikal düzendir. Mevcut ekonomik model açısından da Özal yönetimi, bu sendikal düzene bilinçle sahip çıkmaktadır."[312]

OTOMOBİL-İŞ ILO'YA BAŞVURUYOR

Otomobil-İş, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın sendikal hak ve özgürlükleri hiçe sayan, kısıtlayan kararına karşı, Uluslararası Çalışma Örgütü'ne (ILO) bir dilekçe ile başvurarak hükümeti şikâyet etti. Sendika, dilekçesini 29 Temmuz 1985 tarihinde, ILO'nun Cenevre'deki Genel Merkezi'ne iletilmek üzere ILO Türkiye Ofisi'ne teslim etti.

Dilekçede, Türkiye'de sendikaların içinde bulunduğu elverişsiz yasal ve genel ortamda, bağımsız ve demokrasiye inançlı bir sendika olarak Otomobil-İş'in, çağdaş demokrasinin ve Uluslararası Çalışma Örgütü'nün benimsendiği ilkeler ışığında, sendikal hak ve özgürlüklerin savunulması yolunda, kamuoyunda da destek bulan etkin bir mücadele içinde olduğu vurgulandı.

Buna karşılık, siyasi iktidara güdümlü sendikacılık çemberine girmeyi, sendikal mücadele birikimi yüksek üye kitlesi ve yönetim organları ile bir bütün olarak ve kararlılıkla reddeden Otomobil-İş için, bu tercihinin bedelinin ağır olduğu belirtildi:

> Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, sendikal özgürlüklere karşı tutumunun bir uzantısı olarak, sendikamızın varlığını ve gelişmesini tehdit edici hasmane tutumunu sürdürmektedir. İşçi çoğunluğunu temsil ettiğimiz Ereğli Demir Çelik Fabrikaları (Erdemir) işyerinde Bakanlık, yetkili olduğumuzu tescil

> etmemekte direnmiş, sonuç olarak 'kanuna karşı hile' olarak nitelenen bir yetki kullanımı ile Erdemir'de çalışan binlerce işçiyi sendikasız bırakmak anlamına gelen bir kararnamenin yürürlüğe girmesini sağlamıştır.
>
> Otomobil-İş Sendikası Merkez Yönetim Kurulu, bu çerçevede, konuyla ilgili belgeleri bilgilerinize sunmak ve Uluslararası Çalışma Örgütü'nün Sendika Özgürlükleri Komitesi nezdinde girişimde bulunmak olanağı ile ilgili olarak, önerilerinize başvurmak üzere görüşme talebinde bulunmaya karar vermiştir."[313]

Başvuru üzerine ILO Sendika Özgürlükleri Komitesi yetkilileri Türkiye'ye gelerek işveren, işçi ve hükümet yetkilileriyle görüşmeler yaptı. Bu görüşmeler sonunda hazırlanan rapor ILO, Yönetim Kurulu'nda görüşülerek kabul edildi. Rapor, Türkiye'de sendika hak ve özgürlüklerine getirilen geniş kısıtlamaları ortaya koyuyordu. Raporda, Sendikalar Kanunu'ndaki "seçme ve seçilme hakkına getirilen sınırlamalar, sendikaların siyasi faaliyetlerin dışında bırakılması, grev hakkına getirilen çok yönlü ağır kısıtlamalar tek tek sıralanmaktaydı. Otomobil-İş ve Erdemir'de uygulanan teşmil hakkında ise raporun 13 ve 14. bölümlerinde geniş açıklamalar yer almaktaydı:

> 13) 12 Temmuz 1985 tarihinde yapılan toplantıda Otomobil-İş, (...) sendikal hakların Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca ihlal edildiğini öne sürdü. Gerekçe olarak 2822 sayılı Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Kanunu'na rağmen 9 Temmuz 1985'te Erdemir Demir ve Çelik Sanayii'nde uygulanan teşmil kararını gösterdi.
>
> 14) 17 Temmuz 1985'te yayımlanan resmî istatistiklere göre metalürji işkolunda ikinci büyük sendika Otomobil-İş Sendikası'dır. Toplu iş sözleşmesi bağıtlama hakkını elde edebilmek için, sendikalara şart koşulan %10 baraj[ını] geçme zorunluluğu anti-demokratiktir. Aynı zamanda bugünkü politik görüşlerle çelişmesi sonucunda, Erdemir işyerinde çalışan işçilerin çoğunluğunun temsilcisi olmasına rağmen hükümetin teşmil kararı, işçi haklarına yönelik düşmanca tutumundan kaynaklanmaktadır. Erdemir işçilerini organizasyonsuz (örgütsüz) bırakma amacına yöneliktir.[314]

OTOMOBİL-İŞ DANIŞTAY YOLUNDA

Sendika ILO'dan nezdinde yapmış olduğu girişimlerin yanında, teşmil kararnamesinin biçim, neden ve amaç yönünden hukuka aykırı olduğu gerekçesiyle Danıştay'a da iptal başvurusunda bulundu. Bununla ilgili dilekçeyi 2 Eylül 1985 tarihinde Danıştay'a sunulması için İstanbul Bölge İdare Mahkemesi'ne sundu.

> Dilekçede, Bakanlar Kurulu'nun yasanın emredici hükmüne karşın, teşmil kararının gerekçesini açıklamamış olduğu belirtildi ve bu nedenle hukuka aykırı olduğu kaydedildi. Teşmil kararnamesinin fiili gerekçesinin, aslında Otomobil-İş'i Erdemir işyerinden silmek olduğu, bu fiili amacı gizleyecek hukuki bir gerekçenin de bulunmadığı savunuldu:
>
> Teşmil kararnamesinin gerekçesiz olması, neden yönünden de iptalini gerektirmektedir. Bilindiği gibi, genel olarak yönetsel işlemler bir neden dayanır. Yönetim hukukunda, neden denildiğinde, yönetsel işlemin dışında, yönetimi böyle bir işlem yapmaya yönelten etkenler anlaşılır. Neden, yönetsel işlemin dayanağı oluşturur. (….) Yönetsel işleme neden olarak gösterilen olay gerçeğe uygun değilse, olayın nitelendirilmesinde yanlışlık yapılmışsa, yönetsel işlem yine neden yönünden sakat olur. 2822 sayılı yasanın 11. maddesinde, teşmille ilgili yönetsel işlemin bir nedene dayanması gerektiği, yönetimce belirlenen nedenin de kararda gösterilmesi gerektiği açıklık kazanmıştır. Buna karşın gerekçe gösterilmemiş olması, kararnamenin biçim ve neden yönünden iptalini gerektirmektedir.

Otomobil-İş, dilekçesinde devlet yetkilerinin, özel yararlar için kullanılamayacağı gibi siyasal tercihlerin gerçekleştirilmesinde araç olarak da kullanılamayacağını belirterek, devlet yetkilerinin kamu yararı dışında kullanılmalarının işlemi amaç yönünden sakatladığı, işlemin iptalini gerektirdiğini de belirtti.[315]

OTOMOBİL-İŞ BÖLGEDE: İŞÇİ TOPLANTILARI

Hayrettin Kartal, teşmil kararnamesi yürürlüğe girdikten sonra, "birkaç ay rölantide giden bir çalışma süreci" olduğunu anlattı:

> Sonra yeniden hareketlenmeye çalıştık. Bu süreçte sendika genel kurulu yapıldı İlhan

> Dalkılıç Otomobil-İş Genel Başkanı oldu. Onun bayağı emeği var Erdemir'de. Yeniden toparlanmak için İsmail Aykanat, Erdemir işçisi tarafından çok sayılan sevilen bir Başkanımızdı. Ajitasyonu güçlü hitabeti güçlü bir abimizdi, hâlâ da görüşüyoruz kendisiyle. Erdemir İşçisi onu çok severdi. Süreç böyle ilerledi. Mahmut Uyanık geldi, uzman arkadaşlardan Reşat Küçükbüce geldi. Onların çabalarıyla yeniden işyerinde çoğunluğu sağlayabilmek için girişimlerde bulunduk. Ne yaptık? Erdemir'de bütün ünitelerdeki işçi puantajlarını topladık, kimler üye kimler değil, tek tek belirlemeye başladık. Üye olabilecek arkadaşları gittik köyünde, beldesinde, mahallesinde bulduk. Evine kadar giderek, bizzat yüz yüze görüşerek ikna etmeyi başardık. En sonunda Erdemir'de 4200 üye sayısına ulaştık. Yaklaşık 700-800 kadar da Türk Metal'in üyesi vardı, 2300-2400 kadar da A personeli vardı. A personeli kapsam içine alınsa dahi biz orada çoğunluğu sağlayabilecek sayıya ulaştık.[316]

Kartal'ın anlattığı bu çalışmalara ek olarak, teşmil kararnamesinin ardından Otomobil-İş, üyeleri arasında yaşanan hayal kırıklığını gidermek, umutları ve mücadele azmini diri tutmak için bölgede geniş katılımlı üye toplantıları yapmaya başladı. Erdemir'deki sendikal mücadeleye destek veren sendikacı, akademisyen ve gazetecileri işçilerle buluşturdu.

Karadeniz Ereğli Şubesi'nde bir işçi toplantısı. Fotoğraf: Celal Özdoğan Albümü.

13 Ağustos 1985 tarihinde, düzenlenen toplantıya *Cumhuriyet* gazetesi yazarlarından Şükran Ketenci katıldı.[317] Sendika, 14 Eylül 1985 tarihinde Ereğli'de İşçi Sorunları Paneli düzenledi. Panele, Yrd. Doç. Dr. Fikret başkaya, Yavuz Şimşek, Prof. Dr. Alpaslan Işıklı ve Kemal Sülker katıldı. Paneli Tevfik çavdar yönetti.[318] Otomobil-İş, Ereğli'de bir diğer toplantıyı, Genel Merkez Yönetim Kurulu ve şube yöneticileri ile birlikte 23 Kasım 1985 tarihinde gerçekleştirdi. Yığınsal bir katılımın olduğu toplantıya, Otomobil-İş Merkez Yönetim Kurulu ile birlikte Kartal, Topkapı, Gebze ve Mecidiyeköy Şube Başkanları, Sefaköy, Kocaeli ve Ümraniye Şube Yönetim Kurulları da katıldılar.[319]

Otomobil-İş Sendikası Genel Örgütlenme Sekreteri İsmail Aykanat, Ereğli Belediye Sineması'nda yapılan toplantılara kişinin katıldığını anlattı: "Orada çok sinema toplantıları yaptık. Korkunç toplantılar oluyordu orada. Bin beş yüz, iki bin kişi geliyordu sinema toplantılarına" [320]

Sendika bir yandan hem uluslararası şikâyet mekanizmalarını kullanarak hem de Erdemir'de yaşanan haksızlığı gündemde tutarak, Özal hükümetinin uygulamalarını deşifre ederken diğer taraftan Ereğli'de örgütlenme çalışmalarına devam etti. En yüksek üye sayısına ulaştığında, Merkez Yönetim Kurulu, 13 Şubat 1986 tarihinde Karadeniz Ereğli Şube Yönetim Kurulu ve Erdemir işçileriyle bir araya gelerek, "Erdemir'de kesin çoğunluk sağlandı" açıklamasını yaptı. Erdemir işçilerinin Otomobil-İş sendikasında örgütlenmesinin önüne çıkarılan engellere rağmen "tarihin en yüksek üye sayısına" ulaşılmış ve 4500'ü aşkın işçi sendikaya üye olmuştu. 13 Şubat günü yapılan yığınsal toplantı Otomobil-İş'in Ereğli'deki gücünün bir göstergesi oldu. Genel Başkan Yardımcısı İlhan Dalkılıç, Genel Sekreter Sami Ataç, Genel Örgütlenme Sekreteri İsmail Aykanat, Genel Mali Sekreter Eyüp Öner ile Otomobil-İş şubelerinden yöneticiler ve işyeri temsilcileri katıldı. "Toplantıya yığınsal olarak katılan Erdemir işçileri, toplantının başlamasından bir saat önce

salonu doldurmuştu. Toplantı başladığında ise salonda ayakta duracak yer kalmamıştı."[321]

1986, aynı zamanda Otomobil-İş içinde sendikal çekişmenin sendika merkezine kayyım atanmasıyla sonuçlandığı çalkantılı bir yıldı. Kayyım heyeti, sıra dışı bir uygulamayla, sendikal faaliyetlerin aksamaması, devam eden örgütlenmelerin sürmesi için çaba harcamıştı. Kayyım heyetinde görev yapan Engin Ünsal, örgütlenme alanında "sendikanın büyümesine, sendikaya karşı yürütülen olumsuz çabalara, olumsuz etkilere karşı tavır koymak" zorunda kaldıklarını anlattı:

> Çok ilginçtir aynı eylemi Karadeniz Ereğli'de zikrettik. Karadeniz Ereğli'sindeki işçiler bir süreçten geçiyor örgütlenme sürecinden çekişme var. Biz oraya gittik kayyım heyeti olarak ve işçiyi topladık fabrikanın eğitim salonunda, toplantı salonunda ve anlattık durumu. Kötülüyorlar Otomobil-İş'i şöyle kötü, böyle kötü diye. Biz Otomobil-İş'in konumunu anlattık, dürüstlüğünü anlattık. Sendika olarak sendikacılığını anlattık, geçmişte yaptığı olumlu hizmetleri anlattık. Dedim, 'Burada toplanın.' Yani kayyım heyeti görevini taşıdı. Kongreye götürmemiz gerekirken, işi ta sendikal kavgalara kadar götürdük.[322]

YENİDEN YETKİ BAŞVURUSU

Teşmil kararı, 1 Eylül 1984-31 Ağustos 1986 dönemi için Erdemir'de özgür bir toplu pazarlık süreci yaşanmasına imkân vermedi. Otomobil-İş, 1 Eylül 1986 tarihinde başlayacak yeni dönem için hazırlanmaktaydı. A personeli de hesaba katarak 8 Mayıs 1986 tarihinde çoğunluk tespiti için Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'na başvurusunu yaptı. Ancak Bakanlık, yasaya göre 6 işgünü işçinde yanıtlanması gereken başvuruyu 2,5 ay sonra yanıtladı. Verilen yanıt bu kez de olumsuzdu. Otomobil-İş için yine yargı yolu gözükmüştü.

Otomobil-İş Genel Başkanı İlhan Dalkılıç, Otomobil-İş'in, Erdemir işyeri için 4200 kesin üye bildirimiyle yaptığı tespit başvurusuna 2,5 aylık gecikmeden sonra sendikanın 2701 üyesi olduğu gerekçesiyle yetkisinin yeniden engellenmeye çalışılmakta olduğunu açıkladı. Dalkılıç, Otomobil-İş'in 1413 üyesinin hiçbir gerekçe gösterilmeden geçersiz sayıldığını kaydetti. Açıklamada, Erdemir'de yetki sorununun, Türkiye'de demokrasi sorunuyla eşdeğer olduğu vurgulandı:

> ANAP iktidarı ve onun Çalışma Bakanı Erdemir'deki bu somut uygulamayla yasa ve yönetmelikleri keyfi olarak ihlal ederek yetkimizi adeta gasp etmektedir. Erdemir'de sahtecilik olayı sürekli hortlatılmaya çalışılmaktadır. Yasa, yönetmelik hükümleri, mahkeme kararları açıkça çiğnenmektedir. Bir süre önce bu konuda Sayın Cumhurbaşkanımıza yaptığımız başvurularımız da sonuçsuz kalmıştır.

Dalkılıç, açıklamasında Otomobil-İş'in tüm yasal yolları sonuna kadar kullanacağını, hükümetin bu tavrını ILO'ya şikâyet edeceğini kaydetti: "Geçtiğimiz aylarda ILO'ya sendikal özgürlüklerin sağlanacağına dair teminat mektubu veren hükümet, daha mektubun mürekkebi kurumadan Erdemir'de sözleşme yetkimizi elimizden almaya yelteniyor." Otomobil-İş Genel Başkanı, Erdemir'de 1978'den bu yana toplu sözleşme yapılamadığını hatırlatan açıklamasında, Erdemir işçilerinin tamamının sendikalı, ezici çoğunluğunun ise Otomobil-İş'te örgütlü olduğunu belirtti: "Erdemir işçisinin Otomobil-İş Sendikası'na verdiği yetkiyi ancak Erdemir işçisi geri alır. Buna Çalışma Bakanın gücü yetmez."[323] Sendika, Bakanlığın kararına itiraz ederek Zonguldak İş Mahkemesi'ne başvurdu.

Hayrettin Kartal, çoğunluk tespitinin Otomobil-İş aleyhine çıkmasıyla birlikte fabrikada bir kopuşun başladığını, Türk Metal'e geçişlerin hızlandığını, SHP İlçe Örgütü'nün de Maden-İş karşıtlarıyla birlikte Çelik-İş'i örgütlemeye başladığını anlattı. Kartal, buna karşı işçiyi eyleme götürmenin de o şartlar altında mümkün olmadığını vurguladı.[324]

Bu şartlarda, yeniden bir toparlanma umuduyla Otomobil-İş Karadeniz Ereğli Şubesi 16 Kasım 1986 tarihinde Olağanüstü Genel Kurulu'nu topladı. Genel Kurul, Şube Yönetim Kurulu'nda değişikliğe gitti. Şube Başkanlığı'na Hüseyin Türkoğlu, Şube Sekreterliği'ne M. Ali Demirci, Şube Mali Sekreterliğine İlat Ülker, üyeliklere Fevzi Çakır ve Mustafa Başoğlu seçildiler.[325] Gerçekten de beklendiği gibi fabrikada bir hareketlenme oldu, Çelik-İş'in önü kesildi, Türk Metal'e gidiş durdu. Çoğunluk Otomobil-İş çatısı altında kaldı.[326]

Öte yandan fabrikada da hükümetten güç alan işverenin Otomobil-İş üyelerine karşı baskıcı uygulamaları sürüyordu. Şubat 1986'da 15. sayısı yayımlanan *Otomobil-İş* gazetesi, kayyım dönemi yayımına boyunca ara vermek zorunda kalmış

ve Otomobil-İş Olağanüstü Genel Kurulu'nun ardından Ağustos 1986 tarihli 16. sayısıyla yeniden yayımlanmaya başlamıştı. Kayyım döneminde, Karadeniz Ereğli'de Otomobil-İş üyeleri için şartlar daha da ağırlaşmıştı. SHP Genel Başkan Yardımcısı Tevfik Çavdar'ın 1986 Mayıs'ında *Cumhuriyet*'te yayımlanan açıklaması bu baskının boyutlarını açık seçik ortaya koyuyordu:

> İşçileri yıldırmak ve sendikal mücadelelerini önlemek için akıl almaz baskı yöntemlerine başvurulmaktadır. Son olarak, bütün işçilerin birer sabıkalıymış gibi önden ve yandan fotoğrafları çekilmekte, sanki birer sabıkalıymış gibi fişlemektedir.[327]

Erdemir işveren vekillerinin Otomobil-İş üyelerine uyguladıkları baskı ve engelleme çabaları kayyım döneminin sonrasında da sürdü. Erdemir işveren vekilleri bu girişimlerini, 1986 Ağustos ayında yeniden yayımlanmaya başlayan *Otomobil-İş* gazetesinin fabrikaya sokulmasını yasaklamaya, işçilerin üstlerini ve dolaplarını tek tek aramaya kadar vardırdı. Otomobil-İş, böylesi talihsiz girişimlerin bir daha tekrar edilmemesi için işvereni uyardı:

> Hakkında hiçbir mahkeme kararı bulunmadan, böyle bir uygulama yapmak yasaları açık olarak çiğnemektir. İşçiler, istedikleri gazete ve dergiyi kimsenin izni olmadan, okuyup yanlarında taşıyabilirler. Bu kendilerinin Anayasal haklarıdır. Erdemir yöneticileri, işçilere karşı saygılı olmak zorundadır. Sendikamız yayın organının işçilere ulaşmasını engellemek mümkün olmayacaktır. Böylesi talihsiz girişimlerin bir daha tekrar edilmemesini istiyoruz. Otomobil-İş üyelerinin olduğu her yerde yayın organımız da olacaktır.[328]

Erdemir işvereninin işçi arasındaki baskıcı, ayrımcı politikası 1987 yılında da sürdü. İşveren A Personeli ile B Personeli olarak adlandırılan mavi yakalı sendika üyesi işçiler arasındaki ayrımcı ücret uygulamalarıyla büyük bir uçurum yarattı. Otomobil-İş, bu politikanın işçiyi bölmek amacına yönelik olduğuna işaret etti: "2500 A Personele 250 bin TL ücret verirken asıl üretim gerçekleştiren, üreten ve yaratan eller 60 bin TL ücret vererek onları açlığa mahkûm etmektedir." Bundan başka, Erdemir işvereni, vardiya çıkışlarında işçileri 30 dakika daha fazla geç bırakmak suretiyle yasadışı uygulamalara yöneldi. Bu da işçilerimizin biriken öfkelerini daha da bilemekteydi. "30 Ocak 1987 tarihinde Erdemir işçileri, geç bırakılmalarını protesto etmek amacıyla servislere binmeyerek, şehir içinde 30 dakikalık bir yolu yürüyerek kat ettiler. Yine çeşitli ünitelerde işçiler yemekhanede yemek yememek suretiyle boykot ettiler. Erdemir işçileri eylemlerini sürdüreceklerini belirttiler."[329] *Şirin Ereğli*, Ereğli Demir Çelik Fabrikaları'nda çalışan işçilerin 'Sessiz Yürüyüş' eylemine yaklaşık 400 işçinin katıldığını yazdı:

> Erdemir işçileri Erdemir'de çalışan personelden yalnızca (A) kadrosuna yapılan zammı eleştirerek, 'Burada bir kayırma olmuştur kanaatindeyiz. Böyle bir durumda da doğal olarak mağdur edildiklerini düşünen diğer Erdemir işçisi bu yürüyüşü yapmak lüzumunu hissetmiştir' şeklinde konuştular.[330]

Otomobil-İş Ereğli Şube Başkanı Hüseyin Türkoğlu da yazılı bir açıklama yaparak, işçilerin protestosunun haklı olduğunu kaydetti.[331]

İLHAN SELÇUK: OTOMOBİL-İŞ'İN HAKLI DAVASI

Bir yanda Otomobil-İş Sendikasına bağlı dört bini aşkın emekçi...

Ya öte yanda?...

Kimler yok ki?

Erdemir (Ereğli Demir-Çelik Tesisleri) işverenleri (ki bunların yönetim koltuklarına iktidar oturtur), MESS (Madeni Eşya Sanayi İşveren Sendikası) patronları (ki MESS'in eski yöneticisi Turgut Özal'dır), Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (ki koltuğunda Mustafa Kalemli oturur), Özal Hükümeti (ki Turgut Özal iş adamlarının sendika müdürlüğünden ve holding yöneticiliğinden Başbakanlığa gelmiştir), avukatlar, uzmanlar, görünür görünmez sarı sendikacılar ve başkanları…

Ereğli Demir-Çelik Fabrikası'nda çalışan işçiler 1983 yılından bu yana direniyorlar:

- Bizim sendikamız Otomobil-İş'tir, toplu sözleşme masasına böyle oturmak istiyoruz.

ANAP iktidarı, devletin olanaklarını kullanarak, bürokrasiyi alet ederek, hükümet kararnameleri çıkararak, yasaları hiçe sayarak Erdemir işçisini dize getirmeye çabalıyor; ama alçak gönüllü, namuslu, yürekli dört bini aşkın alınteri insanı hakkını savunuyor...

Ve hakkını alacak.

Cumhuriyet 13 Eylül 1986.

OTOMOBİL-İŞ REFERANDUM İSTİYOR

Yetki davası Zonguldak İş mahkemesinde devam ederken, 3 Mart 1987 tarihinde Otomobil-İş Genel Sekreteri Celal Özdoğan, Genel Örgütlenme Sekreteri İsmail Aykanat, Ereğli Şube Başkanı Hüseyin Türkoğlu, Seydişehir Şube Başkanı Abdülkadir Güler ve Av. Rasim Öz'ün katıldığı genel üye toplantısı yapıldı.[332] Toplantının sonunda "referandum" talebini içeren bir dilekçe imzaya açıldı.

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı'na, TBMM Başkanlığı'na, SHP, DYP, DSP ve RP Genel Başkanlıklarına, Türk-Metal, Özdemir-İş ve Çelik-İş Genel Başkanlıklarına ve Zonguldak İş Mahkemesi Hakimliği'ne verilmek üzere kaleme alınan dilekçe çok sayıda Erdemir işçisi tarafından imzalandı:

> Bizler, aşağıda imzası olan, Karadeniz Ereğli'si Erdemir işyerinde çalışan 8016'yı aşkın işçiyiz. Anayasa'nın bizlere tanıdığı temel bir hak olan sendika seçme özgürlüğümüzü 1979 yılından bu yana, yasadaki aksaklık ve boşluklardan dolayı fiilen kullanamaz durumdayız. Tümümüzün sendika üyesi olmasına rağmen 8 yıldır hiçbir sendikaya yetki verilmediğinden toplu iş sözleşmesi yapılamaması nedeniyle haklarımız açıkça gasp edilmiştir. İşyerimizde mevcut 2500'ü aşkın A personeli olarak adlandırılan çalışanların, yetki saptamasında fazla olarak nazara alınmasına rağmen, işverenlikçe sendika üyesi olmaları fiilen önlenmektedir. Bu durumda hiçbir şekilde fiili çoğunluk sağlanamamış gösterilmektedir. Bu durumda tek çıkar yol demokratik bir biçimde A Personeli dahil bütün Erdemir çalışanlarının katılacağı ve işyerinde yapılacak gizli oy açık sayım ile Referandum uygulanarak yetkili sendikanın belirlenmesidir. Aşağıda imzaları olan bizler namus sözü veriyoruz. Hangi sendika Referandum ile çoğunluğu sağlarsa hepimiz orada birleşeceğiz.[333]

Otomobil-İş Karadeniz Ereğli Şube Başkanı Hüseyin Türkoğlu da *Şirin Ereğli* gazetesine yaptığı açıklamada, A personelinin sayısının sürekli arttırılması, B personelinin sayısının ise azalmakta olduğu, E, D, L ve S personelinin varlığı da göz önüne alındığında Erdemir'de yetki almanın zorlaştığını, bu nedenle referandumun gerçek çözüm

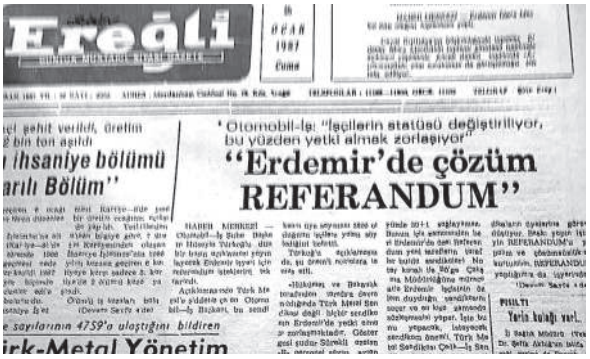
Ereğli

'Otomobil-İş: "İşçilerin statüsü değiştiriliyor, bu yüzden yetki almak zorlaşıyor"

"Erdemir'de çözüm REFERANDUM"

Şirin Ereğli, 16 Ocak 1987.

olduğunu kaydetti. Türkoğlu, yetkili sendikanın kapılara sandık konularak belirlenmesi gerektiğini belirtti: "Sendikaların üyelerine görev düşüyor. Baskı yapın isteyin referandumu yapalım ve çözümsüzlükten kurtulalım.[334]

Hayrettin Kartal, "Küçük bir mahallede köy muhtarı bile seçimle belirleniyor, yetkili sendikayı referandum ile belirleyelim" diyerek ortaya koydukları referandum talebinin etkili olduğunu anlattı: "Ünitelere ya da ana giriş kapılarına sandık konulsun işçi gelsin oyunu kullansın hangi sendikayı istiyorsa kararını versin diye bir imza kampanyası başlattık. Bu da bayağı ses getirdi."[335]

İŞÇİLER AÇLIK GREVİNDE

Referandum dilekçesi için imza toplayan yedi işçi, Mehmet Ali Demirci, Hasan Aslanbay, İsmail Mutlu, Satı Safran, Zühtü Uslu, Yüksel Gürler ve Yaşar Çelik Erdemir işvereni tarafından 1475 sayılı İş Kanunu'nun 13. maddesine[336] dayanılarak işten atıldı. Hasan Aslanbay *Cumhuriyet* gazetesine yapmış olduğu açıklamada 16 yıllık işçi olduğunu belirterek; 16 Mart 1987 tarihinde saat 08:30'dan 16:30'a kadar çalıştığını, vardiya bitiminde müdürlük binasına çağırıldığını belirtti: "Burada görevli memur 13. madde gereğince işimize son verildiğini bildirdi. İşten atılmamızın gerekçesi anayasal ve yasal hakkımız olan dilekçe hakkımızı kullanmak üzere mesai dışında, yemek saatlerinde arkadaşlarımıza referandum dilekçesini imzalatmamızdı." Aynı haberde İsmail Mutlu da referandum kampanyasını başlattıklarını, 17 Mart tarihinde gece vardiyasında sabaha kadar çalıştığını, sabah Personel Müdürlüğü'nde önüne bir kâğıt konarak kendisine, 13. maddeye göre iş akdinin sonlandırıldığının bildirdiğini kaydetti.[337]

Otomobil-İş Genel Merkez yöneticileri Karadeniz Ereğli'de. Fotoğraf: Celal Özdoğan Albümü.

Hayrettin Kartal'ın, işten çıkarmalarla ilgili olarak anlattıkları, Erdemir'deki işveren baskısının boyutlarını da ortaya koyuyor:

> Erdemir işvereni referandum çıkışımızı 7 arkadaşımızı işten atarak cevapladı. Ben de o zaman işten atılabilirdim. Çünkü soğuk haddehanenin imza formları bendeydi. Ben bunu haber alınca o gece 16-24 vardiyasına giderken onları evde bıraktım. Geldiler, bizim dolapları falan yokladılar ama bir şey bulamadılar. İşten atılan arkadaşlarımız değişik ünitelerde imza formunu yakalatan arkadaşlarımızdı.

Kartal, işten çıkarmaların, Türk Metal taraftarlarının şikâyetleri üzerine başlatılan aramalar sonucu gerçekleştiğini söyledi:

> Muhbirleri var onların. O zaman *Sızıntı* gazetesini dağıtmaya çalışan bir yapı vardı fabrikada. Genel Müdürlük düzeyinde de müdür, müdür yardımcısı, ünite müdürü, başmühendis, genel formen düzeyinde adamları vardı. Aşağıda da adamları, muhbirleri vardı işçilerden. Onlar vasıtasıyla bizi şikâyet ettiler.[338]

Şirin Ereğli, işten çıkarmaların "değişik yankı ve tepkilere" neden olduğunu yazdı: "*Şirin Ereğli*'nin bir sorusunu yanıtlayan Türk Metal Ereğli Şube Başkanı Alp Tanca, 'Bir kabahatleri olmasa çıkarılmazdı' derken, Otomobil-İş Şube Balkanı Hüseyin Türkoğlu, 'İşten çıkarılanların tümü bizim üyemiz, biri de yöneticimiz. Hedef Otomobil-İş'tir' şeklinde konuştu."[339]

Öte yandan, Ereğlili 15 avukat da 18 Mart tarihinde işten çıkarmalara karşı ortak bir açıklama yaparak tepkilerini dile getirdiler:

> Ülke ekonomisine on yıllardır emekleri ile katkıda bulunan Erdemir işçilerinden 7-8 kişi bir anda sorgusuz, sualsiz yasaların tanıdığı hakların tek yanlı olarak ve kötüye kullanılması sonucu haksız ve insafsız bir şeklide işsizliğe terk edilmekte ve aileleri de acımasızca açlığa sürüklenebilmektedirler. (...) Demokrasi adına, insan hakları adına ve hepsinden öte sosyal hukuk devleti adına yapılan yeni düzenlemelerle örgütlenme hakkı, hak arama hakkı, toplu sözleşme ve grev hakkı gibi en yaşamsal ve çağdaş hakler toplumumuz insanından esirgenerek içeriksiz, anlamsız boş birer kalıp haline getirildi.

Avukatlar, "her türlü olumsuzluğa karşın örgütlenmenin sağlayacağı gücün önemini bilen" Erdemir işçilerinin bu yolda önemli mesafeler kat ettiğini kaydederek, "önlerine çıkarılan güçlüklerin ve engellerin aşılmazlığı karşısında demokratik bir istem olarak dile getirilmek istedikleri 'yetki sorununun referandum yolu ile çözülmesi' isteklerinin" yanıtının da arkadaşlarının işsizliğe terk edilmesi biçiminde verildiğini vurguladılar.[340]

İşten atılan işçiler, bu antidemokratik uygulamayı protesto etmek için Otomobil-İş Sendikası Karadeniz Ereğli Şubesi lokalinde "açlık grevine" başlama kararı aldılar ve Mehmet Ali Demirci, Hasan Aslanbay, İsmail Mutlu, Mustafa Başoğlu 19 Mart 1987 sabah saat 08:30'da açlık grevine başladılar.[341]

Açlık grevi öncesi, işten çıkarmaları protesto etmek için müdürlük binası önüne 'siyah çelenk'

İşten atılan 7 işçi, bugün direnişe başlıyor

Erdemir'de ölüm orucu

Otomobil-İş Sendikası Ereğli Şubesi Başkanı Hüseyin Türkoğlu da işçileri desteklemek için bugün açlık grevine başlıyor.

NİHAT CAN

KDZ EREĞLİ — Erdemir işyerinde iş akitleri feshedilerek işlerine son verilen 7 işçi bugün ölüm orucuna başlayacak. Bugünsüz Otomobil-İş Sendikası Ereğli Şubesi Başkanı'nın da işçilerin direnişini desteklemek için bugün açlık grevine başlayacağı bildirildi.

Otomobil-İş Sendikası üyesi ve Erdemir'de çalışan 5 işçinin önceki gün çıkışları verildi. Ereğli Demir ve Çelik Fabrikaları işyerinde çalışan 8 personel ile işçiler için yaklaşık 10 yıldır toplusözleşme yapılmadığı ve bu nedenle yetkili sendikanın belirlenmesinde referandum yapılması yolunda işyerinde imza kampanyası açıkları ve işyeri yönetmeliğine uymayan eylemlerde bulundukları ileri sürülen **Zühtü Uslu, Yüksel Gürler, Yaşar Çelik, Mehmet Ali Demirci, Hasan Aslanbay, İsmail Mutlu** ve **Sıtı Safran**'ın iş akitlerinin feshedildiği bildirildi. İş Yasası'nın 13. maddesiyle işten çıkarılan işçilerin kıdem ve ihbar tazminatı ile diğer haklarının da kendilerine ödeneceği, ayrıca bu şekilde toplu işten çıkarmaların devam edebileceği ileri sürülüyor.

Önceki gün iş akitleri fesholunarak işten çıkarılan 7 işçi, bu sabahtan itibaren ölüm orucuna başlayacaklarını açıklıdılar. Bu arada Otomobil-İş Sendikası Ereğli Şubesi Başkanı **Hüseyin Türkoğlu**'nun da işçileri desteklemek amacıyla 4 günlük açlık grevine başlayacağı bildirildi.

Cumhuriyet, 19 Mart 1987.

koyarak yapılmak istenen protesto eylemi, işçilerin polis tarafından gözaltına alınmalarıyla sonuçlandı. 20 Mart 1987 tarihli gazeteler, Erdemir'de yetki sorunu, işçi çıkarmaları ile gelişen olaylar karşısında ölüm orucuna başlayacaklarını açıklayan işçilerden Mehmet Ali Demirci, Hasan Aslanbay, İsmail Mutlu, ve Satı Safran ile Otomobil-İş Sendikası Genel Sekreteri Celal Özdoğan, Genel Örgütlenme Sekreteri İsmail Aykanat, Ereğli Şube Başkanı Hüseyin Türkoğlu ve Şube Organizatörü Fevzi Çakar'ın Erdemir Genel Müdürlüğü binası önüne siyah çelenk koymak istemeleri üzerine sabah saat 08:45 Erdemir koruma görevlileri ve polisin müdahalesi ile karşı karşıya kaldıklarını yazdı.[342] Gözaltına alınan Otomobil-İş yöneticileri 20 Mart tarihinde mahkemeye çıkarıldılar. Asliye Ceza Mahkemesi'nde yapılan ilk duruşma sonunda serbest bırakılmalarına ve Erdemir Genel Müdürü Tümer Özenç'in tanık olarak dinlenmesine karar verildi. Mahkeme 4 Mayıs tarihine ertelendi.[343]

Sendikalara gözaltı operasyonu

Erdemir'de işyereni protesto etmek için bir siyah çelenk koymak isteyen Otomobil-İş Genel Sekreteri, Örgütlenme Sekreteri Şube Başkanı ve yöneticisi ile işten çıkarılan 4 işçi gözaltına alındı.

Cumhuriyet, 20 Mart 1987.

Gözaltına alınanların serbest bırakılmalarının ardından, aynı gün Otomobil-İş Karadeniz Ereğli Şubesi tarafından bir kapalı salon toplantısı düzenlendi. Saat 17:00'de başlayan toplantıya SHP Zonguldak Milletvekili Muhteşem Vasıf Yücel, SHP MKYK üyesi Güler Tanyolaç, Otomobil-İş Topkapı Şube Başkanı Rıza Durak, Otomobil-İş Ankara Şube Başkanı Süleyman Türker, Otomobil-İş Ümraniye Şube Başkanı Şahin Önayak, Otomobil-İş Kartal Şube Başkanı Ali Rıza İkisivri, Otomobil-İş Mecidiyeköy Şube Başkanı Yusuf Türkoğlu, Otomobil-İş şubelerinden yöneticiler, işyeri temsilcileri ile Ereğli'deki bazı siyasî partilerin yöneticileri katıldılar.[344]

Gözaltına alınanlar serbest, açlık grevi sürüyor

Erdemir'de bunalım

Bazı işçilerin işine son verilmesini protesto ettikleri için gözaltına alınan 4 Otomobil-İş yöneticisi ve işten çıkartılan 4 kişi, dün çıkarıldıkları mahkeme tarafından serbest bırakıldılar. İşçi ve sendikacılar aleyhine dava açıldı.

Cumhuriyet, 21 Mart 1987.

Öte yandan Otomobil-İş Karadeniz Ereğli Şubesi Lokali'nde açlık grevi sürüyordu. Hayrettin Kartal, o dönemde fabrika dışındaki zamanını sendikada geçirdiğini, geceleri nöbet tuttuklarını, açlık grevindeki arkadaşlarına şekerli su ve tuzlu su verdiklerini anlattı.[345]

Açlık grevinin 7. gününde Mehmet Ali Demirci, eşi hastalandığı için açlık grevine son verdi. Diğer üç işçinin sağlık durumlarına ilişkin olarak sağlık muayenesini yapan Dahiliye Mütehassısı İhsan Acar, şu açıklamayı yaptı:

> Greve başladıkları zaman ilk kontrolde sağlıkları yerinde idi. 7. günde fizyolojik ve zihinsel gerileme görüldü. İsmail Mutlu 7, Hasan Aslanbay 10,5, Mustafa Başoğlu 3 kilo verdiler. Nabız ve kalp ritminde 89'dan 50'ye kadar düşme oldu. Böyle bir durumda grevci işçilerin hafta sonunda hastaneye kalkma olasılıkları var. Açlık grevi sonunda işçilerin vücutlarında kalıcı bozukluklar meydana gelebilir.[346]

Referandum talebi için imza toplayan yedi işçiyi işten çıkartan Erdemir işvereni, dilekçeye imza veren 300 işçiye de ihtar gönderdi. İhtar yazısında, işyerinde referandum yapılması için açılan imza toplama kampanyasına katıldıklarının tespit edildiği kaydedilerek, işyerinde, çalışma saatleri içinde

ÖLÜM ORUCU — Erdemir'de iş akitleri feshedilerek işçi çıkarmalarını protesto amacıyla 19 Mart 1987 sabahı saat 8.30'da ölüm orucuna başlayan Otomobil-İş Sendikası üyesi Erdemir işçileri (soldan sağa): Mehmet Ali Demirci, İsmail Mutlu, Hasan Aslanbay, Mustafa Başoğlu. (Fotoğraf: NİHAT CAN)

DYP ve SHP ilçe başkanları: İşçilerin yanındayız

Erdemir eylemine destek

Ölüm orucunu sürdüren Erdemir işçilerini ziyaret eden DYP ilçe başkanı Ayhan Emiroğlu ve SHP ilçe başkanı Önay Alpago, yaptıkları ortak açıklamada, gelişmelerden Erdemir Genel Müdürü'nün sorumlu olduğunu söylediler.

Cumhuriyet, 24 Mart 1987.

[342] Gözaltına alınan Otomobil-İş yöneticileri 20 Mart tarihinde mahkemeye çıkarıldılar. Asliye Ceza Mahkemesi'nde yapılan ilk duruşma sonunda serbest bırakılmalarına ve Erdemir Genel Müdürü Tümer Özenç'in tanık olarak dinlenmesine karar verildi. Mahkeme 4 Mayıs tarihine ertelendi. "Sendikalara gözaltı operasyonu", *Cumhuriyet*, 20 Mart 1987.

[343] "Gözaltına alınanlar serbest, açlık grevi sürüyor", *Cumhuriyet*, 21 Mart 1987.

[344] "Gözaltına alınanlar serbest, açlık grevi sürüyor", *Cumhuriyet*, 21 Mart 1987.

[345] Hayrettin Kartal, 10 Ocak 2013, Ereğli.

[346] "DYP ve SHP ilçe başkanları: İşçilerin yanındayız", *Cumhuriyet*, 24 Mart 1987.

iş düzeni ve iş disiplini açısından personelin uyması gerekli hususların iş mevzuatında düzenlenmiş olduğu kaydedildi:

> Personelin işinden başka işlerle meşgul olması, örneğin işyerinde yardım toplama kampanyasına katılmak gibi faaliyetler bulunması dahi ancak yetkili amirlerden izin almak suretiyle mümkün olduğu hususunun tarafınızdan da bilinmesi asıldır. Personelin, işveren tarafından konulmuş kuralların dışına çıkarak işinden başka işlerle iştigali hem işyeri huzurunu hem de kendi menfaatlerini menfi yönde etkileyecektir. (...) Bundan böyle bu gibi konularda gereken titizliği göstermenizi ihtaren bildiririm.[347]

Referandum dilekçesi "faillerine" özel sorgulamalar sonucu ihtar verildi

Erdemir'de bir garip baskı

Cumhuriyet, 29 Mart 1987.

Erdemir işvereninin Otomobil-İş Karadeniz Ereğli Şube Başkanı Hüseyin Türkoğlu'na verdiği yazılı ihtarın konusu ise, Türkoğlu'nun yerel gazetelerde yayımlanan açıklamalarıydı: "İlçemizde yayımlanan yerel gazetelerde yer alan bildiri ve beyanatlarınızda, mensubu bulunduğunuz şirketimiz hakkında yer alan hususların işyeri düzeni ve disiplini ile bağdaşmadığı tespit edilmiştir. Aynı nitelikteki bu tutum ve davranışlarınızın tekerrür etmemesi ihtaren bildiririm."[348]

Erdemir'de Otomobil-İş üyeleri üzerindeki işveren baskısı sürerken, işçilerin başlatmış olduğu açlık grevi siyasi partilerin ilgi odağı oldu. SHP ve DYP Ereğli İlçe Başkanları işçileri ziyaret ederek, direnişlerine destek sundular ve Erdemir Genel Müdürü Tamer Özenç'i istifaya çağırdılar. DYP ilçe başkanı Av. Ayhan Emiroğlu ile SHP İlçe Başkanı Önay Alpago işçilerin eylemlerinin yasal olduğunu vurgularken, hukukçu olarak üzüntü duyduklarını da dile getirdiler, SHP ve DYP ilçe başkanları ortak bir açıklamada bulundular:

Açlık grevinde 10. gün

Ölüm orucundaki 3 işçide fiziki çöküntü başladı

HABER MERKEZİ — 18 Mart'tan bu yana Otomobil-İş Sendikası binasında açlık grevi yapmakta olan Hasan Aslanbay, İsmail Mutlu ve Mustafa Başoğlu isimlerdeki işçilerde fiziki çöküntü başladı.

Dün alınan bilgiye göre, İsmail Mutlu 58 kilodan 48 kiloya, Hasan Aslanbay 77 kilodan 67 kiloya, Mustafa Başoğlu da 77 kilodan 69 kiloya düştüler. İşçilerin dudakları şişti, gözlerinin altında aşırı morluklar belirdi ve gözler çukura kaçtı; diğer yanda deride pörsüme görüldü.

İşçiler, kendilerini sürekli olarak kontrol eden Dr. İhsan Acar'ın sürekli isteklerine rağmen şekerli su bile içmiyorlar. Günde sadece yarım bardak su alıyorlar.

Şirin Ereğli muhabirinin bir sorusunu yanıtlayan işçiler, kendileri için değil, işten atılma tehdidi altındaki işçiler için direnişi sürdürdüklerini belirttiler.

Şirin Ereğli, 28 Mart 1987.

> Anti demokratik uygulamalar karşısında demokrasiye inanan iki siyasi partinin böylesine paralel düşünce içinde olmamız hepimiz adına umut ve kıvanç vericidir. Burada yapılacak ilk iş tüm Ereğli kamuoyunun Erdemir Genel Müdürü Tümer Özenç'in istifasını istemesidir. Böyle bir Genel Müdür daha Ereğli yaşamında görülmemiştir. İşçilerin sadece kendi meslek kuruluşları olan sendikalarla ilgili ağız açmalarına dahi izin vermeyecek kadar orta çağ kafası ve usulleri içinde anonim şirketi yönetmeye çalışmaktadır.[349]

Açlık grevinin 10. gününde *Şirin Ereğli*, "Ölüm orucundaki 3 işçide fiziki çöküntü başladı" başlığıyla verdiği haberinde, Otomobil-İş binasında açlık grevi yapmakta olan İsmail Mutlu'nun 58 kilodan 48 kiloya, Hasan Aslanbay'ın 77 kilodan 67 kiloya, Mustafa Başoğlu'nun 77 kilodan 69 kiloya düştüğünü belirtti:

> İşçilerin dudakları şişti, gözlerinin altında aşırı morluklar belirdi ve gözler çukura kaçtı, diğer yandan deride pörsüme görüldü. İşçiler, kendilerini sürekli olarak kontrol eden Dr. İhsan Acar'ın sürekli isteklerine rağmen şekerli su bile içmiyorlar. Günde sadece yarım bardak su alıyorlar. (...) İşçiler, kendileri için değil, işten atılma tehdidi altındaki işçiler için direnişi sürdürdüklerini belirttiler.[350]

İşçilerin açlık grevine en önemli destek eşlerinden geldi. Eşlerinin yanından ayrılmayan kadınlar, SHP Genel Başkanı Erdal İnönü'nün ziyareti sırasında da eşlerinin yanındaydı: "Kocalarımızın Erdemir'deki 15 yıllık emeklerinin karşılığı sokağa atılmak mı olmalıydı? Eğer bu mücadele eşlerimiz

ölürse onların bıraktıkları yerden bizler başlayacağız. Bizler de ölürsek çocuklarımız sürdürecek"[351]

* SHP Bölge Toplantısı yarın yapılacak.. İnönü, toplantıdan sonra Ereğli'ye gelerek ölüm orucundaki işçileri ziyaret edecek

SHP: "ANAP ERDEMİR'DE YANLIŞ YOLDA"

ZONGULDAK (Şirin reğli) — SHP İl Örgütü Genel Başkan Erdal İnönü'yü karşılamaya hazırlanıyor.

Yarın yapılacak bölge toplantısına Genel Başkan İnönü'nün yanısıra Fikri Sağlar, Tevfik Çavdar, Güler Tanyolaç, Cüneyt Canver gibi SHP'nin ağır topları da katılacak.

SHP İl Başkanı Av. Burhan Karaçelik konuya ilişkin olarak yaptığı açıklamada gelecek heyetin MKYK üyeleri ve milletvekilleri olmak üzere toplam 43 kişiden oluştuğu belirtti.

Karaçelik, İnönü ve beraberindekilerin cumartesi günü sabah saat 05.00'te otobüsle Ankara'dan hareket edeceklerini SHP Zonguldak İl Örgütünün ise kendilerini karşılamak üzere saat 07.00'de Kızılay Kan Merkezi önünden hareket edeceklerini kaydetti.

Öte yandan, SHP Genel Başkanı Erdal İnönü, yarın yapılacak Bölge Toplantısına katılacak olan SHP Genel Başkanı Erdal İnönü, akşam yemeğinden sonra gece saat 23.00 sıralarında Ereğli'ye uğrayacak. Erdemir'de son günlerde yaşanan olaylarla ilgili olarak işçilerle görüşecek olan İnönü, açlık grevinde ki işçileri de ziyaret ede-

(Devamı Sayfa 4'de)

—oOo—

İki ev tamamen yandı

HABER MERKEZİ — İlçemize bağlı Çavköy'de çı

Şirin Ereğli, 27 Mart 1987.

Şirin Ereğli, 27 Mart tarihinde, bir gün sonra yapılacak olan SHP Bölge Toplantısı'nın ardından SHP Genel Başkanı Erdal İnönü'nün Ereğli'ye gelerek ölüm orucundaki işçileri ziyaret edeceğini duyurdu.[352] İnönü, haberde belirtildiği gibi 29 Mart tarihinde Ereğli'ye gelerek, ölüm orucunu sürdürmekte olan İsmail Mutlu, Mustafa Başoğlu ve Hasan Aslanbay'la görüşerek eylemlerine son vermelerini istedi. İşçiler İnönü'den Erdemir'deki anti-demokratik uygulamaları kamuoyuna duyurmasını, TBMM gündemine getirmesini ve sendika seçme özgürlüğü için referandum yasası için çalışma yapmasını istediler. İşçilerin kritik aşamaya doğru giden açlık grevlerini bir an önce bırakmaları yönündeki ısrarı karşısında, Erdemir'deki olayları anlatan bir basın toplantısının TV'de yayımlanmasından sonra ölüm orucuna son vereceklerini belirttiler.

Bu anlaşma üzerine Ankara'ya dönen SHP Genel Başkanı Erdal İnönü, TV'de yayımlanan basın açıklamasında Erdemir'de yaşanan gelişmelerin bir faciaya doğru gittiğini belirtti. İnönü, siyasi iktidarın işçilere baskı yapmakta olduğunu, baskıyla çalışma barışının sağlanamayacağını söyledi. İnönü, Erdemir işçilerine de seslendi:

OTOMOBİL-İŞ:

ERDEMİR İŞÇİSİNİN BİRLEŞİK GÜCÜ SORUNU ÇÖZECEKTİR

Bugüne kadar Erdemir'de oynanan oyunlar, önemli bir gerçeği bütün çıplaklığı ile ortaya sermiştir. Türkiye'de gerçek anlamda demokrasi kuralları işlememekte, işçilere özgürce sendikalaşma ve sendika seçme hakkı tanınmamaktadır.

1983 yılından bu yana Erdemir'de süren olaylar ve bunların idari, yargı aşamalarının ortaya koyduğu gerçeklik, iki olguyu tartışmasız kanıtlamıştır.

Birincisi: Erdemir işçisi sendikamız çatısı altında toplanmak istemektedir.

İkincisi: Hükümet-Yargı-Sarı Sendika üçlüsü Erdemir işçisin çembere almış, onun aşına, ekmeğine, emeğine göz dikmiştir. Bu da Erdemir işçisinin özgür bir toplu sözleşme yapmaması biçiminde yansımaktadır.

800 derce sıcaklıkta demire şekil veren Erdemir'deki işçilerimizin nasırlı elleri, oynanmak istenen tüm bu oyunları bozmaya yetecek güce sahiptir. Ve bunu geçmiş mücadelesiyle de kanıtlamıştır.

Bugün zaferi işverenin tüm böl ve yönet oyunlarına rağmen en geniş birliğimizi sendikal birliğimizi göz bebeğimiz gibi koruyabildiğimiz ölçüde kazanabileceğimizi, göz bebeğimiz gibi koruyabileceğimiz ölçüde kazanabileceğimizi biliyoruz. Bizler bunu sağlayabildiğimiz zaman, Netaş grevinde olduğu gibi, işçi sınıfının da dostlarının da dayanışmasını kazanabileceğiz. Yine Netaş grevinde kazanmamızı sağlayan en önemli etmenin işçilerimizin, sendikalarına "benim sendikam" diyerek sahip çıkmaları olduğunu gördük. Ereğli'de işçilerin sendikalarıyla tek bir yumruk olmaları orada da zafere ulaşabilmemizin önemli adım olacaktır.

Biz şunu çok iyi biliyoruz ki:

- İşçilerin özgürce sendikalaşma özgürlüğü ve sendika seçme hakkının -referandum- tanınması için,
- Grevli toplu sözleşme hakkının, sınırsız bir biçimde elde edilmesi için,
- Sınıfa ve kitlelere dayanan sendikacılık anlayışını, tabana dayanarak örmek için,
- Sendikal demokrasi ve sendikal birliğin yaşama geçmesi için,
- Demokratik sendikacılığın güçlenmesini, gerçek demokrasinin kazanılması mücadelesinden ayırmadan kavga verdiğimiz sürece, Erdemir'leri de kazanacağız.

Bu anlamda Erdemir kavgası, bizim için, Türkiye'de demokrasi kavgasının ayrılmaz bir parçası olmuştur. Ve biz diyoruz ki;

İşçinin Birleşik gücü Erdemir sorununu çözecektir.

Yönetim Kurulu

Otomobil-İş, Erdemir'de Şeytan Üçgeni (ANAP-MESS-Türk Metal), Mart, 1987, s. 9-10.

12 gündür açlık grevi yapan 3 Erdemir işçisi eylemlerine son verdi

İnönü'den işçilere destek

SHP Genel Başkanı Erdal İnönü, sendika seçme özgürlüğü ve referandum istedikleri için işten atılan işçileri ziyaret etti ve greve son vermelerini istedi. 3 işçi, İnönü'nün sorunlarına sahip çıkması ve olayı radyo ve TV haberleriyle kamuoyuna duyurması üzerine dün gece 21'de açlık grevi eylemlerine son verdiler.

HAKKI ERDEM

KDZ.EREĞLİ/ANKARA — Ereğli Demir-Çelik Fabrikaları'nda sendika seçme özgürlüklerinin engellenmesi üzerine 12 gün önce ölüm orucuna başlayan 3 işçi, SHP Genel Başkanı Erdal İnönü'nün sorunlarına sahip çıkması ve olayı radyonun 19, TV'nin de 20 haber bültüninde (Arkası Sa. 13, Sü. 4'de)

TELEVİZYONDA GÖRMEDEN GREVİ BIRAKMAYIZ — Erdemir'de greve başlayan 3 işçiden, ölüm orucuna giren 3 işçiyi SHP Lideri Erdal İnönü, dün ziyaret etti. Erdal İnönü'nün basın toplantısı yapıp, sorunlarının kamuoyuna duyurulduğunu söz verdiği 3 işçi, İsmail Mutlu, Hasan Aslanbay ve Mustafa Başoğlu İnönü'ye, "Ne zaman sendikal özgürlüklerde düşürmek açlık grevini o zaman bırakmış" dedikten ve grevlerine, sonuçları TV ekranından kamuoyuna yansımasıya kadar eylemlerini sürdürme kararında olduklarını açıkladılar.

Erdemir'de 8 yıldır bitmeyen çile

8 yıldır serbest toplu pazarlık yapılamayan Ereğli Demir Çelik Fabrikaları'nda 5 bin 624 işçi yetkili sendika sorununun çözülmesini bekliyor. Son olarak ANAP iktidarının devreye girip, sendikalaşma hakkını kullanamayan A tipi personeli de işçi sayısına eklemesiyle bağımsız Otomobil-İş Sendikası'nın yetki alması önlendi. Şimdi ise, Türk-İş'e bağlı Türk-Metal Sendikası, işyerinde yetkili olduğunu ileri sürdü.

Türk-Metal yöneticilerine göre, sendikaları işyerinde çoğunluğu sağladı ve ayrıca işveren Türk-Metal'in istediği yeni işçi taleplerini, kredilerinin ödenmesi durumunda yerine getiriyor. Bunun en son örneği de bazı semtlere işçi servisi sağlanması. Otomobil-İş'e göre ise Türk-Metal'in yetki istemi "neşter" ve işverenle ANAP, Türk-Metal'i sendika üzerinde yoğunluk yapmaya çalışıyor. IŞIK KANSU'nun haberi 13. Sayfada

Cumhuriyet, 30 Mart 1987.

> Erdemir işçileri; haklı davanızı duyurdunuz. Ölüm orucunu artık bırakın. Başbakanın sağlığına kavuştuğu bugünlerde sağlık sorunu ön plana çıktı. Benim için sizin sağlığınız önemli. Sorunlarınızı TBMM'de gündeme getireceğiz. Sendika seçme özgürlüğü için referandum yasa önerisi vereceğiz.[353]

Bu açıklanmanın ardından ölüm orucundaki işçiler, Erdemir işçileri adına direndiklerini, demokrasi için direndiklerini ve eylemlerinin başarıya ulaşmış olduğunu açıklayarak eylemlerine son verdiler.[354]

Böylece, Otomobil-İş Karadeniz Ereğli Şubesi Lokalinde 11 gün boyunca sürdürülen açlık grevi sona erdi. Hasan Aslanbay, İsmail Mutlu ve Mustafa Başoğlu, 29 Mart gecesi saat 21:00'de Ereğli SSK Hastanesi'ne kaldırılarak yoğun bakıma alındılar.[355]

Hayrettin Kartal, açlık grevi boyunca sendikanın çok hareketlendiğini anlattı. "Esnafı, halkı... sendika doldu doldu taştı. O süreçte yoğun bir üye kaydı da yaptık. Biz o süreçte Erdemir'de ve Ereğli'de güçlü bir hareket yarattık. Otomobil İş'in derlenip toparlanmasında, Erdemir işçisinin Otomobil-İş'e doğru akmasında bu arkadaşlarımızın da payı büyüktür."[356]

ERDEMİR'DE YETKİ TÜRK METAL'İN

Otomobil-İş'in yetki tespiti davası aleyhte sonuçlanmış, temyiz edilen karar 11 Mayıs 1987 tarihinde Yargıtay tarafından da onaylanmıştı. Henüz evraklar, üye fişleri ve tüm belgeler mahkemenin elindeyken Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı "ustaca bir manevra ve yıldırım hızıyla" 12 Haziran 1987 tarihinde, Türk Metal'in Erdemir'de toplu sözleşme yapmak için gereken çoğunluğa sahip olduğunu bildirdi. Bakanlık tespit yazısına göre, 7694 işçiden 4111'i Türk Metal üyesi idi.[357]

Şirin Ereğli haberin duyulmasıyla Türk Metal taraftarlarının kentte sevinç gösterileri yaptığını yazdı. "Türk Metal Ereğli Şube Başkanı Alp Tunca, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Çalışma Genel Müdürlüğü'nün Türk Metale yetki veren belgesini 16 Haziran tarihinde basına dağıttı."[358]

Öte yandan, Otomobil-İş Genel Başkanı İlhan Dalkılıç, basına bir açıklama yaparak, Erdemir'de ANAP, MESS ve Türk Metal'den oluşan şeytan üçgeninin bir kez daha açığa çıktığını söyledi. İşçilerin iradesi hiçe sayılarak, sermaye ve iktidarın ağırlığı ile Otomobil-İş'e Erdemir'de toplu sözleşme yetkisi verilmemişti. Dalkılıç, yargılamanın evrak üzerinden tamamlanmasının da kabul edilemez olduğunu kaydetti:

> Türkiye'de 15 kişinin çalıştığı işyerlerinde bile mahkemeler, yetkili sendikanın saptanması için bilirkişi marifetiyle karar verirken, tarafımızdan açılan ve 60 bin kalemlik evrak üzerinden görülen Erdemir'deki yetki davasında bilirkişi tespitine gerek görülmemiştir. Mahkeme kararı da kısa bir süre sonra Yargıtay'ca onandı. Kararın onanmasından iki gün sonra Türk Metal Sendikası'na yetkili olduğu bildirildi. Burada gördüğümüz şudur. Sermaye, iktidar ve Türk Metal açık bir işbirliği içindendir. Siyasi iktidar, yargı organlarına baskı yapmıştır. Bizim yaptığımız yetki başvurularına 4-5 ay içinde yanıt verilmezken, Türk Metal'in başvurusu Yargıtay'ın kararından iki gün sonra olumlu sonuçlanmıştır. Bu da Türkiye'de sendika seçme özgürlüğünün olmadığını açıkça göstermektedir. Erdemir işçisi bizimle olduğu sürece her türlü mücadeleyi vereceğiz.[359]

Otomobil-İş, Ereğli işçisiyle birlikte verdiği özverili ve uzun solukla mücadeleye rağmen Erdemir'de yetkili sendika olamadı. Siyasi iktidarın tarafgir tutumu, işverenin baskıcı uygulamaları, onların kanatları altındaki Türk Metal'in önünü açtı. Türlü ayak oyunlarıyla, meşruiyet ve hukuk dışı uygulamalarla Türk Metal, Erdemir'de "yetkili sendika" ve bağıtlanacak toplu iş sözleşmesinin tarafı oldu.

Bu sürecin içinde olan Otomobil-İş Genel Örgütlenme Sekreteri İsmail Aykanat, Erdemir'i "iyi bir kaleydi" diye tanımlıyor:

> Ereğli alınabilseydi çok farklı şeyler olabilirdi. İşçi sınıfı hareketi içinde farklı şeyler olabilirdi, sendikanın geleceği açısından da farklı şeyler olabilirdi. Çünkü, büyük güç, büyük potansiyel. Sadece sayısal olarak değil, nitelik olarak da büyük bir potansiyel. Bu potansiyelin sendika içinde hareket alanı bulduğunu düşün. Çok büyük katkılar oldu. Çok iyi arkadaşlar vardı. Hâlen de varlar. Bazılarıyla görüşüyoruz, konuşuyoruz gene hâlâ.[360]

OTOMOBİL-İŞ EREĞLİ'DEN ÇEKİLİYOR

Türk Metal'in Erdemir'de yetki alması Otomobil-İş'in örgütlenme mücadelesinin de sonu oldu. Daha Nisan ayı sonlarından başlayarak Karadeniz Ereğli Şubesi Yönetim Kurulu içinde de bir çözülme başlamıştı. Yönetim Kurulu üyesi Mustafa Başoğlu "iş akdinin feshi" gerekçesiyle 29 Nisan 1987 tarihinde istifa etti, yerine birinci yedek Cevat Türk davet edildi ve görevi kabul etti; aynı gerekçeyle Yönetim Kurulu üyesi M. Ali Demirci 6 Mayıs 1987 tarihinde istifa etti, yerine davet edilen ikinci ve üçüncü yedek görevi kabul etmedi, dördüncü yedek Bayram Döner görevi kabul etti.[361] Daha sonra Şube Sekreteri olarak görev yapan Fevzi Çakır bu görevinden ve Yönetim Kurulu üyeliğnden istifa etti, bunun üzerine Şube Yönetim Kurulu beşinci yedek üyesi Mirzali Özdemir göreve davet edildi ancak Özdemir görevi kabul etmedi. Bunun üzerine Karadeniz Ereğli Şubesi, Şube Başkanı, Şube Mali Sekreteri, Şube Örgütlenme Sekreteri ve Şube Eğitim Sekreteri ile 4 kişi göreve devam edeceğini sendika Genel Merkezi'ne bildirdi.[362] 4 Aralık 1987 tarihinde ise Genel Merkez Disiplin Kurulu, Karadeniz Ereğli Şube Başkanı Hüseyin Türkoğlu'nun "Otomobil-İş Sendikasının birlik ve bütünlüğü, ilke ve prensiplerine, tüzüğüne bağlı olamayacağını açıkça ifade ettiği" gerekçesiyle görevinden el çektirilmesine oy birliğiyle karar verdi.[363]

Artık işçiyi Otomobil-İş bünyesinde tutabilmek mümkün değildi.

Otomobil-İş Sendikası'nın, Erdemir işletmesinde 1983-87 yılları arasında sürdürdüğü örgütlenme mücadelesi, '78 yılından itibaren toplu sözleşme imzalanamayan işletmede sendika seçme özgürlüğü ve sendikal haklara yönelik hak ihlallerinin, keyfi uygulamaların, siyasi iradenin müdahalesinin ayyuka çıktığı bir örgütlenme oldu. Bu aynı zamanda sermeye ve ANAP Hükümeti'nin istemediği bir sendikanın, elbirliği ile Türk Metal devreye sokularak devreden çıkarılışına tanıklık ettiğimiz bir mücadele oldu.

Erdemir'de işverenin ve siyasi iktidarın, işçilerin anayasada ve yasalarda güvence altına alınmış olan sendika seçme özgürlüğünü hiçe sayan müdahaleleri, yasa ihlalleri, işten çıkarmalara varan baskıcı uygulamaları yılların akıp geçmesine, hükümetlerin, sendika adlarının yıllar içinde değişmesine rağmen sürdü. Ne 1984-87 sürecinde işçilerin çoğunluğunun üye olduğu bağımsız Otomobil-İş Erdemir'de yetkili sendika olabildi, ne de 1992 yılından sonra Otomobil-İş ve Maden-İş'in birleşmesiyle kurulan Birleşik Metal-İş Sendikası, bir kez daha denemesine rağmen, Erdemir'de yetki alabildi.

AV. MEBUSE TEKAY'IN ERDEMİR SÜRECİNE DAİR GÖZLEM VE DEĞERLENDİRMELERİ:

Ereğli Demir Çelik Fabrikası yassı metal üreten ve pek çok sektöre ürün veren özel statülü 7000'i aşkın işçinin çalıştığı bir iş yeriydi. Hem siyasal iktidar sınıf sendikacılığı yapan bir sendikanın bu kadar büyük ve kamu ortaklı bir yerde örgütlenip güçlenmesini istemiyor hem sadece MESS değil pek çok iş kolundaki işveren de istemiyordu.

Erdemir farklı siyasal grupların çalışma yaptığı bir iş yeriydi, işçi de son derece bilinçliydi. Erdemir süreci siyasi iktidarın sendikal mücadeleye ve yargıya ne kadar müdahale edebileceğinin somut göstergelerinden biri. 48 yıldır işçilerin ve işçi sendikalarının avukatlığını yapıyorum. Yargı hiçbir zaman bağımsız olmadı ama genel olarak iş hukukunda işçi/sendika haklı ise zor da olsa sonunda bir şekilde o hakkı alırız. Erdemir bunun istisnalarındandır. Göz göre göre siyasi iktidar müdahale etti, dosyaya Bakanlık yazısı girdi, tek tek elden geçirdiğimiz, isim isim, tarih tarih listelediğimiz binlerce üye fişi yok sayıldı. Kendimi en çaresiz hissettiğim davaydı.

Hem Otomobil-İş döneminde hem Birleşik Metal-İş döneminde örgütlenildi. Otomobil-İş döneminde ANAP, sendikayı iş kolu barajının altında gösterdi. Çelik İş'in sahte Ek 6 listelerindeki üyelikleri gerekçe gösterilip sendikanın çoğunluğu yok sayıldı. Yetki tespitine itiraz davası sürerken yetkili sendika yok diyen Bakanlık, Türk Metal'in imzaladığı sözleşmenin Erdemir'e de teşmili sürecini başlattı. O tarihte teşmille ilgili maddede henüz yetki süreci devam ediyorsa teşmil kararı verilemeyeceğine ilişkin hüküm yoktu ama zaten maddenin ruhunda bu var. Bir iş yerinde yetki mücadelesi sürerken teşmil verilmez ki ve o tarihe kadar da verilmemiş ki. Üyeleri arasında Türk-İş'ten iki yöneticinin de bulunduğu Yüksek Hakem Kurulu teşmil kararını kabul etti. Aslında böylelikle hem Otomobil-İş'in önü kesilecek hem Türk Metal Erdemir'e sokulmuş olacaktı. Ancak Sendika çok yönlü bir çalışma yürüttü. Tüm sürecin anlatıldığı bir dosya hazırlanarak etkin siyasi parti temsilcileri, kardeş sendikalar, aydınlar, köşe yazarları ziyaret edildi olay anlatıldı ve dosyalar verildi. Kamuoyunun ve siyasetin etkin isimlerinin açıklama yapmaları, köşe yazarlarının hakikati anlatan yazılar yazmaları sağlandı. Kamuoyu oluşturulmuşken Cumhurbaşkanına telgraf çekilerek kararnameyi veto etmesi istendi. Ve Cumhurbaşkanı teşmil kararnamesini Anayasa ve yasalara aykırı olduğu gerekçesiyle veto etti. Yetki sürecinin devam ettiği hallerde teşmil kararı verilemeyeceğine ilişkin olarak teşmil maddesine yapılan ekte, Sendikanın bu başarılı ve çok yönlü çalışmasının etkili olduğunu düşünüyorum. Bu süreç, sendikaların kamuoyunu bilgilendirme daha doğrusu kamuoyu yaratma çalışmalarının ne kadar önemli olduğunun örneklerinden biridir. Emek dünyasının tekrar görünür olması ve işçilerin, sendikaların sorunlarının yazılı ve görsel basında hak ettiği yeri bulması, çözülmesi gereken bir sorun olarak önümüzde durmaktadır.

Teşmil önlendi ve yetki davasında mahkeme kapsam dışı personel sayısı düşülerek çoğunluğun olup olmadığının tespiti için dosyayı bilirkişiye gönderdi. Kararı veren hâkim derhal görevden alınıp başka bir yere sürüldü. Rapor lehe geldi. Otomobil-İş'e üye olmayan işçiler de üye olmaya başladı. İşçiler ve kamuoyu yetkinin alındığına kesin gözüyle bakıyordu. Ancak bakanlık boş durmadı, dosyaya yazı göndererek kapsam dışı personelin de sayıya dahil edilmesi gerektiğini bildirdi. Bu siyasi iktidarın yargıya açık müdahalesi sonucu hâkim bir önceki hâkimin de sürülmüş olmasından da etkilenerek sendikanın yetkisiz olduğuna karar verdi. Karar jet hızıyla iki gün içinde onandı. Onama kararı verildiği gün ikinci kez teşmil kararı verildi. Sendikanın tekrar yaptığı yetki başvurusu teşmil uygulandığı için reddedildi. Teşmil uygulanmamış olsaydı Otomobil-İş o tarihte ezici bir çoğunlukla yetkiyi alacaktı. Yetki davasıyla ilgili kararın kesinleştiği gün işyerinde kapsam dışı personel sayıya eklense bile çoğunluğu alabilecek bir sendikanın olduğunu tüm ülke bilirken teşmil kararı verilmesi, işçinin sendika seçme özgürlüğünü açıkça yok saymaktı. Durumu ILO'ya şikâyet ettiğimiz gibi teşmil kararının iptali için Danıştay'da dava açtık. ILO raporunda şikâyete geniş yer verildi. Danıştay süreci sonuçsuz kaldı.

Teşmil sürecinin bitmesine yakın Sendika tekrar yetki için başvurdu. Bu kez kapsam dışı personel dahil yedi bini aşkın üyelik fişini tek tek incelemiştik ve sendika çoğunluğa sahipti ama bakanlık yine yetkisizlik kararı verdi yine itiraz edildi, yine itiraz reddedildi. O süreçte referandum talebi de gündeme getirildi ama uygulama şansı olmadı. Referandum dilekçesinin ardından atılan işçiler için açlık grevi, ölüm orucu eylemleri yapıldı. Ve sonunda bakanlık MESS ve Türk Metal iş birliğiyle yetki Türk Metal'in oldu.

Otomobil-İş'in Maden-İş Sendikası ile birleşmesinden sonra Erdemir'de tekrar örgütlenmeye gidildi. Durumu fark eden Türk Metal Sendikası yetki için Bakanlığa başvurdu. İşçiler Türk Metal'den o kadar bıkmışlardı ki bizimle müthiş bir iş birliğine gittiler. Türk Metal 800'ü aşkın kişiyi noter götürmeden, işletmeden aldığı Erdemir kimlik kartlarını noter vererek sahte üye fişi düzenletmişti. Noterden üyelik ancak yasada sayılan geçerli kimlik kartıyla yapılabilir, Erdemir kimlik kartlarının hiçbir yasal geçerliliği yok. Bununla ilgili olarak dosyaya Prof. Fevzi Şahlanan'ın mütalaasını da koyduk. Bunun yanı sıra pek çok sahte evrak da vardı. Bütün bunları belgeleyerek Bakanlığa dosya olarak verdiğimiz için Bakanlık Türk Metal'e yetkisizlik verdi. Türk Metal yetkisizlik kararına itiraz etti. O sırada örgütlenmesini tamamlayan Otomobil-İş Sendikası da yetki başvurusunda bulundu. Bakanlık, Türk Metal'in yetkiyle ilgili dava devam ettiği için inceleme yapmayacağını, davanın sonucunu bekleyeceğini söyledi. Türk Metal'in davasının devam ettiği mahkemeye dilekçe vererek

davaya asli müdahil olmak istedik. Mahkeme bizi Bakanlık yanında fer'i müdahil olarak kabul etti. Türk Metal'in yaptığı tüm sahtelikleri tek tek belgeleyerek mahkemeye sunduk. Belgeler çok açık bir şekilde sahteciliği ortaya koyduğu halde mahkeme fer'i müdahil olduğumuzu, ancak Bakanlık taleplerine katılabileceğimizi ileri sürerek sahtecilik iddiamızı inceletmedi. Bakanlık sahtecilik çok açık olduğu halde sahteciliğin araştırılmasını istemedi. Yetki davaları kamu düzenini ilgilendiren davalardır ve hakimlerin tarafların ileri sürmediği konuları bile inceleme yetkisi vardır. Buna rağmen bütün iddialarımız fer'i müdahil olduğumuz gerekçesiyle dikkate alınmadı. Aynı belgeleri tekrar Bakanlığa verdik ve mahkemeden inceleme talebinde bulunmasını istedik. Bakanlık dokuz yüzü aşkın fişten sadece Türk Metal yetkilileri aleyhine sahtecilik davası açılmış 27 kişinin belgesinin incelenmesini istedi. Uzatmayayım sonunda ısrarlarımızla dosya tekrar bilirkişiye gitti ve Türk Metal'in sahtelikleri bu kez bilirkişiler tarafından da kabul edildi. Bu durumda davanın reddedileceği o kadar açıktı ki duruşmaya 600 civarında Otomobil-İş üyesi gelmişken Türk Metal sadece 10 kadar işçiyle geldi. Ve şeytanın aklına gelmeyecek şey oldu hukuksuzluğun bu kadar ayyuka çıktığı davada Bakanlık davayı kabul ettiğine dair mahkemeye yazı gönderdi ve avukatına da yazılı talimat verdi. Mahkeme son diyecekleri sorduğunda Bakanlık vekili her şeyi göze alarak yazılı talimata rağmen bu kadar hukuksuzluktan utanarak davanın reddini istedi. Ama mahkeme davayı kabul etti.

Bu dava sırasında da her yol denendi. Ve yine haklıyken ve çoğunluğa sahip olmadığı halde Türk Metal yetkili kılındı. Hukuksuzluğun, yargıya müdahalenin her yolu denendi. Bakanlık bu defa da mahkeme dosyasına 'Gizli' damgalı yazılar gönderdi. Erdemir'de adalet duygumuz yine yerle bir edildi.

O süreçte beni çok etkilemiş üç anımı da paylaşmak isterim.

Dosyanın tekrar bilirkişiye gönderilmesini isteyeceğimiz duruşmadan birkaç gün önce, Türk Metal Sendikası'nın duruşmaya üyelerini yığınsal bir şekilde getirip olay çıkaracağı haberi geldi. Tansiyon yüksekti. Duruşmaya işçileri götürürsek çatışma olacağını anlayınca Emniyete gidip durumu anlattık. Olay çıkmaması için birkaç kişi geleceğimizi, işçileri getirmeyeceğimizi söyleyip güvenliği sağlamalarını istedik. Sabah yüzlerce Türk Metal üyesinin arasından geçerek adliyeye girerken yalnızca beş polisin geldiğini gördüm. Mahkeme talebimizi kabul ederek dosyayı bilirkişiye gönderdi. Haber anında aşağıda bekleyen işçilere duyurulmuş olmalı ki bir anda sloganlar yükseldi. Duruşma bittiğinde hakim 'Bu durumda çıkmayın dışarı, savcıyla görüşüp güvenlik isteyelim' dedi. Zaten bir gün önce güvenlik istediğimizi ama gerekli önlemin alınmadığını, öğle tatiline girilirse hiç çıkamayacağımı söyleyip mahkeme salonundan çıktım. İşçilerin tek başına bir kadına saldırmayacaklarını umuyordum. Adliyenin kapısına yaklaşırken Ahmet Kurubacak'ın girdiğini gördüm. Şubeye gidip adliyede yalnız olduğumu öğrenince ruhsatlı silahını alıp sendikanın şoförlerinden Muhammet'le birlikte gelmiş. Biz çıkarken Muhammet arabayı yanaştırdı bindiğimiz anda arabayı sallamaya başladılar, Muhammet büyük bir ustalıkla sıyrıldı. Sabahki beş polis de yoktu. Ahmet Kurubacak'ın geldiğini gördüğümdeki sevincimi anlatmam mümkün değil. Böyle zamanlar turnusol kağıdı gibi. Onlar gelmeseydi muhtemelen işçiler sözlü sataşmanın ötesine geçip tek başına bir kadına zaten saldırmazdı. Ama ben kendimi çok yalnız bırakılmış hissederdim.

Kamuoyu davayı çok yakından izliyordu. Erdemir işçileriyle dayanışma toplantıları yapılıyor, siyasetçiler, aydınlar duruma itiraz ediyor, hemen her gün gazetelerde dergilerde haberler çıkıyordu. Duruşmalar basın tarafından izleniyor, Zonguldak yerel televizyonunda canlı yayınlanıyordu. Zonguldak ve Ereğli esnafı duruşmaları televizyondan o kadar dikkatle izliyordu ki çok zorlu geçen duruşmalardan sonra yemek yediğim lokantalarda, alışveriş yaptığım marketlerde benden para almak istemezlerdi. Zorla hesabı öderdim ama bu dayanışma duygusundan çok etkilenirdim.

Bir de karar günü var bütün hüznüyle aklımda. Türk Metal Sendikası'nın yetkili olduğuna dair verilen karar o kadar haksızdı ki… Otomobil-İş'in yetkili olduğunu Ereğli'nin kaldırımları bile biliyordu ama iktidar işveren yargı iş birliğini aşamamıştık… [364]

BÖLÜM DİPNOTLARI

[268] Ereğli Memleket, 21 Ekim 1969.

[269] Maden-İş, Ereğli Özel Sayısı, 15 Aralık 1970.

[270] Otomobil-İş, Erdemir'de Şeytan Üçgeni (ANAP-MESS-Türk Metal), Otomobil-İş Gazetesi Eki, İstanbul, Mart 1987, s. 24.

[271] İsmail Aykanat, Görüşme kayıtları, İstanbul, 20 Kasım 2018.

[272] Otomobil-İş, 31 Ağustos 1983 tarih ve 021-11-83-1/3348 sayılı yazı. Birleşik Metal-İş Arşivi.

[273] Otomobil-İş, 31 Ağustos 1983 tarih ve 021-11-83-1/3348 sayılı yazı. Birleşik Metal-İş Arşivi; Otomobil-İş, 9. Genel Kurul Çalışma Raporu 17-18 Aralık 1983, İstanbul, 1983, s. 263.

[274] Otomobil-İş Karadeniz Ereğli Şubesi Genel Kurul Tutanağı, 26 Şubat 1984; Otomobil-İş, 9 Mart 1984 tarih ve 1984/1-5 sayılı yazı; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[275] Hayrettin Kartal, Telefon görüşmesi kayıtları, 5 Aralık 2012.

[276] Türk Metal, 5. Genel Kurula Sunulan Çalışma Raporu 26-27 Kasım 1983, Ankara, 1983, s. 184-185.

[277] Otomobil-İş, Çalışma Raporu 1983-1986 10. Merkez Genel Kurulu 12-14 Aralık 1986, İstanbul, 1986, s. 177.

[278] Otomobil-İş, Mart 1987, s. 26-27.

[279] Otomobil-İş, Mart 1987, s. 27.

[280] Otomobil-İş, Mart 1987, s. 27.

[281] Otomobil-İş, Mart 1987, s. 27-28.

[282] Otomobil-İş, Mart 1987, s. 27.

[283] Hayrettin Kartal, 5 Aralık 2021.

[284] Otomobil-İş, Mart 1987, s. 30.

[285] Otomobil-İş, Mart 1987, s. 30.

[286] Zonguldak 1. İş Mahkemesi, E. 1984/22. Otomobil-İş, Mart 1987, s. 31.

[287] Otomobil-İş, Mart 1987, s. 31.

[288] Otomobil-İş, Mart 1987, s. 32.

[289] Otomobil-İş, Sayı 4, 15 Şubat 1985.

[290] Otomobil İş, Sayı 3, 20 Ocak 1985.

[291] Otomobil-İş, Sayı 4, 15 Şubat 1985.

[292] Otomobil-İş, Sayı 4, 15 Şubat 1985.

[293] Cumhuriyet, 5 Şubat 1985.

[294] Otomobil-İş, Mart 1987, s. 35.

[295] Cumhuriyet, 30 Mart 1987.

[296] Otomobil-İş, Mart 1987, s. 37.

[297] Milliyet, 27 Mayıs 1985.

[298] Cumhuriyet, 24 Mayıs 1985.

[299] Ajans TÜBA, İş İşçi Çalışma Bülteni, 27 Mayıs 1985.

[300] Ereğli Öncü, 13 Mayıs 1985.

[301] Karadeniz Ereğli Uyanış, 9 Mayıs 1985.

[302] Cumhuriyet, 30 Mart 1987.

[303] Otomobil-İş, Sayı 8, 15 Haziran 1985.

[304] Şirin Ereğli, 25 Haziran 1985.

[305] Resmî Gazete, 9 Temmuz 1985 tarih ve 18806 sayılı.

[306] Şirin Ereğli, 1 Temmuz 1985.

[307] Otomobil-İş, Sayı 9, 20 Temmuz 1985.

[308] Şirin Ereğli, 10 Temmuz 1985.

[309] Otomobil-İş, Sayı 15, Şubat 1986.

[310] Cumhuriyet, 10 Eylül 1985.

[311] Otomobil-İş, Mart 1987, s. 40.

[312] Hasan Cemal, "İşçi Sahipsiz Kalınca...", Cumhuriyet, 11 Temmuz 1985.

[313] Otomobil-İş, Sayı 10, 20 Ağustos 1985.

[314] Otomobil-İş, Sayı 14, Ocak 1985.

[315] Otomobil-İş, Sayı 11, 20 Eylül 1985.

[316] Hayrettin Kartal, 5 Aralık 2021.

[317] Otomobil-İş, Sayı 10, 20 Ağustos 1985.

[318] Otomobil-İş, Sayı 11, 20 Eylül 1985.

[319] Otomobil-İş, Sayı 13, Aralık 1985.

[320] İsmail Aykanat, 20 Kasım 2018.

[321] Otomobil-İş, Sayı 15, Şubat 1986.

[322] Engin Ünsal, Video: Fahrettin Engin Erdoğan, Mayıs 2018; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[323] Otomobil-İş, Sayı 16, Ağustos 1986.

[324] Hayrettin Kartal, Telefon görüşmesi kayıtları, 21 Mart 2021.

[325] Seçim Sandık Kurulu Başkanlığı, Tasnif Cetveli. 16 Kasım 1986. Birleşik Metal-İş Arşivi.

[326] Hayrettin Kartal, 21 Mart 2021.

[327] Cumhuriyet, 6 Mayıs 1986.

[328] Otomobil-İş, Sayı 17, Eylül 1986.

[329] Otomobil-İş, Sayı 21, Şubat 1987.

[330] Şirin Ereğli, 29 Ocak 1987.

[331] Şirin Ereğli, 29 Ocak 1987.

[332] Şirin Ereğli, 4 Mart 1987.

[333] Otomobil-İş, Sayı 22, Mart 1987.

[334] Şirin Ereğli, 16 Ocak 1987.

[335] Hayrettin Kartal, Telefon görüşmesi kayıtları, 5 Aralık 2021.

[336] Sözü edilen 13. madde, 1 Ağustos 1971 tarih ve 13943 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 1475 sayılı İş Kanunu'nda, iş akdinin feshinde bildirim önellerini düzenleyen madde idi.

[337] Cumhuriyet, 27 Mart 1987.

[338] Hayrettin Kartal, Telefon görüşmesi kayıtları, 5 Aralık 2021.

[339] Şirin Ereğli, 18 Mart 1987.

[340]Şirin Ereğli, 19 Mart 1987.

[341] Cumhuriyet, 24 Mart 1987.

[342] Cumhuriyet, 20 Mart 1987; Şirin Ereğli, 21 Mart 1987.

[343] Şirin Ereğli, 21 Mart 1987.

[344] Şirin Ereğli, 21 Mart 1987.

[345] Hayrettin Kartal, Telefon görüşmesi kayıtları, 5 Aralık 2021.

[346] Cumhuriyet, 27 Mart 1987.

[347] Cumhuriyet, 29 Mart 1987.

[348] Cumhuriyet, 29 Mart 1987.

[349] Cumhuriyet, 24 Mart 1987.

[350] Şirin Ereğli, 28 Mart 1987.

[351] Cumhuriyet, 30 Mart 1987.

[352] Şirin Ereğli, 27 Mart 1987.

[353] Cumhuriyet, 30 Mart 1987.

[354] Cumhuriyet, 30 Mart 1987.

[355] Şirin Ereğli, 31 Mart 1987.

[356] Hayrettin Kartal, Telefon görüşmesi kayıtları, 5 Aralık 2021.

[357] Otomobil-İş, Sayı 30, Kasım 1987; Şirin Ereğli, 17 Haziran 1987.

[358] Şirin Ereğli, 17 Haziran 1987.

[359] Cumhuriyet, 18 Haziran 1987.

[360] İsmail Aykanat 20 Kasım 2018.

[361] Otomobil-İş Zonguldak Ereğli Şubesi, Otomobil-İş Genel Başkanlığı'na 15 Mayıs 1978 tarih ve 74 sayılı yazı. Birleşik Metal-İş Arşivi.

[362] Otomobil-İş Zonguldak Ereğli Şubesi, Otomobil-İş Genel Başkanlığı'na 11 Ağustos 1987 tarih ve 85 sayılı yazı. Birleşik Metal-İş Arşivi.

[363] Disiplin Kurulu Raporu, 4 Aralık 1987. Birleşik Metal-İş Arşivi.

[364] Mebuse Tekay, eposta, 25 Temmuz 2023.

OTOMOBİL-İŞ'İN ÖRGÜT YAPISI

Sendika hareketine 12 Eylül döneminde getirilen önemli sınırlamalardan biri de sendika genel kurullarının karar alma ve kendi teşkilatını kurabilme yetkisi/özerkliği üzerindeki müdahalelerdi. 7 Mayıs 1983 tarihinde yayınlanan 2821 sayılı Sendikalar Kanunu ile sendikaların, sendika şubelerinin ve konfederasyonların zorunlu organları "genel kurul, yönetim kurulu, denetleme kurulu ve disiplin kurulu" olarak tahdidi biçimde sınırlandı. İhtiyaca göre kurulacak başka organlara zorunlu organların görev, yetki ve sorumluluklarının devredilemeyeceği hüküm altına alındı (2821/91 ve 2). Bütün sendikalar için teşkilat yapısı tek tip hale getirildi. Otomobil-İş'in gerek merkez ve gerekse şubelerinin geleneğinde olan İcra Kurulu, Yönetim Kurulu, Denetleme Kurulu ve Onur Kurulu modeli, yasayla getirilen bu yeni düzenlemeye uymuyordu. Böyle olunca, Otomobil-İş, 21 Temmuz 1983 tarihinde Olağanüstü Genel Kurul'unu toplayarak *Anatüzük* hükümlerini Sendikalar Kanunu'nun emredici hükümleri çerçevesinde yeniden düzenledi. Otomobil-İş'in teşkilat yapısını düzenleyen *Anatüzük* hükümleri de bu yönde değiştirildi, İcra Kurulları kaldırıldı. Sendikanın teşkilat şeması değişti.

Bu çerçevede Otomobil-İş teşkilatı, *Anatüzük*'te "sendikanın organları" başlığı altında iki aynı bölüm halinde sayılmaktadır: Zorunlu organlar ve danışma organları.

Zorunlu organlar: Genel Merkez Genel Kurulu, Genel Merkez Yönetim Kurulu, Genel Merkez Denetleme Kurulu, Genel Merkez Disiplin Kurulu, Şube Genel Kurulu, Şube Yönetim Kurulu, Şube Denetleme Kurulu, Şube Disiplin Kurulu'dur.

Bu adlandırma, Otomobil-İş'in 12-13-14 Aralık 1986 tarihlerinde toplanan 10. Genel Kurulu'nda yapılmıştı. İlhan Dalkılıç, *Anatüzük* metninde yer alan Merkez Genel Kurulu, Merkez Yönetim Kurulu, Merkez Denetleme Kurulu ve Merkez Disiplin Kurulu" kelimelerinin başına, "Genel" kelimelerinin; Sendika Genel Kurulu, Yönetim Kurulu, Denetleme Kurulu ve Disiplin Kurulu kelimelerinin başına "Genel Merkez" kelimeleri getirilmesini önermiş, bu öneri genel kurulun oyuna sunularak ve oybirliğiyle kabul edilmişti.[365]

Danışma organları: Başkanlar Kurulu, Genel Temsilciler Kurulu, Şube Temsilciler Kurulu ve Bölge Temsilcilikleridir.[366]

Otomobil-İş'in teşkilat şeması içinde yer alan önemli bir kurum da elbette "işyeri sendika temsilcileri" idi. İşyeri sendika temsilcileri, sendikanın yükünü çeken, doğrudan işçi içindeki amatör/gönüllü işçi öncülerinden oluşuyordu.

Elbette bu başlık altında, Otomobil-İş'in üyesi olduğu uluslararası kuruluş da zikredilmelidir.

OTOMOBİL-İŞ MERKEZ TEŞKİLATI

Merkez teşkilatı, Genel Merkez Genel Kurulu, Genel Merkez Yönetim Kurulu, Genel Merkez Denetleme Kurulu ve Genel Merkez Disiplin Kurulu'dur.

GENEL MERKEZ GENEL KURULU

Otomobil-İş teşkilat şemasının en tepesinde yer alan ve sendikanın en önemli karar organı Genel Merkez Genel Kurulu'dur. *Anatüzük*'te, "sendikanın en üst ve en yetkili organı" olarak nitelendirilmektedir. Genel Merkez Genel Kurulu, 2821 sayılı Sendikalar Kanunu'na uygun olarak Genel Merkez Yönetim, Denetleme ve Disiplin Kurullarını seçmek, bu kurulları önceki çalışmaları bakımından ibra etmek, *Anatüzük* değişikliklerini yapmak, bütçeyi kabul etmek, şube açmak, kapatmak, birleştirmek, Genel Merkez Disiplin Kurulu kararlarını inceleyerek gerektiğinde üyelikten ihraca karar vermekle görevlidir. Ayrıca sendikanın, bir konfederasyona üye olmasına, bir başka sendikayla birleşmesi ya da ona katılmasına, uluslararası işçi kuruluşlarına üye olmasına karar vermek de Genel Merkez Genel Kurulu'nun yetkisindedir. "Tüzükte yazılı amaç, ilke ve yetkilerin gerçekleştirilmesi için Genel Merkez Yönetim Kuruluna yetki vermek" de Kurul'un görevleri arasında sayılmıştır.[367]

Genel Merkez Genel Kurulu, şube genel kurullarında seçilen 300 delege ile doğal delegelerden oluşmaktaydı. Doğal delegeler Genel Merkez Yönetim Kurulu ile Genel Merkez Denetleme Kurulu'nun asıl üyeleriydi. *Anatüzük*'te her bir şubeden Genel Merkez Genel Kurulu'na katılacak delege sayısının hesaplanma yöntemi de -detaylı olarak- yer almaktaydı.

Genel Merkez Genel Kurulu'nun toplanmasını ve işleyişini düzenleyen *Anatüzük* kuralları ana hatlarıyla şöyle düzenlenmişti:

Genel Merkez Genel Kurulu olağan toplantıları üç yılda bir, "üçüncü yıl içinde Sendika Merkezinin bulunduğu yerde Genel Merkez Yönetim Kurulunun saptayacağı yer gün ve saatte" yapılır.[368] Sendika Genel Merkez Yönetim Kurulu'nun veya Genel Merkez Denetleme Kurulu'nun gerekli gördüğü hallerde veya Genel Kurul delegelerinin 1/5'inin yazılı isteği üzerine Genel Merkez Genel Kurulu olağanüstü olarak da toplanabilir.[369]

"Genel Kurul toplantı nisabı delege tam sayısının salt çoğunluğudur. İlk toplantıda çoğunluk sağlanamazsa ikinci toplantı en çok on beş gün sonraya bırakılır. Ancak ikinci toplantıya katılanların sayısı delege tam sayısının üçte birinden az olamaz."[370] Genel Kurul karar nisabı ise toplantıya katılan delege sayısının salt çoğunluğudur. Ancak bu sayı delege tam sayısının dörtte birinden az olamaz.[371]

"İki genel kurul toplantısı arasındaki döneme ait faaliyet ve hesap raporu ile denetleme kurulu raporu ve gelecek döneme ait bütçe teklifi genel kurula katılacaklara toplantı tarihinden on beş gün önce gönderilir."[372]

"Genel kurulu yönetmek üzere bir başkan, iki başkan vekili ve yeterince sayman seçilir. Divan seçimi açık oyla yapılır."[373]

Genel Kurul gündemi Genel Merkez Yönetim Kurulu tarafından hazırlanır ve en az on beş gün önce duyurulur. "Genel Kurulda yalnız gündemdeki konular görüşülür. Gündeme madde eklenmesi genel kurula katılan delegelerin 1/10'unun yazılı teklifi ile mümkündür."[374]

GENEL MERKEZ YÖNETİM KURULU

Genel Merkez Yönetim Kurulu, Genel Merkez Genel Kurulu'ndan sonra sendikanın en yetkili "karar ve yönetim" organıdır. Otomobil-İş *Anatüzük* hükümleri gereğince Genel Merkez Yönetim Kurulu, Genel Merkez Genel Kurulu tarafından delegeler arasından gizli oyla seçilen altı üyeden oluşur: Genel Başkan, Genel Başkan Vekili, Genel Sekreter, Genel Mali Sekreter, Genel Örgütlenme Sekreteri, Genel Eğitim Sekreteri.[375]

Asıl üyelerden bir veya birkaçının Kurul üyeliğinden ayrılması halinde en çok oy alandan başlamak suretiyle sırayla yedek üyeler göreve çağırır ve Genel Merkez Yönetim Kurulu üye sayısı tamamlanır. "Ayrılmalar sebebiyle yedeklerin de getirilmesinden sonra üye tam sayısının yarısından aşağı düşmesi halinde, Genel Merkez Genel Kurulu, Genel Merkez Yönetim Kurulu üyeleri veya

Genel Merkez Denetleme Kurulu tarafından bir ay içinde toplantıya çağrılır."[376]

Sendikayı temsil görev ve yetkisi, Genel Merkez Yönetim Kurulu adına Genel Başkan tarafından kullanılır. *Anatüzük*'te Genel Merkez Yönetim Kurulu'nun görev ve yetkileri 43 madde halinde sayılmaktadır. Toplu iş sözleşmeleri akdetmek, grev kararı almak, uygulamak, kaldırmak, üyelik başvurularını değerlendirip kabul ya da reddetmek, sendika amaçlarını gerçekleştirebilmek için uzmanlık büroları kurmak, sendika ve şubelerde çalışacakları atamak, gelir-gider bütçesini uygulamak, gelir ve giderlere ilişkin işlemleri yürütmek, üyelerin "mesleki eğitim, bilgi ve deneyimlerini arttırmak, sosyal ve kültürel bilgilerini geliştirmek için kurs ve konferanslar düzenlemek" ve bu yönde gerekli tesisleri kurmak, Başkanlar Kurulu'nu toplantıya çağırmak, Genel temsilciler Kurulu'nu toplamak bu görev ve yetkiler arasındadır.[377]

Genel Merkez Yönetim Kurulu on beş günde bir olağan olarak toplanır. Kurul üyelerinden birinin çağrısı üzerine olağanüstü olarak da toplantı yapar. Genel Merkez Yönetim Kurulu'nun toplantı sayısı üye tam sayısının salt çoğunluğudur. Kararlar mevcut (katılan) üyelerin salt çoğunluğu ile alınır. Oyların eşitliği halinde toplantı başkanının katıldığı tarafın oyuna itibar olunur.

Anatüzük'te Genel Başkan, Genel Başkan Vekili, Genel Sekreter, Genel Mali Sekreter, Genel Örgütlenme Sekreteri, Genel Eğitim Sekreteri'nin görev ve yetkileri kendi alanlarıyla ilişkili olarak tanımlanmakta, düzenlenmektedir.[378]

GENEL MERKEZ DENETLEME KURULU

Genel Merkez Denetleme Kurulu, Genel Merkez Genel Kurulu tarafından üyeler arasından gizli oyla seçilen üç asıl üyeden oluşur. Üyeler yapacakları ilk toplantıda kendi aralarından bir başkan ve bir raportör seçerler. Asıl üyelerden bir veya birkaçının kurul üyeliğinden ayrılması halinde Genel Merkez Denetleme Kurulu Başkanı en çok oy alandan başlamak suretiyle sırayla yedek üyeleri göreve çağırır.

Anatüzük hükümleri gereği Genel Merkez Denetleme Kurulu, üç ayda bir sendikada toplanarak sendika çalışmalarını denetlemeye mecbur tutulmuştur. Denetlemenin yapılabilmesi için en az iki denetçinin bir araya gelmesi gereklidir. Kararlar oy çokluğu ile alınır, oyların eşitliği halinde başkanın katıldığı taraf çoğunluğu sağlamış sayılır.

Kurul, Genel Merkez Yönetim Kurulu faaliyetlerinin Genel Merkez Genel Kurulu kararlarına uygun olarak yapılıp yapılmadığını idari ve mali yönden denetlemekle görevlidir. Genel Merkez Yönetim Kurulu'nun çağrısı üzerine şubelerde de denetleme yapar. *Anatüzük*'te, Genel Merkez Denetleme Kurulu'nun ara raporunu sendika başkanlığına, devre sonu raporu nu da Genel Merkez Genel Kurulu'na sunacağı hükme bağlanmıştır.[379]

GENEL MERKEZ DİSİPLİN KURULU

Genel Merkez Disiplin Kurulu, Genel Merkez Genel Kurulu tarafından üyeler arasından gizli oyla seçilen beş asıl üyeden oluşur. Üyeler yapacakları ilk toplantıda kendi aralarından bir başkan ve bir raportör seçerler. Asıl üyelerden bir veya birkaçının kurul üyeliğinden ayrılması halinde Genel Merkez Disiplin Kurulu Başkanı en çok oy alandan başlamak suretiyle sırayla yedek üyeleri göreve çağırır.

Genel Merkez Disiplin Kurulu, Genel Merkez Yönetim Kurulu'nun kararı üzerine toplanır. Kurulun toplanabilmesi için en az üç kurul üyesinin bir araya gelmesi şarttır. Kararlar oy çokluğu ile alınır, oyların eşitliği halinde başkanın katıldığı taraf çoğunluğu sağlamış sayılır.

Genel Merkez Disiplin Kurulu sendika tüzüğüne, amaç ve ilkelerine aykırı hareket ettiği ileri sürülen sendika ve sendika şubesi yöneticileri hakkında soruşturma yaparak uyarı, kınama ve geçici olarak işten el çektirme cezalarından birini verir ve sonucunu Genel Merkez Genel Kurulu'na bildirir. Genel Merkez Disiplin Kurulu, şube disiplin kurulları tarafından sendika üyeleri hakkında verilen ve itiraz edilerek incelenmesi istenen kararları inceler ve sonucunu şube başkanlığına bildirir. Kurul, şube disiplin kurulları tarafından sendikadan ihracı gerektiren suçlar hakkında hazırlanan raporları inceler, görüşünü de belirleyerek Genel Merkez Genel Kurulu'na sunar.[380]

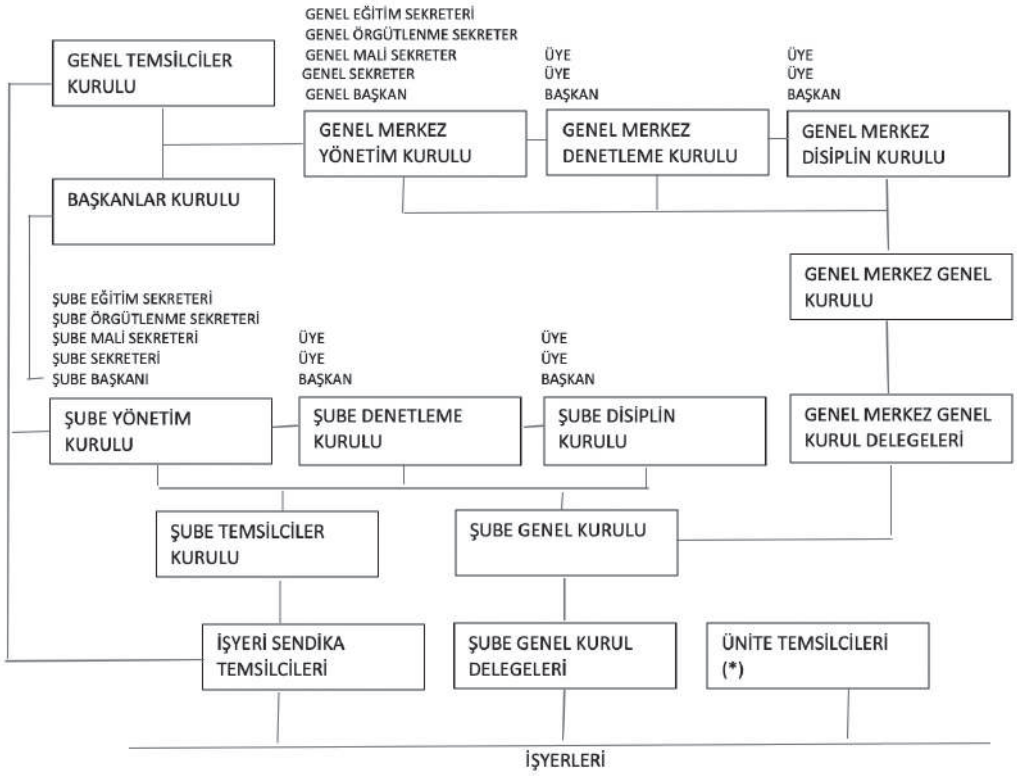

(*) Ünite temsilciliği, 1989'da toplanan 11. Genel Kurul'da Anatüzük'ten çıkarılmıştır.

OTOMOBİL-İŞ TEŞKİLAT ŞEMASI

OTOMOBİL-İŞ ŞUBE TEŞKİLATI

Otomobil-İş şube teşkilatı, Şube Genel Kurulu, Şube Yönetim Kurul, Şube Denetleme Kurulu, Şube Disiplin Kurulu, Şube Temsilciler Kurulu ile işyeri sendika temsilcilerinden oluşmaktadır. Şube teşkilatı Otomobil-İş'in gövdesini oluşturmakta, ağırlığını çekmektedir.

ŞUBE ZORUNLU ORGANLARI

1986 Genel Merkez Genel Kurulu'nda *Anatüzük*'ün "Görev Bölümü - Yetkiler ve Sorumluluklar" başlıklı 37. maddesine iki fıkra eklendi. Daha önce Şube Başkanı, Şube Sekreteri ve Şube Mali Sekreteri olarak yapılan görev bölümü genişletildi, "Şube Örgütlenme Sekreteri" ve "Şube Eğitim Sekreteri" görevleri de ayrılarak tanımlandı. Şube Örgütlenme Sekreteri, "şube bünyesinde üyeliklerle ilgili arşiv düzenlemek, bölgedeki sendikalı ve sendikasız işyerlerini saptamak ve şube yönetim kuruluna rapor vermekle" görevlendirildi. Şube Eğitim Sekreteri, "Genel Eğitim Dairesinin eğitim programlarının uygulanmasında yardımcı olmak, üyelere hangi konularda ve nasıl eğitim verilmesi gerektiğini araştırarak şube yönetim kuruluna rapor vermekle" yükümlüydü. "Şubenin faaliyet alanına giren işyerlerindeki üyelerin sosyal yönden geliştirilmesi için şubenin bünyesinde işçilerin toplu halde çalışmalarının kitap, gazete, dergi ve benzeri kültür araçlarının sağlanmasıyla kardeş sendikaların ve sendika şubelerinin arasındaki ilişkilerin geliştirilmesinde etken olmak: gezilerin düzenlenmesi, işçilerin sinema, tiyatro vb. görsel sanatlardan yararlanmaları yönünde çalışmalar yapmak" *Anatüzük*'le Şube Eğitim Sekreteri'nin görevleri arasında gösterildi.[381] 1986 Genel Merkez Genel Kurulu'nu izleyen şube genel kurullarında yönetim kurulu üyeliklerine seçimler artık bu esasa göre yapıldı.

İŞYERİ SENDİKA TEMSİLCİLERİ

İşyeri sendika temsilciliği 274 sayılı Sendikalar Kanunu'nda olduğu gibi 2821 sayılı Sendikalar Kanunu'nda da düzenlenen ama önceye göre güvenceleri daraltılan, sendikaların doğrudan işyerlerindeki en önemli organlarıdır. Otomobil-İş işyeri sendika temsilcilerinin sendika tarafından atanacağına ilişkin yasa hükmüne rağmen, işyeri sendika temsilcilerinin doğrudan işçiler tarafından seçilmeleri ilkesini benimsedi ve uyguladı.

İşyeri sendika temsilcilerinin seçimle göreve gelmesi, aslında Otomobil-İş'in kuruluşundan başlayarak özenle uyguladığı bir yöntemdi. Otomobil-İş'in Genel Sekreterlerinden Sami Ataç da bunu önemle vurgulamıştı:

> Bizde sonra, temsilciler atama değildir. Seçmedir. İlk örgütlendiğimiz yerde ilk örgütlenmeyi yapan arkadaşları atarız. Bilahare en kısa sürede çoğunluğu aldıktan sonra seçim yaparız.[382]

İşyeri sendika temsilcilerinin yanında 1986 Genel Merkez Genel Kurulu ile *Anatüzük*'e giren "ünite temsilcileri" işyerlerindeki bir diğer mekanizma idi. Düzenleme, "İşyeri sendika temsilcilerine yardımcı olmak üzere, her işyerindeki temsilci sayısının iki katı kadar ünite temsilcisi" seçilmesini öngörüyordu. Ünite temsilcilerinin görevi, temsil ettikleri ünitelerin sorunlarını temsilciye iletmek ve çözümü için birlikte çalışmak olarak belirlenmişti.[383] Bu düzenleme, Maden-İş üyelerinin Otomobil-İş'te örgütlenmeye başladıkları bu dönemde, Maden-İş örgüt yapısından -kimi değişikliklerle- aktarılmıştı.[384] Ancak Maden-İş geleneği ve örgüt yapısı içinde yer alan önemli bir kurum olan ünite temsilcileri, Otomobil-İş'in faaliyeti içinde karşılık bulmadı, 1989 yılında toplanan 11. Genel Kurul'da bu düzenleme *Anatüzük*'ten çıkarıldı.[385]

DANIŞMA ORGANLARI

Otomobil-İş Anatüzüğü danışma organlarını Başkanlar Kurulu, Genel Temsilciler Kurulu, Şube Temsilciler Kurulu ve Bölge Temsilcilikleri olarak belirlemiştir.

BAŞKANLAR KURULU

Otomobil-İş Başkanlar Kurulu, *Anatüzük*'te düzenlenen önemli kurumlardan biri olarak sendika politikaları ve faaliyetleri üzerinde her zaman etkili olmuştur.

Başkanlar Kurulu, Genel Merkez Yönetim Kurulu üyeleri ile şube başkanlarından oluşuyor, şube başkanlardan birinin zorunlu nedenle katılamadığı toplantıya ilgili şube yönetim kurulunun kendi arasından seçeceği bir üye katılabiliyordu.

Anatüzük gereği, Başkanlar Kurulu ilk olağan toplantısını genel merkez genel kurulunun bitimini izleyen 15 gün içinde yapmakta, diğer olağan toplantılar "ortalama 2 ayda bir" Genel Merkez Yönetim Kurulu'nun çağrısı üzerine ve saptayacağı tarihlerde yapılıyordu. Olağanüstü Başkanlar Kurulu toplantıları, Kurul üyelerinin salt çoğunluğunun Genel Merkez Yönetim Kurulu'na yazılı başvuruları halinde ya da Genel Merkez Yönetim Kurulu'nun gerekli gördüğü her zaman yapacağı çağrı üzerine gerçekleşiyordu. Kurul, üyelerinin en az 2/3'ünün katılımı ile toplanıyordu.

Toplantı gündemi önceden Genel Merkez Yönetim Kurulu tarafından hazırlanır ve şube başkanlarına bildirilirdi.

Toplantı genel sekreterin yapacağı yoklamadan sonra başlar, Kurul'a genel başkan, yokluğunda ise genel başkan yardımcısı başkanlık ederdi.

Başkanlar Kurulu kararları "öneri niteliğinde" idi. Kararlar, katılanların salt çoğunluğu ile ve açık oylamayla alınır, eşitlik halinde toplantı başkanının katıldığı görüş geçerli sayılırdı. Kararlar, Başkanlar Kurul Karar Defteri'ne genel sekreter tarafından yazılar ve hazır bulunan üyeler tarafından imzalanırdı.

Başkanlar Kurulu'nun çalışmaları *Anatüzük*'te şu şekilde belirlenmişti:

> Sendika çalışmalarının amaç ve ilkelere uygun olarak yürütülüp yürütülmediğini görüşür. Ülke içindeki gelişmeleri bu açıdan değerlendirerek, gerekli göreceği ilke kararlarını alır ve Genel Merkez Yönetim Kurulu'na aktarır.
>
> Gerekli görürse, gelecek sendikal çalışmalarla ilgili görüş ve önerilerini saptayarak Genel Merkez Yönetim Kurulu'na bildirir.
>
> Anatüzüğe uygun olarak Genel merkez Yönetim Kurulu tarafından hazırlanacak yönetmelik taslaklarını ya da yürürlükteki yönetmelikler üzerinde yapılması istenen değişiklikleri görüşerek öneri olarak karara bağlar.
>
> Genel Merkez Genel Kurulu'na gündem maddesi ya da öneri biçiminde götürülmesini gerekli gördüğü konuları saptar ve gereği için Genel Merkez Yönetim Kurulu'na aktarır.
>
> Genel Merkez Yönetim Kurulu'nun gerekli görerek yapacağı öneri üzerine toplu iş sözleşmeleri, görüşme ve uyuşmazlıkları ile grev ve lokavt eylemleri hakkında öneri kararları alır.[386]

GENEL TEMSİLCİLER KURULU

Otomobil-İş Temsilciler Kurulu toplantılarına büyük önem veriyordu. 1985 ve 1992 yılları arasında on iki Genel Temsilciler Kurulu toplantısı yapıldı: 26 Nisan 1985, 17 Ocak 1986, 12 Ekim 1986, 27 Haziran 1987, 12 Aralık 1987, 18 Haziran 1988, 15 Ekim 1988, 10 Aralık 1988, 10 Haziran 1989, 10 Şubat 1990, 1 Haziran 1991, 25 Ocak 1992. Her bir Genel Temsilciler Kurulu toplantısı, ülke gündeminin ele alındığı, sendika politikalarının tartışıldığı ve sonuç bildirileriyle sendika kararlarına dönüştürüldüğü yerler oldu.

Genel Temsilciler Kurulu, Otomobil-İş Tüzüğü'ne 12-13-14 Aralık 1986 tarihlerinde toplanan Otomobil-İş 10. Genel Merkez Genel Kurulu'nda 27. madde olarak girdi. Maddede Genel Temsilciler Kurulu tanımlanıyor, görev alanı çiziliyordu:

Genel Merkez ve Şube zorunlu organları ile işyeri sendika temsilcilerinden oluşur. Öneri niteliğinde kararlar alır, yılda en az 2 defa toplanır. Ayrıca Genel Merkez Yönetim Kurulunun gerekli gördüğü hallerde de toplanabilir. Sendika çalışmalarının değerlendirilmesini yapar. Sendikal sorunların çözümü için önerilerde bulunur.

Toplantı gündemi Genel Merkez Yönetim Kurulu tarafından hazırlanır. Toplantıya katılanların 1/5'ini istemi ile gündeme madde eklenebilir.[387]

ŞUBE TEMSİLCİLER KURULU

Anatüzük'te şube teşkilatı içinde öteden beri yer alan bir organ da Şube Temsilciler Kurulu idi.

Şube temsilciler kurulu, "zorunlu organ üyeleri, işyeri temsilcilerinden" oluşmaktaydı. *Anatüzük* hükümlerine göre şube temsilciler kurulu "en az ayda bir kere" toplanması öngörülmekteydi. Şube temsilciler kurulu, şube yönetim kurulunun çalışmaları hakkında bilgi alır, sendikal konuların çözümlenmesi konusunda önerilerde bulunurdu. *Anatüzük*'te, şube temsilciler kurulunun, şubenin çalışma alanı içerisindeki bölgesel sendikal konularda her türlü kararı alacağı hükme bağlanmıştı.[388]

BÖLGE TEMSİLCİLİKLERİ

Otomobil-İş teşkilatı içinde yer alan bir kurum da Bölge Temsilciliği idi. *Anatüzük*, Bölge Temsilciliği'nin "danışma organları" arasında saymaktadır.[389]

Anatüzük gereği Bölge Temsilcilikleri, Genel Merkez Yönetim Kurulu'nun gerek gördüğü bölgelerde açılmaktaydı. Bölge Temsilciliklerinin ve Bölge Temsilciliklerindeki personelin atanması, çalışması, değiştirilmesi ve görevlerine son verilmesi gibi konular, Personel Yönetmeliği hükümleriyle düzenlenen esaslara göre Genel Merkez Yönetim Kurulu'nca yürütülmekteydi.[390]

OTOMOBİL-İŞ BAŞKANLAR KURULU

Otomobil-İş Başkanlar Kurulu, Genel Merkez yönetimi ile şube başkanlarının katıldıkları ve güncel sorunların, sendikanın politikalarının tartışıldığı toplantılardı. Zaman zaman sendika merkezinde, zaman zaman şubelerin bulundukları illerde sıklıkla toplanan Otomobil-İş Başkanlar Kurulu bütün bu dönem boyunca yayımladığı sonuç bildirileriyle sendikaya perspektif vermiş, önemli kararlara imza atmıştı.

27 AĞUSTOS 1988 GÜNÜ DENİZLİ ŞUBEMİZDE YAPILAN BAŞKANLAR KURULU BİLDİRİSİ

'Birliğimizi Yükseltelim!,

1988-1990 dönemi MESS Grup Sözleşmesi görüşmeleri uyuşmazlıkla sonuçlandı. Yaklaşık 30 gün boyunca yapılan dört görüşmede sadece 5 madde üzerinde anlaşma sağlandı Bunun nedenlerini araştırdığımızda, soruna bütünsellik içinde bakmamız gerektiği ortaya çıkıyor.

Yıllardan beri defalarca yazılmasına, söylenmesine rağmen, bugün TİS görüşmelerinde gelinen noktayı, neden sonuç ilişkisi içinde değerlendirmek zorundayız. Bu da ister istemez Türkiye'de son on yıl içinde uygulanan ekonomik politikaları bir kez daha gündeme getirmemizi zorunlu kılıyor.

1970'li yılların sonlarına doğru "Özellikle 1979'da" emperyalist devletler, uluslar ötesi tekelere ve onların uluslararası kuruluşları IMF, OECD özellikle gelişmekte olan ülkelere yönelik yeni ekonomik (dolayısıyla politik) programlar dayatmaya başladı. Latin Amerika Ülkeleri, Güney Kore, Filipinler gibi ülkeleri kapsayan bu modelden, kapitalist sistem içinde yer edinmeye çalışan ülkemiz de nasibini aldı. Uluslar ötesi tekellerin isteklerini dile getiren, Türkiye'de dışa bağımlı tekellerin istemleriyle de çakışan IMF patentli ekonomik-politikalara uygun ortam, 24 Ocak kararlarının hemen ardından gerçekleştirilen 12 Eylül harekâtıyla sağlandı. Bu kararların ve darbenin öncesinde MESS'in TİSK'in, İSO'nun o dönemin hükümetine sunduğu raporlar, tam da son 8 yılda uygulanan ekonomik ve politik istemler denk düşmekteydi. Bu raporlarda yer alan ekonomik istemlere cevap verecek bir zemin ise ancak anti-demokratik bir ortamla mümkündü. Yasal düzenlemelerle tüm hareket alanları sınırlandırılmış bir toplum, bütün sınıf ve kesimleri saran bir örgütsüzlük, sürekli onlardan yana dönecek bir çarkın düzenli ve pürüzsüz işlemesinin önkoşuluydu.

Sonuç: 5 milyon işsiz, resmi rakamlara göre dahi % 80'lere varan enflasyon, 45 milyar doları aşan dış borç ve % 70 oranında gerileyen gerçek ücretler. Böyle bir tablonun arkasında direkt olarak ABD, IMF, TİSK ve MESS vardır. Bu tabloyu oluşturan icra organının başında ise, yine eski bir MESS Başkanı olan, Başbakan ÖZAL durmaktadır.

İşte MESS'le gelinen bu olumsuz nokta Türkiye'de on yıldan bu yana dayatılan ve yaşama geçirilen ekonomik-politikaların sonucudur. İşçilerin, emekçilerin sadece kemerleri değil, seslerini çıkarmamaları için boğazları da sıkılmıştır. Bütün yük işçilerin sırtına bindirilmiş, fatura işçilere kesilmiştir. Bu nedenle, bugün gelinen uyuşmazlık noktası, otuz günlük değil, tam sekiz yıllık bir birikimin sonucudur. Çok açıktır ki, böylesi bir sonucun altında MESS'in de imzası vardır. Bugün bizim ve işkolumuzdaki diğer sendikaların MESS ile yaşadıkları, bütün işkollarında değişik, boyutlarda da olsa yaşanmaktadır. Nitekim 1987'de 307 işyerinde 30.000 işçiyi kapsayan yaygın grevler sonucu, yaklaşık 2 milyon işgününün kaybolması da işçilerin ve sendikaların içinde bulundukları koşulları çok açık biçimde ortaya koymaktadır. Böylesine zor şartlarda, alabildiğine kısıtlı bir grev mevzuatına rağmen, 1980 öncesinin iki katına ulaşan rakamlar, "bıçağın kemiğe dayandığının" açık göstergesidir.

Şimdi, bütün bunların üstüne, ülkenin Başbakanı "bizde emek ucuzdur, bize gelin" diyebilmekte ve uygulamalarını fütursuzca sürdürmektedir. Artık işçiler ve emekçiler için bu konuda fazla düşünmeye gerek yoktur: Bu iktidar gitmelidir!

İşte referandum, böylesine bir ortamda hem de ÖZAL'ın çaresizlikten kendi elleriyle sunmak zorunda kaldığı bir fırsat olarak önümüzde durmaktadır. Bu ekonomik gidişe kendi destekleyicilerinin bile kuşkuyla bakmaya başladığı, demokrasi isteminin geniş halk yığınlarınca yakıcı bir biçimde gündeme getirildiği bir anı yakalamış bulunuyoruz.

Toplumsal dinamiklerin en örgütlü kesimi, yine de tartışılmaz olarak sendikalardır. Eğer son 8 yılda yaşananlardan en çok muzdarip olanların işçiler ve sendikalar olduğunda da hemfikirsek, toplumun en dinamik kesimi olarak sendikaların tüm anlayış farklılıklarını bir yana atarak bu fırsatı çok iyi değerlendirmesi gereğini de kabul etmek zorundayız. ÖZAL'ı, hatta ondan da öte uygulanan ekonomik politikayı "RED" anlamına gelecek "HAYIR" propagandasını en yaygın biçimiyle, en azından kendi üyelerimize benimsetmek görevimiz olmalıdır. Ancak, bugün hüküm süren uygulamalardan şikayetçi olanlar salt OTOMOBİL-İŞ üyeleri ya da Metal İşkolundaki işçiler değildir. Bütün Türkiye İşçi Sınıfı ve Emekçi Halkıdır şikayetçi olan. Bugün, Metal İşkolunda Demokratik Sınıf ve Kitle Sendikacılığı ilkelerini yaşama geçirme mücadelesi veren Otomobil İş Sendikası olarak görevimiz, önümüzde duran MESS grup sözleşmesini hayata geçirmektir.

Bu ise büyük ölçüde, 25 Eylül'de yapılacak REFERANDUM'da MESS'in dayatmacı tutumuna cesaret veren siyasi iktidarı teşhir etmek ve işçi ve emekçi kitlelerin çıkarları doğrultusunda "HAYIR" diyerek mahkûm etmekle olanaklıdır.

Türkiye sendikal hareketi eline geçen bu tarihsel fırsatı en iyi şekilde değerlendirmek zorundadır. Bu, aynı zamanda şu anda uyuşmazlık aşamasına gelmiş bulunan görüşmeleri de önemli ölçüde etkileyecek bir fırsattır. Bu uğurda her şeyden önce kendi işkolumuzdan başlayarak Türk Metal, Çelik-İş ve Özdemir-İş ile birlik için adımlar atmak, gerek MESS'i ve gerekse sırtını dayadığı siyasi iktidarı zorlamak, ertelenemez bir görev olarak önümüzde durmaktadır.

OTOMOBİL-İŞ
AYDA BİR YAYINLANIR
• Otomobil-İş Sendikası adına Genel Başkan İlhan DALKILIÇ • Sorumlu Yazı İşleri Müdürü İsmail AKMAN • Yönetim Yeri: Kırtasiyeci Sk. 21 Kadıköy-İST • Tel: 345 39 31-345 47 04-345 49 72 • Otomobil-İş Dergisi PUAN Basım Yayın LTD.ŞTİ. tarafından yayına hazırlanmaktadır. 160 20 07-160 71 54 • Baskı: Milliyet Tarabya Ofset Tesisleri

Otomobil-İş, Sayı 36, Haziran 1988.

ULUSLARARASI METAL İŞÇİLERİ FEDERASYONU (IMF) ÜYELİĞİ

Otomobil-İş, '60'lardan beri dünyadaki sendikacılık hareketlerine ilgi duymuş, Otomobil-İş gazetesinde birçok ülkedeki sendikacılık deneyimlerine yer vermiş, buralardaki sendikaları tanıtmış ve kimi ülkelerdeki metal sanayinde ve otomotiv sektöründe kurulu sendikalarla bağ ve dostluk kurmuş, sendikaların uluslararası ilişkilerine önem vermiş, özen göstermiştir:

> Sendikal anlayışımız çeşitli düzeylerde işçi sınıfımızın BİRLİĞİ'ni öngörmektedir. Bu düzeylerden biri Uluslararası Birlik'tir. Bu anlayıştan yola çıkarak, ülke içinde işçi sınıfımızın birliği yolunca çaba içinde olan sendikamız, uluslararası düzeyde işçilerin birliğinin sağlanması yolunda da önemli adımlar atmıştır.
>
> İşçi sınıfımızın tarihi, dünyanın farklı ülkelerinde benzer koşullar altında bulunan işçilerin işbirliği ve görüş alışverişi içinde bulunmalarının sağladığı yararlara tanıktır.[391]

ULUSLARARASI METAL İŞÇİLERİ FEDERASYONU NEDİR?

Uluslararası Metal İşçileri Federasyonu'nun kısaltılmışı olan IMF'nin Türkçe karşılığı UMF olarak kullanılacaktır.

UMF, 65 ülkeden 170 sendikayı içinde barındırmaktadır. Dünyanın bütün kıtalarında üyeleri bulunan UMF demokratik ilkeleri çalışmalarına rehber edinmiştir.

Federasyon, dünyanın bütün metal işçilerinin ekonomik ve demokratik istemlerini savunmayı ve ileriye taşımayı hedef olarak koymuştur.

Federasyon, insan hakları, sendikal özgürlükler demokrasi ve sosyal adalet için mücadele eder.

Federasyon sosyal ve toplumsal ilerleme, barış için mücadele özgürlükler ve insanın kendi kendine yeterliği federasyonun başlıca uğraş alanıdır.

Federasyon üye kabulü dahil olmak üzere her çeşit iş ve eyleminde bağımsız olarak hareket eder.

Otomobil-İş, Sayı 26, Temmuz 1987.

Otomobil-İş'in uluslararası sendikal ilişkiler alanında attığı en büyük adım, Uluslararası Metal İşçileri Federasyonu'na (IMF) üye olma kararı alması ve 1987 yılında bunu gerçekleştirmesi olmuştur.

Federasyona üyelik için Otomobil-İş, 17-18 Aralık 1983 tarihlerinde toplanan 9. Genel Kurulu'nda karar alınmıştı.[392] IMF, 4-6 Haziran 1987 tarihlerinde Norveç'in başkenti Oslo'da düzenlenen Merkez Komitesi toplantısında, Türkiye'den üyelik talebinde bulunan Otomobil-İş'in başvurusunu gündeme alarak açık oylamaya sunmuş ve "oybirliği" ile kabul etmiştir.[393] IMF, Dok Gemi-İş ve Türk Metal'in üyelik talebini ise gündeme almamıştır.

Otomobil-İş, IMF üyeliğinin gerçekleşmesinin ardından IMF yanında çeşitli uluslararası sendika, federasyon ve konfederasyonlarla ilişkilerini geliştirip, güçlendirmiştir. "Bu kuruluşlarla sürekli mektup, yayın alışverişi sağlanmış, bununla da kalınmayarak ilişkiler karşılıklı ziyaretlerle sürdürülmüştür." Uluslararası işçi kuruluşlarının desteği ve dayanışması, Netaş grevi ve Erdemir yetki mücadelesi süreçlerinde, 1 Mayıslarda güçlü biçimde hissedilmiştir.

Otomobil-İş'in işbirliği ve dostluk ilişkisi içinde olduğu bu uluslararası sendikal örgütler şunlardır:

- IMF (International Metalworkers Federation) İsviçre
- TUC (Trade Union Congress) İngiltere
- TGWU (Transport and General Workers Union) İngiltere
- ETUC (European Trade Union Confederation)
- WFTU (World Federation Trade Union) Çekoslovakya
- TUI-Metal (International Metal Union) Moskova-SSCB
- Otomobil İşçileri Sendikası Moskova-SSCB
- CGT (Genel İş Konfederasyonu) Fransa
- IGMetall (Metal İşçileri Sendikası) Almanya
- LO (Labour Organisation / Metal İşçileri Sendikası) İsveç

Otomobil-İş, 20-21-22 Ekim 1989 tarihlerinde toplanan 11. Genel Kurulu'na sunduğu Çalışma Raporu'nda uluslararası ilişkiler kapsamında davet almak koşulu ile gerçekleştirdiği yurt dışı ziyaretlerinin bir dökümünü vermektedir:

- 4-5 Haziran 1987 IMF Genel Kurulu - Oslo-Norveç
- 1987 yılında Fransa Metal İşçileri Federasyonu - Fransa
- 12 Ağustos 1987 Londra Sendika Konseyleri Birliği - İngiltere
- 14-19 Eylül 1987 Metalürji Emekçileri Uluslararası Birliği Konferansı - Demokratik Almanya
- 29 Ekim 1988 Otomobil İşçileri Sendikası - Moskova-SSCB.
- 9-11 Mayıs 1989 IGMetall Yabancılar Konferansı - F. Almanya
- 21-26 Mayıs 1989 CGT - Fransa
- 18-26 Haziran 1989 IMF Kongresi - Danimarka'ya

Aynı Rapor'da, merkezi Londra'da bulunan Uluslararası Af Örgütü (Amnesty International) ile de yakın ilişkiler kurularak, Otomobil-İş üyelerinin tutuklanma ve gözaltı gibi durumlarda bilgi alışverişi ile dayanışmalarının sağlandığı kaydedilmektedir. Uluslararası kuruluşların 1978-1989 yılları arasında Otomobil-İş'e ziyaretleri de raporda belirtilmektedir:

- Fransa'dan Genel İş Konfederasyonu (CGT)
- Çekoslovakya'dan Dünya Sendikalar Federasyonu (WFTU)
- Sovyetler Birliği'nden Otomobil İşçileri Sendikası.
- İsveç'ten Metal İşçileri Sendikası
- F. Almanya'dan Metal İşçileri Sendikası
- İngiltere'den Yerel ve Ulusal. Kamu Çalışanları Birliği (NALGO)
- İngiltere'den Meslek Birlikleri Konfederasyonu
- İsviçre'den Uluslararası Metal İşçileri Federasyonu (IMF)
- Kanada'dan Elektrik-Telekomünikasyon İşçileri Sendikası (CAW-TAC)
- Mülheim Protestan Akademisi'nden 21 kişilik heyet (F. Almanya)
- Danimarka'dan bir grup sendikacı ile üniversitelerden araştırmacılardan oluşan 25 kişilik heyet
- Uluslararası Kimya, Cam, Elektrik İşçileri Federasyonu'ndan 4 kişilik heyet (ICEF)

1989 Ekim ayında Otomobil-İş, uluslararası ilişkilerin daha sistemli kurulup, geliştirilebilmesi için sendika bünyesinde ayrı bir servis kurularak düzenli yayın ve yazışma arşivi oluşturmak zorunluğuna işaret etmektedir. [394]

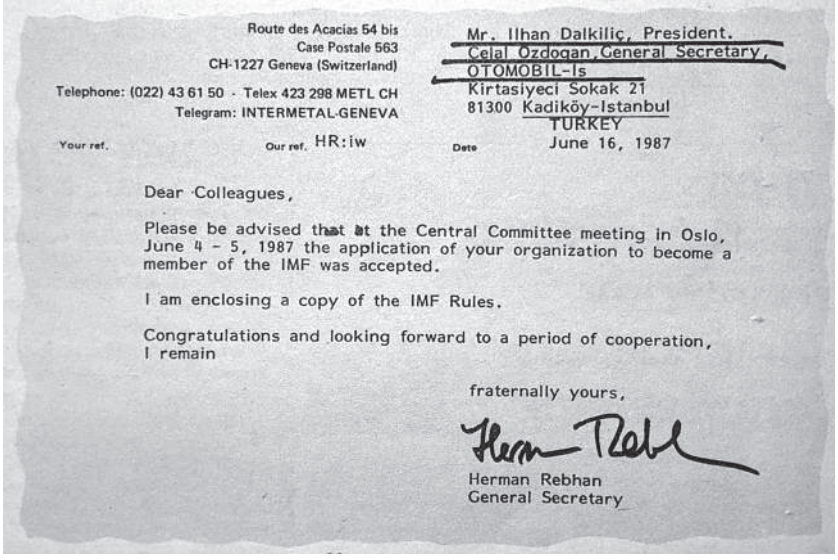

Route des Acacias 54 bis
Case Postale 563
CH-1227 Geneva (Switzerland)
Telephone: (022) 43 61 50 - Telex 423 298 METL CH
Telegram: INTERMETAL-GENEVA

Your ref. Our ref. HR:iw

Mr. Ilhan Dalkiliç, President.
Celal Ozdogan, General Secretary,
OTOMOBIL-Is
Kirtasiyeci Sokak 21
81300 Kadiköy-Istanbul
TURKEY

Date June 16, 1987

Dear Colleagues,

Please be advised that at the Central Committee meeting in Oslo, June 4 - 5, 1987 the application of your organization to become a member of the IMF was accepted.

I am enclosing a copy of the IMF Rules.

Congratulations and looking forward to a period of cooperation, I remain

fraternally yours,

Herman Rebhan
General Secretary

BÖLÜM DİPNOTLARI

[365] Otomobil-İş 10. Genel Kurul Tutanağı, Birleşik Metal-İş Arşivi.

[366] Türkiye Otomobil-İş Sendikası Anatüzük, Otomobil-İş Yayını, İstanbul, Mayıs 1987, m. 12.

[367] Türkiye Otomobil-İş Sendikası Anatüzük, Mayıs 1987, m. 17.

[368] Türkiye Otomobil-İş Sendikası Anatüzük, Mayıs 1987, m. 14.

[369] Türkiye Otomobil-İş Sendikası Anatüzük, Mayıs 1987, m. 16.

[370] Türkiye Otomobil-İş Sendikası Anatüzük, Mayıs 1987, m. 14.

[371] Türkiye Otomobil-İş Sendikası Anatüzük, Mayıs 1987, m. 15.

[372] Türkiye Otomobil-İş Sendikası Anatüzük, Mayıs 1987, m. 14.

[373] Türkiye Otomobil-İş Sendikası Anatüzük, Mayıs 1987, m. 14.

[374] Türkiye Otomobil-İş Sendikası Anatüzük, Mayıs 1987, m. 14.

[375] Türkiye Otomobil-İş Sendikası Anatüzük, Mayıs 1987, m. 19.

[376] Türkiye Otomobil-İş Sendikası Anatüzük, Mayıs 1987, m. 20.

[377] Türkiye Otomobil-İş Sendikası Anatüzük, Mayıs 1987, m. 20.

[378] Türkiye Otomobil-İş Sendikası Anatüzük, Mayıs 1987, m. 22.

[379] Türkiye Otomobil-İş Sendikası Anatüzük, Mayıs 1987, m. 24.

[380]Türkiye Otomobil-İş Sendikası Anatüzük, Mayıs 1987, m. 25.

[381] Türkiye Otomobil-İş Sendikası, Anatüzük, Mayıs 1987, s. 81.

[382] Sami Ataç, Görüşme kayıtları, İstanbul, 13 Kasım 2018.

[383] Türkiye Otomobil-İş Sendikası Anatüzük, Mayıs 1987, m. 42.

[384] Maden-İş, Türkiye Maden-İş Sendikası Anatüzüğü, Maden-İş Yayınları, No 19, İstanbul 1974, m. 84.

[385] Otomobil-İş, Anatüzük, Daktiloyla düzenlenmiş belge; Ayrıca, T. Otomobil-İş Sendikası XI. Genel Merkez Genel Kurul Tüzük Tadil Komisyonu Raporu, 21.10.1989; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[386] Türkiye Otomobil-İş Sendikası, Anatüzük, Mayıs 1987, s. 62-63.

[387] Otomobil-İş, Tüzük, 1986; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[388] Türkiye Otomobil-İş Sendikası, Anatüzük, Mayıs 1987, m. 41.

[389] Türkiye Otomobil-İş Sendikası, Anatüzük, Mayıs 1987, m. 12.

[390] Türkiye Otomobil-İş Sendikası, Anatüzük, Mayıs 1987, m. 28.

[391] Otomobil-İş, XI. Olağan Merkez Genel Kurulu Çalışma Raporu 1986-1989 20-21-22 Ekim 1989, İstanbul, 1989, s. 171.

[392] Otomobil-İş Sendikasının 17-18 Aralık 1983 Günü Yapılan 9. Olağan Genel Kurul Tutanağı; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[393] Otomobil-İş, Sayı 26, Temmuz 1987.

[394] Otomobil-İş, 1989, s. 172-173.

DEĞİŞİM: GENEL KURULLAR (1986-1992)

Genel kurullar, örgüte yön veren önemli kararların alındığı yerler olduğu gibi, elbette sendikanın merkez ve şube teşkilatını kuran, sendika yöneticilerinin seçildiği toplantılar olarak da büyük öneme sahiptir. Otomobil-İş'in baştanbaşa yenilendiği, olağanüstü hareketli ve yoğun geçen bu on yıl içinde 1983 yılından başlayarak 1993 yılındaki birleşmeye kadar yaşadığı olağan ve olağanüstü genel kurulların her biri sendikanın gidişatına yön veren önemli uğraklardı.

Otomobil-İş genel merkez ve şube genel kurulları ve genel temsilciler kurulu toplantıları '70'leri hatırlatan bir siyasi içerik de taşıdı. Siyasetin ve sendika hareketinin gündeminin ele alındığı her bir toplantı, demokrasi mücadelesinin öne çıkan tartışma platformlarından biri oldu. Bu toplantıların önemi metal işkoluyla, metal işçileriyle sınırlı değildi. Farklı konfederasyonlara üye, hemen bütün işkollarında kurulu sendikaların yönetici, temsilci ve aktivistlerinin, her işkolundan işçilerin gerek konuk olarak katıldığı gerekse basından izlediği bu toplantılar, sendika politikalarının tartışıldığı alanlardı aynı zamanda. Sendikal birlik, sendika içi demokrasi, sendika özgürlüğü, işten çıkarmalara karşı örgütlenen mücadele, iş güvencesi bu toplantıların gündeminde oldu.

KAYYIM SÜRECİ

OTOMOBİL-İŞ'E KAYYIM ATANIYOR

17-18 Aralık 1983 tarihinde 9. Genel Kurulu'nu topladığında Otomobil-İş'in tahminen 10-11 bin ya da 15 bin civarında üyesi vardı. 1980 Askerî darbesinin ardından sendikasız kalan Maden-İş üyeleri MESS'in ve metal işverenlerinin baskılarına direnerek Otomobil-İş çatısı altında örgütlenmeye başladılar. Otomobil-İş'in üye sayısı kısa sürede 60 bine dayandı.

Maden-İş üyelerinin Otomobil-İş'te örgütlenmesi aynı zamanda Maden-İş'in politik ve militan tabanın da Otomobil-İş saflarına katılması demekti. Öyle ki, sendikanın olağan genel kurul dönemi yaklaşmaktaydı ve sendika yönetiminde gerçekleşecek köklü bir değişimin eli kulağındaydı. Buna karşı Otomobil-İş'in kurucusu ve 23 yıllık Genel Başkanı Aydın Özeren'in gerek siyaseten ve gerekse sendikal anlayış olarak uzlaşamadığı kadroların sendika yönetimine gelmeleri ihtimaline karşı gündeme getirdiği tedbir, olağanüstü genel kurul yapılmasıydı. Bu, 1983 Aralık ayı içinde yapılan 9. Genel Kurul delegelerinin oy kullanabileceği bir olağanüstü seçim önerisiydi ve sendikanın üye sayısını neredeyse beş katına çıkarmış olan Maden-İş'ten gelen üyelerin iradesini hiçe saymak anlamına geliyordu. Otomobil-İş yönetiminde olağanüstü genel kurul tartışmaları henüz başlamışken Gün, 1985 Kasım ayında yaptığı kısa bir değerlendirmede, olağanüstü kongrenin olağanüstü durumlarda, ortaya çıkan bir sorunu çözmek için yapılabileceğini, böylesi durumlarda normal genel kurulu beklemenin hatalı olacağını; "yönetimin sendikayı yönetemeyecek bir biçimde görüş

ayrılıkları içinde olması ve bu görüş ayrılıklarının karar mekanizmasında tıkanıklıklar yaratması''nın böyle bir olağanüstü durum sayılabileceğini belirtti. Ancak, kişi ya da kişilerin kendi koltuklarını kaybetmemek için olağanüstü kongreye başvurma yolunu seçerlerse bu durumun onlara yarar getirmeyeceğini de vurguladı:

> Olağanüstü kongrelerin bir diğer sakıncasıysa ki en önemlisidir, iki kongre arasında kazanılan üyelerin seçimlerde söz hakkının engellenmesidir. Bu en yalın anlamda sendikal demokrasinin işlemesinin örgüt içinde engellenmesi sonucunu getirir. Buysa tabanından güç alamayan sendikacılığın ilk adımıdır.[395]

Sonunda olağanüstü genel kurul talebi Yönetim Kurulu'nun diğer beş üyesi tarafından kabul edilmedi ve Aydın Özeren yalnız kaldı. *Cumhuriyet*, Otomobil-İş Yönetim Kurulu'nun "11 bin üyeyi temsil eden eski delegelerle olağanüstü genel kurul mu, yoksa tüm üyelerin temsil edileceği genel kurul mu'' tartışmasında ikiye bölündüğünü yazdı.

> Genel Başkan Aydın Özeren, yalnızca 1983 genel kuruluna katılan delegelerin toplanacağı olağanüstü kuruldan yana tavır alırken, yönetim kurulunun 5 üyesi şu andaki tüm üyelerin temsil edileceği genel kurul için birleşmişti.[396]

Yönetim içinde ortaya çıkan çelişki, kısa zamanda Genel Başkan Aydın Özeren'in sendikadan ihraç edilmesine kadar tırmanan bir çatışmaya dönüşecekti.

Otomobil-İş kayyıma teslim edilecek

İş-Sendika Servisi — Otomobil - İş Sendikası için 1980 yönetiminde çıkan uyuşmazlıklara bağlı açılan dava nedeni ile 7. İş Mahkemesi, kayyım kararı verdi. Sendikanın hemen temyiz etme kararı aldığı 7. İş Mahkemesi'nin kararı Yargıtay'ca onaylanırsa, sendika yönetimi kayyıma teslim edilecek.

50 bine yakın üyesi bulunan bağımsız Otomobil-İş Sendikası'nın iki genel kurul öncesi yöneticilerinin mal beyanlarındaki eksiklik ve bir kısım delegelerin olağanüstü genel kurula gitme istemlerine ilişkin 1981 yılında açılan dava, önceki gün karara bağlandı. 7. İş Mahkemesi, bugün yürürlükte olmayan 274 sayılı Sendikalar Yasası'ndaki o tarihlerde geçerli hükümlere göre, aradan iki genel kurul geçmişken ve o tarihteki delegelerin hukuki sıfatları ortadan kalkmış durumda iken, yapılmış olağanüstü genel kurul istemine dayalı açılan davadaki kayyım istemine uydu.

Şimdi, Hak-İş'e bağlı Özdemir-İş Sendikası'nın başkanı olan 5 yıllık davadaki davacı Mehmet Aras, "Otomobil-İş'teki yöneticilik görevinden görüş ayrılıkları nedeni ile ayrılmıştım. Oylamada bugünkü başkan Aydın Özeren'den daha çok oy almıştım. Yargıtay, kazandığım mahkeme kararını onaylar, sendika, kayyım aracılığında tarafsız seçime götürülürse, üyeliğimin devam ettiği Otomobil-İş'e döner, yeniden başkanlığa adaylığımı koyarım" dedi.

Bu arada Tek Gıda-İş Sendikası, haklarını yargıda savunmak için üyelerinden para istedi.

Tekel'de ikramiyelerdeki eksik ödemelere ilişkin sendika yerine bazı işçilerin açıp kazandıkları bir davadan sonra, sendika diğer işçiler için de aynı davanın açılabilmesi gerekçesi ile bütün işçilerden dava açmak üzere ödeme yapmalarını isteyen bir duyuru yayınladı.

2821 sayılı Sendikalar Yasası'nın sendikaların faaliyetini düzenleyen 32. maddesinin 3. fıkrasına göre işçilerin yasalar ve sözleşmelerden doğan haklarının yargı da dahil her yerde savunmasını yapmak sorumluluğu sendikalara ait bulunuyor.

Cumhuriyet, 13 Ekim 1985.

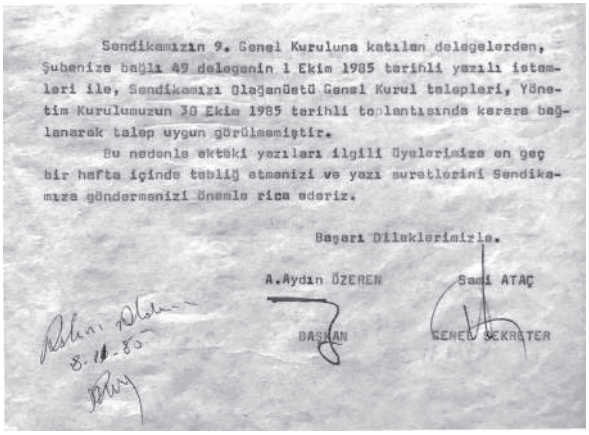

Sendikamızın 9. Genel Kuruluna katılan delegelerden, Şubenize bağlı 49 delegenin 1 Ekim 1985 tarihli yazılı istemleri ile, Sendikamızı Olağanüstü Genel Kurul talepleri, Yönetim Kurulumuzun 30 Ekim 1985 tarihli toplantısında kararda bağlanarak talep uygun görülmemiştir.

Bu nedenle ekteki yazıları ilgili üyelerimize en geç bir hafta içinde tebliğ etmenizi ve yazı suretlerini Sendikamıza göndermenizi önemle rica ederiz.

Başarı Dileklerimizle.

A.Aydın ÖZEREN — BAŞKAN

Sami ATAÇ — GENEL SEKRETER

8.11.85

A. Aydın Özeren ve Sami Ataç imzasıyla Otomobil-İş Şubelerine gönderilen ve Olağanüstü Genel Kurul'a katılmaları için 9. Genel Kurul delegelerinin listesini isteyen 8 Kasım 1985 tarihli yazılardan. Birleşik Metal-İş Arşivi.

2821 sayılı Sendikalar Kanunu'nun 12/4. maddesinde sendika olağanüstü genel kurulunun, "yönetim kurulu veya denetleme kurulunun gerekli gördüğü hallerde" yahut genel kurul üye veya delegelerinin beşte birinin yazılı isteği üzerine" toplanacağı hükmü yer almaktaydı. 1983 yılında yapılan 9. Genel Kurul tarafından seçilen ve Aydın Özeren'in hâkim olduğu eski delegelerle 1/5 imzanın toplanması kolaydı. Toplandı da. 139 delege 1 Ekim 1985 tarihinde Yönetim Kurulu'na olağanüstü genel kurul yapılması talebiyle başvurdu. Buna karşılık Yönetim Kurulu 30 Ekim 1985 tarihinde olağanüstü genel kurul talebini reddetti.[397]

13 Aralık 1985 tarihinde "Yönetim Kuruluna işten el çektirilmesi, sendikanın kayyıma devri, genel kurulun toplantıya çağırılarak yönetim kurulunun oluşturulması" talebiyle "Otomobil-İş aleyhine" dava açıldı. Davacılar Mehmet Ali Erdoğan, Ahmet Katı, Ali Rıza İkisivri ve Bayar İnce idi.[398] Mahkemeye verdikleri dilekçelerinde, "sendika merkez yönetim kurulunun uyumsuzluk içinde bulunması, sürekli sürtüşme ve çekişme halinde olması karşısında sendikanın bütünlüğünün yara aldığını, sendika yararlarının düşünülmediğini, sendika ilke ve hedeflerinin savsaklanıp, çiğnendiğini, örgütsel çalışmalarda kopukluklara yol açıldığını, adil davranılmaması sonucu bütünlüğü sarsıcı, bozucu durumlar" ortaya çıktığını ileri sürmekteydiler.[399] Sendikalar Kanunu ve sendika tüzüğünde düzenlenen olağanüstü genel kurul toplanması için gerekli şartlar da şeklen yerine getirilmişti. Davacılar arasında adı geçmese de davanın gerisindeki isim, 21 Ocak 1986 tarihindeki duruşmaya katılan Aydın Özeren'di:

> Otomobil-İş Sendikası başkanı olduğunu söyleyen Aydın Özeren de geldi. Sendikayı ben temsile yetkiliyim. Celsede taraf olarak bulunmak istiyorum dedi. İcabında vekillerimi vekaletten azledebilirim dedi.[400]

Özeren'in "vekillerim" dediği, Otomobil-İş'in avukatlarıydı. Sendika Yönetim Kurulu kararıyla vekil tutmak için görevlendirilen Genel Başkan Vekili İlhan Dalkılıç ve Genel Sekreter Sami Ataç tarafından vekil tayin edildiklerini ve Genel Başkan'ın azil yetkisi olmadığını ortaya koydular.

Dava kısa sürede sonuçlandı. İş Mahkemesi 21 Ocak 1986 tarihinde davalıların talebini kabul ederek, Yönetim Kurulu'nun işten el çektirilmesine, genel kurulu toplantıya çağırmak ve yönetim kurulu seçilinceye kadar cari işleri yürütmekle görevli olmak üzere üç kişilik kayyım heyeti tayinine karar verdi.[401] Otomobil-İş, 10 Şubat 1986 tarihinde 6. İş Mahkemesi kararını temyiz etti.[402]

Aydın Özeren ile Sami Ataç arasında köprüler atılmıştı. Bu durum, Kartal Şubesi'nin 8 Mart 1986 tarihinde toplanan 3. Olağan Genel Kurulu'nda da açıkça gözlendi. Divana iki önerge verildi. Divan Başkanlığı'na önergelerden biri Aydın Özeren'i, diğeri ise Sami Ataç'ı öneriyordu. Birinci önergede Aydın Özeren'in yanında Divan başkan Yardımcılıklarına Fuat Foltay, Hasan Toprak, Yazmanlıklara Aydemir Kaymakçı ve Mustafa Yıldırım önerilmekteydi. Sami Ataç'ı Divan Başkanlığı'na öneren ikinci önergede ise Divan Başkan Yardımcılıkları için Şükrü Genç, Yahya Özkaya, Divan üyelikleri için H. İbrahim Köleoğlu ve Yaşar Tüysüz yer alıyordu. Yapılan oylamada birinci önerge 88, ikinci önerge 73 oy aldı ve Aydın Özeren Divan Başkanı seçildi.[403]

Bu gelişmelerin ardından Otomobil-İş Sendikası Yönetim Kurulu, Aydın Özeren'in de katılımıyla erken Olağan Genel Kurul'un 5-6 Nisan 1986 tarihlerinde toplanması kararı aldı.[404] Sendika erken Olağan Genel Kurul için şube kongrelerini ve eksik olan merkez delegelikleri için seçimlerini tamamladı. 2 Şubat'ta Gebze, 8 Şubat'ta Kartal, Bilecik, 9 Şubat'ta Bursa, 16 Şubat'ta Kocaeli Şubeleri genel kurullarını yaptı.[405]

Ne var ki, Sendika Yönetim Kurulu'nun aldığı 5-6 Nisan'da yapılacak erken Olağan Genel Kurul kararı ile ilgili olarak İlçe Seçim Kurulu, kararda imzası olmasına rağmen Özeren'in yaptığı itiraz üzerine gündemdeki seçim maddesini iptal etti. Bunun üzerine Özeren dışındaki sendika yöneticileri Genel Kurul'un 22 Mart'a alınmasını kararlaştırdılar. Öte yandan İstanbul Emniyet Müdürlüğü 21 Mart 1986 tarihli bir yazı ile 6. İş Mahkemesi'nden davanın sonucunu sorarak aynı gün aldığı yanıt üzerine kayyımların bir an önce göreve başlaması doğrultusunda girişimlerde bulundu.[406] İstanbul Emniyet Müdürlüğü aynı gün Otomobil-İş'e de bir yazı gönderdi. İstanbul Emniyet Müdürlüğü'nün, "Otomobil-İş Sendikasına kayyım tayin edildiği hk." konulu bu yazısında hukuki süreç kısaca özetlenmekte, İstanbul 6. İş Mahkemesi'nin 21 Mart 1986 tarih ve 1986/71 D.İş sayılı kararıyla sendikayı olağanüstü genel kurula götürmek üzere kayyım atandığı kaydedilmekteydi:

> 2821 sayılı Sendikalar Yasası'nın 53 ncü maddesi gereğince kayyımlar tarafından, sendikanızın Olağanüstü Genel Kurul toplantısına çağrılması mümkün olduğundan, 22 Mart 1986 tarihinde yapılacak genel kurul toplantınız sendikanıza Mali Külfet getireceğinden, konunun bir kere daha incelenmesinin uygun olacağı düşünülmektedir.[407]

Sonunda, İstanbul 6. İş Mahkemesi'nin Yargıtay'ca da onanarak kesinleşen kararında, sendikanın kayyım eliyle yalnızca eski delegelerin katılacağı olağanüstü genel kurula götürülmesi öngörüldü ve

Otomobil-İş genel kurulu

Genel Başkan sendikadan ihraç edildi

Otomobil-İş Genel Başkanı Aydın Özeren'in katılmadığı genel kurulda 80 delegenin imzasıyla verilen önerge, genel kurula katılanların oybirliğiyle kabul edildi. Yönetim kurulunda bir süredir, olağanüstü genel kurulun eski delegelerle ya da yeni katılan üyelerin tümünün temsil edilmesiyle yapılması konusunda çekişme vardı.

İş Sendika Servisi — Metal işkolunda örgütlü yaklaşık 60 bin üyeli bağımsız Otomobil-İş Sendikası'nda Genel Başkan **Aydın Özeren** ile yönetim kurulunun diğer 5 üyesi arasındaki çekişme, dün erken genel kurul yapılması sonucu yeni bir aşamaya büründü. Sendikanın eski delegelerle olağanüstü genel kurula götürülmek üzere kayyıma devrini öngören mahkeme kararının kesinleşmesinin ardından, sendikanın kayyıma devrinden önce gerçekleştirilen erken genel kurulda, Aydın Özeren oybirliği ile sendika üyeliğinden ihraç edildi. Gündeminde seçim olmaksızın toplanan erken genel kurula katılmak üzere gelen delegelerden bir kısmı, polisçe bir süre gözaltında tutuldu.

1963'te kurulan bağımsız Otomobil-İş Sendikası, 1983'ten bu yana gerçekleştirdiği hızlı büyüme temposu ile üye sayısını 5 kat arttırarak 4 eski şubesi yanında, 19 yeni şubede daha örgütlenmişti. Ancak hızlı büyüme, bu yıl sonlarında yapılacak olağan genel kurul öncesinde yönetimi ele geçirmek mücadelesini hızlandırmıştı. Yönetim kurulu "**11 bin üyeyi temsil eden eski delegelerle olağanüstü genel kurul mu, yoksa tüm üyelerin temsil edileceği genel kurul mu**" tartışmasından ikiye bölünmüştü. Genel Başkan Aydın Özeren, yalnızca 1983 genel kuruluna katılan delegelerin toplanacağı olağanüstü genel kuruldan yana tavır alırken, yönetim kurulunun diğer 5 üyesi, şu andaki tüm üyelerin temsil edileceği genel kurul için birleşmişti. Bu arada eski delegelerden bir kısmının olağanüstü genel kurul yapılması istemiyle yaptıkları başvurunun sendika yönetim kurulunda, Aydın Özeren'in katılmıyla, oybirliği ile reddedilmesi üzerine açtıkları dava da sonuçlanmıştı. İstanbul 6. İş Mahkemesi'nin Yargıtay'ca da onanarak kesinleşen kararında sendikanın kayyım eliyle yalnızca eski delegelerin katılacağı olağanüstü genel kurula götürülmesi öngörülürken Av. Engin Ünsal, Av. Akın Sokullu ve Av. Eşref Kemal Tekin, kayyım olarak atanmışlardı.

Cumhuriyet, 23 Mart 1986.

Av. Engin Ünsal, Av. Akın Sokullu ve Av. Eşref Kemal Tekin kayyım olarak atandı.[408]

Ancak kayyımların sendikayı devralmasını sağlayacak işlemler tamamlanamadan, erken genel kurul, gündeminde seçim maddesi yer almaksızın Kadıköy'deki Reks Düğün Salonu'nda 259 delegeden 220'sinin katılımı ile toplandı. Özeren ve taraftarlarının katılmadığı oldukça heyecanlı geçen genel kurulda, 80 delegenin imzasıyla Aydın Özeren'in sendika üyeliğinden ihracı için önerge verildi. "Bazı yönetim kurulu üyeleri ile bazı şube yöneticileri ve sendika üyelerinin Özeren'i 'sermaye ile işbirliği, korkaklık, uzlaşmacılık ve ihbarcılık'la suçlayarak önergeyi destekleyen konuşmalarından sonra yapılan oylama sonucunda Özeren, oybirliği ile Otomobil-İş'ten ihraç edildi. Genel kurulun bu kararı delegelerce alkışlandı… Genel Kurul'da söz alan konuşmacılar, sendika içindeki çekişmelerde Metal Sanayicileri Sendikası'nın (MESS) parmağı bulunduğunu da öne sürdüler." Genel Kurul'da Denetim Kurulu, Özeren'den yana tavır alarak rapor hazırlamadığı için Genel Kurul'a Denetleme Kurulu Raporu sunulmadı. "Öte yandan Genel Kurul'a katılmak üzere Kayseri'den gelen 12 delegenin otobüsten iner inmez polisçe alınarak Gayrettepe'ye götürüldükleri ve burada bir süre gözaltında tutulduktan sonra 'kimlik saptaması' yapılarak serbest bırakıldıkları ileri sürüldü." Kongrenin ardından Otomobil-İş Genel Başkan Yardımcısı İlhan Dalkılıç, sendikayı kayyıma devredeceklerini belirtti ve kayyım eliyle kısa sürede olağanüstü genel kurulun toplanması beklentisinde olduklarını söyledi.[409] Dalkılıç kayyım sürecinde ve sendikanın kayyıma devrinde yargının ve emniyetin aceleciliğine dikkat çekerek, 25 Mart 1986 tarihinde *Cumhuriyet* gazetesindeki açıklamasında "Otomobil-İş'in hızla büyümesinden tedirginliğe düşen kesimlerin sendikayı içten bölme çabaları içine girdiğini" ve "Özeren'in bu çabalara destek olduğunu" savundu. İş mahkemesindeki davanın "alışılmışın ötesinde bir çabuklukla" sonuçlandığına işaret ederek, "bunun da ötesinde Emniyet 1. Şube Sendikalar Masası 'çok ivedi' yazılarla sendikamız içindeki gelişmelerle ilgilenmiş, kayyımların bir an önce göreve başlaması doğrultusunda girişimlerde bulunmuştur" dedi.[410]

Otomobil-İş kayyımda

Metal işkolunda örgütlü 60 bin üyeli sendikanın 23 yıllık genel başkanı Aydın Özeren, geçen cumartesi günü yapılan genel kurulda sendikadan ihraç edilmişti. Özeren, "İhracımın geçerliliği yoktur" dedi.

İş Sendika Servisi — Metal işkolunda örgütlü yaklaşık 60 bin üyeli bağımsız Otomobil-İş Sendikası kayyıma devredildi. İstanbul 6. İş Mahkemesi'nin Yargıtay 9. Hukuk Dairesi'nce de onanarak kesinleşen kararı doğrultusunda kayyım olarak atanan Av. Engin Ünsal, Av. Akın Sokullu ve Av. Eşref Kemal Tekin dün saat 14.00'te Kadıköy'deki sendika genel merkezine gelerek sendikayı yöneticilerden devraldılar. Görevlerinin mahkeme kararında açıkça belirtildiğini söyleyen Av. Engin Ünsal, 1983 seçimlerinde yapılan 9. olağan genel kurul delegeleri ile olağanüstü genel kurul ve kısa zamanda toplama çabasında olacaklarını bildirdi.

Otomobil-İş Sendikası Yönetim Kurulu, "11 bin üyeyi temsil eden 1983 genel kurulu delegeleri ile olağanüstü genel kurul mu, yoksa tüm üyelerin temsil edileceği genel kurul mu?" tartışmasından ikiye bölünmüştü.

Sendikanın 23 yıllık genel başkanı Aydın Özeren eski delegeler ile olağanüstü genel kurulun yine tavır alırken, diğer 7 yönetici tüm üyelerin temsil edileceği genel kurul için birleşmişti. Sendika içindeki çekişme mahkemeye yansımış ve İstanbul 6. İş Mahkemesi, yöneticilere işten el çektirilerek sendikanın eski delegelerle genel kurula götürülmek üzere kayyıma teslimine karar vermiş, bu karar Yargıtay 9. Hukuk Dairesi'nce onanarak kesinleşmişti. Kararın kesinleşmesinin ardından da Özeren dışındaki sendika yöneticileri, sendikanın kayyım heyetine devretmeden önce geçen cumartesi günü genel kurulda Özeren oy birliği ile sendika üyeliğinden ihraç edilmişti.

Taraflar, bu gelişmelerin ardından karşılıklı eleştirilerini dün de sürdürdüler. Sendikanın Genel Başkan Yardımcısı İlhan Dalkılıç, Otomobil İş'in hızlı büyümesinden tedirginliğe düşen kesimlerin sendikayı içten bölme çabaları içine girdiğini öne sürerek, Özeren'in bu çabalara destek olduğunu savundu. İş Mahkemesi'ndeki davanın 'alışılmışın ötesinde bir çabuklukla' sonuçlandığına dikkat çeken Dalkılıç, "Bunun da ötesinde Emniyet 1. Şube Sendikalar Masası 'çok ivedi' yazılarla, sendikamız içindeki gelişmelerle ilgilenmiş, kayyımların bir an önce göreve başlaması doğrultusunda

Cumhuriyet, 25 Mart 1986.

Aydın Özeren ise sendikanın kayyıma devredilmesinden hemen önce yapılan seçimsiz genel kurul toplantısını "yasadışı özel bir toplantı" olarak niteledi, bu toplantıda kendisinin sendika üyeliğinden ihracının da hiçbir hukuki geçerliliği olmadığını söyledi. Özeren ayrıca, kendisi hakkında 11 bin üyeyi temsil eden delegelerle genel kurula götürmek istediğine dair iddiaların gerçeği yansıtmadığını, 9. Genel Kurul tarihinde üye sayısının 34 bini aştığını iddia etti.[411]

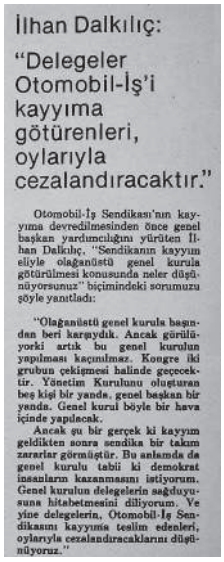

İlhan Dalkılıç:

"Delegeler Otomobil-İş'i kayyıma götürenleri, oylarıyla cezalandıracaktır."

Otomobil-İş Sendikası'nın kayyıma devredilmesinden önce genel başkan yardımcılığını yürüten İlhan Dalkılıç, "Sendikanın kayyım eliyle olağanüstü genel kurula götürülmesi konusunda neler düşünüyorsunuz" biçimindeki sorumuzu şöyle yanıtladı:

"Olağanüstü genel kurula başından beri karşıydık. Ancak görülüyorki artık bu genel kurulun yapılması kaçınılmaz. Kongre iki grubun çekişmesi halinde geçecektir. Yönetim Kurulunu oluşturan beş kişi bir yanda, genel başkan bir yanda. Genel kurul böyle bir hava içinde yapılacak.

Ancak şu bir gerçek ki kayyım geldikten sonra sendika bir takım zararlar görmüştür. Bu anlamda da genel kurulu tabii ki demokrat insanların kazanmasını istiyorum. Genel kurulun delegelerin sağduyusuna hitabetmesini diliyorum. Ve yine delegelerin, Otomobil-İş Sendikasını kayyıma teslim edenleri, oylarıyla cezalandıracaklarını düşünüyoruz."

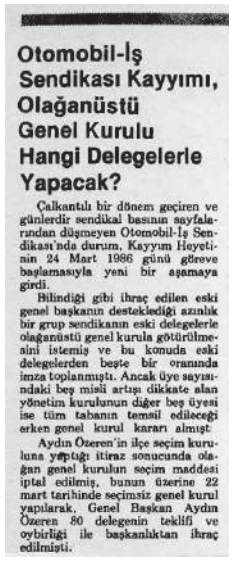

Otomobil-İş Sendikası Kayyımı, Olağanüstü Genel Kurulu Hangi Delegelerle Yapacak?

Çalkantılı bir dönem geçiren ve günlerdir sendikal basının sayfalarından düşmeyen Otomobil-İş Sendikası'nda durum. Kayyım Heyetinin 24 Mart 1986 günü göreve başlamasıyla yeni bir aşamaya girdi.

Bilindiği gibi ihraç edilen eski genel başkanın desteklediği azınlık bir grup sendikanın eski delegelerle olağanüstü genel kurula götürülmesini istemiş ve bu konuda eski delegelerden beşte bir oranında imza toplanmıştı. Ancak üye sayısındaki beş misli artışı dikkate alan yönetim kurulunun diğer beş üyesi ise tüm tabanın temsil edileceği erken genel kurul kararı almıştı.

Aydın Özeren'in ilçe seçim kuruluna yaptığı itiraz sonucunda olağan genel kurulun seçim maddesi iptal edilmiş, bunun üzerine 22 mart tarihinde seçimsiz genel kurul yapılarak, Genel Başkan Aydın Özeren 80 delegenin teklifi ve oybirliği ile başkanlıktan ihraç edilmişti.

Gün, Sayı 15, Mayıs 1986. *Gün,* Sayı 14, Nisan 1986.

Av. Engin Ünsal, Av. Akın Sokullu ve Av. Eşref Kemal Tekin kayyım olarak, sendikayı 24 Mart 1986 günü sendika yönetiminden devraldılar. "Akın Sokullu ve Engin Ünsal iyi birer hukukçu olmaları yanında işçi sınıfının dostu olarak bilinen isimlerdi."[412] Av. Engin Ünsal, "1965-1970 yılları arasında Genel-İş, TEKSİF, OLEYİS sendikalarında Araştırma ve Eğitim Müdürlüğü yaptı. 1970-73 yıllarında Türkiye Millî Gençlik Teşkilatı (TMGT) Genel Başkanlığı görevini yerine getirdi. 1973-1977 yılları arasında TBMM de CHP İstanbul Milletvekili olarak" görev yapan bir hukukçuydu.[413] "O dönemde CHP için 44 ilde 'İşçi Komiteleri' kurulmasına önayak olmuştu."[414] Kayyım olarak atandığı Otomobil-İş Sendikası'nda her-

ŞUBE BAŞKANLARI NE DİYOR?

MEHMET ALİ ERDOĞAN – KOCAELİ ŞUBE BAŞKANI

Olağanüstü genel kurulun yapılabilirliği konusundaki sorunuza yanıt verecek durumda değilim.

RIZA DURAK – TOPKAPI ŞUBE BAŞKANI

Biz şube olarak bu şartlarda olağanüstü genel kurulun yapılmasına karşıyız. Tüm şubelerin delegelerinin katılacağı bir kongrenin yapılması yanlısıyız. Bu aynı zamanda bu yılın toplu sözleşme yılı olması, örgütlenme yılı olması nedeniyle birçok aksamaya da yol açacaktır. Sorunlar tüm delegelerin katılacağı bir genel kurul ile çözümlenmeliydi.

ŞERİF YAŞAR – KARTAL ŞUBE BAŞKANI

Olay tüm çıplaklığı ile ortada. Olağanüstü kongreye gerek vardı çünkü merkez yönetim kurulu uyum içinde değildi. Yönetimin tüm kararlarında birlik olması yönünde bir isteğimiz oldu ve bunun dışında bir isteğimiz yoktur. Demokratik olup olmadığına gelince. Demokrasilerde azınlıkların hakları diye bir şey de vardır. Sonra 1983 yılındaki kongrede seçilen delegeler de 35 bin kişiyi temsil etmektedirler. Kaldı ki yasallık da bunu gerektirmektedir ve Aralık ayında olağan genel kurul zaten yapılacaktır.

YAVUZ TEKİN – SEFAKÖY ŞUBE BAŞKANI

Biz şube olarak olağanüstü kongreye karşıydık. Çünkü bu kongre sendika içi çelişkilerden kaynaklanıyordu. Oysa önümüzde eğitim, toplu iş sözleşmeleri gibi çok önemli sorunlar bulunmakta. Kaldı ki önümüzde olağan genel kurul da bulunmaktaydı. Eğer birtakım çelişkiler vardıysa, bunun hesaplaşması Aralık ayındaki olağan genel kurulda yapılabilirdi.

ŞEVKET ORMAN – KAYSERİ ŞUBE BAŞKANI

Olağanüstü kongre, hukuksal ve örgütsel zorlamalarla gündeme gelmiştir. Bu nedenle de anti-demokratiktir.

SÜLEYMAN TÜRKER – ANKARA ŞUBE BAŞKANI

Otomobil-İş'in 1977 yılından bu yana üyesiyim. Ancak, 1983 yılında yapılan genel kurulun delegeleri ile yapılacak olağanüstü kongreye karşıyım. Kısaca 60 bin işçinin yapılacak genel kurulda temsil edilmesinden yanayım.

ABDÜLKADİR GÜLER – SEYDİŞEHİR ŞUBE BAŞKANI

Sendikamızın kayyım eli ile olağanüstü kongreye götürülmesi, tabana duyulan güvensizliğin bir göstergesidir. İşçiler artık tüm "olağanüstüler"den nefret eder hale gelmiştir.

ŞAHİN ÖNAYAK – ÜMRANİYE ŞUBE BAŞKANI

Metal işçilerinin dinamik tabanından ürkenler, yangından mal kaçırırcasına, telaşla, sendikayı olağanüstü kongre için kayyıma teslim ettiler.

YUSUF TÜRKOĞLU – MECİDİYEKÖY ŞUBE BAŞKANI

Üye sayısı 60 bina ulaşan Otomobil-İş kongresinin 8 bin üyeyi temsil eden delegelerle yapılması antidemokratiktir. Ancak fırsattan faydalanıp altı ay daha yönetimde kalmak bile onlara hiçbir fayda getirmeyecektir.

SELAMİ KABA – İZMİR ŞUBE BAŞKANI

Otomobil-İş'te örgütlenen metal işçilerine İzmir mitinginin faturasını çıkarttılar. Bence kayyım olayının tek açıklaması budur.

İSMAİL ARIK – DENİZLİ ŞUBE BAŞKANI

Sendikamızın başına örülen çoraplar, demokrasinin başına örülen çoraplardan farklı değildir. Olağanüstü kongreye sonuna kadar karşıyım.

İSMET AYRANCI – ESKİŞEHİR ŞUBE BAŞKANI

Olağanüstü kongre, sendikamızın bugünkü tabanının iradesini yansıtmıyor. Temsil edilme hakkımız elimizden alınmıştır.

YUNUS EROĞLU – TARSUS TEMSİLCİSİ

Olağan kongremizi beklemeden bu şekilde bir hareket, tabandaki işçilerden korkunun açığa vurulmasıdır.

BAYAR İNCE – BURSA ŞUBE BAŞKANI

Aslında bu olay bizim iç meselemiz ve bu konuda fazla konuşmak biraz daha klikleşmeye meydan verebilir. Ancak şunları söyleyebilirim. Bizler sendikanın kayyıma devredilmemesi için gereken çabayı gösterdik. Fakat şartlar farklıydı. Bu durumda olağanüstü genel kurul birtakım insanları dışlayarak yapılacak ki, bu da demokratik olmayacak. Ama diğer yandan yasallık da bunu gerektiriyor.

Gün, Sayı 15, Mayıs 1986.

kesin saygısını kazandı. Sendikanın faaliyetlerinin devam etmesi için bir sendikacı gibi özenle çalıştı. Sendikanın örgütlenme faaliyetlerine de destek verdi. Öyle ki, "bir pazar günü İstanbul'dan Karadeniz Ereğlisi'ne kadar gidip Erdemir işçilerine hitaben konuşmalar yapmış, Otomobil-İş adına güvenceler vermekten geri durmamıştı."[415] Netaş grevi başladığında sendikada kayyım olarak görevi sona ermiş olmasına rağmen işçilerin grev öncesi yaptığı toplantıya katılmış, başarı dileklerini iletmişti. Grev süresince de zaman zaman işçileri ziyaret edip destek sunmuştu.

"Av. Engin Ünsal Ümraniye'de ajitasyon dozu yüksek konuşmalarından birini yapıyor."
Nazım Alpman, *Emeğin Şövalyeleri.*

Mahkemenin kayyım atama kararı hukukçular arasında tartışma yarattı. Mahkeme kararına ilişkin olarak kayyım olarak atanan Av. Engin Ünsal yasal durumun şimdilik Otomobil-İş genel kurulunun 9. Olağan Genel Kurul delegeleriyle toplanabileceğini" gösterdiğini, konunun incelendiğini açıkladı:

> Otomobil-İş Sendikası'nda bizim göreve gelmemizden önce yapılanlar vardır. Bundan sonra yapılacaklar vardır. Olağanüstü genel kurulun eski delegelerle mi, yoksa yeni delegelerle mi yapılacağı erken gündeme gelmiştir. Biz konuyu incelemeyeceğiz, özünü araştıracağız. Bu değerlendirmemiz, en demokratik ve tarafsız bir şekilde olacaktır.[416]

Av. Engin Ünsal, Otomobil-İş'i kayyım olarak devraldıkları günlerde *Cumhuriyet* gazetesine yapmış olduğu açıklamada, aksine görüşlere rağmen, kayyım olarak sendikanın her tür güncel işlerini yürütme yetkisine sahip olduklarını, bu yetkilerin kapsamına her tür sendikal faaliyetin girdiğini belirtti. Zamanı gelmiş ya da yarıda kalmış toplu sözleşme görüşmelerini yürüteceklerini, gerekirse greve dahi gidebileceklerini ve bütün bu temel sendikal faaliyetleri yürütme kararında olduklarını söyledi:

> 6. İş Mahkeme'sinin kararı bizi bağlıyor. 9. Genel Kurul delegeleri ile olağanüstü genel kurul yapacağız. Önce 9. Genel Kurul'un yasal geçerliliği devam eden delegelerini saptamak zorundayız. Bu da zaman alacak, zor iş… Mahkeme kararı kesin ve bağlayıcı. Sadece 9. Genel Kurul'un yasal geçerliliği olan üyelerinin katılımı ile yapacağımız olağanüstü genel kurul sonunda seçilecek yönetime ancak sendikayı teslim edebiliriz. Eğer gerçekten olağanüstü genel kurulu yapmaya yeterli yasal geçerliliği olan delege bulunamaz, yeterli çoğunluk sağlanamaz, olağanüstü genel kurul gerçekleştirilemez ise iş sendikanın feshedilmesine kadar varabilir.[417]

İsmail Aykanat ise kayyım atanmasıyla yönetim kurulunun görevlerinin düştüğünü, sendikanın merkez yönetimi olmadan ortada kaldığını kaydetti. Kayyım olarak atanan Engin Ünsal'ın kendilerine yardımcı olduğunu belirtti: "Şimdi, doğruyu söylemek lazım, ondan yana hiçbir sıkıntımız olmadı, bize katkıları oldu. Bize derken bizim gibi düşünenlere, katkısı oldu." Aykanat yapılacak olan olağanüstü genel kurulu alma şanslarının çok zayıf olduğunu, genel kurulu oluşturacak eski delegelerin ağırlıklı olarak "Aydın Özeren grubunun delegasyonu, yani tabiri caizse onun sözünü dinleyecek" bir yapıda olduğunu söyledi:

> Bunu nasıl kıracaksın? Bizim altımızda aracımız yok, ekonomik imkânlarımız yok… Bizim personelden birinin bir 124'ü var, onu aldım. Engin Bey'de sağ olsun, 'Siz arabaların faturaları getirin ben öderim,' dedi, 'size yapabileceğim bu.' (Kayyım) her gün orada, odasında oturuyor. Bize buraya gelemezsiniz falan demiyor. Diyebilir. Siz buraya giremezsiniz diyebilir, öyle bir hakkı var kayyım olarak. Bizi sokmayabilir.[418]

Sami Ataç da kayyım heyetine ve özellikle de Engin Ünsal'a ilişkin benzer duygu ve düşüncelere sahipti: "O zaman Engin Ünsal geldi, iyi bir arkadaşımızdı. Beraber epey bir götürdük. İki üç ay sürdü."[419]

Otomobil-İş avukatlarından Mebuse Tekay da,

kayyım olarak atanan Av. Engin Ünsal, Av. Akın Sokullu ve Av. Eşref Kemal Tekin'in, iyi hukukçular olduklarını, sendikanın haklarını gözeterek çalıştıklarını belirtti.[420]

Engin Ünsal olağanüstü genel kurula kadar görev yaptığı süre içinde sadece sendikanın bürokratik işlerini görmekle kalmadı işçilerin hak ve çıkarlarını korumak adına bilgi ve tecrübesini gönüllü olarak seferber etti. Olağanüstü Genel Kurul sürecinde usulüne uygun olmayan delegelere yönelik hakkaniyet çerçevesinde davranmadığı gerekçesiyle Kadıköy, 2. Ağır Ceza Mahkemesi ve 1. Seçim Kurulu Başkanı A. Sait Erenler'i Adalet Bakanlığı'na şikâyet etti. 21 Haziran tarihli *Cumhuriyet* gazetesi bir gün sonra yapılacak olan olağanüstü genel kurulun haberini "Otomobil-İş'te düğüm çözülüyor mu?" başlığı ile verirken Av Engin Ünsal'ın delege listesine yapmış olduğu itirazı da kaydediyordu.[421]

Otomobil-İş Sendikası kayyımı bir açıklama yaparak, olağanüstü genel kurulun 21-22 Haziran 1986 tarihlerinde yapılacağını bildirdi. Yaklaşık 60 bin üyesi olan ve bu üyeleri itibariyle şube kongrelerini tamamlayıp genel kurul delegelerini seçen Otomobil-İş'in kayyım tarafından gerçekleştirilecek olağanüstü genel kurulu 11 bin üyeyi temsil eden eski delegelerle toplanacak ve yeni yöneticiler bu delegelerce seçilecekti.

İSMAİL AYKANAT: BU İŞİ NASIL GÖTÜRECEĞİZ?

… Nasıl götüreceğim daha doğrusu… götürecek kadrolar yok yanımda benim. Delege listesini aldım hepsinin ev adresleri falan var. Başladık çalışmaya. Gitmediğim delege kalmadı. Anlatıyorum insanlara, anlatıyorum, anlatıyorum… Sonra bir hesap yaptım bu delegenin yarısını yanımıza çektik gibi bir durum var. Ama sırat köprüsündeyiz yani net değil olay. Bir anekdot var onu anlatayım çok enteresan. Soğanlık'ta 3 tane Kürt kökenli arkadaşımız var delege. Bunlara gittik, aşırı muhafazakâr insanlar. Anlattık, herkese anlattıklarımızı onlara da anlattık. Adamlar dedi, "Abi, size hak veriyoruz." "Hak veriyorsan, oy da ver kardeşim." "Oy verememe, yemin ettim, Kuran'a el bastık." Şimdi adamlara Kuran'a el bastırmışlar bize oy vermeyecekler. Düşündüm ne yapmamız lazım. Dedim, "buldum! Benim size bir önerim var hem siz yeminizden olmayacaksınız hem bize katkı sağlayacaksınız." "Nedir?" dediler. "Kongreye gelmeyin" dedim, "kongreye gelmeyin 3 oy kaybedecek o. Tamam bize vermeyeceksiniz ama ona da vermeyeceksiniz." Biz o 3 oyla aldık o kongreyi biliyor musunuz? 3 oyla aldık. Gelmediler. Onun gibi birçok arkadaşımıza anlattık. O delegenin elinden o kongreyi almak, amiyane tabirle deveye hendek atlatmak derler ya onun gibi bir şeydi.

İsmail Aykanat, Görüşme Kayıtları, İstanbul, 20 Kasım 2018.

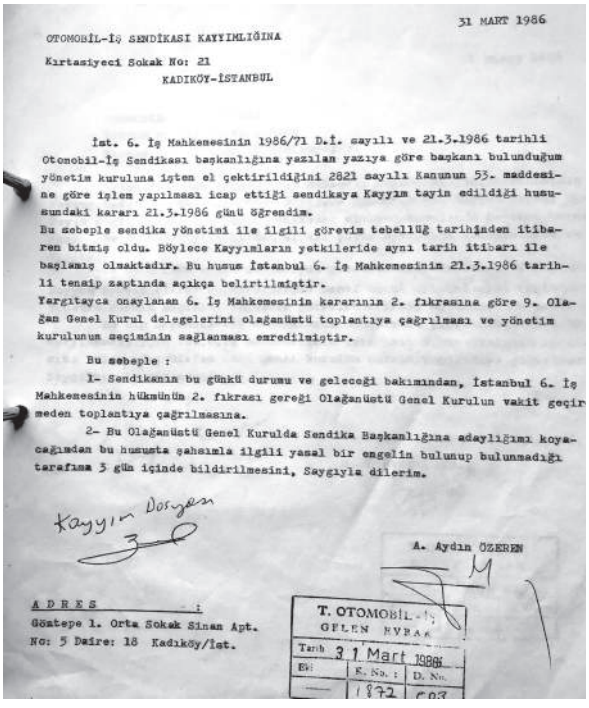

31 MART 1986

OTOMOBİL-İŞ SENDİKASI KAYYIMLIĞINA
Kırtasiyeci Sokak No: 21
KADIKÖY-İSTANBUL

İst. 6. İş Mahkemesinin 1986/71 D.İ. sayılı ve 21.3.1986 tarihli Otomobil-İş Sendikası başkanlığına yazılan yazıya göre başkanı bulunduğum yönetim kuruluna işten el çektirildiğini 2821 sayılı Kanunun 53. maddesine göre işlem yapılması icap ettiği sendikaya Kayyım tayin edildiği hususundaki kararı 21.3.1986 günü öğrendim.
Bu sebeple sendika yönetimi ile ilgili görevim tebellüğ tarihinden itibaren bitmiş oldu. Böylece Kayyımların yetkileride aynı tarih itibarı ile başlamış olmaktadır. Bu husus İstanbul 6. İş Mahkemesinin 21.3.1986 tarihli tensip zaptında açıkça belirtilmiştir.
Yargıtayca onaylanan 6. İş Mahkemesinin kararının 2. fıkrasına göre 9. Olağan Genel Kurul delegelerini olağanüstü toplantıya çağrılması ve yönetim kurulunun seçiminin sağlanması emredilmiştir.

Bu sebeple :

1- Sendikanın bu günkü durumu ve geleceği bakımından, İstanbul 6. İş Mahkemesinin hükmünün 2. fıkrası gereği Olağanüstü Genel Kurulun vakit geçirmeden toplantıya çağrılmasına.

2- Bu Olağanüstü Genel Kurulda Sendika Başkanlığına adaylığımı koyacağımdan bu hususta şahsımla ilgili yasal bir engelin bulunup bulunmadığı tarafıma 3 gün içinde bildirilmesini, Saygıyla dilerim.

Kayyım Dosyası

A. Aydın ÖZEREN

ADRES :
Göztepe 1. Orta Sokak Sinan Apt.
No: 5 Daire: 18 Kadıköy/İst.

T. OTOMOBİL-İŞ
GELEN EVRAK
Tarih 31 Mart 1986
Ek: | S. No.: 1872 | D. No.: 603

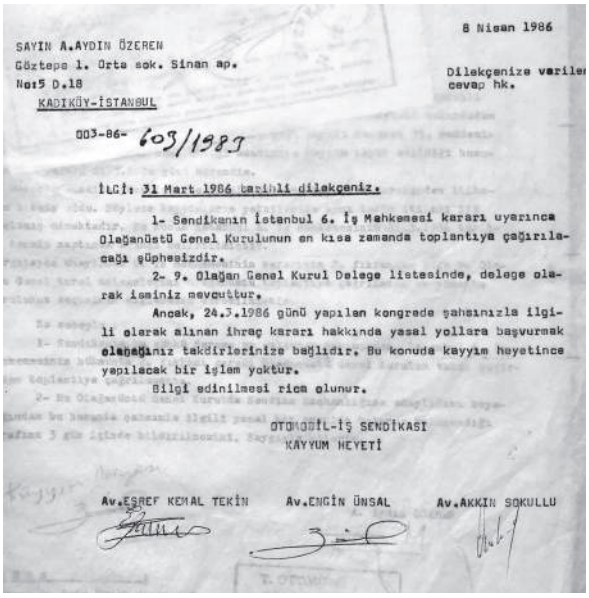

8 Nisan 1986

SAYIN A.AYDIN ÖZEREN
Göztepe 1. Orta sok. Sinan ap.
No:5 D.18
KADIKÖY-İSTANBUL

Dilekçenize verilen cevap hk.

003-86- 603/1883

İLGİ: 31 Mart 1986 tarihli dilekçeniz.

1- Sendikanın İstanbul 6. İş Mahkemesi kararı uyarınca Olağanüstü Genel Kurulunun en kısa zamanda toplantıya çağırılacağı şüphesizdir.

2- 9. Olağan Genel Kurul Delege listesinde, delege olarak isminiz mevcuttur.

Ancak, 24.3.1986 günü yapılan kongrede şahsınızla ilgili olarak alınan ihraç kararı hakkında yasal yollara başvurmak olanağınız takdirlerinize bağlıdır. Bu konuda kayyım heyetince yapılacak bir işlem yoktur.

Bilgi edinilmesi rica olunur.

OTOMOBİL-İŞ SENDİKASI
KAYYUM HEYETİ

Av.EŞREF KEMAL TEKİN Av.ENGİN ÜNSAL Av.AKKIN SOKULLU

Aydın Özeren'in kayyıma verdiği dilekçe ve kayyım heyeti tarafından kendisine verilen cevap. Birleşik Metal-İş Arşivi.

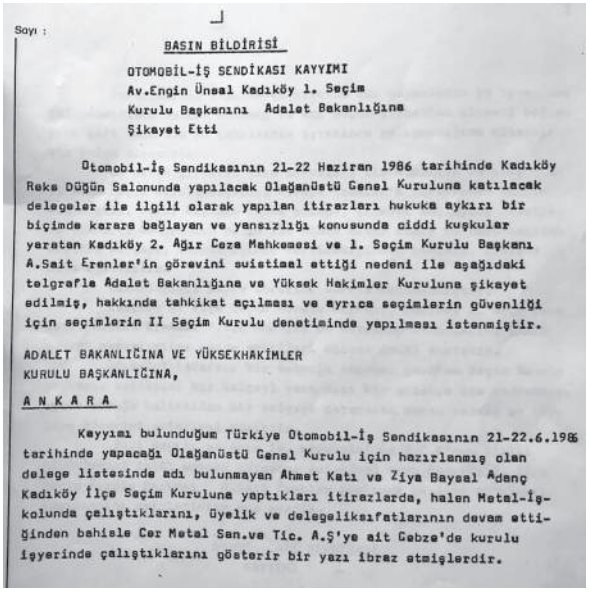

Sayı :

BASIN BİLDİRİSİ

OTOMOBİL-İŞ SENDİKASI KAYYIMI
Av.Engin Ünsal Kadıköy 1. Seçim
Kurulu Başkanını Adalet Bakanlığına
Şikayet Etti

Otomobil-İş Sendikasının 21-22 Haziran 1986 tarihinde Kadıköy Reks Düğün Salonunda yapılacak Olağanüstü Genel Kuruluna katılacak delegeler ile ilgili olarak yapılan itirazları hukuka aykırı bir biçimde karara bağlayan ve yansızlığı konusunda ciddi kuşkular yaratan Kadıköy 2. Ağır Ceza Mahkemesi ve 1. Seçim Kurulu Başkanı A.Sait Erenler'in görevini suistimal ettiği nedeni ile aşağıdaki telgrafla Adalet Bakanlığına ve Yüksek Hakimler Kuruluna şikayet edilmiş, hakkında tahkikat açılması ve ayrıca seçimlerin güvenliği için seçimlerin II Seçim Kurulu denetiminde yapılması istenmiştir.

ADALET BAKANLIĞINA VE YÜKSEKHAKİMLER
KURULU BAŞKANLIĞINA,

A N K A R A

Kayyımı bulunduğum Türkiye Otomobil-İş Sendikasının 21-22.6.1986 tarihinde yapacağı Olağanüstü Genel Kurulu için hazırlanmış olan delege listesinde adı bulunmayan Ahmet Katı ve Ziya Baysal Adanç Kadıköy İlçe Seçim Kuruluna yaptıkları itirazlarda, halen Metal-İş-kolunda çalıştıklarını, üyelik ve delegeliksifatlarının devam ettiğinden bahisle Cer Metal San.ve Tic. A.Ş'ye ait Gebze'de kurulu işyerinde çalıştıklarını gösterir bir yazı ibraz etmişlerdir.

Av. Engin Ünsal'ın basın bildirisi. Birleşik Metal-İş Arşivi.

OTOMOBİL-İŞ KONGRESİ 14 HAZİRAN'DA YAPILIYOR

Otomobil-İş Sendikası Kayy[u]mu bir açıklama yaparak, olağanüstü genel kurulun 14 Haziran 1986 tarihinde yapılacağını bildirdi. Yaklaşık 60 bin üyesi olan ve bu üyeler itibariyle şube kongrelerini tamamlayıp genel kurul delegelerini seçen sendikanın, kayy[u]m tarafından gerçekleştirilecek olağanüstü genel kuruluna 10 bin üyeyi temsil eden eski delegeler katılacak ve yeni yöneticiler bu delegelerle seçilecek.1980 sonrasında faaliyeti durdurulan Maden-İş Sendikası üyelerinin katılımıyla hızla büyüyen ve kısa zamanda üye sayısı 60 bini bulan Otomobil-İş sendikasının gelişimi, bu sendika üzerinde çeşitli "operasyonlara" girilmesine yol açtı. İçte Aydın Özeren ve ekibi, dışarıda MESS ve onun iktidardaki uzantıları Otomobil-İş sendikasının yeni, dinamik tabanının mücadele geleneklerini kırmak için ellerinden geleni yaptılar. Aydın Özeren ve ekibinin amacının ne olduğu önemli değil ama MESS'in amacının en azından 1 Eylül grup toplu iş sözleşmelerini atlatmak, sınıf ve kitle sendikacılığının büyümesini engellemek olduğu açıkça ortaya çıktı.

Şimdi işçi sınıfına düşen sermaye ve onun işbirlikçilerinin çabalarını boşa çıkarmaktır. Çünkü, Otomobil-İş sendikasındaki mücadele, demokratik sınıf ve kitle sendikacılığının gerçekleştirilmesi ve sendika içi demokrasinin yaşama geçirilmesi mücadelesidir. Bu mücadeleye omuz vermek, demokrasi güçleri için, demokrasiden yana olan tüm insanlar için yaşamsal bir zorunluluktur.

Gün, Sayı 16, Haziran 1986.

OTOMOBİL-İŞ OLAĞANÜSTÜ GENEL KURULU: HAZİRAN 1986

Böylece kayyım yönetiminde olan Otomobil-İş, 21-22 Haziran 1986 tarihinde Olağanüstü Genel Kurulu'nu yaptı. Kurul, Kadıköy Reks Düğün Salonu'nda 1983 yılında seçilen 214 delegenin 186'sının katılımıyla toplandı.

Sendikanın Olağanüstü Genel Kurul hazırlıklarını yapmak için görev alan Av. Eşref Kemal Tekin, Av. Akın Sokullu ve Av. Engin Ünsal'dan oluşan kayyım heyeti adına Olağanüstü Genel Kurul açılış konuşmasını Av. Akın Sokullu yaptı:

> Olağanüstü Genel Kurulunuzu yapmanız için 24 Mart 1986 günü sendikanız yönetimine geldik. 3 aylık kısa bir sure içinde de hazırlıklarımızı tamamladık. Bugün ve yarın olağanüstü kongreniz gerçekleşmiş olacaktır. Olağanüstü Genel Kurulunuzun en kısa sürede yapılması ve bir an önce Otomobil-İş'in yönetimini tekrar sizlere bırakmak başlıca amacımız olmuştur.
>
> Kayyım Heyeti adına Tüm Otomobil-İş üyelerine teşekkür eder, Olağanüstü Genel Kurulunuza başarılar dileriz. [4222]

Av. Akın Sokullu'nun açılış konuşmasından sonra yeterli delege sayısının bulunduğunun tespiti ile gündem gereği divan seçimine geçildi. Genel kurulda ilk tartışma da divan başkanlığı seçimlerinde oldu. Başkanlık için Aydın Özeren'in etrafında toplanan grup, sendikanın Kocaeli Şube Başkanı Mehmet Ali Erdoğan'ı aday olarak gösterirken, yönetim kurulunun diğer beş üyesinin temsil ettiği grup Genel Örgütlenme Sekreteri İsmail Aykanat'ı önerdi. "Oylama biçimine ilişkin hararetli tartışmalardan sonra ad okunarak yapılan oylama sonucunda İsmail Aykanat 92 oy alarak Divan Başkanlığı'na seçildi. Diğer aday 89 oy alırken 5 oy çekimser çıktı"[423] Divan başkan yardımcılıklarına Raşit Turan, Hasan Erçin, divan üyeliklerine de Ekrem Kahraman ve Kemal Civanöz seçildiler.[424]

Yıllar sonra kendisiyle yaptığımız görüşmede İsmail Aykanat, divan seçimi sonucunun işin rengini belli ettiğini söyledi:

> Yoklamalarda bir kavga gürültü, kıyamet koptu. Daha sonra isim yoklamasına döndü iş. İsim yoklamasında biz divanı aldık. Divanı

> alınca biraz rahatladık, kongrenin bizim lehimize döneceği belliydi. Sonuçta 3-2 oldu. Bizim gruptan 3 kişi, onlardan 2 kişi kazandı. Çarşaf listeydi. Tabi 2'nin bir fonksiyonu kalmıyor 3'ün yanında.[425]

Genel Kurula SHP Genel Başkan Yardımcısı Tevfik Çavdar, SHP Kadıköy İlçe Başkanı Güven Aydoğmuş, Laspetkim-İş Sendikası Genel Başkanı Vahdettin Karabay, Laspetkim-İş Sendikası Genel Sekreteri Halil Altunay ve Laspetkim-İş Mali Sekreteri Cemal Çelik konuk olarak katıldı.

Konukların ve 25 delegenin konuşma yaptığı Olağanüstü Genel Kurulumuzun birinci günü saat 17:00'de sona erdi.

Genel Kurulun ikinci günü gündem gereği oylamalara geçildi. Genel Kurul'un seçim sonuçlarını da belirleyen kritik yanı, 23 yıllık yol arkadaşı Aydın Özeren ile Sami Ataç'ın yollarının ayrılmasıydı. Aydın Özeren ile Sami Ataç'ın arasındaki çelişki kayyım döneminin başlangıcına kadar uzanıyordu. Bu çelişki, Haziran 1986'da toplanan Olağanüstü Genel Merkez Genel Kurulu'ndan aylar önce, 16 Şubat 1986 tarihinde toplanan Kocaeli Şubesi 4. Olağan Genel Kurulu'nda divan seçiminde gün yüzüne çıkmıştı. Aydın Özeren ve Sami Ataç karşılıklı olarak divan başkanlığına aday olmuşlar, Sami Ataç'ın divan başkanı olarak yer aldığı önerge oy çokluğuyla kabul edilmişti.[426]

İki eski arkadaş arasındaki ayrılık Olağanüstü Genel Kurul'a taşınmış, 6 kişilik yönetim kurulu için Aydın Özeren ve İlhan Dalkılıç ayrı liste oluşturmuşlar, Sami Ataç, İlhan Dalkılıç'ın listesinde yer almıştı. Dalkılıç'ın listesinde Sami Ataç'ın yanında Selami Kaba, Müslüm Akdeniz, Halis Kaya, Eyüp Öner; Özeren'in listesinde ise Yunus Lazoğlu, Ahmet Katı, Ali Rıza İkisivri, Necati Arıcı, Ruhi Sezer yönetim kurulunun diğer üyelikleri için aday oldular. "Genel Kurul'un sonlarına doğru sürekli ısrarları üzerine söz verilen Aydın Özeren'in konuşması sık sık yuhlarla kesildi. Konuşmasını uzatması da tartışmalara ve havanın elektriklenmesine yol açtı.

Özeren kürsüden ayrılmayınca son konuşma için davet edilen İlhan Dalkılıç kürsüye gelerek mikrofonu Özeren'in elinden aldı. İlhan Dalkılıç yaptığı konuşmada demokrasinin önemini vurguladı:

> Biz işçiler için demokrasi yaşam hakkı demektir. Demokrasi için mücadele etmek, sendikaların temel varlık nedenidir. Çünkü demokrasi olmayınca, sendika hiç olmuyor. Olsa bile varlığı ile yokluğu arasında fark ayırt edilemiyor.
>
> Tavanda ve tabanda birlik içinde, güçlü sendikalar yaratmak, onları geliştirmek ve korumak demokrasinin de güvencesini oluşturacaktır. Sendikamız Otomobil-İş demokrasinin gelişim yolu üzerinde önemli bir kilometre taşıdır.[427]

Dalkılıç'ın, Özeren'in mal varlığına ilişkin açıklamaları protestolara yol açtı. "Protestolarını sürdüren Özeren ve grubu, Dalkılıç'ın konuşması sürerken genel kurul salonunu terk etti."[428]

Oldukça sert geçen olağanüstü genel kurulda, bir önceki genel kurulun delegeleri ile seçim kazanmayı planlayan Aydın Özeren ve ekibi, tüm çabalarına rağmen kaybettiler. Yapılan seçimler sonucunda İlhan Dalkılıç 101 oy alırken, Aydın Özeren 95 oy aldı.[429] Dalkılıç Genel Başkanlığa seçilirken, Genel Başkan Yardımcılığına Dalkılıç'ın listesinden Halis Kaya, Genel Sekreterliğe Sami Ataç, Genel Mali Sekreterliğe yine aynı listeden Eyüp Öner seçildiler. Genel Teşkilatlanma Sekreterliğine ise seçime Özeren'in listesinden katılan Kartal Şube Başkanı Ali Rıza İkisivri seçildi. Genel Eğitim Sekreterliğine eşit oy çıktı, ancak yapılan itiraz sonucunda bir oy fazla aldığı saptanan Aydın Özeren'in listesinden Necati Arıcı seçildi. Genel Kurul, delegelerin ve işçilerin "Yaşasın Demokrasi", "Yaşasın Otomobil-İş" sloganları ile sona erdi.[430] Olağanüstü Genel Kurul'da Genel Teşkilatlanma Sekreterliği'ne seçilen Ali Rıza İkisivri, o dönemde yasanın aradığı on yıllık fiili işçiliği olmadığından, Kartal Şube Başkanlığı görevine geri dönecekti.[431] Olağanüstü Genel Kurul'un ardından Merkez Denetleme Kurulu'na seçilen Kemal Esen sendika üyeliğinden istifa ettiğinden, Merkez Disiplin Kurulu'na seçilen Şerif Özel ise emekli olduğundan üyelikleri düşmüştür.[432]

OTOMOBİL-İŞ 1986 OLAĞANÜSTÜ GENEL KURULU'NDA SEÇİLEN YÖNETİM, DENETLEME VE DİSİPLİN KURULLARI HAZİRAN 1986

YÖNETİM KURULU

Genel Başkan	İlhan Dalkılıç
Genel Başkan Yardımcısı	Halis Kaya
Genel Sekreter	Sami Ataç
Genel Mali Sekreter	Eyüp Öner
Genel Eğitim Sekreteri	Necati Arıcı
Genel Teşkilatlanma Sekreteri	Ali Rıza İkisivri

DENETLEME KURULU

Kâzım Akbulut	Başkan
Kemal Esen	Üye
Nedim Şentürk	Üye

DİSİPLİN KURULU

Şerif Özel	Başkan
Karabey Öztürk	Üye
Mehmet Aslan	Üye
Mustafa Makaroğlu	Üye
Mehmet Aker	Üye

ENGİN ÜNSAL ANLATIYOR

Otomobil-İş Sendikası'na geldik. Mahkemenin bize verdiği görev sendikayı kongreye götürmekti. Fakat yaşadığımız ilginç olaylar işin boyutunu biraz daha değiştirdi. Çünkü o zamanlar sendikalara karşı siyasal baskı söz konusu. Sendikacılık olumsuz bir eylem olarak görülüyor. İdeolojik bir yanılgı içinde otoriteler. Biz göreve başladık.

Bir örnek vereyim. Bir gün Antalya'da Otomobil-İş Sendikası'nın Ali Cibo adındaki bir işçisi örgütleme faaliyetindeyken polis tarafından gözaltına alınıyor. Bize telefon ettiler, ben çıktım telefona. Dediler ki, Ali Cibo'yu dövüyorlar karakolda. Tüylerim diken diken oldu. Bu adam sendikal görev yapıyor. Polis bunu önlüyor. Sen kimin polisisin ya! İşverenin polisi misin işçiyi, temsilcisini dövüyorsun. Hemen Antalya Valisi'ni aradım, milletvekili sıfatımı kullandım. "Ben eski milletvekiliyim ve bu sendikanın kayyımıyım. Polisin [elinde] böyle bir arkadaşımız var, polisin bunu dövdüğünü, işkence yaptığını haber aldım. Lütfen buna müdahale edin, olay büyümesin," dedim. "Efendim hemen ilgileneceğim," dedi. Ve Ali Cibo'yu bunun üzerine serbest bıraktılar.

Yani bizim kayyım olarak görevimiz sadece sendikayı kongre götürmek değil. Sendikaya karşı yürütülen olumsuz etkilere tavır koymak zorunda kaldık. Çok ilginçtir, aynı eylemi Karadeniz Ereğli'de zikrettik. Karadeniz Ereğli'deki işçiler bir süreçten geçiyor, örgütlenme sürecinden. Çekişme var. Biz oraya gittik kayyım heyeti olarak ve işçiyi topladık fabrikanın toplantı salonunda ve anlattık durumu. Kötülüyorlar Otomobil-İş'i… biz Otomobil-İş'in konumunu anlattık, dürüstlüğünü anlattık, sendika olarak sendikacılığını anlattık, geçmişte yaptığı olumlu hizmetleri anlattık. Dedim, 'Burada toplanın.' Yani kayyım heyeti görevini taşıdı. Kongreye götürmemiz gerekirken işi ta sendikal kavgalara kadar götürdük. Orada bizden sonra da olaylar gelişti. Sendika pek başarılı olamadı. Orayı başka bir sendika aldı.

Çok daha önemlisi biz kayyım olarak grev yaptık. Levent'te 25-30 kişinin çalıştığı bir işyerinde sözleşme akamete uğradı. Bize dediler, ne yapalım? Dedim grev yapacağız. Gittik grev gömleklerini giydik. Yani kayyımken Levent'teki işyerinin önünde grev önlüklerini giydik. Ve başarılı olduk. Adama sözleşmeyi imzalattık.

Bu olayların arkasından baktılar, ki biz sendikanın yücelmesi, iyi bir konuma gelmesi için mücadele eden insanlarız. Bize sıcak bakmaya başladılar. Kayyımlara soğuk bakılır. Bize sıcak bakmaya başladılar. Arkasından kongreyi topladık. Kongre çok sakin geçti. Bize duyulan güvenden dolayı hiçbir sürtüşme, çekişme olmadan, hatta ortak bir listeyle İlhan Başkan rahmetli, Ali Rıza İkisivri anlaşarak ortak listeyle kongreden barış içinde çıktık. Kongreyi de namusumuzla teslim ettik görevden ayrıldık.

Ama benim ilişkim Otomobil-İş ile bitmedi. Netaş'ta grev yaptı Otomobil-İş. Ben de yakın ilişki içindeyim, İlhan Bey'le. Deniz Baykal'dan rica ettim, "Gel bu greve destek ol." Deniz Baykal hiç kırmadan geldi. Netaş'a götürdük. Deniz Baykal'a grev gözcüsü gömleği giydirdik ve Netaş'ta Deniz Baykal bir greve sahip çıktı. Bunu niye yaptım? Sendikaların ve siyasetin yakınlaşması için

yaptım. Türkiye'deki en büyük eksiklik sendikaların siyasetten uzak durması, sendikaların siyaseti yanlış algılaması. Halbuki siyaseti yönlendirmeden sendikalarımız ayakta durması mümkün değil. İşte bugünkü durum. Bizim sendikacımız maalesef Amerikan sendikacılığının kurbanı. Amerikan sendikacılığı "ekmek ve tereyağı sendikacılığı" yapıyor. Yani siyaset yapmayın sadece ekmek tereyağı yani ücret sendikacılığı yapın diyorlar. Maalesef Türk-İşten başlayarak ücret sendikacılığı yapıyor. Türk-İş bir ara tüzüğüne partilerüstü politika olarak koydu. Türk-İş partilerüstü politika izler diye bir maddesi var tüzükte. Ne demek partilerüstü politika? Yani kim sana dostsa ödüllendir, kim sana düşmansa cezalandır. Bu böyle olmadı. Ne oldu? İktidar partisi kimse onun yanına yanaştılar. Ben çok eleştirdim. Halil Tunç'u, Seyfi Demirsoy'u o sıralarda. Fakat onları bir türlü bir çizgiye getiremedik. (…) Türk sendikacılığının bence iç çekişmelerinin kaynağında biraz da ideoloji var. Türk sendikacılığının ideolojisi yok. Nedir Türk sendikacılığı? Bugünkü yapısıyla ücret sendikacılığından başka bir şey yapmıyorlar. Bu nedenle Türkiye'de işçiler sömürülüyor, eziliyor. Bu nedenle de Türkiye'de sendikacılık kişiliğini bulamıyor.

DİSK hareketi '68 yılında koptu Türk-İş'ten ve çok büyük bir devrimdi o işçi sınıfı sendikacılığı acısından. Çok önemli mesaj verdi. Kavel grevini yaptı, başka grevler yaptı. Başka bir sendikacılık var mesajını verdi. Türk-İş hâlâ ısrar halinde partilerüstü politika da. DİSK bir ideolojik yapıya sahipti. Sosyalizmin işçi sınıfına verebileceklerini [gösterdi], işçi sınıfı ile bütünleştiği takdirde, sosyalizme inandığı taktirde nasıl başka bir yaşamın kapısını aralayabileceğine inandırdı. Eylemler yaptı, işçiyi eylem içinde biledi.[433]

GENEL KURULUN ARDINDAN

Otomobil-İş'in kayyım eliyle gerçekleştirilen Olağanüstü Genel Kurulu, sendikanın tarihi içinde üzerinde en çok konuşulan genel kurullarından biri oldu.

Gün dergisinin, "Güçlülüğün koşulu birlik" başlıklı imzasız değerlendirme yazısında, "koşullardaki olumsuzluklara karşın üyelerin tamamını temsil etmeyen genel kuruldan sendikanın geleceğini umutlandıran bir sonuç alınması"nın sevindirici olduğu değerlendirmesi yapıldı. Tabanın desteğini alan ve üyelerin tamamını temsil eden bir genel kuruldan yana olan ekibin yönetime seçilmesi olumluydu. Gün, kongre öncesi ve kongre sırasındaki tartışmaların bütün sertliğine, mahkeme ve kayyım yolunu açan uzlaşmazlığa ve yine tartışmaların kişiselleştirilmesine karşın, "özgür iradeye saygılı davranmanın verdiği" olumluluğa da dikkat çekiyordu.[434] *Gün*'ün sorularını yanıtlayan İlhan Dalkılıç, Otomobil-İş'te Genel Başkan değişikliğinin sıradan bir olay olmadığını, değişikliğin tabanın sendika içi demokrasiyi yerleştirme eğiliminin sonucu olduğunu söyledi. İşçilerin "tam ve gerçek demokrasi" istediklerini, bunu da öncelikle de kendi örgütlerinde bunu gerçekleştirmelerinin ilk hedefleri olduğunu, bu eğilime karşı durmanın mümkün olmadığını vurguladı:

> Bir yıldır yaşanan döneme, olağanüstü dönem demek sanırım daha doğru olur. Olağanüstü dönemlerde işçiler hep bir şeyler yitirmişlerdir. Otomobil-İş de bu süreç içinde, içe dönük bir mücadeleye itilmiştir. Saflarımıza katılmak isteyen binlerce işçi, tedirgin bir bekleyiş içine girmişlerdir. Yeni örgütlediğimiz işyerleri vardır. Ancak hedefimizin gerisinde kaldık. Aralık 1986'daki kongremize 100 bin üye ile çıkabilirdik, olmadı. Açığımızı kapatmak için tempoyu yükselteceğiz.[435]

Yıllar sonra bu kitabın hazırlıkları için yapmış olduğumuz görüşmelerde yaşı 90'ı aşmış olan eski Genel Başkan Aydın Özeren'e kayyım dönemini sorduğumuzda bize yanıtı, "o yanları pek hatırlamıyorum ama…" oldu.[436]

Otomobil-İş tarihindeki en kritik eşiklerden birinden yüzünün akıyla çıktı. Kurucusu ve 22 yıllık Genel Başkanı Aydın Özeren'le yolunu ayırdı. Artık sendikanın tarihinde yeni bir sayfa açılıyordu.

Gün, Sayı 17, Temmuz 1986.

Olağanüstü Genel Kurul sürecinin önemli tanıklarından Avukat Mebuse Tekay, 12 Eylül öncesinde Maden-İş'in sınıf ve kitle sendikacılığı ilkelerinden ödün vermeyen en dinamik tabana sahip sendika olduğunu, Maden-İş'li işçilerin Otomobil-İş'te örgütlenmeleriyle birlikte tabanın da hareketlendiğini, sendikanın üye sayısının birkaç misli artarak on binli sayılardan elli binli sayılara ulaştığının söylenir olduğunu kaydetti. Tekay, yeni üye tabanının, sınıf sendikacılığını bilen politik işçilerden oluştuğunu, Aydın Özeren'in Otomobil-İş tabanındaki bu değişimden "hele de onların yönetime gelme ihtimalinden" pek de memnun olmadığının söylendiğini vurgulayarak Olağanüstü Genel Kurul'un sonuçlarına ilişkin olarak şu değerlendirmeyi yaptı:

> 48 yıldır işçilerin avukatlığını yapıyorum. Şunu gönül rahatlığıyla söyleyebilirim ki, işçiler son derece adildir. Emeğiyle çalışan örgütsüz ya da sarı sendikalarda örgütlü işçilerin hakikate ulaşması her zaman kolay değildir, zaman alır. Örgütsüz işçiler, az yorucu işlerde çalışan ya da işi gereği bilgiye/habere daha çabuk ulaşan, daha hızlı bilgilenen insandan da sınıf sendikalarındaki örgütlü işçilerden de daha geç ulaşırlar hakikate. Yorucu bir hayatları vardır. Ezici çoğunluğu kamu araçları ya da servisle işe gider gelir. Ağır işlerde, güvencesiz koşullarda, hak ettiklerinden daha az ücretle çalışırlar. Eve geldiklerinde zaten yorgundur. Bu yüzden dikkatleri daha çok kişisel sorunlarıyla ilgilidir. Sistemin, işverenlerin, sınıf sendikalarından bu kadar korkması boşuna değildir. Örgütsüz bir işçiyi yönetmek, onu sömürmek çok kolaydır. Ama örgütsüz de olsa herkesin içinde hak duygusu vardır. Mesele gerçeği ona ulaştırabilmektedir. Hakikati öğrendiğinde ona uygun davranacaktır. Genel kurulda verilen ihraç kararı ve sonraki gelişmeler de bunu doğruluyor kanımca. Aydın Özeren'i destekleyen işçiler de

OLAĞANÜSTÜ GENEL KURULUMUZDAN TEK YUMRUK OLARAK ÇIKTIK

Yeni sendikal yasaların yürürlüğe girmesi ile birlikte Otomobil-İş örgütlenme çalışmaları da başlamıştı. Birçok işyeri bu dönemde saflarımıza katıldı. Örgütlenme çalışmalarının başlaması ile birlikte binlerce işçi işten çıkarılmasına karşın, 60 binlere ulaşan sendikamız, Olağanüstü Genel Kurul'dan da başarı ile çıkmasını bildi.

Olağanüstü Genel Kurul delegeleri, tabanın söz ve karar sahipliği ilkesi doğrultusunda, Genel Kurul'da olumlu oyları ile, sendikamızın demokratik sınıf ve kitle sendikacılığına doğru önemli bir adım atmasını sağladı. Delegeler, eleştiri ve özeleştirilerini açık yüreklilikle yaparak, sendika içi demokrasinin de en güzel örneğini verdiler.

Sınıf ve kitle temellerine dayanan demokratik sendikacılığın yerleşip kökleşmesi için de delegelerin gösterdiği kararlılık, metal işçilerinin işçi sınıfının öncüsü olduğunun göstergesi olmuştur.

Sendikamız içinde tam ve gerçek bir sendikal demokrasinin işlerlik kazanma yolu açılmıştır.

…

Sendikamız tarihinde ilk kez yapılan Olağanüstü Genel Kurul'dan, tavanda ve tabanda sağlanacak, sağlam temellere oturan birliğin güçlü sendikalar oluşturacağının bilincinde olan delegelerin kararlı tavırları ile tek yumruk olarak çıkıldı.

Olağanüstü Genel Kurulumuzun ortaya çıkardığı en önemli sonuçlardan biri de demokratik sendikacılığın geçirilmesinin ve demokrasinin gerçek anlamda işletilmesinin tek yolunun birlikten geçtiğini göstermesidir.

Bunun içindir ki Sendikada birlik, işkolunda birlik, işkollarında ve tüm ülkede birlik için çalışmak, birincil görevimizdir.

Otomobil-İş, Sayı 18, Ağustos 1986.

Otomobilİş, Sayı 15, Şubat 1986

> onun ne yapmak istediğini anlayınca doğru olanın yanında yer aldılar.
>
> Şimdi dönüp geriye baktığımda, o sürecin bugünün temellerinin atılmasında ne kadar önemli olduğunu daha iyi kavrayabiliyorum. Aydın Özeren çizgisinin hâkim olduğu bir Otomobil-İş, Maden-İş'le de birleşemezdi.[437]

Olağanüstü genel kurulda seçilen yönetim Aralık ayında yapılacak olan 10. Olağan Genel Kurul'a kadar görev yaptı. Aralık ayında Otomobil-İş'i bir önemli değişim daha bekliyordu.

BİR BAŞKA KAYYIM GİRİŞİMİ: MEHMET ARAS

Otomobil-İş'in kayyıma devrine ilişkin ve aynı döneme rastlayan bir diğer yargı kararının altında da İstanbul 7. İş Mahkemesi'nin imzası vardır. Bu süreç, Otomobil-İş'in Haziran 1980'de toplanan 8. Genel Kurulu sonrasında Yönetim Kurulu'na seçilen Mehmet Aras ve Mehmet Okan'ın, mal beyanında bulunmadıkları gerekçesiyle görevlerinden alınmalarıyla başlar. Mehmet Okan, kendilerinin Genel Başkan Aydın Özeren'e rağmen seçilmiş olduklarını anlattı:

> 1980 Genel Kurulu, rahmetli Kemal Türkler'in de katıldığı… Biz de adaylığımız sürdürüyoruz. Sayın Başkan (Aydın Özeren) dolaylı yollardan baskılarla, 'Bu işi bırakın bu dönem… ben de artık sendikada devrimi tamamlıyorum, bundan sonrası için siz bu işleri alır yaparsınız' gibi birtakım telkinlerde bulundu o kongrede. Çok kalabalıktı kongre. Bizim tabanımız, delegasyonumuz sağlam, seçilmeme gibi bir şansımız yok. Kuvvetliyiz. Başkan da bunu görüyor tabii. Kongrede bu hava belli olduktan sonra Başkan tekrar bana geldi. Bu Mehmet Aras dediğim arkadaş benden bir dönem önce profesyonel hayata girdi. Onunla da çok sevişmezdi Sayın Başkan. O [sağ] kanattan gelen bir çocuktur. Türk Otomotiv'in (TOE) baş temsilciliğinden geldi, 1200-1300 çalışanı vardı. Benim çalıştığım Chrysler'de 820-830 kişi çalışıyor. (Başkan) bana tekrar geldi dedi ki, "Bak oğlum, siz tekrar adaysınız, ben artık son noktasına geldim. Kongre de kalabalık, burada bir şey olmasın. Siz bu adaylık işinden vazgeçin, kongrede herhangi bir çatlak patlak çıkmasın.' Şimdi ben kıramadım Başkan'ı. Dedim ki, bu adam bu sendikayı kurmuş, buraya kadar da getirdi günahı ile sevabı ile… Mehmet Aras'a dedim ki, 'Sayın Başkan rica ediyor…' O da bana dedi ki, 'Sen böyle diyorsun ama bu seçim bitsin, biz bunları götürmezsek onlar kongre biter bitmez bizim ipimizi keserler.' Yok yahu olmaz öyle şey! Tek tur seçim oldu Başkan'ın karşısında aday yok, Başkan [seçildi]. Bizim karşımıza yine adaylar çıkarıldı, birinci turda toparlayamadık ikinci tura kaldık. İkinci turda biz bunların ekibi gene devirdik. (…) Neticede seçildik. 5 kişilik yönetime seçildik. Başkan da tabii kendisini kurtardı. Sonra bizi tasfiye etmenin yolları lazım… işte ne yapacaklar! Sendikanın Kanunu [gereği] o zaman seçilen yöneticiler mal beyanında bulunurlar, bu işleri de sendikaların mali sekreteri yapar. 3 aylık süre içerisinde bu beyanlar verilir. Daha önceki dönemde bunları mali sekreter yaptı. Hiç aklımıza gelmiyor… Süreyi geçirdik, farkında değiliz. 3 ay biter bitmez derhal bizi Disiplin Kurulu'na havale… Anlayamadık ne oldu! Mal beyanınızı vermediğinizden dolayı Disiplin Kurulu kararıyla görevinize son verilmiştir, diye tebligatta bulundular. 1980 senesinde bizim sendika ile ilişkimiz bitti. Ben işyerine dönüş yaptım.[438]

Mehmet Aras TOE işyerine dönemez. 1981 Eylül ayında olağanüstü genel kurula gidilmesini isteyen 80 delegenin imzaladığı matbu dilekçe Otomobil-İş Yönetim Kurulu'na verilir. İmzalar, olağanüstü genel kurul yoluyla "Teşkilatlanma Sekreteri Mehmet Aras ile Eğitim Sekreteri Mehmet Okan'ın durumlarının görüşülerek tekrar sendikadaki görevlerine iade edilebilmeleri" için atılmıştır. Ancak dilekçenin ilk paragrafında yer alan, Milli Güvenlik Konseyi'nin ülke yönetimine bütünüyle el koyduğundan ve bu durumda sendikaların uzunca bir süre, belki de birkaç yıl toplu sözleşme ve grev yapma olanağı olmadığından bahisle, geçmiş dönemin atmosferi içinde "çok yüksek tutulan" üyelik aidatlarının düşürülmesi de olağanüstü genel kuruldan beklenen bir diğer husus olarak son derece dikkat çekicidir.[439]

Mehmet Aras, 8 Aralık 1981 tarihinde sendikanın olağanüstü genel kurulunun yapılması talebiyle dava açar. İstanbul 7. İş Mahkemesi, "yönetim kurulunu teşkil eden asil ve yedek üyelerin süresinde mal beyanında bulunmamaları nedeniyle yönetim

kurulunun düşmüş bulunması yeniden genel kurul yapılmasını gerektirmektedir" hükmüne vararak davayı kabul eder. Mahkeme, 11 Ekim 1985 tarihinde Akın Sokullu, Cengiz Abbasgil ve Cengiz Yenal'ın sendikaya kayyım olarak atanmasına ve kayyım heyetinin karar kesinleştiğinde göreve başlayarak sendikayı genel kurula götürmesine hükmeder.[440]

Cumhuriyet gazetesi olayı "Otomobil-İş Sendikası Kayyıma Teslim Edilecek" başlığı ile verir: Sendikanın hemen temyiz etme kararı aldığı 7. İş Mahkemesi'nin kararı Yargıtay'ca onaylanırsa, sendika yönetimi kayyıma teslim edilecek. 50 bine yakın üyesi bulunan bağımsız Otomobil-İş Sendikası'nın iki genel kurul öncesi yöneticilerinin mal beyanlarındaki eksiklik ve bir kısım delegelerin olağanüstü genel kurula gitme istemlerine ilişkin 1981 yılında açılan dava önceki gün karara bağlandı. 7. İş Mahkemesi, bugün yürürlükte olmayan 274 sayılı Sendikalar Yasası'ndaki o tarihlerde geçerli hükümlere göre, aradan iki genel kurul geçmişken ve o tarihteki delegelerin hukuki sıfatları ortadan kalkmış durumda iken, yapılmış olağanüstü genel kurul istemine dayalı açılan davadaki kayyım istemine uydu."[441] 7. İş Mahkemesi'nin kararı sonrasında, Mehmet Aras şunları söyledi:

> Otomobil-İş'teki yöneticilik görevimden görüş ayrılıkları nedeni ile ayrılmıştım. Oylamada bugünkü Başkan Aydın Özeren'den daha çok oy almıştım. Yargıtay, kazandığım mahkeme kararını onaylar, sendika, kayyım aracılığında tarafsız seçime götürülürse, üyeliğimin devam ettiği Otomobil-İş'e döner, yeniden başkanlığa adaylığımı koyarım.[442]

Oysa Mehmet Aras o günlerde Hak-İş'e bağlı Öz Demir-İş'e (Türkiye Öz Demir Çelik Madeni Eşya ve Oto Sanayii İşçileri Sendikası) Genel Başkanlığı görevini yürütmektedir. Aras işyerine dönemeyince Özdemir-İş'e üye olmuş ve 3-4 Aralık 1983 tarihlerinde toplanan genel kurulda, Genel Başkan seçilmiştir.[443]

Beklendiği gibi mahkemenin kayyım kararına karşı Otomobil-İş Yargıtay'a başvurur ve kararın hukuka aykırı olduğunu açıklar:

> İş mahkemesinin kararı başlıca şu nedenlerle hukuka aykırıdır ve Yargıtay tarafından bozulması beklenmektedir:
>
> 1) Yasaya göre, bir sendika aleyhine, olağanüstü genel kurul istemiyle dava açmak sendika üyelerinin hakkıdır. Oysa Aras'ın sendikamız aleyhine dava açtığı sırada Otomobil-İş'te üyelik sıfatı kalmamıştı.
>
> 2) 1981'de yürürlükte bulunan 274 sayılı Sendikalar Yasası'na ve Otomobil-İş Sendikası'nın tüzüğüne göre, olağanüstü genel kurul istemiyle dava açabilmek, üyelerin 1/4'inin sendika yönetim kuruluna başvurusunu gerektiriyordu. Oysa Aras dava açmadan önce böyle bir başvuru da yapılmamıştı.
>
> 3) Aras davayı, Otomobil-İş'in 1980 Genel Kurulu'nda Merkez Yönetim Kurulu'na seçilen yöneticilerin de mal bildiriminde bulunmadıkları gerekçesine dayandırmıştı. Oysa bu iddia doğru değildi, yöneticiler mal bildiriminde bulunmuştu.
>
> 4) Otomobil-İş sendikası, 2821 sayılı yeni Sendikalar Yasası'na göre 1983'te olağan ve olağanüstü genel kurullarını yapmıştı ve bu nedenle de davanın konusu kalmamıştı.
>
> İstanbul 7. İş Mahkemesi, bütün bu konulardaki itirazlarımızı değerlendirmeden, delilleri incelemeden karar verdi. Ancak yazılı kararda belirtildiği üzere, karar Yargıtay'da kesinleşmeden sendikamız kayyıma teslim edilmeyecekti.
>
> Sendikamızın Merkez Yönetim Kurulu görevi başındadır. İş Mahkemesinin yasalara aykırı bu kararının Yargıtay'da bozulacağına inanıyoruz.[444]

Otomobil-İş Sendikası'nın olağanüstü genel kurul yapılmak üzere kayyıma devredilmesini öngören mahkeme kararı kısa zamanda Yargıtay tarafından bozuldu:

> Davanın görülmesi sırasında davacının bir başka sendikaya üye olduğu anlaşılmaktadır. Bu durumda karar tarihinde 2821 sayılı kanuna göre davacının davalı sendika üyeliği kalmamıştır. Böyle olunca davacının davayı takipte hukuki ehliyetinin varlığından söz edilemez. Buna rağmen davanın görülüp karara bağlanması doğru olmadığı gibi davalı sendikanın 2821 sayılı Kanunun yürürlüğünde sonra bu konuda öngörülen gerekli tüm prosedürü yürütecek zorunlu organlarını oluşturduğu ve bu bakımdan da davanın konusunun kalmadığı anlaşılmaktadır.[445]

Bunun karşısında İstanbul 7. İş Mahkemesi 23 Haziran 1986 tarihinde, Yargıtay'ın bozma kararına uyulmasına karar verdi.[446] Yargıtay'ın bozma kararına ilişkin olarak Otomobil-İş Sendikası Genel Eğitim Sekreteri İsmail Aykanat, *Gün* dergisine şunları söyledi:

> İşçi aidatlarını kendilerine çıkar kaynağı olarak düşünen sayın Mehmet Aras, Yargıtay'dan yanıtını almıştır. Başkanı olduğu sendika üyelerini de kendi hayalciliğine alet eden bu sendikacı, metal işkolunda yüzde 4 üyesi bile olmadığı halde, istatistik barajlarını sürekli olarak mahkemeler kanalıyla aşmaktadır.

İşçi sınıfı bu insanların gerçek yüzünü görüp, gerekli cevabı verecektir. Geçmişte Otomobil-İş Sendikasında örgütlenme sekreterliği yapan ve yasa gereği mal beyanında bulunmadığından görevinden düşen Mehmet Aras, kendisine yeni ekmek kapısını Öz Demir-İş'te bulmuştur. Ancak Özdemir-İş üyeleri de işçi sınıfının bireyleridir.

Mehmet Aras'ın sendikacılık ve demokrasi anlayışını kendi tabanının da gördüğünü bildiren İsmail Aykanat, Otomobil-İş'in kayyımla ilgili hiçbir sorununun bulunmadığını hatırlatarak sermaye ve onun güdümündeki sendikaların yürüttükleri provokasyonlarda başarılı olamayacaklarını da sözlerine ekledi.[447]

OTOMOBİL-İŞ 10. GENEL KURULU: ARALIK 1986

Otomobil-İş'in 10. Genel Kurulu, 12-13-14 Aralık 1986 tarihlerinde Kadıköy Reks Düğün Salonu'nda toplandı. Genel Yönetim Kurulu'nun aldığı karara göre, üç gün sürecek olan Genel Kurul'un ilk iki günü konukların ve delegelerin konuşmalarına ayrıldı. Son gün seçimler yapılacaktı.

Otomobil-İş, 10'uncu Genel Kurul'un tüm üyelerin temsil edileceği bir platform olacağını, bu platformun izleyen dönemin çetin sorunlarını ele alarak çözüm yollarını araştıracağını öngörmekteydi: "Tabanın beklentisi güçlü bir Otomobil-İş çatısının oluşturulmasıdır. Genel Kurul bu görevi başarıyla yerine getirecektir."[448] Bu yönde, 10. Genel Kurul'a sunulan Çalışma Raporu'nda da 7 Mayıs 1983 tarihinde yürürlüğe giren 2821 ve 2822 sayılı yasalarla yeni bir dönem başladığına işaret edilerek, sendikanın bu dönemde işçi sınıfına karşı sorumluluğunun bilinci içinde hareket ederek metal işçilerinin sendikal birliğini sağlamayı amaçladığı kaydedilmekteydi:

> Metal işkolu diğer işkollarına göre daha farklı bir yapıya sahiptir. Bu alanda metal işçilerinin birliğini sağlayan demokratik mücadeleci bir sendikanın varlığı, işçi sınıfının demokratik mücadelesinde önemli bir adımdır.

Raporda, işçi sınıfının mücadelesinde sendikalar arası güç ve eylem birliğinin oluşturulması için çalışmanın Otomobil-İş'in başlıca hedeflerinden biri olarak vurgulanmaktaydı.[449]

Genel Kurul, Genel Başkan İlhan Dalkılıç'ın açılış konuşması ile başladı. Konuşmasında demokrasi isteyenlerin birleşmesi gerektiğini kaydeden Dalkılıç, demokrasinin işçi sınıfı ve sendika hareketi için yaşamsal önemde olduğunu vurguladı:

> Son 6 yıl içinde hepimiz gördük ki, işçi haklarının kazanılması ve geliştirilmesi öncelikle demokrasinin kazanılmasından geçmektedir. Sendikal hak ve özgürlükler için verilen mücadele, demokratik bir Türkiye için verilen mücadelenin ayrılmaz bir parçasıdır. Demokratik bir Türkiye, özgür bir sendikal düzen için verilen mücadelede sendikamızın görevini eksiksiz yapacağına olan inancım tamdır.
>
> Bizler kendi gündemimizi kendimiz belirleriz. Bizim demokrasi ve özgürlük mücadelemizin gündeminde ise, her türlü yasağın kalkması, düşünceyi suç sayan anti demokratik yasa hükümlerinin değiştirilmesi, işçilerin özgürce sendikalaşması, sendika seçme hakkının tanınması, sendikaların üzerindeki baskı ve denetimlere son verilmesi, grevli toplu sözleşme özgürlüğünün sınırsız biçimde düzenlenmesi, toplu sözleşme düzeninin yüzkarası YHK'nın kaldırılması, hak grevinin yeniden yasada düzenlenmesi, gençlik üzerinde baskılara son verilmesi , üniversitelerin yeniden özerk bir yapıya kavuşturulması, YÖK'ün kapatılması, TRT'nin tarafsız bir kurum olarak çalışması vardır.

> Bu sıraladığımız gündem, demokrasiye içtenlikle inana, onu yaşamının bir parçası sayan herkesin gündemidir.
>
> Demokrasinin kazanılması için demokrasi isteyen tüm güçlerin birliği kaçınılmazdır. Baskıya, işkenceye işsizliğe ve yoksulluğa dur demenin başka yolu yoktur. Bu birliğin oluşmasına her demokratın katkıda bulunması en doğal görevdir.[450]

Daha sonra divan seçimi yapıldı. Divan Başkanlığı'na Kristal-İş Sendikası Genel Başkanı Hasan Basri Babalı, Başkan Yardımcılıklarına Topkapı Şubesi Mali Sekreteri Muzaffer Şahin ile Ümraniye Şubesi Mali Sekreteri İbrahim Ören, Divan üyeliklerine ise Ali Asker Yavuz ile Mehmet Taner seçildiler.

Otomobil-İş 10. Genel Kurul Divanı. Divan Başkanı Kristal-İş Genel Başkanı Hasan Basri Babalı.
Otomobil-İş, Sayı 20, Ocak 1987.

Otomobil-İş 10. Genel Kurulu'na siyasi partilerden, sendikalardan, demokratik kuruluşlardan, bilim çevrelerinden pek çok konuk katıldı. Genel Kurul'a katılan konuklardan SHP Merkez Karar Yönetim Kurulu Üyesi Tevfik Çavdar, Barış Derneği Genel Başkanı emekli Büyükelçi Mahmut Dikerdem, İstanbul eski Belediye Başkanı Ahmet İsvan, CHP eski Zonguldak Milletvekili Kemal Anadol, TOB-DER Yönetim Kurulu Üyesi Ramazan Çavdar, Kristal-İş Sendikası Genel Sekreteri Necati Altunkaynak, Tüm Has-İş Sendikası Genel Başkanı Sadettin Ülfer, Çağdaş Gazeteciler Derneği Başkanı Ahmet Abakay, Laspetkim-İş Sendikası Genel Başkanı Vahdettin Karabay, faaliyetleri durdurulmuş olan Bank-Sen 4. Bölge Temsilcisi Mehmet Tandoğan, Kemal Türkler'in eşi Sabahat Türkler söz alarak konuşma yaptılar.

Otomobil-İş Sendikası 10. Genel Kurulu, Türk-İş yönetiminin değiştirilebileceği umudunun arttığı, Türk-İş Genel Kurulu'nun hemen öncesinde toplanmıştı. Genel Kurul, "Türk-İş'te Birlik" politikasının ağırlıklı olarak ele alındığı, öne çıktığı bir tartışma platformu oldu. "Türk-İş'te Birlik" politikası konusunda Maden-İş geleneğinden gelen sendika kadroları ile "devrimci muhalefet" arasındaki ihtilafa rağmen Genel Kurul DİSK üyelerinin ezici çoğunluğunun Türk-İş'e bağlı sendikalara geçmesiyle ülke düzeyinde sendikal birliğin sağlanması yolunda atılan adımların Türk-İş'te birleştiği" tespitini yaparak, "Türk-İş yönetiminin değiştirilmesi için yürütülen mücadelenin desteklenmesini ve sendikal birliğin sağlanması için her türlü çabayı göstermeyi" karar altına aldı.[451]

Muhalefet, Aralık 1986'da toplanan Genel Merkez Genel Kurulu'nda liste çıkaramadı. "Gücümüz olmasına rağmen" diye vurguluyor o dönemde devrimci muhalefet olarak anılan çevrenin önde gelen sözcülerinden Cuma Yıldız. Ama yasa engeline takılmışlardır:

> 'Ereğli kongresini almışız, bayağı merkez delegesi var. Topkapı'da varız. Mecidiyeköy'ün bir bölümü. O zaman, genel merkez yöneticisi olabilmek için o işkolunda 10 yıl çalışmış olmak gerekiyor. Hiçbirimiz onu tutturamıyoruz. Öyle bir kadro çıkaramadık yani. Biz de o zaman bir bildiri yayınladık muhalif kanat olarak. (…) Biz [liste] çarşaf olsun diye birkaç yere göstermelik yaşı tutan adaylar gösterdik. Liste çarşaf olunca işaretleme oluyor, bazısını da çiziyorsun işte. İşaretlemezsen de oy almamış oluyor. Dalkılıç'ı çizdik.[452]

Genel Kurul'da sendikanın en büyük şubesi olan Topkapı Şubesi de bütünlüğünü koruyamadı. Bir bölümü İlhan Dalkılıç'la birlikte hareket etti. Yıldız, kazanan kadronun "işini iyi bildiğini" söylüyor:

> Mesela İsmail Aykanat da eski kadrodan gelmedir. Onu alıyorsun, Dalkılıç'ı alıyorsun, yarı yarıya. Bu işi iyi biliyorlar. Biz net kadro ile gelmeyi hedeflediği[miz] için… biz bununla ittifak yapmayız. Net çizgi! Onun içinde olmuyor bu iş. Dalkılıç delegenin yarısının oyunu alamamıştı mesela o zaman. Hatta o zaman bize şöyle bir eleştiri gelmişti. Siz genel bakanı MESS'in gözünde itibarsızlaştırdınız. Delegenin yarısının oyunu alamamış bir genel başkan konumuna getirdiniz.[453]

Genel Kurul'da, Genel Başkanlığa İlhan Dalkılıç; Genel Mali Sekreterliğe Eyüp Öner, Genel Örgütlenme Sekreterliği'ne İsmail Aykanat tek adaydı. Buna karşılık Genel Başkan Yardımcılığı'na Mehmet Çapar ve Halis Kaya; Genel Sekreterliğe Sami Ataç ve Celal Özdoğan; Genel Eğitim Sekreterliği'ne Mehmet Tarcan ve Mahmut Karakoç aday oldular. Yapılan seçimler sonunda adayların aldıkları oylar aşağıdaki gibi Genel Kurul Divan Tutanağı'na kaydedildi:[454]

Genel Başkan:	İlhan Dalkılıç (121)
Genel Başkan Yardımcısı:	Halis kaya (73)
Genel Başkan Yardımcısı:	Mehmet Çapar (124)
Genel Sekreter:	Sami Ataç (55)
Genel Sekreter:	Celal Özdoğan (138)
Genel Mali Sekreter:	Eyüp Öner (155)
Genel Örgütlenme Sekreteri:	İsmail Aykanat (136)
Genel Eğitim Sekreteri:	Mahmut Karakoç (136)
Genel Eğitim Sekreteri:	Mehmet Tarcan (55)

OTOMOBİL-İŞ 10. GENEL KURULU'NA GELEN TELGRAFLAR

DSP Gebze İlçe Başkanlığı; DSP Üsküdar İlçe Örgütü adına Hasan Çelebi; DYP Genel Başkan Yardımcısı Baki Tuğ; SHP Bakırköy İlçe Örgütü adına İlçe Başkanı Yüksel Çengel; SHP Kadıköy İlçe Örgütü adına İlçe Başkanı Güven Aydoğmuş; SHP Kdz. Ereğli İlçe Yönetim Kurulu; Basın-İş Sendikası adına Genel başkan Ali Ekber Güvenç; Demiryol-İş İstanbul Şubesi adına Başkan Zafer Boyer; Deri-İş Sendikası adına Genel Başkan Yener Kaya; Genel Maden İşçileri Sendikası adına Genel Başkan Mehmet Tezer; Kristal-İş Sendikası Lüleburgaz Şubesi; Laspetkim-İş Sendikası Genel Merkez Yönetim Kurulu; Petrol-İş Merkez Yönetim Kurulu adına Cevdet Selvi; Tursan-İş Sendikası adına Genel Başkan Veysel Çukur; Türk Harb-İş Sendikası adına Kenan Durukan; Karikatürcüler Derneği adına Genel Başkan Tan Oral; Makine Mühendisleri Odası adına Başkan Vekili Uğur Doğan; Mülkiyeliler Birliği adına Genel Başkan Alper Aktan; Çağdaş Gazete, Görüş Dergisi; Gün Dergisi; Gün Dergisi İstanbul Temsilcisi Taner Renda; İşçinin Alınteri Dergisi; Bilim Kitabevi; Emek Hukuk Bürosu; Ankaralı işçiler adına Erdal İrfan; Av. Akın Sokullu; Av. Engin Ünsal.

Otomobil-İş, Sayı 20, Ocak 1987.

Otomobil-İş'in 10. Genel Kurulu, sendikanın tarihi içinde önemli uğraklardan biri oldu. Seçimler, siyasi dengelere bağlı olarak kotarıldı. Maden-İş geleneğini sahiplenen ve Türkiye Komünist Partisi (TKP) çizgisi içindeki Celal Özdoğan, Mahmut Karakoç, Türkiye İşçi Partisi (TİP) kökenli Mehmet Çapar, Otomobil-İş'in en eski kadrolarından İlhan Dalkılıç, Eyüp Öner ve Otomobil-İş içinde öteden beri radikal bir sendika anlayışının savunucusu olagelmiş İsmail Aykanat'la birlikte Otomobil-İş'in Genel Merkez Yönetim Kurulu'nu oluşturdular. Otomobil-İş'in Genel Başkanı İlhan Dalkılıç, Genel Sekreteri ise artık Celal Özdoğan'dı. 10. Genel Kurul'da Genel Eğitim Sekreteri seçilen Mahmut Karakoç, Genel Kurul seçimlerine ve oluşan dengeye dair gözlemini şu sözlerle aktardı:

> Yönetimi Maden-İş'liler ve Otomobil-İş'liler paylaşıyormuş gibi bir görüntü verilse de o öyle değil, o tamamen bir tesadüf. Bu durum, arkadaşların yönetime uygun olacağı gibi bir düşüncenin sonucudur. Sonra da her yerde olduğu gibi birtakım problemler yaşandı tabii... [455]

Sendikanın Genel Sekreteri olarak yıllarca Aydın Özeren'le birlikte çalışmış, kayyım sürecinin ardından daha birkaç ay önce tamamlanan Olağanüstü Genel Kurul sürecinde onunla yolunu ayrılmış olan ve Olağanüstü Genel Kurulu'nda İlhan Dalkılıç'ın listesinden tekrar Genel Sekreter seçilen Sami Ataç sendikaya veda etti. Ataç, yıllar sonra şunları söyleyecekti:

> Tezgâh kurulmuş. MESS'le sözleşmeyi bitirdik, allem ettik kallem ettik. İlhan Genel Başkan. MESS toplantısındayız, sözleşmeyi ben bitirdim… bitirdim derken müzakeresi bitmişti. Sözleşme istediğimiz gibi bitmedi. İlhan dedi ki, 'Bu sözleşme benim istediğim gibi olmadı ama ben size gösteririm.' Aynen böyle. Neyse kalktık oradan ben ertesi gün redaksiyon İsmet'le düzelteceğiz. Ben bunlarla uğraşıyorum, bunlar kongre [işleriyle] uğraşıyor: Kim seçilecek kim olacak kim olmayacak? Kongre oluyor listeye baktım Genel Başkan İlhan Dalkılıç, karşısı yok. Genel Sekreter Sami Ataç, karşısı Celal Özdoğan. Mali Sekreter Eyüp, karşısı yok, Eğitim Sekreteri karşısı yok. (…) Netaş'ta grev devam ediyor. Ben o zaman çıktım dedim, 'Söylesey-

OTOMOBİL-İŞ 10. GENEL KURULU'NDA SEÇİLEN YÖNETİM, DENETLEME VE DİSİPLİN KURULLARI / ARALIK 1986

YÖNETİM KURULU

Genel Başkan	İlhan Dalkılıç
Genel Başkan Yardımcısı	Mehmet Çapar
Genel Sekreter	Celal Özdoğan
Genel Mali Sekreter	Eyüp Öner
Genel Örgütlenme Sekreteri	İsmail Aykanat
Genel Eğitim Sekreteri	Mahmut Karakoç

DENETLEME KURULU

Yılmaz Koral	Başkan
Zeki Özhoroz	Üye
Orhan Vural	Üye

DİSİPLİN KURULU

Ömer Erkan	Başkan
Yaşar Candan	Raportör
Emir Erel	Üye
Rıdvan Rodoplu	Üye
Mehmet Aker	Üye

MEHMET ÇAPAR / GENEL BAŞKAN YARDIMCISI

1951'de Orhangazi'de doğdu. Çalışma yaşamına 1974 yılında Elba işyerinde başladı. Daha sonra 1979 yılında Asil Çelik işyerine girdi. 1979 yılından bu yana aynı işyerinde çalıştı. İki dönem Otomobil-İş Bursa Şubesi Yönetim Kurulu'nda görev yaptı.

CELAL ÖZDOĞAN / GENEL SEKRETER

1950'de İstanbul'da doğdu. Çalışma yaşamına 1972 yılında Netaş Northern Electric A.Ş. işyerinde pres operatörü olarak başladı. 1972 yılından 1986 yılına kadar Netaş işyerinde pres ve matkap operatörü olarak çalıştı. 1977-1980 yıları arasında işyeri temsilciliği, 1985-1986 yılları arasında işyeri baştemsilciliği yaptı.

MAHMUT KARAKOÇ / EĞİTİM SEKRETERİ

1953 Görele'de doğdu. Çalışma yaşamına 1975 yılında, Kağıthane'de kurulu Rabak Elektronik Bakır ve Mamulleri A.Ş. işyerinde vinç operatörü olarak başladı. 1979 yılında ve son dönem işyeri temsilciliği yaptı. 1975 yılından 1986 yılına kadar Rabak'ta çalışma yaşamını sürdürdü.

> diniz ben aday bile olmazdım. Hiç olmazsa,' dedim 'çıkın da şu sözleşmeyi anlatın işçiye, nasıl memnun musunuz, değil misiniz?" Ben çıktım dedim ki, 'Arkadaşlar ilk önce hepinize teşekkür ederim, beni seçmeyin' dedim. 'Çünkü,' dedim 'ben isterdim ki, arkadaş bu sözleşme nasıl bitti?.. böyle sorsanıza bakalım, iyi mi bu sözleşme kötü mü?' Kimse de gık yok. Dedim, 'Allahaısmarladık, hakkınızı helal edin.' Ben kaybettim Celal'in karşısında. (…) Ben İlhan'ın listesindeydim.[456]

Yapılan tartışmaların ardından Genel Kurul Kapanış Bildirgesi ve ona bağlı olarak kabul edilen dört karar metni ile bir sonraki dönemin mücadele hattı çizildi.

OTOMOBİL-İŞ 10. GENEL KURULU SONUÇ BİLDİRGESİ

Soframızdaki ekmek her geçen gün küçülürken, silahlanmaya ayrılan pay giderek büyüdü. Biz silahlanma yerine iş, ekmek istiyoruz. Silahlanma harcamalarının yalnızca savunmamızla sınırlandırılmasını istiyoruz.

Ve biz bu altı yılda, demokrasinin bizim için ne demek olduğunu gün, gün tekrar tekrar yaşadıklarımızla anladık.

Demokrasi insan onuruna yaraşır bir yaşam, demokrasi ekmek, demokrasi haklarımızı elde etmenin ve geliştirmenin tek yolu demektir.

Demokrasinin tüm kurumlarıyla yaşama geçirilmesi için düşünce, örgütlenme ve vicdan özgürlüğünün eksiksiz sağlanmasının, demokrasi tarihimize bir leke olarak geçen işkenceye son verilmesinin, DİSK ve Barış Derneği davalarının bir an önce sonuçlanarak yöneticilerinin aklanmasının, genel af çıkarılmasının zorunlu olduğuna inanıyoruz.

Demokrasinin kazanılmasının ancak demokrasiden yana tüm güçlerin birliğinden geçtiğine işaret ediyor ve tüm güçlerin birliğinden geçtiğine işaret ediyor ve tüm demokrasi güçlerine güçbirliği çağrısında bulunuyoruz.

Genel Kurulumuz sendikal hak ve özgürlükler için verilen mücadelenin, barış ve demokrasi mücadelesinin ayrılmaz bir parçası olduğunun bilinciyle aşağıdaki kararların yaşama geçirilmesi için sendikamızın tüm organları ile üyelerinin ve yönetim

kurulunun sorumlu olduğunu ve ısrarlı bir çalışma yürütülmesi gerektiğini bir görev olarak saptar.

GERÇEK BİR TOPLU SÖZLEŞME VE GREV HAKKI İÇİN

1980 sonrası kabul edilen Anayasa ve bu Anayasaya bağlı olarak çıkarılan 2822 sayılı toplu iş sözleşmesi grev ve lokavt yasasıyla, toplu sözleşme ve grev hakkı uluslararası ilke ve kararlara aykırı bir biçimde sınırlandırılmıştır.

İdareye grev kırıcılığı rolünü yükleyen grev tüzüğü ile işverenin üretiminin sürekliliğini korumak ve işçinin birleşmesini engellemek görevi polise verilmiştir.

Bu yasalarla grev hakkını kullanan işçi suçlu gibi gözükmektedir. Bunun ötesinde lokavt anayasaya girerek greve karşı saldırı silahına dönüştürülmüştür. Böylesine biçimsel grev hakkıyla, grev ve toplu sözleşme hakkının var olduğu kabul edilemez.

Bu nedenlerle genel kurulumuz gerçek toplu sözleşme ve grev hakkının eksiksiz sağlanması, yasalardaki kısıtlamaların kaldırılması, işçi hak ve özgürlüklerinin yeniden kazanılması için aşağıdaki taleplerin gerçekleştirilmesi bakımından aktif mücadeleyi başlatmayı ve bu konuda diğer sendikaların düzenleyeceği tüm eylemlerin desteklenmesini karar altına alır,

1. Toplu sözleşme düzeni demokratikleştirilmeli, yetki tespiti iktidardan bağımsızlaştırılmalı, referandum hakkı yasalaşmalıdır.

2. Toplu sözleşme hakkının kullanılmasını engelleyen %10 baraj sistemi kaldırılmalıdır.

3. Teşmil yetkisi bağımsız ve özel bir makama bırakılmalı, işyerinde yetkili sendikaların belirlenmesi durumunda teşmil geçersiz sayılmalıdır.

4. Zorunlu arabuluculuk sistemi kaldırılmalı, arabuluculuk tarafların isteğine bırakılmalıdır.

5. Toplu sözleşme hakkının kullanılmasının temel aracı olan grev hakkı tüm çalışanlara eksiksiz tanınmalıdır.

6. Hak grevi, dayanışma grevi, genel grev üzerine konan yasaklar kaldırılmalıdır

7. Grev tüzüğü iptal edilmelidir.

8. İnsanlık suçu lokavt yasaklanmalıdır.

9. YHK'nin varlığına son verilmelidir.

10. Grev Suçlarına ağır cezalar öngören yasa hükümleri kaldırılmalıdır.

11. Uluslararası Çalışma Örgütü'nün sözleşmeleri yaşama geçirilmelidir.

ÖZGÜR BİR SENDİKAL DÜZEN İÇİN

Genel Kurulumuz özgür bir sendikal düzenin yaratılması, sendikal alanda getirilen kısıtlamaların kaldırılması, işçi hak ve özgürlüklerinin yeniden kazanılması için aşağıdaki yasal düzenlemelerin gerçekleştirilmesi bakımından aktif mücadeleyi ve diğer sendikaların düzenleyeceği tüm eylemlerin desteklenmesini karar altına alır.

1. Sendika kurma ve serbestçe üye olma önündeki anayasal ve yasal engeller kaldırılarak tüm çalışanlar bu haktan yararlandırılmalıdır. İşçilerin işten atılma korkusundan uzak kalarak istediği sendikaya serbestçe üye olma ve üyelikten ayrılma özgürlüğü güvence altına alınmalıdır.

2. Sendikal faaliyetleri sınırlayan siyaset yasağı da dahil tüm yasaklar kaldırılmalı, sendikaların çalışma programlarını ve faaliyetlerini özgürce belirleme hakları güvence altına alınmalıdır.

3. İşçiler kendilerini temsil edecek yöneticileri tam bir serbestlik içinde seçebilmeli, seçilmiş olanı koruyabilmelidir. Bu alanda getirilen sınırlamalar kaldırılmalıdır.

4. İşçiler tüzük ve yönetmeliklerini serbestçe düzenleme hakkına sahip olmalıdır.

5. Sendikalar iktidarın denetiminin yarattığı baskıdan kurtarılmalıdır.

6. Sendikalar ve üst kuruluşların serbestçe üye olma hakları kısıtlanmamalı, iktidara verilen izin yetkisi kaldırılmalıdır.

7. Sendikaların kolayca kapatılmasına olanak veren yasa hükümleri kaldırılmalıdır.

8. Sendika gelirlerini sınırlandıran, dolayısıyla işçileri işverenler karşısından maddi yönden güçsüz bırakan yasa hükümleri kaldırılmalıdır.

9. Sözleşmeli personel ve serbest bölge uygula-

malarıyla çalışanların sendikal haklarından yoksun bırakılmasının önüne geçilmelidir.

SENDİKAL BİRLİĞİN SAĞLANMASI İÇİN

Türk-iş içindeki demokrat sendikalar ve üyelerin ardıcıl çabaları ve DİSK'li işçilerin demokratik sendikacılık geleneğini Türk-İş'e taşımaları olumlu sonuçlar vermeye başlamıştır. Genel grev çağrısı, İzmir ve Eskişehir mitingleri, hükümet istifa sloganları tabanın uzlaşmacı Türk-İş yönetimini zorladığını göstergeleridir.

Bu doğrulardan yola çıkan Genel Kurulumuz, demokrasinin, işçi hak ve özgürlüklerinin geriletilmesine göz yuman Türk-İş yönetiminin değiştirilmesi için yürütülen mücadelenin desteklenmesini ve sendikal birliğin sağlanması için her türlü çabayı göstermeyi karar altına alır.

DAHA İYİ BİR ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK DÜZENİ İÇİN

Genel Kurulumuz iyi bir çalışma ve sosyal güvenlik düzeni gerçekleştirmek amacıyla aşağıdaki konuların yasalara geçirilmesi için aktif mücadeleyi ve bu konuda diğer sendikaların düzenleyeceği eylemlerin desteklenmesini karar altına alır.

1. Asgari ücret işçiyi ve ailesini sosyal ve kültürel bakımdan geliştirilebilecek ona insanca bir yaşam sağlayacak düzeye çıkarılmalıdır. Asgari ücretin saptanmasında işçinin satın alma gücünün korunması ve geliştirilmesi, temel ilke olmalıdır. Asgari ücret her yıl yeniden saptanmalı, vergi kesilmemelidir.

2. İşçi çıkarmaları yasaklanmalı, iş yasasının 13-17 ve 24. Maddeleri çıkartılmalıdır. Her türlü fesih durumunda tazminat hakkı korunmalıdır. Haklı nedenlerle işçi çıkarma, işçi ve işverenin birlikte oluşturacağı kurulun izne ve yargı denetimine bağlanmalıdır.

3. İşsiz kalanlar için parasal katkısı devlet ve işverenler tarafından karşılanan işsizlik sigortası kurulmalıdır.

4. Çalışma süresi haftada 40 saat olmalıdır. Yıllık izin süresi arttırılmalıdır.

5. İflas yasası değiştirilerek, işçi ücret ve tazminat hakları öncelikli alacak durumuna getirilmeli, bu haklar güvenceye kavuşturulmalıdır.

6. Çalışma ortamında işçinin sağlığı ve iş güvenliğini koruyacak tedbirler alınmalı, devlet iş denetimine ağırlık vermelidir.

7. SSK Yönetimi demokratikleştirilmeli, sigortasız işçi çalıştırılması önlenmeli, emekli aylıkları yükseltilmelidir. SSK Primlerinde işçinin payı azaltılmalı, işveren payı arttırılmalıdır.

8. Temel gıda maddelerinin fiyatı dondurulmalıdır.

9. Band sistemi ile çalışan işyerlerinde dinlenme molaları uzatılmalı, band hızı keyfi ölçülerde değiştirilmemeli, bu konuda sendikaların görüşü alınmalıdır.

10. Ana sağlığı korunmalı, doğum izinleri uzatılmalı, İşyerlerinde kreş kurulması sağlanmalıdır.

11. İşçilerin sağlığına zarar veren ve çevre kirlenesine yol açan üretim teknikleri değiştirilmelidir.

12. Ucuz sosyal konut yapımı hızla gerçekleştirilmelidir.[457]

OTOMOBİL-İŞ 11. GENEL KURULU: EKİM 1989

11. Olağan Genel Merkez Genel Kurulu, 20-21-22 Ekim 1989 tarihlerinde toplandı. Genel Kurul, Genel Sekreter Celal Özdoğan'ın delege çoğunluğunun sağlandığını bildirmesiyle başladı.

Genel Kurul, Sovyetler Birliği'ndeki glasnost ve perestroyka politikasının global siyasi dengeler üzerinde etkili olduğu, dünyada silahsızlanma, barış ve özgürlük rüzgârlarının estiği bir dönemde toplandı. Genel Başkan İlhan Dalkılıç da açış konuşmasında insanı ön plana çıkaran politikaların müjdecisi" olarak gördüğü bu gelişmelere, yarattığı iyimser havaya değindi. Dalkılıç, bir yandan dünyada bu olumlu gelişmeler olurken diğer yandan Türkiye'yi yakından ilgilendiren bazı olumsuz gelişmelerin de güç kazandığını belirtti. Bunlar, Üçüncü Dünya ülkelerinde yoğunlaşan sömürü, siyasi istikrarsızlık, bu ülkeleri yakından tehdit eden bölgesel sıcak savaşlar, bölücülüktü:

> Önemli olan Türkiye'nin temel sorunlarının çözülmesidir. Seçim yasası, siyasi partiler yasası, ceza yasası, çalışma yasaları ve daha birçok anti demokratik yasalar değişmeden, ülkenin kaderi üzerine tüm siyasi düşüncelerin söz sahibi olacağı bir düzen gelmeden, bunalımdan çıkmak mümkün değildir. Son söz yine işçi sınıfınındır, çünkü demokrasiden korkmayan tek toplumsal katman odur. Geleceğin Türkiye'si sizlerin elleri üstünde yükselecektir. Bunun için sendikal birliğimizi, sınıfsal birliğimizi daha da güçlendirmek mecburiyetindeyiz. Güçlendirelim arkadaşlar.[458]

Daha sonra Genel Kurul Divanı'nın seçimine geçildi. Divan için verilen tek önerge oybirliği ile kabul edildi. Böylece Hasan Basri Babalı Divan Başkanı, Balamir Olgun ve Yavuz Tekin Divan Başkan Yardımcısı, Vecat Balcı ve Rahmi Güzeller Divan üyeleri olarak seçildiler. Divan'ın oluşumundan sonra saygı duruşu yapıldı.

Saygı duruşu sonrası verilen bir önerge ile "Gündemin 14. maddesinden sonra bir madde olarak Otomobil-İş Sendikası'nın Türk-İş Konfederasyonu'na üye olması" maddesinin eklenmesi istendi. Divan Başkanı Hasan Basri Babalı'nın lehte ve aleyhte konuşmak isteyenlere söz verileceğini belirtmesi üzerine Servet Baykan aleyhte söz alarak, Türk-İş'e katılma konusunun birçok yönüyle dikkat edilmesi gereken bir husus olduğunu söyledi: "Henüz Türk-İş Genel Kurulu'nu yapmadı. Türk-İş Genel Kurulu'ndan sonra yapacağımız bir genel kurulda üyelik konusu gündeme getirilebilir. Türk-İş önce bize kapıyı açsın ki biz bunu gündeme alıp tartışalım. Bu nedenle Türk-İş'e üyelik konusunun gündeme eklenmesini uygun bulmuyorum."[459] Başkaca söz almak isteyen olmadığından, verilen önerge oylandı ve oy çokluğu ile kabul edildi. Böylece Türk-İş'e üyelik meselesi Genel Kurul'da görüşülmek üzere gündeme eklendi.

Otomobil-İş 11. Genel Kurul divanı.
Divan Başkanı Kristal-İş Genel Başkanı Hasan Basri Babalı.
Fotoğraf: Celal Özdoğan Albümü.

Hesap tetkik, tahmini bütçe ve tüzük tadil komisyonlarının oybirliği ile seçilmesinden sonra konukların konuşması bölümüne seçildi.

XI. GENEL KURULUMUZA GÖNDERİLEN MESAJ ve TELGRAFLAR

Çeşitli nedenlerle Genel Kurulumuza katılamayıp, çektikleri mesajlar ile çalışmalarımıza güç katan TÜRK-İŞ Genel Başkanı Şevket Yılmaz, TÜRK-İŞ Genel Sekreteri Emin Kul, TÜRK-İŞ Genel Eğitim Sekreteri Mustafa Başoğlu, HAK-İş Genel Başkanı Necati Çelik, Tek Gıda-İş Sendikası Genel Başkanı Orhan Balta, Ağaç-İş Sendikası Genel Başkanı Güral Erçakar, Harb-İş Sendikası Genel Başkanı Kenan Durukan, Genel Maden İşçileri Sendikası Genel Başkanı Şemsi Denizer, Türkiye Çimse-İş Sendikası Genel Başkanı Tamer Eralan, Basın-İş Sendikası Genel Başkanı Ali Ekber Güvenç, TEKSİF Genel Yönetim Kurulu, Selüloz-İş Sendikası Genel Başkanı İsmail Onay, Türkiye Maden İşçileri Sendikası Genel Başkanı Mustafa Orhan, LASPETKİM-İŞ Sendikası Genel Yönetim Kurulu, DİSK Yürütme Kurul Üyesi Kemal Daysal, DİSK Yönetim Kurulu Üyesi Özcan Keskeç, T. Maden-İş Sendikası Genel Sekreteri Halit Erdem, T. Maden-İş Sendikası Örgütlenme Sekreteri Murat Tokmak, T. Maden-İş Sendikası Genel Başkan Yardımcısı Bahtiyar Erkul, T. Maden-İş Sendikası 6. Bölge Temsilcisi Hikmet Arslan, T. Maden-İş Sendikası 23. Bölge Temsilcisi Cemal Azmi Poyraz, Barış Derneği Genel Başkanı Mahmut Dikerdem, İnsan Hakları Derneği Genel Başkanı Nevzat Helvacı, SHP Genel Başkanı Erdal İnönü, DYP Genel Başkanı Süleyman Demirel, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı İmren Aykut, DYP Genel Başkan Yardımcısı Mehmet Göğhan, TTB Genel Başkanı Prof. Dr. Nusret Fişek, TTB Merkez Konseyi Üyesi Gürhan Fişek, TBMM Başkan Vekili İstanbul Milletvekili Ayşekün Kotil, Muğla Milletvekili Musa Gökbel, Bursa Milletvekili Fehmi Işıklar, Kırklareli Milletvekili İrfan Gürpınar, Milletvekili Erol Afacgil, Kocaeli Milletvekili Alaattin Kurt, İzmir Milletvekili Birgen Keleş, Nevşehir Milletvekili Cemal Seymen, İstanbul Milletvekili Yüksel Çengel, Kars Milletvekili Mahmut Alınak, İstanbul Milletvekili Hüsnü Okçuoğlu, İstanbul Milletvekili Abdullah Baştürk, Ankara Milletvekili Kamil Aneşoğulları, İzmir Milletvekili Veli Aksoy, Kırklareli Milletvekisi Gürcan Ersin, İstanbul Milletvekili Ali Haydar Erdoğan, Adana Milletvekili Cüneyt Canver, İçel Milletvekili Ekin Dikmen, SHP Genel Sekreter Yardımcısı Eskişehir Milletvekili Cevdet Selvi, SHP Grup Başkan Vekili İstanbul Milletvekili Hasan Fehmi Güneş, SHP Parti Meclisi Üyesi İzmir Milletvekili Kemal Anadol, SHP Grup Başkan Vekili Kocaeli Milletvekili Prof. Dr. Onur Kumbaracıbaşı, Kocaeli Milletvekili Ömer Türkpakal, İstanbul Milletvekili İsmail Cem, SHP İstanbul İl Başkanı Ercan Karakaş, Ankara Büyükşehir Belediye Başkanı Murat Karayalçın, İzmir Büyükşehir Belediye Başkanı Yüksel Çakmur, Bursa Büyükşehir Belediye Başkanı Teoman Özalp, Diyarbakır Milletvekili Hikmet Çetin, Zonguldak Belediye Başkanı Yüksel Aytaç, İzmit Belediye Başkanı Sefa Sirmen, Fatih Belediye Başkanı Dr. Yusuf Günaydın, Aliağa Belediye Başkanı Hakkı Utku, Dikili Belediye Başkanı Osman Özgüven, Çerkezköy Belediye Başkanı Hikmet Uğraş, Torbalı Belediye Başkanı Ercan Ünver, Bakırköy Belediye Başkanı Dr. Yıldırım Aktuna, Şişli Belediye Başkan Yardımcısı Erhan Alptekin, Nedim Tarhan, Köy Koop Genel Başkanı CHP Adana Milletvekili, Makina Mühendisleri İstanbul Şube Yönetim Kurulu, Av. Bekir Ekinci, İlhami Sosyal, Mustafa Gazalcı, Sosyalist Birlik Dergisi adına Oral Çalışlar, Çerkezköy Adımlar Temsilciliği, Ajans Tüba Genel Yönetmeni Ethem Yazgan, Çağdaş Gazetesi adına Cihan Hamzicel, Prof. Dr. Alpaslan Işıklı, Sıdıka Su, Grevci Aş Metal İşçileri, Grevci SACE İşçileri, Türkeli Asansör İşçileri, Sefaköy Orpaş İşçileri, Mengen Kapak Cezevi Siyasi Mahkumları.

Telgrafları ve mesajları ile Genel Kurulumuza güç katıldılar.

XI. GENEL KURULUMUZU ONURLANDIRAN KONUKLARIMIZ

Dünya Sendikalar Federasyonu (DSF) adına Jean François Courbe, SSCB Otomobil ve Köy Ziraat Makina Yapım İşçileri Sendikası Merkez Komite Sekreteri Aleksei Surikov, SSCB Bilimler Akademisi'nden Kerimzade, CGT Uluslararası İlişkiler Bölümü'nden Jean Maria Schagerman, İsveç Metal Sendikası Uluslararası İlişkiler Bölümü'nden Jan Ake Olsson, Kıbrıs Devrimci İşçi Sendikaları Federasyonu adına Salih Usar, Sebahat Türkler, Çelik-İş Sendikası Genel Başkanı Metin Türker, Genel Sekreteri Abdullah Kaplan, İstanbul Şube Başkanı Muzaffer Gökçeoğlu, İstanbul Şube İdari Sekreteri Şener Oğuz,

Özdemir-İş Sendikası Genel Başkanı Mehmet Aras, Genel Teşkilatlanma Sekreteri Mustafa Aslı, Gebze Şubesi Yönetim Kurulu Üyeleri, İsmail Bayraktar, Yılmaz Mandacı, Abdi Yakar, Hakkı Er, Şube Mali Sekreteri Uğur Kalkık, Türk-İş 1'nci Bölge Temsilcisi Vahap Güvenç, Petrol-İş Sendikası Genel Sekreteri Hüseyin Doğdu, Genel Yönetim Sekreteri Mustafa Çavdar, Krossal-İş Sendikası Genel Başkanı Necati Altunkaynak, Genel Sekreter Mehmet Uludağ, Genel Eğitim Sekreteri Fikret Alkan, BANKS Genel Başkanı M. Ali Evcil, Yönetim Kurulu Üyeleri Zafer Soyhan, Orhan Tezcan, Deri-İş Sendikası Genel Başkanı Yener Kaya, Genel Başkan Vekili Munzur Pekgüleç, Genel Mali Sekreter İbrahim Kızılcan, Eğitim ve Teşkilatlanma Sekreteri Mehmet Kılıçarslan, Kazlıçeşme Şube Başkanı Ali Gündoğdu, Şube Sekreteri Musa Selvi, Şaban Töre, Tüm Has-İş Sendikası Genel Başkanı Saadettin Ülfer, TÜMTİS Genel Başkanı Yurdal Şemol, Genel Sekreter Sabri Topçu, Öz Gıda-İş Sendikası Bakırköy Şube Başkanı Mustafa Paçal, Tarım-İş İstanbul Şube Başkanı Yılmaz Şentürk, Şube İdari Sekreteri Bekir Gedik, Basın-İş Sendikası Hüseyin Hasdemir, Denizciler Sendikası Kerim Bayraktutan, Nahit Çakır, Belediye-İş Sendikası Şükrettin Yıldıran, Tekstil Fevzi Delibömeroğlu, Maden-İş Sendikası eski Genel Başkan Vekili Cavit Şarman, 12. Bölge Temsilcisi Dursun Saber, eski 4. Bölge Temsilcisi Adem Karabaş, 6. Bölge Temsilcisi Hasan Algül, Yönetim Kurulu Üyesi Tahsin Çalışkan, Yönetim Kurulu Üyesi İrfan Astunç, Hakkı Doğan, İşyeri Temsilcisi Ekrem Kandemir, İşyeri Baştemsilcisi T. Maden-İş Onur Kurulu Üyesi İsmet Demir, Aster-İş Sendikası Genel Başkanı Ayhan Dümen, Yürütme Kurulu Üyesi Necati Bereket, Onur Kurulu Üyesi Ertuğrul Gümüş, BANKSEN 3. Bölge Temsilcisi Fikret Demir, Yönetim Kurulu Üyesi Dursun Yıldırım, Nedret Çark, Ercüment İçil, İlhami Tükenmez, Yeni Haber-İş Genel Başkanı Eyüp Sıbhatlı, Genel Başkan Vekili Muharrem İkitimur, Limter-İş Genel Başkanı Kamil Süleymanoğlu, Gıda-İş Genel Sekreteri Vehbi Komaç, Turizm-İş Sendikası eski Genel Başkanı Turgut Göktere, Oleyis Bölge Başkanı Mete Koyaş, Bölge Sekreteri Taner Akaş, önde gelen sendikacı konuklarımız oldu.

TİP eski Genel Başkanı Mehmet Ali Aybar, Prof. Aydın Aybay, Prof. Sadun Aren, Şaban Yıldız, Konut Birlik Genel Başkanı Oğuz Soydan, Av. Rasim Öz, Av. Ercüment Tahiroğlu, Av. Atilla Coşkun, Av. Ergin Cinmen, Av. Cengiz Abbasgil, Av. Nermin Aksun, Av. Ertuğrul Sakaoğlu, Av. Süleyman Alkan, İşçi Sağlığı Derneği Genel Başkanı Dr. Nejat Yazıcıoğlu, Genel Sekreteri Mustafa Kızıler, SHP İstanbul İl Sekreteri Av. Behlul Abkak, SHP Pendik İlçe Yönetim Kurulu Üyesi Sait Uçkan, Sosyalist Parti Genel Başkanı Ferit İlsever, İl Başkanı Mustafa Birçek, Kağıthane İlçe Başkanı Şeref Akseren, Bergama Belediye Başkanı Sefa Taşkın, Gaziosmanpaşa Belediyesi Fen İşleri Bölge temsilcisi Muzaffer Çavuşoğlu, Genel Kurulumuzu onurlandıran konuklarımız arasındaydılar.

Genel Kurula Gönderilen Mesaj ve Telgraflar: *Otomobil-İş,* Sayı 49, Kasım 1989.

Genel Kurul konuklarından ilk söz alan Sabahat Türkler oldu. Sabahat Türkler geçmişte olduğu gibi, işçi sınıfının öncülüğünü temsil eden metal işçilerinin, Otomobil-İş'in en önemli ve tarihsel genel kurulunu yapmakta olduklarını söyledi:

> Alacağınız kararların ve atacağınız adımların Türkiye işçi sınıfına önemli katkıları olacaktır. Değerli emekçiler, unutmayın ki, sizlerin omuzunda geçmişin birikimi ve deneyimi vardır. Bu birikimi gerçekçi ve bilinçli bir şekilde korumak sınıfsal bir görevdir. Türkiye sendikal hak ve özgürlüklerin olduğu demokrasi cenneti gibi gösterilmeye çalışılıyor. İçi boş vaatler ve sinsi yöntemlerle sendikaları yok etme politikaları sonucu, [işçilerin] yıllarca canı kanı pahasına uğraş verdiği sınıf ve kitle sendikacılığına büyük darbeler indirildi. İşçi sınıfı bilimine inanmış sizler bu tehlikeye izin vermemelisiniz. Ellerimizden alınan hakları yeniden kazanmak için, sınıf ve kitle sendikacılığı doğrultusunda işçi sınıfı birliğinin sağlanması için, DİSK'in önündeki yasakların kaldırılması için, sömürüsüz ve savaşsız bir dünya için, işçi sınıfının söz sahibi olacağı bir düzen için, sizlere söz veriyorum; geçmişte olduğu gibi gelecekte de yaşamının son ânına kadar onurlu eşim Kemal Türkler'in mücadelesini bıraktığı yerden alarak sizlerle beraber omuz omuza her türlü sömürüye karşı mücadele vermeye azimliyim. Bu amaçla, sınıf ve kitle sendikacılığı doğrultusunda, daha güçlü bir Otomobil-İş Sendikası için şimdiden başarılar dileyerek, hepinize saygı ve sevgilerimi sunarım. 1 Mayıs 1990'da alanlarda buluşmak üzere.[460]

Sabahat Türklerin konuşmasını tamamlamasından sonra Kürsüye Sosyalist Parti Genel Başkanı Ferit İlsever geldi. Ferit İlsever yaptığı konuşmada Türkiye'nin demokrasiye ve özgürlüğe düşkün insanlarının gözünde Otomobil-İş'in bir meşale olduğunu söyledi:

> 12 Eylül rejimi tüm işçileri, emekçileri köleliğe mahkûm etti, sendikasız bıraktı. Bu koşullarda Otomobil-İş sendikası, işçi sınıfımıza, emekçilere omuz verdi, cesaret verdi. Onun için demokrasi mücadelemizde çok önemli bir kilometre taşıdır sendikanız. 1980'li yılların o dar günlerinde, sizlerin açtığı mücadele yolundan yüzbinler yürüdü.[461]

Genel Kurul, Otomobil-İş'in Özdemir-İş ve Çelik-İş ile birleşme görüşmelerinin sürdüğü bir döneme rastlamıştı. İlsever'in ardından kürsüye Özdemir-İş Sendikası Genel başkanı Mehmet Aras ve Çelik-İş Genel Başkanı Metin Türker gelerek birer konuşma yaptılar. Çelik-İş Sendikası Genel Sekreteri Abdullah Kaplan, Deri-İş Sendikası Genel Başkan Yardımcısı Munzur Pekgüleç, Öz Gıda-İş Sendikası Bakırköy Başkanı Mustafa Paçal, Dünya Sendikalar Federasyonu (DSF) adına Jean François Courbe, CGT adına Jean Maria Schapman, İşçi Sağlığı Derneği Genel Başkanı Dr. Nejat Yazıcıoğlu, Kıbrıs Devrimci İşçi Sendikaları Federasyonu adına Salih Usar, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği Otomobil ve Köy Ziraat Makina Yapım İşçileri Sendikası Merkez Komitesi Sekreteri Aleksei Surikov söz alarak Genel Kurul'a hitap ettiler.

DÜNYA SENDİKALAR FEDERASYONU (DSF)
ADINA JEAN FRANÇOİS:

Değerli arkadaşlar, sizleri DSF adına kardeşçe selamlıyor ve XI. Genel Kurulunuzun başarı ile geçmesini diliyorum. Ulusal konfederasyonlardan oluşan DSF adına işkolu sendikalarının genel kurullarına katılma alışkanlığımız yok. Ancak sizin genel kurulunuz için bu ilkenin dışına çıkıyoruz. Bunun iki nedeni var. Birincisi insan hakları konusunda Avrupa'nın bir parçası olduğunu ileri süren ülkenizdeki gelişmeleri özel bir ilgi ile izliyoruz. İkincisi, sendikanız sadece işkolundaki emekçilerin çıkarlarını savunmakla kalmıyor, aynı zamanda demokrasi ve eylem birliği için mücadele ediyor. Her açıklamada, her ortak eylemde, her dayanışma gösterisinde Otomobil-İş'ten arkadaşları görmemek mümkün değildir. Verdiğiniz mücadelede sizlerin yanınızdayız. İnsan hakları ve özellikle sendikal hak ve özgürlükler için girişimlerimizi yoğunlaştırarak sürdüreceğiz. Aynı zamanda ILO nezdindeki girişimlerimizi de sürdüreceğiz. Haklı mücadelenizi ve demokrasi için mücadele eden herkesi desteklemeyi sürdüreceğiz. Mücadeleniz bizim de mücadelemizdir. Bu nedenle dayanışmamıza güvenebilirsiniz. Başarıya birlikte ulaşacağız…

Otomobil-İş, Sayı 47, Kasım 1989.

CGT adına Jean Maria Schapman, Genel Kurul'u selamlayarak, Otomobil-İş'in Türkiye'de ileri düşüncelerin taşıyıcısı olduğunu, bu mücadelenin özgürlük, demokrasi, toplumsal ilerleme ve ekonomik gelişme doğrultusunda sürmekte olduğunu, bu mücadelede CGT'nin dayanışmasının süreceğini söyledi.[462] Daha sonra kürsüye gelen Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği, Otomobil ve Köy Ziraat Makine Yapım işçileri Sendikası Merkez Komitesi Sekreteri Aleksei Surikov, Otomobil-İş'in genel kurul toplantısına ilk kez katıldığını belirterek, sendikalar arasındaki bu yakınlaşmanın Türkiye ve Sovyet otomobil işçileri arasında gelişen işbirliği açısından yararlı olacağı ümidini dile getirdi:

> Ben bu gelişmeleri devletler, halklar ve fertler arasındaki ilişkilerde tüm insanlık değerlerine üstünlük tanıyan, yeni siyasi düşünüş politikasının sonuçları olarak değerlendiriyorum. İşte bu yeni politikanın oluşumundan sonradır ki, dünyada barış, silahsızlanma ve sosyal ilerleme mücadelelerine katılan insanların sayıları günden güne artmaktadır.[463]

Konukların konuşmasının ardından Genel Kurul delegelerinin konuşmalarına geçildi. Söz alan Otomobil-İş Genel Sekreteri Celal Özdoğan, genel kurulların sendikal işleyişte, sendikal demokrasinin en üst kurumları olduğunu belirterek, bu Genel Kurul'da da geçmiş çalışma dönemini olumlu-olumsuz yanlarıyla sorgularken başta sendika üyeleri olmak üzere tüm sınıfın genel çıkarları doğrultusunda sonuçlar üretilmesinin yerinde olacağını söyledi. Özdoğan, genel kurulların düzeyinin o sendikanın düzeyini göstereceğini ifade etti. Sermayenin on yıllardır türlü saldırıları sürerken, ekmeğimiz ve özgürlüklerimiz günbegün küçülürken mücadele ve hedeflerin kısır çekişmelere girilmeyerek bu doğrultuda saptanması gereğine işaret etti. Sendikal bütün gücünü bu sorunların çözüm yollarına aktarılacağı metalürji işkolunun gözbebeği öncü sendikası Otomobil-İş üyelerine yakışır bir genel kurulun gerçekleştirilmesi umudunu dile getirdi.[464]

İLHAN DALKILIÇ:

27 yıllık sendikal hayatımda hiçbir şekilde bu 11. Genel Kurulumuzdaki gibi heyecanlı ve nezih bir genel kurul yaşamadığımı belirtmek isterim. Bu dönem aday olmayacağım. Ancak her zaman sizlerle birlikte olacağım. Sendikamız yaşadığı tüm güçlükleri sizlerin yardımıyla aşarak bugünlere gelmişti. Sendikamızın gerçek sahibi sizlersiniz. Genel Kurul'daki duyarlı tavrınızı sürdürmenizi istiyorum. Genel Sekreterimiz Celal Özdoğan, Otomobil-İş sendikasını daha yükseklere götüreceğiz demişti. Bu sözleriyle benim duygularıma, düşüncelerime tercüman oldu. Bundan sonraki yaşamımda sizlerin yanınızda olacağım.

…

11. Genel Kurul'da aday olmayacağını açıklayan Genel Başkan İlhan Dalkılıç'a Divan Başkanı Hasan Basri Babalı, Genel Kurul adına armağan vererek, İlhan Dalkılıç'ı bugüne kadar yaptığı çalışmalardan dolayı kutladı.

Otomobil-İş, Sayı 49, Kasım 1989.

Genel Kurul delegelerinden Mahir Bağcekoz, Necati Şahin, Yılmaz Kızılırmak, Düzgün Akyol, Fikri Bayır, Necmi Akçay, Öner Dayı, Cavit Meydan, Ahmet Bozat, Halit Barçın, Ahmet Uçar, Yusuf Vural, Kamil Yıldırım, Servet Baykan, Orhan Öktem, Coşkun Yılmaz, Burhan Erdoğan, Cevdet Karabulut, Selçuk Göktaş, İzzet Dizdar, Ahmet Yılmaz, Turgut Bozgül, Sinan Avcı, Tahsin Özer, Necdet Ersin, Ali Kaplan, İsmail Arık, Orhan Ekmen, Abdullah Yazıtaş, Ziya Yılmaz, Süleyman Yılmaz, Mehmet Dikmen, Muzaffer Şahin, Mehmet Çabuk, Hüseyin Kara, Ali Rıza İkisivri, Osman Yıldız, Cuma Yıldız, Cihangir Başkaya, Celal Özdoğan, Mahmut Karakoç, Mehmet Çapar söz alarak birer konuşma yaptılar.

İlhan Dalkılıç'ın aday olmadığı Genel Kurul'da iki liste yarıştı. Bu listelerden birinde Genel Sekreter Celal Özdoğan, diğerinde ise Ankara Şube Sekreteri Mehmet Çabuk Genel Başkan adayı oldular.

İzmir Şube Başkanı Coşkun Yılmaz bir grup şube olarak Genel Kurul'da Celal Özdoğan'ın listesini desteklediklerini anlattı:

> Merkez Genel Kurulu çalışmaları vardı Otomobil-İş Sendikası'nın. Celal Özdoğan'ın listesi olacaktı. Ben de aynı düşüncede olduğum için gerek sendikal anlayış gerek siyasal anlamda çalışmalara katıldım. Otomobil-İş'in Merkez Genel Kurulu çalışmalarına İstanbul'a gidiyorduk, görüşüyorduk. O zaman mevcut Genel Sekreter Celal Özdoğan Genel Başkanlığa aday olacak, Netaş'tan. Celal Özdoğan'ın listesini destekleyecektik, o kaçınılmaz bir şey. Şubelerde o zaman ortak davranıyorduk. İzmir, İstanbul Topkapı, Mecidiyeköy, Sefaköy, Eskişehir, Bilecik şubesi vardı... hep birlikte davranıyorduk. aslında hepsi TKPli değildi. CHP'li, sosyal demokrat arkadaşlar da vardı. Biz Celal Özdoğan'ın listesini destekledik.[465]

11. Genel Kurul delegeleri ve konuklar.
Fotoğraf: Celal Özdoğan Albümü.

O dönemde Ankara Şube Sekreteri ve Genel Kurul'da muhalefet kanadının çıkardığı listenin başındaki Genel Başkan adayı olan Mehmet Çabuk, listenin "TKP ve TİP geleneği" tarafından hazırlanan listeye karşı "diğer ekiple" oluşturulduğunu söyledi. Çabuk'un sözünü ettiği "diğer ekip" "devrimci muhalefet" grubunu ve "Otomobil-İş geleneğinde çalışan demokratlar, sosyal demokratlar"dı:

> Bu liste çok tartışıldı. Kim başkan olacak? Saatlerce Kartal'da… Ben o zaman Şube Sekreteri'yim, amatör. Karar: Mehmet Çabuk Genel Başkan adayı olacak. Ben o zaman o muhalefet kadronun Genel Başkan adayıydım. Karşımda da Celal Özdoğan vardı.[466]

Devrimci muhalefetin sözcülerinden Cuma Yıldız, Genel Başkan adaylarının Ankara Şubesi'nden çıkarılmasının nedenini Ankara Şubesi'nin o zaman blok olmasıyla açıklıyor:

> Bursa vardı, blok değildi. Biz Topkapı Şubesi olarak büyüğüz ama blok değiliz. Şube kongresini kaybetmişiz. Mecidiyeköy Şubesi de… kaybedilmiş. Çok az sayıda delege yoğunluğumuz var. Kartal netti, bloktu.[467]

Birikim'deki yazısında Tanıl Bora Otomobil-İş 11. Genel Kurulu'nda ayrı liste çıkaran "devrimci muhalefetin" amacını şöyle görüyordu:

> Sendikanın muhalefet kanadında çalışmalar yapan sosyalistler, işçi sınıfının 'bahar eylemleri'nin de cezbedici etkisiyle, -gittikçe pasifleşen ve küçülen Otomobil-İş'te-, Maden-İş'ten gelen mirası sahiplenerek, devrimci/radikal sendikacılığın temellerini ve koşullarını oluşturmak düşüncesindeydiler. Bu fikriyatı gerçekleştirmenin dolaysız biçimi olarak da mevcut yönetimi değiştirmeyi gerekli görüyordu.[468]

Böyle bir atmosferde Gebze Şube Başkanı Ziya Yılmaz, Celal Özdoğan'ın listesinde Genel Merkez Yönetim Kurulu yedek üyeleri arasında yer aldı. Genel Kurul'da bu iki liste yarıştı. 299 delegenin oy kullandığı 297 oyun geçerli sayıldığı seçimlerin sonucu Seçim Kurulu tutanağında Genel Merkez Yönetim Kurulu Asıl üyeliğine aday olanların aldıkları oylar, karşılıklı olarak şu şekilde tespit edildi:[469]

1. Celal Özdoğan (176)	1. Mehmet Çabuk (121)
2. Mehmet Çapar (168)	2. Burhan Erdoğan (127)
3. Mahmut Karakoç (168)	3. Ali Rıza İkisivri (125)
4. Hüseyin Kara (163)	4. Eyüp Öner (136)
5. Cihangir Başkaya (164)	5. İsmail Aykanat (136)
6. Osman Yıldız (169)	6. Cuma Yıldız (132)

Böylece Otomobil-İş'in Genel Merkez Yönetim Kurulu, Genel Merkez Denetleme Kurulu ve Genel Merkez Disiplin Kurulu üyeleri belirlendi.

Genel Merkez Yönetim Kurulu, Genel Başkan Celal Özdoğan, Genel Başkan Yardımcısı Mehmet Çapar, Genel Sekreter Mahmut Karakoç, Genel Mali Sekreter Hüseyin Kara, Genel Örgütlenme Sekreteri Cihangir Başkaya, Genel Eğitim Sekreteri Osman Yıldız'dan oluştu. Genel Merkez Denetleme Kurulu'na Mehmet Alşeker, Osman Yoldaş, Fazlı Çelik; Genel Merkez Disiplin Kurulu'na ise Ömer Erkan, Yaşar Candan, Ali İleri, Kazım Keskin, Osman Çerçi seçildiler.

OTOMOBİL-İŞ 11. GENEL KURULU'NDA SEÇİLEN YÖNETİM, DENETLEME VE DİSİPLİN KURULLARI / EKİM 1989

YÖNETİM KURULU

Genel Başkan	Celal Özdoğan
Genel Başkan Yardımcısı	Mehmet Çapar
Genel Sekreter	Mahmut Karakoç
Genel Mali Sekreter	Hüseyin Kara
Genel Örgütlenme Sekreteri	Cihangir Başkaya
Genel Eğitim Sekreteri	Osman Yıldız

DENETLEME KURULU

Mehmet Alşeker	Başkan
Osman Yoldaş	Üye
Fazlı Çelik	Üye

DİSİPLİN KURULU

Ömer Erkan	Başkan
Yaşar Candan	Raportör
Ali İleri	Üye
Kazım Keskin	Üye
Osman Çerçi	Üye

İki listenin yarıştığı Otomobil-İş 11. Genel Kurulu gerek yürütülen yoğun tartışmalar ve gerekse seçim sonuçları bakımından iz bırakan, sendika tarihi içindeki çok önemli uğrak yerlerinden biri oldu. 1986 Genel Kurulu sonrasında sendika yönetimini Otomobil-İş'in eski kadrolarıyla paylaşan Celal Özdoğan ve arkadaşları 1989 Genel Kurulu'nda yönetime bütünüyle hâkim oldular. Maden-İş geleneğine, siyaseten de TKP çizgisine yakın bir ekip yönetime geldi.

21-22 Haziran 1986 tarihlerinde kayyım eliyle gerçekleştirilen Olağanüstü Genel Kurul'da Genel Başkan Aydın Özeren ve Genel Sekreter Sami Ataç arasındaki ayrılık ve Sami Ataç'ın muhalefet listesinde yer alması sonucunda Aydın Özeren yerini İlhan Dalkılıç'a; 12-13-14 Aralık 1986 tarihlerinde toplanan 10. Genel Kurul'da Genel Başkan İlhan Dalkılıç'ın listesinden seçime giren Genel Sekreter Sami Ataç yerini karşı listeden Celal Özdoğan'a; 20-21-22 Ekim 1989 tarihlerinde toplanan 11. Genel Kurul'da ise Genel Başkan İlhan Dalkılıç yerini Celal Özdoğan'a bıraktı. Böylece üç yıl içinde Otomobil-İş'in kuruluşundan başlayarak sendika yönetimine hâkim olmuş kadim kadroları tasfiye edilmiş oldu.

…

Tanıklığına başvurduğumuz Otomobil-İş Eğitim Uzmanı Gökhan Düren, 1986 Genel Kurulu'ndan çıkan yönetim içinde 1988 yılının ikinci yarısından sonra oluşan çatlağın giderek "büyük bir uçuruma" dönüştüğünü ve yönetimin bölündüğünü belirtti. Düren, bir tarafın liderliğini Genel Örgütlenme Sekreteri İsmail Aykanat'ın, diğer tarafın liderliğini ise Genel Sekreter Celal Özdoğan'ın üstlendiğini söyledi:

> İlhan Dalkılıç, eski ekibi temsil etmekle beraber makul bir insan olması ve sendikayı gerçekten düşündüğü için, sahiplendiği için, burada sendikanın zarar görememesi adına çok fazla taraf olmadı, net bir tavır koymadı. Genel Kurul'da yaptığı konuşmada, ne olursa olsun kimse sendikayı kurda kuşa yem etmesin dedi. Bu sendikaya sahip çıkın mesajını verdi, kim kazanırsa kazansın… O bölünmeden sonra Celal Özdoğan'ın ekibi kazanınca dışarıdaki algı da şu oldu: 6-0 TKP'liler kazandı! O ekibin ne kadar TKP'li olduğu tartışılsa da TKP'ye yakın olduğu düşünülen bir kadro yönetime sahip oldu ve tabii bu bir nevi devrim gibi oldu. O dönemki süreçlere baktığımızda, bunun getirdiği bir sarhoşluk diyeyim, bunun getirdiği zafer sarhoşluğu gibi bir şey, davranışlara yansıdı. Gözlemim, kişisel düşüncem, algım böyle.[470]

Mehmet Çapar, Genel Kurul öncesinde bağıtlanan MESS grup sözleşmesi sürecinde ortaya çıkan görüş ayrılıklarının Genel Kurul sonuçları üzerinde etkili olduğu görüşünde. Çapar, Türk Metal ve Çelik-İş tarafından MESS sözleşmesinin imzalanmasının ardından Otomobil-İş içinde bir değerlendirme yapıldığını söyledi:

> Bir noktaya geldik sözleşmede. O noktadan bir adım öteye gider miyiz gidemez miyiz? Tartıştık aramızda. Bölgelerde tartıştık. 12 şubemiz vardı. 12 şubenin 8'i tanesi imzalansın dedi. İmzalanmasın diyen 4 şubeden biri de Ankara Şubesi'ydi. Ankara'da Süleyman Başkan, MESS Grubu'nda işyeri olmamasına rağmen imzalanmasın dedi. Grup'ta fabrikası yok. Greve çıkalım dedi. Uzun bir tartışma yaptık. 8 şube ile birlikte biz de imzalanmasından yanayız. İlhan Bey tarafsız kaldı. Sandık koyalım işyerlerine, ne çıkarsa biz razıyız dedik. Yüzde 80 evet çıkacak, biliyoruz. 'Yok' dedi, 'ben tarafsızım' dedi Genel Başkan. İsmail Bey'le Eyüp Bey diğer arkadaşlardan yana tavır aldı. Biz imzalayacağız. Üç arkadaş. Yeni gelen Maden-İş kökenli üç arkadaş, 8 şubenin kararı ile gittik imzaladık. MESS Grubu'ndaki bu çatışma kongreye de gitti. Kongrede İlhan Bey'i tekrar aday gösterecektik, eğer bizim tarafa geçseydi. Ama zemin kalmadı. Diğer arkadaşlarla liste çıkardık. Celal Özdoğan Genel Başkan, ben Genel Başkan Yardımcısı, Mahmut Karakoç Genel Sekreter, Hüseyin Kara Genel Mali Sekreter Osman Yıldız Genel Eğitim Sekreteri... Kongreyi biz kazandık.

Celal Özdoğan bugünden baktığında, 1989 Genel Kurulu'ndaki ayrışmayı "talihsizlik" olarak değerlendiriyor:

> Çok net hatırlıyorum da… Kimseye haksızlık etmek istemem. Bizim de çok yanlışlarımız oldu. Ben genel başkanlığa en son ikna olmuş insanlardan biriyim mesela… Ben birlikte yürümekten yanaydım doğal olarak. Bir tek soru işareti vardı kafamda. Birleşme sürecinde… Özdemir-İş ve Çelik-İş'le birleşmeyi yapacağız. '86'da başladık onlarla iyi ilişkiler içinde olmaya, onu başaracağız. Bu sendikada yaşamının önemi bir kısmı geçmiş bir insan, bu örgütte ikinci plana düşer mi düşmez mi konusunda kafam net değildi. O nedenle sonunda kabul ettim ben.
>
> Sendika içerisinde arkadaşlarımızla bir ayrışmamız da olmuştu o dönemde. Biz '89 Genel Kurulu'na iki farklı listeyle çıktık. Diğer

> listenin başında Mehmet Çabuk arkadaşımız vardı. Ankara Şubesi'nde Şube Sekreteri'ydi. O da Netaş'tandı. İki tane Netaş'lı… Netaş montajdandı o da. Montajı iyi bilir. Öyle bir talihsizlik oldu. Birlikte yürüyebilirdik.
>
> [Dalkılıç] aday olmadı. Benim adaylığım söz konusu olunca… Ben her gün çıkıyorum, rahmetliye. Bir de çok iyi anlaştığım bir insandı. Her sabah çıkar oradan buradan sohbet ederiz. Benim adaylığım netleşmeye başladı. Çıkıyorum eziliyorum, büzülüyorum. En sonunda dedi ki, Celal adaymışsın, hayırlı olsun dedi.[471]

İsmail Aykanat, 1986 Olağanüstü Genel Kurulu'ndan sonra zor bir dönem yaşadıklarını, o dönemde yönetime talip olanlarla yönetimde olanlar arasında nasıl bir yönetim konusunda istişare ettiklerini ama ideolojik taleplerin öne çıktığını söyledi. İdeolojik taleplere saygılı olduğunun önemle altını çizen Aykanat, sendikayı büyütmek istediklerini, bunun da kapasite ile, bilgi beceri ile olabileceğine inandığını belirtti. 1986 Olağan Genel Kurulu öncesinde bu noktada bir problem ortaya çıktığını kaydetti:

> Sendikanın üst yönetiminde 5 tane TKP'li de olabilir, TİP'li de olabilir veya başka bir siyasi anlayış da olabilir, buna karşı değilim. Benim karşı olduğum bu gelecek arkadaşların bu görevleri yapabilirliği... Yönetim oluşurken başladı bu. Burada isim de vermek istemiyorum, bir arkadaşımız [için ısrar ettiler] şu göreve gelsin diye. Dedim ki, ben o arkadaşa saygı duyuyorum kişiliğine anlayışına saygı duyuyorum. Ancak o arkadaşımız bu görevi taşıyamaz. Bu benim kişisel görüşüm ama iyi düşünen herkes dediğimin doğru olduğunu da söyleyecektir. Burada aramızda bir ayrışma oldu.[472]

Aykanat, 1986 Genel Kurulu'nda eski kadrodan iki arkadaşıyla birlikte aday olduklarını ve karşılarında aday olmadığını, Sami Ataç'ın karşısına aday olan Celal Özdoğan'ı desteklediklerini söyledi:

> Sonuçta oylamaya geldiğinde Maden-İş'ten gelen delegasyon bizi oylamadı, kesti, çizik attılar. Genel Kurul bitti, 258 delege var, normalde benin 200 küsur oy almam lazım. Ben 136 oy aldım. O grup bizi oylamadı, Eyüp Öner'i oylamadı. Böyle bir kongre bitirdik. Şimdi bu kongreyi bitirdikten sonra nasıl bir görüntü sergiledi sendika? Şunlar kendi içinde şu pozisyondalar hâlâ gibi bir görüntü verildi. Tabi biz bunu çalışmalarımıza falan yansıtmadık, göreve devam ettik.[473]

Bunların yanında bir tartışma da Türk-İş'e katılma noktasında yaşanmıştı: "Belli bir siyasi grup Türk-İş'i savunuyor. Biz dedik, DİSK'e gitmemiz lazım. Bizim Türk-İş'te ne işimiz var? Bu insanlar DİSK'ten geldi tekrar yuvaya dönmeleri lazım."[474]

İsmail Aykanat, 1989 Genel Kurulu'nda ortaya çıkan sorunları aşamadıklarını söylüyor: "Sorunlar bitmiyor ki. Bitmiyor sorunlar. Bu sefer de ideolojik sorunlarımız oldu. Aşamadık. Ben kendi açımdan söylüyorum. Belki onlar haklı bilemiyorum. Ben onun doğru olmadığını savundum, bir başkası başka bir şey savunabilir." Aykanat, kriterinin sınıfsal anlayışı ön planda tutmak, görevi de hak etmek olduğunun altını çiziyor:

> Ben sosyalist bir insanım dünya görüşüm bu. Kendimi böyle yetiştirdim, böyle ahdettim. Benim kriterim nedir biliyor musunuz? Siz yüz kilo taşıyorsanız, ben elli kilo taşıyorsam bu işi sizin yapmanız lazım. Siyasi görüşünüzün faşist, ırkçı bir anlayış olmadığı sürece, ben karşısında durmamam sizin. Hangi ideolojidenmiş hiç fark etmez. Altı kişilik yönetimin altısı aynı ideolojiden de olabilir. O da fark etmez. (…) Ben bugün en sevdiğin insan kim dersen, geçmişte benim karşımda mücadele veren Celal Özdoğan'dır. Çok sevdiğim saydığım bir arkadaşımdır. Değerli bir arkadaşımdır, değerli bir sendikacıdır. Ona da yanlış yapılmıştır.[475]

Mahmut Karakoç ise, 1986'da toplanan 10. Genel Kurul sonrasında kimi sorunların ortaya çıktığını söyledi. Çeşitli nedenleri olsa da bu sorunlar karşısında '89'da değişme gereği duyulduğunu belirtti.

> Komple değişim doğru mu o da ayrı tartışılır. Ben onu da doğru bulmuyorum. Bugünkü bakışımla... Sadece o yönetim yapılanmasını değil, başka şeyleri de düşünmek lazım, sendikal hareketin durumunu da düşünmek lazım. O günkü şartlar onu getirmiş, demek ki öyle gerekmiş. Yürüdü mü? Yürümedi. Yani sen ben bizim oğlanla bu işler gitmiyor.

Karakoç, 10. Genel Kurul'da oluşan yönetim yapısının yürümemesinde, 6 Yönetim Kurulu üyesinin de aynı siyasi görüşten olmasının tabanda yarattığı

huzursuzluğun ne denli etkili olmuş olabileceği sorusunu ise şöyle yanıtladı:

> O tabandan kaynaklı şey değil de daha çok kimi arkadaşların kişisel egolarına dayalı şeyler oldu. Orada kimseyi suçlamak da istemiyorum tabii, o ayrı mesele. ister istemez yetersizlikler, şu bu neyse birtakım şeyler oldu o iş yürümedi. '92'de biz zaten ayrıldık.[476]

10 Eylül dergisi, metal işkolunda sendikal birlik sorununun yakıcı biçimde kendisini hissettirdiği vurgusu yaparak Genel Kurul'un sonuçlarına ilişkin şu değerlendirmeyi yaptı:

> Sendikanın önünde duran işkolu barajı, Çelik-İş ve Özdemir-İş'le birlik, Türk-İş'e katılma, MESS'e karşı mücadele vb. genel ve bütünsel sorunların çözümü bir yana, sendikanın kendi içindeki değişik çevreler arasındaki birlik ve ortak sendikal politika saptama gibi örgüt-içi sorunlar da genel kurul tarafından çözümlenmeden bırakıldı.[477]

HÜSEYİN KARA / GENEL MALİ SEKRETER

1954 yılında Sivas'ta doğdu. İşçilik yaşamına 1969 yılında META fabrikasında başladı. 1987 yılında işyeri baştemsilciliği yaptı. 1988 yılında Otomobil-İş Mecidiyeköy Şubesi 3. Olağan Genel Kurulu'nda Şube Mali Sekreterliği'ne seçildi.

CİHANGİR BAŞKAYA / GENEL ÖRGÜTLENME SEKRETERİ

1949 yılında Kastamonu'da doğdu. İşçilik yaşamına 1965 yılında başladı. 1980 yılında NETAŞ Northern Electric Telekominasyon Fabrikası'na girdi. İşyeri temsilciliği ve baştemsilcilik yaptı. Otomobil-İş Ümraniye Şubesi 1. Olağan genel Kurulu'nda Şube Mali Sekreterliği'ne seçildi.

OSMAN YILDIZ / GENEL EĞİTİM SEKRETERİ

1952 yılında Bolu'da doğdu. İşçilik yaşamına 1966 yılında başladı. 1976 yılında Tezsan Takım Tezgâhları Fabrikası'na girdi. 1988 yılında kadar aynı fabrikada çalışan Osman Yıldız, 1986-1988 yılları arasında Otomobil-İş Gebze Şubesi Disiplin Kurulu üyeliği yaptı. 1988 yılında toplanan Gebze Şube Genel Kurulu'nda Denetleme Kurulu Başkanlığı'na seçildi.

OTOMOBİL-İŞ 11. GENEL KURUL KARARLARI

KARAR NO: 1
DEMOKRASİ MÜCADELESİ

…. Bugün, demokrasiye en fazla gereksinim duyan işçi sınıfıdır. Demokrasi ile işçi sınıfının ekmeği arasında doğrudan ilişki vardır.

Çağımızın gereği olduğu için, ekmek hak ve özgürlükleri ifade ettiği için, insana ve doğasına uygun bir düzen olduğu için, sendikal yaşam açısından özgür bir toplu sözleşme ve grev düzeni olduğu için, daha çok ekmek ve istikrarlı bir toplumu öngördüğü için, çocuklarımız açısından umutlu yarınları simgelediği için, emekliler açısından mutlu ve rahat bir düzeni öngördüğü için Genel Kurumuz demokrasinin kazanılması, geliştirilmesi, korunması yolunda aktif mücadele yürütmeyi ve demokrasi mücadelesi veren öteki toplumsal kesimlerle ortak çaba içinde olmayı karar altına alır.

KARAR NO: 2
TÜRK-İŞ'TE BİRLİK

… Ülkenin en büyük işçi örgütü olan Türk-İş'in son yıllarda işçi hak ve özgürlükleri yolunda daha etkin mücadelesi, daha kararlı tutumlarıyla demokratikleşme çabalarını da gözardı etmeden, deneyimli ve mücadeleci bir üye tabanına sahip Otomobil-İş Sendikası'na da, işçi sınıfımızın geleceğini belirlemesinde etki ve katkısını sağlamanın yolu sendikamızın da bir üst örgüt olan Türk-İş'e üye olmasından geçiyor.

Günümüzde, işyeri, işkolu ve ulusal düzeyde işçi sınıfının birliği sağlanmadan kalıcı başarılar edilemiyor. Sorunlarımızın ve ne temel gereksinimlerimizin çözüm yolu işçi sınıfımızın Sendikal Birliğinden geçiyor. Bu nedenle, haklı mücadelemizde aynı havayı, aynı örgütsel çatı altında solumanın maddi ve moral gücünün önemini vurgulayarak, sendikamızın ulusal düzeyde bir Konfederasyon olan Türk-İş'e üye olunması gereğine işaret eder.

KARAR NO: 3
İŞKOLUNDA BİRLİK

… Genel Kurulumuz, metalürji işkolunda birliğin sağlanması için Çelik-İş ve Özdemir-İş Sendikalarıyla işçi sınıfının talepleri ve çıkarları temelinde birliği sağlamak için somut adımlar atılmasını, birliğin sağlanması yolunda kararlı bir çaba harcan-

masını, kısa dönemde aynı çatı altında birleşmeyi, öte yandan metalürji işçilerinin önemli bölümünü çatısı altında tutan, ancak her türlü ortak çalışmaya ısrarla katılmayan Türk Metal Sendikasına yönelik tabandan gerçekleştirilecek, bu anlamda tüm üye ve yöneticilerimize somut göreveler yükleyecek bir çalışma tarzı yürütmeyi nihai olarak tüm metalürji işçilerinin tek yapı altında toplayacak çalışmayı ısrarla, hiçbir şeyi bu çalışmanın önüne koymadan yürütmek için gerekli çalışmaların yürütülmesini karar altına alır.

KARAR NO: 4

ÖZGÜR BİR SENDİKAL DÜZEN İÇİN

Başta 1982 anayasası olmak üzere 2821 ve 2822 sayılı yasalar işçi sendikalarının katkısı ve rızaları olmadan tek yanlı olarak hazırladığı için sendikal hak ve özgürlüklerimiz vesayet altına alınmıştır.

- İşten çıkarmaların son bulması için,
- Hak grevi, dayanışma grevi ve genel grev için,
- Müdahalesiz bir toplu sözleşme düzeni için,
- Sendikalaşmanın önündeki engellerin kaldırılması için,
- İş güvencesinin sağlanması için,
- Başta 1982 Anayasa'sının ilgili maddeleriyle, 1475 sayılı İş Yasasının 13-17 ve 24. maddelerinin, 2821 sayılı Sendikalar Yasasının ve 2822 sayılı Toplu Sözleşme Grev ve Lokavt Yasasının Uluslararası Çalışma Örgütü'nün ilk eve kurallarına uygun hale getirilmesi için öteki demokratik kurum ve kuruluşlarla işbirliği içinde çalışma yürütülmesini karar altına alır.

KARAR NO: 5

TÜM ÇALIŞANLARA SENDİKA HAKKI

Genel Kurulumuz, Türkiye'nin altına imza attığı, uluslararası sözleşmelerle tanınan "Tüm Çalışanlara Sendika Kurma Hakkının" eksiksiz uygulanmasını demokrasinin örgütlenme ve insan haklarının bir gereği sayar. Tüm çalışanlara grevli, toplu sözleşmeleri sendikal hakkın tanınması için verilen mücadeleye tam destek verir.

Bu bağlamda eğitim emekçilerinin kısa adı EĞİT-SEN olan Eğitimciler Sendikasıyla, bu yolda çalışmalarını yürüten devlet memurlarına ve sendikalaşma hakkı engellenen kesimlerin sendika kurma ve örgütlenme çalışmalarına tam destek verilmesini karar altına alır.

KARAR NO: 6

DİSK

Genel Kurulumuz, sınıfımızın yüzyıllık mücadele geleneğine sahip çıkarak, demokratik hak ve özgürlükleri savunduğu için, çağdışı bir zihniyetle kapatılan DİSK'in derhal açılmasını talep eder, DİSK'in mal ve parasal varlığını kayıplarıyla birlikte gerçek sahiplerine iade edilmesini ister. Bu uğurda herkesi mücadeleye omuz vermeye çağırırken Sendikamız DİSK'in özgürlüğe kavuşması için aktif mücadele yürütülmesini karar altına alır.

KARAR NO: 7

1 MAYIS

8 Saatlik işgünü talebiyle işçilerin topluca üretimi bırakıp, bir dizi mücadele sonunda canlarıyla, kanlarıyla elde ettikleri kazanımların yıldönümü, dünya işçilerinin Birlik-Mücadele ve Dayanışma günü olarak baskıcı yönetimlerin bulunduğu ülkeler dışında her yıl büyük bir coşku ile kutlanmaktadır.

Genel Kurulumuz, 1 Mayıs Birlik-Mücadele- ve Dayanışma günün tatil günü olmasını, yasal ve yığınsal olarak kutlanabilmesi için, bu konuda her türlü girişimde yer almayı, yasal değişiklikler yolunda kamuoyu oluşturmayı, 1 Mayıs'ın ücretli tatil günü olarak kabul edilmesi için mücadele verilmesini karar altına alır.

KARAR NO: 8

GREV TÜZÜĞÜ

1987 yılında Sendikamızın açtığı dava sonucunda "Usul" eksikliği nedeniyle iptal edilen; ancak geçtiğimiz günlerde birçok anti demokratikliği içeren Grev Tüzüğü'nün yeniden yasallaşmasını şiddetle kınıyoruz.

Ülkemizde grev haklarıyla ilgili birçok sınırlama ve yasak söz konusu iken, bu alanda yeni kısıtlamaları içeren Grev Tüzüğü'nün iptal edilmesi için her türlü girişimin yapılmasını, aktif çaba sarf edilmesini Genel Kurulumuz karar altına alır.

KARAR NO: 9

KADIN İŞÇİLER

Kongremiz, çalışma koşullarının düzeltilmesi, doğum öncesi ve sonrası izinlerin arttırılması, kreş emzirme odalarının kurulması ve işlerlik kazandırılması, kadınların haftalık çalışma sürelerinin azaltılarak eşit ücret verilmesi, daha çok boş ve özgür

zamanın yaratılması, diğer sorunların saptanarak çözümü yolunda mücadele verilmesini karar altına alır.

KARAR NO: 10
GENÇ İŞÇİLER VE ÇIRAKLAR

Üretimin dinamik ve yeni unsurları olarak her yıl saflarımıza genç kardeşlerimiz katılmaktadır. Deneyimsizlik, kira, askerlik ve benzeri bir dizi sorunlarının çözümü yolunda özel çaba harcanması gerekmektedir.

Genel Kurulumuz üretimin ve mücadelemizin dinamik unsurları olan genç işçilerin eğitim, lojman vb. özgül sorunlarının saptanması ve çözüme kavuşturulması için diğer sendika ve kuruluşlarla ortak çaba ve mücadele içine girilmesini, ayrıca çırakların çalışma koşullarının düzeltilmesi ve asgari ücretten yararlanmaları için etkin çaba gösterilmesini karar altına alır.

KARAR: 11
SSK'NIN DEMOKRATİKLEŞTİRİLMESİ

İşçilerin ödedikleri paralar ile kurulan ve kuruluş amacı da sigorta kapsamındaki insanlara hizmet vermek olan SSK'nın yönetiminde işçilerin temsil edilerek işçilerin söz sahibi olması, işverenlerin gasp ettiği milyarlarca liranın derhal tahsil edilmesi, sigorta kapsamının genişletilerek tüm çalışanların yararlanmasının sağlanması için Genel Kurulumuz her türlü çabanın gösterilmesi, bu uğurda diğer sendika ile ilgili kuruluşlarla ortak hareket edilmesini karar altına alır.

KARAR NO:12
ASGARİ ÜCRET

Genel Kurulumuz, asgari ücretin sadece işçiyi değil, işçi ailesini kapsayacak biçimde saptanması, işçiyi ve ailesini sosyal ve kültürel bakımdan insanca bir yaşam sürdürecek düzeye çıkarılması, işçinin satın alma gücünü göz önüne alarak satın alma gücünün arttırılmasının hedeflenmesini temel ilke olarak alınarak, her yıl yeniden belirlenmesi ve vergi dışı bırakılması için gerekli çalışmaların yürütülmesini karar altına alır.

KARAR NO: 13
KIDEM TAZMİNATI

Kıdem tazminatına 1980 sonrası getirilen kısıtlamalar herkesçe bilinen bir gerçek. İşçilerin güvenceleri olan kıdem tazminatlarını hiç bir sınırlama olmadan alabilmeleri, kıdem tazminatları tavanının kaldırılması, grevde geçen sürelerin de kıdem süresine dahil edilmesi için, genel Kurulumuz aktif çalışma yapılmasını karar altına alır.

KARAR NO: 14
ZORUNLU TASARRUF FONU

"Çalışanların Tasarrufa Teşvik Edilmesi ve Bu Tasarrufun Değerlendirilmesine Dair Kanun"la, çalışanların kendi iradelerinin dışında, zorla getirilen bu dayatmayı şiddetle kınıyoruz. Ülkede en çok vergi veren, en çok emek sarf eden işçilerin alın terine kanun yoluyla el konulmasından başka bir şey olmayan bu uygulama sonucunda toplanan paraların hangi alanlarda değerlendirildiği hiç kimse tarafından bilinmemektedir.

Genel Kurulumuz, bu yasanın kaldırılması için, imza kampanyası, kamuoyu oluşturulması başta olmak üzere her türlü girişimin yapılması aktif çaba harcanmasını karar altına alır.

KARAR NO:15
EKONOMİK VE SOSYAL ETKİNLİKLER

Sendikal, işçilerin ekonomik demokratik örgütleridir. Sendikal etkinlik alanı toplu sözleşmelerle sınırlanmak istenmekte, türlü anti demokratik, anti sendikal uygulamalarla sendikaların varlık nedenleri ortadan kaldırılmak istenmektedir. Son yıllarda toplu iş sözleşmelerinin, enflasyona bağlanması bunun göstergelerindendir. Oysa, sendikalar, türlü uygulamalarla üyelerin ekonomik sosyal yaşamlarını iyileştirme mücadelesi vermelidir. Genel Kurulumuz, üyelerine hızlı ve ucuz konut için toplu konut kooperatifi, aracısız temel ihtiyaç maddeleri sağlamak üzere bölgeler ve olanaklar ölçüsünde işyeri düzeyinde tüketim kooperatifi, aracısız temel ihtiyaç maddeleri sağlamak üzere bölgeler ve olanaklar ölçüsünde işyeri düzeyinde tüketim kooperatifleri başlatmayı ayrıca üyelerimizin sinema, tiyatro, müzik, spor gibi kültürel etkinlikleriyle sağlık sorunlarının çözülmesi yolunda girişimlerde bulunmasını ve konu ile ilgili tüm kurumlarla işbirliği içinde olmayı karar altına alır.

KARAR NO: 16
KURUMLAŞMA

Dünyanın ve ülkemizin hızla değiştiği günümüzde, çağdaş sendika olmanın gereklerinden biri de kurumlaşmadır. Böylece, sorunlar daha kapsamlı bir bakış açısı ile ele alınıp aydınlığa çıkarılarak, çözüm yolunu bulmak kolaylaşacaktır.

Bu nedenle, Genel Kurulumuz Sendikamızın tez elden kurumlaşmaya başlatmasını karar altına alır.

Genel Kurulumuz, personel yönetmeliği, koordinasyon yönetmeliği, toplu sözleşme yönetmeliği, eğitim yönetmeliği, basın yayın yönetmeliği, örgütlenme yönetmeliği, delege seçimleri yönetmeliği ile temsilci yönetmeliğinin en kısa zamanda yasa ve tüzük hükümlerine uygun olarak hazırlanıp, yürürlüğe konulması konusunda, merkez Yönetim kuruluna görev ve yetki verilmesini karar altına alır.

KARAR NO: 17
ULUSLARARASI İLİŞKİLER

Benzer koşullarda yaşayan, çalışan ve üreten, ülkeleri, dilleri, dinleri farklı tüm işçiler kardeştir. Aynı koşullar altında bulunan işçilerin sorunları da benzerlikler gösterir. Hayat pahalılığı, işsizlik, çevre kirliliği ve savaş tehlikesi tüm emekçilerin ortak sorunlarıdır. Bu anlamda, farklı ülkelerin işçi örgütleri arasında ilişkilerin kurulması, bilgi alışverişinin sağlanması ve deney birikimlerinin aktarılmasının azımsanmayacak yararları vardır. Demokratik sınıf ve kitle sendikacılığının uluslararası birlik ilkesi de bunu öngörür.

Bu nedenle, sendikamız başta üyesi bulunduğumuz kuruluş olmak üzere dünyadaki diğer sendikal örgütlerle ilişki kurar, var olan ilişkileri karşılıklı dostluk temelinde geliştirir ve dünyadaki tüm kardeşlerimizin deneylerini daha etkin biçimde üyelerine taşımaya çaba harcayarak, bu çalışma için Genel Merkez düzeyinde uluslararası ilişkileri koordine ederek gerekli önemin verilmesini karar altına alır.

OTOMOBİL-İŞ 12. GENEL MERKEZ GENEL KURULU: MART 1992

Otomobil-İş 12. Genel Kurulu 17-18-19 Mart 1992 tarihlerinde Otim'de toplandı. 17 Mart günü Genel Kurulu açan Genel Sekreter Mahmut Karakoç, değişen dünyada sendikaların ve sendikal hakların önemine değindi, özlenen haklara ulaşmanın kolay olmadığını söyledi. Genel Kurul'un ülkemizde yaşanan sancılı bir ortamda toplandığını belirtti. Otomobil-İş'in 12. Genel Kurulu'nun hak ve özgürlük mücadelesine katkıda bulunması ümidini dile getirerek Genel Başkan Celal Özdoğan'ı açış konuşması yapmak üzere kürsüye davet etti.[478]

Kürsüye gelen Genel Başkan Celal Özdoğan yaptığı konuşmada, Türkiye'de son dönemde önceki hiçbir dönemde görülmedik ölçüde önemli değişimler ve büyük altüst oluşlar yaşandığını söyledi:

> Tarihin çok önemli yıllarına tanıklık ediyoruz. Son yıllarda sıkça kullanılan 'yenilenme', 'açıklık' ve 'değişim' sanırız bu dönemi karakterize eden, gerçekliği en iyi ifade eden kavramlar oldu. Sendikal hakların ülkemizde ILO standartlarına uygun çerçevede kurumsallaşması gereklidir. Mevcut sosyal güvenlik kurumlarında da önemli eksiklik ve aksaklıklar vardır. İçinde bulunduğumuz 1992 yılı hem demokratikleşme yönünde ileri adımlar atılmasının beklendiği hem de yüzbinlerce işçi için toplu sözleşmelerinin başlayacağı bir yıldır."[479]

Otomobil-İş Genel Merkaz Yönetim Kurulu, Genel Kurul salonunda.
Fotoğraf: Celal Özdoğan Albümü.

12. Otomobil-İş Genel Kurulu Divanı. Divan Başkanı Belediye-İş Genel Başkanı Fuat Alan. Fotoğraf: Celal Özdoğan Albümü.

12. Genel Kurul'a katılan yabancı konuklar. Fotoğraf: Celal Özdoğan Albümü.

Genel Başkan Celal Özdoğan'ın açış konuşmasından sonra Divan seçimine geçildi. Divan Başkanlığı'na Belediye-İş Sendikası Genel Başkanı Fuat Alan, Divan Başkan Yardımcılıklarına Otomobil-İş Mecidiyeköy eski Şube Başkanı Orhan Ekmen, Otomobil-İş Ümraniye eski Şube Başkanı Balamir İ. Olgun, Yazmanlıklara da Cenap Atik ve Zülfü Sever seçildiler.

Genel Kurul komisyonlarının seçimi yapıldı ve ardından gündem gereği konukların konuşması bölümüne geçildi. Bu bölümde Uluslararası Metal İşçileri Federasyonu (IMF) adına Hiroshi Kamada, Fransa Genel İş Federasyonu (CGT) adına Jacques Tregaro, DİSK Genel Başkanı Kemal Nebioğlu, Fransa Metalürji İşçileri (FLM) adına Jean François Care, Almanya IG Metall Adına Albert Graf, İtalya Metalürji Federasyonu adına Carlos Festrucci, Portekiz Metal İşçileri Federasyonu adına Carlos Carvalho, Rusya Federasyonu Otomobil ve Tarım Makinaları İşçileri Altay Birliği Komitesi adına Ivan Borayatev, Hollanda Metalürji İşçileri Federasyonu (FVN) adına Dik Nas, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Dev-İş adına Hasan Saraca, Sosyalist Parti Genel Başkan Yardımcısı Hıdır Hokka, Kristal-İş Genel Başkanı İbrahim Eren, Türk-İş 1. Bölge Temsilcisi Faruk Büyükkucak, Türkiye Maden-İş Genel Başkanı Murat Tokmak ve Tüm Bel-Sen Genel Eğitim Sekreteri Hıdır Pekgüzel birer konuşma yaptılar.

Daha sonra çalışma ve hesap raporları üzerine delegelerin konuşması bölümüne geçildi. Bu bölümde Veli Beysülen, Ce-

mal Aydın, Satı Ekmekçi, Güven Atar, İsmet Cengiz, Düzgün Akyol, Adnan Serdaroğlu, Necmi Akçay, Fikri Taşkın, Kamil Kinkır, Faruk Saydam, Bahattin Aymelek, Sabri Aydın, Kemal Parlak, Üzeyir Demirtaş, Mustafa Topçu, Tevfik Erdoğan, İbrahim Şengürle, Mehmet Kaçar, Muzaffer Şahin, Turgut Bozgül, Mehmet Çabuk, Servet Baykan, Ziya Yılmaz, Ali Rıza İkisivri, Osman Yıldız, Cihangir Başkaya, Hüseyin Kara, Mahmut Karakoç, Mehmet Çapar söz aldılar.

Otomobil-İş'in 12. Genel Merkez Genel Kurulu'nun 29 Mart 1992 tarihinde yapılan seçimleri sonucunda Genel Yönetim Kurulu belirlendi: Genel Başkanlığı'na Ali Rıza İkisivri, Genel Başkan Yardımcılığına Ziya Yılmaz, Genel Sekreterliği'ne Servet Baykan, Genel Mali Sekreterliği'ne Hüseyin Kara, Genel Örgütlenme Sekreterliği'ne Mehmet Çabuk, Genel Eğitim Sekreterliği'ne Necdet Ersin Seçildiler. Denetleme Kurulu'na Mehmet Kaya, Osman Yoldaş ve Yaşar Özdemir; Disiplin Kurulu'na ise Mehmet Emin Çetindağ, Yaşar Candan, Faruk Tavşan, Cuma Ayana ve Cenap Koç seçildiler.

Kartal Şube Başkanı Ali Rıza İkisivri'nin Genel Başkan seçilmesi nedeni ile boşalan Kartal Şube Başkanlığı'na Halit Barçın; Gebze Şube Başkanı Ziya Yılmaz'ın Genel Başkan Yardımcılığı'na seçilmesi nedeni ile boşalan Gebze Şube Başkanlığı'na Hamza Kılavuz; Kocaeli Şube Başkanı Necdet Ersin'in Genel Eğitim Sekreterliği'ne seçilmesi nedeni ile boşalan Kocaeli Şube Başkanlığı'na da Necati Şahin getirildi.[480]

12. Merkez Genal Kurulu'na katılan konuklardan, Av. Bekir Ekinci, İlhan Dalkılıç, Mehmet Aras, Otomobil-İş Genel Başkanı Celal Özdoğan ile birlikte.
Fotoğraf: Celal Özdoğan Albümü.

Divan Başkanı Fuat Alan Genel Kurul'a hitap ediyor.
Fotoğraf: Celal Özdoğan Albümü

Otomobil-İş Genel Başkanı Celal Özdoğan Genel Kurul konuşması sırasında.
Fotoğraf: Celal Özdoğan Albümü.

OTOMOBİL-İŞ 12. GENEL KURULU'NDA SEÇİLEN YÖNETİM, DENETLEME VE DİSİPLİN KURULLARI / MART 1992

YÖNETİM KURULU

Genel Başkan	Ali Rıza İkisivri
Genel Başkan Yardımcısı	Ziya Yılmaz
Genel Sekreter	Servet Baykan
Genel Mali Sekreter	Hüseyin Kara
Genel Örgütlenme Sekreteri	Mehmet Çabuk
Genel Eğitim Sekreteri	Necdet Ersin

DENETLEME KURULU

Mehmet Kaya
Osman Yoldaş
Yaşar Özdemir

DİSİPLİN KURULU

Mehmet Emin Çetindağ
Yaşar Candan
Faruk Tavşan
Cuma Ayana
Cenap Koç

ALİ RIZA İKİSİVRİ / GENEL BAŞKAN

Değişik işyerlerindeki çalışmalarından sonra 1972 yılında Çelik Montaj fabrikasına girdi.

1974 yılında, bu işyerinde baştemsilci seçildi. 1976 yılında yapılan, Merkez Genel Kurulu'nda, Merkez Yönetim Kurulu üyeliğine seçildi. 1979 yılında yapılan Merkez Genel Kurul'da yine aynı göreve seçildi. Bu göreve devam ederken, 9 Şubat 1980 yılında İstanbul Şubesi'nin ilk Genel Kurulu'nda İstanbul Şube Başkanlığı'na seçildi ve daha sonra yapılan genel kurullarda yeniden seçilerek bu görevini aralıksız sürdürdü.

27-28-29 Mart 1992 tarihlerinde yapılan Otomobil-İş 12. Olağan Merkez Genel Kurulu'nda Genel Başkanlığa seçildi.

ZİYA YILMAZ / GENEL BAŞKAN YARDIMCISI

İşçilik yaşamına, 1974 yılında Altaş El Aletleri işyerinde başladı.

1977 yılında Tezsan işyerine girdi. 1980 yılında, T. Maden-İş Sendikası Lokal Temsilciliği'ne seçildi. Bu Görevi sürdürürken, 1986 yılında yapılan Otomobil-İş Gebze Şubesi Genel Kurulu'nda Şube Başkanlığı'na seçildi. Daha sonra yapılan şube genel kurullarında bu göreve yeniden seçildi.

27-28-29 Mart 1992 tarihlerinde yapılan Otomobil-İş 12. Olağan Merkez Genel Kurulu'nda Genel Başkan Yardımcılığı'na seçildi.

SERVET BAYKAN / GENEL SEKRETER

İşçilik yaşamına 1975 yılında Pancar Motor fabrikasında başladı. Çeşitli sendikal görevlerde bulundu.

1984 yılında yapılan, Otomobil-İş Topkapı Şubesi'nin 1. Olağan Genel Kurulu'nda, Şube Sekreterliği'ne seçildi.

1987 yılında Pancar Motor işyerinde, sendika baştemsilciliğine seçildi. Bu görevi sürdürürken, Otomobil-İş'in 27-28-29 Mart 1992 tarihlerinde yapılan 12. Merkez Genel Kurulu'nda Genel sekreterliğe seçildi.

MEHMET ÇABUK / GENEL ÖRGÜTLENME SEKRETERİ

İşçilik yaşamına, 1977 yılında Netaş Ankara Montaj işyerinde başladı. O yıllarda T. Maden-İş Sendikası'nın işyeri temsilciliğini yaptı.

Daha sonra Otomobil-İş işyeri temsilciliği ve baştemsilciliği görevlerini sürdürdü. Otomobil-İş Ankara Şubesi'nin 1986 yılında yapılan Genel Kurulu'nda Şube Örgütlenme Sekreterliği'ne seçildi. Görevini profesyonel olarak 1992 yılına kadar sürdürdü. 1992 yılında yapılan Ankara Şubesi Genel Kurulu'nda da aynı göreve seçildi.

Otomobil-İş'in 27-28-29 Mart 1992 tarihlerinde yapılan 12. Olağan Merkez Genel Kurulu'nda Genel Örgütlenme Sekreterliği'ne seçildi.

NECDET ERSİN / GENEL EĞİTİM SEKRETERİ

İşçilik yaşamına 1972 yılında, İzmit Rabak fabrikasında başladı. 1984 yılında sendikal faaliyetlerin yeniden başlaması ile sendika işyeri temsilciliğine seçildi. 1989 yılına kadar üç dönem bu görevini sürdürdü.

1989 yılında Otomobil-İş Kocaeli Şubesi Genel Kurulu'nda, Kocaeli Şube Başkanlığı'na seçildi. Bu görevini sürdürürken Otomobil-İş'in 27-28-29 Mart 1992 tarihlerinde yapılan 12. Olağan Merkez Genel Kurulu'nda Genel Eğitim Sekreterliği'ne seçildi.

12. Genel Kurul, Sovyetler Birliği'nin dağıldığı, dünyada siyasi dengelerin altüst olduğu, kartların yeniden karıldığı, Türkiye'de siyaseten yeni eğilimlerin ortaya çıktığı, sol siyasetin baş döndürücü bir hızla değişen koşullar karşısında bir arayış içinde olduğu bir dönemde toplanmıştı. Kasım 1987'de TİP ve TKP'nin birleşmeleriyle kurulmuş olan Türkiye Komünist Partisi (TBKP) Ocak 1991'de toplanan kongresinde "en geniş sosyalist birlik" kabulü çerçevesinde aldığı kararla Sosyalist Birlik Partisi'ne katılmış; TBKP çevresinin siyaseten öne sürdüğü yeni yaklaşımlar sol içinde tartışılmaktaydı.

12. Genel Kurul öncesi dönem sendikanın örgütsel ve ekonomik olarak kimi sıkıntılar, üye kayıpları yaşadığı, örgüt içi tartışmaların yoğunlaştığı bir dönemdi aynı zamanda.

Otomobil-İş yönetimi de bütün bu süreçlerden, sol içindeki tartışmalardan, "yenilenme" çabasından etkilenmekteydi. Bu süreçlerden de esinlenerek Genel Merkez Yönetim Kurulu, yaklaşan 12. Genel Merkez Genel Kurulu öncesinde muhalefeti de kapsayan ortak bir yönetim oluşturma kararı aldı: Muhalefetle birlikte örgütün bütününü kucaklayan, geniş tabanlı tek bir liste çıkarılmalıydı.

Bu yaklaşım şube yönetimlerinde de karşılık buldu. Kemal Parlak, TKP'lilerin 5-0 -kimilerine göre 6-0- aldıkları 1989 Genel Kurulu'ndan 1992 Genel Kurulu'na giderken, Parti'nin kararının da Otomobil-İş Genel Kurulu'nda "muhalefetle barışma" ve "muhalefeti kapsama" yönünde olduğunu söyledi. Parlak, "sendikanın geleceğini etkileyen bir karar" olarak gördüğü bu kararın, bağlı olduğu Kartal Şubesi'ndeki dengeler açısından "sadece bir dönem daha sendika yönetiminde yer almayı" hayal eden ve Otomobil-İş içindeki muhalefetin sözcülüğünü yapan Ali Rıza İkisivri'yi Otomobil-İş Genel Başkanlığı'na taşıdığını kaydetti:

> Daha önce Ali Rıza İkisivri'ye karşı TKP'li Kamil Kinkır iki defa aday olmuş çok az oyla kaybetmişti. Şube'yle amansız bir kavgamız var bizim. [Şube yönetimi] kesin değişecekti. Çünkü sadece 38, 39 delegesi Schaub Lorenz'in var. Aksan var, Singer var… Singer de 600 kişi vardı çalışan. Bunun dışında bizimle hareket eden yaklaşık olarak 15 civarında fabrika var. Ama böyle politik bir karar olunca muhalefeti kapsama konusunda, Kamil'e söylüyorlar, Kamil tamam diyor.

Parlak, kendisinin ikna edilmesi için de Parti'den gelindiğini ve uzun uzun konuşmalardan sonra Parti kararı olduğu için gönülsüz rıza gösterdiğini dile getiriyor.[481]

Ali Rıza İkisivri'nin adaylığı konusunda Celalettin Aykanat da o günkü koşullarda, "92 kongresinde var olan olanaklarla" Ali Rıza İkisivri'nin sendikanın başına gelme şansı olmadığını ama gelişmelerin beklenmedik şekilde Ali Rıza İkisivri'yi öne çıkardığını söyledi.[482] Cuma Yıldız da Ali Rıza İkisivri'nin bir bakıma zorunlu bir seçim olduğuna işaret etti: "Niye Ali Rıza? Ali Rıza bizim listede olmasa üç liste olurdu, hiç şans olmazdı."[483]

Kartal Şube Başkanı Ali Rıza İkisivri ile "birlikte yürüme" kararı adına ilk temas görevi, Şube ilişkileri içinde Kemal Parlak'a verilir:

> Kamil, 'Sen bir Ali Rıza İkisivri'yi yokla' dedi. Ben Şube'ye gittim Ali Rıza İkisivri ile odasında konuşurken, 'Başkan şube kongresi ne olacak?' deyince, kalktı hemen kapıyı kapattı. 'Evet' dedi, 'konuşalım, siz ne düşünüyorsunuz?' Ben politik şeyler söyledim, işçi sınıfının birliği, sendikal mücadele... 'Yahu' dedi, 'boş ver bunları, biz ne yapacağız?' Dedim, Başkan, 'bizde özveri, sizde çaba, şubede birlik yapacağız.' Adam uçtu… 'Ben bunu slogan yaptım' dedi, 'çok sevdim bu sözünü, arkadaşların biliyor mu?' 'Biliyor böyle bir şeyi seninle konuşacağımı.' 'Tamam o zaman, ben arkadaşlarımla konuşayım sen arkadaşlarınla konuş detayları.' Tabii, Genel Merkez'e bilgi verdik. Sonra Aksan'da sendika odasında Kamil'le detayları konuştuk. Sonra artık resmi görüşmelere gideceğiz bizim tarafta Kamil Kınkır ile ben orada da Alirıza İkisivri ve Halit Barçın.[484]

Ortaya çıkan mutabakata göre, Ali Rıza İkisivri Genel Merkez Yönetim Kurulu'nda Genel Başkanlık dışında görev alacak, Halil Barçın Şube Başkanı, Kamil Kinkır amatör Şube Sekreteri olacaktı.[485]

Şube kongrelerinde muhalefet ile yönetimin oluşturduğu birliğin ardında, birliğin yaklaşan 12. Genel Merkez Genel Kurulu'nda da sürdürülmesi ve ortak liste atmosferi hâkim oldu. Otomobil-İş Sendikası'nda muhalefetin başını çeken şubeler Ankara Şubesi ve Kartal Şubesi'ydi. Anka-

ra Şubesi'nden Mehmet Çabuk, Genel Merkez Yönetim Kurulu'nun ve Genel Başkan Celal Özdoğan'ın bu sürecin başlangıcındaki rolüne işaret etti:

> Diğer şubelerle birlikte bir liste çıkaralım organizasyonu yapıldı. Celal Özdoğan ekibi böyle yürümüyor, ortaklaşalım [görüşündeydi]. Servet Baykan'ı alalım bizim ekibin içerisinden, Ali Rıza'yı alırız. Böyle bir oluşumla bir yönetim yapalım dediler.[486]

Böylece Genel Merkez Yönetim Kurulu için görüşmeler başladı. Kabul gören, Celal Özdoğan'ın Genel Başkanlığı'nda ortak bir liste çıkarılmasıydı. Bu ilk kabule göre Cihangir Başkaya ve Osman Yıldız aday olmayacak, Hüseyin Kara yeni listede yer alacaktı. Mahmut Karakoç da muhalefetin üzerini çizmek istediği isimlerden idi. Buna karşılık Mahmut Karakoç, Celal Özdoğan'ın muhalefetle yapılan pazarlıklarda kırmızı çizgisi oldu. Celal Özdoğan'ın, Mahmut Karakoç üzerindeki ısrarı, kendi Genel Başkanlığında muhalefetin de içinde yer alacağı ortak bir yönetim arayışının sonu oldu.

O dönemde Gebze Şubesi'nin öne çıkan aktivistlerden ve 1991 Genel Kurulu'nda Şube Mali Sekreteri seçilecek olan Adnan Serdaroğlu, Celal Özdoğan'ın Mahmut Karakoç'la birlikte yürümek konusundaki ısrarının, talihsiz bir şekilde Ali Rıza İkisivri'yi sendikanın başına getirdiğini anlattı:

> Aslında Celal Başkan'ın şansı devam ediyordu. Mahmut Karakoç'a bizden de kaynaklı çok tepki vardı. Mahmut Karakoç Genel Sekreter olarak etkisiz olarak görülüyordu, örgüt içerisinde onunla ilgili birtakım dedikodularda yaygınlaşmıştı doğrudur değildir bilemeyiz ama ona karşı böyle bir hassasiyet oluştu. Belki Celal Bey onunla daha iyi çalışacağını düşünüyordu. Onunla birlikteyiz dedi… Genel Kurul'un birinci gününün akşamına kadar. Biz de kendisine dedik ki, 'Tercihini yap ya Mahmut Karakoç'la ayrıl ya da biz artık seni desteklemeyeceğiz.' Celal Özdoğan, 'Mahmut Karakoç'la devam etmek istiyorum' dedi. 'Mahmut Karakoç olmaz,' dedik 'örgütün belirleyeceği insanlarla yönetim oluşturulsun.' Olmadı.[487]

Bunun üzerine yeni bir arayış başladı. Ali Rıza İkisivri'nin Genel Başkanlığı'nda altı kişilik bir liste oluşturuldu. Bir önceki Genel Kurul'da Celal Özdoğan'la birlikte Genel Mali Sekreter seçilerek yönetimde yer almış olan Hüseyin Kara, ortak aday listesinin hazırlanması sürecinde "politik arkadaşlarının" kendisinden tekrar göreve devam etmesini istediklerini söyledi:

> Dediler, 'Sen tekrar göreve devam edeceksin.' Bana da [önerdiler] yeni gelen arkadaşlar, Ali Rıza [İkisivri], Servet Baykan, 'Mali Sekreter olarak devam eder misin?' [Liste] yine bizim Partili arkadaşlar, Muzafferler, onlar bunlar, kim varsa o gün, Servetler, Ali Rızalar falan birlikte konuşarak yapılıyor. Bu sefer değişik düşüncedeki insanlar bir araya gelerek böyle bir çalışma içeresine giriyor. Tek anlayış olmasın diye. Eski yönetimden bir ben kaldım.[488]

Böylece 12 şubenin oluşturmuş olduğu listeye karşılık Celal Özdoğan ve Mahmut Karakoç ayrı ayrı aday oldular. Genel Kurul'da, beklendiği gibi Ali Rıza İkisivri'nin Genel Başkanlığı'nda oluşturulan liste seçimi kazandı. Eski yönetimden sadece Hüseyin Kara'nın yerini koruduğu, Ziya Yılmaz'ın, Servet Baykan'ın, Mehmet Çabuk'un, Necdet Ersin'in de içinde yer aldığı yeni yönetim, 1993 birleşme sürecine kadar görevde kaldı.

Adnan Serdaroğlu, Mahmut Karakoç ismi üzerinde ısrarı nedeniyle böyle bir sonuç ortaya çıktığını söyledi:

> Böyle bir karar verdik birtakım politik çevreler olarak da arkadaşlar olarak da ve desteklemedik. Ali Rıza oldu. Ali Rıza İkisivri bizi ehveni şer'e de değil kötüye mahkûm etti. Öyle bir inatlaşma, böyle bir kötü süreci ortaya çıkardı.[489]

1992 Genel Kurulu'nun hemen öncesinde Mecidiyeköy Şube Sekreteri seçilmiş olan Cemal Aydın 1989'da yapılan Genel Kurul'da Celal Özdoğan'ın ekibinin içinde olduğunu, komisyonlarda en etkin görev alanlardan biri olduğunu söyledi. Aydın, Parti'nin 1992 Genel Kurulu'na müdahalesinin de tanığı:

> Kim alıyor? Kararları birileri alıyor, burada da dayatmaya çalışıyor. Bir önceki Genel Kurul'da da öyleydi. O Genel Kurul'da da çağdaş sendikacılık vardı. 1989'dan sonraki dönemde birtakım konuları bir yerlerden

> birileri empoze etmeye çalışıyordu. Sonra da birlikte yürüyün derken kendi kadrolarımızı, sendikanın en dinamik kadrolarını yok ettirdiler bize dışarıdakiler. Yurt dışı bir de buradakiler, Partililer. Partili kim bilmiyoruz ki… herkes geliyor. Kime inanacağız? Öyle süreçler yaşadık biz. Kendi içimizde bölünmeler oldu. Bu vesile ile çok büyük hatalar oldu. Çok iyi insan kadrosu dışarıda kaldı. Ben bu süreçlerin hepsinin içindeydim. Tabii, bizim de dışarıdan etkilendiğimiz süreçler oldu bunlar. O yeni yapılacak listeye sonuna kadar muhaliftim ben.[490]

Aydın, 1992 Genel Kurulu'nun sonuçlarını kendi aralarında bölünmüş olmalarıyla ilişkilendiriyor: "Aramızda bölünmesek 500 sene de bu sendikada kalsak 500 sene kongre alamazlardı, biz bölündük de aldılar."[491]

Kartal Şubesi'ne bağlı Aksan fabrikasında Kamil Kinkır'ın talebi üzerine bir dönem temsilcilik de yapan Hayrettin Torun, Şube yönetimine muhalefet eden Kamil Kinkır ve Kemal Parlak ekibinin içinde. Torun, Merkez Genel Kurulu'nda şubelerin birlikte aldıkları ortak karara rağmen Ali Rıza İkisivri'ye oy vermeyen delegelerden biriydi: "Elim Ali Rıza'ya oy atmak istemedi yani."[492]

Mehmet Çapar, yönetimdeki çatışmanın başlangıcının Çelik-İş'le yürütülen birleşme sürecine kadar uzandığını söyledi.

> O dönem Çelik-İş'le birleşme çalışmaları yaptık. Çelik-İş'te birtakım sıkıntılar başladı. İş yürümedi. Bence işe bencillik girdi biraz. Tartışıyoruz Çelik-İş'le. Yedi kişilik yönetim [oluşacak]. Çelik-İş, dört kişi bizden olacak diye ısrar etti. Ben komisyona katılmadım, Cihangir Başkaya arkadaş katılıyordu. O da Netaş'tan gelen Celal Başkan'ın yakın arkadaşı. Bizim komisyonda bir karar çıktı, eğer üç arkadaş giderse eski üç arkadaş gidecek. Celal Özdoğan, Mehmet Çapar, Mahmut Karakoç. Diğer üç arkadaşa sendikada yer vereceğiz, onlar da mağdur olmayacak. Cihangir arkadaş, 'Anlamam merkeze ben gideceğim' dedi. Ben, 'Böyle bir çatışma olmasın, eğer böyle bir çatışma olup da bizim yüzümüzden bu olay geri gidecekse ben adaylığımı çekiyorum' dedim. 'Ben sendikada her görevi yaparım, vermezseniz de gider fabrikama geri dönerim. Bunun için birlik olayı bozulmasın' dedim. Orada bizim çatışmamız başladı.

Mehmet Çapar, Celal Özdoğan'ın Mahmut Karakoç üzerindeki ısrarı üzerine Özdoğan'a, artık kendisinin aday olmayacağını söylediğini kaydetti.

> 'Ama sen devam et' dedim. Hatta bana da dedi, 'Sen de gel bizimle aday ol.' Ben, 'aday olmayacağım, kusura bakmayın' dedim. 'Ben bu şekilde aday olmak istemiyorum.' Benim siyasi anlayışım da kişisel anlayışım da öyle. 'Altı arkadaş bir araya geldik bu iş yürümüyorsa ben yapmayacağım bu işi' dedim, çekildim. Mahmut Bey'le ikisi liste çıkaramadan aday oldu. Zaten kazanamayacağı belliydi.[493]

Öte yandan Celal Özdoğan, muhalif şubelerde Mahmut Karakoç ismi üzerinde ortaya çıkan rahatsızlığı ve liste dışı tutulmak istenmesinin nedenini, Karakoç'un sert ve esnemeyen tutumuna bağlıyor. Özdoğan, Karakoç'un şube genel kurullarına müdahale ettiği yönündeki eleştirilere karşı ise Karakoç'un bunu yönetimin kararı ve bilgisi ile yaptığını ve "buradan alınacak bir sorumluluk varsa tüm yönetimin de sorumlu olduğunu" söylüyor.[494] Özdoğan, 12. Genel Kurul'a giderken yaşanan tartışmaları ve Mahmut Karakoç ile yola devam etme kararını, yıllar sonra şöyle anlattı:

> Şube başkanı arkadaşlar bana geldiler, ziyaret ettiler. 'Yine örgütün başında görmek istiyoruz seni,' [dediler]. Ama verilen mesajlar arasında -çok yakın arkadaşlardan- şu vardı: 'Yönetim Kurulu'ndan adam kurtarmaya çalışma!' '86 yılında birlikte yönetime geldiğimiz, Rabak işyerinden Mahmut Karakoç diye bir arkadaşımız vardı. Ben o zaman tanıdım bu arkadaşı, daha önce bir tanışıklığım yok. Hatta kendisi ikna olmuyormuş yönetime girmek için, bize de söylediler, 'Sen git bir konuş Mahmut arkadaşla...' Yani yönetime aday gösterildi bölgesinde ama hâlâ kafasında soru işaretleri var. Hiç unutmuyorum Karagümrük'te bir yerde oturup konuşmuştuk da 'Fabrikayı yalnız bırakmamak lazım' falan demişti Mahmut. Öylesine gelen bir arkadaşımızdı. Eksiğiyle yanlışıyla [Genel] Eğitim Sekreteri olmuştu. Daha sonra Genel Sekreter olmuştu. Birlikte altı yıl çalıştık. Aile ilişkilerimiz de var, çocuklarımız ailelerimiz de tanışıyor. Söz ona: 'Yönetim kurulunda

sen onu kurtarmaya çalışıyorsun, örgüt tarafından çok benimsenmiyor onu kurtarmaya çalışma, sen Genel Başkan olarak devam et.' Şubeler bir araya gelmiş zaten, geliyorlarmış. Ben, Mahmut Karakoç'la birlikte çalışmak istiyorum mesajı verdim.

Daha sonra rahmetli Kamil Kınkır, bir de Muzaffer [Şahin] (…) bir akşam çağırdılar. Bizim Genel Merkez'in altında kahve vardı. Tuttular beni, 'Mutlaka olmalısın, örgüt seni görmek istiyor.' Ben onlara, 'Tamam,' dedim, 'kararımı değiştirdim. Tamam Genel Başkanlık'ta varım.' Aradan iki gün geçti. Vicdan azabı çektim. Diyeceksiniz ki, diğer arkadaşlarınızla da çalıştın diğer arkadaşlarınız yok da niye illaki bu arkadaşın? Hatta kabul ettiğimde kendisine de söyledim, 'Mahmutçuğum,' böyle böyle 'ben şube başkanlarının getirmiş olduğu öneriyi kabul ettim' dedim. "Genel Başkanlığa devam ediyorum.' 'Hayırlı olsun Başkan' dedi bana. Ama dediğim gibi iki gün kendi kendimle hesaplaştım. Pazartesi sendikaya geldiğimde, Muzaffer Başkan'la, Ali Rıza arkadaşı çağırdım. O dönemde birbirine hasım olan arkadaşlar böyle [yakınlaşma] içerisine girdiler. Özellikle bizim ekipten Muzaffer arkadaş, [muhalefetten] Ali Rıza Bey falan. Ali Rıza Bey de herkese [haber] yolluyor, aman Başkan vazgeçmesin bundan, kontrol edin vazgeçmesin diye. Ben ikisini de çağırdım, dedim ki, 'Arkadaşlar, ben bunu yapamayacağım.' "Ne yapacaksın, liste mi çıkaracaksın?' 'Hayır liste çıkarmayacağım.'

Biz beraber aday olduk. Aslında doğrusu benim hiç aday olmamamdı kongrede, 92 kongresinde. Aday oldum. Kaybedeceğim belliydi. Kaybettim. Gülücüklerle teslim ettik arkadaşlara.[495]

Mahmut Karakoç ise 1992 Genel Kurulu'nun sonuçlarının ve Celal Özdoğan'la kendisinin seçilememesinin, önceki dönemde birlikte davrandıkları arkadaşlarının "yapılanması" olduğunun söyledi. Belki de "Türkiye solunda, TKP'den TBKP'ye geçişteki yapılanmadan kaynaklı birtakım şeyler" olmuş olabileceğini, sol harekette, sendikalarda o dönemde böyle olumsuz şeyler yaşandığını, [bu örgütlerin] bir dönem "insan kıyma makinası" olduğunu belirtti. Karakoç, Genel Kurul sürecinde kendisine karşı bir neden böylesi bir cephe oluştuğuna ilişkin bir soruya verdiği yanıtta düşündüğü, bildiği şeyler olduğunu ama onların kendisinde kalsın istediğini söyledi: "Şimdi işin içine girmek istemiyorum. [Gelişmeler de] kendisini gösteriyor zaten. '92 Genel Kurulu'ndan sonraki süreçte de yönetim bizden çok daha iyi gitmedi. Daha da geri gitti. Yakın zamanda dağıldılar zaten."[496]

OTOMOBİL-İŞ 12. GENEL KURULU SONUÇ BİLDİRGESİ

Otomobil-İş Sendikası 12. Merkez Genel Kurulumuz, her şeyden önce sendikaların üyelerinin maddi ve manevi çıkarlarını korumak ve geliştirmek olduğu bilinciyle, çok yoğun bir çalışma dönemini geride bırakıyor.

Geçtiğimiz çalışma dönemi daha önceki çalışma dönemlerinde görülmedik ölçülerde çarpıcı, derin ve köklü değişimlere sahne oldu. Dünyada ve Türkiye'de önemli değişimler ve büyük alt üst oluşlar yaşandı. Tarihin çok önemli yıllarına tanıklık ediyoruz. Son yıllarda sıkça sözü edilen "yenilenme", "açıklık" ve "değişim" bu dönemi ifade eden kavramlar oldu.

Kimi görüşlere göre, dünya iki kutupluluğun ortadan kalkmasıyla birlikte topyekün bir dünya savaşı olasılığının kalktığı iddia ediliyor. Oysa, nükleer silahlar olduğu gibi duruyor. Bölgesel çatışmalar, kuzey-güney çelişkisi sürüyor. Sovyetler Birliğinin dağılmasıyla ortaya çıkan cumhuriyetler arasındaki çelişkilerin nasıl sonuçlanacağı kestirilemiyor. Nükleer silahların kullanılması tehlikesi kalkmış değil. Körfez savaşıyla da yakından gördük ki, savaş yalnızca savaşan ülkeleri etkilemekle kalmıyor. Hele nükleer silahların kullanıldığı bir çatışmanın çıkması çok boyutlu felaketlere yol açabilir. Dünyada barışın sağlanması tüm ülkeleri ilgilendiren ortak bir sorun olmaya devam ediyor.

Hammadde ve enerji sorunlarının yanı sıra ekolojik denge ciddi bir tehdit altında. Ozon deliniyor, binlerce bitki ve hayvan türü yok oluyor. Tropikal ormanların yağması, çöllerin taarruzunu getiriyor. İklim değişiyor, binlerce yıl aynı kalan ortalama hava sıcaklığı artıyor. Buzulların çözülmesi dünyanın en verimli ovalarını sular altına bırakacak. Coğrafi sınırların önemin kalmadığı bir noktaya gelindi.

Tüm insanlığı tehdit eden ekolojik sorunların yine tüm insanlığın işbirliğiyle çözülebileceği görülü-

yor. Çevreyi korumak, uluslararası haberleşme, denetim, yeni teknik için işbirliği kendini dayatıyor.

Dünya nüfusunun yaklaşık üç milyarı en geri kalmış 100 ülkede yaşıyor. Bu insanların sekiz milyonu açlık sınırında, bir buçuk milyarı sağlık yardımı almak zorunda, yediyüz milyonu da eğitimsiz durumda. Bilim adamları koşulların değiştirilmemesi halinde 21. Yüzyıl içinde bir milyar insanın çevre kirliliği ve açlıktan öleceğine dikkat çekiyor.

Tüm global sorunların çözümü iç içe geçmiş görünüyor. Diğer yandan ne çevrenin korunması ne de geri kalmışlık sorunun çözümü için yeni kaynaklar yaratılamıyor tek çözüm askeri harcamaların kısılmasından başlayarak tüm harcamaların ve dağıtımın değişmesinden geçiyor. Bu değişim ise tüm ülkelerin, sistemlerin siyasi ve ekonomik yapılarında radikal değişiklikleri zorunlu kılıyor.

Dünya asla, sosyalizmin bir dizi ülkede bir siyasal, ekonomik sistem olarak var oluşundan önceki dünya olamaz. Gereğince yaşama geçirilmemiş olsa da sosyalist ülkelerde yaşananlar eşitliği, sosyal güvenliği, sömürünün sınırlanabileceğini öğrendiler. Kapitalist ülkelerdekiler de sosyalizmin değerlerinden haberli oldular, gerçekleştirmeye çalıştılar. Sosyalist sistemin yalnızca var oluşu dahi kapitalist sistemin daha iyiye yönelmesine neden oldu. Yaşanan bir çok olumsuzluk nedeniyle bir uçtan bir uca savrulmalar olsa da sonunda her şey rayına oturduğunda, yaşananların ve gözlenenlerin olumlu yanları yaşamımızda vazgeçilmez yerlerini alacaklar. Şimdi dünya, insanlık bu kazanımlar temelinde yeni bir bileşime, yeni idealler arayışına gidiyor. Bu derin ve köklü değişimin henüz adını koyamasak da bu, insanlık tarihinde yeni bir dönüm noktasıdır, diyebiliriz.

Türkiye işçi sınıfı 1980 sonrasında çok önemli yapı değişiklikleri yaşadı. Bu yapı değişiklikleri, 1989 yılındaki güçlü eylem dalgasıyla Türkiye'nin toplumsal gündemine yansıdı. 1992 yılının dünyası, Türkiye'si, Türkiye işçi sınıfı 1980 yılındakinden çok farklıdır. Değişen ulusal ve uluslararası koşullar Türkiye işçi sınıfının, değişiminin ve demokratikleşmesinin önünü açıyor. Tüm bu değişim dinamikleri Türkiye sendikal hareketinde gözle görünür bir evrime, gelişmeye yol açmıştır. Bugün sendikal hareketi değerlendirirken bu gelişmeleri dikkate almayan, dünün yaklaşımları ve olgularıyla sınırlı bir bakış çözümleyici olmayacaktır. Duygusallıktan uzak, bugünün ihtiyaçlarına yanıt veren yaklaşımlar şarttır. Aksi halde bunca zorlukla alınan mesafenin yeniden heba olması söz konusudur.

İşçi sınıfının gücü birliğinden geçer. Onun için işçi sınıfının ve onun örgütlü gücü sendikaların stratejik çıkarları hep sendikal birliği sağlamaya yönelik olmuştur. Elbette önemli olan bunun koşullarının sağlanması, hazırlanmasıdır. Sendikal birliği ileriye dönük bir program etrafında gerçekleştirmenin koşulları ortaya çıktığında; işçi sınıfı, en temel haklarını korumak ve geliştirmek amacıyla, çeşitli konulardaki farklılıklarını ikinci plana itmeye, bu farklılıklara hoşgörülü davranmaya karar verebilir. Böylesi bir dönemde gerçekleştirilebilecek bir birliği bozmak, işçi sınıfı hareketinin uzun dönemli çıkarlarına zarar verir.

Son yıllarda, dünyada ortaya çıkan hızlı değişim ve yeni ortaya çıkan koşullar uluslararası sendikal hareketi birlik arayışlarına itmiştir. Dünyanın değişen koşullarından bağımsız olmayan Türkiye'deki koşullar da işçi sınıfının sendikal birliği için elverişli zeminler yaratmaktadır. Uluslararası sendikal hareketteki ana eğilimler de birlik doğrultusunda gelişip güçlenmektedir.

Sendikal rekabet sendikal hakları geliştirici değil, sendikal hareketi birbirine düşürücü ve zayıflatıcı bir rol oynamaktadır. Sendikal çoğulculuk sendika içi demokrasi işletilerek çözülmelidir. Bu çerçevede Türk-İş, Disk ve Hak-İş arasında bir diyalog başlatılmalı, çatışmacı rekabetçi tarza bir son verilmelidir. Amaç gönüllülük temelinde bir sendikal birliğin sağlanması olmalıdır.

Bugün sendikal harekette varolan bölünmüşlük giderilebilir bir durumdur. Çünkü bu ayrışmada zamanında etkili olan bir çok faktör bugün için anlamını yitirmiştir. Sendikal harekette varolan siyasal, dinsel, bölgesel hatta kişisel temelli ayrışmalar işçi hareketine zarar vermektedir. Sendikal harekette rekabeti dışlayan, işbirliğini ve diyaloğu esas alan bir atmosfere, temiz havaya ihtiyaç vardır. Duygusallıktan uzak, günümüzün ihtiyaçlarına yanıt veren yeni yaklaşımlar gereklidir.

Dünyadaki köklü değişimler her yapıyı, politikasını gözden geçirmeye zorluyor. Sendikalar da bunun dışında kalamaz. Geçmişteki gibi sendikacılık yapılamayacağını, aynı yöntemlerin kullanılamayacağını görüyoruz. Yeni bir sendikal politika, bugüne ve geleceğe bir bakış açısı oluşturmak için bir muhasebe gereklidir.

Otomobil-İş Sendikası 12. Genel Kurulu, bu görüşlerin ışığında, yeni bir sendikal politikanın oluşturulması için, üzerimize düşeni yapmak gereğine inanır. 11. Çalışma dönemi Merkez Yönetim Kurulumuzun, bu konuda başlattığı girişimi onaylar ve önümüzdeki dönem görev yapacak Merkez Yönetim Kurulumuzun bu çalışmaları sürdürmesi kararını alır. Bunun, yalnız Otomobil-İş'in değil, mevcut konfederasyonların, üye sendikalarıyla birlikte geçmişin, bugünün ve yarının tartışılacağı bir platform oluşturmalarıyla çözüm yoluna girebileceğini belirtir.

KARAR NO: 1
ÇAĞDAŞ VE DEMOKRATİK BİR ANAYASA

12 Eylül'ün anti-demokratik ortamında emirle hazırlanarak, "Hayır" demenin işkence nedeni yapıldığı bir oylama sonucunda kabul edilen 1982 Anayasası'nın, toplumun gelişmesi ve tüm kurum ve kurullarıyla demokrasinin uygulanması hedeflerinin önündeki en önemli engellerden birisi olduğunu tespit eden;

Yeni anayasanın sivil bir toplum örgütlenmesi ve katılımcı bir demokrasinin çerçevesini oluşturması gereği ile; insan hakları, eşitlik, demokrasi, laiklik, hukuka saygı ve kuvvetler ayrılığı ilkelerine dayalı, bireyleri ekonomik, siyasal, sosyal ve teknolojik baskı ve tehditlere karşı koruyan bir yaklaşımı içermesi gerektiğini vurgulayan GENEL KURUL; tüm toplum genelinde sürdürülecek demokratik bir tartışma süreci sonunda ulaşılacak genel mutabakat çerçevesinde, çağdaş demokratik normların ışığından da yararlanarak çağdaş bir Anayasa'nın hazırlanması gerektiğini karar altına alır.

KARAR NO: 2
TOPLUMSAL YAŞAMI DÜZENLEYEN YASALAR

Ülkemiz toplumsal yaşamın halen yürürlükte bulunan yasalar ve diğer mevzuat ile sımsıkı sarıldığını ve böylece gelişme dinamiğinin köreltilip, ülkenin demokrasi ışığından yararlanmasının engellendiğini tespit eden GENEL KURUL;

Özellikle Seçim, Siyasi Partiler, Ceza, Ceza Yargılamaları Usulü, Terörle Mücadele, DGM, Polis Vazife ve Salahiyetleri, Sıkıyönetim, Olağan Üstü Hal Yasaları ve diğerlerindeki anti-demokratik hükümlerin iptal edilerek; tüm mevzuatın demokrasi ve insan refah ve mutluluğunu hedef alan bir anlayışla yeniden yazılmasını ÖNERİR.

KARAR NO: 3
DEMOKRATİK ÇALIŞMA YAŞAMI-ÖZGÜR SENDİKAL DÜZEN

Çalışma ilişkilerini ve sendikal faaliyetleri düzenleyen mevzuattaki, işçilerin ve sendikaların baskı altında tutulması amacına yönelik anti-demokratik hükümlerin, bu alanların doğal dengeleri ile ayakta durup, gelişmesini engellediğini tespit eden GENEL KURUL;

Özgür bir çalışma yaşamı ve sendikal faaliyet için tüm engellerin ortadan kaldırılmasını ve ilgili uluslararası sözleşme hükümlerinin ülkemizde de geçerli olmasını, henüz imzalanmayan tüm ILO sözleşmelerinin imzalanmasını talep eder.

Bu cümleden olarak:

* Tüm çalışanlara örgütlenme ve diğer hakların tanınmasını,
* Grevin tüm biçimleriyle uygulanabilir olmasını ve grevin etkili olabileceği anda başlatılmasını,
* Toplu sözleşme düzenine tüm müdahalelerin ortadan kaldırılmasını,
* Sendikaların kendi faaliyetlerini serbestçe düzenleyebilmelerinin önünün açılmasını,
* İş güvencesiyle ilgili düzenlemelerin bir an önce yasalaşmasını ve işsizlik sigortasının oluşturulmasını,
* İşçi sağlığı ve iş güvenliği konusunda insanı öne alan bir yaklaşımla ciddi bir eğitim ve ekili bir denetim uygulanmasını,
* 1 Mayıs'ın tüm dünyada olduğu gibi, "işçilerin uluslararası dayanışma günü" olarak tanınmasını ve resmi bayram günü olarak yasalaşmasını,

Acil ve ertelenemez görevler olarak vurgular.

KARAR NO: 4
SOSYAL GÜVENLİK SİSTEMİ

Ülkemizdeki sosyal güvenlik sisteminin çarpık ve amacına uygun ve etkili hizmet üretemez durumda bulunduğunu tespit eden GENEL KURUL;

Sosyal Güvenlik kurumlarının tek çatı altında toplanmasını ve demokratikleştirilmesini,

Kurum hizmetlerinden yararlanan insanların kurum yönetiminde söz haklarının bulunmasını ve kurum hizmetlerinin ciddi bir plan program çerçevesinde iyileştirilmesini,

Kurum iyi eğitilmiş personel ve ihtiyacı karşılayacak teknik cihazlarla donatılmasını talep eder.

KARAR NO: 5
İŞ GÜVENCESİ-İŞSİZLİK SİGORTASI

İnsanın maddi ve manevi varlığını geliştirebilmesi için serbestçe seçtiği, severek çalışabileceği uygun bir çalışma ortamı bulmasına bağlı olduğunu vurgulayan;

Ancak ülkemizde hiçbir neden gösterilmeden işçi çıkarılabilmesi ve bu hususun işverenlerce suiistimal edilmesi nedeniyle yüzbinlerce emekçinin işten çıkarıldığını ve hatta sendikal örgütlenme, grev, yasal mercilere başvurma, hamile kalma gibi en doğal ve insani hakların bile sınırsız işten çıkarma yetkisi nedeniyle kullanılamaz hale geldiğini;

Bu durumun ciddi toplumsal bunalımlar yarattığını ve esasen işsizliğin toplumsal olarak göğüslenmesi gerek ve işsizlerin tek başına çözemeyecekleri toplumsal bir hastalık olduğunu tespit eden GENEL KURUL;

Çalışma Bakanlığı'nca hazırlanan konu ile ilgili yasa taslağının İş Yasası 17. Maddesi ile ilgili bölümünün işçiler lehine yeniden düzenlenerek ve bu halde de kıdem tazminatı ödenmesinin sağlanarak en kısa zamanda yasalaştırılmasını ve işsizlik sigortası kurumunun derhal oluşturulmasını talep eder.

KARAR NO: 6
İŞÇİLERİN İŞVERENLERDEKİ ALACAKLARININ GÜVENCE ALTINA ALINMASI

İşçilerin yıllarca çalıştıktan sonra, işten çıkarılınca veya işyeri kapanınca, alacaklarını çoğunlukla alamadıklarını ve bu durumun işverenler tarafından suiistimal edildiğini tespit eden GENEL KURUL;

İflas halinde işçilerin tüm alacaklarının en geç üç ay içinde ve rehin-ipotek dahil tüm alacaklardan önce ödenmesi ve b İcra İflas Kanunu'nda değişiklik yapılmasını;

İşçi alacaklarını ödeyemeyen şirket ortaklarının da şirketin türüne bakılmaksızın işçi alacaklarından şahsi malvarlıklarıyla sorumlu tutulmalarını;

İşçilerin ücret ve sair haklarını ödemeyen işverenlerden yapılacak tahsilatın hızlandırılması için etkin önlemler getirilmesini, talep eder.

KARAR NO: 7
ÜLKE EKONOMİSİNİN GELİŞİP GÜÇLENMESİ

Son on iki yıl, ülkemiz ekonomisinde önemli ve vazgeçilmez bir dinamik olan sanayileşme açısından heba edilmiştir.

Biliniyor ki sanayileşme, büyüme, gelişme ve toplum refahının iyileşmesinde vazgeçilmez bir yer ve etkiye sahiptir.

Bu konunun önemine dikkat çeken Kongremiz; bilim ve teknolojideki olağanüstü gelişmeler ve " ekonomilerin uluslararasılaşması" süreci dikkate alınarak Türkiye sanayiinin geleceğinin belirlenmesinde sendikalara önemli bir rol ve sorumluluk düştüğüne inanmaktadır.

Bir diğer önemli sorun da, ülkemizde yıllardır %60 ve %70'lerin altına bir türlü düşmeyen enflasyondur. Enflasyon, en önemlisi ücretlilerin reel gelirlerini sürekli azalttığı için, ayrıç fiyat istikrarını bozarak ekonomide sürekli bir güvensizlik yarattığı için, çözümü gereken en acil sorunlarımızdan başlıcası durumundadır.

Bu nedenlerle; Mevcut sanayiinin bu doğrultuda yeniden yapılandırılmasını, rasyonelleştirilerek üretken hale getirilmesini,

Sanayiinin ihtiyaçları dikkate alınarak eğitimin bu doğrultuda yeniden yapılandırılması ve eslek içi eğitime önem verilmesini,

Bilim ve teknolojide olağanüstü gelişmeler ve " ekonomilerin uluslararsılaşması" süreç, dikkate alınarak ülkemizin ihtiyaçlarını göz önüne alan bir öncelikler belirlemesi yapılarak, yatırımların bu doğrultuda ele alınmasını, daha fazla kaynak ayrılması ve hızlandırılmasına ve istihdam yaratıcı olmasının önemine işaret ederek, gereken önlemlerin alınmasını,

Enflasyonun düşürülmesini,

Bu hedeflerin gerçekleştirilmesi amacıyla, öteki kurum ve kuruluşlara birlikte gerekli çalışma ve etkinliklerin yapılması için, Merkez Yönetim Kurulu'na görev ve yetki verilmesini karar altına alır.

KARAR NO: 8
ADİL GELİR DAĞILIMI, ASGARİ ÜCRET, VERGİ REFORMU ve FONLARIN KALDIRILMASI

Ülkemizde adil bir gelir dağılımı sağlanmadan ekonomik ve siyasi istikrarın sağlanamayacağını, bütün kurum ve kurullarıyla işleyen bir demokrasiye ulaşılamayacağı apaçıktır.

İzlenen ekonomik politikalar sonucu; gelir grubunda yer alan 1. %20'lik dilim toplam gelirin %4'ünü alırken, son%20'lik dilim toplam gelirin %55'ini almaktadır. Bu, hiçbir vicdanın kabul edemeyeceği, toplumsal ve ekonomik bir çarpıklıktır. Ayrıca, işçilerden %4 oranında, işverenlerden de %6 oranında zorunlu tasarruf kesintisi yapılmaktadır. Bu fonda biriken para trilyonları bulmaktadır. Bu gerçekleri dikkate alan GENEL KURUL;

Toplumsal gruplar arasındaki gelir uçurumunu ortadan kaldırıcı düzenlemelerin yapılmasını,

Asgari ücretin insanca yaşamaya yetecek bir düzeyde belirlenmesini,

Adil bir vergi reformu yapılarak, ücretliler üzerindeki vergi yükünün hafifletilmesi ve asgari ücretin vergi dışı bırakılması için, Merkez Yönetim Kurulu'na, bu amaçların gerçekleştirilmesi doğrultusunda, öteki kurum ve kuruluşlarla birlikte mücadele ve etkinliklerin yapılması için, görev ve yetki verilmesini, karar altına alır.

KARAR NO: 9
EĞİTİM REFORMU

Her eğitim sisteminin amaçları vardır. Eğitim amaçlarının kaynağı, bilimsel olgulara ve araştırmalara dayalı bir eğitim felsefesidir. Ülkemizde belirlenmiş bir eğitim felsefesi vardır denilemez. Ulusal eğitim felsefesinin yerleşmesine yardımcı olacak, eğitimin siyasal, sosyal, ekonomik, kültürel temelleri ve toplumsal yapıyla bağlantılarını inceleyen yeterli araştırmalar yoktur. Oysa bir ülkenin toplumsal, ekonomik ve siyasal amaçları yani siyasal felsefesi eğitime de yansımalıdır.

Genel Kurul; şimdi toplumun ezici çoğunluğu tarafından benimsenen her alanda demokratikleşme, sanayileşme, kalkınma, teknolojik devrim hedeflerine uygun bir eğitim sisteminin gerçekleşmesi için tüm eğitim süreçlerinde yeniden yapılanmaya ihtiyaç olduğunu; Türkiye'nin nasıl bir insan gücüne, işgücüne ihtiyacı olduğunun saptanıp, eğitimin buna göre de yönlendirilmesi gerektiğini karar altına alır.

KARAR NO: 10
SENDİKAL EĞİTİM

Sendikal eğitim, sendikal düzeyde kazanmış olduğumuz, nasıl hareket etmek gerektiği ile ilgili bilgilere ek olarak, esas itibariyle gündelik pratikte düşünme sürecimizi zenginleştirmemizi öğretecek ve bizleri olayları yüzeysel bir şekilde analiz etmekten geri durmaya alıştırmalıdır. Hangi türden olursa olsun, her olayı enine boyuna düşünüp onu analiz etmenin yol ve yöntemlerini, bunlarla ilgili kavramları kazandırmalıdır. Böylece bizlerin, ücretlilerin haklarını ve istemlerini savunma ve geliştirme görevimizi daha etkin yerine getirebilmemizi sağlamalıdır.

Genel Kurul, sendikal eğitimin araştırma çalışmaları ile, basın yayın çalışmaları ile, kamuoyuna yönelik etkileme ve tanıtım çalışmaları ile bir bütün oluşturduğunu; bütün bu çalışmaların, bu anlayışa uygun olarak geliştirilmesi ve kurumsallaştırılması gerektiğini karar altına alır.

Hükümetler ve sendikalar işçilerin meslek eğitimi sorunlarıyla karşı karşıyadırlar. Artık, bir kere eğitim almış olmak yeterli olmamaktadır. İşçilerin sistemli biçimde yeniden eğitilmeleri, yeni mesleklerde uzmanlaşmaları ve yeni mesleki nitelikler kazanmaları gerekmektedir. Bu toplumsal, ekonomik ve aynı zamanda ciddi bir siyasal sorundur.

Sendikalar üyeleri için, ortaya çıkan iş olanaklarına uygun niteliklerle donatacak eğitim programları yapmak zorundadırlar.

Üyelerimizin işleri yeni teknolojiyle yapmalarını sağlayacak mesleki düzeye ulaşmaları için, sendikamızın mesleki eğitim çalışmalarına katılması yaşamsal önemdedir. Sürekli ve uzun vadeli eğitim son derece büyük önem taşıyor. Bu eğitim, yeniden eğitim programları hükümetin, işveren kuruluşlarının katılımı ve finansman sağlamalarıyla üçlü bir nitelik kazanmalıdır.

GENEL KURUL; mesleki eğitim konusunun bu çerçevede ele alınıp geliştirilmesi gerektiğini, belli sonuçları üretip çalışmalarını bu gelişmeye uyarlamasını karar altına alır.

KARAR NO: 11
SENDİKAL DEMOKRASİ

Tüm dünyada demokrasi rüzgarlarının estiği günümüzde, katılımcı demokrasinin ilkeleri değişik düzeylerde olsa da her ülkede ve hayatın hemen her alanında gelişiyor. Katılımcı demokrasinin temelinde bulunan, açıklık, katılımcılık öne çıkıyor.

Demokrasinin e sivil toplumun okulları olması gereken sendikalarda, demokrasi olmazsa olmaz bir koşuldur. Bu gerçeği göz önünde bulunduran GENEL KURUL;

Açıklık, katılımcılık ve yeni sendikal anlayışlar temelinde sendikal demokrasinin sürekli geliştirilip güçlendirilmesini,

Bunun devam edecek bir süreç olarak, sürekli yaşama geçirilecek bir ilke olduğunu karar altına alır.

KARAR NO: 12
SENDİKAL BİRLİK

İşçi sınıfının gücü birliğinden geçer. Onun için işçi sınıfının ve onun örgütlü güç sendikaların stratejik çıkarları hep sendikal birliği sağlamaya yönelik olmuştur. Elbette önemli olan bunun koşullarının sağlanması, hazırlanmasıdır.

Son yıllarda, dünyada ortaya çıkan hızlı değişim ve yeni ortaya çıkan koşullar uluslararası sendikal hareketi birlik arayışına itmiştir. Dünyanın değişen koşullarından bağımsız olmayan Türkiye'deki koşullar da işçi sınıfının sendikal birliği için elverişli zeminler yaratmaktadır.

GENEL KURUL, bugün sendikal harekette varolan bölünmüşlüğün giderilebilir bir durum olduğunu, bu ayrışmada zamanında etkili olan birçok faktörün bugün için anlamını yitirdiğini, sendikal harekette varolan siyasal, dinsel, bölgesel hatta kişisel temelli ayrışmaların işçi hareketine zarar verdiğini, sendikal harekette rekabeti dışlayan, işbirliğini ve diyaloğu esas alan bir atmosfere ihtiyaç olduğunu vurgular.

Metalürji işkolunda sendikal bölünmüşlüğüne son verilmesi için ardıcıl bir çaba gösterilmesini, bunun sağlanması sürecinin aynı zamanda ülke düzeyinde sendikal birliğin sağlanmasına da önemli katkıları olacağı inancıyla, Merkez Yönetim Kuruluna bu doğrultuda çabalarını sürdürmesi görevini verir.

KARAR NO: 13
SENDİKAL YAPILANMA

Sendikaların politikası o ülkenin ekonomik, politik, sosyal sorunlarının 'deki hızlı değişim eski yapıları da hızla eskitiyor. Varlığını sürdürmek isteyen her yapıda yeniden yapılanmalar gündeme geliyor.

GENEL KURUL; Sendikamızın, değişimin gerektirdiği yeniden yapılanmayı önümüzdeki dönem, Merkez Yönetim Kurulu'nun gündemine almasına; bu konuda kapsamlı bir araştırma çalışmasını başlatmasına; 11. Merkez Genel Kurulu'nda alınan "kurumsallaşma" kararını geliştirmesine ve bu konuda atılacak somut adımların saptanmasına karar altına alır.

Kadın işçiler, genç işçiler ve çıraklar, işsizler, emekliler ve örgütlenme alanındaki sektörlerle ilgili konularda araştırmalar yaptırıp, çözüm yolları aramasını; bu konularda Genel Merkezde ve Şubelerde birimler oluşturmanın yol ve yöntemlerinin aranması gereğini belirler.

KARAR NO: 14
ULUSLARARASI İLİŞKİLER

2000'li yılların eşiğinde, dünyadaki bütün sendikalar ve tek tek her sendika hem nitelik hem de güç bakımından yepyeni sorunlarla karşı karşıya bulunuyorlar. Bu da uluslararası sendikal harekete yeni ve nitelikçe daha yüksek sorumluluklar yüklüyor.

Toplumsal sistemleri veya gelişmişlik düzeyleri ne olursa olsun, dünyanın değişik kesimlerindeki halkları etkileyen gelişmelerin yol açtığı ciddi tehlikeleri bertaraf etmek bakımından, dünya sendikalarının uluslararası ilişkilere müdahaledeki rolü önemlidir.

Bu koşullarda, bütün sendikalar için temel sorun, durmadan gelişen uluslararası ekonomik ilişkilerin, dünya insanlarının ihtiyaçlarını karşılamaya yöneltmesini, tam istihdamı ve toplumsal gelişmeyi sağlayacak gerçek kalkınma koşullarının yaratılmasını sağlamak için etkin ve yapıcı müdahalede nasıl bulunacağına karar vermektir.

Bu da, sendikal faaliyetin yenilenmesini zorunlu kılmakta, sendikal hareketin bütününün, günümüzün ihtiyaçlarına uygun yeni bir dayanışma anlayışını gerçekleştirmesini gerekli hale getirmektir.

GENEL KURUL; Bu yaklaşımla, uluslararası sendikal hareketin gerekli enformasyon ve koordinasyonunun geliştirilmesini, işçilerin farklı görüşlerin ve ideolojilerini aşan ortak çıkarları temelinde birleştirilmesi, karşılıklı diyalog, işbirliği ve dayanışmanın sağlanması gereğini belirler. Merkez Yönetim Kurulu'nu, bu doğrultuda çaba göstermekle görevlendirir.

KARAR NO: 15
YÖNETİME KATILMA

Ekonomik gelişme, kalkınma, sendikalar açısından çok önem kazandı. Gelişme; yaratıcılık, inisiyatif, ekonomik yaşama çalışanların müdahalesini, endüstriyel ilişkilerde demokratikleşmeyi gerekli kılıyor. Sendikalar yalnızca verimlilik kaygısının sosyal sonuçlarını düzeltmeye çabalamak durumunda kalmamalıdır. Gereksinimlerin karşılanmasına dayalı bir ekonomik gelişme sağlaması için, çalışanlar da karar alma süreçlerine katılmalıdır. İş Organizasyonunda, sevk ve idarede sendikaların istenmemesi, ilkel bir yaklaşım olarak mahkûm edilmelidir.

Becerili, çalışmak isteyen bir işgücünün verimi artıracağı doğaldır. Ancak, işletmeler de geleneksel hiyerarşilerini, yönetim biçimlerini gözden geçirmelidir. İşçi temsilcilerinin karar süreçlerine katılımının önü açılmalıdır.

GENEL KURUL; Merkez Yönetim Kurulu'nun, önümüzdeki çalışma döneminde, yönetime katılma konusunda kapsamlı araştırmalar yaptırması, bunun somut yol ve yöntemlerini bulma konusunda çalışmalar yapmasını karar altına alır.

KARAR NO:16
SOSYAL-KÜLTÜREL ETKİNLİKLER VE DAYANIŞMA

Sendikaların faaliyetlerini belirleyen yalnızca üyeleri ya da çalışanlarla sınırlı olmaktan çıkmıştır. Dünya o kadar küçülmüş, tehlikeler öylesine büyümüştür ki, artık sendikalar da yalnızca kendileriyle sınırlı bakış açılarına sahip olamazlar.

Bugün sendikalar üyelerinin çıkarlarını ve kendilerini geliştirmek için bütünsel yaklaşımlar getirmek zorundadır. Ülkenin nüfus planlamasından eğitim politikasına kadar her konuda düşünmek, öneriler getirmek durumundalar.

Yaşanan dev boyutlu sorunlar karşısında sendikaların yalnızca ücret, iş güvenliği vb. konularla ilgilenmeleri yeterli olamaz. Çalışanların yaşamını etkileyen her engelle mücadele etmeye, çözüm için katkıda bulunmaya çalışmak durumundadır. Barış, çevre, dış borç sorunları sendikaların gündemine girmiştir.

Öte yandan, üyelerimize değişik biçimlerde yardım ve hizmetler gündeme alınmalıdır. Bu çerçevede konut, sağlık, aile konuları sigorta ve tüketici konuları, sağlıklı bir işyeri ve çevre sorunlarıyla ilgili projeler üretmek, danışmanlık hizmetleri geliştirmek, kültür ve boş zaman etkinlikleri düzenlemek, sendikal faaliyetimizin konularından olmalıdır. Üyelerimizin yüksek öğrenimdeki çocukları için burs olanakları araştırılmalıdır.

GENEL KURUL; Merkez Yönetim Kurulunun bu konularda gerekli çalışmayı yürütmekle görevlendirir.

GENEL TEMSİLCİLER KURULU TOPLANTILARI

Sendikanın nabzının attığı yerlerden biri de Genel Temsilciler Kurulu toplantılarıydı. Otomobil-İş Genel Kurulları gibi Genel Temsilciler Kurulları da çok önemli sendikal kararların alındığı, sendikanın siyasi tutumunun ortaya çıktığı toplantılardı. Otomobil-İş Genel Temsilciler Kurulları sendika hareketi içinde olduğu kadar politik çevrelerde de ilgi uyandıran tartışma, birlik ve beraberlik platformlarıydı.

Fotoğraf: Cuma Yıldız Albümü.

İSMAİL AYKANAT:

"BİR TEMSİLCİLER KURULU DEMEK, SENDİKANIN OMURGASI DEMEK!"

'70 ile '90 arasını söyleyeyim sana. Otomobil-İş emekliler derneği gibiydi. Maden-İş'in katılımından sonra sınıf sendikası olmayı öğrendi. Burada bir kere noktalayalım. Sezar'ın hakkını Sezar'a verelim.

Ben 12 Eylül'den önceki temsilciler kurulunu çok iyi hatırlıyorum. Biz geldikten sonraki temsilciler kurulunu da... Önceki temsilciler kurulunda adam çıkar şiir okurdu, inerdi. "Yaşasın Başkan, vatan millet Sakarya!" Bizden sonra gelenler bizim canımıza okudular. Şimdi nur içinde yatsın, Servet Baykan'ı tanır mısınız bilemem. Bizim eski Genel Sekreter. Servet bir dosya ile gelirdi, bir de bizim Cumali Yıldız vardı. Bunların hepsi siyasi insanlar. Çok sevdiğim arkadaşlar hâlâ görüşüyoruz. Bunlar bir eleştiri yaparlardı tadından yenmezdi. Anlayabilen çok şey alırdı. Bu kadar nitelikli temsilciler kurulunu göremezsiniz. İddia ediyorum, şimdi de yok. Bizim Genel Merkez'de boş vaktimiz olmazdı. Sabahtan akşama kadar temsilcilerin biri gider biri gelirdi. Arı kovanıydı... arı kovanı.

İsmail Aykanat, Görüşme kayıtları, İstanbul, 20 Kasım 2018.

SENDİKA İÇİ DEMOKRASİ VE DAYANIŞMA

Otomobil-İş, Tüzük gereğince yılda iki kez yapılan Otomobil-İş Temsilciler Kurulu'nu, sendikanın dayandığı temel ilkelerden biri olan "tabanın söz ve karar sahibi olması" ilkesinin somuta geçmesi olarak değerlendiriyordu. 27 Haziran 1987 tarihinde toplanan Otomobil-İş Genel Temsilciler Kurulunu açış konuşmasında Genel Başkan Dalkılıç bunu şu cümlelerle ifade ediyordu:

> Türkiye Otomobil-İş Sendikası Türkiye işçi sınıfına hizmet verme yönünde çığırlar açmış, tabandan almış olduğu güçle hiçbir sendikanın yapmamış olduğu Genel Temsilciler Meclisini toplamış, sendika içi demokrasinin ne kadar çalıştığının kanıtını bir defa daha göstermiştir.[497]

Otomobil-İş, Genel Temsilciler Kurulu toplantılarını, sendikanın örgütlenme çalışmalarına ve mücadeleye hız katan, aynı zamanda sendikal birliği daha da pekiştiren toplantılar olarak da görüyordu.[498] Maden-İş geleneğinde de çok önemli bir yeri olan geniş katılımlı, basına, kamuoyuna açık böylesi en geniş katılımlı toplantıların, sendikanın kendi içindeki birlik beraberliğini, dayanışmasını canlı tutan, pekiştiren bir işlevi vardı.

GENEL TEMSİLCİLER KURULLARININ GÜNDEMİ

Otomobil-İş Genel Temsilciler Kurulu toplantıları kamuoyuna açık olarak ve çok kalabalık bir katılımcı topluluğuyla yapılıyordu. Siyasetin ve sendika hareketinin, demokratik kitle örgütlerinin önde gelen temsilcilerinin, aydınların, bilim çevrelerinin de konuk olarak katıldıkları bu toplantılar basının da ilgi alanındaydı. Böyle olunca, bu toplantıların gündemini esas olarak siyasetin ve sendika hareketinin güncel sorunları oluşturuyor ve bu çerçevede sendikanın tavrı basında da yer alan kapsamlı sonuç bildirileriyle açıklanıyor, kamuoyuyla paylaşılıyordu.

NİSAN 1985

Otomobil-İş'in 1980 sonrasındaki ilk Genel Temsilciler Kurulu, "ulusal bağımsızlığımızı, demokrasiyi ve insan onurunu savunuyoruz" belgisiyle 26 Nisan 1985'te İstanbul'da Şan Sineması'nda 1500'ü aşkın şube yöneticisi, işyeri temsilcisi ve işçilerin katılımıyla toplanmıştı. Bu toplantı, 1982 Anayasası ve 2821-2822 sayılı yasaların getirdiği yasaklamalara, sınırlamalara ve bunun işçi ve sendika hareketi için yarattığı güçlüklere, çözüm önerilerine odaklanmıştı. Türk-İş'te birlik ve Türk-İş'in demokratikleştirilmesi tartışmalarının yoğun olarak yaşandığı bir döneme rastlayan 1985 Otomobil-İş Genel Temsilciler Meclisi'ne, Türk-İş içinde yürütülen demokratik muhalefetin adayı Petrol-İş Genel Başkanı Cevdet Selvi de katılmış ve bir konuşma yapmıştı.

GÖREV BEKLİYORUZ!

Otomobil-İş Sendikası'nın işyeri temsilcileri olarak bizler, işçi ve emekçi yığınları yoksullaştıran , gelir dağılımında adaletsizlikleri derinleştiren, işsizlikle mücadeleyi reddeden, çalışma hakkına, insana, emeğe, sendika, toplu sözleşme ve grev hakkına ve tüm demokratik haklara saygısı olmayan, kendi gemisini kurtarma, köşeyi dönme, iş bitirme anlayışını sahtekârlığı yolsuzluğu, bilime ve bilgiye saygısızlığı toplum yapısına egemen kılmak isteyen her türlü anlayışı ve uygulamayı reddediyoruz.

Ulusal bağımsızlığımızı, demokrasiyi, insan onurunu, insan onuruna uygun bir yaşam düzeyine sahip olmanın, ülkemizin tüm bireylerinin doğal ve vazgeçilmez hakkı olduğunu savunuyoruz.

…

Sorunlarımızın çözüm yollarını, gücümüzü, örgütlülüğümüzü, etkinliğimizi arttırarak, ancak biz bulabiliriz. İşçilerin birleşik gücünün örgütleyicisi, sözcüsü, öncüsü olmak, sendikaların temel görevidir. Bu görev, koşullar ne olursa olsun değişmez ve ertelenemez.

Otomobil-İş Sendikası'nın temsilcileri olarak, Sendikamızın bu temel görevi yerine getirme yolunda atacağı her adımı, üye kitlesini oluşturan işçiler olarak sonuna kadar desteklemeye hazırız. Görev bekliyoruz.

26 Nisan 1985 - Otomobil-İş Genel Temsilciler Kurulu Sonuç Bildirisi'nden.

1985 Genel Temsilciler Kurulu'ndan. Fotoğraf: Celal Özdoğan Albümü.

Toplantıya konuk olarak, DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk, Barış Derneği Genel Başkanı Mahmut Dikerdem, Türk Tabipler Birliği eski Başkanı Dr. Erdal Atabek, İstanbul eski Belediye Başkanı Ahmet İsvan, DİSK eski Yürütme Kurulu Üyesi ve SHP İstanbul İl 2. Başkanı Rıza Güven, DİSK eski Genel Sekreteri Gazeteci Yazar Kemal Sülker katıldılar. Genel Temsilciler Kurulu'nu çok sayıda sendikacı da izledi. Kristal-İş Genel Başkanı Hasan Basri Babalı, Deri-İş Genel Başkanı

Yener Kaya, Özdemir-İş Genel Başkanı Mehmet Aras, Ağaç-İş İstanbul Şube Başkanı Erdal Demircan, Deri-İş Kazlıçeşme Şube Başkanı Hüseyin Ateş toplantıya katılarak, dayanışma gösterdiler.

Otomobil-İş 1. Genel Temsilciler Kurulu toplantısında kırka yakın Otomobil-İş üyesi konuşmak üzere divana başvurdu, ancak süre sınırlılığı nedeniyle hepsine söz verilemedi. Bu durum Otomobil-İş gazetesinde, "Ne konuştuklarından da öte, bu sayıda işçinin konuşmak istemesi ve konuşması, başlı başına bir olumluluktu," biçiminde değerlendirildi. "Her bir konuşma dostlara umut verecek bir işçilik bilincini yansıtıyordu… toplantıyı izleyenlerin paylaştığı ortak kanı buydu. Metal İşçileri, metal işçilerinin öncüleri, suskun, kararsız değildi."[499]

Kocaeli Şube Başkanı Mehmet Ali Erdoğan, Kartal Şube Başkanı Ali Rıza İkisivri, Ümraniye Şube Başkanı Şahin Önayak, Gebze Şube Başkanı Ahmet Katı, Mecidiyeköy Şube Başkanı Yusuf Türkoğlu, Bursa Şube Başkanı Bayar İnce, Ereğli Şube Sekreteri Eşref Demircan, Sungurlar işyeri temsilcisi İsmail Aksoy, Bebimot baştemsilcisi Engin Akpınar, Endiksan baştemsilcisi Alaaddin Caner, Erka Balata işyeri temsilcisi Ali İleri, Erdemir'den Hayrettin Kartal, Omtaş baştemsilcisi İsmet Cavlak, Netaş işyerinden çıkarılan toplu sözleşme sözcüsü Nazım Alpman, Panoto baştemsilcisi Veli Selçuk, İzmit Philips baştemsilci Faruk Boz, İmbat Makine baştemsilcisi Yavuz Tekin, Erka Balata baştemsilcisi Mehmet Alşeker, Türbosan baştemsilcisi Engin Özkan, Çimtaş baştemsilcisi Mehmet Deniz söz alarak Temsilciler Kurulu'na hitap ettiler.[500]

OCAK 1986

17 Ocak 1986 tarihinde yapılan Genel Temsilciler Kurulu'nun gündeminde yine sendika hareketinin güncel sorunları vardı. Geç Emeklilik Yasası ve Kıdem Tazminatı Fonu Yasa tasarısı ele alındı. Hayat pahalılığı toplantıda öne çıkan konulardan biriydi. 1985 yılı, ekonomik olarak özellikle işçi sınıfı ve diğer emekçiler açısından bir "yıkım yılı" olarak değerlendirildi. Buna karşılık 1985 yılında işçi sınıfı açısından çok önemli gelişmelerin de yaşandığı vurgulandı.[501]

EKİM 1986

12 Ekim 1986 tarihinde toplanan Genel Temsilciler Kurulu, ağırlıklı olarak MESS toplu pazarlık sürecinin tartışıldığı bir toplantı oldu. Genel Örgütlenme Sekreteri İsmail Aykanat, MESS'e karşı mücadelenin örgütlenme açısından da önem taşıdığını dile getirdi. Genel Sekreter Sami Ataç kürsüye gelerek MESS sözleşmesinin ayrıntılarını anlattı.

OTOMOBİL-İŞ GENEL ÖRGÜTLENME SEKRETERİ İSMAİL AYKANAT

Otomobil-İş Sendikası, tespiti için 48 gün beklerken, Türk Metal Sendikası için bu süre 8 gündür. Biliyoruz ki, sermayenin düdüğünü öttürürsen yetki var, öttürmezsen yok... 12 Eylül sonrasında uygulanan antidemokratik iş yasaları ve MESS, TİSK gibi işveren kuruluşlarının dayatmalarıyla toplu sözleşme düzeni sürdürülmek isteniyor... Biz insanca yaşayacağımız, kimsenin karşısında başımızı öne eğmek zorunda kalmayacağımız bir ücret mücadelesi veriyoruz.

12 Ekim 1986 -
Otomobil-İş Genel Temsilciler Kurulu

12 Ekim 1986 Genel Temsilciler Kurulu. Fotoğraf: Celal Özdoğan Albümü.

Kartal Şubesi Yönetim Kurulu üyesi Fikri Bayır, Asil Çelik'ten Murat Denizkurdu, Gebze Şube Sekreteri Ünal Çelik, Kartal Şube Başkanı Ali Rıza İkisivri, Kavel baştemsilcisi Sebat Yüksel, Endiksan işyeri temsilcisi Selma Ateş toplantıda söz alarak Temsilciler Kurulu'na hitap ettiler.

DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk, Barış Derneği Genel Başkanı Mahmut Dikerdem, İstanbul eski Belediye Başkanı Ahmet İsvan, DİSK eski Genel Sekreteri Kemal Sülker, Türk Tabipler Birliği eski Başkanı Erdal Atabek, Kristal-İş Genel Başkanı Hasan Basri Babalı, Deri-İş Genel Başkanı Yener Kaya, SHP Kadıköy İlçe Başkanı Güven Aydoğmuş, Özdemir-İş Genel Başkanı Mehmet Aras, Özdemir-İş Genel Mali Sekreteri Mustafa Erveren, SHP Gebze İlçe Başkanı Erol Gürlü, Deri-İş Kazlıçeşme Şube Başkanı Hüseyin Ateş, faaliyetleri durdurulmuş olan Maden-İş'in Kayseri Bölge Temsilcisi Hasan Yalçın, DİSK Bölge Temsilcisi Celal Alçınkaya, SHP Üsküdar İlçe Başkanı Kenan Sönmez, Petrol-İş Boğaziçi Şubesi İdari Sekreteri Cemal Özcan, Petrol-İş Boğaziçi Şubesi Yönetim Kurulu Üyesi İlknur Karaca Genel Temsilciler Kurulu'na katılan konuklar arasındaydı.[502]

HAZİRAN 1987

Otomobil-İş'in 27 Haziran 1987 tarihinde toplanan Genel Temsilciler Kurulu'na, "eylem birliği" ve "Türk-İş'te Birlik" tartışmaları damgasını vurdu. Genel Temsilciler Kurulu'nda, Genel Örgütlenme Sekreteri İsmail Aykanat, Genel Mali Sekreter Eyüp Öner ve Genel Sekreter Celal Özdoğan, işkolunda birlik sorununu ele alan konuşmalar yaptılar. Toplantıda çeşitli fabrikalardan 25 temsilci söz aldı.

SENDİKALAR ARASI GENİŞ EYLEM BİRLİĞİ

ANAP iktidarının TİSK ve MESS'le birlikte yürüttükleri çağdışı demokrasi ve işçi düşmanı politikalarına karşı genel taleplerimiz yükseltilmelidir. Bunun için, sendikalar arası geniş eylem birliği ve dayanışma geliştirilmelidir. Bu mücadele anayasa ve yasalardaki sendikal hakları kısıtlayan hükümlere karşı mücadele ile birleştirilmelidir. İşçi sınıfının tek vücut ve tek yumruk olması yolunda çaba sarf edilmelidir.

27 Haziran 1987 - Otomobil-İş Genel Temsilciler Kurulu Sonuç Bildirgesi'nden.

Eylem birliği ve işkolunda birlik meselesi, 12 Aralık 1987'de yapılan Genel Temsilciler Kurulu toplantısında da gündeme oturdu. 12 Aralık toplantısında 30 Kasım'da Otomobil-İş Genel Sekreteri Celal Özdoğan'ın, 1 Aralık'ta Otomobil-İş eski Genel Sekreteri Sami Ataç'ın gözaltına alınmaları protesto edildi. Genel Başkan İlhan Dalkılıç bunu, "Türkiye Sendikal hareketine ve Otomobil-İş Sendikası'na bir saldırı olarak" niteledi:

> İşçi sınıfına yönelik anti-demokratik baskılara son! Genel Sekreterimiz serbest bırakılmalıdır.[503]

Genel Temsilciler Kurulu'na Petrol-İş Teşkilatlanma Sekreteri Memet Çelik, Belediye-İş 1 No'lu Şube Sekreteri Sadi Kılıç, Öz Gıda-İş Bakırköy Şube Başkanı Mustafa Paçal, Demiryol-İş Sendikası Haydarpaşa Şube Sekreteri M. Kasım Gerday, Öz Gıda-İş Bakırköy Şube Mali Sekreteri Cavit Negiz, SHP İstanbul İl Yönetim Kurulu Üyesi Mustafa Gökçeli, SHP Bakırköy İşçi Komisyonu Üyesi Naci Şimşek konuk olarak katıldılar. Maden-İş Profilo temsilcileri, Sace grevcileri ve Tez Koop-İş 3 No'lu Şube Başkanı Aynur Karaaslan'dan gelen mesajlar okundu.[504]

Genel Temsilciler Kurulu'nda, Ditaş temsilcisi Abidin Özkaymak, Hurma Elekronik baştemsilcisi Ramazan Kap, Philips temsilcisi Faruk Saydam, Rabak baştemsilcisi Şevki Özbay, Panoto baştemsilcisi Kenan Düş, Philips baştemsilcisi Mehmet Helvacı, Tekfen baştemsilcisi Hulusi Kuzgun, Elsan baştemsilcisi Tafik Dip, Makina Takım temsilcisi Cevdet Karabulut, Çimsataş baştemsilcisi Kerim Petek, Emayetaş baştemsilcisi Bayram Kara, Omtaş baştemsilcisi Hamdi Özcan, Makina Takım temsilcisi Kenan Mor, Kartal Teneke baştemsilcisi Orhan Vural, Aksan baştemsilcisi Kamil Kinkır, Türk Elektrik temsilcisi Necmettin Olcay, Ümraniye Şube Sekreteri Gıyasettin Yıldız, Topkapı Şube Örgütlenme Sekreteri İsmail Sercan, Netaş baştemsilcisi Yılmaz Koral, Sace baştemsilcisi Ekrem Kahraman, Kavel baştemsilcisi Sebat Yüksel, Türk Telekom baştemsilcisi Cuma Yıldız, Topkapı Şube Başkanı Muzaffer Şahin, Ümraniye Mali Sekreteri Gürsel Demirkol, Meci-

diyeköy Şube Başkanı Ali Kaplan söz alarak birer konuşma yaptılar.[505]

HAZİRAN 1988

MESS müzakereleri yaklaşırken 18 Haziran 1988 tarihinde toplanan Otomobil-İş Genel Temsilciler Kurulu'nu, 15 Ekim 1988 tarihinde toplanan Olağanüstü Temsilciler Kurulu izledi. Her iki toplantının gündeminde de MESS toplu pazarlık süreci vardı.

18 Haziran 1988 tarihinde toplanan Otomobil-İş Genel Temsilciler Kurulu'nda otuz dört temsilci söz alarak görüş ve önerilerini ortaya koydular.[506] 15 Ekim 1988 tarihinde toplanan Otomobil-İş Olağanüstü Temsilciler Kurulu'nda da Genel Sekreter Celal Özdoğan MESS süreciyle ilgili bilgi verdi. Toplantıda kırk beş temsilci ve üye söz aldı. Toplantıda Bursa Şube Başkanı Bayar İnce, Kocaeli Şube Başkanı Mehmet Ali Erdoğan, Çimsataş baştemsilcisi Kerim Petek, Rabak baştemsilcisi Şevki Özbey, Kartal Şube Başkanı Ali Rıza İkisivri, Makina Takım temsilcisi Cevdet Karabulut, Demisaş baştemsilcisi Mehmet Dikmen, Topkapı Şube Sekreteri Orhan Öktem, Sefaköy Şube Başkanı Yavuz Tekin de birer konuşma yaptılar.[507]

MESS sözleşmesinin imzalanmasının ardından 1988 yılı sonlarında 10 Aralık tarihinde toplanan Genel Temsilciler Kurulu'nda, "ülkenin içinde bulunduğu genel durum ve buna bağlı olarak, sendikalar ile ilgili gelişmeler" tartışıldı. Eleştiri ve öneriler arasında daha sık ve nitelikli eğitim, somut örgütlenme ve toplu sözleşme politikalarının belirlenmesi beklentileri dikkat çekti. Konuşmacılar, ilk fırsatta Otomobil-İş olarak bir miting talebinde bulundular. Toplantıda Genel Başkan İlhan Dalkılıç, Genel Sekreter Celal Özdoğan, Genel Mali Sekreter Eyüp Öner, Genel Örgütlenme Sekreteri İsmail Aykanat ve Genel Eğitim Sekreteri Mahmut Karakoç söz alarak birer konuşma yaptılar.

Şube yönetici ve işyeri sendika temsilcilerinden Gebze Şubesi Örgütlenme Sekreteri Cevdet Karabulut, Ankara SSYB'den Enver Ertan, Fuat Öz, Ankara SSYB'den Oktay Yılmaz, Sefaköy Şubesi Örgütlenme Sekreteri İzzet Dizdar, Mehmet Şükrü Güleç, Sefaköy Şubesi'nden Bilal Yıldız, Yılmaz Kızılırmak, Dizelsan'dan Coşkun Yılmaz, Sefaköy Şube Başkanı Yavuz Tekin, Mecidiyeköy Şube Sekreteri Ali Kaplan, Mecidiyeköy Şubesi Mali Sekreteri Hüseyin Kara, Vedat Balcı, Türbosan baştemsilcisi Engin Özkan, Uygar Motor'dan Kadir Tüpçil, Türk Telekom baştemsilcisi Cuma Yıldız, Kartal Şube Sekreteri Halit Barçın, Pancar Motor'dan Servet Baykan, Selçuk Göktaş, Elektrofer'den Hasan Sabancı, Hurma Elektronik'ten Ramazan Kap, Topkapı Şubesi Mali Sekreteri Öner Dayı, Cüneyt Ersöz, Çimsataş'tan Mehmet Dağdevirenler, Mustafa Erce, Erka Balata baştemsilcisi Mehmet Alşeker, Bursa Şube Başkanı Bayar İnce, Faruk Sönmez, Demisaş baştemsilcisi Mehmet Dikmen, Bastaş'tan Burhan Erdoğan, Netaş'tan Yılmaz Koral söz alarak Genel Temsilciler Kurulu'na hitap ettiler.[508]

HAZİRAN 1989

10 Haziran 1989 tarihinde toplanan Genel Temsilciler Kurulu'nda öne çıkan mesele, "sendika içi demokrasi ve sendikal birlik" idi. Genel Başkan İlhan Dalkılıç, Genel Başkan Yardımcısı Mehmet Çapar ve Genel Sekreter Celal Özdoğan ülkenin siyasi gündemi ve sendika hareketinin sorunları konusundaki yaklaşımlarını ortaya koydular.

Genel Temsilciler Kurulu'nda Rade'den Hasan Usta, Topkapı Şube Sekreteri Orhan Öktem, Remas'tan Necmi Akçay, Uygar Motor'dan Kadir Tüpçil, Ankara SSYB'den Enver Ertan, Urgancılar'dan Süleyman Yılmaz, Kartal Teneke'den Cuma Sevimli, Makina Kalıp'tan Kamil Yıldırım, Gebze Şubesi Örgütlenme Sekreteri Cevdet Karabulut, Sefaköy Şube Başkanı Yavuz Tekin, Metal Kapak'tan Vecat Balcı, Tek-İz'den İsmet Sarıgül, Philips'ten Mehmet Helvacı, Hurma Elektronik'ten Ramazan Kap, Urgancılar'dan Asım Yılmaz, Boronkay'dan Bekir Acar, Kavel'den Sebat Yüksel, Mecidiyeköy Şube Sekreteri Ali Kaplan, Türk Telekom'dan Cuma Yıldız, Pancar Motor'dan Servet Baykan, Dizelsan'dan Coşkun Yılmaz, Gazal'dan Tacettin Yıldızsöz alarak görüş ve önerilerini dile getirdiler.[509]

ŞUBAT 1990

10 Şubat 1990 Cumartesi günü Kadıköy, Reks Düğün Salonu'nda toplanan Genel Temsilciler Kurulu gündeminde terör ve iş cinayetleri vardı. Ülke gündemine Anayasa ve sendikal yasaların değiştirilmesi, insan hakları, Türk Ceza Kanunu'nun 141-142 ve 163. maddelerin değiştirilmesi girmiş-

TERÖRE VE İŞ CİNAYETLERİNE KARŞI 5 DAKİKA ÜRETİMİ DURDURMA KARARI

Otomobil-İş Genel temsilciler Kurulu'nda demokrasi ve özgürlük düşmanları tarafından katledilen Prof. Muammer Aksoy ve Yeni Çeltek'te iş cinayetinde katledilen 68 işçinin anısına yapılan bir dakikalık saygı duruşu ile terör ve iş cinayetleri bir kez daha protesto edildi.

Genel Sekreter Mahmut Karakoç, Genel Merkez Yönetim Kurulu ve Başkanlar Kurulu kararı doğrultusunda, Yeni Çeltek olayını protesto etmek için 12 Şubat 1990 Pazartesi günü saat 10:00'da 5 dakikalık üretimi durdurma önerisini okudu ve önerge oy birliği ile kabul edildi.

10 Şubat 1990 –
Otomobil-İş Genel Temsilciler Kurulu.

ken, bu konuda yasa teklifleri meclisin gündemine alınmışken, 1970'li yılları hatırlatan olaylara dikkat çekildi.

Genel Temsilciler Kurulu'nda sendika yönetici ve temsilcilerinden Uygar Motor'dan Kadir Tüpçil, Kayseri Şube Yönetim Kurulu üyesi Suat Işıl, Çimsataş'tan Mehmet Dağdevirenler, Adana SSYB'dan Enver Ertan, Aselsan'dan Mehmet Türkoğlu, Rabak'tan Turan Atak, Hurma Elektronik'ten Ramazan Kap, Meta'dan Kemal Parlak, Metal Oksit'ten Necati Çetin, Bastaş'tan Burhan Erdoğan, Aksan'dan Kamil Kinkır, Pancar Motor'dan Servet Baykan, Eltem'den Osman Acun, Rabak'tan Mustafa Ünüvar, Eletrofer'den Hasan Sabancı, Makina Kalıp'tan Kamil Yıldırım, Sefaköy Şube Başkanı Yavuz Tekin, Türkeli Asansör'den Tahsin Özer, Rade'den Hasan Usta, Şahin Motor'dan Hidayet Uluköy, Mecidiyeköy Şube Sekreteri Ali Kaplan, Şennkaya Çelik Döküm'den Battal Ayan, Kocaeli Şube Sekreteri Necati Şahin, Kocaeli Şube Eğitim Sekreteri Hasan Ali Yıldız, Kavel'den Sebat Yüksel söz alarak görüş ve önerilerini dile getirdiler.[510]

10 Kasım 1990 tarihinde toplanan Genel Temsilciler Kurulu.
Fotoğraf: Celal Özdoğan Albümü.

HAZİRAN 1991

1 Haziran 1991 tarihimnde toplanan Genel Temsilciler Kurulu'nun gündeminde bağıtlanan MESS grup sözleşmesi vardı. Genel Başkan Celal Özdoğan yaptığı konuşmada bu dönemde sendika ve üyelerin en önemli gündem maddesi olan MESS sürecinde, iyi bir toplu sözleşme hedefine tam olarak ulaşamadığını ama bu toplu sözleşme sürecinin "son birkaç ve hatta 12 Eylül öncesi toplu sözleşme dönemlerine göre oldukça umut verici gelişmelerin kaydedildiği" bir dönem olduğu değerlendirmesini yaptı. Özdoğan, sözleşmeden önce işkolunda başlatılan birlik sürecinin son ana kadar sürdürülebilmiş olmasının, Türk Metal'in tavırlarını da bir ölçüde belirlediğini söyledi:

> Hele bir aydan fazla süren ve 130 bin metal işçisinin ortak mücadelesine dönüşen grev boyunca bölgelerde işçiler arasında başlayan çok yakın temas ve dayanışma, toplu sözleşmelerin sonucu ne olursa olsun, metal işçilerin başlı başına büyük bir kazanımıydı.

Genel Başkan konuşmasının devamında DİSK konusuna değindi. İşçi sınıfımızın DİSK'i yeniden yorumlaması gerektiğini; özellikle sendikal birlik ve ülkenin objektif koşulları dikkate alınarak DİSK'in eski yönetici ve üyelerince demokratik bir tartışmanın başlatılmasının zorunlu olduğunu belirtti. Sendikal birlik üzerinde durdu:

Birlik bizim için ilkesel bir konudur. Bu birliğin tarihsel bir ihtiyaç olmasının yanı sıra ülkemizdeki metal işkolunun işçiler açısından en çok parçalanmış işkolu olmasından da kaynaklanıyor. Metal işkolunda çok fazla sendika olmasının doğal sonucu olarak işverenler karşısında tek bir bütün olarak birliğin değerini çok iyi biliyoruz.[511]

ALTI AYLIK DÖNEM İÇİN HAYATA GEÇİRİLMESİ İSTENENLER HAKKINDAKİ ÖNERGE

1- Bu altı aylık dönem içinde yeni toplu iş sözleşmesi dönemi için alternatif toplu sözleşme politikasını saptamak içim çalışma başlatılması.

2- İşten atılmaların sebep ve sonuçlarının tespit edilip, karşı tedbirlerin geliştirilmesi için gerekli çalışmanın başlatılması

3- İşten atılmaların önemli bir etkeni olan işçilik maliyetinin yükselmesindeki en önemli bir sebep olarak vergiler gösterilmektedir. Bunun için sendikamız gerekli bilimsel araştırmaları yapıp alternatif vergi politikası oluşturmaya başlamalıdır.

4- Önümüzdeki örgütlenme döneminde küçük işletmelerde göz önüne alınarak yeni bir örgütlenme politikası saptamak için önümüzdeki günlerde araştırmanın başlatılması

5- Eğitim konusunda yayınlarımızın kamuoyunda kaynak gösterilecek düzeye ulaşması için tartışma başlatılmıştır.

6- İşkolumuzdaki yeni durumda göz önünde bulundurularak, işkolumuzdaki işçilerin tümünü kapsayan birlik politikalarının üretilmesi için tartışmanın başlatılması birliği somut hale getirmek için gerekli çağrının yapılması

7- Sendikamız İstanbul'da merkezi bulunan sendikalarla kalıcı bir platform oluşturmak için gerekli girişimi başlatmalıdır. Bunun ilk adımı olarak 15-16 Haziran günü ortak bir toplantıyı gerçekleştirmelidir.

1 Haziran 1991 - Otomobil-İş Genel Temsilciler Kurulu Sonuç Bildirisi'nden.

OCAK 1992

25 Ocak 1992 tarihinde İstanbul'da toplanan Genel Temsilciler Kurulu ülkenin içinde bulunduğu genel durumu ve yeni gelişmeleri değerlendirdi. Genel Başkan Celal Özdoğan açış konuşmasında yirminci yüzyılın sonu ve yirmi birinci yüzyılın başlangıcında tarihin olağanüstü bir döneminin yaşanmakta olduğuna işaret etti. Baş döndürücü bir değişimin, bir çağ dönümünün yaşandığını söyledi.

"İŞ GÜVENCESİ İLE İLGİLİ ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANLIĞI'NIN HAZIRLADIĞI YASA TASLAĞI GİRİŞİMİNİ DESTEKLİYORUZ!"

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Sayın Mehmet Moğultay, İş güvencesinin sağlanmasına yönelik bir yasa taslağı hazırladı. Sayın Bakan, keyfi işten çıkarmaların çok sayıda işçiyi güç koşullarda çalışmaya zorladığını belirtti. Hazırladıkları yasa taslağıyla "iş güvencesiyle çalışmayana prim değil, çalışana güvence sağlayarak üretime katkısını olumlu yönde etkilemeyi" amaçladıklarını; "bu düşünce ile bakanlık olarak işçilerimizin gerçek anlamda iş güvencesini sağlamayı, keyfi işten çıkarmaları izne bağlamayı, bu konuda idari ve adli denetim getirmeyi ve bu güvenceleri sendikal haklarla bütünleştirmeyi" amaçladıklarını belirtti.

Bu yasa taslağıyla 1475 sayılı İş Yasası'nın 13, 17 ve 24. maddelerinde değişiklikler öngörülmektedir.

Bu yasa taslağının kamuoyuna açıklanmasından sonra başta TÜSİAD ve TİSK olmak üzere Çalışma Bakanı'nın bu girişimini yaylım ateş altına alarak güçlü bir karşı kamuoyu oluşturmaya çalışıyorlar.

Yıllardır iş güvencesinin sağlanması, çalışma yasalarının Avrupa'daki demokratik ülkeler düzeyine, ILO standartlarına getirilmesi için mücadele vermiş ve her an keyfi işten atılma baskısıyla karşı karşıya olan metalürji işçilerinin örgütü Otomobil-İş sendikasının işyeri temsilcileri olarak iş güvencesi ile ilgili hazırlanan söz konusu yasa taslağını destekliyor, tüm işçileri, sendikaları ve kamuoyunu bu demokratik girişime destek vermeye çağırıyoruz.

25 Ocak 1992 - Genel Temsilciler Kurulu Sonuç Bildirgesi'nden

14 Mayıs 1993 tarihinde Kartal'da toplanan Genel Temsilciler kurulu.
Fotoğraf: Celal Özdoğan Albümü.

Bu Genel Temsilciler Kurulu, 27-28-29 Mart 1992 tarihlerinde yapılacak olan, Genel Merkez Genel Kurulu'ndan önceki son temsilciler kuruluydu. Özdoğan kurula hitaben, yaklaşan Genel Merkez Genel Kurulu'nun çoğulcu ve demokratik bir platform haline dönüştürülmesi çağrısı yaptı: "Ülkemizin, toplumumuzun ve sendikal hareketimizin sorunlarını tartışıp, birlikte çözüm önerileri geliştirip, birlikte hayata geçirmek için çaba sarf edelim. Çeşitlilik ve zenginlik yaşamın sigortası ve tadıdır..."[512]

Toplantıda Mengerler baştemsilcisi Yaşar Altuntaş, Meta baştemsilcisi Kemal Parlak, Palka baştemsilcisi Veli Baysüren, Kartal Şube Örgütlenme Sekreteri Kamil Kinkır, Omtaş baştemsilcisi Mustafa Topçu, Panoto baştemsilcisi Veli Selçuk, Ümraniye Şube Sekreteri Sedat Özen, Genel Eğitim Sekreteri Osman Yıldız, Genel Örgütlenme Sekreteri Cihangir Başkaya, Genel Mali Sekreter Hüseyin Kara söz alarak birer konuşma yaptılar.

OTOMOBİL İŞ SENDİKASI ÇALIŞANLARI (1983-1992)

EMEK HUKUK BÜROSU

Emek Büro 12 Eylül 1980 darbesinden sonra sendikal hak ve özgürlükleri alabildiğine kısıtlayan 2821 sayılı Sendikalar Yasası ve 2822 sayılı Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Kanunu'nun yarattığı baskı ve belirsizlik ortamında gerek teorik gerekse pratik olarak ortaya çıkan boşluğu gidermek amacıyla kurulmuş bir hukuk bürosuydu.

Bu amaçla özellikle metal işkolunun öncü sendikası Maden-İş' in kapatılması nedeniyle üyelerini önemli bir kısmının boşta kalması, metal işkolunda faaliyetlerine izin verilen bağımsız Otomobil-İş Sendikası'nı önemli bir seçenek haline getirince Emek Büro da özellikle bu sendika aracılığıyla sendikasız kalan metal işçileri arasında bir bağ oluşturmayı tercih ederek bu zorlu dönemde önemli bir misyonu gerçekleştirmeyi başardı.

Otomobil-İş Sendikası dışında Kristal-İş Sendikası'nın avukatlık hizmetini de yıllarca sürdürdüler. Bunun dışında kısa bir dönem Harb-İş Sendikası ile Demiryol-İş Haydarpaşa Şubesi'nin de hukuk işlerini yürüttüler.

AV. MEBUSE TEKAY ANLATIYOR:

1983 Mayıs'ında kabul edilen 2821 sayılı Sendikalar Yasası ve 2822 sayılı Toplu Sözleşme Grev Lokavt Yasası'nı incelediğimde hem örgütlenme hem sözleşme ve grev haklarının çok zorlaştırıldığını gördüm. Yine de sendikal faaliyet başlayacaktı ve tekrar sendika avukatlığı yapmayı düşünmeye başladım.

12 Eylül öncesinde DİSK'e bağlı Yeni Haber-İş Sendikasında tam zamanlı çalışıyordum. Avukat olarak girmiştim ama toplu sözleşme görüşmelerine katılıyor, sendika gazetesinin hazırlanmasına yardım ediyor, işçi eğitimlerine katılıyordum. 24 yaşımdaydım. Daha adil, daha güzel bir dünyayı işçilerle, onların örgütleriyle kurabileceğimiz inancıyla her işe koştururdum. 12 Eylül ile birlikte DİSK ve bağlı sendikalar kapatılmıştı. Türk-İş ve Hak-İş ise darbeyi desteklemişti.

Yeni yasalarla birlikte neler yapılabileceğini düşünürken 1402 sayılı Sıkıyönetim Yasası hükümleriyle iş müfettişliğinden çıkartılan Can Şafak, istifa ederek aynı görevlerinden ayrılan Fuat Uğur ve Şefik Çalık ile görüşmeye başladık. İşçilere ve işçi sendikalarına hizmet verecek Emek Hukuk Bürosu'nu oluşturduk. Avukat değillerdi ama üçü de İş Müfettişliğinden geldikleri için mevzuatı ve uygulamayı iyi biliyorlardı.

12 Eylül sonrasında sendikaları kapatılan işçilerin büyük çoğunluğu Türk-İş'e bağlı sendikalara geçmişlerdi. Kristal-İş, Petrol-İş, Deri-İş gibi bazı sendika yönetimleri Türk-İş yönetiminden oldukça farklı bir politika izliyorlardı. Eski Maden-İş üyelerinin öncü kadroları ise, darbeyi destekleyen Türk-İş ve Hak-İş'e bağlı sendikalar yerine bağımsız Otomobil-İş Sendikasını tercih etmişlerdi. Bu tercihte 12 Eylül öncesi Maden-İş ve Otomobil-İş arasında MESS'e karşı yapılan güç ve eylem birliği çalışmalarının payı büyüktü ve ayrıca Otomobil-İş hiçbir aşamada darbeyi destekleyen bir tavır almamıştı.

Kısa süre içinde Kristal-İş'in toplu sözleşme uzmanına ve avukata ihtiyaç duyduğu anlaşıldı. Can Şafak, ofisi oluştururken Kristal-İş'te işe başladı ve tam zamanlı çalışacağı için ofis çalışmalarına da katılmadı.

Otomobil-İş ve Kristal-İş Sendikaları ile Harb-İş İstanbul Şubesi'nin sözleşmeli avukatlığını yapmaya başladım. Kısa süre sonra İstanbul Hukuk Fakültesi'ni yeni bitiren Halime Gök (Düren) stajyer olarak Ofiste çalışmaya başladı. Ülkü Uz (Berber) geldiğinde henüz öğrenciydi. Her ikisi de avukat olduklarında da ofiste çalışmayı sürdürdüler. Emek Büro'yu kuruluşundan bugüne Halime Düren'le birlikte taşıdık. Farklı zamanlarda Gökhan Düren, Nesrin Öksüz, Hikmet Korubeyi ve Cengiz Güngör de Emek Büro'da çalıştı. Gökhan Düren ve Hikmet Korubeyi daha sonra tam zamanlı olarak sendikada çalışmaya başladıkları için ofisten ayrıldılar. Sorular bu dönemi kapsamıyor olsa da Emek Büro'nun son iki üyesi Av. Onur Deniz Şen ve Av. Menekşe Karakaş'ı anmamak haksızlık olur.

Emek Hukuk Bürosu, adından da anlaşılacağı gibi bilgisini, enerjisini, tüm birikimini işçilerin ve işçi sendikalarının hizmetine sundu. Enerjimizi ve dikkatimizi bölmemek için başka alanlarda dava almadık. Önceliğimiz de işimiz de daima ve sadece işçiler oldu.

Mevzuat yeniydi ve uygulama henüz hiç şekillenmemişti. Uygulamanın işçi lehine gelişebilmesi için neler yapabileceğimize baktık. Kısa sürede fark ettik ki bu yasalar hemen değişmeyecekti ve mevzuat sadece kötülenirse hakların daha dar yorumlanmasına neden olunuyordu. Bu yüzden bir yandan eleştirilerimizi sürdürürken bir yandan da uluslararası sözleşmeleri inceleyip hemen her yazdığımız yazıda, girdiğimiz her davada sözleşmelere atıf yaparak kuralların en geniş ve işçiden yana yorumlanması yolunu benimsedik. Yoğun bir şekilde bilirkişilik de yaparak aynı tutumu bilirkişi dosyalarında da sürdürdük. İş Hukuku hocalarıyla görüşüp uygulamadaki sorunları anlatır bu sorunlarla ilgili yasa maddelerinin en geniş nasıl uygulanabileceğinin yollarını birlikte arar, gerekirse dosyalara mütalaalarını koyardık.

Sanırım iki yıl sonra Alınteri dergisini çıkarmaya başladık. Ofisteki işlerin yoğunluğu nedeniyle kısa süre sonra dergiden ayrıldım. Fuat Uğur ve Şefik Çalık bir süre daha dergiyi çıkardıktan sonra yollarını ayırdılar.

Otomobil-İş Sendikası'ndaki ilk görüşmemi Avukat Şeyma Tümer'le, Kristal-İş Sendikası'ndaki görüşmeyi genel Başkan Hasan Basri Babalı ile yapmıştım. Hayatlarını işçi sınıfına adamış çok özel insanlardı, onları tanıdığım için kendimi şanslı hissederim.

Sendikalar ve Toplu Sözleşme yasaları yeni çıkmıştı ve sendikal hayat yeni yeni şekilleniyordu. Otomobil-İş, işverenlerin istemediği bir sendikaydı ve özellikle büyük işyerlerinde örgütlenmede hep sorun yaşanıyordu. İşverenler sınıf sendikalarının olmadığı bir döneme alışmışlardı ve kabuk değiştiren Otomobil-İş'in kendi iş yerlerinde örgütlenmemesi için her yola başvuruyorlardı. Eskiden Maden-İş'in örgütlü oldukları da içinde olmak üzere sendikal faaliyet iktidar, polis, işveren iş birliğiyle büyük iş yerlerinin çoğunda püskürtüldü. Erdemir, Netaş, MAN, Arçelik, Uzel bunlardan sadece birkaçı. İktidar da bakanlık eliyle sermayeyi rahatlatmak için elinden geleni yapıyordu. İşkolu barajında sorun çıkarıyor, yetki başvurularını çok geç cevaplıyor çoğunlukla yetki vermiyor süreci uzatıyordu. Sendikayı çalıştırmamak için, yöneticilerin dikkatini enerjisini bölmek için her yola başvururlardı, bir yılda iki kez denetimden geçtiği olmuştur sendikanın.

Tabii aynı zamanda sendika, demokrasi güçlerinin de ilgi odağı ve umut noktalarından olmuştu.

Bir yandan yasa maddelerinin geniş yorumlanabilmesi için sürekli okuyor, teorik çalışma yapıyor, makale yazıyor, bir yandan en iyi en anlaşılır en bilgi içeren dilekçelerle davaları takip ediyor bir yandan da sürekli örgütlenme olan işyerlerindeki sorunların çözümü için çalışıyorduk. Yasalar yeni olduğu için henüz kimse hakları, yasakları, sınırları iyi bilmiyordu. Sürekli işverenlerle, çevik kuvvetle, savcılıkla, karakolla görüşmemiz gereken bir dönemdi.

Emek Büro olarak yapmamız gereken ne ise her zaman onu en iyi şekilde yapmaya çalıştık. Öyle yoğun çalıştığımız bir dönemdi ki hepsini sıralamak mümkün de değil gerekli de değil. Şu kadarını söylemeliyim ki işçi sendikası avukatlığını iyi yapabilmek yalnızca iş hukuku bilgisi ile mümkün değil. Uluslararası sözleşmeleri, Anayasa'yı, icra hukukunu, idare hukukunu, şirketlerle ilgili ticaret hukukunu, borçlar hukukunu ya da ceza hukukunu da bilmek gerekiyor. Sağlam bir hukuk nosyonunuz olmalı. Önümüzdeki işe hukukun tüm gözlükleriyle bakabildiğimiz için pek çok davada çok farklı yöntemlere başvurabildik.

Grev yasakları çok geniş olduğu halde bir de grevi iyice imkânsız hale getiren Grev Tüzüğü çıkarılmıştı. Grev Tüzüğü'nün iptaliyle ilgili açtığımız dava 1987'de kabul edildi ve tüzük iptal edildi. Önemli bir kazanımdı. Elimizde iptal kararıyla o sırada grev uygulanan yerlerde dolaşırdık.

Emek Büro çalışanları olarak Otomobil-İş Sendikası'nın eğitim dairesi oluşturulana kadar işçi eğitimlerine de girdik. Hepimiz daha adil daha dost daha yaşanılır bir dünyanın ancak işçilerin mücadelesiyle mümkün olduğunu düşünüyorduk. Bu yüzden gece gündüz, Cumartesi Pazar demeden çalışır, yapmamız gereken ne ise onu eksiksiz ve en iyi şekilde yapmaya çalışırdık, bugün de olduğu gibi.[513]

OTOMOBİL-İŞ MERKEZ TEŞKİLATI ÇALIŞANLARI

ABDULLAH TUNÇ
ERTUĞRUL GÖKSEL
M.ALİ KARATAŞ
ADEM COĞUPLUGİL
FEVZİ ÖĞÜNÇ
MEHMET ERBİLİR
AHMET ÖNAL
FİLİZ MUTLUCAN
MEHMET GÜVENÇ
ALHAS KORKMAZ
GÖKHAN DÜREN
MEHMET KURU
ALİ CİBO
GÜL KAZAR
MELİH TUNCA
ALİ HIZ
GÜL KAZMACI
MELİH TUNCA
ALKAN FİDAN
GÜLSEREN BOZMACI
MERYEM İZCİ
ARSLAN AKA
GÜLTEN ANIK
MUSTAFA İZCİ
ATIF AYDIN
H.YILMAZ KORAL
MUSTAFA ŞİMŞEK
AV. OSMAN AKTUĞ
HALİL SEÇKİN YİĞİT
NESRİN ŞENOL
AV. ŞEYMA TÜMER
HASAN AKTAŞ
NEZİHE ÖZTÜRK
AYKUT SÜMER
HASAN CEBECİOĞLU
NURCAN YILDIRIM
AYŞE BÖLÜK
HASAN ZERKİNLİ
NURHAYAT AKTAŞ
AYŞE ÇETİNER
HAYDAR YILMAZ
OZAN AYTEKİN
BAHATTİN ERTAY
HİKMET DALGIÇ
PAMUK AKINCI
BEKİR ŞAHİN GÜNEYSU
HİKMET KORUBEYİ
REŞAT KÜÇÜKBÜCE
BURHAN ERDOĞAN
HİKMET YILDIRIM
RIZA BOĞAN
CEMAL ÖZKOPARANOĞLU
HÜSEYİN İŞ
S. SEZER ERİNALÇIK
CUMHUR PEKYİĞİT
İBRAHİM BAŞSOY
SABRİ AÇIKDENİZ
EKREM KAHRAMAN
İBRAHİM CİHAN ŞENOĞUZ
SAYGI YAĞMURDERELİ
EMİNE BENGİSU ATACAN
İSAK TANIR
SELAHATTİN OKUR
ENGİN AKPINAR
İSMAİL AKMAN
ŞÜKRÜ SERTBAŞ
ENVER ORAL
İSMAİL SERİN
SUNA IRMAK
ERHAN ERDEM
KEMAL BULUT
VAHİDE TOPAL
ERKİN SELEN
KENAN BAKIŞ
VEDAT HAYRULLAHOĞLU

OTOMOBİL-İŞ ŞUBE TEŞKİLATI ÇALIŞANLARI

A.KADİR GÜLER — SEYDİŞEHİR
HAMİT ÇULHA — ÜMRANİYE
METİN ÖZCAN — MANİSA
AHMET ANLAR — G.ANTEP
HASAN YILMAZ — SEFAKÖY
MUHARREM ERDEM — BURSA
AHMET SELEK — ÜMRANİYE
HÜSEYİN KILIÇ — KAYSERİ
MUSTAFA YOLDAŞ — MECİDİYEKÖY
CEFA ERDOĞAN — ANADOLU
HÜSEYİN KOŞTU — GEBZE
NEVZAT KUMLU — ÇORLU
FEVZİ ÇAKAR — EREĞLİ
İZZET ÖZ — ADANA
RIDVAN RODOPLU — TOPKAPI
GÜLSEN KOCER — GEBZE
KEMAL ALIM — İZRİM
SAİT TOPAL — KOCAELİ
HABİB TOPCU — MECİDİYEKÖY
MEHMET ALİ YILDIZ — BURSA
YUSUF AKTUĞ — DENİZLİ

BÖLÜM DİPNOTLARI

[395] Gün, Sayı 9, Kasım 1985.

[396] Cumhuriyet, 23 Mart 1986.

[397] İstanbul 6. İş Mahkemesi, 31.1.1986 tarih ve E: 1985/323 D.İş, K: 1986/5.

[398] İstanbul 6. İş Mahkemesi, 31.1.1986 tarih ve E: 1985/323 D.İş, K: 1986/5.

[399] İstanbul 6. İş Mahkemesi, 31.1.1986 tarih ve E: 1985/323 D.İş, K: 1986/5.

[400] İstanbul 6. İş Mahkemesi, 21.1.1986, Hâkim 22296; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[401] İstanbul 6. İş Mahkemesi, 21.1.1986, Hâkim 22296; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[402] Otomobil-İş, Temyiz dilekçesi, 10 Şubat 1986 tarih ve Dosya No: 1985/323 D.İş; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[403] Otomobil-İş Sendikasının İstanbul 1 No.lu Kartal Şubesinin 8 Mart 1986 Günü Yapılan 3 cü Olağan Genel Kurulun Tutanağı; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[404] 21 Mart 1986 tarih ve 34-SND-032 sayılı "çok ivedi" ibareli yazı; Aktaran Cumhuriyet, 23 Mart 1986.

[405] Gün, Sayı 13, Mart 1986.

[406] 21 Mart 1986 tarih ve 34-SND-032 sayılı "çok ivedi" ibareli yazı; Aktaran Cumhuriyet, 23 Mart 1986.

[407] T.C. İstanbul İli Emniyet Müdürlüğü Gayrettepe, Güvenlik Şube, 21 Mart 1986 tarih 42451 sayı ve 34-SNG-032 kodlu yazı; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[408] Cumhuriyet, 23 Mart 1986.

[409] Cumhuriyet, 23 Mart 1986.

[410] Cumhuriyet, 25 Mart 1986.

[411] Cumhuriyet, 25 Mart 1986.

[412] Nazım Alpman, Emeğin Şövalyeleri, A7 Kitapçılık, Ekim 2018, s. 57.

[413] http://hukuk.gau.edu.tr/download/cv/1537995416-Engin_Unsal_CV.pdf

[414] Nazım Alpman, 2018, s. 57.

[415] Nazım Alpman, 2018, s. 57-58.

[416] Gün, Sayı 14, Nisan 1986.

[417] Cumhuriyet, 28 Mart 1986.

[418] İsmail Aykanat, Görüşme kayıtları, İstanbul, 20 Kasım 2018.

[419] Sami Ataç, Görüşme kayıtları, İstanbul, 21 Kasım 2018.

[420] Mebuse Tekay, eposta, 25 temmuz 2023.

[421] Cumhuriyet, 21 Haziran 1986.

[422] Otomobil-İş, Sayı 18, Ağustos 1986.

[423] Cumhuriyet, 22 Haziran 1986.

[424] Otomobil-İş, Sayı 18, Ağustos 1986.

[425] İsmail Aykanat, 20 Kasım 2018.

[426] Türkiye Otomobil-İş Sendikası Kocaeli Şubesi 4. Olağan Genel Kurul Tutanağı; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[427] Otomobil-İş, Sayı 18, Ağustos 1986.

[428] Cumhuriyet, 22 Haziran 1986.

[429] Cumhuriyet, 23 Haziran 1986.

[430] Kristal-İş, Sayı 5, Temmuz 1986.

[431] Otomobil-İş, Sayı 18, Ağustos 1986.

[432] Otomobil-İş, Otomobil-İş, XI. Olağan Merkez Genel Kurulu Çalışma Raporu 1986-1989 20-21-22 Ekim 1989, İstanbul, 1989, İç kapak.

[433] Engin Ünsal, Video: Fahrettin Engin Erdoğan, Mayıs 2018; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[434] Gün, Sayı 17, Temmuz 1986.

[435] Gün, Sayı 17, Temmuz 1986.

[436] Aydın Özeren, Görüşme kayıtları, İstanbul, 21 Kasım 2018.

[437] Mebuse Tekay, eposta, 22 Temmuz 2023.

[438] Mehmet Okan, Görüşme kayıtları, İstanbul, 29 Eylül 2020.

[439] Orijinal belge; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[440] İstanbul 7. İş. Mahkemesi, 11.10.1985 tarih ve E: 1985/50, K: 1985/323 sayılı karar.

[441] Cumhuriyet, 13 Ekim 1985.

[442] Cumhuriyet, 13 Ekim 1985.

[443] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Ortak Yayını, 2. Cilt, İstanbul 1998, s. 485.

[444] Gün, Sayı 9, Kasım 1985.

[445] Yargıtay 9. Hukuk Dairesi, 19.11.1985 tarih ve E: 1985/10970, K: 1985/10690 sayılı karar.

[446] İstanbul 7. İş Mahkemesi, 23.6.1986 tarih ve E: 1985/645, K: 1986/333 sayılı karar.

[447] Gün, Sayı 11, Ocak 1986

[448] Otomobil-İş, Sayı 19, Kasım 1986.

[449] Otomobil-İş, Çalışma Raporu 1983-1986 X. Merkez Genel Kurulu 12-14 Aralık 1986, İstanbul, 1986, s. 173.

[450] Otomobil-İş, Sayı 20, Ocak 1987.

[451] İşçinin Alınteri, Sayı 1, Ocak 1987.

[452] Cuma Yıldız, Görüşme kayıtları, İstanbul, 16 Mart 2021.

[453] Cuma Yıldız, 16 Mart 2021.

[454] Otomobil-İş Sendikasının 12-13-14 Aralık 1986 Günleri Yapılan 10. Olağan Genel Kurul Toplantı Tutanağı; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[455] Mahmut Karakoç, Telefon görüşmesi kayıtları, 2 Haziran 2021.

[456] Sami Ataç, 21 Kasım 2018.

[457] Otomobil-İş, Sayı 20, Ocak 1987; İşçinin Alınteri, Sayı 1, Ocak 1987.

[458] Otomobil-İş, Sayı 49, Kasım 1989.

[459] Otomobil-İş, Sayı 49, Kasım 1989.

[460] Otomobil-İş, Sayı 49, Kasım 1989.

[461] Otomobil-İş, Sayı 49, Kasım 1989.

[462] Otomobil-İş, Sayı 49, Kasım 1989.

[463] Otomobil-İş, Sayı 49, Kasım 1989.

[464] Otomobil-İş, Sayı 49, Kasım 1989.

[465] Coşkun Yılmaz, Görüşme kayıtları, İzmir, 18 Ekim 2018.

[466] Mehmet Çabuk, Görüşme kayıtları, İstanbul, 16 Mayıs 2019.

[467] Cuma Yıldız, 16 Mart 2021.

[468] Tanıl Bora, "Otomobil-İş Sendikası Kongresi ve 'Birlik'", Birikim, Kasım 1989.

[469] Tutanak, 22.10.1989; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[470] Hasan Aktaş ve Gökhan Düren, Görüşme kayıtları, İstanbul, 19 Şubat 2019.

[471] Özdoğan, 14 Kasım 2018.

[472] İsmail Aykanat, 16 Mart 2021.

[473] İsmail Aykanat, 16 Mart 2021.

[474] İsmail Aykanat, 16 Mart 2021.

[475] Aykanat, 20 Kasım 2018.

[476] Mahmut Karakoç, 2 Haziran 2021.

[477] 10 Eylül, Sayı 3, Kasım 1989.

[478] Otomobil-İş, Sayı 68, Mayıs 1992.

[479] Otomobil-İş, Sayı 68, Mayıs 1992.

[480] Otomobil-İş, Sayı 68, Mayıs 1992.

[481] Kemal Parlak, Görüşme kayıtları, İstanbul, 21 Ekim 2019.

[482] Celalettin Aykanat, 11 Şubat 2020.

[483] Cuma Yıldız, 16 Mart 2021.

[484] Kemal Parlak, Görüşme kayıtları, İstanbul, 21 Ekim 2019.

[485] Kemal Parlak, 21 Ekim 2019.

[486] Mehmet Çabuk, 16 Mayıs 2019.

[487] Adnan Serdaroğlu, Görüşme kayıtları, İstanbul, 15 Haziran 2020.

[488] Hüseyin Kara, Görüşme kayıtları, İstanbul, 27 Ocak 2020.

[489] Adnan Serdaroğlu, 15 Haziran 2020.

[490] Cemal Aydın, Görüşme kayıtları, İstanbul, 27 Ocak 2020.

[491] Cemal Aydın, 27 Ocak 2020.

[492] Hayrettin Torun, Görüşme kayıtları, İstanbul, 23 Mart 2021.

[493] Mehmet Çapar, Görüşme kayıtları, İstanbul, 29 Mart 2021.

[494] Celal Özdoğan, Görüşme kayıtları, İstanbul, 14 Kasım 2018.

[495] Celal Özdoğan, 14 Kasım 2018.

[496] Mahmut Karakoç, 2. Haziran 2021.

[497] Otomobil-İş, Sayı 26, Temmuz 1987.

[498] Otomobil-İş, Sayı 26, Temmuz 1987.

[499] Otomobil-İş, Sayı 7, 20 Mayıs 1985.

[500] Otomobil-İş, Sayı 7, 20 Mayıs 1985.

[501] Otomobil-İş, Sayı 15, Şubat 1986.

[502] Otomobil-İş, Sayı 18, Ekim 1986.

[503] Otomobil-İş, Sayı 32, Ocak 1988.

[504] Otomobil-İş, Sayı 32, Ocak 1988.

[505] Otomobil-İş, Sayı 32, Ocak 1988.

[506] Otomobil-İş, Sayı 36, Temmuz 1988.

[507] Otomobil-İş, Sayı 38, Kasım 1988.

[508] Otomobil-İş, Sayı 40, Ocak 1989.

[509] Otomobil-İş, Sayı 45, Temmuz 1989.

[510] Otomobil-İş, Sayı 52, Mart 1990.

[511] Otomobil-İş, Sayı 62, Haziran 1991.

[512] Otomobil-İş, Sayı 67, Şubat 1992.

[513] Mebuse Tekay, eposta, 22 temmuz 2022.

TOPLU PAZARLIK

12 Eylül rejiminden çıkarken sendika hareketi ağır sorunlarla karşı karşıyaydı. Toplu sözleşme yetkisinin belirlenmesi ve toplu pazarlık sürecinin yürütülmesi ayrıntılı ve yasaklarla, tuzaklarla doluydu. Toplu pazarlık süreci, anti-demokratik düzenlemelerle önemli ölçüde sınırlandırılmış, kısıtlanmıştı. Müzakereler hak düşürücü sürelere bağlanmıştı. Grev hakkının kullanılmasının önünde pek çok engel ve kısıtlamalar vardı. Hak grevi yasaklanmış, toplu sözleşmelerin uygulanması sürecinde ortaya çıkan sorunların ve uyuşmazlıkların çözümü yargıya devredilmişti. Sendika çevrelerinde "bu yasalarla grev yapılamaz" değerlendirmesi yaygın olarak işitilmekteydi. Çoğu sendikacı tedirgindi.

Bu yasak ve kısıtlamalarla dolu toplu pazarlık modeli, siyasi iktidarın yanlı uygulamalarıyla işçi haklarını geliştirme perspektifine sahip, sendika içi demokrasiyi düstur edinmiş sendikalar için daha da ağırlaştırılacaktı.

2821 sayılı Sendikalar Kanunu ve 2822 Toplu Sözleşme Grev ve Lokavt Kanunu ile sendikal faaliyetlerin önüne yeni engeller getirildi. Bu engellerin biri 275 sayılı Kanun'da olmayan yüzde 10 işkolu barajıydı. Buna göre, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı yılda iki defa, Ocak ve Temmuz aylarında sendikaların üye sayılarını açıklayarak, kurulu oldukları işkolunda çalışan işçilerin en az yüzde 10'unu üye kaydetmiş olan sendikalara, işyeri barajını da geçmeleri halinde toplu sözleşme yapma yetkisi verecekti. Bu "çifte baraj" sistemi toplu pazarlık sürecinin önündeki en önemli güçlüklerin başında geliyordu.

Bu düzenleme, işkolu barajı altında kalma ihtimali olan sendikalarda hareketlenme yarattı. Kimi işkollarında sendikalar arasında birleşme temasları, girişimleri oldu. Bu girişimlerden biri de 1983 yılının ortalarında, metal işkolunda Otomobil-İş ile Çelik-İş arasında yaşandı. Otomobil-İş özel sektörde, Çelik-İş ise demir çelik fabrikalarında örgütlüydü ve güçlerini birleştirdikleri takdirde kolaylıkla yüzde 10 işkolu barajını aşarak toplu sözleşme yetkisi alabileceklerini düşünüyorlardı. Metal işkolunda MESS'e bağlı 240 işyerinde çalışan 45 bin kişiyi kapsayan grup toplu sözleşmesinin süresi de 1 Eylül 1984 tarihinde bitiyordu ve bu tarihten önce iki sendikanın birleşme sürecini tamamlamış olmaları önemliydi. [514]

Ne var ki, Otomobil-İş ile Çelik-İş sendikası arasında başlayan bu görüşmeler sonuç vermedi. Buna karşılık, 25 Eylül 1983'te Teknik-İş, 5 Ekim 1983'te Tek-Met-İş, 7 Ekim 1983'te de Metal-İş sendikaları Çelik-İş Sendikası ile birleşti.[515]

OTOMOBİL-İŞ BARAJIN ALTINDA

Bakanlık ilk sendika istatistiklerini biraz gecikmeli olarak, 17 Şubat 1984 tarihinde 18315 sayılı *Resmî Gazete*'de yayımlanan 84/7655 sayılı Tebliğ ile açıkladı.[516] Buna göre, 13 No.lu metal işkolunda toplam 308.331 işçi çalışmaktaydı ve işkolunda faaliyet gösteren 13 sendikadan sadece iki tanesi, Türk Metal 79.616 üyesiyle (yüzde 25,82) Özdemir-İş ise 33.445 üyesiyle (yüzde 10,84) işkolu barajını gecerek yetkili sendikalar olarak ilan edilmekteydi.

Serbest toplu pazarlık dönemi tekrar başlıyor

İşkolları istatistiği yayınlandı. 27 işkolunda yüzde 10'luk yetki barajını, başvuruda bulunan 90 sendikadan 30'u aştı. Bağımsız Çelik-İş ile Otomobil-İş yetki barajını aşamadılar.

Üç yıl aradan sonra...

YALÇIN DOĞAN

ANKARA — Hangi işkolunda, kaç işçinin çalışmakta olduğuna ilişkin resmi bir istatistik, bilinen adıyla "**işkolları istatistiği**" Türkiye'de ilk kez yayınlandı. Dünkü Resmi Gazete'de yer alan "**işkolları istatistiği**"nin yayınlanması, ne anlama geliyor ve istatistikten hangi gerçekler ortaya çıkıyor.

Önce, çok çarpıcı bir gerçek belirliyor: Türkiye'de halen çalışmakta olan 2 milyon 317 bin 16 işçi var. Bu rakama bir yandan devlet kuruluşlarının, bir yandan da işverenlerin bildirimleriyle ulaşılıyor. Ancak, 2 milyonu aşkın işçiden, yayınlanan istatistiğe göre, sadece bir milyon 247 bin 744 işçi sendikalı, geriye kalan bir milyonu aşkın işçi halen sendikasız olarak çalışıyor. Bir başka deyişle, çalışan işçilerin yarısı sendikasız yani. Bir milyon aşkın işçi, toplusözleşeme dışında kalıyor. Ücretleri toplusözleşmeler dışında belirleniyor. Sendika olmadan, kişisel "**pazarlık güçleri**" ile üç-

(Arkası Sa. 11, Sü. 2'de)

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) 28 işkolunda hangi sendikaların toplusözleşme yetkisini alabileceğini belirleyen işkolları tüzüğü yayınlandı. İşkolları istatistiğinin yayınlanması ile yetki alan sendikalar serbest toplu pazarlık görüşmelerine başlayabilecekler.

Resmi Gazete'de dün yayınlanan işkolları istatistiğine göre yüzde 10'luk yetki barajı getirilen 27 işkolunda 30 sendika bu oranı aştı. Yetki için 90 sendika başvurmuştu. Deri işkolunda bir kurulu sendikaların hiçbiri yüzde onluk barajı aşamadıkları için toplusözleşme yetkisi alamadılar, yetki alamayan sendikalar, 15 gün içerisinde Ankara İş Mahkemesi'ne başvurabilecekler.

Kamu kuruluşları ve işverenlerin bildirdikleri işçi sayılarına göre tüzüğün istatistik ile toplam 28 işkolunda çalışan 2 milyon 316 bin 16 işçiden 1 milyon 247 bin 744 işçinin sendika üyesi olduğu da ortaya çıktı. İşkolları istatistiği ile genelde Türk-İş'e bağlı sendikalar toplusözleşme yetkisi alırken, Hak-İş'e bağlı bazı sendikalar da yetki barajını aştılar.

Yasa uyarınca, kurulu bulunduğu işkolunda çalışan işçilerin en az yüzde 10'nu kendisine üye olduğu için istatistik gereği işkollarında toplu sözleşme yetkisi alan sendikalar ve baraj oranları şöyle:

— **Madencilik İşkolu (Toplam 107.446 İşçi)**: Türkiye Maden İşçileri Sendikası (Türk-İş, Ankara merkezli, yüzde 37,73), Türkiye Genel Maden İşçileri Sendikası (Türk-İş, Zonguldak merkezli, yüzde 51,94).

— **Petrol, Kimya ve Lastik İşkolu (Toplam 112.774 İşçi)**: Petrol-İş Sendikası (Türk-İş, yüzde 43,50)

— **Gıda Sanayii İşkolu (Toplam 215.240 İşçi)**: Öz Tarım, Muhsine ve Gıda Sanayii Yardımcı İşçileri Sendikası (Hak-İş, yüzde 11,04), Tekgıda-İş (Türk-İş, yüzde 66,93).

— **Şeker İşkolu (Toplam 37.509 işçi)**: Şeker-İş Sendikası (Türk-İş, yüzde 90,56).

— **Dokuma İşkolu (Toplam**

(Arkası Sa. 11, Sü. 7'de)

Cumhuriyet, 18 Şubat 1984.

Otomobil-İş 26.552 üyesiyle (yüzde 8,61) ile Çelik-İş 28.323 üyesiyle (yüzde 9,18) diğer irili ufaklı dokuz sendikayla birlikte yüzde 10 barajının altında kaldılar. Diğer işkollarında da Toleyis, Bass, Tezkoop, Belediye-İş ve Deri-İş baraj altında kalan sendikalar oldu.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın ilk sendika istatistiklerini açıkladığı tarihte, Otomobil-İş'in 9. Genel Kurulu'nun üzerinden henüz iki ay geçmişti. Yayınlanan istatistik, yeni yönetimi hayati bir sorunla karşı karşıya bıraktı: Sendikanın toplu sözleşme yapma yetkisi elinden alınmaktaydı. Otomobil-İş'in 17-18 Aralık 1983 tarihlerinde toplanan 9. Genel Kurulu'nda ilk kez göreve gelen Genel Teşkilatlanma Sekreteri İsmail Aykanat o dönemde yaşanan sıkıntıları şöyle anlatıyor:

> Kongre bittikten sonra gelen kadrolar yeterli kadrolar değil, ben kendim de yeterli değildim. Bir Örgütlenme Daire Başkanı olmuşsunuz, alt yapınız çok iyi değil. Ama bir şeyler yapmak zorundasınız, bunu da biliyorsunuz. O örgütlenme döneminde büyük sıkıntılar oldu. Birincisi baraj sorunu çıktı. O zaman Otomobil-İş Sendikası'nın yüzde 10 barajını aşamama gibi bir durumu vardı ve aşamıyordu da, sayısal olarak aşamıyordu da. Ama örgütlenmeler devam ediyordu. Bu örgütlenmeler devam ederken *Resmî Gazete*'de bizim baraja takıldığımız çıkınca, bu ister istemez insanlarda bir tedirginlik yarattı. Yetki alamayacak bir sendikaya niye gidelim, ne yaparız yani, gidersek ne olur? İşte bunu anlatmak öyle kolay bir iş değil. Hatırlıyorum... Topkapı Şubesi'nde, orada şubeleri de oluşturuyoruz, toplantıya başladım. Sabah saat 9'dan akşam 10'a kadar, hiç oturduğum yerden kalkmamak şartıyla. Fabrikanın biri gidiyor, biri geliyor, biri gidiyor biri geliyor. Ve insanlara aynı şeyleri söylüyoruz. Bu baraj sorunu düzenin yarattığı bir sorun, 12 Eylül'ün yarattığı bir sorun. Bizim böyle bir sorunumuz yok, bunu aşacağız, bunu aşmanın yolu da birlikten geçiyor, üye olmaktan geçiyor. Bu şekilde işyerlerini tutabildik. Zaman ilerledikçe, sayı arttıkça baraj sorununu ortadan kaldırdık, büyük çapta örgütlenmeler başladı. Ereğli örgütlenmesi var, Çerkezköy örgütlenmesi var. O günkü koşullarda bizim örgütlenme yaptığımız işyerleri ufak yerler değildi. 12 Eylül'ün işçi çıkarma yasağından dolayı işverenler işçi çıkaramıyordu. Örgütlenme biraz daha rahat oluyordu. İşçi en azından çıkarılmayacağını biliyordu, yasaların kendisini koruyacağını. Tabii, bu yasa kalktı. Kalkınca da şeytan yüzünü gösterdi kıyım başladı."[517]

O dönemde Ankara Netaş'ta çalışan Mehmet Çabuk'un, sendikanın yüzde 10 barajının altında kaldığı haberini aldığına ve sonrasına ilişkin anlattıkları, o dönemde sendikanın içinde bulunduğu psikolojiyi açıklıkla ve çarpıcı biçimde ortaya koyuyor:

> Sendikaya geliyorum, (Ankara Şube Başkanı) bizim Hüseyin Alaybeyoğlu kapıdan çıkıyor. 'Hayırdır başkan' dedim, 'Çok kötüyüm ben gideceğim' dedi. 'Hayırdır?' İşte Seydişehir'de

> şöyle oldu, böyle oldu, şurada böyle oldu, Ereğli'de şöyle oldu, böyle oldu... Bizi barajın altına düşürdüler. Onun için de örgütlenmeler başarısız gidiyor. Ben dedim bir çıkayım bakayım yukarıya, orada haberini aldım tabii [sendikanın] barajın altına düştüğünün. Oradan bir arkadaşla, sendikanın bir avukatı var, gidelim onunla bir görüşelim [dedik]. Şimdi hatırlayamadım avukatın ismini. Gittik onunla görüştük. Dedi, 'Bu tamamıyla siyasi bir karar' dedi 'ama diğer baraj altı ay sonra açıklanıyor, öbür altı ayda biz kesin alırız, şimdi kaygılanmayın.' O onun kaygısı da üyeler istifa ederler, giderler diye. 'Yok' dedim 'bizim öyle bir derdimiz yok da doğru bilgilendirelim arkadaşları.' Altı ay sonra hakikaten barajı aştık biz.[518]

Otomobil-İş Sendikası'nı yetkisiz kılmak, kafa karışıklığı yaratmak MESS ve metal işverenlerinin Maden-İş'li işçileri istedikleri yere yönlendirmeleri için iyi bir fırsattı. 12 Eylül'den çıkmış, geçen süre içinde ciddi hak kayıpları yaşamış, ücretleri erimiş işçiler için bir an önce toplu sözleşme düzenine geçmek önemliydi. Böylesi bir durum işçilerin Türk Metal'e yönlendirilmesi için elverişli bir ortam yaratıyordu. MESS ve metal işverenleri işçilerin Otomobil-İş Sendikası'nda bir araya gelmelerini engellemek adına her yolu denediler. Netaş işyerinde Türk-Metal'in haksız itirazı, Perfektüp işyerinde hiç üyesi olmayan Özdemir-İş'e çoğunluk verilmesi, Çerkezköy Profilo fabrikasında işverenin işçilere Türk Metal'e yönlendirmesi gibi MAN, NASAŞ, Birlik Teneke, Kale Kilit, Petes, Evar, Tetsan, Ardem, Bebimot, İstanbul-Bolu Eskişehir Arçelik ve daha nice fabrikada işçilerin örgütlenme hakkına bir şekilde müdahale edildiği durumla karşılaşıldı. Özelikle, Erdemir gibi devletin de işin içinde olduğu kritik işyerlerinde Otomobil-İş'in örgütlenmesi işçiler dışında kimsenin işine gelmiyordu. Mehmet Çabuk, MESS ve işverenler sendikasız kalan Maden-İş üyelerini Türk-Metal'e yönlendirme çabası içindeyken, yayınlanan istatistiklerin Otomobil-İş'in örgütlenmesini olumsuz yönde etkilediğini belirtiyor. Bunun aslında siyasi bir karar olduğunun altını çiziyor:

> Toplu sözleşme yapamayacak, İstanbul'da Maden-İş'e üye fabrikalar Otomobil-İş'e yöneliyor. Seydişehir'i tut, Erdemir'i tut... Erdemir'in geri düşüşü, o dönemde kaybedilmesinin nedeni bu. Orada ciddi istifalar oldu o dönemde. 6 ay ne demek! 6 ay sen işçiyi nasıl tutacaksın orada! Yoksa Erdemir alınmıştı o dönem. Şöyle biliyorum, Çalışma Bakanlığı'nda işlemlerin yürütülmesi üyeliklerin bildirilmesini biz yürütüyorduk. Erdemir'in avukatı sürekli oraya gelirdi. Otomobil-İş'in yükselişinin önünü kesmek için önemli ölçüde etkili oldu.[519]

Otomobil-İş, Bakanlık tarafından açıklanmış olan üye sayısına ve metal sektöründeki toplam işçi sayısına Ankara İş Mahkemesi'ne başvurarak itiraz etti. İtiraz sonuç vermişti. 28 Mart 1984 tarihinde *Milliyet* gazetesinde, "Mahkemenin, bilirkişi raporlarına dayanarak verdiği karara göre, Otomobil-İş Sendikası'nın, işkolunda yüzde 10 barajını aştığı ve bu nedenle toplu sözleşme yapma hakkını kazandığı" haberi yer aldı. Haberin yapıldığı dönemde sektördeki işçi sayısına itiraz davası devam etmekteydi. Cumhuriyet, 22 Nisan 1984 tarihinde, Bakanlık tarafından yetki verilmeyen Otomobil-İş'in, Çelik-İş, BASS, Deri-iş ve Toleyis ile birlikte Ankara İş Mahkemesi'nin kararıyla yetki barajını aştı." haberine yer verdi.

Mahkeme, Otomobil-İş'in işkolunda %10 barajını aşmış olduğunu karara bağlayarak Bakanlık'ın bu keyfi uygulamasını mahkûm etmiş oldu. Ama

5 sendika, yargı yoluyla yetki aldı

Bakanlığın yetki vermediği Otomobil-İş, Çelik-İş, BASS, Deri-İş ve Toleyis Sendikaları, Ankara İş Mahkemesi kararıyla yetki barajını aştı.

İş-Sendika Servisi— Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı istatistiklerine göre yetki barajını aşamamış 5 sendikanın itirazları hakkı görülerek, toplu sözleşme yapmak için işkolunda gerekli %10 çoğunluğun üstüne çıktıklarına ilişkin mahkeme kararları kendilerine tebliğ edildi.

Böylece metal işkolunda bağımsız **Otomobil-İş** ile bağımsız **Çelik-İş** sendikaları, Türk-İş üyesi bankacılık işkolunda **BASS**, deri işkolunda **Deri-İş** ve otelcilik işkolunda **Toleyis** Sendikaları yargı kararları ile toplu sözleşme yapma için gerekli işkolu barajını aşmış oldular.

Bu arada işyeri yetkileri için sendikalarca yapılan başvurular ile Bakanlığın işkolu istatistiklerinde sendikaların görülen üye sayıları arasında önemli çelişkiler göze çarpıyor. Bakanlığın yetki barajını aşmış kabul ettiği ve istatistikte yüksek sayıda işçi üyeli görülen bazı sendikalar çok az sayıda işyerinde yetkili oldukları iddiası ile başvuruda bulunabiliyorlar. Bakanlığın yetki vermediği ve yargıdan gelen yetkilerine de itirazda bulunduğu sendikalar ise işkollarındaki çoğunluk işyerleri için işyeri yetkisini almak üzere başvurularını yapmış bulunuyorlar. Bakanlık işyerleri için sendikaların tek tek yaptıkları başvuruların tümünde, zorunlu yasal süre olan 6 gün içinde yanıt vermiyor.

Türk-İş'in yasa tasarıları imzaya açıldı

İş Sendika Servisi— Türk-İş'in işçi kökenli milletvekilleri için hazırladığı yasa değişikliği önerilerinin 3 siyasi partide de ayrı ayrı imzaya açıldığı bildirildi.

UBA Ajansının haberine göre üç siyasi partideki işçi kökenli milletvekilleri tam bir görüş birliği içinde yasa taslaklarının kısa zamanda yasalaşmasını sağlamak için ortak çaba gösterecekler.

Cumhuriyet, 22 Nisan 1984.

Bakanlık hatalı ve yanlış tutumunu sürdürerek bu kez de ilgili mahkeme kararına karşı iadei muhakeme talebi ile itiraz etti. Buna karşılık, Bakanlığın iadei muhakeme talebi reddedilerek Ankara 5. İş Mahkemesi'nin Esas No. 1984/87 D.İş, Karar No. 1984/9 D.İş sayılı ve 22/3/1984 tarihli kararı ile Otomobil-İş'in kurulu bulunduğu 13 No.lu metal işkolunda üye sayısı itibariyle %10 oranını sağladığı kesinleşmiş oldu.[520]

Otomobil-İş Genel Başkanı Aydın Özeren, gelişmeleri, 12 Eylül askerî darbesiyle yayınına ara veren ve 1984 Kasım ayında tekrar yayınlanmaya başlanan *Otomobil-İş* gazetesinde şöyle değerlendiriyordu:

> Otomobil-İş Sendikası'nın çığ gibi büyümesine mani olamadılar. Otomobil-İş'i durdurabilmek için son çare, toplu sözleşme yapmasına mani olmaktı. Bu da yüzde 10 barajından geçiyordu. Öyle bir oyun tezgâhlandı ki bazı kesimlerin hayalleri gerçek olmak üzereyken oyun bozuldu.[521]

Otomobil-İş'in baraj altında bırakan yanlı, keyfi ve hatalı karar, bir yandan bu süre içinde birçok işyerinin sendikadan kopmasına, diğer yandan da sendikanın çoğunluk sağladığı yüzlerce işyeri için yetki tespit taleplerinin birikmesine ve gecikmesine neden oldu. Sendika, %10 barajını aştığının kesinleşmesinden sonra, 4.4.1984 tarihinde 104, daha sonra 19.4.1984 tarihinde 20, 20.4.1984 tarihinde ise 11 işyeri için, Bakanlık'tan yetki tespiti talebinde bulundu. Buna karşılık 3.5.1984 tarihine kadar Çalışma Bakanlığı'ndan bu yetki tespiti talepleri hakkında hiçbir cevap gelmedi. Bunların arasında Otomobil-İş'in akit sendika durumunda olduğu Atlas Copco, Böhler, Esaş, Elektrofer, Otopar, Sace de vardı. Bunun üzerine sendika, 5.5.1984 tarihinde 112 işyeri için daha sonra 15.5.1984 tarihinde tüm başvurularımızı kapsayan 239 işyeri için Bakanlık'a yeniden başvuruda bulundu. Bakanlık Otomobil-İş lehine ilk tespitini 30 işyeri için 6.7.1984 tarihinde, sendikanın 15.5.1984 tarihli başvurusunu dikkate alarak verdi.[522] Otomobil-İş Genel Başkanı Aydın Özeren, *Otomobil-İş* gazetesinin ilk sayısındaki "Çıkarken" başlıklı yazısında şu değerlendirmeyi yaptı:

> Sevinenlerin sevinçleri kursaklarında kaldı. T. Otomobil-iş sendikası barajı aştı. Ama herşey bitmiş değildi, yeni baskı sistemleri bulunabilirdi.
>
> MESS'le toplu iş sözleşmesini bazı sendikaların bitirdiği devrede Otomobil-İş'in elinde komik sayıda yetki belgesi vardı: Dört adet... Bunların hepsi bir tesadüf müydü? Tabii ki, hayır.
>
> T. Otomobil-İş Sendikası'nın 320 yetki çağrısına Bakanlığın şimdiye kadar gönderdiği yetki 125'i geçmemektedir. Bu, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın iyi çalışmadığını gösteren en açık belgedir. Diğer taraftan toplu sözleşme yapılmasını aylardan beri bekleyen çağrıları yapılmış işyerlerinde çalışan işçilerin görüşleri ise, Bakanlığın açıkça taraf tuttuğudur. Bunu yazmadan geçersem, arkadaşlarımız görüşlerine saygısızlık etmiş olurum.[523]

Bu gecikme, daha doğru ifadeyle geciktirme, elbette yeni toplu pazarlık sistemine geçişte yaşanan karmaşayla açıklanamaz. Asıl neden MESS ve metal işverenlerinin eski Maden-İş'li işçilerin Otomobil-İş'te toplanarak Maden-İş geleneğini tekrar canlandırmalarından duydukları endişe ve korku, siyasi iktidarın tercihi idi. Gerek Otomobil-İş'i baraj altında bırakan Bakanlık kararı gerekse çoğunluk tespitlerinde Bakanlık tarafından işin olabildiğince ağırdan alınması, apaçık bir siyasi baskıydı.

Ne var ki siyasi iktidar, Özeren'in de işaret ettiği gibi "yeni baskı sistemleri" bulmakta gecikmedi. Yeni Sendikalar Kanunu, devlete, sendikaları mali ve idari yönden denetleme yetkisi getirmişti. 2821 sayılı Sendikalar Kanunu'nun 47. maddesine göre, işçi ve işveren sendika ve konfederasyonlarının "yılda bir defa Maliye ve Çalışma Bakanlıklarınca mahallinde olmak üzere birlikte veya ayrı ayrı" denetleneceklerini hüküm altına almaktaydı. Maddeye göre gerek görüldüğünde birden fazla denetleme de yapılabilecekti. Denetlemede, yönetim ve işleyişin gelir ve giderlerin, gelir ve giderler ile ilgili olarak etkili organlarca alınan kararların, kanun, tüzük ve kuruluşların amaçlarına uygun olup olmadığı ve harcamaların bu kararlara uygunluğu incelenecekti. Denetleme sırasında denetim elemanlarınca istenecek her türlü defter, belge ve yazıların yöneticiler tarafından gösterilmesi veya verilmesi zorunlu idi.

Otomobil–İş yüzde 10 işkolu barajını mahkeme kararı ile aşarak yetkili sendika haline geldikten sonra, bir yıl içinde iki defa devlet denetiminden geçti. Sendika bu denetimlerin amacının sendika üzerinde baskı kurmak olduğunu kaydetti:

> Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın sendikamıza yönelik olumsuz tutumunu sürdürüyor. Yargı kararı ile % 10 işkolu barajını aşmamızın hemen ertesinde Bakanlıkça denetlenmiştik. Yasada öngörülen Denetim Tüzüğü çıkarılmadan yapılan bu denetim 41 gün sürmüştü. Bakanlığın ikinci denetimi de 2 Ekim 1984'de başlamış ve yirmi gün sürmüştür. Böylece bir yıl içinde toplam altmış bir günü Bakanlık denetiminde geçirmiş olduk. Bakanlık denetimlerinin açıkça bir baskı aracı olarak, sendikalara gözdağı vermek amacı ile kullanıldığı, sendikalara eşit davranılmadığı ortadadır. Acaba Bakanlık birinci tur denetimleri tamamlamış mıdır ki sendikamız ikinci tur denetime alınmıştır? Kaç sendikada bir yıl içinde toplam altmış bir gün denetim yapılmıştır.[524]

Yeni yıl kutlu olsun. Dileriz 1985, sorunlarımızın değil, sorunlarımıza çözüm arama çabalarının çoğaldığı bir yıl olsun.

BİR BARAJI DAHA AŞTIK

OCAK İSTATİSTİKLERİNE GÖRE İŞKOLU BARAJINI AŞAN ÜÇ BAĞIMSIZ SENDİKADAN BİRİ OTOMOBİL—İŞ.

1985 yılının ilk işkolları istatistiği 17 Ocak'ta açıklandı. Bakanlığa göre Otomobil-İş Sendikası 43.338 üyesi ile işkolunda çalışan sigortalı işçilerin % 12.38'ini temsil ediyor.

Ocak 1985 istatistiklerine göre 27 işkolunda 37 sendika işkolu yetki barajını aştı. Otomobil-iş bu 37 sendika içinde % 10 barajını aşan 3 bağımsız sendikadan biri oldu.

2821 sayılı Sendikalar Yasasına göre bir sendikanın işyeri-işletme düzeyinde toplu sözleşme yetkisine aday olabilmesi için önce işkolu barajını aşması gerekiyor. Bir sendikanın işkolu barajını aşabilmesi için üye sayısının, bulunduğu işkolunda çalışan sigortalı işçilerin en az % 10'u kadar olması gerekiyor. Sendikaların üye sayılarının bu % 10'luk sınırı aşıp aşmadığı yılda iki kez Bakanlıkça belirleniyor. % 10'luk işkolu barajını aşamayan sendikalar üyeleri adına toplu sözleşme yetkisine aday olabilme hakkından yoksun kalıyor.

Sendikamız Yasanın Mayıs 1983'de yürürlüğe girmesinden sonra ilk işkolu barajını (ocak 1984) yargı kararı ile aşmıştı. Temmuz 1984 ve Ocak 1985 barajlarını Bakanlık istatistikleri ile aştık.

Bir engeli daha geride bıraktık. Metal işkolunda çalışan işçilerin sendikal birliği Otomobil-İş Sendikası saflarında güçlenmektedir. Önümüzdeki dönemde hedefimiz işkolumuzun tek işçi sendikası olma yolunda gücümüzü ve etkinliğimizi artırmak olacaktır.

1985 yılının ilk istatistiği 17 Ocak'ta açıklandı. Otomobil-İş 43.338. üyesi ile metal işkolunda barajı aştı. *Otomobil-İş,* Sayı 3, 20 Ocak 1985.

TOPLU SÖZLEŞME DAİRESİ KURULUYOR

Toplu Sözleşme Dairesi'nin kuruluş sürecini toplu sözleşme uzmanı olarak 1987-2004 tarihleri arasında görev yapan Burhan Erdoğan'la konuştuk. Erdoğan, kendilerinden önce kısa bir süre için Selahattin Okur ile Erhan Alptekin'in sendikada kısa bir süre çalışmış olduğunu söyledi. Otomobil-İş'in MESS'le 10 Nisan 1985 tarihinde imzaladığı 1984-86 Grup Toplu İş Sözleşmesi'nde Erhan Alptekin ve Selahattin Okur'un da imzası olduğunu hatırlattı. Bu dönemde Toplu Sözleşme Dairesi'nin olmadığını, toplu sözleşme görüşmelerine Genel Sekreter Sami Ataç'ın katıldığını anlattı:

> Sami Bey ile çalışmadım ama biliyordum gelip gidiyordum sendikaya oradan biliyordum. Gerçekten iyi bir müzakereciydi Sami Bey, ben yakından tanıdım, iyi bir sendikacıydı. O götürüyordu. Maden-İş'ten gelen arkadaşlar bakıyorlar, bu böyle olmaz. Daire yok, ortada büro bile yok. Ne yapalım? Hikmet Hanım'ı getirelim. Özellikle Maden-İş'ten gelen arkadaşlarımız ısrar ediyorlar. Hikmet Hanım'ı (Dalgıç) ikna ediyorlar. Hikmet Hanım'da emekliliğine çok az bir süre kalmış, bunlara söz veriyor. Geliyorlar Sami Bey'e diyorlar ki, 'Tamam biz ikna ettik Hikmet Hanım'ı sen bir görüş.' Sami Bey'de Hikmet Hanım'la görüşüyor. Anlaşıyorlar. Büroyu Hikmet Hanım kuruyor.

Otomobil-İş'in 12-13-14 Aralık 1986 tarihlerinde toplanan 10. Genel Kurulu'nun ardından yeni yönetim kurumlaşmaya öncelik veriyor. Toplu Sözleşme Dairesi'ne Maden-İş'le teması olan uzmanlar alınıyor. Cemal Özkoparanoğlu, Burhan Erdoğan, Abdullah Tunç, Aslan Aka toplu sözleşme uzmanı olarak göreve başlıyorlar. Burhan Erdoğan, uzman olarak göreve başlayanların çoğunun yeterli toplu sözleşme deneyimi olmadığını, Kristal-İş'teki, Petrol-İş'teki uzmanlarla görüştüklerini, bu dönemde Maden-İş'in toplu sözleşme uzmanlarından Hasan Eriş'in kendilerine çok yardımı olduğunu anlattı:

> Biz Hasan Eriş'i bulduk bir biçimiyle. Hasan Eriş'i hepimiz tanıyoruz. 'Celal Özdoğan çok ısrar etti, 'Gel bizde başla' diye ama o isteme-

> di, 'Ben size elimden gelen yardımı yaparım' dedi. Gerçekten aylarca bizimle gece gündüz çalıştı. Toplu sözleşme taslaklarını biz onunla beraber gözden geçirdik. Günlerce tartışarak maddelerin gerekçelerini çıkardık. Müzakere yapacağız, maddelerin gerekçelerini bileceksin. Tek tek gerekçelerini çıkardık. Ara sıra Maden-İş toplu sözleşme uzmanlarından olan Toygun Erarslan'dan da yararlandık. MESS sözleşmesini ayrı, diğer sözleşmeleri ayrı değerlendirdik. Müzakerelere girmeye başladık, şube başkanları, işyeri temsilcileriyle birlikte.[525]

Otomobil-İş, Maden-İş geleneğine sahip çıkarak toplu sözleşme uzmanlarına birinci dereceden imza yetkisi verir.

TOPLU PAZARLIK POLİTİKASI

Otomobil-İş, Bakanlık'tan gelen ilk çoğunluk tespiti ve ilk yetkilerle birlikte gerek MESS'le ve gerekse tek tek işyerlerinde toplu pazarlık masalarına oturmaya başladı.

Toplu pazarlık süreci, sendika anlayışının, sendika politikalarının hayat bulduğu, bu anlayış ve politikaların sınandığı en önemli alandır. 1983 sonrasında Maden-İş üyelerinin kitlesel olarak katılımıyla, DİSK'in savunageldiği "sınıf ve kitle sendikacılığı" anlayışını temel bir doğru olarak benimseyen Otomobil-İş, özellikle '80'lerin ikinci yarısından başlayarak sendika hareketinin gündeminde yer bulan yeni arayışların da tartışıldığı bir örgüttü. Ancak bu yaklaşımlar arasındaki farklar ne olursa olsun, Otomobil-İş'in toplu pazarlık sürecinde savunduğu değerler, uyguladığı politikalar -bu satırların yazıldığı kırk yıl sonra da sendika içinde geçerliliğini koruyan- ilkeleri esas alıyordu.

GENEL ESASLAR

Otomobil-İş, ekmek mücadelesini demokrasi mücadelesiyle iç içe görüyordu. Demokrasi mücadelesine omuz vermeden, onun her ânını teneffüs etmeden, çalışma koşullarının iyileştirilmesi, ekonomik hakları layık olduğu düzeye ulaştırılabilmesinin güçlüğünü önemle vurguluyordu.[526] Sendika toplu pazarlık anlayışını, 11. Genel Kurulu'na sunduğu Çalışma Raporu'nda "Demokratik Sınıf ve Kitle Sendikacılığında Toplu Sözleşme Politikasının Genel Esasları" başlığı altında açıklamaktaydı. Otomobil-İş, kapitalist üretim biçimi var oldukça, ücretli emeğin sömürüsünün süreceği, toplu sözleşmelerle sömürüyü ortadan kaldırmanın mümkün olmadığı gerçeğinden hareketle, sendikaların toplu pazarlık yoluyla "sömürüyü sınırlandırmak" için mücadele yürüttüklerini temel bir doğru olarak ortaya koyuyordu. Demokratik sınıf ve kitle sendikacılığı ile teslimiyetçi sendikacılığı ayıran temel özelliği de burada görüyor, demokratik sınıf ve kitle sendikacılığının, sorunu sadece sonuçlarıyla yani sömürüyü sınırlandırma perspektifiyle ele almadığını kapitalizmin kendisini de sorguladığını kaydediyordu:

> Bu nedenle demokratik sınıf ve kitle sendikaları, bir yandan kitlesinin ekonomik-demokratik haklarını koruyup geliştirme mücadelesi verirken, diğer yandan da işçi ve emekçi yığınların ortak çıkar ve hedeflerini asla gözardı etmez. Bu bağlamda; barış, bağımsızlık ve demokrasi mücadelesinin öncü gücü olarak tüm demokratik güçlerin iş ve eylem birliğini oluşturmayı görev sayarlar.[527]

Otomobil-İş, bu çerçevede benimsediği genel esasları dört başlık altında ortaya koymaktaydı:

1. Sendikal demokrasi: Otomobil-İş demokratik katılım ilkesinin, demokrasi mücadelesinde öncü güç olan bir sınıf için, "kendi sendikal yaşamında sendika içi demokrasiyi soluması ve geliştirmesinden daha ileri bir anlam taşıdığını" vurgulamakta, bu ilkeyi kendi mücadele pratiğinin içinden süzerek ortaya koymaktaydı:

> O nedenle, toplu sözleşme taslak tartışmalarını [işyeri] baştemsilcisinin başkanlığında oluşan bir komiteyle sürdürüyoruz. İşçi temsilcilerini; kimi teslimiyetçi sendikalarda olduğu gibi -temelde güven sorununa da bağlı olarak- masanın ucunda oturan biçimsel bir gözlemci değil, her aşamada söz ve karar sahibi olarak görüyoruz.

2. Gerçekçilik ve Açıklık: Otomobil-İş gerçekçilik ve açıklık ilkesinin genel sendikal mücadelede

olduğu gibi toplu sözleşme sürecinde de başarı ve ileri kazanımların temelini oluşturduğunu savunmaktadır:

> Bilimsel anlamda gerçekçilik ve açıklık ilkesi; işçi sınıfının bütünsel mücadelesinde ayrı bir önem taşıyor. Tek tek işyerlerinde ve bütün olarak işkolumuzda karşılıklı güçler oranı gerçeğinden hareketle, öncelikle ve gerçekleşebilir hedefleri öne koymak ve bütün bunları kuşkusuz üyelerimizle birlikte tartışarak somutlamak durumundayız.

3. Demokratik merkeziyetçilik: Otomobil-İş'in demokratik merkeziyetçilik anlayışı, tabanın irade ve katılımıyla belirlenen kararların, ancak "belirli bir disiplin anlayışıyla yaşatılabileceği" kabulüne dayanmaktadır. Bu nedenle Otomobil-İş için demokratik merkeziyetçilik ilkesi güçlü bir örgütün vazgeçilmez dayanağıdır:

> Tartışarak ve alınan kararlara katılarak en temel hakkımızı kullandığımızı, ancak alınan. Kararlara kişisel olarak katılmasak da uymanın ve yerine getirmenin, yine örgütsel bir görev olduğuna inanıyoruz. Demokratik merkeziyetçi işleyişi bu bilimsel anlamda ele alan sendikamız, başarılı sözleşme ve eylem hatlarındaki birlikteliğin güvencesini bu temel ilkelere sahip çıkılmasında görüyor.

4. Birlik: Otomobil-İş, işyerlerinden başlayarak, işkolunda ve tüm ülkede demokratik sınıf ve kitle sendikacılığı ilkeleri üzerinde örülecek birliğin, sendikal ve siyasal demokrasi mücadelesinin de temel taşlarını döşeyeceğini temel bir ilke olarak benimsemektedir. Sendika, işçi sınıfının yığınsal birleşik gücünü kucaklamadan kalıcı başarılar elde edilemeyeceği gerçeğini, hayatın ve kendi pratiğinin de doğruladığı inancındadır:

> İşkolumuzda sendikal birliğin sağlanamamış olması, metal işçilerinin kalıcı başarılar elde edebilmesinin önündeki engellerin en önemlilerinden biridir. Bu da işkolumuzda birliğin kaçınılmazlığını ortaya sergilemektedir.[528]

TOPLU SÖZLEŞME POLİTİKASI

Otomobil-İş, toplu sözleşme politikasının "bilinci, deneyim birikimi, savaşım gücü ve parasal katkısıyla mücadeleye sahip çıkan" ve sendikanın ekonomik demokratik mücadelesinde temel unsur olan üyelerin ortaya koyduğu potansiyelin "ne şekilde, ne zaman ve nerede değerlendirileceğinin tespitiyle" ortaya çıkacağını kaydetmektedir. Bu "bilimsel ve gerçekçi" politikanın tek güvencesinin ise "demokratik sınıf ve kitle sendikacılığı ilkelerinin tutarlı uygulaması" olduğunu önemle vurgulamaktadır.

Otomobil-İş, bu genel yaklaşım ve ilkeler zemininde, toplu pazarlık sürecinde izlediği politikayı da yine dört ana başlık altında tespit etmektedir.

1. Ücret politikası: Otomobil-İş benimsediği ücret politikasını, "üyeye yeterli bir yaşam düzeyi sağlayacak bir ücret düzeyini gerçekleştirmek ve satınalma gücünü sürekli olarak artırmak" olarak tesbit etmektedir:

GENERAL ELEKTRİK: İŞÇİLER KAPALI OYLAMA SONUCUNDA SÖZLEŞMEYE ONAY VERİYOR

Sendikamız Topkapı Şubesi'ne bağlı General Elektrik T.A.Ş. işyerinde sözleşme görüşmelerinin sonuçsuz kalması sonucu 27 Ekim 1988 günü greve çıkılacaktı. Ancak işverenin son bir görüşme istemesi. Sonucu, taraflar yeniden bir araya geldiler. Topkapı Şubemizde yapılan görüşme sonucu, fabrikaya gidilerek işçilere açıklandı. Genel Sekreterimiz Celal Özdoğan tarafından işyeri yemekhanesinde bekleyen işçilere yapılan açıklamalarda gelinen son nokta anlatıldı. Yeni dönem sözleşmenin imzalanıp imzalanmaması konusunda yapılan kapalı oylama sonucunda işçi sözleşmenin imzalanmasından yana oy kullandı. Sonuç üzerine General Elektrik T.A.Ş. fabrikasında 1.8.1988-31.7.1990 tarihleri. Arasında geçerli olan yeni dönem toplu iş sözleşmesi imzalandı.

Otomobil-iş, Sayı 38, Kasım 1988.

> Sendikamız ücret politikasında; üyenin satınalma gücünü korumayı ve geliştirmeyi esas aldığı için, alınan ücret zammının asgari düzeyini öncelikle son yıllarda gerçek satınalma gücündeki gerilemeyi onaracak ve görece de olsa mevcut koşullara göre iyileştirecek bir asgari düzeyin yanı sıra beklenen. Enflasyon oranını, vergi oranlarından doğan gelir kaybını ve ulusal gelirdeki beklenen artışı gözönüne alarak saptamaktadır.

2. Çalışma süresi: Çalışma sürelerinin kısaltılması Otomobil-İş'in temel taleplerinden biridir. Bu, bir yönüyle sömürüyü azaltırken diğer yönüyle işçi sınıfına daha insanca yaşama olanaklarını da yaratacaktır. Otomobil-İş, işgününün kısaltılmasıyla kazanılan zamanın, işçilere dinlenme ve gücünü yenileme olanağı verirken, aynı zamanda eğitim, örgütlenme, sendikal ve siyasal çalışma ortamı da sağlayacağını vurgulamaktadır. Otomobil-İş, sendikaların 40 saatlik iş haftasının gerçekleştirilmesi için mücadele vermelerini zorunlu görmektedir.

Öte yandan, fazla mesailerin genellik kazanmasının sömürü ve işsizlik tehdidini arttırıcı yönüne işaret eden Otomobil-İş, işyerlerinde fazla mesailerin en düşük düzeye indirilmesini hedef alan bir politikaya sahiptir.[529]

3. İşgüvencesi: Otomobil-İş, işgüvencesinin ancak sömürünün ortadan kaldırılmasıyla kesin olarak çözümlenecek bir sorun olduğunu öngörmekle birlikte, toplu pazarlık sürecinde bu sorunu gündeminde tutmakta, "kıdem tazminatı gün sayısının artırılması, asgari ücretin sözleşmelerle yasanın üzerinde belirlenmesi ve işsizlik tazminatı gibi önlemlerle" bu sorunun üzerine gidilmesi gereğinin de altını çizmektedir. Otomobil-İş işgüvencesi konusunda yakın mücadele hedeflerini şu şekilde saptamaktadır:

- 13. madde ile gerekçesiz. Fesih hakkı kaldırılmalıdır.
- 17. maddeye göre işten çıkarma ise olayın nesnel ve somut yönleriyle incelenerek, savcı ve karar organının işveren olduğu anti-demokratik bir yargılama yönteminden çıkarılmalıdır.
- İşsiz kalanlara mesleki eğitim verilmesi, onlara yeni bir iş bulunması devletin sorumluluğunda olmalıdır.
- İş Kanunu'nun 13 ve 24. maddeleri ile işten çıkarılan işçiye işsizlik tazminatı ödenmelidir.

Otomobil-İş, Türkiye'de işgüvencesinin elli yıl önceki şekliyle çağdışı niteliğini korumakta olduğuna işaret etmekte, çalışma hakkına yönelmiş bu maddelerin sendikal örgütlenme ve özgürlükleri kısıtlayıcı nitelikte olduklarını tespit etmektedir.[530]

4. Geçici, sözleşmeli ve taşeron işçilik: Bu tür iş sözleşmeleriyle çalıştırılan işçilerin katmerli bir sömürü ile karşı karşıya olduklarını tesbit eden Otomobil-İş, işverenlerin bu yolla aşırı kâr sağlamakla kalmayıp, işçileri bölmeyi, işçileri sahipsiz ve örgütsüz bırakmayı, yasal ve adli yükümlülüklerinden kaçmayı da amaçladıklarının kaydetmektedir:

> Ancak, Sendikamız böylesi bir uygulamaya ve işverenlerin, sendikaları güçsüz kılmaya yönelik çabalarına, kararlılıkla karşı çıkmalıdır. Anti-sendikal amaçlı bu tür uygulamaların kaldırılarak tüm çalışanlara sendikalaşma hakkı sağlanmalıdır.[531]

METAL İŞKOLU İŞ GRUPLANDIRMA SİSTEMİ VE OTOMOBİL-İŞ'İN TUTUMU

İş Gruplandırma Sistemi ya da İş Değerlendirme Sistemi olarak bilinen model, 1980 sonrasında cam ve metal işkollarında bağıtlanmış toplu iş sözleşmelerini yeniden yürürlüğe koyan YHK tarafından cam ve metal grup sözleşmelerine dâhil edildi.

YHK tarafından 1981-1984 dönemi için yürürlüğe konan MESS Grup Toplu İş Sözleşmelerine "İş Gruplandırması ve Ücret Zammı Yönetmeliği" eklendi. Böylece MESS tarafından geliştirilen iş değerlendirme modeli, özgür toplu pazarlık süreci dışında tamamen MESS'in talebi üzerine ve antidemokratik biçimde toplu sözleşme hükmü haline getirilmiş oldu. 1984-1986 dönemi MESS Grup Toplu İş Sözleşmesi'nin ekine alınan Faktör-Puan sistemiyle işler, Maharet (%40 – 400 puan), Sorumluluk (%20 - 200 puan), Çaba (%20. – 200 puan), İş Koşulları (%20 – 200 puan) başlıklarında 4 Grup altında belirli ağırlıklarla yer alan 12 faktör esasına göre puanlanmakta ve değerlendirilmekteydi. Bu faktörler sırasıyla, 1. Öğrenim veya Temel Bilgi (150 puan), 2. Deneyim (100 puan), 3. Beceri (75 puan), 4. İnisiyatif ve Çare Buluculuk (75 puan), 5. Makine Takım ve Donanım Sorumluluğu (50 puan), 6. Malzeme ve Ürün Sorumlu-

luğu (50 puan), 7. Üretim Sorumluluğu (50 puan), 8. Başkalarının İş Güvenliğinden Sorumluluk (50 puan), 9. Zihinsel Çaba (100 puan), 10. Bedensel Çaba (100 puan), 11. İşin Doğurabileceği Tehlikeler (100 puan), 12. Çalışma Koşulları (100 puan) idi. Bu çerçevede puanlanan iş unvanları da toplu sözleşme ekinde yer alıyordu.[532]

Sözleşmede, ücret artışları bu Yönetmelik esaslarına göre düzenlendi. Sözleşmenin, "İşlerin Gruplandırılması" başlıklı 3. maddesinde, "İşyerinde ücret zamlarının bir sistem dahilinde verilmesini sağlayabilmek için, analizi ve tarifi yapılan işler Faktör - Puan metoduna dayalı olan ekli "Metal İşkolu İş Gruplandırma Sistemi" esaslarına göre değerlendirilir. Değerlendirilen işler aldıkları toplam puanlara göre 9 iş grubuna ayrılır" hükmüne yer verildi. Maddede, işi yapan işçinin değil yapılan işin değerlendirileceğinin esas olduğu da belirtildi. Sözleşmenin "Örnek İşler" başlıklı 4. maddesinde de analizi, tarifi ve değerlendirilmesi "Metal İşkolu İş Gruplandırma Sistemi" esaslarına göre yapılmış ve dahil olduğu iş grubu tesbit ve tayin edilmiş örnek işlerin, analizi, tarifi ve değerlendirilmesi yapılmamış işlerin değerlendirilmesinde yardımcı ve örnek olarak kullanılacağı hüküm altına alındı. Böylece Metal İşkolu İş Gruplandırma Sistemi, MESS Grup Toplu İş Sözleşmesi'nin eki olarak uygulamaya girdi.

Sözleşme ile, değerlendirilen ve gruplandırılan işler için kademeli ücret artışları getirildi.

Sözleşmenin 31. maddesinde birinci yıl için işçilerin sona eren toplu iş sözleşmesinin hitam tarihinde almakta oldukları saat ücretlerine yürürlük başlangıç tarihinde önce yüzde 15 zam yapılacağı, bu zammını uygulanmasından sonra ayrıca 16,70 TL ilave edileceği hükme bağlanmaktadır. Ancak, sözleşmenin Geçici 11. maddesi ile İş Gruplandırması ve Ücret Zammı Yönetmeliğinin uygulama alanına giren bir işyerlerinde, sistem çalışmaları 31 Ağustos 1982 tarihine kadar bitirilebildiği takdirde, sözleşmeyle hükmedilen birinci yıl zamlarının tespit edilen Ücret Zammı Cetveli'nde iş gruplarına göre 23,00 TL ile 46,00. TL arasında değişen tutarların altında kalması halinde bu tutarlara "tamamlanabileceği" de kaydedilmiştir.

Sözleşmede ikinci yıl zammının "sözleşmenin eki ve mütemmimi (tamamlayıcısı) olan İş Gruplandırması ve Ücret Zammı Yönetmeliğinin uygulandığı işyerlerinde, 1 Eylül 1982 tarihinde hizmet akdi devam işçilerin 31 Ağustos 1982 tarihinde almakta oldukları saat ücretlerine asıl işlerinin dahil olduğu iş gruplarının karşılığı" olarak belirlenen ücret zammının "söz konusu yönetmelikte belirlenen esaslar çerçevesinde" yapılacağı hüküm altına alınmaktadır. Buna bağlı olarak dokuz ücret grubuna 21,00 TL'dan 46,00 TL'na kadar değişen tutarlarda kademeli zam öngörülmektedir.

Sözleşmenin Geçici 10. maddesi ile İş Gruplandırması ve Ücret Zammı Yönetmeliğinin uygulandığı işyerlerinde, ücretlerin sisteme intibak ettirilmesi amacıyla işverenin uygun görmesi halinde munzam ücret zammı düzenlemesi yapabileceği de belirtilmektedir. Bu durumda yapılacak ücret düzenlemesinin yıllık toplamının, işçilerin yıllık ücret ödemeleri toplamının azami yüzde 5'ine kadar olmak üzere ve ücret gruplarına göre belirlenen cetvel esaslarına göre yapılabileceği belirtilmekte, anılan cetvelde ise ücret gruplarına göre 0 ile 2 arasında kademeli olarak yükselen ücret zam oranları tespit edilmektedir.

1983 yasalarının yürürlüğe girmesiyle başlayan toplu pazarlık süreci içinde işveren sendikaları, katı bir biçimde savundukları bu modeli gerek cam gerekse metal işkollarında grup sözleşmelerinin eki ve önemli bir parçası olarak savundular ve işçi sendikalarının karşı duruşlarına rağmen cam sektöründe kademeli ücret artışlarını; metal sektöründe ise kademeli ücret artışları yanında iş değerlendirme sistemini grup sözleşmelerine dâhil ettiler. Böylece, bugün Metal Sanayi İş Gruplandırma Sistemi (MİDS) adıyla yürürlükte olan sistem, metal işkolunda MESS'le imzalanan tüm toplu sözleşmelerle birlikte, Otomobil-İş'in taraf olduğu grup sözleşmesinin de eki oldu.

Otomobil-İş, MİDS'in MESS Grup Toplu İş Sözleşmesi'ne girişini şu satırlarla değerlendiriyordu:

> Gelişmiş kapitalist ülkelerdeki benzerlerinden alınıp Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu (TİSK} tarafından ithal edilen iş değerlendirme sistemi 12 Eylül 1980 darbesinden sonra Türkiye'ye sokuldu. Hazırlığı çok önceden yapılan hatta kimi kamu kuruluşlarında varlığı pek anlaşılmayan biçimdeki uygulaması 12 Eylül öncesine uzanmasına rağmen asıl olarak, 12 Eylül sonrası dönemde sendikaların faaliyetlerinin durdurulduğu ve sözleşmelerin YHK'ca yapıldığı dönemde. MESS'in de şiddetle savunduğu iş değerlen-

> dirme sistemi, sistematik biçimde çalışma yaşamına girmiş oldu.[533]

Otomobil-İş, üyelerinden gelen öneriler ışığında, Merkez Yönetim Kurulu'nun aldığı karar uyarınca, MESS grup sözleşmesinin bir yıla yaklaşan uygulamasının bir değerlendirmesini yaptı. Bu değerlendirme sonrasında, 1985 yılı Mayıs ayı içinde şube başkanlarının ve MESS'e bağlı işyerlerinde çalışan sendika temsilcilerinin katılımı ile bir Sorunları Belirleme toplantısı düzenledi. İş Değerlendirmesi Sistemi konusunda çalışan sendika uzmanlarının hazırladığı ön rapor, bu toplantıdan sonra son şeklini aldı. Toplantı sonrasında, konuyla ilgili eğitim seminerlerinin başlatılmasına da karar verildi.[534]

Otomobil-İş Eğitim Dairesi bu yönde bir dizi çalışma yaptı. İş değerlendirmesi konusunda nelerin yapılması gerektiğini saptamak için iki yanlı ilişkiler yürütüldü: Bir yandan konunun uzmanlarıyla görüşmeler yapıldı öte yandan, MESS'e bağlı tüm işyerlerinden gelen sendika temsilcilerinin katılımı ile yapılan toplantıda, üyelerin görüşleri ve beklentileri saptandı. *Otomobil-İş* gazetesinin 15 Haziran tarihli sayısında İş Değerlendirmesi Uzmanı, Endüstri Mühendisi Müfit Akyos'la, iş değerlendirmesi konusunda yapılan bir söyleşi yayınlandı. Bu söyleşinin başlığı, sendikanın meseleye bakışını da ortaya koymaktaydı: "İş Değerlendirmesi Sistemi uygulandığı sürece, her aşamasında yer alarak işçi haklarını savunmak, sendikalar için görevdir."[535]

Bu çalışmalarla sendika, İş Değerlendirme Sistemi'nin anlaşılması ve tartışılması amacı ile bir eğitim programı hazırladı. Otomobil-İş, MİDS karşısındaki tutumunu düzenlediği seminerlerle oraya koydu.

ÖRGÜT HABERLERİ

İş değerlendirmesi konulu eğitim seminerleri başlıyor

Sendikal hakların askıya alındığı, toplu sözleşmelerin Yüksek Hakem Kurulu'nca yenilendiği dört yıllık dönemin ertesinde, 1984'te sendikalar yeniden toplu sözleşme masasına oturdu. Yasal ve fiili engellerle kuşatılmış, çok güç kaybetmiş olarak.

İşkolumuzun işveren sendikası MESS, hazırladığı **İş Değerlendirmesi Sistemini**, bağlı işyerlerinde imzalanacak toplu sözleşmelerin eki olarak masaya getirdi. İşkolumuzda MESS'le imzalanan tüm toplu sözleşmelerle birlikte, Sendikamızın imzaladığı grup toplu sözleşmesinde de İş Değerlendirmesi Sistemi, toplu iş sözleşmesinin eki oldu.

Üyelerimizden gelen öneriler ışığında, Merkez Yönetim Kurulumuzun aldığı karar uyarınca, yürürlükteki Otomobil-İş-MESS grup sözleşmesinin bir yıla yaklaşan uygulamasının bir değerlendirmesi yapıldı. Bu değerlendirme sonrasında, mayıs ayı içinde Şube başkanlarının ve MESS'e bağlı işyerlerinde çalışan sendika temsilcilerinin katılımı ile bir **Sorunları Belirleme** toplantısı yapıldı.

İş Değerlendirmesi Sistemi konusunda çalışan Sendika uzmanlarının hazırladığı ön rapor, bu toplantıdan sonra son şeklini aldı. Ayrıca toplantı sonrasında, konuyla ilgili eğitim seminerlerinin başlatılmasına karar verildi.

Sendikamız, İş Değerlendirmesi Sisteminin anlaşılması ve tartışılması amacı ile bir eğitim programı hazırladı. Eğitim notlarının hazırlık çalışmalarının sürdürüldüğü seminerler MESS'e bağlı işyeri temsilcilerinin katılımı ile temmuz ayı içinde yapılacak.

Otomobil-İş, Sayı 8, 15 Haziran 1985.

Eğitim Dairesi'nin düzenlediği seminerlerin ilki 5-6 Temmuz 1985 günlerinde Genel Merkez Eğitim Salonu'nda yapıldı. Seminere, Topkapı, Kartal, Çerkezköy, Sefaköy ve İzmit şubelerinizin yöneticileri ile bu şubelere bağlı MESS üyesi işyerlerinin baştemsilcileri katıldılar. Genel Eğitim Sekreteri Müslüm Akdeniz, semineri açış konuşmasında MESS'in tek taraflı olarak hazırlattığı Metal İşkolu İş Gruplandırma Sistemi'nin sendikanın hayır deme gücünün olmadığı koşullarda toplu sözleşmelerin eki haline geldiğini söyledi ve seminerin amacını ortaya koydu:

> Sisteme tümden karşı olup olmamak elbette tartışılabilir. Tartışılmalıdır da. Ancak bugün gerçekçi olmak zorundayız. Bize dayatılan ve bugün uygulanmakta olan haklarımızı doğrudan ilgilendiren bir sistem var. Bu sistemi uygulamasını tek taraflı olarak işverenlerin inisiyatifine terk etmemek için öğrenmek zorundayız. Haklarımızın büsbütün kullanılmaz hale gelmemesi için bu kaçınılmazdır.[536]

İş değerlendirme seminerlerinin ikincisi, 19-20

İkinci tur iş değerlendirmesi seminerleri tamamlandı

Eğitim Dairemizce düzenlenen iş değerlendirmesi konulu eğitim seminerlerinin ikinci turu, eylül ayı içinde tamamlandı. 9-10 eylül ve 12-13 Eylül 1985 günlerinde genel merkezimizin eğitim salonunda yapılan seminerlere, Topkapı, Kartal, Sefaköy, Mecidiyeköy, Gebze, Çerkezköy, Kocaeli, Eskişehir, Bilecik, Adana ve Mersin şubelerimizden, işyeri sendika temsilcileri katıldı.

İşkolumuzun işveren sendikası MESS tarafından hazırlanan İş Değerlendirmesi Sistemi, sendikal hakların askıya alındığı dönemin ertesinde, Otomobil-İş-MESS Grup toplu sözleşmesinin eki olmuştu. MESS'e bağlı işyerlerinde çalışan sendika temsilcilerimizle yapılan toplantılar sonucu, iş değerlendirmesi sisteminin tartışılması amacıyla seminerler düzenlenmesi kararlaştırılmıştı. Temmuz ayı içinde düzenlenen seminerlere MESS üyesi işyerlerinin bağlı bulunduğu şubelerimizin yöneticileri ile bu şubelere bağlı işyeri baştemsilcileri katılmıştı.

Eylül ayında ikinci tur eğitim seminerlerinin de tamamlanması ile, MESS'e bağlı tüm işyerlerinin temsilci kadroları ile, ilgili şube yönetim kurullarının iş değerlendirmesi konusunda temel eğitimi sağlanmış oldu. Hazırlığı sürdürülen iş değerlendirmesi broşürü ile de konunun üye kitlemizce daha yaygın olarak kavranması ve tartışılması amaçlanıyor.

Otomobil-İş, Sayı 10, 20 Ağustos 1985.

Temmuz 1985'te Genel Merkez Eğitim Salonu'nda yapıldı. Seminere Mecidiyeköy, Gebze, Bursa, Eskişehir ve Mersin şubelerinin yöneticileri ile bu şubelere bağlı MESS üyesi işyerlerinin baştemsilcileri katıldı. Böylece Otomobil-İş - MESS Grup Toplu İş Sözleşmesinin kapsamındaki tüm işyerlerinin baştemsilcileri ve bu işyerlerinin bağlı bulunduğu şubelerin yöneticileri iş değerlendirmesi seminerine katılmış oldu.[537]

Otomobil-İş'in Metal İşkolu İş Gruplandırma Sistemi'ne ilişkin görüş ve analizleri zaman içinde daha sistematik hale geldi. Sendika, Metal İşkolu İş Gruplandırma Sistemi'nin gelişmiş kapitalist ülkelerdeki örneklerinin "çok kaba bir yorumu" olduğunu ve "tamamen mekanik bir yaklaşımla" düzenlendiğini kaydetti. Otomobil-İş'in Metal İşkolu İş Gruplandırma Sistemi'ne ilişkin değerlendirme ve eleştirileri şu noktalarda toplanıyordu:

Ücret politikası bağlamında Metal İşkolu İş Gruplandırma Sistemi'ni değerlendiren Otomobil-İş, sistemin ücretle ilişkisi yokmuş gibi sunulmaya çalışılmasının sistemin kendisinin analiziyle de bağdaşmadığını belirtti.

Otomobil-İş, Metal İşkolu İş Gruplandırma Sistemi'nin üretkenliğe (prodüktivite) etki eden etmenlerden biri olarak gündeme getirilmesinin pratik tarafından doğrulanamadığını belirtti. Sendikanın yaklaşımına göre, "üretkenliğe birincil derecede etki eden etmenlerin bile uygulamadan yoksun oluşu ancak; zaman zaman sadece hatırlanması, ayrıca sistemin işletmelerde motivasyonu (güdüleme) artırıcı olması bir yana var olanı da aşındırıcı oluşu" gözönüne alınırsa, asıl amacın farklı olduğu izlenimi kuvvetleniyordu: "Kaldı ki; konunun işveren sendikalarınca fırsatı ganimet bilerek apar-topar dayatılması da asıl niyeti" açığa çıkarmaktaydı.

Otomobil-İş, sistemi "bilimsel olmaktan çok sistematik bir yaklaşım olarak" görüyordu. Bu nedenle sistem, "sübjektif yaklaşımı da içinde taşımakta" idi. Sendikaya göre bu önemli bir sorundu. "Analizi yapılacak işin; gözlem ve ölçümlerinde sağduyu ve denge unsuru sağlandığını -konu tek taraflı hazırlanmıştır- söylemek gülünç olacağından ortaya çıkan sonuç tamamen yoruma açık ve keyfi uygulamaya" neden olmaktaydı.

Otomobil-İş, ayrıca "mevcut sanayileşmenin kompozisyonundan dolayı iş koşullarında bir standardizasyonun olmadığı" ortadayken, buna rağmen sanki bir standartlaşma varmış gibi yaklaşmanın sakıncalarının gözardı edilemeyeceğini öne sürüyordu.

Sendika, sistemin işçinin kıdemini reddettiği görüşündeydi. Buradan hareketle, sistemin "aynı işi yapanların aynı grubun farklı derecelerine sokulmaya çalışılmasına uygun oluşu, işverenin istediği işçiyi üst gruba çıkarmasına elverişli olduğu gibi başka sakıncaları da içinde taşıması" pratikte "işçilerin birliğini bozucu ve sendikal bilinci geriletici" fonksiyona bir sahip olduğunu kaydediyordu.

Otomobil-İş'in değerlendirme ve yaklaşımlarında sistem külliyen reddedilmediği gibi sisteme cehpeden bir karşı çıkış da yoktu: "Sistem; düzeltilmeli, alternatifler geliştirilmeli, keyfi uygulamalara son verilmeli" idi. "Toplu sözleşmelerin sonucunu belirleyen en önemli unsur güçler dengesi olmasına rağmen, sistemin teknik açıdan iyi incelenmesi ve itiraz mekanizmasının iyi işletilmesi, sendikaların, sistem üzerinde işçiler lehine etkinliğini artıracaktı..."

Metal işkolunun yanısıra diğer işkollarındaki işçiler de iş değerlendirme sistemi ile yüzyüze gelmiş olduklarını vurgulayan Otomobil-İş, iş değerlendirme sistemi konusundaki çalışmalarını derinleştirirken, metal işkolundaki diğer yetkili sendikalarla ortak ilkeler belirleyerek ortak mücadele yöntemi geliştirmenin yanısıra, diğer işkollarındaki işçi sendikaları ile de bu konuda ortak hareket noktalarını saptamaya çalışılmasının önemine de işaret ediyordu.[538]

Otomobil-İş, 1987-89 yılları arasında gruplarından şikâyetçi olan üyelerinin durumlarına müdahale ederek, bazı iyileştirmeler sağlamıştır.

YILLAR	İŞYERİ SAYISI	ŞİKÂYET SAYISI	GRUBU YÜKSELTİLEN İŞÇİ SAYISI
1987	17	1185	416
1988	5	385	145
1989	9	525	205

Otomobil-İş, XI. Olağan Merkez Genel Kurulu Çalışma Raporu (1986-1989) 20-21-22 Ekim 1989,İstanbul, s. 109.

MESS GRUP PAZARLIĞI SÜRECİ

AKKARDAN SAN. VE TİC. A.Ş.	ÇAYIROVA/GEBZE
ANADOLU DÖKÜM SAN. A.Ş.	TÜTÜNÇİFTLİK/KOCAELİ
BÖHLER KAYNAK ÇUBUKLARI ELEKTRODLARI SAN. VE TİC. A.Ş.	KARTAL/İSTANBUL
ÇELİK MONTAJ SAN. VE TİC. A.Ş.	KARTAL/İSTANBUL
ELSEL GAZ ARMATÜRLERİ SAN. VE TİC. A.Ş.	KARTAL/İSTANBUL
ESAŞ ELEKTRİK SAN. VE TİC. A.Ş.	KARTAL/İSTANBUL
FENİŞ ALÜMİNYUM SAN. VE TİC. A.Ş.	ÇAYIROVA/GEBZE
GAZAL GAZ ALETLERİ A.Ş.	YARIMCA/İZMİT
HİSAR ÇELİK DÖKÜM SAN. VE TİC. A.Ş.	ÇAYIROVA/GEBZE
KEFÇELİK KEFELİLER SOĞUK DEMİR ÇEKME SAN. VE TİC. A.Ş.	ÇAYIROVA/GEBZE
KEFSAN KEFELİLER SICAK DEMİR ÇEKME SAN. VE TİC. A.Ş.	ÇAYIROVA/GEBZE
MAKİNA TAKIM ENDÜSTRİSİ A.Ş.	GEBZE
MURATSAL FİLTRELİ SONDAJ VE KOLON BORULARI SANAYİ	ETİMESGUT/ANKARA
OMTAŞ OTOMOTİV TRANSMİSYON AKSAMI SAN. VE TİC. A.Ş.	ÇAYIROVA/GEBZE
OTOPAR SAN. VE TİC. A.Ş.	KARTAL/İSTANBUL
REMAS REDÜKTÖR VE MAKİNA SAN. A.Ş.	KARTAL/İSTANBUL
TEKFEN İMALAT VE MÜHENDİSLİK A.Ş.	DERİNCE/İZMİT
TEKNİK ÇELİK EŞYA KOLL. ŞTİ.	KARTAL/İSTANBUL

OTOMOBİL-İŞ'İN MESS'LE BAĞITLADIĞI GRUP SÖZLEŞMESİNİN KAPSAMINDAKİ İŞYERLERİ

Otomobil-İş, 8. Genel Kurul Çalışma Raporu 9 Haziran 1980, s. 161-352.

1980 yılında Otomobil-İş'in örgütlü olduğu işyerleri arasından yaklaşık 4200 işçinin çalıştığı 18'i MESS'e bağlıydı. MESS grubu kapsamındaki bu işyerleri Otomobil-İş, 21 Temmuz günü MESS'le bu işyerlerini kapsayan grup toplu iş sözleşmesi imzalamış, gruba dâhil bu işyerlerinin tamamı için toplu iş sözleşmesinin süresinin bitiş tarihini eşitlemişti.[539]

Otomobil-İş'in taraf olduğu MESS Grup Toplu İş Sözleşmesi, yürürlük süresinin sonunda YHK'nun 20 Nisan 1982 tarih ve 875 sayılı kararıyla yenilenerek yürürlüğe kondu. YHK tarafından sözleşmenin yürürlük süresi 3 yıl olarak belirlendi, sözleşme 1 Eylül 1981 tarihinde yürürlüğe giriyor ve 31 Ağustos 1984 tarihine kadar yürürlükte kalıyordu.

1984-1986 MESS GRUP PAZARLIĞI

1984 yılından başlayarak sendikaya katılan onlarca yeni işyeri ile Otomobil-İş'in örgütlü olduğu işyerlerinin sayısı hızla artarken, MESS'e üye işyerlerinin de katılımıyla sendikanın MESS'le yürüteceği toplu pazarlık sürecinin kapsamı genişledi.

Otomobil-İş MESS'e ilk toplu sözleşme çağrısını 4 işyeri için 24 Ağustos 1984 tarihinde yaptı. Mü-

zakerelere Otomobil-İş Genel Merkezi'nde başlandı. Müzakereler sürerken Otomobil-İş MESS'e 19 işyeri için çağrıda bulundu ve 19 Eylül 1984 tarihindeki oturumda bu işyerleri MESS'le sürdürülen grup toplu pazarlığı kapsamına alındı. Bu tarihten sonra da süren MESS grup pazarlığına bir dizi katılmalar oldu. 1 Ekim 1984 tarihli tutanak ile 1 işyeri, 4 Ekim 1984 tarihli tutanak ile 10 işyeri, 10 Ekim 1984 ve 12 Ekim 1984 tarihli tutanaklar ile 2 işyeri, 24 Ekim 1984 tarihli tutanak ile 6 işyeri, 3 Kasım 1984 tarihli tutanak ile 7 işyeri, nihayet 10 Kasım 1984 tarihinde de 20 işyerinin MESS görüşmelerine katılmasıyla aynı tarihte -10 Kasım 1984 tarihinde- MESS'le 68 işyerini kapsayan ilk anlaşma tutanağı, 28 Kasım 1984 tarihinde de 8 işyerini kapsayan ikinci anlaşma tutanağı imzalandı. Bu iki anlaşma tutanağına bağlı olarak 76 işyerini kapsayan ilk MESS grup sözleşmesi 30 Kasım 1984 tarihinde imzalandı.[540]

MESS'le ikinci grup sözleşmesi, 30 Kasım 1984 tarihinde imzalanan Atlas Copco, 24 Aralık 1984 tarihinde imzalanan Hidro-Mak, 2. Ocak 1985 tarihinde 6 işyeri için, 1.Şubat 1985'te de 3 işyeri için imzalanan anlaşma tutanaklarına bağlı olarak 4 Şubat 1985 tarihinde bağıtlandı.

Otomobil-İş MESS'le 28 Şubat 1985 tarihinde 3 işyerini, 25 Nisan 1985 tarihinde 14 işyerini, 14 Haziran 1985 tarihinde 5 işyerini kapsayan grup sözleşmeleri bağıtladı. Bu sözleşmeleri, 17 Temmuz 1985, iki ayrı işyeri için 25 Eylül 1985 ve 7 Ocak 1986 tarihlerinde imzalanan toplu iş sözleşmeleri izledi.

Bu dönemde MESS'le bağıtlanan toplu iş sözleşmelerinin kapsamında 112 işyeri vardır. Bu sözleşmelerin niteliğini/içeriğini bağıtlanan ilk grup sözleşmesinin çizdiği anlaşılmaktadır. Otomobil-İş, 10. Genel Kurulu'na sunduğu Çalışma Raporu'nda, bu sözleşmelerin farklılıkları olmakla birlikte "68 işyeri için imzalanan ilk sözleşmeye katılma" ya da "ilk sözleşmenin şartlarını kabul etmek" suretiyle bağıtlanmış olduklarını kaydetmektedir:

> MESS'le işkolu seviyesinde yapılan grup sözleşmesini o günkü şartlarda sendikamız imzalamakla birlikte şunu açıkça itiraf edelim, içimize sindirerek imzalamadık. Mecbur kaldığımız için imzaladık. Çünkü işkolu seviyesinde aynı sözleşme ilk önce Türk Metal Sendikası ile imzalanmış ve bu iş bir yerde bitirilmişti! O nedenle şunu açıkça itiraf edelim; sendikamız açısından yapılacak fazla bir şey yoktu. Bundan dolayıdır ki, MESS ile yapılan müzakerelerde bir sorun çıkmadığı bu nedenle görüşmelerin fazla uzamadığı söylenebilir.[541]

1984-1986 MESS ile Otomobil-İş arasında bağıtlanan grup sözleşmesi kapsamındaki işyerlerinin yürürlük başlangıç tarihleri farklılık göstermektedir. Buna karşılık sözleşmenin yürürlük süresinin bitiş tarihi bütün işyerleri için 31 Ağustos 1986 tarihinde birleştirilmiştir.[542] Bu sözleşme aynı zamanda Türk-Metal'e bağlı 200, Çelik-İş'e bağlı 44, Özdemir-İş'e bağlı 9 işyeri için yürürlüğe konulmuştur. Otomobil-İş'in MESS kapsamındaki işyeri sayısı 10. Dönem Çalışma Raporu'nda 112, sözleşmenin basılı halinde ise 102 olarak kayıtlıdır. 1984-1986 MESS grup sözleşmesinin. Belirtilen bu dört sendikaya üye 100 bin işçiyi kapsadığı ifade edilmektedir.[543]

SÜLEYMAN TÜRKER:

İşverenler, işçi sendikacılığını işveren sendikalarının koltuk değneği haline getirdiler. Bugün çok iyi örgütlenmiş olan işveren kuruluşları, tuzakları birer birer ortaya sürerek geçiş dönemini uzatabilmenin yollarını aramaktadırlar. Metal işkolunun dinamik yapısını çok iyi bilen işverenler bu işkolunda en güçlü yapıları oluşturdular. Toplu sözleşmeler, sendikacı eliyle onaylanmış sefalet belgeleri haline dönüştü. Tek çıkar yolun işyerlerinde, işkolunda ve Türkiye'de işçilerin birliğidir. İnsanca yaşam için özgür sendikacılık, insanca yaşam için demokrasi!

Gün, Sayı 4, Haziran 1985.

1986-1988 MESS GRUP PAZARLIĞI

Otomobil-İş ile MESS arasındaki "ikinci dönem" grup pazarlığı, 21-22 Haziran 1986 tarihlerinde toplanan Otomobil-İş Olağanüstü Genel Kurulu'nun hemen sonrasında, 25 Temmuz 1986 tarihinde başladı. Grup pazarlığı 100 işyerinde çalışan 30 bin işçiyi kapsıyordu.[544]

MESS süreci, Otomobil-İş'in yaşadığı kayyım sürecinin ve Olağanüstü Genel Kurulu'nun hemen ardından başlıyordu. Örgütü zaafa uğratan yönetimsel tartışmaların ve kayyım döneminde kaybe-

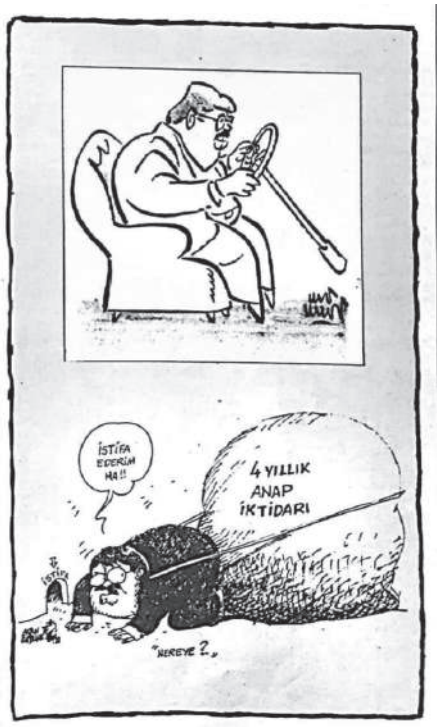

Otomobil-İş, Sayı 30, Kasım 1987.

dilen zamanın yarattığı sorunlar azımsanmayacak ölçülerdeydi. Gün dergisi, eski Başkanı'nın artık Başbakan olduğu MESS'in sendikal yaşama kayıtsız kaldığı düşünülemeyeceğine dikkat çekerek, MESS'in Eylül'de başlayacak sözleşme görüşmelerinde "kendi sorunlarıyla boğuşan güçsüz bir sendika beklentisi içinde" olduğu değerlendirmesini yapıyordu:

> Üstelik, geri yasaları ve Türk Metal'le imzalayacağı sözleşmeyi de arkasına alarak masaya oturmayı umuyor. Otomobil-İş ise olumsuz koşullar ve MESS'in bütün hazırlığının yanı sıra, üyelerini de aşan bir ağırlığa sahip. Bununla birlikte, kayyım dönemine rağmen, üyelerin bilinç düzeylerini yansıtan toplu sözleşme hazırlık çalışmaları karanlık tabloyu aydınlatıyor. Tabanın sözleşme taleplerinin örgüt kademelerinde en üst düzeye ulaştırılarak merkezi bir taslak haline dönüştürülmesi, örgütün sözleşme masasına güçlü oturacağı izlenimini yaratıyor.[545]

Bu tarihlerde Otomobil-İş Genel Başkanı İlhan Dalkılıç, henüz başlamakta olan MESS grup pazarlığı sürecine değerlendirirken, meseleye sadece Otomobil-İş ve MESS olarak bakmamak, işçi sınıfının meselesi olarak görmek gerektiğine işaret ediyordu:

> MESS'e karşı en büyük silahımız örgütlülüğümüz olmalıdır. Biz bu dönem, toplu sözleşmelere tabanın hazırladığı, taslakla giriyoruz. MESS'e dahil, işyerlerimizin bulunduğu şubelerimizde toplu sözleşme komiteleri çalışmalar yaptılar. Daha sonra bunların tümü genel merkezde bir araya geldi. Bir üst kurul oluşturuldu. Taslak son şeklini burada aldı. Şimdi bu taslağı birlikte savunacağız. Sözleşme masası ile fabrika arasındaki iletişimi sağlıklı biçimde yürütebildiğimiz oranda başarılı olacağız. Bunlar Otomobil-İş özelinde düşündüklerimiz. Metal iş kolunda ise, Türk Metal, Çelik-İş ve Özdemir-İş Sendikaları ile tek bir taslakla MESS'in karşısına çıkmak, en gerçekçi yaklaşım olurdu. İşçiler ancak birleşerek, bir şeyler elde edebilirler. Sendikamızın kayyımla yönetildiği 3 aylık dönemde bu temaslar kurulamadı. Birlikte göreve geldiğim arkadaşlarım ve ben, sendika içinde demokratik bir yapının kökleşmesi iççin çaba harcayacağız. Sorunların çözümünde çıkış noktası olarak burayı görmekteyiz. Otomobil-İş sendikasının metal işkolunun en büyük sendikası haline getirmek ve öncelikle işkolumuzda birliği sağlamak için var gücümüzle çalışacağız.[546]

Dalkılıç'ın da işaret ettiği, metal işkolundaki sendikal bölünmüşlüğün yarattığı zafiyeti dikkate alan Otomobil-İş, yürürlük tarihi 1986 yılı Eylül ayı olan MESS grup pazarlığı sürerken 27 Ağustos 1986'da işkolundaki diğer üç sendikaya bir çağrı yaptı. "MESS'e karşı birlik" belgisiyle ortaya koyulan çağrıda. Otomobil-İş Genel Başkanı, metal işkolunda MESS'le grup pazarlığı yürüten Türk Metal, Çelik-İş ve Özdemir-İş'e MESS'e karşı ortak hareket etme çağrısı yaptı.[547] Çağrının ardından *Cumhuriyet*, Dalkılıç'in çağrısının Çelik-İş Genel Başkanı Mehmet Kurtalan çağrıyı "geç kalmış olmasına rağmen olumlu" bulmakta, Hak-İş'e bağlı Özdemir-İş Genel Sekreteri Abdurrahman Genç ise "samimi olduğu oranda gönülden destekliyoruz" sözleriyle karşıladığını yazdı. Haberde çağrının, Türk Metal Genel Başkanı Mustafa Özbek tarafından "olumlu bir çaba" olarak değerlendirildiğini kaydediliyor, Özbek'in, "yoğun bir çaba içinde" oldukları ve toplu sözleşmede anlaşma sağlayabilmek için MESS yöneticileriyle "gece gündüz görüştükleri" sözlerine de yer veriliyordu.[548]

OTOMOBİL-İŞ GENEL BAŞKANI İLHAN DALKILIÇ'IN İŞKOLUNDAKİ DİĞER ÜÇ SENDİKAYA ÇAĞRISI

Sendikamızla, kısa adı MESS olan Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası arasında toplu sözleşme görüşmeleri bir aydır sürmektedir. Müzakereler MESS'in katı ve dayatmacı politikası yüzünden çıkmaza doğru gitmektedir. MESS yöneticileri geçmiş dönemlerde sözleşmelere geçmiş hiçbir maddede en küçük bir değişikliğe yanaşmamaktadır. Bunda sendikamızın hiçbir sorumluluğu bulunmamaktadır. Metal işverenlerinin tek ve en güçlü örgütü olduğunun farkında olan ve memleketimizin buhranlı günlerden. Geçmesini fırsat bilen MESS yöneticileri, işçilere ve işçi sendikalarına karşı yıllardır uyguladığı aynı baskıcı ve dayatmacı politikalarını sürdürmekteler. Onların bu tutumlarını metal işçileri ve işkolundaki sendikalar şiddetle protesto etmekteler.

Sendikamız metal işçilerinin çıkarlarını ön planda tutarak, MESS'e karşı işkolumuzdaki sendikalarla birlikte hareket etmeyi acil bir görev olarak görmektedir. Diğer sendikaların da sendikal çekişmeleri bir an olsun bir kenara bırakarak, metal işçilerinin ortak çıkarlarını korumak konusunda birleşmeleri ve birlikte hareket etmelerini bekliyoruz. Bugün için 300 bin metal işçisinin ortak çıkarı; iyi bir sözleşme yapmaktan geçer. Bugün iyi bir sözleşmeyi tek başına hiçbir sendika yapamaz. Bu nedenle metal işçilerinin ortak. Çıkarlarını savunmak için; iyi bir sözleşme yapabilmek için sendikaların bu sözleşme döneminde MESS'e karşı ortak hareket etmeleri zorunludur. Bu nedenle Türk Metal'i, Çelik-İş'i ve Özdemir-İş'i MESS'e karşı ortak hareket etmeye çağırıyoruz.

Otomobil-İş, Sayı 17, Eylül 1986.

Nitekim, Türk Metal Genel Başkanı'nın bu sözlerinin basında yer almasından iki gün sonra gazeteler, Türk Metal ile MESS'in anlaştıklarını yazacaktı. MESS ile Türk Metal arasında 60 bin işçiyi kapsayan toplu pazarlık sonuçlanmış, işkolunda en büyük işçi kitlesini kapsayan grup toplu iş sözleşmesi imzalanmıştı. Mustafa Özbek, basına yaptığı açıklamada, bu sözleşme ile işçilere hak ettikleri. Hayat standardını sağladıkları iddiasında olmadıklarını ama günün şartlarında en iyi sözleşmenin bu olduğunu söyleyecekti.[549]

Buna karşılık Otomobil-İş, Kasım 1986 sayısının kapağına iri puntolarla "MESS'e karşı greve hazır olalım!" başlığını attı. Gazetede, 4 Kasım tarihinde gerçekleştirilen yaygın yemek boykotu, "100'ü aşkın işyerinde binlerce işçinin öğle yemeklerine girmeyerek" giriştikleri protesto anlatılıyordu.[550] Mebuse Tekay, bu protesto eylemini şu satırlarla aktarıyor:

> 1986 yılıydı. Türk Metal MESS sözleşmesi imzalandı. Otomobil-İş ise grev hazırlığında. Yüzü aşkın iş yerinde binlerce işçiyle yemek boykotu yapılacak. 12 Eylül sonrasının ilk boykotuydu. Otomobil-İş'in Kadıköy'deki merkez binasında işyerlerinden gelecek sonuçları beklerken Şeyma ile karnımıza sancılar girmişti gerginlikten ve eylemin kırılmadan başarıya ulaştığı anlaşıldığında birbirimize sarılıp kalakalmıştık. Vizite eylemleri de gergin bir bekleyişin ardından başarıyla sonuçlanmıştı. Bazı eylemlerde gözaltına alınanlar olsa da bu eylemlerin önemi çok büyüktü çünkü o koşullarda eylem yapılabileceğini gösteren, yol açıcı örnekler olmuştu.[551]

Aynı günlerde Netaş grevi başlamış, Süper Dizel grevi sürmekteydi. 12 Mayıs günü Kale Kilit ve Kale Vida işçileri greve gittiler.[552]

MESS grup sözleşmesi müzakereleri uyuşmazlıkla sonuçlandı. Otomobil-İş, 11 Kasım 1986 tarihinde MESS'e bağlı işyerlerinde grev kararı aldı ve işyerlerinde ilan etti. Buna karşılık MESS, yeni hak tanımayacaklarını açıkladı.[553] Daha sonra yapılan ara görüşmeler sonucunda Otomobil-İş, MESS grup sözleşmesini, 12-13-14 Aralık tarihlerinde toplanan Genel Kurulu'ndan üç gün önce bağıtladı. Sözleşme 1 Eylül 1986 – 31 Ağustos 1988 tarihleri arasında yürürlükte kalacaktı.

Otomobil-İş, 1986 MESS grup sözleşmesinin sonrasında, 1989 yılında yaptığı değerlendirmede, metal işkolumuzda %10 barajını aşan ve 1984 yılından bu yana toplu iş sözleşmesi yapmaya yetkili olan dört sendika arasında Türk Metal'in "gerek özel sektördeki çok önemli kilit işyerleri gerekse kamu sektöründe işkolumuzun kalbi, omurgası sayılan işyerlerinde örgütlü olmasından dolayı" toplu iş sözleşmelerinde de belirleyici bir rol oynadığını belirtmektedir. MESS'in "sendikalar arası rekabete yol açacak toplu sözleşme politikasına" karşı olduğu değerlendirmesini yapan Otomobil-İş, bu çerçevede MESS'in, Türk Metal'le müzakereleri hızlandırarak bağıtladığı grup sözleşmesini diğer üç sendikaya dayattığını kaydetmektedir:

> MESS'in bu politikasını kırmak ve daha iyi toplu sözleşmeler yapabilmek için; ya önemli işyerlerini örgütleyerek işkolumuzun belirleyici sendikası olacağız ve MESS'in önce Türk Metal ile değil, bizimle müzakerelere oturmak zorunda bırakılmasını sağlayacağız, ya da dört sendikanın tabanlarında ortak hedeflere ve çıkarlara yönelik güç ve eylem birlikteliğini önümüze koyarak, tek vücut, tek yumruk şeklinde sendikalarının yönetimini zorlayarak, ortak hedefler için ortak taslaklar hazırlamaya zorlayacağız.[554]

Otomobil-İş, MESS grup sözleşmesini değerlendirirken, varılan sonucun "ne Otomobil-İş yöneticilerini ne de işçilerini" memnun ettiğini kaydetti:

> Bu haliyle etmesi de beklenemezdi. Çünkü MESS ve bağlı kuruluşu TİSK'in ilke ve dayatmaları hiçbir konuda aşılamadı. Toplu sözleşmeler aracılığı ile ekonomik ve sosyal haklarımızı geliştirmek, hedefimiz olmasına karşın, işkolumuzda 1980 öncesindeki son toplu sözleşmelerden bu yana elle tutulur bir kazanım elde edilemedi. Bunun nedenlerini ortaya çıkarmak, önümüzdeki dönemde başarılı olmanın ipuçlarını birlikte getirecektir.[555]

1988-1990 MESS GRUP PAZARLIĞI

Otomobil-İş, 1988-1990 MESS grup pazarlığı öncesinde, daha 1987 sonbaharında metal işkolundaki diğer sendikalara işçi sınıfının çıkarları için çeşitli konularda eylem birliği teklifleri götürdü. Süper emeklilik, ek zam sözleşme öncesinin ortak tavır konuları oldu. Üç sendika, "bundan böyle işçi hak ve özgürlüklerinin kazanılması ve geliştirilmesi konusunda dayanışma içinde olmayı ilke olarak benimsediler." Bu girişimler 1988 MESS grup sözleşmesi müzakereleri için ortak tavırda bulunma girişimleriyle sürdü.

Otomobil-İş, 1988-1990 MESS grup sözleşmesi hazırlıklarına 1988 Nisan ayında başladı. *Otomobil-İş* gazetesinin Mayıs sayısında MESS sözleşmesine ilişkin ilk mesajlar verildi. Sendikaların toplu sözleşme masalarındaki gücünün işyerlerindeki gücüne sıkı sıkıya bağlı olduğu hatırlatıldı. Daha güçlü bir sendikanın, "daha örgütlü ve daha birleşik işçilerle" olanaklı olduğu belirtilerek, örgütlü ve birleşik metalurji işçilerinin daha ileri bir toplu sözleşmenin hazırlayıcısı olacağı kaydedildi. Bu anlayışla, hazırlanacak toplu sözleşme taslağının MESS'e kabul ettirilebilmesinin ilk koşulları şu şekilde ortaya konuldu:

- Fabrikalardaki birliğimizi pekiştirelim.
- Metalurji işçilerinin MESS grup sözleşmesine duyarlı olmalarını sağlayalım, bunun için çalışalım.
- Taslak üzerinde açık yüreklilikle görüş belirtelim, eleştirmekten kaçınmayalım. MESS'e karşı metalürji işçilerinin birliği, işçilerin zaferini getirecektir. Sendikamız, MESS görüşmeleri süresince, görüşmelerle ilgili olarak, düzenli toplantılarla, tabana bilgi verecektir.
- Herşey 1988 MESS grup sözleşmelerinde metalürji işçilerinin zaferi için...[556]

18 Haziran 1988 tarihinde toplanan Otomobil-İş Genel Temsilciler Kurulu metal işçilerine bir çağrı

12 Ekim 1987 tarihinde Otomobil-İş yöneticileri ek zam için Ankara'da metal işkolundaki sendika yöneticileriyle ek zam talebini örgütlemek için bir araya geldiler. Fotoğrafta, soldan başlayarak Özdemir-İş Genel Teşkilatlandırma Sekreteri Mustafa Atlı, Özdemir-İş Genel Sekreteri Mustafa Elveren, Otomobil-İş Genel Başkanı Celal Özdoğan, Çelik-İş Genel Sekreteri Metin Türker, Çelik-İş Genel Araştırma ve Mevzuat Sekreteri Abdullah Kaplan. Otomobil-İş, Sayı 30, Kasım 1987.

yayınladı. Çağrıda sayısal gücü çok sınırlı olmasına karşın, ekonomik ve siyasal gücü elinde bulunduran tekellerin bu güçlerini örgütleriyle pekiştirmiş oldukları, "işçileri bir yandan böl, parçala yönet anlayışı doğrultusunda birbirlerinin karşısına dikerken, kendi aralarındaki çıkar anlaşmazlıklarını işçi sınıfından gizlemeyi" başardıkları kaydedildi:

> İşkolumuzda Türk-İş'e bağlı Türk Metal, Hak-İş'e bağlı Özdemir-İş, Bağımsız Otomobil-İş ve Çelik-İş olarak dört sendika %10 barajını aşmıştır. Oysa yine işkolumuzda işverenlerin tek bir örgütü bulunmaktadır. MESS...
>
> Artan hayat pahalılığını sınırlayabilmek için eşimize, ailemize daha rahat bir yaşam sağlayabilmek için birlikten doğacak gücümüzün neleri çözebileceğini görebilmemiz ve anlayabilmemiz için, işverenlerin saldırgan örgütü MESS'e karşı güçlerimizi birleştirmeye davet ediyoruz.
>
> Bizi kurtaracak olan kendi kollarımızdır ve kurtuluş yolu güçlerimizi birleştirmekten geçmektedir.
>
> Gün MESS'e karşı birlik günüdür. Haydi Hep birlikte iş için, aş için, özgürlük için ileri... [557]

Otomobil-İş, MESS grup sözleşmesi görüşmeleri için hazırlık çalışmalarını, üyelerin ekonomik ve sosyal durumlarını tespit etmek için hayata geçirdiği ve 30 bin üyeyi kapsayan bir anket çalışmasıyla başlattı. Anket sonuçlarının değerlendirilmesinin ardından düzenlediği eğitim çalışmalarıyla sözleşmeye yönelik ilke ve anlayışları açık olarak ortaya koydu.

9 Mart 1988 tarihinde yapılan Başkanlar Kurulu toplantısında işyeri, şube, şube üst ve merkez sözleşme komisyonları oluşturulmasına ve sözleşme taslağının hazırlık çalışmalarının bu kurullar eli ile yürütülmesine karar verildi. Çalışma bu doğrultuda yürütüldü.

26 Nisan 1988 tarihinde Merkez TİS Komisyonu toplanarak ilk taslak üzerinde hazırlık çalışmasını tamamladı. Komisyondan çıkan taslak, tartışılmak üzere fabrikalara gönderildi. Şubelerden gelen taslak teklifleri de değerlendirilerek 13 Haziran'da tek taslağa dönüştürüldü. Genel Merkez Yönetim Kurulu'nun onayından geçen taslak, 1988 Otomobil-İş teklifi oldu. Bu aşamada bir dizi eğitim çalışmaları başlatılarak üyelere yasal prosedür, taslağın son biçimi ve görevler anlatıldı. Birinci tur eğitim çalışmalarından 1703 üye yararlandı.

7 Ağustos Pazar günü toplanan ve *Otomobil-İş* gazetesinde "Yöresel bir forum oldu" başlığıyla verilen Sefaköy Şubesi 2. Olağan Genel Kurulu'nda Genel Başkan İlhan Dalkılıç'ın yaptığı konuşma, MESS sürecine ilişkin önemli bir mesaj da içeriyordu:

> 1988 yılı işçi sınıfının hak alma yılıdır. 700-800 bin işçinin toplu sözleşmeleri yapılacak. Sendikamız Otomobil-İş ile MESS arasında 30 bin üyemizi kapsayan toplu sözleşme görüşmeleri de sürmektedir. Bu görüşmelerin çıkmaza girmesi halinde, üretimden gelen gücümüzü kullanacağımızdan kimsenin kuşkusu olmasın.[558]

Bir ay gibi bir zaman içinde yapılan dört görüşmede MESS'in sadece beş maddeyi kabul etmesi görüşmelerin kesilmesine ve uyuşmazlık kararının alınmasına neden oldu. Uyuşmazlık kararıyla birlikte bir tur eğitim çalışmaları daha yürütüldü ve bu çalışmaya 13 bölgeden 3427 üye katıldı. MESS sözleşmesi öncesinde ve uyuşmazlık aşamasında eğitim çalışmaları bizzat, sözleşme ve eğitim uzmanlarınca yapıldı.

Eylül başlarından itibaren Otomobil-İş üyeleri MESS'in katı tutumunu protesto etmek için bir dizi eylem kararlarını büyük bir disiplinle yaşama geçirdiler. "Bu eylemler metal işkolunun öteki işçilerini de belli ölçülerde etkileyerek sıcak bir atmosfer oluşturan eylemlerdi."[559]

Bu aşamada önce Otomobil-İş dışındaki iki sendika ve ardından da Otomobil-İş MESS sözleşmesini imzaladılar. Otomobil-İş, sözleşme ile 30 bin üye için % 115 - % 130 arasında ücret artışı sağlandığını açıkladı.

ŞAPKALAR YARGILANIYOR

Toplu sözleşme döneminde MESS'in katı ve uzlaşmaz tutumu üzerine, Sendikamızın MESS üyesi işyerlerinde yapılan, şapkalı servis boykotları sonrası gi-yilen şapkala-nın yarı-

OTOMOBİL-İŞ

MESS DAYATMALARINA HAYIR

lanması sürüyor. Mecidiyeköy şubemize bağlı, bugüne kadar sınıf ve demokrasi savaşımında verdiği kararlı mücadeleleri ile işçi sınıfı tarihine imzalarını koyan yiğit Kavel işçileri de, bu protesto eylemine katıldılar. Bundan dolayı 20 Eylül günü İstinye Karakolu'na götürülerek, ifadeleri alındıktan sonra serbest bırakıldılar.

Ancak bu eylemlerinden dolayı halen yargılanmaları sürmektedir. Bu ve benzeri anti demokratik uygulamalar ne Kavel işçilerini ne de işçi sınıfını yıldıramıyacaktır. MESS'e ve işverenlere karşı işçi sınıfının mücadelesi her zaman devam edecektir.

Otomobil-İş
Mecidiyeköy Şubesi

Otomobil-İş, Sayı 40, Ocak 1989.

MESS Grubunda Otomobil-İş kimi iyileştirmelere de imza attı. Bunlardan biri, Bilecik Şubesi'ne bağlı işyerlerinde gerçekleştirilen kazanımlardı:

a) Siyaş Subap A.Ş.'de işverenin MESS üyesi olması ve katılım maddesine rağmen 1.9.1987-31.9.1988 tarihleri arası 1 yıllık kazanılmış ileri haklar korunarak, tüm Siyaş işçilerinin evet demeleri sonucunda sözleşme imzalandı. Sözleşmenin her aşamasında üyelerimiz ile toplantı yapılarak bilgi verildi. Siyaş'ta 1. Yıl % 30 olması gereken ücret zammı % 58'e çekilerek, sosyal yardım grubunda ise en üst grup olan (A) alınarak sözleşme bitirilmiştir.

b) Demisaş işyerinde ise MESS sözleşmesi yapılmıştır. İşyerinde kimi ileri kazanımlar elde edildi. Öncelikle A-1 ücret grubundan S-2 grubuna yükseltildi. Böylece ücretlerdeki artış oranı % 145, sosyal yardım artışı ise % 615'e ulaştı.

Bilecik Şubesi 4. Olağan Genel Kurulu Çalışma Raporu; Birleşik Metal-İş Arşivi.

Otomobil-İş imzalanan MESS grup sözleşmesini değerlendirirken, işçi sınıfının kayıplarının var olan koşullarında bir kalemde düzeltilemeyeceğini, bunun uzun ve kararlı bir mücadele gerektiğini belirtti. Bir toplu sözleşmeyi belirleyen pek çok faktör olduğunu, bunların, ülkenin içinde bulunduğu ekonomik-demokratik durumdan işçi sınıfının, öteki emekçi katmanların ekonomik-demokratik mücadele düzeyi gibi etkenleri içinde bulundurduğunu kaydetti. Bu nedenle üyelerin, grup sözleşmesine yalnızca kendi fabrikaları açısından bakmalarının yanlış olacağına işaret etti. İmzalanan toplu sözleşmenin hazırlanan taslakla aynı olmadığını, "özellikle demokratik ve idari maddelerde" adım atılamadığını tespit eden Otomobil-İş, MESS'in dayatmaları karşısında uyuşmazlığın erken tutulmuş olmasının önemli bir adım olduğunu, böylece işyerlerinden yükselen tepkilerin "kısmen de olsa" Türk Metal tabanını da etkilediğini, onların da "MESS karşısında daha da aktifleşmesine" yol açtığını vurguladı.

> Sendika ayrımı yapmadan, fabrikalarda ortak sesler, ortak hareketler yeteri kadar olmasa da yükselmeye başladı. İşte bu ortak tepkiler, MESS ve Türk Metal'i işçilerin önemli bir bölümünün onaylayacağı bir toplu sözleşmeyi imzalama aşamasına getirdi.

Otomobil-İş, bu aşamada kendileri dışındaki iki sendikanın toplu sözleşmeyi imzaladığını, böylece grev silahına başvurmanın koşullarının ortadan kalktığını, bu durumda gerçeklerden hareket ederek toplu sözleşmeyi imzaladıklarını kaydetti. Özgür olmayan toplu sözleşme koşullarına bir de işkolunda birliğin oluşturulamadığı eklendiğinde iyi bir toplu sözleşme yapmanın imkânsız olduğu değerlendirmesini yaptı. Sözleşmenin imzalanmasının "zamanında ve yerinde bir karar" olduğunu kaydetti:

> MESS'in verdiği ekonomik teklif üyelerimizce olumlu karşılanmış, 30 bin üyemizin çoğunluğu TİS'in bitirilmesi yönünde tavır koymuştur. (...) Sendikamız bir yandan koşulların gerçekçi bir değerlendirmesinden hareket ederek, diğer yandan da tabanın söz ve karar sahibi olması ilkesinden hareket ederek yükselen bu seslere kulak vermiş ve üyelerimizin istemleri doğrultusunda grev kararı almadan sözleşmeyi bitirmiştir.[560]

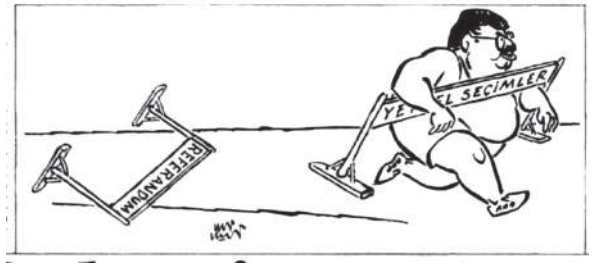

Cumhuriyet, 5 Nisan 1989.

20-21-22 Ekim 1989 tarihlerinde toplanan Otomobil-İş 11. Genel Kurulu'nda Celal Özdoğan metal işkolunda MESS'e karşı sendikalar arasında "ortak tavır" içinde olmanın başarı için vazgeçilmez önemde olduğunu dile getirerek 1988-1990 MESS sürecine ilişkin şu değerlendirmeyi yapacaktı:.

> Geçtiğimiz 1986-1989 döneminde çoğu işyerlerimizde iki, kimi işyerlerimizde de birer sözleşme imzaladık. Toplu sözleşmeler sendikaların üyelerinin ekonomik- demokratik haklarını koruma ve yükseltme mücadelesinin omurgasıdır. Sendikal anlayışımızın toplu sözleşmelerle ilgili ilkeleri gerçekçilik, tabanın söz ve karar sahibi olması ve birliktir. Ayrıcalıksız tüm sözleşmelerimizde bu ilklerimizi yaşama geçirmeye çalıştık. En önemli sorunlarımızdan biri de MESS grup sözleş-

meleridir. 1980 sonrasında imzalanan toplu sözleşmelerin hiçbirinde beklenen hedeflere tam olarak ulaşıldığı söylenemez. MESS grup sözleşmelerinde işkolunda dört sendikanın bulunması bizce en önemli başarısızlık nedeni olmuştur. Her şeye rağmen 1988 sözleşme döneminin önemli hazırlık çalışmalarıyla geldik. 1.5 yıl öncesinden işkolumuzun öteki üç sendikasına "ortak tavır" alma teklifi götürdük. Ve Çelik-İş ile Özdemir-İş sendikalarıyla bir protokol yapılmasına değin ileriye taşınan yaklaşımlar sağladık. Bize göre işkolunda sendikal birlik sağlanmadan MESS karşısında başarılı olmanın koşulları yoktur. Otomobil-İş Sendikası olarak bağımsız işyerlerinde ulaştığımız kazanımlar düzeyini MESS karşısında çıkabilmiş değiliz. Türk Metal'in MESS'le imzaladığı sözleşmeyi bizler de imzaladık. Ama 1980 sonrasında MESS'e karşı ilk kez enflasyonun üzerinde bir zam oranının elde edilmesi, Çelik-İş, Özdemir-İş ve Otomobil-İş üyelerinin yüksek ilgi, katılım ve kararlı mücadele biçimiyle kazanıldı.[561]

Buna karşılık sendika hareketi dışından 1988-1990 MESS sürecine ilişkin olarak Otomobil-İş'e yönelen kimi eleştirel yaklaşımlar da vardı. Bu bağlamda Tanıl Bora, gözlemlerini aktarırken, sendika içi demokrasi kanallarının tıkandığı değerlendirmesini yaptı: "1988/89 MESS toplu sözleşmesi, 'sendikanın kaynaklarını tamamen eritecek bir grev 'tehlikesi'ni önleme kaygısıyla, tabanı temsil eden organlara danışılmadan imzalandı; genel merkez ve şubeler düzeyinde sendikacı, işçi temsilcisi ve personel tasfiyesi hızlandı. Küçülme tehlikesini kabuğuna çekilerek atlatmaya çalışan Otomobil-İş yönetiminin bu politikası, sonuçta sendikayı, yeni dönem işkolu istatistiklerini 'barajı geçer miyiz?' korkusuyla bekler hale geldi"[562]

Bağıtlanan bu sözleşmeyi izleyen 1990-1992 MESS grup pazarlığı ise Türkiye'de işçi/sendika hareketinin büyük bir çıkışla yükseldiği bir döneme rastlayacaktı. 1989 Bahar Eylemleri ve kamuda ve özel sektörde bütün işkollarına yayılan direnişler, grevler Otomobil-İş'in 1990-92 MESS sürecini de içine alarak genişleyecekti. 1990-1992 MESS grup toplu pazarlığı süreci ve Otomobil-İş'in 1991 grevi, kitabın "Grevler-Direnişler" bölümünde ayrıntılı olarak ele alınacaktır.

MESS DIŞINDA TOPLU PAZARLIK SÜRECİ

Otomobil-İş, 1993 tarihinde Maden-İş'le gerçekleşecek olan birleşmeye kadar MESS'e üye olmayan pek çok işyerinde toplu iş sözleşmeleri imzaladı.

1986-1989 döneminde Otomobil-İş MESS dışında 91 işyerinde toplu iş sözleşmesi imzaladı. Bu sözleşmelerin -çeşitli nedenlerle yürürlük süreleri farklılık taşıyan 3'ü hariç- tümü 2 yıl süreli idi. Otomobil-İş'in 1992 Merkez Genel Kurulu'na sunduğu Çalışma Raporu'nda, "Tespitler ve Sonuçları ile Toplu Sözleşme Dosyaları ve Sonuçla-

OTOMOBİL-İŞ:

MÜCADELEMİZ AZIMSANMAYACAK KAZANIMLARLA DOLUDUR

Metal işkolundaki bu toplu sözleşme sürecinde azımsanmayacak etkilerde de bulunduk. Bu etkilerimiz bir yandan sendikamızın kararlı tutumu ve birliğimizin etkili eylemleriyle ortaya konuldu. Diğer yandan, tabanın her aşamada demokratik katılımıyla sağlanan söz ve karar sahibi olmasıyla sağlandı. İşte bu, çağdaş sendikacılık anlayışının yaşama geçirilmesidir. Bu anlayış ve yönelişimizi işkolumuzda yeterli ölçüce yaygınlaştıramadıysak da sendikal mücadelenin bugünkü aşamasında önemli temeller attık.

Otomobil-İş, Sayı 30, Kasım 1988.

rı" başlıklı çizelgede, 1989-1992 döneminde 286 işyerinde yürütülen toplu pazarlık süreci özetlenmektedir. Bunlardan 171 işyerinde toplu sözleşme imzalandığı kaydedilmektedir. Toplu iş sözleşmesi imzalanan bu işyerlerinden 87'si MESS Grup Toplu İş Sözleşmesi kapsamındadır (MESS Grup Toplu İş Sözleşmesinin kapsamında imzası aşamasında 80 işyeri bulunmaktadır, sonraki katılmalarla bu sayının 87'ye yükseldiği anlaşılıyor). Böylece Otomobil-İş'in bu dönemde münferit 84 işyerinde toplu iş sözleşmesi imzaladığı tespit edilmektedir. Bu işyerlerinden 4'ünde toplu iş sözleşmesi YHK'na intikal ettirilmiş ve YHK tarafından imzalanmıştır. Bunların dışında kalan işyerlerinden 15'inde Rapor hazırlandığı sırada toplu sözleşme prosedürünün, 16'sında yetki prosedürünün, 3'ünde yetki uyuşmazlığının devam ettiği belirtilmektedir. Diğer işyerlerinde Otomobil-İş yetki alamadığı için ya da üyesi kalmadığından dosya çeşitli aşamalarda işlemden kaldırılmıştır. 8 işyeri kapanmış, 5 işyerinde üyelerin istifa etmeleri nedeniyle sendikanın yetkisi düşmüştür.[563]

BÖLÜM DİPNOTLARI

[514] Milliyet, 5 Haziran 1983.

[515] http://ozcelikis.org/pages/41/Tarih%C3%A7emiz

[516] Resmî Gazete, 17 Şubat 1984 tariih ve 18315 sayılı.

[517] İsmail Aykanat, Görüşme kayıtları, İstanbul, 20 Kasım 2018.

[518] Mehmet Çabuk, Görüşme kayıtları, İstanbul, 16 Mayıs 2019.

[519] Mehmet Çabuk, 16 Mayıs 2019.

[520] Otomobil-İş, Çalışma Raporu 1983-1986 X. Merkez Genel Kurulu 12-14 Aralık 1986, İstanbul, 1986, s. 92.

[521] Otomobil-İş, Sayı 1, 15 Kasım 1984.

[522] Otomobil-İş, 1986, s. 92-93.

[523] Otomobil-İş, Sayı 1, Kasım 1984.

[524] Otomobil-İş, Sayı 1, 15 Kasım 1984.

[525] Burhan Erdoğan, Görüşme kayıtları, İstanbul, 4 Temmuz 2022.

[526] Otomobil-İş, XI. Olağan Merkez Genel Kurulu Çalışma Raporu 1986-1989 20-21-22 Ekim 1989, İstanbul, 1989, s. 100.

[527] Otomobil-İş, 1989, s. 102.

[528] Otomobil-İş, 1989, s. 102-104.

[529]Otomobil-İş, 1989, s. 104-105.

[530] Otomobil-İş, 1989, s. 106.

[531] Otomobil-İş, 1989, s. 106.

[532] MESS – Otomobil-İş, Grup Toplu İş Sözleşmesi (1984-1986); Birleşik Metal-İş Arşivi.

[533] Otomobil-İş, 1989, s. 108.

[534] Otomobil-İş, Sayı 8, 15 Haziran 1985.

[535] Otomobil-İş, Sayı 8, 15 Haziran 1985.

[536] Otomobil-İş, Sayı 9, 20 Temmuz 1986.

[537] Otomobil-İş, Sayı 10, 20 Temmuz 1985.

[538] Otomobil-İş, 1989, s. 108-109.

[539] Cumhuriyet, 22 Temmuz 1980; Milliyet, 22 Temmuz 1980.

[540] Otomobil-İş, 1986, s. 93.

[541] Otomobil-İş, 1986, s. 93-94.

[542] MESS – Otomobil-İş Grup Toplu İş Sözleşmesi (1984-1986).

[543] Otomobil-İş, 1986, s. 95; MESS – Otomobil-İş Grup Toplu İş Sözleşmesi (1984-1986)

[544] Otomobil-İş, Sayı 16, Ağustos 1986.

[545] Gün, Sayı 17, Temmuz 1986.

[546] Gün, Sayı 17, Temmuz 1986.

[547] Otomobil-İş, Sayı 17, Eylül 1986.

[548] Cumhuriyet, 28 Ağustos 1986.

[549] Cumhuriyet, 30 Ağustos 1986.

[550] Otomobil-İş, Sayı 19, Kasım 1986.

[551] Mebuse Tekay, e posta, 25 Temmuz 2023.

[552] Otomobil-İş, Sayı 25, Haziran 1987.

[553] Milliyet, 13 Kasım 1986.

[554] Otomobil-İş, 1989, s. 109-110.

[555] Otomobil-İş, Sayı 20, Ocak 1987.

[556] Otomobil-İş, Sayı 35, Mayıs 1988.

[557] Otomobil-İş, Sayı 36, Temmuz 1988.

[558] Otomobil-İş, Sayı 37, Ağustos 1988.

[559] Otomobil-İş, Sayı 30, Kasım 1988.

[560] Otomobil-İş, Sayı 30, Kasım 1988.

[561] Otomobil-İş, Sayı 49, Kasım 1989.

[562] Tanıl Bora, "Otomobil-İş Sendikası Kongresi ve 'Birlik'", Birikim, Kasım 1989.

[563] Otomobil-İş, 12. Genel Merkez Genel Kurulu Çalışma Raporu (1989-1992), İstanbul, 1992, s. 219-231

GREVLER

1982 Anayasası'nın ve ardından 2822 sayılı Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Yasası'nın yürürlüğe girmesinin ardından kendi içinde sancılı bir dönem yaşayan Otomobil-İş, 12-14 Aralık 1986 tarihlerinde 10. Merkez Genel Kurulu'nu toplamış, yeni bir yönetim kadrosu oluşturmuştu. 10. Merkez Genel Kurulu'na sunduğu çalışma Raporu'nda Otomobil-İş, 1982 Anayasa'sının ve 2822 sayılı Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Yasası'nın işçi/sendika hak ve özgürlüklerine getirdiği kısıtlamalardan grev hakkının da nasibini almış olduğu, grev hakkının "içi boş bir kavram" haline getirildiği tespitini yapmaktaydı.[564] Raporda grev hakkına ilişkin sınırlamalar, grev yasakları ve uygulamada karşılaşılan güçlükler detaylı şekilde ele alınmakta, grev hakkının "her ne kadar anayasal bir hak olarak ifade edilse de, getirilen sınırlamalarla anlamsız" kalmış olduğu değerlendirmesi yapılmaktaydı.

1984 yılından sonra işkollarında tek tek başlayan grevler giderek yaygınlaşmış, Otomobil-İş 1989 yılında yaptığı değerlendirmede, bu grevlerin, "Bu yasalarla grev yapılabilir mi? Yapılamaz mı?" tartışmasına son vermiş olduğunun önemle altını çizmiştir. 20-22 Ekim 1989 tarihlerinde toplanan 11. Merkez Genel Kurulu'na sunulan Çalışma Raporu'nda bu grevler birkaç başlık halinde ele alınmakta, değerlendirilmektedir:

1984 sonrası grevler, grev ödentileri verilmeden de grevlerin yapılabilirliğini bir kez daha gündeme getirmiş ve kanıtlamıştır.

Grevler, sendikalar arasındaki dayanışmayı gündeme getirmesi açısından, başka bir deyişle sendikalar arasında yetersiz olan diyaloğun gerekliliğini göstermesi açısından önemli bir işlev görmüştür.

Grevler, mevcut iktidarın, holdinglerden yana bir politika izlediğini daha açık biçimde gün ışığına çıkarmıştır.

Bir işyerindeki grev mücadelesinin başarısı, tüm işçi sınıfına bir başarı ve kazanım olarak yansımakta gecikmemiştir. İşverenler sözleşme ve diğer alanlarda ortak ilkeler savunmaktadırlar. Ve bu ilkelerin biri kırıldığında, bu

Fotoğraf: Cuma Yıldız Albümü.

gerilemenin işverenlerin diğer alanlarda da işçilerce, kolayca geriletilebileceğini kanıtlamıştır.

Grevler, işçilerin sendikal alandaki ortak mücadele çerçevesindeki birliğine büyük bir kapı aralamıştır. Çünkü, birlik olunmadan başarıya ulaşmanın ne denli zor olduğu ortaya çıkmıştır.[565]

Av. Mebuse Tekay, bu zorlu süreçte Grev Tüzüğü'nün iptalinin önemini vurgulamaktadır:

Grev yasakları çok geniş olduğu halde bir de grevi iyice imkânsız hale getiren Grev Tüzüğü çıkarılmıştı. Grev Tüzüğü'nün iptaliyle ilgili açtığımız dava 1987'de kabul edildi ve tüzük iptal edildi. Önemli bir kazanımdı. Elimizde iptal kararıyla o sırada grev uygulanan yerlerde dolaşırdık.[566]

12 Eylül sonrasında Otomobil-İş'in ilk grevi, 1986 Mayıs'ında örgütlediği Süper Dizel grevi oldu.

Fotoğraf: Celal Özdoğan Albümü

Bunu aynı yılın Kasım ayında başlayan Netaş grevi, 1987 yılındaki Kale Kilit-Vida ve Sace grevleri, 1988 yılındaki Hurma Elektronik, Dizelsan grevleri izledi. 1989 yılında Çolakoğlu, Fiber, As Metal, 1990 yılında Bosaş, Dökerler, Lucas Dizel, General Elektrik, 1992 yılında Meksan Elektronik ve Meksan Makina grevleri yapıldı.

SÜPER DİZEL GREVİ

Süper Dizel grevi, Otomobil-İş'in 12 Eylül döneminin ardından örgütlediği ilk grev olması bakı-

İŞYERİ	BAŞLADIĞI TARİH	BİTTİĞİ TARİH	KATILAN İŞÇİ	GREVDE GEÇEN GÜN
SÜPER DİZEL	05.05.1986	28.05.1987	9	368
NETAŞ	18.11.1986	18.02.1987	2.500	93
KALE KİLİT-VİDA	12.05.1987	10.06.1987	700	30
SACE	11.09.1987	29.03.1990	90	813
HURMA ELEKTRONİK	04.07.1988	16.06.1988	18	348
DİZELSAN	27.09.1988	27.09.1988	300	2 SAAT
ÇOLAKOĞLU	25.01.1989	08.02.1989	800	15
FİBER	19.04.1989	21.21.1989	9	3
AS METAL	15.08.1989	01.04.1989	45	107
BOSAŞ	15.03.1990	06.10.1990	83	205
DÖKERLER (*)	17.09.1990	25.01.1991	14	131
LUCAS DİZEL (**)	07.09.1990	20.02.1991	252	142
GENERAL ELEKTRİK	31.12.1990	15.01.1991	358	44
MEKSAN ELEKTRONİK	07.01.1992	19.01.1992	44	13
MEKSAN MAKİNA	07.01.1992	19.01.1992	198	13
PERMATİK	01.04.1992			

OTOMOBİL-İŞ GREVLERİ (1986-1992)

(*) Grev Bakanlar Kurulu'nun 25 Ocak 1991 tarihli kararıyla durduruldu.

(**) Grev Bakanlar Kurulu'nun 25 Ocak 1991 tarihli kararıyla durduruldu.

Kaynak: Otomobil-İş, 11. Merkez Genel Kurulu Çalışma Raporu (1986-1989); Otomobil-İş, 12. Merkez Genel Kurulu Çalışma Raporu (1989-1992); Otomobil-İş dergileri.

Fotoğraf: Cuma Yıldız Albümü.

mından özel bir öneme sahiptir. Nitekim Süper Dizel grevinin önemi Otomobil-İş yayınlarında da özellikle vurgulanmaktadır. Grevin bir ayırıcı yanı da, sendikanın en sancılı döneminde kayyım tarafından başlatılmış olmasıdır.

Süper Dizel grevcileri. *Otomobil-İş*, Sayı 17, Eylül 1986.

5 Mayıs 1986 tarihinde başlatılan bu greve, 28 Mayıs 1987 tarihinde, yapılan görüşmeler sonunda anlaşmaya varılması üzerine son verilmiştir. Otomobil-İş, Süper Dizel grevini, "ekonomik maddelerin ötesinde 9 yiğit işçinin geceli gündüzlü, bıkmadan usanmadan, kar kış demeden, açlığa, yoksulluğa, hertürlü baskıya karşın direnmesinin destanı" ve "destansı bir grev" olarak niteledi.

En zor şartlarda yürütülen grev kazanımlarla sonuçlandı ve işçiler zoru yenerek "başları dik bir biçimde" işe döndüler. Otomobil-İş, Süper Dizel grevinin daha sonra bir çok sendikanın yaptığı grevlere ışık tutmuş olduğunu kaydetti. Grev 368 gün sürdü ve 3312 işgünü kaybı gerçekleşti.[567]

KALE KİLİT-KALE VİDA GREVİ

Otomobil-İş 10. Genel Kurulu'na sunduğu Çalışma Raporu'nda, "38 yıl sürekli büyüyen, gelişen ve kârına kâr katan" Kale Kilit ve Kale Vida işyerinde üyelerin yıllarca sarı sendikalarda kalmaya zorlandıklarını, baskı ve zulmün en şiddetli biçimini yaşadıklarını kaydetmektedir.[568] Çoğunluğu genç ve kadın olan Kale işçilerin kıdem ortalaması 3-4 yılı geçmemektedir, ekonomik ve sosyal haklar bakımından ise metal işkolunun en alt sıralarında yer almaktadır.[569]

Kale Kilit'te Otomobil-İş'in yetkisinin kesinleşmesi on aylık bir gecikmeyle gerçekleşti. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, 12 Haziran 1984 tarihli yazısıyla işyerinde Türk Metal'in çoğunlukta olduğuna karar verdi. Bu karara Otomobil-İş'in 21 Haziran 1984 tarihinde yaptığı itiraz davasının sonuçlanması yedi ay sürdü. Mahkeme, 24 Haziran 1984'te Türk Metal'in çoğunlukta olmadığına karar verdi. Bu arada, Otomobil-İş'in 4 Haziran 1984 tarihli başvurusu üzerine Bakanlık işyerinde çalışan 754 işçiden 140'ının Otomobil-İş'e üye olduğunu açıkladı. Bu karara karşı Otomobil-iş, 29 Ağustos 1984 tarihinde yargıya başvurdu. Bu dava 13 Mart 1985'te sonuçlandı ve Otomobil-İş 1 Nisan 1985 tarihinde yetki aldı.[570]

Bu koşullarda 400 Kale Kilit ve Kale Vida işçisi 2 Ocak 1987'de Otomobil-İş yöneticileriyle bir araya gelerek toplu sözleşme teklifi üzerinde görüştüler. Müzakereler boyunca işverenin uzlaşmaz tutumu ve giderek yoğunlaşan baskılar karşısında grev kaçınılmaz oldu. Müzakere sürecinde işyerindeki koşulları ve işverenin tutumu, işçiler tarafın-

Süper Dizel grevcilerine dayanışma ziyareti.
Fotoğraf: Yusuf Türkoğlu Albümü.

dan kaleme alınan bir yazıda dile getirilmektedir. *Otomobil-İş* gazetesinin Temmuz sayısında "Kale Kilit İşçileri" imzasıyla yayımlanan yazıda, uzun bir mücadeleden sonra sendikamızın yetkisinin kesinleşmesiyle birlikte toplu sözleşme görüşmelerinin başladığı ama işçiler üzerindeki baskıların şiddetinin de arttığı belirtilmektedir:

> Yıllardan sonra, kendi istediğimiz bir sendikada örgütlenebilmemizi hazmedemeyen işveren, sendikal faaliyetlere öncülük eden arkadaşlarımızın bir kısmını işten attı. İşyerinde kalanların işleri değiştirildi. Hepimiz sendikamızdan istifaya zorlandık. Sonuçta bizleri caydıramayacağını anlayan işveren, şimdi de bizlerden kapasitemiz üzerinde iş istemektedir. İstediği işi veremeyen işçileri, işten atmakla tehdit etmektedir.
>
> İşsizliğin kol gezdiği ülkemizde köle ücretine çalışan bizler, yeter ki işten atılmayalım korkusu ile insan üstü çaba göstererek işverenin istediği malı çıkarmaya çalışıyoruz. Ancak hiçbir koruyucu tedbirin bulunmadığı fabrikamızda, daha fazla mal çıkarmaya çalışmak, bizlere çok pahalıya mal oluyor. Sakatlanmalar, iş kazaları artıyor. Son olarak 18 Haziran'da preslerde çalışan bir arkadaşımız, 28 Haziran'da da bir başka arkadaşımız iş kazası sonucu parmaklarını kaybettiler. Tabii her iş kazasında olduğu gibi kusur, parmakları kopan işçilerin dikkatsizliği.
>
> Bu koşullarda çalıştığımız işyerinde toplu sözleşme görüşmeleri çıkmaza girmiş bulunmaktadır. Bunun nedeni, işverenin toplu sözleşme müzakerelerindeki tutumudur. İşveren gülünç ücret zamları ve sosyal yardım teklifleri ile görüşmeleri çıkmaza sokmuştur. Herhalde bu teklifleri kabul etmemiz beklenemezdi ve etmeyeceğiz.[571]

Otomobil-İş, Sayı 25, Haziran 1987.

Kale Kilit ve Kale Vida işçileri, bu baskılara boyun eğmediler. 12 Mayıs 1987 tarihinde Kale Kilit ve Kale Vida işyerlerinde grevler başladı.[572] İlk Grev nöbetini Aynur Bayraktar, Hediye Çelik, Necati Çakır, Osman Yılmaz, Emine Kuşkulu, Zeynep Ekiz, Fuluz Toroz ve Mübeyyem Yörük tuttu. Urgancılar, Nursan, Philips, Rabak, Türk telekom, Erka Balata, Erka Oto, Pankurt, Dökümay, Opaj, Makina Kalıp işçileri grevin ilk saaatlerinde ellerinde çiçeklerle gelerek grevci Kale Kilit işçilerini ziyaret ettiler. Öğrenci dernekleri temsilcileri de grev yerindeydi.[573]

25 Mayıs 1987, Pazartesi günü Kale Kilit Baştemsilcisi Saim Gezgin, polis tarafından gözaltına alınarak evi arandı. Otomobil-İş bu gelişmeyi, greve karşı polis baskısı olarak değerlendirdi: "Bütün bu baskılar grevimizin başarılı yolda ilerlediğinin göstergesidir."[574]

Disiplinli, başarılı bir grevden sonra -sendikanın ifadesiyle- işçi istemlerinin %95'i işverene kabul ettirilerek 10 Haziran 1987 tarihinde grevlere son verildi.[575] Otomobil-İş grevler sonunda varılan anlaşmayı, "Kale'de Zafer Bayrağı Dalgalanıyor" başlığıyla duyurdu. Grevler sonunda ücretlerde ve sosyal haklarda gözle görülür bir ilerleme sağlandığını açıkladı. Otomobil-İş, bu kazanımların yanı sıra greve katılan her işçiye 12 Eylül'den sonra ilk kez ücret almayı başardıklarını da kaydetti.[576]

Otomobil-İş, grevin Kale işçilerinin birliğini ve sendikasına olan güvenini pekiştirdiği değerlendirmesini yaptı. Kale işçilerinin önemli deneyimler kazandığını kaydetti. Grevin kısa sürede önemli başarılarla bitmesinin, işçilerin örgütlü birliğinin bütün engellerin üstesinden gelebileceğini gösterdiğini vurgulayan Otomobil-İş, bu başarıda "çevre halkın, esnafın işçilerle ördükleri somut dayanışma ağının" önemli katkıları olduğunu belirtti:

> Sonuç olarak hangi yönüyle ele alırsak alalım, "Kale"deki grev, onun bir okul oluşunun somut örnekleriyle doludur. İnancımız şudur ki, Kale Kilit-Kale Vida grevi ve kazanımları, yalnız grevdeki işçilerimize değil, işçi sınıfımıza ve onun savaşımına önemli katkılar sağlamıştır."[577]

700 kadar işçinin katıldığı grev 30 gün sürdü ve 18.200 işgünü kaybı oldu.[578]

Ancak, toplu iş sözleşmesinin imzalanmasının ardından işverenin işçiler üzerindeki baskıları daha da yoğunlaştı. Otomobil-İş'in 18 Haziran 1988 tarihinde toplanan Genel Temsilciler Kurulu'nda bu baskıları dile getiren Topkapı Şube Başkanı Muzaffer Şahin, işveren Türk Metal işbirliğinden söz ederek, Otomobil-İş Sendikası'nın bunlara seyirci kalmayacağını belirtti. Toplantıda Kale Kilit Baştemsilcisi Nihat Alican, temsilci Ramazan Nas ile bir süre önce işyerinden çıkarılan Döndü Şenses de birer konuşma yaparak, işverenin amacının fabrikadaki birliğini parçalamak olduğunu, 30 gün süren grevle işçilerin haklarını söke söke aldıklarını söylediler.[579]

Ne var ki, öncü işçilerin işten çıkartılmalarının ardından gelen istifalarla Kale Kilit ve Kale Vida fabrikaları Otomobil-İş'ten koparıldı. Otomobil-İş Topkapı Şubesi'nin, Otomobil-iş Genel Merkezi'ne gönderdiği 15 Ağustos 1988 tarihli yazıda, "Kale Vida Sanayi A.Ş. işyerinde işverenin işçi arkadaşlarımıza Sendikamızdan istifa etmeleri için yapmış olduğu baskı neticesinde ve işten çıkartmanın ayrıca farklı ücret uygulamanın sonucunda işçi arkadaşlarımız Sendikamızdan istifa ettirilmiş ve şu anda yeterli üyemiz bulunmamaktadır." bilgisi verilmektedir.[580] Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın 23.9.1988 tarih ve 13-676/15106 sayılı yazısıyla Otomobil-İş'in Kale Kilit ve Kale Kalıp San. A.Ş. işyerinde çoğunluğu sağlayamadığı kaydedilmektedir.[581] Bakanlığın, yine 23.9.1988 tarihli ve 13-676/15104 sayılı yazısıyla da işyerinde Türk Metal'in çoğunluğu sağladığı bildirilmiştir.[582] Bakanlık, işyerinde çalışan 637 işçiden 357'sinin Türk Metal üyesi olduğunu tespit etmektedir.[583]

DİZELSAN GREVİ

Otomobil-İş İzmir Şubesi'ne bağlı Dizelsan'da işçiler, Türk Metal zincirini kırarak Otomobil-iş saflarımızda bütünleştiler. Otomobil-İş'in yetki almasının ardından başlayan toplu pazarlık süreci içinde yürütülen bir dizi müzakere uyuşmazlıkla sonuçlandı. Uyuşmazlık arabulucu aşamasında da çözümlenemedi. Bunun üzerine 27 Eylül 1988 tarihinde başlatılan grevle sendika, ücret ve parasal haklar başta olmak üzere istemlerinin "%99 unu işverene kabul ettirerek" grevi sona erdirdi.[584] Otomobil-İş kaynaklarında grevin 2 saat ya da 3 saat sürdüğü yönünde farklı kayıtlar bulunmaktadır.[585] 300 işçinin katıldığı Dizelsan grevi, 1988 yılında yaşanan grevlerin en kısası oldu. *Otomobil-İş* gazetesinde toplu sözleşmenin 1 Temmuz 1988 tarihinden başlayarak yürürlüğe girdiği duyuruldu:

> Kararlı ve başarılı çalışmaları sonucu Türk Metal Sendikası'ndan ayrılarak saflarımıza katılan, İzmir Şubemize bağlı Dizelsan Dizel Pompa Enjektör Sanayi ve Ticaret A.Ş. işyerinde, Türkiye'nin en kısa grevi gerçekleşti. 3 saat süren grev sonucu imzalanan... toplu iş sözleşmesi ile işçilerin ücretlerle ilgili tüm istekleri kabul edil[di].[586]

ÇOLAKOĞLU GREVİ

Otomobil-İş Gebze Şubesi'ne bağlı, 809 işçinin çalıştığı Çolakoğlu işyerinde 1 Kasım 1988 – 31 Ekim 1990 dönemi toplu sözleşme görüşmeleri için hazırlıklar aylar öncesinden başlatıldı.

Çolakoğlu işçileri, işyeri sendika temsilcilerinin sorumluluğunda, kendi aralarında seçtikleri Toplu Sözleşme Komitesi'ni hayata geçirdiler. Toplu Sözleşme Komitesi çok hızlı bir çalışmaya girerek, her işçinin ortak düşünce ve beklentilerini içeren toplu sözleşme tekliflerini hazırladı. Görüşmeler 7 Ekim 1988 tarihinde başladı. Otomobil-İş, hazırlanan bu teklifi toplu pazarlık masasında toplu sözleşme yapmanın kavgasını verdi. Ancak yapılan üç oturumda teklifin önemli bir bölümünün işverence kabul edilmemesi üzerine müzakereler uyuşmazlıkla sonuçlandı.[587] 31 Ekim 1988 tarihinde uyuşmazlık tutuldu. Arabulucu sürecinde de işverenin olumlu yaklaşım göstermemesi sonucu 28 Aralık 1988 tarihinde grev kararı alındı.[588] Otomobil-İş, üyelerinin ortak istem ve düşüncelerinden hareketle, işyerinde 25 Ocak 1989 tarihinde grevin başlatılması kararı aldı.[589]

25 Ocak 1989, Çolakoğlu işçileri greve çıkıyor.
Fotoğraf: Celal Özdoğan Albümü.

Otomobil-İş yöneticileri 25 Ocak 1989 tarihinde grevi başlatmak için fabrikaya gittiklerinde, işverenin talebi üzerine bir görüşme daha yapıldı. Bu görüşmede işverence önerilen rakamlar ve gelinen son nokta işçilere açıklandı. İşverenin bu son önerileri de kabul görmedi:

> Çolakoğlu işçisi dosta düşmana birliğin, beraberliğin, sendikasına, yöneticilerine güvenmenin, kendi güçlerine güvenmenin en güzel örneğini verdiler.

ADNAN SERDAROĞLU ÇOLAKOĞLU GREVİNİ ANLATIYOR

88'in ikinci yarısı olabilir. Ben oraya girdikten altı ay sonra temsilci seçildim. Ben orada girdikten sonra, o zaman temsilci değildim, orada bir grev olayı söz konusu oldu. Gebze Şubesi greve çok sıcak bakmıyordu. O zaman Ziya Yılmaz vardı Gebze şubesinde. İşverenle arası çok iyidir. Ancak fabrikada biz önemli bir kadro oluşturmuştuk. Otomobil-İş ile geçmişten gelen bir gelenek de var, hiçbir şekilde orada çatışma, grev eylem falan olmamış. Ama bizim girmemizle hava değişti. Tabii, bir de genç insanlar olarak orada sürekli işçilerle temas halindeyiz. Bu dikkat de çekiyor. Biz grev komitesine girdik, grevi yönetmeye başladık grev komitesiyle birlikte. İlhan Dalkılıç fabrikaya geldi, yemekhaneye işçileri topladı. Amaç greve çıkarttırmamak. Ama biz daha önce işçileri hazırladığımız için yemekhaneden İlhan Bey hüsranla çıktı. İçeride çok sert tepkiler oldu kendisine yönelik olarak. 'Biz greve çıkacağız' denildi. Karar alındı. O da kızdı gitti, 'Tamam o zaman alın uygulayın' diye. Biz astık pankartı ve 15 gün grevde kaldı ve çok önemli kazanımlar elde ettik. Zannediyorum 89 yılıydı.

O (fabrika) grevden sonra MESS'e geçti. Güzel bir grev yaptık 15 gün boyunca işveren bir sürü adam sokmaya çalıştı. Biz orada her tarafı engelledik. Denizden kayıklarla adam sokmaya çalıştılar onları engelledik. Oraya bir sürü insanlar yerleştirdik gece gündüz. Ben 15 gün boyunca uyuduğumu hatırlamıyorum. Öyle bir kavgaya giriştik. Bir de sorumluluk bizim üzerimizde, orada başarısız bir şey olursa herkes bize yükleyecek sorumluluğu. İşçiler de böyle hiç kaybım olmasın diye bakıyor, hazır işçi değildi. Başarılı bir grev olduktan sonra temsilci seçimi oldu, temsilciliğe seçildim.

Adnan Serdaroğlu, Görüşme kayıtları, İstanbul, 15 Haziran 2020.

> Tabanın söz ve karar sahibi [olması] ilkesinin en güzel örneğini vererek, el-ele, kol-kola, sloganlarıyla, greve çıktılar.[590]

Otomobil-İş, grevin onuncu günü üyelerle salon toplantıları düzenledi. İşçiler bu toplantılarda "aileleri, eşleri, çocukları, dostları ile birlikte, birlik, mücadele, dayanışmanın en güzel örneklerini verdiler. Dostlarını, düşmanlarını gördüler, kendi güçlerini gördüler."[591]

Nihayet, yapılan görüşmelerde gelinen son durum, sendika yöneticileri, işyeri sendika temsilcileri, toplu sözleşme komitesi ve tüm üyelerin katılımı ile yapılan salon toplantısında tartışıldı. Çolakoğlu grevcileri, "söz ve karar sahibi tabandır" ilkesinden hareketle, toplu sözleşmenin imzalanması kararını verdiler, bu karar doğrultusunda toplu sözleşme imzalandı.[592]

Çolakoğlu grevi, gerek yarattığı dayanışma ruhu ve gerekse kitleselliği bakımından etkileyicidir. Otomobil-İş, 800'den fazla işçinin çalıştığı Çolakoğlu fabrikasını, sendika üyelerinin "birliğinin, dostluğunun en yüksek düzeye geldiği" bir işyeri olarak değerlendirmektedir. Otomobil-İş, Çolakoğlu grevini örnek bir mücadele olarak selamlamaktadır:

> 15 günlük çok çetin bir mücadele sırasında üyelerimiz, baskıyı ve tarafsız olması gerekenlerin tarafgirliğini gördüler. Bunlardan başka dostluğu kardeşliği, dayanışmanın en güzelini yaşadılar. Kendilerine, sendikalarına, yöneticilerine güvenmenin en güzel örneğini verdiler. Çolakoğlu grevini zaman zaman bir demokrasi şenliğine dönüştürdüler ve başardılar.

800 kadar işçinin katıldığı Çolakoğlu grevi 15 gün sürdü ve 9600 işgünü kaybı gerçekleşti.[593]

FİBER GREVİ

Bir yıllık toplu iş sözleşmesinin imzalanması ile sona eren greve 9 üye katılmıştır. 3 gün süren grevde 27 işgünü kaybı olmuştur.[594]

SACE GREVİ

Sace, Otomobil-İş'in yıllardır örgütlü olduğu Kartal Şubesi'ne bağlı bir işyeriydi. İşyerinde sendikanın yıllardır süregelen varlığına rağmen, her

dönemde toplu sözleşme süreci sorunlu geçmekteydi. 1987 toplu pazarlık sürecinde de Otomobil-İş, her dönemde olduğu gibi "işverenin katı, uzlaşmaz tavrı" ile karşılaştıklarını tespitini yapmakta, 1987-1989 dönemi toplu iş sözleşmesi müzakerelerinin de "yine öyle bir ortamda" başladığını kaydetmekteydi. Sace'de uyuşmazlık arabulucu aşamasında da çözümlenemeyince 9 Kasım 1987 tarihinde grev başlatıldı.

Grev alanında mücadele veren Sace işçilerinin hemen hemen yarısının kıdemi bir yılın altında, üyelerin diğer yarısının kıdemleri ise ortalama 5 yıl civarındaydı.

SACE'DE GREV...

Sendikamız Kartal Şubesine bağlı SACE işyerinde 95 işçi çalışıyor. Uzun süredir devam eden Toplu Sözleşme Görüşmeleri, işverenin katı tutumu nedeni ile çözümlenemedi. SACE işçileri için grev yolu, kaçınılmaz olarak açıldı.Sace işçileri, üretimden gelen güçlerini kullanarak, coşku içinde GREV'e çıktılar.

Sace işçileri, yıllık yakacak parası olarak 70 bin lira, bayram parası olarak 25 bin lira istiyorlardı. Oysa işveren, parasal maddeler bir yana, geçmiş toplu sözleşmede kazanılmış hakları bile yoketme peşindeydi.

Eski toplu sözleşmede, deneme süresi 1 ay olarak belirlenmişti, şimdi ise işveren deneme süresinin 4 aya çıkarılmasını istiyordu. Yine %25 olan gece zammını, "gece çalışması yaptırmam" diyerek kaldırmak istiyordu. Ve daha bir çok noktada kazanılmış hakları geriletmek için, katı ve uzlaşmaz tutumundan vazgeçmedi işveren.

9 KASIM 1987 Pazartesi saat 10.00. Sace işçileri işi bıraktılar. Artık SACE'de üretim durmuştur. Sendikamız Genel Başkanı İlhan Dalkılıç ve Genel Örgütlenme Sekreteri İsmail Aykanat Sace işçilerine görüşmelerin son durumu ve Grev uygulamasına ilişkin birer konuşma yaptılar. Konuşmaların ardından SACE işçileri, büyük bir coşku ile fabrikanın kapısına **"Bu işyerinde Grev var."** pankartını astılar. Grev gözcüsü önlükleri giyildi ve grev nöbet çizelgeleri gözden geçirildi.

SACE işçileri kararlıdır, birliklerine ve sendikalarına güveniyorlar. İşçiler o anki duygularını şöyle anlattılar; Feryal Gülmez **"Ben asgari ücretle çalışıyorum. Geçim şartları bizler için çok zor. İşverenin uzlaşmaz tutumu nedeniyle grevé çıktık. Başka çaremiz yoktu. Bütün arkadaşların birliği ve disipli ni ile haklarımızı kazanacağız."**

Otomobil-İş, Sayı 31, Aralık 1987.

Otomobil-İş, 9 Aralık'ta Kartal Şubesi'nde düzenlediği toplantıda işçilere grev ödentisi yaptı. Mali Sekreter Eyüp Öner işçilere hitaben bir konuşma yaptı. Ardından Sace baştemsilcisi Ekrem Kahraman, bugüne işverenlerin yanlış tutumlarından dolayı gelindiğini söyledi:

> Onlar bizi greve zorladılar. İşveren işi o noktaya kadar getirmişti ki, bütün izinleri, viziteye çıkmayı bile kaldırmıştı... Şimdi de diyorlar ki greviniz siyasi. Sorarım bu grevin siyasi yanı nerede?[595]

Otomobil-İş, 9 Ocak 1988 tarihinde Kartal Belediye Sinema Salonu'nda Sace grevcileriyle dayanışma gecesi düzenledi. Kartal Halk Eğitim Merkezi Halk Müziği Korosu, Deste Günaydın ve Abuzer Karakoç türküleriyle dayanışma gecesine renk kattılar. Geceye Otomobil-İş Merkez ve Kartal Şubesi yöneticileri de katıldılar.[596] Mart ayı içinde Kartal Şubesi'nde Sace greviyle dayanışmada bulunan emek güçlerinin katkılarıyla alınan erzak grevci işçilere dağıtıldı. Erzak dağıtımından önce bir konuşma yapan Genel Başkan İlhan Dalkılıç, grevci işçilere dağıtılacak olan erzağın özünde dayanışmayı simgelediğini ve tüm emekçilerin grevci işçilerin yanında olduğunun bir ifadesi olduğunu söyledi.[597]

Grev kararlılıkla sürerken işveren, işyerini kapatacağını açıkladı. Kıdeme hak kazanmayan işçilere ihbar tazminatları dışında hiçbir ödeme yapmayacağını, kıdeme hak kazanan işçilere ise mevcut asgari ücret üzerinden kıdem tazminatlarını hesaplayarak ödeyeceğini bir teklif olarak sendikanın önüne koydu. Otomobil-İş bu teklifi reddetti.[598]

Sace grevi, sadece Otomobil-İş'in değil, 1983 yılından sonra bütün işkollarında yapılan grevlerin en uzunu oldu.[599] Sace'de 90 işçinin katıldığı grev 813 gün sonra, 29 Mart 1990 tarihinde anlaşmayla sona erdi.[600]

HURMA ELEKTRONİK GREVİ

Otomobil-İş ile Hurma Elektronik işvereni arasında 23 Ocak 1988 tarihinde başlayan toplu sözleşme görüşmeleri anlaşmazlıkla sonuçlandı. Uyuşmazlığın arabulucu aşamasında da çözümlenememesi üzerine 4 Temmuz 1988 tarihinde grev başlatıldı. Otomobil-İş, "işçileri aç açına çalıştırmayı hedefleyen" işverenin uzlaşmaz tutumu karşısında başta ücretler olmak üzere sendika teklifinin hiçbir maddesinde anlaşma sağlanamaması nedeniyle sendikanın greve çıktığını açıkladı:

> İşverenin bu tavrına karşı verilecek tek cevap GREV'di. Ve grev bayrağı haklar alınana dek dalgalanacaktır.[601]

Grev sürerken Otomobil-İş, 14 Ocak 1989 tarihinde "Hurma Elektronik Grevcileri ile Dayanışma Gecesi" düzenledi. Gece, davul ve zurna eşliğinde grevci işçilerle konukların birlikte halaylar çekmeleriyle başladı. Sunuculuğunu Öner Dayı'nın yaptığı gecenin açılış konuşmasını Otomobil-İş Topkapı Şube Başkanı Muzaffer Şahin yaptı. Daha sonra Pancar Motor fabrikasında çalışan bir işçinin çocuğu olan Barış Aygün flütle 4 parça seslendirdi. Hurma Elektronik grevcilerinden Hacer Çelik ve Baştemsilci Ramazan Kap birer konuşma yaptılar.

BİR LOKMAYI İKİYE BÖLDÜK

9.11.1987'den bu yana dokuz ayı aşkın süredir devam eden SACE işyerinde sürdürülen grev başarıyla devam ediyor. Tüm işçiler "grevlerini sonuna kadar sürdüreceklerine kararlı olduklarını" belirtiyorlar.

4.7.1988'de başlayan ve bir ayını dolduran Hurma Elektronik'te 18 işçinin grevi de SACE grevi gibi kararlılıkla başladı. SACE işçileri Hurma Elektronik işçilerini kardeş ilan ettiler. Bayram öncesinde birçok fabrikanın katılımıyla oluşturulan erzak dayanışmasının bir kısmını Hurma işçilerine götürdüler. Böylece hem Hurma Elektronik'teki grev yerine giderek grev ziyaretİnde. Bulundular, hem de dayanışmanın güzel bir örneğini verdiler.

Otomobil-İş, Sayı. 37, Ağustos 1988.

Bilgesu Erenus, Hasad, Bohad Folklor, Nida Ateş, Grup Günizi ve Eyüp Çağdaş Oyuncuları'nın gösterileriyle devam eden gece, Grup Yorum'un sunduğu program ile sona erdi.[602]

16 üyenin çalıştığı Hurma Elektronik grevi, Otomobil-İş'in uzun süren grevlerinden biri oldu. Otomobil-İş kayıtlarında, bir yıla yakın süren mücadelenin sonunda 19 Haziran 1989 tarihinde imzalanan toplu iş sözleşmesi ile üyelerin, "kazanmanın verdiği gururla başları dik bir biçimde" işbaşı yaptıkları belirtilmektedir. 348 gün süren hurma Elektronik grevinde 4.720 işgünü kaybı oldu.[603]

AS METAL GREVİ

Kartal Şubesi'nin örgütlülük alanındaki ve yaklaşık 45 üyenin çalıştığı As Metal fabrikasında, tüm üyelerin ortak kararıyla 15 Ağustos 1989 tarihinde grev başladı. Otomobil-İş, "günün koşullarına uygun toplu iş sözleşmesi bağıtlamak için" sendika olarak hayli çaba harcadıklarını, ancak, "işverenin sürekli asgari ücreti takip eden ücret politikası nedeniyle" ortak bir çözüm bulunamadığını belirtmektedir.[604]

Otomobil-İş Genel Başkanı Celal Özdoğan'ın As Metal grevcilerini ziyareti sırasında. Fotoğraf: Celal Özdoğan Albümü.

As Metal grevi, 107 gün sonra 1 Aralık 1989 tarihinde anlaşma sağlanarak sona erdi.[605]

BOSAŞ BORU SANAYİ GREVİ

Otomobil-İş Ankara Şubesi'ne bağlı ve Trabzon'un Yomra ilçesi Şana mevkiinde kurulu olan 83 üyenin çalıştığı Bosaş Boru ve Profil San. A.Ş. işyerinde toplu sözleşme görüşmeleri 17 Kasım 1989 tarihinde başladı. Ancak sonuç alınamadı. Otomobil-İş, işyerinde işçi ücretlerinin yoksulluk sınırının altında olduğunu, Bosaş işçilerinin talebinin ise "hiç olmazsa bu sınırı yakalamak" olduğunu, ancak "işverenin uzlaşmaz tutumu" nedeniyle müzakerelerde anlaşma sağlanamadığını kaydetmektedir: "Bosaş işvereni tüm bu gerçekleri gözardı ederek, üyelerimizi sefalet ücretinin çok altında bbir ücretle çalıştırmakta diretti."

Fotoğraf: Celal Özdoğan Albümü.

Otomobil-İş 14 Mart 1990 tarihinde işverenle son bir kez daha görüştü. Ancak, bu görüşmeden de sonuç alamayınca grev kaçınılmaz hale geldi.

Böylece Bosaş'ta 15 Mart 1990 günü saat 10.00'da "büyük bir kararlılık ve sendikal disiplin içinde" grev başladı. Grev çıkış günü Genel Sekreter Mahmut Karakoç, Toplu Sözleşme Uzmanı Cemal Özkoparanoğlu ve Örgütlenme Uzmanı Ahlas Korkmaz da Bosaş işçilerinin yanındaydı.[606]

15 Mart 1990 tarihinde başlayan grev 205 gün sonra 6 Ekim 1990 tarihinde anlaşma sağlanarak sona erdi.[607]

BOSAŞ grevcisi Metin Aydın, grevin 6. Gününde, saat 20.00-08.00 grev nöbetinde bir şiir yazarak grevi anlattı. Metin Aydın'ın "Sakın Yılma Arkadaş" başlığını taşıyan bu şiiri *Otomobil-İş* gazetesinde yayımlandı.

SAKIN YILMA ARKADAŞ

Kabarsın duyguların arkadaş
Seviniyorum bu soğuk nöbette
Çünkü onurum, şerefim bu nöbet
Beni yıldıramaz davadan kimse
Bu benim açlık mücadelem
Belki çok ezileceğim, sürüneceğim
Ama, mutlaka davamı kazanacağım
İnsan olduğumu hatırlatmak için
Grev benim silahım, benim gücüm
Onsuz ne ekmek, ne de kişiliği bulurum
Savaşacağım gücümün yettiği kadar
Sen de dayan arkadaş, yılma sakın
Allahım bana, arkadaşlarıma güç ver
Yılmayalım ekmek mücadelesinden
Ölüm verme Allahım gerisi kolay
Sakın, sakın yılma arkadaş.

Metin Aydın, BOSAŞ/Trabzon

Otomobil-İş, Sayı 53, Nisaan 1990.

DÖKERLER DÖKÜM SANAYİ GREVİ

Otomobil-İş, Ankara'da kurulu ve 14 üyenin çalıştığı Dökerler Döküm işyerinde 17 Eylül 1990 tarihinde grev uygulamasına başladı. Grev, Bakanlar Kurulu'nun 25 Ocak 1991 tarihli erteleme kararı ile durduruldu.

İşçilerin bir kısmının işyerinden ayrılmaları ve erteleme kararının kaldırılmasından sonra çalışanların tekrar grev uygulamasına katılmamaları, işverenin de sözleşmenin YHK'ya gönderilmesine muvafakat etmemesi üzerine sendikanın yetkisi düştü.[608]

LUCAS DİZEL GREVİ

İzmir'de kurulu işyerinde çalışan 252 üyenin katılımı ile 7 Eylül 1990 tarihinde grev başlatıldı. Grevin 25 Ocak 1991 tarihli Bakanlar Kurulu kararı ile durdurulmasının ardından 20 Şubat 1991 tarihinde anlaşma sağlanarak grev kaldırıldı. Lucas Dizel grevi 142 gün sürdü.[609]

Lucas Dizel grevini, greve katılan Otomobil-İş üyesi Ahmet Taşkın sağlam bir kadroyla yürütülen başarılı bir grev olarak nitelendiriyor. Kendisiyle yaptığımız söyleşide kadrolar, komiteler ve üyeler arasındaki dayanışmayı dile getirdi:

> Lucas'ta (sonra Delphi adını aldı) grev yaşadık. 4,5 ay. Netaş'tan sonra Türkiye'de yapılan önemli bir grevdi Lukas grevi. Körfez Savaşı başlayınca grevimiz durduruldu. Hakikatten örnek gösterilecek bir grevdi. Hiçbir fire vermeden [yürüttük]. Grev nöbet çizelgesini asıyorduk. Adam Uşak'ta, Afyon'da... nöbete geliyordu buraya, nöbeti tutup tekrar memleketine dönüyordu. Komitelerimiz vardı. Ekip kuruyorduk: Boya ekibi, başka ekipler... Orada kazanılan para sandığa aktarılıyordu. İhtiyacı olan arkadaşlarımıza, çalışamayan arkadaşlarımıza oradan o paralar dağıtılıyordu. Bornova Belediyesi'nden pazar yeri aldık Coşkun (Yılmaz) Başkan'ın girişimiyle. Pazar yeri verdi Belediye Başkanı. Orada grevci arkadaşlar mandalina satıp yine o sandığa aktarıyorlardı, oradan ihtiyacı olan arkadaşlarımıza dağıtım

MÜCADELEMİZ YÜKSELİYOR

LUCAS DİZEL VE DÖKERLER'DE GREV!..

7 EYLÜL'DE LUCAS DİZEL 17 EYLÜL'DE DÖKERLER GREVİ BAŞLADI

GREV

Grev'e gidiyorum
Anam, Babam, Karım için
Greve Gidiyorum
Kardeşlerim için
Greve gidiyorum
Ailemin yarını için
Greve gidiyorum
Açlığın ve sefaletin sonu için
Greve gidiyorum
Sermayeyi yenmek için
Greve gidiyorum
İnsanca yaşamak için
Greve gidiyorum
Yarınlarımız için
Greve gidiyorum
Hakkım alanı almak için
Greve gidiyorum
Emeğim, onurum, mücadelem için
Greve gidiyorum
Sınıfım ve onun çıkarları için

LUCAS DİZEL GREVCİ BİR İŞÇİ

LUCAS DİZEL-İzmir
Ürüm: Motor yedek parça (enjektör, meme ve diğer elemanlar)
Ortalama ücret: 1.864 TL./saat

BİZİM İSTEDİĞİMİZ	İŞVERENİN VERDİĞİ
Ücretler:	
1.yıl 7.000 TL./saat	1.yıl 2.200 TL./saat
2.yıl 9.000 TL./saat	2.yıl İşveren tarafından hiçbir teklif verilmedi.
Yan ödemeler:	
Toplam 2.500.000 TL./yıl	1.050.000 TL./yıl

DÖKERLER-Ankara
Üretim: Her türlü döküm işleri
İşverenin ücret önerisi : 200.000 TL./Ay
İşverenin yan ödemeler: 240.000 TL./Yıl
önerisi

GREVLERİMİZ

İşyeri	Greve Başlama Tarihi	İşçi Sayısı
LUCAS DİZEL	7 Eylül 1990	350
DÖKERLER	17 Eylül 1990	17

LUCAS DİZEL Grevimiz ile Dayanışma yükseliyor.

İzmir Şubemize bağlı Lucas Dizel grevimizin 9. gününde 1500 Belediye-İş üyesi ayni ve nakdi yardımı yaparak dayanışmalarını gösterdiler.

Bağımsız İzmir Milletvekili Kemal Anadol da, Lucas Dizel grevcilerini ziyaret ederek, "Geçim mücadelesi veren sizlerin yanındayız" dedi.

Grevimizin 18. gününde de Türkiye'de incelemelerde bulunan, uluslararası dayanışmacı 26 alman genci Lucas Dizel grevini ziyaret etti. Alman gençleri grevci üyelerimize ayni ve para yardımı yaparak küçük bir de konser verdiler.

Otomobil-İş, Sayı 58, Eylül 1990.

oluyordu. Bormar şirketi vardı. Yine Coşkun Başkan'ın girişimiyle, oradan alışveriş yapılıyordu, grev sonrasında ödemek üzere. Lukas'ta 12-13 tane çok sağlam kadro vardı. İşte, ha dediğimiz zaman Coşkun Başkan'ı ya da sendikayı eleştirenlere karşı birden ayağa kalkıp, bütün her şeyi göğüsleyen bir ekibimiz vardı, öyle sağlam bir ekip. Başka politik yapılar da vardı. Onlara karşı da mücadele veriliyordu orada. O kadrolarımız bizim çok iyiydi. Öyle bir kadro yetiştirmiştik. O kadrolarla başardık.

Meksan grevcileri. Fotoğraf: Celal Özdoğan Albümü.

Taşkın, Bakanlar Kurulu tarafından durdurulan grev sonrasında, kendisinin de aralarında olduğu 170 üyenin işten atıldığını kaydetti.[610]

GENERAL ELEKTRİK GREVİ

Otomobil-İş Topkapı Şubesi'nin örgütlülük alanındaki General Elektrik fabrikasında grev uygulaması 3 Aralık 1990 tarihinde başladı. 358 üyenin katıldığı grev 15 Ocak 1991 tarihinde anlaşma sağlanarak sona erdi. General Elektrik grevi 44 gün sürdü.[611]

General Elektrik grev çıkışı. Fotoğraf: Celal Özdoğan Albümü.

MEKSAN ELEKTRONİK VE MEKSAN MAKİNA GREVLERİ

Mecidiyeköy Şubesi'ne bağlı 53 işçinin çalıştığı Meksan Elektronik ve Meksan Makine işyerlerinde toplu görüşmeler 8 Ağustos 1991 tarihinde başladı. Müzakerelerde sonuç alınamadı, arabulucu aşamasında da uyuşmazlık çözümlenemeyince Otomobil-İş 2 Aralık 1991 tarihinde her iki işyeri için de grev kararı aldı.

İşveren tarafından yaptırılan grev oylaması sonucunda sendika üyelerinin tamamının "greve evet" oyu kullanması sonrasında Otomobil-İş, 25 Aralık 1991 tarihinde grevlerin uygulanması kararı aldı ve grevler 7 Ocak 1992 tarihinde başladı.[612]

Grevler sürerken işverenin talebi üzerine bir dizi görüşme yapıldı. Müzakereler safhasında olduğu gibi grev sürecinde yapılan bu görüşmeler de her iki işyerinde de tabanın söz ve karar sahibi olması ilkesinden hareketle sendika üyeleriyle tartışıldı, değerlendirildi. Üyelerin varılan sonucu kabul etmeleri üzerine Meksan Elektronik ve Meksan Makine işyerlerinde 13 gün süren grevlerin ardından 19 Ocak 1992 tarihinde anlaşma sağlanması ve greve son verildi.[613]

PERMATİK GREVİ

Otomobil-İş'in, 1991 Kasım'ında başladığı Permatik toplu görüşmeleri, 31 Mart 1992 tarihinde uyuşmazlıkla sonuçlandı. 1 Nisan 1992 tarihinde de işyerinde grev başladı. Otomobil-İş, işverenin katı ve uzlaşmaz tutumu karşısında grevi, işçilerin "en haklı ve demokratik hakkı" olarak niteledi.[614]

Permatik grevi 4 Haziran 1992 tarihinde imzalanan anlaşma tutanağının ardından Otomobil-İş Genel Merkez Yönetim Kurulu'nun 4 Haziran 1992 tarih ve 302 sayılı kararıyla kaldırıldı.[615]

Toplu sözleşme uzmanı Burhan Erdoğan Permatik'te çok iyi toplu sözleşmeler yaptıklarını, ihbar ve kıdem tazminatlarının, yıllık ücretli izinlerinin çok yüksek olduğunu anlattı. Toplu sözleşme

Permatik işçileri Otomobil-İş'in örgütlediği 18 Mart 1990 Çağlayan Mitingi'nde. Fotoğraf: Birleşik Metal-İş Arşivi.

ile "herkesi şaşırtan" oranda yüksek ücret artışları sağlandığını söyledi.[616] İmzalanan toplu sözleşme ile ihbar tazminatları yükseltildi, kıdem tazminatı 35 günden 37 güne çıkarıldı.[617]

Fotoğraf: Ayten Canik Albümü.

Fotoğraf: Ayten Canik Albümü.

1990-1991 MESS GREVİ

1990-1992 dönemi MESS grup pazarlığı, MESS'le yürütülen önceki toplu pazarlık süreçlerinden belirgin farklılıklar taşır. Otomobil-İş bu süreci "örneğine rastlanmamış bir çalışma" olarak nitelemektedir. Bu sürece damgasını vuran, metal işkolunda üç işçi sendikasının MESS'e karşı yürüttükleri ortak ve başarılı mücadele olmuştur.

Otomobil-İş, Özdemir-İş ve Çelik-İş Merkez Yönetim Kurulları 1990 yılı Mart ayında biraraya gelerek bir çalışma grubu oluşturdular. Bu çalışma grubu ortak bir "anahtar taslak" hazırladı. Hazırlanan bu anahtar taslak, 2 Mayıs 1990'da toplanan üç sendikanın ortak Başkanlar Kurulu'nda görüşüldü.

Üç sendika 8 Mayıs 1990'da ortak bir basın toplantısı düzenleyerek kamuoyuna, MESS'e karşı aldıkları güç ve eylem birliği kararını açıkladılar. Özdemir-İş Merkez Yönetim Kurulu adına Genel Başkan Mehmet Aras, Otomobil-İş Merkez Yönetim Kurulu adına Genel Başkan Celal Özdoğan, Çelik-İş Merkez Yönetim Kurulu adına Genel Başkan Metin Türker imzalı ortak basın açıklaması metninde, üç sendikanın, güçbirliğinin "somut ifadesi ve başlangıcı olarak ortak sözleşme teklifinde" anlaştıkları kaydedildi: "Bu gelişme metal işçilerinin özlem ve beklentilerine onların ihtiyaçlarına yanıt veren ilk adımdır. Bugün MESS sözleşmelerine yönelik olarak başlatılan bu güçbirliğinin, gelecekte metal işkolundaki sendikal mücadelenin çehresini değiştireceğine inanmaktayız." Metinde, üç sendikanın oluşturduğu güçbirliğinin işkolunda örgütlü olan diğer sendikayı, Türk Metal'i içine alamadığı, bu durumun yarattığı olumsuzlukların bedelini geçmiş dönemlerde tüm sendikaların üyeleri birlikte ödemişler oldukları da belirtildi:

MESS'in bu bölünmüşlükten kendi çıkarlarına dönük beklentileri vardır. Türk Metal üyelerinin de bu durumun bilincinde olduklarını ve buna izin vermeyeceklerine inanmak istiyoruz.

Metal işçilerinin özellikle 12 Eylül döneminde yitirdiği hakların ve yoksullaşmasının

önüne geçilmesi, insanca bir yaşam ve ortak çıkarlarımız için inanıyoruz ki, ortak mücadeleden başka seçeneğimiz yoktur.

Metal işkolunda örgütlü bulunan biz 3 sendika:

Üyelerimizin haklı talepleri temelinde, onların. Gücü ve birliğine dayanarak, yitirdiğimiz. Ekmeği ve demokrasiyi, demokratik sendikal haklarımızı kazanmak istiyoruz.

Bizler, ülkede iş barışının ve huzurun ancak emeğin, alınterinin karşılığı verildiği sürece sağlanabileceğine inanıyoruz.

Bizler, bu ülkenin köleleri değil, tüm değerleri yaratanlar olarak, çağdaş, demokratik ve özgür bir toplumun saygın bireyleri olmak istiyoruz.

Bizler insanca yaşama ve çalışma koşullarına uygun bir sendikal yaşam ve haklar istiyoruz.

Ve nihayet bizler, toplumsal gelirin hakça bölüşümünü istiyoruz.[618]

Aynı günlerde üç sendika, Genel Başkanlarının imzalarını taşıyan bir bildiri ile üyelerine seslendiler. Bildiride, "bir yandan anti-demokratik yasalar, diğer taraftan sendikasızlaştırma politikaları ve sendikalar üzerindeki baskılar yetmiyormuş gibi" işkolunda öteden beri var olan bölünmüşlüğün sorunları çözümünü zorlaştırdığı vurgulandı. Sendikaların, üyelerinin hak ve menfaatleri için bir araya gelmek, birlikte davranmak ve metal işçilerinin ekonomik demokratik haklarını sonuna kadar korumak, geliştirmek ve metal işçileri için iyi bir toplu iş sözleşmesi yapmak gibi sorumlulukları olduğu kaydedildi:

> Bu düşünce ve anlayış ile Türk Metal sendikasının yöneticilerini bizimle beraber davranmaya, birlikte çalışmaya ve metal işçilerinin ortak çıkarları için hep birlikte çaba sarfetmeye çağırdık. Şu ana kadar bu çağrılarımıza olumsuz yanıt verdiler. Birlikte davranmaya yanaşmadılar. Bu sendikanın yönetimine rağmen metal işçilerinin hep birlikte davranacaklarına olan inancımız tamdır. Türk Metal üyelerini bu ortak çalışmada görmek istiyoruz. Metal işçileri bizim dostumuz, arkadaşımız ve kardeşlerimizdir Hiçbir sendikal ayırım gözetmeksizin, ekmeğimiz için, onurumuz için, gaspetilen haklarımızı geri almak için, insanca bir ücret ve insanca çalışma koşullarının yaratılması için Özdemir-İş, Otomobil-İş, Çelik-İş, Türk Metal üyeleri omuz omuza, kol kola girerek, taslaklarımızı sözleşme yapmak için çaba sarfedelim. Her sendika, her üye, her yönetici üzerine düşen sorumluluğu yerine getirmek zorundadır ve bu hepimizin tarihsel sorumluluğudur.

Bildiride tartışılmak üzere oluşturulan hazırlık taslağının, dört sendikanın ortak toplantıları içinde geliştirmesi, tüm metal işçilerinin ortak düşünce ve istemi olarak toplu sözleşme teklif tasarısı haline getirmesi gereği de vurgulandı.[619]

17 Haziran 1990 tarihinde toplanan Otomobil-İş Eskişehir Şube Genel Kurulu'nda bir konuşma yapan Genel Mali Sekreter Hüseyin Kara, ekmek ve yıllardır tırpanlanan işçi hakları için verilen kararlı mücadelelerle özgür ve demokratik bir geleceğin yolunun açılıyor olduğunu söyledi, üç sendika arasında gerçekleştirilen güç birliğini vurguladı:

> Önümüzde güncel ve önemli bir mücadelemiz daha var. Bu MESS ile yapılacak olan grup toplu sözleşmeleridir. Birliği hedefleyen sendikal anlayışımızın gereği olarak, yıllardır sürdürülen çalışmalarla bu dönem işkolumuzda Otomobil-İş, Çelik-İş ve Özdemir-İş işveren sendikası MESS'e ortak teklif vereceklerdir. Mücadelemizin uzun erimli, hedefinin de demokrasinin kazanılması olduğunu asla unutmadan ve demokrasinin ekmek, iş güvencesi ve özgürlük olduğu bilinciyle haydi demokrasi mücadelesine...[620]

Otomobil-İş, Çelik-İş ve Özdemir-İş'in düzenlediği ortak Temsilciler Kurulu'nda genel başkanlar
Fotoğraf. Celal Özdoğan Albümü.

Otomobil-İş, Çelik-İş ve Özdemir-İş'in düzenlediği ortak Temsilciler Kurulu. Fotoğraf. Celal Özdoğan Albümü.

Tabanda yürütülen tartışmalar sonrasında, 3 Haziran 1990 tarihinde İstanbul'da üç sendikanın ortak Temsilciler Kurulu yapıldı. Otomobil-İş Toplu Sözleşme Uzmanı Burhan Erdoğan, bu toplantıda ortak taslağın son şekli oybirliği ile kabul edildiğini anlattı.[621] Böylece ilk adım olarak taslakta birlik sağlandı. Tanıklığına başvurduğumuz o dönemde Otomobil-İş Genel Başkanı olan Celal Özdoğan, bu toplantıda komisyonlarla yürüttükleri bu çalışmanın önemine özellikle vurgu yaptı:

> Benim için de çok önemli, Türkiye işçi sınıfı için de çok önemli sanıyorum. İstanbul Tepebaşı Kazablanka Düğün Salonu'nda 600'ü aşkın sendika temsilcisi, MESS sözleşme taslağını oy birliği ile kabul etti. Üç sendikanın merkez yönetimi, temsilcileri hazırlanan ortak taslağı kabul ettiler. O ortak taslakla toplu sözleşme görüşmelerine başladık.[622]

Özdoğan, MESS'in üç sendikanın temsilcileriyle aynı masada, birlikte müzakereyi kabul ettiğini de kaydetti. Böylece MESS grup sözleşmesi görüşmeleri, üç sendikanın oluşturduğu ortak müzakere heyetleri ile MESS yetkililerinin 8 Ağustos 1990 tarihinde yaptıkları toplantıyla başladı. Burhan Erdoğan, üç sendikanın ortak müzakere heyetinin müzakereleri yürüttüğünü anlattı:

> Ortak müzakere heyeti oluşturduk. Müzakere heyetinin sözcüsü onlardandı. Keramettin Arslan. Üye çoğunluğu bizdeydi ama müzakere sözcülüğü onlardaydı. İyi bir müzakereciydi de. Hakkını yememek lazım. Ben de vardım. Onların da bizimde şube başkanlarımız var, onların merkez yöneticisi var, bizim de vardı. Heyet halinde iyi müzakere dönemi geçti. Uyuşmazlık tutuldu beraber hep hareket edildi.[623]

Üç sendikanın aynı masada, birlikte MESS'e karşı yürüttüğü müzakereler 28 Eylül 1990 tarihinde uyuşmazlıkla sonuçlandı.[624]

Üç işçi sendikasının birlikte masaya oturdukları 1990 MESS müzakereleri başlıyor. Fotoğraf: Celal Özdoğan Albümü.

1990 MESS müzakereleri. Fotoğraf: Celal Özdoğan Albümü.

20 Temmuz 1990. MESS görüşmeleri.
Fotoğraf: Celal Özdoğan Albümü.

5 Ekim 1990 ortak Başkanlar Kurulu.
Fotoğraf: Celal Özdoğan Albümü.

Uyuşmazlığın ardından Otomobil-İş Genel Merkez Yönetim Kurulu kararı ile 1990 Ağustos'unda şubelerde işyeri temsilcilerinin ve işyeri toplu sözleşme komitelerinin de katıldığı toplantılar yapıldı. Bu toplantılarda, sözleşme müzakerelerindeki gelişmeler üyelere anlatıldı, bundan sonra izlenecek yol konusunda karşılıklı bilgi alışverişinde bulunuldu. 12 Ağustos'ta toplanan Sefaköy Şubesi 3. Olağan Genel Kurulu'nda bir konuşma yapan Genel Başkan Celal Özdoğan, 1990 yılının 800 bin işçinin toplu sözleşme görüşmelerinin yapılacağı bir yıl olduğunu hatırlatarak, metal işkolunda da MESS sürecinin başlayacağını, MESS'in kamuoyunu aldatıcı açıklamalarda bulunduğunu kaydetti: "İşkolumuzda üç sendika, Özdemir-İş, Otomobil-İş ve Çelik-İş sendikalarımız teklifi toplu iş sözleşmesine dönüştürmeye kararlıdır."[625]

1990-1992 MESS toplu pazarlık süreci sürerken, Otomobil-İş'in toplu sözleşme tekliflerinin gerekçelerini açıklayan ve üyelerin yaşam koşularını kamuoyuna duyuran "Çalışma Yaşamının Gerçekleri 1990" isimli kitapçık hazırlanarak yayımlandı. İşveren sendikasının, "aşırı ücret artışı isteniyor" şeklindeki açıklamalarına bir cevap niteliğindeki bu kitapçık, basınla yapılan sohbet toplantısında tanıtıldı ve dağıtıldı.

Daha sonra, durum değerlendirmesi yapmak üzere 5 Ekim 1990 tarihinde üç sendikanın ortak Başkanlar Kurulu yapıldı. Bu toplantıda bir dizi karar alınarak uygulandı:

- Gebze, Kocaeli, Kartal ve Topkapı'da bölgesel ve yığınsal üye toplantıları yapıldı.
- 9 Aralık 1990'da Kocaeli'de üç sendikanın ortaklaşa "Emeğe ve Sendikal Haklara Saygı" Yürüyüşü ve mitingi yapıldı.

- "İnsanca yaşamak, insanca çalışmak istiyoruz" kokartları bastırılarak, işbaşında yakalara takıldı.[626]

MESS'le toplu pazarlık masasında anlaşma imkânı kalmayınca Otomobil-İş, Özdemir-İş ve Çelik-İş 26-27-28 Aralık 1990 ve 3 Ocak 1991 tarihlerinde MESS'e bağlı işyerlerinde dalgalar halinde greve çıktılar. Metal işçisi kararlıydı.

27 Aralık 1990 tarihli *Cumhuriyet*, 26 Aralık tarihinde MESS'e bağlı 216 işyerinde 100 bin işçinin greve başladığını yazdı. Türk-İş'e bağlı Türk Metal ile bağımsız Otomobil-İş, Çelik-İş ve Hak-İş'e bağlı Özdemir-İş'in MESS'e karşı aldıkları grev kararlarını uygulamaya başlamışlardı.[627]

MESS'e bağlı grevdeki işyeri sayısı 233'e, grevcilerin sayısı 107 bin 500'e yükseldi. MESS'le düşülen toplusözleşme uyuşmazlığı kapsamındaki 14 işyerinde yaklaşık 6 bin Otomobil-İş, 3 işyerinde de yaklaşık 500 üyesi ile Özdemir-İş dün greve başladı. Otomobil-İş 2 bin üyesinin çalıştığı MESS'e bağlı 5 işyerinde de bugün greve çıkacak. Türk Metal Sendikası da 1600 üyesinin çalıştığı 73 ilde-

ki Emniyet Müdürlüğü tamirhanelerinde bu sabah greve başlıyor. MESS üyesi 173 işyerinde 80 bin dolayında üyesi ile önceki gün greve başlayan Türk Metal Sendikası Genel Başkanı Mustafa Özbek dün İstanbul'da düzenlediği basın toplantısında MESS yöneticilerini sert bir dille eleştirdi. Özbek, 85 bin üyelerinden yüzde 45'inin asgari ücretle çalıştığını vurgulayarak, "MESS patronlarının asgari ücretle çalışan bir işçiye yüzde 100 zam önermesi utanç vericidir..." diye konuştu.[628]

Fotoğraf: Celal Özdoğan Albümü.

Cumhuriyet, Otomobil-İş'in, "Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası (MESS) ile düşülen toplu sözleşme uyuşmazlığı kapsamındaki, 1500 dolayında üyesinin çalıştığı 5 işyerinde daha" 28 Aralık 1990 tarihinde greve çıktığını yazdı: "Böylece Türk-İş'e bağlı Türk Metal ile Bağımsız Otomobil-İş, Çelik-İş ve Hak-İş'e bağlı Özdemir-İş sendikalarının son üç gün içinde greve çıktıkları MESS'e üye işyerlerinin sayısı 238'e, grevcilerin sayısı da 109 bine ulaştı."[629]

Grevler devam ederken bir taraftan da Birinci Körfez Savaşı olarak bilinen ve Irak'ın Kuveyt'i işgal etmesi üzerine patlak veren Körfez Savaşı Irak ile ABD, İngiltere, Kuveyt, Fransa ve Suudi Arabistan gibi ülkelerden oluşan koalisyon güçleri arasındaki savaş, 2 Ağustos 1990'den beri sürmekteydi. Bakanlar Kurulu, 27 Ocak 1991 tarih ve 20868 sayılı *Resmî Gazete*'ye yayımlanan 25 Ocak 1991 tarihli kararıyla grevleri 27 Ocak 1991 günü saat 07.00'den itibaren 60 gün süreyle erteledi. Erteleme nedeni olarak grevlerin, "Irak'ın Kuveyt'i işgal ve ilhakı sonucu meydana gelen Körfez krizi üzerine başlayan savaş sebebiyle milli güvenliğimizi bozucu ve tehdit edici nitelikte görüldüğü" belirtildi. Erteleme kararının ekindeki ve grevleri ertelenen işyerlerini gösteren listede Otomobil-İş'in 71 grevi vardı.[630]

Ertelemenin ardından Otomobil-İş Merkez Yönetim ve Başkanlar Kurulu kararına dayanarak, sözleşmeyi 31 Ocak 1991 günü imzaladı. Otomobil-İş bu kararın, sendikanın üyelerine karşı sorumluluğunun bir gereği olduğunu kaydetti:

Fotoğraf: Celal Özdoğan Albümü.

> Otomobil-İş Sendikası olarak; sözleşmede gelinen noktanın daha gerilere düşeceği YHK (Yüksek Hakem Kurulu) aşamasına getirilmeden, üyelerimizi alacakları konusunda uzun süre boş yere mağdur etmeden, etki ve güç bakımından. Daha fazla ilerlemenin mümkün olmadığını görerek, tabanımızın da genel eğilimi ile Merkez Yönetim ve Başkanlar Kurulumuz, sözleşmelerin en kısa sürede bitirilmesine karar verdi.[631]

Otomobil-İş, toplu sözleşmenin imzasından önce bu kararını diğer iki sendikaya da iletti. Ertelemenin ardından toplu sözleşmenin imzalanması sürecini Celal Özdoğan şöyle anlattı:

> Bir kısa not: Ertelenmeden birkaç saat önce ANAP'ın Çalışma Bakanı İmren Aykut'un da katıldığı toplantıda Türk Metal MESS'le sözleşmeyi imzaladı. Bizimse, ertelendi grevlerimiz, yasaklandı dememiz daha doğru. Daha sonra bizi çağırdılar. MESS görüşmeye çağırdı. O süreci yalnız yaptık. O toplu sözleşme sürecinde birlikte davranmadık. Biz bir an önce görüşmelerin başlamasının doğru olduğuna inandık. Rahmetli Metin Türker, o dönemde tabanda birtakım sıkıntılarının olduğunu o nedenle bu işi aceleye getirmek istemediğini benimle paylaşmıştı. Diğer sendikadaki arkadaşlarımızın da benzer problemleri olmuştu. Biz gittik imzaladık toplu sözleşmeyi. O dönemin mükemmel toplu sözleşmelerinden bir tanesiydi. Yüzde 260'lara varan zamlar aldık. Mükemmel bir toplu sözleşme oldu.[632]

Metal işkolundaki diğer sendikalardan Çelik-İş 4 Şubat 1991, Özdemir-İş ise 5 Şubat 1991'de MESS Grup Toplu İş Sözleşmesini imzaladılar.[633]

MESS - OTOMOBİL-İŞ 1990-1992 GRUP TOPLU İŞ SÖZLEŞMESİ KAPSAMINDAKİ İŞYERLERİ

SIRA NO	ÜNVANI	ADRESİ
1	ABB ESAŞ TRAFO SANAYİİ A.Ş.	Kartal-İSTANBUL
2	AEG ETİ ELEKTRİK ENDÜSTRİ A.Ş.	Gebze-KOCAELİ
3	AKKARDANSA SAN. VE TİCARET A.Ş.	Gebze-KOCAELİ
4	AKSAN METAL SAN. VE TİC. AŞ.	Kartal-İSTANBUL
5	ALCE ELEKTRİK SAN. VE TİC. A.Ş.	Kartal-İSTANBUL
6	ALTAŞ EL ALETLERİ DÖVME ÇELİK SANAYİ VE TİCARET	Tuzla-İSTANBUL
7	ANADOLU DÖKÜM SAN A.Ş.	Körfez-KOCAELİ
8	ANADOLU OTOMOTİV SAN VE TİC A.Ş	Kartal-İSTANBUL
9	ASİL ÇELİK SAN VE TİC A.Ş.	Orhangazi- BURSA
10	BASTAŞ BİRLEŞİK AYDINLATMA SAN. VE TİC. A.Ş.	Köseköy-KOCAELİ
11	BEKSA ÇELİKKORD SAN VE TİC A.Ş.	Köseköy-KOCAELİ
12	BEKTAŞ BAKIR EMAYE KABLO SAN VE TİC A.Ş.	Çayırova-Gebze-KOCAELİ
13	BÜFER ELEKTRİK SANAYİ A.Ş.	Ayazağa-İSTANBUL
14	CAMİŞ MAKİNA VE KALIP SAN A.Ş.	Topkapı-İSTANBUL
15	ÇAYIROVA BORU SAN VE TİC. A.Ş.	Gebze-KOCAELİ
16	ÇELİK MONTAJ TİC. VE SAN. A.Ş	Kartal-İSTANBUL
17	ÇELİKYAY SAN A.Ş	Rami-İSTANBUL
18	ÇİMSATAŞ ÇUKUROVA İNŞAAT MAKİNALARI SAN VE TİC. A.Ş.	Tarsus Yolu- MERSİN
19	ÇİMTAŞ ÇELİK İMALAT VE TES. A.Ş	Gemlik- BURSA
20	DEMİSAŞ DÖKÜM EMAYE MAMULLERİ SANAYİ A.Ş.	Vezirhan-BLECİK
21	DETEL DEMİR SANAYİ A.Ş	Kağıthane-İSTANBUL
22	DOĞU GALVANİZ VE PLASTİK SAN. A.Ş.	Gebze-KOCAELİ
23	DÖKÜMAY A.Ş.	İSTANBUL
24	EĞE SANAYİ A.Ş	Soğanlık-Kartal-İSTANBUL

25	ELSA ELEKTRONİK SAN VE TİC. A.Ş.	Cevizli-Maltepe-İSTANBUL
26	ELSAN HAMMADDE SANAYİİ A.Ş	Maltepe-İSTANBUL
27	ELSEL GAZ ARMATÜRLERİ SAN VE TC A.Ş.	Kartal-İSTANBUL
28	ELTEM BASINÇLI DÖKÜM SANAYİ A.Ş	Orhangazi- BURSA
29	ENTİL ENDÜSTRİ YATIRIMLARI VE TİCARET A.Ş.	ESKİŞEHİR
30	ERKA BALATA VE OTOMOTİV SAN A.Ş.	Bayrampaşa-İSTANBUL
31	ERKA OTO RADYATÖRLERİ SAN. A.Ş	Rami-İSTANBUL
32	ERKA TEKS AMYANT TEKSTİL SAN. A.Ş	Rami-İSTANBUL
33	ES-EN ESKİŞEHİR MAKİNA VE TESİS İMALATI SANAYİ VE TC. AŞ.	ESKİŞEHİR
34	EVAR KESİCİ TAKIMLARI SANAYİİ A.Ş.	Köse İlyas Köy-TEKİRDAĞ
35	GAZAL GAZ ALETLERİ A.Ş	Körfez-KOCAELİ
36	HAYMAK DÖKÜM VE FİTTİNG SAN VE TİC. A.Ş.	Kartal-İSTANBUL
37	HİLAL AMBALAJ SAN. VE TİC. A.Ş.	Sefaköy-İSTANBUL
38	HİSAR ÇELİK DÖKÜM SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	Çayırova-Gebze-KOCAELİ
39	HULUSİ ŞENKAYA-ŞENKAYA ÇELİK DÖKÜM VE YEDEK PARÇA FAB.	Bornova -İZMİR
40	İMBAT MAKİNE SANAY A.Ş.	Sefaköy-Bakırköy-İSTANBUL
41	İMD İSTANBUL MAKİNE DÖKÜM A.Ş.	Kartal-İSTANBUL
42	İSTANBUL BORU VE ÇELİK SAN A.Ş.	Kartal -İSTANBUL
43	İZSAL DÖKÜM SANAYİİ A.Ş.	Topkapı-İSTANBUL
44	KALİBRE BORU SAN VE TİC A.Ş.	KOCAELİ
45	KAVEL KABLO VE ELEKTRİK MALZEMELERİ A.Ş.	İstinye-İSTANBUL
46	KAYNAK TEKNİĞİ SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	Kartal-İSTANBUL
47	KROMAN ÇELİK SANAYİİ AŞ	Çayırova- Gebze-KOCAELİ
48	MAGNESİT A.Ş.	ESKİŞEHİR
49	MAKİNA TAKIM ENDÜSTRİ A.Ş.	Çayırova-Gebze-KOCAELİ
50	MARMARA METAL METALURJİ SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	Kartal-İSTANBUL
51	MENGERLER TİCARET A.Ş	Topkapı-İSTANBUL
52	ME-TA ELEKTRONİK ENDÜSTRİ VE TİC A.Ş.	Soğanlı- Kartal-İSTANBUL
53	METAL KAPLAMA SANAYİİ VE TİCARET A.Ş.	Alibeyköy-İSTANBUL
54	METAL-OKSİT KİMYA SAN. A.Ş.	Ümraniye-İSTANBUL
55	MİTHAT ÖZARAR-GENEL MAKİNA İMALAT	Cevizli-Kartal-İSTANBUL
56	OMTAŞ OTOMOTİV TRANSMİSYON AKSAM SAN.VE TİC. A.Ş.	Çayırova-Gebze/KOCAELİ
57	PANKURT SANAYİ A.Ş	Rami- İSTANBUL
58	PANOTO YEDEK PARÇA SAN: VE TİC LTD.ŞTİ.	Avcıla- İSTANBUL
59	PRESSAN MADENİ EŞYA SANAYİİ VE TİCARET A.Ş	Bayrampaşa-İSTANBUL
60	RABAK ELEKTRONİK BAKIR VE MAMULLERİ A.Ş	Köseköy-İZMİT; Kağıthane-İSTANBUL
61	RA-DE OTO YAN SAN. A.Ş.	Avcılar-İSTANBUL

62	RASTAŞ REFORM AMBALAJ SAN. VE TİC. A.Ş.	İSTANBUL
63	REMAŞ REDÜKTÖR VE MAKİNA SANAYİ A.Ş.	Kartal-İSTANBUL
64	SAF METAL SAN. VE TİC. LTD. ŞTİ.	Susuzköy-ANKARA
65	SARKUYSAN ELEKTROLİTİK BAKIR SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	Çayırova-Gebze/KOCAELİ
66	SİYAŞ SUPAP İMALAT VE YEDEKLERİ A.Ş.	Osmaneli-BİLECİK
67	ŞAHİN MOTOR YATAKLARI SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	Çayırova-Gebze/KOCAELİ
68	TEKFEN ENDÜSTRİ VE TİCARET A.Ş.	Levent-İSTANBUL
69	TEKFEN İMALAT VE MÜHENDİSLİK A.Ş.	Derince-KOCAELİ
70	TEKİMAL ASANÖR SAN. VE TİC. A.Ş	Koşuyolu-Kadıköy-İSTANBUL; Bakanlıklar-ANKARA; Çankara-İZMİR
71	TEK-İZ İZOLASYON VE YAPI ELEMANLARI SAN. A.Ş.	Ümraniye-İSTANBUL
72	TELKA-RABAK TEL KAPLAMA END. VE TİCARET A.Ş.	İZMİT
73	TEZSAN TAKIM TEZGAHLARI SAN VE TİC A.Ş.	Çayırova-Gebze/KOCAELİ
74	TÜRKELİ TİCARET A.Ş.	ASANSÖR FAB; Avcılar-İSTANBUL; RAY FAB; İSTANBUL; ANKARA; ADANA; KOCAELİ
75	TÜRK PILIPS AYDINLATMA SANAYİ VE TİC A.Ş.	Köseköy-İZMİT
76	TÜRK PHILIPS SAN. A.Ş. “PHILISAN”	Levent-İSTANBUL
77	TÜRK SIEMENS KABLO VE ELEKTRİK SANAYİİ A.Ş.	Mudanya-BURSA
78	T.T.E TÜRK TELEKOM ENDİSTRİ A.Ş:	Topkapı-İSTANBUL; Yenişehir-ANKARA; Gümrük-İZMİR
79	VANTİLATÖR SAN. LTD. ŞTİ.	Kasımpaşa-İSTANBUL
80	YÜCEL BORU VE PROFİL END. A.Ş.	Çayırova-Gebze/KOCAELİ

Fotoğraf: Celal Özdoğan Albümü.

1989-1991 dönemi Türkiye'de grevlerin en yaygın olduğu dönemlerden biridir. Grevde kaybolan işgünü sayıları açısından yıllar içinde bir karşılaştırma yapıldığında, bu sayının 1984 yılından başlayarak artan bir ivmeyle yükseldiği, 1990 ve 1991 yıllarında en üst noktalara vardığı, 1992 yılından başlayarak gerileme eğilimine girdiği açıkça görülmektedir. Bu, sendika hareketinin '80'lerin ortalarında başlayan ve '90'ların başlarına kadar devam eden yükselişinin de bir göstergesidir.

YILLAR	SEKTÖR	GREV SAYISI	İŞYERİ SAYISI	GREVE KATILAN İŞÇİ SAYISI	KAYBOLAN İŞGÜNÜ SAYISI
1984	KAMU	3	3	526	2252
	ÖZEL	1	1	35	2695
	TOPLAM	4	4	561	4947
1985	KAMU				
	ÖZEL	21	21	2410	194296
	TOPLAM	21	21	2410	194296
1986	KAMU				
	ÖZEL	21	28	7926	234940
	TOPLAM	21	28	7926	234940
1987	KAMU	3	4	6507	325707
	ÖZEL	304	342	23227	1636233
	TOPLAM	307	346	29734	1961940
1988	KAMU	9	111	12850	1054089
	ÖZEL	147	155	17207	838566
	TOPLAM	156	266	30057	1892655
1989	KAMU	7	115	30153	2258633
	ÖZEL	164	210	9282	652774
	TOPLAM	171	325	39435	2911407
1990	KAMU	20	229	58616	1363850
	ÖZEL	428	632	107690	2102700
	TOPLAM	458	861	166306	3466550
1991	KAMU	22	220	62528	1189428
	ÖZEL	376	466	102440	2619926
	TOPLAM	398	686	164968	3809354
1992	KAMU	48	1338	57464	761629
	ÖZEL	50	70	4725	391949
	TOPLAM	98	1408	62189	1153578
1993	KAMU	9	122	2189	75468
	ÖZEL	40	56	4719	499273
	TOPLAM	49	178	6908	574741

TÜRKİYE'DE GREVLER (1984-1993)

Kaynak: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Çalışma Hayatı İstatistikleri 2007, Ankara, Temmuz 2008, s. 64.

BÖLÜM DİPNOTLARI

[564] Otomobil-İş, Çalışma Raporu 1983-1986 X. Merkez Genel Kurulu 12-14 Aralık 1986, İstanbul, 1986, s. 76.

[565] Otomobil-İş, XI. Olağan Merkez Genel Kurulu Çalışma Raporu 1986-1989 20-21-22 Ekim 1989, İstanbul, 1989, s. 114.

[566] Mebuse Tekay, eposta, 25 Temmuz 2023.

[567] Otomobil-İş, 1989, s. 117.

[568] Otomobil-İş, 1989, s. 117.

[569] Otomobil-İş, Sayı 27, Ağustos 1987.

[570] Otomobil-İş, Sayı 6, 15 Nisan 1985.

[571] Otomobil-İş, Sayı 9, 20 Temmuz 1985.

[572] Otomobil-İş, Sayı 27, Ağustos 1987.

[573] Otomobil-İş, Sayı 25, Haziran 1987.

[574] Otomobil-İş, Sayı 27, Ağustos 1987.

[575] Otomobil-İş, 1989, s. 117.

[576] Otomobil-İş, Sayı 27, Ağustos 1987.

[577] Otomobil-İş, Sayı 27, Ağustos 1987.

[578] Otomobil-İş, 1989, s. 117.

[579] Otomobil-İş, Sayı 36, Temmuz 1988.

[580] Otomobil-İş Topkapı Şubesi, 15.8.1988 tarih ve 021-13-88/477 sayılı yazı; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[581] T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Çalışma Genel Müdürlüğü, 23.9.1988 tarih ve 13-676/15106 sayılı yazı; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[582] T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Çalışma Genel Müdürlüğü, 23.9.1988 tarih ve 13-676/15104 sayılı yazı; Birleşik Metal-İş Arşivi.

583 T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Çalışma Genel Müdürlüğü, 23.9.1988 tarih ve 13-676/15105 sayılı yazı; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[584] Otomobil-İş, 1989, s. 117.

[585] Otomobil-İş, 1989, s. 117 ve Otomobil-İş, Sayı 38, Kasım 1988.

[586] Otomobil-İş, Sayı 38, Kasım 1988.

[587] Otomobil-İş, Sayı 41, Şubat 1989.

[588] Otomobil-İş, 1989, s. 118.

[589] Otomobil-İş, 1989, s. 118.

[590] Otomobil-İş, Sayı 40, Ocak 1989.

[591] Otomobil-İş, Sayı 40, Ocak 1989.

[592] Otomobil-İş, Sayı 41, Şubat 1989.

[593] Otomobil-İş, 1989, s. 117-118.

[594] Otomobil-İş, 1989, s. 118.

[595] Otomobil-İş, Sayı 32, Ocak 1988.

[596] Otomobil-İş, Sayı 33, Şubat 1988.

[597] Otomobil-İş, Sayı 34, Nisan 1988.

[598] Otomobil-İş, 1989, s. 118-119.

[599] Otomobil-İş, 1989, s. 118-119.

[600] Otomobil-İş, 12. Genel Merkez Genel Kurulu Çalışma Raporu (1989-1992), İstanbul, 1992, s. 216.

[601] Otomobil-İş, Sayı 36, Temmuz 1988.

[602] Otomobil-İş, Sayı 41, Şubat 1989.

[603] Otomobil-İş, 1989, s. 118; Otomobil-İş, Sayı 45, Temmuz 1989.

[604] Otomobil-İş, 1989, s. 119.

[605] Otomobil-İş, 1992, s. 216.

[606] Otomobil-İş, Sayı 53, Nisan 1990.

[607] Otomobil-İş, 1992, s. 216.

[608] Otomobil-İş, 1992, s. 216-217.

[609] Otomobil-İş, 1992, s. 217.

[610] Ahmet Taşkın, Görüşme kayıtları, İzmir, 18 Ekim 2018.

[611] Otomobil-İş, 1992, s. 217.

[612] Otomobil-İş, 1992, s. 217.

[613] Otomobil-İş, Sayı 67, Şubat 1992; Otomobil-İş, 1992, s. 217.

[614] Otomobil-İş, Sayı 68, Mayıs 1992.

[615] Birleşik Metal-İş Arşivi.

[616] Burhan Erdoğan, Görüşme kayıtları, İstanbul, 4 Temmuz 2022.

[617] Toplu İş Sözleşmesi Hükmünde ve Niteliğinde Anlaşma Tutanağı, 4.6.1992; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[618] Otomobil-İş, 1992, s. 207-208.

[619] Tarihsiz bildiri, Birleşik Metal-İş Arşivi; Ayrıca, Otomobil-İş, 1992, s. 209.

[620] Otomobil-İş, Sayı 55, Haziran 1990.

[621] Burhan Erdoğan, 4 Temmuz 2022.

[622] Celal Özdoğan, 14 Kasım. 2018.

[623] Burhan Erdoğan, 4 Temmuz 2022.

[624] Otomobil-İş, 1992, s. 210.

[625] Otomobil-İş, Sayı 57, Ağustos 1990

[626] Otomobil-İş, 1992, s. 210.

[627] Cumhuriyet, 27 Aralık 1990.

[628] Cumhuriyet, 28 Aralık 1990.

[629] Cumhuriyet, 29 Aralık 1990.

[630] Resmî Gazete, 27 Ocak 1991 tarih ve 20768 sayılı.

[631] Otomobil-İş, 1992, s. 216.

[632] Celal Özdoğan, Görüşme kayıtları, İstanbul, 14 Kasım. 2018.

[633] Otomobil-İş, 1992, s. 216.

Dosya

NETAŞ GREVİ

Dosya

NETAŞ GREVİ

Netaş Telekomünikasyon A.Ş. 1967'de Ümraniye'de kurulan fabrikasıyla Türkiye'de üretime başlamıştı.[634] Yabancı ortaklı bir şirket olan Netaş, İstanbul, Ankara ve İzmir'de montaj ekibiyle birlikte 3 bin işçinin istihdam edildiği bir sanayi kuruluşuydu. Ümraniye fabrikasında örgütlü olan Tek Met-İş'in 1975 yılında ikinci kez üç yıllık toplu sözleşme imzalaması üzerine işçiler, Tek Met-İş'ten istifa ederek DİSK'e bağlı Maden-İş'te örgütlendiler. Ankara montaj ekibi de aynı dönemde Maden-İş'e katıldı. Bu yıllarda genç bir Netaş işçisi olan Celal Özdoğan, işyerinde Maden-İş örgütlenmesinin, işverenin sessiz kaldığı bir süreç olmadığını anlattı:

> 1971 yılının 12. ayında Netaş'a işçi olarak girdim. İşyerinde örgütlü olan sendika bağımsız TekMet-İş Sendikası'ydı. Biz de doğal olarak o sendikaya üye olduk. 1975 yılına kadar Tek Met-İş üyeliğimiz devam etti. 1975 yılında Tek Met-İş Sendikası'nın 3 yıllık sözleşme yapması nedeniyle, işçi arasında bir reaksiyon oluşmuştu. Maden-İş Sendikası'nın bir örgütlenme çalışması oldu ve örgütlendik. Sendikayı kabul etmesi istendi işverenden. İşveren direndi. Beş arkadaşımız işten atıldı. Ve buna karşı direniş başladı. Fiilî olarak içeride, fabrika yemekhanesinde oturduk. Üretim hiç yapılmadı. Direniş sürerken işveren, bütün işçilerin evlerine mektup yolladı. Bana da gelmişti. O mektupta eğer sendikadan istifa edersek maaşlarımıza 1000 lira zam yapılacağı yazıyordu. 35 günlük bir direnişin sonunda işveren sendikayı tanımak zorunda kaldı, fabrikada da bir temsilcilik odası açmamızı kabul etti. O 1000'er liraları da aldık biz. Sendika yönetimi sanırım o pazarlık içine o 1000'er lirayı da koymuştu. Tabii o direniş sırasında 35 kişiyi daha çıkartmışlardı işten, onların hepsi işe geri alındı. Ama o beş arkadaşımızın işlerine iadeleri sağlanamadı.[635]

Ekim 1979. Netaş üretim departmanı yöneticileri, Netaş Genel Müdürü Mr. Watt ve Maden-İş Baştemsilcisi Nazım Alpman. Fotoğraf: Nazım Alpman, *Emağin Şövalyeleri.*

NETAŞ'TA OTOMOBİL-İŞ ÖRGÜTLENİYOR

Netaş, 12 Eylül askerî darbesinin ardından sendikasız kalan işyerlerinde biri oldu. 1983 Kasım'ında 2821 ve 2822 sayılı kanunların yürürlüğe girmesinin ardından, toplu sözleşme yapabilmek için yetkili sendikalardan birinde örgütlenmek zorunda olan Netaş işçileri bir arayış içine girdiler. Sendika çevrelerinde "Türk-İş'te Birlik" çağrılarının yapıldığı günlerde bir grup Netaş işçisi, Ümraniye'deki Türk Metal Şubesi'ne gittiler. Nazım Alpman bu süreci *Emeğin Şövalyeleri* kitabında şu satırlarla anlatıyor:

> Son derece sıcak karşılandılar. Zaten onlar da Ümraniye Şubelerini Netaş için açmışlardı. Geçmiş dönemlerde Türk Metal ile Maden-İş arasında çok sert mücadeleler yaşanmıştı. Ayrıca sendikanın (Türk Metal) üst yönetimi Türk-İş'in en gerici kanadını oluşturuyordu. Türk Metal'e üye olunması işçilerin içine sinmiyordu. Tam da bu sırada sendikal merkezlerden (Partiden) bir yol haritası önerisi gelmişti. Metal işkolunda bağımsız Otomobil-İş Sendikası'na girilecekti. (...) Otomobil-İş 1980 öncesinde Maden–İş ile eylem birliği yapmıştı. Ayrıca Otomobil-İş diğer alternatife göre daha bir 'demokrat' görünüm veriyordu.[636]

Üstelik "Maden-İş'e bağlı büyük fabrikalar, Arçelik, Nasaş, Uzel, Man, Philips, Kavel Otomobil-İş'e geçme gayreti içindeydiler." Böylesi bir durumda "ayrı düşmek doğru olmaz" hâkim oldu. Celal Özdoğan, Otomobil-İş'le ilk teması kuran Netaş işçileri arasındaydı. Otomobil-İş Genel Merkezi'ne giderek sendika yöneticileriyle tanıştıklarını ve ardından örgütlenme sürecine başladıklarını anlattı.[637] Otomobil-İş Ümraniye Şube Başkanı Şahin Önayak da üyeliğin hızlı ve gizlilik içinde tamamlandığını kaydediyor:

> Üyelik hızlı ve gizlilik içinde tamamlandı. El içi kadar nüfus kâğıdı örnek formları bastırıldı ve işyerinde işçilere gizlice dağıtıldı. Doldurulan formlar toplanarak Genel Merkez'de üye kayıt fişlerine aktarıldı. "Bu işlemler aşağı yukarı bir buçuk iki ay sürdü. Bütün bu çalışmalardan işverenin haberi olmadı. Artık her şey tamamlanmış sıra noterde üye fişlerinin onaylanmasına gelmişti.

Üye bildirimi noter işleminden sonra sendikanın yüzde 10 barajını aşmasının ardından işverene verildi. "Çalışmanın nasıl yapıldığını anlayamayan işveren şaşkınlık içindeydi."[638]

Ardından, Anadolu'nun çeşitli yerlerinde santral montajı yapan Netaş işçilerinin üyelik çalışmaları da kısa sürede tamamlandı. Ankara montaj grubundaki işçilerin Otomobil-İş'e üye olmaları sürecini anlatan, Maden-İş'te temsilcilik, sonraki yıllarda Otomobil-İş Ankara Şubesi'nde ve Otomobil-İş Genel Merkezi'nde yönetici ve uzmanlık görevleri alacak olan Mehmet Çabuk, 2822 sayılı Kanun'la işletme toplu iş sözleşmesi kurumu getirildiğinden, toplu sözleşmeden yararlanabilmek için zaten Otomobil-İş'te örgütlenmekten başka şanslarının da olmadığını kaydetti:

> 12 Eylül sonrası, tabii sendika yok, yeni arayışlar var. Biz, Bursa'da çalışıyoruz. O dö-

Netaş işçileri, 1984. Fotoğraf: Celal Özdoğan Albümü.

nemde on kişilik bir komitemiz vardı bizim, dar kadro. Şöyle bir karar aldık arkadaşlarla beraber: Biz hiçbir sendikaya geçmeyeceğiz DİSK açılana kadar. Kararımızı verdik ve bunun propagandasını yapalım dedik, yaptık da.

Daha 2821-2822 sayılı yasalar çıktı, 1983'de. İstanbul'daki arkadaşların üyelik kararı aldıklarını öğrendik. Otomobil-İş diye bir sendika var. Döndük baktık, irdeledik. İşletme barajı geldi. Araştırınca da işletme olduğu için kaçar yolu olmadığını gördük. Ben bir hafta sonu Otomobil-İş'in Ankara Şubesi'ne gittim. Netaş'tan geldiğimi söyledim. Şube Başkanı Hüseyin Alaybeyoğlu. Konuştuk, ne yapacağız? Anlattı... Bursa'ya döndüm, orada karar verildi. 1984 yılı sonları, 1985 yılının başlarıdır. Biz biraz geç karar verdik. Üyelik fişlerini aldık, herkes bulunduğu yerlerden üyelikleri yaptı.[639]

Üyelik işlemleri sonrasında Otomobil-İş Ümraniye Şubesi, Genel Başkan Aydın Özeren tarafından bir grup Netaş işçisinin de katılımıyla açılarak faaliyete başladı. Bu, Ümraniye'de son durakta bir binanın üçüncü katında kiralanan iki oda idi. Şubenin kurucu Başkanı Şahin Önayak idi.

1984-1986 DÖNEMİ TOPLU İŞ SÖZLEŞMESİ

Örgütlenme sürecinin tamamlanmasından sonra Otomobil-İş, toplu sözleşme hazırlıklarına başladı.

İşyerinde, Maden-İş'in taraf olduğu son toplu iş sözleşmesi 1978-1980 dönemini kapsıyordu. Sonraki sözleşme Yüksek Hakem Kurulu tarafından düzenlenip yürürlüğe konulmuştu. Yürürlük süresi 3 yıldı. "Bir önceki sözleşmede Maden-İş tarafından alınan işçi ve işveren temsilcilerinden oluşan işyeri disiplin kurulu, yılda iki kez düzenli yapılan sağlık muayeneleri, 1 Mayıs İşçi Bayramı'nda işyerinde çalışma yapılmaz maddeleri sözleşmeden çıkarıldı. Netaş İşyerinde var olan yılda 6 maaş ikramiye 4'e indirildi."[640]

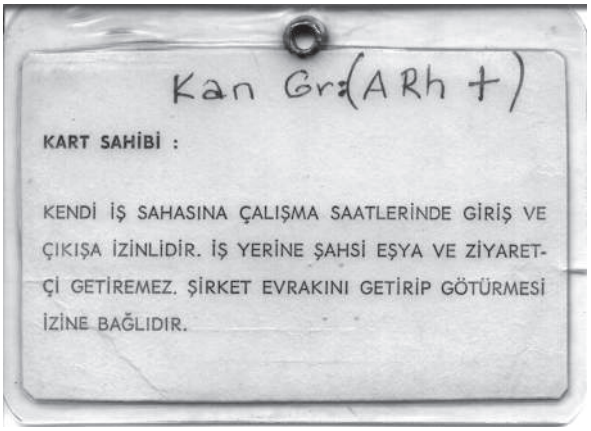

Netaş işçilerine verilen işyeri kimlik kartının arka yüzü. Fotoğraf: Celal Özdoğan Albümü.

1984-1986 dönemi toplu iş sözleşmesi için görüşmeler, yetki prosedüründe yaşanan 10 aylık gecikme sonrasında başladı. O dönemdeki yasal düzenlemeye göre sendika, toplu sözleşme imzalanmadan işyerinde temsilcilik ataması yapamıyordu. Böylece, yetkisi kesinleşmiş, toplu pazarlık masasına oturmuş olmasına rağmen, Otomobil-İş'in işyeri sendika temsilcileri yoktu.[641]

Görüşmeler, gerilimli bir hava içinde sürdü. 11 Şubat 1985 tarihinde, paydosa yarım saat kala Personel Müdürlüğü'ne

1984, Netaş toplu sözleşme taslağı çalışması. Fotoğraf: Celal Özdoğan Albümü.

çağırılan Otomobil-İş Ümraniye Şube Başkanı Şahin Önayak ve Maden-İş döneminin son temsilcisi Nazım Alpman'ın iş akitleri İş Kanunu'nun 13. maddesine dayanılarak feshedildi. Asıl neden elbette, Şahin Önayak'ın da belirttiği gibi, sendikal faaliyetleriydi:

> İşten çıkarılmamız moral açıdan bizi etkilemedi. Şubeye gittiğimde işten çıkarıldığımızı duyan çok sayıda Netaş işçileri toplanmıştı. 11 Şubat'tan sonra bütün Netaş işçilerinin birlik, beraberlik ve dayanışmaları bizimle beraber oldu.[642]

Netaş'ın 1984-1986 dönemi toplu sözleşmesi önemli kazanımlarla imzalandı. Sözleşme 1.8.1984-31.7.1986 tarihleri arasında iki yıl süreyle yürürlükte kalacaktı. Sözleşmeyle önemli kazanımlar elde edildi, ancak işten çıkartılan Şahin Önayak ve Nazım Alpman'ın geri dönüşü sağlanamadı.

Toplu sözleşmenin imzalanmasından sonra temsilci seçimleri yapıldı. Ümraniye fabrikada 28 Haziran 1985'te Ümraniye Şubesi lokalinde yapılan seçimlerde Celal Özdoğan (Baştemsilci), Hazar Yıldırım, Yavuz Polat, Ali Çoban, İsmail Dicle ve Cihangir Başkaya; İstanbul Montaj bölümünde 13 Temmuz 1985'te Ümraniye Şubesi lokalinde yapılan seçimlerde Yılmaz Koral (Baştemsilci), Yusuf Özbek, Ali İhsan Sevim; Ankara Montaj bölümünde ise 29 Haziran 1985'te Ankara Şube lokalinde yapılan seçimler sonunda Savaş Ertin (Baştemsilci), Tuncay Karaca, Mehmet Ali Öztürk seçildiler.[643]

1985, Netaş işyeri sendika temsilcileri.
Fotoğraf: Celal Özdoğan Albümü.

Netaş işyeri sendika temsilcileri bir çalışma sırasında.
Fotoğraf: Celal Özdoğan Albümü.

1985, Otomobil-İş Ümraniye Şube yöneticileri ve Netaş işyeri sendika temsilcileri.
Fotoğraf: Celal Özdoğan Albümü.

1986-1988 DÖNEMİ TOPLU SÖZLEŞME GÖRÜŞMELERİ

Netaş'ın 1986-1988 dönemi toplu sözleşmesi taslağı, önceki dönemde olduğu gibi işçilerin katılımıyla, işçilerin talepleri doğrultusunda hazırlanarak işverene verildi.[644]

Netaş'ta yeni dönem toplu sözleşme müzakereleri için 1985 yılında başlayan taslak çalışmalarından. Fotoğraf: Celal Özdoğan Albümü.

Yeni dönemde toplu pazarlık süreci Otomobil-İş yönetiminde ayrışmaların yaşandığı bir döneme rastladı. Nazım Alpman *Emeğin Şövalyeleri* kitabında, olağanüstü genel kurulun hemen öncesinde yapılan toplu sözleşme başvurusu karşısında Netaş yönetiminin tutumunu şu satırlarla değerlendiriyor:

> Haziranın ilk haftası Netaş'ta toplu sözleşme yapabilmesi için Otomobil-İş'e gereken yetki belgesi Çalışma Bakanlığı'ndan gelmişti. Görüşmelere başlamak için sendika işverene çağrı yaptı. Genel merkeze davet etti. Netaş işvereni, genel merkeze gelmek istemiyordu. Ümraniye Şubesine buyurun. O da olmaz. Peki biz Otomobil-İş işyeri temsilcileri ve şube yöneticileri hukukçularımızla birlikte fabrikaya gelelim teklifini yaptılar. Ona da olmaz dediler. Büyük beş yıldızlı bir otelde bir araya gelmeyi önerdiler. Bunun da sendika tarafından kabul edilmeyeceğini biliyorlardı. Netaş işvereni olağanüstü genel kurulu bekliyordu. Aydın Özeren 2 Haziran'da koltuğuna geri dönecek, onunla iyi münasebetleri sayesinde sözleşmeyi gül gibi bitireceklerdi.[645]

24 Mart 1986 tarihinde Av. Engin Ünsal, Av. Akın Sokullu ve Av. Eşref Kemal Tekin, kayyım olarak sendikayı devraldılar. O dönemde başlayan toplu sözleşme hazırlıkları sonrasında 21-22 Haziran 1986 tarihlerinde toplanan Olağanüstü Genel Kurul'da sendikanın kurucularından 23 yıllık Genel Başkan Aydın Özeren koltuğunu kaybetti. Ardından yaklaşık altı ay sonra, 12-13-14 Aralık 1986 tarihlerinde yapılan 10. Genel Kurul'da da Genel Sekreter Sami Ataç yerini Netaş baştemsilcisi Celal Özdoğan'a bırakacaktı.

Netaş'ta, 1986-1988 dönemi toplu sözleşme görüşmeleri için taraflar, Olağanüstü Genel Kurul'un sonuçlanmasından bir gün sonra, 23 Haziran 1986 tarihinde toplu pazarlık masasına oturdular. Yapılan 7 oturum sonunda toplam 88 maddeden oluşan sendika teklifinin 65 maddesi üzerinde anlaşma sağlanamayarak uyuşmazlık tutuldu.

1985 yılında yapılan taslak çalışmalarından. Fotoğraf: Celal Özdoğan Albümü.

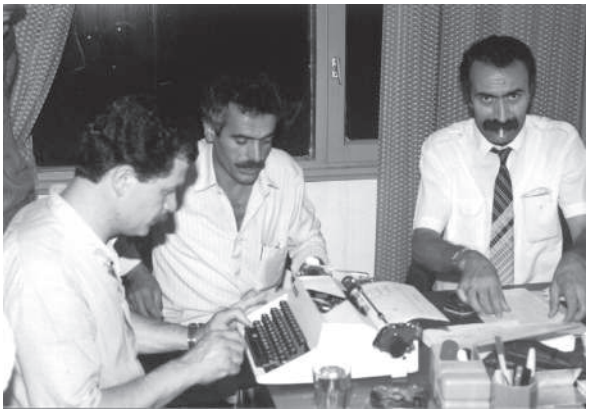

1985, soldan başlayarak Netaş Baştemsilcisi Celal Özdoğan, Ümraniye Şubesi Mali Sekreteri İsmail Dicle, Şube Başkanı Şahin Önayak. Fotoğraf: Celal Özdoğan Albümü.

Netaş sendika temsilciliği odası. 1986. Fotoğraf: Celal Özdoğan Albümü.

Otomobil-İş, yaptığı değerlendirmede, işverenin "Amaç maddesi dâhil" 65 madde üzerinde, sendika teklifini "tartışmaktan dahi uzak durarak bir an önce uyuşmazlık tutmanın yollarını" aradığını kaydetti.[646]

Uyuşmazlık arabulucu aşamasında da çözümlenemedi ve Otomobil-iş, 27 Ekim'de grev kararı aldı. Karar, Otomobil-İş Genel Başkanı İlhan Dalkılıç'ın Cumhuriyet gazetesinde yayımlanan yazılı açıklamasıyla kamuoyuna duyuruldu: "Netaş'ta potansiyelimiz işverenin önümüze diktiği duvarı delecek güçtedir. Netaş işçileri haklarını almak için, grev yapmaya ve bu önemli silahı kullanmaya karar vermiştir." Dalkılıç yazılı açıklamasında uyuşmazlığın, esas olarak ücret zammı, yıpranma primi, disiplin kurulunda dönüşümlü başkanlık, temsilcilerin görev süreleri gibi konulardan kaynaklandığını kaydetti.[647]

Artık grev kaçınılmazdı. Grev kararının işyeri ilan tahtasına asılmasının hemen ardından, 1 Kasım 1986 Cumartesi günü, Üsküdar Erenler Düğün Salonu'nda tüm Netaş işçilerinin çağrıldığı, sendika ve şube yöneticilerinin yanında politik ve sendikal çevrelerden insanların, işçi dostlarının katıldığı bir toplantı yapıldı. Nazım Alpman, *Emeğin Şövalyeleri* kitabında bu toplantıya olan ilgiyi şu satırlarla anlatıyor:

> Çok sayıda konuk katılmıştı. İstanbul eski Milletvekili ve sendikanın kayyım heyetinde görev yapmış Avukat Engin Ünsal, SHP İstanbul Milletvekili Ömer Necati Cengi, Üsküdar'ın sevilen doktoru Niyazi Yurtseven, Otomobil-İş'in tüm Merkez Yönetim Kurulu üyeleri, Otomobil-İş'in Ankara, İzmir, Gebze, Topkapı, Mecidiyeköy şubelerinin yöneticileri, Erka Balata, Turbosan işyeri baştemsilcileri toplantı başlamadan salona gelmişti. Belediye-İş Sendikası İtfaiye Şube Başkanı Ahmet Güven, tüm İstanbul şubeleri adına geldiğini belirtip Netaş İşçilerinin yanında olduğunu belirten bir konuşma yaptı. Netaş işçilerinin fabrika-montaj toplantısı bir işyerinin toplu iş sözleşmesi toplantısından çok büyük bir örgütün genel kurul toplantısı havasındaydı. Kamuoyunun dikkatini daha en baştan çekmişti.[648]

Netaş işçileri, Şubat 1985. Fotoğraf: Celal Özdoğan Albümü.

Otomobil-İş, 28 Ekim 1986 tarihinde, Netaş'ta grevin 18 Kasım 1986 tarihinde başlatılmasına karar verdi. Gerekli bildirimleri yaptı. Netaş işvereni de 4 Kasım 1986 tarihinde lokavt kararı aldı.[649] Fabrikada işçiler arasında büyük bir heyecan vardı. Sendika grev hazırlıkları içindeydi. Şube de greve kamuoyu desteği sağlamak için bir çalışma yürütüyordu. Sonunda beklenen gün geldi.

18 Kasım 1986 tarihinde Cumhuriyet, Netaş'taki toplu sözleşme uyuşmazlığında, önerilen yüzde 29-30 ücret artışına karşı Otomobil-İş'in "en son yüzde 50 civarındaki bir ücret artışına 'evet' diyebileceğini" açıkladığını; ayrıca "sosyal haklar ve özellikle iş güvencesini sağlamak üzere sendikanın kurulmasını istediği" disiplin kurulunun önemli uyuşmazlık konuları arasında yer aldığını kaydediyordu.[650]

Otomobil-İş gazetesinde uyuşmazlığın tutulduğu günlerde yapılan ilk değerlendirme, işverenin işçiyi greve zorladığı yönündeydi ve işverenin tutumunun gerisinde özelleştirme politikaları vardı:

> Bize göre uyuşmazlığın bir an önce tutulmasının altında çok ilginç hesaplar vardı. Bugünlerde Netaş'taki PTT hisseleri satışa çıkartılacaktır. Sendika ile ilişkilerin gerginleşmiş olduğu, 'grev olasılığının' söz konusu bir işyerinin hisselerinin piyasada değer yitireceğini ilkokul çocukları bile hesaplayabilir. Devlete ait Netaş hisselerinin, özel sektöre devri gündemdedir. Yüksek kâr oranı ile çalışan bir işyerinin ucuza kapatılmasının yolu olarak, toplu sözleşmemizin seçilmiş olmasını ulusal çıkarlarımız açısından son derece talihsiz bir girişim olarak değerlendiriyoruz.[651]

Toplu pazarlık süreci içinde Netaş baştemsilciliği yapan ve Netaş grevi sürerken, 1986 Aralık ayında toplanan Otomobil-İş 10. Genel Kurulu'nda Otomobil-İş Genel Sekreterliği görevine seçilen Celal Özdoğan, sendikanın ve işçilerin ücretlerle ilgili "afaki bir talebinin" olmadığını belirterek, 12 Eylül döneminde iki ikramiyenin işçi açısından taşıdığı öneme dikkat çekti:

> 1986 yılında, benim hatırlayabildiğim odak noktamız 12 Eylül darbesiyle birlikte elimizden bizden alınan ikramiye idi. 6 maaş ikramiye alıyorduk o dönemde. 7 maaş ikramiyeye çıkaracaktık kısmet olmadı, darbe oldu. Hatta (1980-1982) toplu sözleşme taslağını hazırlarken, insaflı davranalım, iki maaş birden istemeyelim, bir maaş koyalım. Bir ay tek bir ay çift alıyoruz diye [konuşmuştuk]. Biraz odak noktamız o oldu. Onun dışında çalışma koşullarına ilişkin, ücretler için öyle afaki bir talebimiz yoktu bizim. Ama o kaybedilen iki ikramiye... Anlaşma sağlanamadı. Anlaşma sağlanamayınca da... biraz peşi sıra oldu her şey, grev kararı aldık.[652]

GREV BAŞLIYOR: 18 KASIM 1986

18 Kasım 1986, Salı günü saat 10:30'u geçmeye başladığında ara dinlenmeyi bitiren son kısımlar da kafeteryayı boşaltıyorlardı. Zaten sabahtan beri grev heyecanıyla kimsenin çalıştığı da yoktu. Netaş işyeri temsilcileri toplu halde Telefon üretim departmanına geldiler. Burası giriş kapısına göre fabrikanın en uzak köşesinde yer alıyordu. Saat 10.50 olmuştu. Kimse temsilcilere bir şey sormadı. Sadece göz göze geldiler. Evet, vakit tamamdı! Telefon bölümü işçileri tezgâhların arasından çıkarak koridoru doldurdular. O anda sloganlar patladı: 'Haydi Greve!' İşçiler fabrikanın çıkış kapısına doğru yürümeye başladılar. Diğer kısımlar yürüyüş kolu önlerine geldiğinde onlara katılıyorlardı. Saat 11.00'i vurduğunda Ümraniye fabrikasında tüm Netaş işçileri greve başlamak üzere yemekhanede toplanmışlardı.

Nazım Alpman, Netaş'ta grev çıkışını bu etkileyici satırlarla anlatıyor. Gündüz vardiyasında olan işçiler işyerinde yemekhanede toplanırken, Ümraniye Şubesi'nde de büyük bir kalabalık toplanmıştı. Netaş işçileri, diğer işkollarındaki sendikalara üye işçiler, emek dostları, 1980 sonrasının ilk kitlesel grevine tanıklık etmek için Şube binasının önündeydiler. Kalabalık hep birlikte fabrikaya doğru yürümeye başladı. "Fabrika kapısına gelindiğinde daha büyük bir dayanışmacı grup oluştu..." Netaş işçileri, üzerinde "bu işyerinde grev vardır" yazan 12 metrelik dev bir pankartı fabrikanın kapısına gerdiler. "Bir anda 2500-3000 kişilik bir kitle bir araya gelince Üsküdar Şile Karayolu trafiğe kapa-

Grevin ilk günleri. Fotoğraf: Sendika.Org.

nıverdi."[653] Otomobil-İş Genel Başkanı İlhan Dalkılıç, ilk grev nöbeti için "grev gözcüsü" önlüğünü giydi.[654] Grev başlamıştı.

Aynı saatlerde, Ankara montaj bölümünde çalışan Netaş işçileri de grev pankartını ofisin önüne astılar. Mehmet Çabuk Ankara'daki grev çıkışını şöyle anlattı:

> Greve çıktık. Kış dönemi. Ofisin önünde pankartımız asılı. İki kişi önlük giyecek, onun dışında kimse bir şey yapmayacak... Bir yönetici geldi konuşma yapıyor. 18 Kasım 1986. Hiçbir ses yok. Slogan atamıyoruz, polisler sarmış etrafımızı. Benim yanımda İstanbul'dan bir arkadaşımız vardı. O dedi şöyle yapalım... aşağıdan alkış yapmayı işaret ederek. Benim hiç aklımda yoktu, o söyledi. Politik bir arkadaştı. Alkışımız öyle başladı. Önce iki kişi başladık sonra diğerleri de katıldı. Alkışımız büyüdü, büyüdü... Aşağıdan yukarıya doğru.[655]

Grevin başlaması üzerine Netaş'ın Kanadalı Müdürü Leslie Cox, yazılı bir açıklama yaparak, "Grev uzun sürerse lokavtı düşünmek zorunda kalacağız" dedi. Yazılı açıklamada, ikinci arabulucunun işçi başına yıllık ortalama 3,1 milyon liralık teklifinin benimsendiği, ancak sendikanın buna karşı çıktığı ve 4,5 milyon lirada ısrar ettiği, sendikanın daha sonra, yüzde 50 oranındaki artışa razı olduğunun duyulduğu da belirtildi.[656]

18 Kasım 1986 tarihinde Netaş işçileri ekonomik-demokratik talepleri doğrultusunda

Grevin ilk günleri. Grev gözcüleri ve ziyaretçiler.
Fotoğraf: Nazım Alpman, *Emeğin Şövalyeleri.*

tam katılımla grev uygulamasına başlarken, ilk yasal engelle karşı karşıya geldiler. "Sendika, işletme tipi yetki almasına rağmen, Netaş'ın, PTT dışı müşterilerine satış yapan, cirosu yaklaşık 50 milyar olan pazarlama bölümü, yasal boşluklardan yararlanarak grev dışı bırakıldı."[657]

DAYANIŞMA

Netaş grevi, daha ilk günden başlayarak ülke gündemine oturdu, kamuoyunda hak ettiği ilgiyi gördü. 18 Kasım'da grev pankartının fabrika önüne asılmasıyla başlayan dayanışma, yazarlardan sanatçılara, öğrenci gençliğe, siyasi partilerden politik örgütlere, sendikalara kadar toplumun emekten yana olan bütün kesimlerine uzandı. Emek dostları, 12 Eylül'ün getirmiş olduğu yasaklara karşı kitlesel bir grevi göze alan işçilerin mücadelesine gücü oranında destek vermeye çalıştı. Netaş grevi yurtiçinden gelen ilgi ve dayanışma mesajlarının yanında, uluslararası sendikaların da dayanışma ve desteğini aldı.

1 Kasım 1986. Netaş grevi sürerken düzenlenen üye toplantısı.
Fotoğraf: Celal Özdoğan Albümü.

18 Kasım 1986. Fotoğraf: Celal Özdoğan Albümü.

Dönemin muhalefet partilerinden Sosyaldemokrat Halkçı Parti (SHP) Genel Başkanı Erdal İnönü, işçilerin grevini, daha ilk gün çekmiş olduğu telgrafla kutladı:

> Onurlu mücadelenizi başarı sağlayıncaya kadar sürdüreceğinize inanıyorum. Hak ve menfaatlerinizin korunup geliştirilmesinde güçlü sendikanız Otomobil-İş'le greve katılan işçilere başarılar diliyorum, içten sevgilerimi, saygılarımı sunuyorum.[658]

Grevin ikinci haftası sonunda, 29 Kasım 1986 tarihinde SHP Üsküdar İlçe Başkanlığı, Ümraniye'de Ezgi Düğün Salonu'nda bir panel düzenledi. Panele SHP Genel Merkez Yönetim Kurulu Üyesi Tevfik Çavdar, DİSK Avukatı Ercüment Tahiroğlu, Cumhuriyet gazetesi yazarı İlhan Selçuk ve Netaş işçisi Esat Şen konuşmacı olarak katıldılar. Paneli SHP Üsküdar İlçe Başkanı Kenan Sönmez yönetti. Panel sonunda konuşmacılar Grev Defteri'ne, Netaş grevcilerine güç ve umut veren dayanışma mesajları yazdılar. "Hava kararmaya başlarken, Netaş Grevi üzerindeki, dayanışmanın aydınlığı Ümraniye üzerinde parıldıyordu."[659]

Netaş işçileri, diğer işkollarında uygulanan grevlerle de dayanışma içinde oldular. 1987 yılını grevle karşılayan işçilerin birbirlerine yapmış oldukları yeni yıl ziyaretleri basında da yer aldı. Cumhuriyet gazetesi işçilerin yeni yılda, dayanışma ve başarı dileklerini birbirlerine sundukları bu ziyaretleri "Grevcilerden 1987'ye Merhaba" başlığı ile duyurdu. 2600'den fazla Netaş işçisi ile birlikte, bağımsız Laspetkim-İş'in örgütlü olduğu Derby lastik fabrikasında 1200 işçi, Türk-İş'e bağlı Ağaç-İş üyesi İstanbul Kartal'da kurulu Sunta Tahta Sanayii T.A.Ş. fabrikasının 194 işçisi olmak üzere yaklaşık 4 bin işçi yeni yılı grevle girmişti.

Kasım 1986. Banks yöneticileri Netaş grevini ziyaret ediyorlar. Fotoğraf: Celal Özdoğan Albümü.

Netaş greviyle dayanışma, hep canlı oldu. Grev başlarken dayanışma mesajı gönderen SHP Genel Başkanı Erdal İnönü de grev mahallini 48. gününde ziyaret ederek "Grev Gözcüsü' önlüğünü giydi. Ümraniye'deki grevcilere moral veren İnönü'nün, "Devlet ya yarı açık ya da gizli kapaklı olarak işverenleri koruyan, işçileri ezen bir tutum içindedir" açıklaması 5 Ocak 1987 tarihli Milliyet gazetesinde yer aldı.[660]

Erdal İnönü'nün bu ziyaretinden sonra, İnönü'ye grev önlüğünü veren işçiler Beyhan Ersöz ile Sudi Yıldırım, Ümraniye karakolunda ifadeye çağrılacak; dönemin TİSK Yönetim Kurulu Başkanı Halit Narin, Erdal İnönü'ye bir telgraf çekerek grev gözcüsü önlüğü giymenin suç olduğunu belirtecekti:

> 1980 öncesinde görülen, devrin Çalışma Bakanlarınca zaman zaman girişilen bu gibi davranışların anlaşmayı mı teşvik ettiği her zaman tartışılmıştır. Çalışma barışı, direkt

SHP Genel Başkanı Erdal İnönü grev yerinde. Yanında Otomobil-İş Genel Başkanı İlhan Dalkılıç. Fotoğraf: Nazım Alpman, *Emeğin Şövalyeleri.*

Türkiye Barış Komitesi Başkanı Büyükelçi Mahmut Dikerdem, DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk ve DİSK eski genel sekreterlerinden Kemal Sülker Şan Tiyatrosu'nda düzenlenen büyük toplantıya katılanlar arasındaydı. Fotoğrafta Maden-iş Karadeniz Ereğli bölgesi avukatı Muhittin Gürlek, Otomobil-İş Yönetim Kurulu üyesi Müslüm Akdeniz, Türkiye Barış Komitesi Başkanı Büyükelçi Mahmut Dikerdem, Nazım Alpman ve Otomobil-İş Ümraniye Şube Başkanı Şahin Önayak Otomobil-İş'in Kadıköy'deki Genel Merkezi'nde görünüyor. Fotoğraf: Nazım Alpman, *Emeğin Şövalyeleri.*

> olarak ülke ekonomisine etki yaptığı için, kanun koyucu anlaşmazlığa bir de politik unsur katmamak görüşüyle bu gibi davranışları eskiden olduğu gibi yeni yasalarla da yasaklanmıştır. Bu yasak hükümlerinin gözden kaçmış olduğu anlaşıldığı için de tarafımızdan yadırganmıştır. İşverenler olarak, siyasi partilerin, siyasi ve ekonomik görüşleri ne olursa olsun sosyal konularda tarafsız ve denge anlayışı içinde hareket etmelerinin tabii bir üslup olarak benimsenmesi gerektiği görüşündeyiz.[661]

Öyle anlaşılıyor ki, Netaş grevi, Türkiye sermayesinin sözcülerinden olan TİSK'e 12 Eylül öncesi güçlü işçi direnişlerinin ve yükselen işçi hareketinin siyasi partiler üzerindeki etkisi hatırlatmıştı.

Grev boyunca sendikacılar ve işçiler üzerinde polis baskısı eksik olmadı. Grev, Millî İstihbarat Teşkilâtı (MİT) ve Emniyet mensupları tarafından izleniyordu. Şahin Önayak, fabrikanın önünde Emniyet tarafından âdeta karakol kurulduğunu kaydetmektedir: "En basit bir sorun olduğu zaman karakola çağrılarak bazı sorulara maruz kalıyorduk. Grevin uzaması baskıları da arttırıyordu."[662]

13 Şubat'ta DİSK'in kuruluş etkinliklerine katılmak için İstanbul'a gelen uluslararası sendikal heyet emniyet güçlerinin taciz ve tehditleri altında Netaş işçilerini ziyaret etti. DİSK'in 13 Şubat akşamı verilen 20. kuruluş yıldönümü kokteyli ile bir gün sonrasında SHP tarafından düzenlenen "Demokrasilerde İşçi Sendikalarının İşlevleri ve Hakları" konulu seminere katılan uluslararası sendika yöneticilerinden 90. gününde Netaş grevini ziyaret eden heyette, İngiltere İşçi Sendikaları Konfederasyonu (TUC) Genel Sekreteri Norman D. Willis, TUC Uluslararası Komite Başkanı Ron Todd, TUC Uluslararası Bölüm Sekreteri Michael T. Walsh, Finlandiya İşçi Sendikaları Federasyonu (SAK) Uluslararası İlişkiler Bölümü Sekreteri Marrkku Jaaskelainen, İspanya Genel İşçiler Birliği (UGT) Uluslararası ilişkiler Bölümü Sekreteri Manuel Bonmati ve Alman IG Metal Sendikası Uluslararası ilişkiler Bölümü Sorumlu Yardımcısı Gabrieli Krimer Prein vardı. Avrupalı sendikacılara ziyaretlerinde SHP'den Genel Sekreter Fikri Sağlar, Genel Sekreter Yardımcısı Yakup Kepenek, MKYK üyeleri Muzaffer Saraç, Cahit Angın, İstanbul İl Başkanı Hasan Fehmi Güneş ile il ve ilçe yöneticileri eşlik ettiler. Saat 09:30'da Otomobil-İş Ümraniye Şubesi lokaline gelen ziyaretçilere Şube Başkanı Şahin Önayak grev hakkında bilgi vererek, grevin başlangıcından bu yana olan gelişmeleri anlattı. Ziyaretçiler adına söz alan TUC Genel Sekreteri Norman D. Willis 41 milyon üyenin temsilcisi olarak grevcilere başarı dilediklerini, Netaş grevine uluslararası destek sağlamak için ellerinden geleni yapacaklarını bildirdi. Ziyaretçiler daha sonra grevci işçilerden bazıları ve Otomobil-İş yöneticileriyle birlikte sendika binasından yaklaşık 1 km. uzaklıktaki Netaş fabrikasına yürüyerek gittiler. Grev gözcülerine başarı dileyen yabancı sendikacılar ve SHP yöneticileri grevci işçilerle fotoğraf çektirdiler. Ziyaret sırasında "dağıl" emri veren polisin sert tavrı, SHP Genel Sekreteri Fikri Sağlar'ın müdahalesi ile yatıştırılabildi. Bir işçinin, "Bunlar ancak işverenin bekçiliğini yapar" dediği

İngiltere İşçi Sendikaları Konfederasyonu (TUC) Genel Sekreteri Norman ve beraberindeki yabancı sendikacılar, Otomobil-İş yöneticileriyle birlikte grev yerini ziyaret ediyorlar. Fotoğraf: Nazım Alpman, *Emeğin Şövalyeleri.*

Rahmi Saltuk, Netaş grev yerine yaptığı ziyarettin ardından Otomobil-İş Ümraniye Şubesi lokalinde direniş türküleri söyledi. Fotoğraf: Nazım Alpman, *Emeğin Şövalyeleri.*

iddiasıyla gözaltına alınmak istenmesi, yine SHP'li heyetin müdahalesi ile engellendi. Ancak, heyetin Ümraniye Şubesi'ne yürümeye başladığı sırada, ekip otobüslerinden birinin hızla gelip Teoman Mete adındaki grevci işçiyi araca bindirip uzaklaşması yabancı konuklarda büyük bir şaşkınlık yarattı. Heyet gözaltına alınan işçinin ismini alarak süreci takip edeceklerini açıkladılar.[663]

Öte yandan, 12 Eylül sonrasının en büyük grevi, darbe sonrası yapılan sendikal yasalarla sendikalaşmanın önüne konulan yasaklardan yakınan, 1987 yılını eylem yılı ilan eden Türk-İş yönetiminin ilgisini çekmemişti. Greve Türk-İş'in kayıtsızlığı işçilerin de gözünden kaçmıyordu. Bu tepkilerin Türk-İş yönetimine ulaşması üzerine Türk-İş Genel Sekreteri Emin Kul, her sendikanın grevlerini kendisinin planlamak ve yürütmek zorunda olduğunu söyledi. Kul'a göre, bu konuda sitem ve kırgınlık doğru değildi.[664] Türk-İş yönetiminin bu tutumuna karşılık Türk-İş'e bağlı Petrol-İş, Kristal-İş, Deri-İş başta olmak üzere sol/sosyal demokrat eğilimli sendikaların yönetimlerinden ve üyelerinden Netaş grevine gerek parasal ve gerekse gıda ve ilaç desteği geldi.

GÜÇLÜKLER

Her grev ya da direnişte olduğu gibi, Netaş grevinde de işçileri en çok zorlayan, ekonomik güçlükler oldu. Grev uzadıkça sorunlar büyüdü. Sendikanın ekonomik gücü çoğu zaman yetersiz kaldı. İsmail Aykanat, sendikanın kasasıyla bu çapta bir grevi yürütmenin mümkün olmadığını anlattı: "Bunu biliyoruz hepimiz. İşçiye de söyledik bunu. Açık açık söyledik. Bu işin başlangıç tarihi bellidir, bitiş tarihini kimse bilemez, nereye kadar gideceğini..."[665] Sendika, grev sürerken işçilere kendi kasasından 20'şer lira grev ödeneği dağıtabilecekti. Türk-İş sendikalarını greve "sonradan geri ödenmek üzere" maddi destek vermeleri için Otomobil-İş yönetiminin çabaları ise karşılık bulmadı.[666]

Sendika, ekonomik zorlukları aşabilmek için çareler aradı. İşçiler adına Ankara'da ve İstanbul'da açılan birkaç banka hesabına yurtdışından ve yurtiçinden parasal yardım geldi. "Yurtdışında, Almanya'da, İngiltere'de 'Netaş Grevi ile Dayanışma Komiteleri' kuruldu. Bu ülkelerin dışında İsveç, İsviçre, Fransa, Avusturya, Avustralya, İskoçya, İrlanda gibi ülkelerin işçi sınıfından maddi-manevi dayanışmalar geldi."[667]

Netaş grevi ve grevci işçilerle dayanışma amaçlı tiyatro oyunları sergilendi, siyasi partiler ziyaret edilerek dayanışma toplandı. Mehmet Çabuk, Ankara'da oluşturdukları dayanışma komitesinin bu yöndeki çabalarını anlattı: "Burada Genel Merkez olarak 20'şer lira dağıtıldı. [Grevin] muhasebesi bendeydi. Dayanışma komitesi, rahmetli Hüseyin Erler'le beraber Ankara'da kapı kapı dolaştık biz. Tiyatrolar organize ettik. [Siyasi] partilere gittik ekonomik dayanışma topladık. As Tiyatrosu'nda üç kere tiyatro organize ettik. Birkaç arkadaşla beraber. Biz üç defa 25'er lira daha dağıttık, tiyatro gelirleriyle.[668] Çabuk, konserlere giderek dayanışma çağrıları yaptıklarını söyledi:

Otomobil-İş Topkapı Şubesi üyeleri Netaş grevcilerini ziyaret edenler arasındaydı. Fotoğraf: Cuma Yıldız Albümü.

1987 Aksaray Lunapark'ta düzenlenen Netaş grevcileriyle dayanışma toplantısından. Fotoğraf: Celal Özdoğan Albümü.

> Öyle fırsatlar değerlendirdik ki... mesela Ahmet Kaya o zaman yeni popüler oluyor. Ankara'da üç kez konser yaptı, üç kez konserine katıldık. Ara veriyor. Arada biz çıkıp konuşma yapıyoruz. Grev önlüğüyle dayanışma mesajlarımızı veriyoruz. Böyle fırsatlarımız oldu.[669]

Grevin 75. gününde 24 Ocak 1987 tarihinde İstanbul Lunapark Gazinosu'nda "Dayanışma Günü" düzenlendi. Kartal Sanat İşliği Yönetmeni İsmail Işılsoy'un sunduğu Dayanışma Gününe, Timur Selçuk, Deniz Türkali, Ahmet Kaya, Ali Ekber Eren, Bengi Türkü Grubu, Ünol Büyükgönenç, Hüseyin Başarak, Müjdat Gezen, Netaş İşçileri Folklor Ekibi katıldılar. Onur konuğu ise, 1980 yılında Otosan önünde öldürülen Netaş işçisi Mustafa Benlioğlu'nun annesi Emine Ana idi. Emine Ana, yaptığı konuşmada, 'Mustafa aramızda diyorsunuz, onun için buradayım. Hepiniz birer Mustafa'sınız, benim için... size destek olmak için buradayım. Birliğinizi bozmayın' dedi."[670] 4 bin dolayında biletin satıldığı etkinliğe 3 bini aşkın insan katıldı. İşçiler hazırladıkları mendil, bardak altlığı, anahtarlık, kalem gibi malzemeleri satarak grevci işçilere yardım topladılar. "Etkinlikten sağlanan dayanışma paraları işçiler adına bankada açılan hesaba aktarıldı."[671]

Yürütülen bu dayanışma kampanyaları için grev bittikten sonra Otomobil-İş yönetimine soruşturma açılacak, sendika yöneticileri siyasi şubede saatlerce sorgulanacaklardı. Bu soruşturma karşısında Otomobil-İş Genel Başkanı İlhan Dalkılıç siyasi iktidarın aba altından sopa göstermekte, kendi koyduğu yasaları çiğnemekte tereddüt etmediğini söyledi:

Sendikamız yasadışı baskılara boyun eğmeyecektir. Gerektiğinde yine grev boylarında olacaktır. Yasalardaki tüm kısıtlamalara karşın, işçi sınıfının hak alma kavgasını yükseltme çabası içinde en önemli araçlardan biri olan grev hakkını kullanmaya devam edecektir.[672]

İŞVERENİN GREVİ KIRMA GİRİŞİMLERİ

Netaş'ta grev kırıcılığının başlıca aktörlerinden biri, Netaş'ın en büyük hissedarı ve yerli ortağı PTT oldu. PTT, montörlerin santrallarda yarım bıraktıkları işleri tamamlıyor, bakım teknisyenleri

Mustafa Benlioğlu'nun cenaze töreni, 1980. Fotoğraf: Türkiye Sosyal Tarih Araştırma Vakfı (TÜSTAV) Arşivi.

arasından oluşturduğu ekipler santrallarda çalışıyorlardı. Bu bütünüyle yasaya aykırı bir durumdu. Sendika tarafından yapılan tespitlerin ayrıntılı dökümler halinde Bölge Çalışma Müdürlüklerine bildirilmesine rağmen, bu yasa dışı uygulamalar önlenmedi.

"Netaş işvereni hem fabrikada hem de fabrika dışında üretim yaptırdı. Bu yasa dışı üretimde yapılan santral aksamını kontrol için fabrikadaki test cihazlarını 'gizlice' dışarı çıkarttı." Bunun üzerine 16 Aralık 1986 tarihinde 200 Netaş işçisi İstanbul Bölge Çalışma Müdürlüğü koridorlarını işgal etti. Böylece bu yasa dışı uygulamadan dönülmesi ve cihazların fabrikaya geri taşınması sağlandı.[673]

Fabrikada grev kırıcıları ile birlikte stajyer öğrencilerin ürettikleri mallar yasa dışı olarak dışarıya çıkarılıyordu. Sendika, işverenin yasa dışı uygulamalarına karşı, Üsküdar Kaymakamlığı ve İstanbul Valiliği'ne başvurdu. İstanbul Valisi Nevzat Ayaz'la yapılan görüşmeler sonuç vermedi. 7 Ocak 1987 günü 150-200 kişilik Netaş grevcileri Bölge Çalışma Müdürlüğü'nü işgal ederek, işverenin yasadışı uygulamalarına müdahale edilmesini istediler. Bu eylem sonucunda işverene bazı yasal uyarılar yapıldı.[674]

13 Şubat 1987 tarihinde, akşam saat 18:00 sularında işverenin yasanın açık hükmünü hiçe sayarak 7 kamyonla fabrikadan mamul mal çıkarma girişimine karşı, sendikacılar ve işçiler kamyonların önünde durarak mal çıkışını engellemeye çalıştılar. Çevik Kuvvet'in sendikacılara ve işçilere müdahalesi üzerine arbede çıktı. İsmail Aykanat, Şahin Önayak, Nazım Alpman, Hızır Yıldırım, Ali Çoban ve Cihangir Başkaya gözaltına alındılar.[675] Otomobil-İş Genel Örgütlenme Sekreteri İsmail Aykanat olayın gelişimini şöyle anlattı:

> Bir gece adam grev yasalarına aykırı olarak mamul maddeleri çıkarıyor. İşçilerden, haber geldi bana. Gittik kamyoncular falan orda, dedim, 'Bak siz emekçi insanlarsınız, kamyonlarınızı alın gidin. Biz buradan bu malı size çıkarttırmayacağız.' Polisler geldi. Üsküdar Emniyet Müdürü geldi (...) çevik kuvvet. Dışarda da 200-300 Netaş işçisi arkadaş var, karşıda kaldırımda duruyorlar. Bana dedi, 'Sen nasıl engelliyorsun?' 'Beyefendi, bak sen devletin görevlisisin. Burada kanunsuz iş yapan [işveren]' dedim. 'Adam grev lokavt yasasına göre mamul mal çıkaramaz buradan. Mal çıkarıyor. Bu yasak kanunen.' 'Kaymakamın emri var' dedi. 'Kaymakamın emri, kanunun üzerinde mi!' dedim. 'Yani kaymakam kanundan daha mı yüksek!' Tartışmaya girdik adamla... Çıkarırsın çıkaramazsın... Bizi, 6 kişiyi aldılar. Sürüye sürüye götürdüler. Önce Ümraniye Karakolu'na daha sonra da Doğancılar'a götürdüler. Orada attılar hücrelere. Malları da çıkarmışlar bizden sonra.[676]

İşverenin yasa dışı mal çıkarma girişimini ve buna karşı çıkan sendikacı ve işçilerin gözaltına alınmasını protesto etmek için İbrahim Önen, Yılmaz Koral ve Yavuz Polat adlı üç Netaş işçisi açlık grevi yaptı. İşçiler, gözaltına alınanların 14 Ocak'ta öğleden sonra çıkarıldıkları Üsküdar Cumhuriyet Savcılığı'nca serbest bırakılmalarıyla birlikte açlık grevine son verdiler.[677]

Mehmet Çabuk, Netaş'taki grev kırıcılardan birinin de Başbakan Turgut Özal olduğunun özellikle altını çiziyor:

> PTT'nin orada bir tamirhanesi vardı. Turgut Özal Başbakan... Teletaş diye bir firmayı, Netaş grevi devam ederken getirdi oraya, dedi ki

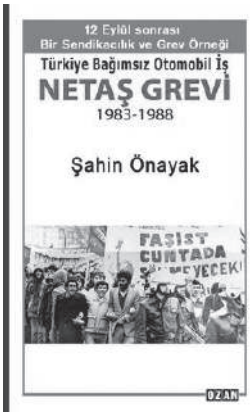

Otomobil-İş Ümraniye Şube Başkanı Şahin Önayak, Netaş grevini kitaplaştırarak gözlemlerini paylaştı.

1980 öncesinde Netaş'ta Maden-İş baştemsilcisi, 1983'ten sonraki dönemde Otomobil-İş Ümraniye Şubesi'nin en aktif üyelerinden olan Nazım Alpman Netaş grevine ilişkin deneyim ve gözlemlerini kitaplaştırdı.

> 'Al sana üretim' olanağı kardeşim.' Teletaş'ı oraya getirdi ve açılışını yaptı. 'Rekabet olması lazım' dedi. Meclis'te o dönemin milletvekillerinden biri önerge vermişti, biz de oradaydık o önergeyi verdiği zaman. Çıktı cevap verdi, 'Ne yapacaktık yani?' dedi, 'Netaş grevi ilelebet sürecek mi? Rekabet edecek' dedi. Çıktı utanmadan konuştu. Ben de oradayım."[678]

Otomobil-İş'in, 1989'da yaptığı değerlendirmede, Teletaş'ın, Netaş'ın yanı başında olduğuna ve iki fabrikayı yalnızca tel örgülerin ayırdığına işaret edilerek, grev devam ederken Başbakan Turgut Özal'ın Teletaş fabrikasını 12 Ocak 1987 tarihli ziyaretinin gerçekte Netaş işçilerine bir gözdağı olduğu ortaya konmaktadır.[679]

İşverenin grevi kırma çabası sadece grev mahalliyle sınırlı değildi. İşveren, adamlarını ev ev dolaştırarak işçilere, grevi bırakmaları, fabrikaya dönmeleri yönünde tehditkâr telkinlerde bulunmaktaydı.

Grevin yürütüldüğü bütün bu koşullar, grevin üzerinden üç yıla yakın bir süre geçtikten sonra, Otomobil-İş'in 20-21-22 Ekim 1989 tarihlerinde toplanan 11. Genel Kurulu'na sunulan Çalışma Raporu'nda özlü bir şekilde vurgulanmaktadır:

> 2821-2822 sayılı yasaların anti-demokratik hükümlerinden biriyle daha burada karşı karşıya gelindi. Grev gözcülerinin tüm fonksiyonlarının yok edildiği, işyerinden her türlü mamul maddenin götürülmesine karışılamadığı, soğuk ve karlı kış günlerinde hiçbir barınak imkânının bulunmadığı grevin, hukuk devleti düzeni içerisinde yürümesi doğrultusunda işyerine giren çıkanlara dahi müdahale edilemediği bir ortamda, göstermelik görevlerine devam eden grev gözcülerinin yanına kimsenin yaklaştırılmadığı, burada birkaç kişinin bir arada bulunmasına müdahale edildiği, hatta fotoğrafların çekilmesine dahi izin verilmediği görüldü ve yaşandı. Grev gözcülerinin fotoğraflarını çeken Bulvar gazetesi muhabirinin makinasından filmi çıkartılarak alınmıştı. Yasanın anti-demokratik hükümleri ile grevin; polisin fiili gücü ile de gözcülerin görev yapması engellenmeye çalışılmıştır. 12 Eylül 1980'den bu yana işçilerin ekonomik-demokratik talepleri doğrultusunda en anlamlı ve kapsamlı şekliyle ilk kez başlatılan grev olma özelliği ile Netaş grevi öte yandan yasaların Danışma Meclisi'ne dahi sunulmadan yürürlüğe konan hükümlerine karşı tarihi bir sınav verilmiştir.[680]

GREVDE ÇÖZÜLMELER... KIRILMALAR

Netaş grevinin yürütüldüğü koşullar son derece ağırdır. Grev uzadıkça, her geçen gün işçilerin birliği, mücadele azmi ve kararlılığı yavaş yavaş zayıflamakta, sendikanın, şubenin ve grevci işçilerin omuzlarındaki yük her geçen gün biraz daha ağırlaşmaktadır.

Netaş işvereniyle Otomobil-İş'in ilk görüşmesi 19 Aralık 1986 tarihinde yapılmıştı. Nazım Alpman, bu ilk görüşme sonrasında işverende "ilginç bir değişiklik" gözlendiğini yazmaktadır. Genel Müdür Cox, fabrika yemekhanesinde yaptığı toplantılarda grevden vazgeçecek işçilerin işe dönmesi konusunda şeflere, müdürlere talimat veriyordu. Kanadalı Genel Müdür karşı örgütlenmesinin nereden başlaması konusunda son derece akıllı bir taktik verdiği söyleniyordu: "Buradaki her kısım şefi ve departman amiri en az 20-30 işçinin işe girmesi konusunda referans verdi. Her biri haftada iki kişi getirse bir ay sonunda 800-900 işçi işbaşı yapar. İkinci ayda da" grev kendiliğinden biterdi. Alpman, "bu uğursuz taktiğin" belli yaralar açtığını kaydetmektedir.

Bir işçinin sendikadan istifa ederek işbaşı yapması, grevin üçüncü ayına doğru birbiri ardınca gelen istifaların habercisiydi. İstifa edenler içerde çalışmaya başlamışlardı. Fabrikada grev kırıcılarla birlikte üretim tezgâhlarında çalıştırılan stajyer öğrencilerin ürettikleri mallar yasa dışı olarak dışarı çıkarılıyordu. İşveren örgütlü çalışmanın sonuçlarını almaya başlamıştı. "Netaş grevi ikinci ayını doldurduğunda 50 işçi fabrikaya dönmüştü."[681] Üçüncü ayın sonlarına doğru, istifaların devam ettiğini kaydeden Şahin Önayak, Netaş'ta sendikanın "bitme noktasına" geldiğini yazmaktadır.[682]

12 Eylül sonrasının ilk kitlesel grevi olan ve yurt içinde olduğu gibi yurt dışında da yankı yapan Netaş grevinde yaşanan bu çözülmeler, ocak ayının ortalarında kamuoyu gündemine de geldi. Sendikadan istifa ederek işbaşı yapanların sayısı konusunda sendika ve işveren arasındaki polemik, 17 Ocak tarihli Milliyet gazetesinde yer aldı:

> Otomobil İş yetkilileri, 100 kadar grevcinin işbaşı yaptığını ve bunun önemli bir rakam olmadığını belirtirken, işveren sözcüsü işbaşı yapanların 500'e yaklaştığını ve her gün 8-10 işçinin işbaşı yapmaya devam ettiğini ileri sürdü. İşveren sözcüsü, işbaşı yapanlara yüzde 31 oranında ücret zammı yaptığını da belirtti. Şu anda Türkiye'de sürdürülen en büyük grev olan Netaş grevi ile ilgili olarak 'Çalışma Bakanlığı'nın aracılığı ile taraflar anlaşmaya vardı' şeklinde yapılan haberlerin doğru olmadığı bildirildi. Geçen süre içinde işçilerden bazılarının işbaşı yapmaya başlamasını, Otomobil-İş Sendikası yetkilileri işverenin 'grevi kırma hareketi' olarak niteledi. Sendika yetkilileri, 'işveren adamlarının, evleri tek tek dolaşarak işçileri işbaşı yapmaya çağırdıklarını' ileri sürdüler. İşveren sözcüsü ise 'böyle bir şey yapmaya ihtiyacımız yok. Böyle bir şey de yok. Her gün 7-15 arasında işçi işbaşı yapıyor. Bir kısmı sendikasından istifa ediyor' dedi.[683]

Sendikadan istifa eden ve işbaşı yapan işçilerin sayısıyla ilgili farklı açıklamalar olsa da bu sayının, grevin sağlıklı olarak yürütülebilmesi bakımından son derece kritik noktaya vardığı bellidir. İsmail Aykanat, kendisiyle yaptığımız görüşmede, üç ay süren grevde 303 işçinin direnişi bıraktığını ve sendikadan istifa ettiğini belirtmiştir.[684]

Moral bozukluğu Ankara montaj grubunda da giderek büyüyen bir sorundu. Otomobil-İş Ankara Şube Sekreteri ve Netaş işçisi Mehmet Çabuk grev uzadıkça işçiler arasında yaşanan moral bozukluğunu anlatırken, o dönemde "ciddi bir yorgunluk" geçirdiklerini, "üç ay süren grevde kırılmalar" olduğunu belirtiyor:

> Şunu söylemeden geçemeyeceğim. Bir ekonomik taleple çıkılan bir grev, siyasi bir greve dönüştü. Bunun altını çizmek lazım, artık bu işin geri dönüşü yok. Biz aynı ekiple toplandık, biz başaramadık tamam, düşüncemizi, kaygılarımızı iyi anlatamadık. Ama bu grevin de mutlaka başarıya ulaşması için canla başla çalışma yapmamıza rağmen Netaş işçilerinde kırılmalar oluyor. O çalışmaların hepsi yapıldı, komiteler oluşturuldu... Bizim gruptan da kopmaya başladılar son dönemlerinde artık grevin. Bir türlü de durmuyor, bitmiyor.
>
> Baktık ki grev kırılıyor, yine büyük bir toplantı organize ettik. Kimse konuşmuyor. O zaman bizim Şube Sekreteri arkadaş Netaş'tan. Dedim, 'Ben çıkıp konuşacağım kardeşim!' Çıktım. Bir kara tahta vardı, tebeşirle grevi kıranların isimlerini tek tek yazdım. 'Var mı başka?' soruyorum arkadaşlara, çok yüksek tonda. Niye greve çıktık? Neden bu duruma geldik? Durum tespiti yaptıktan sonra dedim ki, 'Kardeşim benim iki tane çocuğum var. Ben Mehmet Çabuk olarak, o kızlarıma babam grevi kırdırmış dedirtmem.' Bağırdım. 'Bunu bilin, kim giderse gitsin ben sonuna kadar burada kalacağım. Onlar aç da kalsa tok da kalsa ben buradayım.' Hüseyin Ayyener diye bir arkadaşımız var. O köşede oturuyor ama Ankara ekibinin içinde en komik adam. Onun da geç de bir çocuğu oldu, Ali isminde. Onu da anlatırdı çay paydoslarında falan, renkli bir adam. 'Mehmet kardeş' dedi, 'benim de söyleyeceklerim var.' 'Gel abi, söyle buradan.' Geldi. Dedi ki, 'Arkadaşlar ben Mehmet arkadaşa katılıyorum. Benimde Alimi biliyorsunuz değil mi? Alimi tanıyorsunuz. Babam grevi kırdı dedirtmem' dedi. 'Bunu böyle bilin, yanındayım kardeşim ya!' Böyle sarıldık. Bir alkış koptu. Kırılma durdu ama sancı devam ediyor. Kıranların isimlerini yazıyoruz, bir iki, bir iki...

Mehmet Çabuk, o toplantıda İstanbul'a giderek oradaki durumu yerinde görme kararı alındığını da kaydetti:

> Hep grev kırılıyor diyorlar ya, İstanbul'u gidelim görelim. Kötü durum olduğunu biliyoruz biz. Var mı benimle gelecek olan? Şahit olsun, gelip burada arkadaşları bilgilendirelim. Bir arkadaşla kalkıp geldik. Bir bilgilendirme toplantısı var, beni de aldılar. Orada bir gördüm ki, bitmiş grev! Ben Ankara'yı anlattım. İşin ilginç yanı, benim Ankara'dan getirdiğim adam bir gördü orayı, dedi, 'Ben gidiyorum. Mehmet, sen başının çaresine bak.' Toplantılara katılmadı.[685]

NETAŞ'TA ANLAŞMA: 18 ŞUBAT 1987

Netaş işçileri 18 Kasım 1986'da greve başladıktan sonra, Otomobil-İş ile Netaş yönetimi arasında biri 19 Aralık 1986, diğeri 13 Ocak 1987 tarihinde olmak üzere iki görüşme yapıldı. Ancak bu görüşmelerden bir sonuç alınamadı. Bir sonraki görüşme ise Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı aracılığı ile olacaktı. Melih Aşık, Milliyet gazetesindeki köşesine taşıdığı, dönemin Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Mükerrem Taşçıoğlu ile aralarında geçen bir diyalog, tarafların. Yeniden bir araya geleceklerinin ipuçlarını veriyordu:

> - Sayın Bakan, siz Batı'da uzun süre bulunmuş, diyaloga ve uygar ölçülere inanmış bir kişi olarak tanınıyorsunuz. Bu Netaş grevi hakkında ne düşünüyorsunuz?
>
> - O grevin bir saate bitmesi lazım.
>
> - Nasıl, anlamadım...
>
> - Yani o grevin bir günlük gecikmeye tahammülü yok. Bitmesi lazım. Çocuklar soğukta aç biilaç grev yapıyor. Anlıyorum halini.
>
> - Peki çaba gösteriyor musunuz?
>
> - Maalesef konu benim dışımda. Kamu İşverenleri Koordinasyon Kurulu'nun yetkisinde çözmek. O yüzden Devlet Bakanı Kazım Oksay ilgileniyor konuyla.
>
> - Peki sizin yapabileceğiniz bir şey yok mu?
>
> - Olabilir, iki hafta önce bir teşebbüste bulundum. İşveren tarafı benden zaman istedi. Önümüzdeki hafta tekrar bir teşebbüste bulunacağım. Bu konu üzerine düşünüyorum.[686]

Darbe sonrasında yapılan ilk kitlesel işçi direnişinin çözümü için bir anlaşma ışığı belirmişti. 93 gün süren grevde Bakanlığın devreye girmesiyle iki taraf Ankara'da Çalışma Bakanlığında bir araya geldiler. Otomobil-İş Genel Sekreteri Celal Özdoğan bu görüşmenin hemen öncesinde yaşananları şöyle anlattı:

> Mehmet Barlas Akşam gazetesinde yazıyor o dönem. Bizim Netaş ile ilgili, ne yazdı köşesinde tam hatırlamıyorum ama, Netaş grevi bir yerde ulusal sermayenin bir yeridir, yazıktır, günahtır, falan. Baktık. Sonra uzman arkadaşlar benim ağzımdan bir yazı yazdılar Barlas'a cevaben. Barlas onu yayınladı mı, yayınlamadı mı hatırlamıyorum. Ama Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Müsteşarı Ateş Amiklioğlu, telefon etti. Beni aradı. Ankara'ya gittik. Rahmetli Genel Başkan İlhan Dalkılıç ile Ankara'ya gittik. Orada avukatımız var, Bekir Ekinci. Bir durum değerlendirmesi yaptık. Giderken de şu havayı aldık arkadaşlardan: Gidin şu işi bitirin, birlikte çıktık birlikte girelim. Yavaş yavaş çözülüyordu grev. Önce Bakan'la görüştük. Ücretler konusunda pek bir sıkıntımız yoktu. O artı ikramiyeleri de geçme şansımız olmadı. Ama bir talebimiz oldu, orada bayağı direndik. Grevi kıran arkadaşlarımızın toplu sözleşmeden yararlanması maddesini koymayacağız sözleşmeye. Biliyorsunuz, o dönemde onlar için konmuş bir madde olmazsa, sözleşmeden yararlanmaları mümkün değildi. Bakan'ın başkanlığında taraflarla, şirket yönetimiyle bir görüşme yaptık. Onlar bu konuda taviz vermedi, biz de taviz vermedik. Bakan dedi ki, 'Bu iş artık olmuyor, ben çekiliyorum aradan.' [687]

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı'nın çekilmesinden sonra taraflar yeniden bir durum değerlendirmesi yaparlar ve ardından Müsteşar'la bir araya gelirler. Toplu sözleşme görüşmeleri sürer.

Müzakere heyeti Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nda görüşmelere devam ederken, dışarıda bekleyenlerin arasında olan Mehmet Çabuk görüşmeyi ve dışarıdaki atmosferi anlatıyor:

> Ankara'da Çalışma Bakanı'nın odasında toplantı sürüyor. Celal Özdoğan ve sendikanın ekibi de içeride. Biz de gazetecilerle arada oturuyoruz. Orada gazeteciler spor toto oynadılar: 'Şurada bitecek, burada bitecek...' Hiç unutmuyorum, bir tanesi kazandı. Onlar onu yemeğe götürdü. Tabii onların şakalaşması... Diyorum, bunların derdi başka bizim derdimiz başka. Bir ara Celal Özdoğan çıktı. Dedim, 'Nasıl gidiyor?' Çok sinirlenmiş.

'Böyle' dedi, 'bu iş bitmeyecek.' Dedim, 'Kardeşim. Bitir! Bitir! Nerede bitiriyorsan bitir. Bitti insanlar.' Başka bir boyuta gidiyor! kamuoyunda çok yüksek bir destek kazanmışız, sloganımız çok net, bu yasalara rağmen bu grev yapılıyor diyoruz... başarıya ulaştırmamız lazım' dedim.[688]

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın arabuluculuğunda Otomobil-İş Sendikası ve Netaş işvereni dört saatlik bir toplantının ardından anlaşmaya vardı. İşçi ücretlerine, birinci yıl için yüzde 40,5, ikinci yıl için de yüzde 30 oranında zam yapıldı. Sosyal yardımlarda artışlar sağlandı. Otomobil-İş Genel Başkanı İlhan Dalkılıç anlaşmanın ardından bir açıklama yaparak, Netaş işçisinin direngenliğini kutladı: "Grev yapılamaz denilen koşullarda bu grev yüzde 70 işçilerin taleplerini karşılayacak bir biçimde sonuçlanmıştır. Tüm arkadaşlarımı yürekten kutlarım."[689]

NAİL GÜRELİ: "DAYANIŞMA GÜZEL ŞEY BE KARDEŞİM!"

NETAŞ işyerinde Otomobil-iş Sendikası'nın sürdürdüğü 2 bin 650 işçiyle üç aydır sürdürdüğü ve önceki gün anlaşmayla sonuçlanan grev ise, gerek sayısal açıdan, gerek işverenin konumu yönünden ayrı bir anlam ve önem taşıyor. Bu anlama uygun olarak NETAŞ işçilerinin grevi, kamuoyunun ilgisini ve öteki işçilerin de dayanışmasını üzerinde topladı. (...) İşçilerin demokratik haklarına sahip çıkmasının simgesi durumuna gelen bu grevin, geniş bir dayanışmayla başarıya ulaşması bundan sonraki mücadele için gerekliydi. İşverenine bir güç olduğunu, sermaye karşısında yalnız olmadığını kanıtlanmalıydı. Bu sorunun 'üst yapı'sıdır ve elbet gereklidir. Nitekim geniş birliktelikler ve dayanışmayla bu başarıya ulaşmıştır. Bir başka gerekli nokta daha vardır o da 'altyapı' sorunudur. Grev süresince grevin başarısızlıkla sonuçlanma olasılığından duyulan endişeler ve karamsarlıklarla da karşılaşıldı. Oysa bu endişeye ve karamsarlığa gerek yoktu. Başta NETAŞ grevi olmak üzere, 12 Eylül uzantısı dönemde gerçekleştirilen grevlerin yerine getirdiği asıl işlev, yürürlükteki Anayasa'yla ve yasalarla emekçilerin temel haklarını korumanın ve geliştirmenin olanağı bulunmadığı gerçeğini kanıtlamış olmasıydı. İşçilere, haklarını savunmanın yolları üzerinde bilinçlenme öğretisi vermesiydi. Artık işçiler, temel çözümün Anayasa'dan ve yasalardan, yani siyasal iktidardan geçtiğini anlamış olmalıydılar. Yani işçiler siyasal iktidar üzerinde söz sahibi olmalıydılar...

Milliyet, 20 Şubat 1986.

NETAŞ'TA İŞÇİ KIYIMI VE GEÇ KALAN DİRENİŞ

Toplu sözleşme imzalanmıştı ama işverenin başka planları vardı. Netaş işvereni grevin son günlerinde MESS'e üye olmuştu. Nazım Alpman, işverenin, geçmişten gelen mücadelenin sıcaklığı ile metalürji işkolunda çalışan militan işçilere karşı adeta bir 'kan davası' güden MESS'e girmesinin bir işçi kıyımın Netaş'ta yaşanacağının ilk işareti olduğunu yazmaktadır:

Grev biteli on beş gün olmuştu. Fabrikadaki huzursuzluk kendini her an gösteriyordu. Kısım şefleri ellerinde kâğıtlar departman amirlerinin odalarında toplantılara girip çıkıyorlardı. Bir hafta daha geçti. İmalat kısımları arasında toplu değişiklikler yapılmaya başladı. Yeni teknoloji ile çalışan kısımlardan eski teknolojinin kullanıldığı birimlere doğru yoğun işçi sirkülasyonu yaşanıyordu. İpler artık işverenin elindeydi.

NETAŞ'ta sendikalı işçi kıyımı

NETAŞ'önceki günlerde işten çıkarılmalar nedeniyle başlayan direniş toplam 54 kişinin işten çıkarılması ile sona erdi. Tebligatların alan işçiler, işverenin kendilerini sendika üyesi olduklarından dolayı çıkardığını savundu. Davalarının burada bitmeyeceğini söyleyen sendika temsilcileri ise Yasal yolların kendilerine kapalı olduğunu belirterek " bundan böyle mücadelemize daha etkili biçimde devam edeceğiz bu olayla birlikte yasaların bizimi değil patronların arkasında olduğunu gördük. Fabrikada çalışan arkadaşlarımız bizi desteklemek için işi yavaşlatacaklar. Sendika işyeri temsilcileride işten haksız olarak çıkarılmışlardır. Bu saldırı bize ve bütün işçi sendikalarına yapılmıştır." şeklinde konuştular. Öte yandan Türk Otomobil-İş sendikası Genel Başkanı İlhan Dallıhç ise "NETAŞ daki mücadelemiz var olma mücadelesi haline gelmiştir, kavgadan galip çıkacağız". (Sedat ARAL)

Söz, 11 Şubat 1988

45 arkadaşlarının geri alınması için NETAŞ işçilerinin 30 saat sürdürdükleri eylem polis müdahalesi üzerine sona erdi

NETAŞ'ta 45 işçinin işten çıkarılmasını protesto

Direnişi polis dağıttı

YAVUZ ŞİMŞEK

NETAŞ'ın Ümraniye'deki fabrikasında çalışan işçilerin, işten çıkarılan 45 arkadaşlarının yeniden işe alınması isteğiyle önceki sabah başlattıkları direniş, dün polisin müdahalesi üzerine sona erdi. Önceki sabah işbaşı yapmayarak fabrika yemekhanesinde toplanan ve burada 30 saattir bekleyen 1700'ü aşkın NETAŞ işçisi, İstanbul Valiliği'nin emri ile güvenlik kuvvetleri tarafından fabrika dışına çıkarıldı. İşçilerin eylemleri sürerken yanlarından ayrılmayan SHP İstanbul milletvekilleri **Kenan Sönmez** ve **Hüsnü Okçu**oğlu, polis müdahalesi sırasında olay çıkmaması için yoğun çaba harcadılar. Taraflar arasında zaman zaman çıkan tartışmalara karşın NETAŞ işçilerinin disiplinli davranışları ve polisin sertlikten kaçınması, olay çıkmasını önledi. Polis kontrolünde işyerlerini terk etikten sonra sendikaları Otomobil-İş'in 1 km uzaklıktaki Ümraniye şube binasına topluca yürüyen NETAŞ işçileri, olaysız dağıldılar. İşçilerin bu sabah servislerle işe gideceklerı öğrenilirken, çalışıp çalışmayacakları konusu açıklık kazanmadı.

(Arkası Sa. 15, Sü. 7'de)

Cumhuriyet, 10 Şubat 1988.

Netaş işvereni, 5 Şubat 1988 tarihinde 45 kişilik bir tensikat daha yapılacağını açıkladı. İşten çıkarılacakların tümü, Otomobil-İş'in aktif üyeleri arasından seçilmişlerdi. Sendika temsilcileri bu defa seslerini yükselterek tensikata karşı başlatılan protesto eylemine öncülük ettiler.

Mart ayı biterken tensikatın ilk işareti ortaya çıktı. 27 Mart 1987 tarihinde işveren bir duyuru ile işçi çıkaracağını ilan etti. İşveren, 2 Nisan 1987 tarihinde benzer bir duyuru daha yaptı. Nisan sonunda 150 işçi kendi isteği ile işyerinden ayrılmak için işverene başvurdu. 15 Mayıs 1987 tarihinde 158 Netaş işçisinin işlerine son verildi. Tensikatı izleyen aylarda Netaş'ta Otomobil-İş'ten istifalar başladı. "İstifalar 1100'ün üzerine çıktı." [690]

Netaş baştemsilcisi Cihangir Başkaya'nın Gün dergisinde yayımlanan anlatımına göre, çeşitli aralıklarla 410 kişiyi işten atan işveren, bununla da yetinmeyerek, işçileri tek tek sendikadan istifaya zorlamıştı. Noter masrafını vererek, 'ya sendikadan istifa edersin ya da işten atarım' tehdidinde bulunmuş, bu konuda önceleri epey başarılı da olmuştu: "Ancak, yaptığımız çalışmalarla bu istifaları gizli gizli sendikamıza yeniden kazandırdık. Ek

Çıkarılan işçilerden tepki

Netaş

Netaş'ta protesto

İSTİHBARAT SERVİSİ

NETAŞ'da işlerine son verilen 158 işçi işyerinin kapısına siyah çelenk bıraktı. Fabrikanın kapısında yere oturarak bir süre türkü söyleyen işçiler, çıkarılmaları protesto etmek amacıyla açlık grevi, Ankara'ya yürüyüş gibi eylemler düzenleyeceklerini belirtirken, Otomobil-İş Genel Başkanı **İlhan Dalkılıç** işverenin grevde aktif mücadele veren işçilerden öc almak ve diğer işçilere gözdağı vermek için işçi çıkardığını söyledi. **Dalkılıç,** Netaş'ta 500'ün üstünde kapsam dışı personel, 300'ün üstünde sendikasız işçi bulunmasına rağmen çıkarılanların hepsinin sendika üyeleri olduğuna dikkat çekti. **İlhan Dalkılıç,** işverenin açıklamasında sistem yenilemesi nedeniyle işçi çıkarıldığının belirtilmesine rağmen, eskiyen ve kaldırılacak olan krosbar teknolojisiyle çalışan işçilerden yalnız 38 işçinin modern sayısal santralların imalatında çalışanlardan ise 120'sinin çıkarıldığını, çıkarılanların tümünün en azından 8-10'ar yıllık kalifiye işçiler olduğunu kaydetti.

Güneş, 19 Mayıs 1987.

zam için yaptığımız çay ve yemek boykotuna tüm bu arkadaşlarımız da katıldı. Başkaya, tensikatın toparlanmaya başladıkları bir dönemde gündeme geldiğini söylüyordu:

> 5 Şubat 1988 [Cuma] günü öğleden sonra fabrika hareketlendi, siyasi polis fabrikaya girdi ve işyerinin güvenlik kuvvetleri de çoğaltıldı. Akşam saat 17'de personel müdürü beni çağırdı ve tensikat olacağını söyledi. Bu durumu arkadaşlarımızla konuştuğumuzda 'hiç kimseyi vermeyeceğimize' karar vererek

> kafeteryaya çıktık. Saat 19'a kadar kafeteryada kalıp daha sonra evlerimize dağıldık. Cumartesi ve Pazar günleri gelmesi gereken gece vardiyaları da bu doğrultuda davranarak işbaşı yapmadılar.[691]

Pazartesi sabahı işçiler fabrikaya gittiğinde işveren 45 işçinin işine son verdiğini bildirdi. Bunun üzerine işçiler, imalata inmeyerek toplu halde yemekhaneyi işgal ettiler. İşçiler, işten atılan 45 arkadaşları geri alınıncaya kadar çalışmayacaklarını bildirdiler. Direniş bütün gün sürdü. İşveren, "üzücü olayların meydana gelmemesi için" fabrikanın bir gün tatil edildiğini duyurdu. İşçiler buna rağmen yemekhaneden çıkmadılar. "Direnişe katılanların arasında sendikadan istifa etmiş yüzlerce işçi vardı. O direniş gecesi bir yandan şarkılar türküler söylenirken, bir yandan da yeniden sendika kayıtları yapıldı."[692]

9 Şubat'ta fabrikanın önü işten çıkarılan işçilerin aileleri, Netaş'tan önceki tensikatlarda işten çıkarılmış işçiler ve çevre fabrikalardan dayanışma için gelen işçilerle doldu. İşbaşı yapmayan ve fabrika yemekhanesinde 30 saattir bekleyen 1700'ü aşkın Netaş işçisinin fabrika dışına çıkarılması için İstanbul Valiliği'nin emriyle güvenlik güçleri harekete geçti. 9 Şubat'ta sabahın erken saatlerinde çevik kuvvet işyerinde aldığı güvenlik önlemlerini arttırırken çok sayıda sivil polis de fabrika içinde ve çevresine yerleşti. Geceyi işçilerin yanında geçiren SHP milletvekilleri Sönmez ve Okçuoğlu'nun Netaş'ın Kanadalı Genel Müdürü Brian Damrell ile görüşme girişimleri sonuçsuz kaldı. Saat 14:00 sıralarında çevik kuvvetin işçilere müdahale için harekete geçmesi üzerine işçiler, yemekhanedeki masaları yan yana dizerek barikatlar oluşturdular. Çevik kuvvet işçilerin karşı koyması olmaksızın masaları aşarak yemekhaneyi çepeçevre kuşattı. Çevik Kuvvet Müdürü Necmettin Yıldırım, bir masanın üzerine çıkarak işçilere İstanbul Valiliği'nden aldığı emri okudu.[693] Zaman zaman sertleşen tartışmaların ardından işyeri baştemsilcisi Cihangir Başkaya topluca ve düzenli bir şekilde yemekhaneyi terk edeceklerini bildirdi. Başkaya, bu ânı Gün dergisinde şu satırlarla anlatmaktadır:

> Polise karşı girişilecek direnme hareketi anında ezileceği için hiçbir yararı yoktu. Dışarı çıktığımızda pankart açıp yürüdük. Yürürken de, 'işte Netaş işte işçi', 'işçinin onuru sermayeyi yenecek' ve 'yaşasın işçilerin birliği' sloganları atıldı.[694]

Çevik kuvvet kontrolünde topluca işyerini terk eden işçiler, polisin "dağılın" uyarıları arasında ana caddeye çıktılar ve buradan bir alt caddeye geçerek Otomobil-İş'in şube binasına kadar topluca yürüdüler. Direniş bitmişti.

Çarşamba sabahı 45 kişiyle birlikte 9 temsilciyi de polis içeri sokmadı. Netaş yetkilileri, Halkla İlişkiler Direktörü Nuran İnanç aracılığıyla yaptıkları açıklamalarda Netaş'ta talep azalması nedeniyle finansman sıkıntısı yaşandığını, darboğazı aşmak için çeşitli önlemler alındığını, bu arada kadro şişkinliği görünen bölümlerden işçi çıkarıldığını söylediler. İşten çıkarılan 45 kişinin geri alınmasının söz konusu olamayacağını belirten Netaş yetkilileri, "işçileri yasa dışı eylemlere yönelten 9 kişinin tanık ifadeleri ile saptandığını, bunların da tazminatsız olarak işten çıkarılacağını açıkladılar.[695] Bu 9 kişi, Otomobil-İş'in işyeri sendika temsilcileri Cihangir Başkaya, İbrahim Ören, Hızır Yıldırım, Yusuf Savaşkul, Gürsel Demirkol, Akif Köycü, Ertürk Aksoy, Aydın Gülerman ve Yılmaz Koral idi.[696] Cihangir Başkaya, bunun üzerine işçilerin fabrikaya girdiklerini, ancak tezgâh başında üretim yapılmadığını kaydetmektedir: "Aynı gün çevik kuvvet de içeri girerek bizlerle birlikte akşama kadar kaldı. Akşam temsilci ve işçi arkadaşlarımızla yaptığımız değerlendirme sonucunda normal üretime geçme kararı aldık."[697]

Netaş'ta işten çıkarmaların önü kesilmedi. 18 Nisan'da "ekonomik sebepler" gerekçe gösterilerek 286 işçinin daha işine son verildi. Cumhuriyet, 18 Nisan 1988 tarihinde Netaş'ta işten çıkarmaların bilançosunu şöyle açıklıyordu:

> Netaş'ta çalışan 286 kişinin işine dün son verildi. Netaş yetkililerinin yaptığı açıklamada, PTT'ye yönelik iş hacminin yüzde 65 azalması sonucu 286 büro ve imalat elemanının işine son verildiği belirtildi. Netaş'ta 1988 yılı başından beri toplam 748 işçi çıkarıldı. Ocak ayı içinde kendi isteği ile 95, hizmet akti feshedilen 54, mart ayı içinde kendi isteği ile 313 çalışanı işten çıkardı. Otomobil-İş Sendikası yetkilileri, işten çıkarılanlar arasında 155 üyeleri bulunduğunu, bir yıl içinde Netaş'tan 1068 işçinin çıkarıldığını belirttiler. Netaş'ta % 40 küçülme politikası çerçevesinde 100 civarında büro personeli ile 800 civarında işçinin işten çıkarılmasını beklediklerini söylediler. Netaş'ta halen 2425 kişi çalışıyor.[698]

Netaş'taki tensikat Ankara montaj ekibini de vurdu. Ankara'da işten çıkarılanların arasında Otomobil-İş Ankara Şube Sekreteri Mehmet Çabuk da vardı:

> Tabii, tensikatlar devam ediyor. Her ay 9 kişi, 9 kişi... bize ne zaman vurdu? '89'un 6. ayı. O sırada Karadeniz'de bir kasabada çalışıyoruz. Dediler ki, 'Sizin hepiniz gelin, şef de dâhil gelin.' Gittik Bölge Müdürlüğü'ne. Bölge Müdürü dedi ki, 'Artık başka çare yok. Giden arkadaşlar gitti, sizi de çağırıyoruz.' İbranameyi imzalarken, 'yasal haklarım saklıdır' yazmak istedik. Müdür yazdırmıyor. 'Yazamazsın!..' Dedim, Müdürüm niye yazdırmıyorsun? Yapma bunu.' O da zamanında temsilcilik yapmış bir adam. Dedim, 'Ben yazacağım.' Tartışıyoruz. Şunu da söyledim, 'Bak' dedim, 'Müdürüm, bu kadar montaj ekibi çıkarıldı, şu kadar yardımcı çıkarıldı, şefi çıkarıyorsunuz, 3 tane müdür var, sıra size geliyor. Bak bunu böyle bilin, sıra sana da geldi.' Cuma günü çıkarıldım, pazartesi günü paralarımızı almak için gittik. Şef dedi, 'Mehmet gel seni bir öpeyim.' 'Ne oldu?' dedim. 'Senin tartıştığın müdür var ya... onu çıkarmışlar.' Dedi. Böyle şeyler yaşadık. Tabii, biz davalar açtık. Davaların çoğu kazanıldı, benim grup kazanamadı. Aynı avukat, aynı gerekçeler, farklı kararlar...[699]

Otomobil-İş, Netaş'ta 1988-1990 dönemi toplu sözleşmesi için yetki alamadı. Otomobil-İş bütün bu sürecin ardından yaptığı açıklamada sermayenin, sendikayı "% 51 çoğunluğun altına düşürerek Netaş'taki sınıf kardeşlerimizi bir dönem de olsa" sendikasız bırakmayı başardığını kaydetti. Ama Otomobil-İş, bir daha yetki alamayacağı Netaş'tan silinecekti.

NETAŞ GREVİ ÜZERİNE YAPILAN DEĞERLENDİRMELER

Otomobil-İş, grevin üzerinden iki yıldan fazla bir zaman geçtikten sonra, 1989 Ekim'inde yaptığı değerlendirmede, "2500 kadar işçinin katıldığı ve 93 gün süren Netaş grevi üyelerimizin zaferiyle sonuçlanmış ve 195.000 işgünü kaybı olmuştur" ifadelerine yer verdi. Netaş grevini, "12 Eylül ara rejiminden sonra sendikaların birer tabela olması için hazırlanan 2821-2822 sayılı yasalara karşı onurlu bir mücadele" olarak değerlendirmekte, grevin, sendikanın boyutlarını da aşan, "Türkiye'de demokrasi mücadelesi ile eşdeğer düzeye" ulaştığını kaydetmektedir:

> Netaş grevinde ulusal ve uluslararası dayanışmanın en güzel örnekleri yaşanmıştır. NETAŞ greviyle birlikte diğer sendikalar da 'bu yasalara da grev yapılabilir'in örneklerini çoğaltarak yaşadılar. Var olan korkular, yılgınlıklar bu sayede eridi yok oldu.

Otomobil-İş, aynı değerlendirmesinde, grevin bitimiyle birlikte, "bu başarıya kara çalmak, bu başarıyı geriye götürmek ve onu yaratanları cezalandırmak için" başta işveren ve onun uzantılarının, "işçiyi sendikasıyla karşı karşıya getirme politikasını" hayata geçirdikleri kaydedilmektedir: "Birliğe yönelik baskı ve tehditlerin ardı arkası kesilmedi."[700]

Otomobil-İş'in bu açıklamasında da az çok hissedilen gerçek, Netaş grevi boyunca artarak süren, Otomobil-İş içindeki gerilimdi. Genel Merkez ve Ümraniye Şubesi arasındaki görüş ve anlayış ayrılıkları grevin yürütülmesinde zaaflar yaratmaktaydı. Bu durum, Otomobil-İş Ümraniye Şube Başkanı Şahin Önayak'ın, grevin yürütülmesi ve sonucuna ilişkin değerlendirmesinde de ortaya çıkmaktadır:

> Kamuoyunda büyük yankı uyandıran, '12 Eylül 1980' sonrasının en büyük grevi olan Netaş Grevi, sendikanın süreci iyi yönetememesi sonucu kırılmaya neden olmuş, işçi sınıfının sendikal mücadelesi açısından olumsuz sonuçlanmıştır.[701]

Burada dikkat çekici bir nokta da, Netaş grevine ilişkin olarak Otomobil-İş'in daha uyuşmazlık tutanağının imzalandığı aşamada yaptığı "işverenin işçiyi greve zorladığı" yönündeki açıklamayla Otomobil-İş Ümraniye Şube Başkanı Şahin Önayak'ın, "işçilerden ve sendikadan çok işverenin bu greve daha istekli" olduğu yönündeki tespiti arasındaki paralelliktir. Farklı argümanları öne çıkararak yapılmış olsalar da bu iki tespit birbiriyle örtüşmektedir.

Şahin Önayak, uyuşmazlık aslında üzerinde anlaşma sağlanamayan sadece ücretler ve birkaç madde olduğu, ücrette anlaşmamak için de hiçbir neden bulunmadığı, işverenin amacının sendikayı işçileri zor durumda bırakarak greve zorlamak, daha sonra grevi kırarak "sendikasız çalışma ortama oluşturmak" ve pek çok işçiyi işten çıkararak yerlerine aldığı yeni ve kalifiye işçilerle "yeni teknolojiye geçmek" olduğu değerlendirmesini yapmaktadır:

> İşyerinde işçiler arasında genel bir kanı vardı, o da Netaş işvereni greve dayanamaz. Greve çıkılırsa kısa sürede anlaşma sağlanır. İşçiler kendini buna inandırmıştı. Fabrikadaki bu havayı görünce biz de bu havaya kapılarak işçilerin talepleri doğrultusunda hareket ediyorduk. Bana göre anlamadığım bir durum vardı, o da sonradan anlaşılacak ki, işçilerden ve sendikadan çok, işverenin bu greve daha istekli olmasıdır. Biz bunu geç anladık ve bu durumu akıl edip değerlendiremedik.[702]

Genel Teşkilatlanma Sekreteri İsmail Aykanat, Netaş grevi ile ilgili değerlendirmesinde, grev çıkışının daha baştan hatalı bir karar olduğunu ifade etti:

> 12 Eylül sonrasındaki genel kurullardan sonra bizim bir Netaş grevimiz var. Grev biraz yanlıştı. Şöyle yanlıştı Netaş. Kişisel görüşlerimi söylüyorum. Yeni örgütlenmiş bir işyeriydi, bir. İki, 12 Eylül'den sonra uzun bir ara sendikasız kalmış bir işyeriydi. Üç, çalışma koşulları iyi olan metal işkolunun bütün özelliklerini taşımayan bir işyeriydi. Yani bir haddehane, bir demir çelik gibi bir ağır sanayi gibi değildi. Daha laboratuvar [özellikleri taşıyan] bir işyeriydi. Ben orada şöyle bir tez attım ortaya: 'Bu grev erken, toplu sözleşmede bir grev kararı almamız bence doğru değil' dedim. Sebeplerini de açıkladım. Böyle bir grevin ne getirip ne götüreceğini çok iyi hesaplamak lazım, çok iyi irdelemek lazım. Sonuçta çok uzun tartışmalardan sonra grevin olması yönünde karar alındı, ben de uydum. Muhalefet şerhi koyacak halim yok. Uydum. Grev başladı."[703]

Otomobil-İş'in Netaş grevi sürerken 12-13-14 Aralık 1986 tarihlerinde toplanan 10. Olağan Genel Kurulu'nda görevini Netaş baştemsilcisi Celal Özdoğan'a bırakıncaya kadar, toplu sözleşme sürecini götürmüş olan Genel Sekreter Sami Ataç'ın ise grevle ilgili olarak yaptığı değerlendirmeden, sendikanın Netaş işyeri sendika temsilcilerinin kararlarına uymak zorunda kaldığı anlamı çıkmaktadır.

> Netaş'ın bu temsilci grubu da o havalardaydı. TKP'li. Öyle söyleyeyim. Bilemiyorum niyetleri neydi. Çözemedim. O koşullarda güzel bir sözleşme olacaktı. İyi bir noktaydı. Toplu sözleşmesi hemen hemen bölgenin en iyi noktasıydı. Çok güzeldi. Fabrika da güzeldi. Ekonomik hakları da güzeldi. Bilemiyorum tabii ne düşünürler ne fayda umarlar? Onlar fabrikanın içinde çalışıyorlar, fabrikanın düşüncesinin benden iyi bilirler. Ekip olarak iyi çalışıyorlardı. Biz temsilcilerimizin taleplerine yüzde 80 uymak zorundayız. Daha doğrusu inanmak zorundayız. İnandığımız şeyi de savunuruz. Ancak Netaş'taki durumun böyle olduğunu zannetmiyorum"[704]

Öte yandan, Ankara montaj grubunun ise daha en başından, grev sonrasında ortaya çıkabilecek gelişmelere ilişkin -tam zamanında dile getirilemeyen- kaygıları vardı. Mehmet Çabuk, Ankara grubu olarak Netaş'ta planlanan teknolojik değişimin gelecekte ortaya çıkarabileceği tehlikeye dikkat çekmeye çalıştıklarını ama bunun mümkün olamadığını anlattı:

> Netaş grevi konusunda belki diğer arkadaşlardan farklı görüşlerimiz vardı bizim. Netaş greve hazırlanıyor, greve çıkacak, ama işyerinin de bir tespitini yapmak lazım. Bizim kurduğumuz santraller çok büyük bir alana kurulan 'crossbar' dediğimiz santraller. Netaş'ın crossbar'dan vazgeçerek dijital sisteme geçme planı var. Biz bunun haberini aldık. Bu şu anlama gelir: Santraller nasıl küçülüyorsa işçi sayısı da küçülecek. Buna karşı bir hazırlık yapmak lazım. Bu konuda bir tutum almamız gerek. Geldik, İstanbul'da geniş bir toplantı oluyor, grev kararı alınacak. Biz şöyle düşündük, çıkalım bir konuşma yapalım, insanları bilgilendirelim. O santrallerin, sistemin değişeceğini bundan dolayı bir küçülme olacağını, buraya hazırlık yapılması gerektiğini söyleyelim. Grev bizi yorabilir, işveren bilinçli de götürebilir [bizi greve]. Bir baktık konuşanlara, bir bilgilendirme ortamı yok. Sen çıksan, seni orada yuhalarlar. Öyle bir durum. Tabii, yapmadım ben konuşmamı.[705]

Özal, Netaş'ın iki santralini hizmete açtı

HABER MERKEZİ

Netaş'ta üretilen ve Kadıköy'ün ilk sayısal santralı olan DMS-100 ile Çavuşbaşı santralını hizmete açan Başbakan Turgut Özal, Anatepe Uydukent toplu konutlarında inceleme yaptı.

Kadıköy'ün lik sayısal santralı olan DMS-100, 27 bin hat kapasitesine sahip bulunuyor. Netaş'ın ürettiği Çavuşbaşı santralı ise toplam 500 hat kapasitesine sahip.

Başbakan Özal düzenlenen açılış töreninde, bu tür santralların haberleşme sistemine getirdiği kolaylıklardan söz ederek, bu yılın sonuna kadar üretilecek olan yeni santrallarla Türkiye'nin telefon sorununun tamamen çözüleceğini söyledi.

Netaş araştırma ve geliştirme laboratuarlarında tamamen yerli malı olarak üretilen santrallardan bu yıl sonuna kadar üretilecek olanlarla toplam PTT hat kapasitesi bir milyon 100 bine ulaşacak.

Netaş yetkilileri, 20. kuruluş yıldönümünü kutlayan Netaş'ın bu süre içinde 3 milyon 300 bin telefon hattı ve 3 milyon 200 bin telefon makinası üreterek PTT'ye teslim ettiğini bildirdiler.

Anadolu Bankası ile Japon Shimuzu Firması ve Eska İnşaat tarafından Küçükbakkalköy'de ortaklaşa yaptırılan Anatepe Uydukent'in kaba inşaatı tamamlandı. Prefabrike sistemle inşa edilecek olan sitenin ilk binasının son parçası, önceki gün Başbakan Turgut Özal tarafından monte edildi.

Özal düzenlenen törende yaptığı konuşmada, toplu konut sorununun giderek çözümlenmekte olduğunu ifade etti. Anatepe-Uydukent'te 26 bin konut bulunacak ve alt yapı ön projeleri ise Japon firması tarafından yapılacak.

Sitenin diğer bölümleri ise Türk ve yabancı firmaların ortaklığı ile gerçekleştirilecek.

Dünya 2 Kasım 1987.

Grevden sonraki gelişmeler, bu kaygıyı doğrulayacaktı. Netaş CEO'su C. Müjdat Altay'ın, Netaş'ta 1984 sonrasında gerçekleştirilen teknolojik dönüşüme dair anlattıkları grev sonrasında yaşanan yoğun işten çıkarmalar ve zaman içinde yeni işçi alımlarıyla birlikte değerlendirildiğinde, bu dönüşümün işçi profilini nasıl yeniden şekillendirdiği açıkça anlaşılmaktadır:

> Netaş 1967 yılında kurulduğu zaman Crossbar teknolojisiyle piyasaya girdi ve bu teknoloji birçok ülkede bulunuyordu. 1973 yılında Ar-Ge kuruldu, yeni ve gelişen bir yapı vardı. Ar-Ge'miz geliştikçe de artık kendi kendimize de belirli teknolojileri özümsemeye başladık. Netaş'a 1984 yılında dünyanın yine çok uç teknolojisi olan 'dijital teknoloji' geldi. Biz Ar-Ge olarak dijital teknolojiyle kırsal santralleri yaptık, Nortel'in teknolojisini geliştirmek için 100'e yakın arkadaşımızı yurt dışına gönderdik, eğitimler aldık. Yurt dışından dönen arkadaşlar eğitim kurumunu kurdular. Ümraniye'de Netaş'ın arkasında 9-10 sınıflık büyük bir bina yapıldı. Hem kendi kendimize iç eğitimlerimizi hem de o zamanki adıyla PTT çalışanlarına dijital teknolojilerle ilgili eğitimleri veriyorduk. 90'lı yıllar geldi... Nortel'in uluslararası bir yazılım sorumluluğunu aldık. Bu sorumluluk bize müthiş bir eğitim yapma ihtiyacı getirdi. Netaş buradan yola çıktı ve teknolojiyi daha da ileri götürdü.

"Ve biz de dedik ki, 'Türkiye'deki her üniversite bizim üniversitemizdir.'" diye sözlerini sürdürüyor Altay: "Çalışma heyecanı olan Netaş'ta olmak isteyen, teknolojiyi seven gençleri işe aldık ve müthiş bir eğitim seferberliği başlattık. 10 sınıf da yetmedi. Burada İngilizceyi öğrettik, dijital teknolojileri öğrettik. 24 ay içinde 28 tane dışarıda laboratuvar kapatma imkanını sağladık." Netaş'ın 1980'lerde başlattığı teknolojik dönüşüm, 21 yüzyıla girerken şirketin CEO'su tarafından ifade edilen, böylesine "devamlı bir değişim hikâyesi" idi.[706]

Bu devamlı "değişim hikâyesi" hızla yaygınlaşan esnek çalışma uygulamalarıyla birlikte yürütüldü. Çalışma hayatının değişen yüzünü hızla yaygınlaşan esnek çalışma biçimlerini, taşeronlaşmanın Netaş işyerinde yaygınlaşmasını ve sendikal örgütlenmenin önüne aşılması güç bir engel olarak çıkışını Mehmet Çabuk şöyle vurguluyor:

> Netaş'ta 2600 kişi hâlâ çalışıyor şu anda. Ama hangi şirketlerde çalışıyor? Montaj işinde firmalar kurulmuş. Yazılımını başkası yapıyor, üretimini başkası yapıyor... Bu '90'dan sonra oldu ve sendikalar taşeronlaşmayla yüzleşme noktasına geldi.[707]

Her hâlükârda, sıklıkla söylendiği gibi her grev bir okulsa, Netaş grevi bir üniversite oldu. Otomobil-İş Ümraniye Şube Sekreteri Nazım Alpman da, "Netaş'tan geriye zengin deneyimlerle dolu bir tarih" kaldığını kaydederek, işçi sınıfının zaferlerden olduğu gibi yenilgilerden de dersler çıkartabilecek olgunluğa sahip olduğuna işaret ediyor:

> Bunların en önünde 'uzlaşmacılığın' büyük yıkımlara gebe olduğu vardır. Büyük kavgalar büyük yürekler istemektedir. Küçük geçici çıkarlar uğruna sınıfın dağ gibi yararları feda edilmemelidir. Netaş bunun en canlı örneğidir. (...) İşçi sınıfının bünyesini kemiren diğer önemli hastalık ise tasfiyeciliktir. Farklı görüşler sınıfın bir zenginliği olarak kabul edilmelidir. (...) Bir sınıf mücadelesinin içinde fikir ayrılıkları elbette olacaktır. Ayrılıkları gidermenin yolu, karşı görüş sahiplerini yok saymak değildir. Tersine onların fikirlerini, örgütlü yapı içinde daha çok yansıtmalarının olanakları yaratılmalıdır. Yoksa sendikal demokrasinin ne anlamı kalır?

> Netaş'ta bu hataların azımsanmayacak payı vardır. Sadece dış saldırıların, böylesine örgütlü, nitelikli ve militan bir işyerini darmadağın etmesi mümkün değildir.[708]

Av. Mebuse Tekay, Netaş grevinin "hem işçinin kararlılığı hem kamuoyunun dayanışması açısından" çok parlak başladığını vurgulayarak, Netaş sürecine ilişkin olarak şu değerlendirmeyi yaptı:

> 1987 yeni yılına Netaş'ta grevci işçilerle birlikte girmiştik. Biz zaten onların avukatıyız ve yeni yıla müvekkillerimizle girmeyi seçmemiz olağan karşılanabilir ama pek çok sanatçı, aydın, gazeteci de yeni yıla grevci işçilerle girmişti. Netaş grevi 12 Eylül ruhunu yıkan, korku bulutlarını dağıtan bir motivasyon yaratmıştı. Bu yasalarla grev yapılamaz diyenlere bu yasalarla bile grev yapılabileceğini göstermişti. Erdal İnönü bile grev önlüğü giymişti. Ne var ki hemen her grevde süre uzayınca sorunlar başlar. Alacaklılar grev dinlemez. Ev sahibi kirasını, bakkal/kasap/manav alınanın bedelini, öğretmen öğrencinin defterini kalemini ister. İlk günlerin coşkusu yatıştıkça evdeki sesler yükselmeye başlar. Bunu işverenler çok iyi bilir ve Netaş'ta olduğu gibi zaten grevin işlerine geldiği bir dönemse kabul edeceklerinin bile altına inilmesini beklerler. Netaş grevi başlarken işçiler işverenin greve fazla dayanamayacağını düşünüyorlardı oysa öyle olmadı. Üstelik o dönemde sendikal yasalar yeni, haklar çok kısıtlı, uzun zaman grev yapılmamış ve sürekli işverenin grevi kırma girişimlerini önlerken bunun yasal bir grev olduğunu hatırlatmak zorunda kalıyoruz.
>
> Tensikat süreci çok zorlu geçti. Önce kendi isteğiyle ayrılanlar oldu ama sonra işveren çok geniş bir çıkışa gitti. O süreçte pek çok direniş yapıldı. Hemen her direnişte işçiyle birlikteydik. Sadece avukatları olarak biz değil pek çok tanınmış isim de dayanışma için gelirdi. Siyasi iktidar ve sermaye bu defa da grev yapılabilir imajını kırmak, bedeli ağır olur duygusunu yaratmak için el ele verdiler. Diğer yandan Netaş'ın yeni teknoloji kullanacağı ve artık işçi sayısını azaltacağı bir dönemmiş ama bunlar grev öncesinde tartışılamamış. Diğer yandan Netaş işçilerinin en güçlü isimleri ya işten atıldı ya sendikada görev aldı. Olayları kişilere bağlamak her zaman doğru değildir ama bazen kişiler önemlidir. Nazım Alpman, Celal Özdoğan, Mehmet Çabuk, Şahin Önayak Netaş'ta çalışıyor olsalardı sonuç farklı olabilirdi.
>
> Sonuçta Netaş grevi Netaş işçileri açısından umulan sonuçları yaratmadı ve Netaş işçileri kapıyı sendikaya kapattı. Bedeli ağır oldu ama Netaş grevi işçi sınıfına da demokrasi güçlerine de bu yasalarla da grev yapılabileceğini göstermesi açısından ve direnişi, dayanışmayı hatırlatması açısından örnek oldu.[709]

SON SÖZ

Netaş grevi, sadece bağıtlanan toplu sözleşmenin niteliği, grev çıkışındaki ve grevin yürütülmesi sırasındaki zaaflar ve sonrasında yaşanan sendikasızlaştırma süreci açılarından değerlendirilemeyecek, önemli mesajlar taşıyan, öğretici ve dersler çıkarılması gereken bir büyük işçi eylemidir. Çıkarılacak bu derslerin başında da kuşkusuz "birlik" ve "sendika içi demokrasi" ilkelerinin gerçek anlamıyla hayata geçirilebilmesinin, örgütte, her görüşün cesaretle dile getirilebileceği bir sendika anlayışının hâkim kılınmasının yaşamsal önemde olduğu gelmektedir.

Grevin konjonktürü ve etkisi açısından bakıldığında, yaklaşık 3 bin işçinin istihdam edildiği Netaş'ta, yaklaşık 2650 işçi ile çıkılan grev, 12 Eylül sonrasının ilk kitlesel grevi olarak sendika hareketi açısından önemli bir uğrak olmuştur. 12 Eylül hukukunun getirdiği sınırlamaların, grevlerin hayata geçirilebileceği konusunda yarattığı umutsuzluğu, o yıllarda sıklıkla dile getirilen "bu yasalarla grev yapılamaz" söylemini, teslimiyet duygusunu mahkûm eden bir büyük çıkıştır Netaş grevi. Netaş işçileri, 93 gün süren mücadeleleriyle işçi sınıfının en ağır koşullarda bile değişime dönüşüme öncülük edeceğini ve "bu yasalarla da grev yapılabileceğini" dosta düşmana göstermişlerdir.

1980'lerin ikinci yarısı, her türlü kısıtlamaya rağmen işçi ve emekçilerin bir dalga halinde yükselen direniş ve eylemlerine sahne olacaktı. Netaş grevi, bu yükselişin öncü eylemlerinden biri olmuştu.

BÖLÜM DİPNOTLARI

[634] Şirket hisselerinin "yüzde 49'u PTT, yüzde 31'i Northern Telecom Limited, yüzde 15'i Türk Deniz kuvvetleri Güçlendirme Vakfı, yüzde 2,5'u PTT Biriktirme ve Yardım Sandığı, yüzde 2,5'u ise özel şirket NETAŞ'a aitti; Milliyet 19 Kasım 1986.

[635] Celal Özdoğan, Görüşme kayıtları, İstanbul, 14 Kasım 2018.

[636] Nazım Alpman, Emeğin Şövalyeleri, A7 Kitapçılık, İstanbul, Ekim 2018, s. 47-48.

[637] Celal Özdoğan, 14 Kasım 2018.

[638] Şahin Önayak, Türkiye Bağımsız Otomobil-İş Netaş Grevi 1983-1988, Ozan Matbaacılık, İstanbul, 2021, s. 17-18.

[639] Mehmet Çabuk, Görüşme kayıtları, İstanbul, 16 Mayıs 2019.

[640] Nazım Alpman, 2018, s. 51.

[641] Celal Özdoğan, 14 Kasım 2018.

[642] Şahin Önayak, 2021, s. 33.

[643] Nazım Alpman, Ekim 2018, s. 54-55.

[644] Şahin Önayak, 2021, s. 36.

[645] Nazım Alpman, 2018, s. 58

[646] Otomobil-İş, Sayı 15, Ağustos 1986.

[647] Cumhuriyet, 3 Kasım 1986.

[648] Nazım Alpman, 2018, s. 74

[649] Otomobil-İş, XI. Olağan Merkez Genel Kurulu Çalışma Raporu 1986-1989 20-21-22 Ekim 1989, İstanbul, 1989, s. 115.

[650] Cumhuriyet, 18 Kasım 1986.

[651] Otomobil-İş, Sayı 15, Ağustos 1986.

[652] Celal Özdoğan, 14 Kasım 2018.

[653] Nazım Alpman, 2018, s. 82-83.

[654] Milliyet, 19 Kasım 1986.

[655] Mehmet Çabuk, 16 Mayıs 2019.

[656] Milliyet, 19 Kasım 1986

[657] Otomobil-İş, 1989, s. 115.

[658] Cumhuriyet, 18 Kasım 1986

[659] Nazım Alpman, 2018, s. 104.

[660] Milliyet, 5 Ocak 1987.

[661] Cumhuriyet, 7 Ocak 1987.

[662] Şahin Önayak, 2021, s. 40.

[663] Cumhuriyet, 16 Şubat 1987.

[664] Milliyet, 13 Şubat 1987.

[665] İsmail Aykanat, Görüşme kayıtları, İstanbul, 20 Kasım 2018.

[666] Celal Özdoğan, 14 Kasım 2018

[667] Nazım Alpman, 2018, s. 120.

[668] Mehmet Çabuk, 16 Mayıs 2019.

[669] Mehmet Çabuk, 16 Mayıs 2019.

[670] Otomobil-İş, Sayı 21, Şubat 1987.

[671] Şahin Önayak, 2021, s. 42.

[672] Cumhuriyet, 6 Mayıs 1987.

[673] Nazım Alpman, 2018, s. 111.

[674] Şahin Önayak, 2021, s. 42.

[675] Şahin Önayak, 2021, s. 43.

[676] İsmail Aykanat, 20 Kasım 2018.

[677] Milliyet, 15 Ocak 1987.

[678] Mehmet Çabuk, 16 Mayıs 2019.

[679] Otomobil-İş, 1989, s. 116.

[680] Otomobil-İş, 1989, s. 116.

[681] Nazım Alpman, 2018, s. 171.

[682] Şahin Önayak, 2021, s. 43.

[683] Milliyet, 17 Ocak 1987.

[684] İsmail Aykanat, 20 Kasım 2018.

[685] Mehmet Çabuk, 16 Mayıs 2019.

[686] Melih Aşık, Milliyet, 7 Şubat 1987.

[687] Celal Özdoğan, 14 Kasım 2018.

[688] Mehmet Çabuk, 16 Mayıs 2019.

[689] Cumhuriyet, 19 Şubat 1987.

[690] Nazım Alpman, 2018, s. 191.

[691] Gün, Sayı 37, Mart '88.

[692] Nazım Alpman, 2018, s. 198.

[693] Cumhuriyet, 10 Şubat 1988.

[694] Gün, Sayı 37, Mart '88.

[695] Cumhuriyet, 10 Şubat 1988.

[696] Nazım Alpman, 2018, s. 198.

[697] Gün, Sayı 37, Mart '88.

[698] Cumhuriyet, 19 Nisan 1988.

[699] Mehmet Çabuk, 16 Mayıs 2019.

[700] Otomobil-İş, 1989, s. 116.

[701] Şahin Önayak, 2021, s. 51.

[702] Şahin Önayak, 2021, s. 36-37.

[703] İsmail Aykanat, 20 Kasım 2018.

[704] Sami Ataç, Görüşme kayıtları, İstanbul, 13 Kasım 2018.

[705] Mehmet Çabuk, 16 Mayıs 2019.

[706] Hürriyet, 8 Ekim 2020.

[707] Mehmet Çabuk, 16 Mayıs 2019.

[708] Nazım Alpman, 2018, s. 200-201.

[709] Mebuse Tekay, eposta, 25 Temmuz 2023.

DİRENİŞ: YEŞEREN UMUTLAR (1989-1991)

BAHAR EYLEMLERİ: 1989

'80'ler biterken işçi/sendika hareketi de güçlü bir ivmeyle yükseliyordu. 1980 sonrasında reel ücretlerin her geçen yıl gerilediği ve artık sefalet ücretine dönüştüğü, bıçağın kemiğe dayandığı koşullarda işçiler ayağa kalktı. 1989 yılının Mart ayında başlayan ve Mayıs ayının ortalarına kadar süren yaygın işçi eylemleri yaşandı. Bahar Eylemleri olarak anılan bu büyük direniş, kamuda yürütülen toplu pazarlık sürecinin tıkanmasıyla tetiklenmişti. Kamuda Türk-İş sendikalarınca 25 işkolunda yürütülen toplu sözleşmeler 576 bin 840 işçiyi kapsıyordu ve bu işçilerin 189 bin 703 grev yasağı kapsamındaydı. Farklı tarihlerde başlayan ve 125 bine yakın işçiyi kapsayan görüşmeler Ocak, Şubat ve Mart aylarında uyuşmazlıkla sonuçlanmıştı.[710] Bunun üzerine ülkenin dört bir yanında birbirini izleyen direnişler başladı. Türk-İş Koordinasyon Kurulu, kamu kesiminde yaklaşık 600 bin işçiyi kapsayan toplu pazarlık sürecinin tıkanması nedeniyle bir çağrı yaptı. "İşçiler Hazır Olun!" diye başlayan çağrı metninde Türk-İş, hükümete de açık bir mesaj veriyordu:

Özellikle demir çelik işletmelerinde ve petrol iş kolunda üretim çok olumsuz etkilendi

İşçilerde gerginlik artıyor

Cumhuriyet, 1 Nisan 1989.

Pasif direnişe katılanların sayısı 50 bini aştı

Eylem dalgası

Yeni katılanlar *Tarım-İş Sendikası'na bağlı 11 bin, Ağaç-İş'e bağlı 5 bin ve Harb-İş üyesi 6 bin işçi, kamu işyeri toplusözleşmelerindeki uyuşmazlık ve gecikmeleri protesto için pasif direnişe başladı. Ağaç-İş ve Tarım-İş sendikaları genel başkanları, eylemlere Türk-İş Başkanlar Kurulu'nun aldığı karar doğrultusunda başlandığını açıkladılar.*

Süren direnişler *24 bin demir-çelik işçisinin 1.5 ay önce başlattığı pasif direniş ve Petrol-İş'e bağlı 10 bin TPAO ve Tüpraş işçisinin iş yavaşlatma eylemleri sürüyor. Karayolu ve enerji işçileri de yer yer protesto eylemleri düzenledi. Pasif direnişe önümüzdeki günlerde başka sendikalara bağlı çok sayıda işçinin daha katılacağı öğrenildi.*

Cumhuriyet, 11 Nisan 1989

> Bu yaşam mücadelesini, toplu sözleşmeleri çıkmaza sokup kilitleyenler şunu bilmelidirler ki, bu çıkmaz yoldan hiçbir noktaya varılamaz. Ancak bu çözüm yolunun daha fazla geciktirilmeye tahammülü yoktur. Aksi halde sonuna kadar mücadele başlar. O takdirde, topluca çalışamayacağımızı ihtar ederiz. İhtarla da kalmayız... Hazır ol işçi kardeşim deriz.[711]

Kamuda hükümet direktifleriyle kurulan, "pek çok işkolunda faaliyette bulunan" dört büyük kamu işveren sendikası kanalıyla politik iktidarın toplu pazarlık sürecinde sürdürdüğü "karışımcı, dayatmacı politikalar kamuda tek tek işkollarında örgütlü işçileri ve işçi sendikalarını birlikte davranmaya itmişti."[712] Kamu da yürütülen ve merkezileşmiş toplu sözleşme süreci de bunun nesnel koşullarını yaratıyordu. İşçiler birbirlerinin eylemlerinden aldıkları güçle işyerlerinden seslerini yükseltmeye başladılar. Mart ayında işyerlerinde pasif eylemler olarak başlayan işçi eylemleri Mayıs ayı ortalarına kadar zaman zaman gerginleşerek, sokağa taştı.

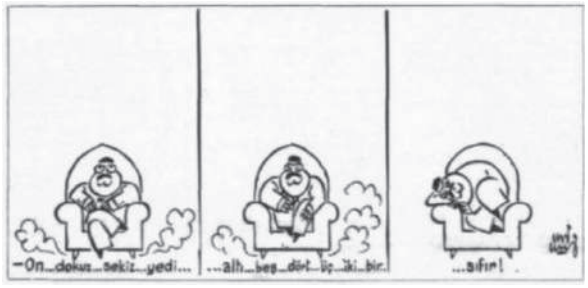

Cumhuriyet, 1 Nisan 1989.

Kamu sözleşmeleri için hükümete götürülen zam oranları açıklandı

Türk-İş %170 istedi

TÜRK-İŞ-HÜKÜMET

İkinci raunt çarşambaya

Cumhuriyet, 15 Nisan 1989.

Bahar eylemlerinin ayırıcı yanı, eylemlerin çeşitliliği ve işçi sınıfının yaratıcılığı idi. İş yavaşlatma, viziteye topluca çıkma, fazla mesaiye kalmama, işe geç kalma, vezne önünde kuyruk oluşturma, ara dinlenmeleri uzatma, servise binmeme, yemek boykotu, yalın ayak yürüme, telgraf çekme, ücret fişlerini işverene gönderme, avans almama, alkışlama, Fak-Fuk-Fonu'na başvurma, verilen öğle yemeğini ailesine götürme, saç kesme, sakal bırakma, toplu boşanma dilekçeleri, görev dışı iş yapmama, topluca fırına giderek ekmek alma, işyerinde konuşmama, mitingler, toplantılar, yürüyüşler... işçilerin iki ay boyunca işyerlerinde hayata geçirdikleri eylemler arasındaydı.

Eylemlerin hedefinde ANAP hükümeti ve Başbakan Turgut Özal vardı. 26 Mart'ta yapılan yerel seçimlerden ANAP hükümeti büyük bir hezimetle çıktı. Oy oranında ciddi bir gerileme yaşadı ve üçüncü parti durumuna düştü. Üç büyükşehir belediyesi İstanbul, Ankara ve İzmir ANAP'tan, SHP'ye geçti. Eylemler seçimlerden sonra da sürdü.

Toplu pazarlık süreci çeşitli işkollarında grev aşamasına yaklaşmaktaydı. Türk-İş, 25 Nisan'a kadar grev aşamasına gelecek işçi sayısının yaklaşık 140 bin olduğunu, ardından 15 Mayıs'a kadar da 120 bin işçinin daha grev aşamasına geleceğini açıkladı.[713] Bu tarihler arasında, 260 bin işçi topluca greve çıkmaya hazırlanıyordu. Türk-İş Başkanlar Kurulu 10 Nisan'dan itibaren pasif direnişlerin yaygınlaştırılmasını üretim ve verimin topluca düşürülmesini kararlaştırdı. Türk-iş'e bağlı sendikalar anlaşma olması halinde bile, Türk-İş Eşgüdüm Komisyonu'na danışmadan sözleşme imzalamayacaklar, hükümet tutumunu değiştirmezse Mayıs ayı ortalarından itibaren grevler yürürlüğe sokulacaktı.[714] 10 Nisan tarihinde 50 binin üstünde kamu işçisi pasif eylemlere katıldı.[715] Eylemler 25 işkolunda Türkiye'nin dört bir yanına yayıldı. Eylemlerin başlamasıyla birlikte hükümet ile Türk-İş arasında görüşmeler de başladı. Türk-İş Eşgüdüm Komisyonu tarafından hükümete verileceği açıklanan zam teklifi işçiler arasında tepkilere neden oldu.[716] İşçiler düşük ücretleri asla kabul etmeyeceklerini dile getirdiler.[717] İş yavaşlatma eylemlerinin yerini kimi işkollarında belli sürelerle iş bırakma eylemleri aldı.[718]

Nihayet, Türk-İş ile hükümet arasında yürütülen görüşmelerde 18 Mayıs tarihinde anlaşma sağlandı.[719] Politik bir yönlendiricisi olmadan, sendikaları da peşinden sürükleyen bahar eylemleri, kitleselliği, eylemlerin çeşitliliği ve sürekliliği açısından Türkiye işçi sınıfının en büyük eylemlerinden biri oldu.

Fotoğraf:Ali Tevfik Berber.

Özal'ın ve Türk-İş'in ücret zammı hesabına sert tepki

İşçi:%170 az

İŞÇİ NEREYE GİDİYOR?

TEK işçisi yüksek gerilimde

Cumhuriyet, 17 Nisan 1989.

BÜYÜK MADENCİ YÜRÜYÜŞÜ: KASIM 1990

Bahar eylemlerinin ardından Zonguldak, 1990 Kasım'ında Genel Maden İşçileri Sendikası (GMİS) tarafından örgütlenen kitlesel bir madenci grevine sahne oldu. Grevi, 4-8 Ocak 1991 tarihlerinde Zonguldak'tan Ankara'ya başlatılan Büyük Madenci Yürüyüşü izledi.

1989 Bahar Eylemleri ve 1991 Büyük Madenci Yürüyüşü, 1986'da Türk-İş'in düzenlediği İzmir Mitingi sonrasında yapılan tek tek grevleri, 1989-1991 yılları arasında pek çok işkolunda örgütlenen kitle grevlerini izleyen büyük bir çıkışı temsil eder. 1989-1991 yılları, 12 Eylül sonrasında işçinin dünyasında yaşanan ekonomik çöküşe karşı topyekûn, sert ve etkili bir sınıf tavrının ortaya çıktığı, yükseldiği yıllardır. 1989 Bahar Eylemleri ve Büyük Madenci Yürüyüşü, işte bu yükselişin iki doruk noktasıdır.

1989 Bahar Eylemleri ve 1990 madenci grevi devresel olarak Türkiye'de ithal ikameci sanayileşme politikasının artık tamamen terk edildiği ve neo-liberal modelin uygulanmakta olduğu ANAP iktidarı dönemine rastlar. 1980 12 Ocak kararlarıyla esasları belirlenen, temelleri atılan ve 12 Eylül cuntasıyla birlikte uygulama alanına giren bu köklü dönüşümün mimarı Turgut Özal 31 Ekim 1989'dan beri Cumhurbaşkanıdır. Artık Cumhurbaşkanlığı köşkünde oturan ve neo-liberal programı hâlâ birinci derecede temsil etmeyi sürdüren "Çankaya'nın şişmanı" maden işçilerinin hedefindedir.

Grevin ve Büyük Madenci Yürüyüşü'nün önünde GMİS Başkanı Şemsi Denizer vardır. Greve ve yürüyüşe dair hemen bütün anekdotlarda da baş aktör Denizer'dir. O, kadın erkek, çoluk çocuk Ankara yoluna dökülen madenci ailelerinin, Zonguldak halkının, farklı işkollarından kente gelen ve yürüyüşe katılan sendikacıların, sendika aktivistlerinin önünde yürüyen adamdır. Ne var ki yürüyüşü daha yarı yola varmadan sonlandıran da o olmuştur.

Türkiye'de '80'lerin sonundan başlayarak sendikaların tabanından ve sol çevrelerden yükselen genel grev çağrıları, 1990 madenci grevi öncesinde ve grev/yürüyüş boyunca canlı tutulmasına, hatta 20 Aralık'ta Türk-İş Başkanlar Kurulu tarafından 3 Ocakta Türkiye çapında bir günlük genel grev yapılması kararı alınmasına ve kararın kimi işkollarında etkili biçimde yaşama geçirilmiş olmasına rağmen siyasi konjonktürü sarsabilecek bir genel grev hayata geçirilememiştir.

Güç toplamak için yürüyüşe bir gün ara veriliyor. Denizer, halktan yardım istedi

Madenci kararlı

Dağ tepe dinlemeden

Zonguldak gibi uyandı Devrek

Cumhurbaşkanı Özal, Zonguldak için konuştu:

Bu pahalı işletme devam etmez

Tüneri'nun masalı

Bali'de isyan var

Metrodaki melekler

Eski ajanın göl keyfi

Bush 'Cenevre'de gizli pazarlık yapılmayacak'

Baker geliyor ABD, Özal'ı rahatlatmak istiyor

Şhp mitingi İnönü, 'Yurtta barış, dünyada barış' dedi

Dembel 'Türkiye savaş histerisinde'

İp Daha Çok Gerilmesin!

GÖZLEM

Belirti...

Cumhuriyet, 6 Ocak 1991.

TÜRK-İŞ BURSA MİTİNGİ: HAZİRAN 1991

İstanbul'dan, İzmir'den, Ankara'dan, Zonguldak'tan Adana'dan Bursa'ya akın akın gelen 70 bin işçi büyük bir disiplin içinde, sendikalarının pankartaları altında, 2 Haziran sabahının erken saatlerinde Bursa'nın caddelerini doldurdular. *Otomobil-İş* gazetesi, "Onbinler Bursa'daydı" başlığını koyduğu haber yazısında dönemin en yığınsal eylemlerinden biri olan Türk-İş'in Bursa mitingini bu satırlarla anlatıyordu. Yıldırım ve Garaj caddelerinden mitingin yapılacağı Famora Meydanı'na doğru, ellerinden döviz ve flamalarla yürüyüşe geçen işçiler, yaklaşık 2 kilometrelik yürüyüşten sonra miting alanına girdiler. Miting, saat 14:00'de başladı. İşçiler "ekmek, barış, özgürlük" sloganları attılar.

Bursa'daki mitinge katılan on binlerce kişi, 'haksızlıkları' tepkisini dile getirdi

İşçinin 'hayır' yürüyüşü

Mitingde hedef Özal'dı

Cumhuriyet, 3 Haziran 1991.

Otomobil-İş, Bursa mitinginin, gelecek eylemler için güzel bir başlangıç olduğu değerlendirmesini yaptı:

> Önümüzdeki günler sendikal hak ve özgürlüklere konan kısıtlamaların kaldırılması, keyfi işten çıkarmaların son bulması, tıkanan sözleşme görüşmelerinin açılmasını sağlamak için, tüm Türkiye'de yer yer sürdürülen toplu vizite, oturma, yemek ve saç sakal eylemlerinden sonra gelecek yaygın grevlerin de işaretlerini taşıyordu.[720]

Mitingde bir konuşma yapan Türk-İş Genel Başkanı Şevket Yılmaz, işçilere sendikalardan gelen işareti beklemelerini söyledi. Eylemleri, işçilerin sesini duyuruncaya kadar sürdüreceklerini açıkladı. Biz örgütlenemeyen memurların, sabahtan akşama kadar şiftah yapamayan esnafın, sefalet içinde yaşayan ve iki yakasını bir araya getiremeyen emeklilerin, dulun, yetimin ve milyonlarca işsizin umuduyuz."

Mitinge, Otomobil-İş Genel Başkanı Celal Özdoğan ile Genel Merkez Yönetim Kurulu üyeleri, Otomobil-İş şube başkanları ve yöneticileri ile Otomobil-İş temsilci ve üyeleri de katıldılar. 2 Haziran Bursa Mitingi işçilerin hak ve özgürlük mücadelesinde önemli bir adım oldu.[721]

KOCAELİ MİTİNGİ: 10 MAYIS 1987

10 Mayıs 1987 Kocaeli mitingi alanlarda işçi sınıfının dayanışmasını göstermesi açısından önemli bir miting oldu. Miting, o dönemde yükselen Petrol-İş grevlerine destek verdi. Otomobil-İş, mitingin bir diğer önemli yanının da "Türk-İş'in İzmir mitingi hariç, Eskişehir ve Samsun mitinglerinden çok daha coşkulu ve diri istemlerle dolu olması" değerlendirmesini yaptı:

> Artık Türk-İş yönetimi tabanı susturamıyordu. Şevket Yılmaz'da konuşmalarında ve Petrol'e destek mitinginde eski alışkanlıklarını sürdüremedi. Grevcileri desteklemek zorunda bırakıldı diyebiliriz. Türk-İş tabanının istemleri, grevcilerin haklı mücadelesi de kendileri istemese bile Türk-İş yönetiminde ses buldu. Bu nedenle mitinglerin Türk-İş'in yönetimin cizgisini zorladığı görüldü. Özellikle Otomobil-İş Sendikası'nın yığınsal olarak mitinge katılması, işçi sınıfının en güncel sorunu olan birlik sorununun sloganları ile coşkusuyla diğer sendikaların tabanlarına ulaştırmada etkili oldu.[722]

Miting alanında hâkim olan, İşçiler Elele Genel Greve" sloganı idi. "Genel Grev" sloganları sıklıkla atıldı. Miting, siyasi iktidarın antidemokratik uygulamaları ve işçi sınıfı düşmanı tavırlarına karşı işçilerin, genel seçimlerin tartışıldığı bir dönemde etkili bir şekilde seslerini yükseltmeleri bakımından da önemliydi.

OTOMOBİL-İŞ'İN ÇAĞLAYAN MİTİNGİ: 18 MART 1990

"Abide-i Hürriyet alanı son yıllarda özlem duyduğu bir sahneyi yaşadı 18 Mart'ta. Adına uygun düşen bir gündü. Demokrasi, Emek, Barış ve Özgürlük sözcüklerine hasretti o alan. Uzun yıllar böylesine coşkulu, böylesine hep birlikte söylenmemişti bu sözcükler. İşçiler, gençler, aydınlar, sanatçılar, öğretmenler, mühendisler, doktorlar, milletvekilleri, kadınlar ve çocuklar yıllardır böylesine güçlü ve haklı olarak haykırmamışlarda bu sözcükleri."

Otomobil-İş gazetesinde, 18 Mart 1990 tarihinde Şişli, Çağlayan Meydanı'nda örgütlenen "İnsanca Yaşama ve Çalışma Hakkına Saygı Mitingi" bu satırlarla anlatılıyordu.[723]

12 EYLÜL SONRASININ EN KİTLESEL MİTİNGLERİNDEN BİRİ

Çağlayan'a girişte grupların üzeri tek tek arandı. 18 Mart Mitingi, kortejin oluşmasından sonra saat 13:00'de kitlesel bir yürüyüşle başladı. Kortejler,

Otomobil-İş'in Çağlayan mitingi bir şenlik havasıyla başladı. Fotoğraf: Uğur Saner.

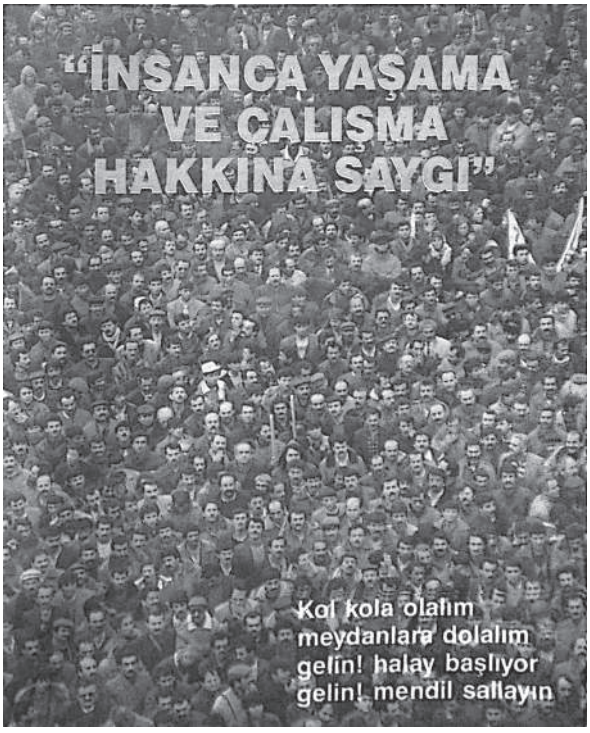

Otomobil-İş, Sayı 52, Mart 1990.

flamalar, balonlar, pankartlar, çiçekler ve sloganlarla coşku içinde, Abide-i Hürriyet alanına doğru yürüdüler. Kortejler, 2 saatlik bir yürüyüş sonunda alana girdi.

Aselsan, Dökümay, Permatik, Pancar Motor, Netaş, İmper, Ardem, Packard, Tezsan, Asan, İzsal, Orpaş işçileri; Otomobil-İş'in Topkapı, Mecidiyeköy, Sefaköy, Kartal, Ümraniye, Çerkezköy, Gebze, Kocaeli, Bursa, Eskişehir, Ankara, Bilecik, İzmir, Denizli, Kayseri, Seydişehir Şubelerine ve temsilciliklerine bağlı fabrikaların işçileri alandaydı. Mitinge İETT işçileri, Gebze Sendikalar Birliği pankartı altında Otomobil-İş, Özdemir-İş, Petrol-İş ve Kristal-İş Gebze şubeleri, Çimse-İş, askerî işyerleri işçileri, Kristal-İş, Petrol-İş, Demokratik Tekstil-İş Genel Merkez yöneticileri, şube yöneticileri ve üyeleri de katıldılar. Mimarlar, mühendisler, avukatlar, doktorlar, hemşireler, öğretmenler, memurlar ve öğrenciler, derneklerinin pankartları altında, coşku içinde Abide-i Hürriyet alanını doldurdular.[724] Yürüyüş ve mitinge milletvekilleri Kamer Genç, Kemal Anadol, SHP İl Başkanı Ercan Karakaş ve bazı yönetim kurulu üyeleri, SP Genel Başkanı Ferit İlsever, birçok demokratik kuruluş,

'sosyalist basın'dan gazete ve dergiler de katıldılar. [725]

Miting görkemli ve coşkuluydu. Halaylar çekildi, davullar çalındı. Çağlayan Meydanı, "İşçiler el ele Genel Greve", "Demokrasi işçilerle gelecek", "Lokavt hak değil suçtur", "İş cinayetlerine son", "13, 17, ve 24. maddeye hayır", "Zorunlu tasarrufa hayır", "Sınırsız grev hakkı", "Özgür sendikal düzen istiyoruz", "İşten atılmalara hayır", "Zamlara hayır", "Yaşasın işçilerin birliği", "Haklıyız kazanacağız", "Haydi grevlerle dayanışmaya", "Aselsan iktidarın yüz karası", "1 Mayıs bayramımız engellenemez" pankartlarıyla bezendi:

> "İŞÇİLER EL ELE GENEL GREVE". Bu sözcükler günlük sendikal yaşamımızda hiç bu kadar güzel ve anlamlı kullanılamazdı. On binlerin yüreklerinden, ağızlarından bir ırmak gibi aktı, gürledi o gün.[726]

Mitingin, bir de görünmeyen ama duyulan, hissedilen bir yanı vardı. Bir mesajı vardı. Adresine ulaştı mı, anlaşıldı mı, ya da anlamak isteyen oldu mu hep birlikte göreceğiz.

Neydi bu mesaj?

Mitinge katılan on binlerin, katılamayan yüz binlerin de duygu ve düşüncelerinin ifadesi olarak hep bir ağızdan, tek bir ağızdan, tek bir yürekten haykırdıkları söyledikleri, günü geldiğinde daha da güçlü bir yığınsal söylenecek olanlar:

- Bizler işçiyiz, emekçiyiz. Emeğimizin alınterimizin üzerinde artık bir söz ve karar sahibi olacağız. Bu ülkenin ikinci sınıf vatandaşı değil, çağdaş köleler değil, tüm insanlık değerlerinin ve ülkemizin geleceğinin de üreteni ve yaratanı biz olacağız.
- Baskı, zulüm ve yoksulluk zincirini, demokratik sendikal haklarımızı kullanıp geliştirerek, kıracağız.
- İşçi olarak bu ortak kimliğimizle birleşeceğiz.
- İnsanca çalışma ve yaşama hakkımızın güvencesi olan Demokrasiye artık kurtarıcılardan değil, ona ihtiyacımız olduğu için bizler sahip çıkacağız ve kazanacağız.

Otomobil-İş Merkez Yönetim Kurulu

Fotoğraf: Celal Özdoğan Albümü.

Mitingin açış konuşmasını Otomobil-İş Genel Başkanı Celal Özdoğan yaptı. Özdoğan, on yıldan beri emekçilerin sefaleti üzerine şatafat bina edenlerin, "bir yıl daha, bir yıl daha" diye on yılımızı çalanların, verdikleri sözleri unutmuşçasına, hâlâ birkaç yıl daha fedakârlık istediklerini söyledi:

> Birkaç yıl daha bekleyecek miyiz? bir on yılımızı daha çalmalarına izin verecek miyiz? On yılda paramızı pula çevirenler, bunlar değil mi? On yılda işçi ve sendikacıları hapse tıkmak isteyenler, işçi örgütlerine kilit vuranlar, vurduranlar bunlar değil mi? Sendikaya üye oldu diye, hakkını ve ekmeğini aradı diye, Trakya Döküm'de, Aselsan'da, Şişe Cam'da, Amerikan üslerinde ve daha yüzlerce işyerinde, on yılda yüz binlerce işçiyi işten çıkartanlar, açlığa, yoksulluğa terk edenler bunlar değil mi?

Fotoğraf: Birleşik Metal-İş Arşivi.

CELAL ÖZDOĞAN: "Türkiye işçi sınıfımız, Necmettin Giritlioğlu'nu, Kemal Türkler'i unutmadı, unutmayacaktır da. Onlar işçi sınıfımızın mücadelesinin her alanında, işçilerin arasında yaşıyor. Ümit Doğanay'ı, Abdi İpekçi'yi, Karafakioğlu'nu Bedrettin Cömert'i, Cavit Orhan Tütengil'i ve nice bedenleri yok ama, ışık saçan düşünceleri yaşayan, onları, yüzleri, binleri unutmadık. Ve bu vesile ile, çağımızın seçkin hukukçularından Prof. Muammer Aksoy, gazeteci, Aydın Çetin Emeç ile emekçi Sinan Ercan'ın canice katledişlerini insanlık adına bir kez daha kınıyor ve katillerinin bulunmasını istiyoruz."

Çağlayan Mitingi konuşmasından, 18 Mart 1990.

Fotoğraf: Birleşik Metal-İş Arşivi.

> Grev boylarında, çoluk çocuğunun nafakası için, onuru ve yarını için direnen yoksul işçiyle polisi, jandarmayı karşı karşıya getiren bunlar değil mi?[727]

Celal Özdoğan, 800 bin emekçinin yeni bahar dalgaları yaratacak gücü taşıdığını vurgulayarak metal işkolunda 120 bin emekçi için yakında sözleşme görüşmelerinin başlayacağını hatırlattı. Başından sonuna kadar hep beraber, hep birlikte sonuna kadar mücadele edeceklerini söyledi.

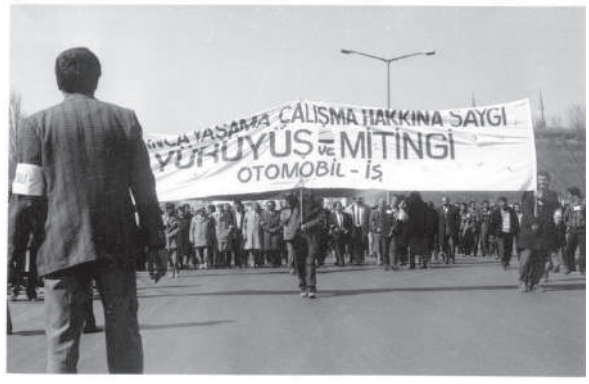

Fotoğraf: Birleşik Metal-İş Arşivi.

Alanı dolduranlara, "Şimdi burada, tüm emekçilerin ve dostlarımızın önünde, sonuna kadar mücadele için var mıyız?" diye sordu. Mitince katılan on binlerce Otomobil-İş üyesi hep bir ağızdan "Evet, varız" diye haykırdılar. Celal Özdoğan kürsüden 1989 baharını hatırlatarak Türk-İş'e de bir mücadele çağrısı yaptı.

Miting Grup Kızılırmak'ın müziği, tiyatro sanatçısı Zeki Göker okuduğu şiir ve deyişlerle sürdü. Daha sonra kürsüye gelen İnsan Hakları Derneği Genel Sekreteri Akın Birdal ve İzmir bağımsız Milletvekili Kemal Anadol gelerek birer konuşma yaptılar.

OLAYLAR

Otomobil-İş Sefaköy Şubesi'ne bağlı Permatik-Deram Çelik temsilcisi Ayten Canik kürsüye gelerek mitinge katılanlara hitap etti:

> Sevgili işçi arkadaşlar, güzel insanlar, el emeği ile, göz nuruyla, bu güzelim dünyayı hepten güzelleştiren insanlar merhaba. Ben Permatik işçisiyim. Sizlerin safında olmaktan gurur duyuyorum. Bizler aynı tastan çorba içiyor, aynı sokaklarda oturuyoruz. Suyu olmayan, yolu olmayan, ışığı olmayan. Biz sokaklarda konuşuyoruz pahalılığı, işsizliği. Biz kadınlar görüyoruz tenceredeki pahalılığı. Kadınlar geçen hafta Dünya Kadınlar Günü'nü kutladı. Ama hâlâ ülkemizde kadınlar peçe altında, pencere arkasında. Arkadaşlar, açın, açın pencerelerinizi, görsün çocuklarımız güzelim dünyayı. Çocuklarımıza roket, mermi, savaşlı bir dünya değil, eşitliği, özgürlüğü, barışı öğretelim. Yaşasın işçilerin birliği, Yaşasın Otomobil-İş.[728]

Permatik temsilcisi Ayten Canik kürsüde. Fotoğraf: Ayten Caik Albümü.

Permatik işçileri Otomobil-İş'in örgütlediği 18 Mart 1990 Çağlayan Mitingi'nde. Fotoğraf: Birleşik Metal-İş Arşivi.

Ayten Canik'in konuşması sırasında bir grup mikrofonu ele geçirmek için kürsüye yöneldi. İşçilerin müdahalesiyle birlikte arbede çıktı. Kendisiyle yaptığımız görüşmede Canik, konuşmasının son anlarında kürsünün bulunduğu platformun sarsılmaya başladığını anlattı:

> Arabanın üstündeydik. Platform sallanmaya başladı. Gençler. Artık o zaman kimler varsa, onlar da konuşmak istiyor. Beni konuşturmak istemediler, mikrofonu ele geçirmek istediler. 'Güvenlik' diye bağırdım herhalde. Konuşmayı yarıda kestim. Başlangıçta her şey güllük gülistanlıktı. Bahar günüydü. Birlikte güzellikle yürüyoruz. Şarkılarla, türkülerle, elimizde afişler. Bizimle yürüyerek, güzel güzel sloganlar atan insanlar, o afişleri kaldırımlara vurup vurup, afişlerin takıldığı sopalarla birden bizlere saldırmaya başladılar. O korkunçtu. Onların kim olduğunu halen çözemedim. Aşağıda işçiler koridor yaptılar kollarıyla. Hemen bir kaçış... Hepimiz otobüse binip gitmek istedik. Sorumluluğumuz çok. İşçiler çok, kadınlar gelmişler. İşçilerin arabası vardı. Hepimiz binip gittik.[729]

Canik'in ardından kürsü güvenliğinin sağlanmasıyla İzmir bağımsız Milletvekili Kemal Anadol alana hitap etti.

24 Ocak kararlarının asıl amacının, terörü önlemek değil, işçi ve emekçilerin hak ve özgürlüklerini yok etmek olduğunu söyleyen Anadol, terörün bunun bir aracı olarak kullanıldığını kaydetti: "12 Eylül'le kökü dışarıda, bu ekonomik sosyal model yerleştirilip, kurumlaştırıldı. Bu nedenle 12 Eylül terörü önlemek yerine kendisi terörü yerleştirdi."[730]

Mitingin sona ermesinin ardından da olaylar durulmadı. *Cumhuriyet*, "İstanbul'da olaylı miting" başlığıyla verdiği haberinde çatışmanın, "mitingin dağılması sırasında slogan atarak yürümek isteyen bazı sol gruplara polisin copla ve panzerle müdahalede bulunması, bu grubun da taşlarla karşılık vermesi üzerine" çıktığını kaydetti. Haberde çıkan çatışmada yaklaşık 50 kişinin yaralandığı, çatışma sırasında kimliği bilinmeyen kişi ya da kişilerce 5-6 el ateş edilmesinin olayların büyümesine yol açtığı belirtildi. *Cumhuriyet*'in haberine göre polis en az 20 kişiyi gözaltına almıştı.[731]

Mitinge Otomobil-İş Ankara Şubesi'yle birlikte katılanlardan Mehmet Çabuk, İstanbul Çağlayan'da yapılan mitingin çok görkemli olduğunu, solun

MİTİNG SONRASI ÇATIŞMA — Otomobil-İş'in mitingi dağılırken, bazı sol gruplar slogan atarak yürümek isteyince çatışma çıktı. (Fotoğraf: Esat Pala)

İstanbul'da olaylı miting

Yürüyüş sonrası sol gruplarla polis arasında çatışma çıktı; 50 kişi yaralı

YAVUZ ŞİMŞEK
ESAT PALA

Cumhuriyet, 19 Mart 1990.

Otomobil-iş, Sayı 53, Nisan 1990

tüm cenahını topladığını ama olayların önlenemediğini söyledi: "Taksime yürüyüşler oldu, kimi sol grupların, kürsü kapma denemesi oldu. Kürsü güvenliği sıfır gibiydi. ASELSAN'dan birkaç kişi yaralandı, ciddi yaralar aldılar kavga dövüşte. Polis saldırdı resmen. Süleyman Türker'in de kafasını yardı. Biz kaldık orada, ayrılmadık."[732]

18 Mart Mitingi, sadece, olayların bile gölgeleyemediği güzellik ve coşku değildi. Bir birikimin patlaması, güçlü bir tepkiydi. Otomobil-İş'in de vurguladığı gibi, bilinç ve kararlılığın ifadesiydi. "Baskıya, zulme, yokluk ve yoksullukla bütünleştirdiği 12 Eylül karanlığına karşı ayağa kalkan devin ışığa ve aydınlığa yürüyüşüydü 18 Mart."[733]

"BİRLİK VE DAYANIŞMA" MİTİNGİ: KOCAELİ 1990

Kocaeli Sendikalar Birliği'nin düzenlediği "Birlik ve Dayanışma" yürüyüş ve mitingi"ne çok güçlü bir katılım sağlandı. On binlerce işçi, memur esnaf aydın ve işçi aileleri hayat pahalılığına, grev ve lokavtlar sırasında fabrika kapatmalarına, işyerlerinde işçi kıyımına karşı, "işverenlerin ve hükümetin yıllardır enflasyonun nedeni olarak göstermeye çalıştığı işçi ücretlerinin ne olduğunu anlatmak, yalanlarını yüzlerine vurmak için", özgür toplu sözleşme ve kısıtsız grev hakkı için 23 Haziran 1990 Cumartesi günü yapılan coşku içinde miting alanına girdiler.

Metal işçileri, Çelik-İş, Özdemir-İş, Otomobil-İş ortak pankartı altında toplandılar. Türk Metal üyelerinin de metal işçilerinin yanında yer aldığı görüldü. İşçiler omuz omuza ortak istemlerini dile getirdiler.

OTOMOBİL-İŞ'İN DİRENİŞLERİ

SUNGURLARDA HUKUK ZAFERİ

1970 yılının 4 Mayıs sabahı işbaşı düdüğü Sungurlar Kazan Fabrikası'nda yeni bir çalışma gününü değil, emek tarihi içindeki en önemli fabrika işgallerinden birini başlatıyordu "Her zamanki gibi tulumlarını giymiş işçiler o gün tezgâhlara değil, kapılara doğru yürüdüler. Ve kocaman bir pankart asıldı kapıya: Sungurlar fabrikasında işgal var!" Bu, Sungurlar'da aynı yıl içindeki üçüncü işgaldi. İlk işgal 25 Mart'ta, Çelik-İş'e karşı Maden-İş'e katılanlar üzerinde yoğunlaşan işveren baskılarını protesto amacıyla yapılmış ve aynı gün işverenin, geri adım atması üzerine saat 17.00'de kaldırılmıştı. İkinci işgal 8 Nisan günü başlamıştı, işçiler asgari ücretin uygulanmasını, Maden-İş üyelerine yapılan baskının kaldırılmasını, işten atılmalara son verilmesini ve sosyal yardımların ödenmesini istiyorlardı.[734] "Çıkar yol bulamayan patron Sabahattin Sunguroğlu, Maden-İş Sendikası'yla ön protokolü imzaladı. Ve işçiler 52 saat süren işgallerini bırakıp tezgâhlarının başına döndüler." Ne var ki bu protokolle kabul edilen hakların bir türlü uygulanmaması ve üstelik hiçbir gerekçe gösterilmeksizin altı işçinin işten atılması üzerine 4 Mayıs 1970 sabahı Sungurlar'da üretim durdu. Silâhtar bölgesindeki fabrikalarda çalışan 20 bin işçi direnişe destek için fabrika önüne geldi. Demir Döküm, Rabak, Elektro-Metal, Estaş, Şakir Zümre, Çelik Endüstrisi ve niceleri. Direniş zaferle sonuçlandı. İşten çıkarılan altı kişi tekrar işe alındı, çalışılmayan günlerin ücretlerinin ödenmesi işverene kabul ettirildi.[735]

Adı direnişle anılan Sungurlar Kazan fabrikası işçileri 12 Eylül askerî darbesinin ardından sorunlarla karşı karşıya kaldılar. Üretim aksamadan devam etmesine rağmen 1981 yılından başlayarak ücret ve ikramiyelerini düzenli alamadılar. 1983'ten sonra ise işçilere, bir kere olsun, bordrolarında yazılı ücretleri tam olarak ödenmedi. Sungurlar işçileri bu dönemde Otomobil-İş'te örgütlendiler.

Otomobil-İş, Sungurlar'da çalışan üyeleri adına birikmiş ücretleri alacaklarının ödenmesi için icra takibi yoluna başvurdu. Ücret alacaklarının icra takibinin kesinleşmesinden sonra da ödenmemesi üzerine icralar iflas yolu ile takibe çevrildi. Otomobil-İş, Sungurlar A.Ş.'nin iflasına karar verilmesi için yargı yoluna başvurdu. 12 Temmuz 1985 tarihinde yapılan duruşmada mahkeme, Sungurlar A.Ş.'ne 7 günlük depo süresi vererek, bu süre içinde borçlarını kapatmaması halinde şirke-

tin iflasına karar vereceğini bildirdi. Ancak işverenin verilen süre içinde borçlarını ödememesine rağmen 6 Ağustos 1985 tarihinde duruşma 13 Kasım 1985 tarihine ertelendi. Duruşma sonrasında Sungurlar baştemsilcisi Hüseyin Demir, verilen kararın işçiler için sürpriz olmadığını söyledi:

> Yasaların bizlerden yana olmadığını biliyoruz. Ancak karar düşündürücüdür. İşyerinde işçiler ücretlerini almadan üretime devam etmektedirler. Hepimiz zor durumdayız. Biz bu haldeyken, işveren avukatı duruşma öncesinde sonuçtan öylesine emindi ki. 'Eğer iflas kararı çıkarsa diplomamı gözlerinizin önünde yiyeceğim' dedi. Sungurlar işçileri olarak, bir işveren avukatının böylesine rahat konuşturan neyin gücüdür diye düşünüyoruz.

Sungurlar işyeri temsilcisi Seyfettin Çakır da böylesi kararların kendilerini umutsuzluğa düşürmeyeceğini söyledi: "Ne yapalım olmadı diyerek elimizi kolumuzu bağlayıp oturmaya, hakkımız olan parayı Sunguroğlu'na bağışlamaya hiç niyetimiz yok. Ne yapı edip, alacaklarımızı son kuruşuna kadar alacağız."[736]

Bu arada Otomobil-iş, Sungurlar Fabrikasına tedbir koydurdu. Ambarlar mühürlendi. İşverenin, üretilen ürünü işyerinin dışına çıkarması engellendi. Otomobil-İş, yargı yoluna başvurmanın Sungurlar işçilerinin ortak kararı olduğunu kaydetti: "İcra takibi yoluna gidilmesi, İflas istemi, ambarların mühürlenmesi, bütün bunlar Sungurlar işçilerinin birliği ve kararlılığı ile gerçekleştirildi." Bayram arifesi, ambarların kapatılmasıyla güç duruma düşen işveren tarafından bir fırsat olarak değerlendirildi. İşveren, işçilerle pazarlığa girişti. Ambarların açtırılması karşılığında onar bin lira avans önerdi. İşçiler kabul etmediler. Sonunda, parası olmadığı için işçilere borcunu ödeyemediğini ve bir gün önce ancak onar bin lira ödeyebilecek durumda olduğunu söyleyen işveren, işçilerin birikmiş alacaklarını ödedi. Otomobil-İş, İstanbul Alibeyköy'deki Sungurlar Kazan Fabrikası'nın 300

Sungurlar'da ambarlar mühürleniyor.
Fotoğraf: Birleşik Metal-İş Arşivi.

Sungurlar işçileri adliye önünde.
Fotoğraf: Birleşik Metal-İş Arşivi.

31 Aralık 1985 sabahı erken saatlerde çocuklarını da alarak fabrika bahçesinde toplanan elleri boş tencereli 200 kadar kadın, Sungurlar işvereniyle görüşme isteğinde bulundular. "Yanlarına inip yüzüme mi tükürteceğim" diyen işverenin görüşme isteğine yanıtı, fabrikaya polisleri doldurmak oldu.

Altı saati aşkın bir süre fabrikadan ayrılmayan işçi eşleri sendika yöneticileri ve işyeri temsilcilerinin açıklamalarından sonra, polis olaya müdahale etti. Polisin "zor kullanacağını" açıklaması üzerine kadınlar fabrikayı terketmekten vazgeçerek, "Polis bizden değil, çalıştırdığı işçinin parasını ödemeyen işverenden hesap sormalı. Evimize gidip de ne olacak? Millet yılbaşı kutlarken biz soframızı kuramayacağız. Bırakın bizi polis çıkarsın" şeklinde konuştular. Sendika yöneticileri ile polis arasında sert tartışmalar çıktı.

Gün dergisine bir açıklama yapan Otomobil-İş Mecidiyeköy Şube Başkanı Yusuf Türkoğlu, "İşveren, işçileri çaresiz bırakacağını sanmasın. Eski yasada yer alan hak grevi kaldırıldı. Ama işçi sınıfı hiçbir zaman çaresiz değildir. Tarihsel pratik bunun örnekleriyle doludur." dedi.

Gün, Sayı 12, Şubat 1986.

işçisinin yüzünün güldüğünü yazdı. İşçiler, 4 yıl süren direnişlerinin sonucunu almanın sevincini yaşıyorlardı.[737]

Sungurlar'ın kendisinde da çok iz bırakan dava süreçlerinden biri olduğunu belirten Av. Mebuse Tekay, Sungurlar işvereninin sendika düşmanı diyebileceği bir yapıda olduğunu kaydetti:

> İşçiler Otomobil-İş'te örgütlenebilmek için çok büyük bir mücadele verdiler. İşten atılmalar sonucu başlayan direnişe çalışan işçilerin aileleri de gelip destek verirdi, unutulmaz bir mücadele süreci yaşandı. İşçiler, aileleri, çoluk çocuk çevik kuvvetin karşısına birlikte dikilirlerdi. Ne var ki işveren Nuh dedi peygamber demedi ve sonunda o kadar mal varlığına rağmen iflas etti. İşçi alacağını ödemeyi kabul etse, mallarını kendi değerlendirse iflas etmesine gerek kalmayacaktı ama hiçbir koşulda anlaşmaya yanaşmadı ve biz de fabrika malları üzerinde başkalarının haczi de olduğu için işçiyi ilk sırada alacaklı yapabilmek için iflas ettirmek zorunda kaldık. Malların sadece kayda geçilmesi işlemi 21 gün sürmüştü o kadar çok malı vardı. Bu olay işverenlerin örgütlü güce olan karşıtlığının hangi noktaya varabileceğini anlamak açısından benim için örnek olmuştu.[738]

NURSAN DİRENİŞİ

Nursan'da 1987 sonlarında birbiri ardına patlak veren iki direniş yaşandı.

9 Kasım on yıllık baştemsilci İsmail Sercan, temsilci Sibel Kebapçı ve temsilci Filiz Ayyıldız'ın hiçbir gerekçe gösterilmeden İş Kanunu'nun 17. maddesine göre işten çıkarılmaları üzerine Nursan'da

Nursan işçileri. *Otomobil-İş*, Sayı 32, Ocak 1988.

NURSAN'DA DİRENİŞ

Başarı birlik ve mücadeleden geçiyor

9 Kasım Nursan'da makinalar sustu. 300 işçi işyeri kapısında, işi bırakmış bekliyorlar. Nedeni ve istekleri basit! Arkadaşlarının işten atılmaması, çalışması...

10 yıllık işçi, baş temsilci İsmail Sercan, temsilci Sibel Kebapçı, temsilci Filiz Ayyıldız hiç bir gerekçe gösterilmeden 17. Maddeye dayanılarak işten çıkarıldılar. Ama olayın altında yatan gerçek açık: İsmail Sercan bunu şöyle açıklıyor. "Bana göre şunu sormak gerekiyor. Acaba Nursan Personel Müdürü Remzi Güzel biz temsilcileri işten çıkarmakla ne planlıyordu? Gayet açık, ona göre bizler bir problemdik. Sendikamız da bir problemdi. Peki neydi bu problem olus? Sendikamız ve biz temsilciler olarak işverenin istediklerini değil de işçi arkadaşlarımızın istediklerini uyguluyorduk. Böyle olunca da 'siz benim dediklerimi yapmıyorsunuz, işçilerin ve sendikanın dediklerini yapıyorsunuz diye bir fırsat kolluyordu bizler için."

Olaylar nasıl gelişti? Olaylarıda şöyle anlatıyor İsmail Sercan. "Bize verilen yoğurtları kapalı değil açık vermeye başladılar. Böylesi bfr uygulamanın yanlış olduğunu temsilciler olarak kendilerine ilettik. Ama değişen birşey olmayınca, işçi arkadaşlarımız ilk tepkilerini gösterdiler. İlk gün verilen yoğurtları almadılar. İşveren bunun üzerine yoğurtları getirmemeye başladı. Arkadaşlar da yemekleri yemediler. Ama işveren açık yoğurt vermekte ısrar etti. Bunun üzerine arkadaşlar yemekleri yemediler ve mesaileri kestiler. Arkadaşlar huzursuzdu, arkasından bu işleri bizim yaptığımız iddiasiyle işten atıldık. Şurası açık ki bu bir kişinin yaptığı iş değildir. İşverenin baskıları ve kazanılmış haklarımızı alması karşısında arkadaşların toplu tepkisidir."

Evet. Nursan'daki işçiler direndi. İş başı yapmadılar. Haklı istemleri için. Kale-Kilit ve Urgancılar'daki işçi arkadaşlarının öğleyin onları ziyaretleri ve yemek getirmeleri, haklı davalarında ve mücadelelerinde moral kaynağı oldu. İki gün süren direniş sonunda ve yapılan bir dizi görüşme sonucunda işten atılan Temsilci Sibel Kebapçı ve Filiz Ayyıldız tekrar işe alındı. Başarıyla biten bir mücadele işçilerin haklı kazanımıyla sonuçlandı.

BU MÜCADELE BİRKEZ DAHA KANITLAMIŞTIR Kİ; BİRLİKTE DAVRANILAN VE DİRENMEYİ GÖZE ALAN HER HAKLI DAVA BAŞARIYLA SONUÇLANACAKTIR...

Otomobil-İş, Sayı 31, Aralık 1987.

makineler sustu. Direniş Kale Kilit ve Urgancılar fabrikalarının işçileri tarafından da desteklendi. İki gün süren direniş, işten çıkarılan temsilcilerin tekrar işe alınmalarıyla sonuçlandı.[739]

Nursan işçilerinin ikinci direnişi de arkadaşları Orhan Öztürk'ün Türk Metal yanlıları tarafından darp edilerek yaralanması nedeniyle patlak verdi. 22 Aralık 1987 tarihinde Nursan işçilerinin şalterleri indirmeleriyle başlayan Nursan direnişi, "can güvenliği" talebiyle bir anda patlak veren bir işçi eylemiydi. Nursan direnişi sırasında çevre fabrikalardan gelerek onların eylemini destekleyen işçiler, Topkapı bölgesinde Otomobil-İş'in gücüne güç kattılar.

Otomobil-İş'in örgütlü olduğu Nursan fabrikasına Türk Metal örgütlenmesi yapmak amacıyla gelen ve kimlikler bilinen kişiler tarafından saldırıya uğrayan Orhan Öztürk olayı Otomobil-İş Topkapı Şubesi Basın Yayın Komisyonu'na şöyle anlatmıştı:

> Olay günü tuvalete gittim, arkamdan Nurettin geldi. Bana 'Sen bugünlerde çok ileri gittin, ayağını denk al' dedi. O sırada içeri Özcan ve İlhan girdi. Nurettin'in işareti ile bana saldırdılar. Daha sonra Nazif geldi ve dört kişi, beni aralarına alarak vurmaya başladılar. Bu olay öncesi sendika işleri ile fazla uğraşma diye şefim tarafından ikaz edilmiştim. Nurettin de sürekli üzerime geliyordu. Hiçbirine aldırmadım. Çaresizlikten bana saldırdılar.

Orhan Öztürk, fabrikada tüm işçilerin Otomobil-İş'i benimsemiş olduklarını, arkadaşları yardımına gelmemiş olsaydı daha ağır yaralanabileceğini hatta belki de ölebileceğini söylüyordu: "Ancak hiçbir baskı bizlerin sendika seçme özgürlüğümüzü engelleyemez." Olayın ertesi günü Bakırköy Adli Tıp Öztürk'e 5 günlük rapor verdi.

23 Aralık 1987 tarihinde Otomobil-İş'in yaptığı görüşmelerin ardından Nursan işçileri eylemlerine son verdiler. Otomobil-İş Topkapı Şubesi Basın Yayın Komisyonu *Otomobil-İş* gazetesinden yayımlanan açıklamasında, işçilerin özgür iradelerine güvenmeyenlerin, onların düşüncelerini zor kullanarak değiştirmek isteyenlerin, kendilerine işçi sendikasıyım diyemeyecekleri kaydedildi.[740]

11 MART 1988 YEMEK DİRENİŞİ

Türk-İş'in kararı tüm yurtta olumlu etki yaptı. Hemen hemen tüm fabrikalarımızda canlı ve diri bir biçimde geçen yemek boykotu % 90 başarıya ulaştı denilebilir.

Bu eylemin en önemli anlamı, kendi hakları için milyonlarca işçinin aynı anda kendi güçlerini ortaya koyabilmiş olmalarıdır. TİSK, bu eylemi "yasa dışı" ilan edip, duyurular yayınlayarak işyerlerinde engellemeye çalıştıysa da başarılı olamadı. Tüm engelleme ve başarısız gösterme çabalarına rağmen eylemin 1980 sonrasının en yığınsal eylemi olması niteliğinin üzerine gölge düşürülemedi.

İşte, Kartal Singer işçileri şöyle diyorlar. "Biz eksiksiz bir biçimde bu eyleme katıldık. Bu gidişe dur demenin artık bir tek yolu var. MÜCADELE ETMEK VE DİRENMEK. Hep birlikte Türk-İş'in bundan sonraki eylemlerini de destekleyeceğiz. Önemli olan genel greve kadar yükselecek eylemleri disiplinli ve kararlı bir biçimde yürütmektir."

Evet Türk-İş'in 16 Şubat'ta Başkanlar Kurulu'nda aldığı eylem kararları her fabrikada yankılanıyor, destek buluyor.

GÖREV: Önümüzdeki günlerde de bu kararları en geniş bir atılımla hayata geçirmektir.

GÖREV: Bu kararlara sahip çıkmaktır.

GÖREV: Bu eylemlerin haklılığının. Ve gerekliliğinin istisnasız herkese kavratılmasıdır.

HAYDİ KARARLI BİR MÜCADELE İLE GÜCÜMÜZÜ ORTAYA KOYALIM...

Otomobil-İş, Sayı 34, Nisan 1988.

META DİRENİŞİ: BİR "PATRONSUZ ÜRETİM" DENEYİMİ

META Elektronik Endüstri ve Ticaret A.Ş. işyerinde 1992 ve 1993 yıllarında yaşananlar, Türkiye sendika hareketi içinde sıra dışı bir direniş örneği olarak emek tarihinde yerini aldı. META işçilerinin mücadelesi 1980'lerin ortalarına kadar uzanan bir geçmişe, geleneğe sahipti.

META'DA ÖRGÜTLENME VE YEMEK BOYKOTU: 1986

ITT Schaub Lorenz televizyon, radyo ve müzik setlerini üreten ve 650 işçinin çalıştığı META Elektronik Endüstri ve Ticaret A.Ş. 1980 öncesi Maden-İş Sendikası'nda örgütlü bir işyeriydi. 12 Eylül askerî darbesiyle sendikasız kalan META işçileri, 1983 yılında 2821 ve 2822 sayılı Kanunların yürürlüğe girmesi ve sendikal faaliyetin tekrar başlamasıyla birlikte yeniden örgütlenme arayışına girmişlerdi. Bu süreçte META, Türk Metal ve Otomobil-İş'in karşı karşıya geldiği fabrikalardan biri oldu.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, META'da Türk Metal'in toplu sözleşme yapabilmek için gereken çoğunluğa sahip olduğu tespitini yaptı. Bakanlık tespit yazısının tebliğinin ardından Otomobil-iş yargı yoluna başvurdu. Yargılama sonunda işyerinde Türk Metal'in yalnızca 78 üyesi olduğu anlaşıldı ve Mahkeme Bakanlık tarafından Türk Metal'e verilen çoğunluk tespitini iptal etti. Bunun üzerine, Türk Metal üyesi olanlar da dâhil olmak üzere META işçileri Otomobil-İş'te birleşme kararı alarak Otomobil-İş'e üye oldular.[741]

META'da gerilim Otomobil-İş'in çoğunluğu sağlamış olduğunu tespit eden mahkeme kararının ardından da sürdü. Hasta işçiler viziteye gönderilmiyor, iki dakika geç gelen işçiler o gün çalıştırılmıyor ve hafta sonu da ücretler kesiliyor, işyerinde evli çiftlere okul kaydı için izin verilmiyordu. İş gruplandırmada var olan yanlışlar düzeltilmiyordu. 650 META işçisinin 400'ü kadın olmasına ve bu nedenle yasal bir zorunluluk olmasına rağmen işçilerin işyerinde kreş açılması talepleri işverence geri çevriliyordu. Çığ gibi büyüyen sorunlar karşısında işçiler bir günlük yemek boykotuna gittiler. *Otomobil-İş* gazetesinde, Mecidiyeköy Şubesi'nin örgütlülük alanına giren META'da eylemin ertesi günü yemekhanede yapılan toplantıda işverene geri adım attırıldığı bilgisi yer alıyor.[742]

İşveren işçilerin birçok talebi karşısında geri adım atmıştı. Ancak kreş konusu çözümlenememişti. "Bir kreş olmaması çok büyük bir sorundu" diye anlatıyor o tarihlerde META'da temsilcilik görevi de yapmış olan, kadın işçilerden Munise Işık: "Kadınların anaç tarafı, annelik iç güdüsünden dolayı çocuklarından uzak kalmak, onları bir yerlere bırakmak çok zor. İşçi maaşıyla bakacak biri de tutulamıyor, tutulsa bile annenin aklı çocuklarında kalıyor." Işık, kreş sorununu sendikanın çözülmesi gereken temel başlıklardan biri olarak görmediğini ve her seferinde "es geçilen" bir konu olduğunu belirtiyor: META'nın Kartal'a taşındığı dönemde kreş sorununun daha çok dile geldiğini ama hiçbir zaman hayata geçemediğini söylüyor: "Hele yeni doğum yapmış kadınlar için çok büyük sorundu. Anne, baba, kardeş ya da birini bularak çözüyorlardı."[743]

Bu dönemde MESS'e üye olan META için, Otomobil-İş ile MESS arasında 1 Eylül 1986 ile 31 Ağustos 1988 tarihleri arasında geçerli olan toplu iş sözleşmesi bağıtlandı.

META KARTAL'DA

META işyeri 1988 yılında Beşiktaş'tan Kartal bölgesine taşındı. Bu dönemde büyük yatırımlar yapılmış, fabrika büyümüş, işçi sayısı 1500'e, Otomobil-İş'in işyerindeki üye sayısı ise 1.030'a ulaşmıştı.

İşyeri, Otomobil-İş Kartal Şubesi'ne devredildi. Kartal Şube Başkanı Ali Rıza İkisivri'ydi. Ancak, META işyerinde TKP'li çevresi oldukça etkindi ve Kartal Şubesi'nde Kamil Kinkır öncülüğünde yürütülen muhalefet hareketi de güçlüydü. Otomobil-İş Genel Mali Sekreteri Hüseyin Kara da META işyerinden gelmiş bir sendikacıydı.

Kartal Şubesi muhalefeti içinde olduğu kadar Otomobil-İş içinde etkili bir isim olan Kemal Parlak, 1988 yılında META'da işbaşı yapmıştı. META'da iki dönem baştemsilcilik yapan Kemal Parlak'la, o dönemde fabrikadaki koşulları konuştuk:

> Ben fabrikaya girdiğim zaman META'da çalışma koşulları çok kötüydü. Genç çoktu, kadın çoktu. Ücret de çok düşüktü. Asgari ücret seviyesinde. Eski işçiler asgari ücretin biraz üzerinde çalışıyordu. Oysa, çok büyümüştü fabrika, otomasyona geçmişti. Biz o zaman robot diyorduk. Üretilen televizyonları dünyanın her yerine ihraç ediyordu fabrika. Almaya, Yugoslavya, İsrail, İngiltere İspanya'ya ihracatı vardı fabrikanın."[744]

Kemal Parlak'ın META'da temsilci olarak ataması yapılır. Ancak, Kartal Şube Başkanı Ali Rıza İkisivri, TKP"li olarak bilinen birinin temsilci atanmasından hiç hoşlanmaz.[745] Kemal Parlak temsilcilik görevine başlamasıyla birlikte koşulların düzeltilmesi için kimi protesto eylemleri örgütler.[746]

AV. MEBUSE TEKAY: DEMİRÖREN ÜÇ YÜZÜ AŞKIN İŞÇİNİN İŞİNE SON VERDİ

O tarihte çevik kuvvetin başında Necati Yıldırım vardı. Tüm işçi eylemlerinde onunla karşılaşırdık. Erdoğan Demirören'in iş yerinde örgütlenme sürerken Demirören üç yüzü aşkın işçinin işine son verdi. Üç yüz işçiyle yine önce Bölge Çalışma Müdürlüğü'ne gittik. İki yanımızda Necati Yıldırım'la birlikte çevik kuvvet elemanları yürüyor. Sonra trene binip Bakırköy Savcılığı'na gidip tek tek şikâyet dilekçesi verdirdik. Büroda durumu değerlendirdik ve bu büyük bir kıyım biz de dayanışma olarak işçiden vekalet ücreti almayalım dedik. Ertesi gün işçilerle toplantı yapıp aralarından seçtikleri on kişilik temsilci heyetiyle Demirören'in Karaköy'deki binasına gidip, engelleri aşıp odasına kadar girdik. Uzatmayayım sonra temsilciler dağıttığımız üç yüzü aşkın sendika muvafakat belgelerinden sadece seksen tanesini imzalanmış olarak geri getirdiler. İşçiler vekalet ücreti almadan yüzlerce davaya bakmamızı normal bulmamışlar. Kadın başıma neye güvenip onlarla yürüdüğüme de engellenmeye rağmen Demirören'in odasına kadar girişime de şaşırmışlar ve işverenle anlaşmalı olduğumuzu düşünüp çoğu vekalet vermemiş.

12 Eylül sonrasında ilk kez 1988 yılında 1 Mayıs kutlaması için Taksim'e çıkış kararı alınmıştı. Gümüşsuyu civarında polis coplarla saldırdı yürüyenlere. 8-10 polis etrafımı çevirip beni coplayarak gözaltına aldı, engel olmak isteyen Av. Bahri Belen ve Av. Ülkü Uz'u da aldılar. Birkaç gün gözaltında açlık grevi yapıp bırakıldık. Gazeteci Şükran Ketenci, yürüyüş sırasında Necati Yıldırım'ın polislere beni gösterip alınmam için emir verdiğini söylediğinde Demirören işçilerini hatırlamıştım.

Mebuse Tekay, eposta, 25 Temmuz 2022.

META işçileri. Fotoğraf: Munise Işık Albümü.

MESS GRUP PAZARLIĞI: 1990-1992

1990-1992 MESS Grup Toplu Sözleşmesi görüşmelerinin başladığı günlerde META'da bir temsilci krizi yaşandı. İşyerinde işçi sağlığı güvenliği alanında da bir çok sorun yaşadıklarını ve temsilcilik sürecinde bunların görünür olması için çaba harcadığını belirten Kemal Parlak, "temsilciler gerçekten pasifti" diyor. Bu, sendikaya olan tepkiyi de büyütmekteydi. Tepkilerin artması üzerine 4 temsilci istifa etmek için Kartal Şubesi'nin yolunu tutar. Şube Başkanı Ali Rıza İkisivri ile yapılan görüşme sonucunda baştemsilci istifa etmekten vazgeçer. Diğer temsilcilerle birlikte Kemal Parlak istifa eder ve temsilci seçiminin yenilenmesi gündeme gelir. Yapılan temsilci seçimi sonunda Kemal Parlak baştemsilci olur.[747]

1990-1992 MESS Grup Toplu İş Sözleşmesi hazırlıkları başlar. META işçileri ve temsilcileri MESS'e karşı yürütülecek olan toplu pazarlık süreci öncesinde yapılan çalışmalara aktif olarak katılırlar. Yürürlük süresi Eylül ayında başlayacak olan toplu sözleşme için hazırlıklar Nisan ayında başlar. META'da Kartal Şubesi'ne bağlı diğer işyerlerinde de olduğu gibi bir toplu sözleşme hazırlık komisyonu oluşturulur. Hazırlık çalışmaları bu komisyon tarafından yürütülür. MESS müzakerelerinin uyuşmazlıkla sonuçlanmasının ardından greve çıkan ilk fabrika META olur.[748] 26 Aralık 1991 tarihinde başlayan grev 25 Ocak 1992 tarihinde, Bakanlar Kurulu tarafından Körfez krizini bahane edilerek sonlandırılır. Buna rağmen işçileri memnun eden bir toplu sözleşme imzalanır. META'da, 1990-1992 MESS grup toplu sözleşmesi sonrası yapılan temsilci seçimi sonucunda temsilcilik görevlerine Kemal Parlak (baştemsilci), Munise Işık, Osman Öngören ve İbrahim Çetin seçilirler.

1992 yılına gelindiğinde Avrupa Birliği'nin uygulamaya başladığı gümrük vergileri ve televizyon ihracatında uygulanan 30 dolarlık Destekleme Fiyat İstikrar Fonu'nun ANAP döneminde kaldırılması elektronik sektöründe ciddi sıkıntıları beraberinde getirdi. META işyeri de bundan etkilenen firmalardan biriydi. Günlük üretimi bin 800'den bin 200'e düştü. META, 15 Mayıs 1992 tarihinde işçileri ücretsiz izne çıkararak bir süre üretimini durdurdu. 13 gün sonra izne çıkardığı 600 işçiden 320'sini işten çıkardı.[749]

Munise Işık, ücretsiz iznin önce 4 gün olarak açıklandığını sonra bunun 15 güne çıktığını anlattı: "15 gün denildi. Daha sonra 15 günlük izinde evlere kâğıt [fesih bildirimi] gönderildi. Tazminatlarınız ödenmeye çalışılacaktır! Tabii, işçilerin hepsi işyerine geldi, tazminatlarını almak için. Herhalde böyle 300 kişi vardı."[750] Munise Işık, toplu çıkarma uygulanırken, aynı aileden iki kişi çalışıyorsa onlardan birinin çıkarıldığını, "son giren ilk çıkar" ilkesiyle hareket edildiğini anlattı.

Işık, toplu çıkışın ardından META'nın, "kalan işçiler ve elindeki malzemeyle" bir süre daha üretim

META işçileri işyerini savunuyor

ITT Schaup Lorenz televizyonları üretimi yapan META şirketinin işçileri bankaların haciz işlemlerine karşı fabrikalarını gece gündüz savunuyorlar.

İşçiler adına eylemlerini anlatan Otomobil-İş Sendikası işyeri temsilcisi Kemal Parlak, "Kısa bir süre öncesine kadar Türkiye'nin en büyük şirketlerinden biri olan META şirketinin yeniden yaşatılmasını istiyoruz" dedi.

Bugün, 16 Temmuz 1992.

yapmaya çalıştığını kaydetti: "Ama üretimin doğru dürüst başlamadı. O elde olanlarla, gümrükte olanlarla bir süre üretim devam etti ama bu sefer komple kapatmaya gidildi. İşveren konkordato ilan etti."[751]

META baştemsilcisi Kemal Parlak, daha sonra fabrikanın 20 civarında bankaya borcu olduğunun ve fabrikanın mallarına haciz konulacağının söylendiğini anlattı: "Arkadaşlarla bir değerlendirme yaptık. Ne yapacağız ne edeceğiz, nasıl gidecek? Fabrikayı işgal etmek dışında hiçbir çaremiz kalmadı."[752]

META, konkordato başvurusunda bulundu

DENİZ ŞAHİN

META Elektronik, on sekiz bankaya olan yaklaşık 30 milyon dolarlık borcu için dün Beyoğlu İcra Tetkik Mercii Hâkimliği'ne konkordato başvurusunda bulundu. META Elektronik avukatı Nida Ergenç, uzun süre alacaklı bankalar arasında borç ödemelerinin bir takvime bağlanması doğrultusunda anlaşma sağlanması için beklediklerini, ancak üç bankanın anlaşmaya yanaşmaması, bir özel bankanın da iflas yoluyla takibe geçmesi üzerine, konkordato başvurusunda bulunduklarını açıkladı. Ödeme güçlüğü içine giren META'nın Kartal'da kurulu fabrikası üzerine İnterbank 400 milyarlık, Yapı Kredi, Pamukbank, Tefkenbank ve Tekstilbank da toplam 190 milyar liralık ipotek koydurmuştu. Vakıflar Bankası, Akbank ve İktisat Bankası da şirkete ait çeşitli gayri menkulleri haczetti. Alacaklı bankaların bir kısmı, META'nın yeniden üretime geçerek borçlarını ödeyebilmesi amacıyla döviz üzerinden, iki yılı ödemesiz 4 yıl ödemeli, yüzde 2 faizle borçların bir takvime bağlanması, daha sonra da işletme kredisi verilmesi doğrultusunda bir program hazırladı. Ancak bazı bankaların anlaşmaya yanaşmaması üzerine program hayata geçirilemedi.

META konkordato başvurusuyla birlikte sunduğu ödeme planında, toplam 30 milyon dolarlık borcunu, bir yılı ödemesiz altı yıl içinde, sekiz aylık eşit taksitler halinde yüzde 12 basit faizle ödeyeceğini bildirdi.

META işçileri fabrikada nöbet tutmaya başladı.

Cumhuriyet, 17 Temmuz 1992.

17 Temmuz 1992 tarihli *Cumhuriyet* gazetesinde META'nın, "18 bankaya olan 30 milyon dolarlık borcu için" 16 Temmuz tarihinde Beyoğlu İcra Tetkik Mercii Hakimliği'ne konkordato başvurusunda bulunduğu haberi yer aldı. META Avukatı Nida Ergenç, "uzun süre alacaklı bankalar arasında borç ödemelerinin bir takvime bağlanması doğrultusunda anlaşma sağlanması için beklediklerini, ancak üç bankanın anlaşmaya yanaşmaması, bir özel bankanın da iflas yoluyla takibe geçmesi üzerine, konkordato başvurusunda bulunduklarını açıkladı:

> Ödeme güçlüğü içine giren META'nın Kartal'da kurulu fabrikası üzerine İnterbank 400 milyarlık, Yapı Kredi, Pamukbank, Tefkenbank ve Tekstilbank da toplam 190 milyarlık ipotek koydurmuştu. Vakıflar Bankası, Akbank ve iktisat Bankası da şirkete ait çeşitli gayri menkulleri haczetti. Alacaklı bankaların bir kısmı, META'nın yeniden üretime geçerek borçlarını ödeyebilmesi amacıyla döviz üzerinden, iki yılı ödemesiz 4 yıl ödemeli, yüzde 2 faizle borçların bir takvime bağlanması, daha sonra da işletme kredisi verilmesi doğrultusunda bir program hazırladı. Ancak bazı bankaların anlaşmaya yanaşmaması üzerine program hayata geçirilemedi.
>
> META konkordato başvurusuyla birlikte sunduğu ödeme planında, toplam 30 milyon dolarlık borcunu, bir yılı ödemesiz altı yıl içinde, sekiz aylık eşit taksitler halinde yüzde 12 basit faizle ödeyeceğini bildirdi.[753]

Cumhuriyet'in haberinin devamında, 400 işçinin fabrikada nöbet tutmaya başladığı da belirtilmekteydi. Fabrika işgali başlamıştı. Kemal Parlak, Otomobil-İş Genel Merkez Yönetim Kurulu'nun, önce sendikanın avukatlarıyla bir değerlendirme yaptığını, sonra META baştemsilcisi olarak kendisinin de katıldığı bir toplantı düzenlendiğini anlattı.

> Tabii, avukatlarımız var. Mebuse (Tekay) Hanım daha fazla ilgileniyor ama Şeyma Hanım var, Hikmet Hanım var. Sendikanın diğer avukatları var. Beni çağırdılar. Biz de fabrikayı yeni işgal etmiştik. Ama Otomobil-İş'te para yok. İşgal devam ederse yemek verilecek, bunu da düşünüyorlar. Bunu açık açık konuştular benimle. Açık açık. İki merkez yöneticisi, Ziya Yılmaz Genel Başkan Yardımcısı ve Hüseyin Kara. Avukatlar, biz buradan bir kuruş para alamayız dediler. Zaten birinci ipotekten sonra hiç kimseye para kalmaz dediler, hiç kimseye para kalmaz... Ne yaparız? Biz bu arada fabrikanın malzemelerini haciz ettik. Haczin önünde herhangi bir yasal engel yok. İşçilerin alacaklarına karşı. Biz alacaklarımızı kesinleştirdik. O zaman patronlarla da görüşmelerimiz sürüyor. Mebuse Hanım iyi bir avukat. Bir borç kabulü yaptırdı. Bu borç kabulü ile alacaklı olduk, alacaklarımıza karşılık makinelere haciz koydurduk. Ama makineleri satamayız, çünkü ipotekli. Yani ipoteğe bağlı, gayrimenkule bağlı. Ama buradan da bir şey alamayız dediler.[754]

İŞÇİLER FABRİKAYA KAPANIYOR

Kemal Parlak, sendikadaki toplantının ardından fabrikaya döner. Fabrika yemekhanesinde işçilerle bir toplantı yaparak gelinen durumu açıklar:

> Arkadaşlar, sendikadan, toplantıdan geliyorum. Sendikadaki avukatların ve müşavir avukatların vermiş olduğu bilgiye göre biz

> buradan anayasa ve yasa gereği bir kuruş para alamayız. Bir kuruş para alamayız bunu söylediler. Bir kıyamet! Bağrışmalar, ağlaşmalar. Susturdum hepsini. Yasalar böyle diyor. Ben size bir şey söylüyorum. Buradan ya bütün alacakları alırız ya da benim cenazem çıkar. Var mısınız? Korkunç bir alkış. İşgal daha da kemikleşti.

Böylece işçiler kendilerini fabrikaya kapattılar. Kırmızı bir pankart yaptırarak, fabrikanın ön cephesine asarlar: "Bu fabrika da işgal vardır." Kemal Parlak, polisin fabrikanın işgaline değil de bu pankarta "taktığını" anlattı:

> Emniyet Genel Müdürü taktı pankarta. 'Bu pankartı indirmezseniz fabrikaya girer dağıtırız sizi' dedi. Takmadık. Biz zaten göze almışız.[755]

Fabrika işgalinde öncelikli hedef, haciz için gelen bankaları durdurmaktı. 17 Temmuz 1992 tarihinde Vakıflar Bankası avukatları haciz için fabrika önüne geldi. Banka avukatlarının fabrikadaki makineleri dışarı çıkarmak istemeleri üzerine sendika temsilcisi İbrahim Çetin, işçiler Fatma Yıldız ve Ayhan Tosun yedi katlı fabrika binasının çatısına çıkarak işlemin durdurulmaması halinde aşağı atlayacaklarını duyurdular. İşçiler, "Sonuna kadar mücadele edeceğiz. Fabrikanın çalışmasını istiyoruz. Bizim de içerde alacaklarımız var. İki buçuk aydır maaş alamadık' diye seslendiler. Aşağıda biriken ve "Her şeye rağmen üretime geçeceğiz", "Çalışma hakkı kutsaldır", "Bırakın üretelim" yazılı pankartlar taşıyan işçiler de arkadaşlarına "Hep beraberiz, öleceksek de birlikte ölürüz" diye seslendiler. İşçilerin direnişi karşısında fabrika kapısında bekleyen çevik kuvvet müdahale etmedi. Akşam saatlerinde haciz için getirilen kamyonlar geri çekildi. Vakıflar Bankası avukatlarının da saat 17:00'de ayrılmaları üzerine çatıda bekleyen üç işçi aşağı indi.[756]

Munise Işık, bu eylemi bir çare olarak düşündüklerini anlattı: "Bizim bilincimizde olan bir insanın intihar etme gibi bir yönelimi olmaz. Ama engellemek için de başka çare yok. Kurguladık. Yoksa tutup da İbrahim Abi'nin oradan atlaması söz konusu olmaz. Bunu ne biz isteriz ne o yapar." Bu eylemin detaylarını baştemsilci Kemal Parlak'la da konuştuk:

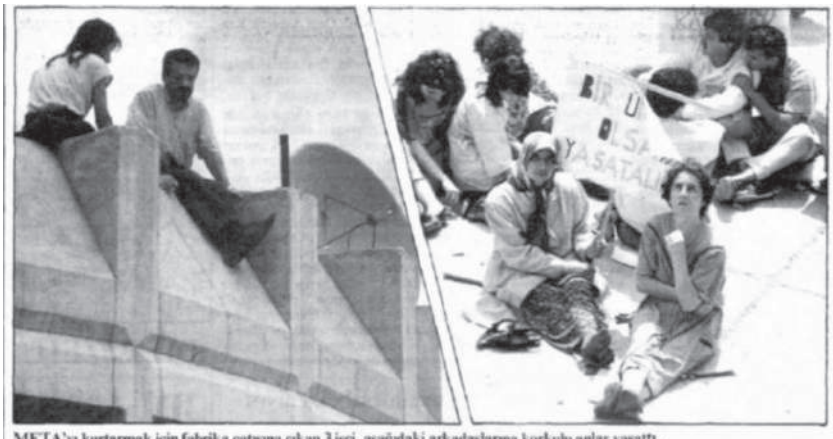

META'yı kurtarmak için fabrika çatısına çıkan 3 işçi, aşağıdaki arkadaşlarına korkulu anlar yaşattı.

META işçisi: 'Bırakın çalışalım'

► 18 bankaya toplam 300 milyar lira dolayındaki borcu için konkordato başvurusunda bulunan META Elektronik Fabrikası'nda Vakıflar Bankası'nın haciz girişimi işçilerin tepkisiyle karşılaştı

► Fabrika çatısına çıkıp haciz işlemi durdurulmazsa aşağı atlama tehdidinde bulunan üç işçinin direnişi üzerine Vakıflar Bankası'nın haciz girişimi sonuçsuz kaldı.

DENİZ ŞAHİN

On sekiz bankaya toplam 300 milyar lira dolayındaki borcu için konkordato başvurusunda bulunan META Elektronik Fabrikası'nda dün Vakıflar Bankası'nın haciz girişimi işçilerin tepkisiyle karşılaştı. Fabrika çatısına çıkan üç işçi "Biz iş istiyoruz, eve ekmek götüremiyoruz" diye bağırarak haciz işlemi durdurulmazsa kendilerini aşağı atacakları tehdidinde bulundular. İşçiler, haciz memurlarının saat 17.00'de fabrikadan ayrılmasından sonra aşağı indiler. İşçilerin direnişi üzerine Vakıflar Bankası'nın haciz girişimi sonuçsuz kaldı.

META Elektronik'in 14,5 milyar lira borcu olduğu belirtilen Vakıflar Bankası yetkilileri dün META Elektronik'in Kartal'da kurulu televizyon fabrikasına haciz gittiler. Banka yetkililerinin içerideki makineleri çıkartmak istemesi üzerine Fatma Yıldız, İbrahim Çetin ve Ayhan Tosun adlı işçiler yedi katlı fabrika binasının çatısına çıkarak işlemin durdurulmaması halinde aşağı atlayacaklarını duyurdular. İşçiler "Sonuna kadar mücadele edeceğiz. Fabrikanın çalışmasını istiyoruz. Bizim de içeride alacaklarımız var. İki buçuk aydır maaş alamadık" diye konuştular. Aşağıda biriken işçiler de arkadaşlarına "Hep beraberiz, öleceksek de birlikte ölürüz" diye seslendiler. "Her şeye rağmen üretime geçeceğiz", "Çalışma hakkı kutsaldır", "Bırakın üretelim" yazılı pankartlar taşıyan işçiler "Yılda 50 milyon dolarlık ihracat yapan bu fabrikayı kim niye kapatmak istiyor? Çalışma hakkımızı gasp ettiler. Banka patron, patron bankalar suçlu diyor. Düne kadar iki anahtar vereceğiz diyenler niye bize sahip çıkmıyor" diye konuştular. İşçiler " Bütün olumsuzluklara rağmen mücadele etmeye kararlıyız. Kâr, faiz paylaşımı arasında ezilip işsizler ordusuna katılmak istemiyoruz" dediler.

Fabrika kapısında bekleyen çevik kuvvet işçilere müdahale etmezken akşam saatlerinde haciz için getirilen kamyonlar geri çekildi. Vakıflar Bankası avukatlarının da saat 17.00'de fabrikadan ayrılması üzerine çatıda bekleyen üç işçi aşağı indi.

Cumhuriyet, 18 Temmuz 1992.

> "Vakıf Bank hacze geldi. Biz fabrikayı işgal etmişiz, bir sandalye dışarı vermeyiz. Barikatları kurduk. Baktım bizim ön tarafa, kulübe gibi bir yer. Polisler gelecek. Barikat kursak ne olacak. Çoğu kadın, genç dayanamayız. 'İbrahim gel' dedim. 'Senin yanına da bir kişi alacağız, yarın polisler gelecek, kesin istihbarat aldık. Barikatı yıkmaya kalktıklarında sen çatıdan intihar girişiminde bulunacaksın ama çok şey de yapma tansiyonun da var, düşer müşersin.' Yanına da Ayhan diye bir arkadaşı koydum. Kimsenin haberi yok ama ben biliyorum, İbrahim biliyor, Mumine Abla biliyor. Sonra diğer temsilcilere söyledik. Hacze geldiler. Çevik kuvvet, ambulanslar... fabrikanın önü-

> ne barikatı kurduk. Biraz sonra polis barikata tam yüklendiği anda İbrahim çatı da, 'Durun! kendimi atarım, durun, kendimi atarım.' Geri çekildiler. İbrahim tekrar kendini atmakla tehdit ediyor. Bu böyle akşam saat 17:00'ye kadar sürdü.

İbrahim Çetin, Ayhan Tosun ve Fatma Yıldız'ın "intihar eylemi" sonuç verdi. Bu arada işverenle yapılan görüşmeler sonuç vermeyince işçiler fabrikada gece gündüz beklemeyi sürdürdüler. İşçilerin amacı fabrikanın üretime devam etmesi, bu olmazsa birikmiş alacakların ve tazminatların alınmasıydı. Munise Işık, kadın işçilerin yoğun olduğu işyerinde, başta aile baskısıyla "kadın başına orada kalabilir mi?" gibi itirazlar geldiğini, çocuklu kadın işçilerin tereddütleri olduğunu ama onların da direnişe sonuna kadar katıldıklarını anlattı:

> Hepsi sabah akşam fabrikadaydı. Hepsi katıldılar. Fabrikanın içinde yatıp kalkıyorduk. 3-4 günde bir evimize gidiyorduk, sonra tekrar geri geliyorduk. Ben haftada bir uğruyordum evime, bir iki saat duruyor, tekrar geri dönüyordum fabrikaya. Diğer çalışan arkadaşların çoğu da böyle yapıyordu. Biz temsilci olduğumuz için daha çok kalıyorduk fabrikada.[757]

Böylece 62 gün, gece gündüz devam etti direniş. Sendika direnişçi işçilerin yemek ihtiyacını karşıladı, çevre fabrikaların işçilerinden, demokratik kuruluşlardan da dayanışma geldi.

FABRİKALAR İŞÇİNİNDİR

Direniş devam ederken, işçiler üretime başlama kararı alır. Bu, direniş kararı alındığında kimsenin aklında olmayan bir şeydir. Sendikanın işverenle yaptığı görüşmeler sonuçsuz kalmış, fabrikaya ipotek koymuş olan alacaklı bankalar devrededir artık. Bu durumda sendika, işçi alacaklarının öncelikli olması için bankalarla görüşmeye başlamıştır. Kemal Parlak, işçi alacakları için Çukurova Holding'in avukatı Osman Oy ile görüşmeler yaptıklarını anlattı:

> Çukurova Holding'in, İnterbank'ın avukatı Osman Oy süreci takip ediyor. O dönem gazetelerde de çıktı Çukurova Holding'in icra takipleri. Mecidiyeköy'de İnterbank'ın Genel Müdürlüğü'nde Av. Osman Oy ile görüşmeler yapıyoruz ama bir türlü yanaşmıyor adam. İşçi alacaklarının META Elektronik Endüstri ve Ticaret A.Ş.'nin borcu olduğunu söylüyor. Kendi alacaklarına karşı oraya ipotekli koyduklarını söylüyor. Ama görüşmeleri de sürdürüyoruz. Biz diyoruz ki, 'Tamam bize tazminatlarımızı ve birikmiş maaşlarımızı bütün tazminatlarımızı verin, bunlar bizi ilgilendirmiyor.' Anlaşamadık. Diğer tarafta fabrikayı işgal etmişiz. Biz diyoruz ki buradan ölü çıkar, alacağımızı bırakmayız. İşçilerin çok büyük alacakları var. Swissotel'de yaptığımız son toplantıda elindeki dosyayı attı, 'Artık Meta Elektronik diye bir dosyam kalmadı, beni de ilgilendirmezsiniz' dedi. Ben de dedim ki, 'Osman Bey, biz de size burayı yedirtmeyiz. Biz de önümüzdeki hafta üretime geçeceğiz.' Güldü, kahkaha attı, 'Benim fabrikamda mı üretim yapacaksınız?' diye. Bir de 'Üretirseniz alkışlarım' dedi. 'Göreceksiniz' dedik, ayrıldık."[758]

Böylece META işçileri üretime geçme kararı alırlar. 22 Eylül 1992'de bir basın toplantısı yaparak bu kararlarını açıklarlar. Basından istedikleri ilgiyi göremeseler de seslerini duyururlar. İşçilerin stokları sayarak 40 bin televizyon üretimi yapabileceklerini tek eksiklerinin televizyon tüpü olduğunu tespit ederler. Fabrikada üretim yaparak tazminat ve maaşlarını alabilmek için kolları sıvarlar. O zaman televizyonlar tüplü olduğu için televizyon tüplerinin tedarik edilmesi şarttır. İşverenle konuşurlar ama işverenin umurunda değildir. Gümrükte, bilmem kaç bin tane tüpü çekemediklerini söyler. İşçilerin tüpleri gümrükten çekip üretimde kullanmalarını söyler. Ama gümrükten tüpleri almak için de para gerekmektedir: Kemal Parlak, bu sorunu nasıl çözdüklerini şöyle anlattı: "Gittik Kadıköy'de bir spotçuyla anlaştık. Benim bir arkadaşım aracı oldu. Spotçuya dedik ki gümrükte tüpler var sen o tüpleri çek, parasını ver, biz sana piyasadaki fiyatın çok altında fiyatla televizyon vereceğiz tüplerin karşılığında. Adam kabul etti."[759]

Böylece iki ay içinde işçiler üretime başlarlar. Zaten fabrikanın bir düzeni vardır. Munise Işık, 'Karar verdiğin anda, geçtiğin zaman bantın başına üretime başlıyorsun zaten' diyor. İşçiler maaşları karşılığında televizyon almaya başlarlar ve aldıkları her televizyon maaşlarından düşer. Alacağına karşılık işçilerin ücretlerinden düşecek olan televizyon fiyatları, 37 ekran, 51 ekran, 55 ekran, 70

ekran için ayrı ayrı belirlenir. Aracı, bayi, nakliye giderleri olmadığı için bu fiyatlar piyasa fiyatlarının oldukça altındadır. Böyle olunca da işçiler, maaşlarına karşılık aldıkları televizyonları kolaylıkla satabilmektedirler. Bu da hem kendileri hem de alıcılar için önemli bir avantajdır.[760]

HALK KAPININ ÖNÜNDE KUYRUK OLDU

İşçiler ürettikleri televizyonları kendi bireysel çabalarının yanı sıra spotçularla da anlaşarak piyasaya sürmeye başladılar. Schaub Lorenz televizyonlarının spotçular eliyle satılmaya başlaması, diğer markaları da etkiledi, onların da değişik kampanyalara yönelmelerine yol açtı. Böylece, META'da "patronsuz üretim" ve piyasasının yarı fiyatına satılan televizyonlar kısa zamanda duyuldu ve büyük ilgi uyandırdı. Kemal Parlak, "Halk kapının önünde kuyruk oldu" diye anlatıyor bu ilgiyi ve talebi: "Fabrikanın önünde halk televizyon alıyor."[761]

Bütün bunlar basının da dikkatinden kaçmadı. *Cumhuriyet* gazetesinde, META işçisinin ürettiği "süper kalite televizyonlar" Bülent Kızanlık'ın haberine konu oldu. "Üstelik 1 yıl garantili" diyordu haberinde Kızanlık, "ve en önemlisi 'süper fiyatlarla' yani piyasanın yarı fiyatına. Dağıtımcı firmanın adresi de ilanın altında yazılı. Belli olmayan, sadece televizyonun markası. O da televizyon almak isteyenleri için önemli olmasa gerek. Çünkü 'markasız' televizyonlardan 4-5 gün içinde tam 5 bin adet satıldı." Kızanlık haberinde, markasız televizyonun aslında markasız olmadığını da kaydediyor:

> Markası Schaub Lorenz. Hani şu 'Ahmet Bey'in televizyonu'ndan. Çok değil, birkaç yıl önce oldukça rağbetteyken hemen her akşam televizyon ekranından 'benim televizyonum iyidir!' sloganı ile reklamı yapılan iddialı marka. Bugünlerde ise Ahmet Bey'in 'iyi' televizyonu, markasından hiç söz edilmeden pazarlanıyor.[762]

TELEVİZYON DOSYASI

İhracatta yaşanan tıkanma ile darboğaza giren üreticiler peşin paraya hayır diyemiyor. Spot piyasaya düşen TV'ler yok pahasına satılıyor

Ucuz televizyonun sırrı

► Televizyon üreticileri bayi yerine 'peşin' çalışan spot piyasayı tercih ediyor. Böylece 'Ahmet Bey'in televizyonu' yarı fiyatına satılıyor.

BÜLENT KIZANLIK

İhracatın darbe yemesinden sonra mal satmakta zorlanan televizyon üreticileri spot piyasaya sevdi.

Cumhuriyet, 6 Ağustos 1992

Kemal Parlak, bu dönemde 3 kişilik bir banka hesabı açtıklarını, gelen paraların bankaya yattığını anlattı: "Sonra çekiyoruz getirip işçilere para veriyoruz. Maaşlarına alacağına tazminatlarına karşılık. Öyle 6 ay fabrikada üretim yaptık. Yani malzeme bitene kadar. Fakat alacağımız çok büyük. Malzeme bitti. Ama halen içeride alacak var. Hammadde olsa biz o fabrikayı patronsuz ömür boyu çalıştırırız."[763]

FABRİKAYI SATALIM

"Ne yaparız? İşgal üretimi bitti. 6 ay ürettik. Ne yapalım?" bu sorular, "fabrikayı satalım" fikrini ortaya çıkardığını anlattı Kemal Parlak:

> Mebuse (Tekay) Hanım dedi ki, 'Deneyelim.' Sendikaya söyledik. Kimse inanmıyor, ilgilenmiyor. Biz satacağız, biz satın alacağız. Bir gazeteye ilan verelim. Öyle çok fazla göz önünde olmayan Basın İlan Kurumu'nda bir gazeteye. 6 gün sonra da KDV'sini yatıralım. Bankalar duymadan gerçekleştirelim bunu. Ama bu muvazaalı bir satış olur, dava açarlar elimizden alırlar. Ne yapalım? Başkasına devredelim. Gittik fabrikanın bahçesine sabah. Yedieminim ben aynı zamanda, işçilerin fabrikadaki alacaklarına karşılık yediemin olarak ben yazılmışım. Bizim iki avukatımız geldi Mebuse Hanım'ın yanında. Emek Büro'dan, Av. Hülya (Düren) Hanım ve Av. Ülkü (Uz Berber) Hanım. Biri satıyor, biri satın alıyor. İbrahim Çetin tellak, ben de yedieminim. Sattık satın aldık.

Av. Mebuse Tekay, satışın Kemal Parlak'ın anlattığı gibi gerçekleştiğini, daha yüksek fiyat veren de olmadığı için fabrikayı aldıklarını söyledi.[764] Kemal Parlak, satış işlemine ilişkin yatırmaları gereken parayı da sendikadan alarak yatırdıklarını ve daha sonra fabrikayı 19 milyar liraya güvenilir bir dostları olan Hasan Sert'e kâğıt üzerinde sattıklarını söyledi. Böylece, bir dava açılsa bile ancak kendilerinden bu 19 milyar lirayı talep eden bir dava açılabilecekti. Parlak, sonraki süreci şöyle anlattı:

> Gittik, Av. Osman Ay'ı aradık, randevu istedik. Dedik, 'Kalabalık geleceğiz.' Fabrikanın

> eski sahiplerini de aradık, 'Siz de gelin' dedik. Gittik, İnterbank'ın Genel Müdürlüğü'nde sohbet sırasında, dedim, 'Osman Bey elimizde bir tane elektronik fabrikası var, değerlendirmek ister misiniz?' Dosyayı Osman Ay'ın önüne koyduk. Baktı. Rengi attı, 'Hiç kimse bana bunu yapamazdı. Helal olsun size' dedi. 'Çok da sağlam yapmışız. Ne istiyorsunuz' dedi. Biz tazminatlarımızı alacaklarımızı istiyoruz, başka hiçbir şey istemiyoruz. Alacaklarımızı verirseniz biz size fabrikayı geri veririz. Kendi aralarında görüşmek üzere gittiler. Eski sahipleri de salya sümük ağlıyor, 'Eğer böyle bir şey yapıyorsanız bizim vergi ve SGK borcunu da koyun.' 'Tamam' dedik, 'koparabilirsek onları da koparalım.' Geri geldiklerinde, bütün alacaklarımızı ödemelerini, tazminatlarımızı hesaplayıp en yüksek banka faizi ile ödemelerini, fabrikanın vergi ve SSK borcunu da ödemelerini istedik. Hepsini koyduk. Avukat alacakları filan da girdi. Protokolü yaptık. Bu ödemeleri Çukurova Holding'ten alıyoruz. Protokolü üç taksitte yaptık. Dolar kuruna çevirdik.[765]

Varılan anlaşmaya göre, karşı taraf satış iptal davası açacak ve işçi tarafı bu davayı kabul edecek, protokole göre üç taksit halinde ödenecek olan işçi alacaklarının ilk taksiti de davanın kabul edildiği tarihte ödenecekti. Hukuksal süreç işletildi ve davanın kabul edildiği tarihte de Çukurova Holding'ten işçi alacaklarının ilk taksiti tahsil edildi. Bu para ile sendikadan dava sürecinde alınan borç para ile sendikanın direniş için yapmış olduğu masraf ve işyerinin aidat borcu da kapatıldı.

Sonuçta, çalışanların tüm alacaklarıyla ayrılanların kıdem tazminatları ödendi. Kemal Parlak, sadece sendika üyelerinin değil aynı zamanda beyaz yaka işçilerin de alacaklarının ödenmesini gündeme aldıklarını, hiç ayrım yapmadıklarını, kimsenin alacağının kalmadığını kaydetti.[766]

META işçilerinin 62 gün süren işgal eylemleri, sonrasında fabrikayı sahiplenerek organize ettikleri ve altı ayı aşkın bir süre boyunca hayata geçirdikleri üretim süreci, bu süreç boyunca sergilenen pazarlama becerisi ve nihayet tek kuruş alamayacakları iflas etmiş, konkordato ilan etmiş bir fabrikadan hukuksal imkânlar kullanılarak tüm alacaklarını son kuruşuna kadar tahsil etmeleri emek tarihi içindeki en etkileyici deneyimlerden biri oldu. META direnişi umudun, gerçek cesaretin, inadın ve birlik beraberliğin aşamayacağı engel olmadığını dosta düşmana gösterdi.

BÖLÜM DİPNOTLARI

[710] Cumhuriyet, 15 Mart 1989.

[711] Cumhuriyet, 19 Mart 1989.

[712] Can Şafak, "İlkbahar Eylemleri Üzerine – Gecikmiş- Düşünceler", Yeni Açılım, Sayı 19, Kasım 1989.

[713] Cumhuriyet 1 Nisan 1989.

[714] Cumhuriyet, 8 Nisan 1989.

[715] Cumhuriyet, 11 Nisan 1989.

[716] Cumhuriyet 15 Nisan 1989.

[717] Cumhuriyet 17 Nisan 1989.

[718] Cumhuriyet, 29 Nisan 1989.

[719] Cumhuriyet, 18 Nisan 1989.

[720] Otomobil-İş, Sayı 62, Haziran 1991.

[721] Otomobil-İş, Sayı 62, Haziran 1991.

[722] Otomobil-İş, Sayı 25, Haziran 1987.

[723] Otomobil-İş, Sayı 53, Nisan 1990.

[724] Otomobil-İş, Sayı 53, Nisan 1990.

[725] Cumhuriyet, 19 Mart 1990.

[726] Otomobil-İş, Sayı 53, Nisan 1990.

[727] Otomobil-İş, Sayı 53, Nisan 1990.

[728] Otomobil-İş, Sayı 53, Nisan 1990.

[729] Ayten Canik, Görüşme kayıtları, İstanbul, 13 Mayıs 2020.

[730] Otomobil-İş, Sayı 53, Nisan 1990.

[731] Cumhuriyet, 19 Mart 1990.

[732] Mehmet Çabuk, Görüşme kayıtları, İstanbul, 15 Mayıs 2019.

[733] Otomobil-İş, Sayı 53, Nisan 1990.

[734] Maden-İş, tarihsiz, 6 Nisan-23 Mayıs 1970 arasında yayımlanmıştır.

[735] Maden-İş, Sayı 29, 20 Haziran 1970.

[736] Otomobil-İş, Sayı 10, 20 Ağustos 1985.

[737] Otomobil-İş, Sayı 11, 20 Eylül 1985.

[738] Mebuse Tekay, eposta, 22 Temmuz 2022.

[739] Otomobil-İş, Sayı 31, Aralık 1987.

[740] Otomobil-İş, Sayı 32, Ocak 1988.

[741] Otomobil-İş, Sayı 4, 15 Şubat 1985.

[742] Otomobil-İş, Sayı 18, Ekim 1986.

[743] Munise Işık, Telefon görüşmesi kayıtları, 31 Mart 2020.

[744] Kemal Parlak, Görüşme kayıtları, İstanbul, 21 Ekim 2019.

[745] Kemal Parlak, 21 Ekim 2019.

[746] Kemal Parlak, 21 Ekim 2019.

[747] Kemal Parlak, 21 Ekim 2019.

[748] Kemal Parlak, 21 Ekim 2019.

[749] Cumhuriyet, 27 Mayıs 1992.

[750] Munise Işık, 31 Mart 2020.

[751] Munise Işık, 31 Mart 2020.

[752] Kemal Parlak, 21 Ekim 2019.

[753] Cumhuriyet, 17 Temmuz 1992.

[754] Kemal Parlak 21 Ekim 2019.

[755] Kemal Parlak 21 Ekim 2019.

[756] Cumhuriyet, 18 Temmuz 1992.

[757] Munise Işık, 31 Mart 2020.

[758] Kemal Parlak, 21 Ekim 2019.

[759] Kemal Parlak, 21 Ekim 2019.

[760] Munise Işık, 31 Mart 2020.

[761] Kemal Parlak, 21 Ekim 2019.

[762] Cumhuriyet, 6 Ağustos 1993.

[763] Kemal Parlak, 21 Ekim 2019.

[764] Mebuse Tekay, Telefon görüşmesi kayıtları, 14 Temmuz 2022.

[765] Kemal Parlak, 21 Ekim 2019.

[766] Kemal Parlak, 21 Ekim 2019.

Dosya

ASELSAN DİRENİŞİ

Dosya

ASELSAN DİRENİŞİ

OTOMOBİL-İŞ ASELSAN İŞÇİLERİYLE BULUŞUYOR: KASIM 1989

Otomobil-İş'in ASELSAN direnişi, birçok yanıyla dersler çıkarılması gereken sınıf için önemli ve öğretici deneyimlerden biridir.

ASELSAN, Türk Silahlı Kuvvetlerini Güçlendirme Vakfı tarafından Türk Silahlı Kuvvetleri'nin askerî haberleşme ihtiyaçlarını karşılanması amacıyla 1975 yılında kurulan Ankara merkezli bir savunma sanayi şirketidir. O dönemde 2500'den fazla işçinin çalıştığı Askerî Elektronik Sanayi'nin (ASELSAN) örgütlenme sürecinde etkin olarak rol oynayan Otomobil-İş Ankara Şube Sekreteri Mehmet Çabuk, 1989 Kasım'ında işyerinde çalışan beş kişilik bir işçi grubunun kendilerine ulaşmalarıyla örgütlenme sürecinin başladığını anlattı. Çabuk, Ankara Şube Başkanı Süleyman Türker'le durumu değerlendirip örgütlenme çalışmasını başlatmaya karar verdiklerini, fabrikada 50-60 kişilik bir ekip oluşturduklarını, tam da o günlerde Genel Başkan Celal Özdoğan ile Genel Sekreter Mahmut Karakoç'un da Ankara Şubesi'ne geldiklerini anlattı:

Fotoğraf: Mehmet Özer.

Otomobil-İş Ankara Şube Sekreteri Mehmet Çabuk (solda) ve Şube Başkanı Süleyman Türker.
Fotoğraf: Mehmet Çabuk Albümü.

> Celal Özdoğan ile Mahmut Karakoç Ankara'ya sendikalara gelirler… bize, şubeye uğramazlardı zaman zaman, o gün uğramışlardı. Çıkarken ben, 'ASELSAN bize gelebilir,' dedim, '"ay sonunda bu kararı kesinleştirdik, her şeyi hazırladık.' 'iyi hayırlı olsun' dediler çıktılar.

Mehmet Çabuk, Ankara Belediye Başkanı Murat Karayalçın'ın da örgütlenmeye daha ilk andan itibaren verdiği desteği de vurguladı:

> Aradık onları. Sorduk, 'Bize araba lazım, şu kadar otobüs bulabilir miyiz? Yaklaşık 2 bin 500 kişi çalışıyor orada. Yaklaşık bin, bin beş yüz kişiyi taşıyacak otobüsü her an bulabilir miyiz? Telefon ettiğimizde sevk edebilir misiniz?' 'Onun hazırlığını yaptık,' dediler, 'tamam yaparız bunu.'

ASELSAN'DA YEMEK BOYKOTU: ÖRGÜTLENME BAŞLIYOR

Örgütlenmek için gerekli şartlar oluşmuştur, fakat işçiler işverence açıklanacak zam oranını beklemektedirler. Oysa Çabuk'un anlatımıyla, '50-60 kişilik bir ekip" vardır fabrikada, işçiyi "hemen sendikaya yönlendirecek ve bu iş bitecek[tir]." Nihayet, 17 Kasım'da beklenen zam oranı açıklanır ve işçilerin büyük tepkisine yol açar. Uygulanan ücret politikası ve yönetimin kendilerine karşı uyguladığı baskıcı politikayı kınamak amacıyla ASELSAN işçileri aynı gün yemek boykotu yapar.[767] Yemek boykotuna çok büyük bir katılım olur. Haber 18 Kasım 1989 tarihli *Günaydın* gazetesinde "3 bin işçi ücret politikasını protesto etti" başlığıyla yer alır. İşçiler adına yapılan açıklamada "kendilerinin son olarak yüzde 9.8 oranında bir zamma layık görüldükleri buna karşı diğer mühendis, şef konumunda bulunan çalışanlara ise yüzde 80'lere varan zam yapıldığı" belirtilir:

> Hiçbir konuda konuşma hakkımızın olmadığı, hiçbir şey hakkında görüşümüzü açıklayamadığımız ve izin almakta dahi bin bir güçlükle karşılaştığımız bir fabrikada görev yapıyoruz. Askeri karakoldan farksız bir ortamda çalışıyoruz. Kanuni olarak, hak ederek kazandığımız her ayın 15'inde verilmesi gereken avans bile yılda iki kere veriliyor.

Yemek boykotu sırasında yemekhaneye girerek boş yemek masalarını görüntülemek isteyen *Günaydın* muhabiri Murat Koç, fabrika yöneticileri ve güvenlik görevlileri tarafından tartaklanır. Genel Müdür'den bu yönde talimat aldıklarını belirten fabrika yöneticileri, muhabirin makinesini ve filmlerini zorla almak isterler. Muhabir direnince çevreden çağrılan güvenlik görevlileri tarafından sürüklenerek Personel Müdürü Erol Tuz'un odasına götürülür. *Günaydın*'ın haberine göre Personel Müdürü Tuz, odasına getirilen muhabir Murat Koç'a makinesini ve filmleri "kendiliğinden vermemesi durumunda zorla alacağını" söyler:

> Ben burada devletim. Buraya benim iznim olmadan gireni vurma hakkım var. Seni de vurabilirdim. Sonra da bizi (Gazetecileri kastederek) vuruyorlar diye bağırıyorsunuz. Burada bana ifade vermeye mecbursun. Biz seni konuşturmasını biliriz. Basın Kartın burada sökmez.[768]

3 bin işçi ücret politikasını protesto etti

ASELSAN'da yemek boykotu

Askeri Elektronik Sanayii (ASELSAN)'de çalışan yaklaşık üç bin kişi uygulanan ücret politikası ve yönetimin kendilerine karşı uyguladığı baskıcı politikayı kınamak amacıyla dün yemek boykotu yaptı.

Boykot sırasında yemekhanede boş masaları görüntülemek isteyen Günaydın muhabiri Personel Müdürü ve Güvenlik Görevlileri tarafından tartaklanarak filmi alınmak istendi.

Yazısı 15. sayfada

Günaydın, 18 Kasım 1989.

ASELSAN'DA ONURLU MÜCADELE

ASELSAN İŞÇİLERİNİN MÜCADELESİ TÜRK-İŞ GENEL KURULUNA YANSIDI

2 ŞENLİK GERÇEKLEŞTİ

KAZANAN ASELSAN İŞÇİLERİNİN ÖRGÜTLÜ BİRLİĞİ OLACAKTIR...

ÜLKEMİZ ÜZERİNDEKİ BU KARA LEKELER KALKSIN

141 - 142 - 163 ÇÖP SEPETİNE

YAZISI SAYFA: 3'te

ASELSAN DAYANIŞMA TOPLANTISI ŞENLİĞE DÖNÜŞTÜ

ASELSAN işçileri, saflarımızda yer aldıktan sonra, ikinci kez sendikamız tarafından düzenlenen moral ve dayanışma toplantısını gerçekleştirdiler.

Valilikçe engellenmesine karşın, İçişleri Bakanlığı'na başvurarak toplantıyı yapmayı başaran Aselsan işçileri, toplantılarını şenliğe dönüştürdüler.

Genel Başkan Celal Özdoğan'ın açılış konuşması ve Ankara Şube Başkanı Süleyman Türker'in yaptığı bir konuşma ile başlayan toplantı, ASELSAN işçilerinin folklor gösterileri, solist ve korolarıyla devam etti. Aselsan toplantısında, üyelerimiz, sendikaları Otomobil-İş'le tam olarak bütünleşmiş olduklarını gösterdiler.

Otomobil-İş, Sayı 50, Aralık 1989.

Yemek boykotunun ardından işçiler, akşam servis arabalarına binmeye beş dakika kala alkış protestosu başlatırlar.[769] Fabrika yöneticileri odalarının ışıklarını söndürürler. İşveren fabrikaya polis çağırır. Fabrika ve akşam vardiyasına gelen işçilerin üstleri aranır.

Aynı gün örgütlenme çalışmalarının başlayıp 18 Kasım tarihinde büyük ölçüde tamamlandığı *Günaydın* gazetesinin haberi ve dönemin Otomobil-İş Ankara Şubesi Sekreteri Mehmet Çabuk'un söylediklerinden anlaşılmaktadır. 18 Kasım 1989 tarihli *Günaydın* gazetesinde yer alan yemek boykotu haberinin alt başlıklarından sonuncusu, "Aselsan işçileri sendikalı oldu" şeklindedir: "Askeri Elektronik savaş malzemeleriyle telsiz ve her türlü haberleşme tesislerinin üretildiği Aselsan işyerinde çalışan 2 bin 600 işçi Otomobil-İş Sendikası'na girdi."[770] Mehmet Çabuk 17 Kasım yemek boykotuyla birlikte hızla başlatılan örgütlenmeyi şöyle anlattı:

> İşçiler dediler ki, otobüsleri hazırlayın! Bizim şubemizin içerisi doldu, merdivenler tıka basa dolu, giriş çıkış yok. Noteri ayarlamışız, üyelikleri yapıyoruz. Teknik yanı var, [örgütlenmenin], nasıl yöneteceğiz? Sorular soruluyor, sevk ve idare etmekte bile sıkıntı yaşıyoruz yani. Üye olanlar çıkmıyor. Binanın çökeceği korkusu yaşandı. Biz o gün bini aşkın üye yaptık, ertesi gün devam etti üyelikler ve çoğunluğu sağladık.

Otomobil-İş çoğunluğu sağlamış, Çabuk'un anlatımıyla 60 kişilik bir komite oluşturmuş, 80'e yakın mühendisi de örgütlemişti. Ankara'da yayımlanan *Ulus* gazetesi haberi, "ASELSAN sendikayla tanıştı" başlığıyla verdi. ASELSAN'a "on yıl aradan sonra ilk kez" Otomobil-İş Sendikası'nın girdiğini duyurdu. Osman Aydoğan'ın haberinde 18 Kasım

ASELSAN sendikayla tanıştı

Otomobil-İş 2 bin 600 işçiye kapısını açtı

Ankara'nın en büyük sanayi kuruluşlarından biri olan ASELSAN (Askeri Elektronik Sanayi)'na 10 yıllık bir aradan sonra ilk defa Otomobil-İş Sendikası girdi.

•Osman AYDOĞAN•

Ankara'nın en büyük sanayii kuruluşlarından biri olan Askeri Elektronik Sanayi'nin (ASELSAN) Mamkby'deki fabrikası 10 yıllık bir aradan sonra ilk defa bir sendikayla tanıştı. Fabrikada 10 yıldır hiçbir sendika faaliyet gösteremezken 18 Kasım tarihinde bir çok işçinin üye olmasıyla işyerine giren Otomobil - İş işçilerin büyük bir çoğunluğunu üye yaptı.

Otomobil - İş Sendikası 2 bin 600 işçinin çalıştığı fabrikada faaliyetlerine başlaması nedeniyle düzenlenen tanışma toplantısıyla işçilerin karşısına çıktı. Toplantıda işçilerin sorularını yanıtlayan sendika yöneticilerinin yanı sıra SHP, DYP ve RP'den milletvekili ve temsilcilerde konuşma yaptılar.

Milletvekilleri 12 Eylül askeri harekatından sonra tüm işçi sendikalarının yoğun baskılara hedef olduğunu belirterek, ASELSAN çalışanlarının da bu baskılardan payını aldığını, hatta işverenin yıllardır fabrikaya sendika sokmamak için çeşitli yollar denediğini belirttiler. Otomobil-İş Genel Başkanı Celal Özdoğan da ASELSAN gibi büyük bir işyerinin yıllardır sendikasız bırakıldığını belirterek, "Ülkemizde gerçek bir demokrasi yoktur. Demokrasi işçiler için su ve hava kadar önemlidir." diye konuştu.

Ulus, 27 Kasım 1989.

ASELSAN işçileri Otomobil-İş Ankara Şube Başkanı Süleyman Türker'le birlikte. Fotoğraf: Mehmet Özer.

tarihinde birçok işçinin üye olmasıyla Otomobil-İş'in işçilerin büyük bir kısmını çatısı altında topladığı kaydedildi. Otomobil-İş'in işçilerle düzenlediği tanışma toplantısında sendika yöneticilerinin yanında SHP, DYP ve RP milletvekillerinin de katıldıkları ve işçilere hitap ettikleri vurgulandı. Milletvekilleri 12 Eylül askerî darbesinden sonra tüm işçi sendikalarının yoğun baskılara hedef olduğunu belirterek, ASELSAN çalışanlarının da bu baskılardan payını aldığını, hatta işverenin yıllardır fabrikaya sendika sokmamak için çeşitli yollar denediğini belirttiler. Otomobil-İş Genel Başkanı Celal Özdoğan da ASELSAN gibi büyük bir işyerinin yıllardır sendikasız bırakıldığını belirtti: "Ülkemizde gerçek bir demokrasi yoktur. Demokrasi işçiler için su ve hava kadar önemlidir." Özdoğan, ayrıca toplu sözleşme için gerekli çoğunluğu sağladıklarını ancak daha çok işçiyi temsil etmek istediklerini söyledi: "İşyerinde örgütsel yoğunluğumuzu sağlamamız lazım. Onun için az laf, çok iş yapmamız gerekiyor. Daha sonra toplu sözleşme için işverenin karşısına çıkacağız" dedi. Tanışma toplantısının ardından Otomobil-İş Ankara Şube Başkanı Süleyman Türker basına, bir önceki gün birçok işçinin kimlik kartlarının fabrika yönetimi tarafından toplanmak istendiğini açıkladı:

> İşçiler işyerinde kimlik kartlarının alındığını söyleyerek, 'Ya sendikadan istifa edersiniz ya da bu işten istifa edersiniz' şeklinde tehdit edildiklerini söylediler. İşveren işçilerin sendikalaşmasını engelleyerek bir yere varamaz.[771]

Ertesi gün Otomobil-İş Ankara Şube Başkanı Süleyman Türker ve bir grup işçi Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı İmren Aykut'u ziyaret ederek

ASELSAN'daki sorunları dile getirdiler. Haber Milliyet'te "ASELSAN işçisine bakan desteği" başlığıyla verildi. Aykut, işyeri ile ilgili şikâyetleri müfettişlere inceleteceğini söyledi. Otomobil-İş Ankara Şube Başkanı Türker de ziyaret sonrasında, Bakan'ın sıcak yaklaşımının kendilerine güven verdiğini belirtti.[772]

Otomobil-İş, çoğunluk tespiti için Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'na, daha işçilerin büyük bir bölümünü üye yapıp çoğunluğu sağlar sağlamaz, 20 Aralık 1989 tarihinde başvuruda bulunmuştu. Bakanlık Otomobil-İş'in toplu sözleşme yapabilmek için gereken çoğunluğa sahip olduğuna karar verdi ve tespit yazısında, işyerinde çalışan 2599 işçiden 1307'sinin Otomobil-İş üyesi olduğu bildirdi.[773] Ne var ki işverenin toplu sözleşme masasına oturmaya hiç niyeti yoktu. Yapılan tespite itiraz etti, konu yargıya taşındı.

İŞVEREN BASKISI VE ASELSAN'DA İLK DİRENİŞ

ASELSAN işvereni, sendikanın yetkisine itiraz etmekle yetinmemekte, örgütlenmenin önünü kesmenin, sendikasızlaştırmanın çok daha etkili yollarını aramaktadır. Örgütlenmeye karşı güvenlik güçlerinin tutumu da dikkat çekicidir. 6 Aralık 1990 tarihinde Otomobil-İş üyesi üç işçi İl Jandarma Alay Komutanlığı tarafından gözaltına alınır.

Otomobil-İş Ankara Şube Başkanı, anayasal ve yasal haklarını kullanarak sendikaya üye olan bu işçilerin sorgulanmalarında ısrarla üye olanların isimlerinin araştırıldığını, bunun sendikal haklara açık bir müdahale olduğunu açıklar: "Tarafsızlığına inanmak istediğimiz güvenlik güçlerinin kendilerini zan altında bırakacak bu tür davranışlardan kaçınacağını umuyoruz." Türker, işverenin "birtakım provokatif davranışlar" içerisine girmiş olduğunu da vurgular. Otomobil-İş tarafından basına yapılan açıklamada, işçilerin sendikalaşmasını bir türlü hazmedemeyen işverenin çeşitli baskı ve oyunlara başvurduğu kaydedilir:

> Bugüne kadar işçisine hiç değer vermediği halde, bugün yasal dayanaktan yoksun temsilciler kanalıyla işçilerin alınacak kararlarda söz sahibi olacağı vaadiyle ve kendine yakın kişilerce alternatif sendika arayışlarını gündeme getirerek, mevcut örgütlülüğü zayıflatmaya çalışmaktadır.[774]

İşçiler ASELSAN önünde. Fotoğraf: Mehmet Özer.

Kasım ayının sonlarında ASELSAN'da çalışan bir grup işçi, Cumhuriyet muhabirine, sendikalaşmalarının önlenmesi için kendilerine baskı yapıldığını söylerler: "İşçiler notere götürülüyor. Burada arkadaşlara iki kâğıt veriliyor. Birinde ASELSAN'dan istifa, diğerinde sendikadan istifa yazılıyor."[775]

11 Aralık 1989 tarihinde beş işçi işten çıkarılır. Ancak ASELSAN işvereni, hemen bir gün sonra, 12 Aralık 1989 tarihinde "örgütlü, kararlı, bilinçli ASELSAN işçilerinin direnişiyle" karşılaşır. ASELSAN işçileri işten çıkartılan işçilerin işe iade edilmelerini sağlarlar.[776]

Zaman gazetesi haberi, "biri sendikasız beş işçinin işten çıkarılması üzerine" eylem yapıldı" şeklinde duyurur. Haberde eyleme yaklaşık 600 kişinin katıldığı kaydedilir:

> Eylem dün öğle yemeğinde işçilerin yemek boykotu yapmasıyla başladı. Bu arada Otomobil-İş tarafından hazırlanan bildiriler dağıtıldı. Normal yemek süresinden sonra işbaşı yapması gereken işçiler işbaşı yapmadılar. Daha sonra ASELSAN Genel Müdürü Hacim Kamoy'la görüşme isteği bildirildi. Eyleme katılmak istemeyen işçiler eylemi düzenleyenler tarafından yemekhane dışına çıkarılmak istenmedi. Bu arada işbaşı yapılmadığı için evlerine gitmek isteyenlere servis çıkarılmaması üzerine 200'e yakın çalışan da eylemlere katılmayarak işyerini terk etti. Eyleme katılan işçiler, işten çıkarılan arkadaşlarının tekrar işe alınmamaları durumunda eylemlerine devam edeceklerini söylediler.
>
> Otomobil-İş Sendikası tarafından yapılan açıklamada ise Aselsan işverenin yasaları çiğnediği, sendika olarak bu duruma sessiz

> kalmayacakları belirtildi. Otomobil-İş Sendikası ayrıca, kamuoyunu, Türk-İş Genel Kurulu'nu, tüm siyasi parti ve demokratik kuruluşları Aselsan'daki bu durum karşısında duyarlı olmaya çağırdı.[777]

Otomobil-İş'in çağrısı karşılık buldu. ASELSAN işçilerinin bu kararlı ve örgütlü tavrı Türk-İş'in 11-17 Aralık 1989 tarihlerinde Ankara'da toplanan 15. Genel Kurulu'nda da gündeme geldi. Türkiye Yol-İş Sendikası Genel Başkan Yardımcısı A. Nejat Karagöz, Genel Kurul'da, yaptığı konuşmada işten çıkarmaları, sermayenin ve ANAP'ın saldırısı olarak nitelendirdi:

> Daha dün, Aselsan'da sendikalaşma hakkını kullanan işçilerin beşi işten atıldı. İşçilerin işe geri alınabilmeleri, ancak işyerindeki bütün işçilerin direnişiyle gerçekleşebildi. Bugün bölünmek yalnızca ve yalnızca sermayenin işine yarar.[778]

ASELSAN'DA ÖFKELİ YÜRÜYÜŞ: 20 ŞUBAT 1990

ASELSAN'da işveren baskısı her geçen gün daha da ağırlaşarak sürüyordu. 10 Şubat'ta bir işçinin daha işten çıkarıldığı haberi basına yansıdı.[779] Buna karşılık ASELSAN işçisinin de öfkesi büyüyordu. 19 Şubat 1990 tarihinde yemek boykotu yapan ve akşam da iş çıkışı servis araçlarına binerken idare binasının önünde tempo tutan işçiler, pasif direnişlerinin haklarını alıncaya kadar süreceğini söylediler.

20 Şubat sabahı yaklaşık 2 bin ASELSAN işçisi, işvereni protesto için büyük bir yürüyüş yaptı. Macunköy'deki fabrikaya, OSTİM yol ayrımında servis araçlarından inerek yürüyen işçiler, işten çıkarılan arkadaşlarının geri alınmasını istediler ve işverenin toplu sözleşme konusundaki oyalayıcı tutumunu protesto ettiler.

İşçiler, Otomobil-İş Sendikasını işyerine büyük zorluklarla soktuklarını, işverenin sendika yoluyla haklarına sahip çıktıkları için Otomobil-İş'i istemediğini, şimdi de toplu sözleşmeye oturmamak için sudan gerekçelerle kendilerini oyalamakta olduğunu söylediler. Otomobil-İş Ankara Şube Başkanı Süleyman Türker, işçilere hitap ederek, "işverenin oyalama taktiği ile bir yere varamayacağını, sadece zaman kazanmak için bunu yaptığını" söyledi:

> Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı bizim çoğunluk başvurumuzda lehimize karar verdi. Ancak ASELSAN yetkilileri sudan gerekçelerle İş Mahkemesi'nde dava açtılar. Sonunda toplu sözleşme masasına oturup haklarımızı verecekler ama süreyi uzatıyorlar. Biz de buna göz yummayacağız."

İşçilerin eylemine polis herhangi bir müdahalede bulunmazken, işyerinin kapısında koruma görevlilerinin ve yetkililerin "önlem olarak" tek tek kimlik kontrolü yaptıkları görüldü. İşçiler, 2 bin 600 işçinin çalıştığı işyerinde, pasif direnişlerin işvereni korkuttuğunu söylediler: İdareciler bize ücretlerden kesilmek üzere... avans veriyor. Bizim öfkemizle karşı karşıya kalmaktan çekiniyorlar."[780]

ASELSAN KAPANIYOR: İKİNCİ BİR EMRE KADAR...

Aynı gün gecesi, ASELSAN Genel Müdürlüğü, mesai bitiminde işçilere servis otobüslerinde bir duyuru yazısı dağıtarak, işyerinin "reorganizasyon nedeniyle" 21 Şubat'tan itibaren "ikinci bir emre kadar" kapatıldığını bildirdi.[781] Yazıda, "Reorganizasyon yapılacağı için ikinci bir emre kadar çalışanlara ücretli izin verilmiştir. Fabrikanın yeniden açılacağı adresinize bildirileceğinden Ankara'dan ayrılmamanız rica olunur" denildi.[782] Duyuru üzerine Otomobil-İş Sendikası Ankara Şubesi Sekreteri Mehmet Çabuk, "ASELSAN Genel Müdürlüğü'nün aldığı bu kararın, yasal hakkını

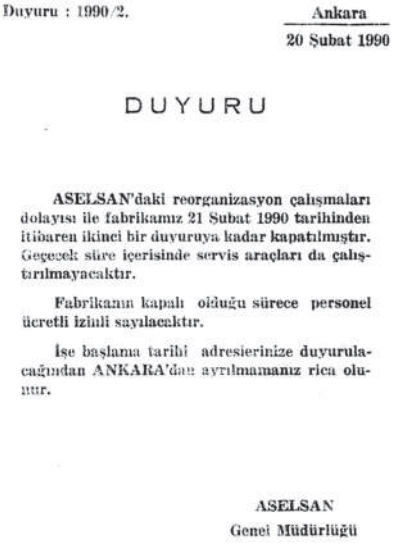

Duyuru : 1990/2. Ankara
20 Şubat 1990

DUYURU

ASELSAN'daki reorganizasyon çalışmaları dolayısı ile fabrikamız 21 Şubat 1990 tarihinden itibaren ikinci bir duyuruya kadar kapatılmıştır. Geçecek süre içerisinde servis araçları da çalıştırılmayacaktır.

Fabrikanın kapalı olduğu sürece personel ücretli izinli sayılacaktır.

İşe başlama tarihi adresierinize duyurulacağından ANKARA'dan ayrılmamanız rica olunur.

ASELSAN
Genel Müdürlüğü

ASELSAN Genel Müdürlüğü duyurusu.
Birleşik Metal-İş Arşivi.

Otomobil-İş Ankara Şube Sekreteri Mehmet Çabuk ve bir grup ASELSAN işçisi Türk-İş Genel Merkezi'ne giderek Türk-İş Genel Başkanı Şevket Yılmaz'la görüşerek destek istediler. Fotoğraf: Mehmet Çabuk Albümü.

ASELSAN işçileri Türk-İş Genel Merkezi'nde. Fotoğraf: Mehmet Çabuk Albümü.

arayan işçilere yönelik bir tehdit olduğunu" söyleyerek, 21 Şubat sabahı "kendi olanaklarıyla fabrikaya gideceklerini ve işbaşı yapacaklarını" açıkladı.[783]

Hürriyet 21 Şubat 1990 tarihinde haberi, "Aselsan can çekişiyor" başlığı ile verdi: Haberde "Silahlı Kuvvetler ile Polis Vakfı'nın ortağı olduğu" da vurgulanan ASELSAN'ın zor durumda olduğu kaydedildi:

> Türkiye'nin en büyük projelerinden birisi olan ve NATO ülkeleriyle ortaklaşa sürdürülen 'Stinger Füzeleri Projesi'nde önemli bir görev üstlenen ASELSAN, son olarak frekans atlamalı HF/SSB telsiz sistemi ihalesini kaybetmişti. Bu tarihten sonra Ortadoğu'daki telsiz pazarını da yitiren ASELSAN, bir süre önce sendikalaşan işçilerin ek zam taleplerini karşılayamaz hale geldi.

Otomobil-İş Sendikası yetkilileri, yaklaşık 1,5 ay önce fabrikadaki örgütlenmelerini tamamladıklarını ve işyerinde çoğunluğu sağladıklarına ilişkin Bakanlık'tan tespit yazısını aldıklarını, ancak işverenin buna itiraz ettiğini hatırlatarak, bu gelişmenin "sendikaya ve işçilere gözdağı" vermekten başka bir anlam taşımadığını vurguladı:

> İşveren, sendikalaşma olayına itiraz etti. Konuyla ilgili dava 21 Mart'ta Birinci İş Mahkemesi'nde görüşülecek. İşçilerimiz, verilen yazıdaki emre uymayacak ve işbaşı yapmak üzere fabrikaya gideceklerdir.[784]

Aynı gün bir grup işçi Türk-İş Genel Merkezi'ne giderek orada bulunan Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı İmren Aykut'a ASELSAN işverenini şikâyet ederler.[785]

ASELSAN'DA DİRENİŞ BAŞLIYOR

Otomobil-İş'in açıkladığı gibi sendikanın 1600 üyesi 21 Şubat sabahının erken saatlerinde fabrikanın önünde toplanmaya başladılar. 22 Şubat 1990 tarihli *Ulus* gazetesi, "ekmek teknelerini kaybetme tehlikesiyle karşı karşıya kalan" işçilerle birlikte, milletvekillerinin de fabrika önünde olduklarını kaydetti: "Ancak, işçilere kapı duvar. ASELSAN fabrikasının kapıları, işçilerin yüzüne kapanmış vaziyette."[786]

ASELSAN işçisi direniyor. Fotoğraf. Mehmet Çabuk Albümü.

İşçiler fabrika önünde beklerlerken bir açıklama yapan Otomobil-İş yöneticileri, işverenin işçi çıkarmak için bu yola başvurduğunu söylediler. Resmi tutanak tutulmasını sağlamak üzere, işçi ve sendikadan oluşan beş kişilik bir grup fabrikanın yöneticileriyle görüşme talebinde bulundu, bu istek yöneticiler tarafından reddedildi. Ancak, Otomobil-İş Genel Sekreteri Mahmut Karakoç daha sonra yönetimle görüştü. Yapılan görüşmelerde fabrikanın ne zaman tekrar üretime başlayacağı kesinlik kazanmadı. Fabrikaya gelen Sosyal Demokrat Halkçı Parti (SHP) TBMM Grup Başkan Vekili Onur Kumbaracıbaşı ile Milletvekilleri Ekin Dikmen, Ethem Cankurtaran, Rıza Ilıman, Veli Aksoy ve Ömer Türkçakal işçilerle görüştü. İşçiler, Otomobil-İş'in toplu sözleşme görüşmelerine bir an önce başlanması yolunda gerçekleştirdiği pasif direnişlerden sonra fabrikanın "reorganizasyon var" denilerek kapatılmasını inandırıcı bulmadıklarını ifade ettiler. Üretime ne zaman başlanacağının açıklanmadığını kaydeden işçiler, "Adam çıkarmak için hazırlık yapılıyor" diye konuştular. Ethem Cankurtaran ve Onur Kumbaracıbaşı işçilere "provokasyona gelip yanlış işler yapmayın" uyarısında bulundular. SHP Milletvekilleri daha sonra fabrikaya girerek Genel Müdür Hacim Kamoy ve Yönetim Kurulu Başkanı Turhan Olcayto ile görüştüler.[787]

İçeri alınmayan işçiler, fabrika önünden Belediye'nin sağlandığı otobüslerle Otomobil-İş Sendikası Ankara Şubesi'ne gittiler. ASELSAN işçilerini temsilen oluşturulan bir heyet Meclis'e giderek partilerin grup yöneticileri ile görüştüler ve sorunlarını anlattılar.[788]

Bu girişimlerin ardından, SHP İzmir Milletvekili Ahmet Ersin, TBMM Başkanlığı'na verdiği ve Başbakan Yıldırım Akbulut'a yönelttiği soru önergesinde, işverenin bir yandan sendikanın yetkisine itiraz ederek mahkemeye başvurduğuna, bir yandan da reorganizasyon bahanesiyle fabrikayı kapatıp işçileri sokağa bıraktığına işaret ederek, bu tutumun kanunsuz bir lokavt olup olmadığını sordu.[789] 27 Şubat tarihinde DYP Adana Milletvekili Selahattin Kılıç, ASELSAN'da işten çıkarılan işçilerin durumunu gündem dışı konuşmasında dile getirdi. Kılıç, "Sokakta da meydanda da işçinin yanındayız" dedi.[790]

2000'e Doğru dergisinin 25 Şubat 1990 tarihli sayısında Hikmet Çiçek, "ASELSAN İşçileri Dayanışma Bekliyor" başlıklı yazısında, ASELSAN işçisinin 19 Şubat'tan beri eylemde olduğunu, ASELSAN'ın başına gelenlerin PETKİM'in ve diğer kamu kuruluşlarının da başına gelebileceğini yazdı: "Devletin 'övünç kaynağı' 4 ayda nasıl krize girdi, nasıl pazar kaybetti? Bu soru yanıtlanmayı bekliyor. Ama değişen yalnızca fabrikanın pazar durumu değil. Değişen, ASELSAN işçisi... İşçiler sendikalaşmak istediler, direndiler ve kazandılar.

ASELSAN Meclis yolunda

■ ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Aselsan'da "reorganizasyon" gerekçesiyle üretimin durdurularak sendikalaşmış olan işçilerin topluca izinli sayılması sonrası ortaya çıkan sıkıntılı bekleyiş sürüyor. Otomobil-İş Sendikası, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'na başvurarak Aselsan'daki son durumun güvence altına alınan sendika seçme ve üye olma özgürlüğüne ağır bir saldırı anlamına geldiğini bildirdi. SHP, Aselsan'dan olası toplu işçi çıkarma olayını Meclis gündemine getirecek.

Cumhuriyet, 24 Şubat 1990.

Kasım '89'da Otomobil-İş'te örgütlendiler..." "Aselsan Kışlası Kapatıldı!" diyen Çiçek, ASELSAN'da "reorganizasyon çalışmaları" yapılacağı açıklamasına kimsenin inanmadığını vurguladı:

> Ekim 1989'da ASELSAN Genel Müdürü Hacim Kamoy şöyle diyordu: 'Durumumuz çok iyi. Geçen seneye oranla daha kârlıyız. Yeni pazar bulduk... Tek bir işçiyi bile çıkarmayacağız.' Şimdi, bu sözlerden 6 ay sonra fabrika kapatıldı. (...) Bu hükümetin politikası, 5 kişilik Yönetim Kurulu kararı değil. Bu yıl yapılacak toplu sözleşmelerde diğer işçilere gözdağı verilmek isteniyor.[791]

Fotoğraf. Mehmet Çabuk Albümü.

ASELSAN işçileri aynı günlerde Sosyalist Parti'ye ziyarette bulundu. SP Genel Sekreteri Yalçın Büyükdağlı destek açıklamasında bulundu: Mücadeleniz son derece haklıdır, Parti sizindir. Bütün gücümüzle yanınızda olacağız. Sorunu sizin istediğiniz gibi çözmeye çalışacağız." Büyükdağlı, işçilere sınıfın yoğun olduğu İstanbul'a da bir heyet göndermelerini ve diğer işkollarındaki öncü işçilere çağrıda bulunmalarını önerdi.[792]

ASELSAN KİMSENİN BABASININ ÇİFTLİĞİ DEĞİL!

25 Şubat 1990 tarihinde yaklaşık 600 ASELSAN işçisi DYP Genel Başkanı Süleyman Demirel'i Parti Genel Merkezi'nde ziyaret etiler. İşçiler adına konuşan Otomobil-İş Genel Sekreteri Mahmut Karakoç, reorganizasyon çalışması bahane edilerek, özellikle sendikalı işçilerin işten çıkarılması planlarının yapıldığını belirterek, "ASELSAN işçinin boynuna bir ip geçirmiştir. Kimin çekeceği, kimin boynundaki ipin çekileceği belli değildir" dedi. Karakoç, ASELSAN Genel Müdürü Hacim Kamoy'un önceki günkü televizyon konuşmasında pazartesiden itibaren işçilerin bölüm bölüm işe başlayacaklarını açıkladığına özellikle dikkat çekti:

"ASELSAN kimsenin çiftliği değildir"

Reorganizasyon gerekçesiyle kapatılan ASELSAN'da çalışan yaklaşık 600 işçi DYP Genel Başkanı Süleyman Demirel'i ziyaret etti. Demirel, reorganizasyon bahanesiyle ülkenin yüz akı bir müessesenin kapatılmasının gayri ciddi bir tutum olduğunu vurgulayarak, "Kimsenin sizi işten çıkarmasına izin vermeyiz. ASELSAN kimsenin çiftliği değildir. Sorunu meclise getirir fabrika kapısına kilit vuranlar da anlayacakları dilden konuşuruz" diye konuştu...

Ulus, 26 Şubat 1990.

> Biz bu uygulamaya kesinlikle karşıyız. İşçileri bölüm bölüm almaktaki amaçları örgütlenmemizi kırmak, insanları sindirme ve daha sonra da ufak hak taleplerimizde bizi kapı dışarı etme imkânını ellerine geçirmektir. Bu şansı onlara vermeyeceğiz. 1600 sendikalı işçimiz kesinlikle, bütün arkadaşlar işbaşına çağırılmadıkça fabrikaya girmeyecektir.

İşçilerin bir gece içinde sokağa bırakıldıklarını söyleyen Demirel, DYP olarak iki şikâyetlerinin suskunluk ve gereksiz ajitasyonlar olduğunu vurguladı:

> Haklısınız ve elbette hakkınızı arayacaksınız. Ancak bunu meşru zeminlerde yapmalısınız. Provokasyona gelmeyin, silahla, kanla, yollara dökülüp etrafı kırıp dökmekle hak aranmaz.[793]

Demirel, "Kimse 'işten çıkardık' diyemez. Diyen olursa, başlarına çok iş açarız. Burası kimsenin babasının çiftliği değil" dedi:

> O kapı kapatılırsa, gelir biz açarız ve o işi yapanların yerine başkalarını getiririz. (...) İşçileri bir gece içinde sokağa bırakmak, kimsenin hakkı ve haddi değildir. Bu iş böy-

> le sürerse, meseleyi TBMM'ne getiririz. (...) Ülkedeki iktidar boşluğu nedeniyle, devletle millet arasındaki köprü kopmuştur. Reorganizasyon çalışmaları diyerek işçilere süresiz izin verilmesi, gayrı ciddi bir tavırdır.

İşçilerin ayaklandığı yolundaki söylentilerin son derece yanlış olduğuna dikkat çeken Demirel, "Bu çocukların bir şeye sebep oldukları yok. Haklarını arıyorlar" dedi. Bir gazetecinin, hak ararken hangi yollara başvurulması gerektiğini sorması üzerine Demirel, hak aramanın gücünün özünde olduğunu[794] söyledi:

> 87'de siyasal yaşamda yaprak kıpırdamazken DYP bir şeyler yapabilmiş. 90'da da yaparız. Halk iradesinden çekinen bir iktidar dünyanın hiçbir yerinde görülmemiştir. Bunlarla anlayacakları dilden konuşmak gerekir. Çinlilerin bir yöntemi vardır. Bir şey anlamak istemeyen insanların kafalarını traş eder, damla damla su dökerler. Biz de hiçbir şey yapmazsak bunu yaparız.[795]

Demirel, "Susan Türkiye'den susmayan Türkiye'ye, yasaklı Türkiye'den yasaksız Türkiye'ye geldik. Şimdi de ANAP'lı Türkiye'den ANAP'sız Türkiye'ye geleceğiz" dedi.[796]

ASELSAN İŞÇİLERİNİN KAN BAĞIŞI: 24 ŞUBAT 1990

Otomobil-İş Ankara Şubesi'nin öncülüğünde yaklaşık 600 ASELSAN işçisi, 24 Şubat 1990 tarihinde reorganizasyon adı altında işyerindeki sendikal örgütlenmenin yok edilmek istenmesini ve çalışanlara ücretli izin verilerek fabrikanın kapatılmasını protesto etmek amacıyla Kızılay Meydanı'nda toplanarak Kızılay'a kan bağışı yaptı. Hürriyet haberi "Anlamlı protesto" başlığıyla verdi.[797] İşçilerle birlikle Kızılay'a ait karavanda kan veren Otomobil-İş Ankara Şube Başkanı Süleyman Türker, ASELSAN'da işverenin sendikalı işçinin "kellesini" istediğini söyleyerek, "Kellemizi vermeyeceğiz. Reorganizasyon adı altında yasal olan sendikalaşma hakkımız engellenmeye çalışılıyor. Buna karşı ASELSAN işçilerinin örgütlü, bilinçli mücadelesi gereken cevabı verecek" dedi. ASELSAN'da yetkili sendika olarak Otomobil-İş Sendikası'nın çalışma yapmasının Bakanlık tarafından onaylandığını ancak işverenin buna itiraz ettiğini kaydeden Türker, 21 Mart'ta yapılacak mahkemede kararın büyük bir olasılıkla lehlerine çıkacağını öne sürdü. Türker, devletin ASELSAN'daki olaylara daha fazla sessiz kalması halinde sert eylemlere başvuracaklarını açıkladı.[798]

'Kan bağışı' protestosu

■ ANKARA (AA) — Reorganizasyon çalışmaları gerekçesiyle kapatılan Aselsan Fabrikası'nın işçileri, işverenin tutumunu protesto etmek amacıyla Kızılay Meydanı'nda kan bağışı yaptılar. İşçilerle birlikte Kızılay'a ait karavanda kan veren Otomobil-İş Şube Başkanı Süleyman Türker, Aselsan'da işverenin sendikalı işçinin "kellesini" istediğini savunurken "Kellemizi vermeyeceğiz. Reorganizasyon adı atında yasal olan sendikalaşma hakkımız engellenmeye çalışılıyor." dedi.

Cumhuriyet, 26 Şubat 1990.

Kızılay'a ait karavanın önünde kan vermeye devam ederken işçiler, "ASELSAN işçileri, Otomobil-İş Sendikası" yazılı pankart astılar. Bunun üzerine polis duruma müdahale ederek pankartı indirdi. Pankartların aşağı indirilmesini protesto eden bir işçi temsilcisi, işçilere hitaben bir konuşma yaparak göstericilerden dağılmalarını istedi:

> Biz kan bağışında bulunarak diğer işyerlerine örnek olmak istedik. Kendimizi belirtmek için astığımız pankartın polis tarafından indirilmesi nedeniyle kan verme işlemini kesiyoruz. Birlik ve beraberliğimizi burada da sürdürdük, fabrikaya girişte de sürdüreceğiz. [799]

Böylece işçiler kan bağışını yarıda keserek dağıldılar. İşçiler yaptıkları eylemin kamuoyu yaratma amacını taşıdığını belirterek "Kamuoyu yaratamadığımız için kan verme işlemini durduruyoruz. Bizim burada pankart asmamızın nedeni kimin kan verdiğini kamuoyuna duyurmaktı," dediler. Emniyet yetkilileri ise pankart asma olayının 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'na aykırı olduğunu belirterek, bu yüzden pankartı indirdiklerini söylediler.[800]

Otomobil-İş, aylık yayın organı kanalıyla kan bağışı sırasındaki polis müdahalesine tepki gösterdi: "TV'den her gün kan bağışı bulunanlar ASELSAN işçilerini Kızılay'da kan bağışı için toplanıp kuyruğa girmesine karşı saygı gösterip teşekkür edeceklerine polisi devreye sokarak engel olmak istediler."[801]

AÇLIK GREVİ: ÖLMEK VAR DÖNMEK YOK!

Şubat ayı biterken, ASELSAN Genel Müdürü Hacim Kamoy'un ASELSAN'da ihtiyacın üzerinde eleman çalıştığı ve çalışanların yüzde 30'unun işten çıkartılmasının planlandığı yönündeki açıklaması basına yansıdı.[802] Mart'ın ilk günlerinde,

Fotoğraf: Mehmet Özer Albümü.

işçilerin bir kısmının işbaşı yaptırıldığı haberi basında yer aldı.[803] Fabrikaya sokulmayan işçi sayısı kimi haberlerde "yaklaşık bin" olarak[804], kimilerinde ise sekiz yüz olarak kaydedilmekteydi.[805] 2 Mart 1990 tarihli *Ulus* gazetesinde, "bir kısmı işbaşı yaptırıldıktan sonra fabrikaya sokulmayan yaklaşık bin işçi işyeri önündeki eylemlerini sürdürürken" sendika yöneticilerinin "oyuna getirildiklerini" söyledikleri kaydedilmektedir. *Otomobil-İş* gazetesinin Mart sayısında, ASELSAN işçilerinin yasal haklarını kullanıp örgütlenmelerinden sonraki gelişmelerin yeni bir boyut kazandığına işaret edilerek, "reorganizasyon" bahanesiyle kapatıldığı açıklanan işyerinde daha sonra "belirli aralıklarla, seçilerek belirli işçilerin işbaşı yaptırıldığı" bilgisi yer almaktadır.[806] Yıllar sonra dönemin başta gelen tanıklarından Mehmet Çabuk, ASELSAN'ın yeniden faaliyete geçerken uyguladığı yöntemi şöyle dile getirdi:

> Biz 20 gün tartıştık, konuştuk ne yapılacağına ilişkin. Ama serviste size bir şey verilirse inin aşağıya, basın fabrikayı demedik... O gün işbaşı yapılacak, toplu gelen yok. İki kişi geliyor, iki kişi daha geliyor. Saat vermiş adam, 'Sen şu saatte geleceksin...' İkişer kişi, üçer kişi... kaldı dışarıda 500 kişi. [İşveren] almadı onları. Biz tarlada eyleme başladık 500 kişiyle. Aylarca sürdü bu eylem.

Çabuk'un da ifade ettiği gibi, işbaşı yaptırılmayan diğer işçiler, işyeri önünden ayrılmayarak çeşitli protestolara başladılar. Genel Müdür'ün açıklaması fabrika önündeki gerginliği artırdı. Otomobil-İş Genel Başkanı Celal Özdoğan, bin kişinin sokağa atılmak istendiğini, buna göz yummayacaklarını söyledi.

Fotoğraf: Mehmet Özer Albümü.

Şubat ayı biterken işçilerden 10 kişilik bir grup da açlık grevine başladı. İşçiler, toplu kıyımı protesto etmek amacıyla başlattıkları açlık grevini kendilerine işten atılmama garantisi verilinceye kadar devam ettirme kararında olduklarını açıkladılar.[807] Açlık grevine başlayan Sedat Demir, Bekir Durunesil, İffet Özveri, İrfan Kılıç, Ahmet Özdemir, Gülenay Tezer, Rıza Arığ, Nuri Yeşilgöz, Erdal Pirdoğan ve Levent Sönmezer açlık grevine yeni katılımların da olacağını söylediler. Grevci işçiler, açlık grevini "süresiz tuttuklarını" belirtiler: "Bunun sebebi işverenin tutumudur. Biz şu gün bitireceğiz demiyoruz çünkü, ancak haklarımızı aldığımızda bitecek. Gerekirse ölümü göze aldık." İşçiler, açlık grevini işyerinin önünde sürdüreceklerini, buna izin verilmediği takdirde sendikanın Ankara Şubesi'ne gideceklerini söylediler. Bu arada birçok kurum çalışanı ve sendikadan gelen, ASELSAN'daki işçi kıyımını protesto telgrafları okundu.[808]

Açlık grevi kamuoyunda ve basında yankı buldu. Gözler yeniden ASELSAN'a çevrildi. 2000'e Doğru dergisinde yayımlanan kısa haber yazısında İnci Bıçkıcıoğlu, işbaşı yapan işçilerin, sendikanın "S"sinden söz etmelerinin yasak olduğunu, ASELSAN içinde "terör estiğini" belirterek fabrikaya noter getiren işverenin, işçileri sendikadan istifaya zorladığını kaydetti:

> Bugüne kadar kimse istifa etmedi. İşbaşı yapan işçiler, fabrika içinde kendilerine 'mıntıka temizliği' yaptırdıklarını söylediler. İşçiler

ve sendika yöneticileri, her gün fabrikanın kapısına gelerek bekliyorlar. Açlık grevi akşam sendikada sürüyor.[809]

ASELSAN işçilerinin işveren tarafından zorunlu izne çıkarılmasından sonra direnişe geçen işçilere destek vermek amacıyla Ankara Anakent Belediyesi öncülüğünde gıda yardımı kampanyası açıldı. Toptancı Hal esnafından toplanan yaklaşık 1,5 milyon lira tutarındaki kuru gıda ve yaş meyve dün Anakent Belediye Başkanvekili Yaşar Çatak tarafından Otomobil-İş yetkililerine verildi.[810]

ASELSAN işçilerinin direnişine siyasi partilerden de destek geldi. SHP Ankara Milletvekili Ömer Çiftçi 1 Mart'ta TBMM'de yaptığı gündem dışı konuşmada ASELSAN işçilerinin başlattığı açlık grevinin sosyal patlamalara yol açacağını söyledi. Çiftçi, ASELSAN'ın geçen yıl 700 milyon lira kâr ettiğini, daha çok kâr için işçi kıyımına yöneldiğini kaydetti.[811] Doğru Yol Partisi (DYP) Milletvekili Yaşar Topçu ve Abdullah Ulutürk de işçilerin eylemini desteklemek ve bilgi almak için fabrikanın önüne geldiler.[812] Sosyalist Parti Ankara İl Örgütü, ASELSAN'daki işçi kıyımını protesto telgrafı çektiler. ASELSAN Yönetim Kurulu Başkanlığı ve Otomobil-İş Sendikası'na gönderilen telgraflarda Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı İmren Aykut "duyarsızlıkla", ASELSAN Yönetim Kurulu da "işçi ve emek düşmanlığı" ile suçlandılar.[813]

Selam olsun yaratana
Selam olsun üretene
Selam olsun direnenlere
Selam olsun yiğit
ASELSAN
İŞÇİSİNE
Sen dışarda ben içerde sürgünüm
Hasretine-hasretine vurgunum.
HALEN ASELSAN'DA ÇALIŞAN
SENDİKALI İŞÇİLER

Milliyet, 4 Mart 1990.

4 Mart 1990 tarihli *Milliyet* gazetesinde, "Halen ASELSAN'da Çalışan Sendikalı İşçiler" imzasıyla verdikleri ilanla, fabrikada çalışmakta olan işçiler, direnen işçilere selam gönderdiler:

Selam olsun yaratana... Selam olsun üretene... Selam olsun direnenlere... Selam olsun yiğit ASELSAN işçisine. Sen dışarda ben içerde sürgünüm... Hasretine hasretine vurgunum.[814]

6 Mart 1990 tarihli gazeteler, ASELSAN işçilerinin açlık grevine yeni katılımların olduğunu yazdı. Otomobil-iş Ankara Şube Başkanı Süleyman Türker, ASELSAN işçilerine yapılan haksızlığın Uluslararası Çalışma Örgütü'ne (ILO) duyurulduğunu, iktidarın böyle bir haksızlığa seyirci kalarak ILO'nun ilkelerini de çiğnediğini söyledi kaydetti. "Altına imza konulan ilke dışlanmıştır" diyen Türker, işverenin tavrını protesto için 11 ASELSAN işçisinin 5 Mart Pazartesi günü 3 günlük açlık grevine başladığını, 10 ASELSAN işçisinin başlattığı süresiz açlık grevinin de yeni katılmalarla devam edeceğini söyledi.[815]

AÇLIK GREVİNİN ÜÇÜNCÜ GÜNÜNDE GREVCİLER ASELSAN'I ANLATIYOR

TUVALET KARTI

Yöneticilerin sendika istememelerinin altında yatan asıl neden işyerindeki askerî disiplini sürdürmek istemeleridir. Biz 1980 yılında işe başladığımızda tuvalete kartla giderdik. Çalıştığımız masadan kalkmak yasaktı ve zaman zaman yöneticiler tarafından tuvalet baskınları yapılırdı. Öte yandan birkaç kişinin yan yana gelmesi yöneticiler tarafından yasaklanmıştı. Hatta nişanlı çiftlerin bile yan yana oturmasına izin verilmezdi. Benzeri uygulamalar sadece bu kadar değildi. Bir dönem yemekhanemiz baylar ve bayanların ayrı ayrı oturmaları için ikiye ayrıldı. Birçok arkadaşa 'Her işi yapacağım diye sözleşme imzaladınız' diyerek yer sildirdiler. Oysa bu arkadaşlar Montajcı olarak girmişlerdi.

İşyerimizde işin gereği olarak sürekli lehim yapıldığı için soluduğumuz hava kalay ve kurşunla kirleniyordu. Bu durumdan en çok etkilenenler kadın işçilerdi. Buradaki kadın işçilerin çoğu ya düşük yaptılar ya da erken doğumla çocuklarını dünyaya getirdiler. Ayrıca bu gazların olumsuz etkileriyle çoğu arkadaşın sağlığı bozuldu.

ASELSAN ZARAR EDEMEZ

Aselsan zarar edemez. Sendikayı etkisiz hale getirmek için bu gerekçeyi ileri sürüyorlar. İşçi ücretlerini ödeyememekten yakınanlar bu yıl çim tenis kortları yaptırdılar. Lojmanlarına otomatik çamaşır makinesi aldırdılar. Kendi çocukları için Kızılay'a servisler koydular. İşçi atmayı düşüneceklerine önce bu harcamaları kıssınlar.

SENDİKAYI BIRAKMAYACAĞIZ

İnsanların artık güvenceleri var. Baskı uygulamak istiyorlar ama hep birlikte olduğumuz için cevap veriyoruz. Şimdi arkadaşlarımızın işten atılacağını söylüyorlar ama biz haklıyız ya hep birlikte işe gireceğiz ya da hiçbirimiz işe girmeyecek.

Milliyet, 2 Mart 1990.

Aynı gün, "Demokratik Oluşum Grubu" adına altı milletvekili, ASELSAN'da açlık grevine başlayan 12 işçiyi ziyaret ederek, eylemlerini desteklediklerini bildirdiler. İşçiler, bağımsız milletvekilleri Fehmi Işıklar, Arif Sağ, Tevfik Koçak, Salih Sümer, İbrahim Aksoy ve Mehmet Ali Eren'i halay çekerek karşıladılar. 6 Mart sabahı ASELSAN fabrikası önünde açlık grevini sürdüren işçileri ziyaret ettiler. İnsan hakları Derneği Şube Başkanı Muzaffer İlhan Erdost, 2 bin 600 işçinin çalıştığı ASELSAN fabrikasının geçici olarak kapatılmasının gerçek nedeninin reorganizasyon değil, işçilerin sendikalaşmasını önlemek, sendikalaşmak için öncülük eden işçileri işten uzaklaştırmak olduğunu ifade etti.[816]

Fehmi Işıklar da işçilere hitaben yaptığı konuşmada, işçilerin sendikal hak ve özgürlüklerini yeniden kazanmasının birlik dayanışmaya bağlı olduğunu söyledi. "İşveren çerçeveli yasalarla yetinmiyor, bunu daha sıkı uygulamalarla bastırıyor. Eğer 1990'da işveren katı tutumuna devam eder, baskı uygulamalarını sürdürürse, işveren ve siyasi iktidarın altından kalkamayacağı işçi eylemleri olacaktır." Işıklar, ASELSAN'daki sorunu TBMM'nin gündemine getireceklerini de ifade etti. Otomobil-İş Ankara Şube Başkanı Süleyman Türker de, işverenin 1700 işçiye işbaşı yaptırdığını belirterek, 650 işçinin işten çıkarılmaları için hazırlıklara başlandığını söyledi. Türker, işverenin, sözleşmelerin feshine ilişkin yazıları noter kanalıyla göndermeye başladığını kaydetti.[817]

Demokratik Oluşum Grubu'nun ASELSAN'ı ziyaretinden bir gün sonra, 7 Mart 1990'da işyerinde işçiler arasından seçilen 60 kişinin daha "garip bir uygulama ile" işbaşı yaptırıldığı haberi Ankara'da yayımlanan *Ulus* gazetesinde yer aldı.[818] Bu gelişme sendika ve fabrikanın önünde direnen işçiler arasında tepkiyle karşılandı.

Aynı günlerde, ASELSAN'daki gelişmelere bir tepki de *Cumhuriyet* yazarı İlhan Selçuk'tan geldi. İlhan Selçuk *Cumhuriyet* gazetesindeki Pencere adlı köşesinde, askerî işyerlerinde sivil işçilerin sendikalaşma özgürlüğünün yasalar gereği olduğuna işaret ederek, askerî işyerlerinde çalışan sivil yurttaşın elinden sendikalaşma hakkını almaya çalışmanın çok kötü tepkiler yaratacak bir tutum olduğunu yazdı:

> Son günlerde ASELSAN (Askerî Elektronik Sanayii) Anonim Şirketi'nde olanlara çok geniş ufuklu bir yaklaşımla çözüm aramakta bu bakımdan yarar var.
>
> ASELSAN'da çalışan işçiler sendikalaşıp toplu sözleşme masasına oturmak isteyince yetkililer fabrikanın kapısına kilit astılar, sendikalaşmaya karşı çıktılar.
>
> Olur mu?
>
> Elektronik endüstrisi kurmak çağı yakalamak için ne kadar gerekliyse, oluşturulacak endüstri kesiminde sendikal özgürlüklere karşı çıkmak o oranda çağdışılıktır.
>
> Bu kafayı değiştirelim.[819]

Ulus gazetesi ise, "Ulus diyor ki" köşesindeki imzasız yorum yazısında "Peki ya işsizler ordusu nerede istihdam edilecek" diye soruyordu: "Hacim Bey bunu düşünmüyor anlaşılan. Ona göre yat-yat, kalk-kalk." *Ulus*, Türkiye'nin tem askerî elektronik teçhizat fabrikasında yönetimin arı kovanına çomak sokmakla meşgul olduğunu yazdı: "ASELSAN'daki Hacim Kamoy yönetimi, öteden beri, tam Güney Afrika Cumhuriyeti tipi, sendikasız işçi çalıştırma sevdasında." *Ulus*, yaptığı yorumda alınan polisiye tedbirleri de eleştiriyordu:

> Polis, lokalde adeta karakol kurmuş. Tabii, kapalı bir karakol: Ne kadar sivil polis varsa, tebdili kıyafet eyleyip, işçinin arasına karışmışlar.
>
> Kimbilir... Belki de işçileri tahrik edip, suça iterek daha da sokağa dökecek, ardından kargaşa çıkarıp tırnak kaşıyacaklar. Evet: Tutulan yol yol değil..
>
> 2 bin işçi bir anda, kendilerini sokakta bulunca, işçinin arasına tahrikçi olarak sivil polisler sokulunca…
>
> Birileri, yine bir şeyler karıştırma, bir oyun tezgâhlama peşindeler.[820]

ASELSAN'dan çıkarılan bir grup işçi 7 Mart'ta Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne giderek, SHP Genel Başkanı Erdal İnönü ile görüştü. İnönü, olayları başından beri izlediklerini söyleyerek, ASELSAN'daki olayların hükümetin uyguladığı yanlış politikalardan kaynaklandığını vurguladı. Çağdaş

bir kurum iddiasındaki ASELSAN'ın örgütlenmek isteyen işçileri işten çıkarmasının çağdaşlıkla bağdaşmadığını kaydetti: "Biz karşı çıkıyoruz. Ama hükümet yine de yapacağını yapıyor. Eninde sonunda Türkiye'de işçi haklarına saygılı bir hükümet kurulacaktır."[821]

ASELSAN işçileri, işçi çıkarmalara halayla, şarkıyla, türküyle direniyor. İşyeri önünde bekleşen ASELSAN işçileri, zaman zaman halay çekerek, türkü ve şarkı söyleyerek protestolarını sürdürüyorlar. Gündüzleri ASELSAN işyerinin önünden hiç ayrılmayan işçiler, peynir, ekmek, zeytinden oluşan öğlen yemeklerini topluca yiyorlar.

Damadı ve yeğeni ASELSAN'da çalışan 65 yaşındaki Kadıncık Severcan da fabrika önünde işçilerle birlikte bekliyor. Severcan, burada niye beklediği yolundaki bir soruya, "Ağlamaya geldim. Çocuklarımız ekmek peşinde. Çocuklarımın çolukları çocukları ne yiyecek?" diye konuştu.

Arkadaşlarına akordeon çalan ASELSAN işçisi İsmail Yurdadön, "Arkadaşlarımın sorunu, benim sorunum. Hepimiz birimiz, birimiz hepimiz için. Direnen arkadaşlarımla gurur duyuyorum" diyerek görüşlerini açıkladı.

Cumhuriyet, 7 Mart 1990.

HER ŞEY BİR TEZGÂH MI?

Açlık greviyle gündemde ilk sıralara yükselen ASELSAN'ın izlediği şirket politikası da basında ve siyasi çevrelerde ağır eleştirilere yol açtı. Bu yönde yapılan değerlendirmelerin ortak noktası alınamayan ya da alınmayan/verilmeyen ihaleler ve ASELSAN'ın geleceğine ilişkindi.

2 Mart 1990 tarihli Milliyet'te, Zülfikar Doğan – Nilüfer Yalçın imzalı "Elektronik sanayinin 'medar-ı iftiharı' yere serildi" başlığını taşıyan bir değerlendirme yazısı yayımlandı:

> 1979'da görkemli törenle açıldığında Türkiye'nin askeri elektronik gücünü oluşturacak bir "gurur abidesi" gibi görülmüştü. Bir süre "tıkır tıkır" işleri, bu beklentileri besledi. Ama Askerî Elektronik Sanayi A.Ş., kısa adıyla Aselsan şimdi tam anlamıyla çöküntü içinde. 50 milyar lira borç, alınamayan ihaleler, işten çıkartılanlar, atıl tesisler ve yönetim Kurulu Başkanı Olcaytu'nun deyişiyle "kapatma ya da tatil."[822]

Aynı tarihte *Ulus*'ta yayımlanan bir değerlendirme yazısı da, "ASELSAN'ı Uğurlarken" başlığını taşıyordu. Yazıda ASELSAN'ın "çok kritik bir noktada" bulunduğu kaydediliyordu:

> Neden? Nedenlerden biri 200 milyar liralık telsiz ihalesinin İngiliz Marconi firmasına verilmesidir. Bu ihale ASELSAN'ın yüzde 30 daha düşük fiyat önerisine rağmen neden İngilizlere verilmiştir? Kimdir ihalenin Marconi firmasına verilmesine karar veren? ASELSAN yönetim kurulunun bazı üyelerinin Marconi hesabına çalıştığını bu sütunda belirttik. Ancak son sözü söyleyen Turgut Özal'ın yönetimi altındaki Savunma Sanayi İdaresi'dir.[823]

Öte yandan Sosyalist Parti Genel Sekreteri Yalçın Büyükdağlı da benzer değerlendirmeler yaptı. ASELSAN'daki işçi çıkarmaların, kuruluşu reorganizasyona tabi tutarak KİT'lerde olduğu gibi yabancılara satış amacını taşıdığını belirtti. Büyükdağlı, toplu işçi çıkarmaların IMF'nin dayattığı işçi düşmanı yeni paketin uygulamasının başlangıcı" olduğunu, programda PETKİM ve diğer kuruluşların da olduğunu söyledi.[824]

Otomobil-İş Sendikası yöneticileri ve işçiler de gelişmelerin mevcut hükümetin izlediği ekonomik politikalar doğrultusunda oluştuğu görüşündeydiler. Ülkenin ve en büyük sanayi kuruluşlarından birinin geleceğini yakından ilgilendiren bir tezgâhla" karşı karşıya olduklarını kaydettiler: "ASELSAN birçok KİT gibi yabancılara satılmak

ASELSAN'da 400 işçi sokakta

ASELSAN Yönetim Kurulu Başkanı, tenkisatın sendikalaşma ile ilgisi olmadığını söyledi. Otomobil-İş Genel Mali Sekreteri Hüseyin Kara, işe geri alınmayan işçilerin eylemlerini sürdüreceklerini bildirdi.

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — ASELSAN'da yüzde 20 oranında işçi çıkarma kesinleşti. Bu durumda ASELSAN'dan yaklaşık 400'e yakın işçi çıkarılacak.

ASELSAN Yönetim Kurulu Başkanı Turhan Olcaytu, işçi çıkarmanın sendikalaşma ile ilgili olmadığını söyledi. Otomobil-İş Sendikası yetkilileri, işe geri alınmayan işçilerin eylemlerini sürdüreceklerini bildirdiler.

ASELSAN Yönetim Kurulu Başkanı Turhan Olcaytu, teknolojik gelişmelerin giderek gerçekleşmesinde sonunda bıraktığını belirterek kamu kuruluşlarının ekonomisine azaltmasına ASELSAN'ın tercümesi yüzde 12 oranında ekonomi etkinleştiğini kaydetti. İşçi çıkarılmasının, HF-SSB telsizlerinin ihalesi ve da sendikalaşmayla bir ilgisi olmadığını ifade eden Olcaytu. **"Öngörülerle fazla ihdam oranı yüzde 20'ye düştü. Biz de ASELSAN'da yüzde yirmi işçi çıkarma yaptık. Ortaklıklardaki yıllarda çıkarma programı ile bütçe hedefleri doğrultusunda belirlenecek iş hacmine göre ihtiyaç duyulması halinde iş alabilecekleri personel görevi yaptırılabilecektir"** dedi.

Olcaytu, bunun, yaklaşık 400 işçinin işten çıkarılması anlamına geldiğini belirterek işçilerin ihdar önellerini zamanında işverenden ücret alacaklarını bildirdi ve tüm işçilerin yasal kıdem tazminatlarının da ödeneceğini söylemiştir ekledi.

Otomobil-İş Sendikası Genel Mali Sekreteri **Hüseyin Kara** bir işyerini tarafının ASELSAN'da işçi çıkarılmasına gittiği haberini ancak gazetelerden öğrendiklerini, kendilerine bu konuda herhangi bir bilgi verilmediğini bildirdi. Kara, **"İşe geri alınmayan ASELSAN işçileri, hakkı meşru dolaylarını sonuna kadar devam ettirecek lardır. Eylemlerimiz sürecektir"** dedi.

ASELSAN'ın kârı

Olcaytu'nun verdiği bilgiye göre ASELSAN geçen yıl 94.1 milyar lira tutarında satış yaptı. 709 milyon lira kâr etti. 1988 yılında ise ASELSAN'ın satış tutarı 85.7 milyar lira, kârı da 200 milyon lira olmuştu. Kuruluşun satış hedefinin bu yıl 100 milyar lira olduğu da belirtildi.

Cumhuriyet, 9 Mart 1990.

isteniyor. Fabrikamız her zaman kâr ederken son zamanlarda birçok önemli ihaleye sokulmadı. Başka şirketlerin almasına izin verildi. Ve kasıtlı olarak zarar ettirildikten sonra bunun faturası işçilere çıkartıldı." Ulus muhabirinin sorularını yanıtlayan direnişçi işçiler de ASELSAN Genel Müdürü Hacim Kamoy'un 1989 Ekim'inde Ankara Sanayi Odası Dergisi'ne "Dev adımlarla ilerleyen ASELSAN bugün ülkemizdeki elektronik sanayinin önder kuruluşu haline gelmiştir. Halen 40 milyar lira olan sermayeye her yıl kazanç ilave edilmektedir. Akyurt tesisleri de 42 milyon dolar sermayeyle hizmete girecek" diye demeç verdiğini hatırlattılar: "İşler birdenbire nasıl bu kadar kötü duruma düştü fabrika nasıl zarar etmeye başladı da işçilerin atılmasına karar verildi? Bunlar bilinçli olarak yapıldı ve satış işlemine zemin hazırlandı."[825]

ASELSAN FAALİYETE GEÇİYOR

Ve beklenen oldu. 10 Mart 1990 tarihli gazetelerde, ASELSAN'da 507 işçinin işten çıkarıldığını haberi yer aldı. Haberde, işçilere iş akitlerinin feshedildiğinin Yenimahalle 2. Noterliği kanalıyla bildirildiği kaydedildi. İşçilere gönderilen yazıda, eleman fazlalığı nedeniyle iş akitlerinin tebliğ tarihinden itibaren 8 haftalık ihbar önelinden sonra feshedildiği bildirildi. Yazıda, işçilere ihbar öneli süresince tahakkuk edecek ücretlerinin ve diğer istihkaklarının mutad zamanlarında ödeneceği, kıdem tazminatlarının ise ihbar önelinin sonra ereceği tarihte verileceği kaydedildi.[826] ASELSAN Yönetim Kurulu Başkanı Turhan Olcaytu, teknolojik gelişmelerin, kendilerini ASELSAN'ın personel yapısını yeniden gözden geçirmek zorunda bıraktığını belirterek kamu kuruluşlarının alımlarının azalmasının ASELSAN'ın üretimini yüzde 12 oranında olumsuz etkilediğini kaydetti. İşçi çıkarımının, HF-SSB telsizlerinin ihalesi ya da sendikalaşmayla bir ilgisi olmadığını ifade eden Olcaytu, siparişlerle fazla istihdam oranının yüzde 20'ye düştüğünü, bu durumda ASELSAN'da yüzde 20 işçi çıkarımı yaptıklarını, bunun yaklaşık 400 işçinin işten çıkartılması anlamına geldiğini belirtti. Olcaytu, işçilerin ihbar önelleri süresince işyerinden ücret alacaklarını ve tüm işçilerin yasal kıdem tazminatlarının da ödeneceğini belirtti. Olcaytu, sermayeyi 40 milyardan 110 milyara çıkartırken, hisselerin 31.7 milyarlık kısmını halka açacaklarını açıkladı.[827] Benzer şekilde, ASELSAN Genel Müdür Yardımcısı Ayhan Gerçeker, işten çıkarmaların sendikalaşmayla herhangi bir ilgisinin bulunmadığını söyledi. Gerçeker, elektronik sanayinde otomasyonun zorunlu hale geldiğini, işçilik paylarının yüzde 5 seviyesine düşürüldüğünü, bu nedenle işçi sayısında indirime gitmek mecburiyetinde kaldıklarını ileri sürdü.[828]

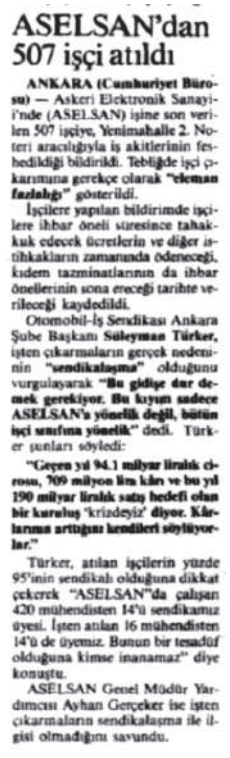

ASELSAN'dan 507 işçi atıldı

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Askeri Elektronik Sanayi'nde (ASELSAN) işine son verilen 507 işçiye, Yenimahalle 2. Noteri aracılığıyla iş akitlerinin feshedildiği bildirildi. Tebliğde işçi çıkarımına gerekçe olarak "eleman fazlalığı" gösterildi.

İşçilere yapılan bildirimde işçilere ihbar öneli süresince tahakkuk edecek ücretlerin ve diğer istihkakların zamanında ödeneceği, kıdem tazminatlarının da ihbar önellerinin sona ereceği tarihte verileceği kaydedildi.

Otomobil-İş Sendikası Ankara Şube Başkanı Süleyman Türker, işten çıkarmaların gerçek nedeninin "sendikalaşma" olduğunu vurgulayarak "Bu gidişe dur demek gerekiyor. Bu kıyım sadece ASELSAN'a yönelik değil, bütün işçi sınıfına yönelik" dedi. Türker şunları söyledi:

"Geçen yıl 94.1 milyar liralık cirosu, 709 milyon lira kârı ve bu yıl 190 milyar liralık satış hedefi olan bir kuruluş 'krizdeyiz' diyor. Kârlarının arttığını kendileri söylüyorlar."

Türker, atılan işçilerin yüzde 95'inin sendikalı olduğuna dikkat çekerek "ASELSAN"da çalışan 420 mühendisten 14'ü sendikamız üyesi. İşten atılan 16 mühendisten 14'ü de üyemiz. Bunun bir tesadüf olduğuna kimse inanamaz" diye konuştu.

ASELSAN Genel Müdür Yardımcısı Ayhan Gerçeker ise işten çıkarmaların sendikalaşma ile ilgisi olmadığını savundu.

Cumhuriyet, 10 Mart 1990.

Buna karşılık Otomobil-İş Genel Mali Sekreteri Hüseyin Kara ise işveren tarafının ASELSAN'da işçi çıkarımına gittiği haberlerini ancak gazetelerden öğrendiklerini, kendilerine bu konuda bir başvuru olmadığını söyledi. Kara, işe geri alınmayan ASELSAN işçileri, haklı mücadelelerini sonuna kadar devam ettireceklerini, eylemlerin süreceğini kaydetti.[829] Otomobil-İş Ankara Şube Başkanı Süleyman Türker de, işten çıkarmaların gerçek nedeninin sendikalaşma olduğunu söyledi: "Bu gidişe dur demek gerekiyor. Bu kıyım sadece ASELSAN'a yönelik değil, bütün işçi sınıfına yönelik." ASELSAN işverenince çelişkili açıklamalar yapıldığını belirten Türker, bunların inandırıcı olmadığını vurguladı: "Geçen yıl 94.1 milyar liralık cirosu, 709 milyon lira kârı ve bu yıl 190 milyar liralık satış hedefi olan bir kuruluş 'krizdeyiz' diyor. Kârlarının arttığını kendileri söylüyorlar."[830]

14 Mart 1990 tarihli gazetelerde de ASELSAN'ın, 21 Şubat'ta reorganizasyon gerekçesiyle işçileri izne çıkarıp fabrikayı kapatmalarından 20 gün

Fotoğraf: Mehmet Özer Albümü.

sonra, 507 işçinin işine son verilerek yeniden faaliyete geçtiği haberleri yer aldı. İşten çıkartılan 507 işçiden 471'i sendikalıydı. *Milliyet*, "ASELSAN'da şamarı sendikalılar yedi" başlığını koyduğu haberinde, Yönetim kurulunca "Sendikalaşma ile ilgisi yok" denilen kapatma kararının ardından, işten çıkarılan işçilerin yüzde 92'sinin sendikalı olmasının, işletmede sendikalaşmaya karşı açılan bir savaş olarak nitelendiğini yazdı.

> Öte yandan, ASELSAN Genel Müdürü Hacim Kamoy imzalı ve 'Değerli Aselsanlı' başlığını taşıyan yazıda, işletmenin 'düz işçilik yerine, az sayıda uzmanlaşmış mühendis teknisyene' ihtiyacı olduğu öne sürülürken, 14'ü sendikalı 16 mühendisin de işine son verildi.[831]

507 işçinin işten çıkartılmasından bir gün sonra, 14 Mart'ta bu kez 39 işçinin işine son verildi. Böylece işten çıkartılan işçi sayısı 546'yı buldu.[832] *Ulus*, işverenin 14 Mart sabahı "değişik birimlerde çalışan 39 işçiyi yemekhanede toplayarak çıkış kağıtlarını verdiği" haberinin geçti: "ASELSAN'da işten çıkartılanların tümünün fiili olarak üretimde bulunan kişiler olduğu öğrenildi." Gazetenin ifadesiyle, "ASELSAN kıyma makinesi gibiydi." Haberde, 200 kişinin daha işten çıkarılacağı bilgisi de yer alıyordu.

> Fabrika çalışanlarından edinilen bilgilere göre, işten çıkarmaların devam edeceği, 200 civarında işçinin daha çıkış belgelerinin hazır olduğu belirtilirken, işverenin çıkardığı işçi sayısı 700 kişiyi bulacak.[833]

Otomobil-İş Sendikası Ankara Şube Sekreteri Mehmet Çabuk, son olarak 39 kişinin işine son verilmesi üzerine yaptığı açıklamada, ASELSAN işçisinin bütün baskılarla yasa dışı bir noktaya çekilmeye çalışıldığını, fabrikada sendikal çalışmalarını sürdüreceklerini kaydetti:

> İşten çıkarılan işçilerin geri alınması için sürdürdüğümüz direniş ve fabrikadaki örgütlenme çalışmalarımız devam edecek o fabrikada işçi çalıştığı sürece, üretim yapıldığı sürece işveren sendikadan kurtulamayacak. İşveren şu anda ellerindeki mevcut kadro ile taahhütlerini yerine getirebileceği üretimi yapamaz. 8 yıllık tecrübeye sahip işçiler üretimden alınıp sokağa atılıyor. Bu gidişin sonu fabrikanın kapatılmasına varır. Biz işçilerin sahip çıktığı gibi devletin de bu fabrikanın üretim dışı kalmaması için fabrikaya sahip çıkmasını istiyoruz. Bunun için elimizden gelen çabayı göstereceğiz.

Fabrika önünde direnen işçiler de *Ulus* muhabirine, şimdiye kadar işten çıkartılanların yüzde 95 civarındaki bir bölümünün sendikalılar olduğunu söylediler:

> Bunlar işverenin son çırpınışları. İşten son çıkarılanları daha önce (Perşembe günü yapılan yürüyüşe katıldığınız için sizler de cezalandırılacaksınız) diye uyaran işveren şimdi de fabrikanın içine sivil polislerin dışında çevik kuvvet birliklerini de sokarak işçinin gözünü korkutmak ve işten çıkarmalara karşı meydana gelecek bir tepkiyi bahane ederek olay çıkarmak istiyor.[834]

ASELSAN'DA GÖZALTI

İşçilerin fabrika önündeki açlık grevi sürerken, 11 Mart gecesi beş ASELSAN işçisi güvenlik güçlerince hiçbir gerekçe gösterilmeden gözaltına alındı. Otomobil-İş Ankara Şube Başkanı Süleyman Türker, gözaltına alınanlardan Nursel Taş ile açlık grevindeki bir işçinin kardeşi olan Fevzi Durunesil serbest bırakılırken Adnan Kılıç, Ahmet Oğuz ve Ayhan Kızıl isimli işçilerin ise halen gözaltında tutulduklarını açıkladı.[835] Türker, polisin bu tavrını, direnişçi işçilere gözdağı vermek olarak niteledi, amaçlananın kendilerini yıldırmak olduğunu söyledi:

> Ancak bizi yıldıramayacaklar. Direnişimiz hem içeride hem dışarıda devem edecek. Otomasyon gerekçe gösteriliyor, ancak atılan elemanların tümü bizzat üretime katılan elemanlar. Ayrıca rekabete girecek deniyor. Üretime katkıda bulunan 16 mühendisin işine son veriliyor. Bu çabanın sendikal örgütlülüğü baltalamak amacıyla yapıldığı apaçık ortada. Dolayısıyla Anayasal bir suç işlenmektedir. İdari ve yargı mercileri harekete geçmeye ve kamuoyunu direnişimize destek vermeye çağırıyoruz.[836]

13 Mart gecesi üç ASELSAN işçisi daha gözaltına alındı. Basına bir açıklama yapan Süleyman Türker, işten atıldıkları yetmiyormuş gibi "anaya-

ASELSAN işçisine İnönü desteği

SHP Genel Başkanı Erdal İnönü, ASELSAN'da işten çıkartmaları kınadı, "Bu kadar çağdışı ve ilkel bir hareketi protesto ediyorum" dedi.

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — ASELSAN'dan çıkarılan işçiler dün SHP Genel Başkanı Erdal İnönü'yü ziyaret etti. İnönü, ASELSAN'da işten çıkarmaları kınayarak "Bu kadar çağdışı ve ilkel bir hareketi protesto ediyorum" dedi. Son 19 kişi ile birlikte ASELSAN'da işten çıkarılanların sayısı 540'ya ulaştı.

SHP Genel Başkanı Erdal İnönü, dün genel merkez binasında ASELSAN'dan ardışı işçileri kabul edecekleri görüşmeden sonra düzenledikleri basın toplantısında, bazı işçilerin gözaltına alındığına dikkat çekti. İnönü, "Bu hareketlerle ne ekonomiyi düzeltiriz, ne huzuru sağlarsınız" diye konuştu. SHP lideri, son günlerde yaşılı işyerlerinden sendikal etkinlikler ve ekonomik bu nedenle yaklaşık 2 bin dolayında işçinin işten çıkarıldığını açıkladı.

İnönü'nün yanına bir ara, Başak Özan adlı 5 yaşındaki bir kız çocuğu geldi. "Sizi televizyondan izleyecek. Annemi işten çıkardılar. Bir de artık kreşe gönderemeyecek" dedi. İnönü, küçük Başak'ı okşayarak annesini işlerken Başak, babasının da cümlelerini, konuşmaya gözyaşları yaşadığını ifade etti.

Cumhuriyet, 16 Mart 1990.

sal ve yasal haklarını kullanmaktan başka hiçbir suçları olmayan" işçilerin bir de polisiye tedbirlerle cezalandırılmak istendiğini söyledi. Türker bunun bir yıldırma politikası olduğunu bir kez daha vurguladı.[837] Aileleri, gözaltında tutulan işçilerin işkence görmelerinden endişe ettiklerini söylediler. Otomobil-İş Sendikası Ankara Şube Başkanı Süleyman Türker de, bu yaşananların tek başına işverenin bir saldırısı olmadığını, polisiye güçle desteklendiğini kaydetti.[838]

ASELSAN işçilerinin gözaltına alınmalarına kadar varan baskılar siyasi partilerin de gündemine girdi. SHP Genel Başkanı Erdal İnönü, çeşitli işyerlerinde çalışan işçilerin işine son verilmesini protesto etmek amacıyla 15 Mart'ta Parti Genel Merkezi'nde bir basın toplantısı yaptı. İnönü, ASELSAN ve Şişecam'da işlerine son verilen yaklaşık 80 işçinin de katıldığı basın toplantısında, ASELSAN'daki işten çıkarmaları başından beri izlediklerini, işten çıkarmalarla ilgili olarak sorularına tatmin edici cevaplar alamadıklarını kaydetti. Bazı işçilerin gözaltına alındığına da dikkat çeken SHP lideri, bu kurumda işçilerin haklarını koruyacak sendikanın bir an önce yetki almasını beklediklerini kaydetti. Sendikalaşmanın önlenmeye çalışıldığını belirten İnönü, "İşçilerin sendikalardan istifaları için polis yoluyla ve başka yollarla baskı yapıyorlar. Çağdışı olan bu uygulamayı protesto ediyoruz" dedi.[839]

ANNEMİ İŞTEN BENİ KREŞTEN ÇIKARDILAR

ASELSAN'da işlerine son verilen bir grup işçi SHP lideri İnönü'yü ziyaret etti. ANAP iktidarı döneminde işçilerin sahipsiz bırakıldığını belirten İnönü, "İşten çıkarmaları affetmem, hele sendikalaşmaya karşı işten çıkarmaları hiç affetmem" dedi. Bu sırada İnönü'nün yanına gelen 5 yaşındaki Başak Özcan, annesi Handan Özcan'ın göstererek, "Annemi işten, beni kreşten çıkardılar" diye konuştu.

Günaydın, 16 Mart 1980.

ASELSAN'da işçilerin yarısını kadınlar oluşturuyordu. Ve işyerindeki en başta gelen sorunlarından biri kreşti. Kreşe ihtiyacı olan 80'den fazla çocuk "yer yok" gerekçesiyle kreşe alınmıyordu. ASELSAN, müdürler ve şefler için, Avrupa'dan halı saha getirtilerek tenis kortları yapıyordu ama kreş yetersizdi.

FABRİKANIN ÖNÜNDE DÜĞÜN

Fotoğraf: Mehmet Özer Albümü.

16 Mart 1990 tarihli gazetelerde, ASELSAN'da işten çıkarılan Akif Gökyokuş ve Serpil Yıldırım'ın fabrikanın önündeki tarlada yapılan bir düğünle evlendikleri haberi yer alıyordu. Nikâhtan sonra fabrikanın önüne gelen yeni evliler alkışlarla ve halayla karşılandı. Düğün, kendileri gibi işten çıkarılan arkadaşlarının ve onları destekleyen siyasi parti temsilcileri, sanatçılar ve öğrencilerin katılımıyla halayların çekildiği, oyunların sergilendiği bir şenliğe dönüştü.

Yaklaşık 2 bin kişinin konuk olduğu düğüne, Çankaya, Keçiören, Sincan, Yenimahalle Belediye Başkanları, SHP Milletvekilleri Ömer Çiftçi ve Cevdet Selvi, Ankara Bağımsız Milletvekili Kamil Ateşoğulları, SP Genel Başkanı Ferit İlseven, sinema sanatçısı Necla Nazır, sinema ve tiyatro sanatçısı Yaman Okay, yazar, müzisyen Bilgesu Erenus ve sendikacılar da katıldılar.

ASELSAN DİRENİŞİ

Bahara Sürgün Vurmuş Tomurcuk Gibi Açıyor. Direniş Alanında Türkülerimiz Var Söylenecek. Oyunlarımızı Halaylarımızla Süsleyeceğiz... ...EVLENİYORUZ

Serpil-Akif

Nikâh : 15-3 1990 Saat 14.30 Mamak Belediyesi Nikâh Salonu
DÜĞÜN : 15-3-1990 Saat 16.00 Aselsan Kavşağı Macunköy-ANKARA

Fotoğraf: Mehmet Özer Albümü.

Güvenlik kuvvetlerinin izin vermemesi nedeniyle orkestra mikrofonsuz çaldığı düğünde genç evlilere hediyeler verildi, misafirlere ASELSAN işçilerinin evlerinde hazırladıkları yiyecekler ikram edildi.[840] Saat 16.00'da gelin ve damadın yakasına, üzerinde "ASELSAN Direnişi" yazan rozetler takıldı. İşsiz gelin ve damat Sabah muhabirinin, "Nasıl geçinmeyi düşünüyorsunuz?" sorusunu, "Direnip tekrar işimize gireceğiz" diye yanıtladılar: "Direnişe katkı olsun diye düğünümüzü burada yapıyoruz. Direneceğiz, tekrar işimize döneceğiz."[841]

SHP Eskişehir Milletvekili Cevdet Selvi, işçilere hitaben yaptığı konuşmada, yasal haklarını kullanan işçileri işten atmakla işverenin Anayasa suçu işlediğini söyledi: "Türkiye'nin başkentinde ekmek parası için sizleri sokağa döktüler. Bu insanları suça zorlamaktır."[842] Milletvekilleri ve SP Genel Başkanı Ferit İlseven de birer konuşma yaptılar. Sanatçı Necla Nazır ASELSAN işçilerini 16 Mart tarihinde Altındağ Belediyesi Kültür Merkezi'nde oynanacak olan ve Büyükşehir Belediyesi'nce organize edilen "Çıkmaz Sokak" isimli oyuna davet etti.

Türkiye gazetesi ise "Düğün Direnişe Çevrildi" başlığını koyduğu haberinde tarafgir -direnen işçilere ve onlarla dayanışma içinde olanlara karşı hasmane- bir yaklaşım sergiliyordu. Fabrikanın önündeki tarlada bir şenlik havasında geçen düğünden, "düğün adı altındaki eylem" diye söz ediyor, "çok sayıda solcu öğrenci" ve partilerin katıldığı, Keçiören Belediyesi Halkoyunları Grubu'nun da "ellerinde oraklarıyla" oyunlar oynadıkları belirtiliyordu.[843]

OTOMOBİL-İŞ YETKİLİ SENDİKA: 19 HAZİRAN 1990

Otomobil-İş'in işyerinde toplu sözleşme yapabilmek için gereken çoğunluğu sağladığını ilişkin Bakanlık tespit yazısına ASELSAN işvereni tarafından yapılan itiraz, 5 Nisan 1990 tarihinde Ankara Birinci İş Mahkemesi'nde görülecekti. Otomobil-İş Ankara Şube Sekreteri Mehmet Çabuk, duruşma günü çok kalabalık bir işçi grubuyla birlikte Adliye'ye gittiklerini anlattı:

> Mahkemeye en az 500 kişi katılıyor, yetkimiz verilsin, diye böyle heyecanlı çocuklar. Ankara'da Adliye küçücük oda... 500 adam. 'Getirmeyin kardeşim buraya, vereceğim belli zaten' diyor hâkim. Ve çoğunluğu biz aldık.

Çabuk'un da ifade ettiği gibi Ankara Birinci İş Mahkemesi 5 Nisan 1990 tarihinde Otomobil-İş'in ASELSAN'da çoğunluğu sağlamış olduğuna karar verir.[844] Karar, Yargıtay tarafından 30 Mayıs 1990 tarihinde onanarak kesinleşir.[845] Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, 19 Haziran 1990 tarihinde ASELSAN işletmesine ait işyerlerinde Otomobil-İş'in işletme toplu iş sözleşmesi yapmaya yetkili olduğunu bildiren yetki belgesini taraflara gönderir.[846]

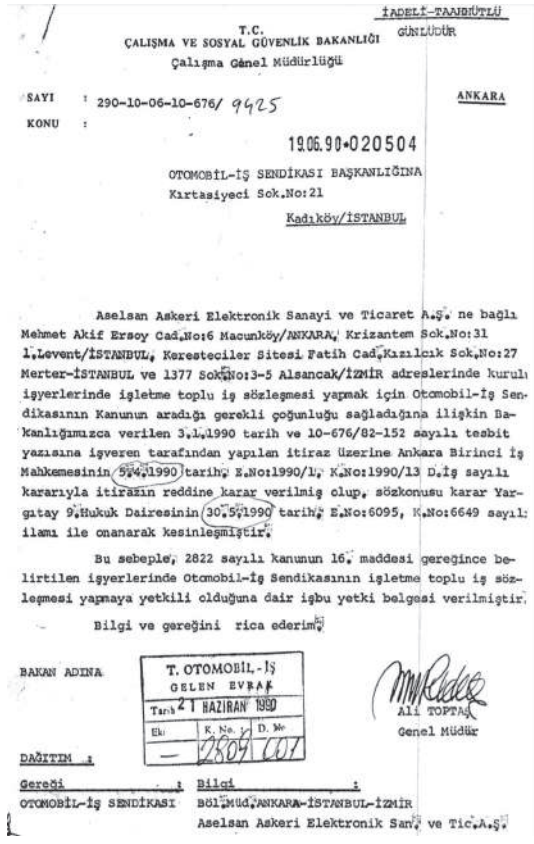

İADELİ-TAAHHÜTLÜ

T.C.
ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANLIĞI
Çalışma Genel Müdürlüğü

GÜNLÜDÜR

SAYI : 290-10-06-10-676/ 9425
KONU :

ANKARA

19.06.90-020504

OTOMOBİL-İŞ SENDİKASI BAŞKANLIĞINA
Kırtasiyeci Sok.No:21
Kadıköy/İSTANBUL

Aselsan Askeri Elektronik Sanayi ve Ticaret A.Ş. ne bağlı Mehmet Akif Ersoy Cad.No:6 Macunköy/ANKARA, Krizantem Sok.No:31 1.Levent/İSTANBUL, Keresteciler Sitesi Fatih Cad.Kızılcık Sok.No:27 Merter-İSTANBUL ve 1377 Sok.No:3-5 Alsancak/İZMİR adreslerinde kurulu işyerlerinde işletme toplu iş sözleşmesi yapmak için Otomobil-İş Sendikasının Kanunun aradığı gerekli çoğunluğu sağladığına ilişkin Bakanlığımızca verilen 3.4.1990 tarih ve 10-676/82-152 sayılı tesbit yazısına işveren tarafından yapılan itiraz üzerine Ankara Birinci İş Mahkemesinin 5.4.1990 tarihli E.No:1990/1, K.No:1990/13 D.İş sayılı kararıyla itirazın reddine karar verilmiş olup, sözkonusu karar Yargıtay 9.Hukuk Dairesinin 30.5.1990 tarihli E.No:6095, K.No:6649 sayılı ilamı ile onanarak kesinleşmiştir.

Bu sebeple, 2822 sayılı kanunun 16. maddesi gereğince belirtilen işyerlerinde Otomobil-İş Sendikasının işletme toplu iş sözleşmesi yapmaya yetkili olduğuna dair işbu yetki belgesi verilmiştir.

Bilgi ve gereğini rica ederim.

BAKAN ADINA

T. OTOMOBİL-İŞ
GELEN EVRAK
Tarih 21 HAZİRAN 1990
Ek: — K. No: 2504 D. No: 007

Ali TOPTAŞ
Genel Müdür

DAĞITIM :

Gereği :
OTOMOBİL-İş SENDİKASI

Bilgi :
Böl.Müd.ANKARA-İSTANBUL-İZMİR
Aselsan Askeri Elektronik San. ve Tic.A.Ş.

Otomobil-İş yetki alıyor. Birleşik Metal-İş Arşivi.

UYGULANAMAYAN GREV KARARI

Otomobil-İş, ASELSAN işverenine toplu sözleşme teklifini 28 Haziran 1990 tarihinde verir. Ancak işveren müzakerelere katılmaz. Sendika, yasa gereği 60 günlük sürenin bitiminde resmî arabulucu tayinini ister. Ancak bu safhada da işveren masaya oturmaz. Otomobil-İş Genel Merkez Yönetim Kurulu, 8 Kasım 1990 tarih ve 118 sayılı toplantısında grev kararı alır ve karar 12 Kasım 1990 tarihinde Kadıköy 3. Noterliği kanalıyla işverene tebliğ edilir.[847] Otomobil-İş Genel Merkez Yönetim Kurulu, 31.12.1990 tarih ve 141 sayılı toplantısında alınan grev kararının 15 Ocak 1991 tarihinde uygulanmasını karar altına alır ve karar 31 Aralık 1990 tarihli yazıyla Ankara 13. Noterliği kanalıyla işverene tebliğ edilir.[848]

Ne var ki, işveren bu safhadan önce işçi çıkarmaya başlamış, bir yandan da sendika üyelerini istifaya zorlamaktadır. Uygulama kararı tarihinde Körfez Savaşı'nın başlamış olması da işverenin tehditlerine ilave bir baskı unsuru oluşturmuştur. Sonuçta Otomobil-İş'in işyerinde grev uygulamasına yetecek sayıda üyesi kalmamıştır. Sendika, var olan üyelerinin de güç durumda kalmaması için alınan grev kararı uygulamaya konmaz.[849]

Yıllar sonra tanıklığına başvurduğumuz Mehmet Çabuk, direnişin başladığı 1990 yılının Şubat ayından grevin uygulanacağı 1991 yılının Ocak ayına kadar geçen neredeyse bir yıl içinde yaşanan çok önemli bir deneyimi aktarıyor:

> Daha sonra bir karar daha alındı: 'İçeriyi boşaltacağız...' 'Yapmayın,' dedim, 'etmeyin. İçerde bir parçamız kalsın.' İstifa ettiler tabii, kalanlar. Odaya çektiler. İş mi? Sendika mı? Herkes işi tercih etti. O zaman notere gideceksin, istifa edeceksin. Arka kapıdan özel araçlarla götürdüler istifa ettiler. Servis güzergâhlarını değiştirdiler. Servisler geldiğinde protesto eylemleri [yapıyorduk]. Son bir karar daha alındı kadroların baskısıyla. İçeriyi boşaltalım diye. 100 kişi daha attırdık o gün. Yani servislere binmeyip bizim eylemcilerin yanına gelen 100 kişi daha çıkarıldı.
>
> Grev kararı aldık. Grev uygulama raddesine geldik. Birkaç kez görüştük, toplu sözleşme taslağını verdik. İyi karşıladılar. Genel Başkan fabrikayı dolaştı. En son karar daha yüksek yerlerde verildi: 'Askerî mesele, gizli [çalışmalarımız] var, burada sendika olmaz!' Türk Metal bulaşmaya çalıştı onu da bulaştırtmadılar.
>
> Orada uzun uzun anlatılması gereken bir sürü deneyim var. Grev kararı alındı ve uygulama kararını hayata geçireceğiz. Pankart asacağız oraya. İçeride ilişkilerimiz var, devam ediyor. Ama onları çıkarmayacağız, biz kendimiz pankartı asacağız oraya. 10 tane kemik dediğimiz kadroyla beraber bu kararı aldık: Atılanlardan bir 20 kişi ayarlayacağız, onlarla beraber gidip pankartımızı asacağız. İnanır mısın, o sızdı. 10 kişinin içerisinde muhbir vardı. Nasıl söyleyeyim?.. anayoldan ASELSAN'a giderken yaklaşık 500 metrelik bir yol var. O 500 metre boyunca çevik kuvvet sıralı olarak dizilmiş bizi bekliyordu. Biz gitmedik, pankartı da götürmedik. Yapılacak bir şey yoktu.[850]

TÜRKİYE'NİN AYNASI ASELSAN

ASELSAN direnişi, Otomobil-İş'in tarihi içindeki en önemli, en öğretici ve en hazin işçi eylemlerinden biri oldu. Otomobil-İş, daha o dönemde, sıcağı sıcağına yaptığı değerlendirmede, ASELSAN direnişini, Türkiye gerçeğini yansıtan bir süreç olarak gözler önüne seriyordu:

> ASELSAN işyerini son günlerde toplumsal-siyasal gündeme yerleştiren gelişmeler nasıl bu noktaya getirildi? İşyerini SENDİKASIZLAŞTIRMAYA yönelik tüm bu engel ve anti-demokratik baskılarda direnmenin dayandığı mantık ve gerekçeler nedir?
>
> Bu sorunun yanıtı genelde ülkemiz gerçeğinde yatıyor. Demokrasinin lafının çokça

Fotoğraf: Mehmet Özer Albümü.

edildiği ama kendisinin 'görüldüğü yerde ezildiği' çağdışı mantıkta. Demokratik-Sendikal hakların kullanılmasına, örgütlü toplama, katılımcı, çoğulcu bir toplumsal-siyasal yaşama tahammülsüzlükte yatıyor. İnsanların sendika seçme hakkına, sendikalara özgürce üye olabilme hakkına bile saygı göstermeyen bir anlayışın, dünyanın katılım, demokrasi ve özgürlük yönünde yeniden biçimlendiği günümüzde Türkiye'de hâlâ aşılamamasında yatıyor. ASELSAN işte bu çıplak gerçeği yansıtıyor. Bu niteliğiyle Türkiye'nin bir AYNASI durumunda.[851]

ASELSAN TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ GÜNDEMİNDE

IV. — BAŞKANLIĞIN GENEL KURULA SUNUŞLARI

A) GÜNDEM DIŞI KONUŞMALAR

1. — İçel Milletvekili Etem Cankurtaran'ın, ASELSAN'da işten çıkarılan sendikalı işçilere ilişkin gündem dışı konuşması.

BAŞKAN — Üç arkadaşımız, gündem dışı söz istemişlerdir; kendilerine sırasıyla söz vereceğim.

İçel Milletvekili Sayın Etem Cankurtaran, ASELSAN'da çalışırken işten çıkarılan işçilerle ilgili gündem dışı görüşme yapmak istemiştir.

Buyurun Sayın Cankurtaran. (SHP sıralarından alkışlar)

ETEM CANKURTARAN (İçel) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; bu konu, bundan önce de gündemimize gelmiş olmasına ve Meclisimizde görüşülmüş olmasına rağmen, tekrar gündeme getirmek ihtiyacını hissettik. Çünkü, ASELSAN'da çalışan işçilere karşı uygulanmakta olan sendikasızlaştırma ve işten çıkarma işlemi durmak bilmiyor ve devam ediyor.

ASELSAN'la ilgili geniş bir bilgi verecek değilim. 1990 yılını programlayan ASELSAN yönetimi 2 700 kişi kapasiteli bir kadronun çalıştırılmasını karara bağlamıştı. Bu işyerinde çalıştırılan işçi sayısı 2 547 kişiydi; ancak, ne olduysa işte, bu belirlemelerin yapıldığı tarihten sonra, işçilerin sendikaya üye olmalarının başlamasıyla birlikte oldu. İşçiler ne zaman sendi kaya üye olmaya başladılar, işyerinde işveren; 10 yıldan bu yana iki dudağının arasında sakladığı düşüncelerini açığa vurmasıyla, uygulama alanına soktuğu konuların kurallara bağlanmasını isteyen işçileri, işten çıkarma tehdidi ile karşı karşıya bıraktı ve sonuçta hepinizin bildiği gibi, yasaları da çiğneyerek, 507 işçinin işine son verdiler.

İşten çıkarılan 507 işçiden 471'i sendika üyesi işçi, geri kalan 36 işçi de kendi isteği ile İşye rinden ayrılmak isteyen arkadaşlardan oluştu. İşten çıkarılan bu işçiler, elbette kapının önüne kondukları için, evde kendilerinden ekmek bekleyen, aş bekleyen, giyinme bekleyen, barınma bekleyen ailesine karşı yükümlülüklerini yerine getiremeyeceği için, zorluklarla karşı karşıya oldukları için, fabrikanın kapısından ayrılmadılar ve işe alınmalarını beklediler. O arada emniyet görevlileri, yalnızca, işten atılmayı protesto etmekten başka hiçbir amacı, hiçbir niyeti ve hiçbir eylemi olmayan bu işçi arkadaşlardan bir bölümünü gözaltına aldı, şu anda beş tane si emniyet müdürlüğünde gözaltında bulunuyor. Bu işlem sürdürülürken, ASELSAN işvereni, işbaşı yaptırdığı diğer işçilere karşı, işçilerin bilgisine sunduğu bir bildiriyle de, ASELSAN işyerinde bundan sonra işçi çıkarılmayacağını, kapasitenin çalıştırılacağını; bağlantılarının bu işçilerin giderlerini karşılayabilecek durumda olduğunu bildiren duyurular yayınladı; ama bu gün gelin görün ki, bu sabahtan itibaren polis kuşatması altındaki ASELSAN işyerinde yeniden sendikalı işçiler işten çıkarılmaya başlandılar. İşyerinde çalışan 30 tane işçi sabah yemek haneye çağrılarak, "Hizmet akdiniz feshedilmiştir" diye ellerine birer yazı tutuşturuldu. Şu anda üç otobüs sendika üyesi işçi, Yenimahalle'deki noterde, başlarında ASELSAN işvereni bulunduğu halde, sendikadan istifa ettiriliyorlar. Türkiye Cumhuriyeti'nin başkentinde yapılıyor bu işlem; ama Hükümet bu konularla ilgili olarak kılını bile kıpırdatmıyor! Sanki, orada işten atılan işçiler, ekmek parası istemekten başka hiçbir suçu olmayan insanlar bu ülkenin insanı değiller! Bugüne kadar orada yüzlerce işçi kapının önünde bekliyor; ama iktidar partisine bağlı, bırakın bir bakanı, bir milletvekilinin bile bu arkadaşlarla ilgilenmediği gerçeğiyle karşı karşıyayız.

Ne oluyor atıyoruz da, nereye gidiyor bu insanlar? Pek çok işyerinden işçi çıkarılıyor. Türkiye'de onlarca, yüzlerce işyerinde, "İşçi fazlalığı var" diye kapının önüne insanlar konuluyor; yüzde 22 oranında olan işsizliğe yeni işsizler ekleniyor... Nereye gidiyor bunlar? Bunları Türkiye'nin dışına mı atıyoruz, denize mi döküyoruz, ne yapıyoruz bu insanları?

Siyasal iktidarın görevi, işsizlik sorununu çözmek iken, eğer işsizliğe yeni işsizler ekliyorsa, bu görevi

yapamıyor demektir. Görevi yapamayan insanların yapacakları en doğru iş de, çekip gitmektir. Maalesef bugün Türkiye'de siyasal iktidar, ekonomik politikada olduğu, gibi, sosyal politikalarda da, sendikalaşma özgürlüğüne karşı tavrıyla ve tutumuyla da, işlerini yapamayan, devleti işletemeyen duruma düşmüştür. Bu durumda olan bir siyasal iktidara ne söylense azdır.

Değerli arkadaşlarım, Anayasamıza göre, çalışan bir işçinin sendikalaşma özgürlüğü vardır; bu özgürlük de yasal güvence altına alınmıştır. Bu güvenceyi sağlayacak olan, devlettir, siyasal iktidardır. Çalışma Bakanlığının, bu güvenceleri ellerinden alınan bu işçilerle ilgili olarak bugüne kadar ne iş yaptığını öğrenmek istiyorum. Suç işleyen ASELSAN işvereniyle ilgili olarak bugüne kadar hiçbir yasal işlem yapılamamıştır. Gerekçesini söyleyeyim: Her işyerinden işçi çıkartılabilir; ama bu bir planlama işidir. 2 500 işçinin çalıştığı yerde nasıl bir yönetimdir, nasıl bir anlayıştır, nasıl bir planlama tekniğidir ki, beşte birden daha fazla insanı siz kapının önüne bir çırpıda koyuyorsunuz? Eğer ihtiyaçsa, çıkarılması gerekiyorsa, ciddî planlama yapan bir işyerinde bunun sayısı en fazla 50 kişidir, 100 kişidir.

Böyle bir şeyi yapamamış olan bu işverenin, ayrıca bir görevi daha var, onu da yapmıyor : işyerinden toplu olarak çıkarılacak işçilerle ilgili olarak, 147S sayılı İş Yasası'ndaki, işverenin uymak zorunda olduğu kurala göre, çıkaracağı işçilerle ilgili olarak bir ay önceden, işçilerin isim listesini, İş ve İşçi Bulma Kurumuna bildirme yükümlülüğü vardır, İş ve İşçi Bulma Kurumu, Çalışma Bakanlığı'na bağlıdır. Bugüne kadar ASELSAN işyerinden, işten çıkarılacak işçilerle ilgili olarak, İş ve İşçi Bulma Kurumu Müdürlüğü'ne bir tek satır yazı yazılmamıştır; hatta öyle acıdır ki, oradaki yöneticiler, bugün sabah işyerine çalışmaya giden insanları, işinden çağırıp, "Sizin hizmet akdiniz feshedilmiştir" diye bildirim yapacak kadar baskıcı, bildirim yapacak kadar insaftan uzak, bildirim yapacak kadar insanı ve işçiyi düşünmeyen bir konuma düşmüşlerdir.

Sizin bu konularla ilgilenmeniz gerekir mi, gerekmez mi bilmem; ama Türkiye'de iktidar edenlerin -kim olursa olsun- bu konuyla ilgilenmesi gerekir. Eğer ilgilenmiyorlarsa, o zaman işlevlerini tamamladıklarını kendileri de kabul etmelidirler.

Size, sevindirici(!) bir haber okuyarak sözlerimi bitirmek istiyorum. Bu, elimdeki, bugünkü Anadolu Ajansının kupürü, ASELSAN işyeriyle ilgili işten çıkarmaları yazdıktan sonra, bakın, ne diyor: "Öte yandan, işten çıkarılanlar arasında karı koca çalışanlar da bulunuyor. Tansel ve Yasemin Kolsuz çifti, sabahtan yemekhaneye çağırılarak, hizmet akitlerinin feshedildiği kendilerine tebliğ edildi. İşverene yalvardılar; hiç olmazsa birimiz işyerinde çalışalım dediler; ama işveren kabul etmedi. Kreşten 3,5 yaşındaki çocuklarını alıp evlerine gittiler." Kutluyorum sizleri.

Saygılar sunarım. (SHP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Cankurtaran.

TBMM Tutanak Dergisi, 89 uncu Birleşim, 14.3.1990. Çarşamba, s. 146-148

BÖLÜM DİPNOTLARI

[767] Milliyet, 18 Kasım 1989; Günaydın, 18 Kasım 1989.

[768] Günaydın, 18 Kasım 1989.

[769] Milliyet, 18 Kasım 1989.

[770] Günaydın, 18 Kasım 1989.

[771] Ulus, 27 Kasım 1989.

[772] Milliyet, 28 Kasım 1989.

[773] Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Çalışma Genel Müdürlüğü, 3 Ocak 1990 tarih ve 10-676/82-152 sayılı tespit yazısı; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[774] Ulus, 8 Aralık 1989; Bugün, 8 Aralık 1989.

[775] Cumhuriyet, 29 Kasım 1989.

[776] Otomobil-İş, Sayı 50, Aralık 1989.

[777] Zaman, 13 Aralık 1989.

[778] Otomobil-İş, Sayı 50, Aralık 1989.

[779] Hikmet Çiçek, "ASELSAN İşçileri Dayanışma Bekliyor", 2000'e Doğru, 25 Şubat 1990.

[780] Ulus, 21 Şubat 1990.

[781] Günaydın, 21 Şubat 1990.

[782] Hürriyet, 21 Şubat 1990.

[783] Otomobil-İş, Sayı 52, Mart 1990.

[784] Hürriyet, 21 Şubat 1990; Sabah, 21 Şubat 1990.

[785] Ulus, 21 Şubat 1990.

[786] Ulus, 22 Şubat 1990; Güneş, 22 Şubat 1990.

[787] Ulus, 22 Şubat 1990; Güneş, 22 Şubat 1990; Sabah, 22 Şubat 1990.

[788] Güneş, 22 Şubat 1990.

[789] Cumhuriyet, 24 Şubat 1990; Günaydın, 24 Şubat 1990.

[790] Günaydın, 28 Şubat 1990.

[791] Hikmet Çiçek, 25 Şubat 1990.

[792] Hikmet Çiçek, 25 Şubat 1990.

[793] Ulus, 26 Şubat 1990.

[794] Hürriyet, 26 Şubat 1990.

[795] Ulus, 26 Şubat 1990.

[796] Tercüman, 26 Şubat 1990.

[797] Hürriyet, 25 Şubat 1990.

[798] Hürriyet, 25 Şubat 1990; Cumhuriyet, 26 Şubat 1990.

[799] Milliyet, 25 Şubat 1990.

[800] Milliyet, 25 Şubat 1990.

[801] Otomobil-İş, Sayı 52, Mart 1990.

[802] Ulus, 1 Mart 1990.

[803] Ulus, 2 Mart 1990; Milliyet, 2 Mart 1990; 2000'e Doğru, 4 Mart 1990; Cumhuriyet, 7 Mart 1990.

[804] Ulus, 2 Mart 1990.

[805] Cumhuriyet, 7 Mart 1990

[806] Otomobil-İş, Sayı. 52, Mart 1990.

[807] Ulus, 1 Mart 1990.

[808] Ulus, 2 Mart 1990.

[809] İnci Bıçkıcıoğlu, "ASELSAN'da sıkıyönetim işçiler açlık grevinde", 2000'e Doğdu, 4 Mart 1990.

[810] Milliyet, 2 Mart 1990.

[811] Milliyet, 2 Mart 1990.

[812] Ulus, 2 Mart 1990.

[813] Cumhuriyet, 4 Mart 1990.

[814] Milliyet, 4 Mart 1990.

[815] Ulus, 6 Mart 1990; Cumhuriyet, 7 Mart 1990.

[816] Cumhuriyet, 7 Mart 1990.

[817] Ulus, 7 Mart 1990.

[818] Ulus, 8 Mart 1990.

[819] İlhan Selçuk, "ASELSAN'ın Tedirginliği", Cumhuriyet, 6 Mart 1990.

[820] Ulus, 8 Mart 1990.

[821] Cumhuriyet, 8 Mart 1990.

[822] Milliyet, 2 Mart 1990.

[823] Ulus, 2 Mart 1990.

[824] Ulus, 2 Mart 1990.

[825] Ulus, 2 Mart 1990.

[826] Cumhuriyet, 10 Mart 1990; Milliyet, 10 Mart 1990; Sabah, 10 Mart 1990; Hürriyet, 10 Mart 1990.

[827] Cumhuriyet, 9 Mart 1990; Milliyet, 9 Mart 1990.

[828] Milliyet, 10 Mart 1990; Hürriyet, 10 Mart 1990; Sabah, 10 Mart 1990; Tercüman, 10 Mart 1990.

[829] Cumhuriyet, 9 Mart 1990.

[830] Cumhuriyet, 9 Mart 1990.

[831] Milliyet, 14 Mart 1990.

[832] Güneş, 15 Mart 1990; Ulus, 15. Mart 1990.

[833] Ulus, 15 Mart 1990.

[834] Ulus, 15 Mart 1990.

[835] Ulus, 13 Mart 1990; Cumhuriyet, 13 Mart 1990, Tercüman, 13 Mart 1990; Güneş, 13 Mart 1990, Tan, 13 Mart 1990.

[836] Ulus, 13 Mart 1990.

[837] Ulus, 14 Mart 1990.

[838] Cumhuriyet, 15 Mart 1990.

[839] Güneş, 16 Mart 1990; Cumhuriyet, 16 Mart 1990; Tan, 16 Mart 1980.

[840] Cumhuriyet, 16 Mart 1990; Milliyet, 16 Mart 1990; Günaydın, 16 Mart 1990; Tercüman, 16 Mart 1990.

[841] Sabah, 16 Mart 1990.

[842] Günaydın, 16 Mart 1990.

[843] Türkiye, 16 Mart 1990.

[844] Ankara Birinci İş Mahkemesi'nin 5 Nisan 1990 tarih ve E. No:1990/1, K. No: 6649 sayılı kararı; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[845] Yargıtay 9. Hukuk Dairesi, 30 Mayıs 1990 tarih ve E· No: 6095, K. No: 6649 sayılı ilamı; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[846] Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, 19 Haziran 1990 tarih ve 290-10-06-10-676/9425 sayılı yetki belgesi; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[847] Otomobil-İş, 12 Kasım 1990 tarihinde 001-90-935/4288 sayılı yazı; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[848] Otomobil-İş, 31 Aralık 1990 tarih ve 001-90-1186/4937 sayılı yazı; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[849] Otomobil-İş, 12. Genel Merkez Genel Kurulu Çalışma Raporu (1989-1992), İstanbul, 1992, s. 218.

[850] Mehmet Çabuk, 16 Mayıs 2019.

[851] Otomobil-İş, Sayı 52, Mart 1990.

EĞİTİM

12 Eylül 1980 askerî darbesi öncesinde eğitim çalışmalarını zaman zaman düzenlenen seminerler/paneller şeklinde yürüten Otomobil-İş 1983 yılı sonrasında bu çalışma tarzını bir süre daha sürdürdü.

OTOMOBİL-İŞ SEMİNERLERİ

Sıkıyönetim Komutanlığı'ndan aldığı izinle Otomobil-İş, 1982 yılında dört seminer düzenledi. Önce Kocaeli bölgesinde 11-12 Haziran 1982 tarihlerinde, toplu sözleşme düzeninde ücret politikası, emekliliğe hak kazanmak, Yüksek Hakem Kurulu tarafından yürürlüğe konulan toplu iş sözleşmelerinin uygulanmasından doğan uyuşmazlıkların çözümü konularını içeren bir seminer düzenledi. Aynı seminer 22-23 Ekim 1982 tarihlerinde bu defa Gebze Şubesi'nde verildi. Seminerler Prof. Dr. Adnan Lavkan başkanlığında sürdürüldü. Seminer konuları Prof. Dr. Adnan Lavkan, SSK İzmit teşkilatından Tülay Kocabaş, İpek Taneri, Ahmet Çelik, Ataman Yılmaz ve Kocaeli Bölge Çalışma Müdürü Numan Gümrük tarafından işlendi. Seminerlere şube yöneticileri, temsilciler ve Disiplin Kurulu üyeleri katıldılar. İstanbul'da düzenlenen üçüncü seminerde ise Türk sendikacılığı ve sorunları, Türkiye'de ücret politikası, Türk otomotiv sanayinin sorunları, Türkiye'de sosyal sigortalar ve sorunları konuları ele alındı. Bu seminere Türkiye'de sosyal politika alanında önemli katkıları olan Prof. Dr. Orhan Tuna da katıldı. Seminer konuları Prof. Dr. Orhan Tuna, Prof. Dr. Adnan Lavkan, Burhan Ulutan, SSK Grup Başkanı Teoman Gönen ve Metin Göktan tarafından işlendi. 1982 yılında son olarak Bursa'da düzenlenen aynı içerikteki seminere, İstanbul Şubesi'ndeki seminere katılan eğitmenlerin tümü katıldılar. Bu son iki seminere ilişkin olarak Otomobil-İş kayıtlarında 24-25 Aralık 1982 tarihi verilmektedir.[852]

Otomobil-İş, işçi eğitim seminerlerine başladı

İZMİT (Cumhuriyet) — Otomobil - İş Sendikasının üyelerinin bilgi ve kültürel düzeylerini artırmak amacını taşıyan geniş kapsamlı işçi eğitim seminerlerinden ilki dün Altınnal Oteli toplantı salonunda başladı.

2 gün sürecek eğitim seminerinin açış konuşmasını yapan Otomobil - İş Sendikası Genel Başkanı Aydın Özeren, seminerin amacının işçinin bilgi ve kültürel seviyesini yükseltmek olduğunu belirterek, «seminerde Yüksek Hakem Kurulu tarafından yenilenen toplu sözleşmelerin aksayan yönlerinin neler olduğu tesbit edilerek, bu arada işçilerin emeklilik ve diğer sorunlarının yanı sıra değişen SSK Yasası'nın getirdiği yükümlerin neler olduğu açıklığa kavuşturacak» dedi.

Büyük ilgi gören Otomobil - İş Sendikası'nın İzmit'teki seminerine ayrıca konuşmacı olarak katılan Prof. Dr. Adnan Lavkan, toplu sözleşme düzeninde ücret politikası, SSK İzmit Şubesi yöneticilerinden Tülay Kocabaş ve İpek Taneri SSK Yasası'ndaki son değişikliğe göre, emekliliğe hak kazanma ve müracaat şekilleri, Kocaeli Bölge Çalışma Müdürü Numan Gümrük'te işçilerin çeşitli sorunlarını ele aldılar.

Bugün sona erecek seminer sonunda ortak bir açıklama yapılması bekleniyor.

Cumhuriyet, 14 Haziran 1982.

1984 yılı Kasım ayında *Otomobil-İş* gazetesinde yer alan "Eğitim ve Basın-Yayın Çalışmalarımız" başlıklı yazıda, geride kalan dört yıl içinde sendikanın eğitim ve basın yayın alanında oldukça sınırlı etkinlik gösterebildiği kaydedilmektedir. Bu dönemde sendikanın sürekliliğini sağlamaya çalıştığı başlıca etkinliğin "basınla ilişkiler" olduğu vurgulanmaktadır:

Otomobil-İş'in İstanbul Gazeteciler Cemiyeti'nde düzenlediği 17 Mayıs 1991 tarihinde Anayasa konulu panelden. Fotoğraf: Celal Özdoğan Albümü.

"Türkiye'de İş Güvencesi Sorunu" paneli. Fotoğraf: Birleşik Metal-İş Arşivi.

"Türkiye'de İş Güvencesi Sorunu" panelini izleyen işçiler ve davetliler. Fotoğraf: Birleşik Metal-İş Arşivi.

> Günlük gazeteler aracılığıyla sesimizi, sorunlarımızı duyurmaya, haklı taleplerimiz için kamuoyunun desteğini kazanmaya çalıştık. (...) Fabrikalarda, bölgelerde üyelerimizin karşılaştığı baskılara, genelde işçi haklarına ve sendikamıza yönelen engellemelere basında yer verilmesine çabaladık. Özellikle yerel gazetelerin desteğini yanımızda bulduk.

Yazıda da belirtildiği gibi Otomobil-İş'in 1984 yılında düzenlediği ve hayata geçirdiği ilk eğitim programı, Mart ayında şube yöneticilerinin katıldıkları üç gün süren bir seminer olmuştu. Seminerde Türkiye'de Vergi Politikası ve Ücretler, Türkiye'de Sendikacılık ve İş Kanunu'ndaki Değişiklikler, 2821 ve 2822 sayılı Yasaların Uygulamasından Doğan Aksaklıklar, Türkiye'nin Ekonomik Politikası ve Alternatifler konuları ele alındı. "Çalışma, Türkiye'de işçi hareketinin durumu ve geleceğinin tartışıldığı bir panelle sona erdi. Prof. Dr. Orhan Tuna, Prof. Dr. Metin Kutal, Prof. Dr. Asaf Savaş Akat, Prof. Dr. Toktamış Ateş ve Doç. Dr. Burhan Şenatalar bu çalışmaya öğretici olarak katkıda bulundular."[853]

1984 yılı biterken, 22 Aralık 1984 tarihinde Otomobil-İş, "Türkiye'de İş Güvencesi Sorunu" başlıklı bir panel daha düzenledi. Panele, Prof. Dr. Toktamış Ateş, Prof. Dr. Metin Kutal, Doç. Dr. Devrim Ulucan, Doç. Dr. Öner Eyrenci ve Şükran Ketenci katılarak tebliğler verdiler. 1985 yılında, 13 Ağustos tarihinde Karadeniz Ereğli'de Şükran Ketenci'nin katıldığı ve teşmil uygulamasının değerlendirildiği bir üye toplantısı düzenlendi. 14 Eylül'de yine Karadeniz Ereğli'de düzenlenen "İşçi Sorunları" paneline Kemal Sülker, Prof. Dr. Alparslan Işıklı, Yavuz Şimşek ve Dr. Fikret Başkaya katıldılar. Paneli Tevfik Çavdar yönetti. 1984-1985 yıllarında "kitle eğitim seminerleri" olarak düzenlenen bu üç seminere toplam 2300 kişi katıldı.[854]

OTOMOBİL-İŞ EĞİTİM DAİRESİ

Otomobil-İş'in eğitim politika ve programlarının şekillenmesinde Eğitim Dairesi'nin önemli bir rolü vardır. Otomobil-İş'in 12-14 Aralık 1986 tarihlerinde toplanan 10. Genel Kurulu kararları uyarınca yeniden organize edilen ve Genel Merkez Yönetim Kurulu'nun 28 Ocak 1987 tarih ve 5 sayılı kararıyla çalışmaya başlayan Eğitim Dairesi, aslında 1986 yılından başlayarak işçi eğitimleri ko-

nusunda sistematik bir program oluşturmuş ve hayata geçirmeye başlamıştı. Ama 1987, Eğitim Dairesi'nin yeni uzmanlarla güç ve etki kazandığı bir yıl oldu. Bu dönemde Otomobil-İş'te eğitim uzmanı olarak görev alan Gökhan Düren, Maden-İş'teki uzmanlık daireleri gibi Otomobil-İş'te de kurumsal uzmanlık dairelerinin devreye girdiğini, kendilerinin uzman olarak alındıklarını anlattı: "Burada uzmanlar devreye girdi. Uzmanlar zaman zaman, işin asıl motoru gibi. Bizim işleyişimizde uzmanlar önemli bir aktördür ve aynı zamanda Genel Merkez'in de uhdesinde çalışmaktadırlar."[855]

Saygı Yağmurdereli. Fotoğraf. Celal Özdoğan Albümü.

2 Şubat 1987 tarihinde Hasan Aktaş ve Av. Gökhan Düren, Saygı Yağmurdereli'nin başkanlığında kurulur ve ilk toplantılarını yapmaya başlar. Saygı Yağmurdereli, Maden-İş Eğitim Dairesi'nde Süleyman Üstün'le birlikte çalışmış deneyimli bir uzmandır. Hasan Aktaş, yüksek lisans öğrencisidir, Otomobil-İş'e gidip gelmekte, kendi ifadesiyle "gazete kesme basın açıklaması yazma gibi rutin işleri" yapmaktadır. Av. Gökhan Düren, Emek Büro kadrosundadır, Otomobil-İş'in davalarını takip etmektedir. Düren, avukatlığa "aslında çok adapte olamadığını" işçilerde bilgi eksikliğini görüp yaşayınca kafasına eğitimciliği koyduğunu anlattı:

> Bir iş kazası davası olmuştu, adını da hatırlıyorum. Mehmet Girgin. Otomobil-İş üyesi. Benim müvekkilimdi. 50 yaşlarında bir adam dört parmağını birden kaptırmıştı makineye, tel çivi fabrikasına çalışırken. O ısrarla bana kabahatin kendinde olduğunu söylüyordu. Dava açmakta o kadar imtina ediyordu ki, ikna etmek zor oldu bizim için. Dava açtık ama davaya hiç inanmıyordu. Neredeyse parmağını kaptırdığı için özür dileyecek durumdaydı. Bu da benim avukatlığa adaptasyonumda yaşadığım sıkıntılara ek olarak, işçileri biraz daha bilgilendirme ve bilinçlendirme ihtiyacını hissetmemde etkili oldu. Ona anlatıyordum. Bu kazada en az suçu olan sensin diye. Ama anlatmakta zorluk çekiyorduk. Aziz Çelik ile tanışıklığımız vardı, o zaman Kristal-İş'te çalışıyor. Onunla da konuştuk. Ben o zaman kafama eğitimciliği yerleştirdim. O sırada bağlantımız vardı, gidip geliyorum sendikaya. 1986 yılındaki kongre süreçlerini dışarıdan da olsa izleme şansım oldu. O süreçten sonra sendikaya başvurdum.[856]

YENİ BİR EĞİTİM POLİTİKASININ TEMELLERİ ATILIYOR

Maden-İş kökenli Saygı Yağmurdereli ile birlikte iki genç uzmanın bir araya gelmesiyle oluşturulan Eğitim Dairesi, "sınıf ve kitle sendikacılığı" anlayışını esas alan etkili bir eğitim politikası/programı yürütmeye başladı. Eğitim Dairesi'nin, sendikanın eğitim politikası ve programının oluşturulması ve yürütülmesinde etkili bir aktör olarak ortaya çıkması, 1986'da toplanan 10. Genel Kurul'la birlikte yaşanan dönüşümün sonuçlarından biriydi.

Maden-İş ve Otomobil-İş, MESS'e karşı güç ve eylem birliği yapmış olsalar da farklı anlayışları, tarzları, alışkanlıkları olan iki örgüttü. 1986 genel kurullarıyla birlikte başlayan dönüşüm, Otomobil-İş'in dokusunu değiştirmekte ve sendikada Maden-İş'in ilkeleri ve sendikacılık anlayışı hâkim olmaktaydı. Bu dönüşümün eğitim politika ve programını da şekillendirmekte olması bakımından, Eğitim Dairesi'ndeki uzmanların bu dönemde işçilerle bir araya geldikleri eğitim süreçlerindeki tanıklıkları anılmaya değer. Hasan Aktaş ve Gökhan Düren, bu dönüşümü birebir yaşayan ve bu dönüşüme katkı veren iki uzman olarak iki ayrı sendika kültürünün üyelerdeki yansımasını anlattılar. Aktaş, Otomobil-İş kökenli şubelerde daha ağırbaşlı, daha sakin bir ortamla karşılaştıklarını, Maden-İş kökenli şubelere gittiklerinde ise işçilerin kendilerini karşılama biçimlerine kadar yansıyan bir fark gözlediklerini vurguladı: "Yoldaşça karşılama." Aktaş ve Düren, Maden-İş kökenli üyelerin ağırlıklı olduğu bölgelerde eğitimlere de farklı hazırlandıklarını belirttiler. Gökhan Düren, eğitimlerde uzman olarak beklentilerine yakın olan işçilerin Maden-İş'in örgütlü olduğu yerlerde karşılarına çıktığını kaydetti.

> O zaman işçinin yoğun olduğu ve Maden-İş'in çok güçlü olduğu bölgelerde bizim yapacağımız eğitimlerde politik insanlarla karşılaşma şansımız daha fazla oluyordu. Politik olmasa da sınıf bilinci yüksek insanlarla karşılaşma şansımız daha fazlaydı. O yüzden

> oralara giderken daha iyi hazırlanıyorduk. Üstelik yeniyiz. Gelecek soruları yanıtlamak adına daha fazla çalışma yapıyorduk. Otomobil-İş'in güçlü olduğu, Otomobil-İş kökenli işçilerin yoğun olduğu bölgelerde daha sendikal alanla sınırlı kalırdı sorular, konuşmalar. Ama onlara da bazı şeyleri anlatmakta zorlanırdık. Bilinç düzeyini sıçratmak zorlaşırdı oralarda açıkçası. Bir süre sonra bu fark nerede eşitlendi? Öteki taraf biraz aşağıya indi. Gerçekten öyle oldu. Sirkülasyon olduğu için yaşanan süreç birbirini etkiledi. Bu taraf çıktı. Bileşik kaplar gibi, hayal kırıklıklarımız da oldu ama çok şaşırdığımız, çok şey öğrendiğimiz şeyler de oldu.[857]

1987-1989 döneminde Eğitim Dairesi, çalışma hedef ve programının yenileme çabası içinde oldu. "1987 yılı başından itibaren yeni bir kadro ile demokratik sınıf ve kitle sendikacılığı ilkeleri doğrultusunda, son gelişmeleri de kucaklayan bir anlayışla çalışmalarını sürdürdü." Otomobil-İş'in 1989'da toplanan 11. Merkez Genel Kurulu'na sunulan Çalışma Raporu'nun "Eğitim Dairesi Çalışma Raporu" başlığını taşıyan bölümünde, sermayenin işçi sınıfına yönelen ideolojik-politik saldırılarının etkisinde kalmayacak her düzeyde yönetici, deneyli kadro ve sendika aktivistleri yetiştirmenin zorunluluğu vurgulanarak, eğitimin amacının bu noktada ortaya çıktığı belirtilmektedir: "İlkelere bağlı demokratik sınıf ve kitle sendikacılığı anlayışını kavramış, ilerlemenin gelişimine bilinçli katkısını esirgemeyen sendika üyeleri ve görevlileri yetiştirmek sendikal eğitimin temel amacıdır."[858]

CGT ve Otomobil-İş'in birlikte düzenledikleri bir eğitimden. Fotoğraf: Celal Özdoğan Albümü.

Eğitim Dairesi'nin çıkış noktası, her düzeyde sendika yöneticisi, üyesi, aktivistinin "işçi sınıfı mücadelesine demokratik sınıf ve kitle sendikacılığı ilkelerine dayanarak ve bilimsel bir anlayışla" yaklaşması gerektiği idi. Onlar, ancak bu yolla karşılaşılan sorunları çözümleyebilecek, sermayenin kurduğu yeni yeni tuzakları bozabilecek, emekçilerin eylemini yöneterek doğru yolu bulabileceklerdi. Bu zorlu görevlerin üstesinden gelebilmenin "kurumsal ve geçmişin zengin deneyimlerinden kaynaklanan" bilgiler edinebilmekle olanaklı olduğu, bu bilgilerin sadece kişisel çaba ve beceriyle edinilemeyeceği, sistemli düzenli bir öğrenim yoluyla sağlanabileceği ve bu nedenle "üyelerin, aktivistlerin kurslarda, seminerlerde eğitilmesinin tek bilimsel yol olduğu" perspektifiyle bir eğitim şeması oluşturdu. Eğitim Dairesi, iki temel eğitim biçimi öngördü:

Genel Sendikal Eğitim

Kitle Eğitimi.

Genel Sendikal Eğitim: Temel ve sürekli bir eğitim olarak düşünülen Genel Sendikal Eğitim üç başlıkta ele alındı:

Yetiştirme Eğitimi, Geliştirme Eğitimi, Olgunlaştırma Eğitimi.

Yetkinleştirme Eğitimi.

Uluslararası Eğitim.

Otomobil-İş'in şemasındaki Genel Sendikal Eğitim, sınıf ve kitle sendikalarına yol gösteren, sorumlulukları ne olursa olsun bütün aktivistler için gerekli ve geçerli olan genel ilkelerin ve teorik kavramların öğretilmesini amaçlıyordu. Üyelerin davranışlarında aşama aşama değişikliğe yol açmayı hedefleyen bir eğitimdi. Bu nedenle genel sendikal eğitim, temel, orta ve yüksek düzey gibi aşamalar izleyecekti: "Bu aşamalardan birinin derinliği, içeriği, yöntemi ülkenin, bölgenin, işkolunun özellikleri ve işçi sınıfının gelenekleri, deneyleri, genel kültür ve bilinç düzeyleri göz önüne alınarak saptanır. Her üç düzeyde de genel kıstas, "sendikaların işçi sınıfının demokratik sınıf ve kitle örgütü olmaları gerçeğidir."

Genel Sendikal Eğitim başlığı altında formüle edilen Yetkinleştirme Eğitimi, gerektiğinde belli konularda yapılan kısa süreli eğitimlerdi. Çok değişik alanları/konuları kapsayabilecek olan bu eğitimin, saptanan konularda bilgilendirme işlevini yerine getireceği düşünülmüştü. Bu başlık altında üyelere, "Hukuk Eğitimi" ve "İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Eğitimi" verilmesi planlanmıştı.

Genel Sendikal Eğitim ayrımında ele alınan "Uluslararası Eğitim" gerek Eğitim Dairesi uzmanlarının ve gerekse eğitimlerden geçen aktivistlerin görgü ve deneyimlerini arttırmayı amaçlamaktaydı. Kapitalist ve sosyalist ülkelerin sendika hareketleri hakkında bilgilenme, onların düzenledikleri eğitim seminerlerine katılarak yeni bilgilerle donanma amacına yönelikti.

Kitle Eğitimi: Konularını güncel olaylardan seçen kısa süreli eğitimlerdi. Örgütlenme, toplu pazarlık, grev gibi konularda verilmesi planlanan bir eğitim biçimi olarak değerlendirilmişti.

Yaklaşık üç yıllık süre boyunca Eğitim Dairesi'nin hazırladığı şemaya ve perspektife bağlı olarak 271 gün eğitim yapıldı. Bu eğitimlere toplan 11.300 işçi katıldı. Bu, bir önceki çalışma dönemine göre dört misli bir artış demekti. Bir başka deyişle, üye tabanının %25'i eğitimlerden yararlanmıştı.[859] Eğitim Dairesi, gerçekleştirilen eğitimlerin amacını şu satırlarla ortaya koymuştu:

> Eğitimlerde öncelikle, işçi arkadaşlara örgüt sevgisini, demokrasi bilincini, katılımcı ve mücadeleci bir anlayışı, demokratik hak ve özgürlüklere sahip çıkma kararlılığını benimsetmeye özen gösterdik.[860]

Eğitim Dairesi, 20-22 Ekim 1989 tarihlerinde toplanan 11. Merkez Genel Kurulu'na bir sonraki dönem için hedeflerini de sundu:

> Eğitim Dairesi olarak önümüzdeki dönem daha yaygın ve daha yetkin üst düzey sendika aktivistleri yetiştirmeyi hedefleyen eğitimler planlıyoruz. Yapılan eğitimleri besleyecek gazete-dergi-broşür dizilerini arttırmak istiyoruz. [861]

Eğitim Dairesi Çalışma Raporu'nda, bu hedeflerin "birtakım yeni oluşmaları" gerektirdiği vurgulanarak, geleceğe dönük bir dizi öneri geliştirilmiş ve sunulmuştu.

EĞİTİM DAİRESİ VE "YENİ POLİTİKALAR"

Otomobil-İş'in 11. Genel Kurulu, Otomobil-İş tarihi içindeki önemli uğraklardan biri olacaktı. Genel Merkez Yönetim Kurulu'nun bütünüyle aynı siyasi çizgideki kadrolardan oluşmuş, yeni yönetim liberal "değişim" rüzgârlarının etkisinde yeni arayışlara yönelmiş, artık Eğitim Dairesi'nin 1989-1992 dönemi için ortaya koyduğu hedeflerin hayata geçirilebilmesinin koşulları kalmamıştı. '80'lerin sonlarında sol siyasette ortaya çıkan değişim arayışları ve bunun Otomobil-İş'in politikası ve yönelimi üzerindeki etkileri "Sendika Politikaları ve Yeni Arayışlar" bölümünde etraflı olarak ele alınacak. Ancak burada, bu değişimin Eğitim Dairesi'ni ve sendikanın eğitim politikasını nasıl etkilediğinin ortaya konması konunun bütünlüğü bakımından kaçınılmaz olmaktadır.

Otomobil-İş yönetimi ve uzmanları arasında ve özellikle de Uzmanlar Kurulu'nda sendikanın politikası üzerinde başlayan tartışmalar 1990 yılının Temmuz ve Aralık aylarında Eğitim Dairesi uzmanlarının iş akitlerinin feshedilmesiyle sonuçlandı. Bunun ardından yeni uzmanlarla oluşturulan Eğitim Dairesi, yeni politikalar ve yeni bir program ortaya koydu. Gerçekleştirilen köklü bir değişimdi. Otomobil-İş'in Eğitim Dairesi'nin yeni uzmanlarının kaleme aldığı ve 1992 Genel Merkez Genel Kurulu'na sunulan Çalışma Raporu'nun Eğitim Dairesi Çalışma Raporu bölümünde bu değişim şu satırlarla anlatılmaktadır:

Haziran 1990'da Eğitim Dairesi çalışanlarının işten ayrılmaları nedeniyle Haziran 1991'e kadar yaklaşık bir yıl eğitim çalışması yapmak mümkün olmamıştır.

1991 Haziran ayı itibariyle Eğitim Dairemizde biri daire müdürü biri uzman olmak üzere iki arkadaşımızın istihdam edilmesiyle birlikte dairemiz çalışmaları tekrar canlandırılmıştır.[862]

Değişen ya da "yenilenen" Eğitim Dairesi, eğitim programını ve yöntemini 12. Genel Merkez Genel Kurulu'na sunulan Çalışma Raporu'nun "Eğitim Dairesi Raporu" bölümünde şu satırlarla ortaya koymaktadır:

> Bugüne kadarki sendikal eğitimin yarattığı 'öncü' bırakınız yığınlara öncülük yapmayı kendi önünü görmekten, kendi önünü açmaktan aciz kalmış. Onu öncü yapacağız diye kendi doğasından, kendi sınıfından koparmışız.
>
> Toplumsal sürecin tarihinde sınıf bilincinden önce yurttaşlık bilinci vardır. Tarihsel olarak hiçbir toplumsal evrimin üzerinden atlayamazsınız. Hiç şüphesiz tüm dünyayı durdurup bu eksiğimizi de tamamlayamayız.
>
> Bu nedenle yeni dönem eğitim programımızı bu sorunlarımıza cevap verecek nitelikte hazırlamaya çalıştık.[863]

Bu çerçevede üyeler için hazırlanan "Temel Eğitim", yurttaş olmak, evrensel insan, sınıf olmak, bir sendikanın, bir örgütün üyesi olmanın hak ve görevlerini bilmek şeklinde formüle edilen amaçları gözetiyordu. Temsilciler ve şube yöneticileri için hazırlanan "Sendikal Eğitim" çalışma yaşamı ile ilgili yasaları içeren eğitim olarak düşünülmüştü. Programda "Mesleki Eğitim" de yer bulmuştu: "Üretim sürecinde kendini geliştirmeyen kişi toplumsal süreçte de kendini geliştiremez. Bu nedenle bu üç başlıkta topladığımız eğitim çalışmalarımız organik bir bütünlüğe sahiptir. Onun için sendikalar üyelerini üretim sürecinde eğitmeli, sendikal eğitim mesleki eğitimi de kapsamalıdır."[864]

Eğitim Dairesi Çalışma Raporu'nda 1990 Haziran'ına kadar olan dönemde, Eğitim Dairesi'nin eski uzman kadrosu tarafından gerçekleştirilen eğitim çalışmaları ile 12 Kasım 1991-26 Aralık 1991 tarihleri arasında yeni uzman kadrosunun düzenlediği eğitimler ayrı ayrı verilmektedir. Her iki dönemde gerçekleştirilen eğitim ve katılan üye sayıları yanında, eğitimlerde işlenen konular da Rapor'da yer almaktadır. 1991 yılı sonunda düzenlenen eğitimlerin içeriği, "Anayasa, Yasalar, Hukuk Devleti", "Ekonomik Durum ve Ücretler" ve "Yeni Sendikal Politikalar ve Sendikaların Toplumsal İşlevleri" başlıkları altında belirlenmiştir. "Değişen dünyada sendikaların işlev ve misyonu" bu son başlık altında yer almaktadır.[865]

Rapor'un "Yeni Sendikal Politikalar ve Eğitim" başlığını taşıyan bölümü, işçilerin yönetime katılmaları ve mesleki eğitim üzerinde yoğunlaşmaktadır. Sendikaların mesleki eğitim çalışmalarına katılmalarının "yaşamsal önemde" olduğu; bu eğitimin hükümetlerin yanında "işveren kuruluşlarının katılımı ve mali destek sağlamalarıyla üçlü bir nitelik" kazanması gerektiği savunulmaktadır. Rapor'da, "bu görüşlerin ışığında" gerçekleştirilen bir girişim anlatılmaktadır:

> 13.08.1991 günü Eğitim Dairemizden iki, Toplu Sözleşme Dairemizden bir uzman arkadaş olmak üzere üç kişilik bir heyet daha önce kararlaştırılan randevu üzerine MESS Eğitim Vakfı'nın Zincirlikuyu'daki binasına gitmişler, Vakıf Genel Sekreteri Kâzım Çomak başkanlığındaki dört kişilik heyetle üç buçuk saat süren bir toplantı yapmışlardır. (...) Sendikamızın uzmanları, Sendikamızın mesleki eğitime hem üyelerinin mesleki kalifikasyonunu yükseltmek açısından baktığı gibi daha radikal bir yaklaşımla sendikaların doğal işlevlerinden birinin de mesleki eğitim olması gerektiği mantığıyla yaklaştığını belirterek bu ziyaretin amacının işbirliği yapılacak ve ortak yürütülebilecek çalışmaları tespit olduğunu belirttiler. Bu çerçevede işçilerin ve işverenlerin mesleki eğitimin gerekliliği konusunda ikna edilmeleri, tarafların (Vakıf ve Sendikamız) ellerindeki eğitim araçlarından karşılıklı olarak yararlanmaları, yine tarafların birbirlerinin eğitimlerine gözlemci olarak katılmalarının yararlı olacağı; bu amaçla karşılıklı olarak çalışmalardan birbirlerini haberdar etmeleri konusunda mutabık kalındı.[866]

Bir dönem Otomobil-İş'te hâkim olan bu sendika anlayışının izleri sadece tozlu belgelerde kalmış olsa da işçi ve sendika hareketi için ders alınması, sonuçlar çıkarılması ve unutulmaması gereken bir süreç olarak Otomobil-İş tarihi içindeki yerini almıştır.

BASIN-YAYIN FAALİYETLERİ

Eğitim Dairesi, eğitim ve örgütlenmede yazılı malzemenin önemine vurgu yaparak, basın yayın çalışmalarına da büyük önem verdiklerini, sendika gazetesini her ay düzenli bir şekilde tüm üyelere ulaştırmayı hedeflediklerini kaydetmektedir.[867] Gerçekten de, 1984 yılı Kasım ayında yeni-

den yayımlanmaya başlayan *Otomobil-İş* gazetesi, Otomobil-İş ve Maden-İş'in Birleşik Metal İşçileri Sendikası olarak tek bir çatı altında birleştikleri döneme kadar -kayyım dönemindeki bir ara dışında- düzenli olarak toplam 68 sayı yayımlanmıştır.

Bunların yanında yeni ve ayrı bir yayın olarak *Otomobil-İş* Haber Bülteni 1987 yılı Ocak ayı içinde yayın hayatına başlamıştır. Günlük bir yayın olan *Otomobil-İş* Haber Bülteni 1991 yılı başlarına kadar 85 sayı basılmış ve toplam 217 bin tiraja ulaşmıştır. Sendika bu bültenle, gelişen günlük olaylarla ilgili kamuoyu yaratmaya, bildiri şeklinde dağıtarak üyeleri bilgilendirmeye çalışmıştır.[868]

Otomobil-İş, yayımladığı kitap ve broşürlerle üyelerini bilgilendirirken, emek tarihine de kalıcı belgeler bırakmış oldu.

Otomobil-İş, eğitim faaliyetleri çerçevesinde sanat ve kültür çalışmalarına da yer verdi. 11. Genel Merkez Genel Kurulu sonrasında, Genel Merkez binasında Ruhi Su Kültür ve Eğitim Salonu 7 Nisan 1990 tarihinde Sıdıka Su tarafından açıldı. Sanatçı Hüseyin Başaran ve İsmail Demircioğlu türküler söylediler. Tiyatro sanatçısı Genco Erkal'da Ruhi Su'dan şiirler okudu. Açılış töreni Ruhi Su'nun yaşamından kesitlerin yer aldığı video gösterisi ile sona erdi.

Eğitim faaliyetleri çerçevesinde geleneksel fotoğraf yarışmaları, fotoğraf ve karikatür sergileri düzenlendi, Uluslararası Nasrettin Hoca Karikatür Yarışması, dia, multivizyon ve video gösterileri, söyleşiler organize edildi, tiyatro sergilendi.

BÖLÜM DİPNOTLARI

[852] Otomobil-İş, 9. Genel Kurul Çalışma Raporu 17-18 Aralık 1983, İstanbul, 1983, s. 258-259.

[853] Otomobil-İş, Sayı 1, 15 Kasım 1984.

[854] Otomobil-İş, Çalışma Raporu 1983-1986 X. Merkez Genel Kurulu 12-14 Aralık 1986, İstanbul, 1986, s. 194-196.

[855] Gökhan Düren, Görüşme kayıtları, İstanbul, 16 Mart 2021.

[856] Gökhan Düren, 19 Şubat 2019.

[857] Hasan Aktaş, Gökhan Düren, Görüşme kayıtları, İstanbul, 19 Şubat 2019i

[858] Otomobil-İş, XI. Olağan Merkez Genel Kurulu Çalışma Raporu 1986-1989 20-21-22 Ekim 1989, İstanbul, 1989, s.196.

[859] Otomobil-İş, 1989, s. 209.

[860] Otomobil-İş, 1989, s. 210.

[861] Otomobil-İş, 1989, s. 210.

[862] Otomobil-İş, 12. Genel Merkez Genel Kurulu Çalışma Raporu (1989-1992), İstanbul, 1992, s. 356.

[863] Otomobil-İş, 1992, s. 353.

[864] Otomobil-İş, 1992, s. 354.

[865] Otomobil-İş, 1992, s. 357.

[866] Otomobil-İş, 1992, s. 343.

[867] Otomobil-İş, 1989, s. 208

[868] Otomobil-İş, 1989, s. 208; Otomobil-İş, 1992, s. 364.

İŞÇİ SAĞLIĞI VE İŞ GÜVENLİĞİ

Metal sektörü iş kazalarının en sık görüldüğü sektörlerden biridir. Otomobil-İş Sendikası'nın yayın organı *Otomobil-İş* gazetesinde de iş kazalarının önemli bir başlık olarak ele alınmış, işçilerde işçi sağlığı ve güvenliği konularında farkındalık oluşturmaya yönelik bir çabanın sürdürülmüş olduğu görülüyor. *Otomobil-İş* gazetesinde, konuyla ilgili haber ve yazıların hacmi/ağırlığı, yayına başladığı tarihten itibaren her sayısında giderek artmıştır.

İŞÇİ SAĞLIĞI KÖŞESİ

Otomobil-İş gazetesi 1985 yılı Nisan ayında tam sayfa olarak verdiği haber/yorum yazısında, 7 Mart 1983 tarihinde Ereğli'de meydana gelen ve yüz üç işçinin ölümüyle sonuçlanan grizu faciasına ilişkin davanın sonuçlandığı ve mahkemenin Ereğli Kömür İşletmeleri'nin sanık olamayacağı yönünde verdiği karara ilişkin bir değerlendirme yer aldı. "Türkiye iş kazalarında da şampiyon", "veriler gerçeği yansıtmıyor", "iş kazaları geliyorum diyor" alt başlıklarıyla yer alan tespitlerle ve ortaya koyulan verilerle, Türkiye'nin pahalılıkta, işçi ücretlerinin düşüklüğünde, çocuk ölümlerinde olduğu gibi iş kazalarında da en önde olduğu vurgulandı.

> Resmi verilere göre Türkiye'de 1946-1980 arası dönemde 3 milyon 277 bin 666 iş kazası olmuş, 74 bin 476 işçi sakat kalmış, 23 bin 380 işçi ölmüştür. Yalnızca 1983 yılında gerçekleşen 145 bin 882 iş kazasında 1325 işçi ölmüş, binlerce işçi sakat kalmış, 2 milyon 200 bin işgünü kaybedilmiştir. Türkiye'de iş kazalarının yol açtığı işgünü kaybının, grevlerin neden olduğu işgünü kaybından çok daha yüksek olduğu bilinmektedir. 1975-1979 döneminde, grevler nedeni ile işgünü kaybının 12.5 milyon olmasına karşılık, iş kazalarının yol açtığı işgünü kaybı 17 milyondur.

Bir sonraki sayıdan başlayarak gazetede bir "İşçi Sağlığı" köşesi açılacağı ve konunun çeşitli boyutlarının her sayıda bu köşede inceleneceği duyuruldu.[869]

Otomobil-İş gazetesinin "İşçi Sağlığı" köşesinde ilk yazı Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Emekli İşçi Sağlığı Genel Müdür Başyardımcısı Oktay Tan tarafından kalem alınıp, yayınlandı. Yazı "Üretim mi İş Güvenliği mi?" başlığını taşıyordu. Tan,

İŞÇİ SAĞLIĞI

İŞYERİNDE OLUŞAN GÜRÜLTÜNÜN SAĞLIĞA ZARARLARI

OKTAY TAN

Çalışma Bakanlığı emekli İşçi Sağlığı Genel Müdür Baş Yardımcısı

Emeği ile geçinen insan tam sağlıklı olmalıdır ki evine ekmek götürebilsin. İşte bu nedenle, bir işyerinde çalışan insan, o işyerinin risklerinden kaynaklanan zararlı etkenlere karşı kendisini korumak zorundadır.

Günlük çalışmalarımızda görme ve işitme, en çok bağımlı olduğumuz beş duyumuzdan ikisidir. Ancak, GÖRME ne kadar önemli ise, İŞİTME de o kadar büyük önem taşımaktadır. Çünkü, çevreden gelebilecek tehlikelere karşı en duyarlı organımız olarak kulağımız, uyurken bile ses uyarılarına açıktır.

İşyerinde oluşan ve çalışanın sağlığını bozan etkenlerin içinde, çağımızda GÜRÜLTÜ, en önemli yeri tutmaktadır. Giderek de, teknolojik gelişmeye parelel olarak, gürültü sorunu artmaktadır.

O halde nasıl korunacağız? Buna yanıt vermeden önce, gürültü nedir, gürültünün insana verdiği zararlar nelerdir; bunları bilmemiz gerekir. Öncelikle de şunu asla akıldan çıkarmamalıyız: **Gürültü sonucu işitcisi, kulağa verdiği zarardır ki, bunun sonucu; gürültü patlama şeklinde ise, kulak zarı yırtıklığı, orta kulak kemikçikler zincirinde kopukluklar şeklindedir. Sürekli gürültüye maruz kalmak, iç kulaktaki tüy hücrelerini tahrip ettiğinden, işitme kaybı meydana getirir. İkincisi ise, kulak dışı organlara yaptığı etkidir. Yani gürültü, insanda yalnızca işitme kaybına neden olmaz. Başta uykunun dağılması, uykuya geç başlama, çeşitli stresler olmak üzere, rahatsızlık hissinin gelişmesine ve iş yapabilme gücüne etki eder. Bunun dışında baş ağrısı, aşırı yorgunluk, tansiyon yüksekliği, mide ülseri, kan şekerin n yükselmesi ve cinsel faaliyette bozukluklar da yapar.

Peki nasıl korunmalıyız?

Akla ilk gelen önlem, gürültünün kaynağında yok edilmesidir. Örneğin gürültülü makinenin yağlanması veya gürültü yapmayan makineler kullanılması veyahut da ses emen panolarla makinelerin gürültüsünün azaltılmasıdır. Uygulamada bu çok zor bir iştir. O nedenle, geriye bir tek çözüm yolu kalıyor: **Gürültünün kulağa girmesini önlemek.** Bu amaçla, lastik, plastik gibi maddelerden yapılmış kulak tıkaçları ve tüm kulağı kapatan koruyucular geliştirilmiş-

Otomobil-İş, Sayı 9, 20 Temmuz 1985

Pres işçisi Sedat Oflaz'ın sağ eli presin altında kalarak 4 parmağı birden ko

İŞ KAZASI MI, İŞVEREN UMURSAMAZLIĞI MI?..

İşyeri temsilcimiz Sedat OFLAZ sağ elinin dört parmağını kaybetti. Kartal Şubemize bağlı HABAŞ işyerinde 1981 yılından bu yana ça-

ışmakta olan Sedat OFLAZ, 9 Şubat 1987 günü saat 17.15'de iş kazası geçirerek dört parmağını kaybetti.

Akşam saati olması nedeniyle işyerindeki şeflerin/amirin yetersizliğinden HABAŞ işçileri, nereye ve yardımı ile çalışyorlardı. Daha önce işverene defalarca ayarlattırmanın yetersiz olduğu fikrinde, işyerinin her defasında kayıtsız kalıyordu. İşyerinin şeflerinin/amirlerinin doğuracağı sonuç o gün en korkunç boyuta ulaştı. Pres işçisi Sedat OFLAZ'ın sağ eli 100 tonluk presin altında kalarak 4 parmağı koptu.

Bir, evinde, eşi ve kardeşleri ile karşılaşan Sedat OFLAZ sorularımızı dinlediktan sonra, şöyle yanıtladı: "Olay, 9 Şubat 1987 günü saat 17.15'de meydana geldi. Kartal İlkyardım Hastanesi'ne götürüldüm. Bunes, beni, Göztepe SSK. Hastanesi'ne sevketti. Orada ilk tedavim yapıldı. Oradan, Fransız Hastanesi'ne gittik. Burada ameliyat olmam gerektiği söylendi. Ameliyat için 400.000 TL. gerekliyordu. Tanımda işyerindeki kısım şefim, işyerinden ağabeyim ile iki arkadaşım vardı. Senet imzalıyarak ameliyatı yaptırdık. Cuma gününe kadar işverenden adına hiç kimse uğramadı. Sendikamın Kartal Şube Yöneticileri ve işçi arkadaşlarının beni hiç yalnız bırakmadılar. Nihayet Cuma günü akşamı bölüm müdürü Engin TÜRKER ile işletme şefi, muhasebeci ve kısım şefim geldiler. Ameliyat parasının 200.000 TL.'sini ödediler. Geri kalan 230.000 TL. için de senet imzalandı, kimliğim hastane tarafından rehin alındı. Ve ben ancak bu şartlarda taburcu olabildim. Bölüm Müdürü "Ahn yazar" dedi. Oysa için asıl hiçte öyle değil. Bu ve benzeri sorunlar ülkemizde yıllardır yeniden, işçiler ve sendikaları tarafından defalarca kezmiz iş kazalarında da birinci sırada ye dır. Bu da her gün h lan, ocağı sönen sayısının gün geçtik n göstermektedir. adına bu sorunlar geçilmesi gerekliğ lerin olduğu kadar, sıhhatli bir yaşam iş hakkıdır."

İşçi sınıfımızın demokratik mücadele maz bir parçası olan ve iş güvenliği, ölelik m rmadan ayrı düşünü İşçi sınıfı birlik ve be yükseltilmiş sesi daha cak ve sorunlarını kesi cektir.

Tüm eğitim üyemiz, Sedat OFLAZ'ın aram

Otomobil-İş, Sayı 22, Mart 1987

"önce üretim" dediği için, işverenin işçi sağlığı ve iş güvenliğine ilgisiz olduğunu, işçinin de doğrudan kendisini ilgilendirdiği halde, "hem bilgisiz hem de ilgisiz" olduğunu vurguluyor, çözümün örgütlü mücadeleden geçtiği yargısına varıyordu:

> Ancak bu konuda asıl suçlu işçi değil. Önce devlet, kendi üzerine düşeni yapmamış, İş güvenliği konusunda işçiyi eğitmemiş. Yasanın emredici hükümlerine rağmen, işçiyi eğitmediği için işvereni cezalandırmamış. Ancak, işçinin buna seyirci kalmaması, sendikası kanalı ile iş güvenliğine sahip çıkması, temel hakkı ve çözüm yolu olarak görülmektedir.[870]

Otomobil-İş gazetesinde yayımlanan yazısında Ayfer Olcay da sendikaların işçi sağlığı ve iş güvenliği alanındaki rolüne işaret ederken, devlet kurumlarının soruna yaklaşımını da ortaya koyuyordu: "Yayınlanan pek çok genelgenin iş güvenliği müfettişlerinin etki ve yetkilerinin 'müşavirlik' düzeyinde sınırlanmasından, 'işverenlere işçi sağlığı şuuru oluşturması' yönünde yardımcı olunmasından; bu nedenle de yaptırım yerine işverenleri ikna yolunun öne çıkarılmasından söz etmesi Bakanlığın yaklaşımını göstermesi açısından çarpıcıdır."[871]

İŞ KAZALARINDA YİTİRDİĞİMİZ OTOMOBİL-İŞ ÜYELERİ

Otomobil-İş gazetesinin ilk sayılarından başlayarak iş kazası sonucu hayatını kaybeden sendika üyelerinin haberleri yer almaktadır:

Murat Kaya (Türk Demir Döküm, 20 Kasım 1985), Selahattin Gündoğan (Çinkur, Şubat 1985), Raif Alpaslan (Nasaş, Haziran 1985), İsmet Özkay (Elektrofer, 21 Aralık 1985), Nusret Yavuz (Pancar Motor,10 Şubat 1986), Hafız Muhammet Bayrak (Erdemir, Ocak 1986), Hüseyin Demir (Orpaş Metal, 9 Kasım 1989), Bülent Maçı (AOS, Kasım-Aralık 1989), Abdullah Demiral (Omtaş, 6 Aralık 1989)

Saygıyla anıyoruz.

İŞ KAZASI DEĞİL İŞ CİNAYETİ

Otomobil-İş gazetesinin "İşçi Sağlığı" köşesi, bugün hâlâ endüstri ilişkileri alanındaki sorunların en başında gelen iş kazalarına karşı bilgilendirici, çözüm öneren ve tutarlı bir çizgi ortaya koydu, geliştirdi. Otomobil-İş, 1987 yılı sonlarında önemli bir jargon değişikliğine yönelerek, iş kazası yerine "iş cinayeti" kavramını kullanmaya başladı. Bu kavram ilk defa Türk-Metal'in örgütlü olduğu Profilo fabrikasındaki iş kazalarını verdiği haberinin başlığında kullanıldı: "İşverenci Türk Metal yönetimi Profilo'da iş cinayetlerine çanak tutuyor." başlığında kullanılmıştır. 1980 öncesi DİSK'in de kullandığı, iş kazalarının "iş cinayeti" olarak tanımlanması, tüm iş kazalarının önlenebilir olduğu gerçeğinden yola çıkan çok tutarlı ve etkili bir politik bir tutum alış olması bakımından önemliydi. *Otomobil-İş*'in daha sonraki haber ve yorum yazılarında iş kazaları yerine iş cinayetleri ifadesi yer yer kullanılmıştı.

OTOMOBİL-İŞ BÜNYESİNDE İSİG SERVİSİ OLUŞTURULUYOR: 1991

Düzenli olarak yapılan yayın faaliyetinin ardından bu alanda atılan çok önemli bir adım, 1991 yılının Mayıs ayında sendika bünyesinde Genel Sekreter'e bağlı "İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Servisi" oluşturulması oldu. Servis'in kuruluşu *Otomobil-İş* gazetesinde duyuruldu. İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Servisi'nin kurulma amacı, sendika bünyesinde "giderek artan İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği sorunlarının çözümü ve üyelerimizin bu konuda biriken sorularının ivedilikle yanıtlanmasını sağlamak" olarak açıklandı.

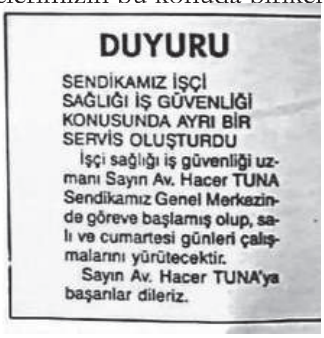

DUYURU

SENDİKAMIZ İŞÇİ SAĞLIĞI İŞ GÜVENLİĞİ KONUSUNDA AYRI BİR SERVİS OLUŞTURDU

İşçi sağlığı iş güvenliği uzmanı Sayın Av. Hacer TUNA Sendikamız Genel Merkezinde göreve başlamış olup, salı ve cumartesi günleri çalışmalarını yürütecektir.

Sayın Av. Hacer TUNA'ya başarılar dileriz.

Otomobil-İş, Sayı 61,1991

İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Servisi imzasıyla yapılan duyuruda, metal işkolunun, iş ka-

zası vakaları sıralamasında dünyada birinci, ülkemizde ise ikinci sırada yer aldığı kaydedilerek, meslek hastalıkları yönünden de oldukça önemli sorunların gündemden çıkmadığı belirtildi. İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Servisi'nin Genel Merkez bünyesinde kurulduğu, bu serviste İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Uzmanı Av. Hacer Tuna'nın görev yapacak olduğu açıklandı. Tuna, Salı ve Cumartesi günleri sendikada hazır bulunarak, çalışmalarını yürütecekti:

> İŞÇİ SAĞLIĞI VE İŞ GÜVENLİĞİNE İLİŞKİN SORULARINIZ İÇİN, HER SALI VE CUMARTESİ GÜNÜ SENDİKAMIZA TELEFON EDERSENİZ YA DA GELİRSENİZ, UZMANIMIZ SORULARINIZI YANITLAYACAKTIR.
>
> Bunun yanında gazetemizin bu bölümü, bundan sonra düzenli olarak devam edecek, İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Köşesi'ne ayrılmıştır. Her sayıda İşçi Sağlığı ve İş Güvenliğine ilişkin sorularınızın yer olduğunca yanıtlanacağı bu köşeye sorularınızla, yazılarınızla, karikatürlerinizle katkıda bulunursanız memnun oluruz.[872]

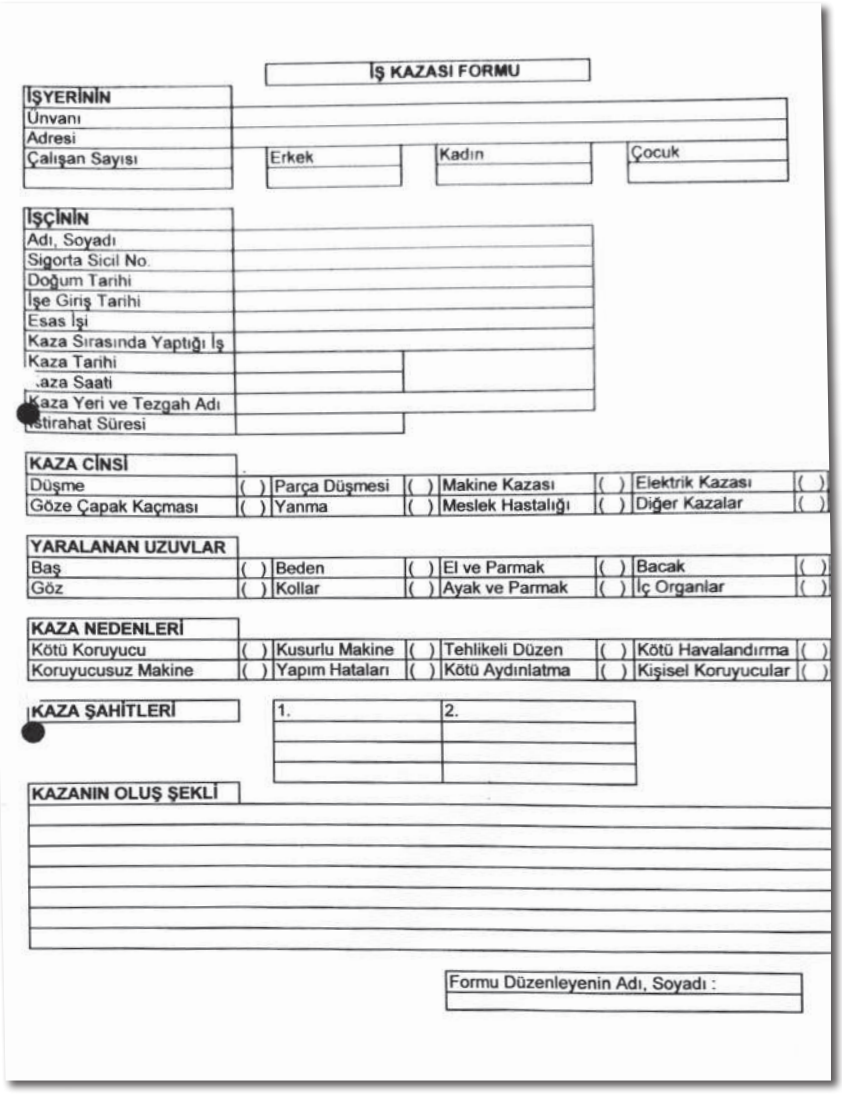

İŞ KAZASI FORMU

İŞYERİNİN
Ünvanı
Adresi
Çalışan Sayısı — Erkek | Kadın | Çocuk

İŞÇİNİN
Adı, Soyadı
Sigorta Sicil No.
Doğum Tarihi
İşe Giriş Tarihi
Esas İşi
Kaza Sırasında Yaptığı İş
Kaza Tarihi
Kaza Saati
Kaza Yeri ve Tezgah Adı
İstirahat Süresi

KAZA CİNSİ
Düşme ( ) | Parça Düşmesi ( ) | Makine Kazası ( ) | Elektrik Kazası ( )
Göze Çapak Kaçması ( ) | Yanma ( ) | Meslek Hastalığı ( ) | Diğer Kazalar ( )

YARALANAN UZUVLAR
Baş ( ) | Beden ( ) | El ve Parmak ( ) | Bacak ( )
Göz ( ) | Kollar ( ) | Ayak ve Parmak ( ) | İç Organlar ( )

KAZA NEDENLERİ
Kötü Koruyucu ( ) | Kusurlu Makine ( ) | Tehlikeli Düzen ( ) | Kötü Havalandırma ( )
Koruyucusuz Makine ( ) | Yapım Hataları ( ) | Kötü Aydınlatma ( ) | Kişisel Koruyucular ( )

KAZA ŞAHİTLERİ — 1. | 2.

KAZANIN OLUŞ ŞEKLİ

Formu Düzenleyenin Adı, Soyadı :

İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Servisi tarafından hazırlanan İş Kazası Formu.

Av. Hacer Tuna Eşitgen ile 6 Haziran 2021 tarihinde Birleşik Metal İşçileri Sendikası Genel Merkezi'nde uzun bir söyleşi yaptık. Eşitgen, Ocak 1987 – Ekim 1990 döneminde Petrol-İş'te çalışırken Otomobil-İş Gebze Şubesi'yle tanıştığını, Otomobil-İş'te işçi sağlığı ve iş güvenliği eğitimleri verdiğini, Petrol-İş'ten ayrıldıktan sonra da Otomobil-İş'le bağının sürdüğünü, gelip gitmeye, eğitimlere devam ettiğini, resmî olarak çalışmaya 1991 yılının Nisan ya da Mayıs ayında başladığını anlattı.

> Evraklarıma baktığımda görüyorum ki, 1991 yılının Mayıs ayında bir çalışma planı vermişim sendikaya. O dönem hangi şubede hangi işyerleri var, bunların üye sayısı, çalışan sayısı ne, hangilerinde işçi sağlığı kurulu kurulması gerekir? Bunları belirlemeye çalışmışım. Ondan sonra toplu sözleşme takvimini çıkarmışım, toplu sözleşmelere madde hazırlayabilmek için.[873]

KURUMSALLAŞMAYA DOĞRU

Otomobil-İş, her alanda olduğu gibi işçi sağlığı ve iş güvenliği alanında da başarının yolunun "üyelerin gerek politikaların belirlenmesinde gerekse uygulanmasında aktif rol almasının ve örgütlü çalışmayla tek bir sorun konusunda bile birlikte" hareket edebilmesinden geçtiği inancıyla bu alanda

KOPAN ELLERİN, KOLLARIN HESABINI VEREN YOK...

İşverenlerin kâr hırsları sonucu

İŞ CİNAYETLERİNDE DÜNYA'NIN ÖNDE GELEN ÜLKELERİNDEN OLDUK

İşverenlerin aşırı kâr hırsları nedeni ile, emniyet önlemsiz makinalarda üretimin zorlanması, kaza olasılığını yükseltmektedir. Her geçen gün birçok kişinin yaşamı tehlikededir.

Son olarak sendikamız Topkapı şubesine bağlı, Urgancılar fabrikasından Selahattin Gültekin, 28 Ekim çarşamba günü kaza sonucu sağ elinin dört parmağını yitirdi.

1.2.1985 tarihinden buyana, URGANCILAR işyerinde düz işçi olarak çalışan Selahattin GÜLTEKİN ile kaza konusunda görüştük.

"28 Ekim günü saat 17.30 civarında sağ elim presin altında kaldı. Düz işçi olarak çalıştığım halde, presde mesaiye bırakılmıştım. Çalıştığım presde el pedalı bulunmamaktadır. Pres kalıbı açık bağlanmıştı. Ayrıca çalıştığım kısmın aydınlatması da son derece yetersizdi. Kaza sırasında, yanında misafirleri ile çalıştığım kısma gelen işveren Reşat Urgancı kazayı gördü. Beni kamyonetle hastaneye götürdüler. Ancak kamyonetin sinyalleri ve kornası çalışmıyordu. Arabayı kullanan arkadaşımız yolda durdu ve beni taksi tutarak hastaneye yetiştirdi."

İşçi sağlığı, iş güvenliği konularını, toplu sözleşmeler sırasında işçilerin gündeme getirmesi, önlem alınmasının sağlanması, binlerce işçinin sakat kalmasını dahası hayatını yitirmesini bir ölçüde azaltacaktır.

Selahattin arkadaşımızın anlattıkları, işverenlerin bu konuya ne kadar önem verdiğinin en açık kanıtıdır. Önem vermiyorlar, çünkü kopan kollar, onların kolları değil. Önem vermiyorlar, çünkü aşırı üretim yapacaklar. Önem vermiyorlar çünkü, yasalarda işverenleri zorlayıcı maddeler yetersizdir. İşçi sağlığı iş güvenliği konularını, toplu sözleşmeler sırasında işçilerin gündeme getirmesi, önlem alınmasının sağlanması, binlerce işçinin sakat kalmasını,dahası hayatını yitirmesini bir ölçüde azaltacaktır.

Selahattin Gültekin "Hesabı kim verecek?"

Otomobil-İş, Sayı 31, Aralık 1987

1990'ların başlarında kurumsallaşmaya yönelmiştir. "Aksi halde merkezden belirlenen politikalar işyerindeki sorunları yeterince yansıtmayacak ya da yansıtsa bile alınan kararlara katılmayan işçiler bu kararların uygulanmasına da aktif olarak katılmayacaktır. İşyerlerinden şubelere ve merkeze dek uzanan bir örgütlülük zinciri, böylesine bir olumsuzluğu ortadan kaldıracaktır."[874]

Eşitgen, bir arşiv oluşturmak gerektiğini düşünür. İşçi sağlığı ve iş güvenliğinin mühendisliği, tıbbı, çevre sağlığını, hukuku, hatta sosyolojiyi, psikolojiyi de içermesi, çok alanlı (multidisipliner) olması nedeniyle her şeyi içeren bir arşiv oluşturulması için harekete geçer:

> Üniversitelerin halk sağlığı ana bilim dallarına yazı yazdık. ILO'ya yazdık. Amerikan Ulusal Sağlık Güvenlik Enstitüsü var, oraya yazılar yazdık: 'Bize yayınlarınızı gönderin.' Arşiv için. Ne de olsa çalışma programımızı tam belirleyemiyoruz ne nerede, sorun nerede, nerede daha güvenli çalışma var, ne aşamaya gelince risk oluşuyor bilebilmek için mesela işyerlerinde çeşitli kimyasalların, tozların havada ne kadar olması gerektiğini bilmemiz gerekiyor. Bunlar dünyada bilimsel araştırmalarla değişiyor. Türkiye'de bir ortamda bulunması gereken gaz ve toz oranı her zaman uluslararası standartlardan daha yüksekti. Dolayısıyla biz onu belirlerken, atıf yaparken o [yayınları] da kullanıyorduk. ILO'nun Sağlık ve Güvenlik Ansiklopedisi vardı, iki ciltti. Koca koca kitap halinde, ciltli. Dolayısıyla o verilerin düzenli olarak sendikamıza gelmesi gerekiyordu. O konuda yazışmalarla bir arşiv oluşturma çalışmasına başladık. Güncel basında çıkan haberleri kesiyorduk, yapıştırıyorduk. Öyle tutuluyordu arşivler. Şimdi onlar ne oldu bilmiyorum, burada vardı ben giderken.[875]

İlk aşamada şubelere yazılan yazılarla şubedeki işçi sağlığı ve iş güvenliği çalışmalarından sorumlu olacak profesyonel bir yönetici seçilip, adının bildirilmesi istenir. Şube İSİG sorumlularının belli olmasının ardından Topkapı, Sefaköy, Kartal, Mecidiyeköy, Ümraniye, Gebze, Kocaeli, Eskişehir ve Bursa Şubelerini kapsayan bir dizi tanışma-eğitim toplantısı yapılır:

> İşyeri İSİG kurul temsilcilerinin katıldığı bu toplantılarda sendikanın ne yapmak istediği ve temsilcilerden beklenenler tartışılmıştır. İşyerlerinde olan iş kazalarının hemen ve işyeri İSİG kurul tutanaklarının her ay düzenli olarak sendikaya gönderilmesi ilk görev olarak temsilcilerin önlerine konmuştur. Ve bu görev bir yazıyla da kendilerine bir kez daha hatırlatılmıştır.[876]

Hacer Tuna Erişgen, o dönemde] çok ciddi ve çok güzel yönetmelikler olduğunu, çok detaylı bir tüzük olduğunu hatırlattı:

İŞ CİNAYETLERİ SÜRÜYOR

Yaşar Turan: Ağır şekilde zehirlendi.

İbrahim Göral: Dört parmağını kaybetti.

Üyelerimizden Necdet Yerlikaya zehirlenerek yaşamını yitirdi

9 Mart 1987 günü saat 13.00 sularında meydana gelen iş kazası sonucu, üyemiz, arkadaşımız Necdet YERLİKAYA yaşamını yitirdi.

ERDEMİR yüksek fırın bakım atölyesinde çalışmakta olan Necdet Yerlikaya, yüksek fırın ızgara kapağının ölçüsünü alırken, gaz kaçağı sonucu zehirlenerek yaşamını yitirdi.

Daha sonra Ümit Öztürk'de gazın etkisi ile 2 metrelik çukura düştü ve bayıldı. Arkadaşlarını kurtarmak için çukura giren İsmail Demirci, Ömer Şen, Cevat Özcan ile işyeri itfaiyecileri Turan Çalışkan ve Yaşar Turan ağır olarak zehirlendiler.Direk olarak beyni etkileyen yüksek fırın gaz kaçağı tamamen teknik emniyetin ihmali sonucu ortaya çıkmıştır. Bunun en somut örneği yüksek fırın gazometresinin çürük olmasıdır. Ayrıca bu kısımdaki işçiler son dört yıldır fazla mesai uygulaması ile 12'şer saat çalışmaktadırlar.

ERDEMİR işyeri yılda milyonlar milyarlar kazanırken, teknik emniyet gibi çok önemli bir konu hakkında duyarsız kalması her an yeni yeni arkadaşlarımızın canına malolabilir, birçok ailelerin ocaklarını söndürebilir. İşçilerin sendikalarından tutun da canlarına kadar göz dikenler, ERDEMİR'de de gerekli dersi, ERDEMİR işçisinin birleşik gücünden alacaktır.

ERDEMİR işyerinde çalışmakta olan üyemiz, arkadaşımız Necdet Yerlikaya evli ve üç çocuk babası idi. Arkadaşımızın ailesine, üyelerimize ve ERDEMİR işçilerine başsağlığı diler, birbirlerini kurtarmak için zehirlenerek ölümden dönen diğer arkadaşlarımıza da geçmiş olsun dileklerimizi bildiririz.

İbrahim Göral'ın 4 parmağı daire testerede kesildi

Sendikamız Kocaeli şubesine bağlı Rabak işyerinde 5 yıldır çalışmakta olan üyemiz İbrahim Göral'ın sol elinin dört parmağı daire testerede kesildi. Önce İzmit SSK Hastahanesi'ne kaldırılan arkadaşımız, daha sonra "yürüyebilecek durumda olduğu" gerekçesi ile ambulans verilmeden İstanbul Fransız Hastahanesi'ne sevk edildi.

16-24 vardiyasında meydana gelen kazanın en büyük sorumlusu gerekli korunma önlemini almayan RABAK işverenidir.

Evli ve 2 çocuk babası olan arkadaşımıza, ailesine ve tüm üyelerimize geçmiş olsun.

Otomobil-İş, Sayı 23, Nisan 1987

> Bu mevzuata göre işveren, işyerinde işyerinin ekonomik durumundan, işçinin bilincinden ya da Türkiye'de var olan makinelerin biçiminden ari olarak, onları hiç düşünmeksizin dünyadaki tüm gelişmeleri takip ederek işyerinde bütün önlemleri almak zorundaydı. Fotoselli makinalar... işveren diyor ki, nasıl alayım fotoselli makinaları, çok pahalı... Öyle bir şey yok, eğer fotoselli değilse işçi elini kaptırır, alacaksın diyordu mevzuat. İşverene çok önemli yükümlülükler yüklüyordu. Ama bunu ne bizim işçiler biliyordu ne de temsilciler. İşverenler belki biliyordu ama uygulamıyordu.[877]

Bu çabalar kurumsallaşmaya doğru önemli adımlardı. "Herkes gelir geçer kurumlar kalır, bir gelenek kalır, bir çalışma biçimi kalır, izi kalır diye düşündük" diyor Hacer Eşitgen. Bir anket formu hazırlar. "İşçi Sağlığı ve Güvenliği İşyeri Değerlendirme Formu." Bütün şubelere giderek işyerlerinin üretim şemasını çıkarmalarını, makineleri, her bölümdeki kaza tehlikelerini, bildikleri kadarıyla yazmalarını isterler. Hammaddeler, bu maddeler ne kadar kullanılıyor? İşyerlerinde işçi sağlığı ve iş güvenliği kurulu var mı? Bu kurullar her ay toplanıyor mu? Yönetmeliklerde belirtildiği gibi bir çalışma yapılıyor mu? İşyerlerinde bir hekim çalışıyor mu? Bunları belirlemeyi amaçlar. İşçi sağlığı kurullarını, sendikanın çalışmasında işçi sağlığı birimin temeli olarak düşünürler, sonra şubelerde bir birim oluşturulacaktır.

Ne var ki, gerek işyerine ait ilk bilgileri almak şubelere yazdığı yazılar ve gerekse işyerini kabaca tanımak için yaptığı anket çalışmasının sonuçları ancak "kısmen" İşçi Sağlığı ve iş Güvenliği Servisi'ne ulaşacaktır. Otomobil-İş, 1992'de toplanan 12. Merkez Genel Kurulu'na sunulan Çalışma Raporu'nda her iki konuda da hedefe ulaşıldığını söylemenin çok mümkün olmadığını kaydetmektedir:

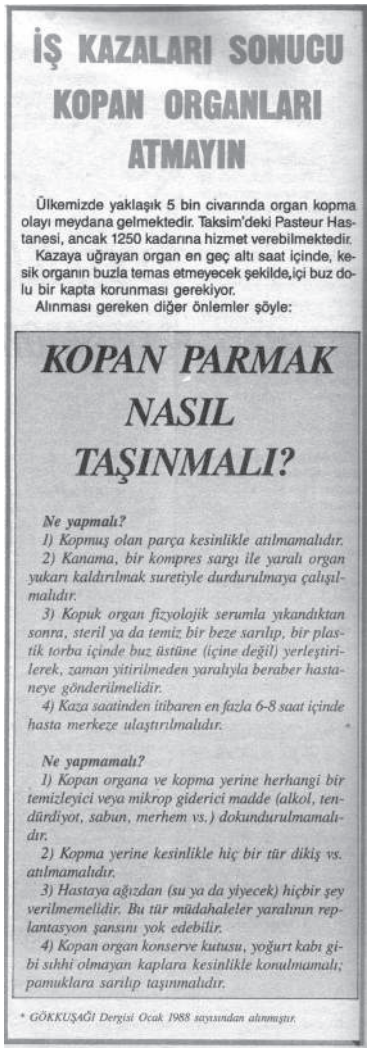

İŞ KAZALARI SONUCU KOPAN ORGANLARI ATMAYIN

Ülkemizde yaklaşık 5 bin civarında organ kopma olayı meydana gelmektedir. Taksim'deki Pasteur Hastanesi, ancak 1250 kadarına hizmet verebilmektedir.

Kazaya uğrayan organ en geç altı saat içinde, kesik organın buzla temas etmeyecek şekilde,içi buz dolu bir kapta korunması gerekiyor.

Alınması gereken diğer önlemler şöyle:

KOPAN PARMAK NASIL TAŞINMALI?

Ne yapmalı?

1) Kopmuş olan parça kesinlikle atılmamalıdır.

2) Kanama, bir kompres sargı ile yaralı organ yukarı kaldırılmak suretiyle durdurulmaya çalışılmalıdır.

3) Kopuk organ fizyolojik serumla yıkandıktan sonra, steril ya da temiz bir beze sarılıp, bir plastik torba içinde buz üstüne (içine değil) yerleştirilerek, zaman yitirilmeden yaralıyla beraber hastaneye gönderilmelidir.

4) Kaza saatinden itibaren en fazla 6-8 saat içinde hasta merkeze ulaştırılmalıdır.

Ne yapmamalı?

1) Kopan organa ve kopma yerine herhangi bir temizleyici veya mikrop giderici madde (alkol, tentürdiyot, sabun, merhem vs.) dokundurulmamalıdır.

2) Kopma yerine kesinlikle hiç bir tür dikiş vs. atılmamalıdır.

3) Hastaya ağızdan (su ya da yiyecek) hiçbir şey verilmemelidir. Bu tür müdahaleler yaralının replantasyon şansını yok edebilir.

4) Kopan organ konserve kutusu, yoğurt kabı gibi sıhhî olmayan kaplara kesinlikle konulmamalı; pamuklara sarılıp taşınmalıdır.

* GÖKKUŞAĞI Dergisi Ocak 1988 sayısından alınmıştır.

Otomobil-İş, Sayı 33, Şubat 1988

Her şeyden önce iş kazası tutanakları ve İSİGK raporları bir elin parmaklarını geçmeyecek sayıdaki işyerimizden gelmektedir. Önümüzdeki dönemde bütün bilgileri elde etmek temel hedefimizdir. Anket çalışmasında ise sonuç daha yüz güldürücü olmakla beraber yine de aksaklıklar vardır. Şubelerimizin çoğu tek tük aksaklık olsa da tüm işyerleri için anket raporlarını tarafımıza ulaştırmışsa da bazı şubelerimizce gerekli çaba gösterilmemiştir. Anket sonucunda işyerlerinde saptanan eksiklikler tek tek şubelere bildirilmiş ve aksaklıların giderilmesi istenmiştir. Bundan sonra bu tür çalışmaları sendikada bir iç düzenlemeye bağlamak ve belirlenen veya belirlenecek insanları aktif çalışmaya yöneltmek gerekecektir.[878]

EĞİTİM ÖNCELİKLİ

İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Servisi, eğitime öncelik verir. Eğitim olmadan anketlerin cevaplanabilmesi bile imkânsızdır. Şubelere yazı yazarlar, hangi işyerinde kurul var, hangi işyerinde kaç üye çalışıyor? İşyerinde yangın söndürme uzmanı, ilk yardım uzmanı gibi unvanlarla çalışan bu alanda eğitimli sendika üyeleri kimler? Var mı? Merkezden işyerlerine, işyerlerinden merkeze uzanan, birbiri ile haberleşebilen, birbiri ile etkileşen, eşgüdüm halinde çalışan bir birim oluşturmayı hedeflerler. Birkaç kez yazışarak bu bilgileri şubelerden alabilirler. Erişgen, bu bilgileri "bir defa da" alamadıklarını anlattı: Önemsemeyenler de oldu. Gebze Şubesi, İzmir Şubesi, Sefaköy Şubesi gibi çok önemseyenler de oldu." Sonra şubelere giderek, şube yöneticileriyle bir çalışma takvimi çıkartırlar.

Amaç, işçi sağlığı kurullarının etkin çalışmasının sağlanmasıdır. Kurul tutanakların her ay İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Servisi'ne iletilmesi gerçekleştirilir. Zamanla her şubeden gecikmeli de olsa raporları gelmeye başlar.

Bu çalışmalar tamamlandıktan ve birimler kurulduktan sonra eğitimlere başlar İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Servisi bir eğitim programı çıkarılır. Önce genel kavramları ele alan ve işçi sağlığı nedir, nelere dikkat edilmesi gerekir, işçi sağlığı kurulu nasıl çalışır, işyeri hekimi nasıl çalışır, iş kazası olduğunda ne yapılmalıdır, meslek hastalığı şüphesi varsa ne yapılacaktır gibi temel soruları önceleyen bir eğitim listesi oluşturulur. Böylece, şubelerdeki sendika temsilcilerine yönelik eğitim süreci başlar. Daha sonra, şubelerde işçi sağlığı ile ilgilenen şube yöneticilerine yönelik bir eğitim yapılır. İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Servisi'nin planladığı üçüncü düzey eğitim daha ayrıntılı, işyerlerindeki üretimin özelliklerine göre daha spesifik bir eğitim çalışmasıdır. Toza, asbeste karşı, metallerle çalışırken alınması gereken önlemlerin bu aşamada ele alınması düşünülmüştü. Ne var ki, bu düzeyde bir eğitim yapılamaz. Erişgen bu konuda şu tespiti yapıyor:

> Çünkü sürekli sendika temsilcilerimiz değişiyordu. Bir süre sonra birinci eğitimden ikincisine geçemez olduk. Her genel kuruldan sonra bize şunu gönderin şunu gönderin diyorduk. Onlara eğitim notları gönderiyorduk çalışmalar gönderiyorduk, işyerleri ile ilgili araştırmaları yapıp yazıyorduk. Kendilerinden oradaki iş kazalarını istiyorduk ama şubelere gittiğimizde bu kitap, rapor ya da eğitim notlarının orada olmadığını görüyorduk.[879]

İŞÇİ SAĞLIĞI İÇİN BİR ARAÇ OLARAK TOPLU PAZARLIK

İşyerlerindeki sağlık kurulları çalışmaların temelini oluşturmaktaydı. Ne var ki, işçi sağlığı kurulları 50 ve daha fazla işçi çalıştıran işyerleri için söz konusuydu. 50'den daha az işçi çalıştıran işyerlerinde işçi sağlığı kurulu kurulmuyordu ama bunun kurulmasına da bir engel yoktu. Toplu sözleşmelerle onları kurdurmak mümkündü. Hacer Tuna Erişgen, notları arasına o dönemde sendikada 50'den fazla işçi çalıştırılan 114 işyeri olduğunu kaydetmiş. Bu işyerlerinde üyelerin Yüzde 90,8'i çalışıyordu ve kalan 9'luk kesimi için toplu sözleşmelere ek madde koymak gerekiyordu.

Bu yönde bir çalışma hayata geçirildi. 50 ve daha fazla işçi çalıştıran işyerleri ile ilgili toplu sözleşmeler için farklı teklifler hazırlandı ve toplu pazarlık masalarında savunuldu. 1989-1992 arasında Otomobil-İş'in işçi sağlığı ve iş güvenliği konusundaki önerilerinin çoğu toplu iş sözleşmelerine girdi. Özellikle İSİG kurulunda işçi ve işverenin eşit olarak temsili, kurulda başkanın da tek oy hakkı olması, işçilerin altı ayda bir periyodik muayeneden geçirilmesi, muayene, röntgen ve laboratuvar bulguları sonucu sağlığı bozulmuş durumda oldukları saptananların 3 gün içinde sendika baştemsilciliğine yazılı olarak bildirilmesi, acil vakalarda hastaneye sevk halinde, sevk edilen hastanın muayene sonucu evine ya da işyerine dönmesi için gerekli vasıta ücretinin, ibraz edeceği belge mukabilinde üyeye ödenmesine ilişkin maddeler önemli kazanımlardı. Genel sağlık taraması yapacak kuruluşun sendika ile birlikte belirlenebilmesine ilişkin madde, en az 30 kişinin çalıştığı işyerinde doktor bulundurulacağına ilişkin madde bu dönemde bazı işyerlerinde toplu iş sözleşmelerine giren dikkat çekici düzenlemelerdi.[880]

OTOMOBİL-İŞ'İN İŞÇİ SAĞLIĞI VE İŞ GÜVENLİĞİ HEDEFLERİ

Günümüzde insanlığı endüstriyel tehlikelerden korumak, sendikaların vazgeçilmez görevleri içindedir. Bu nedenle, işçilerin çalışma ortamının zararlı etkilerinden korunması ile sağlıklı ve güvenlikli bir çevrede yaşamlarının sağlanması için mücadele, Otomobil-İş'in öncelikli hedefleri içinde yer almıştır. Otomobil-İş, çalışma koşullarının iyileştirilmesi hedefini, genel olarak ülkenin demokratikleştirilmesi mücadelesinin önemli parçası olarak görmekte, işçi sağlığı ve iş güvenliği alanına ilişkin işçi haklarının, kazanılmış hakların tümüne sahip çıkmak için sendikalaşma, hak arama, özgür toplu pazarlık ve grev haklarına getirilen kısıtlamaların giderilmesi mücadelesi içinde, birlikte ele alınıp geliştirilmesi gereğinden yola çıkmaktadır. Bu çerçevede Otomobil-İş'in işçi sağlığı ve iş güvenliği hedefleri üç noktada formüle edilebilir:

Öncelikle, sendika İSİG biriminin planlı-programlı çalışma yürütmelidir. Bu yöndeki organizasyon, işyerlerinden başlayarak şube ve merkez ilgili birimine bilgi ulaştırılmasının yollarının bulunmasıyla işlerlik kazanacaktır. İSİG kurulları her işyerinde kurulmalı, ancak kurul üyelerinin çoğunluğu işçiler tarafından seçilmeli, teknik ve sağlıkla ilgili üyelerin işverene bağımlılığı ortadan kaldırılmalıdır. Kurulun aldığı kararlara işveren uymak zorunda

kalmalı, aksi durum yaptırımı gerektirmelidir. Uygulamada işlerlik kazanabilmesi için öncelikle, temsilci düzeyindeki kadroların, İSİG'ne ilişkin yasal düzenlemelerden doğan haklarını iyi tanıması ve kendi işkoluna ilişkin olanları belirlemesi gerekir. Temsilciler işçilerin karşılaştıkları her türden iş kazası ve meslek hastalıklarına ilişkin olarak kayıt tutulmalı ve bu kayıtlar değerlendirilmelidir.

İşverenci Türk Metal yönetimi Profilo'da iş cinayetlerine çanak tutuyor

12 Eylül 1980 sonrası sendikal hakların, işverenlerin insafına terkedilmesi ile birlikte, fabrikalarda giderek artan insanlık dışı işveren uygulamaları; iş kazalarının da tırmanmasına neden olmaktadır. Bunun en açık örnekleri Çerkezköy'de kurulu PROFİLO fabrikasında yaşanmaktadır. İşverenin iş cinayetlerine çanat tutmasına karşı, yetkili sendika Türk Metal'de seyirci kalmakta hiçbir önlem girişiminde bulunmamaktadır. Kurulduğu günden bugüne kadar işverenlerle birlikte hareket eden sözde işçi sendikası Türk Metal, sık sık iş kazası geçiren PROFİLO işçilerine avukat dahi vermemekte, onları işveren karşısında sa-

Lütfü Özdemir ailesi ve çocukları ile birlikte.

İşveren yanlısı, onların koltuk değnekliğini yapan sendikalar fabrikalarda barınamıyacaktır.

PROFİLO işyerinden iki işçi ile bu konuda görüştük. Yaşanan olayları onların sözleri ile aktarıyoruz;

Lütfü ÖZDEMİR

1979 yılında PROFİLO fabrikasına girdim. Plastikhane işçisi iken, preslere verildim. Daha önce hiç pres işçiliği yapmamıştım. Çalıştığım preste hiçbir emniyet tertiba-

Türk Metal Yönetimi ise işverenden daha fazla suçludur. PROFİLO işvereni bizlerden açıkça intikam almaktadır. Onun bu tavrını alkışlayan Türk Metal, çok yakında gerekli dersi PROFİLO işçilerinden alacaktır."

Salih PELİK

"PROFİLO fabrikasında daha 51 günlük işçiyken preslere verildim. İşe başladığımın daha 1. günü sol elimin dört parmağı preste koptu. Bir günlük pres işçisi olmama karşın yapımda ne usta ne de

Otomobil-İş, Sayı 30, Kasım 1987

Toplu sözleşme görüşmelerinde en az ekonomik istemlere verilen kadar, işçi sağlığı ve iş güvenliği konusuna da önem verilmeli, her iş yerinin özelliğine göre, gerekirse ayrı bir iş güvenliği teklifi önerilmektedir. Doğrudan işçi sağlığı ve iş güvenliği konusunda geliştirilecek toplu sözleşme maddelerinin yanında yıllık ücretli izinlerin, dinlenme sürelerinin arttırılması, günlük çalışma sürelerinin kısaltılması da hedeflenmelidir. İşyerlerinde fazla çalışmaların mutlaka işçinin özgür iradesi yönünde uygulanması, özellikle bant sistemi, primle çalışma gibi iş yoğunluğunun keyfi ölçülerle düzenleyen yöntemlere karşı, sendikanın görüşüne de başvurulması sağlanmalıdır. Kadın işçilerin gebe ve emzikli olmaları durumunda işten çıkarılması önlenmelidir.

İSİG sorunu, genel olarak tüm işkollarındaki işçilerin yakıcı sorunu olması nedeniyle, sendikalar çalışmalarını, tüm işkollarını bünyesine alan bir organizasyonla yürütmelidir. Hatta ulusal düzeyde yürütülecek bu çalışmalara uluslararası birlik ve dayanışma da eklenmelidir. İSİG konusunun işçi sınıfına ve kamuoyuna mal edilmesi için tüm yollar kullanılmalıdır.

Bu hedeflerin yanında makro planda Otomobil-İş, üniversitelerde İSİG ile ilgili bölümler kurulması, uzmanlar yetiştirilmesi, işyeri hekimliğinin var olan çarpık yapısından kurtarılarak nitelikli ve işverene bağımlılığı olmayan işyeri hekimlerinin işyerlerinde sadece koruyucu hizmetleri yerine getirmek üzere tam süre çalıştırılması, SSK hekimlerinin iç eğitimle İSİG güvenliği konusunda bilgilendirilmesi, meslek hastalıkları hastanelerinin yaygınlaştırılması, işçi sağlığı ve iş güvenliği denetimlerinin, özerk bilimsel esaslara göre çalışan yeterince uzman kadrolu ve donatımlı, yaptırım gücü olan yaygınlaştırılmış bir örgütçe yapılması gereğini savunmaktadır. Otomobil-İş, tam ve gerçek çözümü hayata geçirecek olanların işçiler olduğunu vurgulamaktadır:

> Ancak, tüm bu önerilerden öte, ülkenin diğer alanlarındaki sorunlarından ayrılmayan İSİG, sorununun gerçek çözümüne çalışma ve yaşama koşullarının işçiler, emekçiler tarafından belirlenmesiyle ulaşılacağı göz ardı edilmemelidir.[881]

BÖLÜM DİPNOTLARI

[869] Otomobil-İş, Sayı 6, 15 Nisan 1985.

[870] Oktay Tan, "Üretim mi İş Güvenliği mi?", Otomobil-İş, Sayı 7, 20 Mayıs 1985.

[871] Otomobil-İş, Sayı 17, Eylül 1986

[872] Otomobil-İş, Sayı 61, Mayıs 1991.

[873] Hacer Tuna Erişgen, Görüşme kayıtları, İstanbul, 6 Haziran 2021.

[874] Otomobil-İş, 12. Genel Merkez Genel Kurulu Çalışma Raporu (1989-1992), İstanbul, 1992, s. 283.

[875] Hacer Tuna Erişgen, 6 Haziran 2021.

[876] Otomobil-İş, 1992, s. 281-284.

[877] Hacer Tuna Erişgen, 6 Haziran 2021.

[878] Otomobil-İş, 1992, s. 283.

[879] Hacer Tuna Erişgen, 6 Haziran 2021.

[880] Otomobil-İş, 1992, s. 284.

[881] Otomobil-İş, 1992, s. 282.

OTOMOBİL-İŞ VE KADIN İŞÇİLER (1980-1993)

Sendikal faaliyetlerin 1983 yılında yeniden başlamasıyla sendikaların önünde yeni bir dönem açıldı. Bu dönemin Otomobil-İş için anlamı, sendikalaşmanın önüne konulan engellere rağmen, Maden-İş'li işçilerin Otomobil-İş'te örgütlenmeye başlamasıyla birlikte hızla büyüme idi. Yine de Otomobil-İş Sendikası'nda gözlenen bu değişim ve gelişimin kadın işçilerin konumunda bir değişikliği de beraberinde getirdiğini, kadınların profesyonel sendikal kadrolar içinde görev aldıklarını söylemek mümkün değil. Sendikal mücadelelerin, rekabetlerin, başkanlık yarışlarının, siyasi çatışmaların baş aktörleri erkek işçiler oldu.

Bu dönem kadın işçileri daha çok eylemlerde direnişlerde, grevlerde görüyoruz. Fabrikalarda kadın temsilcilerle, şubelerin denetim ya da disiplin kurularına seçilmiş kadınlarla karşılaşmak mümkün. Otomobil-İş'in '80 sonrası döneminde sistemli bir kadın politikasının varlığından söz etmek mümkün olmasa da, bu yeni dönemde kadınların görünürlüğünün önceki döneme göre arttığını görüyoruz.

Fotoğraf: https-//tr.boell.org/tr/.jpg

Sendikanın yayın politikası açısından da bakıldığında görsellerin kullanımında önceki yıllara göre kadınların daha fazla görüldüğünü tespit ediyoruz. Ancak gene de bir kadın politikasının parçası olabilecek, kadınlarla ilgili sayısal verilere -işyerlerinde kaç kadın var, işten atılanların kaçı kadın, kaç kadın örgütlendi, kadın temsilci sayısı nedir türünden bilgilere sendika yayınlarından ulaşmak mümkün değil.

'80'lerin ikinci yarısı Türkiye'de bağımsız feminist hareketin ortaya çıktığı ve kitlesel eylemler örgütlediği bir dönemdir. Kadın hareketi içinde bu dönemde, sol/sosyalist örgütlere hâkim olan ataerkil ilişkilerden azade tahlillerin, erkek egemenliğine karşı mücadeleyi hedefine koyan feminist analizlerin yapılmaya başlandığını görüyoruz. Bu gelişme karşısında pek çok siyasi yapıda ortaya çıkan yok sayma ve feminist düşünceye hasmane tutumun sendikaları da etkilediğini söylemek mümkün. Öyle ki, Otomobil-İş'in yayınları tarandığında, 12 Eylül sonrasının en önemli sokak eylemlerinden sayılan ve 1987 yılında gerçekleştirilen ilk feminist gösteri olan "Dayağa Karşı Dayanışma Yürüyüşü"nün sendika tarafından görülmediğini tespit ediyoruz.

OTOMOBİL-İŞ VE 8 MART

Otomobil-İş Sendikası'nı kadın etkinlikleri açısından 1980 öncesi ve sonrasını karşılaştırdığımızda göze çarpan en büyük farklılık, 8 Mart'ın sendikanın gündemine girmesi, bildiriler yayımlanması ve şubelerde etkinliklerle kutlanmasıdır. Bunda, dünyada ve Türkiye'de yükselen kadın mücadelesinin etkisi elbette belirleyici olmuştur. Ancak kadın işçilerin sorunlarının 8 Mart vesilesi ile dile

DAYAĞA KARŞI DAYANIŞMA YÜRÜYÜŞÜ

"İstanbul'da 12 Eylül Askerî darbesi sonrası ilk izinli, kitlesel kadın yürüyüşü olan "Dayağa Karşı Dayanışma Yürüyüşü" yapıldı. Eylem Kadıköy iskeleden başladı, Yoğurtçu parkındaki mitingle devam etti. Yürüyüşü, Feminist ve Kaktüs dergilerinden kadınlar, Ayrımcılığa Karşı Kadın Derneği'ni kurma hazırlığı yapan kadınlar ve bağımsız feministler örgütledi. Aile içi şiddete, dayağın meşrulaştırılmasına karşı düzenlenen 17 Mayıs eylemi, sadece kadınların düzenlediği ve katıldığı ilk yürüyüş oldu.

"Yürüyüşün nedeni Çankırı'da Mustafa Durmuş adlı bir hakimin, dayak nedeniyle boşanmak isteyen bir kadının davasını, "Kadının sırtından sopayı, karnından sıpayı eksik etmemeli" diyerek reddetmesiydi. Kadınlar erkek şiddetinin toplumda nasıl meşru görüldüğünü örnekleyen bu karara karşı önce protesto telgrafları çektiler, adliyelere toplu gidip dava dilekçeleri verdiler. Bu karara ve dayağı meşru sayan sisteme karşı mücadele genişledi ve bir miting yapma fikri olgunlaştı. Anneler gününde yapılması planlanan Dayağa Karşı Dayanışma Yürüyüşü, valilik engeliyle anneler gününden bir hafta sonra, 17 Mayıs'ta gerçekleşti. Mitinge katılan yaklaşık 2500 kadın, "Dayağın çıktığı cenneti istemiyoruz", "Haklı dayak yoktur", "Dayak aileden çıkmadır" dediler."

https://www.catlakzemin.com

gelmesine rağmen bunların bir sendikal politika çerçevesinde değerlendirildiği, kadın işçilerin sorunlarına yönelik çözüm arayışlarının öne çıktığı ve bu yönde ortaya konan talepler için toplu sözleşmelerin bir araç haline getirildiği de söylenemez.

Otomobil-İş gazetesinde 8 Mart "Dünya Kadınlar Günü" ilk kez 1986 yılında "Dünya Kadınlar Günü" adıyla yer almıştır. Öte yandan değerlendirmede kadının bakım emeği, ev içi rolleri, ataer kil ilişkiler bilince çıkmamış, "özgür bireyler" yerine kadınlar için, eşine bağımlı ve onunla birlikte hareket edebilen bir konum tarif edilmiştir.

1986 yılından itibaren her yıl 8 Mart gündemi, Otomobil-İş gazetesinin Şubat ya da Mart sayılarında kendisine yer buldu. Bazı yıllarda işçi kadınların değerlendirmelerine de yer verildi. Kadınların yaptıkları değerlendirmelerde öne çıkan noktalar işçi kadınların çocuk bakımında yaşadıkları sıkıntılar, ev işlerinin yükü, kadınların eğitimsizliği, çalışma hayatındaki ikincil konumu, fırsatlara erişimde eşitsizlik olarak görülüyor. Buna karşılık, birçok kadın için dile getirilmesi zor bir başlık olan şiddet ve cinsel taciz henüz kadınların değerlendirmeleri arasında yer almıyor. Kadın işçilerin yapmış olduğu değerlendirmelerin, eleştirilerin hiçbirinin sendikaya yönelmediği, sendikadan bir talebe dönüşmediği görülmektedir. Bu bağlamda, kadın işçilerin sorunlarının 8 Mart gündemi ile birlikte görünür hale geldiği, sonrasında sendikal gündemin dışında kaldığı da belirtilmelidir.

Bütün bu dönem boyunca 8 Mart'ın, kadın işçilerin sorunlarına yönelik kimi saptamaların yapılmasının ve çözüm yollarının araştırılmasının aracı olduğunu söylemek hatalı olmayacaktır. *Otomobil-İş* gazetesinde Mart 1989 sayında yayınlanan bir metinde kadın sorunlarının çerçevesi çizilmektedir. Bu metni diğerlerinden ayıran yan, kadının ev içi ve ücretsiz bakım emeğine dikkat çekmesidir. Bu yanıyla ileri bir metin olma özelliği taşıyor.

> İşçinin her gün yeniden çalışabilmesi, üretebilmesi için o işçinin iş yaşamı dışındaki yaşamının düzenlenmesi, yani karnının doyması, evinin temiz olması, çocuklarına bakılması gerekiyor. Göze hiç gözükmeyen ancak her gün aynı tekdüzelikte gelişen bu ağır yük

8 MART DÜNYA KADINLAR GÜNÜ

İşçinin hergün yeniden çalışabilmesi, üretebilmesi için o işçinin iş yaşamı dışındaki yaşamının düzenlenmesi, yani karnının doyması, evinin temiz olması, çocuklarına bakılması gerekiyor. Göze hiç gözükmeyen ancak hergün aynı tekdüzelikte gelişen bu ağır işler toplumumuzda kadının omuzlarına yüklenmiş durumda.

İnsanlar toplumsallığını önce işyerinde, yani üretimin tam içinde kazanır, yaşadığı toplumda veya toplulukta hak ve sorumluluklarının ne olduğunu öğrenir, insan olarak layık olduğu yaşama kavuşmak için mücadele eder. Oysa kadınlarımız bu toplumsallıktan yoksun bir yaşam içine itiliyorlar.

Ancak, 1989 Türkiye'sinde görüyoruz ki ücretler enflasyonun çok gerisinde, işçilerin alım güçleri düşük ve bir eve tek ücret yetmiyor. Bu nedenle, yaşam koşullarının dayatmasıyla da olsa kadın, üretimin içine girmek zorunda kaldı. Bir diğer yandan, evde üstlendiği sorumluluklar hâlâ kadının üzerinde. Bu ağır koşullar ve iş hukuku, kadının üretime aktif katılımını engelliyor. Hâlâ kadınlar doğum izninin yetersizliği bir yana, hamile oldukları için işten atılıyorlar, yasaların öngördüğü "100 kadın işçi çalıştıran yerlerde emzirme odası, 300 kadın işçi çalıştıran yerlerde kreş açma zorunluluğu" uygulamaya konulmuyor. Bütün bu sorunlara bağlı olarak, çalışma yaşamında kalıcı olmayan kadının, uzmanlaşamamak gibi bir sorunu da var. Uzmanlaşamayan kadın emeği ise ucuz işgücü olarak değerlendiriliyor.

Sonuçta kadının layık olduğu yaşama ulaşabilmesi, üretim içerisinde yerini alabilmesi için;

— Hamilelik sırasında, doğuma kadar olan süre içersinde, çalışma koşullarından kaynaklanan fiziksel yıpranmaya kesinlikle engel olunmalı,

— Doğum izinleri arttırılmalı,

— Kadın sayısıyla sınırlı olmaksızın her işyerinde kreş ve emzirme odaları açılmalı,

— Okul çağı çocukları için, eğitim alabileceği, beslenip ders çalışabileceği, kısaca okul dışı zamanını değerlendirebileceği yuva ve çocuk evleri açılmalı,

gibi istemler, işçiler ve emeğe saygılı tüm güçler tarafından yükseltilmelidir.

8 MART KADINLAR DAYANIŞMA

Otomobil-İş, Sayı 42, Mart 1989.

8 MART DÜNYA KADINLAR GÜNÜDÜR...

Tarihte henüz fabrikaların kurulmadığı dönemlerde kadınlar anne olmaları nedeniyle evde, çocuk bakımını üstlenerek ve kocalarının getirdiği av etlerini değerlendirerek, kürkleri işleyerek topluma katkıda bulunuyorlardı. Daha sonraları aletlerin gelişmesi, hayvanların evcilleştirilmesi, tarıma geçilmesi dönemlerinde, ürün yetiştirerek, hayvan bakarak ekonomik yaşama katıldılar.

Analık fonksiyonu uzun yıllar kadınların faaliyetlerini ev çerçevesinde sınırladı. Çünkü, o dönemde çocukların bakımını üstlenecek bir kurum yoktu. Erkek ve kadınlar arsındaki ilk işbölümü böylece kendiliğinden kadın evde, erkek dışarıda olmak üzere belirleniyordu. Zaman içinde atölyelerin kurulmaya başlanmasıyla kadınlar bu atölyelerde parça başı iş alıp ailelerinin geçimlerine katıldılar. Bu iş için işverenler kendilerine çok az para ödüyorlardı.

Makinaların gelişmesi, fabrikaların kurulmaya başlanmasıyla daha önceleri kaba güç gerektiren pek çok iş kolayca yapılır hale geldi. Kadın ve çocukların emeği patronlarca ucuz olduğundan tercih nedeni olmaya başlandı. Kadınlar ucuz emek gücü olarak çalışma yaşamına böylece katılmış oluyorlardı.

Sanayinin yeni kurulduğu yıllarda makinaların gelişmemiş olması işçilerin bilinç düzeylerinin sınırlı olması nedeniyle, emekçiler alabildiğine sömürüldüler. İş saatleri günde 14 saate varıyordu. Öyle ki, 13-14 yaşındaki çocuklar eve gidemeyip aç ve susuz, makinaların kenarlarında uyuyup kalıyorlardı. İşçilerin yaşadıkları evler tek odalı, yatakları ot şilteler ve birkaç kaptan oluşuyordu.

Daha fazla kâr temeli üzerine kurulmuş kapitalist üretim tarzı, fabrika sahiplerini daha çok zengin ederken işçiler, çoluk çocuk aileleriyle birlikte ücretli köleler haline getirmiş; kadınların hem evde hem de iş yaşamında iki kez sömürüldüğü ortamı hazırlamıştı.

Gelişen süreç içerisinde işçiler üretenlerin kendileri olduğunu, bu nedenle içinde yaşadıkları koşullara razı olmayacaklarını öğrendiler. Sendikalar kurarak güçlendiler. Kadınlar eşleriyle birlikte mücadeleler içinde onurlu yerlerini almaya başladılar.

Kadınların mücadelesi gün geçtikçe tüm dünyada yaygınlık kazandı. Ve 1908 yılında 8 Mart günü Amerika'nın New York kentinde dokuma işkolunda çalışan pek çok emekçi kadın EŞİT İŞE EŞİT ÜCRET, KADINLARA OY HAKKI gibi somut taleplerle gösteriler yaptılar. Pek çok kadın gösterilerde, polis saldırısı sonucu yaşamını yitirdi. Ama yılmadılar. New Yorklu dokuma işçisi kadınların bu eylemi tüm dünya kadınlarına rehber oldu. Daha sonra 1910 yılında Dünya Kadınlar Federasyonu'na, Klara Zetkin tarafından DÜNYA KADINLAR GÜNÜ olarak kabul edilmesi yolunda bir öneri sunuldu. Bu öneri tüm kadınların coşkulu alkışlarıyla kabul edildi.

Bugün de kadınlar emekçi olduklarının bilinciyle, kocalarıyla birlikte, kendi sorunlarını unutmadan, çocukları için kreş istiyor, ev işlerinin yük olmaktan çıkarılacağı koşulların yaratılmasını, doğum izinlerinin unutulmasını, emeklilik yaşının düşürülmesini, daha iyi evlerde yaşamayı, çalışmanın zevk olacağı bir ortamın yaratılmasını istiyorlar. Bu hedefler doğrultusunda, emekçi kocalarıyla yan yana, omuz omuza mücadelelerini sürdürüyorlar.

DÜNYA KADINLAR GÜNÜ TÜM EMEKÇİ KADINLARA KUTLU OLSUN.

Otomobil-İş, Yıl 2, Sayı 15, Şubat 1986.

NURHAYAT ASLANOĞLU / OTOMOBİL-İŞ ÜYESİ:

GÜNÜMÜZDE KADINLARIMIZA İKİNCİ SINIF İNSAN OLARAK BAKILMAKTADIR!

Genç bir kız eğitimde, çalışma hayatında ve özel yaşamında neden bazı ayrıcalıklarla karşı karşıya geliyor. Bu ayrıcalıklar neden bir erkek için değil de bir kadın için düşünülüyor?

Şöyle bir geçmişe baktığımızda kadınlarımızın, kızlarımızın hiçbir şeye haklarının olmadığını, bütün hakların erkeğe tanınmış olduğunu görmekteyiz. Oysa bugünde biliyoruz ki: kadınlarımız çok önemli işlerde görev almakta ve bunu başarıyla sürdürmektedirler. Şunu vurgulamak isterim ki özellikle kırsal yörelerimizde bu sorunlar daha belirgin bir hale gelmektedir. Köylerimizde ve kasabalarımızda kız çocukları okutulmamakta küçük yaşta başlık parası karşılığında ilkel bir şekilde evlendirilmekte, kısacası satılıp bir ırgat gibi çalıştırılmaktadır.

Bu köyü gidişin azda olsa çözümlenmesi için, olayların kökenine inilip araştırılması gerekir. "Dileğim gelecek yıllarda özellikle genç kızlarımıza geçmiş yıllardan daha iyi bir düzeyinin hazırlanması ve geleceğe daha güvenli bir şekilde bakmalarının sağlanmasıdır.

Otomobil-İş, Sayı 22, Mart 1987.

> toplumumuzda kadının omuzlarına yüklenmiş durumda. (...) Yaşam koşullarının dayatmasıyla da olsa kadın, üretimin içine girmek zorunda kaldı. Bir diğer yandan, evde üstlendiği sorumluluklar hâlâ kadının üzerinde. [882]

Yazıda, bakım emeği ve ev içi yüklerinin yanında çalışma hayatı içinde kadın işçinin karşı karşıya kaldığı sorunlar da ele alınıyor. Kadın işçilerin hamilelik nedeniyle işten atılmak, işyerlerinde emzirme odalarının ve kreşlerin yokluğu, düşük ücretler gibi sorunlarla karşı karşıya olduğu belirtiliyor. Metnin son bölümü çözüm önerilerine ayrılmış. Bunlar, hamilelik sırasında kadın işçilerin korunması, doğum izinlerinin uzatılması, kreş ve emzirme odalarının açılması, okul çağındaki çocukların boş zamanlarını geçirebileceği mekanların açılması olarak sıralanmaktadır. Yazıda bir diğer dikkat çeken nokta ise bu taleplerin yerine getirilmesinde sendikanın merkeze alınmamasıdır. Mücadele çağrısı "tüm demokrasi güçlerine" yapılmıştır.

Permatik sendika temsilcisi Ayten Canik fabrikada arkadaşlarıyla, 1 Kasım 1990. Fotoğraf: Ayten Canik Albümü.

8 MART DÜNYA KADINLAR GÜNÜ

ÇİFT YÖNLÜ SÖMÜRÜYE, CİNSEL AYRIMA, EZİLMEYE VE HORLANMAYA ARTIK YETER DİYELİM!

1908 yılında ABD New York'ta eşit ücret ve genel oy hakkı için gösteri yapıyordu kadınlar. En doğal, temel insan hakları için bir araya gelmişlerdi. Haklarını, taleplerini haykırıyorlardı. Sonuç; polisin saldırısı ve düşen canlar.

O günden bu yana 8 Mart, Dünya Emekçi Kadınlar Günü olarak kutlanıyor tüm dünyada.

Çift yönlü sömürüye, cinsel ayrıma, adaletsizliğe, eşitsizliğe ve horlanmaya karşı bir yürek oluyorlar o tarihten beri. İkinci sınıf vatandaş rolüne evinin ve kocasının hizmetkârı rolüne, çocuğun annesi, mutfağın hamalı rolüne karşı insan olduğunu anlatmaya çalışıyor kadınlar.

Kadın sorunun ortaya koymaya, hele de çözümünü tartışmaya bu gazetenin belki de tümünü ayırmak yetmeyecektir.

Çözüm için, çok genel de olsa söylenecek olan; demokrasi mücadelesinin ana halkası olarak kadın sorunu çağdaş, insani değerlerin içinde yatıyor. Bunun içinde öncelikle kadınların kendi yaşamına geleceğine sahip çıkması, örgütlenmesi ve tüm bu ayıplı yaşama, değerlere önce kendisinin baş kaldırması...

İffetli iffetsiz olarak sınıflandırılan ve kimilerine tecavüzü bir hak gören iğrenç anlayışı tüm dünya kadınları adına burada protesto ediyoruz.

Otomobil İş, Sayı 53, Nisan 1990.

Sendikaların feminist hareketle aralarına mesafe koymalarına rağmen, ilk kez Otomobil-İş'in 1990 yılında yayımladığı 8 Mart bildirisi, kadın hareketinin kavramlarının ve jargonunun sendika metinlerinin diline yansıdığını göstermesi bakımından da önemlidir. Bildiride "çift yönlü sömürüye, cinsel ayrıma, ezilmeye ve horlanmaya artık yeter" denilerek ev içindeki ücretsiz kadın emeğine dikkat çekilmiştir. Aile ile birlikte anılan kadının birey olma mücadelesi verdiğinin altı çizilmiştir. Tecavüz protesto edilmiştir. [883]

Otomobil-İş Sendikası'nın 1990 yılından sonraki yayınlarında 8 Mart etkinliklerinin yapıldığına dair herhangi bir haber bulunmuyor. Sendikanın "yoğun gündemi arasında" kadın işçilerin kendine yer bulamadığı anlaşılıyor.

KADIN TEMSİLCİLERİN DENEYİMLERİ

Kadınların sendikada temsilini amaçlayan bir kadın politikasının yokluğunda, kadınların sendikal alanda görev alması, baştemsilcisi erkek olan kadrola-

Ayten Canik temsilci seçimlerinde oy kulanıyor, Şubat 1990.
Fotoğraf: Ayten Canik Albümü.

rın işaret etmesiyle hayata geçebiliyordu. Permatik Baştemsilcisi Ali Şahanlık tarafından aday olması önerilen, Ayten Canik Çam'da, bu kadın işçilerden biriydi. 1965 yılı Tokat Niksar doğumlu Ayten Canik Çam, ulaşabildiğimiz belge ve dökümlere göre, 1989 yılında Sefaköy Şubesi Denetim Kurulu üyeliği, bir sonraki şube seçiminde Disiplin Kurulu üyesi olarak görev yapmıştı. 22 yaşında 1000 kadar işçinin, yaklaşık 700'nün kadın olduğu üç firmadan oluşan Permatik'in Derem Çelik firmasında temsilcik görevi yapan Canik, yaptığımız görüşmede temsilci oluşunu şöyle aktarıyor:

> Permatik fabrikasına 1987'de. 1987'nin Eylül'ünde fabrikaya girdim, girdiğimde mevsimlik işçiydim. Kadrolu değildim. Üç ay sonra temsilciliğe girişimle kadrolu oldum. Bir temsilci arkadaşım gece vardiyasına bu kız temsilci olacak diyor oysa haberim bile yok. Sabah "hayırlı olsun hayırlı olsun" gece vardiyası bitti, sabah geldim. ben istemiyorum dedim ama seçime beni zorladılar. O saatten sonra da işveren duyacak, bir hamle yapmış gibi gözüküyordum yada temsilci olacaktım. Seçime girdim çok da güzel oy ile de işçiler seçildim"[884]

Permatik-Dersan Çelik temsilcisi Ayten Canik temsilci olarak sendika adına 8 Mart etkinliklerinde, 18 Mart 1990 tarihinde yapılan "İnsanca Yaşama ve Çalışma Hakkına Saygı Mitingi'nde de kürsüde söz alıyor. Celal Özdoğan'ın 8 Mart etkinliklerinde kendisini görevlendirdiğini anlatan Canik, katıldığı 8 Mart etkinliğinde ilişkin anısını bizimle paylaştı:

> Hasan Ali Yücel'e bir işçi kadın olarak Panel yapıldı. Sendikamız düzenledi. Kadınlar gününde taa buraya, Kartal'a geldim İkitelli'den konuşmacı olarak. Çok güzel bir gündü o benim için hani karşıya geçmek. 5-6 konuşmacı vardı. Her branştan, avukatı şusu busu. İşçi kadın olarak en son beni bırakmışlardı, hiç de beklemiyorlardı öyle bir konuşma, çok alkışlanmıştım. Celal başkan belki hatırlar onu, çünkü o çiçek verdi hatırlıyorum. Konumuz şeydi neden alkışlandım dersen o dönem bir yasa çıkarmışlardı gece 11 den sonra kadın dışardaysa başına gelecekten kadın sorumludur. Dedim ben işçiyim 11'i 20 geçe işimden çıkıyorum ne demek bu, kötü niyetli insanlara kapı açmak, kadın sorumludur. Çalışan kadın da var manasında güzel bir konuşmaydı.[885]

600-700 kadın işçinin olduğu Permatik'te kreş yoktu. Kadınların en büyük sorunun kreş olduğun belirten Ayten Canik, "sendikanın kreşi hiç zorlamadığını" belirtiyor. Ancak işyerinde cumartesi günlerini "emzirme günü" yaptıklarını, çocuğunu emziren kadınların o gün işe gelmediğini belirtiyor. Çalışan kadınların yaşadıkları güçlükleri ve sendikanın gündemine giremeyen sorunlarını aktarıyor:

> Çalışan kadın nereye yeteceksin bir de erkek gibi çalışıyorsun. İmalatta erkeği kadını ayrılmıyorlar. O, 7 kilo jilet çıkartıyorsa sen de 7 kilo çıkarıyorsun. Erkek eve gidince yatacak

Ayten Canik Sefaköy Şubesi Disiplin Kurulu'nda, 1992.
Fotoğraf: Ayten Canik Albümü.

> dinlenecek, sen bir de ev işi, çocuk bakımıyla uğraşacaksın. Kreş en büyük sorundu. Halen sorun. Ciddi ciddi de eğilmiyorlar, zannetmiyorum. Bir külfet gibi görüyorlar. Kadının üzerine kalıyor. Hatta bir çocuk yapmış, ikinciyi yapacak mı diye işverenin gözü üzerinde. Düşünüyor musun? Hamile misin? Yapacak mısın? Böyle gizli gizli ağız yoklamaları... Rahatsız eden. Asıl taciz o yani. Bırak doğurursa doğurur. Çünkü hamile kalırsa onu atacak, şutlayacak. Artık o kadından hayır gelmeyecek, yok süt izni, yok şu bu... bunlar sorundu.[886]

Munise Işık, 31 Aralık 1960 tarihinde Ardahan'da doğdu. İlkokula İstanbul'da başladı. Liseyi Kandilli Kız Lisesinde okudu. Çalışma hayatı 1981 yılında Telefunken televizyon fabrikasında başladı. 1983 yılında META işyerinde kalite kontrol bölümünde işe girdi. 1992 yılında Meta işyerinde ikinci temsilci seçildi. Temmuz 1992'de başlayan, 2 ay direniş ve 6 ay patronsuz üretim sürecinde, fabrikada temsilcilik görevini sürdürdü.

Işık, 1992 yılında yapılan MESS grevinde ilk greve çıkan işyeri olan META işyerinde kadın işçilerin grev sürecine "büyük özveri" ile katıldıklarını aktarıyor:

META işyeri sendika temsilcisi Munise Işık (sağda), kendisinden önce sendika temsilcisi olan Yasemin Kemikoğlu ile birlikte.

> Bu grev sürecinde kadınların katkısı da çok büyüktü. Kadınlarında orada çok büyük özverisi vardı. Diyelim ki grev yerinde grev gözcüsü olur dört tane, ama fabrika çalışıyor gibi her gün grev yerine gidiyordu bütün işçiler, çoğunluğu da kadınlardı. Kadınlar da grev gözcüsü olarak hiç aksatmadan görevlerini yaptılar. Hatta şunu söyleyeyim, her gün grev gözcüsü kadın mutlaka vardı. Gözcü olmasalar da oradaydılar.[887]

META'da, 1990-1992 MESS grup toplu sözleşmesi sonrası yapılan temsilci seçimi sonucunda ikinci temsilci seçilen Munise Işık, bu seçim sürecini söyle aktarıyor:

Benden önce de bir kadın temsilci vardı. Yasemin Kemikoğlu. İşyerinde yarı yarıya kadın olsak da kadın temsilci adayı bulmak çok zor oluyordu. Gönüllü olarak kimse temsilciliğe yanaşmıyordu. Benden önceki arkadaş, iyi bir arkadaştı. O da seçimle temsilci olmuş bir arkadaştı. Çalışanların isteğiyle. Benim olduğum zaman iki liste vardı. Ondan önce tek listeydi öyle hatırlıyorum. Mesela iki listeye de başka kadın aday olmayınca benim adımı yazılmıştı. Yani ben her durumda seçilecektim. İki taraf da beni listeye yazınca, iki taraf bana oy verirse baştemsilci olurum diye engel de koydular. Bir taraf uyanık davrandı. Diğer taraf da ona veriyor bizim liste de bile olsa siz ona vermeyin, bizi yazın onu bırakın dediler. Daha sonra bana, böyle böyle yaptık yoksa sen baştemsilci oluyordun. Dedim olsaydım, ne zararım var. Bunu söyleyenler de kadınlardı. Kadınlar kendi çıkarlarına değil de, erkeklerin yönlendirmesine bakıyorlar, öyle hareket ediyorlar. Kendi öz bilinçleri ile karar verip de hareket etmiyorlar, çalışma arkadaşları içinde kendi yerlerini koruyamıyorlar.

Munise Işık, Görüşme kayıtları, 31 Mart 2020.

KADIN İŞÇİLERİ TEHDIT EDEN NURSAN İŞVERENİ UYARILDI

Topkapı Bölgesinde Kurulu Nursan Çelik Eşya işyerinin Genel Müdürü, kadın işçileri işten atmakla tehdit ederek işyeri baştemsilcimiz hakkında şikayet dilekçesi toplamak istedi.

Genel Müdür, işyerinde çalışan kadın işçileri çağırarak şunları söyledi: "Sendika baştemsilcisi İsmail Sercan hakkında şikayet dilekçesi yazacaksınız. İşveren yetkilileri aleyhine atıp tutuyor. Bizi sendika temsilcilik odasına toplayıp konuşuyor. Kendisinden şikayetçiyiz diyeceksiniz. Ya bu dilekçeyi yazıp bana vereceksiniz, ya da işten atarım."

Üyelerimizin durumu Sendikamıza bildirmeleri üzerine Örgütlenme Sekreterimiz İsmail Aykanat işyeri işvereni ile görüştü ve kendisini uyardı. Bu tür davranışların suç olduğunu, üyelerimze yönelen baskılar karşısında yargı yoluna başvurmaya hazır olduğumuz Nursan işverenine hatırlatıldı.

Otomobil-İş, Sayı 4, 15 Şubat 1985.

Munise Işık, işyerlerinde sayısal olarak çoğunlukta olsalar da kadınların temsilcilik süreçlerine girmekte gönülsüz olduklarını söyledi. Işık, sürecin erkekler tarafından yürütüldüğünü ve onlar tarafından belirlenen kadınların aday olmak için ikna edildiklerini anlattı:

> Aşağı yukarı kadın erkek eşit sayılırdı aslında. Ama söz sahibi olarak değil. Mecliste kadın sayısı oldukça düşük. Kadınlar daha çok ikinci planda. İşyerlerinde, mesela temsilcilik seçiminde iki üç gönüllü kadın bulamazsın. Ama diğer alanlarda kadınlar daha ön planda. Sorunlar olsun, fabrikanın belli duyarlılık olsun tamam, gelirlerdi, görüş bildirirlerdi. Otururlar, konuşurlar da tamam, ama diğer taraftan belki aile baskısı, belki o güne kadarki yetişme tarzı, belki başıma bir şey gelmesin düşüncesi... O çekincelerle veya erkek hegemonyası nedeniyle işçi kadınların Türkiye genelindeki kadınlardan bir farkı yoktu.

Munise Işık, 400'e yakın kadın işçinin çalıştığı META işyerinde kadınların en büyük sorununu, çocuklarını bırakacak bir yerlerinin olmaması olarak görüyor. Işık, özellikle fabrikanın Kartal'a taşınmasının ardından kreşi sık sık gündeme getirdiklerini ama "her seferinde belli şeylerle es geçildi" diyerek, kadınların en önemli sorunu karşısında sendikanın gönülsüzlüğünü aktarıyor.[888]

Bu bağlamda, kreş sorununun -istisnalar olsa dasadece kadınlar tarafından dile getiriliyor olması, toplumsal cinsiyet rollerinin ne denli güçlü bir şekilde toplumsal ilişkilere kazınmış olduğunu göstermesi bakımından da dikkat çekici, düşündürücü ve kaygı vericidir.

Erkekler için örgütlenmiş olan kamusal alanda kadınların, temsilcilik, yöneticilik gibi pozisyonlarda yer alması, bu yönde cesaretlendirilmesi, özgüvenlerinin geliştirilmesi feminist bir politikanın ve mücadelenin konusudur. Erkek egemen sendikal alanda kadınların bağımsız bir kadın politikası çerçevesine örgütlenmelerinin önü açılmadığı sürece, sendikal kademelerde yer alabilmeleri, erkeklerin inisiyatifiyle mümkün olabilmektedir. Bu durum, sendika hareketinin bütünü ilgilendiren en önemli sorunlardan biri olarak gündemdeki yerini korumaktadır.

TOPLUMUMUZDA KADININ YERİ VE ÇALIŞAN KADINLARIN SORUNLARI

Semra Ateş - Endiksan İşyeri Temsilcisi

Toplumumuzda "kadın çalışmaz, kadının kazancı haramdır, kadın okula gitmez, kadına niye emek veriyorsun, okut büyüt el götürsün" gibi yanlış yargıların yok edilebilmesi için tüm kadınlarımızın, özellikler annelerimizin üzerine büyük görev düşmektedir. Kadınlarımız ilk kez Cumhuriyet kuruluşu ile birlikte yasal olarak haklarına kavuşmuşlardır. Ancak, yasa karşısında hak sahibi olan kadınlarımız, toplum içinde, çoğu kez, yerini alamamaktadır. Kentsel yaşamda çalışan kadınların sayısı büyük bir hızla çoğalmakta, ailelerin içinde bulundukları geçim sıkıntısının artması nedeniyle ev kadınları çalışma yaşamının içine girmektedir. Birçoğumuz çocuklarımızı, sabahın erken saatlerinde bırakabileceğimiz emin eller aramanın zorluğunu yaşamaktayız. İşyerinde çalıştıktan sonra evlerimize döndüğümüzde ise birçok ev işi bizleri beklemektedir. Kadın eşi ile birlikte evden çıkmakta yine aynı saatlerde eve dönmektedir. İşten dönüşte erkek eline gazeteyi alıp bir köşeye çekiliyor. Bizler ise ev işleri ile boğuşmaya başlıyoruz. Çoğumuzun eşi kendi yapabilecekleri işleri dahi kadından isteyerek iki ayağını bir pabuca sokmaktadır. Örneğin "hanım, terliklerimi getirir misin, küllüğü verir misin, yemeği ne zaman hazırlayacaksın" sözleri ile sorumsuz davranışlar süregelmektedir. Çalışan kadın aile bütçesine katkıda bulunduğu için ne kadar huzurlu olsa da evindeki sorunlar aklından çıkmamaktadır. İşyerinde karşılaşacağı tatsızlıklar ve aşırı yorgunluk, evdeki sorunlara eklenince ortaya hırçın, sinirli yıpranmış bir kadın ortaya çıkmaktadır. Bütün bunlara karşın çocuklarımızı bırakabileceğimiz güvenli bir yerin olmayışı da en yakıcı sorunumuz durumundadır. İşyerlerinde yıllardır sağlıklı bir çözüme kavuşamayan kreş sorunu güncelliğini korumaktadır.

Otomobil-İş, Sayı 15, Şubat 1986.

KURUMSALLAŞMA VE ÖNE ÇIKAN KADINLAR

Otomobil-İş'in 12-14 Aralık 1986 tarihlerinde toplanan 10. Genel Kurulu, sendikada önemli bir dönüşümü simgelediği gibi, kurumsallaşma konusunda da önemli bir eşik oldu. Genel Kurul, "personel yönetmeliği, koordinasyon yönetmeliği, toplu sözleşme yönetmeliği, eğitim yönetmeliği, basın yayım yönetmeliği, örgütlenme yönetmeliği, delege seçimleri yönetmeliği ile temsilci yönetmeliğinin" Genel Merkez Yönetim Kurulu'nca en kısa zamanda yasa ve tüzük hükümlerine uygun olarak hazırlanıp yürürlüğe konulması konusunda Genel Merkez Yönetim Kuruluna görev ve yetki verilmesini oybirliği ile kararlaştırdı.[889]

Genel Kurul öncesinde uzmanlık dairelerinin oluşturulması yönünde zaten önemli bir kabul ve hazırlık vardı. 10. Genel Kurul'a sunulan Çalışma Raporu'nda, hazırlanan raporların bölüm başlıkları "Teşkilatlanma Dairesi Çalışma Raporu", "Toplu Sözleşme Daire Raporu", "Eğitim Dairesi Çalışma Raporu", "Hukuk Dairesi Çalışma Raporu" başlıklarıyla sunulmuştu.[890]

Genel Kurul'un hemen ardından 1987 yılı Ocak ayından başlayarak Genel Merkez Yönetim Kurulu, toplu sözleşme, eğitim, örgütlenme, basın-yayın alanlarında kurumsal bir yapı oluşturulması için harekete geçti. Böylece uzmanlık daireleri, Genel

Av. Şeyma Tümer, Av. Semra Şıvgın ve Av. Mebuse Tekay.
Fotoğraf: Birleşik Metal-iş Arşivi.

Merkez Yönetim Kurulu'nun 28 Ocak 1987 tarih ve 5 sayılı kararıyla çalışmalarına başladı. İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği alanında da Otomobil-İş izleyen dönemde önemli adımlar attı, dikkat çekici çalışmalar yaptı.

Sendikanın vitrininde olmasalar da, dairelerin kurumsallaşma/uzmanlaşması aşamasında, alanlarında uzmanlaşmış, birikimleri, özverileriyle, çabalarıyla öne çıkan, işçi/sendika hareketine yıllarını vermiş, kendi alanlarında yetkin kadınlar vardı.

Av. Şeyma Tümer, Av. Mebuse Tekay (Cinmen) (Hukuk Dairesi), Hikmet Dalgıç (Toplu Sözleşme Dairesi), Av. Hacer Tuna (İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Servisi) bu sürecin kahramanları arasındaydı.

BÖLÜM DİPNOTLARI

[882] Otomobil-İş, Sayı 42, Mart 1989.

[883] Otomobil İş, Sayı 53, Nisan 1990.

[884] Ayten Canik, Görüşme kayıtları, İstanbul, 13 Mayıs 2020.

[885] Ayten Canik Çam, 13 Mayıs 2020.

[886] Ayten Canik Çam, 13 Mayıs 2020.

[887] Munise Işık, Telefon görüşmesi kayıtları, İstanbul, 31 Mart 2020.

[888] Munise Işık, 31 Mart 2020.

[889] Otomobil-İş Sendikasının 12-13-14 Aralık 1986 Günleri Yapılan 10. Olağan Genel kurul Toplantı Tutanağı; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[890] Otomobil-İş, Çalışma Raporu 1983-1986 X. Merkez Genel Kurulu 12-14 Aralık 1986, İstanbul, 1986, 89-206.

SENDİKA POLİTİKALARI VE YENİ ARAYIŞLAR

'80'lerin ikinci yarısı ve '90'ların başları sendika hareketi içinde -sol siyasetin de etkili olduğu- önemli ve etkili tartışmalarla geçti. DİSK'in 1970'lerde benimsediği demokratik sınıf ve kitle sendikacılığına karşı yeni önerme ve model arayışları bu tartışmaların esasını oluşturdu. "Çağdaş sendikacılık" geleneksel mücadele ilke ve doğrultularına karşı genel/temel bir sendikacılık anlayışı olarak öne çıktı. Bu genel/temel tartışma içinde sendika hareketinin geleneksel ve genel geçer ilkelerinden biri olan "birlik" önemli bir başlık oldu. Türk-İş'te birlik tezi bu süreçte güçlü bir şeklide savunuldu. Bu tartışmaların yürütüldüğü en önemli alansa metal işkolu ve Otomobil-İş'ti. Otomobil-İş içinde genel/temel sendikacılık anlayışına ilişkin yeni modeller tartışma gündemine gelirken bir taraftan da Türk-İş'te birlik politikası, Otomobil-İş'in Türk-İş'e katılması önermesi DİSK'in ve Maden-İş'in yeniden faaliyete geçmesinin ardından dahi canlılığını korudu.

İKİ GELENEK VE SİYASET

Otomobil-İş, artık 1980 yılındaki sendika değildi. Fiilen kapatılan Maden-İş üyelerinin kitleler halinde Otomobil-İş saflarına katılmaları sendikayı sayısal olarak birkaç kat büyütmekle kalmamış, gelenler Maden-İş'te görüp benimsedikleri ilkeleri, uygulamaları, kısacası yeni ve farklı bir sendika kültürünü, geleneğini de Otomobil-İş'e taşımışlardı.

Fotoğraf: Celal Özdoğan Albümü.

MADEN-İŞ YA DA OTOMOBİL-İŞ KÖKENLİ OLMAK

Otomobil-İş, 1983 yılından geriye doğru yirmi yıla varan kendi tarihi içinde "gerçek sendikacılık" kavramıyla bir sendikacılık anlayışı ortaya koymaya çalışmıştı. İşyeri sendika temsilcilerini seçim yoluyla belirlemiş ama toplu pazarlık sürecini işçilerle ya da komitelerle değil temsilcilerle hazırladıkları tekliflerle yürütmüştü; uzun soluklu ve önemli grevlere imza atmış, mücadeleci bir çizgi izlemiş, 1979'da Maden-İş'le "Güç ve Eylem Birliği" yapmış, öte yandan "siyaseti sendikanın kapısından sokmamış" bir sendikaydı. '70'lerin sonlarındaki Türkiye ölçeğinde örgütlenme çabalarına karşı Otomobil-İş yine de kendi içine kapalı, bölgesel özellikleri ağır basan bir sendika görünümündeydi.

Sıkı bir örgütlenme sürecinin yaşandığı 1983-1986 dönemi, yeni bir sendika geleneğinin, Maden-İş geleneğinin ya da kültürünün Otomobil-İş'e ta-

şındığı ve kısa zamanda galebe çaldığı bir dönem oldu. Bir ilkeler bütünü olarak "demokratik sınıf ve kitle sendikacılığı" benimsendi. Sendikaya "komite", "toplu sözleşme komitesi" gibi yeni kavramlar; "Genel Temsilciler Kurulu", "ünite temsilciliği" gibi yeni örgüt yapıları; toplu sözleşme tekliflerinin tabanda oluşturulması gibi yeni uygulamalar girdi, kabul gördü.

Siyasete mesafeli olan Otomobil-İş artık demokrasi mücadelesinin önemli güç ve ilgi odaklarından biri haline gelmişti, ülkenin siyasi gündemi/gidişatı hakkında söyleyecek sözleri vardı ve söylemekten kaçınmıyordu. Bu ilke ve uygulamalar Maden-İş'in 1947 yılına kadar varan uzun ve mücadeleci pratiğinden süzülüp gelmiş, DİSK'te hayat bulmuş bir sendikacılık anlayışını temsil ediyordu. Öte yandan Maden-İş, Otomobil-İş'in aksine soldaki siyasi çekişmelere alışık olan ve bu çekişmeler içinde yoğrulmuş bir sendika pratiğine sahipti.

Sami Ataç Maden-İş ve Otomobil-İş'in sendikal anlayışları arasındaki farkı siyasete olan yatkınlıkları çerçevesinde değerlendirmekteydi: "Maden-İş ile bizim aramızdaki fark ideolojik. Maden-İş bir parti düzeyinde, sosyalist, olur komünist olur. Bizim düşüncemiz de... biz sosyal düşünceyi savunan kişileriz. Biz belki düşünce olarak aynı olabiliriz ama biz bir partinin kanalında değiliz." [891]

Böylece Otomobil-İş geleneği ve Maden-İş geleneği iki ayrı çevre, iki ayrı kamp ya da iki ayrı alt kültür olarak Maden-İş ve Otomobil-İş'in birleştiği 1993 yılından sonra da bir süre daha varlığını sürdürecekti. Özkan Atar, Otomobil-İş ve Maden-İş sendikalarının birleşmelerinden sonra Birleşik Metal-İş kadrolarının en üstten merkezi yönetimden başlamak üzere şube yönetimlerine kadar sirayet eden "kültürel birleşmeyi" çok kolay sağlayamadığını vurguluyor:

> Otomobil-İş'lilik, Maden-İş'lilik tartışması bir süre sendikada devam etti. Şubelerde ve merkez genel kurullarında kamplaşmalar ayrışmalar iç çatışmaları da sendika ne yazık ki yaşadı. Birleşmenin o ilk anki heyecanı morali ve umutları bu iç tartışmalar ve çatışmalarla enerjinin biraz içe sarf edilmesi neticesinde gerçekleşmedi diyelim. O umutlar hasara uğradı. Belki bunlar yaşanmamış olsaydı belki birleşen sendika ilk dönemlerinde daha hızlı yol alabilirdi. Daha hızlı büyüyebilirdi gelişebilirdi. Ama demek ki tarih öyle yaşanacakmış. Sendika içi güç çatışması kendini hissettirdi sendika güç kaybetti, enerji kaybetti. Daha sonra tabi sendika bu süreçleri aştı. Ama birleşmenin o ilk anlarındaki enerji kaybının, önemli bir kayıp olarak tarihte yerini aldığını düşünüyorum.[892]

Otomobil-İş'in içinden gelen ve '70'lerde Atlas Copco'da baştemsilcilik yapmış olan İsmail Aykanat, Maden-İş ve Otomobil-İş geleneğine ilişkin olarak şu değerlendirmeyi yaptı:

> Maden-İş geleneği dersen katılıyorum. Maden-İş'in bir geleneği var, sınıfsal bir geleneği var. Oradan gelmiş orada özümsemiş, hayata geçirmiş eylemleriyle grevleriyle pratikleriyle. Ama Otomobil-İş geleneği diye bir gelenek yok. (...) Aslında o gelenek değil, öyle görerek kendilerine bir alan açıyorlar. Otomobil-İş Sendikası'nda bir mantık var. Bugün Türk-İş sendikalarında da var. Üvelenmiş bir grup var. Bir çekirdek grup var. Bunlar kendi içine başkalarının girmesini istemiyorlar. Nedenleri, koltuğu kaptırmamak, orada kariyer yapmış menfaat sağlamış, neyse bundan olmamak. Bizim kafamızın almayacağı bir anlayış. Buna gelenek denirse, denir. Otomobil-İş'te grevler yaptı, güzel grevler yaptı. Ama bu grevler merkez yönetimlerinin başarısı değil.
>
> Ne yapmamız lazım şimdi? Bir: Maden-İş'i, Maden-İş'ten gelen kesimi mümkün mertebe yönetimlere sokmayalım! Mantık bu mantık. Gelenek bu ise böyle bir gelenek var. Ne yapalım? Eritelim. Onunla yan yana geldiğinizde onun erime şansı yok ama senin yüzde yüz. O seni eritir.
>
> Geldik yönetime seçildim. Eyvah dedim ben nereye geldim? Başladı olay şimdi. Sami Ataş, İlhan Dalkılıç, Aydın Özeren, ben, Eyüp Bey... Biz devlet memurluğundan öteye gidemiyoruz. Genel Müdür ne derse ağzına bakıyoruz. Böyle devam ediyor, ediyor... olmuyor. Sonunda karşı çıkmalar başladı. Ben temsilcilik dönemimde senin anlayışına karşı çıkıyordum, yönetici olunca durur muyum?
>
> Otomobil-İş geleneği diye bir şey yok. Ne geleneği ya! Maden-İş'in geleneği var dersen,

Otomobil-İş Genel Merkez Yönetim Kurulu üyeleri. Fotoğraf. Celal Özdoğan Albümü.

var, onu kimse inkâr edemez. O gelenek olmasa buralara gelemezdik. O gelenek olmasa Otomobil-İş de olmazdı. Bugünkü Birleşik Metal de olmazdı. Buraya getiren o gelenek oldu.[893]

1986 Genel Merkez Genel Kurulu ve izleyen 1986-1989 süreci iki gelenek arasında süregelen çelişkinin şekil ve giderek muhteva değiştirdiği gelişmelere sahne oldu. Bu çelişki ve içten içe yarattığı güvensizlik, kendi aralarında dahi bir siyasi yakınlık olmamasına rağmen eski Otomobil-İş kadrolarını, sendika yönetimiyle sol bir karşıtlık içindeki devrimci muhalefet kanadıyla bir araya getirdi.

DEVRİMCİ MUHALEFET

Denilebilir ki, 1986 Otomobil-İş içindeki sol/sosyalist kesimler arasındaki çelişkilerin su yüzüne çıktığı ve Otomobil-İş içinde kimi sol/sosyalist grupların oluşturduğu "devrimci muhalefet" olarak adlandırılan bir çevrenin bir blok olarak toparlandığı yıl oldu. 1986 Genel Merkez Genel Kurulu sonrasında yönetimdeki bölünme de çıkışa güç verdi ve zemin yarattı. Sosyalist solun TKP-TİP dışındaki kesimlerinin oluşturduğu bu toparlanmanın önemli bir ağırlık merkezi Otomobil-İş'in en büyük şubesi olan Topkapı Şubesi oldu. Cuma Yıldız'ın ifadesiyle bu çevre içinde "herkesin aşağı yukarı bir politik yapısı vardı." Yıldız, başlangıçta Şube bazında beş kişiden oluşan aralarında Servet Baykan'ın da olduğu bir komite oluşturduklarını anlattı. Yıldız 1986 Şube Genel Kurulu'nda Aydın Özeren'in de bir liste çıkardığını, buna karşılık o tarihte soldaki bütün grupların -TKP dâhil- birlikte olduklarını, seçimin alındığını ancak bu birliğin kalıcı olamadığını kaydetti:

O süreçte abilerimiz de yeraltından çıkınca işin rengi değişti. Birlikte fabrika örgütlediğin adamla ayrışmalar başladı. Abilerin akıllarıyla… yani fabrikadaki işçiyi kendi başına bıraksalar olmayacak. İşte Muzaffer Şahin ile o süreçte… ayrışma oldu.[894]

Böylece 26 Temmuz 1987 tarihinde toplanan Topkapı Şubesi Genel Kurulu'nda yapılan seçimler sonunda solun bir kesimi muhalefet kanadını oluşturdu:

Bu süreç öyle bitti. Biz muhaliftik, 87'de şube kongresinde. Orhan Öktem benim karşım-

Otomobil-İş Genel Başkanı İlhan Dalkılıç Topkapı Şube Genel Kurulu'nda delegelere ve konuklara hitap ediyor, 26 Temmuz 1987. Fotoğraf: Celal Özdoğan Albümü.

daki adaydı. Bir oy mu iki oy mu farkla Orhan kazandı. Yani bir oyu ben alsam berabere oluyoruz.[895]

Devrimci muhalefet, blok olarak Ankara Şubesi'nden; Topkapı, Mecidiyeköy, Bursa şubelerinin ise kendi yönetimlerine de muhalif olan sol gruplarından, Ümraniye'den zaman zaman katılan iki işçi ya da temsilciden oluşuyordu.[896] Ayrıca 1986 Kasım ayında toplanan Şube Genel Kurulu sonrasında Karadeniz Ereğli Şubesi de blok olarak devrimci muhalefetin saflarındaydı.[897]

Mecidiyeköy Şubesi'ne bağlı Philips baştemsilcisi olan Helvacı, şubesindeki "muhalefet cenahı" o dönemde şubede ancak üçte bir oya sahip olduğundan genel merkez delegesi seçilemese de oluşan bu muhalif hareketin önemli isimlerinden biridir. Helvacı, Philips'te temsilciler olarak işyerini parçalara böldüklerini, her öğlen temsilci odasında toplantılar yaptıklarını ve bu toplantıların işyerindeki iç örgütlülüğün pekiştirilmesinde çok yararlı olduğunu ve sonunda bir muhalif yaklaşımın ortaya çıktığını anlattı. Helvacı, 1985'ten beri şubelerde bir muhalif hareketlerin varlığına işaret etmektedir:

> Daha sonra kendi aramızda, içinde ben de olmak üzere birkaç kişi belirledik, şubeler arası muhalefet olayına katıldık. Onu ilk kim başlattı bilmiyorum veya unuttum. Şubeler arası bir araya gelmek gerçekten çok önemliydi, önemli bir deneyimdi. Uzun bir zaman da değildi o olay. '85-'86'larda başlayıp '89'da doruğa ulaşmıştır. Cağaloğlu'ndaki kongrede, Mehmet Çabuk'un aday olduğu... O dönem için çeşitli yerlerde toplantılar yapıyorduk. Birkaç ayda bir. Muhtemelen yazdığımız bildiriler de vardı. Ankara'da ve Yalova'da zaman zaman toplantılar yaptık. Ankara'da polisten zor kurtulduk bir ara. Bayram sabahı, millî bayram. Ankara Garı'nda kimse yok, volta atıyoruz birilerini bekliyoruz. Orada dikkati çektik takibe alındık, toplantı olamadı, boşuna gitmiş olduk.[898]

Cuma Yıldız (solda) ve Servet Baykan.
Fotoğraf: Cuma Yıldız Albümü.

Öte yandan Erdemir örgütlenmesinin önde gelen aktivistlerinden Hayrettin Kartal'ın anlattıklarından, Karadeniz Ereğli Şubesi yönetiminin devrimci muhalefete geçmesinde Erdemir'deki yetki sürecinde yaşanan olumsuz gelişmelerin başlıca etken olduğu anlaşılıyor. Kartal, bu koşullarda mevcut şube yönetimini istifa ettirilerek olağanüstü kongreyi toplamayı fabrikada yeni bir hareketlilik yaratabilmek, gidişi durdurabilmek için bir çözüm yolu olarak gördüklerini belirtti:

Kongre [16 Kasım 1986 tarihinde] toplandı. Eski yönetimden kimse aday olmadı. Başkan adayı TİP kökenli Tahir Aday idi. Ben Şube Sekreteri adayı idim. Maden-İş ve TKP karşıtları birlik oldular. Genel Merkez'e karşı bir duruş sergileme tutumu vardı. Lümpen takımı da peşlerine katarak kongreyi 6 oy farkla aldılar. Bizimle birlikte hareket eden TİP kökenli delegeler, 7, 8 delege kongreye katılmadılar.[899]

Fotoğraf: Celal Özdoğan Albümü.

Böylece 10. Genel Merkez Genel Kurulu'nun toplanacağı 12 Aralık 1986 tarihinden bir ay önce Karadeniz Ereğli Şubesi yönetimi devrimci muhalefete geçti.

Fotoğraf: Cuma Yıldız Albümü.

Maden-İş ve Otomobil-İş kökenlilerin birbirlerine karşı mesafeli tutumu her dönemde varlığını sürdürse de 1986'da toplanan genel kurullardan sonra sendika içindeki yarışta siyasi farklılıkların galebe çaldığını, farklı siyasi kesimleri bir araya getiren devrimci muhalefetin bir siyasi karşıtlık etrafında toparlanıp sürdürüldüğünü söylemek hatalı olmayacaktır. Mecidiyeköy Şube Başkanı Cemal Aydın, bu muhalefet hareketinin birleştiği zemine ilişkin şunları söylüyor: "Bakın bu muhalif unsurlar dediğiniz, hepsi TKP ve Maden-İş karşıtlığı üstüne kurulmuştu. En gericisinden en radikaline kadar hepsi birleşirdi, hiç sorun yoktu."[900]

Gerçekten de 1989 Genel Kurulu'nda önemli rol üstlenen Kartal Şubesi yönetimi aslında muhalefette yer alan sosyalist sol gruplarla siyasi bir yakınlık içinde değildi ve üstelik kendi içinde de Maden-İş'ten gelen güçlü bir sol muhalefeti barındırmaktaydı.[901] Topkapı Şubesi'nde "devrimci muhalefet" olarak anılan çevrenin önemli sözcülerinden ve 1980 öncesinde Maden-İş'in örgütlü olduğu Türk Telekom işyerinin baştemsilcisi olan Cuma Yıldız sosyalist bir işçiydi.[902] Aynı çevre içinde yer alan Servet Baykan da eski bir Maden-İş üyesiydi. Pancar Motor'da kısa bir dönem temsilcilik de yapmıştı.[903] Böylece Otomobil-İş içinde ağırlık merkezi Kartal ve Ankara Şubeleri olan bir muhalefet oluştu. 1989 Genel Merkez Genel Kurulu'nda muhalefetin Genel Başkan adayı Ankara Şube Sekreteri Mehmet Çabuk, 1992 Genel Merkez Genel Kurulu'nda ise Kartal Şube Başkanı Ali Rıza İkisivri oldu. Kendi arasında çok temel bir siyasi çelişki barındırsa da muhalefet kanadı, sendika genel kurullarında birlikte hareket edebiliyor, ortak liste arayışı içinde olabiliyordu. 1986 yılından sonra Maden-İş ve Otomobil-İş geleneği arasındaki çelişki ikinci planda kalmış, muhalefet sendika yönetiminde etkin olan bir siyasi harekete karşı birleşmişti, siyasi çekişme belirleyici hale gelmişti. Cuma Yıldız, bu kadar farklı kesimlerin bir araya gelmelerinin bir çeşit protokolle sağlandığını söylüyor:

> En son ortak metin üzerinde anlaşıldı. Bu koşullarda anlaşılıyorsa bunun altına imza atanlarla birlikte olunur gibi bir şey oldu işte… Ali Rıza da attı tabii.[904]

Otomobil-İş'in 1986, 1989 ve 1992 Genel Merkez Genel Kurulları böyle bir kutuplaşma içinde şekillendi. Ama Maden-İş ve Otomobil-İş'in 1993 yılındaki birleşme sürecinde tartışmalar, yeniden Maden-İş ve Otomobil-İş kadroları etrafında yürütüldü. İki ayrı sendika geleneği arasındaki gerilim sendika tabanının genç işçilerle yenilenmesinin de etkisiyle zaman içinde sönümlenecek, Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu (DİSK) çatısı altında örgütlenen Birleşik Metal İşçileri Sendikası'na, DİSK'in ilkeleri ve uygulamaları hâkim olacaktı.

DEMOKRATİK SINIF VE KİTLE SENDİKACILIĞI

80'li yıllarda sınıf ve kitle sendikacılığının DİSK'in ve Türkiye sendika hareketinin tarihi içinde uzun bir geçmişi yoktu. Fransız Genel İş Federasyonu (Confédération Générale du Travail- CGT) lideri Henri Krasucki tarafından kullanılan/geliştirilen, "sınıf ve kitle örgütü" kavramı ilk kez bütünlüklü bir sendika tezi olarak *DİSK* dergisinin 1975 Ekim sayısının "Yeniden Çıkarken" başlığını taşıyan başyazısında kullanıldı. Yazıda işlenen ve sendikaların aynı zamanda hem "sınıf" hem de "kitle" örgütleri oldukları tespitine dayanan tez, sendika-siyaset, sendika-parti ve sendika-üye meselelerini de bu iki noktada, sendikaların bu iki niteliği ekseninde çözümlüyordu:

> DİSK, işçi sınıfının, kapitalizmin sadece sonuçlarına değil, nedenlerine de karşı olan bir sınıf örgütüdür. Ve aynı zamanda siyasal eğilimi, dinî inancı ne olursa olsun tüm işçileri ortak çıkarlar etrafında birleştiren bir kitle sendikal örgütüdür. [...] DİSK, sosyalizme doğru bağımsızlık, demokrasi, barış ve toplumsal ilerleme mücadelesini ilerletici her yapıcı tartışmaya ve öneriye açık olduğu kadar, bu mücadeleyi zayıflatıcı her türlü davranış karşısında da kayıtsız kalmayacağını ve bu eğilimlere karşı aktif bir biçimde mücadele edeceğini de açıkça belirtir.[905]

Böylece DİSK, siyasetle ilişkisini siyasi partilerden bağımsızlık ekseninde görmekte; bununla birlikte -tek tek üyeleri farklı eğilimlere sahip olsalar da- bir ideolojik çizgisi ve mücadelesinin siyasal boyutları olduğunu önemle vurgulamaktadır. Yazıda DİSK, "tabanın söz ve karar sahibi olması" ilkesini kıvançla benimsediğini, toplu sözleşmelerden, en geniş anti-faşist gösterilerine kadar sendikal demokrasiyi uygulayan demokratik bir örgüt olduğunu da kaydetmektedir.[906]

Sınıf ve kitle sendikacılığı, DİSK'in Ağustos 1978'de yayınladığı *DİSK Eğitim Notları Demokratik Sınıf ve Kitle Sendikacılığı* kitabında daha sistematik ve etraflı biçimde işlendi.[907] *Eğitim Notları*'nın, "Toplumda Sendikanın Rolü" başlıklı 10. dersinde ele alındığı şekliyle sınıf ve kitle sendikacılığı, sömürüyü sınırlama ve sömürüyü kaldırma mücadelelerinin bir bütün olduğu kabulüne dayanıyordu. Bu mücadelede sendikalar, işçi sınıfının "bağımsız, demokratik sınıf ve kitle" örgütüdür.[908] DİSK, sendikanın kitle örgütü olması niteliğini sömürüyü sınırlandırma; sınıf örgütü olması niteliğini ise sömürüyü kaldırma mücadelesiyle ilişkilendirilmektedir:

> 1. Sendikanın kitle örgütü olma niteliği sömürüyü sınırlama mücadelesinden (ekonomik mücadele) kaynaklanır: "Sendikaların kitle örgütü olma niteliği ekonomik mücadeleden kaynaklanır. Emekçiler her şeyden önce ekonomik ve toplumsal çıkarlarını korumak ve

HENRİ KRASUCKİ'NİN SINIF VE KİTLE SENDİKACILIĞI TANIMI:

"Kendini bir kitle örgütü, bir sınıf örgütü, demokratik bir örgüt olarak tanımlayan CGT'nin üzerine oturduğu temel, her sendikanın olduğu gibi, ideolojik bir birlikteliğin değil, ortak çıkarların varlığıdır. Bu anlamda saflarında temsil ettikleri toplumsal sınıf ve tabakalarının tamamını hatta çoğunluğunu bile değil, yalnızca ileri bölümünü toparlamayı amaçlayan bir siyasal partiden farklı olarak sendikalar, aralarında çok değişik siyasi tercihler ve ideolojik ayrılıklar olan, ama çıkarları aynı herkesi toplamayı amaçlar. (...) Farklı siyasal görüşlere rağmen çıkarları aynı olan tüm işçileri toparlamayı amaçlayan ve bu yönüyle bir kitle örgütü olan sendikanın temel görevi, en başta ve sürekli olarak, işçilerin ekonomik istemlerini savunmaktır. (...) Biz, CGT'de sendikayı, yeğledikleri parti ne olursa olsun, en büyük sayıda emekçiyi, ortak çıkarları için bir araya getirebilecek bir sınıf ve kitle örgütü olarak tanımlıyoruz. (...) Kitle örgütleri olarak, devlet ve partiler karşısında bağımsızlıklarını sürdüreceklerdir."

Henri Krasucki, Sendikalar ve Sınıf Savaşımı, Sorun Yayınları, İstanbul, Ocak 1977, s. 63-64.

Fotoğraf: Celal Özdoğan Albümü.

geliştirmek amacıyla sendikalarda örgütlenirler. Hangi siyasal görüşte veya partide olursa olsun her işçi ücretlerin arttırılmasından, çalışma süresinin kısaltılmasından yanadır. İşçilerin, ortak ekonomik ve toplumsal çıkarlar temelinde birleşmesi çok daha kolaydır."

2. Sendikanın sınıf örgütü olma niteliği ise sömürüyü ortadan kaldırma mücadelesinden (siyasal mücadele) kaynaklanır: "Sendikalar aynı zamanda sınıf örgütleridir. Çünkü: emekçilerin günlük ekonomik çıkarları yanında, sömürüsüz bir düzen için mücadeleyi amaç edinirler. Başka bir deyişle, tüm insanlığın yararına, işçi sınıfının tarihsel görevi olan sömürünün ortadan kaldırılması hedefini benimseyen sendikalar sınıf örgütleridir. İşçi sınıfının sınıf sendikal örgütleridir."[909]

Sömürüyü sınırlama mücadelesinde işçilerin mücadele örgütü sendikalardır. Ancak, "sadece ekonomik mücadeleyi amaç edinen sendikalar sınıf uzlaşmacılığı yapan sendikalardır." Sınıf ve kitle sendikaları ise, "bitmek bilmeyen sömürüyü sınırlama mücadelesiyle iç içe, sömürüyü ortadan kaldırma mücadelesinde yer alırlar." Bu nedenle "gerçek sınıf sendikalarının uzun süreli hedefi: sömürünün toptan ortadan kaldırılmasıdır." Bu da üretim araçlarının toplumsal mülkiyete geçirilmesiyle olanaklıdır ki, doğrudan siyasi mücadeleyi gerektirir.[910] Bu noktada DİSK, sendikaların işçi sınıfının tek örgütü olmadığını, işçi sınıfının kurtuluşu için verilen siyasi mücadelede temel örgütün, "toplumdaki tüm ezilenlerin istemleriyle (talepleriyle) işçilerin özlem ve hedeflerini birleştiren işçi sınıfı partisi" olduğunu tespit etmektedir:

> Demek ki sendikalar, esas olarak ekonomik mücadele örgütü olmakla birlikte, bu mücadeleyi işçi sınıfının demokratik ve siyasal mücadelesiyle tam bir uyum içinde yürütürler. [...] Demek ki sendikalar, sömürüyü sınırlama ve sömürüyü ortadan kaldırma mücadelesi içinde (yani sınıf mücadelesinde) bir de ideolojik mücadele vermek zorundadırlar.[911]

DİSK'in sınıf ve kitle sendikacılığı yaklaşımı, sendika-parti meselesini "örgütsel bağımsızlık" zemininde değerlendirmektedir. Eğitim Notları'nda, bir partinin kayıtsız şartsız güdümünü kabullenmesinin, onun emir veya direktifleriyle yürümesinin, sendikanın kitleselleşmesini güçleştireceği, bölünmelere yol açacağı kaydedilmektedir. Bu durumda "sendikanın kitle örgütü olma niteliği yara alır, hatta kaybolabilir."[912]

Fotoğraf: Celal Özdoğan Albümü.

Sınıf ve kitle sendikacılığı önermesi, DİSK tarafından 1979 yılında bu kez Demokratik Sınıf ve Kitle Sendikacılığının Temel İlkeleri adını taşıyan bir broşür olarak yayınlandı. Broşürde, sendikanın kitle örgütü, sınıf örgütü ve demokratik örgüt olma nitelikleri açıklandıktan sonra, DİSK'in örgütsel ilkeleri de üç başlık halinde ortaya kondu. Bunlar, "sendikal birlik", "gerçekçilik" ve "tabanın söz ve karar sahibi olması" ilkeleriydi:

> 1. Sendikal birlik ilkesi, "işçilerin, tüm çalışanların aynı sendikal çatı altında toplanmaları" olarak ortaya konmaktadır. Sınıf ve kitle sendikacılığı, "tek çatı" ya da "tek sendika" anlayışına dayanmaktadır ve birlik ilkesinin dört düzeyde gerçekleşeceğini öngörmektedir: İşyerinde, işkolunda, ülke çapında ve uluslararası çapta. DİSK Anatüzüğü, "ulusal düzeyde tüm işçileri ana işkollarında tek sendikada örgütleyerek DİSK içinde bütünleşmelerini sağlamak" amacını ortaya koyar; bu amaç DİSK'in 6. Genel Kurulu'nda alınan 3 sayılı kararda, "Her işkolunda bir tek sendika ve ülke çapında anti-faşist, anti-emperyalist nitelikli bir tek konfederasyon" sözleriyle somutlanır. DİSK, "uluslararası çapta birlik içinde olan tekelci kapitalistlere karşı" işçilerin uluslararası çaptaki birlik ve dayanışmasının, "işçi sınıfının her düzeydeki mücadelesini etkinleştirmekte, işçilerin kazanılmış haklarını kullanmalarında ve uluslararası çapta yeni ekonomik ve demokratik haklar elde etmelerinde kalıcı zaferler sağlamakta" olduğunu vurgular.
>
> 2. DİSK, gerçekçilik ilkesinin soyut bir gerçekçilik olmayıp, "işçi sınıfının bilimine, yani bilimsel sosyalizme dayalı bir gerçekçilik" olduğunu belirtir: "İşçi sınıfı ekonomik mücadelesini kendiliğindenci bir çizgide yürütemez. Bu mücadelede kuyrukçuluğa, kitle dalkavukluğuna yer yoktur." Ancak, "elde edilebilecek daha ileri haklar için yapılacak mücadeleyi 'gerçekçilik' ilkesini kalkan yaparak pasifize eden anlayışlarla da sürekli olarak mücadele edilmelidir."
>
> 3. "Söz ve karar sahibi tabandır" ilkesi aslında, tohum halinde '60'ların devrimci sendikalarının işçiyle birlikte yürüttükleri direnişlerin olduğu kadar toplu pazarlık mücadelelerinin içinde zaten başlangıçtan beri vardır. Broşürde de sendikanın üyelerinin çıkarlarını iyi savunabilmesinin, üyelerin söz ve karar sahibi olmalarına ve mücadeleye aktif olarak katılmalarına bağlı olduğu önemle kaydedilir. DİSK'in sendikal demokrasi olarak adlandırdığı bu ilke, "tüzük çerçevesinde ve işçi sınıfı disiplini içinde demokratik merkeziyetçilik ilkelerini uygulamak ve işlerlik kazandırmakla hayata geçirilir." DİSK, sınıf ve kitle sendikacılığı ilkeleri içinde gördüğü demokratik merkeziyetçilik ilkesini, "aşağıdan yukarı demokrasi, yukarıdan aşağıya merkeziyetçilik" olarak tanımlar. Buna göre, tüm yönetim organları aşağıdan yukarıya doğru seçimle işbaşına gelir. Kararların alınmasında tabanın görüşleri alınır ve alt organlar üst organlara, azınlık çoğunluğa uyar, tartışmalarda eleştiri-özeleştiri- ikna yöntemi kullanılır.[913]

DÜNYA DEĞİŞİYOR: ÇAĞDAŞ SENDİKACILIK

1973 yılında yayımladığı *Post-endüstriyel Toplumun Gelişi* kitabında Daniel Bell, sanayinin yerini hizmetlere bırakmakta olduğunu söylüyordu. 1980 yılında Andre Gorz, Elveda Proletarya kitabını kaleme aldı. Proletaryanın ortadan kalkmakta olmasının ya da işçi sınıfının profilinin değişiminin eski ideolojileri ortadan kaldıracağını öngören bu tezler "dünyanın baş döndürücü değişimi", "globalleşme" gibi kavramların sıklıkla kullanıldığı '80'lerin ikinci yarısında popüler oldular. Öngörülen bu köklü değişimin ve globalleşen tek kutuplu dünya şartlarının işçi sınıfının yapısını değiştirdiği, değiştirmekte olduğu ve sendika hareketinin geleneksel mücadele araçlarının ve biçiminin, genel kabullerinin, ilkelerinin de bu değişime ayak uydurması, sendika hareketinin yeniden yapılandırılması gerektiği fikri '80'lerin sonlarından başlayarak ve baskın olarak da "çağdaş sendikacılık" kavramıyla tartışma gündemine oturdu.

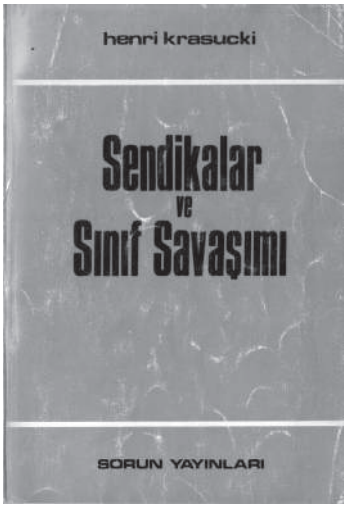

İlginçtir ki, çağdaş sendikacılık tezini formüle eden,

daha önce sınıf ve kitle sendikacılığı modelini geliştiren CGT lideri Henri Krasucki'den başkası değildir. Bu çerçevede, Henri Krasucki'nin, Jacques Estager'le yaptığı söyleşiyi aktaran *Çağdaş Sendikaya Evet* kitabında ortaya koyduğu yaklaşım bu dönemde Türkiye'de kimi sol siyasi çevrelerde ve sendika hareketi içinde rağbet gördü. Çağdaş sendikacılık kavramı Otomobil-İş içindeki tartışmalarda da sıklıkla kullanıldı. Krasucki, CGT üzerinden ele aldığı çözüm önerilerini, CGT'nin "bunalımda olmak bir yana, büyük bir atılım ve kesintisiz bir ayak uydurma sürecinde" olduğu tespitine oturtuyordu: "Güçlükler olmuyor mu? Bu başka bir şey. Kendimizi, emek dünyasında olup-bitenlerle uyum içinde hissediyoruz." Krasucki, sözkonusu olan şeyin "toplumun dönüştürülmesi" olduğunu ama bunun geçmişte hayal edildiği gibi olmayacağını öne sürüyordu. Kitapta çağdaş sendikacılık, "sermaye sahiplerinin ve hükümetlerin niyetleri konusunda kendisini aldatmayan ve tüm ücretlilere 'bu kıyımın sürdürülmesini olanaksız kılmak için öncelikle kocaman bir HAYIR patlatın' diyen sendikacılık" olduğu belirtiliyordu. İleri sürülen çağdaş sendika, "saflarında, üyeleri arasında demokrasinin olduğu" ve "varolduğu ve dönüşüm geçirdiği biçimiyle emek dünyasına denk düşen" sendika idi. Krasucki'nin ifadesiyle "farklılıkları ve özgünlükleri gerçeklik olarak kabul eden ve onlara yanıt verebilmek için önyargısız yaklaşan" çağdaş sendikacılık, "çıkarları savunan, girişimci, öneri getiren, müdahale edebilen..." sendika idi:

> Çağdaş sendikacılık tıpkı gençlik gibidir. Yaşamak istiyor ve kaderini bu çöküşe bağlaması için hiçbir nedeni yok. Evet, başka bir şeyi hayal edebiliyor. Mahkûm olmuş bir sınıfla birlikte olmaya razı değil. Her zaman genç olan bir güce, emek dünyasına, etkin olanların, yaratanların dünyasına dayanıyor.[914]

"Çağdaş sendika", "çağdaş sendikacılık" ya da bundan esinlenen yenilenmeci tezler giderek DİSK'in "sınıf ve kitle sendikası" ve "demokratik sınıf ve kitle sendikacılığı" kavram ve ilkelerine karşı sendika hareketi içinde kimi kesimlerce savunulmaya başlandı. *Yeni Açılım* dergisi, 1988-1990 yılları arasında sendika hareketi içinde ortaya çıkan bu yeni çözüm ve model arayışlarına ilişkin tartışmalara sayfalarını açtı.

1988 Eylül ayında *Yeni Açılım*, Y. Krasin başkanlığında bir grup tarafından hazırlanan bir makale yayımladı. Makalede, günümüzde toplumun yaşamını sürdürmesinin önkoşulunu genel insanlık değerlerinin oluşturduğu tespitinden yola çıkılarak, bu önceliğin "sınıf savaşımından vazgeçme" anlamına gelip gelmediği ele alınıyordu. Bu sorunun yanıtının "nükleer uzay çağında insanlığın genel çıkarlarının, önceliğinin, sosyal ilerlemenin vazgeçilmez önkoşulu olduğundan" yola çıkılarak aranması gerektiği vurgulanıyordu: Bu yol da, birbiriyle karşılıklı bağımlı dünyamızda sınıf savaşımının biçimlerini, insanlığın esas temellerini oluşturan gerçeklerle karşılaştırmak olarak kabul ediliyordu:

> Buradan, ilerleme olanağının ve böylece de sosyal ve sınıfsal görevlerin yerine getirilebilme olanağının olması için, sınıfsal engellerle bölünmüş toplumsal güçlerin birlikte çabası ve karşılıklı ödün vermeleri gerektiği sonucu çıkmaktadır.[915]

Geçmişte sınıf karşıtına karşı oluşturulan bağlaşıklıklar politikasının yeniden düşünülmesi gerektiği vurgulanmakta, "sınıf karşıtının, bu genel insanlık görevlerinin gerçekleştirilmesinde kendisiyle birlikte çalışılan" güç olması gerekliliği savunulmaktadır: "Birbirine zıt toplumsal sistemler, yaşamlarını, anlaşmazlıklarını yalnızca karşılıklı tavizlerle çözebildikleri ve bunu barışçıl yapmaya dönüştürdükleri ölçüde sürdürebilirler."[916]

Yeni Açılım bu çerçevede Ekim 1988 ve Nisan 1990 tarihleri arasında bir dizi makale daha yayımladı. Bu makaleler, global sorunların çözümüne ilişkin yaklaşımları, işçi sınıfının profilinde ortaya çıkan değişimi ve sendika hareketi için çözüm önerilerini ele alıyordu.

Yeni Açılım, Sayı 9, Ocak 1989

Bu yöndeki yazılardan biri Hermann Aksen'in, Erich Honecker'in Almanya Sosyalist Birlik Partisi MK 7. Plenumu'ndaki konuşmasından hareket ederek kaleme aldığı ve Einheit dergisinin No.1/1989 sayısında yer alan yazısının çevrisi idi. Yazı, sınıfsal konumun, global sorunların çözümünde insanlık çıkarlarıyla birlikte, uyum içinde ele alınması gereğini vurguluyordu:

> Genel toplumsal çıkarları ne denli iyi temsil edilebiliyorsa, bunlar ne denli olumlu bir gelişme içindeyse bu, devrimci sınıfın çıkarları ve amaçları açısından da o denli elverişli bir durum olacaktır. Onun sınıf çıkarları barışın korunmasında ve diğer global sorunların çözümünde, insanlık çıkarlarıyla tam bir uyum içindedir.[917]

Selçuk Çalhan, *Yeni Açılım*'ın Kasım 1989 sayısında işçi sınıfının yapısındaki değişimi ele almakta, sınıfın içindeki yeni katılan ögelerin, alışılagelmişin dışında, yeni özellikler göstermekte olduklarını yazmaktaydı. Buna göre, "yeni işçi sınıfı istemleri ile klasik işçilerin istemlerini arasında çelişkiler" ortaya çıkabilmekteydi. Ancak Çalhan, bu çelişkilerin göreli olduğunu, "çünkü bazı yazarların ileri sürdüğü gibi, işçi sınıfı ortadan kalkmamakta varlığını daha genişleyerek ve güçlenerek korumakta" olduğunu kaydediyordu. Çalhan, sendikal yenilenmenin adı olarak nitelendirdiği çağdaş sendikacılığı Henri Krasucki'ye atıf yaparak tanımlıyor, savunuyordu. Çağdaş sendikacılığın "teknolojik gelişmelerin yanı sıra üreteceği yeni politika ve organizasyon biçimlerine koşut" ve "çağdaş konumlara bağlı olarak kadın, çevre, barış ve toplumun tüm sorunları üzerinde politikalara sahip olması, bu konularda baskı unsuru olması" gerektiği tezinden yola çıkan Çalhan şu görüşe varıyordu:

> Sendikalar salt ücret zammı ve diğer sendikal hakların elde edilmesinin yanında insanı ve toplumun çıkarlarını gözeten her politikada aktif olarak var olmak gerekliliğiyle karşı karşıyadırlar. Çağdaş sendikacılık kadınların sendikal harekete katılımının yükseltilmesi ve kadınların konumlarına ilişkin düzenlemelerde etkin politikalar üreten örgütler olmak, militarizme ve nükleer silahlanmaya karşı, barış güçlerinin yanında aktif olarak yer almak, çevrenin korunması için savaşım vermek, toplumu ilgilendiren tüm konularda etkinlikler üretmek durumundadırlar.[918]

Yeni Açılım'ın aynı sayısında Celal A. Kanat, "klasik işçi kavramının altını dolduran sektörlerde, gözle görülebilecek bir yoğunluk yitirilmesi" gözlendiğinden bahisle, sınıfın sektörel olarak yoğunlaşmaya başladığı alanları kaydediyor, ücretlilerin oranında hizmet sektörünün ağırlık kazanmakta olduğunu tespit ediyordu. Kanat, kimi sektörlerde, işkollarında ve yörelerde klasik işçilerin önemini hâlâ korudukları gerçeğini teslim etmekle birlikte, artan iletişim ve enformasyon olanakları sonucunda, öznel sosyopsikolojik militanlığın nesnel dönüşümden çok daha hızlı bir tempoda zayıfladığını yazıyordu:

> Prolet[a]rya kavramı, giderek, tarihsel önemi ağır basan bir kavram durumuna geliyor. Çağdaş üretici, artık "zincirlerinden başka yitirecek şeyler"e de fazlasıyla sahip bulunuyor. Verili koşullarda karşıt sınıflarla uzlaşmalar arama, kapitalist devlet aparatına olumlu anlamıyla işlevsizlik, bir başka deyişle, göreli tarafsızlık kazandırma ve onu dar sınıf çıkarları karşısında yabancılaştırma, giderek, belirleyici sendikal politikalar durumuna geliyor.[919]

Kanat, sendikaların işçi partileriyle ilişkilerinin de yeniden yapılandırılmasını zorunlu görüyordu. Sendikalar, işçi sınıfının politik hareketi içindeki ayrışmada taraf olmaktan çıkmalı ve giderek, "bu hareketin iki ana partisinin, sosyal demokratların

Fotoğraf: Yusuf Türkoğlu Albümü.

ve komünistlerin birbirine yakınlaşması doğrultusundaki çabalara katkı yapmalıdırlar."[920]

Sınıf partisinin öncülüğü, Maden-İş'in Genel Başkanı Mehmet Karaca, 1988 Kasım ayında *Yeni Açılım*'da yayımlanan konuşmasında da değerlendirilmekteydi:

> Şimdi biz de her zaman yanılabiliriz, diyoruz. Hakikati bizden önce başkaları, hatta sınıf karşıtlarımız da görebilir diyoruz. Başkalarından etkilenmek, öğrenmek gerekiyor, diyoruz.
>
> Bu durumda öncülük, herkesin önünde yürümek iddiasıyla, bildiğini okumak olmaktan çıkıyor; herkesin diyaloğunu, işbirliğini sağlamaya çalışmak oluyor. Böylece, geçmişte bir anlamda kader gibi görünen devrimci solun yalıtlanmışlığına son vermenin, onun geniş halk yığınlarıyla birlikte, onların çeşitli hareketleri içinde, onlarla birlikte ilerlemesini sağlamanın koşulları ortaya çıkıyor.[921]

Yeni Açılım aynı sayısında, Karaca'nın TBKP Kongresi'nin açıklandığı 8 Ekim'de Oberhausen'de yapılan Behice Boran'ın birinci ölüm yıldönümü toplantısında yaptığı konuşmanın metnini de yayınlamıştı.[922]

Dursun Özden, 1990 Mart'ında ekonomist N. Karpukhin'e atıfla, kapitalist ülkelerde yeni teknolojilerin uygulanmasına bağlı olarak "günümüzde sendikalar nedir, ne değildir?" sorularına doğru yanıt verilmesi gerektiğini, "aksi takdirde çağdaş sendikal politika ve perspektiflerin öne çıkarılmasını gerektiren yöntemler"in klasik ve geleneksel yollarla aşılamayacağını yazıyordu. Özden, teknolojik ve ekonomik yeniden yapılaşmanın sonucu, aktif nüfusun mesleki bileşimindeki önemli değişimlerin, "kesimci sendikacılık"ın aksamalarını ve yeni işçi kesimini çekmeyi gerektiren yeni koşullara uyamaması olgusunu öne çıkardığını savunuyordu: "Öyleyse, değişen dünyada sendikalar da değişmelidir. Yenilenmelidir..."[923]

Bu süreçte *Yeni Açılım*, çağdaş sendikacılığı eleştiren görüşlere de yer verdi. Aziz Çelik, "global sorunların çözümünde sınıf karşıtının partner olabileceği" tezinin Celal A. Kanat'ın tezleriyle sınıf ilişkilerinin bütün alanlarına teşmil edilmekte olduğunu vurgulayarak, "son çözümlemede, patronların da işçilerin de aynı kayıkta oldukları" ve "işçi-patron karşıtlığının yerini işçi-patron uyumu"nun aldığı iddialarına karşı çıkıyordu. Çelik, aynı kayıkta olmanın, mekânsal bir durumu değil, sınıfların global, ülke ve işyeri düzeyinde bir uyumunu ve ortak çıkarlara sahip olmasını anlattığına işaret ederek, böyle bir kayıkta yer alan sınıflar arasındaki mücadelenin ise olsa olsa "kayıkçı döğüşü" olacağını yazıyordu.[924] *Yeni Açılım*'da yayımlanan ve çağdaş sendikacılık anlayışına karşı çıkan bir diğer yazı ise Can Şafak imzasını taşıyordu. Yazıda, çağdaş sendikacılık kelimesinin sözcük anlamının "aynı çağda yaşayanı, bulunanı, yer alanı" belirttiğine işaret edilerek, "kavramın sadece işçiler için değil, bilimsel açıdan da anlam taşımadığı" kaydedilmekteydi. Şafak, "sınıf sendikacılığı" kavramının reddedilmesinin üzerinde dikkatle durulması gereken bir önerme olduğunu yazıyordu:

> Sınıf sendikacılığı kavramı, temelini sınıf mücadelesinde bulur ve işçi sınıfının ekonomik ve politik mücadelelerinin diyalektik bütünlüğünü içerir. Sınıf sendikacılığı kavramı işçi sınıfının kapitalizme karşı mücadelesi içinde sendikanın rolüne ilişkin çözümlemelerle ortaya çıkmıştır. İşçilerin kısmi ekonomik taleplerinin işçi sınıfının genel hedeflerine bağlanması gereği, sendikaların bu genel hedefler zemininde, politik düzlemde egemen sınıflara karşı bir sınıf olarak tavır almaları, işçilerin birleşik gücünü ve birleşik eylemini ortak genel çıkarları etrafında bu hedeflere çevirmeleri önermesi sınıf sendikacılığı kavramında ifadesini bulmaktadır.[925]

Fotoğraf: Yusuf Türkoğlu Albümü.

Bütün bu tartışmalar sendika hareketi ve sınıf ve kitle sendikacılığını mücadelesine rehber edinmiş olan Otomobil-İş içinde de derin yankı buldu.

OTOMOBİL-İŞ'TE SINIF VE KİTLE SENDİKACILIĞI

'70'lerde sınıf ve kitle sendikacılığının pratiği DİSK'le sınırlı kalmamış, Türk-İş'e bağlı bir dizi sendika yanında kimi bağımsız sendikalarca da benimsenmiş ve rehber edinilmişti. 1980 sonrasında sınıf ve kitle sendikacılığını savunan sendikalar arasında Otomobil-İş de vardı.

1983'te sendika ve toplu pazarlık, grev hakkını düzenleyen 2821 ve 2822 sayılı yasaların yürürlüğe girmesiyle başlayan dönemde bir taraftan faaliyetleri durdurulan DİSK'e bağlı sendikaların üyelerinin nasıl örgütlenecekleri tartışılırken, bir yandan da sendika hareketinin, özellikle de DİSK'in 1980 Eylül'üne kadar olan birikimi, ilkeleri ve mücadele yöntemleri üzerine de kimi değerlendirmeler ortaya çıkmaya başladı. DİSK'in, "demokratik sınıf ve kitle sendikacılığı" olarak adlandırdığı sendikal anlayışı Türk-İş içindeki kimi sendikalarda canlılığını korurken, metal işkolunda Otomobil-İş içinde "demokratik sınıf ve kitle sendikacılığı" kavramı daha güçlü bir şekilde savunulmaya başlandı.

Sınıf ve kitle sendikacılığına karşı sendikanın eski kadrolarından açıktan açığa bir direnç gelmedi ve bu kavram, Otomobil-İş'in temel yaklaşımı haline geldi. Döneme tanıklık etmiş olan Eğitim Uzmanı Gökhan Düren de bunu özellikle belirtiyor:

> Kavramsal anlamda bir direniş olmadı. Yani demokratik sınıf ve kitle sendikacılığı nereden çıktı?.. Biz böyle bir şey tanımıyoruz diyen hiç kimse olmadı, en azından ben hatırlamıyorum. Biz o zaman çok dinamik bir yapıydık gerçekten şubelere koşturuyorduk, devamlı eğitimler yapıyorduk. En çok gittiğimiz yerlerden biri de Kartal Şubesi'ydi hem yakın olması hem bir dinamizmi olması nedeniyle. En ufak bir engelleme ile de karşılaşmadık.

Bununla birlikte Düren, direncin kimi bölgelerde ve asıl olarak da uygulama süreçlerinde ortaya çıktığını da hatırlatıyor:

> Ama uygulamalarda ayak direme oluyordu. Belki burada isim vermek doğru olmaz ama bazı fabrikalarda uzun yıllar biz temsilci seçimi yapamadık. Daha doğrusu giremedik. Bazı fabrikalar kapatılıyordu şubenin yöneticileri tarafından. Neredeyse genel merkez oralara desturla giriyordu. Dolayısıyla orada temsilci seçimi yapılıyor mu yapılmıyor mu? Mesela komite Maden-İş'ten gelen bir kavramdır. (…) Otomobil-İş'ten gelenler… komiteyi delege olarak kavrıyorlardı, daha çok seçime endeksli bir sendikacılık olduğu için, doğru yanlış, onları yapısı o olduğu için yıllarca hep biz komite dedikçe onlar delege demeye devam ettiler. O alışkanlıkları devam etti. Böylece aslında komiteler işlemiyor, delegeler komite yerine geçiyor o da çok ender bir araya geliyordu. Çok hayati konular olduğu zaman… Bizim bugün anladığımız anlamda düzenli, gönüllük esasına dayalı bir işleyişi yoktu orada. Toplu sözleşmenin işleyişinden tut… Otomobil-İş'in güçlü olduğu tarafta, eski kurumsal işleyişi sürdürmeye çalıştılar.[926]

Fotoğraf: Celal Özdoğan Albümü.

Buna karşılık Otomobil-İş içinde öteden beri, sınıf ve kitle sendikacılığını ya da radikal, mücadeleci bir sendikacılık anlayışını savunan ve temsil eden kadrolar, eğilimler de vardı. Giderek güç kazanan ve sendikanın gidişatında galebe çalan bu eğilimle sendikanın kurucu kadrolarının geleneksel anlayışı arasındaki çelişki, Otomobil-İş'i 1986 Haziran'ında Olağanüstü Genel Kurul'a taşıyan en temel nedenlerden biriydi. Genel

Fotoğraf: Celal Özdoğan Albümü.

Kurul'a gönderilen mesajlarda ve Genel Kurul salonunda yapılan konuşmalarda "sınıf ve kitle sendikacılığı" vurgusu hâkimdi. Öyle ki, Gün dergisi, Olağanüstü Genel Kurul sonrasında yaptığı değerlendirmede, Otomobil-İş'te "demokratik sendikacılık anlayışı doğrultusunda ortaya çıkan gelişmeyi hazmedemeyen eski Genel Başkan Aydın Özeren ve ekibine" karşı "yönetimi sınıf ve kitle sendikacılığından yana tavır koyanlar kazandı" tespitini yaptı.[927]

Otomobil-İş gazetesinde, Kasım 1984'te çıkan ilk sayısından başlayarak "bağımsız demokratik sendika", "işçilerin demokratik örgütü" gibi nitelemeler göze çarpmaktadır. 1986 Ağustos'unda bu kavram ve nitelemelerle birlikte, "sınıf ve kitle temellerine dayanan demokratik sendikacılık" kavramı da kullanılmaya başlanmıştır. Bu kavram altında, sınıf ve kitle sendikacılığı anlayışının önemli ve temel önermelerinden biri olan "sendikada birlik, işkolunda birlik, işkollarında ve tüm ülkede birlik" vurgulanmaktadır. Bu vurgu Genel Kurul'da Genel Başkan seçilen İlhan Dalkılıç'ın konuşmasında da vardır. Ayrıca Otomobil-İş gazetesinde yayımlanan delegelerin konuşmalarında da sınıf ve kitle sendikacılığı savunulmaktadır.[928] Bunda, 1986 Olağanüstü Genel Kurulu'ndaki değişimin etkili olduğu söylenebilir. 1986 Olağanüstü Genel Kurulu'nun hemen ardından aynı yılın Aralık ayında toplanan 10. Olağan Genel Kurul'da yönetime Otomobil-İş geleneğinden gelen, İsmail Aykanat'ın söyleminde de bu kavram zaten öteden beri vardır. Aykanat, 24 Mayıs 1987'de toplanan Kayseri Şubesi 2. Olağan Genel Kurulu'nda 12 Eylül darbesi ile sendikalar üzerinde büyük bir tahribat yapıldığını, sınıf ve kitle sendikacılığının darbe yediğini belirtmektedir:

> Bu yıllar içinde toplumsal güç dengeleri çok aşırı bir şekilde değişim gösterdi. Onun için sendikal birlik önemli ve yakıcı bir sorunumuzdur. Sendikal birlik, sendikaların demokratikleşme süreci içinde oluşacaktır. Bu da sınıf kitle sendikacılığına geçişte ön koşulları hazırlayacaktır. Demokrasi güçlerini küçük gruplar halinde odaklaştırmanın, küçük küçük gruplar halinde hedefe yürümenin hiç kimseye yararı olamaz.
>
> Çıkış noktasını oluşturacak yeni güç dengeleri toplumsal muhalefetin yükselişine bağlı olarak gelişecektir. 12 Eylül siyasi rejimi ve onun devamı ANAP iktidarı ve otoriter güçlere karşı tüm demokrasi güçlerinin birliği zorunludur. Demokrasi için sendikal birlik. Demokrasi için tüm demokrasi güçlerinin birliği, demokrasiye giden çıkış yolunu hazırlayacaktır.[929]

Fotoğraf: Celal Özdoğan Albümü.

Fotoğraflar: Celal Özdoğan Albümü.

1987 yılı içinde sınıf ve kitle sendikacılığı Otomobil-İş'in temel politikasıdır. 12-13-14 Aralık 1986 tarihlerinde toplanan 10. Genel Kurul sonrasında Otomobil-İş gazetesinin, üç sayfa ayırdığı Genel Kurul'a ilişkin haber/yorum yazısının manşeti, büyük puntolarla "Amacımız demokrasi, ilkemiz sınıf ve kitle sendikacılığı" idi.[930] 1987 Şubat'ında Otomobil-İş başlığının ve logosunun altına "demokratik sendikacılık yolunda sendikal birlik" ibaresi eklendi.[931] *Otomobil-İş* gazetesinin aynı sayısında "DİSK sınıf ve kitle sendikacılığını şanlı mücadelesiyle somutlaştırdı" alt başlığı altında sınıf ve kitle sendikacılığı ilkeleri açıklanıyor, "işçi sınıfının ekonomik-demokratik mücadele örgütü" olan DİSK'in bir gelenek yarattığı kaydediliyordu.[932]

Bu dönemde sendikanın birlik arayışı ve Türk-İş'te birlik tezinin savunulmasında da sınıf ve kitle sendikacılığı ilkeleri bir dayanak noktası oluşturmaktaydı. Aynı yılın 14 Haziran'ında toplanan Ümraniye Şubesi Genel Kurulu'nda konuşan Genel Sekreter Celal Özdoğan, birlikten söz ederken bu birliğin "elbette sınıf ve kitle sendikacılığını" temel alacağını vurgulamaktadır: "Zor ama başarılması mümkün olan bu birlik görevi, tüm sınıf ve kitle sendikacılığından yana olan güçlerin önünde durmaktadır."[933] Ümraniye Şube Başkanı Şahin Önayak da "Türk-İş'te birlik" tezini savunurken sınıf ve kitle sendikacılığı anlayışını temel almaktadır: "DİSK, Merter'deki altı katlı bina değildir. DİSK, sınıf ve kitle sendikacılığı ruhunu taşıyan yüz binlerce işçidir."[934]

Fotoğraf: Celal Özdoğan Albümü.

Fotoğraf: Celal Özdoğan Albümü.

27 Haziran 1987 tarihinde Otomobil-İş Genel Temsilciler Kurulu, salonu baştan başa kaplayan "Yaşasın Sınıf ve Kitle Sendikacılığı" pankartı altında toplandı.[935] Aynı pankart 12 Aralık 1987 tarihinde toplanan 2.Genel Temsilciler Meclisi salonunda da vardı.[936] Otomobil-İş Genel Yönetim Kurulu, Genel Sekreter Celal Özdoğan ile eski Genel Sekreter Sami Ataç'ın birer gün arayla 30 Kasım ve 1 Aralık tarihlerinde gözaltına alınmalarına karşı düzenlediği basın toplantısında, sınıf ve kitle sendikalarının yok edilemeyeceğini açıkladı.[937]

20 Şubat 1988'de Bilsak'ta düzenlenen "Günümüzde Sendikal Politika" konulu açık oturumda Otomobil-İş Genel Başkanı İlhan Dalkılıç Otomobil-İş'in sendikacılık anlayışını ve genel doğrultusunu tarihsel bir perspektif içinde ortaya koymuştu:

> Otomobil-İş 1979 yılında MESS grevlerinde T. Maden-İş Sendikası ile eylem birliği yapmış ve birlik ilkelerini kabul etmiştir. Bunu yaşama geçirmeye çalışmaktadır ve bundan da sermaye rahatsızlık duymaktadır. Saldırılarının nedeni sendikal anlayışımızın, işçilerin gerçek sendikal anlayışı olması ve bunun da işveren çıkarlarına uygun gelmemesidir.[938]

18 Haziran 1988 tarihinde toplanan Genel Temsilciler Meclisi'nde duvarda yine "Yaşasın Sınıf ve Kitle Sendikacılığı" pankartı asılıydı. Otomobil-İş Genel Başkanı İlhan Dalkılıç, MESS grup toplu pazarlık hazırlıklarını yürütürken demokratik sınıf ve kitle sendikacılığı ilkelerini esas aldıklarını kaydetmişti:

> Bizler de Otomobil-İş Sendikası olarak MESS grup toplu sözleşmelerine uzun bir süreden beri hazırlanmaktayız. Bu hazırlıkları, demokratik sınıf ve kitle sendikacılığının ilkeleri doğrultusunda... gerçekleştirdik.[939]

Aynı toplantıda Genel Sekreter Celal Özdoğan da konuşmasında toplu pazarlık sürecini değerlendirirken sendikanın temel ilkesine vurgu yapıyordu: "Sendikamız sınıf sendikacılığı ilkelerini temel almış bir örgüttür."[940]

Fotoğraf: Celal Özdoğan Albümü.

Celal Özdoğan, 10 Aralık 1988 tarihinde toplanan Genel Temsilciler Meclisi'nde yaptığı konuşmada da 1988 yılında sınıf ve kitle sendikacılığı ilkelerinin toplu sözleşmelere yansıdığını söyledi.[941]

Sınıf ve kitle sendikacılığı Otomobil-İş içindeki devrimci muhalefetin her dönemde benimsediği bir sendikacılık anlayışıydı. Bir dönem Topkapı Şubesi Sekreteri, daha sonra Otomobil-İş Genel Sekreteri görevlerini üstlenen devrimci muhalefet kanadının önemli

isimlerinden Servet Baykan, 12 Eylül sonrasındaki gelişmeleri değerlendirirken, "DİSK'le yeşeren sınıf ve kitle sendikacılığının boğularak yerine devlet sendikacılığının" oturtulmak istendiğini dile getirmektedir.[942]

1989 Genel Kurulu'na kadar olan dönemde kurumsal olarak Otomobil-İş, sınıf ve kitle sendikacılığı ilkelerini öne alan bir bakış sergilemekte, yayınlarında sınıf bilincinin önemini vurgulamaktadır. 1989 yılında yayımladığı ve Ali, Ömer, Dinç, İhsan abi, Fitnat tiplemeleriyle günlük hayattan, futboldan, reklamlardan, Körfez krizinden, İran-Irak savaşından yola çıkarak sendikaları irdeleyen Bu Nasıl Düzen? İsmini taşıyan sevimli broşüründe "emekçi halk içerisinde belirli bir sınıf bilincine sahip olan tek örgütlü kesim işçilerdir" tespiti yapmaktadır: "İşçi sınıfı diğer emekçi kesimlere öncülük yapacaktır." Otomobil-İş'in broşüründe, bu öncülüğün, "işçi sınıfının en temel örgütlü güçlerince sendikalarca" olacağı belirtilmekte, "işçi sendikaları olarak biz de siyaset sahnesine ağırlığımızı koymalıyız" denilmektedir. Broşür iki yol öngörmektedir: Ya ekonomiyi sosyal devlet anlayışına uygun tedbirlerle donatmak; ya da bugünkü tutucu kapitalist yöntemlerde ısrar etmek."[943] Buna karşılık, broşürde sınıf ve kitle sendikacılığının temel bir yanı olan işçi sınıfının politik örgütlenmesinden söz edilmemektedir.

EKİM 1989: YENİ YÖNETİMİNİN ÇİZGİSİ VE TARTIŞMALAR

Otomobil-İş'in 20-21-22 Ekim 1989 tarihlerinde toplanan 11. Genel Kurulu hem gerçekleşen yönetim değişikliği hem de Genel Kurul'un hemen öncesinden başlayarak sendika politikasında beliren yeni yaklaşımlar ya da "yenilenme" açısından dikkate değer bir uğrak oldu.

11. Genel Kurul'un hemen öncesinde Otomobil-İş gazetesinin kapağında, "Çağdaş, Demokratik ve Güçlü Bir Sendika İçin Haydi Göreve" sloganı vardı. Gazetede Genel Başkan adayı Celal Özdoğan'ın dünyadaki değişen koşulları vurgulayan bir açıklaması da yer aldı:

> Dünya hızla değişiyor. Teknolojik gelişme kendini daha güçlü hissettiriyor. Üretim alanlarında tezgahlar değişiyor. Ürünle değişiyor. Dahası, bu alanlarda çalışan işçiler değişiyor. Bu denli hızla değişen dünyada 20-30 yıl öncesinin reçeteleri ile çözüm önermek olanaksızdır.

Fotoğraf: Celal Özdoğan Albümü.

> Sendikal alanda da değişimin adı, demokratikleşmedir, sendikal demokrasidir.

Bunun yanında Özdoğan, 11. Genel Kurul'a ilişkin dileklerini dile getirirken demokratik sınıf ve kitle sendikacılığına da bir vurgu yapmaktadır:

> Türk işçi sınıfı ve emekçi katmanların, yıllardır biriken sorunlarının çözümü için, ülkemizde kalıcı bir demokrasinin kazanılma mücadelesini yükseltmek, ekonomik-demokratik mücadelemizden ayrı değildir. Bu anlayışla XI. Genel Kurulumuzun, demokratik sınıf ve kitle sendikacılığı ilke ve amaçları doğrultusunda, yeni adımların atılacağı, sendikal birliği yaşama geçirmek için kararların alınacağı, sendikal demokrasinin daha da pekişeceğine yürekten inanıyor, tüm arkadaşlarımıza bu bilinçli çalışmalarında başarılan diliyorum.[944]

11. Genel Kurul öncesinde Celal Özdoğan bir kavram ve ilkeler bütünü olarak demokratik sınıf ve kitle sendikacılığını karşısına almış değildir. Asıl yönelim olarak değişimi ve buna uygun olarak da yenilenmeyi öne çıkaran Özdoğan bir taraftan da sınıf ve kitle sendikacılığı anlayışını "dar meslek çıkarlarına dayalı sendikacılık anlayışının ve sendikaları siyasal partilerin aracı olarak gören anlayışın alternatifi" olarak tanımlamakta ve sahiplenmektedir. Özdoğan'ın eleştirisi pratiğe yöneliktir, "DİSK'te sınıf ve kitle sendikacılığı anlayışı savunulurken, uygulamada her zaman bu anlayışa uyulmamış" olduğu yönündedir.[945]

1989 Genel Kurulu, Otomobil-İş'in sendika politikalarının seyri açısından kritik bir eşik sayılabilir. Celal Özdoğan'ın Genel Başkan seçildiği ve Genel Yönetim Kurulu'nun aynı siyasi kimliği taşıyan üyelerden oluşturulduğu Genel Kurul sonrasında o dönemde sendika hareketinin gündeminde olan "yeni sendikal yaklaşımlar" ve "çağdaş sendikacılık" tezleri Otomobil-İş içinde daha da hararetle tartışılmaya başlandı.

Buna karşılık, 1991 yılında yeniden faaliyete başlayan Maden-İş'in 7-8 Mart 1992 tarihlerinde toplanan 24. Genel Kurulu'nda kabul edilen kararlar arasında, "T. Maden-İş Sendikası demokratik sınıf ve kitle sendikasıdır" tespiti yer almaktadır.[946]

Sınıf ve kitle sendikacılığı birleşmenin gerçekleştirildiği 1993 yılına kadar gerek Otomobil-İş ve gerekse Maden-İş içinde "bir kalıp olarak" ve farklı gruplarca farklı anlamlar yüklenerek gündemde tutuldu. Otomobil-İş, özellikle 1989 Genel Kurulu'nun ardından söyleminde sınıf ve kitle sendikacılığı kavramını kullansa da sendika yönetimine baskın olan eğilim, "başdöndürücü bir hızla değişen dünya" ve değişen koşullara ayak uydurmak ve yeni arayışlara, yeni çözümlere yönelmekti.

UZMANLAR İŞTEN ÇIKARILIYOR

1989 Ekim'inde Celal Özdoğan ekibinin yönetime gelmesinden kısa bir süre sonra sendikanın altı uzmanın işine son verildi. 1990 Temmuz ayında Eğitim Müdürü Saygı Yağmurdereli, Toplu Sözleşme Müdürü Abdullah Tunç, Örgütlenme Müdürü Reşat Küçükbüce, Eğitim Uzmanı Gökhan Düren, Örgütlenme Uzmanı İshak Tanır ve bu altı uzmanla birlikte bir çalışan işten çıkarıldı. Aynı yılın Aralık ayında Eğitim Uzmanı Hasan Aktaş ve Muhasebe Müdürü Yılmaz Koral'ın da iş sözleşmeleri feshedildi.

Tamamı TKP çizgisindeki sendikacılardan oluşan Genel Merkez Yönetim Kurulu'nun, TKP'li ya da TKP çizgisinde bilinen sendika uzmanlarını işten çıkarmasının nedenlerini, TKP ve TİP'in birleşmesi sürecinde politik hatta yaşanan değişimin sendikal politikalara yansımasında aramak hatalı olmayacaktır. İşten çıkarılan uzmanların yerine Eğitim Dairesi'ne Celal Şenoğuz, Örgütlenme Dairesi'ne Haydar Yılmaz alınmıştır. Otomobil-İş'te Eğitim Uzmanı olarak görev yapan ve ilk etapta işten çıkarılanlar arasında yer alan Gökhan Düren, Uzmanlar Kurulu toplantılarına kadar yansıyan gerilimi şöyle anlatıyor:

> O dönemde siyaseten Parti'nin kabuk değiştirme süreci yaşanıyordu, likidasyon süreci olarak da tanımlanan. Yeni politikalar belirleme aşamasındaydı Parti ve bunun sendikal alana yansıması da söz konusuydu. Bu hepimizin arasında ciddi tartışmalara da yol açıyordu. Ben ve bir grup arkadaşım bugün de olduğu gibi daha geleneksel çizgiye yakın özellikle sendikal alanda anlayışın fazla sulandırılmaması gerektiğini düşünen kesimde yer aldık. Saygı Hoca'da aynı şekilde, Hasan Aktaş da aynı şekilde. Yani demokratik sınıf ve kitle sendikacılığı anlayışından, çağdaş sendikacılığa dönüşüm çabalarına biz direndik. Bizler çıkarılmadan önce yeni uzmanlar alınmıştı sendikaya. Onlar, sendikal anlayışın tamamen değişmesi gerektiğini, 'hepimiz aynı gemideyiz' gibi söylemlerle artık bir demokrasi hedefimiz olması gerektiğini [savunuyorlar], 'eğitimlerde artık artı değer anlatmayalım' noktasına kadar varan uzlaşmacı bir sendikal anlayışı "çağdaş sendikacılık" adı altında bize kabul ettirmeye çalıştılar. Bunun çatışmasını biz her Uzmanlar Kurulu'nda yaşadık.[947]

Eğitim Uzmanı Hasan Aktaş'ın, ilk etapta beş uzmanın işten atılmasının ardından Uzmanlar Kurulu'nda yapılan tartışmalara ilişkin olarak anlattıkları, 1980'lerin ikinci yarısından sonra sendikal alandaki arayışın ve yükselen feminist hareketin sendikal alandaki etkilerinin ipuçlarını da veriyor:

> Gökhanlardan sonra Uzmanlar Kurulu devam ediyordu. Hemen hemen ben yalnız kalmıştım. Hemen hemen her şey değişmeli. Renklere kadar değişmeli… Bizim geleneksel işçi sınıfının mücadele renkleri vardır. Çokça mor renk ortada dolaşmaya başladı. Moru kadın hareketleriyle de ilişkilendirerek bakabiliriz. Ama olur olmaz yerde genel kurula kadar… ben de buna itiraz ediyordum.[948]

Otomobil-İş, Mart 1992'de yenilenen sendikal anlayışını detaylı bir biçimde formüle ederek *Yeni Sendikal Anlayış ve Temel Yaklaşımlarımız* broşürü ile yayımladı. Broşürde, yaşanan baş döndürücü değişimin yarattığı koşullar üç noktada ele aşınıyordu: Öncelikle dünyada "iki kutupluluğun"

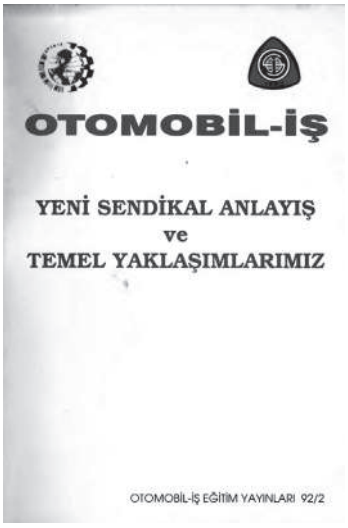

kalkmasının nükleer silahların kullanılması tehlikesini kaldırmış olmadığı ve dünyada barışın sağlanmasının tüm ülkeleri ilgilendiren ortak bir sorun olmaya devam ettiği belirtiliyordu. İkinci nokta, hammadde ve enerji sorunlarının yanı sıra ekolojik dengenin ciddi bir tehdit altında olduğu idi ve tüm insanlığı tehdit eden ekolojik sorunların yine tüm insanlığın iş birliğiyle çözülebileceği ileri sürülüyordu. O yıllarda "hepimiz aynı gemideyiz" deyişi, özellikle ekolojik sorunlarla ilgili olarak sıklıkla savunuluyordu. Nihayet bir üçüncü tespit olarak broşürde, Üçüncü Dünya ülkelerinin geri kalmışlığına vurgu yapılıyordu.

Otomobil-İş'in 17-18-19 Mart 1992 tarihlerinde toplanan 12. Genel Merkez Genel Kurulu'nda sert tartışmalara neden olan bu broşürü, dünyadaki "müthiş" değişikliğin her yapıyı, politikasını gözden geçirmeye zorladığı tespitiyle, "en çok tartışılması gereken konulardan biri" olarak sendikaları, sendika politikalarını tartışmaya açıyor, kimi tezler ileri sürüyordu.

SENDİKACILIĞIN İKİ UÇ EĞİLİMİ

Yeni Sendikal Anlayış ve Temel Yaklaşımlarımız broşüründe sendikacılık anlayışı açısından "iki uç eğilim" tespit ediliyor ve sendikaların bu iki eğilimden birine yakın oldukları ileri sürülüyordu. Buna göre bir uçta "mücadeleyi yalnızca üyelerinin ekonomik hak ve çıkarlarının iyileştirilmesiyle sınırlandıran" ve bunu sağlamanın yolu olarak da "iktidar ve işverenle ne pahasına olursa olsun arayı bozmama mantığıyla" hareket eden görüş vardı. Bunun bedeli, ekonomik hakların yeterince korunamaması olmuştu. Diğer uçta ise "devrimci sendikalar" vardı ve onların çoğu, tüm kötülüklerin kaynağı olarak kapitalizmi, çözüm olarak da sosyalizmi göstermekteydiler. Broşürde ileri sürülen yeni bakış açısına göre bu sendikalar işçilere yaşadıkları günün sorunları için çözüm getiremediler ve gerçek yaşamla aralarındaki kopukluk giderek büyüdü. Bu noktada Otomobil-İş yönetiminin yeni sendikal anlayışı, "geçmişteki gibi sendikacılık yapılamayacağını, aynı yöntemlerin kullanılamayacağını" öngörüyordu. Broşürde önerilense, "yeni bir sendikal politika, bugüne ve geleceğe bir bakış açısı oluşturmak için" bir "muhasebe" idi:

> Bu, Otomobil-İş'in tek başına yapabileceği bir muhasebe değildir. Bu nedenle gerekliliğine işaret etmekle yetiniyor, mevcut konfederasyonları, üye sendikalarıyla birlikte geçmişin, bugünün ve yarının tartışılacağı bir platformu birlikte oluşturmaya davet ediyoruz.

İŞÇİ SINIFININ PROFİLİ DEĞİŞTİ Mİ?

Broşürde, işçi, sınıfının yapısındaki değişim ele alınıyor, Marksist teoride toplumsal ilerlemenin ve devrimin taşıyıcısı ve gerçekleştiricisi misyonu verilen işçi sınıfının bugünkü yapısı ve mücadelesiyle bu role talip olup olmadığının "kilit bir soru" olduğu belirtiliyordu:

Fotoğraf: Birleşik Metal-İş Arşivi.

Genel kabul gören tanıma göre, üretim aracından yoksun olan, emeğini satan, yönetici rolü olmayan kişi işçidir. Bu tanıma göre ücretlilerin %80'i işçi olup, çok çeşitli kesimler işçi sınıfı yapısında temsil edilmektedir.

Bilimsel Teknolojik Devrim ekonominin ve işçi sınıfının yapısında köklü değişikliklere yol açtı. Gelişmiş kapitalist ülkelerde geleneksel sanayi kol-

> ları kayboluyor. Çalışanlarla ilgili iki işgücü piyasası oluşuyor. İşgücü açığı olan uzay tekniği optik, mikro elektronik gibi iş kollarında yeni teknolojiyle çalışan altın yakalılar yüksek öğrenimli, kavrayışları, sorumluluk duyguları girişkenlikleri yüksek, gelişkin insanlardır. İşgücü fazlasının bulunduğu geleneksel iş kollarında çalışan işçilerin iş süresi istikrarsızdır. Sürekli iş değiştirirler, düşük ücretle az becerili işlerde çalışırlar. Bu iki pazar birbirine karışmaz.

Broşürde öne sürülen yeni yaklaşıma göre, gelişmiş kapitalist ülkelerde artık işçi sınıfının "davranış, duygu düşünce ve beklentileri benzer" olan bir yapıyı temsil etmediği, "farklı katmanlardan oluşan, farklı çıkarları olan, sınırları giderek flulaşan bir yapı" gösterdiği tespiti yapılmaktadır.

> Her üç gruptaki işçilerin yaşam biçimleri, kültürleri, çıkarları, gereksinimleri farklıdır. İşçileşen memurlar, aydınlar nesnel olarak işçi konumuna girseler de, öznel olarak kendilerini işçi olarak görmüyorlar. Esasen çevreleri de onları işçi olarak algılamıyor. Onların psikolojisi geleneksel işçi sınıfının psikolojisine denk düşmüyor. Sistemden hoşnutsuzluk nedenleri, tepkileri farklı. Tek benzerlikleri üretim araçlarına sahip olmayışları ve sömürülmeleri. Bu çok önemli bir ortak nokta olmakla birlikte gelecek perspektiflerinin aynı olması için yeterli değildir. Sınıf mücadelesinin her üç alanında da (ekonomik, politik, ideolojik) yoklar. Sendikaya, partilere, üye olmuyorlar. Reel sosyalizmin hali ise ideolojik mücadeleyi geleneksel işçi için bile çökertmiş durumdadır. İşçi sınıfının çok yapılı hale gelişiyle onları birleştirecek genel, bütünsel biçimler bulmak olanaksız hale geliyor.

Broşürde ortaya koyulan yeni yaklaşım, "bütün bu verilere bakarak işçi sınıfının entellektüel düzeyinin yükseldiği, kendisi için sınıf olduğu sınıfsal çıkarlarını daha iyi kavrayarak sosyalizme yöneleceği ileri sürülemez" sonucuna varıyordu. Gelişmekte olan ülkeler ve Üçüncü Dünya ülkelerinde emek yoğun teknolojinin ve geleneksel işçinin varlığının da bu sonucu değiştirmeyeceği vurgulanıyordu:

> Sosyalizme öncelikle geçmesi beklenen, marksizmin en güvenilir müfrezeleri olan gelişmiş kapitalist ülkelerden vazgeçip bizim gibi ülkelerde de devrim olmasını mı bekleyelim? Hele gelişmemiş bir ülkede sosyalizme geçilmesinin trajik sonuçlarını da gördükten sonra.

Kapitalizmin "daha çok bireylik" ürettiği tespitinden yola çıkan bu yeni yaklaşım, insanların bir mücadeleye girmelerinin ancak, "bireyliklerini koruyup geliştirebileceklerse" anlamlı olacağını ileri sürüyor. Bireyin direniş gücünü motive edecek, diğerleriyle birleştirecek ortak paydaya "sınıfsal bir etiket" yapıştırmanın sınır getirdiğini, insanları bir araya getirebilecek tek etkenin "sınıfsal çıkar" olamayacağı savunuyor. Bütün bunların sınıf mücadelesini ortadan kaldırmadığı ancak sınıf mücadelesinin yeni yöntemler, yeni yaklaşımlar gerektirdiği ileri sürülüyor.

Broşürde, kapitalizmin iki gelişme çizgisi olduğu, bunlardan birinin yeni tutucu çizgi, ikincisinin ise demokratik reformist çizgi olduğu ileri sürülüyor. Her iki eğilimin de kapitalizmi geliştirmeyi hedeflemekte olduğu teslim edilmekle birlikte, birinci çizginin her türlü demokratikleşmenin karşısında yer aldığı, ikinci çizginin ekonomik, sosyal ve politik yaşamda demokratikleşmeyi de birlikte savunmakta olduğu belirtiliyor. İşçi hareketinin "daha uzun yıllar ekonomik ve politik mücadelesini kapitalizm koşullarında sürdüreceği"nin görülmekte olduğu savıyla, bir siyasi yön de çizilerek bu iki eğilimden birini seçmenin onu geliştirmeye çalışmanın gerektiği belirtiliyor.

YENİ POLİTİKALARA KARŞI ÇIKIŞLAR

Yenilenme, değişim kavramlarıyla gündeme getirilen yeni yaklaşım ve politikalara sendika uzmanlarının karşı çıkması, daha ilk anda işten çıkarılmalarıyla sonuçlanmıştı. Aslında sendika uzmanlarının yanında, sendika yönetimi ile aynı siyasi gelenekten gelen ama önerilen yeni politikalara itirazı olan kadrolar da vardı. Ama, demokratik sınıf ve kitle sendikacılığının geleneksel çizgisini temel alarak yeni politikalara karşı sendika yürütülen mücadelenin önemli ve etkili bir unsuru, "devrimci muhalefet" olarak bir araya gelmiş kadrolardı.

Bu dönemde devrimci muhalefet hareketinin önde gelen isimlerinden Mehmet Helvacı, "çağdaş sendikacılık" adı altında geliştirilip savunulmaya çalışılan anlayışa karşı duyulan bu tepkiyi şöyle dile getiriyor:

> Çağdaş sendikacılık. Dünya değişiyor, teknoloji geliyor... Hepimiz aynı gemideyiz [deniyor]. Hepimiz aynı gemideyiz de onların filikaları var, can yelekleri var. Benim filikam, can yeleğim yok. Gemi batarsa... İşverenlerle uyumlu sendikacılık. Sarı sendikacılıktan farkı nedir? Bana göre yok. Adı değişiyor, hepsi o kadar.

Helvacı muhalefetin tutumunun değişime karşı olmadığının da altını çiziyor: "Değişmeyen tek şey değişimdir. Milattan 500 yıl önce bunu Heraklitos söylemiş, daha Marks yok ortada. Bugünden 2500 yıl önce söylemiş. Tabii değişecek, yarın da değişecek." Helvacı, "işçilerin kaybedecek şeyi vardır" yaklaşımını bir gaf olarak görüyor ve bu yaklaşıma karşı çıkmanın değişime karşı çıkmak anlamına gelmeyeceğini söylüyor:

> İşçilerin zincirlerinden başka kaybedecek şeyleri yoktur sözündeki anlamı ben şöyle değerlendiriyorum: İşçilerin üretim araçları yoktur. Dolayısıyla kaybedecek şeyleri yoktur. Bu anlamda muhalefet doğru yoldaydı. İyi işler yaptı.
>
> Bu muhalefet hareketi... devrimci muhalefet falan da diyorduk ama ben kendi adıma kimsenin siyasi yapısını sorgulamıyordum. Benim için mühim olan şuydu, herkes için farklı mıdır bilemiyorum ama benim anlayışıma göre muhalefet, bir bu merkezi yapının bize güven verememesi, hep ben olacağım, hadi sen git benim adamım gelsin olayı idi ama bundan da öte ikinci mesele ki, bu devrimci muhalefet içinde yer almamım nedeniydi, sendika yönetimine hâkim olan Türk-İş'e katılma eğilimiydi.[949]

Bu arada, Devrimci Sınıf Sendikacılığı Hareketi, "Otomobil-İş Sendikası Merkez Yönetim Kurulu'na Yanıt" üst başlığını ve "*Sermayeye Tam Teslimiyetin Adı 'Yeni Sendikal Anlayış' ya da Çağdaş Sendikacılık"* başlığını taşıyan bir broşür yayınladı. Broşürde yayım yeri ve tarihi bilgileri yer almıyor. Ancak, Otomobil-İş'in "*Yeni Sendikal Anlayış ve Temel Yaklaşımlarımız*" broşürüne yanıt olarak yayımlandığından 1992 yılının Mart ayından hemen sonrasına ait bir yayın. Broşüre hâkim olan, "Sovyet modern revizyonizmi" ve "sosyal emperyalizm" gibi kavramlar, "DİSK'in reformist kimliği" gibi tespitler broşüre imzasını atan Devrimci Sınıf Sendikacılığı Hareketi'nin politik yapısını ortaya koyuyor.

Broşürde, çağdaş sendikacılık "bir döneklik çizgisi" olarak nitelendiriliyor, Otomobil-İş Genel Merkezi'nin "*Yeni Sendikal Anlayış ve Temel Yaklaşımlarımız*" başlıklı broşürü ile işçi sınıfına karşı süregelen saldırılarını boyutlandırmış olduğu ileri sürülüyordu: "Bu 'yeni' çizgi ile açık ve kesin bir hesaplaşmaya girmek ertelenemez belirleyici bir görevdir. Bu mücadele, öncü işçilerin ve işçi sınıfının ileri kesimlerinin üzerinde birleşecekleri devrimci sınıf sendikacılığı çizgisinin geliştirilmesi ve işçi sınıfı içerisinde kök salmasını hedeflemeli ve başarmalıdır."[950]

Bütün bu tartışmalara rağmen Otomobil-İş'i şekillendiren, ona güç katan ve şubeleri, temsilcilikleri, üyeleriyle teşkilatın tamamını birbirine bağlayan, ayakta tutan vazgeçilmez değer, "sendika içi demokrasi" yani "tabanın söz ve karar sahibi olması" ilkesiydi. Bu çerçevede, sendikanın temel politikalarının tartışılması, demokratik bir anlayış ve özgürlük ortamı içinde yürütüldü.

Maden-İş üyelerinin katılımıyla sendikanın yeniden şekillendiği sürecin başından itibaren sendika içi demokrasi Otomobil-İş için vazgeçilmez, tartışma götürmez bir ilke, bir genel doğru oldu. Sendika genel kurullarında, genel temsilciler kurulu toplantılarında, şube genel kurullarında kürsüye gelen yönetimde ya da muhalefette olsun her gruptan her konuşmacının önemle vurguladığı bu ilke, sendikaların güçlenmesinin de en başta gelen şartı olarak kabul edildi, benimsendi.[951] Bütün bu toplantılar "sendikal demokrasinin gelişmesinde bir adım" olarak değerlendirildi.[952]

Otomobil-İş Genel Başkanı İlhan Dalkılıç, 18 Aralık 1988 tarihinde yapılan Otomobil-İş'in ilk şubesi olan Gebze Şubesi Genel Kurulu kürsüsünden şöyle sesleniyordu:

ÖZKAN ATAR:
ÇAĞDAŞ SENDİKACILIK TARTIŞMALARI

Aslında bu tartışma Birleşik Metal-İş Sendikası oluşumundan önce de işçi sınıfının gündeminde önemli bir yer tutuyordu. Bunun asıl sebebini, 1990'ların başında Almanya'da duvarın yıkılmasının ve o dönemde Sovyetler Birliği'nde yaşanan siyasal dönüşümün işçi sınıfı mücadelesinin siyasal, ideolojik zemini içerisindeki yansıması olarak görmek gerekiyor.

Bu noktada tabii, '90'ların başında bir kafa karışıklığı, bir zihin bulanıklığı tüm sendikalarda ve kimi sol siyasi çevrelerde yaşandı. Ama kısa bir süre sonra da aslında kapitalimin dünyanın kaynaklarını, doğayı nasıl yok ettiği, savaşların hiçbir şekilde sona ermediği, aksine işgaller ve iç savaşlar yoluyla dünyanın çok daha kaotik bir duruma sürüklendiği zaman içerisinde görüldü. İşçi sınıfının siyasal, ideolojik mücadelesinin, sermaye sınıfı var olduğu müddetçe, artı değer üzerindeki sömürüsü devam ettikçe varlığını koruduğu, hiçbir şekilde değişmediği anlaşıldı. Otomobil-İş Sendikası'nda daha sona Birleşik Metal-İş Sendikası'nda, 1980 öncesinden süregelen siyasal eğilimlerin izlerinin devam ettiği kadrolar üzerinde bu zihin bulanıklığı bir süre kendini hissettirmiş olsa bile daha sonra sendika sınıf mücadelesinin bilimsel temelleri doğrultusunda kendi ilerlemesi gereken yolda ilerlemeye devam etti.

Aslında klasik olarak sosyalizm mücadelesinin bir parçası olan sendikalar, 1980 öncesi siyasal mücadele içinde yoğun olarak yer almış DİSK ve bağlı sendikalar ve tabii ki Maden-İş Sendikası'nın kadroları da klasik, geleneksel bir mücadele tarzı içerisindeydi. Daha sonra dünya tek kutuplu hale doğru giderken ortaya çıkan çağdaş sendikacılık, bu değişime ayak uydurma, sermaye ile reformist temeller içerisinde işyerlerinde gerek yönetime işçilerin katılmaları gerekse toplumsal olarak bir takım reform eğilimleri içerisinde olmaları düşünceleriyle birlikte o klasik sermaye sınıfına karşı, sermaye devletine karşı sürdürülen mücadelenin şekil değiştirmesi olarak yansıyordu. Yani reformist bir eğilimle birlikte değişim içerisine girmişti ama kısa sürdü bu tartışma... zaten 2000'li yıllara doğru ortadan kalktı.

Özkan Atar, Görüşme Kayıtları, İstanbul, 2 Haziran 2020.

> Otomobil-İş Sendikası sizlerin sendikasıdır, kararı da sizler vereceksiniz. Bu sendikanın içinde bütün fikirler olsun, ama çok büyük olsun, hepimizin olsun. Tek fikir olup da küçük olsun ve tek insanın olsun istemiyoruz.[953]

> Sendika içi demokrasi, genel olarak "demokrasi" kavramının bir parçası olarak görülüyor, demokrasinin kazanılabilmesinin yolunun ise sendikalarda sağlanacak olan birlikten geçtiği kabul ediliyordu. Sermayenin ve siyasi iktidarın, gelişen işçi hareketi karşısında kendi koyduğu yasaları bile çiğnemekte olduğu koşullarda "ekonomik hakların, sendikal özgürlüklerin kazanılmasının yolu demokrasinin kazanılmasından" geçmekteydi.[954]

Otomobil-İş ile üyelerinin bu değerler etrafında sımsıkı kenetlenmişti: "Ancak bu birlikteliğimizi perçinleyip, genişlettiğimiz ölçüde, 1980'den bu yana yaşadığımız işçi sınıfı ve emekçi halk düşmanı gelişmelerin önüne geçebiliriz. Demokrasinin kazanılabilmesinin yolu böyle döşenebilir. (...) Demokrasinin kazanılmasının güvencesi işçi sınıfının birliğidir. Bu bakımdan işçi sınıfının birliği yolunda elimizden geleni yapacağız."[955]

SSYB Ana Depo Tamirhane Müdürlüğü işyerinde çalışan genç bir işçi olan Süleyman Türker, Şube Başkanlığı'na aday olduğu aynı Genel Kurul'da demokratik ve özgür sendikacılığın işçi sınıfı için ne denli önemli olduğunu vurguluyordu:

Sendikal özgürlüklerin alabildiğine kısıtlandığı bu dönemde, bunalımlı ve ağır sorunlarla dolu çalışma yaşamından çıkış yolları aranmaktadır. Demokratik ve özgür sendikacılığı savunmanın faturası işsizlik ve yoksulluk olurken, rüşvet, yolsuzluk ve köşeyi dönme erdem olarak kabul edilmektedir. Toplumumuzun tüm ahlaki değerleri çökertilmektedir. Uygulanan ekonomik politikaların sonucu bugünkü enkazdır.

Engelleri aşmanın yolu, işçi sınıfının bilinçli ve aktif mücadelesinden geçmektedir. İşyerlerinden, tezgâh başlarından oluşacak demokratik sendikacılığın birçok düğümü çözeceği inancındayım.

Otomobil-İş, Yıl 1, Sayı 8, 15 Haziran 1985.

BÖLÜM DİPNOTLARI

[891] Sami Ataç, Görüşme kayıtları, İstanbul, 13 Kasım 2018.

[892] Özkan Atar, Görüşme kayıtları, İstanbul, 2 Haziran 2020.

[893] İsmail Aykanat, Görüşme kayıtları, İstanbul, 16 Mart 2021.

[894] Cuma Yıldız, Görüşme kayıtları, İstanbul, 16 Mart 2021.

[895] Cuma Yıldız, 16 Mart 2021.

[896] Mehmet Helvacı, Görüşme kayıtları, İstanbul, 26 Mart 2021; Cuma Yıldız, 16 Mart 2021; Mehmet Çabuk, Görüşme kayıtları, İstanbul, 16 Mayıs 2019.

[897] Cuma Yıldız, 16 Mart 2021.

[898] Mehmet Helvacı, 26 Mart 2021.

[899] Hayrettin Kartal, Telefon görüşmesi kayıtları, 21 Mart 2021.

[900] Cemal Aydın, Görüşme kayıtları, İstanbul, 27 Ocak 2020.

[901] Celalettin Aykanat, Görüşme kayıtları, İstanbul, 11 Şubat 2020.

[902] Cuma Yıldız, 16 Mart 2021.

[903] Celalettin Aykanat, 11 Şubat 2020.

[904] Cuma Yıldız, 16 Mart 2021.

[905] DİSK, Sayı 16, Ekim 1975, "Yeniden Çıkarken", s. 2-3.

[906] DİSK, Sayı 16, Ekim 1975.

[907] DİSK, DİSK Eğitim Notları Demokratik Sınıf ve Kitle Sendikacılığı, DİSK Yayınevi, Genel Sıra No 1, Eğitim Dizisi 1, İstanbul, Ağustos 1978.

[908] DİSK, Ağustos 1978, s. 231.

[909] DİSK, Ağustos 1978, s. 235-236.

[910] DİSK, Ağustos 1978, s. 228.

[911] DİSK, Ağustos 1978, s. 229-230.

[912] DİSK, Ağustos 1978, s. 239 ve 242.

[913] DİSK, Demokratik Sınıf ve Kitle Sendikacılığının Temel İlkeleri, DİSK Yayınları No 28, İstanbul, 1979, s. 20-27.

[914] Henri Krasucki, Çağdaş Sendikaya Evet, Amaç Yayıncılık, Genel Sıra N0: 2, İşçi Hareketleri Tarihi ve Sendikacılık Dizisi: 1, İstanbul, Ekim 1987, s. 190-191.

[915] Y. Krasin, "Diyalog-İşbirliği, Ortaklık-Bağışıklık (Tartışma Tezleri", Yeni Açılım, Sayı 5, Eylül 1988, s. 68-69.

[916] Y. Krasin, Eylül 1988, s. 68-69.

[917] Hermann Aksen, "Sosyalist Sınıfsal Konum ve İnsanlık Çıkarları, Günümüzde Barış İçinde Birarada Var Olma", Yeni Açılım, Sayı 11, Mart 1989, s. 79.

[918] Selçuk Çalhan, "Teknolojik Devrim Sendikal Savaşımı Nasıl Etkiliyor? Ya Da Çağdaş Sendika Gerekli midir?", Yeni Açılım, Sayı 19, Kasım 1989, s. 40-43.

[919] Celal A. Kanat, "Günümüzde İşçi Hareketi ve Sendikal Politikalar Üzerine Birkaç Tez", Yeni Açılım, Sayı 19, Kasım 1989, s. 7-8.

[920] Celal A. Kanat, Kasım 1989, s. 8.

[921] Mehmet Karaca, "Birlik, Yasallık, Yenilenme", Yeni Açılım, Sayı 7, Kasım 1988, s. 13-14.

[922] Mehmet Karaca, Kasım 1988, s. 62-73.

[923] Dursun Özden, "Geleneksel mi, Çağdaş Sendikacılık mı?", Yeni Açılım, Sayı 23, Mart-Nisan 1990, s. 48-52.

[924] Aziz Çelik, "Topyekun Uzlaşma Tezleri Celal A. Kanat'ın Tezleri Üstüne Eleştirel Notlar)", Yeni Açılım, Sayı 23, Mart-Nisan 1990, s. 48.

[925] Can Şafak, "İlkbahar Eylemleri Üzerine Gecikmiş Düşünceler", Yeni Açılım, Sayı 19, Kasım 1989, s. 25-26.

[926] Gökhan Düren, Görüşme kayıtları, 16 Mart 2021.

[927] Gün, Sayı 17, Temmuz 1986.

[928] Otomobil-İş, Sayı 16, Ağustos 1986.

[929] Otomobil-İş, Sayı 26, Temmuz 1987

[930] Otomobil-İş, Sayı 20, Ocak 1987.

[931] Otomobil-İş, Sayı 21, Şubat 1987.

[932] Otomobil-İş, Sayı 21, Şubat 1987.

[933] Otomobil-İş, Sayı 26, Temmuz 1987

[934] İşçinin Alınteri, Sayı 1, Ocak 1987.

[935] Otomobil-İş, Sayı 26, Temmuz 1987.

[936] Otomobil-İş, Sayı 32, Ocak 1988.

[937] Otomobil-İş, Sayı 32, Ocak 1988.

[938] Otomobil-İş, Sayı 34, Nisan 1988.

[939] Otomobil-İş, Sayı 36, Temmuz 1988.

[940] Otomobil-İş, Sayı 36, Temmuz 1988.

[941] Otomobil-İş, Sayı 40, Ocak 1989.

[942] Emek Dünyası, Sayı 5, Mayıs 1988.

[943] Otomobil-İş, Nasıl Bir Düzen, Otomobil-İş Eğitim yayınları 1989/1, İstanbul, 1989, s. 21-25.

[944] Otomobil-İş, Sayı 48, Ekim 1989.

[945] Otomobil İş, 12, Genel Merkez Genel Kurulu Çalışma Raporu (1989-1992), İstanbul, 1992, s. 150-152.

[946] Mehmet Sevim, Birleşmeye Evet! İltihaka Hayır! Yaşasın Maden-İş, Yaşasın DİSK, Yaşasın Metal İşçilerinin Birliği, İstanbul, tarihsiz broşür.

[947] Hasan Aktaş ve Gökhan Düren, Görüşme kayıtları, İstanbul, 19 Şubat 2019.

[948] Hasan Aktaş ve Gökhan Düren, 19 Şubat 2019.

[949] Mehmet Helvacı, 26 Mart 2021.

[950] Devrimci Sınıf Sendikacılığı Hareketi, Otomobil-İş Sendikası Merkez Yönetim Kurulu'na Yanıt, Sermayeye Tam Teslimiyetin Adı "Yeni Sendikal Anlayış", Tarihsiz, s. 1.

[951] Gün, Sayı 2, Nisan 1985.

[952] Otomobil-İş, Sayı 27, Ağustos 1987.

[953] Otomobil-İş, Sayı 40, Ocak 1989.

[954] Otomobil-İş, Sayı 26, Temmuz 1987

[955] İlhan Dalkılıç'ın, 26 Temmuz 1987 tarihinde toplanan Topkapı Şubesi 2. Olağan Genel Kurulu'nda yaptığı konuşmadan, Otomobil-İş, Sayı 27, Ağustos 1987.

BİRLİK ARAYIŞI

YENİDEN TÜRK-İŞ'TE BİRLİK: TÜRK-İŞ KONGRESİNİN ARDINDAN

Türk-İş'te birlik politikası, metal işkolunda Maden-İş üyesi işçilerin Otomobil-İş'e katılmalarının sonrasında da gündemde kaldı. Sendikanın Türk-İş'le ve özellikle de sol/sosyal demokrat çizgideki Türk-İş üyesi sendikalarla yürüttüğü temasların ana temalarından biri de birlik oldu.

Koşullar ağırdı. Sermaye ve siyasi iktidar, işyerlerinde işçiler üzerinde baskı uygulayarak, "işten atmaları yoğunlaştırarak, grevlerde grev kırıcılığına yönelerek, yetki sorununda yargıya müdahale ederek ve böylece işçileri yıllarca sözleşmesiz bırakarak, işçi sınıfına karşı düşmanlığını daha bir pervasızca" yürütmekteydi.[956] Amaçları, siyasal iktidarın ve sermayenin kontrolünde bir sendikal düzen oluşturmaktı. Bu koşullarda sendika hareketinin birliği en önde gelen hedeflerden biri olarak görülüyordu.

Gün, Sayı 22, Aralık 1986.

Bu çerçevede, Türk-İş'in 1986 Aralık ayında topladığı 14. Genel Kurulu kritik önemdeydi.

TÜRK-İŞ GENEL KURULU: 22-28 ARALIK 1986

Türk-İş cephesinde DİSK'li işçilerin Türk-İş'e katılımı konusunda özellikle sosyal demokrat cepheden destek vardı. 1986 Türk-İş Genel Kurulu'nda Genel Başkanlığına adaylığını koyan Petrol İş Sendikası Genel Başkanı Cevdet Selvi, DİSK üyelerinden önemli bir bölümünün toplu sözleşme yapabilmek ve yapılan sözleşmelerden yararlanabilmek için Türk-İş üyesi ya da bağımsız sendikalara katıldıklarını belirtiyordu. Selvi, başka sendikalara üye olmayı içlerine sindiremeyen ya da işkollarındaki sendikalar arasında düşünce ve bilinçlerine uygun olanları bulamayanların ise DİSK'in faaliyete geçmesini beklemekte, ya da uygun bir sendika aramakta olduklarına işaret ediyordu:

Görüş dergisi de Aralık 1986'da çıkan ilk sayısının kapağında Türk-İş Genel Kurulu vardı. *Görüş,* Sayı 2, Aralık 1986.

> Kuşkusuz bu aşamada öncelikli tercih, DİSK'in yeniden faaliyete geçirilmesidir. Tıpkı, MİSK ve HAK-İŞ gibi, DİSK'in de serbestçe çalışmasına olanak verilmeli ve seçimli yöneticilerine teslim edilmelidir. Bu olmazsa, buna olanak tanınmazsa DİSK üyeleri işçilerin hak arama mücadelesinde tutarlı ve içtenlikli olduğunu kanıtlamış mevcut sendikalara girmelidir. İşkollarında içlerine sindirecekleri böylesi bir sendika göremiyorlarsa bile yine de Türk-İş'in üyesi sendikaya girmeli işçi mücadelesi yoluyla o sendika da gördükleri yanlışları düzeltmeye yönelik, sendikal demokratik uğraşa katılmalıdırlar"[957]

Türk-İş'in beklenen 14. Genel Kurulu, Otomobil-İş'in, gündeminde Türk-İş'te birlik tartışmalarının ağırlıkla yer aldığı 10. Genel Kurulu'nun sonuçlanmasının hemen akabinde 22-28 Aralık 1986 tarihlerinde toplandı.

12 Eylül 1980 askerî darbesi öncesinde 16 Nisan 1979 tarihinde yapılan 11. Genel Kurul'da Türk-İş Başkanlığına Halil Tunç'un yerine İbrahim Denizcier gelmiş, 22-28 Mayıs 1982 günleri yapılan 12. Genel Kurul'da ise Denizcier yerini Şevket Yılmaz'a bırakmıştı. 1983'te sendikal faaliyetlerin tekrar başlamasıyla birlikte, DİSK üyesi 300 binden fazla işçi Türk-İş sendikalarında toplanmış, bir buçuk milyona ulaşan üyesi ile Türk-İş tartışmasız en büyük ve neredeyse tek işçi konfederasyonu haline gelmişti. Bu zorunlu bütünleşme, Türk-İş tabanında bir hareketlenmeyi ve yeni arayışları da beraberinde getirmişti. 24 Ocak kararlarının sonuçları emekçi sınıfların omuzlarında her geçen gün ağırlığını daha artarak hissettirmekte, özelleştirmeler hayata geçirilmeye çalışılmakta, Anayasanın, yasaların sendikal hak ve özgürlükleri kısıtlayan, grev hakkının kullanılmasını zorlaştıran hükümleriyle sendikaların eli kolu bağlanmak istenmekte, işkollarında işten çıkarmalarla sendika özgürlüğü hiçe sayılmakta, yoksulluk, işsizlik, hayat pahalılığı artmaktaydı. Tabandan gelen tepkiler, yükselen genel grev sesleri, sendikal muhalefetin baskısı Türk-İş'i 1986 Genel Kurulu öncesinde Türk-İş ile ANAP hükümetini karşı karşıya getirmiş ve Türk-İş'i siyasi iktidarı doğrudan hedef alan bir dizi kararlar almaya, mitingler, bölge toplantıları düzenlemeye itmişti.

Bu hareketlilik kimi siyasi çevrelerde, darbeyi selamlayan, 1982 Anayasası'na "evet" diyen Türk-İş'in hızla dönüşerek mücadeleci, siyasal iktidarı zorlayabilen bir konfederasyon haline dönüşmekte olduğu ve bu dönüşümün daha ileri noktalara da taşınabileceği kanısını yaygınlaştırmıştı.

Şevket Yılmaz yeniden Türk-İş Genel Başkanı.
Türk-İş, Sayı 197, Şubat 1986

Böylesi şartlarda, 1986 yılı boyunca Türk-İş sendikalarının genel kurullarında, tabanın değişim istediği güçlü bir şekilde hissedildi. 22-28 Aralık 1986 tarihleri arasında yapılan 14. Genel Kurul, Türk-İş'te değişim rüzgârının en güçlü estiği genel kurullardan biri oldu. Petrol-İş Sendikası Genel Başkanı Cevdet Selvi, Şevket Yılmaz'ın karşısına demokratik muhalefetin adayı olarak çıktı. Türk-İş içinde sağ kanat bölündü ve Şevket Yılmaz 12 oy gibi az bir farkla seçildi. Beklenen değişim olmasa da Türk-İş, 14. Genel Kurul'dan da bir "eylem programı" kararı alarak ve 1987 yılını "eylem yılı" ilan ederek çıktı.

Türk-İş'in 16 Mart 1987 tarihinde yaptığı Başkanlar Kurulu toplantısında kabul edilen 20 maddelik Eylem Planı'nda, "tüm uyarılara rağmen siyasal iktidarın çalışanlara karşı hasmane tutum ve uygulamalarını sürdürmekte" direndiği tespit edilecek, Konfedereasyon ve üye sendikalarca yurt düzeyinde ya da öncelikli sektör, işkolu ve işyerlerinde işi süreli ya da süresiz biçimde genel olarak durdurma dâhil" bir dizi eylemin örgütlenmesi kabul edilecekti.[958]

BİRLİĞİN ADRESİ

Türk-İş, 22-28 Aralık 1986 tarihlerinde toplanan ve sol/sosyal demokrat kanadın yenilgisiyle sonuçlanan 14. Genel Kurulu'nun sonrasında da pek çok çevre için hâlâ birliğin adresiydi.

İşçinin Alınteri, son birkaç yıllık sendikal pratiği ve bu süreçte Türk-İş'in gerçekleştirdiği kitlesel

Fotoğraf: Celal Özdoğan Albümü.

eylemleri, Türk-İş'in değişebileceğinin göstergesi olarak değerlendiriyordu. 12 Eylülcü iktidara Bakan verenlerin, 1982 Anayasasına evet dedirtenlerin şimdi diktatörlüklere karşı çıktıklarına, bunu genel kurul kararı haline getirdiklerine işaret ediyordu. Türk-İş, 14. Genel Kurulu'nda bir eylem programını karar altına almış, kitlesel yürüyüş ve mitingler yapmak zorunda kalmış, genel grev Türk-İş'in her kesiminde tartışılır hale gelmişti: "Türk-İş yönetimi açıkça Özal iktidarına oy verilmemesi çağrısında bulundu. Birçok sendikada yönetim değişiklikleri görüldü. Yönetim hükümetle diyalog politikasını terk etti. Bütün bunlar tabanın baskısıyla gerçekleşti." *İşçinin Alınteri*, geçmiş dönemde Türk-İş'in sınıf çıkarlarını savunur bir düzeye getirilememiş olmasının CIA ajanlarının, uzlaşmacı sendikacıların başarısı olmadığını, sınıf sendikacılığını savunan kesimlerin de Türk-İş içindeki değişiklik isteklerine yetirince ilgi ve destek vermediklerini kaydediyordu: "Türk-İş içinde muhalefet bir türlü olgunlaştırılamadı. Ancak şimdi, tüm sınıf sendikacılığı taraftarlarının birliği söz konusudur ve tüm çabalar Türk-İş'in değiştirilmesine yöneltilmiştir."[959] *İşçinin Alınteri*, halen sendikal harekette "en büyük güç" olarak Türk-İş'i işaret ediyordu. Sendikalı işçilerin büyük çoğunluğu Türk-İş'e üyeydi, "temel işkollarında" Türk-iş üyesi sendikalar örgütlüydü ve "sendikal birliğin sağlanması için Türk-İş en tutarlı araç" kabul ediliyor, sendikalı, sendikasız işçilerin, sendikaların Türk-İş'le birliğinin sağlanması için çaba göstermeleri gereği vurgulanıyordu. Bu zor ama doğru bir yoldu. Bu hedef, "işçi sınıfının mücadele geleneğini, DİSK'i red etmek, terketmek" değildi. *İşçinin Alınteri*, Türk-İş'e egemen olan anlayışın değişmesinin zorunlu ve olanaklı olduğunun daha geniş çevrelerce kavranmakta olduğunu vurguluyordu.[960] Sendika hareketi içinde değişim arayan güçlerin ve onların örgütlülük düzeylerinin giderek yükseldiği ve bu durumun Türk-İş'in yapısında da belirleyici olacağı düşünülüyordu. Türk-İş'in dönüştürülmesi, sadece sendikalarda yönetime gelmek olarak değil ama "sınıf sendikacılığı ilke ve hedeflerinin tabanda yaygınlaştırılabilmesinin ve uygulanabilmesinin koşullarının yaratılması" olarak görülüyordu. Yönetimde olmadan da tabanın sendikal mücadeleye katılımı yükseltilebilir, yönetimin uzlaşmacı politikasına karşı işçiler haklarını koruyabilir duruma getirilebilirdi. Asıl olan tabanı, işçi sınıfının genel çıkarları doğrultusunda yönetimi etkileyebilir, denetleyebilir ve yönlendirebilir duruma getirmekti. Bu görüşler, işçi sınıfının düzeyinin, "Türk-İş içinde tabanı mücadeleye katacak, söz ve karar sahibi yapacak olgunlukta" olduğu tespitine dayanıyordu.[961]

S E N D İ K A

Mehmet Doğanay

TÜRK-İŞ'TE SINIFI YANILTMAK, YANILTMAMAK

İşçi sınıfının ileri güçleri, sosyal demokratları netliğe zorlayabilecek örgütlülükten ve güçten henüz yoksunsa ne yapmalı?

Görüş, Sayı 2, Ocak 1987

Türkiye Sosyalist İşçi Partisi (TSİP) çevresi tarafından Aralık 1986'da yayınlanmaya başlayan aylık *Görüş* gazetesinin, ilk sayılarında ortaya koyduğu hedef, "devlet sendikası" olan "Türk-İş'i işçi sendikası yapmak" oldu. "Türk-İş taşlaşmış, kastlaşmış bir yapıya sahiptir. Onu değiştirmek ve ele geçirmek olanaksızdır" demenin, "zor olandan, ama aynı zamanda o denli de doğru olandan kaçmak, kolaya yönelmek" olduğunu kaydetti.[962] Aralık ayında gerçekleşecek olan Türk-İş kongresinde yönetimin değişmesine büyük umutlar bağlamanın yanlış olduğunu "bu nedenle, işçi sınıfının politik ve ekonomik çıkarlarını savunanların, Türk-İş tartışmasını bu iğreti platformdan uzaklaştırıp sınıfsal temeline oturtmaları gerektiğini vurguladı. Türk-İş'teki mücadele sınıfsal bir mücadeleydi ve uzun erimliydi.[963] *Görüş*, "Türk-İş'i bir işçi sendikası yapmak için yola çıkanlar"ın siyasi açıdan homojen olmasalar da ortak noktalarının "sınıfın temsilcileri olma nitelikleri" olduğunu tespit etti.[964] *Görüş*, sendikal birliğin nicel bir beraberliğin somutlanmasından ibaret olmadığına dikkat çekti ve "bu sınıf birliğinin muhteva olarak da sınıf sendikacılığı birikiminin üzerinde" yükselmesinin zorunlu olduğu değerlendirmesini yaptı. Sendikal birliği sağlamak ve demokratik sendikal hareketin birikimini yarınlara aktarmak amaçlarını taşıyan ve bunu gerçekleştirmek adına Türk-İş'te bütünleştirmeyi öngören temel bir eğilim şekillenmekteydi. "Bu eğilim gücünü ve imkânlarını mevcut koşullarda DİSK'in üyelerinin Türk-İş sendikalarına geçmiş olmalarında değil, bu geçişin Türk-İş'te mevcut aynı nitelikteki güçlerle birlikte sendikal mücadeleyi daha geniş ve daha gelişkin bir zemine taşımayı mümkün kılabileceği gerçeğinde" bulmaktaydı.[965]

Fotoğraf: Celal Özdoğan Albümü.

1986 yılında *Yeni Gündem* gazetesine röportaj veren, Dev Maden-Sen'in kuruluşunda yer almış, 1975-1977 yılları arasında ilk genel başkanlığını yapmış, DİSK Başkanlar Konseyi üyesi Mazhar Şimşek, DİSK'li işçilerin 12 Eylül sonrası Türk-İş'e katılmalarını rasyonel nedenlere bağlı olarak açıklamaktaydı. DİSK davasının ne kadar süreceğinin belli olmadığı bir dönemde işçilerin "ekonomik zorluklarla da karşı karşıya kaldıkları için toplu sözleşme yetkisine sahip olan Türk-İş'e bağlı sendikalarda" örgütlenmeye başladıklarına işaret eden Şimşek, "emirname" niteliğindeki yasal düzenlemeler karşısında işçilerin bu yola gittiklerini kaydetmekteydi:

> Emirnamelerdeki hükümler bir işçinin sendikasından istifa edip başka sendikaya geçebilmesi için 5 bin lira civarında masraf yapmasını gerektiriyor. Diyelim ki, maden işkolunda DİSK tabanını toplayabilmek için bağımsız bir sendika oluşturacaksınız, yetki barajını aşmak için 30 bin işçi ve bunları üye yapmak için de 150 milyon lira gerekli. Bu noktada sendika seçme özgürlüğü ortadan kalkıyor. Başka bir yol, DİSK'li işçilerin dayanışma aidatı ödeyerek yetkili sendikaların imzaladığı toplu sözleşmelerden yararlanmaları. Ama işverenler dayanışma aidatı ödeyen işçilere normal sendikalı üyelere verdikleri toplu sözleşmenin yürürlük tarihi ile imza tarihi arasındaki ücret farkını vermiyorlar. 200 bine yakın işçinin bu nedenle birikmiş 40 milyar lira alacağı var. Bu durumla karşı karşıya kalmak DİSK'li işçilerin Türk-İş'te örgütlenmesini hızlandırmıştır.

Sendikada örgütlü olmayı sadece üyelik olarak anlamamak gerektiğine de vurgu yapan Şimşek, DİSK'li işçilerin Türk-İş'e üye olmalarının, önce Türk-İş şubelerinde yönetim değişikliğini gündeme getireceğini, dolayısıyla süreç içerisinde o sendikanın genel merkez yönetiminin de düşeceğini öngörmekteydi.[966]

Türk-İş'te birlik bir süre daha gündemde kalacaktı. 1988 Kasım'ında Rıfat Güler, Yeni Açılım'daki yazısında, gelişmelerin sendikal birlik ve sendikal demokrasinin önemini vurgulayanları haklı çıkardığını belirterek, sendikal birliğin merkezinde Türk-İş'in bulunduğunu, "Türk-İş'i, işçi sınıfının güçlü bir sendikal örgütü haline getirmenin en önemli koşulunun sendikal demokrasinin sağlanması" olduğunun "inkâr edilemez bir biçimde ortada" olduğunu kaydediyordu.[967]

Buna karşılık solda, "Türk-İş'te Birlik" politikasını desteklemeyen kimi yaklaşımlar da vardı. *Toplumsal Kurtuluş*, Türk-İş'te Birlik tezini savunanları "ekonomist siyasal hareketler ve sendikalistler" olarak niteleyerek, sermayenin işçi hareketini denetim altına almak için "sendika özgürlüğünü kısıtlayarak Türk-İş'e hapsetme çabalarına" dikkat çekti: "(...) sınıfın başkaldırışının görülemeyişi ve zorunlu olarak Türk-İş çatısı altında bulunmakta olması gönüllü bir tercihmiş gibi, sendikal birlik olarak Türk-İş'in gösterilmesi, sendikal birlik sorununun nasıl kavranamadığını ortaya koymaktadır." Toplumsal Kurtuluş, Türk-İş'te sosyal-demokrat muhalefetin yönetime gelmesinin "mutlaka daha ileri bir adım" olacağını ancak bunun "sınıfsal sendikacılık yönünde önemli bir nitel değişim" anlamına gelmediğini kaydetti.[968]

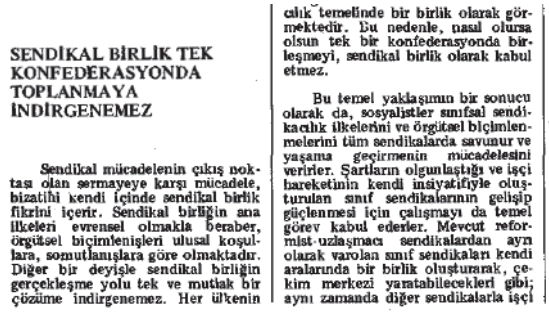

SENDİKAL BİRLİK TEK KONFEDERASYONDA TOPLANMAYA İNDİRGENEMEZ

Sendikal mücadelenin çıkış noktası olan sermayeye karşı mücadele, bizatihi kendi içinde sendikal birlik fikrini içerir. Sendikal birliğin ana ilkeleri evrensel olmakla beraber, örgütsel biçimlenişleri ulusal koşullara, somutlanışlara göre olmaktadır. Diğer bir deyişle sendikal birliğin gerçekleşme yolu tek ve mutlak bir çözüme indirgenemez. Her ülkenin

çalık temelinde bir birlik olarak görmektedir. Bu nedenle, nasıl olursa olsun tek bir konfederasyonda birleşmeyi, sendikal birlik olarak kabul etmez.

Bu temel yaklaşımın bir sonucu olarak da, sosyalistler sınıfsal sendikacılık ilkelerini ve örgütsel biçimlenmelerini tüm sendikalarda savunur ve yaşama geçirmenin mücadelesini verirler. Şartların olgunlaştığı ve işçi hareketinin kendi insiyatifiyle oluşturulan sınıf sendikalarının gelişip güçlenmesi için çalışmayı da temel görev kabul ederler. Mevcut reformist-uzlaşmacı sendikalardan ayrı olarak varolan sınıf sendikaları kendi aralarında bir birlik oluşturarak, çekim merkezi yaratabilecekleri gibi; aynı zamanda diğer sendikalarla işçi

Toplumsal Kurtuluş'ta, Mehmet Emin Sert imzasıyla yayımlanan yazının başlığı "Sendikal Birlik Sınıfsal Sendikacılık Temelinde Gerçekleşecektir" başlığını taşıyordu. *Toplumsal Kurtuluş*, Sayı 2, Ağustos 1987.

Türk-İş'te birlik politikasına karşı yükselen seslerin en etkili olanı, DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk'e aitti. DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk Türk-İş kongresinin hemen ardından 1987 yılının ilk aylarında ise şunları söyleyecekti:

> Türk-İş'te bir şey yapılmaz mı? Elbette yapılır. En gerici, en sağcı, en milliyetçi, en sari sendikalarda yapılacak şeyler vardır. Bu ise kısa vadeli değil, uzun soluklu bir mücadele

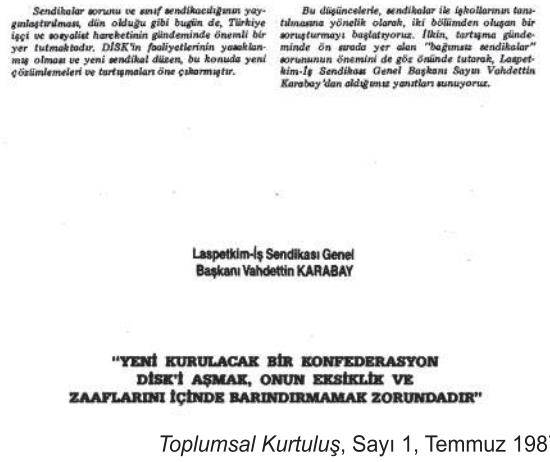

Sendikalar sorunu ve sınıf sendikacılığının yaygınlaştırılması, dün olduğu gibi bugün de, Türkiye işçi ve sosyalist hareketinin gündeminde önemli bir yer tutmaktadır. DİSK'in faaliyetlerinin yasaklanmış olması ve yeni sendikal düzen, bu konuda yeni çözümlemeleri ve tartışmaları öne çıkarmıştır.

Bu düşüncelerle, sendikalar ile işkollarının tanıtılmasına yönelik olarak, iki bölümden oluşan bir soruşturmayı başlatıyoruz. İlkin, tartışma gündeminde ön sırada yer alan "bağımsız sendikalar" sorununun önemini de göz önünde tutarak, Laspetkim-İş Sendikası Genel Başkanı Sayın Vahdettin Karabay'dan aldığımız yanıtları sunuyoruz.

Laspetkim-İş Sendikası Genel Başkanı Vahdettin KARABAY

"YENİ KURULACAK BİR KONFEDERASYON DİSK'İ AŞMAK, ONUN EKSİKLİK VE ZAAFLARINI İÇİNDE BARINDIRMAMAK ZORUNDADIR"

Toplumsal Kurtuluş, Sayı 1, Temmuz 1987.

platformunu gerektirir. Bazıları "Türk-İş'te sendikal birlik" sloganlarını ağızlarından düşürmüyorlar. "Daha demokratik bir Türk-İş" ya da Türk-İş'i tepeden inme ele geçirme planları politik bir tercih olabilir; bunlar olağandır. Ancak bu "Türk-İş'te sendikal birlik" çağrıları, DİSK ilkelerini ve DİSK'i yok saymak anlamında vazedildiğinde hepimizin söyleyeceği çok şey vardır. Şimdilik şu kadarını söylemekle yetiniyorum: Günümüzde "Türk-İş'te birlik" çağrısını Türkiye işçi sınıfının demokrasi, özgürlük ve sınıf sendikacılığı mücadelesinden kaçmak anlamı dışında yorumlamak mümkün değildir. Bugün "sendikal birlik ancak Türk-İş'te sağlanır" diyenleri yarın Türk-İş'ten ayrılmayı savunanların başında görürsek hiç şaşmayız. Sendikacılık hareketi subjektif değerlendirmelere göre değil, işyerlerinde, hayatın içinde gelişmiş bir harekettir.[969]

Birlik konusunda farklı bir tutum Laspetkim-İş Sendikası Başkanı Vahdettin Karabay *İşçinin Alınteri* dergisine "her bir arada bulunmanın sınıfa yarar oluşturmadığını" geçmiş mücadele deneyiminin göstermiş olduğunu söylüyordu. Karabay'a göre birlik, "hedeflenen açıkça ortaya konur ve bu hedefler çerçevesinde gerçekleştirilirse" anlamlı olabilirdi: "Mevcut yasalar işçi sınıfını Türk-iş çatısı altında toplanmaya zorlamaktadır. Oysa sınıfın birliği zorlamalarla oluşmaz. Tam tersine mücadele içinde oluşur ve güçlenir. 'Hepimiz Türk-İş çatısı altında toplanalım, toplanalım da birliği sağlayalım' demek 12 Eylülcülerin attığı adıma sahip çıkmak olacaktır." Karabay, çözümün burjuvaziden ve siyasi iktidardan bağımsız, gerçekten demokrat, tabana söz ve karar hakkı tanıyan sı-

nıf sendikaları yaratmaktan geçtiği görüşündeydi. Bu ise Türk-İş'i 'biraz daha demokratlaştırmakla' mümkün olmayacaktı. Sorun Türk-iş yönetimini değiştirmek değildi ve yöneticilerin değişmesiyle Türk-İş değişmiş olmayacaktı.[970] Karabay'a göre, işçi sınıfının bütün gücünü Türk-İş yönetimini değiştirebilmek için seferber etmenin DİSK deneyimini inkâr etmek, sınıfın mücadeleci geleneğine sahip çıkmamak anlamına geliyordu:

> Türk-İş içinde daha demokrat sendikalar yaratma uğraşı veren arkadaşlarımıza saygı duyuyoruz. Onlarla dayanışmaya, birlikte yapılacak her eyleme ortak imza atmaya hazırız. Ancak Türk-İş içinde daha ileri mevziler elde etme mücadelesi ile sınıfın gerçek hedefleri doğrultusunda mücadele verecek sendikaları yaratma birbirinden farklı iki zemindir.[971]

Öte yandan aynı dönemde, Türk-İş'in iflah olmaz, sarı, ABD sermayesine bağımlı bir kuruluş olduğu vurgusuyla yeni bir konfederasyon kurulması yönünde bir eğilim de ortaya çıktı. Laspetkim-İş Genel Başkanı Vahdettin Karabay, yeni bir konfederasyon oluşturabilmek için yürütülecek çalışmanın, "işçi sınıfının birliğini sınıf sendikacılığı zemininde sağlama çabalarıyla bir bütün" olduğunu vurgulayarak, "önümüzdeki görev yaşadığımız süreci bu doğrultuda yönlendirebilmektir" değerlendirmesini yaptı.[972]

Sosyal demokrat konfederasyon önerisi Otomobil-İş çevresine de ulaştı. Otomobil-İş'in önce Haziran 1977 ve daha sonra Haziran 1980'de toplanan Genel Kurullarında Genel Eğitim Sekreteri seçilen, ancak mal beyanında bulunmadığı gerekçesiyle sendikadaki görevine son verilen Mehmet

İşçinin Alınteri, Sayı 1, Şubat 1987.

Okan, 1983 yasalarının yürürlüğe girmesiyle birlikte sendikal faaliyetlerin yavaş yavaş başlamakta olduğu dönemde yine kendisi gibi mal beyanında bulunmadığı gerekçesiyle görevine son verilmiş olan Otomobil-İş'in eski Genel Teşkilatlanma Sekreteri Mehmet Aras'la birlikte ile Eskihisar'da bir toplantıya katıldığını anlattı:

> Bu bölgede bizim çalışmalarımızı yakinen bilenler bizimle iş yapmak istiyorlar. O zaman sosyal demokrat bir konfederasyon kurulması için bir çaba vardı. Bize teklifte bulundular, gelin beraber çalışalım böyle bir [konfederasyon] kuralım… DİSK hakkındaki kanaat budur, Türk-İş'in vaziyeti budur falan gibi. Ben kendilerine profesyonel sendikacılık hayatına dönmeyeceğimi ama elimden gelen yardımı bu bölgede yapacağımı söyledim. Öbür arkadaşım (Mehmet Aras) bana ısrar etti, ben kabul etmeyince o da hareketin içinde yer almadı. Sonradan Özdemir-İş Sendikası'na davette bulundular, arkadaşım oraya gitti.[973]

Bu dönemde ortaya çıkan yeni bir konfederasyon mu kurulmalıdır, yoksa birliği Türk-İş'te mi sağla-

SOSYAL-İŞ GENEL BAŞKANI VE DİSK GENEL KURULU ÜYESI ÖZCAN KESGEÇ:

1982 sonu ile 1983 başlarına değin kendi sendikalarında kalan DİSK üyesi işçileri, bu tarihlerden sonra %90 oranında Türk-İş'e bağlı sendikaların üyesi olmuşlardır. Türk-İş üyesi kimi sendikalar, DİSK üyesi işçilerin üye olmaları ile mevcut üyelerini 10-20 misli arttırma konumuna gelmişlerdir. Bir başka ifade ile kimi Türk-İş üyesi sendikaların, adeta adı altında, o işkolundaki DİSK üyesi sendikaların tamamı birleşmiştir. (…) Yeni bir konfederasyon kurulmasını ileri süren kimi görüşlerin ve siyasal eğilimlerin 'sendikal' anlayışları çarpıktır, yanlıştır. Dün de -üzülerek kaydedelim- aynı görüşlerin sahibi olan bu kesim, sendikaların, işçi sınıfının ekonomik-demokratik çıkarlarını koruyan kitle örgütleri olduğu gerçeğini yok sayan, sendikaları kimi zaman parti yerine koyan, kimi zaman siyasal örgütlenmelerin 'vitrini' olarak gören kimi zaman da 'benim de bulunsun' bakışı ile 'dükkancı' zihniyetle yaklaşanlardır.

İşçinin Alınteri, Sayı 7, 1 Temmuz 1987.

mak lazımdır tartışmasına ilişkin olarak, Otomobil-İş Genel Başkanlarından Celal Özdoğan, yeni bir konfederasyonu savunanlara saygı duyduğunu ama bu fikre katılmadığını kaydediyor:

> DİSK'e bağlı sendikaların faaliyeti durdurulmuş. Sendikaların üyeleri nerede? Büyük çoğunluğu Türk-İş'e bağlı sendikalarda. İşte Belediye-İş'te, işte Kristal-İş'te… orada bu insanlar. Petrol-İş Sendikası'nda işte gencecik arkadaşlarımız var. Bizim tarihimizde bir dönem Türk-İş'te olmuş bu sendika, Otomobil-İş Sendikası. O zaman hedefimiz orası olmalı.[974]

Bir dönem gündeme gelse de ayrı bir konfederasyon kurulması çabaları destek bulmadı. İşçilerin ağırlıklı olarak Türk-İş'e bağlı sendikalarda toplanmalarıyla birlikte, zaman içinde ortadan kalktı.

OTOMOBİL-İŞ İÇİNDE TÜRK-İŞ TARTIŞMALARI

Maden-İş üyelerinin tercihini bağımsız Otomobil-İş'ten yana kullanmalarına, kitleler halinde Otomobil-İş'te toplanmalarına rağmen, metal işkolunda Türk-İş'te birlik tartışmaları durulmadı. Sosyalist solun bir kesimince savunulan bu politika Otomobil-İş içinde bu kez sendikanın Türk-İş'e katılması şeklini alarak '90'ların ilk yıllarına kadar tartışma gündeminde kaldı.

OTOMOBİL-İŞ 1986 GENEL KURULU

Otomobil-İş içinde Türk-İş'te birlik tartışmaları, Türk-İş'in 10. Genel Kurulu'nun hemen öncesinde 12-14 Aralık 1986 tarihlerinde toplanan Otomobil-İş'in 10. Genel Kurulu'na damgasını vurmuştu. Genel Kurul, Türk-İş Genel Kurulu'nun hemen öncesinde, Türk-İş yönetiminin değiştirilebileceği umudunun arttığı bir atmosferde toplanmıştı. "Türk-İş'te Birlik" politikası daha Genel Kurul öncesinde sendika içinde farklı sol/sosyalist çizgideki kadroları/işçileri karşı karşıya getirmişti. Kendilerine devrimci muhalefet adı veren grup Türk-İş'te birliğe karşı çıkıyor, DİSK'in açılması için mücadele etmek gerektiğini savunuyordu.

Fotoğraf: Celal Özdoğan Albümü.

Otomobil-İş 10. Genel Kurulu'nda Genel Başkanlığa İlhan Dalkılıç, Genel Sekreterliğe Celal Özdoğan, Genel Başkan Yardımcılığına Mehmet Çapar, Örgütlenme Sekreterliği'ne İsmail Aykanat, Eğitim Sekreterliği'ne Mahmut Karakoç ve Mali Sekreterliğe Eyüp Öner seçildi. Yönetimin bileşimine bakıldığında, TİP ve TKP birleşme çalışmalarının da başladığı günlerde yönetimin oluşturulmasında bir denge gözetilmiş, üç isim Mehmet Çapar, Celal Özdoğan ve Mahmut Karakoç TİP-TKP adına, Otomobil-İş'in eski kadrolarından İlhan Dalkılıç, İsmail Aykanat ve Eyüp Öner'le birlikte yönetimi şekillendirmişti.

Genel Kurul salonundaki hâkim hava Maden-İş geleneğiydi. Genel Kurul'a Maden-İş Sendikası Genel Başkanı Kemal Türkler'in eşi Sabahat Türkler de katılmış, delegelerin büyük coşkusu ve alkışlarıyla "Kemal Türkler aramızda" sloganlarıyla karşılanmıştı.

Maden İş'ten gelen kadroların bir bölümünün savunduğu "Türk-İş'te Birlik" tezini, Genel Kurul'da söz alan Ümraniye Şube Başkanı Şahin Önayak, kendilerinin yüzlerce yıllık geçmişi olan "işçiler birleşin" sloganını yaşama geçirmek istediklerini vurgulayarak savundu. Önayak, Türk-İş'te birlik politikasını şu temellere dayandırıyordu:

> Türk-İş'te sınıf sendikacılığı temellerini yerleştirmenin zor olduğunu biliyoruz. Ama biz hiçbir zaman seçimlerimizi kolay ya da zor oluşlarına göre yapmayız. Türk-İş'teki 1,5 milyon işçiyle birlikte mücadele vermek mi? Gerici yapıların egemen olduğu yönetimlerin değişmezliği kesin doğru kabul edilse faşist diktatörlüklerin de sonsuza dek sürmesi gerekir, devrimler gerçekleşmez. Türk-İş değişecektir. Bizim iyimserliğimizin köklerinde

> işçi sınıfının tarihsel başarıları var. Türk-İş'te birlik talebimiz DİSK'in açılması talebiyle çelişmemektedir. DİSK'in geleceği ile ilgili kararların mahkemelerce değil, işçilerce verilmesi gereğine inanıyoruz. DİSK'i fiilen kapatmak mümkün değildir. DİSK, Merter'deki altı katlı bina değildir. DİSK, sınıf ve kitle sendikacılığı ruhunu taşıyan yüz binlerce işçidir."[975]

Öte yandan 10. Genel Kurul'da Topkapı Şube Sekreteri Servet Baykan, Bursa Şube Başkanı Bayar İnce, Ereğli delegelerinden Aydın Karadağ devrimci muhalefet grubu adına Türk-İş'te Birlik politikasına karşı çıkan tarafta yer alıyordu. Devrimci muhalefet adına söz alan Servet Baykan, Genel Kurul'da yapmış olduğu konuşmasında, Türk-İş'te birlik isteyenlerin bunun koşullarını da söylemeleri gerektiğini belirtmişti:

> Amerikan tipi gangsterci sendikacılık anlayışının Türkiye'deki temsilcisi Türk-İş'in sendikal anlayışına teslim mi olacağız? Bizim sendikal birlikten anladığımız demokratik sendikal anlayışı benimsemiş yapılarda birliktir... DİSK bize unutturulmak isteniyor. Biz DİSK açılmalı, mal varlığı sahiplerine teslim edilmelidir diyoruz."[976]

Genel Kurul'da Türk-İş'e katılma kararı çıkmadı. Sendikal birliğin sağlanması yolunda genel ifadelerle bir karar alındı. Kararda, Otomobil-İş'in "sendikal mücadelenin başarıya ulaşması için işçi sınıfının fabrikalarda, işkollarında, ülke düzeyinde ve uluslararası düzeyde birliği ilkesinin ısrarlı takipçisi" olacağı belirtildi:

> DİSK'e bağlı sendikaların faaliyetinin durdurulması ve üyelerinin ezici çoğunluğunun Türk-İş'e bağlı sendikalara geçmesiyle ülke düzeyinde sendikal birliğin sağlanması yolunda atılan adımların Türk-İş'te birleştiği görülmektedir.
>
> Türk-İş içindeki demokrat sendikalar ve üyelerinin ardıcıl çabaları ve DİSK'li işçilerin demokratik sendikacılık geleneğini Türk-İş'e taşımaları olumlu sonuçlar vermiştir. Genel grev çağrısı, İzmir ve Eskişehir mitingleri, hükümet istifa sloganları tabanın uzlaşmacı Türk-İş yönetimini zorladığının göstergesidir. Bu doğrulardan yola çıkan Genel Kurulumuz, demokrasinin, işçi hak ve özgürlüklerinin geriletilmesine göz yuman Türk-İş yönetiminin değiştirilmesi için yürütülen mücadelenin desteklenmesini ve sendikal birliğin sağlanması için her türlü çabayı göstermeyi karar altına alır."[977]

Otomobil-İş'in bu karara imza attığı 10. Genel Kurulu'nun hemen ardından toplanan Türk-İş'in 14. Genel Kurulu'nun sonuçları, Türk-İş'te birlik politikasının taraftarları açısından umut kırıcıydı. *Otomobil-İş* gazetesinde yer alan kısa değerlendirmede, Türk-İş Genel Kurulu'nun hiçbir yenilik içermediği, konfederasyon yönetiminde "gerçek" anlamda bir değişiklik gerçekleşmediği kaydedildi: "Türk-İş'in ileriye yönelik olarak neler yapabileceği konusunda pek umutlu olmamakla birlikte, kuşkusuz gelişmeleri dikkatle izlemek durumundayız." Emekçi kesimlerin hak ve çıkarlarının, her işkolunda tek sendika ve tek konfederasyon ilkesi ile hayata geçirilebileceği inancını vurgulayan değerlendirmede sendikal birliğin önemi vurgulandı. Otomobil-İş'in tespiti, Türk-İş tabanının kongre bitiminde hiçbir açık perspektif alamamış olduğu, bu durumun işçiler arasında kararsızlığa yol açtığı, böldüğü ve sonuçta emekçinin kaybetmesine neden olduğu şeklinde

Fotoğraf: Celal Özdoğan Albümü.

idi. Otomobil-İş, Kongre boyunca yapılan eleştirilerin hiçbir şekilde seçim sonuçlarına yansımadığını, aynı yönetimin yine onaylandığını vurgulanmakta ve "fırsatları değerlendirme ve bunları kendi lehinde kullanma konusunda, propaganda açısından tam anlamı ile Amerikanvari" özellikler taşıyan, "kısa sürede tavır değiştirebilen, yeni taktikleri hemen uygulayan, uyum sağlayan" Özal hükümetine karşı Türk-İş'in yeni yönetiminin nasıl davranacağının merak konusu olduğu belirtilmekteydi. Yazıda Otomobil-İş'in tutumu da ortaya konuyordu:

> Seçim ve sonuçlarının birçok açıdan tartışılmasına devam edilecektir. Kesin olan ise, emekçi kesimlerin demokratik hak ve çıkarları yolundaki savaşımlarını en geniş demokrasi güçleriyle birlikte sürdüreceği gerçeği...
>
> Biz, emekçi kitlelerin ekonomik-demokratik çıkarlarının sağlanmasının tek yolunun, en geniş anlamda sendikal güç ve işbirliğinden geçtiğine inanıyoruz. Türk-İş bünyesindeki bu yönde her türlü girişimi kararlılıkla destekleyeceğimizi, hiçbir özveriden kaçınmayacağımızı açık yüreklilikle söylüyoruz...[978]

Otomobil-İş'in 1986 yılı Aralık ayında yapılan 10. Genel Kurulu ile 11. Genel Kurulu'nun toplandığı 1989 yılı Ekim ayına kadar geçen süre içinde Türk-İş'e katılması tartışmaları sendika içinde canlılığını korudu. Türk-İş'in en hafif ifadesiyle isteksiz tutumuna rağmen işçilerin Türk-İş'te birleşmesi ve Türk-İş'in değiştirilmesi için çaba harcanması gerektiği görüşü, Otomobil-İş'in "Demokratik Sendikacılık Yolunda Sendikal Birlik" politikasında somutlandı.

Otomobil-İş'in 27 Haziran 1987 tarihinde toplanan Genel Temsilciler Kurulu'na, "eylem birliği" ve "Türk-İş'te Birlik" tartışmaları damgasını vurdu. *Otomobil-İş* gazetesi Genel Temsilciler Kurulu haberini "İşçiler Birleşin" manşetiyle verdi.[979] Derginin kapağında, "Otomobil-İş" imzalı yazıda metal işçilerinin önündeki, "işkolunda birliği sağlama" hedefinin yakıcı olarak durduğu kaydedilmekte, "ulusal sendikal birliğin tek ve doğru hedefi olarak" Türk-İş gösterilmekteydi:

> Bunun dışındaki her türlü çözüm arayışı zorlamadır, yapaydır ve gerçekçi değildir. Unutulmamalıdır ki, DİSK sendikacılığı ilkelerinin Türk-İş içinde yaşama olanağı bulabilmesi Türkiye işçi sınıfının önemli kazanımı olacaktır.
>
> Ulusal sendikal birliğe giden yolda sağlam, güvenli olmak ve işkolumuzda birliği sağlamak için, Otomobil-İş'i güçlendirmek için ileri...[980]

TKP'li sendikacıların ve işçi aktivistlerinin savunduğu birlik, 7 Ekim 1987 tarihinde gerçekleştirilen TKP-TİP birleşmesinde sonra da Türkiye Birleşik Komünist Partisi (TBKP) kadrolarının temel sendikal politikası oldu. Türk-İş-içinde Petrol-İş, Kristal-İş, Deri-İş, Harb-İş gibi sol ve sosyal demokrat sendikaların varlığı ve mevcut Türk-İş yönetimine karşı ısrarlı bir muhalefeti sürdürüyor olmaları birlik politikasının savunucularına güç veriyordu.

Bu yıllarda Türk-İş'te Birlik politikası Otomobil-İş içinde TBKP çizgisindeki kadrolarla/işçilerle solun diğer kesimlerini karşı karşıya getirdi. Devrimci muhalefet, Türk-İş'te birlik ve Otomobil-İş'in Türk-İş'e katılması politikasına, Otomobil-İş'in Türk Metal'e katılmasının bir yolu olduğu gerekçesiyle şiddetle karşı çıkıyordu. Bu hareketin önde gelen unsurlarından Mehmet Helvacı, devrimci muhalefetin huzursuz olduğu asıl meseleyi bu çerçevede değerlendiriyor:

> Niye? Çünkü Türk-İş'e katılmak demek Otomobil-İş'in de Türk Metal'e katılması demektir diye düşünüyorum. Olur mu olmaz mı onu bilemem ama bende o tür bir kuşku var. Dolayısıyla böyle bir şeyi savunmak yanlıştır. Bu anlamda muhalefetim. Adına "devrimci" filan demeye gerek yok, muhalefetim bu anlamda. DİSK hiç kurulmasaydı... onu bilemem. Yani tarihsel olarak nereye varırdı? Ama kurulmuş, yaşanmış. Bundan sonra oradan geri dönülmesi hoş olmazdı.[981]

Gerçekten de Türk-İş'te birlik politikasının taraftarları arasında Otomobil-İş'in Türk Metal'e katılmasını açıkça savunanlar da vardı. Bunlardan biri de Otomobil-İş Ümraniye Şube Sekreteri Gıyasettin Yıldız'dı. Yıldız, Emek Dünyası'nda 1988 yılı Mayıs'ında 12 Eylül öncesinde 25-30 bin üyeli bir sendika olan Türk Metal'in üye sayısının 120 binlere ulaştığını, Maden İş'li işçilerin üçte ikisinin Türk Metal Sendikası'nda üçte birinin de Otomobil-İş

Sendikası'nda olduğunu açıkladı. "Türk Metal Sendikası'na işçilerin böyle akmasının tek nedeni sermayenin baskısı diyebilir miyiz?" diye soran Yıldız, "istesek de istemesek de" işçilerin sendikal mücadelesinin kendiliğinden sendikal birliği sağladığı görüşünü savundu: "Hem de birçok öncü işçinin engellemesine rağmen." Yıldız var olan koşullarda sendikal birliği tartışan kesimin metal işkolu olduğunu, çünkü diğer işkollarında birliğin sağlandığını kaydederek, Otomobil-İş önünde tarihi bir görevin durmakta olduğunu belirtti:

> Ya işçi sınıfının (metal işkolunda) sendikal mücadelesini ileriye götürecek bir adım atarak sendikal birliği sağlamak, ya da bu birliğin sözde savunucusu olup pratikte bölücülük yapmaktır. (...) Metal işkolunun en büyük sendikası Türk Metal Sendikası'dır. Yine geçmişte Maden-İş'in en güçlü olduğu fabrikalar bugün Türk Metal'de. İşte NASAŞ, UZEL, ARÇELİK, RENO ve diğerleri. Peki bu fabrikalar neden gitti? Geçmişteki bir sürü deneyi hiç mi yaşamadılar. (...) İşte Otomobil-İş yöneticileri 10. Olağan Genel Kurul'da alınan "Türk-İş'te birlik" kararını hiç vakit kaybetmeden hayata geçirmeliler. Bu birlik, Türk-İş içinde bize de koltuk verin anlayışını değil, lafı hiç sağa sola çekmeden Türk Metal'le birleşmektir. Bu birliğin sağlanması için olağanüstü genel kurul toplanmalıdır."[982]

Topkapı eski Şube Sekreteri ve devrimci muhalefet kanadının önde gelen isimlerinden Servet Baykan'ın kaleme aldığı ve derginin aynı sayısında yayımlanan yazı ise Ümraniye Şube Sekreteri Gıyasettin Yıldız'a cevap niteliğindeydi. Baykan, yeni yasaların DİSK'le yeşeren sınıf ve kitle sendikacılığının boğularak yerine devlet sendikacılığının oturtulması düşüncesi ile hazırlandığını ve bu yolla Türk-İş'in adeta işçilere dayatıldığını belirtiyordu. Baykan metal işkolunda bütün telkinlere yasal engellere ve sermayenin dayatmasına rağmen işçilerin diğer işkollarına göre daha örgütlü davrandıklarından tercihin Otomobil-İş'ten yana olduğunu kaydetti. İşçilerin ve işyerlerinin çoğu Türk Metal'de ise, "bunun nedeni anti demokratik yasalar, siyasi iktidarın ve sermayenin çok yönlü baskıları ve Türk-İş'in dayatması" idi. Baykan, metal işkolunda hiçbir işyerinin iradi olarak Türk Metal'de örgütlendiğinin söylenemeyeceğini vurguladı.

> "Baskılara teslim olalım" diyenler çıkabilir. Mevcut şartların dayatmasıyla oluşacak birlikteliklerin, adı "birlik" değildir. Bu ilkesizliktir. Hele hele kayıtsız şartsız Türk Metal'e gitmenin adı iltihaktır. İşçi sınıfının birliği, iltihaklarla sağlanamaz. Uğrunda mücadele ettiğimiz ilkeler vardır. Biz bu ilkelerden vazgeçemeyiz. Kaldı ki sendikal birlik sadece işkolumuzda da tartışılmamaktadır. Bugün Türk-İş bünyesinde aynı işkolunda birden fazla sendika vardır. Yine bilinmektedir ki, bugün siyasi iktidar Hak-İş'i alternatif konfederasyon konumuna getirmeye çalışmaktadır.

Servet Baykan, Otomobil-İş'in 10. Genel Kurulu'nda Türk-İş'e katılma kararı alınmadığını, alınan kararın içeriğinden, "Türk-İş'te birlik sağlanmalıdır" şeklinde bir anlam çıkartılamayacağını haklı olarak ve özellikle belirtti.[983]

Bu noktada belirtmek gerekir ki, Otomobil-İş'in Türk Metal'e katılması, sendika içinde etkili bir görüş değildi ve Türk-İş'te birlik politikasını savunanların ya da bu politikaya destek verenlerin ortak görüşü de değildi. Bu dönemde birlik konusunda Otomobil-İş Genel Yönetim Kurulu içinde de farklı yaklaşımlar vardı. Otomobil-İş Genel Örgütlenme Sekreteri olan ve tanıklığına başvurduğumuz İsmail Aykanat, söz konusu olanın Otomobil-İş'in Türk Metal'e değil, Türk-İş'e katılması olduğu noktasına açıklık getirdi: "Yani biz Türk-İş'te olursak, hedef büyütülüyor orada, Türk Metal'i eritebiliriz olayı var." Aykanat, Otomobil-İş Genel Yönetim Kurulu'nda o dönemde süren Türk-İş'te birlik tartışmaları konusunda şunları anlattı:

> Bunları tartıştık. Celal Başkan Türk-İş'e gidilmesinden yanaydı. Ben karşı çıkıyordum. Bizde, Celal Başkan görüşlerini çok açık söyleyen bir arkadaştı. Ben de açık söylerdim. Bazıları da bir İsa'ya bakardı bir Musa'ya bakardı. Sonra ortaya bakardı. Şimdi yönetimdeki arkadaşların net olması lazım. Celal Başkan'a saygı duyarım, böyle bir düşüncesi var, söylüyor. (...) Türk-İş'e üye olalım. Mantık: Türk Metal'i eriteceğiz! Şimdi herkesin bir ütopyası var, bir şey diyemezsin. Olur mu, olur! Nasrettin Hoca'da göle maya sürmüş, ya tutarsa demiş. Tabii bu çok tartışmalara neden oldu ben karşı çıktım. Dedim ki ben,

> 'Kardeşim sendikanın gideceği bir yer varsa DİSK. Türk-İş'te' dedim, 'ne işimiz var bizim.' Türk Metal'i eritiriz! Sen kimseyi eritemezsin. Gerçekçi olacaksın, bırakalım böyle şeyleri... hayal kurmayı bırakalım. Bu çok tartışıldı. Tartışılması lazım mı? Lazım. Tartışmanın sonucunda şu olur bu olur, ona da saygı göstereceksin. Sonuçta bu tartışmaya açıldığı zaman şubeler düzeyinde hatta temsilciler düzeyinde tartışmaya başlayınca kabul görmedi. Yani tepki doğdu bizim ne işimiz var orda diye. Daha sonra da nitekim doğru olduğu ortaya çıktı DİSK'e gidildi.[984]

Öte yandan bu dönemde Otomobil-İş Genel Sekreteri olan Celal Özdoğan, kendisiyle yaptığımız görüşmede, o dönemde savundukları Türk-İş'te birlik politikasının gerekçelerini ortaya koyarken, bağımsız kalmanın acılarını gerek birey gerek yönetici olarak çok çektiklerini söyledi:

> Çok zorluklarla karşılaştık. Kimlere gitmedik biz! Türk-İş'in Genel Sekreteri, gemiye adı verildi... Denizciler Sendikası, Emin Kul. Emin Kul'un evine gittik biz, rahmetli Genel Başkanımızla.
>
> Yani yapayalnız kaldık. İşte evet, uluslararası dayanışma tamam, ulusal dayanışma tamam ama yapayalnızsın. Yapayalnız bir sendikasın yani. Bir konfederasyon içerisinde olmak lazım. Orada da yalnız olmayacağız. Daha dün DİSK üyesi olmuş dünya kadar işçi, yönetici Türk-İş içerisindeler. O nedenle bunun sonuna kadar doğru olduğuna inanıyorum ve böyle savunduk biz. Yoksa Türk Metal Sendikası'na katılmak falan... asla! Bunu söyleyen arkadaşlarımız olmuştur. O dönemde oldu. Sevmiyorum o kelimeyi. Meseleyi biraz çarpıtıp, Türk Metal Sendikasına gidiyorlar, faşistlere... Asla böyle bir şey yok, asla böyle bir şey yok! Bu sendika için mücadele eden arkadaşlara bir saygısızlıktır zaten, kafamızın hiçbir yerinden geçmemiştir.[985]

OTOMOBİL-İŞ 1989 GENEL KURULU VE BİRLİK TARTIŞMALARI

Otomobil-İş'in 11. Genel Kurulu'nu topladığı 1989 yılında sendikal alanda yeni bir kavram olarak "çağdaş sendikacılık" ön plana çıkmaktaydı. Çağdaş sendikacılık, "sendikal yenilenmenin adı" olarak tartışma gündemine sürülmüştü ve bu yaklaşımın savunucuları tarafından "sendikal hareketin önündeki en önemli aşama" olarak kabul edilen Türk-İş'in değiştirilmesi, "çağdaş sendikacılık temelinde işçilerin birliğinin sağlandığı yeni bir yapılanmanın oluşturulması" olarak savunuluyordu. Böylece, "yıllarca egemenliğini sürdüren devletçi, uzlaşmacı sendikacılığın etkisiz hale getirilmesi" ve "emekçilerin 12 Eylül faşizmiyle gasbedilen birçok haklarının tekrar kazanılması ve daha ileriye götürülmesinin" mümkün olabileceği ileri sürülüyordu.[986]

Genel Kurul'a damgasını vuran Türk-İş'te birlik tartışmalarına ilişkin olarak, tanıklığına başvurduğumuz Genel Kurul'a İzmir Şube Başkanı olarak katılan Coşkun Yılmaz, Celal Özdoğan'ın Genel Kurul manifestosunun, çalışmalarının da Türk-İş'te Birlik üzerine olduğunu söyledi:

> Hatta broşürler basıldı. DİSK kapatılmış 12 Eylül'de. Yıl '89, DİSK halen kapalıydı, yargılanıyordu. Onun için eski Maden-İş'liler olarak Otomobil-İş'te karar kıldı fabrikalar. O şekilde örgütlendi. Örgütlenince tabii, Otomobil-İş yönetimleri de yavaş yavaş değişiyordu. Celal Özdoğan'ın Başkanlığı döneminde de tamamen değişecekti zaten. İki liste çıkıyordu. Ama Türk-İş'te birlik olayı genel kurula damgasını vurmuştu. Bunlar tartışıldı. Bizler Türk-İş'te birliği savunuyorduk. Parti politikası da öyleydi: Türk-İş'in yapısını değiştirmek... Türk-İş'i daha demokratik hale getirmek. Oraya gidersek, Türk-İş'in yapısını değiştirip, yeni bir DİSK yaratabiliriz dedik, öyle bir anlayış da var aslında. Genel Kurul'da bunlar tartışıldı.[987]

Türk-İş'te birlik ve çağdaş sendikacılık yaklaşımının tartışıldığı Otomobil-İş Sendikası'nın 11. Genel Kurulu'nda birliğe işaret eden iki karar çıktı. Biri Türk-İş'te birlik diğeri ise işkolunda birlik. Türk-İş'te birlik konusundaki karar, Türk-İş'e üye olmanın gereğine işaret ediyor ama yönetime bu yönde bir yürütme görevi yüklemiyordu. İşkolunda birlik kararı ise hemen hemen tüm delegelerin üzerinde mutabakata vardıkları bir konuydu. Karar işkolunda birliğin sağlanması için somut adımlar atılmasını öngörüyordu.

Tartışmalı geçen ve Türk-İş'e üyeliğin gerekliliğini ve net bir dille metal işkolunda Çelik-İş ve

Özdemir-İş ile birleşmeyi öngören kararların alındığı kongreye ilişkin Tanıl Bora'nın değerlendirmesi ise genel kurulun sonucunun, "iki taraf içinde yarım galibiyet" olduğu yönündeydi: "Celal Özdoğan'ın başkanlığında merkez yönetimi seçimi kazanarak konumunu korur ve kendileri açısından 'uyumlu bir yapı oluştururken Türk-İş'e katılma önerisi reddedildi. Otomobil-İş Sendikası bundan sonra aklında ve gönlünde Türk-İş'e katılarak 'kurtulma' hedefiyle yeni fırsatlar yaratmaya çalışırken; muhalefet sendikanın örgütlenmesini geliştirecek hem yönetimi değiştirme hem de birlik konusunu, yetki barajı riski/baskısı olmadan tartışma imkânlarını yaratmaya çalışacak"[988]

Celal Özdoğan, Otomobil-İş Genel Sekreteri ve Genel Başkanı olarak görev yaptığı her iki dönemde de birlik sürecinin en sıkı savunucularından oldu. Bu yıllarda Özdoğan, bir yandan Türk-İş'le çeşitli temasları yürüten bir yandan da aynı işkolunda faaliyet yürüten Özdemir-İş ve Çelik-İş'le ile birlik görüşmelerini sürdüren isimdi. Celal Özdoğan, kendisiyle yaptığımız görüşmede Türk-İş içinde yürütülen görüşmeleri aktardı:

> [Sağlık-İş Genel Başkanı] Mustafa Başoğlu ile görüştük. Teşkilatlanma Sekreteri vardı, (Mehmet) Bamyacı. Bamyacı'yla da görüşmeler yaptım ben. Gittim, konuştum. Tabii, yalnız başıma değil. Yönetim Kurulu'nun düşüncesiyle... Bizim genel kurul kararımız var. O kitabı bulup göstermem lazım. Türk-İş ile birlik kararımız var. Genel Başkanken. Genel Sekreterken yapamazdım onu. Nasıl olacak bunun formülü? Genel kurulda bir öneri verilecek... Çelik-İş Sendikası'nın da böyle bir düşüncesi vardı, böyle bir yönelimi vardı. Rahmetli Metin Türker ile paylaşıyorduk, o dönem Genel Başkan. Tabii, Türk Metal'i ne kadar aşarlar, o işin soru işareti. Bağımsız sendikaların herhangi bir sendikaya katılmadan konfederasyon içerisinde yer almalarına yönelik bir genel kurula bir önerge falan verilebilir falan demişti Bamyacı. Formül de buydu. Bizim kafamızdaki formül.[989]

Fotoğraf: Celal Özdoğan Albümü.

TÜRK-İŞ'İN TUTUMU: ARALIK 1989 GENEL KURULU

Bahar eylemlerinin hemen ardından 11-17 Aralık 1989 tarihleri arasında yapılan 15. Türk-İş Genel Kurulu'nda sosyal demokrat kanadın çabaları sonuç vermemiş, Şevket Yılmaz başkanlığındaki sağ liste tekrar Türk-İş yönetimine gelmişti.

Genel Kurul gündemindeki önemli bir tartışma, bağımsız sendikaların Türk-İş'e üye olmasına engel olarak gösterilen tüzük hükmünün değiştirilmesi ve bu yönde Türk-İş içindeki demokratik muhalefetin talepleriydi. Bünyesinde kimi işkollarında faaliyet gösteren birden çok sendikayı barındıran Türk-İş, 10. Genel Kurulu'nda tüzüğüne aynı işkolunda örgütlü konfederasyon üyesi sendikaların birleşmelerini şart koşan bir geçici madde koymuştu. Sonraki dönemde bu tüzük maddesi hayata geçirilmemiş, Türk-İş içinde aynı işkolunda örgütlü olan sendikalar varlığını sürdürmüş olsalar da bu hüküm başka bir sendikanın Türk-İş içinde yer almasının önüne bir engel olarak çıkarılmaktaydı. Genel kurulun ilk gününde oluşturulan; tüzük, teşkilatlanma, mevzuat ve kararlar, hesaptetkik, eğitim ve bütçe komisyonların çalışmaları sonucu hazırladıkları raporlar, Genel Kurul'un 5. gününde okunur ve bazı değişiklikler sonunda oybirliğiyle kabul edilir. Özgürlük Dünyası, tüzük değişikliği ile ilgili kararı "tekelcilik" olarak değerlendirecektir:

Türk-İş'in tüzüğünün 3. maddesinin d bendi "aynı işkolunda yalnız bir sendika konfederasyona üye olabilir" biçiminde değiştirilir. Bu tüzük hükmüyle; 2821'in öngördüğü tek tip sendikacılık anlayışı yani sendikal tekelcilik, teşvik edilmiş olur. Yani resmî ideolojinin ülke genelinde "tek-tip" ve "tek-ses" sendikalar yaratmak istekleri, böylece desteklenmiş olur. Bununla sendikalarda var

MEHMET ÇABUK ANLATIYOR.

Otomobil-İş Sendikası Ankara Şube ve Birleşik Metal-İş Sendikası Genel Merkez yöneticiliği yapmış olan ve "devrimci muhalefet" içinde yer alan Mehmet Çabuk 11. Genel Kurul'da muhalefetin Genel Başkan adayı oldu. Mehmet Çabuk, Türk-İş'te birlik sürecine muhalefetlerini ve birlik süreci çerçevesinde yapılan tartışmaları ve bunların 11. Merkez Genel Kurulu'na yansımasını söyle aktarıyor:

… Otomobil-İş Sendikası'nın içerisinde üç bileşen vardı, o dönem. Bir, TKP geleneği, TİP geleneği onunla bütünleşti. İki, Otomobil-İş geleneğinden gelenler içinde sosyal demokratlar. Bir de parçalı olan sol-sosyalist gruplar. Üçlü grup oluştu [sendikada]. Biz o (üçüncü) grubun içerisindeydik ve Ankara Şube olarak bütünlüklü bir bakış açısı [taşıyorduk]. Diğer şubelerde de insanlar var böyle, mesela rahmetli Servet Baykan var, Cuma Yıldız var, Mehmet Helvacı var. Bunlar ayrı ayrı şubelerde. Bursa'da arkadaşımız var. Biz bütünlüklü hareket edebiliyoruz. Ettiğimiz için herkes orada toplanıyor. O dönemde kadrolar genel olarak daha seviyeli. Genel kurullarda konuşan arkadaşlar da geleneksel olarak bir dünya tahlili, sendikal anlayış, eksikler vs. vurgusunu yapar inerdi. Karşı taraf da teşekkür ederdi. Cevap verirdi, o öyle değil böyle gibi… Mesela toplu sözleşme döneminde bizim önerdiğimiz şeyler sadece benim fikrim değildi, şubenin görüşü idi, onları da saygı ile karşılarlardı ama dikkate almazlardı. Yani, o dönem daha seviyeli daha içerikli tartışmalar genel kurullara ve toplu sözleşmelere yansırdı.

1989 Genel Kurulu: TKP ve TİP geleneği bir liste çıkarıyor. Biz de diğer ekiple bir liste oluşturduk. Otomobil-İş geleneğinden demokratlarla, sosyal demokratlarla. Bu liste çok tartışıldı. Kim başkan olacak? Saatlerce, Kartal'da… Ben o zaman amatör Şube Sekreteri'yim. Karar, Mehmet Çabuk Genel Başkan adayı olacak. (…) Karşımda da Celal Özdoğan vardı. O Genel Kurul'da Türk-İş'te birlik meselesi tartışılmaya başladı. Genel Kurul'dan önce Temsilciler Kurulu'nda başladı. Temsilciler Kurulu'nda Türk-İş'te birliğin olması gerektiğini söylediler. Sosyal demokrat kanat daha sessiz kalıyordu, Otomobil-İş'ten gelen grup muhalif oldukları için sessiz kalıyorlardı. Ama biz DİSK açılmalı, DİSK dışında bir konfederasyon olmaz diye çalışma yapıyorduk. TKP'li grup Türk-İş'te birlik diyordu. O konuda uzmanları çok çalıştı. Kaybedeceğimizi biliyorduk. Buna rağmen gerekli muhalefeti yaptık. Ama artık kararlara geldiğinde, karar alma sürecine geldiğinde çok uzattık biz. Her şeye itiraz, her şeye itiraz… İki üç sözcümüz vardı bunun başını çekenlerden. Biri Servet Baykan'dı, biri Cuma Yıldız'dı, zaman zaman Kocaeli'nde bir arkadaşımız vardı o çıkıyordu konuşuyordu. Uzattık, uzattık… İstanbul delegelerinin bir kısmı gitti ve biz de orada karargâh kurduk. Türk-İş'[e katılma] kararını çıkarttırmadık orada doğrusu, taktiksel olarak.

Mehmet Çabuk, Görüşme Kayıtları, İstanbul, 16 Mayıs 2019.

olan bürokratik yapının daha da güçlendirilmesi hedeflenir. Ayrıca bağımsız sendikaların katılımını kolaylaştırıcı tüzük değişikliği yapılamaz.[990]

Otomobil-İş Ankara Şube Sekreteri Mehmet Çabuk, Türk-İş Genel Kurulu'ndaki yaşanan süreci Otomobil-İş içindeki devrimci muhalefet açısından şöyle aktarıyor ve değerlendiriyor: "Türk-İş'in Genel Kurulu'nda, biz de orada karargâh kurduk. Şunu gördük Türk-İş'in içerisinde bulunan o zaman mesela Kristal-İş

Fotoğraf: Celal Özdoğan Albümü.

gibi, Petrol İş, Deri-İş gibi sendikaların hepsi ile beraber görüşülmüş. Sağlam ekibi vardı Kristal-İş'in... Hep birlikte Türk-İş içerisinde yer alınacak. Nasıl olacak bu iş? Biz orada nasıl barınacağız? İfadelerimiz öyleydi. Yani, bizi alsalar bizi eritirler. Onların görüşü [bunun] tersi, TKP'nin üst yapısının verdiği karar gibi gözüküyor: Gidelim Türk-İş'i değiştirelim, Türk-İş'in içerisinde yer alalım ve orayı değiştirelim. O yapıyı nasıl değiştireceksin sen? Böyle aykırı düşüncelerimiz vardı." Çabuk, bu düşüncelerinin sadece Türk Metal'in varlığından kaynaklanmadığını da önemle vurguluyor:

> Tersine DİSK'in açılması çabası verilmesi gerektiğini vurguluyorduk biz. Bağımsız olarak, zaten DİSK'in rolünü üstlenmişiz. Daha genişletelim, o birlikte yürüme [politikasını] daha da geliştirelim, [bağımsız sendikalarla] birleşelim. Zaten patronlara karşı MESS'te birlik yapabiliyoruz, birlikte toplu sözleşme taslağı hazırlıyoruz. Bağımsız sendikalarla hareket edelim. Biz bunu savunduk. Bildiğim kadarıyla Türk-İş Genel Kurulu'nda önerge verildi. Kabul edilmedi. Önergeyi veren o dönem Kristal-İş Sendikası Başkanı, Petrol-İş Sendikası Başkanı ve Deri-İş Sendikası Başkanı. Onların verdiği bir önergeydi, kabul edilmedi. İşin doğrusu biz orada aleyhte çalışma yaptık. Kabul edilmesin diye.[991]

Coşkun Yılmaz, Türk-İş Genel Kurulu'nda bağımsız sendikaların konfederasyona üye olmalarına izin verecek bir tüzük değişikliğinin yapılmamasının nedeni olarak Türk Metal'i işaret ediyor: "Türk-İş'te, Genel Kurul'da tüzük değişikliği yapılması… gerekmiyordu aslında. Aynı iş kolunda Şeker-İş Sendikası, Gıda-İş Sendikası var, Çimse-İş Sendikası, Kristal-İş var aslında. Türk Metal'in taş koyduğu söyleniyor, istenmedi istenmediği için kabul etmediler. Biz maalesef kakılmış bir sendika olduk."[992]

Türk-İş'in, Coşkun Yılmaz'ın da vurguladığı, uygulamadaki bu çifte standardı ve Genel Kurul'da bu tüzük maddesinin esnetilmesi beklentilerinin boşa çıkmış olması Otomobil-İş, Çelik-İş gibi bağımsız ama Türk-İş içinde yer almayı bekleyen sendikalar tarafından umut kırıcı ve olumsuz bir gelişme olarak değerlendirildi.

Otomobil İş Genel Başkanı Celal Özdoğan, Türk-İş Genel Kurulu'nun hemen ardından *Otomobil-İş* gazetesinde yaptığı değerlendirmede, Türk-İş Genel Kurulu'nun bağımsız sendikaların Türk-İş'te yer almalarını önleyen anti-demokratik tüzük maddesini korumuş olmasını, "en azından şimdilik" Türk-İş'in, işçi sınıfının ülke düzeyinde güçlü demokratik bir sendikal birliğine" yaklaşımının olumlu olmadığını kaydetti. Özdoğan, bu sonucun kendilerinin savuna geldiği birlik politikasının özünü değiştirmediğini, "tersine onun doğruluğunu, işçiler açısından onların geleceği açısından ne denli doğru ve zorunlu bir hedef olduğunu" gösterdiğini belirtti. Özdoğan, sendikal birliğin sağlanmasına karşı çıkanların sendikal anlayışı ve kimliğinin, birlikten kimlerin korktuğunu da açıkladığını vurguladı.[993]

Türk-İş'in bağımsız sendikalara kapıları kapadığı 1989 Genel Kurulu'nun hemen ardından kaleme aldığı bu yazısında Celal Özdoğan Türk-İş'te birlik politikasının temellerine ilişkin şu tespitleri yapıyordu:

> Türk-İş'te oluşacak sendikal birliğe ilişkin politikamızın dayanaklarının sadece bir nicel toplam olmadığını biliyoruz. Bu tek başına her şeyin çözümü olmayacak. İşçi sınıfının sendikal birliğe ilişkin ihtiyacı veri alındığında ki, bu durum nesnel bir zorunluluğu da içeriyor, şimdi yapılması gereken, bu birliğin ilkesel, örgütsel, daha da genelinde programatik geleceğine ilişkin sorunlara ve sorumluluklarımıza yönelmektedir. Bunları tartışalım. Her düzeyde ve en önemlisi olabilen en geniş katılım ve açıklıkla. Bunu yapmalıyız. Bu tartışmaya katkı olarak;
>
> Birincisi: Türk-İş 5 kişilik bir konfederasyon yönetiminin her şeye, tüm sendikaların yönetimine, tüm sendikal karar ve yaşama hakim olduğu bir yönetim anlayışına indirgemek ve Türk-İş'e böyle bir etkinlik yüklemek… Temel ve büyük bir yanılgı. Durum böyle olmadığı gibi savunduğumuz sendikal demokrasi kesinlikle de böyle olmamalıdır. Bize göre Türk-İş 1,5 milyon işçi, 32 sendika, yüzlerce sendikacı, binlerce temsilci ve onbinlerce işçi önderinden oluşan tüm bu dinamikleri kapsayan bir işçi örgütüdür. Nesnel olan budur. Tartışılan, eleştirilen ve eleştirilmesi gereken bu bütünlüktür. Bugün dışarıdan yarın olacaksa- bu kararı Otomobil-İş tabanı alacaktır- içeriden Türk-İş'e bizim yönelteceğimiz

eleştiri ve değerlendirmenin muhatabı ve kapsamı önce kendimiz ve sözünü ettiğimiz bu bütünlük olacaktır.

Türk-İş'te olmayan ya da eksik olan, sendika içi demokrasidir. Bu anlayış ve işleyişin Türk-İş'i oluşturan bütünsel yapıya yani tüm sendikalara aşağıdan yukarı yerleşip, kurumsallaşamamasındandır. Daha açık ifadeyle tabanın söz ve kararlara katılacağı bir sendikal yaşamın Türk-İş'te, onu oluşturan tüm sendikalar ve sendikacılara henüz -şu ya da bu sendikada farklı olsa da- istenen ve beklenen anlamda oluşmadığıdır. O halde sorun ve çözüm ortadadır. Sendikal demokrasiyi, yani istenen ve bekleneni güçlendirmek ve kurumsal bir düzeyde Türk-İş'te aşağıdan yukarıya bir sendikal yaşam tersi haline getirmektir... Bu nasıl olacak, istemek ve bizim de şu andaki konumu[mu]zla yaptığımız gibi beklemekle mi?

İkincisi: Sadece bir toplam sorunu olarak görmediğimiz Türk-İş'te birlik sorunun ondan daha önemli onunla birlikte olan diğer bir yanına niteliğe ilişkindir. Biz Türk-İş'e katılmayı şu anda var olan işleyiş, anlayış ve geleneği (olumsuz anlamıyla) katılmak, onun içine entegre olmak olarak anlamıyoruz. Biz, Türk-İş'e kendi sınıfsal ilk ve doğrularımızı taşımaya onu Türkiye sendikal hareketiyle buluşturmak ve güçlendirmek için gideriz. Kendimize güveniyoruz bunda kararlıyız. Başka bir deyişle biz birlikten korkmuyoruz. Birlikten sermaye ve onun siyasal sözcü ve gözcüleri korksun. Olan da bu değil mi? Bu birliğin önünde tüzüksel ya da kimi fiili engeller varsa bunu nasıl açıklayabiliriz? Birliğin kimlerin işine gelmediği bu yanıyla da anlaşılsa gerek…

Üçüncüsü: Sendikal hareketin her durumda, herkes için geçerli hazır çözüm reçetelerinin özelde bizim, genelde kimsenin cebinde olmadığıdır. Bu bizim doğrularımızın, ilkelerimizin olmadığı anlamına gelmiyor. Bunun yeterli ve çözümleyici olmadığını söylüyor. Bu ortak çözümleri ve bu ortak eylem programını sorunun tarafı olan herkesle, her düzeyde açık tartışma ortamları yaratıp, birlikte kararlar alıp, birlikte yürünebileceği için böyle olması gerekiyor. Bu yapılmadıkça, sadece genel doğruları tekrarlayıp, başkalarının bunlara sahip çıkmadığı için eleştirmek, işin kolayını seçmek anlamına geliyor. Doğrusu ve yapılması gereken bu genel doğruları ortak doğrular ve ortak hedefler haline dönüştürmek olmalıdır. Böyle de olacaktır."[994]

Türk-İş'te birlik ve Otomobil-İş'in Türk-İş'e katılması politikası, 1992'de toplanan Otomobil-İş'in 12. Genel Kurulu'na kadar sendika yönetiminin gündeminde kaldı. Sendika içinde tartışıldı. Bu süre içinde DİSK'in faaliyete geçmesi, bu tartışmaları farklı bir düzleme taşıyacaktı.

METAL İŞKOLUNDA BİR BİRLEŞME DENEMESİ: ÇELİK-İŞ VE ÖZDEMİR-İŞ

Otomobil-İş, bir yandan 1986 ve 1989 Genel Kurulları süreçlerinde ve 1989 Genel Kurulu sonrasında da Türk-İş'te birlik politikasını gündemde tutarken ve bu çerçevede Türk-İş içinde çeşitli temaslar yaparken, "işkolu düzeyinde" bir birlik/birleşme görüşmelerini de iki ayrı sendika, Çelik-İş ve Özdemir-İş ile yürüttü.

SÜRECİN İLK ADIMI: EK ZAM TALEBİ

Otomobil-İş, Çelik-İş ve Özdemir-İş arasında başlayan bu birleşme çalışmalarının ilk adımı, işçi ücretlerinin iyileştirilmesi için gündeme getirdikleri "ek zam talebi" ile atıldı. Ek zam talebinin çıkış noktası, 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu'nun (SSK) 78. maddesinde 20 Haziran 1987 Tarih ve 3395 sayılı Kanun'la yapılan değişiklik ve buna bağlı olarak S.S.K. prim kesintilerinin yükselmesi sonucu işçi ücretlerindeki düşüş ve süratle artan enflasyon nedeniyle zaten yetersiz kalan ücret ve satın alma gücünün giderek gerilemesi idi. O dönemde Otomobil-İş Genel Sekreteri olan Celal Özdoğan zam talebi fikrinin Otomobil-İş Genel Başkanı İlhan Dalkılıç tarafından bir çözüm önerisi olarak ortaya atıldığını söyledi:

İlhan Bey de dedi ki, "Arkadaşlar bizim dışımızda sendikalar var, yazı yazalım beraber bir davranış içerisinde olalım." Bunun üzerine yazılar yazıldı. Bize Çelik-İş ve Özdemir-İş'ten olumlu cevap geldi. Türk Metal'den herhangi bir cevap gelmedi.[995]

Fotoğraf: Celal Özdoğan Albümü.

Otomobil-İş'in çağrısıyla Otomobil-İş, Özdemir-İş ve Çelik-İş yöneticileri 12 Ekim 1987 tarihinde Ankara'da Özdemir-İş Sendikası Genel Merkezi'nde bir araya geldiler. Toplantıya katılanlar, Otomobil-İş Genel Başkanı İlhan Özdemir ve Genel Sekreteri Celal Özdoğan, Çelik-İş Sendikası Genel Sekreter olan Metin Türker ve Genel Başkan Vekili Abdullah Kuzulu, Özdemir-İş Genel Başkanı Mehmet Aras'tı.[996] Toplantıda üç sendika, metal işkolunda çalışan üyelerine ek zam talebinde bulunmak için hükümet, MESS ve işverenlere başvuruda bulunma ve ortak hareket etme kararı aldılar. Toplantıdan sonra Özdemir-İş Genel Sekreteri Mustafa Elveren, Genel Teşkilatlanma Sekreteri Mustafa Atlı, Çelik-İş Genel Sekreteri Metin Türker, Genel Araştırma ve Mevzuat Sekreteri Abdullah Kaplan, Otomobil-İş Genel Sekreteri Celal Özdoğan bir basın açıklaması yaparak üç sendikanın ek zam talebini kamuoyuna duyurdular.[997] MESS üyelerine Otomobil-İş, Özdemir-İş, Çelik-İş olarak ortak bir talep yazısı yazıldı. Bağımsız işyerlerine de bireysel olarak başvurular yapıldı.[998]

Üç sendika, Ankara'da yaptıkları o toplantıda, yazılarına cevap vermeyen Türk-Metal'i de sürecin içine katma konusunu da tartıştılar. Türk Metal'e gitme fikri ortaya atıldı. Özdoğan bu süreci de şöyle aktardı:

> Başkanlar dediler ki, bir de Türk Metal'e gidelim, Ankara'dayız nasıl olsa. O dönem Mehmet Kurtalan Çelik-İş Genel Başkanı rahmetli Mehmet Kurtalan dedi ki, 'Ben gitmem.' Onlarla bir işyerinde nahoş olaylar yaşamışlar. 'Ben gitmem' dedi. Neyse grubu oluşturduk. Çelik-İş'ten Özdemir-İş'ten, Otomobil-İş'ten. Telefon ettik ve biz Türk Metal Sendikası'nın Genel Merkezi'ne gittik. Yerleri Maltepe'deydi o dönemde. Genel Sekreter, daha sonra Türk-İş Başkanı olan Salih Kılıç. Gittik, ilk defa Türk Metal Sendikası'nın Genel Merkezi'ne. Gittik, oturduk, ondan sonra çaylarımızı içtik. Tanıştık. Kendilerine de anlattık, böyle bir süreç var. Yeniden kendisine anlattık. 'SKK yasasındaki değişiklikle ilgili kayıplarımız var. Birlikte mücadele edelim' dedik. 'Önemsiyorum' dedi, 'buraya kadar geldiniz. Çok önemli burası, ama biz kendimiz bununla ilgili bir girişimde bulunacağız' dedi. Öyle tarihi bir tanışmamız da olmuştu. Türk Metal'le ilk tanışmamız.[999]

Üç sendikanın bu ortak girişimi karşılık buldu ve daha ilk adımda olumlu etkiler yarattı. SSK primlerinin yükselmesinden doğan kayıplar pekçok işyerlerinde değişik biçimlerde karşılandı.[1000]

Otomobil-İş içindeki devrimci muhalefet kanadının önde gelen isimlerinden Mehmet Helvacı, 1990 grevinin öncesinde işyerlerinde ücretlerin neredeyse asgari ücret düzeyine düştüğüne, insan-

Fotoğraf: Celal Özdoğan Albümü.

Gebze. Fotoğraf: Celal Özdoğan Albümü.

ların fazla mesai yaparak geçimlerini sağlayabildiklerine işaret etti. Bu duruma karşı muhalefetin ek zamlar alınmasında önemli rolü ve katkıları olduğunu söyledi.[1001]

Ek zam konusunda birlikte yürütülen çalışmaların ardından üç sendika arasındaki yakınlaşma tabanda da hissedilmeye başladı. 8 Ocak 1989 günü yapılan Otomobil-İş Kocaeli Şubesi Genel Kurul'una eski Otomobil-İş yöneticisi ve Özdemir-İş Sendikası Genel Başkanı Mehmet Aras katılarak bir konuşma yaptı. Aras konuşmasında sıcak mesajlar verdi: "Kapitalist sistemin sanayisinin çarkları arasında yaşam mücadelesi veren Otomobil-İş Sendikası'nın çilekeş ve cefakâr emekçileri, sizlere temsil etmekle şeref duyduğum Özdemir-İş Sendikası'nın emekçilerinin selamını getirdim. Benim için çok mutlu bir an, 42 yıllık yaşamımın en verimli çağını hizmetine adadığım Otomobil-İş Sendikası'nın bir genel kurulunda 10 yıl aradan sonra konuşma imkânı veren arkadaşlarıma teşekkür ediyorum. Mehmet Aras, çalışanların Cumhuriyet tarihinin en zor günlerini yaşadıklarını da vurgulayarak, birlik konusundaki gelişmeleri de aktardı:

> İşkolumuzdaki üç sendika başkanı bir araya geldik yazdık çizdik. Bu birliği geliştirecek olan sizlersiniz. Toplu sözleşme yapabilen 44 sendika var bunların birlikte hareketini sağlamak zorundayız…"[1002]

> Genel Kurul'da Otomobil-İş Genel Başkanı İlhan Dalkılıç da birlik yönünde Özdemir-İş ve Çelik-İş'e bir çağrı yaptı:

> Birlikten söz ediliyor, burada açıklıyorum. Özdemir-İş Sendikası'nı, Çelik-İş Sendikası'nı bir masa etrafında toplanıp eşit şartlar altında birleşmeye davet ediyorum. Bu birleşmede elbette ki özveri gerekir, bu özveriyi vermeye bugünden şahsım olarak hazırım. Bu birleşme ile, işçi sınıfın birleşmesi gerçekleşmelidir…"[1003]

Aynı Genel Kurul'da söz alan Rabak baştemsilcisi Necdet Ersin yaptığı konuşmada, temel düşüncenin işçi sınıfına faydalı olabilecek bir sendika olduğunu söyledi. Ersin, üç sendikanın birleşmesinden yanaydı:

> Önümüzdeki dönem sendika işçi kaynaşması gerçekleştirilmelidir. Sınıf ve kitle sendikacılığı ilkelerini hayata geçirmeliyiz. Bölgemizde bulunan diğer işkollarındaki sendikalarla ilişkileri geliştirip güçlendirmeliyiz. Bu sendikalarla işçi sınıfının birliği yolunda çalışmalar yapmalıyız. İşkolumuzdaki Özdemir-İş, Çelik-İş sendikaları ve üyeleri ile ilişkilere geçilip geliştirilmeli böylelikle işkolunda birlik isteğini tabandan gerçekleştirmeliyiz."[1004]

Kocaeli. Üç sendikanın ortak toplantısı. Fotoğraf: Celal Özdoğan Albümü.

GREV BOYLARINDA BİRLİK

Otomobil-İş, Özdemir-İş ve Çelik-İş arasındaki yakınlaşma grev boylarına da taşındı. Çelik-İş ile MESS arasında yürütülen ve 24 bin işçiyi kapsayan toplu sözleşme görüşmelerinde anlaşma olmayınca, 4 Mayıs 1989 tarihinde Çelik-İş MESS üyesi Karabük

Fotoğraf: Celal Özdoğan Albümü.

ve İskenderun Demir Çelik işletmelerinde greve çıktı. 137 gün süren Demir-Çelik grevi, etrafında önemli bir dayanışma ağının örülen, eylemlerle ve direnişlerle desteklenen bir grev oldu. Otomobil-İş, grevin amacına ulaşması için maddi ve manevi olanaklarını seferber etti. Tanıklığına başvurduğumuz Celal Özdoğan, İstanbul'daki gerek bağımsız gerekse Türk-İş üyesi sendikalardan oluşturulan Şubeler Platformu'nun İskenderun'a, Karabük'e gittiklerini, Otomobil-İş yöneticilerinin de Karabük'e gittiklerini, grevcilerle dayanışma içerisinde olduklarını kaydetti: "Evet, 14 Ağustos günü İstanbul Şubeler Platformu MESS'in önüne bir siyah çelenk koydu."[1005]

Birlik konusu Otomobil-İş Sendikası'nın temel sendikal politikasıydı. Bu nedenle, birlik konusunda tabanı bilgilendirmek, ikna etmek, hareketete geçirmek için. *Otomobil-İş* gazetesinde sıklıkla birlik konusu ele alındı, işlendi. İşçilerin büyük bir aile olduğunu vurgulayan Otomobil-İş, aile bireylerinin yaşamlarını aynı çatı altında sürdürmeleri gereğine sıklıkla işaret etti. Metalürji işçileri de bu

1990 Grev dayanışması nedeniyle Çelik-İş Otomobil-İş'e plaket veriyor. Fotoğraf: Celal Özdoğan Albümü.

Ekim 1990. Otomobil-İş Genel Başkanı Çelik-İş'in başlattığı Gamak grevinde. Fotoğraf: Celal Özdoğan Albümü.

büyük, bu onurlu saygın işçi ailesinin en dinamik bireyleri olduklarından, yeniliklerde ve iyiliklerde öncülük yaparak, öteki kardeşlerine de yararlı olacaklardı:

> Şimdi, bu güçlü ailenin oluşturulabilmesi için, ailenin bir bireyi olan metalürji işçileri, önce kendi birliklerini sağlamak üzere harekete geçmiş bulunuyor. Metalürji işçilerinin birliği, bu bireylerin şu anda parçalanmış bulunan kol ve bacaklarının birleştirilmesi ile sağlanacaktır. Kolu, bacağı olmayan, ya da eksik olan birey nasıl yeterince iş göremezse, parçalanmış işçiler de yeterince kazanım elde edemezler.[1006]

Otomobil-İş, amacını işçi sınıfının genel çıkarları için, metalürji işkolunda tek sendika oluşturmak olarak ortaya koyuyordu. Bu, "demokratik sınıf ve sendikal anlayış ilkeleri temelinde tek sendika..." idi:

> Neden tek Sendika?
>
> Kimi arkadaşlarımız, İşkolunda tek sendika yerine çok sendika bulunması, sendikal rekabeti oluşturur düşüncesini savunarak, böylelikle işçi çıkarları için daha çok iş yapılır derler. Sizce bu doğru bir yaklaşım mıdır? Biz işçiler böylesi bir durumu yıllardan beri yaşamıyor muyuz? İşçiler lehine iş yapmanın önündeki engel de bu bölünmüşlük olmuştur. 1984-86 ve 1986 MESS grup sözleşmelerinde istenilen, beklenilen gelişmelerin sağlanamaması büyük ölçüde bu bölünmüşlükten dolayı olmuştur. Öyleyse, hastalığın sebebi bellidir, bu hastalık bölünmüşlüktür. Tedavisi de ortadadır: BİRLİK…[1007]

Fotoğraf: Celal Özdoğan Albümü.

rak bir kez daha gözler önüne sermişlerdir. Bugün ülkemizde çalışan emekçiler, Cumhuriyet tarihinin en zor günlerini yaşamaktadır. 1936'dan beri var olan kıdem tazminatı kaldırılırken, ikramiyeler 4 maaş ile sınırlandırırken, sözleşmeli personel yasası ile işçiler ikiye bölünürken ve yıllardır mücadelelerimiz sonucu elde ettiğimiz toplu sözleşmeler ile elde ettiğimiz haklarımız kaldırılırken, emeklilik yaşı yükseltilirken, emeklilik aylık oranı %50'ye düşürülürken özgürlük mücadelesi veren insanlar zindanlara konulmuştur.[1008]

GENEL KURULLARDA BİRLİK MESAJLARI

Bu süreçte genel kurullar birlik politikasının tartışıldığı önemli platformlardı. 20-21-22 Ekim 1989 tarihlerinde toplanan Otomobil-İş Sendikası'nın 11. Genel Merkez Genel Kurulu'ndan yaklaşık iki ay sonra 15-16-17 Aralık 1989 tarihlerinde Çelik-İş Sendikası 10. Genel Kurulu'nu yaptı.

Otomobil-İş 11. Genel Kurulu'nda Özdemir-İş Genel Başkanı Mehmet Aras ve Çelik-İş Genel Başkanı Metin Türker de konuklar arasındaydı. Uzunca bir dönem Otomobil-İş yöneticiliği de yapmış olan Mehmet Aras yaptığı konuşmasında hayatının en güzel on yılını Otomobil-İş'in hizmetine adadığını hatırlatarak, Genel Kurul'u ve "Otomobil-İş Sendikası'nın mücadeleci emekçileri" olarak hitap ettiği delegeleri, yürekten gelen duygularıyla selamladı.

> Mücadelenizde, kavganızda, acı ve tasanızda, direniş ve eylemlerinizde sizlerin her zaman yanında olacağız. Sizlere omuz verecek Özdemir-İş üyelerinin selamlarını iletirim. Dünyamızda geride bıraktığımız 10 yıl içinde ezilen ve sömürülen insanların hak ve özgürlük arayışı için, kanlarıyla canlarıyla mücadeleler verdiğini görüyoruz. Acı kan ve gözyaşı dolu olan bu mücadelelerin bir kısmı başarıya ulaşmış, bir kısmı ise kapitalist ve egemen süper güçlerin tank ve silahları altında yok edilmişlerdir. Hangi sistem idaresinde olursa olsun, ezilen ve sömürülen insanların egemen güçler karşısında, insanca ama insanca yaşama haklarının olmadığını açık seçik ola-

Daha sonra, kürsüye gelen Çelik-İş Genel Başkanı Metin Türker de yaptığı konuşmada "Çelik-İş Sendikası adına 137 gün aç susuz grevlerini sürdüren Çelik işçileri adına" Genel Kurul'u selamladı, saygı ve sevgilerini iletti. 1980'li yıllardan bu yana işçilerin gerek yasaların çarpıklığından gerek siyasi iktidarın işçi düşmanı tavrından doğan çok zor günler yaşadıklarını kaydetti. Ülkemizdeki huzursuzluğun sebebi olarak gösterilen işçi hak ve özgürlüklerini ortadan kaldırmak için yeni yasaların uygulamaya konulduğunu, işçiler, emekçiler ve tüm çalışanların bu antidemokratik yasalara rağmen korkmadan ve yılmadan mücadele ederek hak ve özgürlüklerini koruduklarını belirtti:

> İşveren sendikalarının hazırladığı 2821-2822 sayılı yasaların ağır şartlarına sokulan işçiler 1989 yılı baharında kitlesel eylemlerle tüm engelleri yerle bir ettiler. 1989 yılının

Otomobil-İş Genel Başkanı Çelik-İş grevlerinde grev gözcüsü gömleği giyiyor. Fotoğraf: Celal Özdoğan Albümü.

> en zor günlerini yaşayan Çelik-iş üyelerinin 137 günlük grevi ile Türk işçi hareketi yeni bir dönem yaşamaktadır. Demir çelik işletmelerinde uygulanan grev sırasında siyasi iktidarın ve MESS'in akıl almaz oyunları karşısında direnen çelik işçilerinin yanında yer alan Otomobil-İş Sendikası üye ve yöneticilerine teşekkür ediyorum. Otomobil-İş Sendikası'nın değerli delegelerine bütünleşelim, bir çatı altında bir araya gelelim diyorum.[1009]

Otomobil-İş 11. Genel Kurulu'nda işkolunda birlik hemen hemen tüm delegelerin üzerinde mutabakata vardıkları bir konuydu. Delegelerin oybirliği ile alınan 2 No'lu Karar, birlik için somut adımlar atılmasını öngörüyordu:

> Genel Kurulumuz, metalürji işkolunda birliğin sağlanması için Çelik-İş ve Özdemir-İş sendikalarıyla işçi sınıfının talepleri ve çıkarları temelinde birliği sağlamak için somut adımlar atılmasını, birliğin sağlanması konusunda kararlı bir çaba harcanmasını, kısa dönemde aynı çatı altında birleşmeyi, öte yandan metalürji işçilerinin önemli bir bölümünü çatı altında tutan ancak her türlü ortak çalışmayı ısrarla katılmayan Türk Metal Sendikası'na yönelik tabandan gerçekleştirilecek, bu anlamda tüm üye ve yöneticilerimize somut görevler yükleyecek bir çalışma tarzı yürütmeyi, nihai olarak tüm metalürji işçilerini tek yapı altında toplayacak çalışmayı ısrarla, hiçbir şeyi bu çabanın önüne koymadan yürütmek için gerekli çalışmaların yürütülmesini karar altına alır."[1010]

Öte yandan, Çelik-İş'in bu Genel Kurulu'nda Türk-İş ve Hak-İş konfederasyonlarından birine

Otomobil-iş ve Özdemir-İş, Çelik-İş grevlerinde. Fotoğraf: Celal Özdoğan Albümü.

üye olmak için komisyon kurulması kararı alınmasına rağmen işkolunda sendikal birlik için bir karar alınmadı. Çelik-İş Başkanı Metin Türker Genel Kurul sonrasında *Otomobil-İş* gazetesine vermiş olduğu bir röportajda işkolunda sendikal birlik üzerine sorulan soruyu şöyle değerlendiriyordu:

> Konu bizde gündem maddesi idi. Her ne kadar federasyon konusu ise de bizde yine sendikalarla birleşme, konfederasyonlara üye olma konusu gündemimizde vardı. [Genel Kurul], konfederasyon konusunda bir komisyon kurulmasına, (...) sendikaların birleşmesi konusunda ise genel yönetim kuruluna yetki verdi. (...) Otomobil-İş ile Özdemir-İş ile birleşme konusunu görüşmek için yetki verdi, görüşmeler[de] hangi şartlarda birleşileceği tespit edilip... eğer birleşme gerçekleşebilecek ise ve bu asgari müşterekte bir araya gelinebilmiş ise acilen genel kurul toplantıya çağrılacak"[1011]

2 Eylül 1990 tarihinde toplanan Mecidiyeköy Şubesi 3. Olağan Genel Kurulu'nda Otomobil-İş Genel Mali Sekreteri Hüseyin Kara söz alarak, metal işkolunda tohumları atılan birlikte mücadelenin önemini vurguladı:

> Çelik-İş ve Özdemir-İş'li kardeşlerimizle birlikte zorlu, ancak haklı ve onurlu bir mücadele içindeyiz. Türkiye'de sendikal hareket üzerinde oynanmak istenen oyun genel olarak şudur. İşçileri örgütsüz bırakmak, sendikalaşmayı önlemek, işçiler arasında güvensizlik yaratmaktır. Bu oyunu omuz omuza, kol kola vererek bozmalıyız. Güven temelinde sıkıca birbirimize sarılmalıyız. Uluslararası çapta büyüyen tekellere karşı başarı, artık tek tek işyerlerini ve işkollarını aşmayı dayatıyor. Ulusal ve uluslararası düzeyde sendikal birlikler zorunlu hale gelmiştir.[1012]

Otomobil-İş Ankara Şubesi yöneticilerinden Mehmet Çabuk, Demir-Çelik grevinin ve bahar eylemlerinin, üç sendika arasında başlayan birleşme görüşmelerine önemli katkısı olduğu değerlendirmesini yapmaktadır:

> Netaş grevinden sonra Türkiye'de grevlerin sayısı arttı, bunu gözlemledik. İkincisi, bahar eylemleri başladı. 1989 Bahar eylemlerinde ciddi [şekilde] yer aldık tabii... vizite eylemle-

8 Ekim 1990 Çelik-İş Gamak grevi.
Fotoğraf: Celal Özdoğan Albümü.

> ri, yürüyüşler... Ankara'da çok görünür olmasa da bunlara tanıklık ettik. O bahar eylemleri döneminde Ankara'da Şubeler Platformu vardı, Türk-İş'e bağlı sendikaların çoğunlukla katıldığı. Ama Türk Metal hiç katılmazdı o toplantılara, o bahar eylemlerini yürüten kadrolar Şubeler Platformu idi. Bu Platform çok ciddi görevler yaptılar. Çelik-İş'in grevi başladı Kardemir'de. Kardemir'de bağımsız Çelik-İş Sendikası örgütlü. Derken, Çelik-İş, Otomobil İş, Özdemir-İş bir araya gelmeye başladılar. Aşağıdan başlayan bir birliktelikle yukarıda görüşmeler başladı. Kardemir grevine çok ciddi destek verdi Otomobil-İş kadroları. Ondan sonra bu [yakınlaşma], birleşme görüşmelere dönüştü."[1013]

Öte yandan bu sürece tanık olan İsmail Aykanat, Çelik-İş ve Özdemir-İş'le birleşmeyi olanaksız görmektedir:

> Benim kişisel görüşüm. Maden-İş'le birleşirsiniz, o güzel olur. Ama onlarla birleşmenizin bir esprisi yok, bir altyapısı yok, bir ortak yanı da yok bana göre. Ne ortak yanlarımız var da Özdemir-İş'le, Çelik-İş'le birleşeceksiniz? Hiçbir ortak yanımız yok. Kafa yapısı olarak sendikal anlayış olarak...[1014]

Türk Metal Sendikası hem birlikte hareket etme hem de birlik çalışmalarında yer almadı. Sendikanın birlik konusundaki görüşünü sendikanın Genel Başkanı Mustafa Özbek, *Otomobil-İş* gazetesine verdiği röportajda yaklaşımlarını şöyle açıklıyordu:

> İşkolumuzda sendikal dayanışmaya gelince, dayanışma sendikal felsefenin temel direklerinden biridir. Bunu böyle Kabul ediyoruz. Metal İşkolunda 160 binin üzerinde işçiyi temsil ediyoruz. Dışımızdaki üç sendika, ki bunlar Bağımsız Otomobil-İş, Çelik-İş ve Özdemir-İş'tir. Üye sayısı bizim yarımıza erişmiyor. Dayanışmanın erdemliliğine inanıyoruz. Ancak daha öncede söylediğim gibi bizim mücadelemiz demokrasi savaşıdır. Ekmek kavgasıdır. İşçiye hak sağlama mücadelesidir. Herhangi bir siyasi düşünceye ya da ideolojiye şirin gözükmek, ona yaranmak için kavga vermiyoruz. Maceracı sendikacılığı içimize sindiremiyoruz. İşkolumuzdaki diğer sendikaların bu ayrılığı sözünü ettiğimiz ideolojik ya da siyasi ayrılıktan kaynaklanmaktadır. Sendikacılık anlayışımız farklıdır. Biz sendikacılığı sendikacılık için yapıyoruz. Dışımızdaki bazı sendikalar sendikacılığı bir araç olarak kullanıyorlar. Bizim için sendika araç değil amaçtır. Temeldeki bu ayrılık nedeni ile adı dayanışma bile olsa bu tür ortak mücadelenin, işçilere yararlı olacağını sanmıyoruz. Çünkü biz işçiye iyi imkân sağlamaya çalışırken, diğer sendika bu istek altında kendi siyasi ya da ideolojik propagandasını yapacaktır. Biz böyle bir göstermelik dayanışmanın oyuncağı olamayız. İşkolumuzun lider sendikası olarak, dışımızdaki sendikalara önerimiz, bize katılmalarıdır. Sözleşmelerde güçlü, tek ses sağlanmalıdır. Bu da diğer sendikaların bize katılmaları ile mümkündür. [1015]

Çelik-İş Genel Merkezi'nde. Fotoğraf: Celal Özdoğan Albümü.

Fotoğraf: Celal Özdoğan Albümü.

Türk Metal'in bu tutumuna karşılık üç sendika, Otomobil-İş, Özdemir-İş ve Çelik-İş metal işçilerinin birliğini sağlamak adına temaslarını devam ettirdiler. 1990-1992 dönemi MESS grup toplu iş sözleşmeleri üç sendikasının birlikte hareket edebilmeleri için önemli bir fırsat olarak değerlendirildi. Üç sendikanın ortaklaşa hazırladıkları taslaklar birleştirilerek tek bir teklif metni oluşturuldu ve MESS'e sunuldu. Sendikalar, ortak bir müzakere heyeti de oluşturdular ve MESS'le bu heyet tarafından yürütüldü.

ÇELİK-İŞ BARAJ ALTINDA

1990-1992 MESS grup toplu pazarlık süreci hazırlıkları devam ederken Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Temmuz 1990 İstatistiklerini açıkladı. İstatistiklerde, Çelik-İş %10 işkolu barajının altında kalmıştı. Çelik-İş'in, Ankara İş Mahkemesi'nde işkolu yetkisinin düşürülmesine karşı açtığı dava da reddedildi. Bu gelişme birlik çalışmalarının seyri üzerinde etkili oldu.

Basında, işkolu yetkisinin düşürülmesi ve buna karşı açtığı davanın reddedilmesinin Çelik-İş'i yeni arayışlar içine soktuğu yazıldı. Cumhuriyet'in haberinde, Mahkeme kararına karşı Yargıtay'a başvuran Çelik-İş Başkanı Metin Türker'in, Yargıtay kararını beklerken birleşme konusunda Özdemir-İş'le temas kuracaklarını açıkladığı da kaydedildi. Habere göre, Özdemir-İş Başkanı ile daha önce yaptıkları görüşmede 'her iki sendikanın birleşmesi' konusunda ilke kararına vardıklarını anlatan Türker'in, bir birleşme halinde 'Çelik-İş' adının korunması gerektiğini belirttiği ve olası bir birleşmede yeni sendikanın adının 'Öz Çelik-İş' olabileceğini söylediği bilgisi yer alıyordu. Buna karşılık Özdemir-İş Sendikası Genel Başkanı Mehmet Aras, eğer bir birleşme gündeme gelirse, bunun Özdemir-İş çatısı altında olabileceğini, çünkü Çelik-İş'in şu anda yetki barajının altında bir sendika görünümünde olduğunu söylediği kaydediliyordu: "Aras, eşit şartlarda ve koşulsuz birleşmeden yana olduklarını Çelik-İş'e aktardıklarını anımsatarak, 'Ancak Özdemir-İş Hak-İş'in kurucusudur. Hak-İş'ten ayrılması mümkün değildir' dedi." Cumhuriyet, Otomobil-İş Sendikası Genel Başkanı Celal Özdoğan'ın da "hiçbir şart ileri sürmeden, Türk Metal Sendikası tehlikesine karşı metal işkolunda birliği sağlamak gerektiğini" vurguladığını yazdı:

> Bugünden bir politika belirlememiz gerekiyor. Biz de Özdemir-İş çatısı altında birleşme önerisini kabul edebiliriz. Ancak üç sendika başkanı en yakın zamanda bir araya gelmeli ve metal işkolunda birliğin nasıl sağlanacağına karar vermelidir. Üç sendika başkanının bir araya gelmesi, tabana da mesaj verecektir."[1016]

Çelik-İş'in beklenmedik şekilde barajın altına düşmesi ve basına ikili birleşme görüşmelerinin yansıması üzerine Otomobil-İş savunageldiği birlik politikasını gözden geçirmek ve Özdemir-İş'in Hak-İş'e katılma önkoşulu konusundaki tutumunu netleştirmek üzere kendi içinde bir tartışma başlattı. "Sonuçta, işçi sınıfının birliğinin Türk-İş

Fotoğraf: Celal Özdoğan Albümü.

Konfederasyonu'nda sağlanması yolundaki ağırlıklı görüşe rağmen, salt metal işkolunda birliğin sağlanabilmesi amacıyla, Hak-İş konfederasyonu üyesi olan Özdemir-İş Sendikası'nda birlik fikrini benimsedi. "Ancak Otomobil-İş Sendikası'nın birliğin üçlü olması gerektiği konusunda koyduğu tavır ve bu tavrın Çelik-İş ve Özdemir-İş sendikalarının tabanında benimsenmesi nedeniyle ikili birlik görüşmeleri kesildi. Ve 3 sendikanın Genel Başkanları 25.09.1990 tarihli tutanakla birleşme ve bunun için gerekli hazırlıkları yürütmek üzere her sendikadan beşer kişinin katılacağı komisyon oluşturulması kararına varıldı."[1017]

Böylece üçlü birleşmenin önü Otomobil-İş Sendikası'nın Türk-İş'te birlik politikasından vazgeçmesiyle tekrar açıldı. Ne var ki, bu sefer de görüşmeler komisyonun ilk toplantısında, Çelik-İş'te birleşme ve yönetimin %51 çoğunlukla Çelik-İş ve Özdemir-İş'ten oluşması talebiyle sekteye uğradı. Ancak bu engel de sendika başkanları tarafından aşıldı. "17 Ekim 1990'da tekrar toplanan genel başkanlar bu defa yasal birtakım nedenleri dikkate alarak birleşmenin Otomobil-İş Sendikası'nda gerçekleşmesine, ancak yeni sendikanın Hak-İş'e üye olmasına ve yeni bir tüzük hazırlanmasına karar verdi."[1018]

Sendikalar bir yandan birlik çalışmalarını sürdürürlerken diğer taraftan MESS görüşmeleri devam ediyordu. Dönem dönem üç sendikanın başkanları üyelerine MESS sözleşmesinde gelinen noktayı aktarmak için ortak üye toplantıları yaptılar. Bu toplantılardan biri olan, 20 Ekim 1990 günü toplu sözleşme sürecindeki gelişmeleri üyelerine aktardığı Kartal Bölgesi ortak toplantısında, Özdemir-İş ve Çelik-İş Otomobil-İş çatısı altında birlik konusunda mesajlar verdiler. Toplantıda Çelik-İş Genel Başkanı Metin Türker açık bir tutum sergiledi:

> Otomobil-İş'e iltihak edeceğiz. Biz işçiden işaret aldık. Bize işçi diyor ki, işçi hak ve özgürlükleri için mücadele eden sendikayla birleş bütünleş. Çelik-İş Sendikası ne pahasına olursa olsun birleşmenin ilk adımı Otomobil-İş Sendikası'na iltihak edecektir. Bunun için şeref ve namus sözü veriyorum.[1019]

Aynı toplantıda Özdemir-İş Sendikası Genel Başkanı Mehmet Aras ise Metin Türker'in, Çelik-İş'in Otomobil-İş'e katılması yönündeki tutumu karşısında, kendisinin Hak-İş Yönetim Kurulu üyesi olduğunu hatırlattı. Buna rağmen birlik konusunda ümitvari bir konuşma yaptı:

> Otomobil-İş'e katılmam halinde otomatikman Hak-İş yöneticiliğinden düşüyorum. Hak-İş bizim ön şartımız idi. Birinci planda Hak-İş'in teşkilatlanma sekreterliği tasfiye edilmesi durumu göz önüne geldi. Benim şahsi makam, mevki, para ve pulda hırsım olmadığı için bunu hiçbir zaman düşünmedim. Kendilerine aynen şunu dedim. Ben size rahatlatayım, ikiniz birleşin, bağımsızsınız yönetimi de beraber oluşturun. Yalnız Çelik-İş Sendikamızın mahkemesi devam ediyor, yasal birleşmeyi gerçekleştirdikten sonra biz de yönetimde hiçbir iddiamız olmadan Özdemir-İş olarak kayıtsız ve şartsız olarak katılacağımızı kendilerine söyledim ve bu belgenin altına imza attım. İnşallah başaracağız.[1020]

Aras, aynı gün yapılan Topkapı genel üye toplantısında da şunları söylüyordu:

> Mümkünse Özdemir-İş'te birliğin sağlanması bizi rahatlatır. 4 aydır otomobil-İş bunu kabul etti. Çelik-İş kısmen kabul etmişti. Ancak 17.10.1990'da yapılan toplantıda Çelik-İş Sendikamızın görüşü değişti. "Biz Otomobil-İş'e katılma kararı aldık" dediler. Ben de açık söylüyorum, bu birliğin dışında kalmamız mümkün değil. Hak-İş üyesi olmamıza rağmen bu birliğin dışında kalmamız mümkün değildi. Belki bizim için zor olacak. Ama yıllardır bu birliği savunan insan olarak protokolün altına imza attım. Bu mücadeleyi şahsım olarak vereceğimi de burada açıkça ifade ediyorum.[1021]

Ne var ki, Özdemir-İş'in taban toplantılarında ortaya koyduğu tutum kalıcı olmadı. 22 Ekim 1990 tarihinde yapılan komisyon toplantısında Özdemir-İş, Çelik-İş'in devam eden davası sonuçlanıncaya kadar çalışmaların askıya alınmasını istedi. Ancak bu talep kabul edilmeyince Özdemir-İş görüşmelerden çekildi. Özdemir-İş'in görüşmelerden çekilmesi, Otomobil-İş ve Çelik-İş tarafından birleşmenin Hak-İş tarafından engellendiği şeklinde değerlendirildi: "Gerçekten Hak-İş Genel Merkezi'nde yapılan toplantılara hiçbir Hak-İş yöneticisinin ilgi göstermemesi, Hak-İş'in birleşmeye karşı tavrını ortaya koyuyordu."[1022]

Otomobil-İş ve Çelik-İş birleşme görüşmelerine devam etti ve komisyon 25 Kasım 1990 tarihinde nihai anlaşmaya vardı. Yeni sendikanın adından, merkez yönetiminin paylaşılmasına kadar birçok konu tutanak altına alındı. "Yapılan protokol ve açıklama ile Oto-Çelik Sendikasının müjdesi verildi. "Barajdan düşmüş olan Çelik–İş Sendikası olmasına rağmen, 7 kişiden oluşacak merkez yönetim kuru[l]unda Genel Başkan dahil 4 yönetim kurulu üyesi Çelik-İş'ten olacaktı. Genel Merkez Ankara'ya taşınacak, unvan Çelik-İş'in dediği gibi olacaktı."

Protokolün imzalanmasının ardından ortak tüzük hazırlandı ve her iki sendika 22-23-24-25 Kasım 1990 tarihlerinde her iki olağanüstü genel kurullarını toplantıya çağırdılar. Genel kurulların gündemindeki asıl madde, "Çelik-İş Sendikası'nın Otomobil-İş Sendikası'na katılma kararının görüşülmesi ve karara bağlanması" idi.

Önemli bir yol kat edilmişti. Ancak bu kez de birleşme çalışmaları, Ankara 5. İş Mahkemesi kararıyla sekteye uğrayacaktı. Ankara 5. İş Mahkemesi, Çelik-İş Sendikası'nın dört şubesinin üst kurul delegelerini iptal etti ve Çelik-İş'in genel kurulunun toplanması güçleştiren bu karar birliğin önünü belirsiz bir süre için tıkadı. "Birleşme için uygun bir formül aranırken Çelik-İş Sendikası Otomobil-İş Sendikası'ndan 'şimdilik birleşmenin üzerine fazla gidilmemesini' rica etti. Basına da 'Birleşme çalışmalarının durduğunu' açıkladı."[1024] Otomobil-İş de almış olduğu Olağanüstü Genel Kurul kararını 17 Kasım 1990 tarihinde aldığı Yönetim Kurulu kararıyla iptal etti.[1025]

ÖZÇELİK-İŞ KURULUYOR: OTOMOBİL-İŞ BİRLİK DIŞINDA

Birleşme sürecinde bunlar yaşanırken MESS'e karşı 1990-1992 dönemi toplu pazarlık süreci de uyuşmazlıkla sonuçlanmış ve dört sendika grev kararı almıştı. Otomobil-İş, Çelik-İş ve Özdemir-İş Merkez Yönetim Kurulları Ankara'da yaptıkları ortak toplantıda grevlerin başlama tarihini 3 Ocak 1991 olarak belirlediler. Buna rağmen, toplantıdan hemen sonra Özdemir-İş'in grev uygulama tarihi olarak 25 Aralık 1990 tarihini tespit ettiği TV kanalıyla duyuruldu. Bunun üzerine, Türk Metal'in 26 Aralık 1990 tarihini grev uygulama tarihi olarak belirlemesini de göz önüne alarak Otomobil-İş ve Çelik-İş Yönetim Kurulları, "olası bir oldubittinin önüne geçebilmek amacıyla" grev uygulama tarihlerini 26 Aralık 1990 olarak belirlediler ve açıkladılar.[1026]

Grev günü geldi, 130 bin metal işçisi masa başında verilmeyen haklarını almak üzere üretimi durdurdu. İşçiler sendikal bölünmüşlüğü bir yana atarak hep birlikte halay çektiler. "Güç ve eylem birliği yapan üç sendika üyeleri arasında uzun süredir devam eden birlik ve dayanışma duygusu... Türk Metal Sendikası üyelerini de kapsayacak biçimde genişleyerek tüm metal işçilerinin birlik ve dayanışmasına dönüştü."[1027]

Grevler sürerken, 1991 Ocak ayının ortalarına doğru basında ve TV'lerde Özdemir-İş ve Çelik-İş'in Özdemir-İş çatısı altında birleşme kararına vardığı haberleri yer aldı. İki sendika, daha önce birlikte yola çıktıkları Otomobil-İş'i bu gelişmeden hiçbir şekilde haberdar etmemişlerdi.

Otomobil-İş, kendisini dışarıda bırakan bu birlik girişimini değerlendirirken Hak-İş'e işaret ediyordu: "Hak-İş konfederasyonu Genel Başkanı Sayın Necati Çelik'in bu girişimi bizzat organize etmesi metal işkolunda kalıcı bir birliktelikten ve bu birliğin geniş kapsamlı olmasından korkan fincancı katırlarının varlığını kanıtlıyor."[1028]

Gerçekten de iki sendika arasında Otomobil-İş'i dışarıda bırakacak şekilde gerçekleşen bu birleşmenin geri planında Hak-İş olduğu ve Hak-İş'in bu yöndeki gizli girişimlerinin daha Çelik-İş'in işkolu barajının altında kaldığı günlerde semeresini vermeye başladığı anlaşılıyor. Özçelik-İş, kısa tarihçesinde bu süreci şu satırlarla anlatıyor:

> Çelik-İş, 40.093 üye sayısı ve %8,97 oranı ile iş kolu barajının altında kalarak çalışanlar sahipsiz ve toplu iş sözleşmesiz bırakıldığında bir el uzandı Çelik İşçilerine. İşte O el Hak-İş'ti, O el Hak-İş'in efsanevi Genel Başkanı merhum Necati Çelik'ti. Onu saygıyla, minnetle ve rahmetle anıyoruz. Gösterdiği bu vefadan dolayı Çelik İşçileri olarak onu asla unutmayacağız.
>
> Hak-İş Konfederasyonu, Çelik-İş Sendikası'nın Özdemir-İş Sendikası ile birleşmesine mani olan bütün hukuki engellerin aşılmasını sağladı.[1029]

ÖZÇELİK-İŞ'İN GÖZÜNDEN ÇELİK-İŞ – ÖZDEMİR-İŞ BİRLEŞMESİ

Onur şahidi Hak-İş Konfederasyonu Genel Başkanı Necati ÇELİK'in Başkanlığında, Çelik-İş Sendikası Genel Başkanı Metin TÜRKER ve Özdemir-İş Sendikası Genel Başkanı Mehmet ARAS'la bir araya gelerek yapılan protokol gereği her iki sendikanın Hak-İş çatısı altında Özçelik-İş Sendikası adı ile eşitlik ilkelerine uygun birleşme kararı alındı.

Çelik-İş Sendikası (Türkiye Çelik Sanayii İşçileri Sendikası) 22.02.1991 tarihinde yaptığı Olağanüstü Genel Kurul toplantısında Özdemir-İş Sendikası (Özdemir Çelik, Madeni Eşya ve Oto Sanayii İşçileri Sendikası)'na katılma kararı aldı. Özdemir-İş Sendikası ise 23-24.02.1991 tarihinde yaptığı Olağanüstü Genel Kurul Toplantısında bu katılmayı kabul etti ve Özdemir-İş Sendikası ünvanını değiştirerek Özçelik-İş Sendikası (Öz Demir Çelik, Madeni Eşya ve Oto Sanayii İşçileri Sendikası) olduğuna karar verdi. Bu birleşme, metal İş kolunda faaliyet gösteren Hak-İş Konfederasyonu çatısı altında güçlü bir Sendikanın doğuşunu sağlayarak çalışma hayatına damgasını vurmuştur.

22-23-24 Şubat 1991

Çelik-İş ve Özdemir-İş'in Olağanüstü Genel Kurulları yapıldı. Çelik-İş kendini feshedip Özdemir-İş Sendikası'na iltihak kararı aldı. Özdemir-İş iltihak kararını kabul edip Özçelik-İş Sendikası adı altında yeni Yönetim Kurulunu oluşturdu.

https://ozcelikis.org/tarihcemiz/

ADNAN SERDAROĞLU: "BAZI GÜÇLER DEVREYE GİRDİ."

Bu süreçler çok tartışmaların yaşadığı süreçlerdi. Ama biz ısrarla şunu savunuyorduk: Birliğe karşı çıkmıyorduk, Türk Metal'in dışında. Özdemir-İş ile Çelik-İş ile birliğe karşı çıkmıyorduk, doğru buluyorduk, işkolunda Türk Metal'e karşı.

Ama Türk-İş tartışması bizim karşı çıktığımız bir tartışmaydı. Mutlaka DİSK'in açılmasını ve faaliyetlerine devam etmesini istiyorduk. DİSK'in kendi kadrolarında da bir çatışma vardı o zaman. Bu süreçte bu üçlü sendikanın bu kadar içli dışlı olmasından sonra bazı güçler devreye girdi, bilmediğimiz bazı güçler. Otomobil-İş'i ayırdılar ve diğer iki sendika birleşti. Otomobil-İş dışarıda kaldı. Bizim yorumlarımız şöyleydi. Otomobil-İş etkin bir sendikaydı. Etkin olan diğerlerini etkiler ya da etkisini onların üzerine yansıtır. Muhtemelen siyasi yapılar, muhtemelen hükümet devreye girdi. Diğer ikisini birleşme sürecinden çekerek Otomobil-İş'i dışarıda bıraktılar. Güçlü bir Otomobil-İş anlayışının diğer ikisine de sirayet etmesini engellemeye çalıştılar anladığım kadarıyla. Otomobil-İş dışarıda kalınca tartışmalar da devam etti. Bu bir başarısızlık [olarak görüldü] ve herkes birilerine yüklenmeye çalıştı. Genel Kurula da yansıdı bu o zaman.

Adnan Serdaroğlu, Görüşme kayıtları, İstanbul, 15 Haziran 2020.

Mehmet Çabuk, birlik görüşmelerinin kesilmesi ile ilgili olarak siyasi bir müdahalenin olduğunu düşünüyor. "Görüşmeler Ankara'da yapılırdı. O görüşmelerin içeriğini aşağı yukarı biliyordum. Çabuk sürdürülen birlik tartışmalarının, aslında Otomobil-İş'in Türk-İş'te birlik politikasından vazgeçtiği anlamına gelmediğini düşünüyor. Korunan Türk-İş'te birlik hedefinin yanında işkolundaki diğer sendikalarla da yürütülen bir çalışma olduğunu belirtiyor:

> İşkolundaki sendikalara baktığımızda Çelik-İş Sendikası var bağımsız, Özdemir-İş var Hak-İş'e bağlı bir de Otomobil-İş Sendikası var. Bu üç sendika birleşsin diye çıkıldı önce... sonra Türk-İş'e gidecekti o. Üç sendika görüşmeye başladı. Tabii ki, birtakım güçler devreye girdi. Çelik-İş ile Özdemir-İş birleştiler ama bizi dışında bıraktılar. Çelik-İş ile Özdemir-İş birleşti, Özçelik-İş oldu ve Özçelik-İş de Hak-İş'e katıldı. Özdemir-İş, zaten Hak-İş'in üyesiydi.[1031]

Üç sendika arasında birleşme çalışmalarını yürüten Otomobil-İş Genel Başkanı Celal Özdoğan'ın birleşme görüşmelerinde kat edilen yola rağmen birleşmenin sağlanamaması üzerine yapmış olduğu değerlendirme şöyledir:

> Sendikalarımız arasında başlayan ve gelişen bu yapıcı ilişkiler daha sonra bu üç sendikanın birleşme sürecine dönüşecek, metal işko-

> lunda işçiler için ciddi bir umut kaynağı olan bu girişim iktidarın engellemeleri ve buna ilaveten bazı sendikalarda örgütlü kişilerin yararcı yaklaşımları nedeniyle başarıya ulaşamadı.[1032]

Öte yandan, birleşmenin Hak-İş'e bağlı Özdemir-İş ve Çelik-İş arasında gerçekleştirilip, Otomobil-İş'in dışarıda bırakılmasının sonuçlarına ilişkin olarak Otomobil-İş Sendikası'nın 12. Genel Merkez Genel Kurulu Çalışma Raporu'da şu değerlendirmeye yer veriliyor:

> Bu süreci başarısız göremek, karamsar tablo çizmek, yöneticilerine yönelik tepkisel duygulara kapılmak mümkündür. Ancak gerekli dersler çıkarma açısından verimsiz bir zemin oluşturur.
>
> Elbette bu süreçteki deneyimlerimiz gelecek açısından önem taşımaktadır. Sorun; olumsuzlukları olumluya dönüştürme fırsatının iyi değerlendirilmesiydi. Mümkün olmadı.[1033]

BİZE DÜŞEN

Birlik, özellikle işçiler için yaşamsal önemde, demiştik.

Sınırlı amaçlı bir güç birliğinin metal işçilerine kazandırdıklarına bakarak, daha kapsamlı ve kalıcı bir birliğin işçi sınıfına getireceği kazanımları hesaplamak hiç de zor değil.

BU ANLAMDA OTOMOBİL-İŞ SENDİKASI OLARAK, HAKSIZ YERE VE HİÇBİR GEREKÇE GÖSTERİLMEDEN DIŞINDA BIRAKILMIŞ BİLE OLSAK, ÇELİK-İŞ VE ÖZDEMİR-İŞ SENDİKALARININ BİRLEŞMESİNE BÜYÜK DEĞER VERİYOR VE TÜM SORUNLARINA RAĞMEN BU BİRLİĞİ. ALKIŞLIYORUZ

Ancak, bu durum bizi daha kapsamlı, daha kalıcı, daha ilkeli ve eşit haklı bir birliği savunmaktan alıkoymuyor.

Diyoruz ki,

ÇELİK-İŞ ve ÖZDEMİR-İŞ Sendikalarının birliği olumludur. Ancak yeterli değişdir. Salt bu birleşmeyle metal işkolundaki birlik girişimleri son bulmuş olmuyor. Aksine sınırlı, amaçlı güç birliğinin kazanımlarından ve birlik yolunda bu güne kadar atılmaya çalışılan adımlardan çokan deneyimlerden de yararlanarak, yeni ve daha üst düzeyde. Kalıcı birlikler kurulması hedefimiz için iyi bir atlama tahtası oluşturuyor.

Şimdi hedef; yeni ve daha güçlü birliktir, sendikal rekabet anlayışının yok edilmesi ve yerine işçilerin çıkarlarına hizmet edebilecek birlik anlayışının konulmasıdır.

Hedef, Metal işkolunda tek sendika'dır.

Metal işçilerinin ve Türkiye işçi sınıfının çıkarları her işkolunda tek sendika ve ülke çapında tek konfederasyon örgütlenmesinin gerçekleşmesindedir.

OTOMOBİL-İŞ Sendikası, atılacak her türlü olumlu adımın ve uzatılacak her türlü dost elin takipçisi ve destekçisi olacaktır.

Fakat, OTOMOBİL-İŞ'e kem gözle bakanlar varsa, üzerimize hesap yapanlar, bir fırsatını yakalayıp bizi teslim almaya niyetlenenler varsa, metal işçilerinin çıkarları ve Türkiye İşçi Sınıfının BİRLİĞİ adına bu düşüncelerinden vaz geçmelerini tavsiye ederiz.

OTOMOBİL-İŞ Sendikası bundan sonra da işçilerin çıkarlarını koruyup geliştirme temelindeki geleneksel politikasını devam ettirecek, ancak bunun suistimal edilmesine asla izin vermeyecektir.

Başta OTOMOBİL-İŞ Sendikası'nın üyeleri olmak üzere tüm metal işçileri ve Türkiye İşçi Sınıfı BİRLİĞİN ve HAKLARIN korunup güçlendirilmesi yolunda aktif çaba sarfetmeli ve bizi bu amaçtan uzaklaştıracak her türlü girişime engel olmak konusunda uyanık davranmalıdır.

Otomobil-İş, Birlik Yolunda Bir Deneyim Otomobil-İş – Çelik-İş – Özdemir-İş Birleşme Süreci, İstanbul, 20 Şubat 1991, s. 27-28.

BÖLÜM DİPNOTLARI

[956] Otomobil-İş, Sayı 26, Temmuz 1987.

[957] Yeni Gündem, 16-22 Haziran 1986.

[958] Türk-İş, 50. Yıl, Belgelerle Türk-İş Tarihi (1980-1992), (Hazırlayan Yıldırım Koç), Ankara, Temmuz 2020, s. 326-327-328.

[959] İşçinin Alınteri, Sayı 6, 1 Haziran 1987.

[960] İşçinin Alınteri, Sayı 5, 1 Mayıs 1987.

[961] İşçinin Alınteri, Sayı 6, 1 Haziran 1987.

[962] Görüş, Sayı 1, Aralık 1986.

[963] Görüş, Sayı 1, Aralık 1986.

[964] Görüş, Sayı 2, Ocak 1987.

[965] Görüş, Sayı 3, Şubat 1987.

[966] Yeni Gündem, 16-22 Haziran 1986.

[967] Rıfat Güler, "Yeni ve Daha Güçlü Bir Sendikal Hareket İçin", Yeni Açılım, Sayı 7, Kasım 1988, s. 41.

[968] Toplumsal Kurtuluş, Sayı 2, Ağustos 1987, s. 46.

[969] Görüş, Sayı 3, Şubat 1987.

[970] İşçinin Alınteri, Yıl 1, Sayı 6, Temmuz 1987.

[971] Toplumsal Kurtuluş, Sayı 1, Temmuz 1987, s. 61.

[972] Toplumsal Kurtuluş, Sayı 1, Temmuz 1987, s. 61.

[973] Mehmet Okan, Görüşme kayıtları, Eskihisar, 29 Eylül 2020.

[974] Celal Özdoğan, Görüşme kayıtları, İstanbul, 14 Kasım 2018.

[975] İşçinin Alınteri, Sayı 1, Ocak 1987.

[976] İşçinin Alınteri, Sayı 1, Ocak 1987.

[977] İşçinin Alınteri, Sayı 1, Ocak 1987.

[978] Otomobil-İş, Sayı 20, Ocak 1987.

[979] Otomobil-İş, Sayı 26, Temmuz 1987.

[980] Otomobil-İş, Sayı 26, Temmuz 1987.

[981] Mehmet Helvacı, Görüşme kayıtları, İstanbul, 26 Mart 2021.

[982] Emek Dünyası, Sayı 5, Mayıs 1988.

[983] Emek Dünyası, Sayı 5, Mayıs 1988.

[984] İsmail Aykanat, Görüşme kayıtları, İstanbul, 20 Kasım 2018.

[985] Celal Özdoğan, 14 Kasım 2018.

[986] Selçuk Çalhan, "Teknolojik Devrim Sendikal Savaşımı Nasıl Etkiliyor? Ya Da Çağdaş Sendika Gerekli midir?", Yeni Açılım, Sayı 19, Kasım 1989, s. 43.

[987] Coşkun Yılmaz, Görüşme kayıtları, İzmir, 18 Ekim 2018.

[988] Tanıl Bora, "Otomobil-İş Sendikası Kongresi ve 'Birlik'", Birikim, Kasım 1989.

[989] Celal Özdoğan, 14 Kasım 2018.

[990] Özgürlük Dünyası, "Türk-İş 15. Olağan Genel Kurulu Yapıldı Genel Kurulda İşçiler ve Düşünceleri Yoktu", Sayı 15. Bkz. https://ozgurlukdunyasi.org/arsiv/

[991] Mehmet Çabuk, Görüşme kayıtları, İstanbul, 16 Mayıs 2019.

[992] Coşkun Yılmaz, 18 Ekim 2018.

[993] Otomobil-İş, Sayı 50, Aralık 1989.

[994] Otomobil-İş, Sayı 50, Aralık 1989.

[995] Celal Özdoğan, 14 Kasım 2018.

[996] Celal Özdoğan, 14 Kasım 2018.

[997] Otomobil-İş, Sayı 30, Kasım 1987.

[998] Celal Özdoğan, 14 Kasım 2018.

[999] Celal Özdoğan, 14 Kasım 2018.

[1000] Otomobil-İş, Sayı 31, Aralık 1987; Sayı 33, Şubat 1988.

[1001] Mehmet Helvacı, 26 Mart 2021.

[1002] Otomobil-İş, Sayı:41, Şubat 1989.

[1003] Otomobil-İş, sayı:41, Şubat 1989.

[1004] Otomobil-İş, sayı:41, Şubat 1989.

[1005] Celal Özdoğan, 14 Kasım 2018.

[1006] Otomobil-İş, Sayı 42, Mart 1989.

[1007] Otomobil-İş, Sayı 42, Mart 1989.

[1008] Otomobil-İş, Sayı 49, Kasım 1989.

[1009] Otomobil-İş, Sayı 49, Kasım 1989.

[1010] Otomobil-İş, Sayı 49, Kasım 1989.

[1011] Otomobil-İş, Sayı 52, Mart 1990.

[1012] Otomobil-İş, Sayı 58, Eylül 1990.

[1013] Mehmet Çabuk, 16 Mayıs 2019.

[1014] İsmail Aykanat, 20 Kasım 2018.

[1015] Otomobil-İş, Sayı 54, Mayıs 1990.

[1016] Cumhuriyet, 29 Ağustos 1990.

[1017] Otomobil-İş, Birlik Yolunda bir deneyim, Otomobil-İş-Çelik-İş, Özdemir-İş Birleşme Süreci, İstanbul, 1991, s. 11.

[1018] Otomobil-İş, 1991, s. 11; Ayrıca, https://ozcelikis.org/tarihcemiz/

[1019] Otomobil-İş, 1991, s. 11.

[1020] Otomobil-İş, 1991, s. 11.

[1021] Otomobil-İş, 1991, s. 14.

[1022]. Otomobil-İş, 1991, s. 14.

[1023] Otomobil-İş, 1991, s. 14.

[1024] Otomobil-İş, 1991, s. 22.

[1025] Otomobil-İş, 17 Kasım 1990 tarih ve 120 sayılı kararı; Otomobil-İş, İlçe Seçim Kurulu Başkanlığı'na, 19 Kasım 1990 tarih ve 2889/4395 sayılı yazı; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[1026] Otomobil-İş, 1991, s. 22.

[1027] Otomobil-İş, 1991, s. 24.

[1028] Otomobil-İş, 1991, 24.

[1029] https://ozcelikis.org/tarihcemiz/

[1030] Mehmet Çabuk, 16 Mayıs 2019.

[1031] Coşkun Yılmaz, 18 Ekim 2020.

[1032] Celal Özdoğan, Video: Fahrettin Erdoğan, Mayıs 2018; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[1033] Otomobil-İş, 12. Genel Merkez Genel Kurulu Çalışma Raporu (1989-1992), İstanbul,1992, s. 308.

DİSK AÇILIYOR

‘80’li yılların ikinci yarısından sonra dünya baş döndürücü bir hızla değişmeye başladı. Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği’nin (SSCB) ve sosyalist bloğun dağılması ve kapitalizme dönüş, global siyasi dengeleri altüst eden büyük ekonomik, siyasi ve toplumsal bir dönüşüm yarattı. Yeni dünyada en çok sözü edilen kavram “küreselleşme” idi, ekonomik ve siyasi liberalizm yeni dünya düzeninin hâkim ideolojisi haline geldi. Bu değişim/dönüşüm Türkiye’yi de etkisi altına aldı. Liberalizm rüzgârı, sosyalist solun kimi kesimlerini de önüne kattı.

‘80’lerin ortalarından başlayarak sosyalist solun demokratikleşme talepleri de ağırlık kazanmaya başlamıştı. 1987’de Türkiye’ye dönen Türkiye Birleşik Komünist Partisi (TBKP) yöneticileri Nihat Sargın ve Nabi Yağcı’nın yargılanmaları sürecinde TBKP’nin yürüttüğü kampanya Türk Ceza Kanunu’nun 141-142. maddelerini Türkiye’nin gündemine taşımış, davanın uluslararası alanda yankı bulması, özellikle Avrupa’dan gelen destek, “Soğuk Savaş’ın sona erdiği yıllarda Türkiye’nin maddeleri kaldırması için uygun ortamın oluşmasını” sağlamıştı.[1034] 1991 seçimlerinin hemen öncesinde, 12 Nisan 1991 tarihinde Türk Ceza Kanunu’nun 141 ve 142. maddeleri 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu ile kaldırılmıştı. Sosyalist Blok’un dağılmasıyla birlikte yerleşen, artık yeryüzünde komünizmin bir tehdit olmaktan çıktığı kanaati de bu süreçte etkili olmuştu. Dönemin Cumhurbaşkanı Turgut Özal’ın, “büyük bir demokratikleşme hareketi, bir devrim” diye nitelediği bu yasa değişikliği aynı zamanda DİSK davasının beraatla sonuçlanmasının yolunu açacaktı. Artık, bu maddelerden yargılanan yurt dışındaki siyasilerin ve sendikacıların ülkeye dönüşlerinin önünde bir engel yoktu. Böylece ülkeye dönüşler başladı.

DİSK Arşivi.

Öte yandan demokratikleşme talepleri toplumun her kesiminde yankı bulmaya başladı. Bu yıllar, işçi ve sendika hareketinin -kısa sürecek de olsa- artan bir ivmeyle yükseldiği yıllardı. 1 Mayıslar, 1989 Bahar

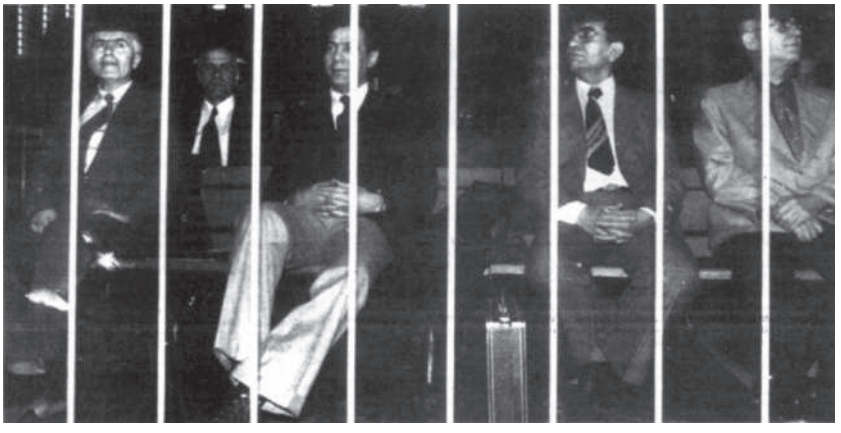
Tarih 24 aralık 1981. DİSK Davası’nda yargılamanın ilk günü. Duruşma salonu Topkapı Öğrenci Yurdu’nun spor salonu. DİSK yöneticileri Abdullah Baştürk, Kenan Akman, Fehmi Işıklar, Rıza Güven, Celal Küçük ilk sırada parmaklıkların arkasında. *Cumhuriyet*, 17 Temmuz 1991.

Eylemleri, grevler, kitle grevleri, direnişler, 1991 Büyük Madenci Yürüyüşü… İşçiler sokağa çıkmıştı. Bu yıllar siyasette de önemli gelişmelere sahne olmuştu. 26 Mart 1989'da yapılan yerel seçimlerde ANAP özellikle büyük kentlerde belediye başkanlıklarının çoğunu yitirmiş, ANAP Genel Başkanı Turgut Özal 31 Ekim 1989'da TBMM'deki ANAP çoğunluğunun oylarıyla Cumhurbaşkanı seçilmiş, 20 Ekim 1991'de yapılan Milletvekili Genel Seçimleri sonucunda ANAP yüzde 24 oy alarak iktidardan düşmüştü.

Yükselen işçi ve sendika hareketinin başta gelen taleplerinden biri de 12 Eylül 1980 askerî darbesi sonrasında faaliyetleri durdurulan DİSK ve bağlı sendikaların yeniden faaliyete geçmesiydi. 12 Eylül döneminde DİSK'in 1955 yönetici ve temsilcisi gözaltına alınmış, işkenceden geçirilmişti. İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı Askerî Mahkemesi'nde açılan davada 1477 sanık yargılanmış, bu sanıkların 78'i için idam cezası istenmiş, İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 2 No.lu Askerî Mahkemesi, 24 Aralık 1986 tarihli kararında toplam 2053 yıl hapis cezası vermiş, DİSK ve bağlı 28 sendika ise kapatılmıştı.

YURT DIŞINDAKİ MADEN-İŞ'LİLERİN 10 YIL BOYUNCA DAYANIŞMA ÇALIŞMALARI

Bu on yıl boyunca Maden-İş'liler yaşadıkları ülkelerde yurt dışına çıkmış olan sendikacılarla irtibata geçerek DİSK'le dayanışma komiteleri kurulmasına çalıştı. Türkiye'de tutuklularla ve aileleriyle maddi, moral dayanışmalar örgütlendi.

Yurt dışındaki sendikacılar faşist rejime karşı uluslararası kamuoyunun sesini yükseltmesi, ülkedeki baskıların azaltılması amacıyla çalışmalar yaptı. Avrupa Konseyi, Avrupa Parlamentosu başta olmak üzere ülke sendikalarını ve insan hakları örgütlerini harekete geçirmeye çalıştı. 1985'te, İsveç Parlamentosu'nda, Türkiye Demokrasi Güçleri ile Dayanışma Konferansı yapıldı.

Paris'te, dünyanın çeşitli ülkelerinden tanınmış kişilerin katıldığı "Türkiye'nin Dostları" girişimi kuruldu, kampanyalar düzenlendi.

Avrupa'nın her ülkesinde, göçmen işçilerin yığınsal katılımıyla, DİSK'in kuruluş günleri toplantıları, dayanışma geceleri örgütlendi. "DİSK'e Özgürlük" talepleri dile getirildi. Toplanan paralar tutuklular ve ailelerine ulaştırıldı.

Maden-İş Tarihi Çalışma Grubu, 2017, C. 2, s. 555.

Faaliyetleri durdurulmuş olsa da DİSK'in mücadelesi aralıksız sürüyordu. Daha 1985'te, "DİSK yöneticilerinin bir kısmı yurt dışında, diğer bir bölümü ise yargılanırken, 1985'te DİSK ve ona bağlı sendikaların yeniden faaliyete geçeceği döneme hazırlanmak için" bir komisyon oluşturulmuştu. Komisyonda Tekstil'den Rıdvan Budak ve Süleyman Çelebi, Gıda-İş'ten Kemal Nebioğlu, Oleyis'ten Ruhi Orhan, Keramik-İş'ten Mustafa Aktulgalı, Genel-İş'ten Abdullah Baştürk ve Dev Sağlık-İş'ten Doğan Halis yer alıyordu. Komisyon, İstanbul'da Aksaray'da bir hukuk bürosu açmış "Avrupa'daki ilgili örgütlere raporlar hazırlayıp sunma, yayın çıkartma, 1 Mayıs'ı olanaklar ölçüsünde kutlama" gibi faaliyetlerde bulunuyordu.[1035] Aksaray'daki büroda DİSK ve Maden-İş'in yurt içindeki kimi yönetici ve üyeleri çalışmalarını gönüllü olarak ve aralıksız sürdürdüler. Bunlardan biri de Adnan Oruç'tu. Tanıklığına başvurduğumuz Oruç bu dönemde DİSK'i yaşatma çabalarını şöyle aktarıyor: "Biz Aksaray'da irtibat bürosunu [yürütebilmek] için, iki kuruş için neler yapıyorduk, neler... Celal Alçınkaya sabah Beylikdüzü'nden kalkıp Aksaray'a geliyordu. Açıyordu orayı, temizliyordu. Sonra Yavuz (Yüceur) ona katıldı."[1036] Adnan Oruç büro açıldıktan sonra büyük bir özveri ile çalışanlar arasında Hasan Algül, Satılmış Polat ve Hakkı Doğan'ı da sayıyor. Esenler'de kahvehane ve birahane işleten Hakkı Doğan'ın çalışmaların ekonomik yükünü çektiğini kaydediyor.[1037]

DİSK DAVASI SONUÇLANIYOR: KALDIĞIMIZ YERDEN...

16 Temmuz 1991 tarihinde Askerî Yargıtay, 12 Eylül Askerî darbesiyle faaliyeti durdurulan DİSK ve bağlı sendikaların kapatılması davasında DİSK'in seçimle gelmiş bütün yöneticilerini "Marksist-Leninist, illegal örgüt üyesi" ve DİSK'i de "illegal örgüt" olarak gören ve tüm toplantılarını, kararlarını suç sayan iddianamelerin ardından sanıkların tümü için beraat kararı verdi. Askerî Yargıtay 3. Dairesi'nin beraat kararında DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk ve arkadaşları hakkında işletilen TCK'nın 141 ve 142. maddelerinin kaldırılmış olması gerekçe gösterildi. DİSK ve bağlı 28 sen-

dikanın kapatılması kararının 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu çerçevesinde geçersiz olduğu da aynı kararda hüküm altına alındı:

> Sanıklar yönünden: (1) Hükümden sonra yürürlüğe giren 12/4/1991 gün ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun 23 üncü maddesinin (c) bendi gereğince, T.C.K.'nun 141 nci maddesi ve bu maddeye göre suç teşkil eden eylemlerin suç olmaktan çıkartılmış bulunması karşısında, mahkemece T.C.K.'nun 141/1-6 ve T.C.K.'nun 141/5-6 ncı maddeleri uyarınca cezalandırılmalarına karar verilmiş bulunan sanıklar hakkındaki mahkûmiyet hükümlerinin bozulmasına ve T.C.K.'nun 2 ve 353 sayılı Yasanın 162 ve 220/A maddeleri gereğince de bu sanıkların re'sen beraatlerine karar vermek gerekmiştir.
>
> 1402 sayılı Sıkıyönetim Kanunu'nun 15/1 maddesi aracılığı ile mülga 274 sayılı Sendikalar Kanunu'nun 30. maddesine tevfikan haklarında kapatma kararı verilen DİSK ve bağlı 28 sendikanın kapatılmalarına ilişkin kararların 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu muvacehesinde hukuki dayanağı kalmadığından söz konusu kapatılma kararlarının resen kaldırılmalarına, oy birliği ile (...) 16 Temmuz 1991 tarihinde karar verildi.[1038]

DİSK'e 11 yıl sonra beraat

KAPATMA KARARI KALDIRILDI

Askeri Yargıtay 3. Dairesi 12 Eylül ile faaliyetleri durdurulan, İstanbul 2 Nolu Sıkıyönetim Mahkemesi kararı ile kapatılmasına karar verilen DİSK ve üyesi 28 sendikanın kapatılma kararının kaldırılmasına, tüm yöneticilerinin beraatine karar verdi.

KARARIN GEREKÇESİ

Askeri Yargıtay DİSK yöneticilerinin beraati için TCK'nun 141 ve 142. yasa hükümlerinin yürürlükten kaldırılmasını gerekçe göstererken, DİSK'in kapatma kararının Terörle Mücadele Yasası'na göre hukuki dayanağının kalmadığını belirtti.

YÖNETİCİLERİ 4 YIL HAPİS YATTI

12 Eylül harekâtı ile birlikte gözaltına alınan daha sonra tutuklanarak yargılanan 1477 DİSK yöneticisi ortalama 4 yıl hapis yatmıştı. İddianamede, DİSK'in yöneticileri Marksist-Leninist illegal örgüt üyesi olarak gösterilmişti. 3. Sayfada

Cumhuriyet, 17 Temmuz 1991.

Böylece, 1980 Askerî darbesi sonrası faaliyeti durdurulan, mal varlığına el konulan ve yöneticileri idamla yargılanan DİSK'in kapatılması davası 11 yıl sonra sonuçlandı. DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk kararın ardından DİSK ve bağlı sendikaların yöneticilerinin konfederasyonu ve sendikaları devralmaya başlayacaklarını açıkladı:

> Kaldığımız yerden ekonomik ve demokratik mücadelemizi sürdürmeye kararlı olan DİSK yöneticilerini, DİSK'in sendikacılık anlayışına güvenip inanan işçilerimizi ciddi görevler beklemektedir. DİSK davası 12 Eylül askerî darbesinin yüzkarası olan davalarından birisiydi. Hakkımızdaki suçlamaların ötesin-

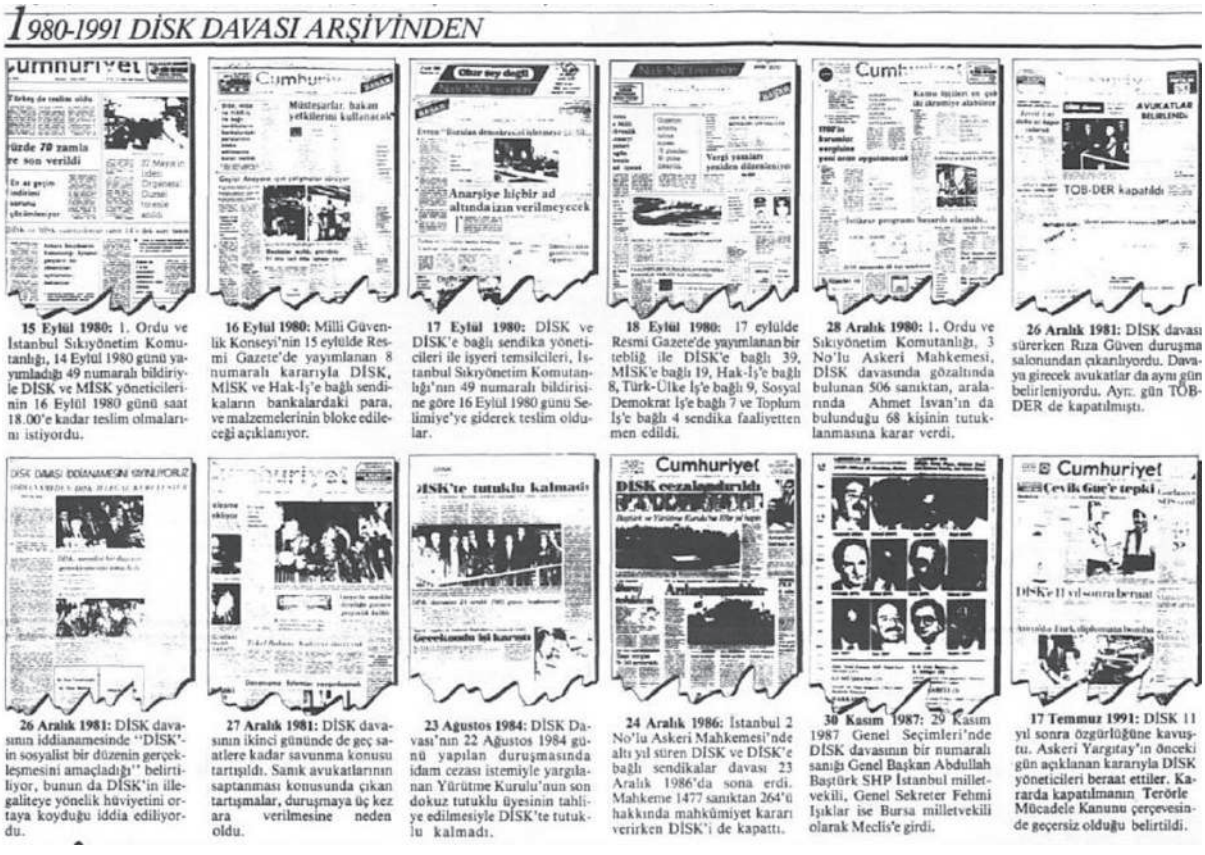

1980-1991 DİSK DAVASI ARŞİVİNDEN

15 Eylül 1980: 1. Ordu ve İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı, 14 Eylül 1980 günü yayımladığı 49 numaralı bildiriyle DİSK ve MİSK yöneticilerinin 16 Eylül 1980 günü saat 18.00'e kadar teslim olmalarını istiyordu.

16 Eylül 1980: Milli Güvenlik Konseyi'nin 15 eylülde Resmi Gazete'de yayımlanan 8 numaralı kararıyla DİSK, MİSK ve Hak-İş'e bağlı sendikaların bankalardaki para, ve malzemelerinin bloke edileceği açıklanıyor.

17 Eylül 1980: DİSK ve DİSK'e bağlı sendika yöneticileri ile işyeri temsilcileri, İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı'nın 49 numaralı bildirisine göre 16 Eylül 1980 günü Selimiye'ye giderek teslim oldular.

18 Eylül 1980: 17 eylülde Resmi Gazete'de yayımlanan bir tebliğ ile DİSK'e bağlı 39, MİSK'e bağlı 19, Hak-İş'e bağlı 8, Türk-Ülke İş'e bağlı 9, Sosyal Demokrat İş'e bağlı 7 ve Toplum İş'e bağlı 4 sendika faaliyetten men edildi.

28 Aralık 1980: 1. Ordu ve Sıkıyönetim Komutanlığı, 3 No'lu Askeri Mahkemesi, DİSK davasında gözaltında bulunan 506 sanıktan, aralarında Ahmet İsvan'ın da bulunduğu 68 kişinin tutuklanmasına karar verdi.

26 Aralık 1981: DİSK davası sürerken Rıza Güven duruşma salonundan çıkarılıyordu. Davaya girecek avukatlar da aynı gün belirleniyordu. Aynı gün TOB-DER de kapatılmıştı.

26 Aralık 1981: DİSK davasının iddianamesinde "DİSK'in sosyalist bir düzenin gerçekleşmesini amaçladığı" belirtiliyor, bunun da DİSK'in illegaliteye yönelik hüviyetini ortaya koyduğu iddia ediliyordu.

27 Aralık 1981: DİSK davasının ikinci gününde de geç salonlere kadar savunma konusu tartışıldı. Sanık avukatlarının saptanması konusunda çıkan tartışmalar, duruşmaya üç kez ara verilmesine neden oldu.

23 Ağustos 1984: DİSK Davası'nın 22 Ağustos 1984 günü yapılan duruşmasında idam cezası istemiyle yargılanan Yürütme Kurulu'nun son dokuz tutuklu üyesinin tahliye edilmesiyle DİSK'te tutuklu kalmadı.

24 Aralık 1986: İstanbul 2 No'lu Askeri Mahkemesi'nde altı yıl süren DİSK ve DİSK'e bağlı sendikalar davası 23 Aralık 1986'da sona erdi. Mahkeme 1477 sanıktan 264'ü hakkında mahkûmiyet kararı verirken DİSK'i de kapattı.

30 Kasım 1987: 29 Kasım 1987 Genel Seçimleri'nde DİSK davasının bir numaralı sanığı Genel Başkan Abdullah Baştürk SHP İstanbul milletvekili, Genel Sekreter Fehmi Işıklar ise Bursa milletvekili olarak Meclis'e girdi.

17 Temmuz 1991: DİSK 11 yıl sonra özgürlüğüne kavuştu. Askeri Yargıtay'ın önceki gün açıklanan kararıyla DİSK yöneticileri beraat ettiler. Kararda kapatılmanın Terörle Mücadele Kanunu çerçevesinde geçersiz olduğu belirtildi.

Cumhuriyet, 18 Temmuz 1991.

Pasif eylemler sürtüyor

Hükümet hâlâ sessiz

DİSK, DİSK'i geri istiyor

Cumhuriyet, 19 Temmuz 1991.

> de DİSK yöneticilerine yapılan baskı ve işkenceyle üyelerimiz ekonomik, demokratik mücadeleden soyutlandı. 12 Eylülcülerin toplumun bütün demokratik kesimlerini susturarak kurdukları faşist yönetimin bir ürünü olan DİSK davasının sona ermesi haksız bir tasarrufun sona erdirilmiş olmasıdır.[1039]

DİSK davasının beraatla sonuçlanması siyasi ve sendikal çevrede yankısını buldu. Türk-İş Başkanı Şevket Yılmaz sonucu, "geç alınmış bir karar" olarak değerlendirdi. Şevket Yılmaz'ın Otomobil-İş gazetesine yansıyan açıklaması ise "Türk-İş DİSK'e birleşme çağrısında bulundu" notu ile verildi:

> Türk-İş Genel Başkanı Şevket Yılmaz da beraat kararıyla ilgili olarak yaptığı açıklamada, 12 Eylül Askerî harekâtının başladığı günlerden beri sendikaların kapatılmasına, mal varlıklarına el konulmasına ve faaliyetlerinin yasaklanmasına karşı çıktıklarını bildirerek 'mahkeme kararı geç kalmış bir karar, adaletin geç tecelli ettiği bir karar. Memnuniyetle karşılıyoruz' dedi. Türk-İş Genel Başkanı Şevket Yılmaz DİSK'e birleşme çağrısında bulundu. Yılmaz, 'bütünleşme, işçi hareketinin birleşmesi gündemde kalmalıdır. Biz DİSK'teki arkadaşlarımızla beraber çok çalıştık. Türk-İş hareketi bütünlük istiyor' dedi.[1040]

Mahkeme, faaliyette olduğunu onayladı

DİSK, resmen işbaşında

Cumhuriyet, 7 Eylül 1991.

Artık DİSK yeniden faaliyete geçebilecekti. Beraat kararının ardından, İstanbul Sıkıyönetim Askerî Mahkemesi 8 Ağustos'ta DİSK yöneticilerine defter, kayıt ve mühürlerinin teslim edilmesi gerektiğine karar verdi.

DİSK yöneticileri bu kararlar üzerine Bakırköy İş Mahkemesi'nde DİSK'in yasal ve tüzüksel işlevlerini yerine getirmesinde yasal bir engelin kalmadığı ve sendikal faaliyetlerinin başladığının tespit edilmesi için dava açtı. Mahkeme de 4 Eylül'de verdiği kararda DİSK'in sendikal faaliyetinin başladığını ve sendikal hakların kullanabileceğini tespit etti. Tespit kararında, 274 sayılı Sendikalar Kanunu'na göre örgütlenmiş olan DİSK'in 12 Eylül'den sonra çıkartılan 2821 sayılı Sendikalar Kanunu'na göre örgütlenebilmesi, olağan ve olağanüstü kurullarını yapabilmesi için 2821 sayılı Kanun'un geçici 1. maddesinin kıyasen uygulanması gerektiği bildirildi. Söz konusu geçici maddeyle 12 Eylül sonrasında Türk-İş, yeni Sendikalar Kanunu'na göre örgütlenebilmesi için 6 aylık bir geçiş süresinden yararlanmıştı. DİSK ve bağlı sendikaları da geçiş süresi içinde 2821 sayılı yasaya göre tüzük değişikliklerini gerçekleştirerek genel kurullarını yapacaklardı. DİSK'e bağlı Tekstil, Hürcam-İş, Maden-İş, Lastik-İş yöneticileri iş mahkemelerinden aldıkları kararlar doğrultusunda sendika evrak ve mühürlerini alarak sendika merkezlerinde çalışmalara başladılar.[1041]

DİSK'İN MAL VARLIĞI İADE EDİLİYOR

DİSK'in mal varlığının iadesi konusunda ise SHP'nin 10 Mayıs 1991 tarihinde Anayasa Mahkemesi'nde Terörle Mücadele Kanunu'nun Anayasa'ya aykırılığı savıyla açmış olduğu davanın sonuçlanması bekleniyordu. "DİSK ve üye sendikaların Şubat 1991 başında yapılan hesaplamalara göre bankalardaki parası yaklaşık 180 milyar lira; taşınabilir ve taşınamaz mallarının (sendika binaları, arsalar, tatil köyleri, eğitim ve dinlenme birimleri, otomobiller, matbaalar, bilgisayarlar, büro malzemeleri v.s.) değeri ise yaklaşık 1 trilyon 440 milyar liradır."[1042] ABD doları cinsinden hesaplandığında bu tutarlar, 59 milyon dolarlık bölümü nakit olmak üzere, toplam 466 milyon doları buluyordu. 3713

sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nda DİSK'in mal varlığının İş ve İşçi Bulma Kurumu'na devredilmesi öngörülmüştü. DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk, Bakırköy İş Mahkemesi'nin DİSK'in yeniden faaliyete başladığını saptayan kararının ardından Anayasa Mahkemesi'nin kararını beklediklerini açıkladı:

> Hukukun üstünlüğü, anayasal ilkeler ve uluslararası hukuk normları gereği Anayasa Mahkemesi'nin gasp olayını kabul etmeyerek Askerî Yargıtay'ca beraat ettirilen DİSK'in parasal varlığı konusunda olumlu karar vermesini bekliyoruz.[1043]

SHP Genel Sekreteri Hikmet Çetin nakit ve mal varlıklarının iadesine ilişkin olarak, bu konudaki gecikmenin, "haksızlığın bilinerek devamı anlamına geleceği gibi hukuka ve uluslararası kurallara da aykırı bir davranış" olacağını söyledi:

> Buna yol açmamak için SHP'nin Anayasa Mahkemesi'ne bu konuda açmış olduğu davanın sonucunu beklemeden, DİSK ve bağlı sendikaların mal varlıklarının geri verilmesi başta olmak üzere bu alandaki tüm hukuk dışı uygulamalara son verilmelidir.[1044]

Bu koşullarda, 20 Ekim 1991 tarihinde yapılan milletvekili genel seçimleri 12 Eylül Askerî darbesinden sonra iktidara gelen Anavatan Partisi (ANAP) hükümetinin yenilgisiyle sonuçlandı. Doğru Yol Partisi (DYP) yüzde 27,03 oy oranıyla birinci parti oldu. ANAP'ın 1987 seçimlerinde yüzde 36 olan oy oranı yüzde 24,01'e düştü. Sosyaldemokrat Halkçı Parti (SHP) yüzde 20,75 oy oranıyla üçüncü partiydi. Refah Partisi (RP) yüzde 16,88, Demokratik Sol Parti (DSP) yüzde 10,75 oranında oy aldılar.[1045] 21 Kasım 1991'de Süleyman Demirel'in Başbakanlığında kurulan DYP-SHP koalisyon hükümeti 25 Haziran 1993 tarihine kadar işbaşında kalacaktı.

Seçimlerin ardından SHP'nin yaptığı başvuruyu değerlendiren Anayasa Mahkemesi 31 Mart 1992 tarihinde, DİSK'in mal varlığının İş ve İşçi Bulma Kurumu'na devredilmesini öngören Terörle Mücadele Kanunu'nun Geçici 9. maddesini iptal etti.[1046] "Ancak, Anayasa Mahkemesi kararları Resmî Gazete'de yayımlandıkları tarihten itibaren geçerlilik kazandığından ve geçmişe yönelik işleme açık olmadığından, DİSK ve bağlı sendikalar malvarlıklarına ve nakit varlıklarına yine kavuşamadılar."[1047] Bunun üzerine, 26 Kasım 1992 tarihinde Terörle Mücadele Kanunu'nun Geçici 9 uncu Maddesine Göre Yapılan Tasarruflar Hakkında 3852 sayılı Kanun kabul edildi ve 12 Aralık 1992

DİSK VE SENDİKALAR	BANKALARDAKİ NAKİT ($)	MAL VARLIĞI ($)
DİSK	526,316	350,877
Asis	421,053	
Aster-İş	21,053	10,526
Bank-Sen	17,543,860	35,088
Basın-İş	115,789	1,404
Baysen	210,526	
Devrimci Sağlık-İş	8,772	17,544
Devrimci Toprak-İş	561,404	3,588
Devrimci Yapı-İş	702	
Dev. Maden-Sen	350,877	87,719
Fındık-İş	877,193	5,263
Genel-İş	17,543,860	175,438,596
Gıda-İş	875,305	157,895
Hürcam-İş	414,035	315,789
İlerci Deri-İş	421,053	98,246
Keramik-İş	385,965	
Lastik-İş	877,193	4,210,526
Limter-İş	2,877	
Nakliyat-İş	298,246	210,526
Oleyis	4,912,281	210,526
Petkim-İş	1,929,825	2,631,579
Sine-Sen	298,246	236,842
Sosyal-İş	350,877	
T.İ.S.	526,316	456,140
Türkiye Maden-İş	5,964,912	280,701,754
Tekges-İş	210,526	526,316
Tekstil	3,157,895	350,877
Tümka-İş	8,772	70,175
Yeraltı Maden-İş	175,539	
Yeni Haber-İş	188,772	17,544
TOPLAM	**59,179,936**	**466,176,842**

DİSK VE ÜYESİ SENDİKALARIN MAL VARLIĞININ DOLAR OLARAK DÖKÜMÜ

(Not: Toplam hanesindeki rakamlardaki küçük hatalar muhtemelen kaynakta verilen rakamlara küsurların dâhil edilmemiş olmasından kaynaklanmaktadır. Tablo kaynakta olduğu gibi verilmiştir. Kaynak: *Cumhuriyet,* 17 Temmuz 1991)

Yürütme, Yönetim ve Başkanlar Kurulu 11 yıl sonra kendi binasında toplandı

DİSK: Nerede kalmıştık?

İş-Sendika Servisi — 11 yıl aradan sonra DİSK yürütme, yönetim ve başkanlar kurulu DİSK'in kendi binasında toplandı. **DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk** DİSK organlarının toplantısının açış konuşmasında, önlerinde zor günler olduğunu, ancak hepsini tek tek aşacaklarını, deneyimlerinin yeterli olduğunu söyledi.

Öncelikle malvarlıklarının örgüt yöneticilerine devrini beklediklerini, daha sonra yeni sendikal yasalara uygun hale geleceklerini, onu, hak mücadelelerinin izleyeceğini anlatan Baştürk, **"Ülke yaşamımıza bir kez daha sınıfsal ve toplumsal ağırlığımızı koyacağımıza inanıyorum"** dedi.

DİSK'in Türk-İş varken yeniden faaliyete sokulmasına yönelik eleştirilere yanıt veren Baştürk, tartışmaya ilişkin görüşlerini şöyle özetledi:

"DİSK'in kuruluşu Türk-İş'in sınıfsal mücadeledeki tutarsızlığının getirdiği hesaplaşmanın ürünüdür. Devlet sendikacılığına karşı oluşturulan alternatif örgütlenmenin sonucudur. Ayrıca sendikacılıkta tek yol yoktur. Sendikal hareketimiz ille de tek konfederasyonlu ülkelerdeki işçi hareketine benzeyecek diye bir kural da yoktur. Sendikal çeşitlilik bazı durumlarda işçi hareketine yararlı da olabilmektedir. Ancak bu sözlerimle sendikal çeşitliliği mutlaklaştırmak istediğim ve sendikal birliğe karşı olduğum da sanılmasın. DİSK, önümüzdeki günlerde sendikal birlik konusunu geçmişe oranla daha ciddi gündeme getirecektir. 'İlkelerde birlik, tabanda birlik' yaklaşımı ile Türk-İş yöneticilerini her durumda sendikal birliğe zorlayacağız."

Baştürk, sendikal malvarlıklarının yönelik 12 Eylül gaspının Anayasa Mahkemesi'nce hukuk ilkeleri içinde ortadan kaldırılacağına inandıklarını söyledi. En kısa sürede sendikal yasalara uygun hale geleceklerini belirten Baştürk, **"Ardından var olan sendikal mevzuatı aşma, sosyal hak ve özgürlükleri genişletme ve daha fazla ekonomik ve sosyal hak alma mücadelesi gelecek"** dedi.

DİSK Yürütme, Yönetim ve Başkanlar Kurulu kendi binasında toplandı. (Fotoğraf: UĞUR GÜNYÜZ)

Baştürk içinde bulunulan dönemi değerlendirirken ise özetle şu görüşlere yer verdi:

"Çok zor günlerden geçiyoruz. Dünyanın neredeyse yeniden coğrafyası değişiyor. Avrupa hızlı ve köklü yapı değişikliklerini yaşıyor. Tüm Avrupa Topluluğu ülkelerinde sendikalar üye yitiriyor. Uluslararası sendikal hareket değişik ve yeni birçok sorunla karşı karşıya. Yeniden biçimlenen toplumsal mücadelenin eskiye benzemeyen koşulları bizleri de değişik sorunlarla baş başa bırakacaktır. Ancak geçmiş deneyimlerimiz, temel ilkelerimiz üzerine inşa edeceğimiz yeni sendikal yaklaşımlarımızla bu sorunların üstesinden gelebileceğimize ve günün koşullarına uygun çözümlerle ülke yaşamına bir kez daha sınıfsal ve toplumsal ağırlığımızı koyacağımıza inanıyorum.

Sendikalar sınıf örgütleridir. Çünkü sömürü ve baskıya karşı işçilerin ortak sınıfsal çıkarlarını savunurlar. Sendikalar kitle örgütleridir. Çünkü cinsiyeti, dünya görüşü, dinsel inancı, siyasal düşüncesi ve partisi ne olursa olsun, sendikalar işçilerin ortak mücadelesine açıktır. Sendikalar ayrıca demokratik kuruluşlardır. Hem demokrasinin gerçekleştirildiği hem de toplumda demokrasiyi geliştiren örgütlerdir. Demokrasinin olmadığı yerde gerçek sendikacılık olmuyor. Bu nedenle demokrasi ve sendikacılık et ve tırnak gibi birbirinden ayrılmayacak bir olgudur."

Baştürk böylesi bir sendikal yaklaşımın hedefinin ekonomiye, işçi çıkarlarına öncelik tanıyan bir boyut kazandırmak, siyasal plandaki işçi sınıfı etkinliğini kendi ekonomik mücadele alanına çekebilmek olduğunu söyledi. Özetle şöyle devam etti:

"Önümüzdeki günlerde kendini hakem olarak atayan devleti aradan çıkaran, her şeyi tüm toplumun gözleri önünde tartışan bir tür 'şeffaf sendikacılığı' yaşama geçirmek için uğraş vereceğiz. İşveren rakamlarıyla, işçilerin ürettikleri ile artı-değeri, vergi ve sigorta kalemlerini, sosyal güvenlik harcamalarını, sendikalarımızın bilimsel araştırmalara dayalı eleştirileriyle birlikte öneri ve taleplerimizi tüm halkımızın gözleri önüne seren bir sendikacılığı amaçlayacağız. Açık bir işveren muhasebesi sendika muhasebesi ve işçi aileleri bütçelerine bütünsellik içinde bakacağız."

Cumhuriyet, 10 Eylül 1991

tarihinde Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girdi. Bu Kanun'la, 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun yürürlüğe girdiği tarihten sonra, Kanunun Geçici 9. maddesi uyarınca ilgili kuruma devir ve intikalleri yapılmış olan taşınır ve taşınmaz mallar ile bu mallardan elde edilen gelirlerin ve nakit mevcutların tamamının, bu devir ve intikallerin yapılmasından önceki malik ve hak sahibi olan işçi konfederasyonuna ve bağlı sendikalara, ilgili kurumca devir ve iade edilecekleri hükme bağlandı. Hüküm, ilgili kuruma devir ve intikalleri yapılmamış olup 2316 sayılı Kanuna göre mahkemece görevlendirilen kayyımın idaresinde bulunan taşınır ve taşınmaz mallar ile bu mallardan elde edilen gelirlerin ve nakit mevcutların tamamını da kapsıyordu. Böylece DİSK ve bağlı sendikalar, malvarlıklarına ve bankada biriken paralarına kavuştular. Ancak yine bu Kanun hükümleri gereğince Genel-İş'in Genel Merkez binası Anayasa Mahkemesi'nde kaldı.

DİSK'in faaliyetlerinin askıya alındığı dönemde, DİSK'in açılması ve yeniden faaliyete geçeceği döneme yönelik çalışmaları yürüten komisyon, DİSK'in yasaklı dönemin ardından toplanan ilk genel kurulunun toplanmasında da rol aldı, katkı verdi.[1048]

Çalışma Bakanlığı'nın ilk bildirimine göre sendikaların tüzüklerini 2821 ve 2822 sayılı yasalara göre değiştirmesi için verilen süre 1991 sonunda bitiyordu. Ayrıca, DİSK ve bağlı sendikaların genel kurullarını nasıl toplayabileceklerine dair de bir açıklık yoktu. "DİSK'in başvurusu üzerine Çalışma Bakanlığı, Danıştay'ın da görüşünü alarak süreyi 1992 yılı Nisan ayına kadar uzattı."[1049] Yapılacak genel kurullara delege olarak kimlerin katılacağı meselesi ise DİSK ve üye sendikaların başkanlarının Ankara'da Çalışma Bakanı Mehmet Moğultay'la yaptıkları görüşmenin sonucunda çözüme kavuşturuldu. Tanıklığına başvurduğumuz Mehmet Karaca bu süreci şöyle anlattı:

> Aradan 11 yıl geçmiş. 11 yıl sonra sendika açılıyor. Yeni kongre yapılacak. Ama kongreyi kimlerle yapacağız. Üye yok, delege seçme şansın da yok. Kimlerle yapacaksın? Bu konuyu Baştürk ölmeden Baştürk'le de konuştuk biz. O vakit Çalışma Bakanı Mehmet Moğultay'dı. İnönü'nün başkanlığında bir hükümet vardı. Çalışma Bakanı da SHP'den idi. Mehmet Moğultay Kartallıdır. Ben onu 1970'li yıllarda Pendik Bölge Temsilciliği yaptığım yıllardan tanırım. Şöyle bir karar çıktı. Tamam bu sendikalar açıldı ama kongrelerini yapacaklar, tüzüklerinin değişmesi lazım.

DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk, ilk Yönetim Kurulu toplantısında konfederasyonun eski konumuna geldiğini vurguladı. Baştürk, "Beş generalin kararıyla çalışmaları hukuk dışı olarak durdurulan DİSK, bugün fiilen bıraktığı yerden çalışmalarına başlıyor" dedi. *Cumhuriyet*, 21 Temmuz 1991

> Yeni yasaya uyum sağlaması lazım tüzüklerin. Nasıl olacak bu? Kongreyle olur. Kongrede tüzük değişikliği olur. Delege yok. Şöyle bir şey yapıldı. Sendikaların kapatılmadan evvel, en son yaptıkları kongredeki delegelerle olağanüstü kongre yapılsın, denildi."[1050]

Böylece Çalışma Bakanı Moğultay, "DİSK'in ve bağlı sendikaların, 12 Eylül 1980 öncesi en son kongre delegelerinin hayatta olanlarıyla kongrelerini yapabilecekleri ve yeni yönetimlerini oluşturabilecekleri doğrultusunda bir genelge yayınladı."[1051]

20 Temmuz 1991 tarihinde DİSK Yürütme, Yönetim ve Başkanlar Kurulları ile Bölge Temsilcileri, DİSK'in İstanbul Bürosu'nda bir araya geldiler. Ardından 9 Eylül 1991 tarihinde DİSK Genel Merkezi'ne giren DİSK Yönetim Kurulu ve Başkanlar Kurulu ilk kez kendi binasında bir toplantı yaptı. DİSK 8. Genel Kurul Çalışma Raporunda bu dönemin atmosferi, kendilerine ait olan binayı hukuksal konumu kalmamış kayyım ile paylaşmanın getirdiği "sınırlı bir çalışma ortamı" olarak değerlendirilmektedir.[1052] Sıkıyönetim 2 No'lu Askeri Mahkemesi'nden karar defterlerini alan DİSK yönetimi, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ile yazışarak, "bir deli gömleğini andıran ve tümüyle değiştirilmesi gereken 2821 sayılı Sendikalar Yasa'sına uyum sağlama esaslarını" saptadı.

DİSK 8. Genel Kurulu, 7 Aralık 1991. DİSK Arşivi.

Ardından DİSK, 7 Aralık 1991'de Merter'de DİSK Genel Merkezi'nde Olağanüstü Genel Kurulu'nu topladı ve tüzüğünü 2821 sayılı Sendikalar Kanunu'na uyarladı.[1053]

Genel Kurul'un hemen sonrasında DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk beyin kanaması geçirdi ve 21 Aralık 1991 günü yaşama veda etti. Bu durumda toparlanmayı sağlayacak olan DİSK kurucularından, Gıda-İş Genel Başkanı Kemal Nebioğlu idi. Öyle de oldu. DİSK 8. Genel Kurulu 19-22 Ocak 1992 tarihlerinde İstanbul'da Cemal Reşit Rey Salonu'nda topladı. DİSK Genel Başkanlığı'na Kemal Nebioğlu (Gıda-İş), Genel Sekreterliği'ne Süleyman Çelebi (Tekstil), Yönetim Kurulu üyeliklerine Ömer Çiftçi (Genel-İş), Rıza Güven (Tekstil), İsmail Hakkı Önal (Genel-İş), Kemal Daysal (Maden-İş) ve Hulusi Karlı (Bank-Sen) seçildiler.[1054]

24 Aralık 1991, Merter. Fotoğraf: Celal Özdoğan Albümü.

Baştürk'ün ölümü üzerine DİSK'i ziyaret eden Otomobil-İş yöneticileri, DİSK ve Maden-İş yöneticileriyle birlikte. Fotoğraf: Celal Özdoğan Albümü.

ABDULLAH BAŞTÜRK'ÜN YAŞAMI

Abdullah Baştürk, 29 Mayıs 1929'da Yalova'ya bağlı Güneyköy'de doğdu. Ortaokulu maddi güçlükler nedeniyle yarıda bırakarak işçiliğe başladı. Çeşitli işlerde çalıştıktan sonra 1950'de askere gitti. Dönünce sıhhi tesisatçılığa başladı ve 1955 yılında İstanbul Belediyesi Fen İşleri'ne sıhhi tesisatçı olarak girdi. 1961 Yılında İstanbul Belediyesi Fen İşleri Sendikası'na üye oldu ve ilk genel kurulunda genel sekreterliğe seçildi. Bu sendikanın adı daha sonra İstanbul Belediye İşçileri Sendikası olarak değiştirildi. Baştürk'ün Genel Sekreteri olduğu sendika 1962'de millî tipe dönüştürüldü; adı Türkiye Genel Hizmetler İşçileri Sendikası (Genel-İş) olarak değiştirildi. Genel-İş'in kurucuları arasında olan Baştürk, Kasım 1962'de yapılan genel kurulda Genel-İş'in Genel Başkanlığı'na, 1964'te Türk-İş Yönetim Kurulu üyeliğine seçildi.

1963 yılında Bursa belediye işçileri onun önderliğinde 274 ve 275 sayılı yasaların çıkmasından sonraki ilk yasal grevi yaptılar. 1966'da Yalınayakların Yürüyüşü olarak da anılan "Çorum Belediyesi Temizlik İşçileri Yürüyüşü" ve 1967'de Manisa Belediyesi işçilerinin grevi ve "Anayasa Yürüyüşü"ne önderlik etti. 1969'da Yozgat Milletvekilliği'ne seçildi. 1971 yılında Kızılcahamam'da toplanan Türk-İş Yönetim Kurulu'na Petrol-İş, Deniz Ulaş-İş, Yol-İş genel başkanları ile birlikte Dörtler Raporu'nu sundu, Türk-İş yönetimini eleştirdi. Bu rapor daha sonra yeni katılımlarla 12'ler ve 24'ler Raporu adını aldı ve Türk İşçi Hareketi için Sosyal Demokrat Düzen Raporu'na dönüştü. Baştürk, 1973 seçimlerinde CHP'den İstanbul Milletvekilliği'ne seçildi. Sendikamızın 1976 Haziranı'nda Türk-İş üyeliğinden ayrılma ve DİSK'e katılma kararı almasına öncülük etti. Aralık 1977'de yapılan DİSK 6. Genel Kurulu'nda DİSK Genel Başkanlığı'na ve PSI Yönetim Kurulu üyeliğine seçildi.

1979 ve 1980 1 Mayıs kutlamaları nedeniyle iki kez tutuklandı. 12 Eylül 1980 Askerî darbesinin ilk saatlerinde gözaltına alındı, daha sonra tutuklandı ve 4 yılı aşkın bir süre cezaevinde kaldı. DİSK davasında "Anayasal düzeni yıkmaya teşebbüs" ettiği iddiasıyla TCK'nın 146. maddesinden idam talebiyle yargılandı ve beraat etti. Bu arada 1987'de İstanbul Milletvekili seçildi. 1991 yılında Askerî Yargıtay'ın beraat kararıyla mahkeme kararıyla yeniden faaliyete başlayan DİSK'in başına geçti.

Abdullah Baştürk, uluslararası düzeyde de ağırlığı olan bir sendika lideriydi. 12 Eylül 1980 Askerî darbesinden sonra 4 yıllık tutukluluğun ardından cezaevinden çıktı ve DİSK'in yeniden faaliyete başlaması kampanyasını uluslararası düzeye de taşıdı. DİSK, 1985'de ETUC üyeliğine kabul edilince, ETUC Yönetim Kurulu Üyeliği'ne seçildi. Bu görevi ölünceye kadar sürdü. 1987 yılı sonunda, daha önce bir kez Nelson Mandela'ya verilen İsveç Sendikal Hareketi Özgürlük Ödülü'nü aldı. DİSK Davası'nda yapmış olduğu savunma 1986'da "Türkiye'de Sendikacılık Yargılanıyor: Abdullah Baştürk'ün Savunması" adıyla yayımlandı ve 1987'de PSI tarafından İngilizce olarak (Defence of Abdullah Baştürk) basıldı.

7 Aralık 1991'de DİSK'in 8. Genel Kurulu'nu hazırlamak üzere DİSK Tüzük Genel Kurulu'nu topladı. Sendikaların mal varlıklarının yeniden geri alınması çalışmalarını yaparken beyin kanaması geçirdi ve 21 Aralık 1991 günü yaşama veda etti.

www.genel-is.org.tr/

DİSK'in açılması sendika hareketine yeni bir dinamizm getirdi. 1980 öncesi yaklaşık 500 bine yakın üyesi ile sendikal faaliyeti engellenmiş olan DİSK'e bağlı sendikaların üyelerinin ezici çoğunluğu Türk-İş ya da Hak-İş'e bağlı sendikalara gitmiş, 1984 yılından bu yana hâkim olan toplu sözleşme düzeni içinde yerlerini almışlardı.

Aradan 11 yıl geçmişti. Üstelik 2821 ve 2822 sayılı yasalarla sendikal faaliyetlerinin önüne birçok yeni engel getirilmişti. Yüzde 10'luk işkolu barajı, örgütlenmenin önündeki en büyük engeldi. Bu nedenle üyeleri diğer konfederasyon üyesi sendikalara dağılmış olan DİSK ve bağlı sendikalarının yollarına nasıl devam edecekleri DİSK'in ve emek çevrelerinin gündemindeki en önemli meselelerden biriydi. Cumhuriyet'in 1992 başındaki değerlendirmesi, DİSK'in işinin zor olduğu yönündeydi:

> Konfederasyonu yoğun iç tartışmalarla ve dışa yönelik mücadelelerle geçecek günler bekliyor. DİSK'in, 1967'den bugüne uzanan kesintili deneyimine rağmen, bir şeye sıfırdan başladığı kesin: Şu anda DİSK'e bağlı sendikaların sıfır üyesi var.[1055]

DİSK, 20-26 Haziran 1992 tarihlerinde Ören'deki "Abdullah Baştürk Eğitim Tesisleri'nde Genişletilmiş Başkanlar Kurulu'nu topladı. DİSK üyesi tüm sendikaların yönetici ve uzmanlarının da katıldığı toplantıda durum değerlendirildi.

DİSK yönetimi örgütlenmeye hazırlanıyordu. 1992 yılının başlarında DİSK Genel Sekreteri Süleyman Çelebi, işçi sınıfının talepleri doğrultusunda projeler geliştireceğini ve tüm sendikaların genel kurulları tamamlanır tamamlanmaz örgütlenme çalışmalarına girişileceğini açıkladı: "İnanıyorum ki nasıl 1967'de 30 bin üyeyle yola çıkıp 13 yılda 600 bin üyelik bir yapıya ulaşmışsak örgütlenme düğmesine bastıktan bir yıl sonra eski gücümüze ulaşacağız."[1056]

DİSK 1992 yılı biterken, 12 Eylül'ün sonrasındaki ilk yayını olan Neden Sendika Neden DİSK broşürünü yayınladı. Broşürde, DİSK'in "Türkiye'de gerçek sendikacılığın, sınıf sendikacılığının ilk ve tek temsilcisi" olduğu, "Yıllarca devletten, sermayeden, siyasi partilerden bağımsız olarak, işçi sınıfını kitleselliği içinde kucaklayan, demokratik işleyişe sahip biçimde sınıf ve kitle sendikacılığı yapan" DİSK'in, Türkiye işçi sınıfının yüz akı olduğu kaydediliyor, işçiler DİSK'e çağırıyordu:

> İşyerlerinde işçilere saygı gösterilmesini istiyorsak; İşten atılmak korkusundan kurtulmak ve geleceğe güvenle bakmak istiyorsak; Daha fazla ücret, daha iyi çalışma koşulları, daha iyi gıda, daha iyi ev, daha iyi giysi istiyorsak; Çocuklarımızı okutmak, onlara daha iyi olanaklar sağlamak istiyorsak; Yasaların yalnızca uygulanasını değil, işçiler yararına değiştirilmesini de istiyorsak; Yaşamın her alanında demokrasi istiyorsak,
>
> DİSK'e, DİSK üyesi sendikalara üye olalım.[1057]

DİSK'İN ÖREN TOPLANTISININ GÜNDEMİ

Burada çarpışan iki görüş, DİSK'in geçmiş dönemdeki örgütlenme anlayışını, mücadeleci sınıfsal kimliğini ve sendikacılık modelini sürdürmesi görüşü ile daha çok sosyal sorunlara eğilen, değişen işçi hareketi ve değişen dünyada, işçi-işveren ilişkilerinin yeni bir boyut kazanması gerektiğinin savunan "çağdaş sendikacılık" anlayışı olarak adlandırılan görüştü.

Üyelerin zorla örgütten koparıldığı koşullarda çalışmalara başlandığı sendikal kadroların sıfır noktasında olduğu, eski üyelerin çoğunun artık çalışır durumda olmadığı, 12 Eylül'ün sendikalarda da tahribata yol açtığı, konfederasyonun kapalı kaldığı 12 yıllık dönemde doğan boşluktan işverenlerin yararlanarak geniş saldırılarda bulundukları, dünyada ve Türkiye'de sendikacılığın yeni bir süreçten geçmekte olduğu, üretimdeki, teknolojideki ve üretim modellerindeki değişikliklerin, işçi yoğunluklarının değişmesinin ve bazı sektörlerin gerilemesinin yeni sendikal politikalar oluşturulmasını zorunlu kıldığı, Türkiye'de yoğun bir sendikasızlaştırma politikası güdüldüğü, bunlara dayalı olarak, üyeyi sadece işyerinde değil hayatın her alanında kucaklayacak bir yapı oluşturulması, sendikasız kesimlerin üyeliğe kazanılması, toplumun tüm kesimlerine ulaşılması, beyaz yakalıların kazanılması için özel bir çaba gösterilmesi, sendikal güç ve eylem birliğinin savunulması gerektiği saptamaları yapıldı.

Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi
C. 1, 1996, S. 317.

BÖLÜM DİPNOTLARI

[1034] Cangül Örnek, "Türk Ceza Kanunu'nun 141 ve 142. Maddelerine İlişkin Tartışmalarda Devlet ve Sınıflar", Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, Cilt 69, No. 1, 2014, s. 135.

[1035] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Ortak Yayını, 2. Cilt, İstanbul, 1996, s. 317.

[1036] Adnan Oruç Görüşme kayıtları, İstanbul, 12 Temmuz 2019.

[1037] Adnan Oruç 12 Temmuz 2019.

[1038] Askeri Yargıtay, E. 1991/122, K. 1991/437 sayılı karar. Ayrıca, Cumhuriyet, 17 Eylül 1991.

[1039] Cumhuriyet, 17 Temmuz 1991.

[1040] Otomobil-İş, Sayı 63, Ağustos 1991.

[1041] Cumhuriyet, 7 Eylül 1991.

[1042] Cumhuriyet, 17 Temmuz 1991.

[1043] Cumhuriyet, 7 Eylül 1991.

[1044] Cumhuriyet, 18 Temmuz 1991.

[1045] Türkiye Büyük Millet Meclisi, Türkiye Cumhuriyeti Milletvekili Genel Seçimleri - 1991 Yılı Genel Seçimlerinde Partilerin Aldıkları Oylar ve Oranları; www.tbmm.gov.tr/

[1046] Anayasa Mahkemesi, 31 Mart 1992 tarih ve E. 1991/18, K.1992/2 sayılı karar.

[1047] Yıldırım Koç, "DİSK'in Yeniden Faaliyete Geçişi", Aydınlık, 5 Eylül 2020.

[1048] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi, 1996, s. 317.

[1049] Maden-İş Tarihi Çalışma Grubu, Derinden Gelen Kökler Cilt 2, TÜSTAV ve Birleşik Metal-İş Yayını, Sosyal Tarih Yayınları İşçi Hareketleri Dizisi 13, İstanbul, 2017, s. 556.

[1050] Mehmet Karaca, Görüşme kayıtları, İstanbul, 31 Ekim 2018.

[1051] Maden-İş Tarihi Çalışma Grubu, 2017, s. 556.

[1052] DİSK, 8. Genel Kurul Belgeleri 18-19 Ocak 1992, İstanbul, 1992, s. 33.

[1053] DİSK, 1992, s. 33.

[1054] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi, 1996, s. 317.

[1055] Cumhuriyet, 14 Şubat 1992.

[1056] Cumhuriyet, 14 Şubat 1992.

[1057] DİSK, Neden Sendika Neden DİSK, DİSK Yayınları No: 1, İstanbul, Aralık 1992.

BİRLİK VE BİRLEŞİK SENDİKA

MADEN-İŞ AÇILIYOR

Demir-İş'ten Maden-İş'e... Fotoğraf: *Derinden Gelen Kökler.*

Maden-İş yöneticileri 12 Eylül darbesinin ardından yurt dışına çıkmışlardı. DİSK ve Maden-İş davaları dışında TKP davasından da yargılanıyorlardı ve çoğu Türk vatandaşlığından çıkarılmıştı. DİSK ve bağlı sendikalar hakkında açılan davanın beraatla sonuçlanması ve Türk Ceza Kanunu'nun 141, 142 ve 163. maddelerinin kaldırılması üzerine bir araya gelerek bir değerlendirme yaptılar. *Derinden Gelen Kökler*'de bu süreç ilk ağızdan şu satırlarla anlatılıyor:

> Maden-İş'in son yürütme kurulunda olan, Mehmet Karaca ve Kemal Daysal Fransa'da, Bahtiyar Erkul ve Murat Tokmak Almanya'da, Ekrem Aydın İsveç'te ve Halit Erdem Avustralya'da yaşıyordu. Grup son buluşmasını Frankfurt'ta Bahtiyar Bey'in evinde yaptı. Artık dönüş görünüyordu. Herkes dönmeye hazırdı. 10 yıldan fazla zamandır yurt dışında yaşamalarına rağmen oralarda yaşamlarını kurmamışlardı. O buluşmada Bahtiyar Erkul yaşı ve sağlık nedenleriyle dönmeyeceğini söyledi. Geri kalanlar 1991 yılı içinde ülkeye döndüler.[1058]

Maden-İş, 2 Eylül 1991 tarihinden itibaren Pendik'te bulunan binasında faaliyete başladı. Maden-İş Genel Sekreteri Halit Erdem, tekrar sendikal alana dönüş sürecini "Pendik Bölge temsilciliğimiz duruyordu öyle bomboş vaziyette. Biz kendi odamızda oturduk. Yani karargâhı orada kurduk" diye anlattı: Erdem, DİSK ve bağlı sendikalara kongrelerini son delegeleriyle yapabilme imkânının tanınmasıyla yasal planda sendikal hayata nasıl adapte olabileceklerinin şekillendiğini söyledi:

> Yasal planda bunlar oldu. Resmî planda. Ama esas sorun burada değildi. Şimdi ana hatlarını söyleyeyim. Bu hikâyeler pek çok yerde yazılmıştır. Esas sorun ne yapılacak ne olacak şimdi? Mesele bu idi. Rahmetli Baştürk hapisten çıktıktan sonra da uzun bir süre geçti. Tabii o Türkiye'deydi. Onlar birtakım çalışmalar, istişareler yapmışlardır, açıldıktan sonra. Ancak Abdullah Baştürk'ün ani vefatı o süreci kesintiye uğrattı. Yani DİSK'te derli toplu şu biçimiyle şu alternatiflerle sendikal hayata adapte olacağız, şöyle yapacağız diye bir fikir yoktu. DİSK darmadağınıktı o dönem. Kemal Nebioğlu DİSK'in başına geçti.[1059]

Maden-İş Sendikası'nın yeniden faaliyete geçmesi için kongresini yapması bunun için eski delegelere ulaşılması gerekiyordu. Bunun için Otomobil-İş'te görev almış olan Maden-İş'liler de harekete geçti. Bunlardan biri de Otomobil-İş İzmir Şube Başkanı Coşkun Yılmaz'dı. Coşkun Yılmaz, Maden-İş'in eski delegelerine haber gönderdiklerini ve Otomobil-İş İzmir Şubesi'ni toplantı yapmaları için açtığını aktardı.[1060]

Maden-İş'in Genel Kurulu 21 Aralık 1991 tarihinde toplandı. Genel Kurul'da, tam 12 yıl önce 20-21 Aralık 1979'da yapılan 23. Genel Kurul'a katılan seçimli 155 delegenin 142'sinin katılımıyla "DİSK'in de kabul ettiği tek tip tüzük" kabul edildi. "Bu tüzüğe göre Maden-İş'in 24. Genel Kurulu, 7-8 Mart 1992 tarihlerinde, "İstanbul Sirkeci'deki tarihi Sepetçiler Kasrı'nda toplandı." 1980 öncesinde Maden-İş'in son Genel Başkanı olan Mehmet Karaca, daha Frankfurt'ta alıp arkadaşlarına söylediği genel başkanlığa aday olmama kararından, ısrarlara rağmen dönmedi. Karaca bu kararını Genel Kurul'da da açıkladı.

> Benim başkanlığı bırakacağıma işçiler de pek inanmadı. Ben orada açıklayınca duydu çoğu. Bana "Başkan yapma" diyenler oldu. Ama ben anlattım. "Bak arkadaş, aradan 11 yıl geçmiş. Artık başkalarına sıra geldi. Ben bırakıyorum" dedim.[1061]

Delegeleri toparlayabilecek tek isim olan Karaca'nın aday olmaması üzerine Genel Kurul'da iki liste çıktı. Bu listelerden birinin başını Murat Tokmak, diğerinin başını Kemal Daysal çekiyordu. *Derinden Gelen Kökler*'de, "Maden-İş davasından yargılanan, zor koşullarda Maden-İş'i temsil eden ve yurt içinde dayanışma çalışmalarına katılmış olan" ve kendilerini "Devrimci Muhalefet" olarak adlandıran delegelerin bir bölümünün Kemal Daysal'ın genel başkanlık, Hasan Algül'ün genel sekreterlik adaylığını desteklediği tespiti yapılmaktadır.[1062] Halit Erdem'in değerlendirmesi de bu yönde:

> Bir de Maden-İş Yönetim Kurulu üyesi, Bölge Temsilcisi, işyeri baştemsilci olup da yurt dışına gitmeyen, kendi işlerini kurmayan veya [sürecin] dışında kalmayan bir grup devrimci arkadaşımız vardı. Onlar da Maden-İş'i hep yaşatma çabası göstermişler, gösterdiler. Bunlardan bizim de haberimiz vardı, yurtdışında. DİSK'in toplantılarına Maden-İş'i temsilen katılıyorlardı. Daha ilk kongrede bu çatışma ortaya çıktı. Onlar artık Maden-İş'i temsil etme hakkını kendilerinde gördüler, görüyorlardı. Bizim için de... biz de kaçmışız, alanı terk etmişiz, onun için böyle bir hakkımız yok diye düşündüler, davrandılar. Ve iki farklı liste çıktı ve bizimkiler kazandı. Ve bize hak verdi delegeler.[1063]

Genel Kurul'da Murat Tokmak ile birlikte hareket edenler çoğunluğun desteğini aldı."[1064] Genel Başkanlığa Murat Tokmak, Genel Sekreterliğe Halit Erdem, Yönetim Kurulu üyeliklerine de Ekrem Aydın, Mehmet Sevim, Tayyar Elmas, Aziz Ülkü ve Naci Alansatan seçildiler.[1065]

Genel Kurul'un hemen ardından, 10 Nisan 1992 tarihinde de Maden-İş, 56 milyar liralık mal ve nakit varlığını kayyımlardan geri aldı. Maden-İş Genel Başkanı Murat Tokmak, devralınan bu birikimin en titiz şekilde "sendikal mücadelenin etkinliği ve metal işçilerinin çağdaş, güçlü sendikal örgütü Maden-İş'in yeniden örgütlenmesi doğrultusunda" değerlendirileceğini söyledi. "Tüm çalışmalarında açıklık ve şeffaflığa özel bir önem vereceklerini belirten Murat Tokmak, devraldıkları mal ve paraların dökümünü de kamuoyuna sundu." Buna göre Maden-İş, "çeşitli bankalarda korunan 50 milyar 303 milyon lira ile 6 milyar 272 milyon lira değerinde gayrimenkul ve 205 milyon 600 bin lira değerindeki araç ve demirbaşlarını" geri aldı. Murat Tokmak tarafından dökümü yapılan Maden-İş'in mal varlığı ve nakit paraları: "952 dönümlük arazi üzerine kurulu MİTES Tesisleri, Pendik'te 5 katlı bina, Silahtar'da 5 katlı bina, Aksaray'da168 metrekarelik arazi, Ankara'da 3 daire, Ankara'da 540 metrekare arazi, İzmir'de 140 metrekare arazi, Antalya ve Karadeniz Ereğli'de birer daire 21 adet araç, 11 telefon, 100 milyon değerinde 2020 kalem demirbaş, 100 bin liralık hisse senedi" idi.[1066]

Maden-İş tekrar açılmış, mal varlığına kavuşmuştu. Ama üyesi yoktu. 12 Eylül öncesinde 100 bine varan Maden-İş üyesi artık Türk-İş, Hak-İş ya da bağımsız Otomobil-İş içindeydi. Otomobil-İş'e katılan Maden-İş'liler, sendikaya DİSK'in ve Maden-İş'in geleneğini ve ilkelerini de taşımışlardı. Yeni baştan, "sıfır noktasından" başlayarak örgütlenmenin önünde 2821 ve 2822 sayılı yasalarla getirilen büyük engeller vardı. Bu durumda Maden-İş nasıl bir yol izleyecekti?

Maden-İş 56 milyarını geri aldı

▶ Bakan Moğultay DİSK'e bağlı sendikalardan mal varlığını alamayanlarla ilgili yasa tasarısının Başbakanlık'ta beklediğini açıkladı.

İş-Sendika Servisi - DİSK'e bağlı sendikalar malvarlıklarını geri almayı sürdürürken, bir kısım sendikanın malvarlıklarını alabilmeleri hükümetin yasa çıkarmasına bağlı kaldı. Anayasa Mahkemesi'nin, DİSK'in malvarlıklarının İş ve İşçi Bulma Kurumu'na devredilmesini öngören Anti-Terör Yasası'nın geçici 9. maddesini iptal eden kararından önce malvarlıkları İş ve İşçi Bulma Kurumu'na devredilen Yeraltı Maden-İş, Yeni Haber-İş ve TİS, hükümetin yasa çıkarmasını bekliyor. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Mehmet Moğultay, bu sendikaların malvarlıklarını geri almalarını sağ-

■ *Arkası Sa. 8, Sü. 8'de*

Cumhuriyet, 11 Nisan 1992.

Bu noktada, 1992 Haziran'ındaki DİSK'in

Ören toplantısının da çok da yol gösterici olmadığı anlaşılmaktadır. *Derinden Gelen Kökler*'de Ören toplantısında DİSK'in ve bağlı sendikaların yeniden sendikal hayata katılmasının, etkisini ve gücünü yeniden toplamasının yollarının tartışıldığı, ancak çeşitli fikirlerin görüşülüp konuşulmasına rağmen "birlik fikri"nin gündeme gelmediği değerlendirmesi yapılmaktadır:

> Oysa Maden-İş ve Lastik-İş Sendikası'nın işkollarında Otomobil-İş ve Laspetkim-İş gibi toplu sözleşme yetkisi olan bağımsız sendikalar vardı. Geleneksel yöntemler, mücadele, örgütlenme dilekleri tekrarlandı. Kemal Nebioğlu, 'İşçiler Maden-İş'i bekliyor' diyordu. Toplantı, ortak bir görüşe varamadan sona erdi.[1067]

Bu durumda İstanbul, Ankara, İzmit, Bursa, Karadeniz Ereğli, İzmir'de Bölge Temsilcileri ve delegelerle toplantılar, izlenecek yol yöntem üzerine görüşmeler ve tartışmalar yapıldı.[1068]

MADEN-İŞ CEPHESİNDE YOL ARAYIŞI

Maden-İş'lilerin yurda dönüşlerinde sendika hareketinin ve özellikle de metal işkolunun içinde bulunduğu yeni şartları değerlendiren Mehmet Karaca, Baştürk'ün "nerede kalmıştık?" yaklaşımı içinde olduğunu, bu ekibin bir özeleştiri de yapmadığını, metal işkolunda koşulların bıraktıkları yerden/zamandan tamamen farklı olduğunu anlattı:

> Ben artık yönetimden ayrılmıştım. Zaten karar vermiştim yurtdışında, ben döndükten sonra sendika yönetimini bırakacaktım. Sendikada üye de yok. Ve bizim aktif işyerlerimizdeki üyelerimizin bir kısmı Otomobil-İş'te yönetici olmuştu. Kimi şube başkanı olmuş, kimi şube yöneticisi olmuş, kimi genel merkezde. Celal [Özdoğan] Genel Başkan olmuş. Genel Sekreter Mahmut [Karakoç] diye arkadaşımız olmuş, o da Rabak'tandı. Arkadaşlarımız Otomobil-İş'e gelmiş ve Otomobil-İş ile ortak bir yönetim oluşturmuşlar. Otomobil-İş Sendikası'nın o dönemde yaşadığı süreçler de çok sancılı süreçler, benim dışarıdan izlediğim kadarıyla. Üst üste kongreler yaşanıyor, kayyımlar atanıyor... ama bizim dışımızda bu olaylar. Sonuçta Otomobil-İş Sendikası bir yere geldi oturdu. Sistem oturmuş durumda. [1069]

Bugünkü sendikal anlayışın yetersiz olduğu öne sürüldü

Sendikalaşmada yeni arayış

İZMİR (Cumhuriyet Ege Bürosu) - Türkiye Maden İş Sendikası Genel Başkan Yardımcısı Aziz Ülkü, Türkiye'de sendikacılığın bunalımda olduğunu, sanayi devrimi zamanında oluşan sendikal anlayışın bugüne yanıt vermediğini belirterek, "Bize yeni bir sendikal anlayış gerekli" dedi. Ülkü, yetersizlikte, yasaklar kadar sendikalardaki işlevsiz, yetkisiz yönetim kurulları ve şubeleri de sorumlu tuttu.

DİSK'in Ören'deki dayanışma toplantısında yapılan konuşmalarda ortaya konulan hedeflerden en önemlisi "Yeni bir sendikal anlayış"tı.

Bu hedef İzmir'de DİSK'in ilk bölge toplantısında da değerlendirildi. 12 Eylül sonrası yasakların sendikacılığın geri kalmasında önemli bir neden olduğu görüşü ağırlık kazanıyordu, ancak bazı sendikacılar özeleştiri yaparak sendikal yapı ve işleyişlerini eleştirdiler. Türkiye Maden İş Sendikası Genel Başkan Yardımcısı Aziz Ülkü'ye göre 12 Eylül, nedenlerden ancak biriydi. Diğerleriyle ilgili şunları söyledi:

"Antidemokratik işyasaları, sendikal yasaları önümüze duvar ördü. İşçi örgütsüz bırakılmak için ne lazımsa yapıldı. Ancak sendikal yapılar ve işleyişleri son derece merkeziyetçi ve antidemokratik.

İşlevsiz, yetkisiz yönetim kurulları, temsilcilikler, şubelerle işçiler arasında büyük bir uçurum oluşmuş, işçiler bu sendikalarda kendilerini temsil edemeyecek duruma gelmişler. İşçinin güçleneceği yapılar yerine değişmeyen, yerinden oynatılmayan sendika yönetimleri ortaya çıkmıştır."

Türkiye Maden İş Sendikası Genel Başkan Yardımcısı Aziz Ülkü, Türkiye'de sendikacılığın bunalımda olduğunu, sanayi devrimi zamanında oluşan sendikal anlayışın bugüne yanıt vermediğini belirterek, "Bize yeni bir sendikal anlayış gerekli" dedi. Ülkü, yetersizlikte, yasaklar kadar sendikalardaki işlevsiz, yetkisiz yönetim kurulları ve şubeleri de sorumlu tuttu.

Sendikaların bilimsel teknolojik devrimin getirdiği değişiklikleri iyi izleyemediğini, gelişmeleri de yakalayamadığını öne süren Aziz Ülkü, "Sanayi devrimi zamanında oluşan sendikal anlayışlarla bugüne yanıt vermek mümkün değildir. Bizce yeni bir sendikal anlayış gereklidir. 12 Eylül'den sonra oluşan sendikal boşluk DİSK'in atılımlarıyla doldurulacaktır" diye konuştu. DİSK'in bilgi, beceri ve kararlılığını somut olarak ortaya çıkardığını vurgulayan Aziz Ülkü sözlerini şöyle bitirdi: "Türkiye'de uygulanan ücret sendikacılığı artık bitmiştir. Yılda ya da iki yılda bir sözleşme yapan anlayış artık terkedilmelidir.

İşçinin ailesiyle birlikte tüm yaşamını düşünen, eğitim, sağlık, kültürel ve sosyal yaşamıyla ilgili çözümler üreten, mücadele ile birlikte hizmet sendikacılığını da gündeme getiren bir anlayış gereklidir.

Her şeyden Önce geçmişte yaşadığımız şanlı geleceğimizi anlatarak işçi sınıfının karşısına çıkamayız. Farklılığımızı ortaya koyarak, yeni sendikal politikalar ortaya çıkarmalıyız."

Cumhuriyet, 7 Eylül 1992.

Karaca'nın ana hatlarıyla çizdiği bu koşullarda hem Maden-İş hem de Otomobil-İş içinde bir yol arayışı başladı. DİSK ve Maden-İş cephesinde Halit Erdem DİSK'in açılması ile birlikte herkeste bir heyecan oluşmasına rağmen aradan geçen onca zaman sonra DİSK'in gerçekçi bir yol haritası olmadığını düşünüyor:

> Ve orada ana fikir olarak şunu söyleyebiliriz, işçiler hasretle, özlemle DİSK'i bekliyorlar. Her alanda fabrikalara gireceğiz ve eski DİSK'i yaratacağız. Bunun için de gidin örgütlenin... Genel hatlarıyla kimsenin buna itirazı yoktu, olamazdı. Ne olacak ki? DİSK'i yeniden canlandırmak meselesi. Buna kimsenin itirazı olamazdı. Ama zorluklar da orda başladı. Gönen de bir toplantı yapıldı. O toplantıya herkes kendi görüşleriyle geldi. Sonuçsuz kaldı o toplantı. Ne yapılabileceğini bir yana bırakalım, çünkü o bir anlamda spekülasyon olur ama en azından gerçekçi bir yol izlenerek, önümüzdeki imkânların neler olduğu araştırılarak, bunlara uygun her-

> kes kendi davranışını belirlesin demiş olsaydı DİSK, işlerimiz bu halde bile çok kolaylaşırdı. Bunu bile demediler bize. Bunu dememeleri başımıza bir sürü iş açtı. Biz böyle girdik sürece böyle başladık.''[1070]

Bu dağınıklık içinde Maden-İş'in yurtdışından gelen kadroları ile ülkede kalan Maden-İş'liler arasında, sendikanın nasıl yol alması konusunda fikir ayrılıkları ortaya çıktı. Türkiye'de kalan Maden-İş'lilerin tercihleri, Maden-İş'in tekrar örgütlenmesi yönündeydi. Bu tartışmalar sürerken bir taraftan da yeniden örgütlenmenin koşulları denendi. Halit Erdem, Genel Kurul sürecinde karşılarına ikinci bir liste ile çıkan, darbe döneminde ülkede kalan ve Maden İş'i temsil etme hakkını daha çok kendinde gören eski kadrolardan bir kısmını sendikanın yeniden örgütlenmesi için görevlendirdiklerinin söyledi. Bunun ardından yürütülen çalışmaları ve değişen zaman içinde sendikal örgütlenmenin zorluğunu ve önündeki engelleri, metal işkolunda değişen dengeleri, kadroların deneyimini Halit Erdem şöyle değerlendiriyor:

> Bu arkadaşlar arasında bölge temsilcisi olarak atadığımız insanlar da vardı. Sanayi havzalarında onlara görev verdik. Eski bölge temsilcilik teşkilatlarımızın olduğu yerlerde bu atamaları yaptık, görevlendirmeleri yaptık. Böylece onları kadroya da almış olduk, yani çalışan olarak da almış olduk. Gidin bakın, ne yapılabilir oralarda? Biz de Yönetim Kurulu olarak iş, görev bölümü yapıp Türkiye'ye dağıldık. Merhabamız, irtibatımız olan herkesle görüşmeye çalıştık. Ne yapabiliriz? (...) Yasal mevzuat buna uygun değildi. Yani Maden-İş'in örgütlenmesine uygun değildi. Baraj meselesi getirilmişti. O dönem baraj 46 bin civarındaydı. Yani toplu sözleşme yetkisi alabilmemiz için bir anda 46 bin işçiyi üye yapmamız gerekiyordu. Bu işçi neredeydi? Bu işçi Türk Metal'deydi ve Otomobil-İş'teydi. Zaten Otomobil-İş, Türk Metal'le kıyasıyla bir mücadele vermiş, '83'den bu yana alabileceği üyeyi almış Türk Metal'den. Peki ne kalıyor geriye? Otomobil-İş kalıyor. Birinci tespit bu. İkincisi, yasal mevzuat böyleyken bize, bu fikre karşı çıkanlar oldu. 'İşte arabanız var, kadronuz var, paranız var, her şeyiniz var niye örgütlenmiyorsunuz?' Onlar da buradan hareket ettiler.[1071]

Erdem'in sözünü ettiği gibi Maden-İş, bir örgütlenme denemesine de girişmişti. Otomobil-İş'le birlik Maden-İş Yürütme Kurulu içinde ağırlıklı bir fikir olsa da Maden-İş 7-8 Mart 1992 tarihlerinde toplanan 24. Genel Kurulu öncesinde Genel Kurul'a sunulmak üzere hazırlanan karar tasarıları arasında "Metal işkolu ve T. Maden-İş Sendikası'nın örgütlenmesi" başlıklı bir bölüm de vardı. "Karar 2" olarak kaleme alınan bu bölümde Genel Yönetim Kurulu sendikanın önüne bir örgütlenme perspektifi de koyuyordu:

> ... 50 yıla yaklaşan sendikal geçmişin zengin deney birikimini, işçilerin güvenini bağrında taşıyan bir güç olarak Maden-İş'e ihtiyaç vardır. Geçmişin deneylerini, çağın gerekleriyle birleştiren bir güce bunun için ihtiyaç vardır. T. Maden-İş Sendikası, metal işçilerinin demokratik, çağdaş, güçlü sendikal alternatifi olmalıdır.[1072]

Buna karşılık, *Direniş* dergisi, bu dönemde Maden-İş'in, diğer DİSK üyesi sendikalar örgütlenme faaliyetine girerken, Otomobil-İş ile birleşme sürecini öne sürerek hiçbir alanda örgütlenmeye gitmediğini yazmakta, bunun nedenini de "hem yöneticilerin işçi sınıfını örgütleme gibi bir derde sahip olmamaları hem de Otomobil-İş ile Maden-İş yöneticileri arasındaki sosyalizm anlayışı yakınlığı, aynılığı" olarak görmektedir:

> Maden-İş'in tepe yöneticileri ağırlığı '80 öncesinin TKP'si geleneğinden geliyorlardı. Otomobil-İş içinde de keza aynı eğilimden birçok yönetici mevcuttu. Gerçi artık TKP, TBKP de kalmamıştı herşey sosyal demokrasiye evrilmişti. Ama sonuçta aynı mantık, aynı siyaset her iki sendikanın üst düzey yöneticilerini işçi sınıfının birliğini(!) sağlamalarını sağlıyordu.[1073]

Maden-İş'in ne pahasına olursa olsun örgütlenmesini savunanlardan Otosan baştemsilcisi Kazım Özgenç, 1981'den 1992'ye kadar bir çay ocağı çalıştırdığını, DİSK ve bağlı sendikalar açıldıktan ve Maden-İş kongresi yapıldıktan sonra kendisine görev verdiklerini anlattı:

> Ben de çay ocağını devredip sendikaya gittim. Yöneticilerle görüştüm. Bölgelerde irtibat büroları açılacağını söylediler. Ben de görevi kabul ettim. Beni Kartal, Mehmet Erdoğan'ı

> Ümraniye bölgesine atadılar. Maden-İş yönetimi, Mehmet Sevim ve Tayyar Elmas hariç "sendikaların örgütlenmesi imkânsız, işçiler artık sınıf değiştirdi, sendikayı vakıf yapalım" gibi olumsuz ve üzücü tartışmalar yapıyordu. Daha sonraki süreçte Otomobil-İş Sendikası ile birleşme kararı alındı.[1074]

Özgenç'in sözünü ettiği vakıf kurmak, vakıf aracılığı ile faaliyette bulunmak fikri bu dönemde öne çıktı. Coşkun Yılmaz da Maden-İş Genel Başkanı Murat Tokmak'la yapılan görüşmelerde Maden-İş Vakfı kurulması, öğrenci okutulması gibi düşüncelere tanık olduğunu kaydetti.[1075]

Halit Erdem, o dönemde Maden-İş içinde tartışılan vakıf kurulması fikrinin ilk kez Maden-İş tarafından değil, DİSK yönetimi tarafından ortaya atıldığını ve Abdullah Baştürk tarafından vefatından hemen önce, DİSK Genel Kurulu öncesinde dile getirilen öneriler arasında olduğunu söyledi:

> Tabii, DİSK'in önerilerinden biriydi. Televizyon kuralım, vakıf kuralım, çocuk okutalım evet, Abdullah Baştürk... Yani ilk dönemde, Abdullah Baştürk'ün o Genel Kurul öncesinde, vefatından hemen önce ortaya atılan [önerilerden] biriydi bu. Televizyon kurmak o zaman çok modaydı. Televizyonlar yeni çıkmıştı ya... özel televizyonlar.[1076]

OTOMOBİL-İŞ DİSK'İ VE TÜRK-İŞ'İ TARTIŞIYOR

DİSK'in uzun yargılamalar ve aradan geçen yaklaşık on iki yıl sonra tekrar açılması sendika hareketi içinde gecikmiş bir adaletin tecellisi olarak görülse de ortaya çıkardığı geleceğe ilişkin belirsizlik, Otomobil-İş cephesinde birlik tartışmalarını alevlendirdi. Bu tartışmalarda sıklıkla vurgulanan kilit kavram, sendika politikalarının da temel çıkış ve dayanak noktası olan "değişim" idi.

1989 yılından itibaren dünyada çok şey değişmiş, Romanya'da Çavuşesku'nun devrilmesi, Berlin duvarının yıkılması, Sovyetler Birliği'nde başlayan açılım süreci 1990'dan sonra Sovyetler Birliği'nin dağılması dünyada dengeleri altüst etmişti. Bu yaşananlar, sol devrimci örgütler içinde ciddi tartışmalar yaratmıştı. Yeni dünyanın tahlili, sendika ve politik örgütler arasında bağlar, ideolojik argümanlar yeni dünya düzeni içinde yeniden kurgulanıyordu. Yeni dünya düzeni ve liberal söylemlerin sağanağı altında Avrupa sendikalarında da yaygınlaşan birleşerek güçlü bir sendikacılık yaratma söylemi, Türkiye'deki sendikaları ve Otomobil-İş'i de etkiledi. Daha 10 Şubat 1990 tarihinde toplanan Genel Temsilciler Kurulu'nda, Genel Başkan Celal Özdoğan, dünyanın dikkate değer bir değişimi yoğun bir tempo içinde yaşamakta olduğuna dikkat çekmişti:

> Bizler de bu değişimden payımızı almaktayız. Öylesine yoğun bir değişim yaşanıyor ki, on yılların doğruları ve duvarları bile değişimin hızı ile tepetaklak oluveriyor. Dünya sendikal hareketi mücadele alanları içine yepyeni konularla giriyor. Sağlık, çevre kirliliğine karşı mücadele, demokrasi ve barış bugünün en kalın mücadele çizgileri olarak ortaya çıkmaktadır.[1077]

1992 yılı başlarına gelindiğinde DİSK ve bağlı sendikaların tüzük kongreleri ve ardından DİSK'in seçimli Genel Kurulu yapılmış, yeni bir süreç başlamıştı. Celal Özdoğan, bu gelişmelere rağmen savunageldiği çizgisini koruyacak, DİSK'e karşı eleştirel ve mesafeli bir tutum sergileyecekti.

Özdoğan, 25 Ocak 1992 tarihinde toplanan Otomobil-İş Temsilciler Kurulu'nda yapmış olduğu konuşmada, DİSK'in bu yeni süreçte "Türkiye sendikal hareketine nasıl bir perspektif çiziyor?" sorusuna yanıt bulmanın güç olduğunu söyledi. DİSK'e yönelik eleştiri dozu oldukça yüksek olan konuşmasında Özdoğan, DİSK Genel Kurulu'na, yıllardan sonra Türk-İş Genel Sekreteri Orhan

Fotoğraf: Celal Özdoğan Albümü.

Balta'nın, Hak-İş Konfederasyonu Genel Eğitim Sekreteri Salim Uslu'nun ve TİSK Genel Başkanı Sayın Refik Baydur da katıldığını belirterek, Genel Kurul'da Türk-İş Genel Sekreteri'ne söz verilmediğini, bu davranışın DİSK'in önümüzdeki dönem için "sendikal harekete bakış açısına somut örnek" olduğunu kaydetti:

> Yani ülkemizin en büyük konfederasyonunun temsilcisi DİSK'in kongresine geliyor ve konuşturulmuyor. Biraz gerilere gidiyorum, anımsatmak istiyorum sizlere, rahmetli oldu. DİSK Genel Başkanı Sayın Abdullah Baştürk'ün rahatsızlığı sırasında Türk-İş Genel Başkanı hastaneye geldi. Abdullah Baştürk rahmetli oldu katafalkını ziyaret etti, cenazesinde bulundu. Geçtiğimiz günlerde toplanan Türk-İş Başkanlar Kurulu'nda, Abdullah Baştürk anısına saygı duruşunda bulunuldu. Bunlar çok önemli. Diyalogdan bahsediyor Türk-İş, yeni bir bakış açısı getirmeye çalışıyor. Ve bu örgütün Genel Sekreteri, DİSK Genel Kurulu'na katlıyor ve söz verilmiyor. İşte bu, Türkiye sendikacılık hareketinde DİSK'in başlatmaya çalıştığı yeni anlayış. Gerginlik, çatışma, rekabet. Bu kadar, başka bir şey söylemeye gerek yok. Biz oralardan geçtik süzüle süzüle geldik. DİSK'e bağlı sendikalar nerede? Bağımsız sendikalar ve Türk-İş içerisinde, o sendikalar içinde üye olan arkadaşlarımız, iyi şeyler yapmaya çalışan arkadaşlarımız. Türk-İş'in ve bağlı sendikaların daha demokratik bir hale gelmesi için çaba sarf ediyor o insanlar. Şimdi ne yapacaksınız? 'Kaldığımız yerden başlayacağız.' Nerelerden? 'O karanlık günlerden.' Türkiye sendikal hareketinin buna ihtiyacı var mı? Buna yok, hiçbir sendikanın yok. Fabrikalarda hiçbir arkadaşımızın buna tahammülü yok.[1078]

Celal Özdoğan konuşmasının devamında, 1986-1992 yılları arasında hem işkolunda birliğin hem de Türk-İş'e üyeliğin gündemde tutulduğunu ve mart ayında yapılacak olan Otomobil-İş 12. Genel Kurulu'nun gündem maddelerinden birinin Türk-İş'e üyelik olacağını dile getirdi.[1079] Özdoğan, yıllar sonra 2018 yılı sonlarında Birleşik Metal-İş'te yaptığımız görüşmede, DİSK'in o dönemde kimi işkollarında yürüttüğü örgütlenme çabalarından ve bu süreçte yaşanan olaylardan bahisle, Baştürk'ün "kaldığımız yerden..." sözünü hatırlatarak Türk-İş'te birlik politikasının kendileri için neden önemli olduğunu açıkladı:

> DİSK açıldıktan sonra özellikle Genel-İş Sendikası, Belediye-İş Sendikası'nın örgütlü olduğu bütün yerlerde örgütlenmeye başladı İstanbul'da. Çok nahoş olaylar oldu. İnsanlar karşı karşıya geldiler. Belediye-İş Sendikası'nın merkezini bastılar. İşyerlerinde olumsuz şeyler oldu. Hoş olmadı o zaman. 'Kaldığımız yer' böyle değildi. Niye Türk-İş'te birliği savunuyorduk. Bu insanlar Türk-İş'e bağlı sendikalarda yer aldılar. Kadroları iyi kadrolardı. Biz farklı ne yapacağız? O süreci, DİSK'in açıldıktan sonraki süreci masaya yatırılıp neler yapabiliriz, ne yapabiliriz sanıyorum tartışılmadı. Orada çabuk karar verildi. Böyle bir karar da çıkabilirdi o ayrı tarafı işin... Hoş olmadı.[1080]

Celal Özdoğan, DİSK'in açıldığı gün örgütü de seferber ettiklerini ve DİSK'in Genel Merkezi önüne gittiklerini anlattı:

> DİSK'in Genel Merkezi o zaman Merter'de. Baştürk ve DİSK yönetimi orada olacaklar. Bize de hoş bakmıyor DİSK yönetimi. Türk-İş'te birlik meselesi nedeniyle, hoş bakmıyor.

Fotoğraf: Celal Özdoğan Albümü.

> Rahmetli Baştürk'ün bana bir de lafı vardır. Meclis'e gitmiştik, kulis için, 'Siz Türk-İş'çiler' demiştir bana. Gittik. Sonuçta bizim eski bir konfederasyonumuz. Kayyımdan teslim aldılar. Bir şeyi unutamıyorum. Çıktı konuşma yaptı Baştürk. 'Arkadaşlar fabrikalarınıza...' dedi, 'kaldığımız yerden başlıyoruz.' DİSK Genel Merkezi'nin önünde yaptı bu konuşmayı. Bütün kadrolar oradaydı. O ajitasyon, 'kaldığımız yerden başlayacağız.' Öyle olmadı.[1081]

Otomobil-İş yönetimi içinde DİSK'e ve Maden-İş'e karşı mesafeli ve eleştirel bir tutum gözlenmekteydi. Otomobil-İş Yönetim Kurulu adına 1992 Şubat'ında *Otomobil-İş* gazetesinde yapılan açıklamada, DİSK ve bağlı sendikaların kapatılmasının üzerinden 12 yıl geçtiği, bu sürenin DİSK'in 25 yıllık yaşamının yarısı olduğu ve toplumsal yaşamdaki değişimin 1980-92 döneminde DİSK'in kuruluş yılı olan 1967'den faaliyetlerinin durdurulduğu 1980 yılına kadarki zaman dilimindeki değişimle mukayese edilemeyecek kadar büyük ve sıçramalı olduğu kaydediliyordu. Açıklamada, tüm dünyadaki eski sendikal anlayışlar sorgulanırken DİSK'in eski ilkeleriyle yola devam etmesinin mümkün olmadığı, bundan işçi sınıfının bir yarar sağlamayacağı belirtiliyordu:

> Kaldı ki, bu süreçte DİSK üyesi işçilerin büyük çoğunluğu Türk-İş çatısı altında toplanmışlardır. Bu nesnel bir gerçekliktir. Bu gerçekliği ne kadar iyiniyetli olursa olsun öznel olarak geriye çevirmeye çalışmak ne kadar doğrudur ve işçi sınıfına ne getirir ne götürür bunun sorgulanması gerekir.[1082]

O dönemde Otomobil-İş Genel Sekreteri olan Mahmut Karakoç, DİSK'in açılmasından sonra da Otomobil-İş'in Türk-İş'e katılması politikasının kendisinin de dâhil olduğu Genel Merkez Yönetim Kurulu içinde savunulduğunun hatırlatılması üzerine kendisinin her dönemde birlikten yana olduğunu kaydetti:

> Biz sendikal hareketin birliğinden yanaydık genel olarak o dönemde sadece Otomobil-İş yönetimin anlayışından kaynaklı değil, genel olarak da siyasal harekette birlikten yana tavır vardı. Biz bunun doğru olduğuna inanıyorduk. Hem sınıfın birliğini savunup hem de Türk-İş'e karşı çıkmanın bir mantığı yoktu tabii, işin doğru yanı bu bence. Bugün Türkiye'de ben hâlâ aynı şeyi düşünüyorum. Üç parçalı sendikal yapılanma değil de tek sendika olsa... Bu memurlar için de geçerli. Ama insanlar, yapıların başında etrafında olan insanlar ideolojik, siyasi bakış açılarını öne koyarlarsa bu birleşmeler olmuyor tabii.[1083]

Otomobil-İş, 1992 Şubat ayında, 12 Genel Kurul'un hemen öncesinde iki broşür yayımlamıştı. Bunlardan biri 1992 Mart ayında yayımlanan *Yeni Sendikal Anlayış ve Temel Yaklaşımlarımız* broşürüydü ve değişen dünya koşullarında, uygulanagelen sendika politikalarını tartışmaya açıyordu.[1084] Şubat 1992 olarak tarihlenen diğer broşür ise *Neden Türk-İş? Nasıl Bir Türk-İş?* başlığını taşıyordu. Sunuş bölümünde de bu broşürde ileri sürülen görüşlerin "Merkez Yönetim Kurulu'nun görüşleri" olduğu kaydedilmekteydi.

Neden Türk-İş? Nasıl Bir Türk-İş? broşürünün daha ilk satırlarında, "Bugün nesnel bir gerçeklik olarak, Türkiye sendikal hareketi Türk-İş ekseninde dönmektedir. Son yarım yüzyıllık sendikal hareket tarihimizin ana mecrası Türk-İş olmuştur" tespiti yapılmaktaydı:

> Bu inançla ve güvenle, biz diyoruz ki: Otomobil-İş Sendikası, kurulduğu 1963 yılından itibaren on yılı aşkın bir süre üyeliğinde bulunduğu yuvaya, Türk-İş'e geri dönmeli ve Türkiye İşçi sınıfının fiili birliği içerisinde onurlu yerini almalıdır.
>
> Buna rağmen sendikamızın tamamının konuya yaklaşımını temsil edecek olan bakış açısına, demokratik bir tartışma süreci sonucunda ulaşılacak ve 12. Genel Merkez Kurulumuzda bu konu nihai bir çözüme kavuşacaktır.[1085]

Broşürde, Türk-İş'in tarihçesi, Otomobil-İş'in geçmişteki Türk-İş üyeliği, Türk-İş'in yapısı, Türk-İş'in 24 ilkesi anlatılıyor, Türk-İş'te değişimin dinamikleri ele alınıyordu.

DİSK'in 11 yıl aradan sonra 18-19 Ocak tarihlerinde toplanan 8. Genel Kurulu'nun hemen ardından, 27-28-29 Mart 1992 tarihlerinde

Otomobil-İş 12. Genel Merkez Genel Kurul'unu topladı. Otomobil-İş'in 12. Genel Kurulu'na sunulan ve 1989-1992 dönemlerini kapsayan Çalışma Raporu'nda birliğin Türk-İş içinde sağlandığı ısrarla vurgulandı:

> Bugün Türkiye işçi sınıfının sendikal birliği Türk-İş içinde fiilen sağlanmış ve birlikte verilen meşru kitle mücadelesiyle pekişmiştir. Bugün işyerlerimizde Türk-İş, DİSK çekişmesi söz konusu değildir.
>
> Türk-İş ve bağlı sendikalarda sağlanan birlik, zorlama ve yapay bir birlik değildir. 1987'de başlayan, 1989, 1990 ve 1991 eylemleri ve grevleriyle pekişmiş bir birlik söz konusudur.
>
> Geçmişte DİSK'e bağlı sendikalarda üyelik veya yöneticilik yapmış birçok işçi bugün Türk-İş'e bağlı sendikalarda şube hatta genel merkez düzeyinde görev üstlenmiştir.
>
> Türkiye'de yaşanan yüksek işçi devri nedeniyle, geçmişte DİSK'e bağlı sendikaların örgütlü olduğu işyerlerinde bu sendikaların geçmişte üyeliğini yapmış işçi sayısı çok azalmıştır.[1086]

Çalışma Raporu'nda yer alan "Türk-İş ve DİSK" başlığını taşıyan bölümde DİSK'e ciddi eleştiriler yöneltilirken, "Türk-İş'te Değişimin Dinamikleri" alt başlığı içinde, değişen ulusal ve uluslararası koşullar Türk-İş'in değişiminin ve demokratikleşmesinin önünü açıyor" ifadelerine yer verilmişti. Rapor'da, "Tüm bu değişim dinamikleri Türk-İş'te gözle görünür bir evrime, gelişmeye yol açmıştır" değerlendirmesine yer verilmekte, DİSK'in 1960'lı yılların dünya ve Türkiye koşullarının bir ürünü olarak doğduğu ancak uluslararası ve ulusal ortamda köklü değişimlerin bu uğrakta serinkanlı bir muhasebeyi gerekli kıldığı kaydedilmektedir. DİSK'i eleştirel bir gözle ele almanın, geçmişten ders çıkarabilmenin ön koşulu olduğu belirtilerek, DİSK'in deneyimlerinden günümüz açısından yararlı sonuçlar çıkarabilmek için tartışılması gereken konular sıkı bir tarihsel eleştiriyle ortaya konmaktadır:

Fotoğraf: Birleşik Metal-İş Arşivi.

> 1) DİSK ve bağlı sendikalarda sendika-içi demokrasi tam olarak uygulanmamıştır. Sendika tüzüklerinde de önemli ölçüde anti-demokratik hükümler yer almıştır. DİSK'te ve bağlı sendikaların bazılarında yaşanan tasfiyecilik uygulamaları, yeni sendikaların kurulmasına ve sendikal yapının daha da parçalanmasına neden olmuştur. "Tabanın söz ve karar sahibi olması' biçiminde ifade edilen ilkenin ne ölçüde uygulandığı tartışılmalıdır. Bu sonucun ortaya çıkmasında DİSK'in fazla politikleşmesinin etkisi vardır.
>
> 2) Sınıf ve kitle sendikacılığı anlayışı "dar meslek çıkarlarına dayalı sendikacılık" anlayışının ve sendikaları siyasal partilerin aracı olarak gören anlayışın alternatifidir. DİSK'te sınıf ve kitle sendikacılığı anlayışı savunulurken, uygulamada her zaman bu anlayışa uyulmamıştır.
>
> 3) DİSK yönetimleri sınıf tavırları nedeniyle, sol siyasi hareketlerin DİSK'i kullanma çabalarına hoşgörüyle yaklaşmışlar ve bunun sonucunda DİSK, siyasal hareketlerin mücadele alanlarından birine dönüşmüştür. Bu ise DİSK yöneticilerinin 1979 yılında (tabandan kaynaklanmayan ve güç almayan) bir siyasal parti kurma çabasına kadar uzanmıştır.
>
> 4) DİSK'e bağlı sendikalarla Türk-İş'e bağlı sendikaların özellikle kamu kesimi işyerlerinde bağıtladıkları toplu iş sözleşmelerinde ücretler, iş güvencesi ve diğer konularda elde ettikleri haklar konusunda önemli farklar yoktur.
>
> 1992 yılının dünyası, Türkiye'si, Türkiye işçi sınıfı ve Türk-İş'i 1980 yılındakinden çok farklıdır. Gerçeğin bir yanı, bugün eski DİSK üyelerinin fizik olarak varlığı tartışma konusudur.[1087]

Yazının devamında Türk-İş'teki değişime dikkat çeken açıklamalar yapılıyor ve 1989 Bahar Eylemleri'nin güçlü etkilerinin olduğu, Türk-İş'in son 4-5 yılda çok değiştiği kimi verilerle açıklanıyordu:

> Türk-İş denildiğinde anlaşılması gereken, 1,5 milyon işçi, 800 dolayında sendika şubesi, 32 sendika ve bütün bunlardan sonra da, Türk-İş Genel Merkezi'ndeki 5 yöneticidir. 1987 yılından 1990 yılının başlarına kadarki dönemde, Türk-İş'e bağlı sendikaların yönetimlerinde olağanüstü boyutta bir değişiklik yaşandı. Türk-İş'e bağlı sendikaların 1987 yılındaki 711 şubesinin 338'inin (%48) şube başkanları 1990 yılında değişti. Gerçekler hiç kimsenin "ne değişti" diyemeyeceği kadar açıktır."[1088]

Çalışma Raporu'nda ileri sürülen tezlerde Türk-İş'te birlik ihtiyacı dünyadaki değişime bağlanmakta, sendikalarda hâkimiyet kurmaya çalışan sol siyasi partilerin eleştirisi de yer almaktaydı. Rapor'da, sol siyaset içindeki tartışmaların ve sendikalarda hâkimiyet kurma çabasının sendikaları güçsüz kıldığı, buna karşılık reformist eğilimlerin sendikaları güçlendirildiği iddiası da kimi Avrupa ülkelerinden verilen örneklerle desteklenmekteydi. Sendikalarla siyasi partiler arasındaki ilişkilerin zaman içinde değişiklikler gösterdiği savunulan Rapor'da, İsveç ve Norveç gibi ülkelerde sol siyasi akımlar içinde reformistlerin büyük bir ağırlık kazandığı ve işçi sınıfının büyük bir bölümünün de bu siyasi yaklaşımı desteklediği, bu ülkelerde sendikal birliğin bozulmamış ve sendikalaşma oranının yüksek olduğu kaydedilmekteydi. Buna karşılık, "düzene karşı farklı siyasi akımların" güçlü olduğu ülkelerde ise hem siyasi hareketin, hem sendikal hareketin bölündüğü ileri sürülmekteydi:

> Fransa, İspanya ve İtalya böyle bir durumun güzel örnekleridir. Bu ülkelerde siyasi alanda düzene karşı sol içinde görülen ayrılıklar sendikal plana da yansımıştır ve sendikal örgütlenme düzeyi göreli olarak daha düşüktür. [1089]

Otomobil-İş Çalışma Raporu'nda, Avrupa Sendikalar Konfederasyonu (ASK) Genel Sekreteri Emilio Gabaglio'nın DİSK Genel Kurulu'nda yapmış olduğu ve sendikal birliği esas alan konuşmaya da yer veriliyordu. Gabaglio, uluslararası sendikal hareketteki ana eğilimlerin birlik doğrultusunda gelişip güçlenmekte olduğunu kaydetmekte, 1990'lı yılların Avrupa'da sendikal mücadeleye yeni görevler yüklediğini belirtmekteydi:

> Başbakan Demirel tarafından açıklanan hükümet programı ümit vericidir. Bu programın gerçekleşmesi, içinde sendikal hareketin yer aldığı tüm demokratik güçlerin eylemine bağlıdır. Bu durumda, güçlü ve birlik içinde bir sendikal hareket çok önem taşır. Eminim ki DİSK, Türk sendikal hareketinin bütünlüğü içinde birliğin yollarını açmak isteyecektir. Bu yaklaşımla ben ASK üyesi DİSK ve Türk-İş'in karşılıklı özerklik ve tam bir özgürlük içinde tüm çalışanların birliği sağlamak üzere bir masa etrafında bir araya gelmelerini ve aralarında ortak bir sendikal mutabakat kuracak eşgüdüm oluşturmalarını diliyorum.

Gabaglio, sendikal rekabetin sendikal hakları geliştirici değil sendikal hareketi birbirine düşürücü ve zayıflatıcı bir rol oynadığını vurgulayarak, Türk-İş, DİSK, Hak-İş arasında bir diyalog başlatılması, çatışmacı rekabetçi tarza bir son verilmesi gerektiğini söylüyordu: "Son on yılda Türk-İş'in aldığı mesafe böyle bir işbirliğini ve birliği hem kolaylaştırmakta hem de gerektirmektedir. Amaç gönüllülük temelinde bir sendikal birliğin sağlanması olmalıdır."[1090]

Türk-İş, Sayı Sayı 197, Şubat 1986.

Öte yandan Türk-İş'te birlik ve Otomobil-İş'in Türk-İş'e katılması fikrine karşı sendika içinde güçlü bir muhalefet de vardı.

1986 yılından itibaren Otomobil-İş içinde tartışılan, özellikle Celal Özdoğan'ın ısrarla hayata geçirmeye çalıştığı Türk-İş'e üyelik, Genel Kurul Divan Tutanağı'ndan anlaşıldığı üzere 14. gündem maddesi olarak 12. Olağan Genel Kurulu'nda "Türk-İş Konfederasyonuna Üye Olması Konusunun Görüşülerek Karara Bağlanması" başlığı ile tekrar son kez delegelerin önüne geldi.

Tutanağa yansıdığı kadarıyla Genel Başkan Celal Özdoğan yapmış olduğu konuşmada Çalışma Raporu'yla ilgili ciddi bir eleştiri olmadığını, daha çok Genel Kurul'un hemen öncesinde yayımlanan "*Yeni Sendikal Anlayış ve Temel Yaklaşımlarımız*"[1091] broşürünün tartışıldığını, kendilerinin de bunu istediklerini söyledi.

Türk-İş konusunda haksızlık yapılmaması gerektiğini belirten Özdoğan, sendikanın '86 kongresinden bu yana Türk-İş konusunu gündeminde tuttuğunu kaydetti: "89 kongre kararlarında Türk-İş konusunda çalışma yapmayı Yönetim Kurulu'na görev olarak yüklemiştir. Sendikal yaklaşım broşürünün eksik ve hataları olabilir. Ama ana çizgi doğrudur. Bu çizgiyi sürdürmek için yeniden adayım."[1092]

Türk-İş'e üyeliği öngören 14. gündem maddesinin tartışılmasına gelindiğinde, Halit Barçın, aleyhte söz alan tek kişi oldu. Barçın, sendikada Türk-İş'le ile ilgili tartışmanın esas itibarıyla Genel Merkez Yönetim Kurulu'nun kısa bir süre önce yayınladığı broşürden sonra gündeme geldiğini söyledi:

> Gerek sürenin kısalığı gerekse bu kongrenin özelliği nedeniyle yeterince tartışılmaması bu konuda örgütte düşünce birliği henüz sağlanamamıştır. Yaratacağı sıkıntılar ve Türk-İş'in bu konuda tüzüksel bir değişiklik yapmamasından dolayı sendikamızın gündeminden çıkarılmamak üzere ve yeni seçilecek yönetimin girişimlerde bulunması kaydıyla şimdilik bu konuda karar verilmemesi yönünde oy kullanmanızı öneriyorum.[1093]

Leyhte söz alan çıkmaması üzerine yapılan oylama ile Otomobil-İş Sendikası'nın Türk-İş'e üye olması önerisi oy çokluğu ile reddedildi.

Murat Tokmak, Mehmet Karaca, Celal Özdoğan.
Fotoğraf: Celal Özdoğan Albümü.

Otomobil-İş Genel Kurulu'ndan birkaç hafta önce genel kurulunu yapan, organlarını oluşturan Maden İş'in Genel Başkanı Murat Tokmak'ın Otomobil-İş'in 12. Genel Kurulu'nda yapmış olduğu konuşmasında, Türk-İş'e üyelik için çaba harcayan Otomobil-İş'lilere sitem vardı. Tokmak'ın konuşması, Otomobil-İş ile Maden-İş arasında gerçekleşecek olan birleşmenin ön hazırlığı gibiydi:

> Sendikal sorunlara çözümü, tek başına hiçbir sendika hiçbir konfederasyon yani ne Türk-İş, ne Hak-İş, ne de DİSK bulamaz. Konfederasyonlar ve sendikalar arası kalıcı çağdaş bir diyalog ve işbirliği temelinde, sorunları ele almak, sorunların çözümüne işçilerin-emekçilerin katılımını sağlayacak platformları yaratmak zorunludur. Bu bağlamda, nicel büyüklüklere kapılarak Türk-İş'e gitmek kanımca, sorunları çözümleyici olmayacaktır. Düşüncemize göre, metal işkolunda sorunların çözümüne yönelik atılacak önemli bir adım da Maden-İş ile Otomobil-İş sendikasının maddi moral ve yönetsel olarak güçlerini bir araya getirmeleridir. Ve buna metal işçilerinin gereksinimi vardır.[1094]

Artık Türk-İş'e üyelik meselesi bir daha açılmamak üzere kapanmış, birlik arayışında Otomobil-İş ile Maden-İş'in önünde yeni bir yol açılmıştı.

BİRLİK TARTIŞMALARI

OTOMOBİL-İŞ CEPHESİNDE: FABRİKALARDA BİRLİK RÜZGÂRLARI

O yıllar Otomobil-İş'in mali olarak son derece sıkıntı içinde olduğu yıllardı. Otomobil-İş Sendikası'nın 12. Olağan Genel Kurulu'nda Ali Rıza İkisivri başkanlığında oluşan yeni yönetime bir önceki yönetimden seçilerek gelen tek Yönetim Kurulu üyesi olan Hüseyin Kara sendikanın içinde olduğu durumu, "hakikaten ekonomik olarak çok sıkıntılar çektik. Tam olarak çarkı döndüremiyorduk. Aidat sıkıntısı vardı." diye aktarıyor.[1095]

Maden-İş'in ise üyesi yoktu ama devraldığı birikimi, nakit ve mal varlığı vardı. Maden-İş'in açılması Otomobil-İş içindeki eski Maden-İş'li kadrolarda büyük heyecan yaratmış, geçmişteki o geçmiş güçlü günlere olan özlemi canlandırmıştı. Onların gözünde, Maden-İş'in devraldığı malvarlığı ve para işçi sınıfının, metal işçisinin birikimiydi. Birlik tartışmalarının sürdüğü dönemde İzmir Şube Başkanı olarak görev yapmakta olan eski Maden-İş üyesi Coşkun Yılmaz, Maden-İş in sıfırdan başlayarak yeniden örgütlenmesinin ve yüzde 10 işkolu barajını, yüzde 51 işyeri barajını geçmesinin çok zor olduğunun altını çizerek meselenin bu yönüne de dikkat çekiyor:

> Tamam parası var Maden-İş'in ama kadroları Otomobil-İş'in yönetimindeydi. Şubelerde olanların bir kısmı da değişik kökenliydi ama ben de dâhil Maden-İş'e üye olan pek çok insan vardı Otomobil-İş içinde. Ben de geçmişte Maden-İş'e üye olduğumdan işten atılmıştım. Koşturuyorduk militanca... Biz de Maden-İş'liydik zaten ve Otomobil-İş içerisinde bizler Maden-İş ve Otomobil-İş'in birleşmesi gerektiğini savunuyorduk. Böylece hem üyeleri hem de maddi gücü ile eskisinden daha güçlü bir sendika olarak var olacaktı.[1096]

Coşkun Yılmaz, kendilerindeki bu heyecana karşılık Otomobil-İş yönetiminin birlik fikrine temkinli yaklaştığını, Genel Başkan Ali Rıza İkisivri'nin ise gönülsüz olduğunu söylüyor:

> Biz Maden-İş ve Otomobil-İş sendikalarının birliğini savunuyorduk. Başkanlar kurulu oluyordu. Hatta hiç unutmuyorum. Genel Başkan Ali Rıza İkisivri'nin söylediği şu; 'Arkadaşlar yapmayın etmeyin. Otomobil İş Sendikası güçlü bir sendikadır, biz bu şekilde devam edebiliriz. Gerek yok buna...' Birleşmeyelim anlamında fikrini dile getiriyordu. Biz birkaç şube, kesinlikle bu doğru değil, Maden-İş ile Otomobil İş'in birleşmesi gerekir düşüncesindeydik.

Yılmaz, Maden-İş'lilerle, Murat Tokmak'la görüşüldüğünü, Onların Maden-İş vakfı kuralım gibi tartışmalar içinde olduklarını ancak bu görüşmelerle Murat Tokmak'ın da diğerlerinin de birleşmeyi kabul ettiklerini kaydetti: "Otomobil-İş Sendikası'nda biz bastırdık. Otomobil-İş'in yöneticileri ondan da kaçamadı."[1097]

Rabak işyerindeki eski Maden-İş üyelerinden Cemal Aydın'ın tanıklığı Coşkun Yılmaz'ın tespitleri ve aktardıklarıyla örtüşüyor. Cemal Aydın, birlik fikrinin Otomobil-İş'in "o günkü yönetiminin önemli bir kısmının karşı çıkmasına rağmen" tabanda tuttuğunu belirtiyor:

Fotoğraf: Celal Özdoğan Albümü.

> Yoksa Otomobil-İş Sendikası'nın Genel Başkanı, bir kısım yöneticileri, Otomobil-İş'i temsil edenlerin büyük bir çoğunluğu birliğe karşı çıktı. Nasıl Maden-İş içinde birlik olmasın biz yeniden örgütlenelim ya da çeşitli şeyler öneren arkadaşlar varsa burada da vardı. Buradakilerin kaygısı daha çok sendikal anlayışlarıyla ilgili. Ne olabilir ki? Maden-İş geliyor, Öcü! Maden-İş geliyor... Tabii bir de kariyer hesaplarıdır herhalde... o da büyük bir faktördür. Bunu ön plana çıksın istemiyorum ama sendikalar anlayışları kesinlikle ayrıydı. Bu anlayışlarıydı. Baştan beri hep öyle oldu. Gelen fabrikaların o dönemlerde temsil edilmeleri hep çok zor koşullarda oldu.[1098]

Maden-İş ile birleşme fikrinin Otomobil-İş Sendikası tabanında yarattığı heyecanı, kaygıyı *Gündem* gazetesinden Muteber Yıldırım'ın "metalde sendikal birlik" başlığını taşıyan haber yazısında da görmek mümkün. Yazıda, Otomobil-İş Sendikası'nda yer alan Maden-İş kökenli işçilerin düşüncelerine yer veriliyordu. Buna göre, 1992 Ekim ayında başlayan birleşme girişiminin eski Maden-İş, bugün Otomobil-İş üyesi işçiler tarafından desteklenmesindeki en büyük etken, Maden-İş'in eski mücadelesine duyulan özlemdi. Yıldırım'ın kendileriyle yaptığı görüşmelerde Pancar Motor'dan Celalettin Aykanat "Eski Maden-İş gibi olacağını düşünüyoruz" derken Abdullah Aslan da "Maden-İş'in eski misyonunu daha da ileri götüreceğini düşünerek birleşiyoruz" diyordu. Makine Kalıp temsilcisi Hüseyin Erez, 1983'te Otomobil-İş'e geçerken kendilerine, "Maden-İş'in bayrağını yükselteceğiz" dendiğini fakat Netaş ve sonrasında yaşananların çok farklı olduğunu anımsatarak, "Temennimiz, umduklarımızı bulmak, umudun ötesine gider mi? Gitmez mi? Gerçekleşip gerçekleşmeyeceği arkadaşların da kafasında soru işareti" diye kaygılarını dile getiriyordu. Pancar Motor fabrikasında temsilci olan Düzgün Akyol da, tabanda birleşmeye karşı büyük bir istek ve talep olduğunu ifade ederken, "Birleşme Komisyonu'nda yapılan görüşmeler yalnızca temsilcilere aktarıldı, bu da bizlerden görüş almak için değil, komisyonda alınan kararların bilgilendirmesi şeklinde oldu" diyerek birleşme tartışmalarının tabana yansıtılmamasını eleştiriyordu. Düzgün Akyol, sendikal alanda bir tıkanıklık yaşandığını, bunun, bu alanda yaşanan boşluktan kaynaklandığını söyleyerek, bunun DİSK ve Maden-İş'le aşılabileceğini vurguluyordu.[1099]

O tarihlerde İzmir'de Şenkaya Çelik Döküm ve Yedek Parça fabrikasında çalışan bir Otomobil-İş üyesi olan Özkan Atar, Otomobil-İş'in 1980 öncesi Maden-İş ruhunu ve mücadele pratiğini yaşatan, işkolunun en çok üyeye sahip sendikası olmasa da mücadele deneyimi ve birikimi açısından ve işçilerin bilinç düzeyi açısından lokomotif sendikası olduğunu, mücadelelerde de bunu hissettirdiğini kaydetti. Atar, 1992 yılında DİSK ve bağlı sendikaların yeniden sendikal yaşama başlamasıyla birlikte Otomobil-İş'in tabanında Maden-İş'e geçme ve DİSK tabanı ile buluşma eğiliminin güçlü olduğunu vurguladı:

> Benim çalıştığım fabrika İzmir bölgesinde Maden-İş'in etkin fabrikalarından biri olduğu için DİSK'lilik geleneği ve kültürü fabrikada çok hâkimdi. Otomobil-İş'in diğer bölgelerinde ve diğer fabrikalarında da bu tür tartışmalar olduğu için... Şenkaya, Maden-İş'e bağlı, o 78-79 grevlerini sürdüren, 1980'de hatta darbe olduğunda grevde olan bir fabrikaydı ve tamamen Maden-İş kültürünü taşıyan bir fabrikaydı. Ve o işçiler de vardı fabrikada. Kadroların bir kısmı sıkıyönetim döneminde tasfiye edilmiş ve 1990 grevinden hemen sonra işten çıkarılmış olmasına rağmen önemli sayıda bilinçli eski Maden-İş'li işçi vardı fabrikada. 1992 yılında Maden-İş Sendikası ile yeniden bütünleşme tartışmaları fabrikada işçiler arasında, işyeri komitelerinde, sendika temsilcileri ile diğer fabrika temsilcilerinin arasında çok etkin ve yaygın olarak sürmüştü. Bizler de genç işçiler olarak, tabii ki okuduklarımız kadarıyla, tecrübeli işlerden öğrendiğim ve onlardan aldığımız bilinç doğrultusunda, Otomobil-İş'in bir an önce daha mücadeleci daha etkin, belirleyici, öncü sendika olabilmesi için gücünü Maden-İş'le birleştirmesini ve DİSK'e katılmasını arzu ediyorduk.[1100]

BİRLEŞME TARTIŞMALARI: MADEN-İŞ CEPHESİ

Otomobil-İş tabanında eski Maden-İş üyeleri de dâhil olmak üzere iki sendikanın birleşmesi arzusu galebe çalmış, Maden-İş'in kimi örgütlenme denemeleri işçi arasında karşılık bulmamıştı. Maden-İş'in Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından açıklanan 1993 Ocak istatistiklerinde 75,

1993 Temmuz istatistiklerinde ise 15 üyesi görülmekteydi.[1101] Görülüyordu ki, 2821 ve 2822 sayılı kanunların aradığı üye çoğunluğuna sahip ve örgütlü olduğu işyerlerinde bir toplu pazarlık düzeni kurabilmiş olan Otomobil-İş içindeki eski Maden-İş üyeleri için artık üyesi kalmamış olan Maden-İş'e dönmek bir seçenek değildi. Bunlardan biri de eski Maden-İş üyelerinden Cemal Aydın'dı. Geçen zaman içinde Otomobil-İş Mecidiyeköy Şube Başkanı seçilen Cemal Aydın, 1980 sonrasında Otomobil-İş'in ülkenin demokratikleşmesi açısından önemli rol oynadığını, işçi sınıfı içinde, sendikal kamuoyunda ağırlığı olduğu tespitini yapıyor:

> Maden İş'in Otomobil-İş içinde olan kadroları daha etkindi. Bunun adını koymak lazım. Daha sonra DİSK ve bağlı sendikalar yeniden döndüğünde, yollar yürünmüştü. Artık sıfırdan bu işler olmaz. Biz Otomobil-İş'in yöneticileriyiz. Tamam Maden-İş kökenliyiz ama kendi sendikamızı bırakalım da üyeleri Maden-İş'e mi götürelim? Hani bunun yetkisi, sözleşmesi? Bunun sorumluğu? Böyle bir sorumsuzluk olur mu? Bu da olmazdı.[1102]

Otomobil-İş'in 12. Genel Kurulu'nda Türk-İş'e üyeliğin reddedilerek gündemden düşmesinin ardından gerek Maden-İş'in gerekse Otomobil-İş'in gündeminde artık iki sendikanın birleşmesi fikri giderek ağırlık kazanıyordu. Aslında Maden-İş kadroları arasında birlik fikri yurda döndükleri günlerde de vardı. Mehmet Karaca, Maden-İş tarafında birleşme fikrinin, yasaklı günlerden sonra yapılan ilk genel kurul sürecinde de gündemde olduğunu kaydetti:

> O kongrede Murat ile Daysal başkanlığa adaydılar delegelerin bir kısmı gene ikiye bölündü. Nedeni şu birlik meselesi. Çok fazla birliğe karşı çıkan olmadı ama Karaca'nın tarafında olanlar -ben Murat'ı destekledim orada- bu sendikayı Türk-İş'e götürecek diye propaganda yaptılar gene. Dolayısıyla orada Otomobil-İş ile birleşme lafları ediliyordu o arada. Kongreyi toplarken Otomobil-İş var, birleşmek lazım diye bunu dillendiriyorduk. Ben ayrılmadan önce de bunu seslendirdim, ayrıldıktan sonra da bunu seslendirdim. Gerçekleşinceye kadar. Murat da böyle düşünüyordu. Kemal de böyle düşünüyordu ama Kemal'in etrafında biraz radikal soldan olan insanlar vardı. İşte onlar Murat'a karşı Kemal Daysal'ın yanında yer aldılar. Onu desteklediler.[1103]

Maden-İş Genel Sekreteri Halit Erdem, Maden-İş'in yeniden faaliyetine başlamasına rağmen Otomobil-İş içinde süregiden Türk-İş'e üyelik çabalarını/tartışmalarını yakından takip ettiklerini, bu tartışmaların tüketilmesinden sonra Maden-İş ile Otomobil-İş'in birlikteliğinin güçlü bir şekilde gündeme geldiğini söyledi:

> Bu tartışmalar sürecinde biz Otomobil-İş'teki arkadaşlarla görüşüyorduk. Onlar da çelişkiler yaşadılar. Önce Türk-İş'te birlik, Türk-İş'e katılmak istediler. Sonra üç sendikanın birliği süreci yaşandı orada. Biz onları izledik. Yani Otomobil-İş'in işine karışmadık. Bu sürecin tüketilmesini yani yaşanmasını bekledik. En son genel kurulda Türk-İş'e katılma reddedildi. Böylece o fikir durdu. Ondan sonra biz Otomobil-İş ile görüşmeye başladık. Zaten ilk günden beri o karşılıklı arkadaşça, dostça ilişkilerimiz sürüyordu.[1104]

Halit Erdem Otomobil-İş içindeki Maden-İş'in eski üyeleri ve kadrolarıyla olan ilişkilerin ve birleşme fikrinin altında yatan düşünceyi de şöyle aktarıyor:

> Biz işçi sınıfının birikimlerini o anda korumakla mükellefiz. Yani bize teslim edildi Maden-İş'in birikimleri. Menkul, gayrimenkul birikimleri. Bir de fikirsel birikimi vardı, kadro birikimi vardı. Bunlar o anda bizde temsil ediliyor. Bir de fiilen hayat vardı. O da Otomobil-İş'te temsil ediliyordu. Şimdi biz bunların ikisini buluşturabilirsek hem işçi sınıfının birikimlerini yine işçi sınıfının kullanımına yöneltmiş olacağız. Hem de belki yaratacağımız sinerji ile eski gücümüze dahi ulaşabiliriz. Böyle umutlarla başladık bu işe.[1105]

BİRLEŞME KOMİSYONU ÇALIŞMALARI

Bu koşullarda Maden-İş Yönetim Kurulu'nun kararı ve Otomobil-İş tabanından gelen talepler Maden-İş ve Otomobil-İş yönetimlerinin birleşme yönünde sonuç alıcı ve somut girişimleri başlatmasına yol açtı.

Birleşme Genel Kurulu 4-5 Eylül 1993 tarihlerinde Mecidiyeköy'deki katlı otoparkın üst katındaki konferans salonunda yapılacaktı ama o güne ge-

linceye kadar kimi kritik eşiklerin geçilmesi gerekiyordu. Yeni sendikanın adının ve yönetiminin belirlenmesi, sendikaların genel kurullarını toplayarak delegelerin onayının alması ve en önemlisi birleşmeye karşı çıkanların ikna edilmesi, ortaya atılan iddiaların çürütülmesi gerekiyordu.

28 Ekim 1992 tarihinde Otomobil-İş Genel Merkezi'nde her iki sendikanın Genel Yönetim Kurulu üyelerinin tamamının katıldığı bir toplantı yapıldı. Bu toplantıda, sendikaların birleşmesinin gerekliliği tespit edilerek birleşme görüşmelerinin başlatılması, bu görüşmelerin her sendikadan dörder kişinin katılımı ile oluşacak komisyon vasıtası ile sürdürülmesi, komisyon çalışmalarının gündemi ile komisyona katılacak kişilerin isimlerinin 20 Kasım 1992 tarihinde, Maden-İş Genel Merkezi'nde yapılacak ortak toplantıda belirlenmesi kararlaştırıldı. 20 Kasım 1992 tarihinde yapılan ve her iki sendikanın Genel Yönetim Kurulu üyelerinin tamamının katılımıyla yapılan bu toplantıda da müzakere komisyonu oluşturuldu. Komisyon Otomobil-İş ve Maden-İş'ten dörder kişilik heyetlerden oluşturuldu. Komisyon üyelerinin kimlikleri Otomobil-İş Genel Başkanı Ali Rıza İksivri ile Maden-İş Genel Başkanı Murat Tokmak tarafından 4 Aralık 1992 tarihinde tutanak altına alındı. Otomobil-İş heyeti Genel Sekreter Servet Baykan, Genel Örgütlenme Sekreteri Mehmet Çabuk, Topkapı Şube Başkanı Muzaffer Şahin, Kartal Şube Başkanı, Halit Barçın'dan oluşuyordu. Maden-İş heyeti ise Genel Sekreter Halit Erdem, Genel Örgütlenme Sekreteri Tayyar Elmas, Toplu Sözleşme Dairesi Başkanı Aziz Ülkü, Eğitim Dairesi Başkanı Naci Alansatan olarak belirlendi. Müzakere Komisyonu ilk toplantısını 4 Aralık 1992 tarihinde saat 10.00'da Maden-İş Genel Merkezi'nde yapacak, sonraki toplantıların yer gün ve saatleri Komisyon tarafından belirlenecekti. Genel Başkanlar tarafından birleşme sürecini yürütecek olan müzakere komisyonunun çalışmalarının genel esasları da tutanak altına alındı. Buna göre komisyonun görevi, sendikaların süregelen ilişkileri, birleşmenin gerekliliği ve amacı konularını değerlendirmek, birleşmeyle oluşacak sendikanın politikasının temelleri, genel doğrultuları ve programı (sendikal hareketin sorunları, nasıl ve hangi anlayış temelinde birleşik sendika vb.) konularında tespitler yapmak, birleşme ile oluşacak sendikanın adını, organlarının, organların ve yönetimlerin kaçar kişiden oluşacağını belirlemek, sendika tüzüğünü hazırlamak, birleşme prosedürünün ve genel kurulların toplanma takvimini saptamaktı. Komisyon çalışmalarını tamamladığında, hazırlayacağı raporu her iki sendikanın Merkez Yönetim Kurullarına sunacaktı.[1106]

Ali Rıza İkisivri ve Murat Tokmak tarafından sürecin başında Otomobil-İş ve Maden-İş Genel Yönetim Kurullarının ortak çabaları ile sendikaların birleştirilmesi yolunda önemli mesafeler kat edildiği ve bu doğrultuda Genel Yönetim Kurulları ve Genel Başkanlar düzeyinde "çeşitli defalar samimi, sıcak ve verimli görüşmeler" yapıldığı belirtilmişti.[1107] Buna karşılık sendikaları sancılı bir dönem bekliyordu.

Komisyon ilk toplantısını 4 Aralık 1992 tarihinde Maden-İş Genel Merkezi'nde yaptı. Yapılan görüşmede, her iki sendikanın ilişkilerinin eskiye dayandığı, güven verici bir şekilde geliştiği, sendikaların birliği güçlü bir şekilde istedikleri ortaya konmuştur. Bunun bir taraftan tarihi bağlara dayandığı aynı zamanda metal işkolunun ve bir bütün olarak, sendikal hareketin içinde bulunduğu tıkanıklık ve çözümsüzlükleri aşarak, metal işkolunda güçlü demokratik bir sendikal merkez yaratmanın zorunlu olduğu tespit edilmiştir. Toplantıda üç bölüm halinde "müzakere gündemi" belirlenmiştir. Birinci Bölüm'de sendikaların tarihten gelen ilişkileri, birliğin dayandığı temeller ve birleşmenin gerekliliği, birleşik sendikanın politikası ve genel doğrultularının ele alınması kararlaştırılmıştır. İkinci Bölüm doğrudan birleşik sendikanın oluşturulmasına ilişkindir. Bu bölümde birleşik sendikanın adı, merkezi, organları ve yönetimlerinin teşkili, tüzüğünün hazırlanması konularının ele alınıp saptanması planlanmıştır. Üçüncü Bölüm ise birlik genel kurullarının toplanma "takviminin ve sürecinin" tespitine ayrılmıştır. Bu toplantıda komisyon üyeleri, çalışma yöntemi üzerinde konuşmuşlar, birleşik sendikanın politikası, programının hazırlanması üzerine hazırlanacak metinleri toplantılardan önce karşılıklı olarak birbirine iletmeyi, bir sonraki toplantının 11 Aralık 1992 Cuma günü saat 10.00'da Maden-İş Genel Merkezi'nde yapılmasını kararlaştırmışlardır.[1108]

11 Aralık 1992 tarihinde Maden-İş Genel Merkezi'nde bir araya gelen ortak komisyon belirlenmiş olan gündemin 1. maddesi üzerinde çalışarak, "Birliğin Gerekliliği ve Tarihsel İlişkilerimiz" başlığı altında ortak bir yazılı metin ortaya

çıkararak bu metin üzerinde mutabık kalmışlardır. Redaksiyonu yapılan ortak metin 5 sahife halinde tutanak ekine alınmıştır.[1109]

Metinde, "metal işkolunun kendine özgü koşullarını ve deneyimleri dikkate alan" Otomobil-İş ve Maden-İş'in, "örgütsel varlıklarını tek bir çatı altında toplamaktan çok, tüm güçlerini işçi sınıfının çıkarları doğrultusunda oluşturulan ortak ilke ve program çerçevesinde kaynaştırma, güçlü bir sendikal çekim merkezi yaratma anlayışından yola çıkarak" birleşik sendika fikrine ulaşmış oldukları kaydedilmektedir:

> Birleşik sendika, Otomobil-İş ve Maden-İş sendikalarının işçi sınıfı çıkarları için vere-geldikleri onurlu mücadelelerin, 1993 Türkiye'si koşullarındaki kararlı ve yaratıcı mirasçısıdır.

Komisyon metninde, birleşik sendikaya ulaşmanın metal işçileri için tarihsel bir zorunluluk ve güncel bir ihtiyaç olduğu vurgulanmakta, sendikaların "ülkede demokrasinin ve işçi sınıfının önünde duran devasa sorunların üstesinden gelmek mücadelesinde daha etkin bir rol oynayabilmek için tarihsel bir sorumluluk duygusuyla hareket ederek bu olumlu sonuca" ulaştıkları belirtilmektedir. Konjonktür değerlendirilmekte, dünyanın "olumlu ile olumsuzun korkunç bir mücadelesine" tanık olduğu tespiti yapılmaktadır. Dünya ekonomisi hızla globalleşirken, uluslararası tekellerin egemenliklerini hızla arttırdıkları, bu koşullarda sendikaların da ulusal ve uluslararası işbirliğini geliştirmelerinin zorunlu olduğu, işçilerin yaşanan bu olumsuz sürece güçlerini birleştirmeden karşı koymalarının ise olanaksızlığı belirtilmektedir:

Türkiye'de sendika hareketinin kronik hastalığı olan bölünmüşlüğün yanı sıra, önemli prestij ve konum kayıplarıyla karşı karşıya olduğu saptanarak, Otomobil-İş ve Maden-İş'in böylesi bir ortamda sorunların, çalışan kitleler yararına çözümlere ulaştırılmasına yönelik çabalara katkı sağlamak üzere birleşik sendikayı oluşturmuş oldukları vurgulanmaktadır.

Metinde tarihsel bir perspektif de çizilmekte, her iki sendikanın arasındaki dayanışmanın 1979 ve 1980 yıllarındaki kitle grevlerinde "güç ve eylem birliği" ile en üst düzeye ulaştığı, grevlerin "iki sendika üyeleri arasında bilinçli bir yaklaşımın" doğmasını sağladığı anlatılmaktadır. Birleşik sendikanın, metal işkolunda ve Türkiye sendikal hareketinde bir sonuç değil, yeni bir başlangıç olduğu ve işçi sınıfının sendikal birlik çabaları, birlik tam anlamıyla sağlanana kadar süreceği kaydedilmektedir.[1110]

Komisyon sonraki toplantının 21 Aralık 1992 tarihinde Maden-İş Genel Merkezi'nde saat 11.00'de yapılmasına karar vermiştir.[1111]

21 Aralık 1992 tarihli toplantıda genel bir görüşme yapılmış[1112] ve 29 Aralık 1992 tarihinde yapılan toplantıda belirlenmiş olan gündemin 2 ve 3. maddeleri görüşülmüştür. "Birleşik Sendikanın politikasının Temelleri ve Genel Doğrultuları" metni ile "Birleşik Sendikanın çalışma programı ve taleplerimiz" başlıklı metnin hazırlanması için yazılan taslak çalışmaları üzerinde karşılıklı görüş alışverişinde bulunulmuştur. Gündem gereği, tüzüğün 1. maddesi üzerine öneriler ortaya çıktı. Sendikanın adı maddesinde "Birleşik Metal İşçileri Sendikası (BMS)" ve "Yeni Metal-İş Sendikası (Yeni Metal-İş)" olarak iki öneri tartışıldı. "Sendikanın merkezi İstanbul'dadır" ve "Genel Merkezin başka bir ile nakledilmesine Merkez Genel Kurulu yetkilidir" maddeleri kabul edildi. Sendikanın organları üzerine yapılan görüşmelerin ardından bir sonraki görüşmenin 12 Ocak 1993 Salı günü saat 10.00'da Maden-İş Genel Merkezi'nde yapılması kararlaştırıldı.[1113]

12 Ocak 1993 tarihinde Maden-İş Genel Merkezi'nde bir araya gelen komisyon birleşik sendikanın politikası ve programı üzerine görüşmeler yaptı. Tüzük üzerinde çalıştı. Sendika Genel Merkez Yönetim Kurulu'nun 7 veya 9 kişiden oluşması konusu görüşüldü. Eğilim olarak 9 kişiden oluşması benimsendi. Bir dahaki toplantının 21-22 Ocak 1993 günleri Maden-İş Genel Merkezi'nde yapılması kararlaştırıldı.[1114]

21 Ocak 1993 tarihinde yapılan toplantıda gündemdeki "Sendikal Hareketin Sorunları" konulu ortaklaşa hazırlanan metinler müzakere edildi. Bu müzakereler sonucu "Sendikal Hareketin Sorunları" tek başlığı altında toplanan ve 6 sahifeden oluşan metin üzerinde çalışıldı ve son şekli verilmek üzere daktilo edilmesi kararlaştırıldı. Sonraki görüşmenin 28-29 Ocak 1993 günleri Otomobil-İş Sendikası Genel Merkezinde bir araya gelinmesi ve çalışmaların hızlandırılarak devam ettirilmesi kararlaştırıldı.[1115]

28-29 Ocak 1993 tarihlerindeki toplantıda ise "Sendikal Politikamızın Temelleri ve Genel Doğrultuları" ile "Temel Yaklaşımlarımız" metinleri üzerinde çalışmalar sonuçlandırılarak imza altına alındı. Tüzük üzerinde çalışılarak 10. maddeye kadar olan bölümü sonuçlandırıldı. Gelecek toplantının 02 Şubat 1993 günü, Saat: 10.00'da Otomobil-İş Genel Merkezi'nde yapılması kararlaştırıldı.[1116]

Birleşme Komisyonu 2 Şubat 1993 tarihinde yaptığı toplantıda tüzüğün mali konular ve üst kuruluşa üyelik maddelerini ele aldı. Sendikanın zorunlu ve danışma organları oluşturuldu. Gelecek toplantının 10 Şubat 1993 günü, saat 10.00'da Maden-İş Genel Merkezinde yapılması kararlaştırıldı.[1117] 10 Şubat'taki toplantıda da tüzük maddeleri üzerindeki çalışmalar sürdürüldü. Üzerinde mutabakat sağlanan kimi hükümler imza altına alındı. Çalışmalara 15 Şubat 1993 tarihinde saat 11.00'de Maden-İş Genel Merkezinde devam etmek üzere ara verildi.

Komisyonun 15 Şubat 1993 tarihinde yapılan son toplantısında Otomobil-İş Sendikası ile Maden-İş Sendikası Birleştirme Komisyonlarının henüz üzerinde görüş birliğine varılamamış konular üzerinde her iki sendika adına komisyon üyeleri görüşlerini yazılı olarak ortaya koydular.[1118]

Otomobil-İş Sendikası Komisyonu adına Genel Sekreter Servet Baykan kapsamlı bir öneri sundu. Genel Başkanlık, Genel Yönetim Kurulu'nun nasıl oluşacağı meselelerini de içeren öneride Genel Yönetim Kurulu'nda Otomobil-İş'in 5 kişi ile Maden-İş'in 4 kişi ile temsil edilmesi gerektiği fikrini ileri sürdü. Dairelerin dağılımı konusunda da detaylı bir plan verdi. Genel Kurulun nasıl toplanacağına ilişkin olarak Baykan'ın yazılı önerisi şöyleydi:

> Birleşme Otomobil-İş Sendikasında olmalı, buna göre;
>
> Maden-İş Sendikası 1 gün önce Genel Kurulunu toplayarak katılma kararı almalı, Otomobil-İş Sendikası 1 gün sonra Genel Kurulunu toplayıp kararı görüşerek kabul etmeli ve Birleşik Sendika oluşmalıdır.
>
> Otomobil-İş Genel Kurulu biter bitmez oyunu kullananlar Genel Kurul delegeliğinden istifa dilekçesi verecek.
>
> Konfederasyon meselesinde isim anılmaksızın Yönetime görev ve yetki verilmeli.
>
> Genel Başkanlık konusunda Komisyonlar sorunu Yönetim Kurullarının ortak toplantısına bırakmalıdır.

Maden-İş Sendikası Komisyon adına Genel Sekreter Halit Edem tarafından belirtilen öneriler ise şunlardı:

> 1. Konfederasyon üyeliği konusunda; Genel Kurul DİSK üyeliği kararı almalıdır. Bu protokolde, tespit edilmelidir. Bu konuda Yönetimler anlaşmalıdır. Genel Kurulun kararının uygulanması seçilecek Yönetim Kuruluna bırakılabilir.
>
> 2. Yönetim Kurulunun oluşturulması konusunda daha önce de belirttiğimiz gibi; Genel Yönetim Kurulu 9 kişiden oluşmalıdır. Bu 9 kişinin 5'i Maden-İşten, 4'ü Otomobil-İş'ten olmalıdır. Şu anda Yönetim Kurulu üyeliğini yürüten ve yeni Yönetimde görev almayacak olan 2 Maden-İş, 2 Otomobil-İş'ten 4 kişinin Birleşik Sendikaya hizmet verecek ve Genel Kurulda seçilme haklarını da garanti altına alan bir düzenleme yapılmalıdır.
>
> 3. Genel Kurul'dan ünvanlarıyla seçilme yerine bu dönem Genel Yönetim Kurulunun birleşme sürecini sağlıklı geçirmesi, demokratik sorumluluk ve kollektif yönetimi dikkate alarak Genel Kurul'dan "Yönetim Kurulu" unvanlarıyla seçilsin, Tüzükte dairelerin tanımı yapılsın, ve ilk Genel Yönetim Kurulu toplantısında görev bölümü yapılsın ve yine Dairelerin dağılımı protokole geçsin.
>
> 4. Sendikaların birbirlerine ilhakı ve iltihakı söz konusu değildir. Bu sorunun çözümünde en kolay ve risksiz yolu seçmeliyiz. Bu konuda hukukçuların ve uzmanların yazılı olarak verecekleri mütalaa ve raporların incelenmesi sonucu karar verilecektir.
>
> 5. Genel Başkanlar tartışılmasın. Bu konu ilk Genel Yönetim Kurulları ortak toplantısında ele alınmalıdır.
>
> 6. Basın toplantısı yakın bir tarihte yapılmalıdır. Anlaşamadığımız konular olsa bile bu konuları çözmeye yöneldiğimizi açıklamalıyız.

7. Otomobil-İş bünyesindeki örgüt toplantıları yapılmalı, bu toplantılara Maden-İş Sendikası yöneticileri de katılmalı birlik süreci şimdiden yaşanmalıdır.

8. Birlik Genel Kurulu Mart ayı sonu itibariyle planlamalıdır.

Komisyonlar karşılıklı olarak getirdikleri önerilerin gerekçelerini açıkladılar. Sonraki buluşmanın Birleştirme Komisyonları ile birlikte Genel Yönetim Kurullarının da ortak toplantısında öncelikle bu hususlar olmak üzere diğer konuların ele alınmasını kararlaştırdılar. Bu buluşmanın Otomobil-İş Sendikası Genel Merkezi'nde ve 20 Şubat 1993 Cumartesi saat 10:00'da yapılmasını Sendika Genel Yönetim Kurullarına önermeyi kabul ettiler.[1119]

Böylece iki sendikanın birlikte yürüttükleri çalışmalarla kurulacak olan sendikanın genel esasları netleşti. Sendika kadroları arasında yürütülen çalışmalarla bu esaslar çerçevesinde birleşme süreci detaylandırılacak ve kotarılacaktı.

Bu noktada, Otomobil-İş cephesindeki gelişmeleri aktaran Genel Eğitim Sekreteri Mehmet Çabuk, kurulacak olan birleşik sendikanın adı üzerinde süren tartışmaları birleşme sürecinin "en önemli, kritik zorluğu" olarak değerlendiriyor:

> Maden-İş Sendikası'nı adı çok tartışıldı. Rahmetli Kemal Türkler'in eşi Maden-İş isminin olmasını istiyordu. Maden-İş'in adı kırmızı çizgidir. O olacak! Burası da Otomobil-İş adı olacak (diyordu). Bunun üzerine çok tartışmalar oldu. Bir toplantıda Tayyar'la konuşurken, her ikisin de adı olmasın. Biz bir şey gerçekleştiriyoruz. Birleşiyoruz yani. Birleşik olsun. Bunun üzerine bir yoğunlaşalım çalışalım. Birleşik olsun dedik. Metal sonradan çıktı. Birleşikten başladı o cümle... o büyüdü büyüdü birleşik metal halini aldı. Maden-İş adını çok zorladılar DİSK'in yöneticileri, diğer sendikalar. Tekrar değiştirmek üzere, ilerde birleştikten sonra bir kampanya açarak... buna ilişkin bir şerh de düşerek bu adı koyduk. Birleşik Metal-İş adını koyduk. [1120]

Çabuk, yönetimin bölüşümü açısından da sıkıntılar olduğunu kaydetti. Birleşik sendikanın yönetiminde Maden-İş ve Otomobil-İş'te görevlerini sürdüren Genel Yönetim Kurulu üyelerinin tamamının görev almaları mümkün olamayacaktı. Otomobil-İş Genel Yönetim Kurulu'nda 6, Maden-İş Genel Yönetim Kurulu'nda 7, toplam 13 üye vardı. Birleşik sendika yönetimine kimler girecekti? Dışarıda kalması gerekenler vardı. Mehmet Çabuk'un anlattıklarından, bunun Otomobil-İş için önemli bir güçlük yaratmadığı anlaşılıyor:

> Biz kendi aramızda dışarda kalması, feragat etmesi gerekenleri belirledik aşağı yukarı. Hüseyin Kara ben olmayacağım dedi. Kocaeli'den gelen arkadaşımız, ben olmayacağım dedi.[1121]

Dışarıda kalacak yöneticilerin feragat etmesinin yolları arandı. Bulunan formül ise dokuz kişilik yönetimin dışında kalanlara "danışmanlık" statüsünde istihdam edilmesi oldu. Otomobil-İş Genel Mali Sekreteri Hüseyin Kara, "birleşmek kadar da güzel bir şey yoktu o zaman..." diyor:

> Ekonomik olarak baktığın zaman da... Tabii bazı arkadaşların çekinceleri vardı. Birleşme olursa, yönetim de bu kadar yönetici olmayacak gibi... Mecidiyeköy'de otopark vardı, kongre yapardık orada biz ilk önce ben elimi kaldırdım. "Birleşmeye hazırım ben kendimi feda etmeye hazırım" dedim. Yöne-

MEHMET ÇABUK:

Şöyle bir avantajım vardı benim. Benim de Maden-İş aidiyetim var. Ben de oradan gelmeyim. Şimdi ben buradayım. Ne olacağım şimdi ben dedim. Öyle ortalığı yumuşatan girişimlerimiz oldu. Mesela amblem meselesi üzerinde tartışmalar oldu. BM diye çizilen bir amblem var. Biraz teknik resimim iyidir benim, aşağıda çizdim. Dedim, bunu şimdilik kullanın. Saatlerce tartışılıyordu, saatlerce tartışılıyordu. Yani çok sancılı oldu. O detaylara girildiğinde buralara yazılacak şeyler değil tabii. Sendikal alan ilginç bir alan. Zaman zaman bu sendikal anlayış farklıların getirdiği, doğurdukları şeyleri sır gibi saklıyorsun. Yani yanlışları hataları. Bunun işçi sınıfına zarar vereceğini, örgüte zarar vereceğini bile bile. O beni çok yordu mesela. En çok yorulduğum buna benzer olaylardır. Yoksa mücadele ettik, kavga ettik, sopa yedik, attık neyse üye kaybettik. Bu mücadelenin geleneksel şeyi. Ama onun dışındakiler çok yordu beni.

Mehmet Çabuk, Görüşme Kayıtları, İstanbul, 16 Mayıs 2019

> timden feragat etmeye. Bizim bir de Necdet başkanımız vardı Kocaeli bölgesinden Allah rahmet eylesin öldü o da... Onu da kafalarında [belirlemişlerdi], listeye alınmayacak gibi. Yöneticilik özlük hakları saklı kalmak kaydı ile bizi danışman yaptılar. Sendikaların [işini] de kolaylaştırdı bu. O endişe duyan arkadaşların da.[1122]

Halit Erdem de bulunan bu çözümü, "o birlik ruhuna ve eşit birleşmeye en uygun" formülasyon olarak değerlendiriyor:

> Toplam olarak 13 yürütme kurulu ya da yeni yasadaki haliyle yönetim kurulu üyesi vardı. Bunların arasından beş arkadaşımız -Maden-İş'te ve Otomobil-İş'te yönetimlerde olan beş arkadaşımız- yeni yönetime seçilmemeyi gönüllü olarak kabul ettiler. Bunlar Otomobil-İş'ten Hüseyin Kara, Necdet Ersin, Maden-İş'ten Ekrem Aydın, Aziz Ülkü, Naci Alansatan.[1123]

Böylece 9 kişilik Genel Yönetim Kurulu belirlendi. Başkan hangi sendikadan olacaktı? Mehmet Çabuk, Otomobil-İş'in bu konudaki tutumunu şöyle aktardı: "Biz dört kişi tamam. Başkan kimden olacak? Bizden olursa sayı öyle olacak. O tartışmalar yürüdü. İlkesel şey az konuşuldu işin doğrusu. Hep buna benzer şeyler konuşuldu."[1124]

Varılan mutabakata göre başkan Otomobil-İş'ten seçilecekti. Halit Erdem, "sistem olarak Otomobil-İş'in uyguladığı sistemin" kabul edildiğini vurguladı:

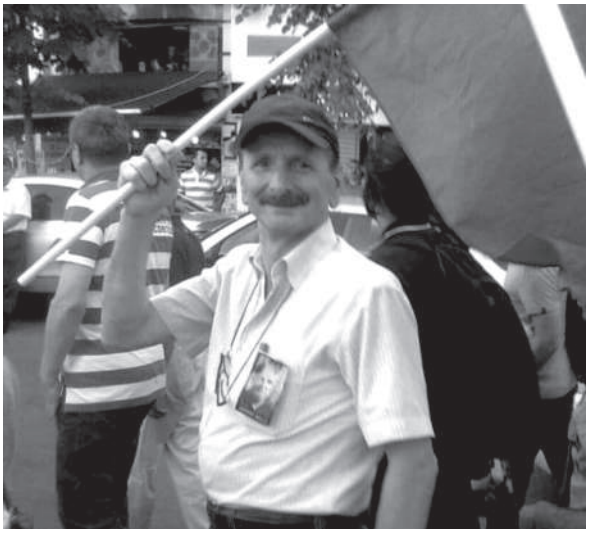

Servet Baykan. Birleşik Metal-İş Albümü.

> Onun için de herkes sıfatı ile seçildi. Yani eğitim sekreteri olarak, örgütlenme sekreteri olarak... çoğunluk Maden-İş'teydi, Başkanlık Otomobil-İş'te, Genel Sekreterlik Maden-İş'teydi. Toplu sözleşme ve örgütlenme Otomobil-İş'teydi. Her noktasına kadrolara, Otomobil-İş'ten gelen arkadaşlarımızın yeni konumlanışına, şubeler de Maden-İş'in üyelerine ve kadrolarına yer verilişine kadar her şeyi planlamaya çalıştık. Ve herkes hemfikir olarak kongreye gitti.[1125]

Birleştirme çalışmalarının tamamlanmasının ardından 6 Mayıs 1993 tarihinde Otomobil-İş Sendikası Genel Sekreteri Servet Baykan, iki sendika arasında yürütülen görüşmelerin tamamlandığını, 22-23 Mayıs tarihlerinde sendika genel kurullarının olağanüstü toplanarak birleşme konusunu görüşeceklerini belirterek, yeni sendikanın adının "DİSK Birleşik Metal İşçileri Sendikası" olacağını duyurdu.[1126]

11 Mayıs 1993 tarihinde, iki sendikanın yöneticileri, İstanbul President Otel'de bir basın toplantısı düzenleyerek kamuoyunun karşısında çıktılar. Birleşmeden sonra oluşacak olan yeni sendikanın adı ve sürecin nasıl sürdürüleceği kamuoyu ile paylaşıldı. *Cumhuriyet*'in haberinde, "12 Eylül öncesinde, metal işkolunda 200 bin işçiyle örgütlenen Maden-İş Sendikası'nın adı bundan böyle Otomobil-İş Sendikası'yla birlikte "Birleşik Metal-İş Sendikası" olarak" anılacağı kaydedildi.

Otomobil-İş Genel Başkanı Ali Rıza İkisivri ve Türkiye Maden-İş Genel Başkanı Murat Tokmak, amaçlarının metal işkolunda sendikal birliğin yaratılması ve iki sendikanın mevcut yapı, olanak ve kadrolarıyla metal işçileri için demokratik ve güçlü bir yapının oluşturulması" olduğunu açıkladılar. Dünyada ve Türkiye'de sendikal hareket-te gerilemenin yaşandığını, bilimsel ve teknolojik gelişmelerin iş süreçlerini etkilediğini vurgulayan sendika yöneticileri, emeğin niteliğinin değiştiğini vurguladılar. İki sendika adına konuşma yapan Ali Rıza İkisivri, "Emeğin yetkinleşmesi bireyselliği geliştiriyor. Gümrük duvarlarının kaldırılması süreci rekabeti hızlandırıyor. Kârlılığın arttırılması için sendikalara saldırılar artıyor ve taşeronlaşma yayılıyor" dedi.[1127] İkisivri, birleşmeden sonra ana hedefin üye sayısını ikiye katlamak olduğunu söyledi.[1128]

Yapılan ortak basın açıklamasının ardından Maden-İş Genel Başkan Vekili Mehmet Sevim birleşmenin biçimine karşı olduğunu açıkladı.[1129] Mehmet Sevim ve Kemal Türkler'in eşi Sabahat Türkler, birleşmenin "zoraki" olduğunu belirttiler. Mehmet Sevim, birleşmeye karşı olmadıklarını ama birleşmenin Maden-İş çatısı altında ve onun adı altında olması gerektiğini, ifade ederek "ancak bununla devrimci ilkelerimize, geleneklerimize bağlı kalırız" dedi.[1130] Sevim, ortada birleşmenin değil Maden-İş'in Otomobil-İş'e iltihak etmesinin bulunduğunu söyledi:

> "Katılma Protokolü" Maden-İş Genel Yönetim Kurulu'nda imzalanmadan gazetelere açıklama yapılıyor. Sendikanın fiilen feshi hiçbir tartışma yapılmadan gerçekleştirilmek isteniyor. Çağdaş, saydam, demokratik sendikacılık bu mudur? Herşey apaçık. Yapılmak istenen Maden-İş'in her zaman savunduğu her zaman savaşımını verdiği sınıf ve kitle sendikacılığını yok etmek. Konsensus; mutabakat adı altında egemen güçlere teslim olmak.[1131]

Daha sonra Sabahat Türklerin de aralarında olduğu muhalefeti temsil eden grup, alkışlı bir protesto gerçekleştirerek salonu terk etti.[1132]

"İLTİHAKA HAYIR" KAMPANYASI

Maden-İş Genel Başkan Vekili Mehmet Sevim'in bu açıklamaları, Maden-İş ve Otomobil-İş'in birleşmesi sürecinin karşısında Maden-İş içinde güçlü bir muhalefetin örgütlenmeye başladığını gösteriyordu. Her iki sendikayı da zor günler bekliyordu. Muhalefet, Maden-İş Genel Başkan Vekili Mehmet Sevim, Maden-İş Hukuk Dairesi Müdürü Av. Rasim Öz, Sabahat Türkler ve bazı Maden-İş delegelerinin katılımı ile Çağdaş Gazeteciler Derneği'nde bir basın açıklaması düzenleyerek "Birliğe Evet! İltihaka Hayır!" kampanyasının duyurusunu yaptılar. Böylece Maden-İş içinde birleşme sürecine karşı etkili bir mücadele başlatıldı.

Bağımsız Otomobil-İş ile Türkiye Maden-İş birleşti...

Sendikalarda sancılı evlilik!

Birleşme kararının açıklandığı sırada, aralarında Kemal Türkler'in eşi Sabahat Türkler'in de bulunduğu bir grup salonu terketti. Alkışlı protestoda bulunan grup, "Bu bir birleşme değil, Maden-İş'in Otomobil-İş'e iltihak etmesidir. Kemal Türkler'in sendikasını kapatmak, onun devrimci ruhu ve geleneğini yok etmektir" dedi.

DİSK'e bağlı Türkiye Maden-İş ile Bağımsız Otomobil-İş sendikaları bir araya gelmek, Birleşik Metal İşçileri Sendikası'nı kuracaklar açıklandı. Birleşme kararının açıklandığı sırada, aralarında Kemal Türkler'in eşi Sabahat Türkler'in de bulunduğu bir grup salonu terketti. Alkışlı protestoda bulunan grup, "Bu bir birleşme değil, Maden-İş'in Otomobil-İş'e iltihak etmesidir. Kemal Türkler'in sendikasını kapatmak, onun devrimci ruhu ve geleneğini yok etmektir" dedi.

Bağımsız Otomobil-İş Sendikası Genel Başkanı Ali Rıza İnönü ile Türkiye Maden-İş Sendikası Genel Başkanı Murat Toknak, President Özdoğ düzenledikleri ortak basın toplantısında, kuracakları yeni sendika hakkında bilgi verdiler.

Her iki sendika arasında uzun yıllara dayanan karşılıklı dostluk ve işbirliği ilişkileri bulunduğunu anlatan İnönü, Türkiye'de demokrasi, işçi sınıfı ve metal işçilerinin sorunlarının çözümü, daha etkili mücadele, tüm çalışanları etkileyecek, onları hem çalışma, hem toplumsal yaşamlarında geliştirebilecek bir sendikal yapının oluşturulması amacıyla birleşme kararı aldıklarını söyledi.

Murat Toknak da, kararın tüm işçi sınıfına hayırlı olması dileğinde bulundu.

Bu arada, her iki sendikanın 22-23 Mayıs tarihlerinde yapacakları genel kurullarında, tüzüğün oylanacağı ve sendika yönetimi için seçim yapılacağı belirtildi.

Kurulacağı açıklanan Birleşik Metal İşçileri Sendikası'nın DİSK üyesi olacağı kaydedildi.

Öte yandan, toplantıda gündem dışı söz alan Türkiye Maden-İş Sendikası Genel başkanvekili Mehmet Sevim, iki sendikanın birleşme kararına karşı olduğunu söyledi.

Kararın birleşme değil, Maden-İş'in Otomobil-İş'e katılması olduğunu savunan Sevim, konuyla ilgili protokolün Maden-İş'in yönetim kurulunda imzalanmadığını ifade etti.

Mehmet Sevim, iki sendika arasında birleşme olacağına, bunun Maden-İş sendikası çatısı altında gerçekleşmesi gerektiğini söylerken ekledi.

Bursa Olay, 12 Mayıs 1993.

Kemal Türkler'in eşi, yoldaşı Sabahat Türkler, Celal Özdoğan ve İlhan Dalkılıç ile. Fotoğraf: Celal Özdoğan Albümü.

Maden-İş içinde iki sendikanın birleşmesine karşı başlatılan muhalefet, farklı saiklerle yan yana gelen insanları da içine alarak kısa sürede yayıldı. Mehmet Karaca, birleşmeye karşı çıkanları iki gruba ayırıyor:

> Bizim içimizde birlik sürecine karşı çıkan arkadaşlar vardı. Bunlar iki gruptu. Bir tanesi demin söylediğim gibi, Maden-İş'in birlik söylemi içinde, yöneticiler -benim de içinde olduğum- Otomobil-İş üzerinden işçileri Türk-İş'e götürüyorlar, Maden-İş üyelerini Türk-İş'e götürüyorlar tezini savundular. Bunların basında Avukat Rasim (Öz) birkaç işyerinden temsilciler vardı.
>
> Bir böyle grup vardı. Bunlar işe ilkesel yaklaşıyorlardı, kendilerine göre. Birliğe karşı çıkıyorlardı. Bu anlaşılır bir şey. Yani birlik meselesini yeterince kavramadıkları için bunlara bir şey diyemem. Bir de menfaatçiler vardı. Ben yönetimden ayrılmıştım ama, gelip yeni yönetimden iş bekleyen insanlar vardı. Beni sendika kadrosuna al, eğitim kadrosuna al, sözleşme kadrosuna al, şube başkanlığına al... diye beklenti içinde olan insanlar vardı. Bana bunu anlattı arkadaşlar. Bunların birkaç tanesine bakarız falan denmiş anladığım kadarıyla. Bir de bu insanlar Otomobil-İş ile Maden-İş birleşmesiyle böyle bir imkân

> kalamayacağını gördükleri için, birleşmeye karşı çıkanlar oldu. Ben onlara menfaatçiler diyorum. "[1133]

Muhalefetin çıkış ya da başlangıç noktası, Birlik Komisyonu çalışmaları içinde iki sendika arasında gerçekleştirilecek birliğin ilkelerine, yöntemine/şekline ilişkin varılan ve açıklanan mutabakattı. Muhalefet, açıkça birleşmeye değil ama Maden-İş'in Otomobil-İş'e katılmasına yani iltihakına karşı çıkıyordu ve Maden-İş isminin korunması gereğini savunuyordu.

Bu noktaya işaret eden Halit Erdem de Maden-İş ile Otomobil-İş'in birleşme fikrinin ortaya çıktığında yönetimde bir fikir birliği olduğunu herkesin birlikten yana tutum aldığını belirtiyor:

> Birinci kongreyi birlikte örgütledik, Otomobil-İş ile Maden-İş. Bizim muhalif ekip birinci kongrenin örgütlenmesinin tasarımını yapan ekipti aynı zamanda. O güne kadar her şey iyiydi. Kongreden 15 gün önceye kadar her şey birlikte yürüyordu. O aralar bir şey oldu, o muhalefet fikri o zaman doğdu. Ama bu kısa sürede yayıldı.[1134]

Kemal Parlak'ın tespitiyle, başlangıçta, Rasim Öz gibi birleşme fikrine sıcak baktığı bilenen Mehmet Sevim birleşme koşullarının tartışıldığı bir süreçte, fikir değiştirerek birleşme karşıtı cephede yer aldı. Kemal Parlak, Mehmet Sevim ile aralarında geçen bir diyaloğu aktarıyor:

> Sancılı sürdü birlik görüşmeleri, çok sancılı sürdü. Kendisinin mesela yönetimde olamayacağını fark eden insanlar anında karşı propagandaya geçiyorlardı. Bunlardan biri rahmetli Mehmet Sevim'dir. İlk önce birlikçi olarak bildiğimiz abimiz... Bir gece saat 10:30 da beni evden aldılar. Gittiğimde, Mehmet Sevim benimle o gece yaptığı görüşmede ilginç bir şey söyledi. Gerçi biraz ne diyeyim basit bir şey ama, bunun [birleşmenin] Nabi Yağcı operasyonu olduğunu söyledi. Çünkü bende Nabi Yağcı'ya karşı bir refleks olduğunu bildiği için. 'Peki, bu gündem olur, sen bunu her yerde kabullenebilecek misin bunun arkasında duracak mısın?' Duracağını söyledi."[1135]

Otomobil-İş'le birleşmenin hayata geçirilmesi yönünde adımlar atıldıkça Maden-İş içindeki karşı hareket daha da sertleşti. Maden-İş tekrar faaliyete başladıktan sonra Maden-İş Kartal Bölge Temsilcisi olarak görevlendirilen Kazım Özgenç, birleşme tarihi için karar alındıktan sonra "bu olumsuz karara karşı" Maden-İş gönüllülerinin tepkisi gittikçe arttığını anlattı:

> Sabahat Türkler, Rasim Öz ve ellinin üzerinde delegeye sahip muhalefet ile merkez birbirine karşı kılıçları çektiler. Muhalefet cephesinin, birleşme ilkeli olsun sınıf ve kitle sendikacılığı esas alınsın, 50 yıllık Maden-İş ismi değişmesin ve geçmişi geleceğe taşıyacak anlayış hâkim olsun şeklinde düşünceleri vardı. Merkez ve Otomobil-İş taraftarları, Otomobil-İş'in üyesi var, Maden-İş'in parası var anlayışı içerisindeydiler. Bu süreçte Maden-İş yönetimi muhalefet eden bölge temsilcilerini işten atmayı ihmal etmedi. Beni, Mehmet Erdoğan'ı, Ankara'dan İbrahim Şahin'i, basın yayından Tayfun Seven'i işten çıkardılar. Böyle bir gelişmeyi hiç beklemiyorduk. Bizlerde şok etkisi yarattı, çünkü atılan arkadaşlar sınıf mücadelesine inanmış kararlı, bilinçli yetenekli, sorgulayan ve kendilerini işçi sınıfı sosyalizmine adamış arkadaşlardı."[1136]

Sabahat Türkler Maden-İş adının korunması ve birleşme olacaksa Otomobil-İş'in Maden-İş'e katılması konusunda ısrar etti. Kemal Parlak, Sabahat Türkler'in itirazını duygusal bir tutum olarak değerlendiriyor:

> Sabahat abla duygusal. Otomobil-İş Sendikası Maden İş'e katılsın, Maden-İş ismi sürsün, Maden-İş olarak devam edelim diyordu. Sabahat Abla bunu söylüyordu. Sabahat Abla'nın bu duygusal ısrarından dolayı da Mehmet Sevim, Rasim Öz gibi abilerimiz de bu şekilde bir birliğin olmaması gerektiği fikrini körükleyenlerdi."[1137]

1993 yılında Pancar Motor'da baştemsilcilik yapmış ve sonraki yıllarda Birleşik Metal-İş Sendikası'nda iki dönem Genel Eğitim Sekreterliği görevini üstlenmiş olan Celalettin Aykanat, Sabahat Türkler ile birleşmeden yana olanların karşı karşıya gelişinin tanıklarından. Aykanat hiç unutmadığı bir anısını anlattı:

> Pendik'te düğün salonunda bir toplantı yapıyoruz. O toplantıda Sabahat Abla, Rasim Öz ve Maden-İş'teki eski yöneticilerden birleşmeyi istemeyenler vardı. Tabii bunlar Sabahat Abla'yı öne sürüyorlardı. Kendileri de işin arka tarafında duruyorlardı. Pendik'te yapılan o toplantıya geldiler. Sözüm ona biz çok illegal bir toplantı yapıyoruz... Toplantıyı basmak, orada biraz da problem, sansasyon yaratmak için geldikleri belliydi. Yine de oturduk sohbet ediyoruz. Hiç unutmuyorum, Sabahat Abla bize şunu söyledi, 'Sizler bu birleşmeyle Kemal Türkler'in kemiklerini sızlatıyorsunuz. Maden-İş Kemal Türkler'in sendikasıdır. Siz bunu yaparak Kemal Türler'in ismini ortadan kaldıracaksınız. Yanlış yapıyorsunuz. Ben bununla sonuna kadar mücadele edeceğim.' Onun böyle bir yaklaşımı vardı. Kemal Türkler'in ismini de sileceksiniz gibilerden... Tabii, işin arka tarafında olanlar Sabahat Abla'yı öne sürerek bunları gündeme getirdiler. Ben de o zaman Sabahat Abla'ya şunu dedim: 'Sabahat Abla, Maden-İş'e siz gelin olarak geldiniz, ben de Maden-İş'e 1977'de üye olduğumda sakallarım yoktu.' Sabahat Abla'yla da böyle bir anımız oldu.[1138]

Bu süreçte, Maden-İş Genel Başkan Vekili Mehmet Sevim imzasıyla, Birleşmeye Evet! İltihaka Hayır! başlığını taşıyan bir bildirge/broşür yayınlandı. Bildirgenin kapağında "Yaşasın Maden-İş, Yaşasın DİSK, Yaşasın Metal İşçilerinin Birliği" ifadeleri yer alıyordu.[1139]

Birleşmeye Evet! İltihaka Hayır! broşürü.

Bildirge "Biz kimiz?" sorusunun ardından "Biz Maden-İş'liyiz" diye başlıyor ve Maden-İş'li olmanın, "Maden-İş'in adına, ilkelerine, geleneklerine sahip çıkmak" anlamına geldiği tespitine dayanıyordu. Bildirgede Maden-İş'in 7-8 Mart 1992 tarihlerinde toplanan 24. Genel Kurulu Çalışma Raporu'nun sunuş bölümüne atıfla 25 Temmuz 1947'de kurulduğu vurgulanan Maden-İş'in tarihinden kimi hatırlatmalar yapılıyor, zorunlu tahkim döneminin ilk grevini örgütlediği, "demokratik hakların öncülüğünün, DİSK kuruculuğunun, 15-16 Haziranların, hak alma grevlerinin, işten atmalara karşı direnişlerin sahibi" olduğu kaydediliyordu:

> Kavel, Demir-Döküm, Gamak, Sungurlar, Arçelik, Profilo, İskenderun ve Ereğli Demir Çelik, Seydişehir Alüminyum ve MESS direnişlerinin, 1 Mayıs'ların sahibiyiz.
>
> İşte Maden-İş budur ve hep böyle kalacaktır. Yani Maden-İş haktır, onurdur, özgürlüktür. Maden-İş hak, onur, özgürlük mücadelesidir.

Bildirgede, Maden-İş 24 Genel Kurulu Çalışma Raporu'nda yer alan, Maden-İş'lilerin tarihe mal olmuş işçi direnişlerini, işçilere güvenmeyi, 'tabanın söz ve karar sahibi olması' ilkesini, kısaca bir ömürle yazılmış sendika ve işçi tarihini, mücadelesini ve onurunu yaşadıkları ve "her durumda bu geleneğin yaşatılacağı" ifadeleri hatırlatılıyordu.

Maden-İş'in ilkelerinin ele alındığı bildirgede, "12 Eylül faşist darbesi sonrasında da Maden-İş'in ve Maden-İş'lilerin sürdürdükleri onurlu mücadele" yine 24 Genel Kurul Çalışma Raporu'ndan alıntılarla ortaya koyuluyor, 7-8 Mart 1992 tarihinde toplanan 24. Maden-İş Merkez Genel Kurulu'nda kabul edilen kararlar hatırlatılıyordu:

> • T. Maden-İş Sendikası demokratik sınıf ve kitle sendikasıdır.
>
> • Metal işkolunun, yeni özellikleriyle, 50 yıla yaklaşan sendikal geçmişini zengin deney birikimini, işçilerin güvenini bağrında taşıyan bir güç olarak Maden-İş'e ihtiyaç vardır.
>
> • T. Maden-İş Sendikası 24. Genel Kurulu metal işkolunda güçlü-demokratik bir alternatif yaratılması uğruna mücadele etmeyi karar altına alır.
>
> • T. Maden-İş Sendikası metal işçilerinin demokratik, çağdaş, güçlü sendikal alternatif olmalıdır.

Bildirgede, bu söylem ve kararlarla "Maden-İş'in adının, ilkelerinin, geleneklerinin neler olduğu;

Maden-İşlilerin hangi ada, hangi ilkelere, hangi geleneklere sahip çıkmaları gerektiği, Maden-İşlilerin hangi adı, hangi ilkeleri, hangi gelenekleri savunmak, yaşamak ve yaşatmakla yükümlü olduklarının" bir kere daha vurgulanmış olduğu belirtiliyordu.

Bildirgede Maden-İş'in 5 Genel Yönetim Kurulu üyesi "sınıf uzlaşmacısı" olarak niteleniyor ve "5'ler" olarak adlandırılıyordu. Onların, "Maden-İş'in adını, ilkelerini, geleneklerini yok etmek; yani Maden-İş'i yok etmek" istedikleri belirtiliyor ve bunun için de hem 24. Merkez Genel Kurulu'ndaki temel saptamaları hem de alınan kararları inkâr ve ihlal ettikleri, yadsıdıkları kaydediliyordu:

> MESS'in, TÜSİAD'ın TİSK'in saygısını kazanmak istiyorlar. Daha açık bir anlatımla Maden-İş'i sermaye sınıfının, tekelci sermayenin TİSK'in, MESS'in örgütü yapmak istiyorlar. Sınıf Uzlaşmacısı '5'ler Maden-İş'e saldırılarını sermayenin ve özellikle tekelci sermayenin güdümüne, hizmetine, emrine girmiş ve bütünüyle çürümüş, kokuşmuş 'mutabakatçı ideoloji' altında da sürdürüyorlar.

Bildirgede, "Sınıf Uzlaşmacısı '5'ler" olarak nitelenen Maden-İş'in beş Genel Yönetim Kurulu üyesi, "uzlaşma–mutabakat adı altında açıkça sermaye sınıfıyla, hatta sermaye sınıfının en gerici kesimi tekelci sermaye zümresiyle uzlaşma-mutabakat içinde olmayı" hedeflemekle suçlanıyor. Maden-İş'i sarı sendika yapmak istedikleri ileri sürülüyor.

Birleşmeden yana tutum içinde olan beş Maden-İş Genel Yönetim Kurulu üyesine, benimsedikleri belirtilen "Sendikal Hareketin Dünü, Bugünü ve Yarını Üzerine Görüşler ve Çağdaş Sendikacılıkta Kimi Öneriler" başlıklı Rapor üzerinden de kimi eleştiriler getiriliyor. İşçi sınıfının varlığını inkâr ettikleri, "hak verilmez alınır" ilkesi ve geleneği ile de alay ettikleri, küçümsedikleri ileri sürülüyor:

> Yani "Hak Verilmez Alınır" ilkesinden ödün vermeden savaşım veren T. Maden-İş "Çocukluk-Toyluk" yapıyordu. Günümüzün "olgun ve dolgun sendikacısı" ise birkaç kuruş için MESS patronlarına, TİSK Patronlarına el açmalı, yalvarmalıdır.
>
> Yani Sınıf Uzlaşmacısı "5"lerin ve uzmanlarının benimsediği ve savunduğu "Çağdaş Sendikal Anlayış"a göre güçlülük fabrikalarda işyerlerinde, üretim birimlerinde örgütlü olmakta değil; MESS patronlarının, TİSK patronlarının takdirini, övgüsünü kazanmaktır; patron yağcılığındadır.

Bildirgede birlik görünümü altındaki iltihaka karşı çıkan ve "birlik"e evet! "iltihaka" hayır! şiarını atan T. Maden-İş Sendikası Genel Başkan Vekili Mehmet Sevim'in susturulmaya çalışıldığı, Onur Kurulu'na vermekle tehdit edildiğini ve çalışma odasının kilitlendiği de kaydedilmektedir. Ayrıca "iltihak protokolü" ve eklerinin üyelerin, delegelerin görüşlerine sunulmadığı, "yangından mal kaçırırcasına yönetim paylaşımına" gittikleri de ifade edilmektedir.

Bildirgede, Maden-İş'in beş Genel Yönetim Kurulu üyesinin amacının birlik sendikasının da yönetimine ve kasasına egemen olarak o sendikayı da böylece ele geçirip şirketleştirerek sendikal birlik adına Türk-İş'e götürmek olduğu da ileri sürülmektedir: "Bunun somut kanıtı ise Otomobil-İş içinde bir önceki kongrede Otomobil-İş'i Türk-İş'e katmak isteyen ve halen bu görüşü savunanlarla yaptığı açık işbirliğidir."

Bildirgede, "iltihak protokolü" olarak adlandırılan birleşme protokolünde yer alan her iki sendikanın Genel Yönetim Kurulu üyelerinden birleşik sendikanın yönetimine giremeyenlere dört Genel Başkanlık Danışmanlığı kadrosu verileceğine ilişkin hüküm de eleştirilmekte ve "rüşvet" olarak değerlendirilmektedir.

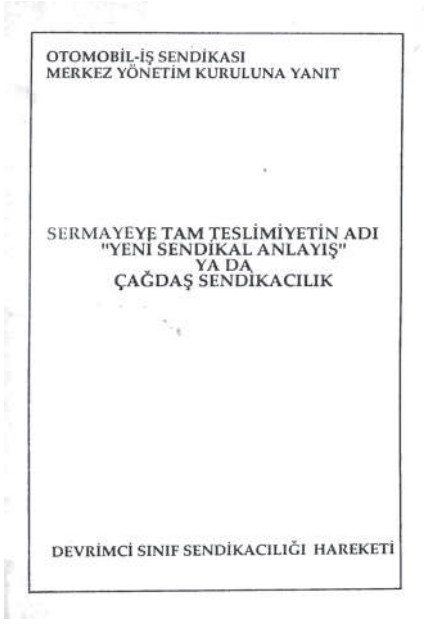
OTOMOBİL-İŞ SENDİKASI
MERKEZ YÖNETİM KURULUNA YANIT

SERMAYEYE TAM TESLİMİYETİN ADI
"YENİ SENDİKAL ANLAYIŞ"
YA DA
ÇAĞDAŞ SENDİKACILIK

DEVRİMCİ SINIF SENDİKACILIĞI HAREKETİ

ÇIKIŞ YOLU! "BİRLİK"E EVET! "İLTİHAK"A HAYIR!

Türkiye Maden-İş Sendikası 1947'den bu yana Türkiye işçi sınıfı ve sendikal hareketinde mücadeleciliği hak almanın, sarı sendikacılığa karşı, sendikal demokrasinin ve işbirlikçiliğin adı, sanı ve somutlanmasıdır. Bu nedenle, onun tüm birikimi ve adı yalnızca T. Maden-İş üyelerinin değil, yalnızca tüm metal işçilerinin değil, tüm işçi sınıfının malı ve birikimidir. Dolaysıyla ona tüm metal işçilerinin, tüm işçi sınıfının ve daha ötesinde tüm emekçilerin gereksinmesi vardır. Bu nedenle korunmalıdır, korunacaktır.

Birlik; birleşenlerin eşit hakla ve her birinin en önemli ve değerli yanlarının korunması ve birlikte yansıtılması ile gerçekleşebilir. Bu nedenle birliğin adı Maden-İş olmalıdır. Bu da ancak "iltihak"la değil, gerçek bir ilkeli birlikte sağlanabilir.

Birlik, birliğin taraflarının açık tartışması, mutabakatı ve tabanın seçimi ile sağlanabilir. Oysa, sınıf uzlaşmacısı "5"ler birlik süreci ile ilgili olarak tabana hiçbir bilgi vermemişlerdir. Tabanın görüş ve onayını almamışlardır. Yalnızca kapalı kapılar ardında kendilerinin evet dediklerine, hem de bunların bile tamamını delegelere aktarmadan, "evet" ya da "hayır" dememizi istemektedirler. Tabanı hiçe sayan bu tutum birliğin geleceğini de kendi 5 kişilik cuntalarının egemenliğine almak için tabana, "Maden-İş'i Otomobil-İş'e katmak için oy verin" ama "yöneticileri siz seçemezsiniz biz atadık" demektedirler. Atananlar ise bizzat atayan Sınıf Uzlaşmacısı "5"lerden başkası değildir.

Maden-İş delegelerini kimse vesayet altına alamaz! Kimse bizim adımıza, bizim bilgimizin dışında karar veremez! Birliğe de biz karar veririz! Bizi kimin yöneteceğine de bir karar veririz! Kanımız canımız pahasına Maden-İş üyeleri olarak sendikal demokrasi okulunda bizim öğrendiğimiz budur! Kararımızı biz vereceğiz!

Mehmet SEVİM
DİSK/T. Maden-İş
Genel Başkan Vekili

TABANIN KARAR VERECEĞİ İLKELİ BİRLİKTELİĞE EVET!
DİSK ÇATISI ALTINDA MADEN-İŞ'TE BİRLİĞİ SAĞLAMAYA EVET!
KAYITSIZ ŞARTSIZ TESLİMİYETE; "İLTİHAKA HAYIR!
YAŞASIN KEMAL TÜRKLER!
YAŞASIN T. MADEN-İŞ!
YAŞASIN DİSK!
YAŞASIN TÜRKİYE İŞÇİ SINIFI!

Birleşmeye Evet! İltihaka Hayır! broşüründen.

Öte yandan Olağanüstü Genel Kurulların öncesinde, "Devrimci Sendikal Birlik" adına ve "DSB-METAL İŞÇİLERİ" imzasıyla "koltuk birliği değil, devrimci sendikal birlik" başlıklı bir bildiri dağıtıldı. Bildiride, işçi sınıfının sendikal birliğinin "kapalı kapılar ardında üç beş sendika yöneticisinin kişisel çıkar ve koltuk paylaşımıyla" gerçekleşemeyeceği, işçi sınıfının sendikal birliğinin, paylaştırılan koltuk birliği demek olmadığı belirtildi. Otomobil-İş ve Maden-İş'in birleşme çalışmalarının "metal işçilerinin gözleri önünde, işçilerin katılımının sağlandığı, görüş ve önerilerinin dikkate alındığı, daha da önemlisi sermayenin ve egemen sınıfların her gün İŞİMİZE-EKMEĞİMİZE yoğunlaşan saldırısına karşı dişe diş bir direniş cephesinin güçlendirilmesi anlayışı" ile ele alınmamış olduğu öne sürüldü:

> 5-6 aydır süren birlik görüşmelerinde işçi sınıfının beklentilerine cevap verecek devrimci sendikal bir çizginin, programın üzerinde tartışma yerine; hangi sendikadan kaç kişinin ve kimlerin yönetime geleceği üzerinde durulmuştur. Ayrıca birlik görüşmeleri öylesine bir gizlilik içerisinde yürütülmüştür ki yeni sendikal tüzüğün hazırlanması bile işçilerden saklanabilmiştir. Hazırlanan yeni tüzük biz işçilere ancak olağanüstü kongre tarihinden 10 gün önce ulaştırılmıştır. Sendika yöneticileri, hangi işçi arkadaşımıza hazırlanan yeni tüzük hakkında düşüncelerini sormuş, işçilerce tartışılmasını sağlamıştır?

Hazırlanan tüzüğün antidemokratik hükümler içerdiği kaydedilen bildiride, Av. Rasim Öz'ün açıklamalarına da dikkat çekildi. Yönetimin sendikal çizgisinin "çağdaş sendikacılık" adı altında "sınıf işbirliğine, reformizme dayanan teslimiyetçi" bir çizgi olduğu belirtildi:

> Zorlu bir kavgada işçilere güven veren onları başarıya götürecek, bu uğurda sonuna kadar savaşacak bir mücadele perspektifi yoktur. O

halde bu kongrede oynanan oyunlara dur demek için işçilerin şu temel istemlerini güçlü sesimizle haykıralım:

- Sendika yöneticilerinin tek taraflı ve kendi çıkarlarına uygun olarak yeniden düzenledikleri antidemokratik hükümleri içeren tüzüğe hayır! Sendika yöneticilerinin ücretleri ortalama metal işçilerinin ücretlerini aşmayacak şekilde yeniden düzenlensin. Ve bu, tüzük hükmü haline getirilsin.

- Birlik görüşmeleri program ve tüzüğün tabana açıldığı, tabanın iradesini yansıtacak ve mücadele birliği temelinde yeni bir birleşme süreci için kongreden karar çıkarılsın.[1140]

Bu tartışmaları ve birlik sürecini değerlendiren Halit Erdem, sürecin oldukça sıkıntılı geçtiğinin, berbat hatta etik olmayan noktalara varan söylem ve ithamlarla karşılaştıklarının, dolayısıyla kolay anlatılmayacak bir süreç olduğunun altını çiziyor. Birleşme görüşmelerinde Maden-İş adına müzakereleri de sürdüren Erdem, çetin tartışmaların yaşandığı Maden-İş içinde birleşmeye muhalefet edenlerin itiraz noktalarını söyle aktarıyor:

> Maden-İş kadrolarından yurtdışına gitmeyen ve Maden-İş'i hep yaşatma çabası içinde olan ve artık Maden-İş'i temsil etme hakkını kendilerinde gören bir grup devrimci arkadaşımız... başını onlar çektiler. Yani, biz sınıf ve kitle sendikacılığından, devrimci hedeflerimizden sapmışız ya da biz onu artık temsil etmiyoruz, onu kendileri temsil ediyorlar. Sınıf mücadelesinden, demokratik sınıf ve kitle sendikacılığı kavramına kadar. Şuradan hareket ettiler: Maden-İş ismi terk edilemez, Maden-İş ismi bir efsanedir. Bu çekici bir isimdir, bir! İki, Kemal Türkler'in hatırasına ihanet edilemez. Kemal Türkler bu sendikayı bu hale getirdi. Üç, para bizde araba bizde, birikim bizde, her şey bizde, kadro bizde niye götürüp bunları Otomobil-İş'e veriyoruz? Üç ana argümanları vardı. Bunlar da anlaşılabilir durumdu. İçtenlikle Maden-İş davasına bağlı olmuş, Parti ile de siyasi hareketle de bütünleşmiş bir arkadaşımızın, dürüst bir insanın, Maden-İş yaşasın istemi çok masum bir istektir ve doğrudur. Kemal Türkler'in hatırasını devam ettirme istemi doğrudur."[1141]

Buraya kadar yapılan itirazların kabul edilebilir olduğunu belirten Halit Erdem, ancak suçlamaların alınan maaştan, alınan tazminatlara kadar uzamasının, Maden-İş'in paralarının gasp edildiği, haksız paralar alındığı şeklinde iddiaların etik olmadığını belirtiyor. Birleşme sürecini yönetirken özenle davrandıklarını tüm hassasiyetleri gözetirken, birleşme odaklı bir çalışma yürüttüklerini belirtiyor:

> Yani bizim sözümüz şuydu: Maden-İş'in işçi sınıfı mücadelesi içerisinde tartışılmaz bir yeri vardır. Ama her şeyimiz doğru değildir. Şu gün örgütlenmeye çıktığımız zaman sırtımızda taşıyacağımız yükler de var. Maden-İş'in bu olumlu gelenekleriyle birlikte bir başka sendikayla eşit koşullarda birleşmesinin şartı, kendi ismini, şunu bunu dayatmamaktır. Onu da kabul etmemektir. Aynı ilkeye göre, yeni bir isim bulmaktır. Biz de bunu tercih ettik. İkinci olarak Kemal Türkler'in hatırasına kimse saygısızlık etmiyordu. Otomobil-İş Sendikası en zor gününde Beşiktaş'taki Anıl Düğün Salonu'nda Kemal Türkler'in ölüm yıldönümünde anma toplantısı yaptı. Ve her dönem bunu yaptı. Kimse kimseye saygısızlık etmiyordu. Hatıra maddi hayatla yaşanır, işçi sınıfıyla buluşmayla yaşanır, eğer ortada işçi sınıfı yoksa sen kendi başına neyi yaşatacaksın, yaşatacağız."[1142]

Gündeme getirilen ve tartışılan yurt dışından dönen Maden-İş yöneticilerine yapılan ödemelerin dallanıp budaklandığını, herkesin işin içine karıştığını, yazılar yayımlandığını da hatırlatan Halit Erdem, bu konuya da açıklık getirdi:

> Bizim yurtdışında kaldığımız bütün süre için aylıklarımızı çalışıyormuş gibi almış olduğumuz iddiasından hareket ediliyor. Ana fikir bu. Oysa böyle bir şey hem doğru değil hem mümkün değil. Her şey ortada. Aldığımız para ortada. Kıdem tazminatımızı aldık. O da şuna göre aldık. Kayyım sendikanın 2 yılında, '81 mi '82 mi... bütün herkese davet çıkarmış. Demiş ki, "İş akdiniz feshedilecek, gelin kıdem tazminatınızı alın." Herkes kıdem tazminatını almış. Yani sendikada çalıştığı süre için, bizim için bu iddiaları ileri sürenler de dâhil olmak üzere herkes almış. Bizim kıdem tazminatımız da çalışmaya başladığımız günden 1980'e kadar olan süre için hesaplanarak ödendi. Yani 1991 yılına kadar

> değil. [12 Eylül] 1980'e kadar kim ne kadar çalıştıysa... Ücretlere kıstas olarak DİSK Genel Kurulu'nda sendikaların son ücreti [esas alındı]. Yani kimsenin zararı yoktu. Ne sendikanın zararı var ne de bizim zararımız var. Ücret de o şekilde. Böyle kıdem tazminatları aldık. İlan ettik, hesapları ortaya koyduk. Para olayı budur."[1143]

Maden-İş içinde tartışmalar yoğunlaşarak sürerken bir taraftan da iki sendika birleşme kararını hayata geçirmek üzere olağanüstü genel kurullarını toplamaya hazırlanıyorlardı.

Otomobil-İş, Genel Merkez Olağanüstü Genel Kurul'un 22-23 Mayıs 1993 tarihlerinde 09:00-17:00 saatleri arasında Mecidiyeköy'deki Kültür A.Ş. Konferans Salonu'nda yapılacağını, ilk toplantıda çoğunluk sağlanamazsa ikinci toplantının 5-6 Haziran 1993 tarihlerinde aynı yerde ve saatlerde toplanacağını İstanbul Valiliği'ne bir yazı ile bildirdi.[1144] Yazı ekine Otomobil-İş Genel Yönetim Kurulu tarafından tespit edilen Olağanüstü Genel Kurul Gündemi de eklendi.[1145]

OLAĞANÜSTÜ GENEL KURULLAR: 22-23 MAYIS 1993

Maden-İş ile Otomobil-İş'in birleşmesine yönelik tartışmalar devam ederken bir taraftan da genel kurul hazırlıkları devam etti. İki sendika arasında uzun süren müzakereler sonunda varılan mutabakat doğrultusunda toplanacak olan olağanüstü genel kurullarda Maden-İş Otomobil-İş'e katılma kararı alacak, Otomobil-İş de Maden-İş'in katılma kararını kabul edecekti. Halit Erdem, yasal süreci de izlediklerini, araştırdıklarını ve böyle bir mutabakata vardıklarını anlattı: "En sorunsuz bu olabilirmiş. Bunu da hukukçulara, ilgili yerlere danıştık. Otomobil-İş aynı anda kongresini başlatıyor, katılma kararını kabul ediyor. Yeni yönetim seçiliyor. DİSK'e üye olma kararı alıyor ve sorunsuz olarak bitiyor, bir günde."[1146]

Böylece Mecidiyeköy'deki Kültür A.Ş. Konferans Salonu'nda genel kurullar başladı. Salonun bir tarafında Otomobil-İş delegeleri, bir tarafında Maden-İş delegeleri, ortada da bir paravan vardı. Halit Erdem'in ifadesiyle, açılır kapanır bir duvar: O duvar kapalıydı. Sonra açılacaktı ve birlikte sonuçlanacaktı."[1147]

Saat 10.30'da toplanan genel kurullarda iki ayrı divan seçimi yapıldı. Salonun iki yanındaki koltuklara her iki sendikanın delegeleri, ortadaki koltuklara da konuklar oturdu.

SAAT 10.30: MADEN-İŞ

Önce saat 10.30'da Maden-İş Olağanüstü Genel Kurulu başladı. Maden-İş'in toplam 155 kayıtlı delegesinden 121'i kongreye katıldı. Maden İş'in kongresini yönetmek üzere DİSK Genel Başkanı Kemal Nebioğlu Başkanlığında divan seçildi. Diğer divan üyeleri Hasan Yalçın, Feramuz Önel, İrfan Astunç, Seyda Bakır'dı. Divan seçiminde Mehmet Sevim ve arkadaşlarının karşı önergesi 66'ya 50 oyla reddedildi.

Gündem'in gözlemine göre, Maden-İş Divanı'nı "birlik" taraftarlarının önergesinin kazanması Otomobil-İş delegasyonunu da etkilemişti: "Otomobil-İş delegasyonunun 'yaşasın işçilerin birliği' sloganlarıyla, Maden-İş delegasyonuna 'biz hepimiz birliği istiyoruz' mesajı Maden-İş muhalefeti tarafından 'Böyle kongre olmaz! Kongremiz baskı altında! Ara (paravan) kapatılsın!' itirazlarına neden oldu.[1148] Divan seçiminden sonra kongreye ara verildi.

SAAT 11.00: OTOMOBİL-İŞ

Saat 11.00'de Otomobil-İş Olağanüstü Genel Kurulu'na geçildi. Kadıköy 1. İlçe Seçim Kurulu Başkanlığı'nın 18 Mayıs 1993 tarihli şerhi ile kesinleştirdiği listedeki 285 delege tam sayısının salt çoğunluğu olan 143'tü. Olağanüstü Genel Kurul'un ilk günü olan 22 Mayıs'ta 223 delegenin hazır bulunduğu delege listesindeki imzaların sayılmasıyla anlaşıldı. Toplantı yeter sayısının bulunduğu bir tutanakla tespit edildi.[1149]

Genel Kurul, Otomobil-İş Genel Sekreteri Servet Baykan tarafından açıldı. Ardından Divan Başkanlığı'na Halit Barçın, Başkan Vekillikleri'ne Adnan Serdaroğlu ve Üzeyir Demirtaş, Yazman-

lıklara Veli Selçuk ve Kemal Civanöz'ü öneren bir önerge okundu ve kabul edildi.[1150] Önerge Ali Rıza İkisivri, Ziya Yılmaz, Servet Baykan, Hüseyin Kara, Mehmet Çabuk, Necdet Ersin, Hamza Kılavuz, Halit Barçın, Muzaffer Şahin, Necati Şahin, Hüseyin Karataş, Vecat Balcı, Selçuk Göktaş, Nezir Evgin, Süleyman Türker, İsmet Ayrancı, Coşkun Yılmaz, Mehmet Helvacı imzalarını taşıyordu.[1151] Bir başka önerge olup olmadığı soruldu, olmadığı tespit edilerek verilen önerge oya sunuldu ve oybirliğiyle kabul edildi.[1152]

Divan, gündemin ikinci maddesi gereği saygı duruşu yaptırdıktan sonra Otomobil-İş Genel Yönetim Kurulu tarafından tespit ve ilan edilen gündemi okudu ve Genel Kurul'un oyuna sundu. Gündem oybirliğiyle kabul edildi.[1153]

Gündemin 3. Maddesi gereğince açış konuşmasını yapmak üzere Genel Başkan Ali Rıza İkisivri kürsüye geldi. İkisivri, işçi sınıfı tarihi açısından önemli bir güne tanık olmaktan onur duyduğunu, alınacak kararların sınıfın tarihine altın harflerle yazılacağını söyledi:

> İki ayrı salonda bulunuyor olmamız, sadece yasal bir zorunluluk ile bürokratik bir formalitedir. Yoksa, burada bulunan iki sendika, yıllardan beri sendikal birliği, pratik olarak, işyerinde, bölgelerde ve yönetim kademelerinde hayat geçirmişlerdir. Bugün, fiil olarak yaşanan bir gerçeklik, yasal ve bürokratik açıdan son işlemlerini tamamlamaktadır.
>
> Ancak, bu birlik hiçbir zaman bir başlangıç veya bir sonuç değildir. Bu birlik bir başlangıç değildir, Çünkü örgütler arasındaki dostluk ve yakınlığın kökleri oldukça eski.
>
> Bu birlik bir sonuç değildir, çünkü, birliğin hedef ve amaçları henüz önümüzde duruyor. Yani işimiz bitmedi.[1154]

İkisivri'nin konuşmasının ardından gündemin 4. Maddesine geçildi. Divan Başkanlığı'na verilen bir önerge ile, Otomobil-İş ve Maden-İş birleşme protokolleri ve eklerinin daha önce delegelere dağıtılmış olduğu belirtilerek sadece protokolün Genel Kurul'a okunması istendi. Bu önerge de Ali Rıza İkisivri, Ziya Yılmaz, Servet Baykan, Hüseyin Kara, Mehmet Çabuk, Necdet Ersin, Hamza Kılavuz, Halit Barçın, Muzaffer Şahin, Necati Şahin, Hüseyin Karataş, Vecat Balcı, Selçuk Göktaş, Nezir Evgin, Süleyman Türker, İsmet Ayrancı, Coşkun Yılmaz, Mehmet Helvacı imzalarını taşıyordu.[1155] Divan, birleşme protokolünü okumak üzere Genel Yönetim Kurulu üyelerinden birini kürsüye davet etti. Genel Sekreter Servet Baykan kürsüye gelerek protokolü okudu. Divan, protokolle ilgili olarak söz almak isteyen delege olup olmadığını Genel Kurul'a sordu. Söz almak isteyen olmadı ve Genel Kurul'un oyuna sunulan protokol oybirliğiyle kabul edildi. Oylamanın ardından Genel Başkan Ali Rıza İkisivri söz alarak delegelere teşekkür etti.

OTOMOBİL-İŞ

OLAĞANÜSTÜ GENEL KURUL GÜNDEMİ

1- Yoklama ve açılış.

2- Divan seçimi ve saygı duruşu.

3- Genel Başkanın açış konuşması.

4- Otomobil-İş ve Maden-İş Sendikaları birleşme protokolünün görüşülmesi ve karara bağlanması.

5- Sendikamıza katılma kararının görüşülerek karara bağlanması.

6- Komisyonların seçimi: a) Tahmini Bütçe Komisyonu, b) Kararlar Komisyonu.

7- Tüzük değişikliği raporunun görüşülerek karara bağlanması.

8- Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu (DİSK)'e üyelik konusunun görüşülerek karara bağlanması.

9- Genel Yönetim Kuruluna şube açma yetkisi verilmesi konusunun görüşülerek karara bağlanması.

10- Genel Yönetim Kuruluna taşınmaz malların satın alınması ve satılması konusunda yetki verilmesinin görüşülmesi ve karara bağlanması.

11- Tahmini Bütçe Komisyonu raporunun görüşülmesi.

12- Kararlar Komisyonu raporunun görüşülmesi.

13- Seçimler, Yönetim, Denetleme ve Disiplin Kurulu asıl ve yedek üyeleri ile konfederasyon delegelerinin seçimi.

'Maden-İş'in devrimci geleneği inkar ediliyor'

Metal işkolunda birleşme tartışması Maden-İş ile Otomobil-İş sendikasının kongresi öncesinde tartışmalar şiddetlendi

Cumhuriyet, 20 Mayıs 1993.

Kongre salonunda toplantı devam ederken, delegeler arasında gerilim giderek arttı. Maden-İş'te muhalefet adına hareket eden bir grubun kongre salonuna girmesi engellenmek istedi. Maden-İş üyesi olduğu belirtilen yaklaşık otuz kişi, "yalnızca delegeler girebilir" gerekçesiyle genel kurul salonuna alınmadı.

Ali Rıza İkisivri'nin konuşması sırasında Maden-İş üyeleri, tekrar salona girmek istediler. Kapılar zorlandı. Aynı anda içerideki Maden-İş delegelerinden muhalif olanlar işçilerin içeri alınması için ayağa kalktılar. "Yaşasın Maden-İş", "Yaşasın DİSK", "Kemal Türkler aramızda" sloganlarıyla kapıya yığıldılar ve kapıyı açtılar. Engelleme girişimi başarısız oldu ve yeni salona giren grubun da etkisi ile salondaki hâkim görüntü muhalefete geçti. Salona giren Maden-İş üyesi işçiler slogan atmaya devam ettiler.[1156] Bu kez Otomobil-İş delegeleri "Birlik engellenemez", "Yaşasın İşçilerin Birliği" gibi sloganlar atmaya başladı.[1157] Genel kurulları izleyen *Cumhuriyet*'ten Günnur İlhan'ın gözlemine göre, Otomobil-İş delegeleri, her iki kongrenin başından sonuna "yaşasın işçilerin birliği" sloganlarıyla salonu doldururken, zaman zaman da kongreden birleşme kararı çıkmasını istemeyen Maden-İş delegeleriyle çatışarak, "birlik engellenemez" sloganları attılar.[1158] Yükselen gerilim üzerine Maden-İş delegeleri iki sendika delegeleri arasına "paravan" çekilmesini istediler. Sonuçta paravan kapandı.[1159]

SAAT 13.30: MADEN-İŞ

Saat 13.30'da Maden-İş Genel Kurulu tekrar başladı. *Cumhuriyet*'in haberine göre, Maden-İş'in Genel Kurulu'na "yer yer patlayan bir gerilim hâkimdi." Delegelerin konuşmalarının ağırlıklı bölümünde Maden-İş yöneticileri eleştirildi. Maden-İş Genel Başkanı Murat Tokmak, kendilerine yöneltilen eleştirileri yanıtlarken şunları söyledi:

> Hastane kurmak, yardımlaşma sandığı oluşturmak ve üyelerine oluşturacağı kooperatiflere kredi vermek istediğimiz sendikayı şirketlerle vakıflarla yönetmekle suçlanıyoruz. O zaman Genel Başkanımız Kemal Türkler'in öncülüğünde kurulan matbaamıza ne demeli? İşçilere hizmet için kurulan MİPAŞ, Maden-İş işçi Pazarları A.Ş. şirket değil de neydi. *Politika* gazetesi ayrı bir Anonim şirket değil miydi?[1160]

Genel Başkan Murat Tokmak yeni sendikanın adı üzerine yapılan tartışmalara cevap olarak kimsenin birleşme sürecinin çok kolay geçtiğini, sonucun kolaylıkla elde edildiğini düşünmemesi gerektiğini kaydetti: "Eşit koşullu bir birleşmede isim mi önemli, yoksa ilkeler mi? Biz Maden-İş'in birikimini, geleneğini, sendikal anlayışını ve şu anda hareketsiz duran tüm olanaklarını, önemli bir kısmı zaten eski üyemiz olan on binlerce işçi ile DİSK çatısı altında kucaklaştırmak istiyoruz."[1161]

Maden-İş Hukuk Dairesi Müdürü Rasim Öz, Genel Kurul'a hitap etmek için söz istedi. Divan Başkanı Kemal Nebioğlu'nun, "Bazen konuşmamak, konuşmaktan daha çok yaraşır" uyarmasına rağmen Rasim Öz'ün, bulunduğu yerden Murat Tokmak, Halit Erdem ve Ekrem Aydın'a kıdem tazminatı adı altında bir milyarın üzerinde ödeme yapıldığını açıklaması delegeler tarafından ayakta alkışlandı.[1162] Öz'ün bu açıklamasına büyük tepki gösteren Maden-İş yöneticileri, "konuyu mahkemeye götüreceklerini belirttiler. Öz'ün konuşması sırasında kullandığı 'sermayenin bekçileri' sözü üzerinde Murat Tokmak, müdahale ederek 'Sen bana hakaret edemezsin, sözünü geri al' diye bağırdı."[1163] Muhalif kanadın üst üste söz alarak beş Yönetim Kurulu üyesini "sermayenin beş bekçisi" olmakla suçlaması gerginliği tırmandırdı.

Birlik kararının oylanmasına geçilmeden önce Murat Tokmak, delegelerden "yorulan beyinlerini zorlayarak, duygularından arınarak, etki altında kalmadan, elleri titrese de sendikanın ve işçi sınıfının geleceği için" evet yönünde oy kullanmalarını istedi.[1164]

Mali Rapor divanın inisiyatifiyle görüşüldü ve 70 lehte oyla Yönetim Kurulu aklandı. Birlik kararının oylamasına geçildi. Kararın kabulü için salt çoğunluğu yakalayabilecek 78 oy gerekliydi. Ne var ki, oylama sonunda 74 evet 51 hayır oyu çıktı. Böylece gerekli çoğunluk sağlanamadı. *Gündem*'de Muteber Yıldırım, Genel Başkan'ın, "oturaklı, durmuş, oturmuş, çoğunun saçına, bıyığına kır düşmüş" Maden-İş delegasyonunu 'birlik' için ikna edemediği değerlendirmesini yapmaktadır.[1165]

ÖĞLEDEN SONRA: OTOMOBİL-İŞ

Gündemin 5. maddesinin görüşülebilmesi için sürmekte olan Maden-İş Olağanüstü Genel Kurulu'nda, Otomobil-İş'e katılma kararının gö-

rüşülerek sonuçlanması gerektiğinden, Genel Kurul'a bir saat ara verilmişti. Bu arada, Maden-İş Olağanüstü Genel Kurulu Divan Başkanı'nın imzasını taşıyan ve Maden-İş Olağanüstü Genel Kurulu'nda gündeminin 8. maddesinin görüşülüp oylandığını ve Maden-İş'in Otomobil-İş'e katılmasının kabul edilmediğini tespit eden tutanak Otomobil-İş Genel Kurulu'na ulaştı.[1166] Tutanak Genel Kurul'a okundu.

Bunun üzerine Divan'a verilen bir önerge ile Otomobil-İş Olağanüstü Genel Kurul kararının alındığı Genel Yönetim Kurulu kararının gerekçesinde, birleşme görüşmelerinde Maden-İş'in Otomobil-İş'e katılması konusunda mutabakata varıldığı hatırlatılmakta, Otomobil-İş Olağanüstü Genel Kurulu'nun, "katılma kararının hukuken sonuç doğurabilmesi için katılınılan sendika genel kurulunun katılmayı kabulü gerektiğinden ve katılmanın kabulü ile ortaya çıkacak yeni durum konusunda gerekli kararların da alınabilmesi için" toplandığı, temel gerekçesinin katılma ve sonrası işlemlerin yapılması olduğu kaydedilmekte, Maden-İş Genel Kurulu'nun okunan kararı karşısında gündemin 5. ve sonraki maddelerinin görüşülmesine gerek kalmadığından sürmekte olan Otomobil-İş Olağanüstü Genel Kurulu'nun bu maddeler görüşülmeden kapatılması talep edilmekteydi. Bu önerge ile ilgili söz almak isteyen olup olmadığı soruldu. Söz almak isteyen olmadı. Önerge Genel Kurul'un oyuna sunuldu ve oybirliğiyle kabul edildi. Bunun üzerine Divan, gündemin 5. ve sonraki maddelerinin görüşülmesine gerek kalmadığından bahisle Genel Kurul'u kapattı.

Otomobil-İş Genel Başkanı Ali Rıza İkisivri yaptığı açıklamada, bağımsız sendika olarak varlıklarını sürdüreceklerini söyledi: "Maden-İş'e ya da kurulacak üçüncü bir sendikaya katılım halinde, on binlerce metal işçisi barajı aşamamış bir sendikanın üyesi olacaktır ve toplu sözleşme imzalayamayacaklardır."[1167]

Böylece uzun süredir sürdürülen birleşme çabaları sonuçsuz kaldı. Maden-İş Olağanüstü Genel Kurulu'nda 4 oy farkla birleşme sağlanamadı. Halit Erdem'in, "günün sonunda açılacaktı" dediği o duvar hiç açılmadı o gün.[1168] Olağanüstü Genel Kurulların hemen ardından 23 Mayıs tarihli *Cumhuriyet*, "Birleşik Metal-İş Sendikası'nın" doğumunun başka bir tarihe ertelendiğini yazıyordu.

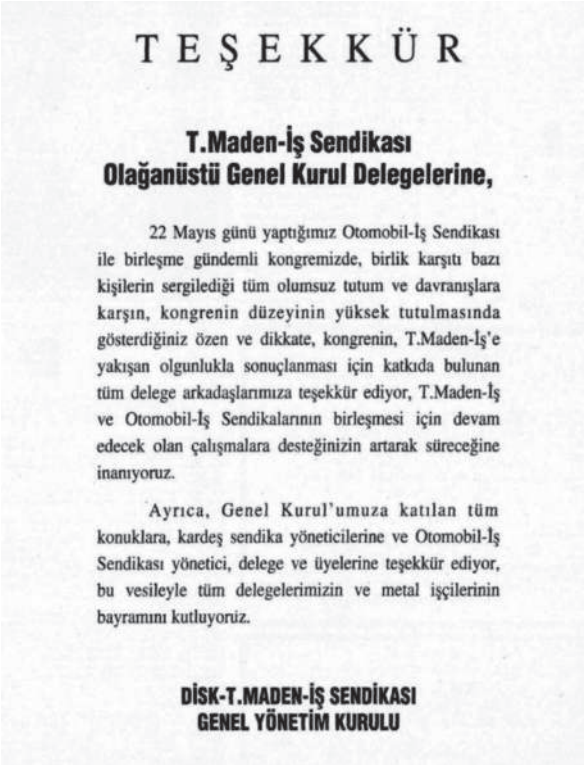

TEŞEKKÜR

T.Maden-İş Sendikası Olağanüstü Genel Kurul Delegelerine,

22 Mayıs günü yaptığımız Otomobil-İş Sendikası ile birleşme gündemli kongremizde, birlik karşıtı bazı kişilerin sergilediği tüm olumsuz tutum ve davranışlara karşın, kongrenin düzeyinin yüksek tutulmasında gösterdiğiniz özen ve dikkate, kongrenin, T.Maden-İş'e yakışan olgunlukla sonuçlanması için katkıda bulunan tüm delege arkadaşlarımıza teşekkür ediyor, T.Maden-İş ve Otomobil-İş Sendikalarının birleşmesi için devam edecek olan çalışmalara desteğinizin artarak süreceğine inanıyoruz.

Ayrıca, Genel Kurul'umuza katılan tüm konuklara, kardeş sendika yöneticilerine ve Otomobil-İş Sendikası yönetici, delege ve üyelerine teşekkür ediyor, bu vesileyle tüm delegelerimizin ve metal işçilerinin bayramını kutluyoruz.

DİSK-T.MADEN-İŞ SENDİKASI GENEL YÖNETİM KURULU

Cumhuriyet, 28 Mayıs 1993.

Maden İş'te anlaşmazlık

Metal işkolunda nikâh ertelendi

► Türkiye Maden-İş Sendikası ile Otomobil-İş'in dün aynı salonda yapılan olağanüstü genel kurulunda birleşme kararı alınamadı. Birleşme Otomobil-İş'te oy birliğiyle kabul edilirken, Maden-İş genel kurulunda türlük gereği olan üçte iki çoğunluk sağlanamadı. Oylamalar sonucu birleşme bir başka zamana kaldı.

İstanbul Haber Servisi - Otomobil-İş ile Maden-İş sendikalarının dün aynı salonda yaptıkları olağanüstü genel kurullarında yirmi sayıda Maden-İş delegesinin onayı alınamadığı için birleşme kararı çıkmadı ve Birleşik Metal Sendikası'nın doğumu başka bir tarihe ertelendi.

Otomobil-İş Sendikası'nın Genel Kurulu'nda tek gündem olarak belirlenen "birleşme", oybirliğiyle kabul edildi. Maden-İş'in genel kurulunda ise oylamadan 74 kabole karşı 53 ret oyu çıktı ve türlük gereği üçte iki çoğunluk olan 78 oya ulaşılamadığı için birleşme protokolü onaylanmadı.

Her iki sendikanın genel kurulları, Mecidiyeköy'deki belediyeye ait Kültür Merkezi'nde sabah 10.30'da başladı. Paravanla bölünerek iki ayrı salon haline getirilen salonda, önce, Otomobil-İş ve Maden-İş delegeleri yan yana oturarak 'divan'larını seçti. Otomobil-İş Sendikası'nın olağanüstü genel kurulunda ilk yarım saatte oybirliğiyle ve delegelerin "Yaşasın işçilerin birliği" sloganları arasında birleşme protokolü imzalandı ve Maden-İş delegelerinin vereceği kararı beklemek üzere genel kurula ara verildi.

Hemen ardından salondaki paravan kapatıldı ve Maden-İş delegeleri, saatler sürecek görüşmelerini yapmak ve seçime geçmek kendi bölmelerine çekildiler. Delege sayısı 155 olan Maden-İş Sendikası'nın olağanüstü genel kurulu 122 katılımla gerçekleşti.

Başından sonuna gerilim içinde geçen genel kurulda Maden-İş Sendikası avukatlarından Rasim Öz ve Kemal Türkler'in oy Sebahat Türkler, sonuçları önergelerin kabulü üzerine konuştular. Türkler, konuşmasında "Sanıf düşmanı 5'ler'in Maden-İş'in geleneklerini, ilkelerini, inançlarını devrimci ruhunu yok etmesine izin vermeyeniz" derken, Rasim Öz de Maden-İş yöneticilerini, Murat Toktmk, Halit Erdem, Aziz Ülkü, Tayyur Elmas ve Ekrem Aydın'ı yasal olarak hak etmedikleri halde 1 milyarı aşan miktarlarda tazminat almakla suçladı. İddiaya büyük tepki gösteren Maden-İş yöneticileri, açıklamayı noter aracılığıyla tutanaklara geçirip sözüyle ilgili dava açacaklarını söylediler.

Maden-İş Genel Başkanı ise konuşmasında kendilerine yöneltilen suçlamaları yanıtladı ve, "Bu arkadaşlar ne diyorlar, birleşme olsun, ama önce Otomobil-İş, DİSK'e katılsın. Sonra yeniden birleşme müzakereleri başlatılsın, bu sırada Otomobil-İş adını bırakasın. Maden-İş'e katılsın. Yönetimde de sanf uzlaşması 5'li çete yerine keskin devrimci bizim çete gelsin, aklında bunu söylüyorlar" dedi.

Birleşme kararının alınamadığı Maden-İş genel kurulundan sonra birer açıklama yapan Ali Rıza İkisivri ve Murat Toktmak "Birleşme ilerisi tarihlerde mutlaka gerçekleşecektir" dediler.

Cumhuriyet,
23 Mayıs 1993.

Öz: Maden- İş çaresizlik içinde

■ İstanbul Haber Servisi - DİSK'e bağlı Türkiye Maden-İş Sendikası'ndaki görevinden azledilen Hukuk Dairesi Başkanı Avukat Rasim Öz, ihraç kararıyla onur kuruluna sevk edilen Başkan Vekili Mehmet Sevim ve bürolardaki görevlerine son verilen Kâzım Özgenç, Tayfun Sever ve Mehmet Erdoğan, dün bir basın toplantısı düzenleyerek, Maden-İş yönetiminin tavrının çaresizlikten kaynaklanan son çırpınışlar olduğunu söylediler. Mehmet Sevim, yaptığı açıklamada, beşte bir delegenin imzasıyla 22-23 haziranda Otomobil-İş'le birleşme gündemli ve seçim gündemli olağanüstü genel kurul istediklerini belirtti. Maden-İş Hukuk Dairesi'nde 23 yıldır görev yapan avukat Rasim Öz ise "Benim görevim Maden-İş Sendikası'nı yıllardır her faşizm döneminde korumak olduğu gibi, soyguncılara karşı da korumaktır. Ben 5'li yönetime vekâlet etmekten utandığımı zaten belirtmiştim. Ama Maden-İş'i her zaman savunacağım" dedi.

Cumhuriyet,
27 Mayıs 1993.

KONGRE'DEN NOTLAR Muteber YILDIRIM

Metal işkolunun iki sendikasından Otomobil-İş ve Maden-İş Sendikalarının 22 Mayıs'ta yapılan Olağanüstü Genel Kurulları, "birlikte" yapıldı ama Maden-İş delegasyonu, "kongre salonunu aşacak birliğe" "evet" demedi.

Maden-İş Divanı'nı "birlik" taraftarlarının önergesinin kazanması, Otomobil-İş delegasyonunu da etkiledi. Otomobil-İş delegasyonunun "Yaşasın işçilerin birliği" slagonlarıyla, Maden-İş delegasyonuna "biz hepimiz birliği istiyoruz" mesajı Maden-İş muhalefeti tarafından, "Böyle kongre olmaz! Kongremiz baskı altında! Ara kapatılsın!" itirazlarına neden oldu.

Maden-İş Sendikası Hukuk Dairesi Müdürü Rasim Öz'ün kongrede konuşmak istemesi üzerine Divan Başkanı ve DİSK Genel Başkanı Kemal Nebioğlu "Bazan konuşmamak, konuşmaktan daha çok yaraşır, Maden-İş üyerine ve bana" uyarması Rasim Öz'ü susturamadı. Öz'ün, 'daha fazla dayanamayıp, isyan ederek', Murat Tokmak, Halit Erdem ve Ekrem Aydı'ın kıdem tazminatları adı altında, bir milyarın üzerinde ödeme yapıldığını açıklaması delegeler tarafından ayakta alkışlandı.

Maden-İş muhalefetinin üst düzeyden söz alarak, Yönetim Kurulu'ndaki beş kişiyi esas olarak "Maden-İş'in parasını yemek" ve "sermayenin beş bekçisi olmakla" suçlaması, havayı giderek gerginleştirdi.

Birlik kararının oylanmasına geçilmeden önce Murat Tokmak, delegelerden "yorulan beyinlerini zorlayarak, duygularından arınarak, etki altında kalmadan, elleri titrese de sendikanın ve işçi sınıfının geleceği için" evet yönünde oy kullanmalarını istedi. Ama "oturaklı", "durmuş", "oturmuş", "çoğunun saçına, bıyığına kır düşmüş", Maden-İş delegasyonunu "Birlik" için ikna edemedi.

Maden-İş Genel Kurulu'ndan birlik kararının çıkmaması, birliği isteyen Otomobil-İş delegasyonunu hem çok şaşırttı, hem de çok üzdü. Bir Otomobil-İş delegesi, birliğe hayır diyen bir Maden-İş Delegesine "Adam yanında yirmi kişi çalıştırıyor, hem de sigortasız, gelmiş şimdi metal işçilerinin geleceğini tayin etmeye çalışıyor" diye bağırdı. Maden-İş'in, Genel Kurul kararının bildirilmesini büyük bir sessizlik içinde bekleyen Otomobil-İş delegelerinin bir kısmının gözleri dolu dolu iken bazı delege ve yöneticilerinin ağladığı görüldü.

Birlik başka kongreye mi?

Metal işkolunda Otomobil-İş ve Maden-İş sendikalarının birleşme kararının alınacağı, Otomobil-İş Sendikası'nın Olağanüstü Genel Kurul'u 22-23 Mayıs tarihleri arasında yapıldı. Her iki sendikanın aynı salon ve aynı saatlerde başladığı ve olaylı geçen genel kurullarda, Otomobil-İş Sendikası, Maden-İş Sendikası'nın Otomobil-İş'e katılımının görüşüleceği gündem maddesinden önce Genel Kuruluna ara vererek, Maden-İş'ten katılma kararının çıkmasını beklemeye başlamıştı. Dün yapılan Maden-İş Genel Kurulu'ndan Otomobil-İş Sendikasına katılma kararının çıkmaması üzerine, Otomobil-İş Sendikası önceki gün ara verdiği Genel Kurula dün devam ederek, önceki Genel Kurul'da alınmış kararları tekrar karar altına aldı.

Gündem, 23 Mayıs 1993.

DİSK İÇİNDE BİRLEŞMEYE KİM NE DİYOR?

Otomobil-İş ile Maden-İş'in birleşme sürecinde DİSK'in yaklaşımı birleşmeden yana olanlar arasında eleştirilere neden oldu. *Cumhuriyet* gazetesinin 20-21 Mayıs 1993 tarihlerinde yapmış olduğu haberden, DİSK ve bağlı sendikaların başkanlarının Otomobil-İş ile Maden-İş'in birleşmesine ilişkin değerlendirmeleri:

KEMAL DAYSAL
(DİSK YÖNETİM KURULU ÜYESİ):

Benim için önemli olan iki sendikanın DİSK bünyesinde, DİSK'in programıyla birleşmesidir. DİSK tabanının güvenini yeniden kazanabilmek için alternatif bir güç olarak onların karşısına çıkmak gerekiyor. Önemli olan metal işçilerine böyle bir alternatifi sunabilmek ve bir çekim merkezi haline gelebilmektir. Bu iki sendikanın birleşmesini bu nedenle olumlu buluyorum. 'Yeni sendikayı Türk-İş'e taşımaya çalışıyorlar' eleştirilerini de yersiz buluyorum. DİSK'e katılma genel kurulda tartışılacak ve karara bağlanacak. Benim için önemli olan DİSK'tir. Birleşik Sendikanın da DİSK'i tercih edeceğini düşünüyorum.

CELAL KÜÇÜK
(LASTİK-İŞ GENEL SEKRETERİ):

Birleşme, Otomobil-İş ve Maden-İş sendikalarının yönetim kurullarında çoğunluk kararı ile alınmıştır. Mehmet Sevim'in açıklamaları doğal olarak onun kendi yorumudur. Nihai kararı da delegeler verecektir zaten. Kurulacak yeni sendikayı Türk-İş'e götürmeye çalışıyorlar' iddialarına da katılmıyorum. DİSK'te örgütleneceklerdir. Kongre gündemlerinde DİSK'e katılma kararı var.

RIDVAN BUDAK
(TEKSTİL GENEL BAŞKANI):

Bu birleşmeye nasıl karşı çıkarsınız, mümkün değil bu. Ayrıca sendikaların sağlıklı altyapıları varsa birleşme her iki sendikanın da yararınadır. Türk-İş'e gidecekleri düşünceleri külliyen yalan ve yanlıştır. Böyle bir şeyden kimsenin endişesi olmasın. Bu birleşmeye karşı çıkan arkadaşların açıklamasını son derece duygusal buluyorum. Maden-İş'i Maden-İş yapan kadrolarla birleşme kararının uzun uzun tartışılması gerekiyordu.

HULUSİ KARLI
(BANK-SEN GENEL BAŞKANI):

Bu birleşme geçmişin inkar edilmesidir. Küçümsemiyorum ama DİSK'e bağlı büyük bir sendikanın Otomobil-İş'e gitmesini anlamıyorum. Maden-İş adı değişmemeli. Maden-İş'in Otomobil-İş'e gitmesi Maden-İş'in ilkelerini değiştireceği kuşkusunu da doğuruyor.

İSMAİL HAKKI ÖNAL
(GENEL-İŞ GENEL BAŞKANI):

Birleşik sendika DİSK'in ilkelerini kabul ederse bu birleşme metal işçisinin yararına olacaktır. Ben birleşik sendikanın DİSK'e geleceğini ve sınıf ve kitle sendikacılığı anlayışını savunacağına inanıyorum. Yöneticileri zan altında bırakmak istemiyorum, ama niyetleri farklı bile olsa her iki sendikanın tabanının buna izin vermeyeceğine inanıyorum.

MUSTAFA KARADAYI
(PETKİM-İŞ GENEL BAŞKANI):

Sendikamız her zaman işçi sınıfının birliğini savundu. Ancak bu birleşme DİSK çatısı altında, Otomobil-İş'in Maden-İş'e katılmasıyla olmalıdır.

YILMAZ ÖZDEMİR
(BASIN-İŞ GENEL BAŞKANI):

Bu birleşme değil iltihaktır. Maden-İş'in tüzel kişiliği yok oluyor. 12 Eylül'ün bile kapatamadığı sendikayı bunlar kapatıyorlar.

MEHMET MIHLACI
(GIDA-İŞ GENEL BAŞKANI):

Maden-İş Sendikası uzunca bir süredir, Otomobil-İş'in kendisine katılmasını bekliyordu. Ancak Otomobil-İş, ' biz barajı aşmış, yetkili bir sendikayız' diyerek Maden-İş'e katılmaya karşı çıktı. Ben Otomobil-İş'in son Genel Kurulu'nda hatta kulislerin içinde de yer aldım. Türk-İş'i savunan Celal Özdoğan ve arkadaşlarının yönetiminde değil artık Otomobil-İş. Delegelerinin yüzde 75'i "Türk-İş'e hayır' diyor.

SADIK DOĞRULAR
(KERAMİK-İŞ GENEL SEKRETERİ):

Birleşik sendikanın Türk-İş'e gidip gitmeyeceğini bilmem. Ama Maden-İş'in Otomobil-İş'e katılması iltihaktır. Zaten Maden-İş örgütlenme çabası içine girseydi bu duruma düşmeyecekti.

ÇETİN UYGUR
(YERALTI MADEN-İŞ GENEL BAŞKANI):

Türk-İş'te birlik. Maden-İş yöneticilerinin büyük çoğunluğunun 1980'den bu yana dillendirdiği bir gerçek. Hatta 'DİSK'in kurulması hataydı' diyorlardı. DİSK'in aklanması onlar için sürpriz oldu ve örgütlenmemeyi tercih ettiler. Özellikle Maden-İş içinde ve öteki DİSK sendikalarının yöneticileri arasında görüş birliği yok. Sınıflar arasındaki aralığın giderek kapandığı sorunların globalleştiğini ve sınıf savaşımının sona erdiğini söyleyen Maden-İş yöneticilerinin, bu birleşme sonrasında yapacakları, sınıflar ve uluslar arasındaki çatışmanın hatta boğazlaşmanın kol gezdiği bu dünyada 'çağdaş' olma adına, sistemle 'mutabakata' vararak sendikacılık yapmak olacaktır.

DOĞAN HALİS
(DEVRİMCİ SAĞLIK-İŞ GENEL BAŞKANI):

Biz devrimci sendikal birliği savunuyoruz. Oluşturulan birlik ilkesiz ve sendikal hedefleri olmayan bir birlik olmamalı. Ancak biz Otomobil-İş ve Maden-İş arasındaki birlik sürecinin dışında kaldık. Yakından izleyemedik. Bu konudaki en doğru değerlendirmeyi, Maden-İş Sendikası'nın kendi delegeleri yapacaktır.

MADEN-İŞ: OLAĞANÜSTÜ GENEL KURUL'UN ARDINDAN

Olağanüstü Genel Kurulların hemen ardından her iki sendika da delegelerine, üyelerine ve kamuoyuna biren mesaj yayınladılar.

Otomobil-İş Başkanlar Kurulu tarafından yayınlanan mesajda, Otomobil-İş'in, işçi sınıfına katkılar sağlayacağına inandığı Maden-İş'le işkolu düzeyindeki birlik amacını genel kurullar aşamasına taşıdığı, birliğin sendikal ilkelerin gereği olduğu kadar, işçi sınıfımızın toplumsal yaşamda hak ettiği onurlu yeri alabilmesi, sendikaların gerçek anlamda bir baskı grubu olabilmeleri ve ülkemizde demokrasinin yerleşmesi için de gerekli olduğu belirtildi. Bölünmüşlüğün, başta işçi sınıfı olmak üzere tüm emekçi kesimlerin aleyhine olumsuz sonuçlar yarattığının tartışmasız bir doğru olduğu, işçi sınıfının "anti-sendikal girişimleri boşa çıkartabilmesinin" yolunun da sınıfın birliğinden geçtiği kaydedildi:

> Bu tesbitlerden yola çıkan sendikamız ile T. Maden-İş Sendikası arasında aylar süren BİRLİK görüşmelerinin, 22-23 Mayıs 1993 tarihlerinde yapılan olağanüstü genel kurullarda sonuçlandırılması bekleniyordu.
>
> Ancak, Maden-İş Sendikası Genel Kurulu'nda delegelere yönelik kişisel ve duygusal müdahaleler sonucu beklenen kararın çıkmaması ve birliğin gerçekleşmemiş olmasını üzüntüyle karşıladığımızı belirtmek isteriz.
>
> Metal işçilerinin ilgi odağı olan iki sendikanın birleşmesi önüne konan engel, yine metal işçileri tarafından aşılacaktır.

Otomobil-İş Başkanlar Kurulu mesajında, metal işçilerinin birliği için yürütülen mücadelenin devam edeceğini, Maden-İş ile birlikte daha önce imza altına alınan DİSK üyeliğini de içeren "Birleşme Protokolü"nün, Otomobil-İş Genel Kurulu'nda oy birliği ile kabul edilmiş olması nedeniyle yeniden tartışma konusu yapılmayacağını açıkladı. Birliğin sağlanması için büyük olgunluk ve çaba gösteren Otomobil-İş ve Maden-İş delegelerine teşekkür eden Otomobil-İş Başkanlar Kurulu, "Genel Kurul'da taraf olan DİSK yönetiminin son günlerde, DİSK'i de bağlayan tartışmalar karşısında sessiz kalması ve BİRLİK Genel Kurulu'nda DİSK'e uzatılan EL'i görmezlikten gelmesini de talihsizlik" olarak değerlendirdi: "Metal işçilerinin tüm çabalarına karşın BİRLİĞİN engellenmiş olmasını üyelerimizin, sendikal hareketin ve kamuoyunun takdirlerine bırakıyoruz."[1169]

Maden-İş Genel Yönetim Kurulu da, "T. Maden-İş Sendikası Olağanüstü Genel Kurul Delegelerine" başlıklı bir teşekkür mesajı yayınladı:

> 22 Mayıs günü yaptığımız Otomobil-İş Sendikası ile birleşme kongremizde, birlik karşıtı bazı kişilerin sergilediği olumsuz tutum ve davranışlara karşın, kongrenin düzeyinin yüksek tutulmasında gösterdiğiniz özen ve dikkate, kongrenin T. Maden-İş'e yakışan olgunlukla sonuçlanması için katkıda bulunan tüm delege arkadaşlarımıza teşekkür ediyor, T. Maden-İş ve Otomobil-İş Sendikalarının birleşmesi için devam edecek olan çalışmalara desteğinizin artarak süreceğine inanıyoruz.[1170]

Olağanüstü Genel Kurul'un sonrasında da Maden-İş içinde sular durulmadı. Olağanüstü Genel Kurul'da yaşanan büyük hayal kırıklığına rağmen, Maden-İş Genel Yönetim Kurulu Otomobil-İş'le birleşme kararından vazgeçmedi.

RASİM ÖZ AZLEDİLİYOR

Genel Kurul öncesindeki gelişmeleri değerlendiren Maden-İş Genel Yönetim Kurulu, sendikanın vekili Av. Rasim Öz'ün iş akdine Genel Kurul'dan bir gün önce, 21 Mayıs 1993 tarihi itibariyle İş Kanunu'nun 17/2-b maddesine dayanarak son vermişti. Bu hüküm, "işçinin, işveren yahut bunların aile üyelerinden birinin şeref ve namusuna dokunacak sözler sarfetmesi veya davranışlarda bulunması, yahut işveren hakkında şeref ve haysiyet kırıcı asılsız ihbar ve isnatlarda bulunması" durumunda işverene, işçinin iş akdini bildirimsiz ve tazminatsız olarak feshedilebilme hakkı tanıyordu.

Bu karar, 25 Mayıs tarihinde *Cumhuriyet* gazetesinde ilan edilerek duyuruldu. İlanda, Av. Rasim

Öz'ün gerek sendika tüzel kişiliği vekaletinden ve gerekse Maden-İş Genel Yönetim Kurulu üyeleri Murat Tokmak, Halit Erdem, Ekrem Aydın, Tayyar Elmas, Naci Alansatan ve Aziz Ülkü'nün şahsen verdikleri vekaletten azledildiği kamuoyuna ve üçüncü kişilere duyuruldu.[1171] *Cumhuriyet*'in "Maden-İş avukatını kovdu" başlığıyla verdiği haberde, "Maden-İş ve Otomobil sendikalarının birleşme kararı çıkmayan kongrelerinin ardından" Maden-İş Genel Yönetim Kurulu adına Genel Başkan Murat Tokmak'ın, "Av. Rasim Öz'ün iş aktinin feshedildiği, Maden-İş Genel Başkan Vekili Mehmet Sevim'in ise kesin ihraç talebiyle Onur Kurulu'na sevk edildiği" açıklaması yer aldı. Açıklamada, Ankara büro çalışanı İbrahim Şahin, Ümraniye büro çalışanı Kazım Özgenç ve Basın Yayın Büro Sorumlusu Tayfun Sever'in iş akitlerinin de feshedildiği belirtilmekteydi.

Konuya ilişkin olarak bir açıklama yapan Murat Tokmak, Avukat Rasim Öz'ün gerek Maden-İş'in gerekse Genel Yönetim Kurulu üyelerinin vekaletlerinden azledilmesi kararını Genel Kurul'dan bir gün önce aldıklarını, Rasim Öz'ün iş akdinin, "dengesiz, haksız ve yalan dayalı açıklamalarda bulunması nedeniyle, İş Kanunu'nun 17/2-b maddesine dayanarak" feshedilmiş olduğunu kaydetti. Tokmak, Mehmet Sevim'in Onur Kurulu'na sevk edilmesine ilişkin olarak ise, bu kararın "sendikanın tüzel kişiliğine hakaret ettiği ve zarar verdiği için Maden-İş Anatüzüğü'nün 16. maddesi uyarınca" alındığını belirtti. Tokmak, sendikanın dört çalışanının işyerine son verilmesinin nedeninin ise "Yönetim Kurulu'nun kararlarına uymamak, uyarıldıkları halde taraflı davranarak, işyerlerini terk etmek" olduğunu söyledi.[1172]

ONUR KURULU KRİZİ

Maden-İş Genel Başkan Vekili Mehmet Sevim'in Onur Kurulu'na "kesin ihraç" talebiyle verildiği Genel Başkan Murat Tokmak tarafından basına açıklandı. Ne var ki, Onur Kurulu toplantısı tam anlamıyla bir kriz yarattı.

Maden-İş Genel Başkanı Murat Tokmak'ın açıklamasına göre, Mehmet Sevim'in kesin ihraç talebiyle Onur Kurulu'na sevkedilmesiyle ilgili olarak Onur Kurulu 10 Haziran'da oturum yaptı. Mehmet Sevim'den savunmasını isteyerek, toplantısını 22 Haziran'a erteledi. Tokmak, Onur Kurulu'nun bu oturumundan sonra "ilginç gelişmeler" yaşandığını söyledi: "Onur Kurulu'nu lehine çevirememeyeceğini anlayan Mehmet Sevim, önce bu kurulun bir üyesine itiraz etti. Gerekçe, Onur Kurulu Yazmanı Tahsin Çalışkan'ın sendikada ücretli personel olarak çalışması." Tokmak, ne yasal mevzuatın ne de sendika tüzüğünün iki görevin bir arada yapılmasına engel teşkil ettiğini söyledi. Bu gerekçeyle de Maden-İş Yönetim Kurulu tarafından Mehmet Sevim'in Tahsin Çalışkan'ın üyeliğine itirazının kabul edilmediğini kaydetti. Tokmak, Genel Başkan Vekili Mehmet Sevim'in "sahte onur kurulu" oluşturduğunu, beş kişilik Onur Kurulu'nun iki üyesinin sendika dışında bir araya gelerek kendilerini Onur Kurulu ilan ettiklerini ileri sürdü. Murat Tokmak, "Sahte onur kurulu" oluşturanları mahkemeye verdiklerini belirtti.[1173]

Diğer taraftan, Maden-İş Onur Kurulu, Maden-İş Yönetim Kurulunun "Mehmet Sevim'i ihraç" istemini reddetti. Onur Kurulu tarafından yapılan açıklamada, "Genel Başkan Vekili Mehmet Sevim'i, Olağanüstü Genel Kurul'da sendikamızın Otomobil-İş'e İltihakına karşı çıkması nedeniyle kesin ihraç istemiyle Onur Kurulu'na sevk eden Genel Yönetim Kurulu, kongre iradesini, sendikamızın demokratik ilklerini hiçe sayan bir oldubitti peşindedir" denildi. Bu girişimin "suç" olduğu kararına da varan Onur Kurulu, Maden-İş tüzel kişiliğine karşı suç işleyen beş Genel Yönetim Kurulu üyesi hakkında yasal yollara başvurarak dava açmak üzere hazırlıklara başlanmasını kararlaştırdıklarını açıkladı.[1174]

Maden-İş Genel Sekreteri Halit Erdem ise Onur Kurulu'nda yaşanan krize ilişkin olarak, Onur Kurulu'nun Genel Başkan Vekili Mehmet Sevim'in sendikadan ihracını konu ederek toplanmasının ardından, Kurul adına Cevdet Yılmaz, Zeynel Azapçı, ve Haydar Onay'ın açıklamasını da yalanlayarak şunları söyledi:

> Onur Kurulumuz, Dursun Sabur başkanlığında Tahsin Çalışkan, Şeref Kahraman, Cevdet Yılmaz ve Zeynel Azapçı'dan oluşur. Kurulumuz Mehmet Sevim'in ihracını görüş[tü], 3 kişilik çoğunluğun oyuyla her iki tarafı da dinleme ve 21 Haziran'da yeniden toplanma kararı aldı. Bu kararı imzalayan Cevdet Yılmaz ve Zeynel Azapçı, bir başka mekanda toplanıp, Tahsin Çalışkan'ı Onur Kurul'u üyeliğinden düşürdü ve yerine yedekten üye Haydar Onay'ı göreve çağırdı.

> Kurul Mehmet Sevim'i değerli çalışmalarından dolayı kutlarken, Maden-İş yöneticilerini de sınıf düşmanı ilan etti.[1175]

MADEN-İŞ'TE DİSK DENETİMİ

Kongre salonunda ve kamuoyuna yönelik açıklamalarda sıklıkla dillendirilen, basında da oldukça yer bulan Maden-İş'in paralarının haksız bir şekilde kullanıldığına ilişkin iddialar üzerine DİSK Maden-İş'in mali ve idari yönden denetlenmesi için harekete geçti. DİSK'in oluşturduğu denetleme kurulunun başkanlığını yapacak olan Rıza Güven, Maden-İş Yönetim Kurulu üyelerine mali nedenlerle suçlamalar yöneltilmiş olduğunu, kongrede, delegelerin yönetim kurulunu aklamış olmasına rağmen söylentilerin durmadığını söyledi: "DİSK, gerçeği açığa çıkarmanın ve söylentileri durdurma yolunun böyle bir denetimden geçeceğine inandı." Rıza Güven, denetlemenin, DİSK'in aldığı karardan sonra Maden-İş Genel Yönetim Kurulu'nca da uygun görüldüğünü ve bunu bir yazıyla kendilerine bildirdiklerini söyledi.[1176]

Diğer taraftan, Maden-İş Sendikası Genel Sekreteri Halit Erdem de DİSK'in aldığı mali denetleme kararında şaşırtıcı noktalar olduğunu belirtti. Yöneltilen suçlamalar karşısında, DİSK denetleme kurulunun bir inceleme yapması kararını 24 Mayıs'ta kendilerinin aldıklarını ve DİSK'e bildirdiklerini, DİSK'in 10 Haziran'da basına açıklanmamak kaydıyla aldığı karara neden uyulmadığının da merak konusu olduğunu söyledi. [1177]

Aynı yönde bir açıklama yapan Maden-İş Yönetim Kurulu üyesi Tayyar Elmas da denetimden sıkıntı duymadıklarını, kendilerinin de denetleme için DİSK'e başvurma kararı aldıklarını söyledi. Buna karşılık Elmas, denetleme yöntemine karşı çıktıklarını belirtti:

> DİSK'in Denetleme Kurulu var. Fakat bu denetleme ile ilgili Rıza Güven görevlendirildi. Rıza Güven'in görevlendirilmesini doğru bulmuyoruz. Bütün belgeleri hazırlıyoruz, birkaç gün içinde kamuoyuna açıklayacağız.[1178]

Tayyar Elmas, DİSK yönetiminin Maden-İş ve Otomobil-İş arasındaki birliğin gerçekleşmemesi için taraf olduğunu da söyledi.[1179]

Mehmet Sevim ise Maden-İş yönetiminin DİSK'in oluşturduğu denetleme heyetine karşı çıktığını söyleyerek, DİSK Denetleme Kurulu'nda ısrar etmesinin nedenin de DİSK Denetleme Kurulu'nda, Maden-İş yöneticisi Tayyar Elmas'ın yer alması olduğu iddiasında bulundu.[1180]

MADEN-İŞ OLAĞANÜSTÜ GENEL KURULU: 3-4 TEMMUZ 1993

22-23 Mayıs 1993 tarihlerinde toplanan ve birleşme kararının alınamadığı Olağanüstü Genel Kurul'un ardında Maden-İş, Otomobil-İş ile ilişkilerini sürdürdü. İki sendika arasında birleşme fikri canlı tutuldu.

Maden-İş, hazırlıklarını hızla tamamladı ve ikinci Olağanüstü Genel Kurulu'nu 3-4 Temmuz 1993 tarihlerinde Pendik'teki Genel Merkez binasında topladı. 22 Mayıs'ta yapılan Olağanüstü Genel Kurulu'nun sonrasında Maden-İş, birleşmenin önünde engel olan muhalefetin etkisini kırmaya yönelik adımlar atmış, Av. Rasim Öz'ün ve muhalefette başı çeken çalışanlarının iş akitleri feshedilmiş, Mehmet Sevim Onur Kurulu'na verilmişti.

Maden-İş Olağanüstü Genel Kurulu'na 125 delege katıldı.[1181] Genel Kurul yasal ve tüzüksel çoğunluk sağlanarak Genel Sekreter Halit Erdem tarafından açıldı. Divan oluşturulması için verilen önergenin oybirliğiyle kabul edilmesi sonucu Divan Başkanlığı'nna Kemal Daysal, Başkan Yardımcılıklarına Dursun Sabur ve Şevket Şahin, Katip üyeliklerine Feramuz Önel ve Ahmet Kurubacak getirildiler.[1182] Daha sonra verilen önerge ile Hesap Tetkik Komisyonu'nun Ahmet Dağdeviren, Mehmet Kaynak ve Hüseyin Kara'dan oluşturulması önerildi. Önerge oybirliği ile kabul edildi ve Hesap Tetkik Komisyonu çalışmalarına başladı.

Gündemin 4. maddesi gereği Mehmet Sevim, Şeref Yakın, Cemal Kılıç, Muharrem Aydemir ve Genel Sekreter Halit Erdem söz alarak Olağanüstü Genel Kurul'un toplanma gerekçelerini dile getirdiler. Gündemin 5. maddesine geçildi ve Genel Yönetim Kurulu'nun Çalışma Raporu, Denetim

Kurulu Raporu, mali konulara ilişkin raporlar ve Hesap Tetkik Komisyonu Raporu okunarak delegelerin bilgisine sunuldu.

Saat 14.00'de yarım saat ara verildi ve saat 14.30'da raporlar üzerinde tartışmalara geçildi. İrfan Astunç, Satılmış Polat, İsmet Demir, Tahsin Çalışkan, Cevdet Yılmaz, Cafer Tayyar Dilek, Celal Erdem, Recep Koç, Hasan Yalçın, Mehmet Sevim söz alarak görüşlerini ilettiler. Genel Sekreter Halit Erdem ve Genel Başkan Murat Tokmak Genel Yönetim Kurulu adına gereken açıklamalarda bulundular. Ardından kurulların ibrasına geçildi, Genel Yönetim Kurulu "38 aleyhte, 83 lehte oyla" oyçokluğu ile, Genel Denetim Kurulu ise oybirliğiyle ibra edildi. Gündemin 6. Maddesi görüşüldü ve tahmini bütçe oybirliğiyle kabul edildi.[1183]

Daha sonra, Maden-İş ile Otomobil-İş'in birleşmesine ilişkin görüşmelere geçildi. Gündemin 7 ve 8. maddelerinin aynı konuyu içermeleri dolayısıyla ve zamanın hayli ilerlemiş olması nedeniyle birlikte görüşülmesi gerektiğini içeren bir önerge oybirliğiyle kabul edildi." Böylece bu maddelerin birlikte görüşülmesine başlandı. Katılma kararına ilişkin çok sayıda delegenin imzasını taşıyan bir önerge ile Otomobil-İş ile yapılacak birliğin ancak kanunun aradığı katılma kararı ile sağlanabileceği ve bu katılma kararında önergede yazılı şartlara bağlı olması gerektiğinin kabulü istendi. Genel Kurul'un oyuna sunulan önerge, tek tek ad okunarak yapılan oylama sonucu 36 aleyhte oya karşı 84 oyla kabul edildi.[1184]

Bu önergenin kabulünün ardından önerge doğrultusunda katılma kararının, Divan'a verilmiş hukuki mütalaalar doğrultusunda delege tam sayısının salt çoğunluğu ile alınabileceği kesinleşmiş oldu. Böylece 76 oyla katılma kararının alınabileceği açıklandı. Yapılan oylamada, önergede yazılı olduğu biçimi ile Otomobil-İş'e katılma kararı 84 oyla kabul edildi. Alınan sonuç karşısında, gündemin aynı maddesinde, birliğin katılma yerine birleşme yolu ile sağlanmasını isteyen önerge sahipleri tarafından geri çekildi.[1185]

Cumhuriyet, Maden-İş Olağanüstü Genel Kurulu'nun ilk gününün çekişmeli geçtiği, "Otomobil-İş Sendikası'na katılımın kabulünü isteyenlerle istemeyenlerin karşılıklı atışması ve suçlamalarına" sahne olduğu değerlendirmesini yaptı.[1186]

Genel Kurul'a, DİSK yönetiminin kimi müdahaleleri de gözlendi. Bir yandan, taraf olmadıklarını, alınan kararları destekleyeceklerini açıklayan DİSK yönetiminin, diğer yandan DİSK Denetim Raporu'nu ve Süleyman Çelebi ile İsmail Hakkı Önal'ın imzası bulunan DİSK belgelerini delegelere dağıttırdığı gözlendi. Maden-İş dâhil DİSK'e bağlı birçok sendikada problemlerin yaşandığını söyleyen Kemal Nebioğlu'nun, "Maden-İş'e sahip çıkın" sözleri delegelerin "Biz Maden-İş'i satmaya mı çalışıyoruz?" şeklindeki tepkilerine neden oldu.[1187] Buna karşılık, *Cumhuriyet* adına Olağanüstü Genel Kurul'u izleyen Emine Algan, DİSK Genel Başkanı Kemal Nebioğlu'nun konuşmasından "DİSK'in birleşmeden yana olduğu" izlenimini edindiğini yazdı.[1188]

Birliğe doğru

Maden-İş kongresi suçlama dolu

EMİNE ALGAN

Türkiye Maden-İş Sendikası'nın iki ay içindeki ikinci Olağanüstü Genel Kurulu'nun ilk günü çekişmeli bir havada geçti. Yönetim kurulu seçimi bugün yapılacak olan genel kurul dün, Otomobil-İş Sendikası'na katılımın kabulünü isteyenlerle istemeyenlerin karşılıklı atışması ve suçlamalarına sahne oldu. Seçim amacıyla yapılan genel kurula dün 125 delege katılırken DİSK Genel Başkanı **Kemal Nebioğlu**'nun konuşması da DİSK'in birleşmeden yana olduğu izlenimi verdi. Otomobil-İş Sendikası ile birleşmenin gerçekleşebilmesi için toplam 155 olan delegeden 85'inin oyu gerekiyor.

Dün sabah başlayan genel kurul Pendik'te Maden-İş Sendikası merkezinde yapıldı. Divan başkanlığını **Kemal Daysal**'ın yaptığı genel kurulda Yönetim Kurulu Başkanı **Murat Tokmak**, savunma havasında sürdürdüğü konuşmasında sendikal birliğin yararlarından söz etti.

İki ay içinde ikinci olağanüstü kurula gitmenin zaman kaybı olduğunu söyleyen Tokmak, "Bu tozu-dumanı dağıtalım ve iş yapmaya başlayalım.

Genel Yönetim Kurulu olarak biz, Maden-İş'in sendikal geleneğini çıkmazda bırakmadık. Artık Birleşik Metal İşçi Sendikası'nın eylem planını harekete geçirmek istiyoruz" dedi.

Cumhuriyet, 4 Temmuz 1993.

Maden-İş Genel Başkanı Murat Tokmak konuşmasında sendikal birliğin önemine değindi. İki ay içinde ikinci olağanüstü genel kurula gitmenin zaman kaybı olduğunu söyledi:

> Bu tozu dumanı dağıtalım ve iş yapmaya başlayalım. Genel Yönetim Kurulu olarak biz, Maden-İş sendikal geleneğini çıkmazda bırakmadık. Artık Birleşik Metal İşçi[leri] Sendikası'nın eylem planını harekete geçirmek istiyoruz.[1189]

Olağanüstü Genel Kurul'da birini Murat Tokmak'ın diğerini Cevdet Yılmaz'ın başını çektiği iki liste yarıştı. Seçimi 125 delegenin 84'ünün oyunu alan Murat Tokmak'ın listesi kazandı. Cevdet Yılmaz'ın listesi 32 oy aldı.[1190] Kemal Nebioğlu'nun "denge unsuru" olacağını söyleyerek son dakikada aday gösterdiği DİSK Antalya Bölge Temsilcisi Recep Koç da seçilemedi.[1191]

Genel Kurul'un ikinci günü yapılan seçimlerin ardından, Maden-İş delegelerinin, Maden-İş'in katılarak birleşme kararı aldığı Otomobil-İş'in onur üyeleri kabul edilmesi yolundaki bir önerge oybirliğiyle kabul edildi.[1192]

Gerçek dergisinin değerlendirmesine göre kongrede hâkim olan tartışma, "kendisini 'muhalefet' olarak tanımlayan grubun tasfiye edilmesi ve delegelerin birlik doğrultusunda karar almalarıydı." Yine aynı değerlendirmeye göre her iki genel kurulun ortak yanı, işçi sınıfı sorunlarının tartışılması, çözüm önerileri üzerinde durulması yerine kişisel sürtüşmelerin ön plana çıkartılması ve parasal sorunların tartışılması oldu. Yazının devamında, Olağanüstü Genel Kurul boyunca süren tartışmalarda, DİSK yönetiminin de devreye girerek Maden-İş Genel Başkanı Murat Tokmak'ın, birleşmeyi en az 6 ay ertelemeye ikna edilmeye çalışıldığı belirtiliyor. Ancak "Bu iş fazla uzamayacak, gereken ne ise o yapılacaktır" diyen Maden-İş yönetimi, uzun tartışmalardan sonra birleşme kararını çıkarmayı başardığı, yapılan oylamada 84 delege birleşme konusunda olumlu oy kullanırken, 36 delegenin hayır oyu kullandığı bilgisine yer veriliyor.[1193]

Cevdet Yılmaz'ın listesinde seçime giren Mehmet Sevim, "Bana göre katılma kararı çıkmadı" dedi:

> Tüzüğümüzde çok açık bir hüküm var. Otomobil-İş'e katılma durumunda DİSK üyeliğinden çıkılmış olunuyor. Oysa DİSK üyeliğinden çıkmak için üçte iki çoğunluk gerekli. Aynı zamanda mal varlığımızın devredilmesi için de bu çoğunluk gerekiyor. Biz ilke savaşı veriyoruz.[1194]

Buna karşılık yeniden Genel Başkan seçilen Murat Tokmak delegelerin doğru karar verdiğini söyleyerek, olayın asıl amacından saptırılmak istendiğini, ancak kongre delegeleri ikinci kez yönetimi ibra ettiğini belirtti. Tokmak, alınan Otomobil-İş ile birleşme kararı konusunda da bir tereddüt olmadığını söyledi:

> Geçen sefer iki oy ile karar çıkamamıştı. Bu sefer gerçekleşti. Otomobil-İş Sendikası da genel kurulunu yaptıktan sonra DİSK üyeliği de kabul edilecek. DİSK'ten ayrılma gibi bir durum söz konusu değil. Mal varlığı konusunda da yasaların belirlediği şekilde gereken yapılacak.[1195]

MADEN-İŞ GENEL YÖNETİM KURULU 3-4 TEMMUZ 1993 TARİHLİ OLAĞANÜSTÜ GENEL KURUL SEÇİM SONUÇLARI

Murat Tokmak	Genel Başkan (84 oyla)
Halit Erdem	Genel Sekreter (84 oyla)
Tayyar Elmas	Genel Yönetim Kurulu Asil Üyesi (84 oyla)
Naci Alansatan	Genel Yönetim Kurulu Asil Üyesi (83 oyla)
Aziz Ülkü	Genel Yönetim Kurulu Asil Üyesi (83 oyla)
Kemal Daysal	Genel Yönetim Kurulu Asil Üyesi (77 oyla)
Ekrem Aydın	Genel Yönetim Kurulu Asil Üyesi (74 oyla)

Genel Yönetim Kurulu yedek üyelikleri: Seyda Bakır (83 oyla), Mümin Duman (71 oyla), Hüseyin Kara (71 oyla), Özcan Pekşen (68 oyla), Ramazan Kulakçı (60 oyla)

GENEL DENETİM KURULU

Hasan Babür (82 oyla), Tahsin Özer (74 oyla) ve Durmuş Yıldız (72 oyla).

Genel Denetim Kurulu yedek üyelikleri: Veyis İncesu (73 oyla), Ahmet Kurubacak (70 oyla), Ethem Keş (68 oyla)

Türkiye Maden-İş Sendikası'nın 3-4 Temmuz 1993 tarihinde Toplanan Olağanüstü Genel Kurul Divan Tutanağı.

Murat Tokmak, 17 Temmuz'da *Cumhuriyet*'e verdiği demeçte, "3-4 Temmuz'da yapılan Genel Kurul'da Maden-İş'in 84 delegenin oyuyla Otomobil- İş ile birleşme kararı verdiğini hatırlatarak, birleşme çalışmalarının son aşamaya geldiğini söyledi. Tokmak, "Birleşik Metal İşçileri Sendikası adı altında birleştikten sonra metal işkolunda daha güçlü bir örgütün yaratılacağına" olan inancını dile getirdi.[1196]

Maden-İş Olağanüstü Genel Kurulu ve alınan birlik kararı kimi yerel basında da yankı buldu. 1980 öncesinde Maden-İş'in örgütlü olduğu ve büyük sendikal kavganın yaşandığı, 1980 sonrasında ise Otomobil-İş'in örgütlenme gündeminin

en üst sıralarında yer alan Ereğli Demir Çelik Fabrikaları'nın (Erdemir) bulunduğu Ereğli'de iki sendikanın birleşme çabaları yerel basından ilgi gördü. *Ereğli Gündem* gazetesi, 7 Temmuz 1993 tarihinde yapmış olduğu habere "DİSK'e bağlı T. Maden-İş yönetimi görev bölümünden sonra örgütlenmeyi hızlandıracak... Öncelik Ereğli'nin" başlığını koydu:

> DİSK'e bağlı Türkiye Maden-İş Sendikası'nın Olağanüstü Genel Kurulu'ndan sonra, ayrı listede yer alan Mehmet Sevim dışında yeniden işbaşına getirilen Genel Başkan Murat Tokmak ve Genel Sekreter Halit Erdem yönetimi bu hafta yapacağı görev bölümünden sonra Otomobil-İş Sendikasının bulunmadığı yerlerde örgütlenme çalışmasına başlayacak. Bu yerlerin başında Ereğli geliyor.
>
> T. Maden-İş Genel Sekreteri Halit Erdem, yönetim kurulunun görev dağılımı yapıldıktan sonra başta Ereğli olmak üzere örgütlenme çalışmalarını hızlandıracaklarını söyledi.
>
> Genel Başkanlar Kurulu kararı ile birleşme konusunda Otomobil-İş'in iki ay içinde yapması gereken genel kuruluna kadar, Maden-İş Otomobil-İş'in örgütlü bulunmadığı yerlerde örgütlenme çalışmaları yapacak. Daha sonra Maden-İş Otomobil-İş birlikte DİSK'e bağlı olarak kurulacak Birleşik Metal İşçileri Sendikası'na katılacak. Böylece bu işkolunda baraj sorunu olmadan yetki mücadelesine girilecek.
>
> T. Maden-İş'in Ereğli'de bulunan ve 12 Eylül'den sonra kayyıma teslim edilen binasını aldığı, önümüzdeki günlerde öncelikle buraya bir görevli atayacağı ve ardından şube yönetimi, oluşturulması çalışması yapılacağı bildirildi.[1197]

Öte yandan İzmir'de yayımlanan *İzmir Ticaret* gazetesi haberi "Maden-İş ve Otomobil-İş birleşmenin eşiğinde" başlığıyla verdi. Haberde, 1980 öncesi DİSK'in en güçlü sendikası olan Maden-İş'in, eski gücüne ulaşabilmek için "sil baştan" dediği vurgulanmakta, 3-4 Temmuz tarihinde gerçekleştirdiği Olağanüstü Genel Kurul toplantısında, bağımsız Otomobil-İş Sendikası ile birleşme kararı alan sendikanın, işkolu barajını aşarak toplu sözleşme masasına güçlü bir şekilde oturmak istediği belirtilmekteydi. Maden-İş yöneticilerinin İstanbul'da Kalyon Oteli'nde basına bir sohbet yemeği verdiği kaydedilerek, Maden-İş Genel Başkanı Murat Tokmak'ın açıklamalarına yer verilmekteydi:

> Günümüz koşullarında mücadele edebilmek için güçlü sendikal merkezler yaratılmasına karar verdik. Bu yüzden daha güçlü bir mücadele için büyük özveri göstererek Otomobil-İş ile birleşme kararı aldık.

Sohbet yemeğinde Murat Tokmak, metal işkolunda 470 bin işçinin çalıştığını belirterek, yüzde 10'luk işkolu barajını aşabilmek için 47 bin üyeye gerek duyulduğunu, iki sendikanın birleşmesinin ardından bu barajın aşılabileceğini söyledi. Otomobil-İş'le birleşme kararının 1979'daki büyük grevlere dek uzandığını hatırlatan Tokmak, o yıllarda da birleşme düşüncelerinin olduğunu fakat 12 Eylül askerî yönetimi nedeniyle birleşmenin gerçekleştirilemediğini hatırlattı. Birleşme protokolü gereği sendikanın "Birleşik Metal-İş Sendikası" adını alacağını ve DİSK'e üye olacağını kaydeden Maden-İş Başkanı Tokmak, kamuoyu desteği olmadan işçi sınıfının başarıya ulaşamayacağını açıkladı.

Maden-İş'te yönetim değişmedi

İstanbul Haber Servisi - Türkiye Maden-İş Sendikası Olağanüstü Genel Kurulu, Yönetim Kurulu'na "göreve devam" dedi. İki ay içinde ikinci kez olağanüstü genel kurula giden Maden-İş Sendikası'nda **Murat Tokmak**'ın başkanlığındaki Yönetim Kurulu, 84 oyla yeniden seçildi.

Önceki gün başlayan ve ilk gün Otomobil-İş Sendikası ile birleşme kararı alınan genel kurulda dün iki ayrı liste için seçim yapıldı. Toplam 125 delegenin katıldığı genel kurulda **Cevdet Yılmaz**'ın listesi ise 32 oy aldı. Oylama sonucunda genel sekreterliğe **Halit Erdem** seçildi.

Delegelerin çoğunluğunun birleşme kararı verdiği genel kurulu değerlendiren ve Cevdet Geray'ın listesinde yer alan Av. **Mehmet Sevim**, "Bana göre katılma kararı çıkmadı" dedi. Av. Sevim, "Tüzüğümüzde çok açık bir hüküm var. Otomobil-İş'e katılma durumunda DİSK üyeliğinden çıkılmış oluyor. Oysa DİSK üyeliğinden çıkmak için üçte iki çoğunluk gerekli. Aynı zamanda mal varlığımızın devredilmesi için de bu çoğunluk gerekiyor. Biz ilke savaşı veriyoruz. Mücadelemiz devam edecektir. Yöneticilerin yolsuzluklarının hesabını her platformda vereceğiz" diye konuştu.

Genel kurulda yeniden Yönetim Kurulu Başkanlığı'na seçilen Murat Tokmak ise delegelerin doğru karar verdiğini söyleyerek "Olay asıl amacından saptırılmak istendi. Ancak kongre delegeleri ikinci kez yönetimi ibra etti" diye konuştu. Tokmak, Otomobil-İş ile birleşme kararı konusunda da "Geçen sefer iki oy ile karar çıkamamıştı. Bu sefer gerçekleşti. Otomobil-İş Sendikası da genel kurulunu yaptıktan ve katılım gerçekleştikten sonra DİSK üyeliği de kabul edilecek. DİSK'ten ayrılma gibi bir durum söz konusu değil. Mal varlığı konusunda da yasaların belirlediği şekilde gereken yapılacak" dedi.

Cumhuriyet, 5 Temmuz 1993.

Maden-İş Genel Yönetim Kurulu'ndan Ekrem Aydın, Halit Erdem ile Aziz Ülkü'nün de katıldığı sohbet toplantısında yeni sendikal anlayışlar da gündeme geldi. Maden-İş yöneticilerinin, "Geçmişte bıraktığımız bir eksikliği tamamlamak" şeklinde nitelendirdikleri sohbet yemeğinde, işçinin ihtiyaçlarını yarına ertelemeyip bugünü yaşamak istediği ve hangi sendika değil, nasıl bir sendika diye sorguladığı belirtildi.[1198]

BİRLEŞME GENEL KURULU: BİRLEŞİK METAL-İŞ

Derinden Gelen Kökler.

4 Eylül tarihli *Cumhuriyet*, DİSK'e bağlı Maden-İş Sendikası ile bağımsız Otomobil-İş Sendikası'nın birleşmesinin 4 Eylül'de gerçekleşeceğini yazdı: "Otomobil-İş Sendikası Genel Başkanı Ali Rıza İkisivri, bugün yapılacak kongrede iki sendikanın birleşerek "Birleşik Metal İşçileri Sendikası" adını alacağını ve DİSK'e üye olacağını söyledi." İkisivri, daha önce alınan birleşme kararının bu kongrede sonuçlanacağını belirterek birleşmenin hedefini, "etkili olmak ve daha da büyümek" olarak açıkladı.[1199]

Otomobil-İş Olağanüstü Genel Kurulu 4-5 Eylül 1993 tarihlerinde Kültür A.Ş. Konferans Salonu'nda toplandı. Kadıköy İlçe Seçim Kurulu tarafından onaylanan 285 kişilik delege listesinde 193 delegenin imzasının bulunduğu, böylece toplantı yeter sayısının sağlandığı tespit edildi ve Genel Kurul Otomobil-İş Genel Sekreteri Servet Baykan tarafından açıldı.

Genel Kurul Divanı'nın oluşturulması için verilen bir önerge ile, Divan Başkanlığı'na Halit Barçın, Başkan Vekilliklerine Adnan Serdaroğlu, Üzeyir Demirtaş, Yazmanlıklara Veli Selçuk ve Kemal Civanöz önerildi. Başka bir önerge olup olmadığı soruldu, olmadığı anlaşıldı ve Genel Kurul'un oyuna sunulan önerge oybirliğiyle kabul edildi. Divan Başkanı tarafından Genel Kurul gündemi okundu. Oya sunulan günden oybirliğiyle kabul edildi.[1200]

OTOMOBİL-İŞ 4-5 EYLÜL
OLAĞANÜSTÜ GENEL KURULU GÜNDEMİ

1- Yoklama ve açılış,

2- Divan seçimi ce saygı duruşu,

3- Genel Başkan'ın açış konuşması,

4- Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu (DİSK)'na üyelik konusunun görüşülerek karara bağlanması,

5- Maden-İş Sendikası'nın Otomobil-İş Sendikası'na katılma kararının görüşülmesi ve karara bağlanması,

6- Komisyonların seçimi

a- Tahmini bütçe Komisyonu

b- Kararlat Komisyonu

7- Tüzük Değişikliği raporunun görüşülerek karara bağlanması,

8- Tahmini Bütçe Komisyonu raporunun görüşülmesi ve karara bağlanması,

9- Kararlar Komisyonu raporunun görüşülmesi ve karara bağlanması,

10- Genel Yönetim Kurulu'na şube açma yetkisi verilmesi konusunun görüşülerek karara bağlanması,

11- Taşınmaz malların satın alınması ve satılması konusunda Genel Yönetim Kurulu'na yetki verilmesi hususunun görüşülerek karara bağlanması,

12- Seçimler.

a- Yönetim, Denetleme ve Disiplin Kurulları asıl ve yedekleri

b- Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu (DİSK) delegelerinin seçilmesi.

Birleşik Metal İşçileri Sendikası (Eski Adıyla Otomobil-İş Sendikası) 4-5 Eylül 1993 Tarihli Olağanüstü Genel Kurul Divan Tutanağı.

Gündemin ilk iki maddesinin tamamlanmasının ardından 3. maddesi uyarınca açış konuşmasını yapmak için Genel Başkan Ali Rıza İkisivri kürsüye geldi. İkisivri, Genel Kurul'un olağanüstü önem taşıdığını ve işkolunda özlenen birliğin ilk aşamasını gerçekleştirme onurunun bu Genel Kurul'a ve delegelerine ait olacağını, ancak asıl görevin bundan sonra başlayacağını söyledi.

Genel Başkan'ın konuşmasının ardından Divan, Maden-İş Genel Başkanı Murat Tokmak'ı Genel Kurul'a hitap etmek üzere kürsüye davet etti. Murat Tokmak konuşmasında, Genel Kurul'da alınacak kararla ayrı kökten gelen iki örgütün birleşeceğini ve daha güçlü bir yapı ortaya çıkacağını söyledi. Tokmak, dünyanın ve ülkenin yeni koşullarında yeni sendikanın çok daha büyük sorumluluklarla karşı karşıya olduğunu, bunun üstesinden gelmek için herkesin çabasının gerektiğini belirtti. Tokmak'ın ardından DİSK Genel Sekreteri Süleyman Çelebi kürsüye gelerek Genel Kurul'a hitaben, Maden-İş ve Otomobil-İş'in birliğini coşkuyla karşıladıklarını söyledi.

Gündemin 4. maddesine geçildi. Divan Başkanı, DİSK'e üyelik konusunun görüşülmesi ve karara bağlanması maddesiyle ilgili olarak Genel Kurul'a açıklama yapmak üzere Yönetim Kurulu üyelerinden birini kürsüye davet etti. Genel Sekreter Servet Baykan kürsüye gelerek DİSK'e üyelik konusundaki Genel Yönetim Kurulu'nun teklifini okudu. Bu konuda söz almak isteyen olup olmadığı soruldu ve söz almak isteyen olmadığı görüldü. Oylamaya geçilmeden önce Divan Başkanı, Genel Kurul salonunda hazır bulunan noter görevlisine, oy sayılarının noterlikçe tesbit edilmesi talebi olduğunu ve bu nedenle sayıların noterlikçe tutanağa geçirilmesi uyarısında bulundu. Oylamanın ardından, hazırun cetvelinde kayıtlı 285 delegeden 233'ünün oyuyla Otomobil-İş'in DİSK'e üyeliği kabul edildi. Çekimser veya red oyu kullanan olmadı.[1201]

Sonucun açıklanmasından sonra Divan, Otomobil-İş'in DİSK'e üyeliğiyle ilgili işlemlerin yapılması için toplantıya 15 dakika ara verdi. Aranın ardından toplantı Divan Başkanı tarafından yeniden açıldı. Otomobil-İş tarafından kabul edilen DİSK'e üyelik kararıyla ilgili olarak Otomobil-İş Genel Yönetim Kurulu tarafından yapılan başvurunun salonda hazır bulunan DİSK Yönetim Kurulu tarafından kabul edildiği açıklandı. Söz isteyen DİSK Genel Sekreteri Süleyman Çelebi, DİSK'e üyelik kararının işçi sınıfının birliği yolunda çok önemli bir adım olduğunu belirterek, üyelik başvurusunun DİSK Yönetim Kurulu tarafından memnuniyetle kabul edildiğini söyledi.

Gündemin 5. maddesi gereği Divan Başkanı, Maden-İş'in Otomobil-İş'e katılma kararının görüşülmesi ve karara bağlanması konusunda Genel Kurul'a bilgi vermek için bir Yönetim Kurulu üyesini kürsüye davet etti. Otomobil-İş Genel Sekreteri Servet Baykan kürsüye gelerek, Otomobil-İş Genel Yönetim Kurulu'nun, Maden-İş'in Otomobil-İş'e katılma kararının kabul edilmesine ilişkin önerisini okudu. Divan Başkanı, bu konuda söz almak isteyen delege olup olmadığını Genel Kurul'a sordu ve söz almak isteyen olmadığı görüldü. Bunun üzerine Divan Başkanı oyların sayılacağını ve bu sayımın da noter tarafından tespitinin istendiğini açıklayarak noter yetkililerini göreve davet etti. Oylamanın ardından yapılan sayın sonunda 233 delegenin Maden-İş'in Otomobil-İş'e katılma kararının kabulü doğrultusunda oy kullandığı, çekimser ya da red oyu olmadığı tespit edildi. Böylece Maden-İş'in Otomobil-İş'e katılma kararı kabul edildi. Bu gelişmeler *Cumhuriyet*'te küçük bir haber olarak yer aldı:

> Otomobil-İş Sendikası'nın iki gün sürecek Olağanüstü Genel Kurulu'nda, Maden-İş Sendikası'nın Otomobil-İş Sendikası'na katılımı oybirliğiyle kabul edildi. Sendika Birleşik Metal İşçileri Sendikası adını aldı. Türkiye Maden-İş Sendikası Genel Başkanı Murat Tokmak da, iki ayrı kökten gelen Otomobil-İş Sendikası ve Türkiye Maden-İş Sendikası'nın tekçatı altında toplanmasıyla, metal işkolunda güçlü bir 'sendikal çekim merkezi' yaratılmış olacağını söyledi.[1202]

Katılma kararının kabulünü takiben Maden-İş Sendikası'nın tüm hak, borç, yetki ve menfaatlerinin tespiti ile Otomobil-İş Sendikası'na devir teslimini gerçekleştirecek bir komisyon seçilmesi gerektiği açıklandı. Bu konuda bir önerge verildi. Önerge Ali Rıza İkisivri, Ziya Yılmaz, Servet Baykan, Hüseyin Kara, Mehmet Çabuk, Necdet Ersin, Hamza Kılavuz, Halit Barçın, Muzaffer Şahin, Necati Şahin, Hüseyin Karataş, Vecat Balcı, Selçuk Göktaş, Nezir Evgin, Süleyman Türker, İsmet Ayrancı, Coşkun Yılmaz, Mehmet Helvacı imzalarını taşıyordu.[1203] Başka önerge olup olmadığı soruldu. Olmadığı anlaşıldı ve önerge metni ile önergeyi oylamanın noter tarafından tespiti istendi. Yapılan oylama ve sayım sonunda 233 delegenin kabul oyuyla 4 Eylül 1993 tarihini taşıyan aşağıdaki önerge metni kabul edildi:

> Maden-İş Sendikası'nın sendikamıza katılma kararının kabulü nedeniyle,

1- Maden-İş Sendikası'nın menkul, gayrımenkul, nakit para ile tüm hak, borç, yetki ve menfaatlerinnin Otomobil-İş Sendikası'na (Tüzük tadilinin görüşülmesi sırasında sendikamız Otomobil-İş'in unvanının Birleşik Metal İşçileri Sendikası olması durumunda Birleşik Metal İşçileri Sendikası'na) devir ve teslim işlemlerini yapmak üzere görevlendirilecek Tesbit ve Devir Teslim Komisyonuna Servet Baykan, Hüseyin Kara, Halit Erdem ve Ekrem Aydın'ın seçilmesini,

2- Maden-İş Sendikası'nın bankalardaki mevduatının hesap sahibi olarak sendikamızın adına çevrilmesi ile gene Maden-İş Sendikamızın gayrımenkullerinin sendikamız olarak düzeltilmesi işlemlerini yapmak ve diğer her türlü taşınır veya taşınmazı sendikamız adına kaydettirmek üzere bu Genel Kurul'da seçilecek Genel Yönetim Kurulu'na veya Genel Yönetim Kurulu'nca görevlendirilecek Yönetim Kurulu üyelerine yetki ve görev verilmesini öneriyoruz.

Önergemizin Genel Kurul'un oyuna sunulmasını saygıyla dileriz.[1204]

Otomobil-İş Sendikası'nın iki gün süren Olağanüstü Genel Kurulu sona erdi. Genel Kurul sonucu, Maden-İş Sendikası'nın Otomobil-İş Sendikası'na katılımı ile oluşturulan Birleşik Metal İşçileri Sendikası Genel Başkanlığı'na Otomobil-İş Sendikası Genel Başkanı Ali Rıza İkisivri seçildi. Maden-İş Sendikası Genel Başkanı Murat Tokmak da, Genel Başkan Vekilliği'ne getirildi. Tek listeyle girilen Genel Kurul'da, Genel Yönetim Kurulu üyeliklerine Ziya Yılmaz, Kemal Daysal, Servet Baykan, Halit Erdem, Mahmet Çabuk, Tayyar Elmas ve Naci Alansatan seçildi.[1205]

Gündemin 6. maddesine geçildi ve Tahmini Bütçe Komisyonu oluşturulması için Divan'a komisyonun Şerif Yaşar, Abutalip Koçar ve Ergün Özaydın'da oluşması yönünde bir önerge verildi. Önerge oylanarak oybirliğiyle kabul edildi. Gündemin aynı maddesi gereği Kararlar Komisyonu'nun Hüseyin Karataş, Mustafa Aydın ve Mehmet Kaçar'dan oluşturulması yönünde verilen önerge de oya sunularak oybirliğiyle kabul edildi.

Gündemin 7. maddesi gereği tüzük Genel Yönetim Kurulu tarafından hazırlanan değişikliği raporunun görüşülmesine geçildi. Raporu sunmak üzere Genel Sekreter Servet Baykan kürsüye geldi. Anatüzük'ün 1. Maddesi görüşülerek Genel Yönetim Kurulu tarafından önerilen değişiklikle sendikanın adının "Birleşik Metal İşçileri Sendikası", kısa adının da "Birleşik Metal-İş (BMS)" olarak değiştirilmesi önerisi 232 delegenin oyuyla kabul edildi. Çekimser ya da red oyu veren olmadı. Genel Yönetim Kurulu tarafından Anatüzük üzerinde yapılması önerilen değişikliklerin tümü ve bu aşamada verilen önergeler Genel Kurul tarafından görüşülerek maddelere son şekli verildi.

Gündemin 8. maddesine geçilerek Tahmini Bütçe Komisyonu ve Kararlar Komisyonu raporları okundu. Raporlar oybirliğiyle kabul edildi. Birleşik Metal İşçileri Sendikası'nın Avrupa Sendikalar Federasyonu (ASK) üyesi Avrupa Metal İşçileri Federasyonu'na (FEM) üyeliği kabul edilerek üyelik başvurusu için Genel Yönetim Kurulu'na yetki verildi. Gündemin 9. Maddesi tamamlandığından 10. maddesine geçildi ve Genel Kurul'un oyuna sunulan Genel Yönetim Kurulu'na şube açma yetkisi verilmesi hususu oybirliğiyle kabul edildi.

Gündemin 11. maddesi gereğinde taşınmaz malların satın alınması ve satılması konusunda Genel Yönetim Kurulu'na yetki verilmesi yönündeki Genel Yönetim Kurulu önerisinin görüşülmesine geçildi. Kürsüye gelen Genel Sekreter Servet Baykan öneri metninin ve oylama sonucunun noter tarafından tesbitini istediklerini açıkladı. Baykan Genel Yönetim Kurulu önerisini okudu:

Birleşik Metal İşçileri Sendikası (Eski adıyla Otomobil-İş Sendikası) Olağanüstü Genel Kurulu'nda seçilecek olan Genel Yönetim Kurulu'na taşınmaz malların satın alınması ve satılması konusunda yetki verilmesi hakkındaki Yönetim Kurulu raporudur.

Genel Kurulumuzda kabul edilen tüzük değişikliği gereğince adı "Birleşik Metal İşçileri Sendikası" olarak değiştirilen sendikamızın,

Amaçlarına ulaşabilmesi için gerekebilecek gayrımenkulleri pazarlık usulü ile kat'i veya satış vaadi sözleşmesiyle satın alması,

Maliki bulunduğu ve 12. Olağan Genel Kurul'da satılması için Yönetim Kurulu'na yetki verilen ancak satılamayan gayrımenkullerle, Genel Kurulumuzda kabul edilen katılma gereğince mülkiyeti Maden-İş Sendikası'ndan sendikamıza geçen gayrımenkullerden, velhasıl sendikamız adına kayıtlı

tüm gayrımenkullerden sendikanın amaçlarına ulaşması için elverişli olmayanların, kat'i veya satış vaadi sözleşmesiyle satılması,

Ve keza taşınmazın satış vaadi sözleşmesiyle alınması durumunda ve gerektiğinde ipotek vaz ve fekki konularında,

Sendikalar Yasası uyarınca Genel Kurulumuz tarafından yeni seçilecek Yönetim Kurulumuza yetki verilmesi hakkındaki teklifimizi Genel Kurulumuzun oyuna sunuyoruz.

4 Eylül 1993 tarihli ve Birleşik Metal İşçileri Sendikası (Eski adıyla Otomobil-İş Sendikası) Olağanüstü Genel Kurul Divan Başkanlığı'na hitabıyla (sendika adının başına el yazısıyla DİSK'e bağlı ibaresi konulmuştur) verilen önerge, Yönetim Kurulu üyelerinin imzalarını taşımaktaydı: Genel Başkan Ali Rıza İkisivri, Genel Başkan Yardımcısı Ziya Yılmaz, Genel Sekreter Servet Baykan, Genel Mali Sekreter Hüseyin Kara, Genel Örgütlenme Sekreteri Mehmet Çabuk ve Genel Eğitim Sekreteri Necdet Ersin.

Önerinin okunmasının ardından başka bir önerge olup olmadığı soruldu ve olmadığı görüldü. Yapılan oylama sonucunda öneri hazır bulunan 197 delegenin oyuyla, oybirliğiyle kabul edildi.

Genel Kurul gündeminin 11. maddesinin de tamamlanmasının ardından Genel Kurul'un ikinci günü yapılacak seçimlerde aday olmak isteyenlerin aday olacakları organ ve görevi de belirtmek suretiyle Divan Başkanlığı'na başvurmaları istendi. Adaylık başvuruları tamamlandı. Böylece, Genel Kurul'un ilk günü gündemin seçimler dışındaki tüm maddeleri tamamlanmış olduğundan başvurulara göre hazırlanan oy pusulaları Kadıköy İlçe Seçim Kurulu Başkanlığı'na verildi.

BİRLEŞİK METAL İŞÇİLERİ SENDİKASI'NIN İLK YÖNETİCİLERİ

İLK GENEL YÖNETİM KURULU

ALİ RIZA İKİSİVRİ - Genel Başkan

Değişik işyerlerindeki çalışmalarından sonra, 1972 yılında, Çelik Montaj fabrikasına girdi. 1974 yılında bu işyerinde yetkili olan Otomobil-İş Sendikası işyeri baştemsilciliğine seçildi. 1976 yılında yapılan, Otomobil-İş Genel Merkez Genel Kurulu'nda, Merkez Yönetim Kurulu üyeliğine seçildi. 1979 yılında yapılan Genel Merkez Genel Kurulu'nda da yine aynı göreve seçildi. Bu göreve devam ederken, 9 Şubat 1980 yılında Otomobil-İş İstanbul Şube Başkanlığı'na seçildi ve daha sonra yapılan Genel Kurullarda yeniden Şube Başkanlığı'na seçilerek, görevini aralıksız sürdürdü. 27-28-29 Mart 1992 tarihinde yapılan, Otomobil-İş 12. Olağan Genel Merkez Genel Kurulu'nda Otomobil-İş Genel Başkanlığı'na; 4-5 Eylül 1993 tarihlerinde yapılan Birleşme Genel Kurulu'nda, Birleşik Metal İşçileri Sendikası Genel Başkanlığı'na seçildi.

MURAT TOKMAK - Genel Başkan Vekili

İşçilik yaşamına, İstanbul Masis Çelik Eşya fabrikasında başladı. T. Maden-İş Sendikası'na bu işyerinde üye oldu. Magirus fabrikasında baştemsilcilik görevini sürdürürken, 1975 yılında Maden-İş Topkapı Bölge Temsilciliğine seçildi. 1977 yılında yapılan Maden-İş Sendikası 22. Olağan Kongresi'nde Genel Yürütme Kurulu üyeliğine ve Genel Başkan Vekilliğine seçildi. 1979 yılında yapılan Maden-İş Sendikası 23, Genel Kurulu'nda bu göreve yeniden seçildi. İki dönem Örgütlenme Daire Başkanlığı yaptı. 12 Eylül darbesinden sonra 11 yıl Almanya'da yaşamını sürdürdü. 1990 yılı Temmuz ayında tekrar yurda döndü. Maden İş Sendikası 24. Genel Kurulu'nda Genel Başkanlığa seçildi. 4-5 Eylül 1993 tarihinde yapılan Birleşme Genel Kurul'unda Birleşik Metal İşçileri Sendikası Genel Başkan Vekilliği'ne seçildi.

HALİT ERDEM - Genel Sekreter

Sanat Okulunu Erzurum'da bitirdi. 1969 yılında Ankara'da Ders Aletleri fabrikasında tesviyeci olarak çalışmaya başladı.

Otosan, Tezsan ve Singer fabrikalarında çalıştı. 1975 yılında Maden-İş Sendikası, 1. Bölge Temsilciliği'ne seçildi.

1977 yılında Maden-İş Sendikası 22. Genel Kurulu'nda Genel Yürütme Kurulu üyeliğine seçildi. 12 Eylül Askerî darbesi ile birlikte, Maden-İş

Sendikası Genel Sekreteri iken faaliyetten alıkonulma dönemi başladı.

Maden-İş Sendikası'nın 24. Genel Kurulu'nda yeniden Genel Sekreterliğe seçildi. 4-5 Eylül 1993 tarihli Birleşme Genel Kurulu'nda, Birleşik Metal İşçileri Sendikası Genel Yönetim Kurulu üyeliğine seçildi. Daha sonra yapılan görev dağılımında Genel Sekreterliği'ne getirildi.

SERVET BAYKAN - Genel Yönetim Kurulu Üyesi ve Toplu Sözleşme Daire Başkanı

Fabrika işçiliğine1975 yılında Pancar Motor'da Başladı 1984 yılına kadar değişik sendikal görevlerde bulundu. 1984 yılında yapılan Otomobil-İş Sendikası Topkapı Şubesi'nin 1. Olağan Genel Kurulu'nda, Şube Sekreterliğine seçildi. 1987 yılında Pancar Motor'a geri döndü. Aynı yıl yapılan temsilci seçimlerinde, baştemsilci oldu. Bu görevini sürdürürken 27-28-29 Mart 1992 tarihlerinde yapılan 12. Genel Merkez Genel Kurulu'nda Otomobil-İş Sendikası Genel Sekreterliği'ne seçildi. 4-5 Eylül 1993 tarihlerinde yapılan Birleşme Genel Kurul'unda Birleşik Metal İşçileri Sendikası'nın Genel Yönetim Kurulu üyeliğine seçildi. Daha sonra yapılan görev dağılımında Toplu İş Sözleşme Daire Başkanlığı'na getirildi.

NACİ ALANSATAN - Genel Yönetim Kurulu Üyesi ve Mali Daire Başkanı

1949 yılında İstanbul'da doğdu. 1965'de Silahtarağa'da kurulu Nurmetal fabrikasında 4 yıl çalıştı. 2 yıl askerlikten sonra Çayırova'da kurulu Arçelik fabrikasında çalışmaya başladı. Bu işyerinde 1980 yılı 12 Eylül'üne kadar çalıştı. 9 yıllık bu dönem içinde sırayla, ünite temsilciliği, lokal başkanlığı, temsilcilik, baştemsilcilik ve Genel Yönetim Kurulu üyeliği görevlerinde bulundu. 1980-84- yılları cezaevinde geçti. T. Maden-İş Sendikası 24. Genel Kurulu'nda Genel Yönetim Kurulu üyeliği ve Eğitim Daire Başkanlığı'na seçildi. 4-5 Eylül 1993 tarihli Birleşme Genel Kurulu'nda, Birleşik Metal İşçileri Sendikası Genel Yönetim Kurulu Üyeliği'ne seçildi. Daha sonra yapılan görev dağılımında Mali Daire Başkanlığı'na getirildi.

MEHMET ÇABUK - Genel Yönetim Kurulu Üyesi ve Örgütlenme Daire Başkanı

İşçilik yaşamına 1975 yılında Netaş Ankara Montaj işyerinde başladı. O yıllarda T. Maden-İş Sendikası işyeri temsilciliği yaptı. Daha sonra Otomobil-İş Sendikası işyeri temsilciliği ve baştemsilciliği görevlerini sürdürdü.

Otomobil-İş Ankara Şubesi'nin 1986 yılında yapılan Genel Kurul'unda, Şube Örgütlenme Sekreterliği'ne; 1989 yılında yapılan Genel Kurulu'nda Şube Sekreterliği'ne seçildi. Otomobil-İş Sendikası'nın 27-29 Mart 1992 tarihlerinde yapılan 12. Genel Merkez Genel Kurulu'unda Genel Örgütlenme Sekreterliği'ne seçildi. 4-5 Eylül tarihlerinde yapılan Birleşme Genel Kurulunda da Birleşik Metal-İşçileri Sendikası Genel Yönetim Kurulu Üyeliği'ne seçildi. Daha sonra yapılan görev dağılımında, Örgütlenme Daire Başkanlığı'na getirildi.

ZİYA YILMAZ - Genel Yönetim Kurulu Üyesi ve Eğitim Dairesi Başkanı

İşçilik yaşamına,1974 yılında Altaş El Aletleri işyerinde başladı. 1977 yılında Tezsan işyerine girdi. 1980 yılında T. Maden-İş Sendikası Lokal Temsilciliği'ne, 1985 yılında işyeri temsilciliğine seçildi.

1986 yılında yapılan, Otomobil-İş Sendikası Gebze Şubesi Genel Kurulu'nda Gebze Şube Başkanlığı'na seçildi. Şube Başkanlığını sürdürürken, 27-28-29 Mart 1992 tarihlerinde yapılan, Otomobil-İş Sendikası 12. Olağan Genel Merkez Genel Kurulu'nda, Genel Başkan Yardımcılığı'na seçildi.

4-5 Eylül 1993 tarihlerinde yapılan Birleşme Genel Kurulu'nda, Birleşik Metal İşçileri Sendikası Genel Yönetim Kurulu Üyeliği'ne seçildi. Daha sonra yapılan görev dağılımında, Eğitim Daire Başkanlığı'na getirildi.

TAYYAR ELMAS - Genel Yönetim Kurulu Üyesi, Basın Yayın ve Halkla İlişkileri Dairesi Başkanı

İşçilik yaşamına Kocaeli Mannesman Boru fabrikasında başladı. Bir yıl sonra 1974 yılında T. Maden-İş Sendikası üyesi oldu. 1976 yılında işyeri baştemsilciliğine seçildi. 1978 yılında T. Maden-İş 7. Bölge, bir yıl sonra DİSK 5. Bölge Temsilciliği'ne seçildi. 12 Eylül Askerî darbesi sonrası DİSK ana davasında yargılandı.

T. Maden-İş 24. Genel Kurulunda Örgütlenme Dairesi Başkanlığı'na seçildi ve iki yıl boru montaj ustası olarak çalıştığı işyerinden sendikalı görevi nedeni ile ayrıldı. Otomobil-İş Sendikası'nın 4-5 Eylül 1993 tarihli Olağanüstü Genel Kurulu'nda, Birleşik Metal İşçileri Sendikası Genel Yönetim Kurulu Üyeliği'ne seçildi. Daha sonra yapılan görev dağılımında, Basın-Yayın ve Halkla İlişkiler Daire Başkanlığı'na getirildi.

KEMAL DAYSAL - Genel Yönetim Kurulu Üyesi, Hukuk ve Araştırma Daire Başkanı

1945 yılında Diyarbakır'da doğdu. 1962'de İstanbul'a geldi ve işçilik yaşamıyla birlikte Yüksek Tekniker Okulu'nda gece eğitimlerini sürdürdü. 1966'da Aştel Madeni Eşya fabrikasını örgütleyerek baştemsilci seçildi ve T. Maden-İş saflarına katıldı. Aynı yıl sendikanın Silahtarağa Şube Kongresi'nde, Şube Yönetim Kurulu Sekreterliği'ne seçildi. DİSK'in 13 Şubat 1967'deki Kuruluş Genel Kurulu'nda Maden-İş delegesi olarak yer aldı. 1971'de Yüksek Tekniker Okulu'ndan mezun oldu. Yüksek Teknikerler Derneği Genel Başkanlığı ve TÜTED İstanbul Şube Başkanlığı yaptı. 1976'da T. Maden-İş Genel Sekreter Yardımcılığı'na getirildi. 1977 ve 1979'da yapılan genel kurullarda sendikanın Genel Sekreter Vekilliği'ne seçildi. DİSK'in 7. ve 8. Genel Kurullarında, DİSK Yürütme Kurulu üyeliğine seçildi. 4-5 Eylül 1993 tarihli Birleşme Genel Kurulu'nda Birleşik Metal İşçileri Sendikası Genel Yürütme Kurulu üyeliğine seçildi. Daha sonra yapılan görev dağılımında, Hukuk ve Araştırma Daire Başkanlığı'na getirildi.

İLK GENEL MERKEZ DENETLEME KURULU

HASAN BABÜR, YAŞAR ÖZDEMİR VE HARUN SARUHAN

İLK GENEL MERKEZ DİSİPLİN KURULU

DURSUN SABUR, FARUK TAVŞAN, YAŞAR CANDAN, CUMA AYANA VE MEHMET KAVRUK

BİRLİK İÇİN ÖZVERİ GÖSTEREN VE " DANIŞMAN" OLARAK ATANAN ESKİ YÖNETİCİLER

HÜSEYİN KARA

İşçilik yaşamına 1969 yılında META fabrikasında başladı. 1987 yılında işyeri baştemsilciliğine seçildi. Bu görevini sürdürürken, 1988 yılında yapılan Mecidiyeköy Şube Genel Kurulu'nda Şube Mali Sekreterliği'ne seçildi. Otomobil-İş Sendikası 11. ve 12. Merkez Genel Kurulları'nda ise Genel Mali Sekreterliği'ne seçildi. 4-5 Eylül 1993 tarihinde yapılan Birlik Genel Kurulu'ndan sonra ise Birleşik Metal İşçileri Sendikası'nda danışman olarak çalıştı.

EKREM AYDIN

İşçilik yaşamına 17 yaşında MKE'de başladı. 1965'de uçak fabrikasında baştemsilci oldu. 1972'de İç Anadolu Bölgesi Metal-İş Sendikası'nın kurucu üyeliğini yaptı. Bu sendika 1 yıl sonra Maden-İş'e katıldı. Ankara Bölge Temsilciliği yaptı. 1978'de Anadolu Merkez Temsilcisi, 1 yıl sonra da Yürütme Kurulu Üyeliği'ne seçildi. İsveç'de Türkiye demokrasi güçleri ile dayanışma çalışmalarında bulundu,1991'de yurda döndü. Maden-İş 24. Merkez Genel Kurulu'nda Mali Daire Başkanlığı'na seçildi. 4-5 Eylül 1993 tarihinde yapılan Birlik genel Kurulu'ndan sonra ise Birleşik Metal İşçileri Sendikası'nda danışman olarak çalıştı.

NECDET ERSİN

İşçilik yaşamına 1972 yılında İzmit Rabak'ta başladı. 1984 yılında işyeri baştemsilciliğine seçildi. 1989 yılına kadar bu görevini sürdürdü. 1989 yılında Otomobil-İş Sendikası Kocaeli Şube Genel Kurulu'nda Kocaeli Şube Başkanlığına seçildi. Otomobil-İş Sendikasının 1992 yılında yapılan 12. Genel Kurulu'nda Genel Eğitim Sekreterliği'ne seçildi. 4-5 Eylül 1993 tarihinde yapılan Birlik Genel Kurulu'ndan sonra Birleşik Metal İşçileri Sendikası'nda danışman olarak çalıştı.

AZİZ ÜLKÜ

1976 yılında Salihli Endüstri Meslek Lisesi'nden mezun oldu. Aynı yıl ARAS fabrikasına frezeci olarak işe başladı. Bir yıl sonra Şenkaya Çelik Döküm'de işe başladı. Burada Maden-İş işyeri temsilciliğine seçildi. 1978 yılında Baştemsilci oldu. 1980 yılında Büyük Grev'ler döneminde İzmir 3'nci Bölge Temsilciliğine seçildi. 24. Genel Kurul'da Toplu sözleşme Daire Başkanlığı'na seçildi. 4-5 Eylül 1993 tarihinde yapılan Birlik Genel Kurulu'ndan sonra ise Birleşik Metal İşçileri Sendikası'nda danışman olarak çalıştı.

BİRLEŞİK METAL-İŞ SENDİKASI'NIN İLK ŞUBE YÖNETİM KURULLARI

ANKARA ŞUBESİ

Süleyman Türker	Şube Başkanı
Veli Baysülen	Şube Sekreteri
Ahmet Uçar	Şube Mali Sekreteri
Güven Atar	Şube Eğitim Sekreteri

ADANA-KAYSERİ ŞUBESİ

Nezir Evgin	Şube Başkanı
Cemil Şahan	Şube Sekreteri
H. İbrahim Erdem	Şube Mali Sekreteri
Hilmi Başıbüyük	Şube Örgütlenme Sekreteri
Erol Akıncı	Şube Eğitim Sekreteri

BURSA ŞUBESİ

M. Selçuk Göktaş	Şube Başkanı
Ercüment Kayak	Şube Sekreteri
Turgut Albayrak	Şube Mali Sekreteri
Mehmet Çoşkun	Şube Örgütlenme Sekreteri
Mehmet Titiz	Şube Eğitim Sekreteri

ESKİŞEHİR ŞUBESİ

İsmet Ayrancı	Şube Başkanı
Mehmet Dikmen	Şube Sekreteri
Mehmet Duruel	Şube Mali Sekreteri
Yaşar Demirtaş	Şube Örgütlenme Sekreteri
Mehmet Faik Güven	Şube Eğitim Sekreteri

GEBZE ŞUBESİ

Hamza Kılavuz	Şube Başkanı
Adnan Serdaroğlu	Şube Sekreteri
Abutalip Koçar	Şube Mali Sekreteri
Erdoğan Özer	Şube Örgütlenme Sekreteri
A. Kadir Şahin	Şube Eğitim Sekreteri

KARTAL ŞUBESİ

Halit Barçın	Şube Başkanı
Kamil Kınkır	Şube Sekreteri
Şerif Yaşar	Şube Mali Sekreteri
Mustafa Aydın	Şube Örgütlenme Sekreteri
Fikri Bayır	Şube Eğitim Sekreteri

İZMİR ŞUBESİ

Coşkun Yılmaz	Şube Başkanı
Ali ihsan İpek	Şube Sekreteri
Ahmet Demircan	Şube Mali Sekreteri
İbrahim Şengürle	Şube Eğitim Sekreteri

KOCAELİ ŞUBESİ

Necati Şahin	Şube Başkanı
Hasan Ali Akyıldız	Şube Sekreteri
Zeki Özkan	Şube Mali Sekreteri
Selim Demirkol	Şube Örgütlenme Sekreteri
İsmet Çakar	Şube Eğitim Sekreteri

MECİDİYEKÖY ŞUBESİ

Vecaat Balcı	Şube Başkanı
Cemal Aydın	Şube Sekreteri
Nihat Vurgen	Şube Mali Sekreteri
Sabri Aydın	Şube Örgütlenme Sekreteri
Sabri Çellek	Şube Eğitim Sekreteri

SEFAKÖY ŞUBESİ

Hüseyin Karataş	Şube Başkanı
Murat Akdeniz	Şube Sekreteri
Ali Şahanlık	Şube Mali Sekreteri
Sabri Avcı	Şube Örgütlenme Sekreteri
Veli Selçuk	Şube Eğitim Sekreteri

TOPKAPI ŞUBESİ

Muzaffer Şahin	Şube Başkanı
Üzeyir Demirtaş	Şube Sekreteri
Ergün Özaydın	Şube Mali Sekreteri
Düzgün Akyol	Şube Örgütlenme Sekreteri
Hüseyin Şener	Şube Eğitim Sekreteri

ÜMRANİYE ŞUBESİ

Mehmet Helvacı	Şube Başkanı
Kemal Civanöz	Şube Sekreteri
Mustafa Kiracı	Şube Mali Sekreteri
Ünal Borak	Şube Örgütlenme Sekreteri
Metin Görgülü	Şube Eğitim Sekreteri

KARADENİZ EREĞLİ ŞUBESİ

Eşref Demircan	Şube başkanı
Cengiz Ateş	Şube Sekreteri
Yusuf Danışmaz	Şube Mali Sekreteri
Bayram Döner	Şube Eğitim Sekreteri
Hasan Bayrak	Şube Örgütlenme Sekreteri

MANİSA BÖLGE TEMSİLCİSİ
Metin Özcan

MUDANYA BÖLGE TEMSİLCİSİ
Muharrem Erdem

ÇORLU BÖLGE TEMSİLCİSİ
Ramazan Kulakçı

BİRLEŞİK METAL-İŞ DİSK ÜYESİ

Otomobil-İş, değişen unvanı olan Birleşik Metal-İş adıyla, 17 Eylül 1993 tarihinde Vilayet Makamı'na yazılan yazı ile, Otomobil-İş Sendikası'nın 4-5 Temmuz 1993 tarihlerinde yapılan Olağanüstü Genel Kurulu'nda, sendikanın Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu (DİSK)'e üye olması, T. Maden-İş Sendikası'nın Otomobil-İş Sendikası'na katılma kararının kabul edildiğini; Otomobil-İş Sendikası'nın unvanının Birleşik Metal İşçileri Sendikası, kısaltılmış unvanının da Birleşik Metal-İş olarak değiştirildiğini bildirdi.[1206] Aynı bildirim Çalışma ve Sosal Güvenlik Bakanlığı'na da yapıldı.[1207] Her iki yazı da Genel Başkan Ali Rıza İkisivri ve Genel Sekreter Halit Erdem imzalarını taşıyordu.[1208]

DİSK, 21 Eylül 1993 tarihinde Genel Sekreter Süleyman Çelebi ve Örgütlenme Dairesi Başkanı Ömer Çiftçi imzalarını taşıyan bir yazıyla üyelik işlemleriyle ilgili olarak Birleşik Metal-İş Sendikası'ndan gerekli belgeleri istedi. İstenen belgeler, "Tüzük, Üyelik Formu, 1993 Bütçesi, üye sayısı, yetkisi alınmış işyerleri listesi, Şube Bölge Temsilcilerinin isimleri, adres ve telefon numaraları, işyeri baştemsilcilerinin isim ve telefon numaraları" idi. Yazı aynı zamanda bir kutlama mesajı niteliği taşıyordu:

> Otomobil-İş ve Maden-İş Sendikalarımızın birleşmesi sonucunda kurulan Birleşik Metal-İş Sendikası'nın sınıf ve kitle sendikacılığı mücadelesini ileriye taşımakta önemli katkılar yapacağı inancıyla kutlarız. Üyelikle ilgili DİSK tüzüğü hükümlerinin yerine getirilmesi için aşağıda belirtilen evrakların Konfederasyonumuza ivedilikle gönderilmesini rica ederiz.[1209]

Birleşik Metal-İş Sendikası, 28 Eylül 1993 tarihinde istenen belgeleri bir üst yazıya iliştirerek DİSK Genel Başkanlığı'na gönderdi. Yazı Genel Başkan Ali Rıza İkisivri ve Örgütlenme Dairesi Başkanı Mehmet Çabuk imzalarını taşıyordu.[1210]

ADNAN SERDAROĞLU:
BİRLİK BUGÜN METAL İŞKOLUNUN EN BÜYÜK OLMASA DA EN ETKİLİ VE BELİRLEYİCİ SENDİKASINI YARATTI

DİSK'in sendikal mücadele alanına yeniden dahil olmasıyla birlikte Maden-İş ile Otomobil-İş Sendikalarının birleşmesi Türkiye sendikal hareketinin 1980 sonrası dönemdeki önemli olaylarından biridir. Çünkü bu birleşme yeniden faaliyete geçen Maden-İş'in o zaman için zorunlu olan yüzde 10 barajını aşarak bir anda eskisi kadar olmasa da etkin bir hale gelmesini sağlamıştır. Bu birleşmeyle birlikte DİSK'in 1 No'lu kurucu sendikası Maden-İş Sendikası ete kemiğe bürünmüştür.

12 Eylül 1980 faşist darbesiyle kapatılan DİSK ve Maden-İş Sendikası'nın metal işkolundaki boşluğunu doldurmaya çalışan Otomobil-İş Sendikası bu misyonunu 1993 yılına kadar büyük bir başarıyla sürdürmüştür. Gerçekten de 12 Eylül'ün o karanlık günlerinde ve işçi sınıfının üzerine serpilen ölü toprağının silkelenmesine yol açan ilk yemek boykotu, vizite eylemeleri ve 1 Mayıs etkinliklerinde başrolü oynayan Otomobil-İş Sendikası olmuştur.

Maden-İş Sendikası'nın ilke, anlayış ve mücadele azmini bir rol model olarak benimseyen Otomobil-İş Sendikası nihayetinde teslim aldığı bayrağı 4-5 Eylül 1993 tarihinde yapılan Genel Kurul sonucunda Maden-İş Sendikası ile birleşerek Birleşik Metal-İş Sendikası'na teslim etmiştir. Elbette ki mücadele bundan sonra DİSK çatısı altında yeni bir nitelik kazanmış ve çok daha farklı bir güce dönüşmüştür.

Ancak bu birliktelik her birleşme de olduğu gibi bir takım sancıların yaşanmasını da beraberinde getirmiştir. Elbette iki ayrı yapının bir araya gelmesi hiç de kolay bir süreç değildir. İki kurumun, yöneticilerinin ve çalışanların belli bir uyum sağlama süreçleri hem birleşme esnasında hem de birleşme sonrası birçok sorunun ortaya çıkmasını da beraberinde getirmiştir.

Maden-İş Sendikası'nın kadroların oluşturan yönetici ve uzmanların önemli bir kısmının uzun yıllardan beri yurt dışında sürgünde olmalarının yanı sıra yine uzun bir süre işçi sınıfından da uzakta kalmak durumunda olmaları, ülkedeki sınıf hareketinin hangi biçimlerde gelişme gösterdiğine dair yeteri kadar tespitler yapacak durumda olmamaları elbette cid-

di uyum sorularının ortaya çıkmasına yol açmıştır. 1980 öncesi yaşadıkları ülke, toplum ve yasalar, üzerinden geçen tank paletlerinden sonra uygulanan neo liberal politikalarla bambaşka bir hale gelmiştir ve bunu kabullenmek bu arkadaşlarımız için hiç de kolay olmamıştır.

Diğer yandan birleşmeye başından beri karşı çıkan bir kesimin de sürekli bir eleştiri içinde olduğunun psikolojisini de unutmamak gerekiyor sürece etkisi açısından. Elbette büyük emek verdikleri ve vazgeçilmez olarak gördükleri sendikaları Maden-İş'in bir anda ellerinden kayıp gitmesi, adının değiştirilmesi kolay kolay kabullenebilecekleri bir durum değildir kimileri için.

Nitekim ismin Birleşik Metal-İş olarak değiştirilmesi bile oldukça büyük tartışmalara yol açmış, son derece sancılı olmuştur. Yine aynı biçimde Maden-İş'in iade edilen malvarlığının birleşme sürecinde nasıl değerlendirileceği konusu da oldukça büyük tartışmaları da beraberinde getirmiştir.

Ancak realite farklıdır ve yaşam o günlerde çok daha farklı gündemleri dayatmaktadır. 2821 ve 2822 sayılı yasalar örgütlenme konusunda 1980 öncesine göre çok büyük zorluklar ve engeller içermektedir. Bu engel ve kısıtlamalara rağmen bir sendikanın sıfırdan yüzde 10 işkolu barajını aşabilmesi neredeyse imkânsızdır. Bu arkadaşlarımızın bunu kabullenmeleri belli bir zaman almıştır. Bu gerçeği kabullenmek gerekiyordu. Aksi takdirde kısa bir süre sonra Maden-İş'in o gün faaliyetleri serbest bırakılan ve örgütlenmelerde sorun yasayan ve bunun sonuçları hâlâ devam eden birçok sendikada olduğu gibi bir tabela sendikası olması kaçınılmaz hale gelecekti.

Bütün bu süre zarfında Otomobil-İş Sendikası'ndan gelen bizler pratiği bilen kişiler olarak bu gerçekleri olabildiğince açık ve kırıcı olmadan anlatmaya çalıştık. Sorunlar zor da olsa aşıldı ve birleşme gerçekleşti.

Birleşme sürecinde yaşanan sorunlar bir başka biçimde birleşmeden sonra da ne yazık ki devam etti. Her iki sendikanın da yönetim, uzman ve personelini sendikada değerlendirmek zorunluluğu hissedilmesi bir kadro şişkinliği oluşması kadroların kimi kendi durumları ve gelecekleri için küçük gruplarla kutuplaşması. Elbette Maden-İş kökenli yöneticilerin uzun yıllar yurt dışında yaşamanın getirdiği alışkanlıklar ve ülke gerçeklerine pratik olarak uzak kalma, güncel sendikal pratiğin anlaşılmasındaki güçlükler her iki taraftan gelen yönetici arkadaşlarımızı oldukça zorladı.

Tabii ki aklın yolu birdi ve hedef işçi sınıfı mücadelesinde önce metal işkoluna yeni bir soluk getirecek olan Birleşik Metal-İş Sendikası'nı geliştirmek, güçlendirmek ardından da yeniden faaliyete geçen DİSK'i eski günlerine kavuşturmaktı.

Gerçekten de zaman içinde kimi farklı hesaplar yapanlar genel kurul süreçleri içinde yol ayrımı yaşadı, kimileriyle yola devam edildi ve sonuçta Birleşik Metal-İş'in dinamik yapısıyla uyum sağlayanlarla, demokratik sınıf ve kitle sendikacılığı anlayışını benimseyen herkesle buluşarak Birleşik Metal-Sendikası'nın bugün metal işkolunun en hedeflenen en büyük olmasa da en etkili ve belirleyici sendikası haline gelmesini sağlandı. Yine elbette daha sonraki süreçlerde de sendikal ilke ve geleneklere uymayanlar ortaya çıkmıştır. Onlar da bu sendikada tutunamamışlar, demokratik işleyişlerle uzaklaştırılarak sendikamızdaki ilkesel steril durum bugüne kadar sürdürüle gelmiştir.

Bu yolda emeği geçen herkesi saygıyla anıyorum, selamlıyorum.

BÖLÜM DİPNOTLARI

[1058] Maden-İş Tarihi Çalışma Grubu, Derinden Gelen Kökler Cilt 2, TÜSTAV ve Birleşik Metal-İş Yayını, Sosyal Tarih Yayınları İşçi Hareketleri Dizisi 13, İstanbul, 2017, s. 555.

[1059] Halit Erdem, Görüşme kayıtları, İstanbul, 15 Aralık 2018.

[1060] Çoskun Yılmaz, Görüşme kayıtları, İzmir, 18 Ekim 2018.

[1061] Mehmet Karaca, Görüşme kayıtları, İstanbul, 31 Ekim 2018.

[1062] Maden-İş Tarihi Çalışma Grubu, 2017, s. 556.

[1063] Halit Erdem, 15 Kasım 2018.

[1064] Maden-İş Tarihi Çalışma Grubu, 2017, s. 556.

[1065] Cumhuriyet, 09 Mart 1992.

[1066] Cumhuriyet, 11 Nisan 1992.

[1067] Maden-İş Tarihi Çalışma Grubu, 2017, s. 556.

[1068] Maden-İş Tarihi Çalışma Grubu, 2017, s. 557.

[1069] Mehmet Karaca, 31 Ekim 2018.

[1070] Halit Erdem, 15 Kasım 2018.

[1071] Halit Erdem, 15 Kasım 2018.

[1072] Maden-İş, Türkiye Maden-İş Sendikası 24. Merkez Genel Kurulu'na Sunulacak Karar Tasarıları, 7-8 Mart 1992, Uluslararası Basın Merkezi – İstanbul, s. 2; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[1073] Direniş, Sayı 19, Haziran 1993.

[1074] Maden-İş Tarihi Çalışma Grubu, 2017, s. 561

[1075] Coşkun Yılmaz, 18 Ekim 2018.

[1076] Halit Erdem, 15 Kasım 2018.

[1077] Otomobil-İş, Sayı 52, Mart 1990.

[1078] Otomobil-İş, Sayı 67, Şubat 1992.

[1079] Otomobil-İş, Sayı 67, Şubat 1992.

[1080] Celal Özdoğan, Görüşme kayıtları, İstanbul, 14 Kasım 2018.

[1081] Celal Özdoğan, 14 Kasım 2018.

[1082] Otomobil-İş, Sayı 67, Şubat 1992.

[1083] Mahmut Karakoç, Telefon görüşmesi kayıtları, 2 Haziran 2021.

[1084] Otomobil-İş, Yeni Sendikal Anlayış ve Temel Yaklaşımlarımız, İstanbul, Mart 1992.

[1085] Otomobil-İş, Neden Türk-İş? Nasıl Bir Türk-İş?, İstanbul, Şubat 1992, s. 3.

[1086] Otomobil-İş, 12. Genel Merkez Genel Kurulu Çalışma Raporu (1989-1992), İstanbul, 1992, s. 153.

[1087] Otomobil İş, 1992, s. 150-152.

[1088] Otomobil İş, 1992, s. 151.

[1089] Otomobil-İş, 1992, s. 154.

[1090] Otomobil-İş, 1992, s. 155-156

[1091] Otomobil-İş, Yeni Sendikal Anlayış ve Temel Yaklaşımlarımız, İstanbul, Mart 1992.

[1092] Otomobil-İş 12. Olağan Genel Kurul Tutanağı; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[1093] Otomobil-İş 12. Olağan Genel Kurul Divan Tutanağı: Birleşik Metal-İş Arşivi.

[1094] Otomobil-İş 12. Olağan Genel Kurul Divan Tutanağı: Birleşik Metal-İş Arşivi.

[1095] Hüseyin Kara, Görüşme kayıtları, İstanbul, 27 Ocak 2010.

[1096] Coşkun Yılmaz, 18 Ekim 2018.

[1097] Coşkun Yılmaz, 18 Ekim 2018.

[1098] Cemal Aydın, görüşme kayıtları, İstanbul, 27 Ocak 2020.

[1099] Gündem, 7 Mayıs 1993.

[1100] Özkan Atar, Görüşme kayıtları, İstanbul, 2 Haziran 2020.

[1101] Resmî Gazete, 17 Ocak 1993 tarih ve 21468 sayılı; 17 Temmuz 1993 tarih ve 21640 sayılı.

[1102] Cemal Aydın, 27 Ocak 2020.

[1103] Mehmet Karaca, 31 Ekim 2018.

[1104] Halit Erdem, 15 Kasım 2018.

[1105] Halit Erdem, 15 Kasım 2018.

[1106] Tutanak 1, 4.12.1992; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[1107] Tutanak 1, 4.12.1992; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[1108] Tutanak 2, 4.12.1992; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[1109] Tutanak 3, 11.12.1992; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[1110] Birliğin Gerekliliği ve Tarihsel İlişkilerimiz, 11.4.1992; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[1111] Tutanak 3, 11.12.1992; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[1112] Tutanak 4, 21.12.1992; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[1113] Tutanak 5, 29.12.1992; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[1114] Tutanak 6, 12.1.1993; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[1115] Tutanak 7, 21.1.1993; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[1116] Tutanak 8, 28-29.1.1993; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[1117] Tutanak 9, 2.2.1993; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[1118] Tutanak 11, 15.2.1993; Birleşik Metal-iş Aeşivi.

[1119] Tutanak 10, 10.2.1993; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[1120] Mehmet Çabuk, Görüşme kayıtları, İstanbul, 16 Mayıs 2019.

[1121] Mehmet Çabuk, 16 Mayıs 2019.

[1122] Hüseyin Kara, 27 Ocak 2020.

[1123] Halit Erdem, 15 Kasım 2018.

[1124] Mehmet Çabuk, 16 Mayıs 2019.

[1125] Halit Erdem, 15 Kasım 2018.

[1126] Cumhuriyet, 7 Mayıs 1993.

[1127] Cumhuriyet, 12 Mayıs 1993

[1128] Günaydın, 12 Mayıs 1993.

[1129] Cumhuriyet, 12 Mayıs 1993

[1130] Bursa Olay, 12 Mayıs 1993.

[1131] Direniş, Sayı 19, Haziran 1993; Bursa Olay, 12 Mayıs 1993.

[1132] Bursa Olay, 12 Mayıs 1993

[1133] Mehmet Karaca, 31 Ekim 2018.

[1134] Halit Erdem, 15 Kasım 2018.

[1135] Kemal Parlak, Görüşme kayıtları, İstanbul, 6 Ocak 2020.

[1136] Maden-İş Tarihi Çalışma Grubu, 2017, s. 561.

[1137] Kemal Parlak, 6 Ocak 2020.

[1138] Celalettin Aykanat, Görüşme kayıtları, İstanbul, 11 Şubat 2020.

[1139] Mehmet Sevim, Birleşmeye Evet! İltihaka Hayır! Yaşasın Maden-İş, Yaşasın DİSK, Yaşasın Metal İşçilerinin Birliği, İstanbul, tarihsiz broşür.

[1140] Birleşik Metal-İş Arşivi.

[1141] Halit Erdem, 15 Kasım 2018.

[1142] Halit Erdem, 15 Kasım 2018.

[1143] Halit Erdem, 15 Kasım 2018.

[1144] Otomobil-İş, Vilayet Makamı'na 5 Mayıs 1993 tarih ve 002-93-840/1279 sayılı yazı.

[1145] Otomobil-İş, Vilayet Makamı'na 5 Mayıs 1993 tarih ve 002-93-840/1279 sayılı yazı.

[1146] Halit Erdem, 15 Kasım 2018.

[1147] Halit Erdem, 15 Kasım 2018.

[1148] Muteber Yıldırım, "Kongreden Notlar", Gündem, 23 Mayıs 1993.

[1149] Tutanak, 22 Mayıs 1993. İmzalar, Hükümet Komiseri Birsen Aykurt, Otomobil-İş Genel Sekreteri Servet Baykan, Otomobil-İş Vekili Av. Hikmet Korubeyli, delegeler Fikri Bayır, Muzaffer Şahin, Hamza Kılavuz; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[1150] Otomobil-İş Sendikasının 22-23 Mayıs 1993 Tarihli Olağanüstü Genel Kurul Divan Tutanağı; Birleşik Metal-İş Arşivi; Aydınlık, 23 Mayıs 1993.

[1151] Önerge, 22 Mayıs 1993; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[1152] Otomobil-İş Sendikasının 22-23 Mayıs 1993 Tarihli Olağanüstü Genel Kurul Divan Tutanağı; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[1153] Otomobil-İş Sendikasının 22-23 Mayıs 1993 Tarihli Olağanüstü Genel Kurul Divan Tutanağı; Birleşik metal-İş Arşivi.

[1154] Ali Rıza İkisivri, konuşma metni; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[1155] Önerge, 22 Mayıs 1993; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[1156] Aydınlık, 23 Mayıs 1993.

[1157] Direniş, Sayı 19, Haziran 1993.

[1158] Cumhuriyet, 25 Mayıs 1993.

[1159] Direniş, Sayı 19, Haziran 1993.

[1160] Cumhuriyet, 25 Mayıs 1993.

[1161] Aydınlık, 23 Mayıs 1993

[1162] Yıldırım, 23 Mayıs 1993.

[1163] Cumhuriyet, 25 Mayıs 1993.

[1164] Yıldırım, 23 Mayıs 1993.

[1165] Yıldırım, 23 Mayıs 1993.

[1166] Otomobil-İş Sendikasının 22-23 Mayıs 1993 Tarihli Olağanüstü Genel Kurul Divan Tutanağı; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[1167] Cumhuriyet, 25 Mayıs 1993.

[1168] Halit Erdem, 15 Kasım 2018.

[1169] Birleşik Metal-İş Arşivi, Maden-İş Arşiv Fonu, Z. 04, B. 27; Ayrıca, Cumhuriyet, 29 Mayıs 1993.

[1170] Cumhuriyet, 28 Mayıs 1993.

[1171] Cumhuriyet, 25 Mayıs 1993.

[1172] Cumhuriyet, 26 Mayıs 1993.

[1173] Aydınlık, 16 Haziran 1993.

[1174] Aydınlık, 13 Haziran 1993.

[1175] Cumhuriyet, 14 Haziran 1993.

[1176] Cumhuriyet, 14 Haziran 1993.

[1177] Cumhuriyet, 14 Haziran 1993.

[1178] Aydınlık, 13 Haziran 1993.

[1179] Aydınlık, 13 Haziran 1993.

[1180] Cumhuriyet, 14 Haziran 1993.

[1181] Cumhuriyet, 4 Temmuz 1993.

[1182] Türkiye Maden-İş Sendikası'nın 3-4 Temmuz 1993 tarihinde Toplanan Olağanüstü Genel Kurul Divan Tutanağı.

[1183] Türkiye Maden-İş Sendikası'nın 3-4 Temmuz 1993 tarihinde Toplanan Olağanüstü Genel Kurul Divan Tutanağı.

[1184] Türkiye Maden-İş Sendikası'nın 3-4 Temmuz 1993 tarihinde Toplanan Olağanüstü Genel Kurul Divan Tutanağı.

[1185] Türkiye Maden-İş Sendikası'nın 3-4 Temmuz 1993 tarihinde Toplanan Olağanüstü Genel Kurul Divan Tutanağı.

[1186] Cumhuriyet, 4 Temmuz 1993.

[1187] Gerçek, Sayı 15, 1993.

[1188] Cumhuriyet, 4 Temmuz 1993.

[1189] Cumhuriyet, 4 Temmuz 1993.

[1190] Cumhuriyet, 5 Temmuz 1993.

[1191] Cumhuriyet, 5 Temmuz 1993.

[1192] Türkiye Maden-İş Sendikası'nın 3-4 Temmuz 1993 tarihinde Toplanan Olağanüstü Genel Kurul Divan Tutanağı.

[1193] Gerçek, Sayı 15, 1993.

[1194] Cumhuriyet, 5 Temmuz 1993.

[1195] Cumhuriyet, 5 Temmuz 1993.

[1196] Cumhuriyet, 17 Temmuz 1993.

[1197] Ereğli Gündem, 7 Temmuz 1993.

[1198] İzmir Ticaret, 19 Temmuz 1993.

[1199] Cumhuriyet, 4 Eylül 1993.

[1200] Birleşik Metal İşçileri Sendikası (Eski Adıyla Otomobil-İş Sendikası) 4-5 Eylül 1993 Tarihli Olağanüstü Genel Kurul Divan Tutanağı; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[1201] Birleşik Metal İşçileri Sendikası (Eski Adıyla Otomobil-İş Sendikası) 4-5 Eylül 1993 Tarihli Olağanüstü Genel Kurul Divan Tutanağı; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[1202] Cumhuriyet, 5 Eylül 1993.

[1203] Orijnal belge; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[1204] Birleşik Metal İşçileri Sendikası (Eski Adıyla Otomobil-İş Sendikası) 4-5 Eylül 1993 Tarihli Olağanüstü Genel Kurul Divan Tutanağı; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[1205] Cumhuriyet, 6 Eylül 1993.

[1206] Birleşik Metal-İş, 17 Eylül 1993 tarih ve 002-93-27/48 sayılı yazı; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[1207] Birleşik Metal-İş, 17 Eylül 1993 tarih ve 002-93-26/47 sayılı yazı; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[1208] Birleşik Metal-İş, 17 Eylül 1993 tarihli ve 002-93-26/47 ve 002-93-27/48 sayılı yazılar; Birleşik Metal-İş Arşivi

[1209] DİSK, 21.9.1993 tarih ve 587/EG-128 sayılı yazı; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[1210] Birleşik Metal-İş, 28.9.1993 tarih ve 002-93-174 sayılı yazı; Birleşik Metal-İş Arşivi.

SON SÖZ: BİRLEŞİK METAL İŞÇİLERİ SENDİKASI

Bugün Birleşik Metal İşçileri Sendikası'nın amblemine 1947 tarihi yazılıdır. 27 Temmuz 1947, İstanbul Demir ve Madeni Eşya İşçileri Sendikası'nın (Demir-İş) kurulduğu tarihtir. Haliç'te Yusuf Sidal ve on bir arkadaşı tarafından kurulan Demir-İş, '50'lerin başlarında Haliç dışına açılmış, semt şubeleri kurmuştur. Demir-İş'e 1951'de üye olan Kemal Türkler16 Haziran 1952'de kurulan Bakırköy Semt Şubesi kurucularındandır ve 20 Haziran 1952'de Şube Sekreteri seçilmiştir. Türkler, Demir-İş'in 2 Kasım 1952'de toplanan 7. ve 28 Mart 1954'te toplanan 8. Genel Kurullarında Genel Sekreter seçilmiş, Yusuf Sidal 16 Ekim 1954'te Demir-İş, İİSB ve Türk-İş'teki tüm yöneticilik görevlerinden istifa etmesi üzerine yapılan Genel İdare Kurulu toplantısındaki görev dağılımı sonunda Genel Başkan olmuştur. 7 Ekim 1956 tarihinde toplanan 10. Genel Kurulu'nda sendikanın adı, Türkiye Maden, Madeni Eşya ve Makine Sanayii İşçileri Sendikası, kısa adı ise Türkiye Maden-İş olarak değiştirildi. Maden-İş, Türkiye'nin dört bir yanında yürüttüğü etkili örgütlenme çalışmasıyla Türkiye sendika hareketinin en önemli sendikalarından biri olmuştur. 13 Şubat 1967'da Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu'nun (DİSK) kuruluşuna öncülük etmiş, Maden-İş Genel Başkanı Kemal Türkler DİSK'in kurucu Genel Başkanı olmuştur. Kemal Türkler, bugün Birleşik Metal İşçileri Sendikası'nın Onursal Genel Başkanı kabul edilmektedir ve DİSK üyesi Birleşik Metal İşçileri Sendikası Kemal Türkler'in ve onu var ettiği Maden-İş'in tarihini kendi tarihinin önemli bir parçası olarak kucaklamakta, sahiplenmekte, geleneğini sürdürmektedir.

Birleşik Metal İşçileri Sendikası'nın tarihi içindeki bir diğer süreç, Türkiye Otomobil-İş Sendikası'nın mücadelesidir. Otomobil-İş, Birleşik Metal İşçileri Sendikası'nın uzun bir geçmişe sahip olan tarihinin önemli bir diğer parçasıdır.

1970'lerin sonlarında Maden-İş ve Otomobil-İş arasında hayata geçirilen "güç ve eylem birliği" Birleşik Metal işçileri Sendikası'nın kuruluşunun ilk adımları olmuştur. Otomobil-İş, Türkiye'nin 12 Eylül rejiminden çıktığı dönemde yükselmeye başlayan işçi ve sendika hareketinin en güçlü dinamiklerinden biri olmuş, demokratikleşme mücadelesine omuz vermiş bir sendikadır.

Böyle uzun ve zengin bir tarihsel birikimi arkasına alarak 4 Eylül 1993 tarihinde gerçekleşen birlik, Birleşik Metal İşçileri Sendikası metal işçisinin mücadelesini geleceğe taşıyor.

EK 1: OTOMOBİL-İŞ ŞUBE GENEL KURULLARI KRONOLOJİSİ (1983-1993)

ANKARA ŞUBESİ

Ankara Şubesi'nin kuruluşu 28 Haziran 1978 tarihinde Ankara Valiliği'ne bildirildi.[1] Şube Sağlık Sokak, Tarkan Apt. No. 13/23, Sıhhiye, Ankara adresinde faaliyet göstermekteydi.[2] Daha sonra, İzmir Caddesi, No. 42/14, Kızılay, Ankara adresine taşındı.[3]

Ankara Şubesi kurucu Yönetim Kurulu, Necati Gür, Nevzat Yalçın, Satılmış Yurt, Mustafa Şanlı, Ali Erdem, Arhan Akman, Haydar Demirtaş, İbrahim Kurt; Şube Denetim Kurulu, Muhittin Karakaya, Bahattin Timurçin, Münir Altınok; Şube Onur Kurulu, Eyüp Şirin, İbrahim Tümsek, Ömer Sonuç'tan oluşmuştu.[4]

Ankara Şubesi 1. Genel Kurulu'nun toplandığı 22 Temmuz 1979 tarihinde Şube İcra Kurulu, Hüseyin Alaybeyoğlu, Yılmaz Poyraz, Arhan Akman; Şube Yönetim Kurulu: Lemi Ardoğan, Hasan Ulutaş, Süleyman Türker, Mehmet Sarıcıoğlu, Sedat Özparlak, Korhan Berksakal, Ali Atalay, Salim Bayındır idi.[5]

1. GENEL KURUL: 22 TEMMUZ 1979

Genel Kurul Divanı: Divan Başkanı A. Aydın Özeren, Divan Başkan Yardımcısı Sami Ataç, Acun Sönmezer, Kâtip Nevzat Yalçın, Nevzat Cenker.

Genel Kurul'da seçilen şube zorunlu organları:

Şube İcra Kurulu: Şube Başkanı Hüseyin Alaybeyoğlu, Şube Sekreteri Süleyman Türker, Şube Mali Sekreteri Zeki Çilingiroğlu.

Şube Yönetim Kurulu: Necati Gür, Nevzat Yalçın, Satılmış Yurt, Mustafa Şanlı, Ali Erdek, Arhan Akman, Haydar Demirtaş, İbrahim Kurt.

Şube Denetim Kurulu: Muhittin Karakaya, Bahattin Timurçin, Münir Altınok.

Şube Onur Kurulu: Eyüp Şirin, İbrahim Tümsek, Ömer Sonuç.[6]

2. GENEL KURUL: 11 NİSAN 1982

Genel Kurul Divanı: Divan Başkanı A. Aydın Özeren, Divan Başkan Vekili Sami Ataç, Kâtip Acun Sönmezer, Hasan Çevikbaş, Nevzat Cenker.

Genel Kurul'da seçilen şube zorunlu organları:

Şube İcra Kurulu: Şube Başkanı Hüseyin Alaybeyoğlu, Şube Sekreteri Nevzat Konakoğlu, Şube Mali Sekreteri Hasan Çevikbaş.

Şube Yönetim Kurulu: Aziz Yalçın, Hilmi Hozantaş, Acun Sönmezer, Fehmi Alagöz, Hasan Hüseyin Arslan, Adem Öztürk, Zeki Çilingiroğlu, Enver Demirtaş.

Şube Denetim Kurulu: Enver Yağcı, Musa Bingöl, Ahmet Sıy.

Şube Disiplin Kurulu: Abdullah Güvenç, Habib Yavuz, Celal Yıldırım.[7]

3. GENEL KURUL: 9 EKİM 1983

Ankara Şubesi Genel Kurulu için Sıkıyönetim Komutanlığı'nın. 5.9.1983 gün ve Basın Halk Şb. 7.130-4847-83/9173 sayılı yazısı ile izin verilmiştir.[8] Şube'nin 2. Genel Kurulu 25 Eylül 1983 tarihinde çoğunluk sağlanamadığından 9 Ekim 1983 tarihinde toplanmıştır.[9]

Genel Kurul Divanı: Divan Başkanı Özger Sınar, Divan Başkan Vekili Tacettin Esenova, İbrahim Şenli, Kâtip Nevzat Çenker, Metin Utku.

Genel Kurul'da seçilen şube zorunlu organları:

Şube Yönetim Kurulu: Şube Başkanı Hüseyin Alaybeyoğlu, Şube Sekreteri Nevzat Konakoğlu, Şube Mali Sekreteri Enver Yücesan, üyeler Aziz Yalçın, Fehmi Alagöz.

Şube Denetleme Kurulu: Enver Yağcı, Süleyman Balcı, Nurettin Akpınar.

Şube Disiplin Kurulu: Habib Yavuz, Adem Öztürk, Hasan Balcı.[10]

OLAĞANÜSTÜ GENEL KURUL: 12 MAYIS 1985

Genel Kurul Divanı: Divan Başkanı Aydın Özeren, Divan Başkan Vekili Mehmet Ali Erdoğan, Şahin Çivelek, Sekreterler Fikri Dağcı, Zülfü Sever.[11]

Genel Kurul'da seçilen şube zorunlu organları:

Şube Başkanı Süleyman Türker, Şube Sekreteri Savaş Ertin, Şube Mali Sekreteri Bektaş Kılıç ve üye Zeki Adıgüzel.

Şube Denetleme Kurulu: Hakkı Şahinbaş, Muharrem Yıldırım, Mehmet Çelikarslan.

Şube Disiplin Kurulu: Ali Abay, Nurettin Akpınar, Yılmaz Kökçek.[12]

4. GENEL KURUL: 21 EYLÜL 1986

Genel Kurul Divanı: Divan Başkanı Sami Ataç, Divan Başkan Yardımcısı Halis Kaya, Selami Kaba, Üye Ramazan Dede, M. Ali Öztürk.

Genel Kurul'da seçilen şube zorunlu organları:

Yönetim Kurulu: Şube Başkanı Süleyman Türker, Şube Sekreteri Savaş Ertin, Şube Mali Sekreteri Zülfi Sever, üyeler Mehmet Çabuk ve Bektaş Kılıç. [13]

5. GENEL KURUL: 20 AĞUSTOS 1989

Genel Kurul Divanı: Genel Başkan İlhan Dalkılıç, Gebze Şube Başkanı Ziya Yılmaz, Kocaeli Şube Başkanı Necdet Ersin, Hüseyin Erler ve Özkan Ünlü.

Genel Kurul'da seçilen şube zorunlu organları:

Yönetim Kurulu: Şube Başkanı Süleyman Türker, Şube Sekreteri Mehmet Çabuk, Şube Mali Sekreteri Oktay Yılmaz, Şube Örgütlenme Sekreteri İbrahim Pekacar, Şube Eğitim Sekreteri Ahmet Uçar.

Denetim Kurulu: Mehmet Sarıcıoğlu, Memduh Altak ve Nevaf Orhan.

Disiplin Kurulu: Atıf Taşovacık, Bektaş Kılıç ve Özbey Saral.[14]

6. GENEL KURUL: 23 ŞUBAT 1992

Genel Kurul Divanı: Divan Başkanı Mehmet Çapar, Divan Başkan Yardımcısı M. Selçuk Göktaş, Haydar Budak, Üye İbrahim Kozan, Gülsüm Gündağ.

Genel Kurul'da seçilen şube zorunlu organları:

Şube Yönetim Kurulu: Şube Başkanı Süleyman Türker, Şube Sekreteri Mehmet Çabuk, Şube Mali Sekreteri Ahmet Uçar, Şube Örgütlenme Sekreteri Güven Atar, Şube Eğitim Sekreteri Veli Beysülen.

Şube Denetleme Kurulu: Mehmet Sarıcıoğlu, Celal Karakaya, Hasan Aktaş.

Şube Disiplin Kurulu: Ahmet Yalmancı, Gürbüz Erekinci, Hüseyin Seymen.[15]

BİLECİK ŞUBESİ

Bilecik Osmaneli Şubesi 1978 yılında kuruldu; Şube'nin 22 Ocak 1992 tarihine kadar yapılması gereken genel kurulu Şube'ye bağlı işyeri ve üye kalmadığından toplanamadı. Şube'nin münfesih olduğu 28 Ocak 1992 tarihinde Bilecik Valiliği'ne bildirildi.[16]

Bilecik Şubesi'nin ilk Yönetim Kurulu, Şube Başkanı Feyyaz Girgin, Şube Sekreteri Hüseyin Vural ve Mali Sekreter Hüseyin Çakmak'tan oluşmuştu.[17]

Bilecik'te Osmaneli Şubesi adıyla kurulmuş olan şubenin adı, Otomobil-İş'in 17-18 Aralık 1983 tarihlerinde toplanan 9. Genel Kurulu'nda Bilecik Şubesi olarak değiştirildi.[18]

Otomobil-İş 9. Genel Merkez Genel Kurulu'nun toplandığı 1983 yılında ise Şube Yönetim Kurulu, Şube Başkanı Metin Düvenci, Şube Sekreteri Cafer Sefer, Şube Mali Sekreteri Kadir Kutluca, üyeler Ömer Yıldız ve Hasan Asar'dan oluşuyordu. Denetleme Kurulu üyeleri Cezmi Çınar, Latif Sözbir ve Bahattin Atak; Disiplin Kurulu üyeleri ise Davut Türk, Yaşar Çetin ve Abdullah Pelit idi.[19]

3. GENEL KURUL: 8 ŞUBAT 1986

Bilecik Osmaneli Şubesi'nin 1 Şubat 1986 tarihinde Vezirhan'da kurulu Demisaş Döküm Sanayi işyeri yemekhanesinde yapılacak olan 3. Olağan Genel Kurulu, "hiçbir delegenin hazır olmadığı" görüldüğünden toplanamadı.[20] Genel Kurul, 8 Şubat 1986 tarihinde aynı yerde toplandı.

Genel Kurul Divanı: Divan Başkanı Mahmut Uyanık, Divan Başkan Yardımcısı Faik Demirtaş, Üye Mustafa Semerci, Fikri Çelik.

Genel Kurul'da seçilen şube zorunlu organları:

Şube Yönetim Kurulu: Şube Başkanı Cengiz Ergöz, Şube Sekreteri, Hayrettin Yılmaz Şube Mali Sekreteri Faik Demirtaş ile üyeler Suat Erdem ve Burhanettin Tanır.

Şube Denetleme Kurulu: Ali Fidan, Necmettin Öztürk, Ertuğrul Demir.

Şube Disiplin Kurulu: Fikri Çelik, Osman Akkaya, Muammer Beyaz.[21]

1987 yılında Bilecik Osmaneli Şubesi Başkanı Cengiz Ergöz'ün görevi Genel Merkez Yönetim Kurulu'nun 25 Şubat 1987 tarih ve 11 sayılı kararıyla, sendikanın ilkelerine aykırı hareketleri nedeniyle askıya alınarak konu Otomobil-İş Genel Merkez Disiplin Kurulu'na havale edildi.[22] Disiplin Kurulu 24 Mart 1987 tarihinde yaptığı toplantıda, olayın yerinde incelenmesine karar verdi. 26 Mart 1987 tarihinde yerinde yapılan incelemede Şube Başkanı Cengiz Ersöz'ün, "Otomobil-İş'i devirip, Türk Metal Sendikasına gitmeyi amaçladığını" itiraf ettiği tutanak altına alındı ve Genel Merkez Disiplin Kurulu'nun 10 Nisan 1987 tarih ve 1 sayılı kararıyla 10 Nisan 1987 tarihinden itibaren Bilecik Şube Başkanlığı görevine son verildi.[23] 1988 Mart ayında, Bilecik Osmaneli Şubesi 3. Olağan Genel Kurulu'nda seçilen Şube Yönetim ve Şube Denetleme Kurulu üyelerinin görevlerine, genel kurulu izleyen üç ay içinde mal beyanında bulunmadıkları gerekçesiyle son verildi ve yerlerine yedekleri getirildi. Şube Yönetim Kurulu: Şube Başkanı Mehmet Uzun, Şube Sekreteri Muzaffer Balın, Şube Mali Sekreteri Hasan Bozkaya; Şube Denetleme Kurulu: Metin Tuncay ve İsmail Aslan'dan oluştu.[24]

4. GENEL KURUL: 22 OCAK 1989

Genel Kurul Divanı: Genel Sekreter Celal Özdoğan, Sefaköy Şube Başkanı Yavuz Tekin, Kartal Şube Başkanı Ali Rıza İkisivri, Siyaş temsilcisi Mustafa Kaya ve Demisaş işçisi Metin Tuncay.[25]

Genel Kurul'da seçilen şube zorunlu organları:

Şube Yönetim Kurulu: Şube Başkanı Mehmet Dikmen, Şube Sekreteri Rahmi Güzeller, Şube Mali Sekreteri Mustafa Kaya, Şube Örgütlenme Sekreteri Rıdvan Kurban, Şube Eğitim Sekreteri İbrahim Yalvaç.

Şube Denetleme Kurulu: Fikri Çelik, Mehmet İnan, Birol Er.

Şube Disiplin Kurulu: Ali İşlek, Hasan Gülden, Tahir Yıldız.[26]

Bolu Şubesi 21 Mart 1984 tarihinde kuruldu.[27] Otomobil-İş 10. Genel Merkez Genel Merkez Genel Kurulu kararıyla kapatıldı.[28]

BOLU ŞUBESİ

Bolu Şubesi kurucu Yönetim Kurulu, Şube Başkanı Çetin Çeşmecioğlu, Şube Sekreteri Emin Bozacıoğlu, Şube Mali Sekreteri Nevzat Çetinkaya ve üyeler Yaşar Pulatlı, Hüseyin Engin'den oluşmuştu. Şube Denetleme Kurulu üyeleri Fahri Dinler, İbrahim Şimşek, İsmail. H. Aydın; Şube Disiplin Kurulu üyeleri ise Abdullah Nur Sağlık, Hilmi Fidan ve Ömer Osman Şahin'di.[29] Şube genel kurulunu yasal süresi içinde toplayamadığından aynı kurucu üyelerle yeniden kuruldu ve 20 Kasım 1984'te Bolu Valiliği'ne gerekli bildirim yapıldı.[30]

İLK GENEL KURUL: 5 MAYIS 1985

Genel Kurul Divanı: Divan Başkanı Otomobil-İş Genel Başkanı Aydın Özeren, Divan Başkan Vekilleri Kocaeli Şube Başkanı Mehmet Ali Erdoğan ve Ardem işyerinden Muammer Çiçek, sekreterler Taner Mersin ve Halil Sarı.[31]

Genel Kurul'da seçilen şube zorunlu organları:

Şube Yönetim Kurulu: Şube Başkanı, Hilmi Şahin, Şube Sekreteri Emin Bozacıoğlu, Şube Mali Sekreteri Cevat Çırpan, üyeler Yaşar Pulatlı, Selami Özmarka.[32]

Şube Denetleme Kurulu: Nevzat Çetinkaya, Halil Pulatlı, Hilmi Fidan.

Şube Disiplin Kurulu: Mustafa Şatıroğlu, Rüstem Ok, Ahmet Akman.[33]

BURSA ŞUBESİ

Otomobil-İş Bursa Şubesi'nin kuruluşu 30 Nisan 1976 tarihinde Bursa Valiliği'ne bildirildi.[34]

Şube kurucuları: İdare Heyeti: Şube Başkanı Orhan Başarslan, Şube Sekreteri Murat Kaya, Şube Mali Sekreteri Halit Kutluay, Şube Teşkilatlanma ve Eğitim Sekreteri İsmail Hakkı Akın; Şube Yönetim Kurulu: İhsan Durgut, Şaban Aydın, İdris Kurtaranoğlu, İsmail Çevik, Tuncay Karanfil, Tahir Bakan, Turhan Aydeniz, Nurettin Paçacı idi.[35]

1. GENEL KURUL: 23 NİSAN 1977

Genel Kurul Divanı: Divan Başkanı Mehmet Aras, Divan Kâtibi Turcan Tunç, İ. Hakkı Demir.[36]

Şube İcra Kurulu: Şube Başkanı Orhan Başarslan, Şube Sekreteri Murat Kaya, Şube Malî Sekreteri İhsan Durdut, Şube Teşkilatlanma Eğitim Sekreteri Mehmet Aykanat.

Şube Yönetim Kurulu: Mümin Türkkan, Şükrü Dönmez, H. İbrahim Eze, Fahrettin Ünal, Hayati Durmuş, Osman Yıldız, Sabahattin Akan, Rüştü Kaçar.

Şube Denetim Kurulu: Seyfettin Bilgehan, H. İbrahim Çay, Turcan Tunç, Muhammet Aydın, Hikmet Limoncu.

Şube Onur Kurulu: Hüseyin Yalçın, İsmet Efe, Selahattin Akın, Süleyman Uzun, İ. Hakkı Demir.[37]

2 Mayıs 1978 tarihinde Otomobil-İş'in Bursa Valiliği'ne ve Bursa Bölge Çalışma Müdürlüğü'ne gönderdiği yazılarda, Şube İcra Kurulu'nun Şube Başkanı Vedat Denksiz, Şube Sekreteri Turhan Balkan, Şube Mali Sekreteri Nazmi Harpot'tan oluştuğu bildirilmektedir.[38] 25 Eylül 1978 tarihli Şube Başkanı Vedat Denksiz'in görevinden ayrıldığı Otomobil-İş tarafından 11 Eylül 1978 tarihinde Bursa Valiliği'ne bildirilmiştir.[39]

2. GENEL KURUL: 2 EYLÜL 1979

Genel Kurul Divanı: Divan Başkanı Mehmet Aras, Divan Başkan Vekili Osman Karahasanoğlu, Kâtip Alev Deliorman, Ali Aydın, Muharrem Parmaksız.[40]

Genel Kurul'da seçilen şube zorunlu organları:

Şube İcra Kurulu: Şube Başkanı Erol Tekeli, Şube Sekreteri Niyazi Yiğitoğlu, Şube Mali Sekreteri Alev Deliorman.

Şube Yönetim Kurulu: Zekai Şen, Zekai Şenol, Osman Nuri Karahasanoğlu, Salih Arpacı, Ramazan Korkmaz, Şevket Kazak, Ali Aydın, Süleyman Yıldız.

Şube Denetim Kurulu: Nevzat Korkubilmez, Orhan Kınay, Sinan Egemen.

Şube Onur Kurulu: Yaşar Ercan, Raşit Uslu, Salih Çakır.[41]

12 Eylül döneminde Bursa Şubesi, 10 Ocak 1981 tarihinde mühürlenmiş ve faaliyeti durdurulmuştur.[42] Bursa Şubesi, Bursa Askerî Liseler Bursa Garnizon Komutanlığı ve Sıkıyönetim Komutan Yardımcılığı'nın 18 Kasım 1981 tarih ve SVL İŞL 7130-757-51/7925 sayılı emrine dayanılarak 24 Kasım 1981 tarihinde açılabilmiştir.[43]

1981 Temmuz ayı içinde Bursa Şubesi İcra ve Yönetim Kurulu üyelerinden Alev Deliorman, Şube Sekreteri Osman Karahasanoğlu, Yönetim Kurulu üyeleri Süleyman Yıldız, Zekai Şenol, Şevket Kazak, Zekai Şen, Hasan Öz görevlerinden istifa etmişlerdir. İstifa dilekçeleri 17 ve 24 Temmuz 1981 tarihlerinde işleme girmiştir.[44]

3. GENEL KURUL: 16 EKİM 1983

Genel Kurul Divanı: Divan Başkanı Ali Kazan, Divan İkinci Başkanı Necati Çınar, Yazman Cemal Aşar, Fikri Argun.[45]

Genel Kurul'da seçilen şube zorunlu organları:

Şube Yönetim Kurulu: Şube Başkanı Bayar İnce, Şube Sekreteri Sadettin Yarımbaş, Şube Mali Sekreteri Turgut Albayrak, Üye Celal Bayar, Mehmet Çapar.

Şube Denetleme Kurulu: Yalçın Yazıcı, Necati Arıcı, Ali Susuz.

Şube Disiplin Kurulu: Bekir Ertuğ, İskender Dilmaçlı, Kürşat Aruz.[46]

4. GENEL KURUL: 9 ŞUBAT 1986

Genel Kurul Divanı: Divan Başkanı A. Aydın Özeren, Divan Başkan Yardımcısı Ali Rıza İkisivri, İsmail Öden, Yazman Çetin Önal, Recep Bulut.[47]

Genel Kurul'da seçilen şube zorunlu organları:

Şube Yönetim Kurulu: Şube Başkanı Bayar İnce, Şube Sekreteri Sadettin Yarımbaş, Şube Mali Sekreteri Ali Gümüş, üyeler Mehmet Çapar ve Ali Baytekin

Şube Denetleme Kurulu: Yalçın Yazıcı, Bekir Ertuğ ve Nevzat Uzan.

Şube Disiplin Kurulu: Yusuf Aker, Şevki Aksoy ve Sinan Avcı.[48]

5. GENEL KURUL: 25 ARALIK 1988

Genel Kurul Divanı: Divan Başkanı Genel Başkan İlhan Dalkılıç, Divan Başkan Yardımcısı Kartal Şube Başkanı Ali Rıza İkisivri, Tez Koop-İş İstanbul 3 No.lu Şube Başkanı Aynur Karaaslan, Üye Pancar Motor baştemsilcisi Servet Baykan ve Türk Telekom baştemsilcisi Cuma Yıldız.

Genel Kurul'da seçilen şube zorunlu organları:

Şube Yönetim Kurulu: Şube Başkanı Bayar İnce, Şube Sekreteri Tarık Sönmez, Şube Mali Sekreteri Mustafa Tokdemir, Şube Örgütlenme Sekreteri Nuri Şahin ve Şube Eğitim Sekreteri Yalçın Yazıcı.

Şube Denetleme Kurulu: Mustafa Şen, Şevki Aksoy, Nevzat Uzan.

Şube Disiplin Kurulu: Yusuf Aker, Nevzat Yıldırım, A. Yaşar Ercan.[49]

6. GENEL KURUL: 8 ARALIK 1991[50]

Genel Kurul Divanı: Divan Başkanı Celal Özdoğan, Divan Başkan Yardımcısı Ali Rıza İkisivri, Süleyman Türker, Üye Ziya Yılmaz, Ayhan İkinci.

Genel Kurul'da seçilen şube zorunlu organları:

Şube Yönetim Kurulu: Şube Başkanı Selçuk Göktaş, Şube Sekreteri Ercüment Kayak, Şube Mali Sekreteri Turgut Albayrak, Şube Örgütlenme Sekreteri Mehmet Coşkun, Şube Eğitim Sekreteri Mehmet Titiz.

Şube Denetleme Kurulu: Cenap Atik, Ahmet Budak, Tamer Atak.

Şube Disiplin Kurulu: Erol İnelhars, Halil Dede, Ömer Özler.[51]

Çerkezköy Şubesi 1 Ağustos 1984 tarihinde kuruldu.[52] Ancak yasal süre içerisinde olağan genel kurulunu toplayamadığından münfesih oldu.[53]

ÇERKEZKÖY ŞUBESİ

Çerkezköy Şubesi kurucu kadrosu: A. Kadir Taşçı, Hilmi Gönül, Ömer Kayalaroğlu, Sami Tiryaki, Sezai Yılmaz, Hikmet Mutlucan idi.[54]

DENİZLİ ŞUBESİ

Denizli Şubesi 13 Şubat 1984 tarihinde kuruldu; 17-18-19 Mart 1992 tarihlerinde toplanan Otomobil-İş 12. Genel Kurulu kararıyla kapatıldı.[55]

Kurucu Şube Yönetim Kurulu, Şube Başkanı Salih Özcan, Şube Sekreteri Mustafa Doğan, Şube Mali Sekreteri Sedat Şenel, üyeler Süleyman Kocatepe ve Mesut Baysal; Şube Denetleme Kurulu A. Ali Çınar, Ahmet Aslan, Kudret Akar; Şube Disiplin Kurulu, Recep Karaca, Himmet. Kaymaz, Ali Duran'dan oluştu.[56]

1. GENEL KURUL: 8 EYLÜL 1985

Genel Kurul Divanı: Divan Başkanı Otomobil-İş Genel Mali Sekreteri Eyüp Öner, Divan Başkan Yardımcıları Rıza Demir, Mehmet Türkmen, üyeler Hüseyin Dağ ve S. Ahmet Altıntaş.[57]

Genel Kurul'da seçilen şube zorunlu organları:

Şube Yönetim Kurulu: Şube Başkanı İsmail Arık, Şube Sekreteri Halil Erhan, Şube Mali Sekreteri Ali Çınar, üyeler Recep Karaca ve Mesut Baysal.

Şube Denetleme Kurulu: Adnan Dev, Önder Karakaya, Himmet Kıymaz.

Şube Disiplin Kurulu: Lütfi Duran, Erdal Akdoğan, Kadir Kale.[58]

2. GENEL KURUL: 28 AĞUSTOS 1988

Genel Kurul Divanı: Divan Başkanı Eyüp Öner, Divan Başkan Yardımcısı Süleyman Türker, Şevket Orman, Kâtip Üye Arif Kaya, Yunus Eroğlu.[59]

Genel Kurul'da seçilen şube zorunlu organları:

Şube Yönetim Kurulu: Şube Başkanı İsmail Arık, Şube Sekreteri Ali İhsan İpek, Şube Mali Sekreteri Halil Erhan, Şube Örgütlenme Sekreteri Erdal Akdoğan, Şube Eğitim Sekreteri Süleyman Kocatepe.

Şube Denetleme Kurulu: Önder Karakaya, Himmet Kıymaz, Şenol Çoban.

Şube Disiplin Kurulu: Lütfi Duran, Neşat Alacan, Ali İri.[60]

OLAĞANÜSTÜ GENEL KURUL: 10 EYLÜL 1989

Genel Kurul Divanı: Divan Başkanı Eyüp. Öner, Divan Başkan Yardımcıları Süleyman Türker ve Şevket Orman, kâtip üyeler Arif Kaya ve Yunus Eroğlu.[61]

Genel Kurul'da seçilen şube zorunlu organları:

Şube Yönetim Kurulu: Şube Başkanı Ali İhsan İpek, Şube Sekreteri Şakir Kayak, Şube Mali Sekreteri Halil Erhan, Şube Örgütlenme Sekreteri Ethem Karadağ, Şube Eğitim Sekreteri Süleyman Altınışık.

Şube Denetleme Kurulu: Yaşar Solak, Himmet Kıymaz, Hilmi Özkan.

Şube Disiplin Kurulu: Ahmet Orta, Hikmet Sarı, Bekir Deveci.[62]

3. GENEL KURUL: 2 EYLÜL 1990

Genel Kurul Divanı: Divan Başkanı Otomobil-İş Genel Eğitim Sekreteri Osman Yıldız, Divan Başkan Yardımcıları Veysel Dolu ve Hasan Hüseyin Memiş.

Genel Kurul'da seçilen şube zorunlu organları:

Şube Yönetim Kurulu: Şube Başkanı Ali İhsan İpek, Şube Sekreteri Ömer Karadeniz, Şube Mali Sekreteri Süleyman Altınışık, Şube Örgütlenme Sekreteri Gürbüz Küçükaydın, Şube Eğitim Sekreteri Alaadin Sargın.

Şube Denetleme Kurulu: Mustafa Aksın, Hüseyin Karakaya, Mehmet Oğuzhan.

Şube Disiplin Kurulu: Osman Üleş, Osman Bozkurt, Salih Acar.[63]

ESKİŞEHİR ŞUBESİ

Eskişehir Şubesi'nin kuruluşu Otomobil-İş Genel Yönetim Kurulu tarafından Eskişehir Valiliği'ne 29 Ağustos 1983 tarihinde bildirildi. Kuruluş Genel Yönetim Kurulu'nun 16 Ağustos 1983 tarih ve 7 sayılı kararıyla gerçekleştirilmişti. Kurucu Şube Yönetim Kurulu: İsmet Ayrancı, Mehmet Bakırez, Ahmet. Emre, Ferit Ünalır, M. Mecit Söğütlü; Şube Denetleme Kurulu: Halil Gülen, Arif Koparan, Eyüp Başkaya; Şube Disiplin Kurulu: Ahmet Coşkun, Mehmet Gezek, Minnet Turan idi.[64]

Otomobil-İş, 14 Şubat 1984 tarihinde Eskişehir Valiliği'ne bir bildirim daha yaptı ve aynı adreste Eskişehir Şubesi'nin açılabilmesi için izin talep etti. Bu başvuruda Şube kurucuları, Şube Yönetim Kurulu, Şube Başkanı İsmet Yalap, Şube Sekreteri Yusuf Turan, Şube Mali Sekreteri Abdullah Çetin, Üye Ali Eren, Mevlüt Avcı; Şube Denetleme Kurulu, Hasan Hüseyin Taze, Hilal Yılmaz, Mustafa Üre; Şube Disiplin Kurulu, Mevlüt Daşkın, Seydamet Demir, İsmail Hakkı Yeşil olarak bildirilmişti.[65]

1. GENEL KURUL: 12 AĞUSTOS 1984

Genel Kurul Divanı: Divan Başkanı M. Ali Akdoğan, Divan 2. Başkanı Ahmet Katı, Halis Kaya, Sekreter Rüstem Kara, Muzaffer Çetin.

Genel Kurul'da seçilen şube zorunlu organları:

Şube Yönetim Kurulu: Şube Başkanı İsmet Ayrancı, Şube Sekreteri Musa Aydın, Şube Mali Sekreteri Raşit Erturan, Üye Bayram İnalsı, Hüseyin Sülük.

Şube Denetleme Kurulu: Cemali Sarıoğlu, Mehmet Kalkan, Minnet Turan.

Şube Disiplin Kurulu: Latif Çalışkan, Latif Saraç, Bayram Koca.[66]

2. GENEL KURUL: 19 TEMMUZ 1987

Genel Kurul Divanı: Divan Başkanı Mehmet Çapar, Divan Başkan Yardımcısı Erol Özdal, Yılmaz Aydoğan, Yazman Mustafa Meletli, Bülent Karaca.[67]

Genel Kurul'da seçilen şube zorunlu organları:

Şube Yönetim Kurulu: Şube Başkanı Hasan Hüseyin Taze, Şube Sekreteri Mahmut Güler, Şube Mali Sekreteri İsmet Yalap, Şube Örgütlenme Sekreteri Faik Güven ve Şube Eğitim Sekreteri Raim Şimşek.[68]

Şube Denetleme Kurulu: Mevlüt Avcı, Tezcan Saçkesici, Seyit Genç.

Şube Disiplin Kurulu: Mehmet Güler, Muzaffer Çetin, Sami Akbacak.[69]

3. GENEL KURUL: 17 HAZİRAN 1990

Genel Kurul Divanı: Divan Başkanı Mahmut Karakoç, Divan Başkan Yardımcısı İsmet Yalap, Yücel Dertsiz, Üye Erol Özdal, Cavit Başak.[70]

Genel Kurul'da seçilen şube zorunlu organları:

Şube Yönetim Kurulu: Şube Başkanı Mehmet Duruel, Şube Sekreteri Yaşar Demirtaş, Şube Mali Sekreteri Cemalettin Kum, Şube Örgütlenme Sekreteri Halil Öztürk ve Şube Eğitim Sekreteri Feridun Orak.

Şube Denetleme Kurulu: Mustafa Yılmaz, Gürbüz Doruk, İzzet Engin.

Şube Disiplin Kurulu: İbrahim Kenir, Mevlüt Avcı, Orhan Aydoğdu.[71]

OLAĞANÜSTÜ GENEL KURUL: 11 AĞUSTOS 1991

Genel Kurul Divanı: Divan Başkanı Mehmet Çapar, Divan Başkan Yardımcısı H. Hüseyin Taze, Yücel Dertsiz, Üye Ali Dursun, Hüseyin Sülük.[72]

Genel Kurul'da seçilen şube zorunlu organları:

Şube Yönetim Kurulu: Şube Başkanı Mehmet Dikmen, Şube Sekreteri Mehmet Duruel, Şube Mali Sekreteri Yaşar Demirtaş, Şube Örgütlenme Sekreteri Cemalettin Kum, Şube Eğitim Sekreteri Feridun Orak.

Şube Denetleme Kurulu: İsmet Yalap, Gürbüz Doruk, Mesut Çelik.

Şube Disiplin Kurulu: Mustafa Yılmaz, Mehmet Ayrancı, Mevlüt Avcı.[73]

4. GENEL KURUL: 9 ŞUBAT 1992

Genel Kurul Divanı: Divan Başkanı Otomobil-İş Genel Başkan Yardımcısı Mehmet Çapar, Divan Başkan Yardımcıları Rafet Demirtel, Tuncer Yener, üyeler Tezcan Saçkesen, Şevki Şen.

Genel Kurul'da seçilen şube zorunlu organları:

Şube Yönetim Kurulu: Şube Başkanı İsmet Ayrancı, Şube Sekreteri Mehmet Dikmen, Şube Mali Sekreteri Mehmet Duruel, Şube Örgütlenme Sekreteri Yaşar Demirtaş ve Şube Eğitim Sekreteri M. Faik Güven.

Şube Denetleme Kurulu: Mustafa Yılmaz, H. Hüseyin Taze, Mehmet Çetinkaya.

Şube Disiplin Kurulu: Mehmet Uz, Feridun Orak, Tezcan Saçkesen.[74]

GEBZE ŞUBESİ

Gebze Şubesi'nin kurulduğuna ilişkin bildirim Otomobil-İş tarafından 28 Kasım 1979 tarihinde yapıldı. Kurucu İcra Kurulu, Başkan Rasim Özkan, Sekreter İbrahim Uygun, Mali Sekreter Ziya Baysal Adanç; Yönetim Kurulu, Satılmış Yener, Mahir Madenci, Selahattin Ağralı, İsmet Cavlak, Karabey Öztürk, Nedim Şentürk, Ali Öztürk, Metin Yorulmaz idi.[75]

Gebze Şubesi aslında Otomobil-İş'in 1972 yılında kurduğu ilk şubesi idi. Nitekim, 28 Kasım 1979 tarihindeki sendikanın kuruluş bildirimi üzerine Gebze Emniyet Amirliği, 12 Aralık 1979 tarihinde cevaben, "1972 yılında aynı adreste adı geçen şubenin kurulmuş" olduğunu ve bu kuruluşa ilişkin olarak Otomobil-İş'in 26 Ocak 1972 gün ve 015-72-3/645 sayılı yazısının dosyada mevcut olduğunu bildirerek, eski şubenin feshedilerek kararın gönderilmesini istedi.[76] Bunun üzerine Otomobil-İş, 18 Aralık 1979 tarihinde Kocaeli Emniyet Müdürlüğü'ne, "Otomobil-İş Sendikası Gebze. Şubesi'nin kapatıldığına dair, Otomobil-İş Sendikası, karar defterinde yer alan 29.4.1972 tarih ve 17 no.lu kararın noterlikçe tasdik edilmiş" suretini gönderdi.[77] Otomobil-İş, 26 Aralık 1979 tarihinde Gebze Kaymakamlığı'na da "durumun açıklığa kavuşması bakımından" yanıtlanması talebiyle aynı bilgiyi verdi.[78]

1. GENEL KURUL: 16 MART 1980

Gebze Şubesi, 12 Eylül darbesinin hemen öncesinde 16 Mart 1980 tarihinde 1. Genel Kurulu'nu toplamıştı. Bu Genel Kurul'a ilişkin bilgi ya da belgeye ulaşılamamıştır.

2. GENEL KURUL: 30 OCAK 1983

Gebze Şubesi, 1983 yılında 30 Ocak ve 2 Ekim tarihlerinde iki genel kurul yapmıştı. 30 Ocak 1983 Olağan Genel Kurul'a ilişkin ulaşabildiğimiz belge, Şube'nin 2 Ekim 1983 tarihli Genel Kurulu'na sunulan Çalışma Raporu'dur. Bu belgede zikredilen şube zorunlu organlarına ilişkin bilgi aşağıdaki gibidir:

Şube İcra Kurulu: Şube Başkanı Ahmet Katı, Şube Sekreteri Ahmet Önal, Şube Mali Sekreteri Ziya Baysal Adanç.

Şube Yönetim Kurulu: Nedim Şentürk, Selahattin Gümüştekin, İsmail Aynan, Hayri Tınaz, İsmet Cavlak, Cemal Bayer, Ahmet Delen.

Şube Denetleme Kurulu: Ömer Sümer, Mehmet Aker, Hayri Çelik.

Şube Onur Kurulu: Selami Bostan, Kamil Atilla, Bilal Öğmen.[79]

3. GENEL KURUL: 2 EKİM 1983

Genel Kurul Divanı: Divan Başkanı Rüşen Aktunç, Divan Başkan Vekili Aslan Koç, Ömer Sümer, Kâtip Selami Bostan, Zait Kuruluş.[80]

Genel Kurul'da seçilen şube zorunlu organları:

Şube Yönetim Kurulu: Şube Başkanı Ahmet Katı, Şube sekreteri Halis Kaya, Şube Mali Sekreteri Ziya Baysal Adanç, Üye İsmet Cavlak, Selahattin Gümüştekin.

Şube Denetleme Kurulu: Hayri Çelik, Ümit Akgül, Ahmet Şahin.[81]

Şube Disiplin Kurulu üyeleri ise Selami Bostan, Cemal Bayer, Hayri Tınaz.[82]

4. GENEL KURUL: 2 ŞUBAT 1986

Genel Kurul Divanı: Divan Başkanı Sami Ataç, Divan Başkan Vekili Numan Kurtcebe, Enver Mumcu, Üye İsmail Ölçentürk, Recep Ergül.[83]

Genel Kurul'da seçilen şube zorunlu organları:

Şube Yönetim Kurulu: Şube Başkanı Ziya Yılmaz, Şube Sekreteri Halis Kaya, Şube Mali Sekreteri Hasan Erçin, üyeler Fahrettin Kalaycıoğlu ve Ünal Çelik.

Şube Denetleme Kurulu: Ekrem Yıldız, Süleyman Şener ve Kadir Denli.

Şube Disiplin Kurulu. Osman Yıldız, Mehmet Tercan ve Bilal Salkım.[84]

Genel Kurul'da Şube Sekreteri seçilen Halis Kaya, Yönetim Kurulu'na verdiği dilekçede, sendikanın 21-22 Haziran 1986 tarihlerinde yapılan Olağanüstü Genel Kurulu'nda Genel Başkan Yardımcısı olarak Genel Merkez Yönetim Kurulu asil üyeliğine seçilmiş olduğunu ve sendika Ana Tüzüğü'nün 50. Maddesine göre görevini yürütmek istediğini belirtmektedir.[85] Anılan Ana Tüzüğün 50. maddesinde, "Sendika veya sendika şubesi yöneticileri (Genel kurul hariç zorunlu organlarda görev alanlar) sendika bünyesi içinde başka bir göreve seçilemez. Aksi halde sendikadaki görevlerinden birini tercih eder" hükmü yer almaktadır.[86]

Genel Kurul'un ardından 4 Şubat 1986 tarihli dilekçe ile Ahmet Katı, Z. Baysal Adanç, İsmet Cavlak, Selahattin Gümüştekin tarafından İlçe Seçim Kurulu Başkanlığı'na genel kurulun iptali için bir başvuru yapılmıştır. Başvuruda, Gebze Şubesi olağan genel kurulunun 2 Şubat 1986 tarihinde ve normal süresinden 7 ay kadar önce yapılması konusunda Genel Merkez Yönetim Kurulu tarafından Şube'ye baskı yapıldığı ve Şube'nin "yasal haklarımız saklıdır" ibaresi düşerek genel kurul kararı aldığı belirtilmekte ve iptalini istenmektedir.[87] Başvuru, Gebze İşçe Seçim Kurulu tarafından, genel kurulun "yasa hükümlerinin öngördüğü şartlarda ve usulüne uygun olarak yapılmış ve seçim sonuçlarının alınmış" olduğu kaydedilerek reddedilmiştir.[88]

5. GENEL KURUL: 18 ARALIK 1988

Genel Kurul Divanı: divan Başkanı İlhan Dalkılıç, Divan Başkan Yardımcısı Yavuz Tekin, Adnan Serdaroğlu, Üye Hicabi Türkoğlu, Mustafa Zorba.[89]

Genel Kurul'da seçilen şube zorunlu organları:

Şube Yönetim Kurulu: Şube Başkanı Ziya Yılmaz, Şube Sekreteri Ünal Çelik, Şube Mali Sekreteri Mehmet İnci, Şube Örgütlenme Sekreteri Cevdet Karabulut ve Şube Eğitim Sekreteri Zeki Arslanoğlu.[90]

Şube Denetleme Kurulu: Ali Kamış, Osman Yıldız, İsa Dönmez.

Şube Disiplin Kurulu: Ali Akti, İsmail Ünal, Hasan Bektaş.[91]

6. OLAĞAN GENEL KURUL: 27 EKİM 1991

Genel Kurul Divanı: Divan Başkanı Celal Özdoğan, Divan Başkan Yardımcısı Ali Rıza İkisivri, Necdet Ersin, Üye Murat Eski, Yavuz Taşdemir.[92]

Genel Kurul'da seçilen şube zorunlu organları:

Şube Yönetim Kurulu: Şube Başkanı Ziya Yılmaz, Şube Sekreteri Hamza Kılavuz, Şube Mali Sekreteri Adnan Serdaroğlu, Şube Örgütlenme Sekreteri Abutalip Koçar ve Şube Eğitim Sekreteri Erdoğan Özer.

Şube Denetleme Kurulu: Mustafa Topçu, Esmender Turna, Adnan Şenol.

Şube Disiplin Kurulu: Hasan Bektaş, Atalay Çayır, Yavuz Taşdemir.[93]

İZMİR ŞUBESİ

7 Aralık 1978 tarihinde kurulan[94] İzmir Şubesi'nin kurucu İcra Kurulu, Başkan Yıldıray Cengiz, Sekreter Çetin İralgil, Mali Sekreter Kâmil Özboyacı; Yönetim Kurulu, Demir Yerli, Hayri Eronat, Üstün Erinç, Mehmet Barbar, Rüstem Yıldız, Yaşar Merdin, Abdurrahman Akça, Muzaffer Ayav idi.[95]

Şube faaliyet göstermekte iken, Ege Ordu ve Sıkıyönetim Komutanlığı'nın emri ile 6 Aralık 1983 tarihinde mühürlendi.[96] Otomobil-İş'in başvurularına rağmen Şube'nin yeniden açılmasına izin verilmedi. Otomobil-İş İzmir Şubesi 11 Temmuz 1984 tarihinde yeniden kuruldu.

1. GENEL KURUL: 23 EKİM 1983

Genel Kurul Divanı: Divan Başkanı Fehmi Ömürbek, Divan Başkan Vekili Osman Bozkurt, katipler Celal Tazegül, Hamit Peynircioğlu, Rüstem Yıldız.

Genel Kurul'da seçilen şube zorunlu organları:

Şube Yönetim Kurulu: Arif Kaya, Ragıp Beşli, Ali Ertan, Osman Kezer, Hasan Kahraman. İzmir Şubesi Yönetim Kurulu görev bölümü şu şekilde yapılmıştır: Şube Başkanı Osman Keser, Şube Sekreteri Arif Kaya, Şube Mali Sekreteri Ali Ertan, üyeler Ragıp Beşli ve Hasan Kahraman.[97]

Şube Denetleme Kurulu: Mürşit İnanç, Resül [Ön]cül, İsmail Bozkur[t].

Şube Disiplin Kurulu: Kenan Erim, Ülvan Güray, Fehmi Ömürbek.[98]

Genel Kurul'un ardından 25 Ekim 1983 tarihinde Denetleme Kurulu yedek üyesi Şevki Sarıyıldız görevinden istifa etti. 1985 yılında ise Şube Mali Sekreteri Ali Ertan 7 Ağustos 1985, Yönetim Kurulu üyesi Hasan Kahraman ile yedek üyeler Ali Selvi ve Hayrettin Çalışkan 7 Ağustos 1985, Denetleme Kurulu üyesi Resül Öncül ile yedek üyeler Remzi Demir ve Ziya Uysal 7 Ağustos 1985, Disiplin Kurulu asıl üyesi Kenan Erim 7 Ağustos, Fehmi Ömürbek ve yedek üye Kâmil Karaca 8 Ağustos 1985 tarihlerinde görevlerinden istifa ettiler.

2. GENEL KURUL: 13 EKİM 1985

Genel Kurul Divanı: Divan Başkanı Yavuz Tekin, Divan Başkan Vekili Yusuf Türkoğlu, Ali Kaplan, Üye Salih Öztürk, Hayri Eronat.[99]

Genel Kurul'da seçilen şube zorunlu organları:

Şube Yönetim Kurulu: Şube Başkanı Selami Kaba, Şube Sekreteri Hayrettin Çalışkan, Şube Mali Sekreteri Nihat Kılınç, üyeler Resul Öncü ve İbrahim Şengürle.[100]

Şube Denetleme Kurulu: İbrahim İlhan, Cafer Alyaz, Muhittin Acar.

Şube Disiplin Kurulu: Celal. Tazegül, Yusuf Kırbaş, Mehmet Akif Özçiftçi.[101]

3. GENEL KURUL: 5 EKİM 1986

Genel Kurul Divanı: Divan Başkanı İlhan Dalkılıç, Divan Başkan Yardımcısı Ali Kaplan, Yavuz Tekin, Yazman Bülent Gümüş, Mürşit İnanç.[102]

Genel Kurul'da seçilen şube zorunlu organları:

Şube Yönetim Kurulu: Şube Başkanı Selami Kaba, Şube Sekreteri Ali Selvi, üyeler Erol Çetin, Bülent Alkan.[103]

Şube Denetleme Kurulu:

Şube Disiplin Kurulu:

4. GENEL KURULU: 27 AĞUSTOS 1989

Genel Kurul Divanı: Genel Sekreter Celal Özdoğan, Mecidiyeköy Şube Başkanı Orhan Ekmen, Sefaköy Şube Başkanı Yavuz Tekin, Aziz Demirden ve Ayhan Kanar.

Genel Kurul'da seçilen şube zorunlu organları:

Şube Yönetim Kurulu: Şube Başkanı Coşkun Yılmaz, Şube Sekreteri Mürşit İnanç, Şube Mali Sekreteri Battal Ayan, Şube Örgütlenme Sekreteri Bülent Alkan ve Şube Eğitim Sekreteri Cüneyt Ensöz.

Şube Denetleme Kurulu: Mustafa Yanar, Seyfettin Özer ve Hasan Bayır.

Şube Disiplin Kurulu: Adnan Burat, Cihan Üner, Fatih Demirel.[104]

OLAĞANÜSTÜ GENEL KURUL: 19 MAYIS 1991

Genel Kurul Divanı: Divan Başkanı Cihangir Başkaya, Divan Başkan Yardımcısı Abdullah Gülle, Adem Coğuplugil, Üye Murat Savaş, Ali Kızıl.

Genel Kurul'da seçilen şube zorunlu organları:

Şube Yönetim Kurulu: Şube Başkanı Coşkun Yılmaz, Şube Sekreteri Ali İhsan İpek, Şube Mali Sekreteri Şeref Dağdeviren, Şube Örgütlenme Sekreteri İbrahim Bilgiç, Şube Eğitim Sekreteri Yusuf Avcu.

Şube Denetleme Kurulu: Mustafa Yanar, Şadan Seyrek, Suat İçsel.

Şube Disiplin Kurulu: Ali Ertan, Hüseyin sağlam, M. Ali Avseren.[105]

5. OLAĞAN GENEL KURUL: 23 ŞUBAT 1992

İzmir Şubesi 5. Genel Kurulu, Denizli Şubesi'nin faaliyetlerine son vermesinin ardından toplanmış ve Denizli Şubesi'ne bağlı üyeler bu Genel Kurul'a katılmışlardır.

Genel Kurul Divanı: Divan Başkanı Osman Yıldız, Divan Başkan Yardımcısı Halit Barçın, Kamil Kinkır, Üye Seyfettin Özer, Şener Doğan.[106]

Genel Kurul'da seçilen şube zorunlu organları:

Şube Yönetim Kurulu: Şube Başkanı Coşkun Yılmaz, Şube Sekreteri Ali İhsan İpek, Şube Mali Sekreteri Ahmet Demircan, Şube Örgütlenme Sekreteri Selahattin Işık ve Şube Eğitim Sekreteri İbrahim Şengürle.

Şube Denetleme Kurulu: Battal Ayan, Ömer Mol, Özcan Çakırlı.

Şube Disiplin Kurulu: Mehmet Kılıç, Ali İhsan Demirci, Yılmaz Karagöz.[107]

KARADENİZ EREĞLİSİ ŞUBESİ

Karadeniz Ereğli Şubesi'nin kuruluşu, 21 Temmuz 1983 tarihli Otomobil-İş Genel Merkez Olağanüstü Genel Kurulu kararına dayanılarak Otomobil-İş Genel Merkez Yönetim Kurulu'nun 16 Ağustos 1983 tarih ve 7 sayılı kararı ile yerine getirildi ve 31 Ağustos 1983 tarihinde kuruluş işlemi tamamlanarak Şube faaliyete başladı.[108]

Şube'nin kurucu kadrosu, Yönetim Kurulu, Koray Yazıcı, Selahattin Duran, Satı Safran, Gürol Arısoy, Kemal Kumuz; Denetleme Kurulu , Ekrem Çelik, Hasan Aslanmay, Cengiz Çardak; Disiplin Kurulu, Kemal Şahin, Metin Yıldızhan, M. Ali Demirci olarak tespit edildi.[109]

1. GENEL KURUL: 26 ŞUBAT 1984

Genel Kurul Divanı: Divan Başkanı Mehmet Ali Erdoğan, Başkan Vekilleri Hasan Aslanbay, Hüseyin Tekel, Sekreterler Ali Düzgün Edebali, Dursun Ali Bostan.

Genel Kurul'da seçilen şube zorunlu organları:

Şube Yönetim Kurulu: Şube Başkanı Gürol Arısoy, Şube Sekreteri Eşref Demircan, Üye Satı Safran, Alpaslan Özdemir, Ekrem Çelik.

Şube Denetleme Kurulu: Yaşar Aydın, Ayhan Yıldırım, Hasan Tekinoğlu.

Şube Disiplin Kurulu: Sabri Yılmaz, Mustafa Başoğlu, İsmail Cerrah.[110]

OLAĞANÜSTÜ GENEL KURUL: 16 KASIM 1986

Genel Kurul Divanı: Divan Başkanı İlhan Dalkılıç, Divan Başkan Yardımcısı Ali Düzgün Edebali, Divan Başkan Vekili İsmail Mutlu, Yazman Güngör Yavuz ve Aydın Karadağ.[111]

Genel Kurul'da seçilen şube zorunlu organları:

Şube Yönetim Kurulu: Şube Başkanı Hüseyin Türkoğlu, Şube Sekreteri M. Ali Demirci, Şube Mali Sekreteri İlat Ülker, Üye Fevzi Çakır, Mustafa Başoğlu.

Şube Denetleme Kurulu: Selahattin Uğurlu, Siyami Saraç, İlyas Çakır.

Şube Disiplin Kurulu: D. Ali Bostan, Hasan Sarıtaş, Yaşar Çelik.[112]

KARTAL ŞUBESİ

Kartal Şubesi, İstanbul Şubesi olarak, 4 Ocak 1978 tarihinde kurulmuş[113] ve Sirkeci, Ankara Caddesi üzerinde kiralanan bir büroda çalışmalarına başlamıştı. Kurucu İcra Kurulu: Şube Başkanı Gündüz Yalçın, Şube Sekreteri Süleyman Akgün, Şube Mali Sekreteri Bayram Çakır'dı.[114] Kurucu Yönetim Kurulu: Kâmil Uçak, Ali Rıza Ocak, Ekrem Şen, Şener Yanık, Muzaffer Mağdalı, Mustafa Güler, Kâzım Cide, Ali Baştuğlu'dan oluşmuştu.[115]

1. GENEL KURUL: 9 MART 1980

Genel Kurul Divanı: Divan Başkanı A. Aydın Özeren, Divan Başkan Vekili Sami Ataç, Mehmet Aras, Kâtip Asım Aydoğdu, Necati Sarıçiçek.

Genel Kurul'da seçilen şube zorunlu organları:

Şube İcra Kurulu: Şube Başkanı Ali Rıza İkisivri, Şube Sekreteri Mustafa Tunç, Şube Mali Sekreteri Süleyman Akgün.

Şube Yönetim Kurulu: Muharrem Söylüler, Şerif Yaşar, Fikri Bayır, Fevzi Öğünç, Hamdi Bilgili, İbrahim İbiş, Halit Barçın, Ruhi Cangazi.

Şube Denetim Kurulu: Erdal Saka, Halil Atik, Bayram Çakır.

Şube Onur Kurulu: Resul Ekinci, Fuat Öz, Mehmet Kale.[116]

2. GENEL KURUL: 23 EKİM 1983

Şube 2. Genel Kurulu 6 Mart 1983 tarihinde yapılmış, 2821 sayılı Kanun'un Geçici 1. maddesi gereği 23 Ekim 1983 tarihinde yeniden toplanmıştır. 6 Mart tarihinde yapılan Genel Kurul'a ilişkin olarak, Şube İcra Kurulu bilgisi Otomobil-İş kayıtları arasında bulunmamaktadır. 23 Ekim 1983 tarihinde toplanan Genel Kurul'a sunulan Çalışma Raporu'nda yer alan döküme göre, Şube Yönetim Kurulu, Şerif Özel, İsmail Aykanat, Fikri Bayır, Yunus Lazoğlu, Tahir Sökmen, Vecdi Ersöz, Vedat Böler, Ekrem Kahraman; Şube Denetim Kurulu: Bayram Çakır, Nuri Sarıyer, Hasan Aydın; Şube Onur Kurulu: Resul Ekinci, Fuat Öz, İbrahim İbiş'tir. Çalışma Raporu'nda 6 Mart 1983 tarihli toplantı 2. Genel Kurul olarak sıralanmış, izleyen 23 Ekim 1983 tarihli Genel Kurul'a bir sayı verilmemiş, daha sonra 8 Şubat 1986 tarihli Genel Kurul, 3. Genel Kurul olarak kayda geçmiştir.[117]

23 EKİM 1983 GENEL KURULU

Genel Kurul Divanı: Müslüm Akdeniz, Divan Başkan Yardımcısı Süleyman Zorlu, Mustafa Yıldırım, Yazman Mehmet Aslan, Şekip Uzun.[118]

Genel Kurul'da seçilen şube zorunlu organları:

Şube Yönetim Kurulu: Şube Başkanı Ali Rıza İkisivri, Şube Sekreteri Halil Barçın, Şube Mali Sekreteri Şerif Yaşar, Üye Sait Zorlu, Mustafa Erdil.

Şube Denetleme Kurulu: Tahir Sökmen, Hasan Bilgin, Haydar Demir.

Şube Disiplin Kurulu: Resul Ekinci, Suat Bölükbaşı, Vedat Böler idi.[119]

Şube Denetim Kurulu üyesi Haydar Demir, Otomobil-İş Mecidiyeköy Şubesi'nin kuruluşunda Şube Sekreteri olarak görevlendirildiğinden, Otomobil-İş Tüzüğü'nün 5. maddesi gereği Şube Sekreterliği görevini tercih ederek Kartal Şubesi Denetleme Kurulu üyeliğinden istifa etmiştir.[120] Şube Disiplin Kurulu üyesi Suat Bölükbaşı, Otomobil-İş Topkapı Şubesi'nin kuruluşunda Şube Denetleme Kurulu üyeliğine getirildiğinden bu görevi tercih ederek Kartal Şubesi Disiplin Kurulu üyeliğinden istifa etmiştir[121] Şube Disiplin Kurulu üyesi Vedat Bölen, Otomobil-İş Topkapı Şubesi'nin kuruluşunda Şube Yönetim Kurulu üyeliğine getirildiğinden, bu yeni görevini tercih ederek Kartal Şubesi Disiplin Kurulu üyeliğinden istifa etmiştir.[122] Şube Yönetim Kurulu üyesi Sait Zorlu, Otomobil-İş Topkapı Şubesi'nin kuruluşunda Şube Yönetim Kurulu üyeliğine getirildiğinden, bu yeni görevini tercih ederek Kartal Şubesi Yönetim Kurulu üyeliğinden istifa etmiştir.[123] Yönetim Kurulu üyesi Mustafa Erdil, Otomobil-İş Topkapı Şubesi'nin kuruluşunda Şube Denetleme Kurulu üyeliğine getirildiğinden, bu yeni görevini tercih ederek Kartal Şubesi Yönetim Kurulu üyeliğinden istifa etmiştir.[124] Şube Denetleme Kurulu'na Haydar Demir'in yerine yedek üye Musa Dede; Şube Disiplin Kurulu'na ise istifa eden Vedat Böler ve Suat Bölükbaşı'nın yerine yedek üye Necmi Akçay getirilmiştir.[125]

3. GENEL KURUL: 8 ŞUBAT 1986

Genel Kurul Divanı: A. Aydın Özeren, Divan Başkan Yardımcısı Fuat Foltay, Hasan Toprak, Yazman Aydemir Kaymakçı, Mustafa Yıldırım.[126]

Genel Kurul'da seçilen şube zorunlu organları:

Şube Yönetim Kurulu: Şube Başkanı Ali Rıza İkisivri, Şube Sekreteri Halit Barçın, Şube Mali Sekreteri Şerif Yaşar, Üye Yunus Lazoğlu, Fikri Bayır.

Şube Denetleme Kurulu: Tahir Sökmen, Ahmet Köseoğlu ve Hasan Pehlivan.

Şube Disiplin Kurulu: Musa Dede, Seyit Yüce ve Raif Örcan.[127]

4. GENEL KURUL: 4 ARALIK 1988

Genel Kurul Divanı: Divan Başkanı İsmail Aykanat, Divan Başkan Yardımcısı Süleyman Türker, İsmail Arık, Üye Ekrem Kahraman, Doğan İpek.

Genel Kurul'da seçilen şube zorunlu organları:

Şube Yönetim Kurulu: Şube Başkanı Ali Rıza İkisivri, Şube Sekreteri Halil Barçın, Şube Mali Sekreteri Şerif Yaşar, Şube Örgütlenme Sekreteri

Yusuf Lazoğlu, Şube Eğitim Sekreteri Fikri Bayır seçildiler.[128]

Şube Denetleme Kurulu: M. Kemal Demir, Mustafa Aydın, Hasan Pehlivan.

Şube Disiplin Kurulu: Battal Sırasöğüt, Hasan Sarıyar, Mustafa Oruç.[129]

5. GENEL KURUL: 1 ARALIK 1991

Genel Kurul Divanı: Divan Başkanı Celal Özdoğan, Divan Başkan Yardımcısı Orhan Ekmen, Necdet Ersin, Üye Yakup Esen, Mahir Bağçekoz.

Genel Kurul'da seçilen şube zorunlu organları:

Şube yönetim Kurulu: Şube Başkanı Ali Rıza İkisivri, Şube Sekreteri Halit Barçın, Şube Mali Sekreteri Şerif Yaşar, Şube Örgütlenme Sekreteri Kamil Kinkır, Şube Eğitim Sekreteri Fikri Bayır.

Şube Denetleme Kurulu. Necmi Akçay, Hasan Pehlivan, Bahattin Çarbaş.

Şube Disiplin Kurulu: Raif Örvan, Osman Öngören, Yılmaz Koca.[130]

KAYSERİ ŞUBESİ

Kayseri Şubesi, 11 Ocak 1984 tarihinde kuruldu.[131] Şube kurucu Yönetim Kurulu, Şube Başkanı İsmet Koca, Şube Sekreteri Ali Kalın, Şube Mali Sekreteri M. Metin Tuzkaya, Üye Nadir Sağır, Bekir Yaşar; Şube Denetleme Kurulu, Yusuf Durmuş, Mevlüt Tekdemir, Bekir Köse; Şube Disiplin Kurulu, Refik Yalçınkaya, Faruk Selçuk, Ali Patlak'tan oluştu.[132]

1. GENEL KURUL: 3 HAZİRAN 1984

Genel Kurul Divanı: Divan Başkanı Müslüm Akdeniz, Divan Başkan Yardımcısı Sabit İyigün, Tayyar Kocaaslan, Yazman Selahattin Çınar, İzzet Manay.[133]

Şube Yönetim Kurulu: Şube Başkanı Şevket Orman, Şube Sekreteri Mevlüt Lektemur, Şube Mali Sekreteri Mehmet Karakuş, Üye Mustafa Apaydın, Yusuf Durmuş.

Şube Denetleme Kurulu: Celal Yalçın, Bekir Yaşar, Mehmet Büyük.

Şube Disiplin Kurulu: Mehmet Çalışkan, Gazi Yıldırmış, Zeynel Ercan.[134]

OLAĞANÜSTÜ GENEL KURUL: 1 ŞUBAT 1986

Şube Denetleme Kurulu üyelerinin üçünün de istifa etmesi nedeniyle yerlerine çağrılan üç yedek üyeden Recep Bütün ve Ahmet Dalkıran'ın istifa etmeleri nedeniyle boşalan iki üyelik için görevlendirilecek kimse kalmamıştır. Ayrıca, Şube'den, Otomobil-İş Genel Merkezi tarafından 3 Şubat 1986 tarihine kadar olağanüstü genel kurulu toplayarak şubenin eksik üst kurul delegelerinin seçilmesi ve bildirilmesi istenmiştir.[135] Bunun üzerine Kayseri Şubesi Yönetim Kurulu, 11 Ocak 1986 tarihindeki toplantısında 25 Ocak 1986 tarihinde olağanüstü genel kurula gidilmesi kararı almıştır.[136]

1 Şubat 1986 tarihinde toplanan Otomobil-İş Kayseri Şubesi Olağanüstü Genel Kurulu'nda Şube Denetleme Kurulu'ndaki eksik iki üyeliğe Sadettin Çevik ve Tahsin Tarım seçilmişler; Genel Merkez Genel Kurulu delegeliğinde eksik olan altı delegenin seçimi de gerçekleşmiştir.[137]

2. OLAĞAN GENEL KURUL: 24 MAYIS 1987

Genel Kurul Divanı: Divan Başkanı Celal Özdoğan, Divan Başkan Yardımcısı Hafız Özkan, Ali Kalın, Üye Mehmet Babür, İsmail Şirin.[138]

Genel Kurul'da seçilen şube zorunlu organları:

Şube Yönetim Kurulu: Şube Başkanı Şevket Orman, Şube Sekreteri Mevlüt Lektemur, Şube Mali Sekreteri Şevket Şahin, Şube Örgütlenme Sekreteri Abdullah Güneroğlu, Şube Eğitim Sekreteri Sadettin Çevik.

Şube Denetleme Kurulu: İsmail Şenel, Selçuk Işık, Arif Çetin.

Şube Disiplin Kurulu: Mehmet Dağdevirenler, Ali Şahin, İbrahim Yeşil.[139]

3. GENEL KURUL: 21 OCAK 1991

Genel Kurul Divanı: 3. Genel Kurul Divanı'na ilişkin bir bilgiye ulaşılamamıştır.

Genel Kurul'da seçilen şube zorunlu organları:

Şube Yönetim Kurulu: Şube Başkanı Mevlüt Lektemur, Şube Sekreteri Abdullah Güneroğlu, Şube Mali Sekreteri Hayati Alpaslan, Şube Örgütlenme Sekreteri Suat Işık, Şube Eğitim Sekreteri Yakup Kendirli.[140]

Şube Denetleme Kurulu: Şube Denetleme Kurulu üyelerine ilişkin bir bilgiye ulaşılamamıştır.

Şube Disiplin Kurulu: Şube Disiplin Kurulu üyelerine ilişkin bir bilgiye ulaşılamamıştır.

4. GENEL KURULU: 16 ŞUBAT 1992

Genel Kurul Divanı: Divan Başkanı Celal Özdoğan, Divan Başkan Yardımcısı Ziya Yılmaz, Üye Cemil Şahan, Nurullah Azgın.

Genel Kurul'da seçilen şube zorunlu organları:

Şube Yönetim Kurulu: Şube Başkanı Nezir Evgin, Şube Sekreteri Ramazan Tanrıverdi, Şube Mali Sekreteri H. İbrahim Erdem, Şube Örgütlenme Sekreteri Hilmi Başıbüyük, Şube Eğitim Sekreteri Murat Bayram Uçanefe.

Şube Denetleme Kurulu: Abdullah Albayrak, İbrahim Gilik, Hasan Susgün.

Şube Disiplin Kurulu: Aytekin Aybakar, Cuma Ayana, Muhammet Eroğlu.[141]

KIRIKKALE ŞUBESİ

Kırıkkale Şubesi'nin kurulmasına, Otomobil-İş Genel Kurulu kararına dayanılarak Genel Merkez Yönetim Kurulu'nun 29 Mayıs 1984 tarih ve 12 sayılı toplantısında karar verildi. Şube kurucu Yönetim Kurulu, Şube Başkanı H. Bayram Kutlucan Başkan, Şube Sekreteri Rasim Çalım, Şube Mali Sekreteri Bayram Ersan, Üye İzzet Yılmaz, Üye Yücel Seben; Denetleme Kurulu Telli Gündoğdu, Fehmi Çetiner, Eyüp Kapucu; Disiplin Kurulu Celil Filizcan, Muzaffer Hato, Yüksel Demiray'dan oluşturuldu. Gerekli bildirimler 8 Haziran 1984 tarihinde yapılarak Şube kuruluşu gerçekleştirildi.[142]

Kırıkkale Şubesi Makine Kimya Endüstrisi Kurumu (MKE) örgütlenmesi amacıyla kuruldu ancak örgütlenme başarılı olamadı. Bu yüzden kuruluşunun ardından ilk genel kurulunu gerekli süre içinde toplayamayan Kırıkkale Şubesi münfesih oldu ve Otomobil-İş 10. Genel Kurulu kararıyla kapatılmıştır.[143]

KOCAELİ ŞUBESİ

Kocaeli Şubesi 1977 yılı sonlarında kurulmuş ve Otomobil-İş gazetesinin 1977 Aralık sayısında duyurulmuştur. Şube İcra Kurulu, Şube Başkanı Oğuz Taşdelen, Şube Sekreteri Avni Kaymaz, Şube Mali Sekreteri Mehmet Erdoğan; Şube Yönetim Kurulu Ahmet Yazıcı, Ahmet Kurban, İsmail Uzun, Levent Eles, Tevfik Gençalp, Emin Seçkin, Hamit Bahar, Zekeriya Karaca'dan oluşmuştur.[144]

1. GENEL KURUL: 6 KASIM 1978

Genel Kurul Divanı: 1. Genel Kurul Divanı'na ilişkin bir bilgiye ulaşılamamıştır.

Genel Kurul'da seçilen şube zorunlu organları:

Şube İcra Kurulu: Şube Başkanı M. Ali Erdoğan, Şube Sekreteri Ahmet Kurban, Şube Mali Sekreteri Ekrem Uzun.

Şube Yönetim Kurulu: Yaşar Er, İsmail Uzun, Ruhi Sezer, İ. Emin Seçkin, A. Hamdi Bahar, Erdoğan Aygenç, Zekeriya Karaca, Ahmet Yazıcı.

Şube Denetim Kurulu: İrfan Gürel, Hatip Erkinay ve Ergun Onat.

Şube Onur Kurulu: Ali Karabay, Niyazi Açıkel ve Rıfkı Şenlik.[145]

2. GENEL KURUL

Kocaeli Şubesi 2. Genel Kurulu'na ilişkin bir bilgiye ulaşılamamıştır.

3. GENEL KURUL: 2 EKİM 1983

Genel Kurul Divanı: Divan Başkanı Murat Topçu, Divan Başkan Vekili Murat Yıldırım, Rami Durmuş, Sekreter Hidayet Taksim, Atılay Aslan.[146]

Genel Kurul'da seçilen şube zorunlu organları:

Şube Yönetim Kurulu: Şube Başkanı Mehmet Ali Erdoğan, Şube Sekreteri Ahmet Kurban, Şube Mali Sekreteri Ekrem Uzun, Üye Avni Kaymaz, İsmail Emin Seçkin.

Şube Denetleme Kurulu: Yaşar Er, Hasan, Nahit Çelik Akkaya.

Şube Disiplin Kurulu: Ruhi Sezer, Mustafa Güven, Hüseyin Karadağ.[147]

4. GENEL KURULU: 16 ŞUBAT 1986

Kocaeli Şubesi 4. Olağan Genel Kurulu 2 Şubat 1986 tarihinde çoğunluk sağlanamadığı için 16 Şubat 1986 tarihinde çoğunluk aranmaksızın toplanmıştır.

Genel Kurul Divanı: Divan Başkanı Sami Ataç, Divan Başkan Vekili M. Vural Erkutay, Ziya Yılmaz, Üye Nail Selen, Cengiz Aydemir.[148]

Genel Kurul'da seçilen şube zorunlu organları:

Şube Yönetim Kurulu: Şube Başkanı Mehmet Ali Erdoğan, Şube Sekreteri Mustafa Uzun, Şube Mali Sekreteri Necati Şahin, Üye Özcan Umut, Ergin Demiralay.

Şube Denetleme Kurulu: İsmet Topuz, Rıza Coşkun, Alpaslan Düşünceli.

Şube Disiplin Kurulu: Halit Giyim, Muhammet Çoka, Saadettin Cebeci.[149]

Seçimlerde iki ayrı liste yarışmış, A Grubu Başkan adayı Mehmet Ali Erdoğan ile B Grubu Başkan adayı Faruk Tavşan eşit oy (91 oy) almış, Yönetim Kurulu'nun diğer üyelerini B Grubu adayları kazanmıştır. Mehmet Ali Erdoğan'ın Şube Başkanlığı, İlçe Seçim Kurulu Başkanlığı'nın 18 Şubat kararı ile onanmıştır.[150]

5. GENEL KURULU: 8 OCAK 1989

Genel Kurul Divanı: Divan Başkanı İlhan Dalkılıç, Divan Başkan Yardımcısı Ali Rıza İkisivri, Mehmet Dikmen, Üye Yavuz Aydın, Cuma Yıldız.[151]

Genel Kurul'da seçilen şube zorunlu organları:

Şube Yönetim Kurulu: Şube Başkanı Necdet Ersin, Şube Sekreteri Necati Şahin, Şube Mali Sekreteri Zeki Özkan, Şube Örgütlenme Sekreteri Fehim Işık, Şube Eğit im Sekreteri Hasan Ali Akyıldız.[152]

Şube Denetleme Kurulu: Murat Yıldırım, Halil Yalçın, Ahmet Terzioğlu.

Şube Disiplin Kurulu: Ali Akyıldız, İsmail Örün, Sedat Kesen.[153]

6. GENEL KURUL: 29 ARALIK 1991

Genel Kurul Divanı: Divan Başkanı Celal Özdoğan, Divan Başkan Yardımcısı Ali Rıza İkisivri, Ziya Yılmaz, Üye Fikret Kıyı, Mustafa Kaymak.

Genel Kurul'da seçilen şube zorunlu organları:

Şube Yönetim Kurulu: Şube Başkanı Necdet Ersin, Şube Sekreteri Necati şahin, Şube Mali Sekreteri Zeki Özkan, Şube Örgütlenme Sekreteri Hasan Ali Akyıldız, Şube Eğitim Sekreteri İsmail Çakar.

Şube Denetim Kurulu: Murat Yıldırım, Halim Yalçın, Muammer Acar.

Şube Disiplin Kurulu: Niyazi Güneş, İsmail Önüm, Semih Gürcan.[154]

MECİDİYEKÖY ŞUBESİ

Mecidiyeköy Şubesi 12 Eylül 1984 tarihinde kuruldu.[155] Kurucu Şube Yönetim Kurulu, Şube Başkanı Mustafa Yıldırım, Şube Sekreteri Haydar Demir, Şube Mali Sekreteri Nasip Büyükbaş, Üye Cevat İlkbağ, Y. Süleyman Kapan; Şube Denetleme Kurulu, Cuma Bakan, Mustafa Önder Bulut, Osman Yoldaş; Şube Disiplin Kurulu, Yılmaz Özmen, Hulusi Kuzgun, Kemal Yaşar idi.[156]

1. GENEL KURUL: 10 MART 1985

Genel Kurul Divanı: Divan Başkanı A. Aydın Özeren, Divan Başkan Vekili İsmail Aykanat, Şahin Önayak, Sekreter Enver İlker, Ömer Bozkurt.[157]

Genel Kurul'da seçilen şube zorunlu organları:

Şube Yönetim Kurulu: Şube Başkanı Yusuf Türkoğlu, Şube Sekreteri Ali Kaplan, Şube Mali Sek-

reteri Remzi Durmaz, Üye İsmail Aksoy, Hulusi Kuzgun.

Şube Denetleme Kurulu: Alaattin Caner, Cafer Korkmaz, Sebat Yüksel.

Şube Disiplin Kurulu: Nihat Örün, Dursun Kara, Veysi Tetik.[158]

2. GENEL KURUL: 21 ŞUBAT 1988

Genel Kurul Divanı: Divan Başkanı Celal Özdoğan, Divan Başkan Yardımcısı Muzaffer Şahin, Servet Baykan, Üye Gürsel Demirkol, Ahmet Çatmabacak.[159]

Genel Kurul'da seçilen şube zorunlu organları:

Şube Yönetim Kurulu: Şube Başkanı Orhan Ekmen, Şube Sekreteri Ali Kaplan, Şube Mali Sekreteri Hüseyin Kara, Şube Örgütlenme Sekreteri, Hulusi Kuzgun, Şube Eğitim Sekreteri Ömer Bozkurt.[160]

Şube Denetleme kurulu: Vedat Balcı, Aydın Ceylan, Enver Özyürek.

Şube Disiplin Kurulu: Nadi Tunca, Sedat Ersoy, Mecit Beyazıt.[161]

3. GENEL KURUL: 2 EYLÜL 1990

Genel Kurul Divanı: Divan Başkanı Mehmet Çapar, Divan Başkan Yardımcısı Muzaffer Şahin, Servet Baykan, Üye Ahmet Karakuş, Ekrem Kösedağ.[162]

Genel Kurul'da seçilen şube zorunlu organları:

Şube Yönetim Kurulu: Şube Başkanı Orhan Ekmen, Şube Sekreteri Ali Kaplan, Şube Mali Sekreteri Nihat Vurgun, Şube Örgütlenme Sekreteri Sami Sezer, Şube Eğitim Sekreteri Ayhan Fırat.

Şube Denetleme Kurulu: Vecaat Balcı, Hadan Sadıç, Hasan Özyurt.

Şube Disiplin Kurulu: Erdal Apaydın, Abdullah Yıldız, Yılmaz Kalem.[163]

4. GENEL KURUL: 9 ŞUBAT 1992

Genel Kurul Divanı: Divan Başkanı Celal Özdoğan, Divan Başkan Yardımcısı Ali Rıza İkisivri, Muzaffer Şahin, Üye Ahmet Çatmabaçak, Nihat Kuyumcu.[164]

Genel Kurul'da seçilen şube zorunlu organları:

Şube Yönetim Kurulu: Şube Başkanı Sebat Yüksel, Şube Sekreteri Cemal Aydın, Şube Mali Sekreteri Mecit Beyazıt, Şube Örgütlenme Sekreteri Sabri Aydın ve Şube Eğitim Sekreteri Aydın Ceylan.

Şube Denetleme Kurulu: Sabahattin Özkan, Mustafa Balkan, Hayati Köylü.

Şube Disiplin Kurulu: Bahtışen Yaşar, Fikret Tekin, Sabri Artar.[165]

Şube Mali Sekreteri Mecit Beyazıt'ın 22 Temmuz 1992 tarihinde vefatı üzerine yerine 18 Ocak 1993 tarihinde Şube Yönetim Kurulu kararı ile en çok oy alan yedek üye Bahattin Aymelek getirilmiştir.[166]

OLAĞANÜSTÜ GENEL KURUL: 20 OCAK 1993

Genel Kurul Divanı: Divan Başkanı Ali Rıza İkisivri, Divan Başkan Yardımcısı Muzaffer Şahin, Hüseyin Karataş, Üye Hamza Kılavuz, Mehmet Helvacı.[167]

Genel Kurul'da seçilen şube zorunlu organları:

Şube Yönetim Kurulu: Şube Başkanı Vecaat Balcı, Şube Sekreteri Cemal Aydın, Şube Mali Sekreteri Nihat Vurgen, Şube Örgütlenme Sekreteri Sabri Aydın, Şube Eğitim Sekreteri Sabri Cellek.

Şube Denetleme Kurulu: Cemalettin Ergen, Mustafa Balkan, Yücel Deli.

Şube Disiplin Kurulu: Sabri Artar, Hasan Özyurt, Nihat Kuyumcu.[168]

Sakarya Şubesi'nin kuruluşu kararı Otomobil-İş'in 21 Temmuz 1983 tarihli Genel Merkez Olağanüstü Genel Kurulu'nca ve ardından bu karara

SAKARYA ŞUBESİ

dayanılarak Genel Merkez Yönetim Kurulu'nun 16 Ağustos 1983 tarih ve 7 sayılı kararıyla alındı. Şube'nin kuruluşu 20 Eylül 1983 tarihinde tamamlandı. İlk genel kurulunun sonrasında faaliyetlerine rastlanmayan Sakarya Şubesi'nin kapatılması kararı 12-13-14 Aralık 1986 tarihlerinde yapılan Otomobil-İş 10. Olağan Genel Kurulu'nda alındı.[169] Şube'nin kapatıldığı 4 Ocak 1988 tarihinde Sakarya Valiliği'ne bildirilmiştir.[170]

Şubenin kurucu kadrosu, Şube Yönetim Kurulu, Şube Başkanı İbrahim Ertan, Şube Sekreteri Ahmet Bıçak, Şube. Mali Sekreteri Mehmet Bahattin Sevim ve üyeler Hüseyin Ermiş, Sabahattin Özkan; Denetleme Kurulu Sadık Orhon, Mehmet Bayraktar, Tamer Varol; Disiplin Kurulu İsmail Çevik, Ahmet Babacan, İdris Ersoy'du.[171]

İLK GENEL KURUL: 12 KASIM 1983

Sakarya Şubesi, 30 Ekim Pazar günü yapılması gereken 1. Olağan Genel Kurulu'nu çoğunluk sağlanamadığı için 12 Kasım 1983 Cumartesi günü 189 üye tam sayısının 126'sının hazır bulunmasıyla gerçekleştirmiştir.[172]

Genel Kurul'da seçilen şube zorunlu organları:

Şube Yönetim Kurulu: Şube Başkanı Mehmet Bayraktar, Şube Sekreteri Sadık Orhan, Şube Mali Sekreteri Mehmet Bahattin Sevim, üyeler İsmail Çevik ve Serpil Ayvar.

Şube Denetleme Kurulu: Tamer Varol, Emin Ok, Mustafa Tunalı.

Şube Disiplin Kurulu: Sadık Şirin, Ekrem Coşkun, Hikmet Çeken.[173]

SEFAKÖY ŞUBESİ

Sefaköy Şubesi 30 Mayıs 1985 tarihinde kuruldu. Kurucu Şube Yönetim Kurulu, Şube Başkanı Yavuz Tekin, Şube Sekreteri Veli Selçuk, Şube Mali Sekreteri Cuma Sevimli, Üye H. Hüseyin Kılıç, Murat Coşkun; Şube Denetleme Kurulu, Mehmet Koşar, Hüseyin Karataş, Hilmi Nazlım; Şube Disiplin Kurulu, Haluk Ayuğur, Süleyman Göçer, Bekir Akkan idi.[174]

1. GENEL KURUL: 18 AĞUSTOS 1985

Genel Kurul Divanı: Divan Başkanı A. Aydın Özeren, Divan Başkan Vekili Ahmet Katı, Sekreter Erdoğan Fıçıcı, Öcal Çoban.[175]

Genel Kurul'da seçilen şube zorunlu organları:

Şube Yönetim Kurulu: Şube Başkanı Yavuz Tekin, Şube Sekreteri Hüseyin Karataş, Şube Mali Sekreteri Hüseyin Elmas, üyeler M. Turan Sönmez ve Cömert Akyol.[176]

Şube Denetleme Kurulu: Selahattin Özcan, Mehmet Koşar, Recep Pehlivanlar.

Şube Disiplin Kurulu: Süleyman Göşer, Mehmet Erdem, Hasan Celep.[177]

2. GENEL KURUL: 7 AĞUSTOS 1988

Genel Kurul Divanı: Divan Başkanı Celal Özdoğan, Divan Başkan Yardımcısı Seyda Bakır, Ali Kaplan, Üye Mehmet Erdem ve Zeynel Ekici.[178]

Genel Kurul'da seçilen şube zorunlu organları:

Şube Yönetim Kurulu: Şube Başkanı Yavuz Tekin, Şube Sekreteri Hüseyin Karataş, Şube Mali Sekreteri Murat Akdeniz, Şube Örgütlenme Sekreteri İzzet Dizdar, Şube Eğitim Sekreteri Kenan Düş.[179]

Şube Denetleme Kurulu: Sevim Demirel, Nevzat Kalemli, Turgut Tabak.

Şube Disiplin Kurulu: Bilâl Yıldız, Bekir Akkan, Satı Ekmekçi.[180]

3. GENEL KURUL: 12 AĞUSTOS 1990

Genel Kurul Divanı: Divan Başkanı Mahmut Karakoç, Divan Başkan Yardımcısı Fikri Sarıkaya, Ali Kaplan, Üye Ömer Erkan, Mehmet Biricik.

Genel Kurul'da seçilen şube zorunlu organları:

Şube Yönetim Kurulu: Şube Başkanı Hüseyin Karataş, Şube Sekreteri Turgut Tabak, Şube Mali Sekreteri Ali Şahanlık, Şube Örgütlenme Sekreteri Sabri Avcı, Şube Eğitim Sekreteri Fazlı Çelik.

Şube Denetleme Kurulu: Ayten Canik, Bilal Yıldız, Satı Ekmekçi.

Şube Disiplin Kurulu: Nedim Çakmak, Erol Ateş, Mehmet Erdem.[181]

4. GENEL KURUL: 16 ŞUBAT 1992

Genel Kurul Divanı: Divan Başkanı Mahmut Karakoç, Divan Başkan Yardımcısı Muzaffer Şahin, Orhan Ekmen, Üye Kamil Kinkır, Bilâl Yıldız.[182]

Genel Kurul'da seçilen şube zorunlu organları:

Şube Yönetim Kurulu: Şube Başkanı Hüseyin Karataş, Şube Sekreteri Murat Akdeniz, Şube Mali Sekreteri Ali Şahanlık, Şube Örgütlenme Sekreteri Sabri Avcı ve Şube Eğitim Sekreteri Veli Selçuk.

Şube Denetleme Kurulu: Seyfi Devecioğlu, Satı Ekmekçi, Behçet Vatansever.

Şube Disiplin Kurulu: Hasan Çelebi, Ayten Canik, Nuri Yurtsever.[183]

SEYDİŞEHİR ŞUBESİ

Otomobil-İş Genel Merkez Yönetim Kurulu 16 Ağustos 1983 tarih ve 7 sayılı toplantısında Seydişehir'de Bölge Temsilciliği açılması kararı aldı.[184] Açılan Seydişehir Bölge Temsilciliği'ne Abdülkadir Kavruk atandı. Daha sonra Kavruk'un istifasının ardından Seydişehir'de şube açılması gündeme geldi.[185] Genel Merkez Yönetim Kurulu 21 Şubat 1984 tarihli toplantısında Seydişehir Şubesi'nin açılmasına karar verdi.[186] Şubenin kuruluşu 23 Şubat tarihinde Konya Valiliği'ne bildirildi.[187]

Şube'nin kuruluşunda zorunlu organları, Şube Yönetim Kurulu, Abdülkadir Güler Şube Başkanı, Mustafa Günbattı Şube Sekreteri, Habib Erkeleş Şube Mali Sekreteri, Abdurrahman Yüksel üye, Duran Akay üye; Denetim Kurulu, Şevket Baş, Harun Erdoğan, Halil Bozdağ; Disiplin Kurulu, Adem Küçük, Hüsamettin Çallı, Hüseyin Sarı olarak belirlenmişti.[188] 31 Mayıs 1984 tarihinde Seydişehir Şubesi kurucu üyelerde yapılan bir değişiklik Seydişehir Kaymakamlığı'na bildirildi. Bu değişiklikle Seydişehir Şubesi Yönetim Kurulu, Şube Başkanı Şevket Baş, Şube Sekreteri Mustafa Günbattı, Şube Mali Sekreteri Hüsamettin Çallı ve üyeler Abdurrahman Yüksel, Duran Akay olarak oluşturulmuştu.[189]

İLK GENEL KURUL: 27 OCAK 1985

Genel Kurul Divanı: Divan Başkanı Otomobil-İş Genel Eğitim Sekreteri Müslüm Akdeniz, Başkan Vekilleri Otomobil-İş Genel Mali Sekreteri Eyüp Öner ile Ümraniye Şube Sekreteri İsmail Dicle, katipler Hüsamettin Çallı ve Metin Kurtuluş.[190]

Genel Kurul'da seçilen şube zorunlu organları:

Şube Yönetim Kurulu: Şube Başkanı Abdülkadir Güler, Şube Sekreteri Hüseyin Sarı, Şube Mali Sekreteri: İrfan Tekin, üyeler Tuncay Esenkaya ve Mustafa Günbattı.[191]

Şube Denetleme Kurulu: Musa Küçükbaş, Hasan Teksin, Mustafa. A. Kula.

Şube Disiplin Kurulu: Kadir Yıldırımer, Fethi Dinç, Rafet Yıldırım.[192]

Genel Kurul'un hemen ardından Disiplin Kurulu üyelerinden Kadir Yıldırımer'in istifası üzerine 4 Şubat 1985 tarihinde yerine yedek üye Kazım Özkan getirilmiştir.[193]

İstifalar nedeniyle Şube'ye bağlı üye sayısı ile şube genel kurulunun toplanabilmesi mümkün olmadığından, Dernekler Kanunu'nun 51. maddesi uyarınca 1987 Kasım ayında Seydişehir Şubesi kendiliğinden dağıldı.[194]

TOPKAPI ŞUBESİ

Otomobil-İş'in İstanbul Topkapı bölgesinde açtığı ve 5 Ekim 1983 tarihinde İstanbul Valiliği'ne bildirdiği Topkapı Bölge Temsilciliği'nin uzun bir yazışma sürecinden sonra kapatılmasının ardından Otomobil-İş Topkapı Şubesi 20 Şubat 1984 tarihinde kuruldu. Kurucu Şube Yönetim Kurulu, Şube Başkanı Vedat Böler, Şube Sekreteri Sait Zorlu, Şube Mali Sekreteri Hüseyin Elmas, Üye Vecdi Ersöz, Semih Gündüz; Şube Denetleme Kurulu, Neşet Baloğlu, Suat Bölükbaşı, Mustafa Erdil; Şube Disiplin Kurulu, Üzeyir Demirtaş, Fevzi Ekim, Muzaffer Şahin idi.[195]

1. GENEL KURUL: 19 AĞUSTOS 1984

Genel Kurul Divanı: Divan Başkanı A. Aydın Özeren, Divan Başkan Vekili Müslüm Akdeniz, Mehmet Ali Erdoğan, Sekreter Fevzi Ekim, Hasan Yiğit.[196]

Genel Kurul'da seçilen şube zorunlu organları:

Şube Yönetim Kurulu: Şube Başkanı Rıza Durak, Şube Sekreteri Servet Baykan, Şube Mali Sekreteri Muzaffer Şahin, Üye A. Yaşar Korkmaz, Ali Anılmış.

Şube Denetleme Kurulu: Mehmet Alşeker, M. Haluk Demirbaş, Sermet Gümüşdağ.

Şube Disiplin Kurulu: Aziz Seven, Salim Çetin, İlyas Akgün.[197]

OLAĞANÜSTÜ GENEL KURUL: 26 OCAK 1986

Genel Kurul Divanı: Divan Başkanı Rıza Durak, Divan Başkan Vekili Servet Baykan, Muzaffer Şahin, Kâtip Sermet Gümüşdağ, Ali Anılmış.[198]

Genel Kurul'da seçilen şube zorunlu organları:

Şube Yönetim Kurulu: Şube Başkanı Rıza Durak, Şube Sekreteri Servet Baykan, Şube Mali Sekreteri Muzaffer Şahin, Üye Ali Anılmış, Ali Yaşar Korkmaz.

Şube Denetleme Kurulu: Mehmet Alşeker, M. Haluk Demirbaş, Sermet Gümüşdağ.

Şube Disiplin Kurulu: Orhan Öktem.[199]

2. GENEL KURUL: 26 TEMMUZ 1987

Genel Kurul Divanı: Divan Başkanı Celal Özdoğan, Divan Başkan Yardımcısı Munzur Pekgüleç, Yusuf Türkoğlu, Üye Engin Özkan, Mehmet Deniz.[200]

Genel Kurul'da seçilen şube zorunlu organları:

Şube Yönetim Kurulu: Şube Başkanı Muzaffer Şahin, Şube Sekreteri Orhan Öktem, Şube Mali Sekreteri Öner Dayı, Şube Örgütlenme Sekreteri İsmail Sercan, Şube Eğitim Sekreteri Hasan Kozalan.[201]

Şube Denetleme Kurulu: Ali Dönmez, Saim Gezgin, Yusuf Vural.

Şube Disiplin Kurulu: Ali İleri, Şakir Minarlı, Hasan Maden.[202]

3. GENEL KURUL: 13 MAYIS 1990

Genel Kurul Divanı: Divan Başkanı Celal Özdoğan, Divan Başkan Yardımcısı Ali Kaplan, Süleyman Türker, Üye Seyfi Yılmaz, Kamil Kinkır.[203]

Genel Kurul'da seçilen şube zorunlu organları:

Şube Yönetim Kurulu: Şube Başkanı Muzaffer Şahin, Şube Sekreteri Orhan Öktem, Şube Mali Sekreteri Saim Yıldırım, Şube Örgütlenme Sekreteri Ergün Özaydın, Şube Eğitim Sekreteri Muhlis Türk.

Şube Denetleme Kurulu: Hasan Dolu, Nihat Alican, Fehmi Geyik.

Şube Disiplin Kurulu: Ahmet Ürün, Metin Yılmaz, Celal Özpolat.[204]

OLAĞANÜSTÜ GENEL KURUL: 17 HAZİRAN 1990

Otomobil-İş Genel Merkez [Yönetim] Kurulu 25.5.1990 tarihli ve 60 sayılı toplantısında oybirliğiyle 13 Mayıs 1990 tarihinde yapılan Topkapı Şubesi Genel Kurulu'nda seçilen yönetim, denetleme ve disiplin kurulları seçimlerinin istifalar nedeniyle yenilenmesi için olağanüstü genel kurul toplanmasına karar vermiştir. Genel Merkez Yö-

netim Kurulu adına Genel Başkan Celal Özdoğan ve Genel Sekreter Mahmut Karakoç'un müşterek imzasını taşıyan 31 Mayıs 1990 tarihli ve 002-90-1637/2160 sayılı yazıyla yasal süre içinde olağanüstü genel kurul başvurusu yapılmıştır.[205] Böylece Topkapı Şubesi 17 Haziran 1990 tarihli Olağanüstü Genel Kurulu sadece seçim gündemli olarak gerçekleştirilmiştir.

Genel Kurul Divanı: Divan Başkanı Celal Özdoğan, Divan Başkan Yardımcısı Abdullah Tunç, Gıyasettin Yıldız, Üye İsmet Evyapan, Seher Şen.[206]

Genel Kurul'da seçilen şube zorunlu organları:

Şube Yönetim Kurulu: Şube Başkanı Kamil Yıldırım, Şube Sekreteri Orhan Öktem, Şube Mali Sekreteri Saim Yıldırım, Şube Örgütlenme Sekreteri Ergün Özaydın, Şube Eğitim Sekreteri Erdoğan Özdemir.

Şube Denetleme Kurulu: Hasan Dolu, Nihat Alican, Fehmi Geyik.

Şube Disiplin Kurulu: Ahmet Ürün, Hüseyin Gezer, Yusuf Şenol.[207]

4. OLAĞAN GENEL KURUL: 2 ŞUBAT 1992

Genel kurul Divanı: Divan Başkanı Celal Özdoğan, Divan Başkan Yardımcısı Ali Rıza İkisivri, Orhan Ekmen, Üye Seyfi Özcan, Mehmet Helvacı.[208]

Genel Kurul'da seçilen şube zorunlu organları:

Şube Yönetim Kurulu: Şube Başkanı Muzaffer Şahin, Şube Sekreteri Üzeyir Demirtaş, Şube Mali Sekreteri Ergun Özaydın, Şube Örgütlenme Sekreteri Düzgün Akyol, Şube Eğitim Sekreteri Hüseyin Şener.

Şube Denetim Kurulu: Erdoğan Özdemir, Yıldıray Ünal, Ömer Kahya.

Şube Disiplin Kurulu: Rafet Köse, Abdullah Yılmaz, Nurhan Gez.[209]

ÜMRANİYE ŞUBESİ

Ümraniye Şubesi 8 Şubat 1984 tarihinde kuruluş işlemlerini tamamladı.

1. GENEL KURUL: 5 AĞUSTOS 1984

Genel Kurul Divanı: Divan Başkanı A. Aydın Özeren, Divan Başkan Yardımcısı İlhan Dalkılıç, Müslüm Akdeniz, Yazman Engin Dülger, Necdet Meriç.[210]

Genel Kurul'da seçilen şube zorunlu organları:

Şube Yönetim Kurulu: Şube Başkanı Şahin Önayak, Şube Sekreteri İsmail Dicle, Şube Mali Sekreteri Cihangir Başkaya, Üye Kemal Civanöz, Hasan Yıldırım.

Şube Denetleme Kurulu: Ayvaz Pir, Ahmet Özel, Kemal Yıldız.

Şube Disiplin Kurulu: Hüseyin Yaş, Nazım Yıldız, Hamit Çulha.[211]

OLAĞANÜSTÜ GENEL KURUL: 8 EYLÜL 1985

Genel Kurul Divanı: Divan Başkanı İsmail Aykanat, Divan Başkan Vekili Muzaffer Şahin, Mehmet Ülke, Üye İbrahim İnal, İbrahim Erenler.[212]

Genel Kurul'da seçilen şube zorunlu organları:

Şube Yönetim Kurulu, Şube Başkanı Şahin Önayak, Şube Sekreteri Nazım Alpman, Genel Mali Sekreter İbrahim Ören, Üye Kemal Çivanöz, Nevzat Sönmez.[213]

Şube Denetleme Kurulu ve Şube Disiplin Kurulu üyeliklerine seçilenlerin bilgisine ulaşılamamıştır.

OLAĞANÜSTÜ GENEL KURUL: 1 ŞUBAT 1986

Olağanüstü Genel Kurul, Otomobil-İş Merkez Yönetim Kurulu'nun isteği üzerine, eksik üst kurul delegelerinin seçimi için toplanmıştır.[214] 25 Ocak 1986 tarihinde yeterli çoğunluk sağlanamadığından Olağanüstü Genel Kurul 1 Şubat 1986 tarihinde yapılmıştır.

2. GENEL KURUL: 14 HAZİRAN 1987

Genel Kurul Divanı: Divan Başkanı İsmail Aykanat, Divan Başkan Vekili Hüseyin Elmas, Cihangir Kurdaş, Üye Necdet Tahmaz, Ergin Akşimşek.[215]

Genel Kurul'da seçilen şube zorunlu organları:

Şube Yönetim Kurulu: Şube Başkanı Şahin Önayak, Şube Sekreteri Gıyasettin Yıldız, Şube Mali Sekreteri Balamir Olgun, Şube Örgütlenme Sekreteri Ertürk Aksoy ve Şube Eğitim Sekreteri Fahrettin Ünlü.[216]

Şube Denetleme Kurulu: Nedim Türkmen, Adem Coğoplugil, İbrahim İnal.

Şube Disiplin Kurulu: Mehmet Meral, Kazım Yıldız, Ramazan Biçer.[217]

Şube Mali Sekreteri Gürsel Demirkol'un 4 Kasım 1988 tarihinde görevinden istifası üzerine Ümraniye Şube Yönetim Kurulu 5 Kasım 1988 tarih ve 17 sayılı toplantısında Şube Yönetim Kurulu'na en çok oy alan yedek üye Yusuf Savaşkul'un çağrılmasına karar vermiştir.[218]

3. GENEL KURUL: 20 MAYIS 1990

Genel Kurul Divanı: Divan Başkanı Mahmut Karakoç, Divan Başkan Vekili Orhan Ekmen, Mehmet Alşeker, Üye Adem Coğoplugil, Nedim Türkmen.[219]

Şube Yönetim Kurulu: Şube Başkanı Balamir İzzet Olgun, Şube Sekreteri Sedat Özen, Şube Mali Sekreter, Hasan Yıldırım, Şube Örgütlenme Sekreteri Nihat Özen ve Şube Eğitim Sekreterli Mehmet Ertaş.

Şube Denetleme Kurulu: Mustafa Kiracı, Fahrettin Külahlı, Kemal Coşkun.

Şube Disiplin Kurulu: Fahrettin Ünlü, Ramazan Biçer, Hüseyin Yalçın.[220]

4. GENEL KURUL: 16 ŞUBAT 1992

Genel Kurul Divanı: Divan Başkanı Mehmet Çapar, Divan Başkan Yardımcısı Ali Rıza İkisivri, Sebat Yüksel, Üye Adnan Serdaroğlu, Sabri Aydın.[221]

Genel Kurul'da seçilen şube zorunlu organları:

Şube Yönetim Kurulu: Şube Başkanı Mehmet Helvacı, Şube Sekreteri Kemal Civanöz, Şube Mali Sekreteri Mustafa Kiracı, Şube Örgütlenme Sekreteri Ünal Borak, Şube Eğitim Sekreteri Metin Görgülü.

Şube Denetleme Kurulu: Bahri Şenol, Sabahattin Duman, Fahrettin Ünlü.

Şube Disiplin Kurulu: Ramazan Biçer, Mustafa Demirayak, Hüseyin Aktaş.[222]

BÖLÜM DİPNOTLARI

[1] Otomobil-İş, 28 Haziran 1978 tarih ve 021-5-78-1/2857 sayılı yazı; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[2] Otomobil-İş, 8. Genel Kurul Çalışma Raporu 9 Haziran 1980, İstanbul, 1980, s. 96 ve 101.

[3] Otomobil-İş, 9. Genel Kurul Çalışma Raporu 17-18 Aralık 1983, İstanbul, 1983, s. 260.

[4] Otomobil-İş, 28 Haziran 1987 tarih ve 021-5-78-1/8757 sayılı yazı; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[5] Türkiye Otomobil-İş Sendikası Ankara Şubesi 1. Olağan Kongresi Çalışma Raporu; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[6] Kongre Tutanağı, 22 Temmuz 1979; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[7] Kongre Tutanağı, 11.4.1982; Otomobil-İş Ankara Şubesi, Olağan Genel Kurul (Çalışma Raporu), Ankara, 1983; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[8] Otomobil-İş Ankara Şubesi, 29 Eylül 1983 tarih ve (021-5)81/96 sayılı yazı; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[9] Otomobil-İş Ankara Şubesi, 29 Eylül 1983 tarih ve (021-5)81/96 sayılı yazı; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[10] Çankaya 1. İlçe Seçim Kurulu Başkanlığı, 12.10.1983 tarih ve 1265 sayılı yazı; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[11] Genel Kurul Tutanağı, 12 Mayıs 1985; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[12] Otomobil-İş, Sayı 8, 15 Haziran 1985.

[13] Otomobil-İş Sayı 18, Ekim 1986.

[14] Otomobil-İş, Sayı 47, Eylül 1989.

[15] Otomobil-İş Sendikası Ankara Şubesinin 23.2.1992 Günü Yapılan Olağan Genel Kurul Divan Tutanağı; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[16] Otomobil-İş, Valilik Yüksek Makamına Bilecik, 28 Ocak 1992 tarih ve 002-92-137/197 sayılı yazı: Birleşik Metal-İş Arşivi.

[17] Otomobil-İş, Sayı 65, Mayıs 1978.

[18] Otomobil-İş Sendikasının 17-18 Aralık 1983 Günü Yapılan 9. Olağan Genel Kurul Tutanağı; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[19] Otomobil-İş, 1983, s. 264.

[20] Tutanak, 1.2.1986; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[21] Otomobil-İş, Sayı 15, Şubat 1986.

[22] Otomobil-İş, 6 Mart 1987 tarih ve 406-87-10/1596 sayılı yazı; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[23] Otomobil-İş Disiplin Kurulu, Yönetim Kurulu'na 10 Nisan 1978 tarihli yazı; Otomobil-İş, 20 Mayıs 1987 tarih ve 021-4-87-4/2549 sayılı, 20 Mayıs 1987 tarih ve 021-4-87-8/2553 sayılı yazılar; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[24] Otomobil-İş Bilecik Şubesi, 21 Mart 1988 tarih ve 1 sayılı kararı; Otomobil-İş, 27 Mayıs 1988 tarih ve 002-88-1887/2633 sayılı yazı; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[25] Otomobil-İş, Sayı 41, Şubat 1989.

[26] Osmaneli İlçe Seçim Kurulu Başkanlığı, Tutanak 22 Ocak 1989; Birleşik Metal-İş Arşivi. Ayrıca, Otomobil-İş, Sayı 41, Şubat 1989.

[27] Otomobil-İş, 21 Mart 1984 tarih ve 021-18-84-4/3257 sayılı yazı. Birleşik Metal-İş Arşivi.

[28] Otomobil-İş Sendikasının 12-13-14 Aralık 1986 Günleri Yapılan 10. Genel Kurul Toplantı Tutanağı. Birleşik Metal-İş Arşivi.

[29] Otomobil-İş, 21. Mart 1984 tarih ve 021-18-84-3/3254 sayılı yazı. Birleşik Metal-İş Arşivi.

[30] Otomobil-İş, 20. Kasım 1984 tarih ve 021-18-84-23/9962 sayılı yazı; 19 Aralık 1984 tarih ve 021-18-84-24/11060 sayılı yazı. Birleşik Metal-İş Arşivi.

[31] Otomobil-İş Bolu Şubesi Genel Kurul Tutanağı, 5 Mayıs 1985; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[32] Otomobil-İş, Sayı 8, 15 Haziran 1985.

[33] Otomobil-İş Bolu Şubesi Yönetim Kurulu, İlan; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[34] Otomobil-İş, 30 Nisan 1976 tarih ve 400-76-2/916 sayılı yazı.

[35] Birleşik Metal-İş Arşivi.

[36] Otomobil-İş Bursa Şubesi Genel Kurul Zaptı, 23 Nisan 1977; Birleşik Metal-İş Arşivi. Ayrıca, Otomobil-İş, 1977, s. 162-164.

[37] Otomobil-İş Bursa Şubesi Genel Kurul Zaptı, 23 Nisan 1977; Birleşik Metal-İş Arşivi. Ayrıca, Otomobil-İş, Sayı 53, Nisan 1977.

[38] Otomobil-İş, 2 Mayıs 1978 tarih ve (021-1) 78-1/2020 sayılı; 2 Mayıs 1978 tarih ve (021-1) 78-2/2020 sayılı yazılar.

[39] Otomobil-İş, 11 Eylül 1978 tarih ve 021-1-78-3/3754 sayılı yazı; Birleşik metal-İş Arşivi.

[40] Genel Kurul Divan Tutanağı, 2 Eylül 1979; Birleşik Metal-İş Arşivi. Ayrıca, Otomobil-İş, 1980, s. 90.

[41] Genel Kurul Divan Tutanağı, 2 Eylül 1979; Birleşik Metal-İş Arşivi. Ayrıca, Otomobil-İş, Sayı 77, Eylül-Ekim 1979.

[42] Bursa Sıkıyönetim Komutanlığı, 10 Ocak 1981 tarih ve SYNT 7130-910-81/5 sayılı emri ile kapatıldığı, Açma Tutanağı'nda belirtilmektedir: Açma Tutanağı, 24.11.1981; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[43] Açma Tutanağı, 24.11.1981; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[44] Osman Karahasanoğlu'nun 21 Temmuz 1981, Süleyman Yıldız'ın 6 Temmuz 1981, Zekai Şenol'un 5 Temmuz 1981, Şevket Kazak'ın 8 Temmuz 1981, Zekai Şen'in 5 Temmuz 1981, Hasan Öz'ün 10 Temmuz 1981 tarihli istifa dilekçeleri; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[45] Kongre Tutanağı, 16 Ekim 1983; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[46] Kongre Tutanağı, 16 Ekim 1983; Birleşik Metal-İş Arşivi. Ayrıca, Otomobil-İş, 1983, s. 260-261.

[47] Otomobil-İş Sendikası Bursa Şubesi'nin 9 Şubat 1986 Günü Yapılan Olağan Genel Kurulu Tutanağı; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[48] Otomobil-İş, Sayı 15, Şubat 1986.

[49] Bursa İli Osmangazi İlçesi 1. Merkez İlçe Seçim Kurulu Başkanlığı Tutanağı, 28.12.1988 sayı 1988/1; Birleşik Metal-İş Arşivi. Ayrıca, Otomobil-İş, Sayı 40, Ocak 1989.

[50] Otomobil-İş gazetesinde 1991 Genel Kurulu 5. Genel Kurul olarak verilmektedir. Divan tutanaklarına göre 1986 ve 1988 Genel Kurulları olağan genel kurullardır. 1977 Genel Kurulu, Divan Tutanağı'nda 1. Genel Kurul olarak kaydedilmiştir. 1979 ve 1983 genel kurullarına Divan Tutanaklarında sıra verilmemiştir ancak

zaman aralığı dikkate alındığında bunların olağan genel kurullar oldukları anlaşılmaktadır. Böylece ilk genel kurulu izleyen genel kurullar sıralandığında 1991 Genel Kurulu'nun 6. Genel Kurul olduğu görülmektedir. Bu nedenle 1991 Genel Kurulu, ihtiyat kaydıyla 6. Genel Kurul olarak sıralanmıştır.

[51] Otomobil-İş, Sayı 66, Aralık 1991

[52] Otomobil-İş, 1986, s. 175.

[53] Otomobil-İş, 8 Ağustos 1985 tarih ve 021-8-85-11/3853 sayılı yazı. Birleşik Metal-İş Arşivi.

[54] Otomobil-İş, 31 Ocak 1985 tarih ve 021-8-85-6/522 sayılı yazı; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[55] Otomobil-İş 12. Genel Kurul Tutanağı; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[56] Otomobil-İş, 13 Şubat 1984 tarih ve 021-16-84-3/1096 sayılı yazı; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[57] Otomobil-İş Denizli Şubesi Genel Kurul Tutanağı 8 Eylül 1985; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[58] Denizli Merkez İlçe Seçim Kurulu Başkanlığı, 11.9.1985 tarih ve 1985/209 sayılı yazı. Birleşik Metal-İş Arşivi. Ayrıca, Otomobil-İş, Sayı 11, 20 Eylül 1985

[59] Otomobil-İş Sendikası Denizli Şubesinin 2. Olağan Genel Kurul. Tutanağı; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[60] Denizli İli Merkez 1. İlçe Seçim Kurulu Başkanlığı, 6 Eylül 1988 tarih ve 1988/380 sayılı yazı; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[61] Otomobil-İş Sendikası Denizli Şubesi 2. Olağan Genel Kurul Tutanağı 28 Ağustos 1988; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[62] Otomobil-İş, Sayı 48, Ekim 1989.

[63] Denizli İli Merkez 1. İlçe Seçim Kurulu Başkanlığı, 5 Eylül 1990 tarih ve 1990/150 sayılı yazı; Birleşik Metal-İş Arşivi. Ayrıca, Otomobil-İş, Sayı 58, Eylül 1990.

[64] Otomobil-İş, 29 Ağustos 1983 tarih ve 021-10-83/3337 sayılı yazı; Birleşik Metal-İş Arşivi. Ayrıca, Otomobil-İş, 1983, 261.

[65] Otomobil-İş, 16 Şubat 1984 tarih ve 021-10-84-1/1270 sayılı yazı; . Türkiye Otomobil-İş Sendikası Eskişehir Şubesi, 1. Olağan Genel Kurulu Çalışma Raporu, Ağustos 1984; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[66] İlçe Seçim Kurulu Tutanağı, 12 Ağustos 1984; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[67] T. Otomobil-İş Sendikası Eskişehir Şubesi 2. Olağan Genel Kurul Tutanağı, 19.7.1987; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[68] T. Otomobil-İş Sendikası Eskişehir Şubesi 2. Olağan Genel Kurul Tutanağı, 19.7.1987; Birleşik Metal-İş Arşivi. Ayrıca, Otomobil-İş, Sayı 27, Ağustos 1987.

[69] T. Otomobil-İş Sendikası Eskişehir Şubesi 2. Olağan Genel Kurul Tutanağı, 19.7.1987; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[70] Türkiye Otomobil-İş Sendikası Eskişehir Şubemizin 17.6.1990 Günü Yapılan 3. Olağan Genel Kurul Divan Tutanağı; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[71] Türkiye Otomobil-İş Sendikası Eskişehir Şubemizin 17.6.1990 Günü Yapılan 3. Olağan Genel Kurul Divan Tutanağı; Birleşik Metal-İş Arşivi. Ayrıca, Otomobil-İş, Sayı 55, Haziran 1990.

[72] T. Otomobil-İş Sendikası Eskişehir Şubesi 11.8.1991 Tarihinde Yapılan Olağanüstü Genel Kurulun Divan Tutanağı; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[73] Eskişehir 1. M. İlçe Seçim Kurulu Başkanlığı, 13.8.1991 tarih ve 1991/146 sayılı Tutanak; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[74] Otomobil-İş, Sayı 67, Şubat 1992

[75] Otomobil-İş, 15 Kasım 1979 tarih ve (021-7)-792/5643 sayılı ve 28 Kasım 1979 tarih ve (021-7)-793/6008 sayılı yazılar; Gebze Emniyet Amirliği, 12.12.1979 tarih ve 2806 sayılı yazı; Birleşik Metal-İş Arşivi. Ayrıca Hürsöz, 17 Kasım 1979.

[76] Gebze Emniyet Amirliği, 12.12.1979 tarih ve 2806 sayılı yazı; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[77] Otomobil-İş, 18 Aralık 1979 tarih ve (021-7)-79-15/6490 sayılı yazı; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[78] Otomobil-İş, 26 Aralık 1979 tarih ve (021-7)-79-17/6601 sayılı yazı; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[79] Türkiye Otomobil-İş Sendikası Gebze Şubesi Olağan Genel Kurulu Çalışma Raporu, Teksir çoğaltma belge; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[80] Genel Kurul Tutanağı, 2 Ekim 1983; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[81] Otomobil-İş gazetesinde Şube Denetleme Kurulu üyesi olarak zikredilen Ahmet Şahin'in ismi çizilmiş ve Talat Karatepe yazılmıştır. Ancak İlçe Seçim Kurulu Tutanağı'nda Denetleme Kurulu'na seçilen üyeler arasında Ahmet Şahin asil, Talat Karatepe birinci yedek üye olarak yer almaktadır. Bkz. Otomobil-İş, Yıl 2, Sayı 15, Şubat 1986.

[82] Genel Kurul Tutanağı, 2 Ekim 1983; Birleşik Metal-İş Arşivi. Ayrıca, Otomobil-İş, 1983, s. 261.

[83] Türkiye Otomobil-İş Sendikası Gebze Şubesi 4. Olağan Genel Kurul Tutanağı; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[84] Otomobil-İş Gebze Şubesi, 7 Şubat 1986 tarih ve 021-7086 sayılı yazı; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[85] 15 Temmuz 1986 tarih ve 3645-008 Dosya No. ile kayda giren dilekçe; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[86] Türkiye Otomobil-İş Sendikası Ana Tüzüğü, İstanbul, 1984.

[87] 4.2.1986 tarihli dilekçe; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[88] Gebze İlçe Seçim Kurulu başkanlığı, 4.2.1986 tarih ve 1986/1 sayılı karar; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[88] T. Otomobil-İş Sendikası Gebze Şubesinin 18 Aralık 1988 Günü Yapılan 5. Olağan Genel Kurul Tutanağı; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[90] Otomobil-İş, Sayı 40, Ocak 1989.

[91] Gebze İlçe Seçim Kurulu, 18.12.1988 Pazar Günü Yapılan Otomobil-İş Sendikası Gebze Şubesi Yönetim Kurulu Seçiminde Kazananların Kesinleşmiş Listesidir; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[92] (Otomobil-İş) Türkiye Otomotiv, İmal, Montaj, Demir, Çelik, Makine ve Metalden Mamul Eşya Sanayi İşçileri Sendikası Gebze Şubesinin 27 Ekim 1991 Günü Yapılan 6. Olağan Genel Kurul Tutanağı; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[93] Otomobil-İş, Sayı 65, Kasım 1991.

[94] Otomobil-İş, 7 Aralık 1978 tarih ve (021-6)-78-1/5113 sayılı yazı; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[95] Yeni Asır, 16 Aralık 1978.

[96] Ege Ordu ve Sıkıyönetim Komutanlığı'nın 2 Aralık 1983 tarih ve HRK-7130-1460-83/SYNT-SVL.İŞL.1.ks. sayılı emri; Otomobil-İş, Valilik Makamına İzmir 24 Mayıs 1984 tarih ve 21-6-84-2/6326 sayılı yazı; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[97] Otomobil-İş, 1983, s. 262.

[98] Divan Zaptı, 23.10.1983; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[99] Genel Kurul Tutanağı, 13.10.1985; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[100] Otomobil-İş, Sayı 12, Ekim 1985.

[101] İzmir Merkez Birinci İlçe Seçim Kurulu Tutanağı, 16 Ekim 1985; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[102] Otomobil-İş Sendikası İzmir Şubesinin 5 Ekim 1986 Günü Yapılan Olağan Genel Kurul Tutanağı; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[103] Otomobil-İş Sayı 18, Ekim 1986.

[104] Otomobil-İş, Sayı 47, Eylül 1989.

[105] T. Otomobil-İş Sendikası İzmir Şubesinin 19.5.1991 Günü Yapılan Olağanüstü Genel Kurul Divan Tutanağı; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[106] T. Otomobil-İş Sendikası İzmir Şubesinin 23.2.1992 Günü Yapılan Olağan Genel Kurul Divan Tutanağı; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[107] Otomobil-İş, Sayı 68, Mayıs 1992

[108] Otomobil-İş, 31 Ağustos 1983 tarih ve 021-11-83-1/3348 sayılı yazı. Birleşik Metal-İş Arşivi.

[109] Otomobil-İş, 31 Ağustos 1983 tarih ve 021-11-83-1/3348 sayılı yazı. Birleşik Metal-İş Arşivi; Otomobil-İş, 1983, s. 263.

[110] Otomobil-İş Karadeniz Ereğli Şubesi Genel Kurul Tutanağı, 26 Şubat 1984; Otomobil-İş, 9 Mart 1984 tarih ve 1984/1-5 sayılı yazı; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[111] Otomobil-İş Karadeniz Ereğli Şubesi 2. Olağan Genel Kurul Divan Tutanağı, 16 Kasım 1986.

[112] Seçim Sandık Kurulu Başkanlığı, Tasnif Cetveli. 16 Kasım 1986. Birleşik Metal-İş Arşivi.

[113] Otomobil-İş, 4 Ocak 1978 tarih ve (021-3)-78-1/8 sayılı yazı; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[114] Otomobil-İş, 4 Ocak 1978 tarih ve (021-3)-78-1/8 sayılı yazı; Birleşik Metal-İş Arşivi. Ayrıca, Otomobil-İş, Sayı 63, Şubat-Mart 1978.

[115] Otomobil-İş, 22 Şubat 1978 tarih ve (021-3)-78-3/918 sayılı yazı; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[116] Kongre Tutanağı, 9 Mart 1980; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[117] Türkiye Otomobil-İş Sendikası İstanbul Şubesi Olağan Genel Kurulu Çalışma Raporu; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[118] Kongre Tutanağı, 23 Ekim 1983; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[119] Otomobil-İş, 1983, s. 262; Kongre Tutanağı, 23 Ekim 1983; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[120] Haydar Demir, 11.10.1984 tarihli (kayıtlı) dilekçe; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[121] Suat Bölükbaşı, 12 Mart 1984 tarihli dilekçe; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[122] Vedat Bölen, 12 Mart 1984 tarihli dilekçe; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[123] Sait Zorlu, 12 Mart 1984 tarihli dilekçe; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[124] Mustafa Erdil, 12 Mart 1984 tarihli dilekçe; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[125] Otomobil-İş, 22 Şubat 1985 tarih ve 021-3-85/522 sayılı yazı; Resul Ekinci, 5.4.1984 tarih ve 017-84-360 sayılı yazı; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[126] Otomobil-İş Sendikasının İstanbul 1. Nolu Kartal Şubesinin 8 Şubat 1986 Günü Yapılan 3 cü Olağan Genel Kurulun Tutanağı; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[127] Otomobil-İş Sendikasının İstanbul 1. Nolu Kartal Şubesinin 8 Şubat 1986 Günü Yapılan 3 cü Olağan Genel Kurulun Tutanağı; Birleşik Metal-İş Arşivi. Ayrıca, Otomobil-İş, Sayı 15, Şubat 1986.

[128] Otomobil-İş, Sayı 40, Ocak 1989.

[129] Otomobil-İş Kartal Şubesi, 19 Aralık 1988 tarih ve 017-88-1368 sayılı yazı; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[130] Otomobil-İş, Sayı 66, Aralık 1991

[131] Otomobil-İş, 1986, s. 175.

[132] Çizelge (teksir belge); Birleşik Metal-İş Arşivi.

[133] Genel Kurul Tutanağı, 3 Haziran 1984; Birleşik metal-İş Arşivi.

[134] Kayseri Merkez 2. İlçe Seçim Kurulu Başkanlığı, 6.6.1984 tarih ve 1984/19 sayılı karar; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[135] Otomobil-İş, 28 Aralık 1985 tarih ve 003-85-343/6167 sayılı yazı; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[136] Otomobil-İş Kayseri Şubesi, 11.1.1986 tarih ve 6 sayılı yazı; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[137] Merkez 1. İlçe Seçim Kurulu Başkanı, Tutanak, 4.12.1986; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[138] Otomobil-İş Sendikası Kayseri Şubesinin 24 Mayıs 1987 Günü Yapılan Olağan Genel Kurul Tutanağı; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[139] Tutanak, Merkez 2. İlçe Seçim Kurulu Başkanı, 27.5.1987; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[140] Otomobil-İş, Sayı 52, Mart 1990.

[141] Otomobil-İş, Sayı 67, Şubat 1992

[142] Otomobil-İş, 8 Haziran 1984 tarih ve 021-19-84-1/6596 sayılı yazı; Otomobil-İş, 8 Haziran 1984 tarih ve 021-19-83-1/6596 sayılı yazı. Birleşik Metal-İş Arşivi.

[143] Otomobil-İş Sendikasının 12-13-14 Aralık 1986 Günleri Yapılan 10. Genel Kurul Toplantı Tutanağı. Birleşik Metal-İş Arşivi.

[144] Otomobil-İş, Sayı 60, Aralık 1977.

[145] Otomobil-İş, Sayı 69, Kasım-Aralık 1978.

[146] Genel Kurul Tutanağı, 2 Ekim 1983; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[147] Kocaeli Merkez 1. İlçe Seçim Kurulu Başkanlığı, Tutanak, 5.10.1983; Birleşik Metal-İş Arşivi. Ruhi Sezer yerine Cafer Küçük yer almaktadır; Otomobil-İş, 1983, s. 263.

[148] Türkiye Otomobil-İş Sendikası Kocaeli Şubesi 4. Olağan Genel Kurul Tutanağı; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[149] Kocaeli Merkez 1. İlçe Seçim Kurulu Başkanlığı, Tutanak, 19 Şubat 1986; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[150] Kocaeli Merkez 1. İlçe Seçim Kurulu Başkanlığı'nın 18 Şubat 1986 tarih ve 1-1986/4-12 sayılı kararı; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[151] Türkiye Otomobil-İş Sendikası Kocaeli Şubesinin 8 Ocak 1989 Günü Yapılan 5. Olağan Genel Kurulu Divan Tutanağı; Birleşik Metal-İş A

[152] Kocaeli Merkez 1. İlçe Seçim Kurulu Başkanlığı, Tutanak, 11 Ocak 1989; Birleşik Metal-İş Arşivi. Ayrıca, Otomobil-İş, Sayı 41, Şubat 1989.

[153] Kocaeli Merkez 1. İlçe Seçim Kurulu Başkanlığı, Tutanak, 11 Ocak 1989; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[154] Otomobil-İş, Sayı 67, Şubat 1992

[155] Otomobil-İş, 12 Eylül 1984 tarih ve 021-22-84-5/8064 sayılı yazı; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[156] Otomobil-İş, 12 Eylül 1984 tarih ve 021-22-84-5/8064 sayılı yazı; Türkiye Otomobil-İş Sendikası 3 Nolu Mecidiyeköy Şubesi 1 inci olağan Genel Kurulu Çalışma Raporu, Teksir çoğaltma

belge, 1985; Birleşik Metal-İş Arşivi.

157 Genel Kurul Tutanağı, 10.3.1985; Birleşik Metal-İş Arşivi.

158 Şişli 1 No'lu İlçe Seçim Kurulu Başkanlığı, 13.3.1985 tarih ve 1985/22 sayılı yazı; Birleşik Metal-İş Arşivi.

159 T. Otomobil-İş Sendikası Mecidiyeköy Şubesinin 21 Şubat 1988 Tarihinde Yapılan 2. Olağan Genel Kurul Tutanağı; Birleşik Metal-İş Arşivi.

160 Şişli 1 No'lu İlçe Seçim Kurulu Başkanlığı, 24.2.1988 tarih ve 1988/18 sayılı yazı; Birleşik Metal-İş Arşivi Ayrıca, Otomobil-İş, Sayı, 34, Nisan 1988.

161 Şişli 1 No'lu İlçe Seçim Kurulu Başkanlığı, 24.2.1988 tarih ve 1988/18 sayılı yazı; Birleşik Metal-İş Arşivi.

162 T. Otomobil-İş Sendikası İst. 3 Nolu Mecidiyeköy Şubesinin 02.09.1990 Tarihinde Yapılan Olağan Genel Kurul Divan Tutanağı; Birleşik Metal-İş Arşivi.

163 İlçe Seçim Kurulu Başkanlığı, Tutanak, 4.9.1990; Birleşik Metal-İş Arşivi. Ayrıca, Otomobil-İş, Sayı 58, Eylül 1990.

164 T. Otomobil-İş Sendikası İst. 3 Nolu Mecidiyeköy Şubesinin 9.2.1992 Günü Yapılan Genel Kurul Divan Tutanağı; Birleşik Metal-İş Arşivi.

165 İlçe Seçim Kurulu Başkanlığı, Tutanak, 9.2.1992; Birleşik Metal-İş Arşivi. Ayrıca, Otomobil-İş, Sayı 67, Şubat 1992

166 Bahattin Aymelek, 10.12.1992 tarihli dilekçe; Otomobil-İş Mecidiyeköy Şubesi Yönetim Kurulu'nun 15.1.1993 tarih ve 12 sayılı kararı; 18 Ocak 1993 tarihli yazı; Birleşik Metal-İş Arşivi.

167 T. Otomobil-İş Sendikası İstanbul 3 Nolu Mecidiyeköy Şubesi Olağanüstü Genel Kurul Divan Tutanağı; Birleşik Metal-İş Arşivi.

168 Kâğıthane İlçe Seçim Kurulu Başkanlığı, 17.02.1993 tarih ve 1993-18 sayılı yazı; Birleşik Metal-İş Arşivi.

169 Otomobil-İş Sendikasının 12-13-14 Aralık 1986 Günleri Yapılan 10. Genel Kurul Toplantı Tutanağı. Birleşik Metal-İş Arşivi.

170 Otomobil-İş, 4 Ocak 1988 tarih ve 021-9-99-1/4 sayılı yazı. Birleşik Metal-İş Arşivi.

171 Otomobil-İş, 1983, s. 264.

172 Otomobil-İş, 28 Eylül 1983 tarih ve 021-9-83-2/3529 sayılı yazı; T.C. Sakarya 1. Merkez İlçe Seçim Kurulu Başkanlığı, 14.11.1983 tarih ve 1983/2629 sayılı yazı; Genel Kurul Tutanağı. Birleşik Metal-İş Arşivi.

173 Otomobil-İş Sakarya Şubesi Genel Kurul Tutanağı. Birleşik Metal-İş Arşivi.

174 Otomobil-İş, 30 Mayıs 1985 tarih ve 021-20-85-6/2609 sayılı yazı; Birleşik Metal-İş Arşivi.

175 Genel Kurul Tutanağı, 18.8.1985; Birleşik Metal-İş Arşivi.

176 Otomobil-İş, Sayı 11, 20 Eylül 1985.

177 Genel Kurul Tutanağı, 18.8.1985; Birleşik Metal-İş Arşivi.

178 T. Otomobil-İş Sendikası İstanbul 5 Nolu Sefaköy Şubesi 7 Ağustos 1988 Günü Yapılan 2. Olağan Genel Kurul Divan Tutanağı; Birleşik Metal-İş Arşivi.

179 Otomobil-İş, Sayı 37, Ağustos 1988.

180 Bakırköy 1. İlçe Seçim Kurulu Başkanlığı, 10.8.1988 tarih ve 1988/28 sayılı yazı; Birleşik Metal-İş Arşivi.

181 Küçükçekmece 1. İlçe Seçim Kurulu Başkanlığı, 15.8.1990 tarih ve 1990/14 sayılı karar; Birleşik Metal-İş Arşivi. Ayrıca, Otomobil-İş, Sayı 57, Ağustos 1990

182 T. Otomobil-İş Sendikası İst. 5 Nolu Sefaköy Şubesinin 16.2.1992 Günü Yapılan Olağan Genel Kurul Divan Tutanağı.

183 Otomobil-İş, Sayı 67, Şubat 1992

184 Otomobil-İş, 2 Aralık 1983 tarih ve 021-12-83-4/4432 sayılı yazı. Birleşik Metal-İş Arşivi.

185 Abdülkadir Kavruk, 15 Ocak 1984 tarihli yazı. Birleşik Metal-İş Arşivi.

186 Otomobil-İş Yönetim Kurulu Toplantısı, 21 Şubat 1984 tarihli (sayı verilmemiş). Birleşik Metal-İş Arşivi.

187 Otomobil-İş, 23 Şubat 1984 tarih ve 021-12-84-3/1997 sayılı yazı. Birleşik Metal-İş Arşivi.

188 Otomobil-İş Yönetim Kurulu Toplantısı, 21 Şubat 1984 tarihli (sayı verilmemiş). Birleşik Metal-İş Arşivi.

189 Otomobil-İş, 31 Mayıs 1984 tarih ve 022-12-84-10/6371 sayılı yazı. Birleşik Metal-İş Arşivi.

190 Otomobil-İş Seydişehir Şubesi Genel Kurul Tutanağı, 27 Ocak 1985. Birleşik Metal-İş Arşivi.

191 Otomobil-İş, Sayı 4, 15 Şubat 1985.

192 Genel Kurul Tutanağı, 27 Ocak 1985. Birleşik Metal-İş Arşivi.

193 Seydişehir İlçe Seçim Kurulu Başkanlığı, 4 Şubat 1985 tarih ve 1985/31 sayılı yazı. Yazıda istifa eden Disiplin Kurulu üyesinin adı "Kadri Erdemir" olarak geçmektedir; Birleşik Metal-İş Arşivi.

194 Otomobil-İş, 11 Kasım 1987 tarih ve 021-12-87-14/4647 sayılı; 11 Kasım 1987 tarih ve 021-12-87-13/4646 sayılı; 11 Kasım 1987 tarih ve 021-12-87-12/4645 sayılı yazılar. Birleşik Metal-İş Arşivi.

195 Otomobil-İş, 20 Şubat 1984 tarih ve 021-13-84-3/1367 sayılı yazı; Birleşik metal-İş Arşivi.

196 Genel Kurul Tutanağı, 19.8.1984; Birleşik Metal-İş Arşivi.

197 İlçe Seçim Kurulu, Tutanak, 19.8.1984; Birleşik Metal-İş Arşivi.

198 Olağanüstü Genel Kurul Tutanağı, 26.1.1986; Birleşik Metal-İş Arşivi.

199 Türkiye Otomobil-İş Sendikası İstanbul 4 Nolu Topkapı Şubesi 2. Olağan Genel Kurulu Çalışma Raporu; Birleşik Metal-İş Arşivi. 26 Ocak 1986 tarihinde toplanan Şube Olağanüstü Genel Kurulu'nda seçilen zorunlu organlara ilişkin bilgi, 2. Dönem Çalışma Raporu'na göre düzenlenmiştir.

200 Otomobil-İş Sendikası 4 Nolu Topkapı Şubesinin 26 Temmuz 1987 Günü Yapılan 2. Olağan Genel Kurul Tutanağı; Birleşik Metal-İş Arşivi.

201 Otomobil-İş, Sayı 27, Ağustos 1987.

202 İlçe Seçim Kurulu, Tutanak, Tarihsiz; Birleşik Metal-İş Arşivi.

203 Türkiye Otomotiv, İmal, Montaj, Demir, Çelik, Makine ve Metalden Mamul Eşya Sanayi İşçileri Sendikası İst. 4 Nolu Topkapı Şubesinin 13 Mayıs 1990 Günü Yapılan 3. Olağan Genel Kurul Tutanağı; Birleşik Metal-İş Arşivi.

204 Zeytinburnu İlçe Seçim Kurulu başkanlığı, 16.5.1990 tarih ve 1990/121 sayılı yazı ve ekindeki İlçe Seçim Kurulu Kesin Seçim Listesi, 16.5.1990; Birleşik Metal-İş Arşivi.

205 Tutanak, 11.6.1990, Başkan Asliye Ceza hâkimi Samim Alaçam ve Katip Ali Karataş imzalı; Birleşik Metal-İş Arşivi.

206 Türkiye Otomobil-İş Sendikası İst. 4 Nolu Topkapı Şubesinin 17.6.1990 Günü Yapılan Olağanüstü Genel Kurul Divan Tutanağı; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[207] Otomobil-İş, Sayı 55, Haziran 1990.

[208] T. Otomobil-İş Sendikası İst. 4 Nolu Topkapı Şubesinin 2.2.1992 Günü Yapılan Genel Kurul Divan Tutanağı; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[209] Otomobil-İş, Sayı 67, Şubat 1992

[210] Genel Kurul Tutanağı, 5 Ağustos 1984; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[211] Üsküdar 1. İlçe Seçim Kurulu Başkanlığı, 8.8.1984 tarih ve 1984/340 sayılı yazı; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[212] 2 Nolu Ümraniye Şubesi Olağanüstü Genel Kurul Tutanağı, 8 Eylül 1985; Birleşik metal-İş Arşivi.

[213] Üsküdar 1. İlçe Seçim Kurulu Başkanlığı, 11.9.1985 tarih ve 1985/132 sayılı yazı; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[214] Otomobil-İş, 28 Aralık 1985 tarih ve 003-85-340/6164 sayılı yazı; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[215] Türkiye Otomobil-İş Sendikası İstanbul 2 Nolu Ümraniye Şubesinin 14 Haziran 1987 Günü Yapılan 2. Olağan Genel Kurul Tutanağı.

[216] Otomobil-İş, Sayı 26, Temmuz 1987

[217] Otomobil-İş, 19 Haziran 1987 tarih ve 021-15-87 sayılı yazı; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[218] Ümraniye Şubesi Yönetim Kurulu Karar Defteri, 5.11.1988 tarih ve 17 sayılı karar; Otomobil-İş, 21 Nisan 1989 tarih ve 002-89-899/1223 sayılı yazı; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[219] Türkiye Otomotiv, İmal, Montaj, Demir, Çelik, Makina ve Metalden Mamul Eşya sanayi İşçileri Sendikası İst. 2 Nolu Ümraniye Şubesinin 20 Mayıs 1990 Günü Yapılan 3. Olağan Genel Kurul Tutanağı; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[220] Ümraniye İlçe Seçim Kurulu başkanlığı, 23.5.1990 tarih ve 1990/240 sayılı yazı; Birleşik Metal-İş Arşivi. Ayrıca, Otomobil-İş, Sayı 55, Haziran 1990.

[221] T. Otomobil-İş Sendikası İst. 2 Nolu Ümraniye Şubesinin16.2.1992 Günü Yapılan Olağan Genel Kurul Divan Tutanağı; Birleşik Metal-İş Arşivi.

[222] Otomobil-İş, Sayı 67, Şubat 1992.

EK 2: OTOMOBİL-İŞ TOPLU İŞ SÖZLEŞMELERİ (1984-1994)

OTOMOBİL-İŞ / MESS GRUP TOPLU İŞ SÖZLEŞMESİ KAPSAMINDAKİ İŞYERLERİ (1984-1994)

İŞYERİ	ADRESİ	1981-84 (YHK)	1984-86	1986-88	1988-90	1990-92	1992-94
ABB ESAŞ TRAFO SANAYİİ A.Ş.						01.09.1990 31.08.1992	01.09.1992 31.08.1994
AEG ETİ ELEKTRİK ENDÜSTRİ A.Ş.						01.09.1990 31.08.1992	01.09.1992 31.08.1994
AK-KARDAN SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	Çayırova/Gebze KOCAELİ	01.09.1981 31.08.1984	01.09.1984 31.08.1986	01.09.1986 31.12.1988	01.09.1988 31.08.1990	01.09.1990 31.08.1992	01.09.1992 31.08.1994
AKA DAĞITIM VE PAZARLAMA SAN. VE TİC. A.Ş.				01.09.1986 31.12.1988			
AKSAN METAL SAN. VE TİC. A.Ş.	Kartal-İSTANBUL		01.01.1985 31.08.1986	01.09.1986 31.12.1988	01.09.1988 31.08.1990	01.09.1990 31.08.1992	
ALCE ELEKTRİK SAN. VE TİC. A.Ş.	Pendik-İSTANBUL		01.01.1985 31.08.1986	01.09.1986 31.12.1988	01.09.1988 31.08.1990	01.09.1990 31.08.1992	
ALTAŞ EL ALETLERİ DÖVME ÇELİK SAN. VE TİC. A.Ş.	Tuzla-İSTANBUL		01.09.1984 31.08.1986	01.09.1986 31.12.1988	01.09.1988 31.08.1990	01.09.1990 31.08.1992	
ALTINBAŞAK ZİRAİ MAKİNA VE ALETLER SAN. A.Ş.				01.09.1986 31.12.1988			
ANADOLU DÖKÜM SANAYİİ A.Ş.	Tütünçiftlik-KOCAELİ	01.09.1981 31.08.1984	01.09.1984 31.08.1986	01.09.1986 31.12.1988	01.09.1988 31.08.1990	01.09.1990 31.08.1992	
ANADOLU OTOMOTİV SAN. VE TİC. A.Ş.	Kartal-İSTANBUL	01.09.1981 31.08.1984	01.09.1984 31.08.1986	01.09.1986 31.12.1988	01.09.1988 31.08.1990	01.09.1990 31.08.1992	01.09.1992 31.08.1994
ASFUROĞLU ALÇAK VE YÜKSEK GERİLİM ELEKTRİK MALZEMELERİ TİC. VE SAN. A.Ş.					01.09.1988 31.08.1990		
ASİL ÇELİK SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	Orhangazi-BURSA	01.09.1981 31.08.1984	01.09.1984 31.08.1986	01.09.1986 31.12.1988	01.09.1988 31.08.1990	01.09.1990 31.08.1992	01.09.1992 31.08.1994
ATLAS COPCO MAKİNALARI İMALAT A.Ş.	Tuzla-İSTANBUL		01.01.1984 31.08.1986	01.09.1986 31.12.1988	01.09.1988 31.08.1990		

BASTAŞ BİRLEŞİK AYDINLATMA SAN. VE TİC. A.Ş.				01.09.1986 31.12.1988	01.09.1988 31.08.1990	01.09.1990 31.08.1992	01.09.1992 31.08.1994
BAYKAL KURTULUŞ ASANSÖR FİRMASI					01.09.1988 31.08.1990		
BEBİMOT BELDE BİSİKLET VE MOTOR SANAYİİ A.Ş.	İstinye- İSTANBUL		01.09.1984 31.08.1986				
BEKSA ÇELİKKORD SAN VE TİC A.Ş.						01.09.1990 31.08.1992	01.09.1992 31.08.1994
BEKTAŞ BAKIR EMAYE KABLO SAN. VE TİC. A.Ş.				01.09.1986 31.12.1988	01.09.1988 31.08.1990	01.09.1990 31.08.1992	01.09.1992 31.08.1994
BÖHLER KAYNAK ÇUBUKLARI ELEKTRODLARI SAN. VE TİC. A.Ş.	Kartal- İSTANBUL	01.09.1981 31.08.1984	01.09.1984 31.08.1986	01.09.1986 31.12.1988	01.09.1988 31.08.1990		
BORONKAY SAN. VE TİC. KOLL. ŞTİ.	Şişli- İSTANBUL		01.09.1984 31.08.1986	01.09.1986 31.12.1988	01.09.1988 31.08.1990		
BORUTAŞ-ÇAYARIOVA BORU SAN. VE TİC. A.Ş.	Gebze- KOCAELİ		01.11.1984 31.08.1986	01.09.1986 31.12.1988	01.09.1988 31.08.1990		
BUFER ELEKTRİK SANAYİİ A.Ş.	Ayazağa- İSTANBUL		01.09.1984 31.08.1986	01.09.1986 31.12.1988	01.09.1988 31.08.1990	01.09.1990 31.08.1992	
CAMİŞ MAKİNA VE KALIP SAN A.Ş.						01.09.1990 31.08.1992	
ÇAYIROVA BORU SAN VE TİC. A.Ş.						01.09.1990 31.08.1992	01.09.1992 31.08.1994
CER DÖKÜM MAKİNA SAN. A.Ş.				01.09.1986 31.12.1988	01.09.1988 31.08.1990		
ÇELİK MONTAJ TİCARET VE SANAYİ A.Ş.	Kartal- İSTANBUL		01.09.1984 31.08.1986	01.09.1986 31.12.1988	01.09.1988 31.08.1990	01.09.1990 31.08.1992	01.09.1992 31.08.1994
ÇELİK YAY SAN. A.Ş.					01.09.1988 31.08.1990	01.09.1990 31.08.1992	01.09.1992 31.08.1994
ÇİMSATAŞ ÇUKUROVA İNŞAAT MAKİNALARI SAN. VE TİC. A.Ş.	İÇEL		01.09.1984 31.08.1986			01.09.1990 31.08.1992	01.09.1992 31.08.1994
ÇİMTAŞ ÇELİK İMALAT MONTAJ VE TESİSAT A.Ş.	Gemlik- BURSA		01.09.1984 31.08.1986	01.09.1986 31.12.1988	01.09.1988 31.08.1990	01.09.1990 31.08.1992	01.09.1992 31.08.1994
ÇUKUROVA İNŞAAT MAKİNALARI SAN. VE TİC. A.Ş.				01.09.1986 31.12.1988	01.09.1988 31.08.1990		
DEMİSAŞ DÖKÜM EMAYE MAMULLERİ SANAYİ A.Ş.	BİLECİK		01.07.1984 31.08.1986	01.09.1986 31.12.1988	01.09.1988 31.08.1990	01.09.1990 31.08.1992	01.09.1992 31.08.1994
DENET CİVATA SANAYİİ A.Ş.	Rami- İSTANBUL		01.09.1984 31.08.1986	01.09.1986 31.12.1988			
DETEL DEMİR SANAYİ A.Ş.	Kağıthane- İSTANBUL		01.09.1984 31.08.1986	01.09.1986 31.12.1988	01.09.1988 31.08.1990	01.09.1990 31.08.1992	
DOĞU GALVANİZ VE PLASTİK SANAYİİ A.Ş				01.09.1986 31.12.1988	01.09.1988 31.08.1990	01.09.1990 31.08.1992	
DÖKMAK DÖKÜM VE MAKİNA SAN. A.Ş.	Sefaköy- Bakırköy/İST.		01.07.1984 31.08.1986				

DÖKÜMAY A.Ş.	Bahçelievler-İSTANBUL		01.09.1984 31.08.1986	01.09.1986 31.12.1988	01.09.1988 31.08.1990	01.09.1990 31.08.1992	01.09.1992 31.08.1994
E.C.S. ELEKTRONİK ELEKTRİK CİHAZLARI SAN. VE TİC. A.Ş.	ANKARA		01.09.1984 31.08.1986				
EĞE SANAYİ A.Ş.	Soğanlık/Kartal-İSTANBUL		01.09.1984 31.08.1986	01.09.1986 31.12.1988	01.09.1988 31.08.1990	01.09.1990 31.08.1992	01.09.1992 31.08.1994
EKMAK ÇELİK ENDÜSTRİSİ İMALAT A.Ş.					01.09.1988 31.08.1990		
ELBA BASINÇLI DÖKÜM SANAYİİ A.Ş.	İZMİR		01.09.1984 31.08.1986				
ELEKSİN SANAYİ MAKİNELERİ VE ÜRÜNLERİ İMALATI VE TİC. A.Ş.	Topkapı-İSTANBUL		01.01.1985 31.08.1986				
ELEKTROKOM ELEKTRİK KOMPONENTLERİ SAN. VE TİC. A.Ş.	Çayırova/Gebze KOCAELİ		01.09.1984 31.08.1986				
ELSA ELEKTRONİK SAN. VE TİC. A.Ş.	Kartal/Maltepe-İSTANBUL		01.09.1984 31.08.1986	01.09.1986 31.12.1988	01.09.1988 31.08.1990	01.09.1990 31.08.1992	
ELSAN HAMMADDE SAN. A.Ş.	Maltepe-İSTANBUL		01.09.1984 31.08.1986	01.09.1986 31.12.1988	01.09.1988 31.08.1990	01.09.1990 31.08.1992	
ELSEL GAZ ARMATÜRLERİ SANAYİİ VE TİC. A.Ş.	Kartal-İSTANBUL	01.09.1981 31.08.1984	01.09.1984 31.08.1986	01.09.1986 31.12.1988	01.09.1988 31.08.1990	01.09.1990 31.08.1992	
ELTEM BASINÇLI DÖKÜM SAN. A.Ş.	Orhangazi-BURSA		01.09.1984 31.08.1986	01.09.1986 31.12.1988	01.09.1988 31.08.1990	01.09.1990 31.08.1992	
EMAYETAŞ MADENİ EŞYA SAÇ VE EMAYE FABRİKALARI T.A.Ş.	Bakırköy-İSTANBUL		01.09.1984 31.08.1986	01.09.1986 31.12.1988			
ENDİKSAN ENDİKATÖR VE GEREÇ SAN. A.Ş.	Alibeyköy-İSTANBUL		01.09.1984 31.08.1986	01.09.1986 31.12.1988			
ENTİL ENDÜSTRİ YATIRIMLARI VE TİCARET A.Ş.	ESKİŞEHİR		01.09.1984 31.08.1986	01.09.1986 31.12.1988	01.09.1988 31.08.1990	01.09.1990 31.08.1992	01.09.1992 31.08.1994
ERKA BALATA VE OTOMOTİV SAN. A.Ş.	Rami-İSTANBUL		01.01.1985 31.08.1986	01.09.1986 31.12.1988	01.09.1988 31.08.1990	01.09.1990 31.08.1992	01.09.1992 31.08.1994
ERKA OTO RADYATÖRLERİ SAN. A.Ş.	Rami-İSTANBUL		01.01.1985 31.08.1986	01.09.1986 31.12.1988	01.09.1988 31.08.1990	01.09.1990 31.08.1992	01.09.1992 31.08.1994
ERKATEKS AMYANT TEKSTİL SAN. A.Ş.	Rami-İSTANBUL		01.01.1985 31.08.1986	01.09.1986 31.12.1988	01.09.1988 31.08.1990	01.09.1990 31.08.1992	01.09.1992 31.08.1994
ERNA HAVA VE ISI CİHAZLARI SANAYİ A.Ş.	Topkapı-İSTANBUL		01.09.1984 31.08.1986				
ES-EN ESKİŞEHİR MAKİNA VE TESİS İMALATI SAN. VE TİC. A.Ş.				01.09.1986 31.12.1988	01.09.1988 31.08.1990	01.09.1990 31.08.1992	01.09.1992 31.08.1994
ESAŞ ELEKTRİK SANAYİİ VE TİC. A.Ş.	Soğanlıköy/Kartal-İST.	01.09.1981 31.08.1984	01.09.1984 31.08.1986	01.09.1986 31.12.1988	01.09.1988 31.08.1990		
EVAR KESİCİ TAKIMLAR SANAYİİ A.Ş.	TEKİRDAĞ		01.09.1984 31.08.1986	01.09.1986 31.12.1988	01.09.1988 31.08.1990	01.09.1990 31.08.1992	
FENİŞ ALÜMİNYUM	Kartal-İSTANBUL	01.09.1981 31.08.1984					

GALDEM GALVANİZLEME TESİSİ A.Ş.				01.09.1986 31.12.1988			
GAZAL GAZ ALETLERİ A.Ş.	İzmit-KOCAELİ	01.09.1981 31.08.1984	01.09.1984 31.08.1986	01.09.1986 31.12.1988	01.09.1988 31.08.1990	01.09.1990 31.08.1992	01.09.1992 31.08.1994
GÖRAL TARIM MAKİNALARI SAN. VE TİC. A.Ş.					01.09.1988 31.08.1990		
HABAŞ ENDÜSTRİ TESİSLERİ A.Ş.				01.09.1986 31.12.1988	01.09.1988 31.08.1990		
HALKALI KAYNAK VE ELEKTRİK SAN. VE TİC. A.Ş.	Sefaköy-İSTANBUL		01.01.1985 31.08.1986	01.09.1986 31.12.1988			
HAYMAK DÖKÜM VE FİTTİNG SAN. VE TİC. A.Ş.	Kartal-İSTANBUL		01.09.1984 31.08.1986	01.09.1986 31.12.1988	01.09.1988 31.08.1990	01.09.1990 31.08.1992	01.09.1992 31.08.1994
HİDREL HİDROLİK ELEMANLAR SAN. VE TİC. A.Ş.				01.09.1986 31.12.1988			
HİDRO-MAK DAMPER VE HİDROLİK MAKİNALAR SAN. VE TİC. A.Ş.	Sefaköy-İSTANBUL		01.06.1984 31.08.1986	01.09.1986 31.12.1988	01.09.1988 31.08.1990		
HİLAL AMBALAJ SAN. VE TİC. A.Ş. (Matbaa ve Kutu Fab.)	Sefaköy-İSTANBUL		01.03.1985 31.08.1986	01.09.1986 31.12.1988	01.09.1988 31.08.1990	01.09.1990 31.08.1992	
HİPAL GÖRENÇ TİCARET EVİ ADNAN GÖRENÇ				01.09.1986 31.12.1988	01.09.1988 31.08.1990		
HİSAR ÇELİK DÖKÜM SANAYİİ VE TİC. A.Ş.	Çayırova/Gebze KOCAELİ	01.09.1981 31.08.1984	01.09.1984 31.08.1986	01.09.1986 31.12.1988	01.09.1988 31.08.1990	01.09.1990 31.08.1992	01.09.1992 31.08.1994
HOLSAN TARIM ALET VE MAKİNALARI SAN. A.Ş.	Gebze-KOCAELİ		01.09.1984 31.08.1986	01.09.1986 31.12.1988	01.09.1988 31.08.1990		
HULUSİ ŞENKAYA-ŞENKAYA ÇELİK DÖKÜM VE YEDEK PARÇA FAB.						01.09.1990 31.08.1992	01.09.1992 31.08.1994
İMBAT MAKİNA SANAYİİ A.Ş.	Bakırköy-İSTANBUL		01.11.1984 31.08.1986	01.09.1986 31.12.1988		01.09.1990 31.08.1992	
İHSAN TEBER ASANSÖR FİRMASI VE MONTAJI					01.09.1988 31.08.1990		
İMD İSTANBUL MAKİNE DÖKÜM A.Ş.						01.09.1990 31.08.1992	01.09.1992 31.08.1994
İSTANBUL BORU VE ÇELİK SAN. A.Ş.					01.09.1988 31.08.1990	01.09.1990 31.08.1992	
İSTANBUL MOTORLU ARAÇLAR TİC. VE SAN. A.Ş.	Topkapı-İSTANBUL		01.01.1984 31.08.1986				
İZELTAŞ İZMİR EL ALETLERİ SAN. VE TİC. A.Ş.					01.09.1988 31.08.1990		
İZSAL DÖKÜM SANAYİİ A.Ş.	Topkapı-İSTANBUL		01.09.1984 31.08.1986	01.09.1986 31.12.1988	01.09.1988 31.08.1990	01.09.1990 31.08.1992	
JAMAŞ JANT MAKİNA TİC. VE SAN. A.Ş.	ANKARA		01.09.1984 31.08.1986				
KALİBRE BORU SAN. VE TİC. A.Ş.	İzmit-KOCAELİ		15.08.1984 31.08.1986	01.09.1986 31.12.1988	01.09.1988 31.08.1990	01.09.1990 31.08.1992	

KALIP TAKIM SAN. A.Ş. (Dövme ve Kokil Kalıp İmalathanesi)	Cevizli-Kartal/ İSTANBUL		01.11.1984 31.08.1986	01.09.1986 31.12.1988			
KAVEL KABLO VE ELEKTRİK MAL-ZEMESİ A.Ş.	İstinye-İSTANBUL		01.09.1984 31.08.1986	01.09.1986 31.12.1988	01.09.1988 31.08.1990	01.09.1990 31.08.1992	01.09.1992 31.08.1994
KAYNAK TEKNİĞİ SANAYİ VE TİCARET A.Ş.						01.09.1990 31.08.1992	01.09.1992 31.08.1994
KEFÇELİK SOĞUK DEMİR ÇEKME SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	Gebze-KOCAELİ	01.09.1981 31.08.1984					
KROMAN ÇELİK SAN. A.Ş.				01.09.1986 31.12.1988	01.09.1988 31.08.1990	01.09.1990 31.08.1992	01.09.1992 31.08.1994
MAGNESİT ANONİM ŞİRKETİ				01.09.1986 31.12.1988	01.09.1988 31.08.1990	01.09.1990 31.08.1992	
MAKİNA TAKIM ENDÜSTRİSİ A.Ş.	Çayırova/Gebze KOCAELİ	01.09.1981 31.08.1984	01.09.1984 31.08.1986	01.09.1986 31.12.1988	01.09.1988 31.08.1990	01.09.1990 31.08.1992	01.09.1992 31.08.1994
MAKS MAKİNA VE KLİMA SAN. A.Ş.				01.09.1986 31.12.1988	01.09.1988 31.08.1990		01.09.1992 31.08.1994
MARMARA METAL METALURJİ SANAYİ VE TİCARET A.Ş.						01.09.1990 31.08.1992	
MAY ŞAKİR SAF METAL SAN. VE TİC.	ANKARA		01.09.1984 31.08.1986	01.09.1986 31.12.1988	01.09.1988 31.08.1990		
ME-TA ELEKTRONİK ENDÜSTRİ VE TİC. A.Ş.					01.09.1988 31.08.1990	01.09.1990 31.08.1992	
MENGERLER TİCARET A.Ş.				01.09.1986 31.12.1988	01.09.1988 31.08.1990	01.09.1990 31.08.1992	
MESAN METAL SANAYİ VE TESİ-SAT A.Ş.	Dolapdere-İSTANBUL		01.09.1984 31.08.1986				
META ELEKTRONİK ENDÜSTRİ VE TİC. A.Ş.				01.09.1986 31.08.1988	01.09.1988 31.08.1990	01.09.1990 31.08.1992	
METAL KAPLAMA SAN. VE TİC. A.Ş.	Alibeyköy-İSTANBUL		01.09.1984 31.08.1986	01.09.1986 31.12.1988	01.09.1988 31.08.1990	01.09.1990 31.08.1992	
METAL OKSİT KİMYA SANAYİİ A.Ş.	Üsküdar-İSTANBUL		01.10.1984 31.08.1986	01.09.1986 31.12.1988	01.09.1988 31.08.1990	01.09.1990 31.08.1992	
MİTHAT ÖZARAR-GENEL MAKİNA İMALAT	Cevizli/Kartal-İSTANBUL		01.09.1984 31.08.1986	01.09.1986 31.12.1988	01.09.1988 31.08.1990	01.09.1990 31.08.1992	01.09.1992 31.08.1994
MURATSAN BORU SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	Etimesgut-ANKARA	01.09.1981 31.08.1984					
NET CİVATA VE VİDA SANAYİİ A.Ş.	Sefaköy-İSTANBUL		01.09.1984 31.08.1986	01.09.1986 31.12.1988	01.09.1988 31.08.1990		
NURSAN ÇELİK EŞYA SAN. VE TİC. A.Ş.	Güngören-İSTANBUL		01.11.1984 31.08.1986				
NURSAN ELEKTRİK DONANIM VE TİCARET A.Ş.	Güngören-İSTANBUL		01.11.1984 31.08.1986	01.09.1986 31.12.1988			
NURSAN OTOMOTİV KABLO SAN. VE TİC. A.Ş.	Güngören-İSTANBUL		01.11.1984 31.08.1986	01.09.1986 31.12.1988			

OERLİKON KAYNAK ELEKTRODLARI VE SANAYİİ A.Ş.	Topkapı-İSTANBUL		01.01.1985 31.08.1986	01.09.1986 31.12.1988			
OMTAŞ OTOMOTİV TRANSMİSYON AKSAMI SAN. VE TİC. A.Ş.	Çayırova/Gebze KOCAELİ	01.09.1981 31.08.1984	01.09.1984 31.08.1986	01.09.1986 31.12.1988	01.09.1988 31.08.1990	01.09.1990 31.08.1992	01.09.1992 31.08.1994
OTOKAR OTOBÜS KARASORE SAN. A.Ş.	Bahçelievler-İSTANBUL		01.09.1984 31.08.1986	01.09.1986 31.12.1988			
OTOPAR SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	Kartal-İSTANBUL	01.09.1981 31.08.1984	01.09.1984 31.08.1986	01.09.1986 31.12.1988			
PAKİM DİŞLİ SANAYİİ VE TİCARET A.Ş.	Rami-İSTANBUL		01.09.1984 31.08.1986	01.09.1986 31.12.1988			
PANCAR MOTOR SAN. VE TİC. A.Ş.	Gaziosmanpaşa-İSTANBUL		01.09.1984 31.08.1986	01.09.1986 31.12.1988	01.09.1988 31.08.1990		
PANKURT SANAYİ A.Ş.	Rami-İSTANBUL		01.02.1985 31.08.1986	01.09.1986 31.12.1988	01.09.1988 31.08.1990	01.09.1990 31.08.1992	01.09.1992 31.08.1994
PANOTO YEDEK PARÇA SAN. VE TİC. LTD. ŞTİ.				01.07.1986 31.08.1988	01.09.1988 31.08.1990	01.09.1990 31.08.1992	01.09.1992 31.08.1994
PERFEKTÜP AMBALAJ SAN. VE TİC. A.Ş.	Topkapı-İSTANBUL		01.09.1984 31.08.1986				
PRESSAN MADENİ EŞYA SANAYİİ VE TİCARET A.Ş						01.01.1991 31.08.1992	01.09.1992 31.08.1994
RA-DE OTO YAN SAN. A.Ş.						01.09.1990 31.08.1992	
RABAK ELEKTROLİTİK BAKIR VE MAMULLERİ A.Ş.	Şişli-İSTANBUL		01.09.1984 31.08.1986	01.09.1986 31.08.1988	01.09.1988 31.08.1990	01.09.1990 31.08.1992	01.09.1992 31.08.1994
RAPİDUS METAL ENDÜSTRİ VE TİC. A.Ş.				01.09.1986 31.12.1988	01.09.1988 31.08.1990		
RASTAŞ REFORM AMBALAJ SAN. VE TİC. A.Ş.	4.Levent-İSTANBUL		01.09.1984 31.08.1986	01.09.1986 31.12.1988	01.09.1988 31.08.1990	01.09.1990 31.08.1992	
REMAS REDÜSTÖR VE MAKİNA SANAYİİ A.Ş.	Yakacık-İSTANBUL	01.09.1981 31.08.1984	01.09.1984 31.08.1986	01.09.1986 31.12.1988	01.09.1988 31.08.1990	01.09.1990 31.08.1992	01.09.1992 31.08.1994
RONA MAKİNA SAN. VE TİC. A.Ş.	Kartal-İSTANBUL		01.09.1984 31.08.1986				
SAAT SAN. VE TİC. LTD. ŞTİ.	Topkapı-İSTANBUL		01.09.1984 31.08.1986	01.09.1986 31.12.1988	01.09.1988 31.08.1990		
SAF METAL SAN. VE TİC. LTD. ŞTİ.						01.09.1990 31.08.1992	
ŞAHİN MAKİNA MOTOR YATAKLARI VE BURÇLARI SAN. A.Ş.	Üsküdar-İSTANBUL		01.01.1985 31.08.1986	01.09.1986 31.12.1988	01.09.1988 31.08.1990		
ŞAHİN MOTOR YATAKLARI SAN. VE TİC. A.Ş.				01.09.1986 31.12.1988	01.09.1988 31.08.1990	01.09.1990 31.08.1992	01.09.1992 31.08.1994
SARKUYSAN ELEKTROLİTİK BAKIR SANAYİİ VE TİC. A.Ş.	Çayırova/Gebze KOCAELİ		01.07.1984 31.08.1986	01.09.1986 31.12.1988	01.09.1988 31.08.1990	01.09.1990 31.08.1992	01.09.1992 31.08.1994
ŞENKAYA ÇELİK DÖKÜM VE YEDEK PARÇA FABRİKASI-Hulisi ŞENKAYA	Bornova-İZMİR		01.09.1984 31.08.1986	01.09.1986 31.12.1988	01.09.1988 31.08.1990		

SİYAŞ SUPAP İMALAT VE YEDEKLERİ A.Ş.					01.09.1988 31.08.1990	01.09.1990 31.08.1992	
STFA ENERJİ TELEKOMÜNİKASYON SAN. VE TİC. A.Ş.				01.09.1986 31.12.1988			
SUN ELEKTRONİK DEVRE ELEMANLARI SAN. VE TİC. A.Ş.	K.Çekmece-İSTANBUL		01.09.1984 31.08.1986				
SUNGURLAR İMALAT SAN. A.Ş.	Alibeyköy-İSTANBUL		01.09.1984 31.08.1986				
T. ŞİŞE VE CAM FABRİKALARI A.Ş. MAKİNA VE KALIP FABRİKASI				01.09.1986 31.12.1988	01.09.1988 31.08.1990		
T.T.E. TÜRK TELEKOMÜNİKASYON END. A.Ş.				01.09.1986 31.12.1988		01.09.1990 31.08.1992	
TAKOSAN OTOMOBİL GÖSTERGELERİ SAN. VE TİC. A.Ş.	Güngören-İSTANBUL		01.11.1984 31.08.1986	01.09.1986 31.12.1988			
TEK-İZ İZOLASYON VE YAPI ELEMANLARI SAN. A.Ş.				01.09.1986 31.12.1988	01.09.1988 31.08.1990	01.09.1990 31.08.1992	01.09.1992 31.08.1994
TEKFEN ENDÜSTRİ VE TİCARET A.Ş.	4.Levent-İSTANBUL		01.09.1984 31.08.1986	01.09.1986 31.12.1988	01.09.1988 31.08.1990	01.09.1990 31.08.1992	01.09.1992 31.08.1994
TEKFEN İMALAT VE MÜHENDİSLİK A.Ş.	Derince-KOCAELİ	01.09.1981 31.08.1984	01.09.1984 31.08.1986	01.09.1986 31.12.1988	01.09.1988 31.08.1990	01.09.1990 31.08.1992	01.09.1992 31.08.1994
TEKİMAL ASANÖR SAN. VE TİC. A.Ş					01.09.1988 31.08.1990	01.09.1990 31.08.1992	
TEKİMAL-SINATES KOLL. ŞTİ. MEHMET OSMAN KAVALA VE ORT.	Bakanlıklar-ANKARA		01.04.1984 31.08.1986	01.09.1986 31.12.1988			
TEKİMAL-SINATES KOLL. ŞTİ. MEHMET OSMAN KAVALA VE ORT.	Kadıköy-İSTANBUL		01.04.1984 31.08.1986	01.09.1986 31.12.1988			
TELKA-RABAK TEL KAPLAMA ENDÜSTRİ VE TİCARET A.Ş.				01.09.1986 31.12.1988	01.09.1988 31.08.1990	01.09.1990 31.08.1992	
TELÇİVİ SANAYİİ A.Ş.	Halıcıoğlu-İSTANBUL		01.09.1984 31.08.1986				
TEMEL ENERJİ SAN. VE TİC. A.Ş.	ADANA		01.09.1984 31.08.1986				
TEMEL CİVATA SAN.V E TİC. A.Ş.			01.09.1984 31.08.1986				01.09.1992 31.08.1994
TERNAL SOĞUTMA CİHAZLARI SAN. VE TİC. A.Ş.	Eyüp-İSTANBUL		01.09.1984 31.08.1986				
TETSAN TRAKYA ELEKTRİK TİC. VE SAN. A.Ş.	Lüleburgaz-KIRKLARELİ		01.11.1984 31.08.1986				
TEZSAN TAKIM TEZGAHLARI SAN. VE TİC. A.Ş.	Çayırova/Gebze KOCAELİ		01.09.1984 31.08.1986	01.09.1986 31.12.1988	01.09.1988 31.08.1990	01.09.1990 31.08.1992	01.09.1992 31.08.1994
TİCARET VE SANAYİ VE DEMİR İŞLERİ T.A.Ş.	Ayvansaray-İSTANBUL		01.09.1984 31.08.1986				
TÜRBOSAN TURBO MAKİNALARI SAN. VE TİC. A.Ş.	Topkkapı/Maltepe-İST.		01.09.1984 31.08.1986	01.09.1986 31.12.1988			

TÜRK DEMİR DÖKÜM FABRİKALARI A.Ş.				01.09.1986 31.12.1988			
TÜRK ELEKTRİK ENDÜSTRİSİ A.Ş.	Topkapı-İSTANBUL		01.09.1984 31.08.1986	01.09.1986 31.12.1988			
TÜRK PHILIPS AYDINLATMA SAN. VE TİC. A.Ş.	Köseköy-İZMİT		01.05.1984 31.08.1986	01.09.1986 31.12.1988	01.09.1988 31.08.1990	01.09.1990 31.08.1992	01.09.1992 31.08.1994
TÜRK PHILIPS SAN. A.Ş. "PHILISAN"	Levent-İSTANBUL		01.05.1984 31.08.1986	01.09.1986 31.12.1988	01.09.1988 31.08.1990	01.09.1990 31.08.1992	01.09.1992 31.08.1994
TÜRK SİEMENS KABLO VE ELEKTRİK SANAYİİ A.Ş.	Mudanya-BURSA		01.09.1984 31.08.1986	01.09.1986 31.12.1988	01.09.1988 31.08.1990	01.09.1990 31.08.1992	01.09.1992 31.08.1994
TÜRK TELEKOMÜNİKASYON ENDÜSTRİSİ A.Ş.	Topkapı-İSTANBUL		01.09.1984 31.08.1986				
TÜRKELİ TİCARET A.Ş.					01.09.1988 31.08.1990	01.09.1990 31.08.1992	01.09.1992 31.08.1994
VANTİLATÖR SAN. LTD. ŞTİ.	Kasımpaşa-İSTANBUL		01.09.1984 31.08.1986	01.09.1986 31.12.1988	01.09.1988 31.08.1990	01.09.1990 31.08.1992	
VESTA ÇELİK ISI SAN. VE TİC. A.Ş.				01.09.1986 31.12.1988			
YENGEÇ İNŞAAT ELEMANLARI İMALAT VE PAZARLAMA A.Ş.	Ayazağa Köyü-İSTANBUL		01.09.1984 31.08.1986	01.09.1986 31.12.1988	01.09.1988 31.08.1990		
YÜCEL BORU VE PROFİL END. A.Ş.	Çayırova/Gebze KOCAELİ		01.05.1984 31.08.1986	01.09.1986 31.12.1988	01.09.1988 31.08.1990	01.09.1990 31.08.1992	01.09.1992 31.08.1994
ZAMAL BASINÇLI DÖKÜM SANAYİİ A.Ş.	Kartal-İSTANBUL		01.09.1984 31.08.1986	01.09.1986 31.12.1988			

OTOMOBİL-İŞ'İN MESS DIŞINDA BAĞITLADIĞI TOPLU İŞ SÖZLEŞMELERİ (1986-1992)

İŞYERLERİ	1984-1986	1986-89	1989-92
ACERSAN	1.6.1985 31.05.1987	01.06.1987 31.05 1989	
AKIN SAN YHK		01.09.1988 31.08.1990	
AKMANOĞLU		01.03.1987 28.02.1989	
AKMAN KABLO HAMUR			01.01.1992 31.12.1993
AKMANOĞLU KABLO	01.03.1985 28.02.1987		01.01.1992 31.12.1993
ALCOR		01.01.1989 31.12.1990	01.01.1991 31.12.1992
ALFA			01.09.1990 31.08.1992
AN-KA		01.02.1987 31.01.1988	
APEKS MAKİNA	01.01.1985 31.12.1986		
AR DÖKÜM		01.02.1988 31.01.1990	01.02.1990 31.01.1992
AS METAL		01.12.1989 30.11.1991	
ASKAYNAK (MESS)		01.09.1989. 31.08.1990	
ASMAK	01.01.1985 31.12.1986		01.01.1990 31.12.1991
ASVAN		01.08.1989 31.07.1991	
BADEP		01.01.1987 31.12.1988	
BALIKÇIOĞLU	01.07.1986 30.06.1988	01.07.1988 30.06.1990	01.07.1990 30.06.1992
BAŞAK TEL ÇEKME			01.01.1990 31.12.1991
	01.01.1985 31.12.1986	01.01.1988 31.12.1989	01.01.1992 31.12.1993
BEKSA (MESS)		01.09.1989 31.08.1990	
BİLGE METAL		01.04.1987 31.03.1989	
	01.04.1985 31.03.1987	01.04.1989 31.03.1991	01.04.1991 31.02.1993
BİRSAN ÇELİK	01.08.1986 31.07.1988		
BOĞAZİÇİ DÖKÜM	01.03.1985 28.02.1986		

BOSAŞ		01.12.1987 30.11.1989	01.12.1989 30.11.1991
BÖHLER			01.09.1990 31.08.1992
CENK DEMİR		01.12.1986 31.12.1988	01.01.1991 31.12.1992
		01.01.1989 31.12.1990	
CER METAL		01.01.1988 31.12.1989	01.01.1990 31.12.1991
CHRYSLER		01.04.1987 31.03.1989	
CİVTAŞ	01.01.1985 31.12.1986	01.01.1987 31.12.1988	01.01.1989 31.12.1990
ÇATALAY A.Ş.	01.10.1984 30.09.1986		
ÇEBİTAŞ		01.01.1989 31.12.1990	
ÇİFTÇİLER	01.11.1984 31.10.1986	01.11.1988 31.10.1990	01.11.1990 31.10.1992
	01.11.1986 31.10.1988		
ÇİNKO METAL	01.04.1985 31.03.1987		
ÇİNKUR	01.06.1984 31.05.1986	01.06.1986 31.05 1988	01.06.1988 31.05.1990
ÇOLAKOĞLU		01.11.1986 31.10.1988	01.11.1988 31.10.1990
DAYIOĞLU		01.03.1987 28.02.1988	
DEM-AR YHK		01.04.1987 31.03.1989	
DEMİRER ÇELİK	01.01.1985 31.12.1986	01.01.1987 31.12.1988	
DEMİRER OTOMOTİV	01.01.1985 31.12.1986	01.01.1987 31.12.1988	
DENİZ ÇELİK	01.06.1985 31.05.1987		
DERAM ÇELİK		01.01.1988 31.12.1989	01.01.1990 31.12.1991
DEV METAL		01.01.1988 31.12.1989	01.01.1990 31.12.1991
DİTAŞ	01.07.1984 3 0.06.1986	01.07.1988 30.06.1990	
	01.07.1986 30.06.1988	01.07.1990 30.06.1992	
DİZELSAN		01.07.1988 30.06.1990	
DOĞAN SICAK DÖVME			01.01.1990 31.12.1991

DÖRTYOL DÖKÜM	01.02.1985 31.01.1986	01.02.1986 31.01.1987	
EGEMAS			01.01.1990 31.12.1991
ELEKTROFER ÇELİK	01.09.1984 31.08.1986	01.09.1988 31.08.1990	01.09.1990 31.08.1992
	01.09.1986 31.08.1988		
ELKON	01.01.1986 31.12.1987	01.01.1988 31.12.1989	
EMEL KAZAN		01.06.1988 31.12.1989	01.01.1990 31.12.1991
			01.01.1992 31.12.1993
ERENYOL	01.06.1986 31.05.1988	01.06.1988 31.05 1990	
ERMAK GENEL MAKİNA	01.01.1985 31.12.1986	01.01.1987 31.12.1988	
ERMAK MAKİNA	01.01.1985 31.12.1986	01.01.1987 31.12.1988	
ERMAK KOLL. ŞTİ.	01.01.1985 31.12.1986		
EVAL		01.09.1986 31.08.1988	
FERTAŞ DEMİR	01.03.1985 28.02.1987		
FİBER	01.01.1985 31.12.1986	01.01.1987 31.12.1988	
FİBER	01.01.1985 31.12.1986	01.01.1987 31.12.1988	01.01.1989 31.12.1989
FIRAT HADDECİLİK	01.02.1985 31.01.1987	01.02.1987 31.01.1989	
GAZA TİCARET	01.07.1984 30.06.1986	01.07.1986 30.06.1988	
GEMAŞ			01.09.1990 31.08.1992
GENERAL ELEKTRİK	01.08.1984 31.07.1986	01.08.1988 31.07.1990	
	01.08.1986 31.07.1988	01.09.1990 31.08.1992	
GENERAL OTOMOTİV	01.03.1985 28.02.1987		
GENSAN	01.11.1984 31.10.1986		
GİMSAN		01.09.1987 31.08.1989	01.09.1989 31.08.1991
GÖRAL TARIM	01.09.1984 31.08.1986		
	01.09.1986 31.08.1988	01.09.1990 31.08.1992 (YHK)	

GRASSO SOĞUK HAVA	01.01.1984 31.12.1985		
	01.01.1986 31.12.1987		
GÜNERİ DÖKÜM		01.08.1987 31.07.1989	01.08.1991 31.07.1993
HAMDİ TUNCER	01.11.1984 31.10.1986		
HASDEM		01.01.1987 31.12.1988	
HİDRO-MAK			01.09.1990 31.08.1992
HİSARLAR MAKİNA		01.03.1986 29.02.1988	
HURMA ELEKTRONİK	01.03.1986 28.02.1988	16.06.1989 15.06.1991	16.06.1991 15.06.1993
ISK ISITMA	11.03.1985 12.03.1986		
İMPER		01.04.1987 31.03.1989	01.04.1989 31.03.1991
İNOKSAN			01.07.1991 31.08.1993
İRAL			01.03.1990 28.02.1992
İSTANBUL METAL OFSET			01.09.1991 31.08.1993
İSTANBUL METALURJİ		01.09.1986 31.08.1988	
	01.07.1985 31.08.1986	01.09.1988 31.08.1990	01.09.1990 31.08.1992
İSOT		01.01.1987 31.12.1988	
JAMAK JANT	01.05.1985 30.04.1987		
KALE BALATA		01.01.1987 31.08.1988	
KALE KİLİT		01.01.1987 31.12.1988	
KALE VİDA		01.01.1987 31.12.1988	
KAPAKSAN			01.01.1991 31.12.1992
KARBON ÇELİK		01.01.1988 31.12.1989	01.01.1990 31.12.1991
KARMASAN KARTAL	01.01.1984 31.12 1985		
KARMAKSAN	01.11.1984 30.10.1986		
KARTAL TENEKE KUTU	01.08.1984 31.07.1986		

KERİM VİDA			01.09.1990 31.08.1992
KOMPEİR		01.09.1987 31.08.1989	
LUCAS			01.07.1990 30.06.1992
MARMARA METALURJİ YHK		01.09.1987 31.08.1989	
MAT	01.07.1984 30.06.1986	01.07.1988 30.06.1990	
	01.07.1986 30.06.1988	01.07.1990 31.12.1991	
MATASAN	01.07.1984 30.06.1986		
MEDSAN		01.08.1989 31.07.1991	
MEHTAP MUTFAK EŞYALARI		01.03.1989 28.02.1991	01.03.1991 28.02.1993
MEKSAN MAKİNA		01.09.1987 31.08.1989	01.09.1991 31.08.1993
MEKSAN ELEKTRONİK		01.09.1989 31.08.1991	01.09.1991 31.08.1993
MEKSAN SAN. KOLL. ŞTİ.	01.09.1985 31.08.1987		
MERT AKIŞKAN		01.05.1987 30.04.1989	
		01.05.1989 30.04.1991	01.05.1991 30.04.1993
MET-MAK	01.04.1985 31.03.1987	01.04.1987 31.03.1989	
METAL KAPAK		01.03.1987 28.02.1989	01.03.1988 28.02.1991
			01.03.1991 28.02.1993
METAL TİCARET			01.01.1992 31.12.1993
METAL VİDA		01.09.1986 31.08.1988	01.09.1988 31.08.1990
MEVA	01.05.1985 30.04.1987	01.05.1987 31.08.1988	
MİLTEKNİK (FALCON)		01.01.1988 31.12.1989	01.01.1990 31.12.1991
MİMAG	01.10.1984 30.09.1986		01.01.1989 31.12.1990
MİNYON		01.09.1988 31.12.1989	
MOTOR MAKİNE ELEMANLARI			01.01.1991 31.12.1992
NACANCO			01.01.1991 31.12.1992

NETAŞ	01.08.1984 31.07.1986	01.08.1986 31.07.1988	
NEVTON YHK		01.01.1988 31.12.1989	
NORM ELEKTRONİK		01.09.1988 31.08.1990	
NUH MAKİNA			01.01.1991 31.12.1992
NURSAN ÇELİK		01.09.1986 31.08.1988	
ÖNDER DEMİR		01.08.1987 31.07.1989	
OPAŞ	01.04.1986 31.03.1988	01.04.1988 31.03.1990	
ORPAŞ		01.01.1987 31.12.1988	
		01.01.1989 31.12.1990	
ORPAŞ		01.09.1986 31.08.1988	
		01.09.1988 31.08.1990	
ORPAŞ (TOPKAPI)		01.08.1989 31.07.1991	01.08.1991 31.07.1993
ORPAŞ (SEFAKÖY)			01.09.1990 31.08.1992
OSTAR		01.05.1987 30.04.1989	
OTOPAR	01.01.1985 31.12.1986	01.01.1987 31.12.1988	
ÖZEN ALÜMİNYUM		01.11.1989 31.10.1991	01.11.1991 31.10.1993
PANCAR MOTOR			01.09.1990 31.08.1992
PELKA			01.01.1991 31.12.1992
PERMATİK	01.01.1984 31.12.1985	01.01.1988 31.12.1989	
	01.01.1986 31.12.1987		01.01.1990 31.12.1991
PRESSAN		01.01.1989 31.12.1990	
R.B.S. RAMAZANOĞULLARI	01.09.1984 31.08.1986		
RONA		01.06.1987 31.12.1988	01.01.1989 31.12.1990
RONA MAKİNA		01.06.1987 31.12.1988	01.01.1989 31.121990
SACE ELEKTRİK	01.07.1985 30.06.1987		

S.S.Y.B. TAMİRHANELERİ	01.03.1984 28.02.1986	01.03.1988 28.02.1990	01.03.1990 28.02.1992
	01.03.1986 29.02.1988		
SECO KESTAK		01.03.1987 28.02.1989	
SELGEÇEN	01.01.1985 31.12.1986	01.01.1987 31.12.1988	01.01.1989 31.12.1990
SİNMAK		01.01.1987 31.12.1988	
SİSMAT		01.07.1988 30.06.1990	01.07.1990 31.12.1991
			01.01.1992 31.12.1993
SOYTAŞ		01.07.1991 31.03.1993	
SÜPER DİZEL		01.09.1985 31.08.1988	
ŞAFAK DÖKÜM	01.01.1986 31.12.1987	01.01.1988 31.12.1989	01.01.1990 31.12.1991
ŞENER SICAK DÖVME	01.09.1984 31.08.1986	01.09.1986 31.08.1988	01.09.1988 31.08.1990
TAŞDÖKSAN		15.06.1991 15.06.1993	
TAŞEL		01.07.1991 31.03.1993	
TAŞLAS		01.07.1991 31.03.1993	
TEKNO METAL	01.01.1985 31.12.1986	01.01.1987 31.12.1988	01.01.1989 31.12.1990
TELAY		01.11.1988 31.10.1990	01.11.1990 31.12.1992
TELESAN		01.07.1987 3.06.1989	
TELESAN	01.07.1985 30.06.1987	01.07.1989 30.06.1991	
TEKNOGON		01.01.1991 31.12.1992	
TERMAS ISITMA	01.01.1984 31.12.1985	01.01.1988 31.12.1989	01.01.1990 31.12.1991
TERNAL		01.09.1986 31.08.1988	
TONGÜN		01.01.1987 31.12.1988	
		01.01.1989 31.12.1990	01.01.1991 31.12.1992
T.R.R. TAŞIT ROT ROTİL	01.01.1985 31.12.1986		
ÜÇ-AY		01.01.1989 31.12.1990	01.01.1991 31.12.1992

ÜÇEL		01.01.1988 31.12.1989	
URGANCI TESİSAT		01.01.1987 31.12.1988	
UYAR DEMİR	01.01.1986 31.12.1987	01.01.1988 31.12.1988	
UYGAR MOTOR		01.03.1988 28.02.1990	
UZAYKON			01.07.1991 30.06.1992
VASTAŞ			01.09.1991 30.07.1993
VİSAN SAÇ	01.09.1984 31.08.1986		
VOLT ELEKTRİK	01.04.1985 31.03.1987	01.04.1987 31.03.1989	01.04.1989 31.03.1991
YAKACIK MAKİNA	01.03.1984 28.02.1986	01.03.1988 28.02.1990	01.03.1990 28.02.1992
YILDIZ TREYKER	01.07.1985 30.06.1987	01.07.1988 30.06.1990	
YILMAZ ÇELİK		01.05.1987 30.04.1989	01.05.1991 30.04.1993
YILMAZ ÇELİK		01.05.1989 30.04.1991	
YÜKSEL ERKOÇ	01.03.1984 28.02.1986		
ZİPSAN			01.07.1991 30.06.1994

BELGELER: BİRLEŞME KOMİSYONU PROTOKOLLERİ VE BELGELERİ

BİRLEŞME KOMİSYONU PROTOKOLLERİ

4.12.1992

TUTANAK I

Sendikalarımız, Otomobil-İş ve Maden-İş'in Genel Yönetim Kurullarının ortak çabaları ile Sendikalarımızın birleştirilmesi yolunda bugüne değin önemli mesafeler kat edilmiştir. Bu doğrultuda Genel Yönetim Kurullarımız ve Genel Başkanlarımız çeşitli defalar samimi, sıcak ve verimli görüşmeler yapmışlardır.

I-) 28 Ekim 1992 tarihinde Genel Yönetim Kurulları üyelerinin tamamının katıldığı, Otomobil-İş Sendikamızın merkezindeki görüşmede:

a) Sendikalarımızın birleşmesinin gerekliliği tespit edilerek, birleşme görüşmelerinin başlatılması,

b) Birleşme görüşmelerinin her sendikadan dörder kişinin katılımı ile oluşacak komisyon vasıtası ile sürdürülmesi,

c) Komisyon çalışmalarının gündemi ile, komisyona katılacak kişilerin isimlerinin 20 Kasım 1992 tarihinde, Maden-İş Sendikamızın merkezinde yapılacak ortak toplantıda belirlenmesi,

kararlaştırılmıştır.

II-) 20 Kasım 1992 tarihinde Genel Yönetim Kurullarımız, Maden-İş Sendikamızda toplanarak, yapılan görüşmeler sonucunda:

a) İsimleri aşağıda yazılı olan dörder kişiden oluşan müzakere komisyonunu belirlenmişlerdir.

OTOMOBİL-İŞ SENDİKAMIZDAN	MADEN-İŞ SENDİKAMIZDAN
1. Servet BAYKAN (Genel Sekr.)	1. Halit ERDEM (Genel Sekr.)
2. Mehmet ÇABUK (Gen Örg. Sekr.)	2. Aziz ÜLKÜ (Gen. Bşk. Vek.)

3. Halit BARÇIN (Kartal Şb. Bşk) 3. Tayyar ELMAS (Gen. Bşk. Vek.)

4.Muzaffer ŞAHİN (Topkapı Şb. Bşk.) 4. Naci ALANSATAN (Gen. Bşk. Vek.)

b) Müzakere Komisyonu ilk toplantısını 4. 12.1992, tarihinde saat 10.00 da Maden-İş Sendikası Genel Merkezinde yapacak, sonraki toplantıların yer gün ve saatleri Komisyon tarafından belirlenecektir.

c) Müzakere Komisyonu aşağıda belirlenen konularda çalışmalar yapacaktır:

1- Sendikalarımızın süregelen ilişkileri, birleşmenin gerekliliği ve amacı konularında değerlendirme,

2- Birleşme ile oluşacak sendikanın politikasının temelleri, genel doğrultuları ve programı (sendikal hareketin sorunları, nasıl ve hangi anlayış temelinde birleşik sendika vb.) konularında tespitler,

3- Birleşme ile oluşacak sendikanın adı.

4- Organlar, organların ve yönetimlerin kaçar kişiden oluşacağının belirlenmesi,

5- Sendika Tüzüğü'nün hazırlanması.

6- Birleşme prosedürü ve genel kurulların toplanması takviminin belirlenmesi.

d) Müzakere Komisyonu çalışmalarını tamamladığında, hazırlayacağı raporu her iki sendikanın Merkez Yönetim Kurullarına sunacaktır.

Otomobil-İş ve Maden-İş Sendikaları Merkez Yönetim Kurullarının birlik ile ilgili kararlarını içeren işbu tutanak 4. 12.1992 tarihinde imzalanmıştır.

OTOMOBİL-İŞ SENDİKASI GENEL BAŞKANI MADEN-İŞ SENDİKASI GENEL BAŞKANI

Ali Rıza İKİSİVRİ Murat TOKMAK

4.12.1992

TUTANAK II

Otomobil-İş Sendikası ve T. Maden-İş Sendikası Genel Yönetim Kurullarınca saptanan ve görevlendirilen sendikalarımızı birleştirecek müzakere komisyonları, birinci toplantısını 4 Aralık 1992 tarihinde saat 10.00'da T. Maden-İş Sendikası Genel Merkezinde yaptı.

Sendikalarımızın müzakere heyetleri daha önceden Sendikalarımızın Genel Başkanlıklarının imzaladığı "Tutanak"taki konuları ele alarak bugün başlayan ve Sendikalarımızın " BİRLİK" gündemli Genel Kurullarını yapıncaya kadar ele alacakları konularla ilgili GÜNDEM üzerinde görüştüler ve bu süreçte izleyecekleri müzakere yöntemleri üzerinde durarak görüş alışverişinde bulundular.

Karşılıklı olarak yapılan görüşmeler sonunda Sendikalarımızın ilişkilerinin eskiye dayandığı, güven verici bir şekilde geliştiğini, Sendikalarımızın birliği güçlü bir şekilde istemeleri, bir taraftan bu tarihi bağlara dayandığı gibi aynı zamanda metal işkolunun ve bir bütün olarak, sendikal hareketin bugün içinde bulunduğu tıkanıklık ve çözümsüzlükleri aşarak, metal işkolunda güçlü demokratik bir sendikal merkez yaratmanın zorunlu olduğunu tespit etmişlerdir.

Bu tespitlerden sonra müzakere heyetleri bir yandan sendikalarımızı birleştirmenin somut meselelerini ele almayı ve aynı zamanda birleşik metal işçileri sendikasının güçlenmesi sorunlarını da görüşmeyi kararlaştırmışlardır.

Müzakere Gündemi:

I. Bölüm:

1- Sendikalarımızın tarihten gelen ilişkileri. Birliğin dayandığı temeller ve birleşmenin gerekliliği.

2- Birleşik sendikanın politikasının temelleri ve genel doğrultuları.

3- Birleşik sendikanın çalışma programı ve taleplerimiz.

II. Bölüm

Birleşik Sendikanın oluşturulması:

1. Sendikanın adı, merkezi.

2. Sendikanın organlarının neler olduğu, yönetimlerin kaçar kişiden oluşacağı.

3. Sendika tüzüğünün hazırlanması.

4. Oluşturulacak organlarda sendikalarımızın kaçar kişi ile temsil edileceği.

5. Sendikalarımızın kadro ve olanaklarının tespit edilmesi.

III. Bölüm:

Birlik Genel Kurullarının toplanması takviminin ve sürecinin hazırlanması.

Görüşmenin sonuna doğru çalışma yöntemi üzerinde konuşulmuş, gelecekte oluşturacağımız Sendikamızın politikası, programının hazırlanması üzerinde çalışırken hazırlanacak metinleri toplantılardan önce karşılıklı olarak komisyonlar birbirine iletmeyi kararlaştırmışlar ve bu şekilde çalışmaları verimli hale getirmeyi düşünmüşlerdir.

Gündemin I. Bölümünü oluşturan konular üzerinde hazırlık yapılarak ve çalışmalara devam etmek üzere 11.12.1992 Cuma günü Saat 10.00'da Maden-İş Sendikası Genel Merkezinde tekrar bir araya gelmek üzere birinci oturumu sona erdirmişlerdir.

OTOMOBİL-İŞ SENDİKASI	MADEN-İŞ SENDİKASI
Servet BAYKAN Genel Sekreter	Halit ERDEM Genel Sekreter
Mehmet ÇABUK Örg. Sekreter	Aziz ÜLKÜ Gen. Bşk. Vek.
Halit BARÇIN Kartal Şb. Bşk.	Tayyar ELMAS Gen.Bşk. Vek.
Muzaffer Şahin Topkapı Şb. Bşk.	Naci ALANSATAN Gen. Bşk. Vek.

11.12.1992

TUTANAK III

11.12.1992 günü T. Maden-İş Sendikası Genel Merkezinde bir araya gelen ortak komisyonumuz; Gündemin I. maddesi üzerinde çalışarak, "Birliğin Gerekliliği ve Tarihsel İlişkilerimiz" başlığı altında ortak bir yazılı metin ortaya çıkararak bu metin üzerinde mutabık kalmışlardır.

Redaksiyonu yapılan ortak metin 5 sahife halinde tutanak ekindedir.

Gelecek toplantının 21.12.1992 tarihinde T. Maden-İş Genel Merkezinde saat 11 00'de yapılmasına karar verilmiştir.

OTOMOBİL-İŞ SENDİKASI	MADEN-İŞ SENDİKASI
Servet BAYKAN Genel Sekreter	Halit ERDEM Genel Sekreter
Mehmet ÇABUK Örg. Sekreter	Aziz ÜLKÜ Gen. Bşk. Vek.
Halit BARÇIN Kartal Şb. Bşk.	Tayyar ELMAS Gen.Bşk. Vek.
Muzaffer Şahin Topkapı Şb. Bşk.	Naci ALANSATAN Gen. Bşk. Vek.

21.12.1992

TUTANAK IV

Türkiye Maden-İş Sendikası ile Otomobil-İş Sendikasının birleşme çalışmalarını yürüten komisyonumuz 21.12.1992 Pazartesi günü Maden-İş Sendikası Genel Merkezinde yeniden bir araya gelerek gündeminde bulunan konuları görüşmüş, üzerinde görüş birliğine varılan konuların ortak metin haline getirilmesine ve 29.12.1992 günü saat 10:00'da Maden-İş Sendikası Genel Merkezinde bir araya gelinmesine karar verilmiştir.

OTOMOBİL-İŞ SENDİKASI	MADEN-İŞ SENDİKASI
Servet BAYKAN Genel Sekreter	Halit ERDEM Genel Sekreter
Mehmet ÇABUK Örg. Sekreter	Aziz ÜLKÜ Gen. Bşk. Vek.
Halit BARÇIN Kartal Şb. Bşk.	Tayyar ELMAS Gen.Bşk. Vek.
Muzaffer Şahin Topkapı Şb. Bşk.	Naci ALANSATAN Gen. Bşk. Vek.

29.12.1992

TUTANAK V

29.12.1992 tarihinde Maden-İş Sendikası Genel Merkezinde bir araya gelen birleştirme komisyonları gündemdeki konuları görüşmeye devam ettiler.

Gündemin 2 ve 3. Maddelerinin görüşülerek; Birleşik Sendikanın politikasının temelleri ve genel doğrultuları metin ile "Birleşik Sendikanın çalışma programı ve taleplerimiz" başlıklı metnin hazırlanması için yazılan taslak çalışmaları üzerinde karşılıklı görüş alışverişinde bulunuldu. Bir sonraki görüşmede tek bir metin hazırlanmasına çalışılması kararlaştırıldı. Ve öğleden sonraki oturumda gündemin 2 Bölüm 1. maddesine geçildi.

Tüzüğün birinci maddesi görüşüldü. Öneriler yapıldı. Ve gerekli araştırma notları ile birlikte madde aşağıdaki gibi kabul edildi.

BİRİNCİ BÖLÜM

GENEL HÜKÜMLER

MADDE 1- Sendikanın adı, merkezi ve adresi:

a) Sendikanın adı:

1. Birleşik Metal İşçileri Sendikası (BMS)

2. Yeni Metal-İş Sendikası (Yeni Metal-İş)

b) Sendikanın merkezi İstanbul'dadır.

Genel Merkezin başka bir ile nakledilmesine Merkez Genel Kurulu yetkilidir.

c) Sendikanın adresi (araştırılacak)

İl içerinde adres değişikliğine Genel Merkez Yönetim Kurulu yetkilidir.

(Merkez organları görüşülürken son değişiklik buraya işlenecek, Merkez kelimesi çıkarılması önerisi var)

Gündemin 2 Bölüm 2. maddesine geçildi.

Sendikanın organları üzerine görüşmeler yapıldı.

Bundan sonraki görüşmenin 12.1.1993 Salı günü saat 10.00'da Maden-İş Genel Merkezinde yapılması kararlaştırıldı.

OTOMOBİL-İŞ SENDİKASI	MADEN-İŞ SENDİKASI
Servet BAYKAN Genel Sekreter	Halit ERDEM Genel Sekreter
Mehmet ÇABUK Örg. Sekreter	Aziz ÜLKÜ Gen. Bşk. Vek.
Halit BARÇIN Kartal Şb. Bşk.	Tayyar ELMAS Gen.Bşk. Vek.
Muzaffer Şahin Topkapı Şb. Bşk.	Naci ALANSATAN Gen. Bşk. Vek.

12.01.1993

TUTANAK VI

12 Ocak 1993 tarihinde Maden-İş Sendikası Genel Merkezi'nde bir araya gelen komisyonlarımız gündemdeki konuları görüşmeye devam ettiler.

Çalışma gündemimizdeki Birleşik Sendikanın politikası ve programı üzerine görüşmeler yapıldı. Hazırlanan metinlerin birleştirilerek uyumlu hale getirilmesi için daha yoğun çalışma içine girilmesi kararlaştırıldı.

Öğleden sonraki bölümde ortak Tüzük üzerine çalışmalara geçildi. Bu konuda eğilim ve düşünceler tartışıldı.

Sendika Genel Merkez Yönetim Kurulunun 7 veya 9 kişiden oluşması konusu görüşüldü. Eğilim olarak 9 kişiden oluşması benimsendi.

Bir dahaki toplantının 21-22 Ocak 1993 günleri Maden-İş Genel Merkezin de yapılması kararlaştırıldı.

OTOMOBİL-İŞ SENDİKASI	MADEN-İŞ SENDİKASI
Servet BAYKAN Genel Sekreter	Halit ERDEM Genel Sekreter
Mehmet ÇABUK Örg. Sekreter	Aziz ÜLKÜ Gen. Bşk. Vek.
Halit BARÇIN Kartal Şb. Bşk.	Tayyar ELMAS Gen.Bşk. Vek.
Muzaffer Şahin Topkapı Şb. Bşk.	Naci ALANSATAN Gen. Bşk. Vek.

21.1.1993

TUTANAK VII

21 Ocak 1993 tarihinde Maden-İş Sendikası Genel Merkezinde bir araya gelen Birleştirme Komisyonlarımız Gündem üzerine görüşmeye devam ettiler.

Gündemdeki "Sendikal hareketin sorunları" konulu ortaklaşa hazırlanan metinler müzakere edildi.

Bu çalışmalar sonucu "Sendikal Hareketin Sorunları" tek başlık altında toplanan ve 6 sahifeden oluşan metin üzerinde çalışıldı ve son şekli verilmek üzere daktilo edilmesi kararlaştırıldı.

22 Ocak 1993 günü önemli bir toplantı nedeniyle görüşme yapılmadı ve sonraki görüşmenin 28-29 Ocak 1993 günleri Otomobil-İş Sendikası Genel Merkezinde bir araya gelinmesi ve çalışmaların hızlandırılarak devam ettirilmesi kararlaştırıldı.

OTOMOBİL-İŞ SENDİKASI	MADEN-İŞ SENDİKASI
Servet BAYKAN Genel Sekreter	Halit ERDEM Genel Sekreter
Mehmet ÇABUK Örg. Sekreter	Aziz ÜLKÜ Gen. Bşk. Vek.

Halit BARÇIN	Tayyar ELMAS
Kartal Şb. Bşk.	Gen.Bşk. Vek.
Muzaffer Şahin	Naci ALANSATAN
Topkapı Şb. Bşk.	Gen. Bşk. Vek.

28-29.1.1993

TUTANAK VIII

Birleşme Komisyonu 28-29 Ocak 1993 tarihlerinde Otomobil-İş Sendikası Genel Merkezinde bir araya gelerek gündemindeki konuları görüşmeye devam etti;

1- Sendikal Politikamızın Temelleri ve Genel Doğrultuları (6 sahife) ve Temel Yaklaşımlarımız (13 sahife) metinleri üzerinde çalışmalar sonuçlandırılarak imza altına alındı.

2- Sendikanın Ana Tüzüğünün 10 uncu maddesine kadarki bölümü ekteki gibi sonuçlandırıldı.

Gelecek toplantının 02 Şubat 1993 günü, Saat: 10.00'da Otomobil-İş Genel Merkezinde yapılması kararlaştırıldı.

OTOMOBİL-İŞ SENDİKASI	MADEN-İŞ SENDİKASI
Servet BAYKAN	Halit ERDEM
Genel Sekreter	Genel Sekreter
Mehmet ÇABUK	Aziz ÜLKÜ
Örg. Sekreter	Gen. Bşk. Vek.
Halit BARÇIN	Tayyar ELMAS
Kartal Şb. Bşk.	Gen.Bşk. Vek.
Muzaffer Şahin	Naci ALANSATAN
Topkapı Şb. Bşk.	Gen. Bşk. Vek.

2.2.1993

TUTANAK IX

Birleşme Komisyonu 02 Şubat 1993 tarihinde Otomobil-İş Sendikası Genel Merkezinde bir araya gelerek gündemdeki konuları görüşmeye devam etti;

1- Tüzük'teki (Otomobil-İş Madde 7) aidat maddesinin 4. Bölümündeki Mali Konular Bölümünde ele alınması,

2- Üst Kuruluşa üye olma-üyelikten ayrılma-çıkarılma (Otomobil-İş Madde 11)'nın Beşinci Bölüm Çeşitli Hükümler'de ele alınması

3- Tüzük çalışmalarında;

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SENDİKANIN YAPISI

Madde 11- Sendikanın Organları:

A-Zorunlu Organlar:

a) Merkez Genel Kurulu

b) Genel Yönetim Kurulu

c) Merkez Denetleme Kurlu

ç) Merkez Disiplin Kurulu

d) Şube Genel Kurulu

e) Şube Yönetim Kurulu

f) Şube Denetleme Kurulu

g) Şube Disiplin Kurulu

B-Danışma Organları:

a) Başkanlar Kurulu

b) Genel Temsilciler Kurulu

c) Şube Temsilciler Kurulu

Şeklinde kabul edildi.

Gelecek toplantının 10 Şubat 1993 günü, saat 10.00'da Maden-İş Genel Merkezinde yapılması kararlaştırıldı.

OTOMOBİL-İŞ SENDİKAMIZDAN	MADEN-İŞ SENDİKAMIZDAN
1. Servet BAYKAN (Genel Sekr.)	1. Halit ERDEM (Genel Sekr.)
2. Mehmet ÇABUK (Gen Örg. Sekr.)	2. Aziz ÜLKÜ (Gen. Bşk. Vek.)
3. Halit BARÇIN (Kartal Şb. Bşk)	3. Tayyar ELMAS (Gen. Bşk. Vek.)
4.Muzaffer ŞAHİN (Topkapı Şb. Bşk.)	4. Naci ALANSATAN (Gen. Bşk. Vek.)

10.2.1993

TUTANAK X

10 Şubat 1993 tarihinde Maden-İş Genel Merkezinde bir araya gelen Birleştirme Komisyonları Tüzük maddeleri üzerinde çalışmalarını sürdürdüler.

12. Maddeden itibaren 18. maddeye kadar konular görüşüldü ve 11 sahifelik çalışma metni belirtilen maddeler üzerinde yapılan düzeltmelerle imza altına alındı.

Çalışmalar 15 Şubat 1993 tarihinde saat 11.00'de Maden-İş Genel Merkezinde devam etmek üzere ara verildi.

OTOMOBİL-İŞ SENDİKAMIZDAN	MADEN-İŞ SENDİKAMIZDAN
Servet BAYKAN (GENEL SEKRETER)	Halit ERDEM (GENEL SEKRETER)
Mehmet ÇABUK (GEN ÖRG. SEKRETERİ)	Aziz ÜLKÜ (GENEL BŞK. VEK.)

Halit BARÇIN (KARTAL ŞB. BŞK) Tayyar ELMAS (GENEL BŞK. VEK.)

Muzaffer ŞAHİN (TOPKAPI ŞB. BŞK.) Naci ALANSATAN (GEN. BŞK. VEK.)

15.2.1993

TUTANAK XI

1- Otomobil-İş Sendikası ile Maden-İş Sendikası Birleştirme Komisyonları 15.2.1993 tarihinde Maden-İş Genel Merkezinde saat 11.00'de bir araya geldiler. Gelinen noktada gerek Tüzük Maddelerinin düzenlenmesi gerekse bir an önce sonuca varmak maksadıyla bu noktada üzerinde görüş birliğine varılmamış noktaları ve bu konuları ilgili görüşlerimizi karşılıklı ve yazılı olarak birbirlerine iletmeleri kararlaştırıldı.

2- Otomobil-İş Sendikası Komisyonu adına Genel Sekreter Servet BAYKAN'ca belirtilen öneriler şunlardır.

I-1. Genel Yönetim Kurulunun Kongreden seçilme yöntemi.

2. Genel Yönetim Kurulu Sendikalardan kaçar kişi ile olacağı.

3. Dışta kalanların ne olacağı.

4. Dairelerin dağılımı.

II- 1. Genel Kurulun nasıl toplanacağı.

2. Delegelik durumu.

3. Konfederasyon meselesi.

III- 1. Genel Başkanlık meselesini konuşalım.

I- 1. Genel Yönetim Kurulundan unvanları ile birlikte, tüzüğe görevlerini de yazarak seçilmelidir.

2. Artan yöneticiler Genel Başkan Danışmanı olarak istihdam edilmelidir.

"Sendika içinde bir seçim yarışı başlaması, çalışmaları olumsuz yönde etkilemesi konularında kaygılarımız var.

Ayrılma şansı ve hakkı da tanınmalıdır.

Bu nedenlerle,

Delegelik hakkı verilmemesinde yarar görürüz.

3. Genel Yönetim Kurulunda

Otomobil-İş 5 kişi ile

Maden-İş 4 kişi ile temsil edilmelidir.

4. Dairelerin dağılımı: Dairelerin hangi sendikada olacağı önceden protokolde belirtilmelidir.

1- Genel Başkan

2- Genel Başkan Vekili

3- Genel Başkan Yardımcısı Mevzuat-Hukuk

4- Genel Sekreter

5- Toplu İş Sözleşmesi Dairesi

6- Mali Daire

7- Örgütlenme Dairesi

8- Eğitim Dairesi

9- Araştırma Dairesi

II- 1. Genel Kurulun nasıl toplanacağı:

Birleşme Otomobil-İş Sendikasında olmalı, buna göre;

Maden-İş Sendikası 1 gün önce Genel Kurulunu toplayarak katılma kararı almalı, Otomobil-İş Sendikası 1 Gün sonra Genel Kurulunu toplayıp kararı görüşerek kabul etmeli ve Birleşik Sendika oluşmalıdır.

2. Otomobil-İş Genel Kurulu biter bitmez oyunu kullananlar Genel Kurul delegeliğinden istifa dilekçesi verecek.

3. Konfederasyon meselesinde isim anılmaksızın Yönetime görev ve yetki verilmeli.

III- Genel Başkanlık konusunda Komisyonlar sorunu Yönetim Kurullarının ortak toplantısına bırakmalıdır.

3- Maden-İş Sendikası Komisyon adına Genel Sekreter Halit ERDEM'ce belirtilen öneriler şunlardır.

1. Konfederasyon üyeliği konusunda; Genel Kurul DİSK üyeliği kararı almalıdır. Bu protokolde, tesbit edilmelidir. Bu konuda Yönetimler anlaşmalıdır. Genel Kurulun kararının uygulanması seçilerek Yönetim Kuruluna bırakılabilir.

2. Yönetim Kurulunun oluşturulması konusunda daha öncede belirttiğimiz gibi; Genel Yönetim Kurulu 9 kişiden oluşmalıdır. Bu 9 kişinin 5' Maden-İşten, 4'ü Otomobil-İş'ten olmalıdır. Şu anda Yönetim Kurulu üyeliğini yürüten ve yeni Yönetimde görev almayacak olan 2 Maden-İş, 2 Otomobil-İş'ten 4 kişinin Birleşik Sendikaya hizmet verecek ve Genel Kurulda seçilme haklarını da garanti altına alan bir düzenleme yapılmalıdır.

3. Genel Kurul'dan ünvanlarıyla seçilme yerine bu dönem Genel Yönetim Kurulunun birleşme sürecini sağlıklı geçirmesi, demokratik sorumluluk ve kollektif yönetimi dikkate alarak Genel Kurul'dan "Yönetim Kurulu" unvanlarıyla seçilsin, Tüzükte dairelerin tanımı yapılsın, ve ilk Genel Yönetim Kurulu toplantısında görev bölümü yapılsın ve yine Dairelerin dağılımı protokole geçsin.

4. Sendikaların birbirlerine ilhakı ve iltihakı söz konusu değildir. Bu sorunun çözümünde en kolay ve risksiz yolu seçmeliyiz. Bu konuda hukukçuların ve uzmanların yazılı olarak verecekleri mütalaa ve raporların incelenmesi sonucu karar verilecektir.

5. Genel Başkanları tartışılmasın. Bu konu ilk Genel Yönetim Kurulları ortak toplantısında ele alınmalıdır.

6. Basın toplantısı yakın bir tarihte yapılmalıdır. Anlaşamadığımız konular olsa bile bu konuları çözmeye yöneldiğimizi açıklamalıyız.

7. Otomobil-İş Bünyesindeki örgüt toplantıları yapılmalı, Bu toplantılara Maden-İş Sendikası yöneticileri de katılmalı birlik süreci şimdiden yaşanmalıdır.

8. Birlik Genel Kurulu Mart ayı sonu itibariyle planlamalıdır.

4- Komisyonlar karşılıklı olarak getirdikleri önerilerin gerekçelerini açıkladılar.

Bundan sonraki buluşmanın Birleştirme Komisyonları ile birlikte Genel Yönetim Kurullarının da ortak toplantısında öncelikle bu hususlar olmak üzere diğer konuların ele alınmasını kararlaştırdılar.

Bu buluşmanın Otomobil-İş Sendikası Genel Merkezinde ve 20.2.1993 Cumartesi saat 10.00'da yapılma-

sını Sendika Genel Yönetim Kurullarına önermeyi kararlaştırdılar.

OTOMOBİL-İŞ SENDİKAMIZDAN	MADEN-İŞ SENDİKAMIZDAN
1. Servet BAYKAN (Genel Sekr.)	1. Halit ERDEM (Genel Sekr.)
2. Mehmet ÇABUK (Gen Örg. Sekr.)	2. Aziz ÜLKÜ (Gen. Bşk. Vek.)
3. Halit BARÇIN (Kartal Şb. Bşk)	3. Tayyar ELMAS (Gen. Bşk. Vek.)
4.Muzaffer ŞAHİN (Topkapı Şb. Bşk.)	4. Naci ALANSATAN (Gen. Bşk. Vek.)

BİRLEŞME KOMİSYONU BELGELERİ

BİRLİĞİN GEREKLİLİĞİ VE TARİHSEL İLİŞKİLERİMİZ

11.12.1992 tarihli Tutanak III ile kabul edilen metin.

BİRLİK...

İşçi sınıfının tüm tarihi boyunca gündeminde bulunan ve sorunlarının çözümünün biricik yolu...

Ekonomik ve siyasal açıdan geri plana itilmiş olan kitlelerin, seslerini duyurma ve halklarını koruyup genişletme yolunda en önemli ihtiyaçları...

Birlik, işçi sınıfımız için de yabancı bir kavram değil. İşçi sınıfının ilk nüvelerinin ortaya çıktığı andan bu yana birlik ihtiyacı ve çabaları sürekli gündemde.

Metal işkolunun içinde bulunduğu koşullarda birlik daha özel bir önem kazanıyor. Bu işkolunda tek işveren sendikası mevcutken, birden çok işçi sendikanın bulunması işçiler ve sendikaların güçlerinin bölünmesi sonucunu yaratmakta, başarı ve etkinliklerini azaltmaktadır. Bu olumsuzlukların ortadan kaldırılabilmesi için de, birlik çabaları metal işkolunda daha da yoğunlaşmalıdır. Yakın tarihimize göz atılınca içinde Otomobil-İş sendikasının da yer alarak samimi bir gayret gösterdiği 3'lü birleşme süreci de dahil, birkaç birleşme girişimi olduğu görülecektir.

İşte metal işkolunun kendine özgü koşullarını ve deneyimleri dikkate alan Otomobil-İş ve Maden-İş sendikaları, örgütsel varlıklarını tek bir çatı altında toplamaktan çok, tüm güçlerini işçi sınıfının çıkarları doğrultusunda oluşturulan ortak ilke ve program çerçevesinde kaynaştırma, güçlü bir sendikal çekim merkezi yaratma anlayışından yola çıkarak, birleşik sendikaya ulaşmışlardır.

...

BİRLEŞİK SENDİKA

Otomobil-İş ve Maden-İş sendikalarının onlarca yıllık deneyimlerinden, başarılarından süzülüp gelen değerleri taşıyan demokratik bir kitle örgütüdür.

Birleşik sendika, Otomobil-İş ve Maden-İş sendikalarının işçi sınıfı çıkarları için vere-geldikleri onurlu mücadelelerin, 1993 Türkiye'si koşullarındaki kararlı ve yaratıcı mirasçısıdır.

Birleşik sendikaya ulaşmak metal işçileri için tarihsel bir zorunluluk ve güncel bir ihtiyaçtı.

Bir yanda 27 Temmuz 1947 de kurulan ve örgütsel yaşamın her döneminde işçi sınıfı mücadelesi açısından birer kilometre taşı sayılabilecek başarılar gösteren, ve 1980 askeri darbesiyle sendikal yaşamın dışında bırakılan, ama faaliyetinin durdurulmasından 12 yıl sonra sendikal yaşama geri dönen Maden-İş Sendikası,

Diğer yanda 9 Eylül 1963 tarihinde kurulan ve 30 yıllık örgütsel yaşamında işçi sınıfımız için hayati önem taşıyan birçok başarıya damgasını vuran, her dönemde metal işçileri ve işçi sınıfımı için oldukça önemli açmazları başarıyla çözen, ekonomi ve demokratik mücadelenin en önemli bayraktarlarından olan Otomobil-İş Sendikası,

Ülkede demokrasinin ve işçi sınıfının önünde duran devasa sorunların üstesinden gelmek mücade-

lesinde daha etkin bir rol oynayabilmek için tarihsel bir sorumluluk duygusuyla hareket ederek bu olumlu sonuca ulaştılar.

Çünkü otomobil-İş ve Maden-İş sendikaları, iki binli yıllara çok az bir süre kala dünyamız, ülkemiz, işçi sınıfımız ve metal işçilerinin sorunlarının farkındaydılar:

Bugün,

Dünya olumlu ile olumsuzun korkunç bir mücadelesine tanık olmaktadır. Biryandan demokrasi, insan hakları ve ulusların karşılıklı eşit haklı çıkarlarına saygı gösterilen uluslararası bir ortam oluşturulması yanlılarının; savaşın, sömürünün ve geri kalmışlığın ortadan kaldırılmasına yönelik çabaları ciddi yankılar bulurken;

Diğer yandan uluslararası istikrarsızlık ve güvencesizlik ortamında yararı bulunan bir avuç silah ve petrol tekelinin başrolde bulunduğu ve başını ABD'nin çektiği gerici, militarist, emperyalist çevrenin, dünya üzerinde belirleyici olma çabaları yoğunluk kazanmıştır.

Günümüzde sermaye uluslar ötesi bir oluşum içinde hızla gelişmektedir. Vatansız, uluslar ötesi şirketler oluşmaktadır. Dünyada ekonomi hızla globalleşmektedir. Ülkemizde uluslararası tekeller egemenliklerini hızla arttırmaktadır. Tekelci sermaye tüm olanakları kullanarak örgütlülüğünü mümkün olan en üst düzeye yükseltmekte, oluşturduğu kurum ve kuruluşlarla kamuoyunu etkilemek ve karşısındaki güçleri etkisizleştirmek için her yolu denemektedir.

Tüm bunlar yaşanırken, sendikaların da ulusal ve uluslararası işbirliğini geliştirme zorunluluğu ortadadır. İşçilerin yaşanan bu olumsuz sürece güçlerini birleştirmeden karşı koymaları olanaksızdır.

1970'lerden itibaren çok hızlı yükselerek 90'lara damgasını vuran bilimsel ve teknolojik devrim, insanlık alemi için bir dizi kolaylıklar getirirken, diğer yandan olumsuz sonuçlar doğurabilecek birçok tehlikeyi de beraberinde getirmiştir. Geri kalmış ve gelişmekte olan ülkelerle gelişmiş ülkeler arasında ekonomik ve sosyal yönden ortaya çıkan büyük uçurum ve buna bağlı olarak açlık ve cehalet sorunu, ekolojik dengenin bozulması ve tüm canlıların yaşama olanaklarının daralması en belli başlılar olarak ortaya çıkıyor.

Bilimsel ve teknolojik gelişmelerin ulaştığı düzey ve otomasyon üretim sürecinde bulunan işçi sayısını azaltırken, yeni üretim ilişki türleri ortaya çıkmaktadır.

Dünya sendikal hareketi 1980'lerden başlayarak ciddi bir sorunlar yumağının içine girmektedir. Her ne kadar bazı 3. Dünya ülkelerinde mevzii ilerlemeler sağlanmışsa da, özellikle gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler başta olmak üzere, dünya ülkelerinin belirleyici kesiminde sendikal hareket ciddi bir güç kaybıyla karşı karşıyadır. Bu sonuç bir yandan sendikaların üye kaybı olarak kendini gösterirken, diğer yandan sendikal hareketin toplumsal aktivitesinin azalması, sendikalara karşı yer yer güven bunalımlarının doğması, sendikasızlaştırmanın neredeyse olağan karşılanması gibi sendikal hareket açısından çok olumsuz sonuçlar doğurabilecek eğilimlere de ortam yaratmaktadır.

Ülkemiz 12 Eylül askeri darbesi ile içine düşürüldüğü karanlık ortamdan bir türlü çıkmamaktadır. Halkın büyük çoğunluğu tarafından tercih ve talep edilmesine rağmen: demokratikleşme, ekonomik istikrar sağlanması, 12 Eylül düzenlemelerinin bütün sonuçlarıyla ortadan kaldırılması ve diğer gereklilikler bir türlü gerçekleştirilememektedir.

Türkiye sendikal hareketi kronik hastalığı olan bölünmüşlüğün yanı sıra, uzunca bir süredir önemli prestij ve konum kayıplarıyla karşı karşıyadır. Bir türlü arttırılamayan sendikalaşma oranı, toplumda sendikalara karşı oluşan güvensizlik, çağımızın ve ülkemizin kimi sorunlarına karşı yeterli ölçüde ses çıkarılmaması; daha da önemlisi sendika üyelerinin-işçilerin işyerleri ve dışındaki yaşamlarında karşılaştıkları sorunlara anında ve etkin çözümlerin her zaman bulunmaması, bu sonucun belli başlı nedenleridir.

Ve sonuçta başta işçi sınıfımız olmak üzere tüm ülke halkı hiç hak etmediği koşullarda yaşamaktadır. Özellikle sendikaların asıl ilgi alanı olan çalışma yaşamı kronikleşmiş sorunlarla karşı karşıyadır. Sendikalara üye olmak bile, aç ve işsiz kalmayı göze almakla eşdeğerdedir.

İşte Otomobil-İş ve Maden-İş sendikaları böylesi bir ortamda sorunların, çalışan kitleler yararına çözümlere ulaştırılması, ülkede demokrasinin bütün kurum ve kurallarıyla yerleşmesi dünyada barış ve insan haklarından yana, ülkelerin eşit haklı ve kar-

şılıklı saygıya dayalı ilişkiler içinde olduğu bir ortamın sağlanmasına yönelik çabalara katkı sağlamak üzere örgütsel yapılarını birleştirmişler, birleşik sendikayı oluşturmuşlardır.

...

Otomobil-İş ve Maden-İş sendikaları iki ayrı örgüt olarak faaliyetlerini sürdürmekte iken de birbirlerine oldukça yakın hedeflerin takipçisi idiler.

Her iki sendikanın da birincil hedefi, çalışanların-üyelerinin ekonomik ve sosyal durumlarını iyileştirmek, ülkede demokrasiye katkı sağlamaktı. Ve her iki sendikaya bu amaçlarına ulaşmak için her dönem tüm olanakları kullandılar. Her iki sendikanın örgütlediği grevler, meşru direnişler, gösteriler ve diğer sosyal etkinlikler, büyük kitlelerin sempatisini ve desteğini sağladı.

Daha öncesinde de var olan dayanışma ve güç birliği, özellikle 1979 yılı büyük grevlerinde her iki sendika örgüt ve üyelerinin gerçekleştirdiği güç ve eylem birliği ile en üst düzeye ulaştı. Grevler süresince yükselen güç ve eylem birliği, iki sendika üyeleri arasında bilinçli bir yaklaşımın doğmasını da sağladı.

Ancak güç ve eylem birliğinin ortaya çıkardığı durumun meyveleri toplanamadan ve henüz bi girişim yeterince derinleşemeden bastıran 12 eylül askeri darbesi, her iki sendikanın da faaliyetlerini durdurdu.

4 aylık bir dönemden sonra otomobil-İş sendikası faaliyetine başladı. Ancak Maden-İş in sendikal yaşama dönebilmesi için daha 12 yıl beklemesi gerekti.

Bu dönem içindeki iki sendikanın üye tabanında büyük bir kaynaşma yaşandı. 1983 yılında sendikal faaliyetin serbest bırakılmasından sonra faaliyetine izin verilmeyen Maden-İş sendikası üyeleri Otomobil-İş sendikası üyeliğine yöneldiler.

Kuşkusuz bunda, 1979 grevlerinde her iki sendikanın güç ve eylem birliği yapmış olmasının payı olduğu kadar, iki sendikanın ilkelerindeki paralelliğinde büyük payı vardır. Gerçekten her iki sendika da tabanın söz ve karar sahibi olduğu ilkesine, demokratik katılımcılığa gerçekçiliğe, işçi sınıfı genelinde ve örgüt içinde birliğe, kararlar sürecinde bağımsızlığa, bütün bunların üzerinde de işçi sınıfı sorunlarının çözümü için vargüçleriyle çalışmaya her zaman özen göstermişlerdir.

Maden-İş Sendikası üyelerinden işverenlerin ve siyasal iktidarın engellemelerinden ya da kıyımından kurtularak otomobil-İş sendikasına üye olabilenlerin, yeni sendikalarında hiç yabancılık çekmemelerinin; yıllarca ayrı örgüt çatısı altında bulunan işçilerin, kısa sürede kaynaşmalarının en önemli nedeni budur.

Bu tarihten sonra Otomobil-İş Sendikası, her iki sendikanın paralel ilkelerini yaşattı, bayrağı her iki sendika adına tek başına taşıdı.

Maden-İş Sendikası'nın yasaklı olduğu, meşru olmayan ancak yasal kılıfına uydurulmuş yöntemlerle örgütsel olarak sendikal yaşamın dışında tutulduğu dönemde, Otomobil-İş Sendikası var gücüyle Maden-İş Sendikası ve başta disk olmak üzere diğer yasaklı sendikaların haklarını savundu. Bulunduğu her yerde ve zamanda yasaklı işçi örgütleriyle dayanışmasını gösterdi.

Nihayet, Maden-İş ve diğer işçi örgütleri haksız yere faaliyetlerinin durdurulmasına gerekçe gösterilen suçlamalarla yapılan yargılama sonunda aklandılar. Ve Maden-İş Sendikası da yeniden sendikal faaliyetlerine başladı.

Maden-İş sendikası açıldıktan sonra tarihsel kökleri olan dostluk ile zorunluluklarından kaynaklanan her iki sendika üyelerinin otomobil-İş sendikası bünyesindeki birlikteliği, iki sendikanın birbirlerine daha sıcak yaklaşmalarının zeminini oluşturuyordu.

Öyle de oldu. Karşılıklı yönetici ziyaretleri, genel kurullara en üst düzeyde katılımlar ve buralarda yapılan konuşmalarda birliğin gerekliliği konusunda ilkesel bir yakınlaşmanın doğması ile gelişen süreç, 28 Ekim 1992 tarihinde iki sendikanın merkez yönetim kurullarının birleşme görüşmelerini başlatan ortak toplantılarıyla yeni bir aşamaya sıçradı.

Nihayet bu süreçte, iki sendikanın 4'er yöneticisinden oluşan komisyonun yaptığı çalışmalar sonucunda varılan mutabakat gereğince, her iki sendikanın (...) tarihinde yapılan genel kurullarında alınan kararlar doğrultusunda birleşik sendikanın oluşturulmasıyla taçlandı.

Otomobil-İş ve Maden-İş sendikaları, dünya ülke

ve işkolu gerçeklerini gö zönünde tutarak, birliğe ilişkin temel ilkelerinin de gerçeklerini göz önünde tutarak, birliğe ilişkin temel ilkelerinin de yol göstericiliğinde, örgütsel varlıklarını oluşturdukları programı yaşama geçirmek üzere birleştirdiler.

Birleşik sendikanın iki bileşeni, yani Otomobil-İş ve Maden-İş sendikaları metal işkolundaki birliğin bir ayağı olarak, kendi örgütsel varlıklarını bir potada erittiler. Ve metal işçilerinin göz bebeği birleşik sendikayı oluşturdular.

Birleşik sendika, dünyanın, ülkenin, işçi sınıfının ve metal işkolunun tüm sorunlarına karşı duyarlıdır. Ama o, gökyüzündeki yıldızları keşfederken önündeki çukuru görmece çelişkisine de düşmeyecektir.

Birleşik sendikanın ilk amacı üyelerinin, metal işçilerinin sosyal ve ekonomik durumlarının iyileştirilmesi hem işyeri hem de çevre koşullarının insanca yaşamaya elverişli bir düzeye getirilmesidir.

Metal işçileri, üyelerimiz bilmelidir ki, birleşik sendika onların tüm sorunlarında yanı başındadır. Sorunun çözümü için gerekebilecek her türlü çabayı sarf edecektir.

Birleşik sendika koşullara uygun çözümler üreten sendikal yaklaşımlarla, psikolojik ve moral olarak daha güçlü örgütlenmelerin önünü açacaktır.

Birleşik sendikanın güç kaynağı işçilerdir, üyeleridir. İşte birleşik sendika bu tespitten hareketle üyelerinin örgütlülük durumunu nicel ve nitel olarak sürekli yükseltmek için var gücünü harcayacaktır.

Birleşik sendika, metal işkolunda ve Türkiye sendikal hareketinde bir sonuç değil, yeni bir başlangıçtır.

Ve işçi sınıfının sendikal birlik çabaları, birlik tam anlamıyla sağlanana kadar sürecektir...

İMZALAR...

TEMEL YAKLAŞIMLAR

28-29.1.1993 tarihli Tutanak VIII'de 13 sayfa olarak imzalandığı kaydedilen metin.

ULUSLARARASI İLİŞKİLER

Sendikamız ulusal ve uluslararası düzeyde sendikalarla ilişkilerini birlik ilkesi ve dayanışma anlayış çerçevesinde değerlendirir.

Sendikamız, işçi sınıfı ve tüm çalışanların gücünün kitleselliğinden ve örgütlülüğünden ve bilincinden kaynaklandığı, bunların ise ancak her düzeyde kalıcı ve demokratik bir dayanışmanın sağlanması ile gerçekleşebileceğinden hareketle, işyerleri-işkolları- ülke düzeyi ve uluslararası planda sağlıklı bir birliğin gerçekleşmesi için aktif çaba gösterecektir.

İşçilerin, sendikal hareketin uluslararası işbirliği ile çözüm bulacak çok sayıda sorunu bulunmaktadır.

Silahsızlanma konusunda atılan önemli adımlara rağmen, bu silahların kullanılma tehlikesi ortadan kaldırılmış değildir.

Yüksek askeri harcamalar emekçilerin refahlarını düşürmek pahasına devam ediyor.

Dünyada kalıcı bir barışın kurulması sorunu hala önümüzde duruyor.

Dünyanın giderek yaşanmaz hale gelmesine yol açan çevrenin kirletilmesi ancak uluslararası düzeyde etkili girişimler ile çözüm bulabilecektir.

Gelişen bilim ve teknolojinin, kapitalist etkilerle işçiler üzerinde yarattığı, başta işsizlik olmak üzere olumsuz etkiler işçilerin uluslararası düzeyde elbirliği ile etkisiz kılınabilir.

Sermayenin uluslararası düzeyde sendikaların işbirliğini zorunlu kılmaktadır. Dünyadaki yeni oluşum süreçleri, karşılıklı işbirliği, diyalog ve dayanışma gereksinimini arttırıyor. Uluslar ötesi kalıcı sendikal yapılanmaların oluşturulması kaçınılmazdır.

Sendikamız, sendikal hareketin uluslararası düzeyde içinde bulunduğu durum ve gelişme yönünü dikkate alarak, enformasyon ve koordinasyonun geliştirilmesi, ortak çıkarlar temelinde birleştirilmesi, karşılıklı işbirliği ve diyalog ile dayanışmanın arttırılması için çaba içine girecektir.

SENDİKALAR ARASI İLİŞKİLER

Sendikamızın, işkolunda kurulu bulunanlar da dahil diğer sendikalarla ilişkileri çatışmacı rekabete, kötülemeye ve yok saymaya değil, işçi sınıfının ve halkımızın çıkarlarının yaşama geçmesine yönelik ortak noktalar yakalanması, birliğin gerçekleştirilmesi, en azından ortak iş yapacak platformların oluşturulması amacına yönelik olacaktır.

Sonuç olarak Sendikamız diğer sendikalarla ilişkilerinde: Sendikaların farklılıklarını doğal karşılayacak sendika üyelerinin ortak sorunlarının çözümü için gereksiz çekişmeleri, kısır tartışmaları ortadan kaldırıcı, sağlıklı, üretici bir diyaloğu ve hizmeti özendirici bir yarışmayı hedef alarak,

Günün değişen ve gelişen koşullarına uyumlu ve yenilenmeye açık bir ilişkiyi geliştirmeye çalışacağı, attığı her adımda başta üyeleri olmak üzere, tüm işçilerin çıkarlarının geliştirilmesini temel amaç olarak kabul edecektir.

SENDİKALARIN TOPLUMSAL ROLÜ

Sendikalar ülke kalkınmasına katılan mal ve hizmetleri üreten tüm kesimlerin çalışanların temsilcisi ve gücü olarak toplumda hak ettikleri yeri elde etmek ve toplumsal rolünü yerine getirmek için; güvenilir, sözü dinlenen saygın kurumlar olmalıdır. Bu da, temsil ettiğimiz üyelerin ve bir bütün olarak işçi sınıfını, çalışan tüm kesimleri ilgilendiren konularda somut projeler, alternatif öneriler hazırlamalarına, bunların ilgili tüm tarafların katılmasıyla tartışmasına, kamuoyunun desteğinin sağlanmasına ve bu önerilerini kabul ettirmelerine bağlıdır.

SOSYAL GÜVENLİK

Bir ülkede kişilerin yarınlarına güvenle bakabilmeleri sosyal güvenlik sistemlerinin sağlıklı çalışmalarıyla doğru orantılıdır. Bu nedenle ülkedeki sosyal güvenlik kuruluşlarının içinde bulunduğu kaostan kurtarılması zorunludur.

Sendikamız sosyal güvenlik kurumlarının üstlendikleri görevleri layıkıyla başarabilmeleri için, belirli bir plan program çerçevesinde bunların birleştirilmesi ve yerel birimlere daha çok inisiyatif sağlanması görüşündedir.

Özellikle işçilere hizmet götüren SSK artık kronikleşen sorunlarından acilen arındırılmalıdır.

Sendikamız:

Sosyal güvenlik kuruluşlarının özerk ve demokratik bir yapıya kavuşması, işçilerin SSK yönetiminde daha fazla söz sahibi olması, SSK hastanelerinin ihtiyaca cevap verecek bir hale getirilmeleri; hem malzeme ve cihaz hem de kadro yönünden yetkinleştirilmeleri, SSK primlerinin devlet için ucuz kredi olarak kullanılmasının engellenmesi, tüm primlerin zamanında ve tam olarak tahsil edilmesinin sağlanması, SSK malvarlığının bu kuruma katkı sağlayacak biçimde değerlendirilmesi, etkili bir denetim mekanizmasıyla kaçak sicilsiz işyerleri ve sigortasız ya da düşük gösterilen ücretle işçi çalıştırılmasının engellenmesi için her türlü çabayı harcayacaktır.

Sendikamız içinde bulunduğu toplumun tüm sorunlarının çözümü için aktif çaba harcayacaktır. Üyelerimizle doğrudan ilgili olmasa bile tüm sorunlar Sendikamızın ilgi alanındadır.

* Ülkede yaşayan tüm insanların hiçbir ayırıma tabi tutulmaksızın tam bir özgürlük, hoşgörü ve karşılıklı çıkarlara saygı temelinde insan haklarına azami özen gösterilen bir toplumsal ortamda yaşayabilmelerinin sağlanması,

*Adil bir vergi reformunun yapılması, çalışanlar üzerindeki vergi yükünün azaltılması, asgari ücretin vergi dışı bırakılması, çeşitli gerekçelerle ve asıl olarak iktidara denetlenemeyen kaynak sağlamak üzere oluşturulan, artık haksız vergi niteliğine bürünen fonların tamamen ortadan kaldırılması,

* Tüm toplum kesimlerinin katılabileceği demokratik bir tartışma süreci sonucunda herkesin görüşlerine değer verilerek ve çağımız damgasını vurmuş temel kriterlerin ışığında, toplumun gelişmesini sağlayacak bir içerikle yeni bir Anayasa'nın hazırlanması,

*Devlet işleyişinde kuvvetler ayrılığının, açıklığın ve sosyal hukuk devleti niteliğinin tam olarak yerleştirilip korunması,

*Devlet kademelerinin rüşvetten kurtarılması ve devlet memurları ile tüm çalışanlarına sendikal örgütlenme hakkının tanınması,

*Eğitimin şekilci ezberci ve eğitilenleri resmi yaklaşımlara göre programlayan şimdiki halinden kurtarılarak, kişilerin önüne sınırsız gelişme perspek-

tifleri sunan ve toplumun gelişmesine hizmet eden bir sisteme kavuşması,

*Ülkemizde var olan kültür mozaiğinin kendine has renklerine sahip çıkarak, toplumsal kültürün geliştirilmesi ve korunması,

*İlke koşullarına uygun, toplumun ve kişinin sağlığını korumayı ve geliştirmeyi hedef alan bir sağlık politikası, ihtiyacı olan herkese ücretsiz sağlık yardımı,

*Ülkemizde toplumsal refahın yükselmesinin önündeki en büyük engellerden birisi de nüfus artışıdır. Nüfus artış oranının daha aşağılara çekilmesi ve uygulanabilir bir nüfus planlaması yapılması için,

* Yeni kapsamlı yerel yönetim düzenlemesine gidilerek, konut ve sağlıklı kentsel gelişme projelerinin geliştirilmesi,

Sendikamız, bu sürece aktif olarak katılarak, girişimde bulunacak, alternatif çözüm önerileri hazırlayacak- hazırlatacak ve tüm girişimlere destek verecektir.

SENDİKA SİYASET İLİŞKİSİ

Sendikamız faaliyetlerini yürütürken siyaset yasağı gibi çağdışı engellemeyi aşacak, işçi sınıfının ve üyelerinin çıkarlarının gerektirdiği ve kurullarınca kararlaştırılmış bulunan tüm etkinlikleri örgütleyecektir.

Sendikamız siyasi partilerle organik ilişkiye girerek örgütsel bağımsızlığını zaafa uğratmayacaktır. Ancak programı ve hedefleri Birleşik Sendikanın amaçlarıyla çakışan, işçi sınıfının ve tüm çalışanların yararına olan partilere destek sağlayacak, somu işler yapılması için çaba harcayacaktır.

Sendikamız pasif ve işçi sınıfını sorunlarına sahip çıkmaz, onların çözümü için aktifleşmez hale getiren partiler üstü kalmak yaklaşımını rededer. Ancak hiçbir parti Birleşik Sendikanın desteğini ilelebet arkasında saymamalıdır. Sendikamız partileri işçi sınıfının, halkımızın sorunlarına önerdiği çözümlerle değerlendirir, söz ile eylemin çakışmadığı durumlarda koşullara uygun olarak gerekli tavırları alır.

ÇEVRE

Yaşadığımız çevre yok olmak üzeredir. Tüm kişiler kurumlar ve kuruluşlar canlı türlerinin yaşamını sürdürebilmesi için aktif çaba göstermeli çevre korunmalıdır.

Sendikamız

*Çevreye zara verebilecek her türlü atığın arıtılmaksızın doğaya atılmaması için örgüt ve temsilcilerinin bulunduğu her yerde denetleyici, uyarıcı, yol gösterici ve gerekirse engelleyici olacaktır.

*Canlı türlerinin ve onların doğal ortamlarının korunması için programlar hazırlanmasını önerecek, gerekirse bunları hazırlayıp-hazırlatacak ve uygulamalarına maddi manevi destek sağlayacaktır.

*Çevrenin korunması bilincinin yerleşmesi için hem üyeleri hem de kamuoyu için eğitici- esinlendirici olabilecek çalışmalar yapacak, başkaları tarafından yapılanları destekleyecektir.

ENDÜSTRİYEL İLİŞKİLER

Sendikamız, üyelerinin-işçi sınıfının sorunlarının, çalıştıkları işyerlerinin sorunlarına da sıkı sıkıya bağlı olduğunun bilincinde olarak;

*İşçilerin çalıştıkları işyerlerinde sorunların çözümü için olumlu katkılarda bulunmasını sağlayacak örgütlenmelerin kurulmasına yönelik çaba gösterecektir. Bu organlar çalışma barışını olumlu yönde etkilemenin yanında; hem işçilerin işyeri yönetimine katılarak, çalışma koşulları da dahil kendilerini ilgilendiren bir dizi konuda söz sahibi olmaları, hem de işçilerin bilgi birikim ve deneyimlerini işyerinin gelişip güçlenmesi için değerlendirilmesi açısından işyerlerine büyük yararlar sağlayacaktır.

*Dünyada ve ülkede teknoloji ve sanayiinin gelişme perspektifi hakkında araştırma çalışmaları yapacak, kendi dışında yapılmakta olanlara destek sağlayacaktır.

*Üyelerinin mesleki açıdan gelişmeleri, yeni ve daha uygun meslek edinmeleri için eğitim-kurs ve diğer etkinlikler düzenleyecek, kendi dışında düzenlenenlere destek sağlayacaktır.

İşverenlerin yeni teknolojiye geçerken sendikalar ve işçilerle iletişim içinde olmaları, birçok sorunun ortaya çıkmasını önleyebilir. Sendikamız işverenlerin böylesi bir yaklaşım içinde olmaları ve genel olarak işyerlerinin sorunlarını sosyal bir taraf olarak sendikalar ve işçilerle görüşüp, çözüm yollarını birlikte bulmayı kabul etmeleri için çaba

harcayarak, bu çabayı gösteren işverenlere üyelerinin ve işçi sınıfının hak ve çıkarlarını da kollayan çözümler önerecek, onlarla bu temelde işbirliğini geliştirecektir.

Sendikamız, ulusal ve uluslararası ilişkilerinden kaynaklanan olanaklarını işyerlerinin sorunlarının çözümü için de kullanmayı; üyelerine, işçi sınıfına ve halka karşı en önemli görevlerinden birisi olarak değerlendirir.

*Mevcut piyasa ekonomisi ve öldürücü rekabet koşullarında bazı işverenlerin en başta sendikalaşma olmak üzere işçi haklarına aykırı davranışları, bazı durumlarda yanlarında kar kalmakta ve işçi haklarına saygılı işverenler için haksız rekabet nedeni olarak ortaya çıkmaktadır.

Sendikamız bu durumun önüne geçebilmek için yaklaşımlarını sektör bazında belirlemenin de ötesinde, işçi haklarını tanımayan işverenlere karşı mümkün olan her yöntemle mücadele edecektir. Üyelerimizin ve işçilerin tüm haklarını saygıyla karşılayan işverenlerin bu yaklaşımları nedeniyle zor duruma düşmemesi için çeşitli öneri ve programların hazırlanıp uygulatılması en başta üyelerimizin ve işçilerin yararınadır.

KİT'LER ÜZERİNE

*Kamuoyunda sıkça tartışılan KİT'lerin (kamu iktisadi teşebbüsleri) ülke ekonomisinde doldurdukları boşluğu ve bütçe üzerinde meydana getirdikleri yükü de dikkate alarak, bu kuruluşların sosyal ve ekonomik yönden sıkıntı yaratmadan ülke ekonomisine yararlı hale getirmeleri için araştırma ve buna dayanan öneriler yapacaktır.

Sendikamız KİT'leri bütünüyle olumlu yada olumsuz bulmak veya tamamını yok pahasına özelleştirmek, yada buna karşı olmak yerine, her kuruluşun koşullarına göre değerlendirme yapmak gerektiği görüşündedir. KİT'lerin tüm iktidarlar tarafından arpalık olarak kullandıkları, KİT yönetimlerinin konu ile ilgisiz ve bazen de yeteneksiz kişilerden oluşabildiği, politik kaygılar nedeniyle KİT'lerin çoğunlukla kötü yönetildiği ve bu nedenle büyük zararlar ettikleri somut bir gerçektir.

Bu süreç içinde gümrük duvarlarının tamamen kaldırılma hedeflerinin bulunduğu da biliniyor.

Gümrük duvarlarının indirilmesi genel olarak mal ve hizmet alışlarında maliyeti düşürmesine karşın, özellikle uluslararası rekabete hazır bulunmayan KİT'lerin üretim konularında gümrük duvarlarının kaldırılması, ulusal nitelikli bu kuruluşların yok olması sonucunu doğuracaktır.

Ulusal çıkarlar açısından özel öneme sahip bazı kuruluşların kapatılmaları veya özelleştirilmeleri ülkenin geleceği açısından büyük sıkıntılar yaratabilir. Bu statüdeki kurumları teknik ve yönetsel açıdan mümkün olan en iyi düzeye getirmek ve eğer hala zarar söz konusu ise, bu zarar tüm ulusça göğüslenmelidir.

TOPLU SÖZLEŞME

Faaliyet ve hedeflerinin merkezine üyelerinin yaşam ve çalışma koşullarının iyileştirilmesi amacını koyan Sendikamız, toplu sözleşmelerin bu amaca ulaşmak için en önemli araçlardan birisi olduğu bilinciyle:

Ülkedeki toplu sözleşme sisteminin yasakçı, müdahaleci ve emredici düzenlemelerden arındırılarak, insanca yaşamaya elverişli bir düzey temelinde özgür toplu sözleşme sistemine ulaşılması için etkin bir mücadele yürütülerek, diğer sendikalarla ve bu amaca destek veren tüm güçlerle işbirliği yapacak, dayanışma içinde olacaktır.

İşçi sendikalarının toplu sözleşme yapabilmesi için işkolu düzeyinde %10 ve işyerlerinde %50 den fazla üyeye sahip olmalarını gerektiren barajları ile noter zorunluluğu demokrasi ve örgütlenme özgürlüğü için ciddi birer engel sayarak bunların kaldırılması için çaba harcayacaktır.

Yetki tespitine itiraz prosedürünün kısa sürede sonuç alınmasını sağlayacak duruma getirilmesi için referandumun kurumlaşması zorunlu arabuluculuk ve YHK'nın zorunlu başvuru organı olmaktan çıkarılması, grev yasaklarının ve uygulamadaki sınırlamaların kaldırılması, lokavtın bir hak olmaktan çıkarılması, hak grevinin ve genel grev de dahil tüm grevlerin demokratik bir hak arama yolu olarak kabul edilerek uygulanabilir hale getirilmesi, sözleşme prosedürünün sıkı süre ve şekil şartlarından kurtarılması için kararlı ve yırtıcı bir çaba içinde olacak, bu konudaki tüm girişimlere destek verecektir.

Sendikamız,

Gerçekliği, katılımcılığı ve açıklığı toplu iş sözleşmelerinin taslak hazırlanması çalışmalarından başlayarak sonuçlanmasına kadar geçecek tüm aşamalarda işletecek ve bunu çoğulculuğun, sendika içi birliğin, üretkenliğin ve üyelerin istemlerinin hayata geçirilmesinde güvence kabule edecektir. Temsilciler, toplu sözleşme ve grev komisyonları ile tabandaki üyelerin toplu sözleşmelerle ilgili görüşleri doğrudan alınacaktır.

Birleşik Sendikanın toplu sözleşmelere ilişkin politikası ana başlıklarıyla şöyledir:

İşveren ve vekilleri dışındaki tüm çalışanların sendika üyesi olabilmeleri ve toplu sözleşmeden yararlanabilmeleri için ısrarlı ve aktif bir tavır içinde olacaktır.

İşyerinin durumunu araştıracak, tespit edecek ve her işyerinin ülke ekonomisi ve sektör içindeki özgün konumunu dikkate alacaktır. Ancak üyelerin ekonomik ve sosyal olarak insanca yaşamalarına elverişli bir düzey her durumda korunacaktır.

İşgücünün üretimin sadece bir faktörü olarak görülmesini, işyerlerinin ve çalışanların sürekliliği, çalışma barışı ve iş ortamının insanileşmesi açısından tehlikeli bir yaklaşım sayarak, bunun yerine tasarım ve üretim sürecinin planlanması, yönetim ve organizasyonda işçilerin sorumluluklarının arttırılması ve işletme ile İlgili kararlarda çalışanların da söz sahibi olması, yani kısaca çalışanların işyerlerinin yönetimine katılmasının sağlanması için aktif ve yaratıcı bir çaba içinde olacaktır.

İş güvencesine, işçi sağlığı ve iş güvenliğine, üretilen mal ve hizmetlerin standart ve kalitesine, maliyetine, verimliliğine ve ülke ekonomisine yapacağı olumlu katkıyı da dikkate alarak üyelerinin meslek geliştirme ve yeni meslek edindirme eğitimlerine büyük önem verecek, bu konuda bata işverenler olmak üzere ilgili tüm kişi ve kuruluşlarla işbirliği yapacaktır.

İşyerlerinde üretilen mal ve hizmetlerin standart ve kalitesini ülke ve işletme ekonomisinin iyileşmesi ve devamlılığı ile bunun işyeri çalışanlarının iş güvenceleri kazançlarının artmasına olumlu katkısı ve tüketicilerin korunması açısından büyük önem taşıdığına inanarak, işletmelerde kalite ve standarta özen gösterilmesi ve giderek " kalite güvence sistemi" yada " toplam kalite yönetim sistemi" nin uygulanması için çaba harcayacak, bu konuda işverenlerle karşılıklı sağlıklı ilişkiler içinde kendisine düşen rolü oynayacaktır.

İş değerlendirme sisteminin bilimsel temellerde uygulanması ve pratikte aksayan yönlerini gidermek için çalışmalar yaparak sistemin sağlıklı işlemesi için: işverenler, üniversiteler ve diğer ilgili kurum ve kuruluşlarla ortak araştırma, seminer gibi etkinlikler örgütleyecektir.

Çevre bilincinin gelişmesi ve işyerlerinin çevreyi kirletici katı, sıvı, gaz atıklarının, arıtmadan çevreye atmamaları için, toplu iş sözleşmelerine hükümler koyduracak ve bunları uygulatacaktır.

Avrupa ve dünya boyutlu işletmelerde diğer ülkelerdeki işyerlerinde bulunan hak ve menfaatlerin eşdeğerinin ülkemizdeki işyerinde de taşınması için, diğer ülkelerdeki sendikal örgütlerle bilgi alıverişine, dayanışmaya ve güç birliğine önem verecektir.

Çalışılan ortamın iyileştirilmesi, iş kazası ve meslek hastalıklarının yok edilmesi için çaba harcayarak, işçi sağlığı ve iş güvenliği kurullarındaki işçi temsilcilerinin sayılarının ve etkinliklerinin arttırılması için girişimlerde bulunacaktır.

Mühendisler, teknisyenler, teknikerler ve büro elemanlarının özgün durum ve istemlerine önem verecek, sorunlarının bir çalışma içinde olacaktır. Aynı şekilde kadın ve genç işçilerin sorun ve istemlerinin çözülmesi için de etkin ve kararlı bir çaba içinde olacaktır.

Üyelerin sosyal ve ekonomik koşullarının korunması ve yarınlarına güven duymalarını sağlayacak iş güvencesinin yaşama geçmesini toplu sözleşmelerle de sağlamaya çalışacaktır. İşe giriş ücretinin, ücret gerekçesiyle işçi çıkarılmasını engelleyecek bir düzeyde tespit edilmesi, geçici ve taşeron işçisi uygulamalarının sona erdirilmesi, geçici ve taşeron işçisi uygulamalarının sona erdirilmesi, teknik ve ekonomik zorunluluklar nedeniyle işçi çıkarılması gerektiğinde bunun taraflar arasında önceden kararlaştırılmış kurallar çerçevesinde yapılmasının sağlanması için ısrarlı bir çaba gösterecek, bu halde işten çıkarılan işçilerin yeni iş bulabilmeleri, yeni meslek edinebilmeleri ve gelir güvencelerinin sağlanmasına yönelik olarak işveren, devlet ve sendika tarafından etkin bir çabanın gösterilmesini örgütlemeye çalışacaktır.

İşçilerin kendi gelişmelerine daha fazla zaman ayırabilmesi, ve istihdama yapacağı olumlu katkı dikkate alınarak çalışma sürelerinin kısaltılması için çaba gösterilecek, üyelerin ekonomik durumlarını kötüleştirmemek kaydıyla, fiilen çalışan sürenin ücretinin talep edilmesi ciddi biçimde değerlendirilecektir.

Sendikamız tüm bu hedeflere ulaşılması için başta işkolunda kurulu bulunanlar olmak üzere tüm sendikalarla iş ve güç birliği yapacak, kalıcı kazanımlar elde edilmesi için sürekli bir çaba içinde olacaktır.

ÖRGÜTLENME

Sendikaların varlığının vazgeçilmez koşulu olan örgütleme, bir yanıyla yeni üye kazanmak, diğer yanıyla da var olan üyelerin sağlıklı bir örgütsel işleyiş içinde, birlikte oluşturdukları örgüte mümkün olan en fazla katkıyı sağlayabilmeleri için tüm yolların açık tutulmasıdır. Sendikamız örgütlenme çalışmasına özel bir önem verecektir. Çünkü, yeni üye kazanma sendikaların amaçlarına ulaşma ve etkilerini arttırmalarının ilk koşuludur.

Bugün dünyada ve ülkede sendikaların yeni üye kazanmalarının yolu büyük ölçüde tıkanmak üzeredir. Bu tıkanıklığı aşmak Birleşik Sendikanın birinci görevidir.

Bunun için öncelikle işçilerin ancak sendikalarda örgütlenerek sahip olabilecekleri büyük olanakları onlara anlatabilmek gerekiyor. Sendikamız tüm olanaklarını bu yönde seferber edecektir.

Bunun yanı sıra işverenlerin işyerlerinde sendikal örgütlenmeyi engellemek için, en başta işçileri işten çıkarmak olmak üzere çoğu meşru sayılamayacak birçok yol denediklerinin bilinci içinde; işverenlerin sendikal örgütlenmeye karşı hareket kabiliyetlerini arttıran yasal ve fiili boşlukların ortadan kaldırılması için sonuç alıcı çaba içinde olacak, bu amaca diğer sendikalarla ortak etkinlikler örgütleyecek, kendi dışında oluşturulanlara destek sağlayacaktır.

Konuyla ilgili olarak ilk hedefler iş güvencesi konusunda etkin düzenlemelerin bir an önce yaşama geçirilmesi, sendikal örgütlenmenin kısa sürede sonuçlanmasını engelleyen prosedürün daha basit ve hızlı işleyecek bir hale getirilmesi, işverenlere büyük manevra olanağı sağlayan taşeronluk, geçici işçi, serbest bölge uygulamalarının önüne geçilmesi, kapsamdışı personel uygulamasının ve toplumda örgütlenmeye karşı oluşmuş bulunan önyargıların ortadan kaldırılmasıdır.

Sendikamız sayıları ve sorunları giderek artmakta olan mühendisler ve teknik elemanların örgütlenmesine ayrı bir önem verecektir. Geleneksel işçi kavramını zorlayan bu kesimin sahip olduğu büyük potansiyele sendikal hareketin, giderek artan sorunlarının çözümü için örgütlenmeye de mühendisler ve Teknik elemanların ciddi ihtiyaçları vardır.

Birleşik Sendikanın örgütlenme hedefleri içinde sendikal örgütlülüğün dışında bulunan işyerlerinde çalışanlar birinci sıradadır. Metal işkolunda çalışanlara oranla sendikalı işçi sayısının azlığı bu önceliğin temel nedenidir. Özellikle sayıları ve sanayi içindeki yerleri hızla artan küçük sanayi siteleri hem içerdikleri potansiyel, hem de çalışanların içinde bulunduğu zor koşullar nedeniyle, Birleşik Sendikanın örgütlülük ağı içine alınmaya çalışılacaktır.

Ancak diğer sendika üyeleri arasında Birleşik Sendikanın amaç ve ilkelerini benimseyenler ve örgütlülüklerini Birleşik Sendikanın kapısı her zaman açıktır.

Sendikamızın örgütlenme perspektifi sadece işyerleri ile sınırlı değildir. Günlük çalışmasını bitiren bir işçinin işyeri dışında da anne, baba, komşu, tüketici ve seçmen olarak toplumsal yaşamda daha değişik ilişkiler içinde bulunduğunu da dikkate alarak, sendikanın örgütlenme yeteneğiyle hizmet ve faaliyetlerini bu alanları da kapsayacak şekilde detaylandırıp, genişletecektir.

Daha fazla üyeye sahip olmak fiziki güçlülüktür. Oysa belirleyici olan bilincin güçlü olmasıdır. İşte iç örgütlülük bunu sağlayacaktır.

İç örgütlülüğe verilen önem Birleşik Sendikanın belirleyici özelliğidir. Demokratik ve bağımsız bir sınıf ve kitle örgütü olan Sendikamız; gerçeklik, açıklık ve sendikal demokrasinin en iyi biçimde işlediği, tüm üyelerinin kararların alınmasında eşit koşullarda söz sahibi oldukları bir örgütsel yapıya ulaşmak için sürekli bir çaba içinde olacaktır.

Sendikamız üyeleri arasında dil, din, mezhep etnik köken, siyasal düşünce gibi kimi konularda ortaya çıkabilecek farklılıkları doğal karşılayarak, tüm

üyelerinin ve içinde bulunduğu toplumun sorunlarının çözümünde üyelerinin aktif olmasını sağlayacak mekanizmaları açık tutacak, sendikal demokrasiyi gerçek anlamda işletecektir.

Bütün yönetici ve organlar doğrudan veya gerçek bir nisbi temsil sistemi ile işçiler tarafından seçilecek, tüm kararlar üyelerin katılımıyla alınacak, alınan kararlar tüm üyeler tarafından uygulanmaya çalışılacaktır.

Her aşamada katılım, her kademede açıklık, der durumda daha iyiye ulaşmayı hedefleyen eleştiri ve her işte sağlıklı denetim, sendikamızın işleyiş tarzıdır.

EĞİTİM

Sendikal anlayışımız, bugünü ve yarını birleştiren, 200'li yılları hedefleyen bir yaklaşımla, statik değil, dinamik bir eğitim anlayışı ile üyeleri sendikal yaşama ve demokrasi içinde yaşamaya hazırlamayı hedeflemektedir.

Üyelere, bilginin ve toplumsal yaşam kurallarının doğası gereği değiştiği ve değişimin değişmeyen tek şey olduğu gerçeği ısrarla kavratılmaya çalışılacaktır.

Demokrasinin bir yaşam biçimi olarak algılanması ve kavranması toplumsal yaşam için en sağlıklı yaklaşım biçimi olduğu kanısı, bu yaklaşımı eğitsel çalışmalarımızla, sendikal faaliyetlerimizin odak noktası yapmaktadır.

Ünlü Yunanlı düşünür Herakleitos, " bir suda iki kere yıkanılmaz" derken değişmeyen tek şeyin değişimin bizzat kendisi olduğuna işaret ediyordu.

Son yıllarda da değişimden sıkça söz edilmeye başlandı. Bu sözediş, değişimin yeniden keşfi değil, yükselen ivmesi nedeniyle, etkilerinin daha gözle görülür biçimde hissedilmesi nedeniyledir.

Gelişen bilim ve teknoloji başta üretim üzerinde, giderek üretim ilişkileri üzerinde etkiler yaratmaya başladı.

Üretim sürecine katılım biçimleri değişiyor, çalışanların istek ve talepleri çeşitleniyor.

Bilim ve teknik ne kadar gelişme kaydederse, bunun insanlık yararına olacağından kimsenin kuşkusu yoktur.

Değişimin tüm sonuçlarının pozitif olduğunu sanmak yanılgı olacaktır.

Ozon tabakasının delinesi, asit yağmurlar, radyasyon felaketi, doğal kaynakların hızla kirletilmesi gelişmelerin negatif sonuçlarını göstermektedir.

Değişim üretim alanlarına yansıdıkça, üretim ile direkt ilişkisi olan işçiler hızla etkilenmeye başladılar.

Otomasyon ilk etki biçimi oldu.

Bu öncelikle, üretim alanında bulunan işçi sayısını azalttı. Buna karşı, daha ileri eğitim grupları, özellikle teknik elemanlar doğrudan üretim sürecine katılıyorlar.

Bu öncelikle, üretim alanında bulunan işçi sayısını azalttı.

Buna karşı, daha ileri eğitim grupları, özellikle teknik elemanlar doğrudan üretim sürecine katılıyorlar.

Üretim alanlarında, yeni işbölümü biçimleri yaşandı. Kalite çemberleri, iş grupları böyle ortaya çıktı.

Üye sayı ve niteliği değişen ve bu nedenle de farklı taleplerle karşılaşmaya başlayan sendikalar değişimi hisseden kurumların başında geliyor.

Yeni durumda, üyelerinin hak ve çıkarlarını korumak değişen taleplere cevap verebilmek üzere yeni politikaların üretilmesi kaçınılmaz olmaktadır.

* Sendikamız öncelikle, değişimin dinamiklerini tesbit edip, alternatif yaklaşım biçimleri ile üyelerinin hak ve çıkarlarını korumayı başa alacaktır.

* Sendikamız eğitim çalışmalarında, dün, bugün ve yarın bağını koparmadan gelişmeler ile ilgili bilimsel temellere dayalı tespitlerle, üyelerimizin bilgi ile donanmasını hedefleyecektir.

* Sendikamız eğitim dairesi, günlük kısa, orta ve uzun aşamalı programlarla sendika üyelerinin eğitsel açıdan geliştirilmesi görevini yerine getirecektir.

* Sermayenin ideolojik ve politik saldırılarına karşı sendikal mücadele yürütenlerin aynı bilgi düzeyine ulaştırılması kaçınılmazdır.

* Eğitim programları, olguların sadece sonuçlarını değil, nedenlerini de sorgulayan bir eksen üzerine kurulacaktır.

* Eğitim programlarında sınıf bilincinin geliştirilmesi amaçlanacaktır.

* Eğitim dairemiz, vatandaşlık kültürü ve bilincinin geliştirilmesini ana hedeflerden biri olarak tespit etmiştir.

* Eğitim programlarımız demokrasinin bir yaşam tarzı olarak kavranması hedefine yönelecektir.

* Eğitim anlayışımız, insan hakları, çevre ve barış konularını her programın, olmaz bölüleri olarak kabul etmektedir.

* Programlar, bireysel yeteneklerin de ortaya çıkarılması ve bu yeteneklerin geliştirilmesine olanak verecektir.

* Eğitimin, göze, kulağa, beyne hitap etmesi katılımcı bir anlayışla gerçekleştirilecektir.

EĞİTİM BİÇİMLERİ

* TEMEL SENDİKAL EĞİTİMİ: 1 günlüktür. Sendikal eğitim almamış, tüm işçiler için söz konusu

* GELİŞTİRME EĞİTİMİ: 3 günlüktür. Temel sendikal eğitim almış işçilerin daha önce aldıkları derslerin, bir düzey geliştirilmiş biçimi,

* OLGUNLAŞTIRMA EĞİTİMİ: 1 Haftalıktır. İlk iki düzey eğitimden geçen işçilerin katılabileceği bir üst program.

NOKTA EĞİTİMLERİ:

Toplu sözleşme, grev demokrasi, işçi çocukları, işçi eşleri vb. çoğaltılabilecek konu ve gruplarla bir kaç saatlik, günlük gereksinimlerden yola çıkarak yapılan eğitim biçimleri.

ULUSLARARASI EĞİTİM:

Sendikal anlayışımız uluslararası düzeyde işçi sınıfının ve tüm işçilerin kardeşliğine inanır.

Her düzeyde uluslararası işbirliği gibi, eğitim alanında da karşılıklı yarar ve görüş alışverişi temelinde eğitim çalışmaları yapılması, üyelerimize bilgi, görgü ve deney zenginliği sağlayacaktır.

MESLEKİ EĞİTİM:

Günün gereksinimleri bizi, üyelerimizin işyerlerindeki konumlarını güçlendirmek için, mesleki eğitim çalışmasına sevk etmiş bulunuyor.

Üyenin gelişen teknikleri öğrenerek, bir açıdan iş güvencesi sağlayacağı gerçeği, toplu sözleşmelerde ilgili maddeleri işletmenin yanı sıra sendikaya ayrıca konuyu eğitim programı içine alma görevi getirmiş bulunuyor.

BASIN YAYIN

Günümüzdeki gelişmeye damgasını vuran en önemli unsurlardan olan iletişim teknolojisindeki dev gelişmeler, basın yayın ve halkla ilişkiler alanına özel olarak yoğunlaşmayı gerekli kılıyor.

Artık büyük mesafelerin hiçbir önemi olmaksızın, dünyanın dört bir yanından anında haber alabiliyoruz. Kitle iletişim alanı en önemli sektörlerden ve güçlerden birisi haline geldi. Uluslar ötesi tekeller halkları tekellerin çıkarları doğrultusunda yönlendirmenin bu en etkin ve kolay yolunu işçi sınıfından önce buldular ve kullanıyorlar.

Şimdi sendikaların önünde iletişim araçlarından daha fazla yararlanmak, gerçeklerin çarpıtılmasına engel olmak, kamuoyunun doğru bilgiler edinmesini sağlamak ve giderek işçi sınıfının, halkın çıkarları doğrultusunda yönlendirmek, en azından kendi görüş düşünce ve çözüm önerilerini doğru olarak kitlelere ulaştırabilmek gibi acil bir görev duruyor.

Sendikamız bu gerçeklerden hareketle bünyesinde "Basın Yayın ve halkla İlişkiler Birimi" oluşturacaktır. Bu birim sendikanın görüş açıklamak ya da tavır almak gereği duyduğu her durumda etkin olarak çaba gösterecek, bunun için hem kitle iletişim araçlarıyla ilişkiler, hem de teknik donanım açısından olanaklar ölçüsünde en elverişli koşullara getirilecektir.

Periyodik olarak kısa aralıklarla çıkan sendika gazetesi tüm üyelere en kısa süre içinde ulaştırılacak, üyelerin gözü kulağı sesi ve ortak kürsüsü olacaktır.

Bunun yanı sıra günün ve konunun özelliklerine göre daha kapsamlı konular için broşürler veya özel sayı gazeteler, periyodik dergiler ve yıllıklar çıkarılmaya çalışılacaktır.

Sendika basın yayın araçlarının hedef kitlesi öncelikle sendikal mücadelenin içinde bulunan üyeler, temsilciler, profesyonel kadrolar ve bunların aileleridir.

Sendika basın yayın faaliyetlerinde uzmanlık birimlerinin çalışmaları yansıtılacak, bunun yanı sıra işçiler ve ailelerine sendikal sosyal ve kültürel alanlarda yetkinleşmelerini sağlayacak çalışmalara da ağırlık verilecektir.

Birleşik sendika, kitlelere daha dorudan ve etkili ulaşması açısından radyo TV istasyonlarının büyük olanaklar yarattığına da inanarak, olanaklar ölçüsünde kendisi veya diğer sendikalarla birlikte TV ve radyo istasyonları kurmak için çaba harcayacaktır.

EKONOMİK VE SOSYAL ARAŞTIRMA GELİŞTİRME

Ülkemizin içinde bulunduğu sosyal ve ekonomik zorluklardan kurtulması için, ülkenin tüm olanaklarını gereği gibi değerlendiren sağlıklı plan ve programlara ihtiyaç vardır. Ülkenin, işçi sınıfımızın sanayimizin sorunları günübirlik, rüzgara göre yön değiştiren yaklaşımlarla çözülemez.

Sendikamız hem ülkenin, hem de üyelerinin koşullarının iyileştirilmesi amacıyla bir "ekonomik ve sosyal araştırma geliştirme" birimi oluşturacaktır. Bu birim başta üyelerimiz olmak üzere ülkenin tüm sorunlarına ilişkin alternatif çözüm önerileri hazırlayarak sendikamızın yetkili kurullarına sunacaktır. Sendikamızın yetkili kurulları başta diğer sendikalar olmak üzere kitle örgütleri, partiler ve sendikalar olmak üzere kitle örgütleri, partiler ve kamuoyuna sunulacak olan öneriler, sorunların tesbit ve çözümüne olduğu kadar toplumsal ortamın demokratikleşmesine de katkı sağlayacaktır.

Sendikamız araştırma ve geliştirme biriminin üstlendiği görevi başarabilecek nitelik ve yetenekte oluşmasına, konu ile ilgili diğer örgütlerle etkin bir işbirliğine ve üyelerinin bu çalışmalara aktif olarak katılmasına büyük önem verir.

İŞÇİ SAĞLIĞI VE İŞ GÜVENLİĞİ

İşçi sınıfının, üyelerimizin yaşamlarının büyük bölümü işyerlerinde geçiyor. İşyerlerinde sağlık ve güvenlik önlemlerinin tam uygulanması üyelerimiz açısından hayati önem taşıyor.

İşyerlerinde işçi sağlığı iş güvenliği önlemlerinin tam olarak uygulanması, eksikliklerin zamanında tespit edilerek giderilmesi için her türlü girişimin örgütlenmesi, işverenlerin maliyet artması korkusuyla göz ardı ettikleri tüm önlemlerin her şeye rağmen uygulatılması Birleşik Sendikanın ilk hedeflerindendir.

Bunun yanı sıra toplumsal kültürün ortaya çıkardığı kaderciliğin ortadan kaldırılması için, ciddi bir eğitim-bilgilendirme süreci başlatılmalıdır. Gerek işverenlerin gerekse işçilerin işçi sağlığı iş güvenliği önlemleri, iş kazası ve meslek hastalığının nedenleri sonuçları konusunda yeterli bilgi sahibi olmaları için gerekli olan çaba harcanacak, bu çaba olumlu sonuca ulaşıncaya kadar devam edecektir.

Bu konuda idari mercilerin daha duyarlı olması, özellikle SSK'nın temel amaçlarından olan koruyucu hekimlik uygulamasının başlatılıp yaygınlaştırılması, meslek hastalıkları hastanelerinin göstermelik olmaktan çıkarılıp yeterli hale getirilmeleri ve etkin olarak çalışmalarının sağlanması için de gerekli tüm girişimlerde bulunulacaktır.

Bu konuda oluşturulacak işçi sağlığı ve iş güvenliği birimi tüm çalışmaların koordineli ve etkin şekilde yürütülmesini sağlayacak çalışmalar yapacaktır.

SOSYAL SORUNLARLA İLGİLİ DİĞER FAALİYETLER

Sendikamız üyelerinin tüm sorunlarıyla ilgilidir. Çalışma yaşamından kaynaklanmış olmasa bile üyelerinin sorunları onları etkilediği sürece Birleşik Sendikanın ilgi alanıdır.

Sendikamız üyeleri arasında, sendika amaçlarına aykırı olmamak kaydıyla, her hangi bir nedenle zor duruma düşenler, sendikanın dayanışmasını yanında bulacaktır. Bu destek sorunun çözümü için gerekebilecek ve sendikanın gücü-etkisi dahilinde olan her çabayı içerir. Bu destek ve dayanışma sadece sendikamız üyeleri ile sınırlı olmayıp; olanaklar ölçüsünde işçi sınıfımızın tüm kesim ve bireyleri için uygulanacaktır.

Üyelerimiz ve mümkün olduğunca tüm işçiler Birleşik Sendikanın olanaklarından yararlanabilirler. Birleşik Sendikanın tüm birimleri mümkün olduğunca her türlü ihtiyacı karşılayacak biçimde donatılacak, işçilerin yoğun olarak bulunduğu ve böylesi bir yardıma dağıtılacak, işçilerin yoğun olarak bulunduğu ve böylesi bir yardıma ihtiyaç duyulan bazı yörelere de danışma-dayanışma- yardım büroları açılacaktır.

Sendikamız üyeleri ve diğer işçilerin sorunlarında yardımcı olmaya çalışırken sadece kendi olanakları kullanmakla yetinmeyecek, hem üyeleri ve diğer işçilerin hem de diğer sendikaların sosyal dayanışma ve yardımlaşmalarını çeşitli yöntemlerle örgütlemeye çalışacaktır. Bunlar içinde değişik amaçlı ve alanlı sosyal yardımlaşma örgütlenmeleri ve oluşturulacak fonlara önem verilecektir.

Üyelerin ve diğer işçilerin ortak sosyal sorunlarının çözümü için çeşitli biçimlerde ortak hareket etmeleri özendirilecek, özellikle konut ve tüketim kooperatifleri konusunda yönlendiriciliğin de ötesinde destek sağlanacaktır.

Üyelerin ve diğer işçilerin sosyal yönden gelişmeleri ve boş zamanlarını iyi değerlendirmeleri için çeşitli etkinlikler düzenlenecek çok amaçlı lokaller, kültürel ve sportif faaliyetler teşvik edilecektir.

Sendikamız diğer sendikalar ve üyeleriyle dayanışmaya özel bir önem verir. Amaçlarıyla uyumlu olmak kaydıyla gerek diğer sendikaların, gerekse üyelerinin karşılaştıkları her sorunda Sendikamız dayanışma ve desteğini gösterecektir.

Üyelerimizin ve diğer işçilerin çalışma yaşamıyla ilgili sorunlarının çözümü ise Birleşik Sendikanın varlık nedenidir. Üyelerimiz bu alanla ilgili sorunlarının çözümü için Birleşik Sendikanın tüm olanaklarıyla yanlarında olacağının huzur ve kararlılığı içinde olmalıdır.

Çünkü Birleşik Sendikanın birincil hedefi üyelerinin çalışma yaşamı ile ilgili sorunlarının çözümüdür.

Sendikamız tüm sorunları çözme yeterliliğine ulaşabilmek, bunu korumak ve giderek geliştirmek için sürekli bir çaba içinde olacaktır.

TÜKETİCİNİN KORUNMASI

Günümüzde üretimlerin çeşitlenmesi ve ihtiyaçların artması tüketicinin bozuk, kalitesiz mallara karşı korunması yaklaşımını da zorunlu kılıyor.

Sendikamız aynı zamanda birer tüketici olan üyelerini de yakından ilgilendiren bu soruna, daha üretim aşamasında müdahale etmek gerektiği görüşündedir. Bu nedenle işverenlere kalite ve standart konusunda işbirliği yapılması konusunda ısrarlı olacaktır.

Bunun yanında tüketime sunulan malların gerekli niteliklere haiz olup olmadıkları konusunda inceleme yapmak üzere oluşturulacak yapılanmalara temsilcileri vasıtasıyla katılacak ya da en azından kendisine iletilen başvuruları ilgili kuruluşlara iletecektir. Ayrıca tüketicilerin örgütlenmeleri konusunda girişimlerde bulunacak ve tüketicileri aldatmaya yönelik reklam kampanyalarına karşı yaptırımlar uygulanması için ilgili mercileri harekete geçirmeye çalışacak, gerekirse kalitesiz ve uygun olamayan ürünlerin boykot edilmesi için kampanyalar örgütleyecektir.

KADINLAR, GENÇLER, MÜHENDİS VE TEKNİK ELEMANLAR, EMEKLİLER, İŞSİZLER, ÖZÜRLÜLER.

Çalışma yaşamıyla ilgili tüm sorunlar kavramına dahil olmakla birlikte, konumları ve ağırlıkları itibariyle kadın işçiler, genç işçiler, mühendisler ve teknik elemanlar, emekliler, işsizler ve özürlülerin sorunları daha özel bir yaklaşımı gerekli kılıyor.

Bu kategorilerin sorunlarının çözümü üzerinde yoğunlaşmak üzere Sendikamız bünyesinde özel birimler oluşturulacaktır. Bu birimler çalışmalarını özel görev alanlarında yoğunlaştıracaklar ve alanlarıyla ilgili gelişmeleri emekçiler lehine sonuçlandırmak için yoğun bir çaba göstereceklerdir.

Kısaca belirtelim ki Sendikamız:

Kadın işçilerin çalışma ortamında gerek ücret ve gerekse üretimdeki konumu açısından hiç hak etmediği bir durumda bulunduğu tespitinden hareketle: Kadın ve erkek işçilerin eşit koşullarda çalıştırılmaları ve kadın işçilere kendilerini mesleki olarak geliştirmeleri için yeterince olanak tanıması, aynı işi yapan kadın ve erkek işçilerin aynı ücreti almaları, kadın işçilerin maruz kaldıkları cinsel tacizin son bulması, analığa saygı duyulması ve kadın işçilerin bu nedenle bir ayrıma tabi tutulmaması, kadın işçilerin bünyeleri gereği çalışamayacakları ağır işlerde çalıştırılmalarının engellenmesi ve diğer sorunlarının çözümü için,

Genç işçilerin ucuz, işgücü kaynağı olarak hiçbir sosyal güvenceleri bulunmaksızın çalıştırılmalarının engellenmesi, genç işçilerin mesleki eğitimlerine özel önem verilmesi, küçük yaştakilerin kaldırılamayacakları işlerde çalıştırılmaması, genç işçilere kendilerini sosyal ve kültürel yönden geliştirmeleri için zaman ve olanak sağlanması için,

Mühendisler ve teknik elemanların sahip olduğu büyük potansiyelin sendikal harekete kazandırılması, örgütlenmeleri ve sendikal işleyişte konumlarına uygun görevler üstlenmelerine yönelik olanakların yaratılması, sorunlarının tesbiti ve giderilmesi, mesleki gelişmelerine sendikanın uluslar arası ilişkilerinden de yararlanarak katkı sağlaması için

Emeklilerin deneyim ve birikimlerinin en iyi biçimde değerlendirilerek; hem bu potansiyelin ülkeye kazandırılması hem de kendilerini atıl, işe yaramaz hissetmelerinin ve ölümü beklemekten kurtarılmalarının ve emeklilik dönemlerinde rahat bir yaşam sürmeleri için gerekli olan ekonomik düzeyin sağlanarak kalıcılaştırılması, konu ile ilgili idari düzenlemelerin bir an önce yapılması için,

İşsizlerin boşa giden potansiyellerinin boşa giden potansiyellerinin değerlendirilmesine yönelik acil ve etkin önlemler alınması, işsizlik sigortası ve sosyal yardım kurumları vasıtasıyla insanca yaşamaya elverişli bir gelir düzeyi sağlanması, meslek edinmeleri veya mesleklerinde geliştirilmeleri için çaba harcanması, eğitimin daha çok ülke sanayisi ve ekonomisi dikkate alınarak belirlenecek alanlara eleman yetiştirmek üzere planlanması için,

Özürlülerin içine düşebilecekleri yalnızlık ve işe yaramazlık duygusundan kurtarılarak topluma yararlı bireyler olmalarını sağlayacak rehabilitasyon hizmetlerinin eksiksiz ve ülkenin bütününde uygulanacak biçimde sağlanması, özürlülerle koşullarına uygun ve kendilerini geliştirebilecekleri iş alanlarında yerleştirilmeleri, insan olarak özürsüz insanlardan hiçbir farklarının olmadığının kabul ettirilmesi için,

Tüm birikimlerini, deneyimlerini, olanaklarını, etkinliğini ve örgütleme yeteneğini seferber edecektir.

***

Not: 1.1 sahifede " Sendikaların Toplumsal Rolü" bölümü ile 2. Sahifedeki " Sosyal Güvenlik" bölümü yeniden düzenlenerek.

2. Bölümler numaralandırılarak,

3. Gramer tashihi yapılarak kabul.

İMZALAR

SENDİKAL POLİTİKAMIZIN TEMELLERİ VE GENEL DOĞRULTULARI

21.1.1993 tarihli Tutanak VII ile komisyon tarafından tek metin haline getirilen ve daktilo edilmesi kararlaştırılan ve 28-29.1.1993 tarihli Tutanak VIII'de 6 sayfa halinde imzalandığı kaydedilen metin.

Sendikal hareketin bugünkü durumunu değerlendirebilmek için öncelikle sendikal hareketi etkileyen faktörlere göz atmak gerekiyor.

Günümüzde sendikal hareket varoluş tarihinin büyük dönemeçlerinden birini daha yaşıyor. Dünyada ve ülkemizde son on yıla damgasını vuran büyük dönüşümler tüm diğer toplumsal kurumları olduğu gibi, sendikaları da derinden sarsıyor.

Sendikaların karşısına yeni sorunlar ve görevler çıkarıyor.

Bu hızlı dönüşümün temelinde, bilimde, teknolojide ve iletişimde büyük sıçramalarla ortaya çıkan gelişme yatıyor.

Teknolojik gelişmeye ayak uyduramayan toplumlar, geri kalma tehlikesi ile karsı karsıyadır. Gelişmiş ülkelerle geri kalmış ülkeler arasındaki büyük fark giderek daha da açılmaktadır.

Eşitsiz rekabet ortamı sadece uluslar ötesi sermaye gruplarının ayakta kalmasını sağlayacak tehlikeli bir gelişme içindedir.

Uluslararası ortamdaki bu hızlı dönüşüm doğrudan sanayiye de yansımaktadır. Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde geleneksel ağır sanayi yerini hızla yeni teknoloji ile üretim yapan işletmelere terk ederek görece daha geri kalmış ülkelere kaymaktadır.

Dünya genelinde belirleyici olan ülkelerde büyük sanayi kompleksleri ve üretim üniteleri yerini görece küçük ancak değişen talebe ve piyasa koşullarına anında uyum sağlayabilecek esnekliği gösterme yeteneğinde olan yüksek ve gelişmiş teknolojinin uygulandığı işletmelere terk etmektedir.

Bu işyerlerinde uygulanmakta olan ileri yöntemlere paralel olarak çalışanların hemen tamamını kalifiye elemanlar oluşturmakta, vasıfsız işgücünün ağırlığı azalmaktadır.

Nihayet gelişmişliğin şimdilik son aşamasında üretimde işçilerin yerini ileri teknoloji ürünü bilgisayar programlı makinalar ve robotlar daha yaygın kullanılmaktadır.

Bu gelişmeler işçilerin talep ve ihtiyaçlarını değiştiriyor ve bugünkü yapılar bu farklılaşan ihtiyaç ve taleplere yeterince cevap veremiyor.

Gerçekten özellikle yeni teknoloji ürünü maddelerle geleneksel olarak metal işkolunda ağırlığı oluşturan maddelerin üretim ve imalat sürecinde birlikte kullanılması işkolları arasındaki sınırı silikleştirdiği kadar, yeni ve daha mükemmel ürünlerin yaratılmasına da olanak sağlamaktadır.

Öte yandan metal işkolundaki emek yoğun üretim, bu gelişmelere paralel olarak hızla sermaye-teknoloji yoğun üretimlere dönüşmekte, bu işkolu gelişmiş teknoloji kullanan sektörleri bünyesinde barındırmaktadır.

Ülkemiz anılan bilimsel ve teknik gelişmeleri hemen değil ancak kısa bir süre gecikmeyle gerek teknolojik yenilenme gerekse diğer sorunların ciddi biçimde yaşandığı bir zaman süreci içinde bulunuyor.

Bütün bu gelişmeler genel olarak imalat özellikle de metal işkolunda daha belirgin olarak ortaya çıkmaktadır. Metal işkolunun geleneksel olarak sanayi üzerinde belirleyici olma konumu hala sürmesine rağmen, bu işkolu bir yandan üretim teknolojisindeki büyük farklılıklar, diğer yandan da işkolunun diğer işkollarıyla sınırları belirlenemeyecek ölçüde içiçe geçmişliği, sorunların çok daha karmaşık olarak ortaya çıkmasına yol açmaktadır.

Dünyadaki politik değişimleri kendi nihai zaferi olarak değerlendiren kapitalizm günümüzde tüm insanlığı kendi modelinin canlı deneyleri olarak kullanıyor. Gelişmeyi kendi çıkar ve amaçları doğrultusunda yönlendirmeye çalışıyor.

Bu süreç, ülkemizde daha acılarla yüklü ve zor geçiyor. Son on yılın baskıcı rejim ve yöntemlerinden tüm toplum olarak kurtulamamanın sancılarını yaşıyoruz.

Bu süreç aynı zamanda demokrasinin, özgürlüklerin kazanılması ve korunması, geçmişin tahribatlarının onarılması sürecidir. Ekonomide, siyasi alanda ve kültürde yaşanan bu sarsıntı ve altüst oluş toplumun tüm kurumlarına yansıyor. Ve onları kendini gözden geçirme arayışına itiyor.

Toplumumuzu oluşturan sosyal sınıf ve katmanların karşılıklı yer alışlarında ve ortaya çıkan büyük boyutlu farklılaşmalar özellikle çalışan kesimlerin yaşamını zorlaştırıyor. İşçi sınıfı basta olmak üzere çalışan ve emeği ile geçinen tüm kesimler ağır sosyal sonuçlara katlanmak zorunda kalıyor. İşsizlik, kötü beslenme, sağlık hizmetlerinin yetersizliği, eşitsiz eğitim, gelir dağılımının adaletsizliği, baskı ve hoşgörüsüzlük başta işçiler ve emekçiler olmak üzere tüm toplumumuzu kemiren sosyal yaralar olarak önümüzde duruyor.

Çalışma yaşamını düzenleyen mevzuat sendikalar için büyük önem taşımaktadır. ILO sözleşmelerinin mecliste kabul edilmesi ile bugün bazı olumlu dönüşümlerin başlangıcı ve belirtileri ortaya çıkmış olsa bile iş yaşamını düzenleyen tüm yasal mevzuat 12 Eylül baskı rejiminin uzantısıdır. Bu yasal mevzuat ve yapı köklü olarak değiştirilmelidir.

Sendikal yaşamı belirleyen Anayasa başta olmak üzere İş Kanunu, Sendikalar, Toplu Sözleşme Grev ve Lokavt Kanunu, SSK Kanunu, çalışma yaşamına müdahale eden tüm öteki yasalar demokratik bir şekilde yeniden düzenlenmek zorundadır.

Sendikalarda örgütlenme bu yasal mevzuatla zorlaştırılmış, işçiler örgütlenmeye değil, örgütsüzlüğe yöneltilmiştir. Örgütsüzlük ve dağınıklık esas kabul edilmistir. İktisaden zayıf durumda olanların haklarını korumak zorunda olması gereken yasal mevzuat aslında bu kesimlerin elini kolunu bağlamakta ve hareketsiz bırakmaktadır.

Sendikalara üye olma ve sendikalardan ayrılma prosedürü işçinin özgür iradesini hiçe sayan, işçileri ve sendikaları aşağılayan bir zihniyetin sonucu olarak noter zorunluluğuna bağlanmıştır.

Çalışan insanın notere gitmek için ücretsiz izin almak zorunda kalması, ücret kaybına yol açtığı gibi noter harçları da ekonomik kayıplara yol açmaktadır. Bu prosedür ile sendikal örgütlenme önlenmeye çalışılmaktadır.

Anayasa'da yer alan sendikalara siyaset yasağı ve herhangi bir siyasi partiyi destekleme yasağı, sendikaları en temel işlevlerinden arındırma amacına yöneliktir.

Sendikaların idari ve mali yönden denetlemesine ilişkin hüküm, grevin sadece toplu sözleşme sürecinde yapılacağına hükmedilerek hak grevinin önünün kapatılması, dayanışma grevi - genel grev gibi çağdaş tepki gösterme yöntemlerinin yasaklanması, grev erteleme ve yasaklamalarının meşrulaştırılması ve bu hallerde YHK zorunluluğunun getirilmesi, çalışma yaşamı ile ilgili konularda bakanlar kuruluna Kanun Hükmünde Kararname çıkarma yetkisi tanınması ilk göze çarpan hükümler arasındadır.

Bunlar içinde toplu sözleşme prosedürünün grev hakkının mümkün olabilecek en zor, hatta hakkı tamamen ortadan kaldıracak biçimde düzenlenmesi, sendikalara getirilen barajlar ve diğer önleyici hükümlerin öne çıktığı TSGLK ve sendikaların kurulmasından başlayarak tüm işleyişine sınır getiren ve onları her an kapatılma tehlikesiyle karşı karşıya tutan, sendikaların örgütlenmesini zorlaştırarak örgütsüzlüğü hedefleyen, Sendikalar Yasası özel bir önem taşımaktadır. Bu iki yasa sendikal örgütlenmenin ve sendikaların faaliyetlerinin sınırlanmasına ve sendikaların nasıl işlevsiz kılınabileceğine ilişkin metinlerdir.

Nihayet Anayasa'da yer alan çalışma ve kişinin maddi ve manevi varlığını geliştirme hakkını işlevsiz kılan, 13. ve 17. maddeleri içine alan İş Yasası da bu tablonun tamamlanmasına katkıda bulunmaktadır. Ülkemizde çalışabilecek nüfusun yüzde 20'sinden fazlasının işsiz ve asgari ücretin sefalet ücreti olduğu göz önüne alınırsa, işverenlerin insafına bırakılmış çalışma hakkı ve sendikaların üyelerinin sosyal ve ekonomik durumlarını iyileştirme hedeflerinin ne kadar zor ulaşılabilir olduğu daha iyi anlaşılır. Ülkemizin en önemli sorunlarından bir olan işsizlik başta sendikalar ve işçiler olmak üzere tüm toplumu derinden etkiliyor. Aktif nüfusun beşte birinin işsiz olması büyük sıkıntılar yaratmaktadır. İşsizlerin içine düştüğü bunalım çoğu zaman yakın çevresini ve giderek toplumun büyük çoğunluğunu etkiliyor.

Bu yasakçı-baskıcı mevzuata sırtlarını dayayan işverenler, işyerlerinde her türlü keyfi uygulamayı yapabilmekte, işçileri aşağılayan, onur kırıcı davranışlara maruz bırakan çağ dışı tavırlar içine girebilmektedirler.

Haksızlığa, adaletsizliğe onur kırıcı davranışlara karşı çıkan işçileri başka hiçbir neden olmaksızın işten uzaklaştırabiliyor, sindirme yolları kullanabiliyorlar. Ve işçiler insan onuru ile bağdaşmayan bu koşulları kabul etmeseler bile, aç ve işsiz kalmamak için seslerini çıkaramıyor, haksızlığa boyun eğmek zorunda kalıyorlar.

Bugün sendikalar için en önemli görev; demokratik bir iş yasamı, özgür sendikal faaliyet, onurlu ve güvenli bir çalışma ortamının sağlanmasını gerçekleştirebilmektir.

Günümüzde sendikaların toplumsal işlevlerini yerine getirememesinde bir başka etken de; sendikaların bizzat kendi yapılanma ve anlayışlarıdır.

Her şeyden önce dillerden düşürülmeyen sendikal demokrasi gerçek anlamda uygulanmamaktadır. Bu kavramın yerleşmesi ve eksiksiz olarak uygulanmasını kişilerin ve yönetimlerin sübjektif yaklaşımlarından kurtarmak ve kurumsallaştırmak gereği ortadadır.

Sendikalar ortak sorunların çözümü için işçiler tarafından kurulmuş örgütlerdir. Elbette sendika üyeleri arasında görüş, yaklaşım ve yöntem farklılıkları da olacaktır. İşte sendikalar da bulunan farklı görüş sahiplerinin aynı haklara sahip olarak ve işleyişe eşit koşullarda katkı yapmaları ihtiyacı sendikal demokrasinin en önemli gerekçesidir.

Ancak sendikal demokrasinin yaşama geçirilmesinde en başta eşit haklı seçimler olmak üzere, örgütsel disiplin, azınlık-çoğunluk görüş sahipleri arasında ilişkiler ve tabanın söz ve karar sahibi olması konularında ciddi sorunlarla karşılaşılmaktadır.

Sendika içi demokrasinin en önemli göstergesi olan tabanın söz ve karar sahibi olması ilkesi genel olarak eksik değerlendirilmektedir. Sendikalar için vazgeçilmesi olanaksız olan bu ilke; ya tabanın her şeyi belirlemesi ve yönetici inisiyatifinin ortadan kaldırılması biçiminde yorumlanmakta, yada bu ilke hiç uygulanmayarak yöneticilerin tabanla iletişim kurmaksızın tek başlarına karar vermesi durumu ortaya çıkmaktadır.

Oysa işçilerin kendi hak ve çıkarları için ortaya çıkan her sorunda ve genel olarak her konuda görüşlerini net olarak ortaya koymaları ve kendi seçtikleri yöneticileriyle, yöneticinin konumuna uygun inisiyatif kullanma yetkisini de kabul ederek ortak bir karara varmaları en doğrusu olurdu.

Konu ile ilgili olarak önemle üzerinde durulması gereken bir başka nokta da, tabanın söz ve karar sahibi olması ilkesinin gerçek anlamda yaşama geçebilmesi için, tabana yani işçilere-üyelere doğru karar vermesini sağlayacak enformasyonun sağlanmış olmasıdır. Bir başka deyişle taban söz ve kara sahibi olmalı, ama söz ve kararının doğru ve koşullara uygun olabilmesi için, gerekli olan tüm veriler tabanın bilgisine sunulmalıdır. Bu aynı zamanda tabanın doğru değerlendirebilme ve tahlil edebilme yeteneklerinin geliştirilmesi için eğitim ve geliştirme çalışmalarının daha sağlıklı yapılmasını da zorunlu kılıyor.

Sendikal demokrasideki bir başka aksaklık ise sendika yönetici kadrolarının seçiminde rastlanan olumsuzluklardır. Bazı sendika yöneticileri salt yönetimde kalabilmek için delege veya kongre oyunlarına girebilmektedir. Bu durum hem kamuoyu hem de üyeler ve işçiler arasında sendikacı ve sendikaların prestij kaybına neden olmakta, sendikalara olan güveni azaltmaktadır.

Nihayet sendikalar arasındaki çatışmaya dayalı rekabet ortamı da önemli bir sorun olarak ortada duruyor. Ne yazık ki ülkemizdeki sendikal hareket daha çok yöneticilerinin kişisel ya da politik görüşlerindeki farklılıklarından kaynaklanan nedenlerle ciddi bir bölünmüşlük içindedir. Bunun da ötesinde, sendikacılar birçok durumda rakipleri sendikalar ve sendikacıları, genel olarak tüm sendikal hareket için güven kaybına neden olan suçlamaları gündeme getirmektedir.

Sendikalar kendi aralarındaki ilişkilerde birbirini kötüleme karalama yerine doğrusunu söyleme, karşıtını yok etme yerine birlikte mücadeleyi esas alan bir yaklaşım içinde olmaları hoşgörüye dayalı bir kültürün gelişmesine de katkıda bulunacaktır.

Sendika siyaset ilişkisi her zaman çok tartışılan bir konu olmuştur. Sendikalar çoğu kez yaşanan günün toplumsal, siyasal oluşumları ve hareketlerinden esinlenmiş, etkilenmişlerdir.

Sendikalar bu alanda kendini bir siyasi hareketle özdeş görmemesi gerektiği gibi, siyaset üstü, partilerüstü gibi çalışanları siyasi gelişmelerden uzak tutma eğilimlerine de karşı çıkmalıdır. Sendikalar her konuda olduğu gibi, temsil ettikleri sınıfın çıkarlarını korumak amacıyla siyasi kararlarda etkili olabilmeli, siyasi partileri destekleyebilmeli ve eleştirebilmelidirler. Körü körüne bir bağlılık ve organik ilişki kurulmamalıdır.

Sendikalar toplumun etkili baskı güçlerindendir, gelişmiş toplumlarda sendikaların onayı olmaksızın işçileri ve toplumu ilgilendiren bir yasa yürürlüğe konamaz veya kazanılmış bir hak ortadan kaldırılamaz.

İşte bu koşullarda sendikalar üzerlerine düşen görevleri layıkı ile başaramamaktadır. Ülkemizde sivil toplumu hedefleyen en örgütlü kesimin işçi sınıfının örgütleri olan sendikalar, işçi sınıfının somut sorunlarına bile ciddi ve kalıcı çözümler önerememişlerdir.

Oysa sahip oldukları potansiyel bakımından sendikalardan daha ciddi görevler beklemek herkesin hakkıdır. Sendikalar kendi üyelerinin sorunlarıyla olduğu gibi ülke sorunlarıyla da ilgilenmekle beraber çözüm de önermelidir.

Sendikaların toplumsal yaşamımıza katkılarını ve özellikle işçi sınıfımızın sorunlarını çözme yeteneklerini arttırmak için birçok alanda ciddi yaklaşım değişiklikleri zorunludur.

Her şeyden önce sendikalar arasındaki ilişkiler çatışmaya dayalı rekabet ortamından çıkarılmalıdır. İşçi sınıfının ve tüm çalışanların ortak sorunlarına çözüm yolları konusunda yöntem farklılıkları doğal karşılanmalı, tartışma yıpratmak ve yok etmek için değil; daha iyiyi, daha güzeli ortaklaşa bulmak ve işçileri daha iyi sosyal ve ekonomik koşullara kavuşturmak amacına yönelik olmalıdır.

Sendikacılar kişisel uyuşmazlık veya politik nedenlerle ortaya çıkan farklılıkları doğal karşılayabilmeli ve sendikal birliği sağlamak için samimi çaba harcamalıdırlar.

Sendika içi demokrasi tüm kurallarıyla işletilmeli, yöneticilerle üyeler arasındaki ilişki sağlıklı bir işleyişe kavuşturulmalıdır. Bunun yanı sıra sendikaların kendi içlerinde ortaya çıkabilecek farklılıklar da doğal karşılanmalı, farklı yaklaşımlar en uygun olanın saptanmasında bir zenginlik olarak değerlendirilmelidir.

Sendikalar dünyanın ve toplumun tüm sorunlarına karşı duyarlı olmalı, herhangi bir haksızlığın ya da eksikliğin sadece buna maruz kalanları değil toplumun tamamını etkileyeceğini dikkate alarak,

çağın gerekliliklerinin her alandaki ısrarlı takipçisi olmalıdır.

Özellikle büyük zaaf gösterilen kamuoyunun etkilenmesi ve halkla iletişim konularında daha etkin politikalar oluşturmalı, ortaya koydukları doğruların halka inebilmesini sağlamalıdırlar.

Sendikalar gerek toplumun gelişme dinamiklerini ipotek altına alan, gerekse çalışma yaşamını bir kışla disiplini içinde tutan 12 Eylül rejiminin tüm kalıntılarını ortadan kaldırmak ve yerine ülkemiz ihtiyaçlarına yanıt veren, çağdaş uygarlığın ulaştığı düzeyle uyumlu ve toplumsal gelişmenin yollarını açacak düzenlemelerin yerleştirilmesi için güçlerini birleştirmeli; bu konuda diğer toplumsal kesimlerle de ortak çalışmalar yapmalıdır.

Sendikalar endüstriyel ilişkilerde daha sorumlu davranmalı ve sadece talep eden müesseseler olma kolaycılığından kurtulmalıdır. Bugün ülke ekonomisinin ve işletmelerin içinde bulunduğu koşullar en çok çalışanları etkilemektedir. Sendikalar işçi sınıfını, çalışanları, üyeleri doğrudan ya da dolaylı olarak ilgilendiren hiçbir soruna duyarsız kalamazlar. Özellikle işyerlerinde üretimin örgütlenmesi ve yönetime katılma konusunda, işyerinde çalışanlar ve sendikalar önemli görevler üstlenebilecek yeteneğe sahiptir.

Sendikalar bilimsel teknolojik devrim ve sonuçlarını iyi tahlil etmeli ve yeni koşullara uygun politikalar oluşturmalıdır. Bu konuda, daralan istihdam nedeniyle ortaya çıkan işgücü fazlalığı, emeğin kalifikasyonu, giderek artan eğitilmiş işgücünün sorunlarının çözümü ve onların örgütlenmesi, yeni teknolojinin tüm insanlık yararına kullanılması, tüketicinin korunması, genel olarak insanın odak noktası kabul edildiği bir ortamın oluşturulması, çevrenin korunması gibi bir dizi sorun sendikaların somut girişimleri olmaksızın çözülemez.

Sonuç olarak gerek dünyadaki ve gerekse ülkemizdeki sendikalar, en büyük sivil toplum örgütleri olmanın sorumluluğu ile hareket etmelidir. Bu sorumluluk işçi sınıfının geçmişten bugüne biriken deneyimlerini yeni koşullara uygun hale getirecek yaratıcı bir çabayı gerekli kılıyor.

Sendikal politika sorunların çözümü için bugünün verileri ile hareket edilen bir yoldur. Tümü ile geçmiştin gelen ilişkiler sistemini ve alışkanlıkları yinelemek etkili ve yeterli olmayacağı gibi bunu tümüyle reddetmek de mümkün değildir.

Toplumsal mücadele tarihi bir birikim temelinde yükselir. Tarih boyunca kazanım ve kayıplardan sürekli dersler çıkararak ve günümüzdeki gelişme eğilimlerini gerçekleri açıklıkla saptayıp, ileri yöneltmekle gelişme, kalkınma ve temelde insanın refahı ve mutluluğuna doğru yol alınmıştır.

Toplumdaki her yenilik, her gelişme ve aynı zamanda her geri gidiş, olumsuzluk doğrudan işçi sınıfını ilgilendirir. Olguyu eğilimi dikkate almayan veya göremeyen tüm kurumlar olduğu gibi sendikalar da çıkmaz sokağa sapacaklar ve önlerindeki engelleri aşamayacaklardır.

Bugün ülkemizde genel olarak sendikal hareketin büyük sorunları vardır, ancak bunlar aşılmaz sorunlar değildir. Bugün var olan durumu, eğilimleri gerçekçi ve günümüze uygun olarak saptamak, geçmişteki deneyimlerimizden de yararlanmak temelinde belirlenecek sendikal politika ile sorunları aşabiliriz. Türkiye sendikal hareketine yeni bir açılım ve soluk getirebiliriz.

İşçilerin özgür, onurlu, insanca yaşaması, toplumun demokratikleşmesi ve ülkemizin kalkınmasına katkı da bulunabiliriz.

İMZALAR

KAYNAKLAR

KİTAPLAR MAKALELER

Aziz Çelik (Editör), 2020, Emeğe karşı Sermaye Darbesi, DİSKAR, İstanbul, 2020.

Aziz Çelik, "Topyekûn Uzlaşma Tezleri Celal A. Kanat'ın Tezleri Üstüne Eleştirel Notlar)", Yeni Açılım, Sayı 23, Mart-Nisan 1990.

Ajans TÜBA, İş, İşçi Çalışma Bülteni, No.470, 5.11.1984.

Ajans TÜBA, İş İşçi Çalışma Bülteni, 27 Mayıs 1985.

Can Şafak, "1980 Sonrası Sendikal Hareket ve Sorunları", Düşün, Sayı 27, Haziran 1986.

Can Şafak, "İlkbahar Eylemleri Üzerine – Gecikmiş- Düşünceler", Yeni Açılım, Sayı 19, Kasım 1989.

Can Şafak, Türkiye'de Toplu Pazarlığın Değişen Çizgisi (1980-2005), Çalışma ve Toplum, 2006/3.

Cangül Örnek, "Türk Ceza Kanunu'nun 141 ve 142. Maddelerine İlişkin Tartışmalarda Devlet ve Sınıflar", Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, Cilt 69, No. 1, 2014.

Celal A. Kanat, "Günümüzde İşçi Hareketi ve Sendikal Politikalar Üzerine Birkaç Tez", Yeni Açılım, Sayı 19, Kasım 1989.

Cemal Azmi Poyraz. Koş Cemal Koş, Belge Yayınları, İstanbul, 2017.

Devrimci Sınıf Sendikacılığı Hareketi, Otomobil-İş Sendikası Merkez Yönetim Kurulu'na Yanıt, Sermayeye Tam Teslimiyetin Adı "Yeni Sendikal Anlayış", Tarihsiz.

Dursun Özden, "Geleneksel mi, Çağdaş Sendikacılık mı?", Yeni Açılım, Sayı 23, Mart-Nisan 1990, s. 48-52.

Hasan Cemal, "İşçi Sahipsiz Kalınca...", Cumhuriyet, 11 Temmuz 1985.

Henri Krasucki, Çağdaş Sendikaya Evet, Amaç Yayıncılık, Genel Sıra N0: 2, İşçi Hareketleri Tarihi ve Sendikacılık Dizisi: 1, İstanbul, Ekim 1987.

Hermann Aksen, "Sosyalist Sınıfsal Konum ve İnsanlık Çıkarları, Günümüzde Barış İçinde Birarada Var Olma", Yeni Açılım, Sayı 11, Mart 1989.

Hikmet Çiçek, "ASELSAN İşçileri Dayanışma Bekliyor", 2000'e Doğru, 25 Şubat 1990.

İlhan Selçuk, "ASELSAN'ın Tedirginliği", Cumhuriyet, 6 Mart 1990.

İnci Bıçkıcıoğlu, "ASELSAN'da sıkıyönetim işçiler açlık grevinde", 2000'e Doğdu, 4 Mart 1990.

İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 1 no.lu Askerî Mahkemesi'nin 8.3.1983 gün ve 1982/202 karar no.lu kararı, Gerekçeli Hüküm.

Mehmet Karaca, "Birlik, Yasallık, Yenilenme", Yeni Açılım, Sayı 7, Kasım 1988.

Korkut Boratav; XX. Yüzyıldan XXI. Yüzyıla: Türkiye Ekonomisinin Genel Görünümü; Özgür Üniversite'de 22 Şubat 2003 tarihinde verdiği konferansın banttan çözülmüş versiyonu; http://www.uzaklar.net/ Erişim: Ekim 2005.

Maden-İş Tarihi Çalışma Grubu, Derinden Gelen Kökler Cilt 2, TÜSTAV ve Birleşik Metal-İş Yayını, Sosyal Tarih Yayınları İşçi Hareketleri Dizisi 13, İstanbul, 2017.

Mehmet Sevim, Birleşmeye Evet! İltihaka Hayır! Yaşasın Maden-İş, Yaşasın DİSK, Yaşasın Metal İşçilerinin Birliği, İstanbul, tarihsiz broşür.

MESS, Gelenek ve Gelecek, MESS Yayını, İstanbul, 2000.

Muteber Yıldırım, "Kongreden Notlar", Gündem, 23 Mayıs 1993.

Nazım Alpman, Emeğin Şövalyeleri Netaş Grevi 1986, A7 Kitap, Yayın No 93, İstanbul, Ekim 2018.

Oktay Tan, "Üretim mi İş Güvenliği mi?", Otomobil-İş, Sayı 7, 20 Mayıs 1985.

Özgürlük Dünyası, "Türk-İş 15. Olağan Genel Kurulu Yapıldı Genel Kurulda İşçiler ve Düşünceleri Yoktu", Sayı 15. Bkz. https://ozgurlukdunyasi.org/arsiv/

Rıfat Güler, "Yeni ve Daha Güçlü Bir Sendikal Hareket İçin", Yeni Açılım, Sayı 7, Kasım 1988.

Sedat Karaçam, "Bir Daha 'Bugünkü Aklım Olsaydı' Dememek İçin", Gün, Sayı 1, Mart 1985.

Tanıl Bora, "Otomobil-İş Sendikası Kongresi ve 'Birlik'", Birikim, Kasım 1989.

Tanıl Bora – Belma Akçora. "DİSK'li işçiler nereye gidiyor? Yeni Gündem, Sayı 15, 16-22 Haziran 1986.

TKP, Türkiye Komünist Partisi 5. Kongre Belgeleri (I), TKP Yayınları, Kasım 1983.

Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Ortak Yayını, 2. Cilt, İstanbul 1998.

Sedat Karaçam, "Bir Daha 'Bugünkü Aklım Olsaydı' Dememek İçin", Gün, Sayı 1, Mart 1985.

Sedat Karaçam, "Neden Otomobil-İş?", Gün, Sayı 2, Nisan 1985.

Selçuk Çalhan, "Teknolojik Devrim Sendikal Savaşımı Nasıl Etkiliyor? Ya Da Çağdaş Sendika Gerekli midir?", Yeni Açılım, Sayı 19, Kasım 1989.

Şahin Önayak, Türkiye Bağımsız Otomobil-İş Netaş Grevi 1983-1988, Ozan Matbaacılık, İstanbul, 2021.

Türk-İş, 50. Yıl, Belgelerle Türk-İş Tarihi (1980-1992), (Hazırlayan Yıldırım Koç), Ankara, Temmuz 2020.

Y. Krasin, "Diyalog-İşbirliği, Ortaklık-Bağışıklık (Tartışma Tezleri", Yeni Açılım, Sayı 5, Eylül 1988, s. 68-69.

Yıldırım Koç, "12 Eylül Sonrasında İşçi Çıkarma Yasağı", Mülkiyeliler Birliği Dergisi, Cilt XXII, Sayı 205, Ocak-Şubat-Mart 1988.

Yıldırım Koç, "DİSK'in Yeniden Faaliyete Geçişi", Aydınlık, 5 Eylül 2020.

Yıldırım Koç, "30. Yıldönümünde 12 Eylül Darbesi ve İşçi Sınıfı", Mülkiye 2010, Cilt: XXXIV, Sayı:268.

BELGELER

Maden-İş ve Otomobil-İş Birleşme Komisyonu Protokolleri (04.12.1992, 04.12.1992, 11.12.1992, 21.12.1992, 29.12.1992, 12.01.1993, 21.01.1993, 28-29.01.1993, 02.02.1993, 10.02.1993, 15.02.1993 tarihlerini taşıyan 11 tutanak).

Maden-İş ve Otomobil-İş Birleşme Komisyonu, "Birliğin Gerekliliği ve Tarihsel İlişkilerimiz" (11.12.1992 tarihli Tutanak III ile kabul edilen metin).

Maden-İş ve Otomobil-İş Birleşme Komisyonu, "Temel Yaklaşımlar" (28-29.1.1993 tarihli Tutanak VIII'de 13 sayfa olarak imzalandığı kaydedilen metin).

Maden-İş ve Otomobil-İş Birleşme Komisyonu, "Sendikal Politikamızın Temelleri ve Genel Doğrultuları" (21.1.1993 tarihli Tutanak VII ile komisyon tarafından tek metin haline getirilen ve daktilo edilmesi kararlaştırılan ve 28-29.1.1993 tarihli Tutanak VIII'de 6 sayfa halinde imzalandığı kaydedilen metin).

1. Ordu ve Sıkıyönetim Komutanlığı, 29 Nisan 1983 tarih ve SVL. İLR. 7130-717-83/ SYNT.1.Ks. (Sen) sayılı yazı.

Otomobil-İş, 1. Ordu ve Sıkıyönetim Komutanlığı'na 16 Mayıs 1983 tarih ve 003-83-258/2289 sayılı yazı; İstanbul Valiliği'ne, 16 Mayıs 1983 tarih ve 003-83-214/2245 sayılı yazı; İstanbul Emniyet Müdürlüğü'ne 16 Mayıs 1983 tarih ve 003-83-215/2244 sayılı yazı.

1. Ordu ve Sıkıyönetim Komutanlığı, 8 Temmuz 1983 tarih ve 7130-1989-83/SYNT.1.Ks.(Sen) yazısı; Genel Kurul Tutanağı, 21.9.1983.

Birleşik Metal İşçileri Sendikası (Eski Adıyla Otomobil-İş Sendikası) 4-5 Eylül 1993 Tarihli Olağanüstü Genel Kurul Divan Tutanağı; Birleşik Metal-İş Arşivi.

Birleşik Metal-İş, 17 Eylül 1993 tarihli ve 002-93-26/47 ve 002-93-27/48 sayılı yazılar.

Birleşik Metal-İş, 28.9.1993 tarih ve 002-93-174 sayılı yazı.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, 22.12.1983 tarih ve 13-651-12-865 sayılı yazı.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, 19 Haziran 1990 tarih ve 290-10-06-10-676/9425 sayılı yetki belgesi..

T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Çalışma Genel Müdürlüğü, 23.9.1988 tarih ve 13-676/15106 sayılı yazı.

T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Çalışma Genel Müdürlüğü, 23.9.1988 tarih ve 13-676/15104 sayılı yazı.

T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Çalışma Genel Müdürlüğü, 23.9.1988 tarih ve 13-676/15105 sayılı yazı.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Çalışma Genel Müdürlüğü, 3 Ocak 1990 tarih ve 10-676/82-152 sayılı tespit yazısı.

Çankaya 1. İlçe Seçim Kurulu Başkanlığı, 12.10.1983 tarih ve 1265 sayılı yazı.

Denizli Valiliği, 6 Aralık 1984 tarih ve 27-2249 sayılı yazı.

DİSK, 21.9.1993 tarih ve 587/EG-128 sayılı yazı.

Ege Ordu ve Sıkıyönetim Komutanlığı'nın 2 Aralık 1983 tarih ve HRK-7130-1460-83/ SYNT-SVL.İŞL.1.ks. sayılı emri.

Eskişehir Sıkıyönetim Komutanlığı, 3 Ocak 1984 gün ve 7130-27-84/İSTH sayılı yazı.

Eskişehir Sıkıyönetim Komutanlığı, 12 Mart 1984 tarih ve 7130-370-84/İSTH sayılı yazı.

Eskişehir İli Emniyet Müdürlüğü, 21 Mart 1984 tarih ve 2387 sayılı yazı.

Otomobil-İş, Av. Nuran Kortel'e 16 Mayıs 1983 tarih ve 003-83-212/2232 sayılı yazı; Av. Bekir Ekinci, 16 Mayıs 1983 tarih ve 003-83-213/2234 sayılı yazı.

İstanbul Emniyet Müdürlüğü, 11 Kasım 1983 tarih ve 70918 sayılı yazı.

Kadıköy İlçe Emniyet Amirliği, 30.4.1984 tarih ve V.2780 sayılı tebliğ; Birleşik Metal-İş Arşivi.

Genel Kurul Tutanağı, 21.7.1983.

İstanbul Emniyet Müdürlüğü, 17 Ocak 1984 tarih ve 2358 sayılı yazı; Çalışma Bakanlığı, 6 Aralık 1983 tarih ve 13-651-12-81(1) sayılı yazı.

İstanbul 6. İş Mahkemesi, 31.1.1986 tarih ve E: 1985/323 D.İş, K: 1986/5.

İstanbul 6. İş Mahkemesi, 21.1.1986, Hâkim 22296.

Otomobil-İş, İstanbul Vilayet Makamına 20 Ocak 1984 tarih ve 003-84-2/620 sayılı yazı.

Otomobil-İş, 7 Kasım 1985 tarih ve 003-85-259/5349 sayılı; 7 Kasım 1985 tarih ve 003-85-214/5304 sayılı; 7 Kasım 1985 tarih ve 003-85-258/5348 sayılı; 8 Kasım 1985 tarih ve 003-85-329/5427 sayılı yazılar:

Otomobil-İş Bursa Şubesi, 4 Mayıs 1981 tarihli yazı.

Otomobil-İş, Vilayet Yüksek Katına İzmir 7 Aralık 1978 tarih ve (021-6)-78-1/5113 sayılı yazı; Birleşik Metal-İş Arşivi.

Otomobil-İş, Valilik Makamına İzmir 24 Mayıs 1984 tarih ve 21-6-84-2/6326 sayılı yazı.

Otomobil-İş, Valilik Yüksek Katına İzmir 22 Kasım 1984 tarih ve 021-6-84-5/10018 sayılı yazı; Birleşik Metal-İş Arşivi.

Otomobil-İş, Ege Ordu ve Sıkıyönetim Komutanlığına 28 Kasım 1984 tarih ve 0216.84.6/10.198 sayılı yazı.

Otomobil-İş, Konya Valilik Makamına 23 Şubat 1984 tarih ve 021-12-84-3/1997 sayılı yazı.

Otomobil-İş Sendikası Vekili Av. Bahattin Acar, Kaymakamlık Makamına Seydişehir 11 Nisan 1984 tarihli yazı.

Konya Seydişehir Emniyet Amirliği, 12 Nisan 1984 tarih ve S Bür. 527 sayılı yazı.

Otomobil-İş, Konya Bölge Çalışma Müdürlüğü'ne 021-12-84-2/7725 sayılı yazı.

Otomobil-İş, Denizli Valiliği'ne, 13 Şubat 1984 tarih ve 021-16-84-3/1096 sayılı yazı.

Otomobil-İş, Gelen Evrak, Tarih 23 Haziran 1984, K. No. 6686, D. No. 021.

Otomobil-İş, Valilik Makamına Denizli 4 Aralık 1984 tarih ve 021-16-84-12/10634 sayılı yazı.

Otomobil-İş, Eskişehir Valiliği'ne 29 Ağustos 1983 tarih ve 021-10-83-1/3337 sayılı yazı.

Otomobil-İş Genel Merkez Yönetim Kurulu, 26 Eylül 1983 tarih ve 8 sayılı kararı.

Otomobil-İş, İstanbul Valiliği'ne 5 Ekim 1983 tarih ve 021-13-83-1/3602 sayılı yazı.

Otomobil-İş, İçişleri Bakanlığı'na. 16 Şubat 1984 tarih ve 002-84/2-1346 sayılı yazı.

Otomobil-İş, 1. Ordu ve Sıkıyönetim Komutanlığı'na 6 Mart 1984 tarih ve 021-13-84-6/1919 sayılı yazı.

Otomobil-İş, İstanbul Vilayet Makamı'na, 27.6.1984 tarih ve 021-20-84-1/6075 sayılı yazı.

Otomobil-İş, 10 Şubat 1986 tarih ve 1985/323 D.İş Dosya No.lu dilekçe aslı.

Otomobil-İş, Bolu Valiliği'ne. 21 Mart 1984 tarih ve 021-18-84-4/3257 sayılı yazı.

Otomobil-İş, Bolu Valiliği'ne 20 Kasım 1984 tarih ve 021-18-84-23/9962 sayılı yazı;

Otomobil-İş, Sakarya Bölge Çalışma Müdürlüğü'ne 19 Aralık 1984 tarih ve 021-18-84-24/11060 sayılı yazı.

Otomobil-İş Sendikasının 17-18 Aralık 1983 Günü Yapılan 9. Olağan Genel Kurul Tutanağı.

Otomobil-İş Sendikasının 12-13-14 Aralık 1986 Günleri Yapılan 10. Genel Kurul Toplantı Tutanağı.

Otomobil-İş, Tekirdağ Valilik Makamına, 8 Ağustos 1985 tarih ve 021-8-85-11/3853 sayılı yazı.

Otomobil-İş, Çerkezköy Kaymakamlık Makamına 9 Eylül 1985 tarih ve 021-8-85-12/4460 sayılı yazı.

Otomobil-İş, Çerkezköy Kaymakamlık Makamına 28 Temmuz 1986 tarih ve 021-8-86-1/4585 sayılı yazı.

Otomobil-İş, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Edirne Bölge Müdürlüğü'ne, 28 Mart 1990 tarih ve 002-90-769/1030 sayılı yazı.

İsmail Aykanat, Kırıkkale Şube Raporu, 12.9.1984. El yazması orijinal belge.

Ankara Valiliği Emniyet Müdürlüğü, 4 Temmuz 1986 tarih ve 06.SED.154 sayılı yazı.

Otomobil-İş, Valilik Yüksek Makamına Bilecik, 28 Ocak 1992 tarih ve 002-92-137/197 sayılı yazı.

Otomobil-İş Seydişehir Şubesi, 7 Kasım 1987 tarih ve 021-12-87/001 sayılı yazı.

Otomobil-İş, Valilik Yüksek Makamına Konya, 11 Kasım 1987 tarih ve 021-12-87-14/4647 sayılı yazı.

Otomobil-İş, Kaymakamlık Yüksek Makamına Seydişehir, 11 Kasım 1987 tarih ve 021-12-87-13/4646 sayılı yazı.

Otomobil-İş, Çalışma ve. Sosyal Güvenlik Bakanlığı Konya Bölge Müdürlüğü'ne 11 Kasım 1987 tarih ve 021-12-87-12/4645 sayılı yazı.

Otomobil-İş, Abdülkadir Güler'e, 11 Kasım 1987 tarih ve 021-12-87-15/5658 sayılı yazı.

Otomobil-İş, Valilik Makamına Konya, 11 Kasım 1987 tarih ve 021-12-78-18/4651 sayılı yazı.

Otomobil-İş, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Konya Bölge Müdürlüğü'ne, 11 Kasım 1987 tarih ve 021-12-87/16/4649 sayılı yazı.

Otomobil-İş, Kaymakamlık Yüksek Makamına Konya-Seydişehir, 28 Mart 1990 tarih ve 767/1928 sayılı yazı.

Otomobil-İş, 31 Ağustos 1983 tarih ve 021-11-83-1/3348 sayılı yazı.

Otomobil-İş, 31 Ağustos 1983 tarih ve 021-11-83-1/3348 sayılı yazı.

Otomobil-İş Karadeniz Ereğli Şubesi Genel Kurul Tutanağı, 26 Şubat 1984.

Otomobil-İş, 9 Mart 1984 tarih ve 1984/1-5 sayılı yazı.

Seçim Sandık Kurulu Başkanlığı, Tasnif Cetveli. 16 Kasım 1986.

Otomobil-İş Zonguldak Ereğli Şubesi, Otomobil-İş Genel Başkanlığı'na 15 Mayıs 1978 tarih ve 74 sayılı yazı.

Otomobil-İş Zonguldak Ereğli Şubesi, Otomobil-İş Genel Başkanlığı'na 11 Ağustos 1987 tarih ve 85 sayılı yazı.

Disiplin Kurulu Raporu, 4 Aralık 1987.

Otomobil-İş, Temyiz dilekçesi, 10 Şubat 1986 tarih ve Dosya No: 1985/323 D.İş.

Otomobil-İş Sendikasının İstanbul 1 No.lu Kartal Şubesinin 8 Mart 1986 Günü Yapılan 3 cü Olağan Genel Kurulun Tutanağı.

21 Mart 1986 tarih ve 34-SND-032 sayılı "çok ivedi" ibareli yazı;.

T.C. İstanbul İli Emniyet Müdürlüğü Gayrettepe, Güvenlik Şube, 21 Mart 1986 tarih 42451 sayı ve 34-SNG-032 kodlu yazı.

Türkiye Otomobil-İş Sendikası Kocaeli Şubesi 4. Olağan Genel Kurul Tutanağı.

İstanbul 7. İş. Mahkemesi, 11.10.1985 tarih ve E: 1985/50, K: 1985/323 sayılı karar.

Yargıtay 9. Hukuk Dairesi, 19.11.1985 tarih ve E: 1985/10970, K: 1985/10690 sayılı karar.

İstanbul 7. İş Mahkemesi, 23.6.1986 tarih ve E: 1985/645, K: 1986/333 sayılı karar.

Tutanak, 22.10.1989.

Otomobil-İş, 28 Haziran 1978 tarih ve 021-5-78-1/2857 sayılı yazı.

Kongre Tutanağı, 22 Temmuz 1979.

Kongre Tutanağı, 11.4.1982.

Otomobil-İş Ankara Şubesi, 29 Eylül 1983 tarih ve (021-5)81/96 sayılı yazı.

Genel Kurul Tutanağı, 12 Mayıs 1985; Birleşik Metal-İş Arşivi.

Otomobil-İş Sendikası Ankara Şubesinin 23.2.1992 Günü Yapılan Olağan Genel Kurul Divan Tutanağı.

Otomobil-İş, Valilik Yüksek Makamına Bilecik, 28 Ocak 1992 tarih ve 002-92-137/197 sayılı yazı.

Tutanak, 1.2.1986.

Otomobil-İş, 6 Mart 1987 tarih ve 406-87-10/1596 sayılı yazı.

Otomobil-İş Disiplin Kurulu, Yönetim Kurulu'na 10 Nisan 1978 tarihli yazı.

Otomobil-İş, 20 Mayıs 1987 tarih ve 021-4-87-4/2549 sayılı yazı.

Otomobil-İş, 20 Mayıs 1987 tarih ve 021-4-87-8/2553 sayılı yazı.

Otomobil-İş Bilecik Şubesi, 21 Mart 1988 tarih ve 1 sayılı karar.

Otomobil-İş, 27 Mayıs 1988 tarih ve 002-88-1887/2633 sayılı yazı.

Osmaneli İlçe Seçim Kurulu Başkanlığı, Tutanak 22 Ocak 1989.

Otomobil-İş, 21 Mart 1984 tarih ve 021-18-84-4/3257 sayılı yazı.

Otomobil-İş, 20. Kasım 1984 tarih ve 021-18-84-23/9962 sayılı yazı.

Otomobil-İş, 19 Aralık 1984 tarih ve 021-18-84-24/11060 sayılı yazı.

Otomobil-İş Bolu Şubesi Genel Kurul Tutanağı, 5 Mayıs 1985.

Otomobil-İş Bolu Şubesi Yönetim Kurulu, İlan.

Otomobil-İş, 30 Nisan 1976 tarih ve 400-76-2/916 sayılı yazı.

Otomobil-İş Bursa Şubesi Genel Kurul Zaptı, 23 Nisan 1977.

Otomobil-İş, 2 Mayıs 1978 tarih ve (021-1) 78-1/2020 sayılı yazı.

Otomobil-İş, 2 Mayıs 1978 tarih ve (021-1) 78-2/2020 sayılı yazı.

Otomobil-İş, 11 Eylül 1978 tarih ve 021-1-78-3/3754 sayılı yazı.

Genel Kurul Divan Tutanağı, 2 Eylül 1979.

Osman Karahasanoğlu'nun 21 Temmuz 1981, Süleyman Yıldız'ın 6 Temmuz 1981, Zekai Şenol'un 5 Temmuz 1981, Şevket Kazak'ın 8 Temmuz 1981, Zekai Şen'in 5 Temmuz 1981, Hasan Öz'ün 10 Temmuz 1981 tarihli istifa dilekçeleri.

Kongre Tutanağı, 16 Ekim 1983.

Otomobil-İş Sendikası Bursa Şubesi'nin 9 Şubat 1986 Günü Yapılan Olağan Genel Kurulu Tutanağı.

Bursa İli Osmangazi İlçesi 1. Merkez İlçe Seçim Kurulu Başkanlığı Tutanağı, 28.12.1988 sayı 1988/1.

Otomobil-İş, 8 Ağustos 1985 tarih ve 021-8-85-11/3853 sayılı yazı.

Otomobil-İş, 31 Ocak 1985 tarih ve 021-8-85-6/522 sayılı yazı.

Otomobil-İş 12. Genel Kurul Tutanağı.

Otomobil-İş, 13 Şubat 1984 tarih ve 021-16-84-3/1096 sayılı yazı.

Otomobil-İş Denizli Şubesi Genel Kurul Tutanağı 8 Eylül 1985.

Denizli Merkez İlçe Seçim Kurulu Başkanlığı, 11.9.1985 tarih ve 1985/209 sayılı yazı.

Otomobil-İş Sendikası Denizli Şubesinin 2. Olağan Genel Kurul. Tutanağı.

Denizli İli Merkez 1. İlçe Seçim Kurulu Başkanlığı, 6 Eylül 1988 tarih ve 1988/380 sayılı yazı.

Otomobil-İş Sendikası Denizli Şubesi 2. Olağan Genel Kurul Tutanağı 28 Ağustos 1988.

Denizli İli Merkez 1. İlçe Seçim Kurulu Başkanlığı, 5 Eylül 1990 tarih ve 1990/150 sayılı yazı.

Otomobil-İş, 29 Ağustos 1983 tarih ve 021-10-83/3337 sayılı yazı.

Otomobil-İş, 16 Şubat 1984 tarih ve 021-10-84-1/1270 sayılı yazı.

İlçe Seçim Kurulu Tutanağı, 12 Ağustos 1984.

T. Otomobil-İş Sendikası Eskişehir Şubesi 2. Olağan Genel Kurul Tutanağı, 19.7.1987.

Türkiye Otomobil-İş Sendikası Eskişehir Şubemizin 17.6.1990 Günü Yapılan 3. Olağan Genel Kurul Divan Tutanağı.

T. Otomobil-İş Sendikası Eskişehir Şubesi 11.8.1991 Tarihinde Yapılan Olağanüstü Genel Kurulun Divan Tutanağı.

Eskişehir 1. M. İlçe Seçim Kurulu Başkanlığı, 13.8.1991 tarih ve 1991/146 sayılı Tutanak.

Otomobil-İş, 15 Kasım 1979 tarih ve (021-7)-792/5643 sayılı yazı.

Otomobil-İş, 28 Kasım 1979 tarih ve (021-7)-793/6008 sayılı yazı.

Gebze Emniyet Amirliği, 12.12.1979 tarih ve 2806 sayılı yazı.

Gebze Emniyet Amirliği, 12.12.1979 tarih ve 2806 sayılı yazı; Birleşik Metal-İş Arşivi.

Otomobil-İş, 18 Aralık 1979 tarih ve (021-7)-79-15/6490 sayılı yazı; Birleşik Metal-İş Arşivi.

Otomobil-İş, 26 Aralık 1979 tarih ve (021-7)-79-17/6601 sayılı yazı; Birleşik Metal-İş Arşivi.

Genel Kurul Tutanağı, 2 Ekim 1983.

Türkiye Otomobil-İş Sendikası Gebze Şubesi 4. Olağan Genel Kurul Tutanağı.

Otomobil-İş Gebze Şubesi, 7 Şubat 1986 tarih ve 021-7086 sayılı yazı.

Gebze İlçe Seçim Kurulu başkanlığı, 4.2.1986 tarih ve 1986/1 sayılı karar.

T. Otomobil-İş Sendikası Gebze Şubesinin 18 Aralık 1988 Günü Yapılan 5. Olağan Genel Kurul Tutanağı.

Gebze İlçe Seçim Kurulu, 18.12.1988 Pazar Günü Yapılan Otomobil-İş Sendikası Gebze Şubesi Yönetim Kurulu Seçiminde Kazananların Kesinleşmiş Listesidir.

(Otomobil-İş) Türkiye Otomotiv, İmal, Montaj, Demir, Çelik, Makine ve Metalden Mamul Eşya Sanayi İşçileri Sendikası Gebze Şubesinin 27 Ekim 1991 Günü Yapılan 6. Olağan Genel Kurul Tutanağı.

Otomobil-İş, 7 Aralık 1978 tarih ve (021-6)-78-1/5113 sayılı yazı.

Divan Zaptı, 23.10.1983.

Genel Kurul Tutanağı, 13.10.1985.

İzmir Merkez Birinci İlçe Seçim Kurulu Tutanağı, 16 Ekim 1985.

Otomobil-İş Sendikası İzmir Şubesinin 5 Ekim 1986 Günü Yapılan Olağan Genel Kurul Tutanağı.

T. Otomobil-İş Sendikası İzmir Şubesinin 19.5.1991 Günü Yapılan Olağanüstü Genel Kurul Divan Tutanağı.

T. Otomobil-İş Sendikası İzmir Şubesinin 23.2.1992 Günü Yapılan Olağan Genel Kurul Divan Tutanağı.

Otomobil-İş, 31 Ağustos 1983 tarih ve 021-11-83-1/3348 sayılı yazı. Birleşik Metal-İş Arşivi.

Otomobil-İş, 31 Ağustos 1983 tarih ve 021-11-83-1/3348 sayılı yazı.

Otomobil-İş Karadeniz Ereğli Şubesi Genel Kurul Tutanağı, 26 Şubat 1984.

Otomobil-İş, 9 Mart 1984 tarih ve 1984/1-5 sayılı yazı.

Otomobil-İş Karadeniz Ereğli Şubesi 2. Olağan Genel Kurul Divan Tutanağı, 16 Kasım 1986.

Seçim Sandık Kurulu Başkanlığı, Tasnif Cetveli. 16 Kasım 1986.

Otomobil-İş, 4 Ocak 1978 tarih ve (021-3)-78-1/8 sayılı yazı.

Otomobil-İş, 22 Şubat 1978 tarih ve (021-3)-78-3/918 sayılı yazı.

Kongre Tutanağı, 9 Mart 1980.

Kongre Tutanağı, 23 Ekim 1983.

Haydar Demir, 11.10.1984 tarihli (kayıtlı) dilekçe.

Suat Bölükbaşı, 12 Mart 1984 tarihli dilekçe.

Vedat Bölen, 12 Mart 1984 tarihli dilekçe.

Sait Zorlu, 12 Mart 1984 tarihli dilekçe.

Mustafa Erdil, 12 Mart 1984 tarihli dilekçe.

Otomobil-İş, 22 Şubat 1985 tarih ve 021-3-85/522 sayılı yazı.

Resul Ekinci, 5.4.1984 tarih ve 017-84-360 sayılı yazı.

Otomobil-İş Sendikasının İstanbul 1. Nolu Kartal Şubesinin 8 Şubat 1986 Günü Yapılan 3 cü Olağan Genel Kurulun Tutanağı.

Otomobil-İş Kartal Şubesi, 19 Aralık 1988 tarih ve 017-88-1368 sayılı yazı.

Genel Kurul Tutanağı, 3 Haziran 1984.

Kayseri Merkez 2. İlçe Seçim Kurulu Başkanlığı, 6.6.1984 tarih ve 1984/19 sayılı karar.

Otomobil-İş, 28 Aralık 1985 tarih ve 003-85-343/6167 sayılı yazı.

Otomobil-İş Kayseri Şubesi, 11.1.1986 tarih ve 6 sayılı yazı.

Merkez 1. İlçe Seçim Kurulu Başkanı, Tutanak, 4.12.1986.

Otomobil-İş Sendikası Kayseri Şubesinin 24 Mayıs 1987 Günü Yapılan Olağan Genel Kurul Tutanağı.

Tutanak, Merkez 2. İlçe Seçim Kurulu Başkanı, 27.5.1987; Birleşik Metal-İş Arşivi.

Otomobil-İş, 8 Haziran 1984 tarih ve 021-19-84-1/6596 sayılı yazı.

Otomobil-İş, 8 Haziran 1984 tarih ve 021-19-83-1/6596 sayılı yazı.

Genel Kurul Tutanağı, 2 Ekim 1983.

Kocaeli Merkez 1. İlçe Seçim Kurulu Başkanlığı, Tutanak, 5.10.1983.

Türkiye Otomobil-İş Sendikası Kocaeli Şubesi 4. Olağan Genel Kurul Tutanağı.

Kocaeli Merkez 1. İlçe Seçim Kurulu Başkanlığı, Tutanak, 19 Şubat 1986.

Kocaeli Merkez 1. İlçe Seçim Kurulu Başkanlığı'nın 18 Şubat 1986 tarih ve 1-1986/4-12 sayılı kararı.

Türkiye Otomobil-İş Sendikası Kocaeli Şubesinin 8 Ocak 1989 Günü Yapılan 5. Olağan Genel Kurulu Divan Tutanağı.

Kocaeli Merkez 1. İlçe Seçim Kurulu Başkanlığı, Tutanak, 11 Ocak 1989.

Otomobil-İş, 12 Eylül 1984 tarih ve 021-22-84-5/8064 sayılı yazı.

Şişli 1 No'lu İlçe Seçim Kurulu Başkanlığı, 13.3.1985 tarih ve 1985/22 sayılı yazı.

Şişli 1 No'lu İlçe Seçim Kurulu Başkanlığı, 24.2.1988 tarih ve 1988/18 sayılı yazı.

T. Otomobil-İş Sendikası Mecidiyeköy Şubesinin 21 Şubat 1988 Tarihinde Yapılan 2. Olağan Genel Kurul Tutanağı.

T. Otomobil-İş Sendikası İst. 3 Nolu Mecidiyeköy Şubesinin 02.09.1990 Tarihinde Yapılan Olağan Genel Kurul Divan Tutanağı.

İlçe Seçim Kurulu Başkanlığı, Tutanak, 4.9.1990.

İlçe Seçim Kurulu Başkanlığı, Tutanak, 9.2.1992.

Bahattin Aymelek, 10.12.1992 tarihli dilekçe.

Otomobil-İş Mecidiyeköy Şubesi Yönetim Kurulu'nun 15.1.1993 tarih ve 12 sayılı kararı.

Otomobil-İş Mecidiyeköy Şubesi Yönetim Kurulu, 18 Ocak 1993 tarihli yazı.

T. Otomobil-İş Sendikası İstanbul 3 Nolu Mecidiyeköy Şubesi Olağanüstü Genel Kurul Divan Tutanağı.

Kâğıthane İlçe Seçim Kurulu Başkanlığı, 17.02.1993 tarih ve 1993-18 sayılı yazı.

Otomobil-İş, 4 Ocak 1988 tarih ve 021-9-99-1/4 sayılı yazı.

Otomobil-İş, 28 Eylül 1983 tarih ve 021-9-83-2/3529 sayılı yazı.

T.C. Sakarya 1. Merkez İlçe Seçim Kurulu Başkanlığı, 14.11.1983 tarih ve 1983/2629 sayılı yazı.

Otomobil-İş Sakarya Şubesi Genel Kurul Tutanağı.

Otomobil-İş, 30 Mayıs 1985 tarih ve 021-20-85-6/2609 sayılı yazı.

Genel Kurul Tutanağı, 18.8.1985.

T. Otomobil-İş Sendikası İstanbul 5 Nolu Sefaköy Şubesi 7 Ağustos 1988 Günü Yapılan 2. Olağan Genel Kurul Divan Tutanağı.

Bakırköy 1. İlçe Seçim Kurulu Başkanlığı, 10.8.1988 tarih ve 1988/28 sayılı yazı.

Küçükçekmece 1. İlçe Seçim Kurulu Başkanlığı, 15.8.1990 tarih ve 1990/14 sayılı karar.

T. Otomobil-İş Sendikası İst. 5 Nolu Sefaköy Şubesinin 16.2.1992 Günü Yapılan Olağan Genel Kurul Divan Tutanağı.

Otomobil-İş, 2 Aralık 1983 tarih ve 021-12-83-4/4432 sayılı yazı.

Abdülkadir Kavruk, 15 Ocak 1984 tarihli yazı.

Otomobil-İş Yönetim Kurulu Toplantısı, 21 Şubat 1984 tarihli (sayı verilmemiş).

Otomobil-İş, 23 Şubat 1984 tarih ve 021-12-84-3/1997 sayılı yazı.

Otomobil-İş, 31 Mayıs 1984 tarih ve 022-12-84-10/6371 sayılı yazı.

Otomobil-İş Seydişehir Şubesi Genel Kurul Tutanağı, 27 Ocak 1985.

Genel Kurul Tutanağı, 27 Ocak 1985.

Seydişehir İlçe Seçim Kurulu Başkanlığı, 4 Şubat 1985 tarih ve 1985/31 sayılı yazı.

Otomobil-İş, 11 Kasım 1987 tarih ve 021-12-87-14/4647 sayılı yazı.

Otomobil-İş, 11 Kasım 1987 tarih ve 021-12-87-13/4646 sayılı yazı.

Otomobil-İş, 11 Kasım 1987 tarih ve 021-12-87-12/4645 sayılı yazı.

Otomobil-İş, 20 Şubat 1984 tarih ve 021-13-84-3/1367 sayılı yazı.

Genel Kurul Tutanağı, 19.8.1984.

İlçe Seçim Kurulu, Tutanak, 19.8.1984.

Olağanüstü Genel Kurul Tutanağı, 26.1.1986.

İlçe Seçim Kurulu, Tutanak, Tarihsiz.

Türkiye Otomotiv, İmal, Montaj, Demir, Çelik, Makine ve Metalden Mamul Eşya Sanayi İşçileri Sendikası İst. 4 Nolu Topkapı Şubesinin 13 Mayıs 1990 Günü Yapılan 3. Olağan Genel Kurul Tutanağı.

Zeytinburnu İlçe Seçim Kurulu başkanlığı, 16.5.1990 tarih ve 1990/121 sayılı yazı ve ekindeki İlçe Seçim Kurulu Kesin Seçim Listesi, 16.5.1990.

Tutanak, 11.6.1990, Başkan Asliye Ceza hâkimi Samim Alaçam ve Katip Ali Karataş imzalı.

Türkiye Otomobil-İş Sendikası İst. 4 Nolu Topkapı Şubesinin 17.6.1990 Günü Yapılan Olağanüstü Genel Kurul Divan Tutanağı.

T. Otomobil-İş Sendikası İst. 4 Nolu Topkapı Şubesinin 2.2.1992 Günü Yapılan Genel Kurul Divan Tutanağı.

Genel Kurul Tutanağı, 5 Ağustos 1984.

Üsküdar 1. İlçe Seçim Kurulu Başkanlığı, 8.8.1984 tarih ve 1984/340 sayılı yazı.

2 Nolu Ümraniye Şubesi Olağanüstü Genel Kurul Tutanağı, 8 Eylül 1985.

Üsküdar 1. İlçe Seçim Kurulu Başkanlığı, 11.9.1985 tarih ve 1985/132 sayılı yazı.

Otomobil-İş, 28 Aralık 1985 tarih ve 003-85-340/6164 sayılı yazı.

Türkiye Otomobil-İş Sendikası İstanbul 2 Nolu Ümraniye Şubesinin 14 Haziran 1987 Günü Yapılan 2. Olağan Genel Kurul Tutanağı.

Otomobil-İş, 19 Haziran 1987 tarih ve 021-15-87 sayılı yazı.

Ümraniye Şubesi Yönetim Kurulu Karar Defteri, 5.11.1988 tarih ve 17 sayılı karar.

Otomobil-İş, 21 Nisan 1989 tarih ve 002-89-899/1223 sayılı yazı.

Türkiye Otomotiv, İmal, Montaj, Demir, Çelik, Makina ve Metalden Mamul Eşya sanayi İşçileri Sendikası İst. 2 Nolu Ümraniye Şubesinin 20 Mayıs 1990 Günü Yapılan 3. Olağan Genel Kurul Tutanağı.

Ümraniye İlçe Seçim Kurulu başkanlığı, 23.5.1990 tarih ve 1990/240 sayılı yazı.

T. Otomobil-İş Sendikası İst. 2 Nolu Ümraniye Şubesinin16.2.1992 Günü Yapılan Olağan Genel Kurul Divan Tutanağı.

Otomobil-İş Topkapı. Şubesi, 15.8.1988 tarih ve 021-13-88/477 sayılı yazı.

Ankara Birinci İş Mahkemesi'nin 5 Nisan 1990 tarih ve E. No:1990/1, K. No: 6649 sayılı kararı.

Yargıtay 9. Hukuk Dairesi, 30 Mayıs 1990 tarih ve E· No: 6095, K. No: 6649 sayılı ilamı.

Otomobil-İş, 12 Kasım 1990 tarihinde 001-90-935/4288 sayılı yazı.

Otomobil-İş, 31 Aralık 1990 tarih ve 001-90-1186/4937 sayılı yazı.

Otomobil-İş, 17 Kasım 1990 tarih ve 120 sayılı kararı.

Otomobil-İş, İlçe Seçim Kurulu Başkanlığı'na, 19 Kasım 1990 tarih ve 2889/4395 sayılı yazı.

Anayasa Mahkemesi, 31 Mart 1992 tarih ve E. 1991/18, K.1992/2 sayılı karar.

Otomobil-İş 12. Olağan Genel Kurul Tutanağı.

Otomobil-İş, Vilayet Makamı'na 5 Mayıs 1993 tarih ve 002-93-840/1279 sayılı yazı.

Tutanak, 22 Mayıs 1993. İmzalar, Hükümet Komiseri Birsen Aykurt, Otomobil-İş Genel Sekreteri Servet Baykan, Otomobil-İş Vekili Av. Hikmet Korubeyli, delegeler Fikri Bayır, Muzaffer Şahin, Hamza Kılavuz.

Otomobil-İş Sendikasının 22-23 Mayıs 1993 Tarihli Olağanüstü Genel Kurul Divan Tutanağı.

Türkiye Maden-İş Sendikası'nın 3-4 Temmuz 1993 tarihinde Toplanan Olağanüstü Genel Kurul Divan Tutanağı.

Türkiye Maden-İş Sendikası'nın 3-4 Temmuz 1993 tarihinde Toplanan Olağanüstü Genel Kurul Divan Tutanağı.

ÇALIŞMA RAPORLARI TÜZÜKLER TOPLU İŞ SÖZLEŞMELERİ

Hak-İş, 3. Genel Kurul Çalışma Raporu, 19-20 Aralık 1981, Ankara, 1981.

Maden-İş, Türkiye Maden-İş Sendikası Anatüzüğü, Maden-İş Yayınları, No 19, İstanbul 1974.

Maden-İş, Türkiye Maden-İş Sendikası 24. Merkez Genel Kurulu'na Sunulacak Karar Tasarıları, 7-8 Mart 1992, Uluslararası Basın Merkezi, İstanbul, 1992.

Otomobil-İş, 8. Genel Kurul Çalışma Raporu 9 Haziran 1980, İstanbul, 1980.

Otomobil-İş, 9. Genel Kurul Çalışma Raporu 17-18 Aralık 1983, İstanbul, 1983.

Otomobil-İş, Çalışma Raporu 1983-1986 10. Merkez Genel Kurulu 12-14 Aralık 1986, İstanbul, 1986.

Otomobil-İş, XI. Olağan Merkez Genel Kurulu Çalışma Raporu 1986-1989 20-21-22 Ekim 1989, İstanbul, 1989.

Otomobil-İş, 12. Genel Merkez Genel Kurulu Çalışma Raporu (1989-1992), İstanbul, 1992.

Otomobil-İş Bilecik Şubesi 4. Olağan Genel Kurulu Çalışma Raporu.

Otomobil-İş – MESS Grup Toplu İş Sözleşmesi, 1980.

Otomobil-İş Seydişehir Şubesi Faaliyet Raporu, 27 Ocak 1985.

Otomobil-İş Ankara Şubesi, Olağan Genel Kurul (Çalışma Raporu), Ankara, 1983.

Türkiye Otomobil-İş Sendikası Ankara Şubesi 1. Olağan Kongresi Çalışma Raporu.

Türkiye Otomobil-İş Sendikası Ana Tüzüğü, Otomobil-İş Yayını, İstanbul, 1984.

Türkiye Otomobil-İş Sendikası Anatüzük, Otomobil-İş Yayını, İstanbul, Mayıs 1987.

Türkiye Otomobil-İş Sendikası Denizli Şubesi 2. Olağan Genel Kurulu Çalışma raporu.

Türkiye Otomobil-İş Sendikası Eskişehir Şubesi, 1. Olağan Genel Kurulu Çalışma Raporu, Ağustos 1984.

Türkiye Otomobil-İş Sendikası İzmir Şubesi Olağan Genel Kurulu Çalışma raporu, 1983.

Türkiye Otomobil-İş Sendikası Eskişehir Şubesi, 1. Olağan Genel Kurulu Çalışma Raporu, Ağustos 1984.

Türkiye Otomobil-İş Sendikası Gebze Şubesi Olağan Genel Kurulu Çalışma Raporu, Teksir çoğaltma belge, 1983.

Türkiye Otomobil-İş Sendikası İstanbul Şubesi Olağan Genel Kurulu Çalışma Raporu, 1983.

Türkiye Otomobil-İş Sendikası 3 Nolu Mecidiyeköy Şubesi 1 inci olağan Genel Kurulu Çalışma Raporu, Teksir çoğaltma belge, 1985.

Türkiye Otomobil-İş Sendikası İstanbul 4 Nolu Topkapı Şubesi 2. Olağan Genel Kurulu Çalışma Raporu, 1987.

Türk Metal, 5. Genel Kurula Sunulan Çalışma Raporu 26-27 Kasım 1983, Ankara, 1983.

Türk-İş, 12. Genel Kurula Sunulan Çalışma Raporu, Ankara, 1982.

YHK tarafından yürürlüğe konulan Otomobil-İş – MESS Grup Toplu İş Sözleşmesi, 1983.

SENDİKA YAYINLARI

DİSK, DİSK Eğitim Notları Demokratik Sınıf ve Kitle Sendikacılığı, DİSK Yayınevi, Genel Sıra No 1, Eğitim Dizisi 1, İstanbul, Ağustos 1978.

DİSK, Demokratik Sınıf ve Kitle Sendikacılığının Temel İlkeleri, DİSK Yayınları No 28, İstanbul, 1979.

Otomobil-İş, Erdemir'de Şeytan Üçgeni (ANAP-MESS-Türk Metal), Otomobil-İş Gazetesi Eki, İstanbul, Mart 1987.

Otomobil-İş, Nasıl Bir Düzen, Otomobil-İş Eğitim yayınları 1989/1, İstanbul, 1989.

Otomobil-İş, Birlik Yolunda bir deneyim, Otomobil-İş-Çelik-İş, Özdemir-İş Birleşme Süreci, İstanbul, 1991.

DİSK, 8. Genel Kurul Belgeleri 18-19 Ocak 1992, İstanbul, 1992.

DİSK, Neden Sendika Neden DİSK, DİSK Yayınları No: 1, İstanbul, Aralık 1992.

Otomobil-İş, Yeni Sendikal Anlayış ve Temel Yaklaşımlarımız, İstanbul, Mart 1992.

Otomobil-İş, Neden Türk-İş? Nasıl Bir Türk-İş, İstanbul, Şubat 1992.

SÜRELİ YAYINLAR

10 Eylül, Sayı 3, Kasım 1989.

2000'e Doğru, 25 Şubat 1990; 4 Mart 1990i

Atılım, Sayı 7 (115), Temmuz 1983.

Birikim, Kasım 1989.

Direniş, Sayı 19, Haziran 1993.

Emek Dünyası, Sayı 5, Mayıs 1988.

İşçinin Alınteri, Sayı 1, Ocak 1987, Sayı 5, 1 Mayıs 1987, Sayı 6, 1 Haziran 1987.

Gerçek, Sayı 15, 1993.

Görüş, Sayı 1, Aralık 1986; Sayı 2, Ocak 1987; Sayı 3, Şubat 1987.

Gün, Sayı 2, Nisan 198S; ayı 3, Mart 1986; Sayı 4, Haziran 1985; Sayı 9, Kasım 1985; Sayı 11, Ocak 1986; Sayı 13, Mart 1986; 14, Nisan 1986; Sayı 17, Temmuz 1986; Sayı 35, Ocak 1988; Sayı 37, Mart '88

Gündem, 7 Mayıs 1993; 23 Mayıs 1993.

İleri, Sayı 16, Aralık 1983.

Proleter İstanbul, Sayı 39, Kasım 1986.

Toplumsal Kurtuluş, Sayı 2, , Sayı 1, Temmuz 1987; Ağustos 1987.

Vardiya, Sayı 7, Mart 1983.

Yeni Gündem, Yıl 3, 16-22 Haziran 1986.

SENDİKA SÜRELİ YAYINLARI

DİSK, Sayı 16, Ekim 1975.

Kristal-İş, Sayı 1, Şubat 1986; Sayı 5, Temmuz 1986.

Maden-İş, Ereğli Özel Sayısı, 15 Aralık 1970; Tarihsiz, 6 Nisan-23 Mayıs 1970 arasında yayımlanmıştır; Maden-İş, Sayı 29, 20 Haziran 1970.

Otomobil-İş, Sayı 53, Nisan 1977; Sayı 60, Aralık 1977; Sayı 63, Şubat-Mart 1978; Sayı 65, Mayıs 1978; Sayı 69, Kasım-Aralık 1978; Sayı 72, Mart 1979; Sayı 77, Eylül-Ekim 1979; Sayı 1, 15 Kasım 1984; Sayı 2, 15 Aralık 1984; Sayı 3, 20 Ocak 1985; Sayı 4, 15 Şubat 1985; Sayı 5, 15 Mart 1985, Sayı 6, 15 Nisan 1985; Sayı 7, 20 Mayıs 1985; Sayı 8, 15 Haziran 1985; Sayı 9, 20 Temmuz 1985; Sayı 10, 20 Ağustos 1985; Otomobil-İş, Sayı 11, 20 Eylül 1985; Sayı 12, Ekim 1985; Sayı 13, Aralık 1985; Sayı 14, Ocak 1985; Sayı 15, Şubat 1986; Sayı 16, Ağustos 1986; Sayı 17, Eylül 1986; Sayı 18, Ağustos 1986, Sayı 19, Kasım 1986; Sayı 20, Ocak 1987; Sayı 21, Şubat 1987; Sayı 22, Mart 1987; Sayı 25, Haziran 1987; Sayı 26, Temmuz 1987; Sayı 27, Ağustos 1987; Sayı 30, Kasım 1987; Sayı 31, Aralık 1987; Sayı 32, Ocak 1988; Sayı 33, Şubat 1988; Sayı 34, Nisan 1988, Sayı 35, Mayıs 1988; Sayı 36, Temmuz 1988; Sayı 37, Ağustos 1988; Sayı 38, Kasım 1988, Sayı 40, Ocak 1989; Sayı 41, Şubat 1989; Sayı 42, Mart 1989; Sayı 45, Temmuz 1989; Sayı 47, Eylül 1989; Sayı 48, Ekim 1989; Sayı 49, Kasım 1989; Sayı 50, Aralık 1989; Sayı 52, Mart 1990; Sayı 53, Nisan 1990; Sayı 54, Mayıs 1990; Sayı 55, Haziran 1990; Sayı 57, Ağustos 1990; Sayı 58, Eylül 1990; Sayı 61, Mayıs 1991; Sayı 62, Haziran 1991; Sayı 63, Ağustos 1991; Sayı 66, Aralık 1991; Sayı 67, Şubat 1992, Sayı 68, Mayıs 1992.

Türk-İş, Sayı 142, Ocak 1981, Sayı 196, Ocak 1986; Sayı 197, Şubat 1986.

GÜNLÜK GAZETELER

Aydınlık, 23 Mayıs 1993; 13 Haziran 1993; 16 Haziran 1993, 5 Eylül 2020.

Bugün, 8 Aralık 1989.

Bursa Olay, 12 Mayıs 1993.

Cumhuriyet, 14 Mart 1980; 22 Temmuz 1980; 23 Eylül 1980; 14 Haziran 1982; 21 Aralık 1982;

1 Kasım 1984; 5 Şubat 1985 Cumhuriyet, 24 Mayıs 1985; 11 Temmuz 1985; 10 Eylül 1985; 13 Ekim 1985; 23 Şubat 1986; 24 Şubat 1986; 26 Şubat 1986; 23 Mart 1986; 25 Mart 1986; 28 Mart 1986; 6 Mayıs 1986; 21 Haziran 1986; 22 Haziran 1986; 28 Ağustos 1986; 30 Ağustos 1986; 3 Kasım 1986; 18 Kasım 1986; 7 Ocak 1987; 16 Şubat 1987; 19 Şubat 1987; 20 Mart 1987; 24 Mart 1987; 27 Mart 1987; 29 Mart 1987; 30 Mart 1987; 6 Mayıs 1987; 18 Haziran 1987; 6 Kasım 1987; 1 Aralık 1987; 15 Aralık 1987; 10 Şubat 1988; 19 Nisan 1988; 15 Mart 1989; 19 Mart 1989; 1 Nisan 1989; 8 Nisan 1989; 11 Nisan 1989; 15 Nisan 1989; 17 Nisan 1989; 18 Nisan 1989; 29 Nisan 1989; 29 Kasım 1989; 24 Şubat 1990; 26 Şubat 1990; 4 Mart 1990; 6 Mart 1990; 7 Mart 1990; 8 Mart 1990; 16 Mart 1990; 19 Mart 1990; 27 Aralık 1990; 28 Aralık 1990; 29 Aralık 1990; 9 Mart 1990; 10 Mart 1990; 13 Mart 1990; 15 Mart 1990; 29 Ağustos 1990; 17 Temmuz 1991; 18 Temmuz 1991; 7 Eylül 1991; 17 Eylül 1991; 14 Şubat 1992; 09 Mart 1992; 11 Nisan 1992; 27 Mayıs 1992; 17 Temmuz 1992; 18 Temmuz 1992; Mayıs 1993; 12 Mayıs 1993; 25 Mayıs 1993; 26 Mayıs 1993; 28 Mayıs 1993; 29 Mayıs 1993; 6 Ağustos 1993; 14 Haziran 1993; 4 Temmuz 1993; 5 Temmuz 1993; 17 Temmuz 1993; 4 Eylül 1993; 5 Eylül 1993; 6 Eylül 1993.

Ereğli Gündem, 7 Temmuz 1993.

Ereğli Memleket, 21 Ekim 1969.

Ereğli Öncü, 13 Mayıs 1985.

Günaydın, 18 Kasım 1989; 21 Şubat 1990; 24 Şubat 1990; 28 Şubat 1990; 16 Mart 1990; 12 Mayıs 1993.

Güneş, 22 Şubat 1990; 13 Mart 1990; 15 Mart 1990; 16 Mart 1990.

Hürriyet, 18 Haziran 1982; 21 Şubat 1990; 25 Şubat 1990; 26 Şubat 1990; 10 Mart 1990; 8 Ekim 2020.

Hürsöz, 17 Kasım 1979.

İzmir Ticaret, 19 Temmuz 1993.

Karadeniz Ereğli Uyanış, 9 Mayıs 1985.

Milliyet, 22 Temmuz 1980; 27 Mayıs 1985; 5 Haziran 1983; 22 Şubat 1986; 23 Şubat 1986; 1 Mart 1986; 13 Kasım 1986; 19 Kasım 1986; 5 Ocak 1987; 15 Ocak 1987; 17 Ocak 1987; 7 Şubat 1987; 13 Şubat 1987

Milliyet, 18 Kasım 1989; 28 Kasım 1989; 25 Şubat 1990; 2 Mart 1990; 4 Mart 1990; 9 Mart 1990; 10 Mart 1990; 14 Mart 1990; 16 Mart 1990; 7 Ocak 1991.

Resmî Gazete, 1 Ağustos 1971/13943; 17 Eylül 1980/17108; 18 Eylül 1980/17109; 21 Eylül 1980/17112; 19 Şubat 1981/17256; 17 Şubat 1984/18315; 9 Temmuz 1985/18806; 27 Ocak 1991/20768; 17 Ocak 1993/21468; 17 Temmuz 1993/21640.

Sabah, 21 Şubat 1990; 16 Mart 1990; 22 Şubat 1990; 10 Mart 1990.

Şirin Ereğli, 25 Haziran 1985; 1 Temmuz 1985; 10 Temmuz 1985; 16 Ocak 1987; 29 Ocak 1987; 4 Mart 1987; 18 Mart 1987; 19 Mart 1987; 21 Mart 1987; 27 Mart 1987; 28 Mart 1987; 31 Mart 1987; 17 Haziran 1987.

Tan, 13 Mart 1990; 16 Mart 1980.

Tercüman, 26 Şubat 1990; 10 Mart 1990; 13 Mart 1990; Tercüman, 16 Mart 1990.

Türkiye, 16 Mart 1990.

Ulus, 27 Kasım 1989; 8 Aralık 1989; Ulus, 21 Şubat 1990.; 22 Şubat 1990; Ulus, 26 Şubat 1990; 1 Mart 1990; 2 Mart 1990; 6 Mart 1990; Ulus, 7 Mart 1990; 8 Mart 1990; 15. Mart 1990; 13 Mart 1990; 14 Mart 1990.

Yeni Asır, 16 Aralık 1978.

Zaman, 13 Aralık 1989.

GÖRÜŞME KAYITLARI

Adnan Oruç, İstanbul, 12 Temmuz 2019.

Adnan Serdaroğlu, İstanbul, 15 Haziran 2020.

Ahmet Taşkın, İzmir, 18 Ekim 2018.

Aydın Özeren, İstanbul, 21 Kasım 2018.

Ayten Canik, İstanbul, 13 Mayıs 2020.

Burhan Erdoğan, İstanbul, 4 Temmuz 2022.

Celal Özdoğan, İstanbul, 14 Kasım 2018.

Celal Özdoğan, Video: Fahrettin Erdoğan; Birleşik Metal-İş Arşivi.

Celalettin Aykanat, İstanbul, 11 Şubat 2020.

Cemal Aydın, İstanbul, 27 Ocak 2020.

Coşkun Yılmaz, İzmir, 18 Ekim 2018.

Cuma Yıldız, İstanbul, 16 Mart 2021.

Engin Ünsal, Video: Fahrettin Engin Erdoğan, Mayıs 2018; Birleşik Metal-İş Arşivi.

Gökhan Düren, İstanbul, 16 Mart 2021.

Gökhan Düren, İstanbul, 19 Şubat 2019.

Hacer Tuna Erişgen, İstanbul, 6 Haziran 2021.

Halit Erdem, İstanbul, 15 Kasım 2018.

Hasan Aktaş ve Gökhan Düren, İstanbul, 19 Şubat 2019

Hayrettin Kartal, Telefon görüşmesi kayıtları, 21 Mart 2021

Hayrettin Kartal, Telefon görüşmesi kayıtları, 5 Aralık 2021.

Hayrettin Torun, , İstanbul, 23 Mart 2021.

Hüseyin Kara, İstanbul, 27 Ocak 2020.

Kemal Alim, İzmir, 9 Kasım 2018.

İsmail Aykanat, İstanbul, 20 Kasım 2018.

İsmail Aykanat, İstanbul, 16 Mart 2021.

Kemal Parlak, İstanbul, 21 Ekim 2019.

Mahmut Karakoç, Telefon görüşmesi kayıtları, 2 Haziran 2021.

Mebuse Tekay, Telefon görüşmesi kayıtları, 14 Temmuz 2022; eposta, 22 Temmuz 2022; 25 Temmuz 2022.

Mehmet Çabuk, İstanbul, 16 Mayıs 2019.

Mehmet Çapar, İstanbul, 29 Mart 2021

Mehmet Helvacı, İstanbul, 26 Mart 2021.

Mehmet Karaca, İstanbul, 31 Ekim 2018.

Mehmet Okan, Eskihisar, 29 Eylül 2020.

Munise Işık, Telefon görüşmesi kayıtları, 31 Mart 2020

Özkan Atar, İstanbul, 2 Haziran 2020.

Sami Ataç, , İstanbul, 13 Kasım 2018.

Sami Ataç, İstanbul, 21 Kasım 2018

Seyfettin Gülengül, İstanbul, 5 Şubat 2021.

Yavuz Tekin, , İstanbul, 1 Eylül 2019.

Yusuf Türkoğlu, İstanbul, 23 Mayıs 2019

İNTERNET KAYNAKLARI

http://www.birlesikmetalis.org/index.php/tr/

http://disk.org.tr

http://hukuk.gau.edu.tr

http://ozcelikis.org/

http://www.turkis.org.tr/

www.tbmm.gov.tr/